

El Nuevo Testamento en piapoco

Piapoco New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

SAN MATEO.....	4
SAN MARCOS.....	54
SAN LUCAS.....	84
SAN JUAN	135
LOS HECHOS.....	171
ROMANOS.....	214
1 CORINTIOS	236
2 CORINTIOS	259
GÁLATAS	274
EFESIOS	283
FILIPENSES.....	291
COLOSENSES	297
1 TESALONICENSES	302
2 TESALONICENSES	307
1 TIMOTEO.....	310
2 TIMOTEO.....	317
TITO	322
FILEMÓN	325
HEBREOS.....	327
SANTIAGO	346
1 SAN PEDRO.....	352
2 SAN PEDRO.....	359
1 SAN JUAN	363
2 SAN JUAN	368
3 SAN JUAN	369
SAN JUDAS	370
EL APOCALIPSIS	372

SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo

1 Yái cuyàluta icàlidaca Jesucristo yàawirináimi ípídená. Yái Jesucristoca yácata nataquerínámi, yái rey David, Abraham nacái.

² Abraham ìiri ípídenáté Isaac. Isaac ìiri ípídenáté Jacob. Jacob ìiri ípídenáté Judá. Judá, nía nacái yéenanái once namanùbaca, níacata israelitanái yàawirináimi.

³ Judá yéenibe asíanái náipidenáté Fares, Zara nacái. Náatúa uípídenáté Tamar. Fares ìiri ípídenáté Esrom. Esrom ìiri ípídenáté Aram. ⁴ Aram ìiri ípídenáté Aminadab. Aminadab ìiri ípídenáté Naasón. Naasón ìiri ípídenáté Salmón. ⁵ Salmón ìiri ípídenáté Booz. Booz yáatúa uípídenáté Rahab. Booz ìiri ípídenáté Obed. Obed yáatúa uípídenáté Rut. Obed ìiri ípídenáté Isaí. ⁶ Isaí ìiri ípídenáté rey David. Rey David ìiri ípídenáté Salomón. Salomón yáatúa, úacata Urías yàacawéetúami quéechatécáwa.

⁷ Salomón ìiri ípídenáté Roboam. Roboam ìiri ípídenáté Abías. Abías ìiri ípídenáté Asa. ⁸ Asa ìiri ípídenáté Josafat. Josafat ìiri ípídenáté Joram. Joram ìiri ípídenáté Uzías. ⁹ Uzías ìiri ípídenáté Jotam. Jotam ìiri ípídenáté Acáz. Acáz ìiri ípídenáté Ezequías. ¹⁰ Ezequías ìiri ípídenáté Manasés. Manasés ìiri ípídenáté Amón. Amón ìiri ípídenáté Josías. ¹¹ Abéeri néená Josías yéenibeca asíanái ípídenáté Jeconías, yáté camuí Babilonia yàasu cáli néeséeyéi náibàacaalíté israelitanái natécaténá nía presoíri iyú Babilonia néré.

¹² Néeseté idècunitàacá israelitanái iyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli íinata, Jeconías idèncatè ìiriwa ípídenéeri Salatiel. Salatiel ìiri ípídenáté Zorobabel.

¹³ Zorobabel ìiri ípídenáté Abiud. Abiud ìiri ípídenáté Eliaquim. Eliaquim ìiri ípídenáté Azor. ¹⁴ Azor ìiri ípídenáté Sadoc. Sadoc ìiri ípídenáté Aquim. Aquim ìiri ípídenáté Eliud. ¹⁵ Eliud ìiri ípídenáté Eleazar. Eleazar ìiri ípídenáté Matán. Matán ìiri ípídenáté Jacob. ¹⁶ Jacob ìiri ípídenáté José. Yái José yeedácaté iríwa María, úái Jesús yáatúaca. Wáimaca Jesús ìwali Mesíascani, ímáanaca wacuèrinásàiri Dios ibànùericatè walí, wía israelitaca, icùacaténá wía.

¹⁷ Iná waputàaca catorce namanùbaca Abraham itaquénáinámi iyéeyéicaté Abraham yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta rey David imusúacatalétatè iicá èeri. Néese rey David idénáami, nàyacatè catorce namanùbaca David itaquénáinámi iyéeyéicaté David yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta Babilonia yàasu cáli néeséeyéi natécatè israelitanái presoíri iyú Babilonia néré.

Néeseté idècanáamité israelitanái nàyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli íinata, néese Mesías yàawirináimi catorce namanùbaca nàyacatè, nadèncatè nacái néenibewa àta Mesías imusúacatalétatè iicá èeri, yái wacuèrinásàiri ípídenéerica Jesucristo.

Nacimiento de Jesucristo

¹⁸ Siùcade nucàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali yái imusúanacatè iicá èeri: Yáatúa María idècunitàacá ucùaca ucásàanápínatéwa José yáapicha, càmíichúaca iimá yáapicha. Quéwa, udéerìcuca sùmài, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹⁹ Néese José, cayábéerica íiwitáise, càmítatè iwàwa ibáiniadaca úa áibanái yàacuése. Iná íináidacawa imàacáanápíná íichawa úa ibàacanéeri iyú càmícáiná ìiri yái udéerìcuírica. Càmítatè José iwàwa icháawàaca uináwaná ìwali ùyacàle mìnáná irí ipíchanatè nanúaca úa. ²⁰ Yá José íináidacatéwa imàacáanápíná íichawa úa, quéwa abéeri ángel Dios néeséeri yàanàaca José yàatalé. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani irícuíse. Yá ángel íimaca José irí: “José, rey David itaquérínámi, picá cáalu peedáca María piacawéetúapínaca úara, udéerìcucáiná sùmài Espíritu Santo íiwitáise iyú.

²¹ Sùmàiquéera yái imusuérípinácawa María íicha. Pimàni ípídená Jesús. Ípídenápíná càì yáciná iwènúadapíná yàasu wenàiwicanái íiwitáisewa nabáyawaná íichawa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa”, íimaca yái ángelca.

²² Càitè ángel icàlidaca José iríni macáita ichàbàanápínatéwa càide iyúwatè profeta icàlidáanátè Dios itàacái wenàiwicanái irí. ²³ Bàaluitécáiná Dios yàasu profeta íimacatè nalí Dios inùmaliçuíse:

“Abéechúa mànacàu càmíichúacáwaca iimá asìali yáapicha, udéerìcupínácawa. Imusúapínácawa uícha abéeri sùmài, namàníripíná ípídená Emanuel”, íimacatè yái profetaca. (Yái ípídená Emanuel ímáanaca: “Dioscata wáapicha”).

²⁴ Néeseté José icawàacawa, yá imànicatè càide iyúwa Dios yàasu ángel ichùulianáni. Yátè èerica yeedácatè úái Maríaca yàacawéetúapínácawa.

²⁵ Càmíiritàacá quéwa José iimá úapicha àta uìri imusúacatalétatè iicá èeri yái idàbàanéerica uírca. Yá José imànicatè ípídená Jesús.

La visita de los sabios de Oriente

2 Jesús imusúacatè iicá èeri Belén iyacàlená irícu, Judea yàasu cáli íinata, rey Herodes icùacaalítè yái cálica. Néenialítè abènaméeyéi asíanái cáalíacáiyéi

nàanàaca Jerusalén ìyacàlená ìriculé. Déecuíséeyéi nàanàaca, Oriente yàasu cáli néeséeyéi, yéewáidéeyéi-cawa nacái dùlupùta ìwali. ² Nasutáca néemiawa Jerusalén ìyacàlená minaná:

—¿Alénásica judío icuèrinápiná siùquérica tàacáwa imusúaca iicá èeri? Wáaliacawa idéca asáicani waicácináté áiba dùlupùtaca íimáanáca idéca imusúaca iicá èeri, yái picuèrinápinácuéca, píacué judíoca. Iná wadéca wàanàaca wàacaténá icàaluíniná —náimaca.

³ Yá rey Herodes yéemiaca cáaliacáiyéi iináwaná, iná máini cáaluca íináidacawa, càmicáiná iwàwa áiba yeedáca íícha yái cálica. Jerusalén ìyacàlená minaná nacái cáaluca nía canánama, càmicáiná nawàwa Herodes yàasu úwinái namànica úwi náipunita ìwalíse yái nacuèrinápináca wàlísàica. ⁴ Néese rey Herodes iwacáidaca sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo ìricu. Herodes imáidaca nía isutácaténá yéemiawa nía alénápinácaalíté Mesías imusúaca iicá èeri, yái judío icuèrinápiná Dios ibànùerica nalí. ⁵ Yá náimaca Herodes ìrí:

—Belén ìyacàlená néenipináca imusúaca iicá èeri, Judea yàasu cáli íinata, yácináté Dios yàasu profeta itànàaca càiri tàacáisi Dios inùmalícuíse bàalutité. Dios íimacaté:

⁶ “Pía, Belén ìyacàlenáca, Judea yàasu cáli íinatéeri iyaca, caináwanáca pía áiba yàcalé íícha canánama ìyéeyéica Judea yàasu cáli íinata, yáciná Nacuèriná imusúapináca Belén ìyacàlená ìricu icuèripiná nàasu wenàiwica, níái Israel itaquénáinámica’, càité itànàaca tàacáisi yái profetaca Dios inùmalícuíse —náimaca.

⁷ Néese Herodes imáidaca cáaliacáiyéi ibàacanéri iyú áibanái íícha. Imáida isutáca yéemiawa nía yáaliacaténáca cayába càinácaalíté èeri idàbacaté naicáca úái dùlupùtaca uchanàacawa. ⁸ Néese Herodes idécanáami yéemiacani, yá íimaca nalí:

—Píacuéwa picutáca cayábani, yáara sùmàica; néese pidécanáamicuè pìanàacani, yá picàlidacuè nulí iináwaná, yéewanápiná nùacawa néré nubàlùacawa nùlulú ipùata iyúwa ìrí nùacaténá nacái icàaluíniná —meedáta càí íimaca nalí, ichìwáidacáita nía meedá Herodesca. Yá ibànùaca nía Belén ìyacàlená nérépiná.

⁹ Idécanáami néemiaca Herodes itàacái, yá nàacawa íícha níái cáaliacáiyéica. Yá néese, dùlupùta yàacawa napíchalépináta, úái dùlupùta naiquécúacaté nàyacaalíté nàasu cáli néesewa. Yá uchanàacawa yàcalé iwicáu yái sùmài ìyacatáica. ¹⁰ Néese naicáciná dùlupùta, yá casíimáica nía manuísíwata. ¹¹ Yá nawàlùacatéwa capíi ìriculé. Naicáca sùmài néré yáatúa María yáapichawa. Yá nabàlùacawa ìrí nàululú ipùata iyúwa nàacaténá sùmài icàaluíniná. Néese nàacùaca nàasuwa nàacaténá ìrí oro, incienso nacái, mirra nacái, níái cawèniyéi pumènica isàni. ¹² Néese Dios yàalàaca nía náamacani ìricúsewa ipíchaná nèepùacawa Herodes yàatanabàa. Ináté nèepùacawa áiba àyapu ìricubàata Herodes íícha nàasu cáli nérépináwa.

La huida a Egipto

¹³ Néese idécanáamité nàacawa níái cáaliacáiyéica, yá Dios ibànùaca ángel yàanápinátéwa José yàatalé. Yái ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani ìricúse. Yá ángel íimaca ìrí: “Pimichàawa, pichùnìa pìasuwa pìanáwa, pitéca yái sùmàica yáatúa yáapichawa, pìacàatétawa Egipto yàasu cáli nérépiná. Píya néréwa àta numáidacataléta píawa, Herodescáiná icutápiná in-úawa yái sùmàica”, íimaca yái ángelca.

¹⁴ Néese, José imichàacawa táiyápi, itécani yái sùmàica, yáatúa yáapichawa. Yá yàcàatécatawa náapicha Egipto yàasu cáli nérépiná. ¹⁵ Nàyacaté néré àta Herodes yéetacatalétatéwa. Ináté macáita ichàbacawa càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanáté tàacáisi Dios inùmalícuíse: “Numáidaca Nuíriwa yàacaténáwa Egipto yàasu cáli íícha”, íimacaté yái Diosca.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Néeseté Herodes yáaliacawa naináwaná ìwali níái cáaliacáiyéica càmitaté neebáida itàacái, yá calúaca báawanamani yái Herodesca. Iná Herodes ibànùaca yàasu úwináiwica nanúacaténá macái sùmanái asianái Belén ìyacàlená ìricúiyéica, áiba yàcalé nacái ìyéeyéica mawiénibàa Belén ìrí. Nanúacaté macái sùmanái asianái idènièyéica àta pucháiba camuí, níacáinaté cáaliacáiyéica nacàlidacaté Herodes ìríni nadàbacaté naicáca dùlupùta pucháiba camuí ipíchawáiseté nàanàaca Jerusalén ìyacàlená néré. ¹⁷ Càité ichàbacawa càide iyúwaté profeta Jeremías itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Jeremías íimacaté:

¹⁸ “Náicháanipiná cachàini manuísíwata níái Ramá ìyacàlená minanáca, Raquel itaquénáinámica. Náicháanipináca, máini achúmaca nawàwa néenibe íinináwa. Canácata yáaliméeripiná ísímáidaca níawa, néenibemi yéetácináwa náicha”, íimacaté yái profetaca Jeremías.

¹⁹ Néese idécanáamité Herodes yéetacawa, Dios ibànùaca ángel yàacaténáwa José yàatalé Egipto yàasu cáli néré. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani ìricúse. Yá ángel íimaca José ìrí:

²⁰ “Pimichàawa, pité yái sùmàica yáatúa yáapichawa, pèepùawa Israel itaquénáinámi yàasu cáli nérépiná. Nadéca néetacawa níara iwàwéeyéicaté inúacani”, íimaca yái ángelca.

²¹ Yá néeseca José imichàacatéwa, itécani yái sùmàica yáatúa yáapichawa Israel yàasu cáli nérépiná.

²² Quéwa, José yéemiaca Arquelao iináwaná ìwali icùaca judíonái yàasu cáli yáanirimi Herodes yáamiricubàamiwa, iná cáaluca José yàacawa néré. Yá nàacawa Galilea yàasu cáli néré ángel icàlidacáiná José ìríni yáamacani ìricúse nàanápináwa Galilea yàasu cáli néré. ²³ Nàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá nàacawa nàyacaténá Nazaret ìyacàlená ìricu. Nàyacaté néré càide iyúwaté profetanái íimáanáté Jesús ìwali. Profeta íimacaté náimáanápináté Jesús ìwali Nazaret ìyacàlená néeséericani.

Juan el Bautista en el desierto

3 Néeseté madécaná camuí idénáami, néenialité Juan el Bautista idàbaca icàlidaca Dios itàacái alé manacúali yùucubàa càinàwàiri iyéerica Judea yàasu cáli íinata. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé, néemiacaténá itàacái. Yá íimaca nalí: “Pí-wènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, mesú-namáicáináta Dios icùapiná macáita!” íimaca yái Juanca.

³ Yái Juan el Bautista, yácata yái asialica profeta Isaías itànèericaté tàacáisi ináwaná iwali Dios inù-mallicúise. Isaías itànàacaté yái tàacáisica:

“Abéeri asiali icàlidapiná nalíwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipiná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná, càipiná íimaca”, càitè itànàaca tàacáisi yái profeta Isaíasca.

⁴ Yái Juan idènìacaté ibàlewa wáluma cáucuíri camello ichùna iwálumalená. Idacùacaté nacái iwaliabàawa pírái íimamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wiriichu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri. ⁵ Néese manùbéeyéi Jerusalén iyacàlená mìnánái, madécaná nacái Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jordán inanába yàasu cáli néeséeyéi nacái nàacatéwa Juan el Bautista yàatalé néemiacaténá itàacái. ⁶ Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namànìirica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁷ Quéwa Juan iicáca manùbéeyéi fariseo, saduceo nacái manùba nàanàaca yàatalé ibautizácaténá nía, yá Juan yáaliacawa càmitaté nawènúada náiwitáisewa báawéeri íicha báisiiri iyú, íiná Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Iima nalí: “Píiacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri yùuwichàacáisi yàanàapiná mesú-namáita, yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéca píalimáaná pichúuliacawa íicha, yái yùuwichàacáisica, pibautizácaalícáitawa, éwitacué càmicáaníta piwènúada píiwitáisewa báisiiri iyú pibáyawaná íichacuéwa. [Càmitacué nucàlida pirí càiri chiwái! ⁸ Iwàwacutácué piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisiiri iyú Dios irípiná. ⁹ Picácué píima piríwa: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, [Abraham itaquénáinámicáiná wía! picácué càì píima. Péemiácué cayábani, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná iwaliísewatá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níái ibaca Abraham itaquénáinámpiná iyútá Dios yàasu wenàiwicapiná nía píamiricubàamicuéwa. ¹⁰ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisi Dios imàaquéeripináca yàanàaca báawéeyéi iwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu iwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemiácué comparación: Càide

iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéi irí iyacaná cayá-ba weemácaténá nía quichái irícu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná wenàiwica quichái irícu cawinácaalí wenàiwica càmiíyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Báisita nubautizácué pía úni yáaculé, píasáidacaténácué pidéca piwènúadaca píiwitáise-wa Dios irípiná, quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca núamiricubàawa. Yátacué ibànùapiná Espíritu Santo abenaméeyéicué péená irí ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Aibanáicué péená quéwa càmiíyéica yeebáida itàacái, ibautizápináca nía quichái iyúwa, nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máiní cachàiníiri íiwitáise nuícha. Nuíwacal-icani, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmiíri cachàini náicha canánama, máinicáiná cayábéerica nuíchani. ¹² Péemiácué comparación: Càide iyúwa wenàiwica natécaalí nàasu palawa nacáapi irícuwa masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, nàaláidacaténá nacái trigo iwíralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamiricubàa yàanàaca iwàlìsidacaténá yàasu wenàiwica íiwitáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmiíyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuíri capii irículé ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripináca iwacáidapiná yàataléwa yàasu wenàiwicanáwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituínási iwíralèmi manuíri quichái irícu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapiná macáita càmiíyéica yàasu wenàiwica quichái irícu, càmiírica ichacàwa càiripinéerita iyaca”, íimaca yái Juanca.

Jesús es bautizado

¹³ Néeseté Jesús yàacatéwa Galilea yàasu cáli íicha yàanàacaténá Juan yàatalé Jordán inanába néré, yéewacaténá Juan ibautizácani, yái Jesúsca. ¹⁴ Néese quéechatécáwa càmita Juan iwàwa ibautizáca Jesús, báicáiná iicáca yáawawa Jesús iwéré. Yá Juan íimaca Jesús irí:

—Nuwàwacutáca pibànùaca nulí Espíritu Santo ibautizácaténá nuíwitaíse. Càmita cayába nubautizá pía úni yáaculé meedá, máinicáiná cachàinica nuícha pía —íimaca yái Juanca, yáaliacáinátéwa canáca Jesús ibáyawaná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Siúcade iwàwacutáca pibautizáca núa, cayábacáiná wamànica macáita càide iyúwa Dios ichùulianá, yéewanápiná macáita nàaliacawa nuebáidaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Ináté Juan ibautizácani. ¹⁶ Néeseté idécanáami Jesús ibautizáca, yá imichàacawa úni yáacuise. Yáta capíraléeri cáli yàacùacawa, yá Jesús iicáca Espíritu Santo iricùacawa iwali Dios yàatanáise càide iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹⁷ Néese néemiaca Dios itàacái chènuníise. Dios íimaca: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáin-ínéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca.

Jesús es puesto a prueba

4 Néeseté Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri yéewacaténá Satanás yáalimáidaca Jesús imàníinápíná ibáyawanáwa, quéwa Jesús càmita yeebá Satanás irí. ² Jesús iyacaté néré cuarenta èeri, catá nacái. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa. Yá máapicani. ³ Néese Satanás yàacawa Jesús yàatalé yáalimáidacaténá Jesús imàníinápíná ibáyawanáwa. Yá íimaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná pía, yá pichùulia níai íbaca nawènúanápínáwa pan iyú piyáacaténáni —íimaca yái Satanásca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Càmíirita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi ìwali Dios íicha. Néese iwàwacutácué weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápiná wàyaca machacàniiri iyú’, íimaca yái Dios itàacáica —íimaca yái Jesúsca, càmicáináté iwàwa imànica wawàsi meedá irípináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén iyacàlená néré, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata íinatalé chènuniiri náicha canánama. ⁶ Néese Satanás yáalimáidaca Jesús imàníinápíná ibáyawanáwa. Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná pía, pipisiawa templo íicha cáli íinatalépiná, yácáiná Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái piináwaná ìwali. Profeta íimacaté:

‘Dios ichùuliapínaca yàasu ángelnáwa nacùanápíná pía. Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúa píawawa íba iwéré’, càité profeta itànàaca Dios itàacái piináwaná ìwali —íimaca yái Satanásca.

⁷ Néese Jesús íimaca Satanás irí:

—Càmíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca nacái walí: ‘Picá píalimáida piicáwa Picuèriná Dioswa asásí icùacaalí pía’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese àniwa Satanás itéca Jesús chènuniiri dúli íinatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá macái cáli èeri irícuíyéi, nachàini yáapicha nacái, nàasu cawèniiri nacái. ⁹ Néese Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapínaca píriwa macáitani pibàlùacaalíwa nulí piùlùu ipùata iyúwa piacaténá nucàaluíniná —íimaca yái Satanásca. ¹⁰ Jesús íimaca irí:

—Càmíiri! Píawa nuícha, Satanás. Càmita nù picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Iwàwacutá piaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái piaca abéerita Dios iyéininá’, càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Ináté Satanás yàacawa Jesús íicha, yá abenaméeyéi ángelná yàanàaca néré nayúduàacaténá Jesús.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹² Jesús yéemiàcaté áibanái náucacaté Juan el Bautista presoíyéi ibànaliculé, íná Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli nérépiná. ¹³ Quéwa càmita iyamáawa

Nazaret iyacàlená irícu, néese yàacatéwa iyacaténá Capernaum iyacàlená irícu, iyéerica Galilea icalisaniná idùlepiré, Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli íinata, Neftalí itaquénáinámi yàasu cáli nacái. ¹⁴ Jesús imànicaté cà yéewacaténá macáita ichàbacawa càide iyúwa profeta Isaías itànàanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. Isaías íimacaté Dios inùmalicuise:

¹⁵ “Píacué israelita iyéeyéica Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli íinata, Neftalí itaquénáinámi yáapicha, yái cáli iyéerica abéemàalé Jordán inanába íicha, Galilea icalisaniná idùlepiré, alé càmiíyéi israelita iyacataléca, Galilea yàasu cáli.

¹⁶ Píacué catéeyéica íiwitáise, càmiíyéica yáalía Dios ìwali, áiba yàanàapínacué piatalé amalácaténacué imànica píiwitáise. Yéewáidapínacué pía, piyacaténacué Dios icamaláná irícu, píacué canéeyéica ícauca càmiíri imáalàawa, iyéeyéica siùcade iyúwa yéetánimi”, íimacaté yái Isaíasca. ¹⁷ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía. Íimaca nalí: “Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapíná macáita”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁸ Néeseté Jesús yèepunícawa Galilea icalisaniná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba asianái. Ibèeri íipidená Simón, áibaalí íipidená Pedro nacái. Iméeréeri íipidená Andrés. Cubái inuérinánáica nía needácaténá nalíwa nàasu platawa. Náucaca nàacawa nàasu tarayawa nèepunícawa calisáacubàa. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Aqualécué síisaara, piacuéwa núapicha iyúwa nuéwáidacalénái. Pidécuéca píibaidaca píibàacaténacué cubái, quéwa siùcáisede nùacuéca píri wàlisài píibaidacalépiná piwacáidáanápínacué nulí wenàiwica yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa Jesús yáapicha.

²¹ Néese nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicáca áibanái asianái pucháiba: Ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri íipidená Juan. Zebedeo yéenibeca nía. Nachùniaca nàyaca nàasu chinchorrowná barca irícu nàaniri yáapichawa. Yá Jesús imáidaca nía, nàanápínáwa yáapicha, iyúwa yéewáidacalénái. ²² Yá caqualéta namàacaca barca, nàaniri nacáíwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

Jesús enseña a mucha gente

²³ Jesús ipáchiaca yèepunícawa macái Galilea yàasu cáli íinatabàa. Macái yàcalé irícu nacái yéewáida yèepunícawa judionái yéewáidacàalu irícu. Yá icàlidaca nalí yái tàacáisi cayábéerica náalífacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Yúucaca náicha nacái macái uláicái íiwitáaná. ²⁴ Macái Siria yàasu cáli néeséeyéi néemíaca Jesús iináwaná, yá natéca néenánáíwa Jesús yàatalé, macái yúuwichèeyéicawa uláicái iyú, cáíwiiri iyú nacái. Natéca nacái wenàiwica

demonio idacuèyèica ìiwitáise, naté nacái áibanái idènièyèica tètacáimi nacái, máapinéeyéi nacái. Yá Jesús ichùniaca nía macáita.

²⁵ Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáapicha: Galilea yàasu cáli néeséeyéi, áibanái nacái yàanèeyèica diez namanùbaca yàcalé néese Decápolis yàasu cáli ìinatéeyèica iyaca, áibanái nacái Jerusalén iyacàlená mìnánái, Judea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áibanái nacái iyéeyèica abéemàalé Jordán inanába íicha.

El sermón del monte

5 Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica ìwacáidayaquéeyéiwa yàatalé néemàcaténá itàacái, yá yàacawa dúli ínatalé, yá yáawinacawa néré. Yéewáidacalénái nàacawa yàatalé. ² Yá idàbaca yéewáidaca nía. Iimaca nalí:

La verdadera dicha del hombre

³ “Cawinácaalí wenàiwica càmiyèica cachàini iicáca yáawawa, yáaliéyèi nacáywa nawàwacutáaná Dios iyúudàaca nía, casíimáica nía Dios icùacáiná nía.

⁴ “Cawinácaalí wenàiwica achúmèeyèica iwàwa ibáyawaná iwaliwa siùcade, èeri mìnánái ibáyawaná iwali nacái, casíimáipináca nía yácáiná Dios isíimáidapiná nía.

⁵ “Cawinácaalí wenàiwica càmiyèica cáimacái iicáca yáawawa, itàaníyèi nacái casalíníri tàacáisi iyú éeréeri iyú nacái, casíimáipináca nía, yácáiná Dios imàacapiná nacùaca yáapicha èeri irícuíri macáita.

⁶ “Cawinácaalí wenàiwica máiniyèica iwàwa imànica abéerita cayábèeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, casíimáica nía, yácáiná Dios imànipiná nalí macáita yái cayábèerica nawàwèerica imànica nalí.

⁷ “Cawinácaalí wenàiwica iiquéeyèica áibanái ipualé, casíimáica nía, yácáiná Dios iicápiná napualé nacái.

⁸ “Cawinácaalí wenàiwica masaquèeyèica ìiwitáise, casíimáica nía, níacáiná iicápiná Dios natuí iyúwa.

⁹ “Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéeyèica áibanái ìiwitáise nalíwáaca nàyacaténá matuíbanáiri iyú náapichawáaca, casíimáica nía, Dios yéenibecáiná nía.

¹⁰ “Cawinácaalí wenàiwica yùuwichèeyèicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái, casíimáica nía yácáiná Dios imàacapiná nacùaca yáapicha macáita.

¹¹ “Píacué nuéwáidacalénáica, áibanái icuísacaalícué pía peebáidacáinácué nutàacái, yá namànicaalícué piri báawèeri nùwalíise, yá nacháawàacaalícué piínáwaná iwali macái ìiwitáaná nachíwa báawèeri iyúwa, peebáidacáinácué nutàacái, néese casíimáipinácuéca píawa.

¹² Casíimáicué piwàwa, piyanídacué nacáywa manuísíwata, yácáiná Dios imàacapinácué piri cawèníri manuísíwata pianàpinácaalícué chènuniré. Casíimáicué piwàwa, nàawirináimicáiná namànicaté báawèeri Dios yàasu wenàiwica profetanái irí, níai pipíchaléeyèimicuéca ìibaidéeyèicaté Dios irípiná càide iyúwacué piyáaná”, ìimaca yái Jesúsca.

Sal y luz del mundo

¹³ Jesús ìimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa iwíduma cháí èeri irícu. Yái iwíduma puíwaca imànica yàacási, yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmiccaalí quirínama puíwa iwídumaca, yá càmita idé puíwaca àniwani, yái iwídumaca. Yá canápinéerica meedáni. Wáucacani bàacháwalé, néese wenàiwica nàipínánica ínatabàami. Càitacué nacái iwàwacutá piyaca machacàníri iyú, pimànicué cayábèeri nacái, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíiri tàacáisica.

¹⁴ “Péemiacué áiba comparación: Càicuéca píade iyúwa camalási cháí èeri irícu. Càide iyúwa camalási icànacaalí catèeri irículé, càita nacáicué iwàwacutá picàlidaca yái báisíiri tàacáisica èeri mìnánái irí amalácaténá náiwitáise, níai catéeyèica ìiwitáise, càmiyèica yáalía Dios iwali. Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa manuíri yàcalé iyéerica dúli ipùatalicu. Càide iyúwa macáita náalimácaalí naicáca manuíri yàcalé, càita nacái iwàwacutácué pimàacaca áibanái iicáca piyaca machacàníri iyú càide iyúwa Dios itàacái ímáaná.

¹⁵ Péemiacué áiba comparación: Watùcuniacaalí lámpara, càmita wabàani yàalusí irículé. Néese wamàacaca icànaca chènunibàa, yá icànaca nàwali macáita iyéeyèica capii irícu. ¹⁶ Càita nacái iwàwacutácué pimàacaca picamalá icànaca áibanái ìiwitalicu: piyacué machacàníri iyú macái wenàiwica iicápiná, náalícaténáwa iwali yái cayábèerica pimàníricuéca, yéewanápiná nacái nàaca icàaluíná, Píaniri Diosca chènuníisèerica”, ìimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la ley

¹⁷ Jesús ìimaca: “Picácué píináidawa nùanáaca numáalàidacaténá tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, nía nacái profetanái icàlidéeyèicaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Picácué càí píináidacawa nùwali. Càmita nùaná numáalàidacaténá yái tàacáisica. Néese nudéca nùanáaca numànicaténá càide iyúwa ímáanáca yái tàacáisica icàlidéerica nuináwaná iwali. ¹⁸ Péemiacué cayábani: Máini cachàiníricani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmalicuise. Macáita ichàbapínacawa càide iyúwaté Dios itàacái ímáaná. Aiba èeriwa Dios imáalàidapiná capiralèeri cáli, yá nacái èeriquéi. Quéwa canácatáita yúucawa yái itàacái bàaluisàimica, ibatàa abèeri letra achúmèerína piná, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapínáwa càiwade iyúwaté Dios itàacái ímáaná. ¹⁹ Máinicáiná cachàiníríca macái tàacáisi natànèericaté Dios inùmalicuise, íná iwàwacutá wenàiwica neebáidaca macáitani. Canácata canèeri iwèni tàacáisi. Aibacaalí càmiíri yeebáida abèeri tàacáisi natànèericaté, càmiccaalí nacái yéewáida áibanái neebáidáanápiná yái tàacáisica, yá canáca yéewanáwa iwàlucawa Dios iyacàle irículé icùacatalé macáita chènuniré. Quéwa

cawinácaalí yeebáidéerica yái tàacáisi Moisés, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmalicuise, yá yéewáidacaalí wenàiwica neebáidáanápínáni, yásí máiníiripiná cáimiétacanéri yái wenàiwicaca Dios iyacàle irícu icùacataléca macáita chènuniré. ²⁰ Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseoca nacàlidaca naináwaná iwaliwa namàniínása macáita machacàniiri iyú càide iyúwa Dios ichùulianá namànica. Báisíta namànica madécaná. Quéwa núumacué pirí: Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná máiní cachàiniwanái náicha níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, náicha nacái fariseonáica. Càmicaalícué pimàni máiní cachàiniwanái náicha, yá càmitacué yéewa Dios yéenibeca pía, Dios icùacaténácué pía”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el enojo

²¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemiaca néewáidaca pía càide iyúwaté profeta Moisés íimáanáté Dios inùmalicuise. Iimacaté piawirináimi irí: ‘Picá pinúa wenàiwica. Pinúacaalí wenàiwica, yá iwàwacutá péetácawa pibáyawaná iwaliúsewa’, íimacaté yái Moisésca. ²² Siúcade núumacué pirí àniwa áibacaalí calúa iicáca áiba wenàiwica, yásí yéetápinácawa ibáyawaná iwaliúsewa. Aibacaalí itàaní báawéeri iyú áiba wenàiwica irí, yásí Dios yúuwichàida báawanamani, càide iyúwa Junta Suprema israelita íiwacanánái nàuwichàidáaná cabáyawanéeri wenàiwica. Aibacaalí icuísa íichawa áiba wenàiwica báawéeri iyú, yásí Dios yúuwichàidacani infierno irícu, yái quichái càmiírira ichacàwa càiripinéerita iyaca.

²³ “Piwàwacaalí pité ofrenda altar néré piacaténá Dios icàaluíniná, yá cayábéeriquéi pimàniínáca cà. Quéwa ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná, piínáidawa cayába asáisi cawàwanáta pimànicaalíté báawéeri áiba wenàiwica irí. Pimànicaalíté báawéeri áiba irí, yá piacàatétawa yàatalé ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná. Yá pisutá wenàiwica íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa íicha yái báawéerica pimàniíricaté irí. Néese pialimá piaca Dios icàaluíniná matuíbanáiri iyú. Càmicaalí cài pimàni, yá caná iwèni Dios iicáca yái pianáca icàaluíniná.

²⁵ “Pisutá piawawa Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yúuwichàidaca pía. Càmicaalí cài pimàni, yásí Dios iyaca pirí càide iyúwa piùwide. Péemia comparación: Piùwide itécaalí pía icháawàacaténá piináwaná iwali nacuerínánái irí, yá iwàwacutá pitàaníca yáapicha éeréta àyapulicubàa. Pisutá íicha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá íicha cà, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná piawa presoíyéi ibànaliculé, nacapèedáidacaténá piawa. ²⁶ Péemia cayábani: Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íichawa presoíyéi ibàna iricuise àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacálewa macáita, àta abéeri centavo piná yái centavo namàalàidáaná canánama. Càita nacái càmita pialimá pimusúacawa

Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha càiripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemiaca tàacáisi nacàlidéericaté: ‘Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha càmiíchúaca piínusiwa, càmiírira nacái pinírisiwa’, càité náimaca. ²⁸ Siúcade quéwa núumacué pirí áibacaalí iicáida inanái irí, yá capicùlecaalíni iwàwacáiná íimáca úapicha, yá idéca imànica ibáyawanáwa úapicha iwàwalicuisewa, íná cabáyawanáca Dios iicàceni.

²⁹ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí yéewápuwáiséechúa iyúwa, piicáanápíná wawàsi càmiírira Dios iwàwa piicáca, néese piúca píichawa píi-witáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí íichawa ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píichawa píi-witáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmiíri imàalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuíri quicháica. ³⁰ Càita nacái piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi yéewápuwáiséechúa iyúwa, néese piúca píichawa píi-witáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí íichawa icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píichawa píi-witáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmiíri imàalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuíri quicháica càmiírira ichacàwa càiripinéerita iyaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

³¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemiaca tàacáisi nacàlidéericaté íiméerica: ‘Aibacaalí iwàwa imàacaca íichawa íinuwa, iwàwacutá yàaca ulí cuyàluta icàlidéerica áibanái irí imàacacaté uèpunicawa íicha’, càité náimaca. ³² Quéwa siúcade núumacué pirí càmicaalí uimá áiba asiali yáapicha càmiírira unírisiwa, càmita yéewa uníri imàacaca íichawa úa. Quéwa yúucacaalí meedá úa, yá imàacaca umànica ubáyawanáwa idàbàanéeri uníri iríwa, uedácaalí ulíwa áiba asiali uníripinácawa àniwa. Aiba asiali yeedácaalí íinupináwa abéechúa náuquéechúami, yá imànica ibáyawaná nacáiwá, íimácáiná áiba asiali íinu yáapicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre los juramentos

³³ Jesús íimaca: “Pidécuéca nacái péemiaca tàacáisi nacàlidéericaté piawirináimi irí íiméerica: ‘Pimàni macáita machacàniiri iyú càide iyúwa picàlidáaná báisi báisísíwata Dios yáaliéricawa pimàniínápinása’, càité náimaca. ³⁴ Quéwa núumacué pirí, picácué píima: ‘Báisi báisísíwata Dios yáaliéricawa’. Picácué nacái cài píimaca capíraléeri cáli íipidená iwali, Dios iyacáiná chènuniré. ³⁵ Picácué nacái cài píimaca cáli íipidená iwali, Dios iyacáiná cháí èeri irícu nacái. Picácué nacái cài píimaca Jerusalén iyacàlená íipidená iwali, yácáiná

Wacuèriná Dios cachàiníri yàasu yàcalécani. ³⁶ Picácué nacái càì píimaca píiwita ìwaliwa yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca píiwita ibáiná iwènúacawa cúulíiri iyú, cabalèeri iyú áiba. ³⁷ Píimacaalícué 'báísíta', néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Píimacaalícué 'càmita', néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Báawéeriquéi píimáanácuéca 'Báisi báisisíwata Dios yáaliéricawa' ", íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la venganza

³⁸ Jesús íimaca: "Pidécuéca péemíaca tàacáisi nacàlidéericatè piawirináimi irí, íiméerica: 'Cawinácaalí imusúadéerica áiba wenàiwica ituí, iwàwacutácué pimusúadaca ituí, yái imànírica báawéeri áiba irí, càita nacái cawinácaalí imalèeri áiba iyéi, iwàwacutácué pimàlaca iyéi nacái, yái imànírica báawéeri áiba irí', càité náimaca. ³⁹ Quéwa siúcade núumacué pirí: Picácué pipélica íipunita cawinácaalícué imànírica pirí báawéeri. Aiba inúacaalí pinàni ìwali, yá pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. ⁴⁰ Aibacaalí iwàwa icháawàaca piináwaná ìwali pimawèniacáinása íicha camisa, yá pimàaca iríni, yái camisaca. Yá pimàaca irí nacái piásu ruanawa. ⁴¹ Uwinái nachùliacaalí pitéca nàasu abéeri kilómetro idècuni, yá pité nàasu pucháiba kilómetro idècuni, nawàwacaalí càì pimànica. ⁴² Cawinácaalí isutéerica píicha wawàsi, pimàaca iríni. Picá piwènúawa íicha cawinácaalí isutéerica pianápiná ichàba wawàsi. Pìa ichàbani", íimaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

⁴³ Jesús íimaca: "Pidécuéca péemíaca tàacáisi áibanái icàlidéericatè piawirináimi irí, íiméerica: 'Cáinána piicáca piacawéeyéináwa. Báawa nacái piicáca piùwidenáiwá', càité náimaca. ⁴⁴ Quéwa núumacué pirí: Cáinínácué nacái piicáca piùwidenáiwá. Pisutácué nalí Dios imàníinápíná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànuyéyíca piwali chàwicùli. Pimànicué cayábéeri nalí cawinácaalícué báawéeyéica iicáca pía. Pisutácué nalí Dios mamáalàacata cawinácaalícué icháawéeyéica piináwaná ìwali báawanama nachiwa iyúwa, cawinácaalícué nacái imàníyéica pirí báawéeri nùwalíise, pee-báidacáinácué nutàacái. ⁴⁵ Càipíná pimàacacué nàalfacawa Wáaniri Dios chènuníisèeri yéenibecuéca pía. Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios imàníiná: Dios imàacaca èeri icànaca báawéeyéi ìwali, cayábéeyéi ìwali nacái. Imàaca nacái unía yúuwàacawa nabànacale ìwali, níái imàníyéica cayábéeri, nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa. ⁴⁶ Cáinínácaalícué piicáca nàawamita wenàiwica cáininéeyéicuéca iicáca pía, néese Dios càmita imàacacué pirí cawèníiri chènuniré, níacáiná macái èeri mìnanaí namànica càì. Nía nacái báawéeyéica íiwitáise yeedéeyéica plata yéenanái íichawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná, cáinínáca naicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéeyéica iicáca nía. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁷ Pitàidacaalícué nacái cayábéeri iyú nàawamita péenanáiwá, néese càmitacué pimàni piyaca cayábéeri

wawàsica áibanái íicha, níacáiná macái èeri mìnanaí namànica càì. Nía nacái càmiíyéica judío, càmiíyéica yáalia Dios ìwali, nía nacái namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁸ Báisícaalícué Dios yéenibeca pía, néese iwàwacutácué cayábéeyéi píiwitáise náicha canánama èeri mìnanaí. Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa Wáaniri Dios chènuníisèeri iyáaná, imànírica cayábéeri nalí canánama, níái cáininéeyéica iicáca Dios, nía nacái càmiíyéica cáininá iicáca Dios", íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre las buenas obras

⁶ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa, níái yéewáidacaléca: "Picácué píibaida Dios irípiná wenàiwica iicápiná meedá nàináidacaténácué piwali cayábanaméeyéicuéca píiwitáise. Pimànicaalícué càì, néese Wáaniri Dios chènuníisèeri càmita yàapíná pirícué piásu cawèníiri chènuniré, canásíwa.

² "Iná piyúudàacué catúulécaneeyéi, quéwa picácué picàlida áibanái irí ìwali yái pimàníináca. Aibanái pucháibéeyéi íiwitáise nacàlidaca naináwanáwa manùbéeyéi wenàiwica yàacuésemi, náimaca nadéca casa nayúudàaca catúulécaneeyéi. Aibanái nacái nabàlùacawa bàacháwalé, yá nàaca plata catúulécaneeyéi irí macái wenàiwica iicápiná, yéewacaténá wenàiwicanái icàlidaca naináwaná cayábéeri iyú. Péemíacué cayábani, cawinácaalí imàníyéica càì, èeri mìnanaí nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú, quéwa Dios càmita imàacapíná nalí báisiiri cawènírica iyéerica chènuniré. ³ Néese píacué nuéwáidacaléca, piyúudàacué catúulécaneeyéi, quéwa picácué picàlida áibanái iríni, ibatàa irípiná yái piacawéerináca cayábéeri náicha canánama, picácué picàlida iríni. ⁴ Piyúudàacué catúulécaneeyéi ibàacanéeri iyú. Yásí Wáaniri Dios, yái iiquéerica càinácaalícué pimàníináca ibàacanéeri iyú, imàacapínácué pirí piásu cawèníiri pianàacaalípiná chènuniré", íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña a orar

⁵ Jesús íimaca: "Pisutácué piawawa Dios íicha, quéwa picácué pimàni càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise imàníiná. Nawàwa wenàiwicanái iicáca nía meedá idècunitàacá nasutáca Dios íicha. Iná máini nawàwa nabàlùacawa manùbéeyéi yàacuésemi judíonái yéewáidacàalu iricu, bàacháwalé nacái wenàiwicanái yàacuésemi nasutácaténáwa Dios íicha wenàiwicanái iicápiná meedá. Péemíacué cayába, cawinácaalí imàníyéica càì, èeri mìnanaí nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmita imàacapíná nalí báisiiri cawènírica iyéerica chènuniré. ⁶ Néese pisutá piawawa Dios íicha, quéwa piwàlùawa picapèe imàdàaná iriculéwa, yá pibàlia inuma, néese pisutá piawawa Wáaniri Dios íicha iyéerica piápicha néré. Néese Wáaniri Dios yái iiquéerica macáita pimànírica ibàacanéeri iyú, yàapíná pirí piásu cawèníiri chènuniré.

⁷“Pisutá Dios ícha, quéwa picá píima canéeri iwèni tàacáisi madécaná yàawiría càide iyúwa càmiíyèi judío imàníná càmiíyèica yáalía Dios ìwali, nía nacái iyúunáidéeyéica Dios yéemiaca nalí nasutácáiná ícha déecuíri iyú. ⁸ Picácué píinádawa cà, Dios yáalíacáináwa píwalicué càinácaalí pimáapuèrica ipíchawáise pisutácuéca íchani. ⁹ Iwàwacutácué pisutáca Dios cà:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíná.

¹⁰ Pimàaca péenáiwaná yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipináta picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnanaí namànica càide iyúwa piwàwáaná cháí èeri írìcu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara iyéeyéica chènuniré.

¹¹ Pía wayáapiná wamáapuèrica siùcade.

¹² Pimàaca piwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamànírira càide iyúwa wamàacáaná wawàwawa nabáyawaná ícha cawinácaalí imàníyèica walí báawéeri.

¹³ Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás ícha. Píacáiná icuèripináca macáita, pía cachàinírira íiwitáise náicha canánama, icànéerica mèlumèluíri iyú càiripináta. Báisíta, amén’, càì pisutácué píawawa Dios ícha.

¹⁴ “Pimàacaalícué piwàwawa nabáyawaná ícha cawinácaalícué imàníyèica píri báawéeri, néese Wáaniri Dios chènuníiséeri imàacapínacué iwàwawa pibáyawaná íchawa. ¹⁵ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa áibanái íbáyawaná ícha, néese càmitacué nacái Wáaniri Dios imàacapiná iwàwawa pibáyawaná ícha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ Jesús íimaca: “Pimàacacaalícué píichawa piyáacaléwa pisutácaténacué píawawa Dios ícha manuísíwata, picácué cáimiétaquéeri iyú pimànica píawawa wenàiwica iicápiná meedá càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise imàníná. Nawàwa áibanái wenàiwica naicáca nía cáimiétaquéeri iyú, íná cáimiétaquéeri iyú namànica níawawa wenàiwica iicápiná meedá yéewacaténá macáita náalíacawa namàacaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios ícha. Péemiacué cayábani, cawinácaalí imàníyèica cà, èeri mìnanaí nacàlidapiná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmita imàacapiná nalí báisíri cawènírica iyéerica chènuniré. ¹⁷ Quéwa pía pimàacaalí píichawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios ícha manuísíwata, yá pípià cayába píiwita íbáináwa aceite iyú, píiba nacái pinàniwa. ¹⁸ Càita pimàni, ipíchaná áibanái náalíacawa pimàacaca píichawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios ícha. Abéerita Wáaniri Dios, yái iyéerica píapicha, yáalíacawa pimàacaca píichawa piyáacaléwa, íná Dios yàapiná píri píasu cawèníri chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Riquezas en el cielo

¹⁹ Jesús íimaca: “Picácué piwacáida píriwa manùba cawèníri wawàsi cháí èeri írìcu. Cuwée iyáaca meedá cawèníri bàlesi. Aiba wawàsi nacái namàalàacáitacué píichawa. Cayéedéeyéi nacái nawàlùacawa needácaténacué píichani. ²⁰ Cayába cachàini píricuèni pimànínácuéca càide iyúwa Dios iwàwáaná pidènicaténacué píasu báisíri cawèníriwa iyéerica chènuniré, aléera càmicatalé cuwée iyáacué píichani, càmicatalé nacái cawèníri imáalàawa, càmita nacái cayéedéeri iwàlùawa néré. ²¹ Pimàacacaalícué piwàwawa píasu ìwaliwa cháí èeri írìcurica, yásí píináidapínacuécawa ìwali mamáalàacata. Quéwa píicacaalícué iyúwa cawèníri yái cayábéeri wawàsica Dios yèeripínacuéca píriwa chènuniré áiba èeriwa, yásí píináidapínacuécawa ìwali mamáalàacata. Iná pimànicuè càide iyúwa Dios iwàwáaná peedácaténacué píriwani yái cawènírica iyéerica chènuniré. Càita píináidapínacuécawa ìwali mamáalàacata”, íimaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

²² Jesús íimaca: “Pitúí iyaca píri càide iyúwa lámpara pitúicáiná imàacaca píicáca. Cayábacaalí pitúí, yásí amalánamaca píicáca. ²³ Quéwa báawacaalí pitúí, yásí catáca píicáidaca. Néese yái píináidéericawa piwàwalícuésewa iyaca càide iyúwa catúíri íiwitáise. Iná picùaca cayába piwàwawa masaquèeri iyú, picá cáininá píicáca áiba wawàsi Dios ícha, ipíchaná catáca píiwitáise. Néese báawacaalí píiwitáise, yái píináidéericawa piwàwalícuésewa, yásí ímáiní catáca píiwitáise báawanama! Càmita píalíapiná cayábéeri ìwali báawéeri íichaná”, íimaca yái Jesúsca.

Dios y el dinero

²⁴ Jesús íimaca: “Péemiacué comparación: Canácata wenàiwica yáaliméeri imànica machacàníri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùullianá imànica, báawacáiná iicáca abéeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapiná íiwacali áiba icàaluínáwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios írípínáwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué píicáca plata”, íimaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²⁵ Jesús íimaca: “Péemiacué cayábani: Picácué achúma píináidáanicawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, piyacaténacué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca píbalépináwa, píwalicaténacué píbaléwa. Máiníri cawènica wacáuca yàacàsi ícha. Wainá nacái máiníri cawènica bàlesi ícha. Dios idéca yàaca wacáuca, wainá nacái cawèníri, íná wáalíacawa yàanápiná walí yái càmirica máiní cawènica cháí èeri írìcu, yái yàacàsica, yái bàlesica

nacái. ²⁶ Piicáidacué nacái nalí, níái màsibèe yáaléeyéi-cawa chènunibàa. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Wáaniri Dios chènuniiséeri yàaca nayáa-calépiná. Néeni, ¶máinicuéca cawèniyéica pía náicha níái màsibèeca! Iná iwàwacutácué pialíacawa Dios icùanácué pía nacái. ²⁷ Néese, éwitacué piínáidáaní-caalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmítacué pialímá cáala pimànicuéca picáucawa pidènièrica piyacaténacué mamáalàacata cháí èeri irícu, ibatàa abéeri horapíná càmítacué pialímá càì. Càmicáinácué pialímá pimànica càiri achúmèeri wawàsi, ínacué canéeri iwèni meedá piínáidáanínácué piwàwawa báawanama yàacàsi iwali, bàlesi nacái.

²⁸ “¿Cánácué piínáidawa piwàwawa mamáalàacata iwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca pibàlepináwa? Piicáidacué càinácaalí iyú íwinási nadàwinàacawa manacúalibàa: càmita náibaida, càmita nacái needá sáawáli namàniíripiná nabàlewa. ²⁹ Quéwa núumacué pirí nadèniaca náiwínáwa cayábèeri iicacánáwa rey Salomón ibàle íicha, éwitaté máinicáaníta càasuca Salomón. ³⁰ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri iicacánáwa, éwita masicái nàycáaníta maléena èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemácani quichái iyú. Dios imànica cayábèeri irí yái masicái waiquéerica iyúwa canéeri iwèni, íná iwàwacutácué pialíacawa Dios icùanácué píawa nacái. ¿Cánácué càmita manuí piínáidacawa piwàwawa Dios iwali icùanápinácué pía? ³¹ Iná picácué piínáidawa piwàwawa mamáalàacata. Picácué càì pistutá péemíawá píawáaca: ‘¿Cawiná wayáa? ¿Cawiná wabàle wàwalíripiná?’ picácué píima. ³² Macái èeri mìnanaí càmiyéica yáalí Dios iwali, achúmáca náináidáanícawa nawàwawa nàwali macáita yái wawàsica. Quéwa pidèniacué Wáaniri Dios chènuniiséeri yáaliéricawa càirínácaalícué wawàsi pimáapuèrica. ³³ Iná pialimáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùulianá pimànica macái pichàini iyúwa, yásí Dios imàacacué pirí macáita yái pimáapuèrica. ³⁴ Siùca èeri, picácué achúma piínáidáaníwa piwàwawa mamáalàacata pipíchaléwa, táwichacáiná pidèniacué áiba èeri piínáidáanínácué píawachéeri wawàsi iwali. Macái èeri idèniaca yàasu wawàsi càulenéeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

No juzgar a otros

7 Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máini picháawàa áibanái iináwaná iwali mamáalàacata ipíchanácué Dios yúuwichàidaca pía. ² Piwàwacaalícué piúwichàidaca áibanái caquialéta manuíswata, yásí Dios yúuwichàidacué píawa manuíswata. Néese piicácaalícué áibanái ipualé, yásí Dios iicácué pipualé nacái. ³ Pía idènièrica ibáyawaná manuíriwa, picá piínáidawa máini cayábaca pía áiba wenàiwica íicha idènièrica ibáyawanáwa achúmèeri meedá. Péemíacué comparación: Pibáyawaná manuíri, càicanide iyúwa manuíri àicu idéca nacácaalí yúuwà-

cawa pituí irículé. Néese áiba achúmèeriwanái ibáyawaná, càicanide iyúwa imuluísi achúmèeri yúuwàacaalíwa ituí irículé. ⁴ Càmicáiná pialíawa cabáyawanáca pía manuíswata, íná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúmèeri meedá. Péemíacué comparación: Manuíri àicu yúuwàacaalíwa pituí irículétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí irícuísetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pirí pibáyawaná iwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càì píimaca irí. ⁵ Píacáiná pucháibaca píwítáise piyaca. ¶Pidéca piimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píichawa quéechacáwa yái pibáyawanáwa manuírica. Yásí pidéca píalàaca áiba wenàiwica imàacáanápiná íichawa ibáyawaná achúmèeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁶ “Picácué picàlida mamáalàacata Dios itàacái mabáyawanéeri áibanái irí áuli nacáiyéi íiwítáise máiniyéica báawaca iicáca Dios. Péemíacué comparación: Wàacaalí cayábèeri wawàsi áulinái irí, yásí nawènúa naamíaca wía, namàdáida nacái wainá. Wáucacaalí nacái perla cawèniíri íba marranonái irí, yásí nabawàida meedáni nàbàli yáapiréwa. Càita nacái, picácué picàlida mamáalàacata mabáyawanéeri Dios itàacái áuli nacáiyéi íiwítáise irí, marrano nacáiyéi íiwítáise nacái, níara wenàiwica máiniyéica báawaca iicáca Dios, casaquèeyéica íiwítáise nacái, ipíchanácué máini calúaca nía píapicha, néese namànicuéca pirí báawéeri”, íimaca yái Jesúsca.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

⁷ Jesús íimaca: “Pisutácué píawawa mamáalàacata Dios íicha, yásí imànicuéca piríwani. Péemíacué comparación: Picutácué mamáalàacatani, yásí píanàacuècani. Pimáidacué mamáalàacata capii inúma néeni, yásí yàacùacuéca piríwani. ⁸ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàpinácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capii inúma néeni, nàacùaca irí capii inúma. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica isutéerica mamáalàacata Dios íicha, Dios imànipiná iríwa càide iyúwa isutáaná.

⁹ “Péemíacué comparación: Pidèniacaalícué piiriwa, càmítacué píà irí íba isutácaalí píicha pan iyáapináwa. ¹⁰ Càmitacué píà iyáapiná àapi isutácaalí píicha cubái.

¹¹ Ewitacué báawéeyéicáaníta íiwítáiseca pía, càicáaníta cáininácuéca piicáca péenibewa, pialimácué nacái píaca nalí cayábèeri wawàsi. Néeni, ¿càmítasicué pialíawa cayábèeri íiwítáise yái Wáaniri Dios chènuniiséerica? ¶Iná iwàwacutácué pialíacawa Dios imàniínápinácué pirí cayábèeri, pisutácaalícué íicha mamáalàacata!

¹² “Iná pimànicué áibanái irí cayábèeri càide iyúwa piwàwáaná namànica píricué cayábèeri. Pimànicaalícué càì, yásí pimànipinácué machacàniíri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá píawirináimi Dios inù-

malicuise, càide iyúwaté nacái profetanái natànàaná tàacáisi Dios inùmalicuise”, íimaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

¹³ Néeseté Jesús íimaca nalí: “Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá nulí yéewacaténá nùsu wenàiwicacuéca pía. Càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle iriculé, càide iyúwa càulenácaalí nawàlùacawa máucuiri capii inùma iricubàa. Yácáiná èeri mìnánái íiwitáise báawéeri iyaca càide iyúwa cáucuiri capii inùma, cáucuiri àyapu nacái, màulenácatelé manùbéeyéi wenàiwica nàacawa iricubàa. Quéwa èeri mìnánái íiwitáise báawéeri itéca wenàiwica yéetácáisi iriculé, aléera infierno iriculé. Màulenáca nàyaca càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná cháí èeri iricu, íná yéewa manùbéeyéi nàyaca èeri mìnánái íiwitáise ìwali càide iyúwa manùbéeyéi nawàlùacaalíwa cáucuiri capii inùma iricubàa, cáucuiri àyapu nacái. ¹⁴ Quéwa càica núade iyúwa capii inùma máucuiri. Nutàacái nacái càicanide iyúwa máucuiri àyapu, máinícáiná càulenáca neebáidaca nulí, càulenáca nacái nàyaca càide iyúwa núumáaná nawàlùacaténáwa Dios iyacàle iriculé. Íná càmita máiní madécaná yàawa néré”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

¹⁵ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa: “Picácué píichawa áibanái cachiwéeyéica. Náimaca nàwaliwa nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalicuise. Càica níade iyúwa caluéyéi cuwèesi lobo ìwalíiyéica oveja íimamimi nachiwáidacaténá ovejanái nanúacaténá níái ovejaca. Níái cachiwéeyéica natàaníca càide iyúwacué pitàaníiná nawàlùacaténácuéwa pèewiré, nawàwacáiná naméeráidacuéca pía Dios íicha, namáalàidacaténácué pía. ¹⁶ Píalimápinácué píalíacawa cachiwéeyéica nía piicácaalícué càinácaalí namànica. Péemiácué comparación: Wáalíacawa macái àicu ìwali waicácaalí iyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, néese báawéericani. Càmita weedá cayábéeri uva iyacaná áwa yúuba íicha. Càmita nacái weedá cayábéeri higuera iyacaná tuíri íicha. ¹⁷ Macái cayábéeri àicu idèniaca iyacanáwa cayábéeriwa, yá nacái macái báawéeri àicu idèniaca iyacanáwa báawéerita nacái. ¹⁸ Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idèniaca iyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idèniaca iyacanáwa cayábéeri. Càita nacái píalimácué píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachiwéeyéica, piicácaalícué càinácaalí namànica. ¹⁹ Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéica irí iyacaná cayába, weemácaténá nía quichái iricu, càita nacái Dios yùuwichàidapíná nía quichái iricu cawinácaalí wenàiwica càmfíyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càitacué píalimápiná píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachiwéeyéica, piicácaalícué càinácaalí namànica”, íimaca yái Jesúsca.

No todos entrarán en el reino de Dios

²¹ Jesús íimaca: “Madécaná wenàiwica náimaca nulí: ‘Wáiwacalí’, quéwa càmita macáita nawàlùapínáwa Dios iyacàle iriculé Dios icùacatalé macáita chènuniré. Cawinácaalí wenàiwica imàniyéica càide iyúwa Núaniri Dios chènuníseeri iwàwáaná níawamita yáalimápiná iwàlùacawa néré. ²² Imáalàacaalípináwa yái èeriquéi, yá madécaná náimápiná nulí: ‘Wáiwacalí, wacàlidacaté nalí pitàacái. Wáucacaté demonio wenàiwica íicha píipidená ìwali. Wamànicaté nacái píipidená ìwali madécaná wawàsi càmfíri wenàiwica idé imànica’, càipíná náimaca nulí. ²³ Quéwa núumápiná nalí: ‘Càmिता núalíacué nuicáca pía. Píacuéwa nuícha, píacué imàniyéica ibáyawanáwa’, càipíná núumaca nalí”, íimaca yái Jesúsca.

Las dos bases

²⁴ Jesús íimaca: “Péemiácué comparación: Cawinácaalí wenàiwica yéemièrica nutàacái, imànicaalí nacái càide iyúwa núumáaná, yái wenàiwica iyaca càide iyúwa cáalíacáiri asiali imànírica icapèewa. Quéechacáwa íicaca depuíwalé. Yá asiali yàanàaca manuiri íba iyéerica depuíwalé cáli iricu ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Yá imànica icapèewa íba íinata. ²⁵ Néese unía yúuwàacawa àta inanába yéesacatalétawa. Yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capii ìwali, yá cachàiníiri cáuli ipùaca ìwali yái capíica. Càmfíri quéwa yúuwàawa yái capíica ibàlùacáináwa íba íinata. Càide iyúwa capii ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadèniapíná nacáucawa càmfíri imáalàawa. ²⁶ Néese cawinácaalí yéemièrica nutàacái, quéwa càmita imàni càide iyúwa núumáaná, yá càicanide iyúwa máiwitáiseeri wenàiwica imànírica icapèewa càina íinata meedá. ²⁷ Yá unía yúuwàacawa. Néese inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capii ìwali, yá cachàiníiri cáuli ipùaca ìwali yái capíica. Néese yúuwàacawa yái capíica, yá imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capii imáalàacaalíwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmfíyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càmfíri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Idécanáamité Jesús imáalàidaca icàlidaca nalíni, yá macáita wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa néemiaca itàacái manuísíwata yéewáidacáiná nía cáalíacáiri iyú. ²⁹ Jesús yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa néewáidáaná, níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu Dios itàacái ìwali, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté.

Jesús sana a un leproso

8 Jesús iricùacatéwa dúli íinatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa yáapicha. ² Néese abéeri asiali cacháunéeri íimami lepra iyú yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùuluì ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá

Jesús icàaluíniná, yéewacatená catúulécanáca Jesús iicácani. Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, núalíacawa pialimá pichùniaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùniaca núa —íimaca. ³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa cacháunéeri ìwali. Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùniaca pía. ☒Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha. ⁴ Jesús íimaca irí:

—Péemìa cayába. Picá picàlida áibanái iríni, nuchùnianá pía. Néese píawa caqualéta sacerdote yàatalé píasáidacatená iicá píimamiwa, yáalíacatenáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulìericaté wenàiwica namàacáanápíná Dios irí nachùniacaalíwa lepra íicha, yéewacatená macái wenàiwica yáalíacawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana al criado de un capitán romano

⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa Capernaum ìyacàlená iriculé, yá abéeri romanonái yàasu úwi íiwacaliná yàacawa Jesús yàatalé isutácaténá Jesús íicha wawàsi imànínápiná irí cayábéeri. ⁶ Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nùasu wenàiwica iríawa nucapèe irícu. Càmiíri yéewa imichàanicawa. Yùuwichàacawa manuísíwata cáiwíri iyú —íimaca. ⁷ Jesús íimaca irí:

—Uwé, wàawa. Nuchùniacatenáni —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa úwi íiwacaliná íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, canáca yéewanáwa nuedáca nùataléwa pía, máinícáiná cayábéerica núcha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. Pichùuliacáita ichùnianápináwa pitàacái iyúwa, yáara nùasu wenàiwicaca, yásí ichùniacawa. ⁹ Núalíacawa pialimá pichùniacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulíia nacái núa. Núa nacái nuchùulíia nùasu úwináíwa. Nuchùulíiacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàca. Nuchùulíiacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànínápiná áiba wawàsi, yáta imànicani. Iná yéewa núalíacawa pialimá pichùniaca nùasu wenàiwica nacái pitàacái iyúwa —íimaca.

¹⁰ Idécanáami Jesús yéemiacani, yá cayábaca íináidacawa yéemíaca úwi íiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá íimaca nalí, níái wenàiwicaca yèeyéicawa yáamiwáise:

—Péemíacué cayábani, canácata nùanèeri càirica yebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéenápináta, càmítàacá nùanà càiri.

¹¹ Núumacué nacái pirí, manùbaca áibanái wenàiwica íiwitáaná nàanápíná áiba cáli néese. Nàwacáidáyacacawa nawàlùacatenáwa Dios ìyacàle iriculé icùacataléca macáita chènuniré. Néré nàypínáca piawirináimicué yáapichawa, níái Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ¹² Píatacué quéwa, Dios imáidéeyéicaté quéechatécáwa, càmítacué piyapíná Dios yáapicha chènuniré, éwitacué Abraham itaquénáinámíicáanítacué pía, càmíicáinácué peebáida nulí. Dios yúucacué íichawa píawa catácalé. Néré píicháanípínácuéca, pi-

amíapínácuéca piyéiwa piùwichàacái iyúwa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús íimaca úwi íiwacaliná irí:

—Pèepùa picapèe néréwa, yácáiná idéca ichùniacawa píasu wenàiwicaca iyúwa peebáidáaná nulí —íimaca yái Jesúsca. Yáta idéca cayábacani, yái úwi íiwacaliná yàasu wenàiwicaca.

Jesús sana a la suegra de Pedro

¹⁴ Néeseté Jesús yàacawa Pedro icapèe iriculé. Iicáca néré Pedro iyéeru iculéchúawa mecuní iyú, irìchúawa yàalubái ínatawa. ¹⁵ Iná Jesús imàacaca icáapiwa ucáapi ìwali, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Yá umichàacawa, udàbaca ùaca nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

¹⁶ Néeseté catácaalí yàacawa, yáta yàcalé mìnánái natéca néenánáíwa Jesús yàatalé, manùbéeyéi wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise. Jesús ichùuliacáita demonionái abéeri palabra iyú nàanápínáwa wenàiwica íicha. Càita Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha. Ichùniaca nacái macáita níái cáuláiquéeyéica.

¹⁷ Iná Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanáté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Isaías íimacaté Dios yàasu wenàiwica ìwali: “Ichùniaca wía, wía machawàaquéeyéica, yeedáca wáicha uláicái”, íimacaté yái profeta Isaíasca.

Los que querían seguir a Jesús

¹⁸ Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyacquéeyéicawa itéese, íná ichùulíaca yéewáidacalénáíwa itéenápínáni Galilea icalisaníná abéemàalé barca irícu. ¹⁹ Ipíchawáiseté nawàlùacawa barca iriculé, abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu yàacawa Jesús yàatalé. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénacaalí píawa yéewacatená péewáidacaléca núa —íimaca yái wenàiwicaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi pialimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemìa comparación: Yàlidunái idèniaca ibànawa, cuìpiranái nacái nadèniaca namùlubèwa, núacata quéwa, yái asíali Dios néeséerica, càmíta nudèniaca nuimácatápináwa —íimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese áiba néená, níái Jesús yéewáidacaléca, íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta núniri yéetacatalépináta, néese idécanáami nubàliacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ²² Néese Jesús íimaca irí:

—Píawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé. Pimàaca nabàliaca níawáacata, cawínacaalí iyéeyéica matuìbanáita Dios íicha càide iyúwa yéetáními —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²³ Néeseté Jesús iwàlùacawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nadàbaca nàacawa abéemàalé

Galilea icalisaniná íicha. ²⁴ Jesús iimáca íichawa barca irícu. Yáta manuíri cáuli idàbaca ipùaca calisa ìwali. Máiniiri cachàinica yáí cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca irículé, yá úni ipuniadaca yàacawa barca. Quéwa Jesús iimáca mamáalàacata. ²⁵ Iná yéewáidacalénái nacawàidacani, yáí Jesúsca, yá náimaca irí:

—¿Wáiwacali, piyúudàa wía! ¿Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. ²⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué máini cáaluca pía? ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca nalí. Idécanáami icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa, ichùuliaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁷ Néese níái yéewáidacaléca náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá nasutáca néemiawa níawáaca. Náimaca:

—¿Cawináica yáí asialica ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulianá nía? —náimaca nalíwáaca.

Los endemoniados de Gadara

²⁸ Néeseté Jesús yàanàaca abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, Gadara yàasu cáli néré, yéewáidacalénái yáapichawa. Idécanáami yàanàaca néré, yá pucháiba asianái demonio idacuèyèi íiwitáise nàacawa yéetánimi icàliculèená néese. Máiniyèi calúaca nía iyúwa caluéyèi cuwèesi, càmita nabatàa áiba wenàiwica ichàbacawa néenibàa àyapulicubàa. Yá nàacawa Jesús yàatalé. ²⁹ Yá demonionái nadàbaca néemiánicawa asianái isàna iyú:

—¿Píca písàiwica walí wawàsi, Jesús, yáí Dios íirica! ¿Pianàsica piùwichàidacaténá wía ipíchawáise wéenáiwaná yàanàaca? —náimaca.

³⁰ Mawiénita nalí manùbéeyèi marranonái yèepuniwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa néenibàa. ³¹ Néese demonionái nasutáca Jesús íicha wawàsi. Náimaca:

—Piúcacaalí wía asianái íicha, yá pimàaca wàacawa marranonái idèericulé —náimaca. ³² Jesús íimaca nalí:

—Píacuéwa —íimaca yáí Jesúsca. Yá demonionái yàacawa asianái íicha, yá nawàlùacawa marranonái idèericulé. Yáta macáita marranonái nadàbaca napìacawa iyúwa máiwitáiseeyèi demonio íiwitáise iyú. Napìacawa nacaláacawa quìratàli íinatáise. Yá nacaláacawa calisa yáaculé, nàisicùmacawa macáita, níái píráica càmiyéica Dios imàaca wadèniaca, wía judíoca, casacàacáiná walí marrano iiná.

³³ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi napìacawa yàcalé nérépiná. Nàanàacaté néré, yá nadàbaca nacàlidaca yàcalé minanáí iríni, macáita yáí nàyanáca, níái asianái demonio idacuèyéicaté íiwitáise. ³⁴ Iná macáita yàcalé minanáí namusúacawa yàcalé íicha, yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicàcani, yá nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèepunánápináwa nàasu cáli íicha.

Jesús sana a un paralítico

⁹ Néeseté, Jesús iwàlùacawa barca irículé yéewáidacalénái yáapichawa, yá nachàbacawa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha. Yá nàanàaca Capernaum iyacàlená néré, yáí Jesús iyacàleca. ² Yá abénaméeyèi wenàiwica natéca cáuláiquéeri asiali Jesús yàatalé, abéeri máapinéeri iiná macáita, càmiírica yáalimá imichàanicawa, irièricawa yàalubái íinatatawa, iiméerica íinata. Néese Jesús yáalfacáiná náiwitáise manuíca náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnianápináni, iná Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Píca, nùacawéerináca, píca achúma piwàwa. Nudéca numàacaca nuwàwawa píbayawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yáí Jesúsca.

³ Abénaméeyèi yéewáidéeyèi wenàiwica templo irícu nàyaca néré. Néemiaca Jesús itàaníca cáuláiquéeri irí, iná nadàbaca náináidacawa Jesús ìwali cà: “Yáí asiali Jesús itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cayábacaténá náapicha Dios”, náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalicúsewa. ⁴ Quéwa Jesús yáalfacawa náináidacáacawa. Iná isutáca yéemiawa nía:

—¿Cánácué yéewa píináidacawa càí máini báawéeri iyú? ⁵ Máini màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa píbayawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asásí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máini càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, píipìna’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asásí wadécaalí wachùnìacani watàacái iyúwa, yáí máapinéerica. ⁶ Iná núa, asiali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yáí máapinéerica píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùuliaca núa numàacáanápiná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cháí èeri irícu cayábacaténá náapicha Dios —íimaca yáí Jesúsca. Néeseca Jesús íimaca máapinéeri irí:

—Pimichàawa, peedá píalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yáí Jesúsca. ⁷ Néese yáí máapinéeri imichàacawa, yá yàacawa icapèe néréwa. ⁸ Níái wenàiwica iyéeyéica néré, naicáca iyúwa iyáaná, yá cáaluca nía. Nàaca Dios icàaluíniná imàacacáiná ichàiniwa abéeri wenàiwica irí ichùnìacaténá cáuláiquéeyèi.

Jesús llama a Mateo

⁹ Jesús yàacatéwa capíi íicha, yá iicáca núa, núa Mateoca, yáawinéericawa aléera nuedácatelécate plata nuénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobiernó irípiná. Néese Jesús íimaca nulí:

—Aqualé, píawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —íimaca nulí yáí Jesúsca. Yá numichàa nùacawa Jesús yáapicha.

¹⁰ Néese Jesús idècunitàacá iyáaca iyáacaléwa nucapèe irícu, yá madécaná wenàiwica nàanàaca néré, áibanái yeedéeyéica plata néenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobiernó irípiná, áibanái

cabáyawanéeyéi nacái. Yá náawinacawa Jesús yáapicha, wáapicha nacái, wía Jesús yéewáidacaléca, nayáacaténá nayáacaléwa wáapicha. ¹¹ Néese fariseonái naicáca nía, íná náimaca walí, wía Jesús yéewáidacaléca:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yáasu gobierno irípiná, nía nacái cabáyawanéeyéica wenàiwicaca? —náimaca. ¹² Quéwa Jesús yéemiacani, yá íimaca fariseonái irí:

—Péemiacué comparación: Máláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía.

Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutácani, yái ichùnièripináca nía. Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íichawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri íicha. ¹³ Càmitacué péewáidacawa cayába Dios itàacái iwali. Piacué péewáidacawa càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profeta itànèericatè Dios inòmaliçuise. Dios íimacaté:

‘Ewitacué pinúacáaníta madécaná pipirawa iyúwa sacrificio piacaténacué nucàaluíniná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca culto pimàníricuéca càmicacalíca pìicáca áibanái wenàiwica ipualé, piyúudàcaténacué nía’, íimaca yái Diosca. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica, nuicácaténá napualé. Càmicáiná nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca nawènúadánápiná náiwitáise nábáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁴ Néeseté Juan el Bautista yéewáidacalénái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemiawa Jesús. Náimaca irí:

—Wamàacaca wáichawa wayáacaléwa manùba yáawiría, fariseonái nacái, wasutácaténá wíawawa Dios íicha manuísíwata. ¿Cáná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, níái péewáidacaléca, nasutácaténá níawawa Dios íicha? —náimaca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asiali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianái naicácaténá icásàacawa casíimáiri iyú. Idècunitàacá iyaca náapicha, càmita yéewa achúmaca nawàwa. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. Quéwa áiba èeriwa, áibanái itéca náichawani. Néese namàacapíná náichawa nayáacaléwa, níái yàacawéeyéinámica achúmacáiná nawàwa néenialípiná. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

¹⁶ “Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wamànicaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacánáidaca éwisàimi bàlesi, yá

quéwanáta manuíca icháuná. ¹⁷ Càita nacái càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi iriculé. Wamànicaalí càì, yásí uva ituní idàbaca isáacawa dàchidàchiwaca inànìacubàa, néese éwisàimi íimamisi icacánáca, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi iriculé. Yásí wacùaca nía cayába, yái uva ituníca, íimamisi nacái. Càita nacái nuéwáidacalénái yebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya càide iyúwa fariseonái yáasu bàaluisàimi tàacáisi íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

¹⁸ Idècunitàacá Jesús itàaníca nalí, yá abéeri judío íiwacalíná yàanàacaté Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùulú ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Néese judío íimaca Jesús irí:

—Nuídu idéca yéetáca siùcasíwatàacáwa. Quéwa piacaalíwa ùatalé pimàacacaténá picáapiwa ùwali, yásí cáuca úa àniwa —íimaca.

¹⁹ Jesús yàacawa yáapicha, wía nacái yéewáidacalénái wàacatéwa Jesús yáapicha. ²⁰ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáláicacaté úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uái inanáca ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí, manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Yá udunùaca ibàle ipùata iwali. ²¹ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa:

“Nudunùacaalí iwali, éwita ibàle ìwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábaca nùatá”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalíçuise. ²² Quéwa Jesús iwènúca iicáidaca ulí, yá íimaca ulí:

—Picá achúma piwàwa. Pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali —íimaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úa uláicái íicha.

²³ Néeseté Jesús yàanàaca judío íiwacalíná icapèe néré, yá iicáca áibanái ipùlièyéi íwa. Nàwacáidáyacacatéwa nabàliacaténá yéetéechúamiwa. Aibanái nacái náicháanica uíwítáise mi, néemíanica nacáíwa cachàiníiri iyú càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná.

²⁴ Jesús yáalíacawa icáucàidáanápínaté úái yéetéechúamicawa, íná íimaca nalí:

—Pimusúacuéwa macáita, úacáiná sùmàuca càmicáicáta yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáalíacáináwa icáucàidáanápínaté úa. Néese níái wenàiwicaca naicáanica Jesús iquíniná, náalíacáináwa báisíiri iyúcani uétácatéwa. ²⁵ Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capii íicha. Néese iwàlùacawa sùmàumi iriacataléca. Yá íibàca ucáapi iwali úái yéetéechúamicawa, yá umichàacawa, cáuca úa àniwa. ²⁶ Néesetéca macáita wenàiwica iyéeyéica mawiénita irí yái yàcaléca yéemiacaté uináwaná iwali Jesús imichàidáanaté úa yéetácaisi íicha.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Jesús imusúacatéwa nacapèe ícha, yá pucháiba matuíyéi nàacawa yáamíse. Yá náimaca írí cachàiniíri iyú:

—Pía rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, wía judíoca, piicá wapualé! —náimaca írí. ²⁸ Jesús iwàlùacawa capii iriculé, néese níai matuíyéica nàacawa yàatalé. Yá Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Peebáidasicué núalimá catuíca numànicuéca pía? —íimaca yái Jesúsca. Náimaca írí:

—Báisíta, Wáiwacali, weebáida càì —náimaca.

²⁹ Néese Jesús imàacaca icáapiwa natuí iwali. Yá íimaca nalí:

—Pichùnìacuéwa càide iyúwa peebáidaanácué —íimaca yái Jesúsca. ³⁰ Yásí cayábaca natuí. Yá Jesús yàalàaca nía cachàiniíri iyú. Íimaca nalí:

—Picácué pimàaca áibanái náalíacawa cawinácaalícué ichùnìaca pituí —íimaca yái Jesúsca.

³¹ Quéwa namusúacanacáitawa capii ícha, yáta nacàlidaca Jesús iináwaná ichùnìaca nía nalí níai nayaquewéyéicawa.

Jesús sana a un mudo

³² Néeseté idècunitàacá matuíyéimi namusúaca nàacawa capii ícha, yá áibanái natéca matàacáiri asiali Jesús yàatalé. Demonio idacùaca matàacáiri íiwitáise, íná càmìta yáalimá itàanica. ³³ Yá Jesús yúucaca demonio asiali iwàwalícuíse. Néese matàacáiri idàbaca itàanica. Yá áibanái wenàiwica iyéyéica néeni nánáidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús írí. Yá náimaca nalíwáaca:

—Cànacaté waiquéericáwa càiri wawàsi cháì wàasu cáli Israel néenibàa! —náimaca. ³⁴ Quéwa abénaméyéi fariseo náimaca Jesús iwali:

—Demonio íiwacalináquéi idacùaca íiwitáise yái asialica Jesús. Iná yéewa yúucaca demonio wenàiwica ícha demonio íiwacaliná íiwitáise iyú —náimaca Jesús iwali.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Jesús yàacaté ipáchiaca macái manuíri yàcalé iriculé, púubéeri yàcalé iriculé nacái. Yá yéewáidaca wenàiwicanái macái judíonái imanùbaca yéewáidacàalu írìcu. Yá icàlidaca nalí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Ichùnìaca nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica, cáiwíiri ícha nacái, macái íiwitáaná.

³⁶ Catúulécánaca Jesús iicáca nía máinícáiná achúmaca nawàwa nàuwichàacáinatéwa madécaná yàawiría. Càica níade iyúwa ovejanái canéyéica icuèriná, iméerèyéicawa meedá, canácáinaté abéeri yéewáidéeripiná nía Dios iwali, níai wenàiwicaca. ³⁷ Iná Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemiacué comparación: Càica níade iyúwa bànacalé ituíná quíiréeri yéenáiwana yàanàacaalí

wenàiwica needácatáipiná nabànacalewa. Quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nalí nutàacái.

³⁸ Iná pisutácué Dios ícha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùnápíná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná írí, nacàlidacaténá wenàiwicanái írí nuináwaná iwali, yéewacaténá neebáidaca nulí. Yásí wàwacáidaca nía Dios yàasu wenàiwicanáipiná càide iyúwa wenàiwica needácaalí nabànacale iyacanáwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús escoge a los doce apóstoles

10 Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía, wía docéyéica imanùbaca yéewáidacaléca. Yá imàacaca walí íiwitáisewa wáucacaténá demonio wenàiwicanái ícha, wáucacaténá náicha nacái macái uláicái íiwitáaná, cáiwíiri nacái.

² Wía docéyéica imanùbaca apóstolca íipidenéeyéica càì: quéecha Simón, íipidenéeri nacái Pedro; yá nacái iméeréeri íipidenéeri Andrés; nía nacái Zebedeo yéenibeca, ibèeri íipidenéeri Santiago, yá nacái iméeréeri íipidenéeri Juan; ³ yá nacái Felipe; Bartolomé nacái; Tomás nacái; núa nacái Mateo, núa yái yeedéericaté plata nuénánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno írìpiná; yá nacái Santiago, yái Alfeo írìrica; Tadeo nacái; ⁴ yá nacái Simón, íipidenéeri nacái celote; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinacaté Jesús yúuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

⁵ Jesús ibànùacaté wía doce wamanùbaca wacàlidacaténá itàacái. Càì yàalàaca wía: “Picácué piawa càmíyéi judío yàasu cáli íinatalé, picácué nacái piwàlùawa yàcalé írìculé iyéyéica Samaria yàasu cáli íinata. ⁶ Píacué nàatalé níawamita Israel itaquénáinámicayéyéica càide iyúwa ovejanái iméerèyéiwa, canéyéica icuèriná, nawènùadacáiná náiwitáisewa Nacuèriná Dios íchawa, canáca nacái abéeri yéewáidéeripiná nía Dios iwali. ⁷ Píacué picàlidaca nalíni Dios icùnápíná macáita mesúnamáita.

⁸ Pichùnìacué cáuláiquéeyéi wenàiwica, pimichàidacué nacái yéetéyéimiwa yéetácáisi ícha, pichùnìacué nacái cacháunéeyéi íimami lepra iyú, piúcacué demonio wenàiwica ícha. Nudéca numàacacuéca píri nuíwítáisewa mawèníri iyú, íná picácué picobra nía cawinácaalí wenàiwica pichùnìeyéica.

⁹ “Picácué pité iwèni píasu bolsa írìcuwa, orocáaníta, plata nacái, cobre nacái. ¹⁰ Picácué pité sacco, pucháiba bàlesi nacái; picácué peedá píriwa wàlisàì costiza nacáiri, àicu nacái. Cawinácaalí wenàiwica piyúudéeyéipinácuéca iwàwacutá nàaca piyáapínácuéca.

¹¹ “Píacuéwa yàcalé írìculé, picutácué abéeri cáimiéta-canéeri iwàwéerica yéemiaca picàlidáanácué nalí nutàacái. Yá piyamáacuéwa icapèe írìcu àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé írìcuíse. ¹² Piwàlùacuéwa icapèe írìculé, yá pitàidacué wenàiwicanái iyéyéica néré, pisutácué nalí Dios imànínápiná nalí cayábéeri.

¹³ Cayábacaalí náiwitáise níai capii iricuíyéica, yásí Dios imànica nali cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitáise, néese Dios càmita imànipiná nali cayábéeri. ¹⁴ Quéwa, càmicaalícué nawàwa needáca nàataléwa pía, càmita nacái nawàwa néemiaca picàlidáanacué nali nutàacái, néese pimusuacuéwa capii iricuíse, yàcalé iricuíse nacái, yá pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, píasáida-caténacué nali Dios yúuwichàidáanápíná nía. ¹⁵ Péemiacué cayábani, èeri imàalàacaalípináwa, Dios yúuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí yúuwichàidapíná níawa càmiíyéicué yeedáca yàataléwa pía máini yáwanái Sodoma iyacàlená mìnánáimi íicha, Gomorra iyacàlená minánáimi nacái”, íimaca walí yái Jesúsca.

Persecuciones

¹⁶ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Ípéemiacué cayába! Nubànùacué pía nèewiré níara èeri mìnánáica cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica iicáca Dios, báawéeyéi nacái iicáca Dios yàasu wenàiwica. Piyapínacuéca nèewibàa càide iyúwa oveja càmiíyéi yáalimá ipéliaca caluéyéi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja. Iná iwàwacutácué cáalíacáica píiwitáise, piicácué píichawa piùwidenáicawa, càide iyúwa cáalíacáiri àapi iicáaná íichawa yúuwidenáywa ipíchaná áibanái ichiwáidacuéca pía. Quéwa iwàwacutácué mabáyawanáca pía, càmitacué nacái pimàni áibanái irí báawéeri. Piyacué càide iyúwa unùcu càmiíchúa imàni áibanái irí báawéeri. ¹⁷ Picácué píichawa áibanáicáiná náibàapínacuéca pía nacháawàcaténacué piináwaná iwali yàcalé íiwacanánái irí, nacapèedáidacaténacué nacái pía judíonái yéewáidacaalu iricu. ¹⁸ Yá natépinácuéca pía nacháawàcaténacué piináwaná iwali nacuerínánái iríwa, náiwacanánái irí nacáywa, níai icuèyéica cáli, peebáidacáinácué nutàacái. Càita píal-imápinácué picàlidaca nali nuináwaná iwali, níai èeri mìnánái icuèrinánáica, nía nacái càmiíyéica judío. ¹⁹ Náibàapínacué natéwa pía nacháawàcaténacué piináwaná iwali nacuerínánái iríwa, quéwa picácué achúma piináidacawa piwàwawa iwali yái tàacáisi iwàwacutéericuéca picàlidaca nali, càinácaalí iyú nacái yéewanápiná picàlidaca piináwaná iwaliwa. Néese secué péenáiwana yàanàacaalíwa picàlidáanápíná piináwaná iwaliwa, yásí Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú iwàwacutáaná picàlidaca nalíni. ²⁰ Càmicáinácué pía yái càicàlidéeripínacani, néese Espíritu Santo Wáaniri Dios ibànuerica imàacapínacué pitàaníca Dios inùmalicúse. ²¹ “Néenalípiná wenàiwicanái nacháawàapíná néenánáisiwawa áibanái irí néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái nasèenái nacái nacháawàapíná néenibewa néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái néenibe nacái nawènúadapíná náiwitáisewa nasèenái íichawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ²² Macái èeri minánái báawapínacué

naicáca píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamàalàacata àta néetáacatalétawa, Dios iwasàapíná níawa yàasu yúuwichàacáisi íichawa. ²³ Namànicaalícué píri báawéeri abéeri yàcalé iricu, néese pipiacuéwa áiba yàcalé iriculé. Péemiacué cayába, núa asiali Dios néeséerica nùanàapíná ipíchawáise pimàalàidacué picàlidaca nuináwaná iwali macái yàcalé iricu iyéeyéica Israel yàasu cáli íinata.

²⁴ Péemiacué comparación: Abéeri yéewáidacalé càmita yéewa cachàinica íicha yái yéewáidéericani, càmita yéewa nacái áiba ílbaidéeri cachàinica íiwacali íichawa. Càitacué nacái càmita yéewa cachàinica pía nuícha. Wenàiwica náináidacawa piwalícué càide iyúwa náináidáanáwa nùwali. ²⁵ Píacué nuéwáidacaléca, iwàwacutácué piwàwaca piyaca càide iyúwa nùyáaná, yái yéewáidéericuéca pía, càide iyúwa yàasu wenàiwica iwàwáaná iyaca càide iyúwa íiwacali iyáaná. Aibanái càmiíyéi yeebáida nutàacái náimaca nùwali Beelzebúcasa núa, yái demonio íiwacalináca. Iná nùlàacuéca pía náicha, náimáanápínacué piwali càiri báawéeri tàacáisi nacái, piyacáinácué càide iyúwa nucapèe iricuíyéica, nuénánáisiwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

²⁶ Jesús íimacaté walí: “Iná picácué cáalu pía èeri mìnánái íicha, càmicáiná náalimá nabàaca nabáyawanáwa càiripínáta. Aiba èeriwa macáita náalíacawa iwali. ²⁷ Càita nacái, picácué píbàaca náicha nutàacái. Yái nucàlidéericuéca píri ibàacanéeri iyú, iwàwacutácué picàlidaca nalíni amalánama. Yái nucàlidéericuéca píri iwali méetàuculé áibanái íicha, piacué picàlidaca cachàiníiri iyúni àta macái néemiacatalétani. ²⁸ Picácué cáalu pía èeri mìnánái íicha yáaliméeyéica inúacuéca pía quéwa càmitacué náalimá nanúacuéca piwàwa cáuri. Néese, iwàwacutácué cáaluca pía Dios íicha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténacué pía nacái infierno iriculé, yái quichái càmiírica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

²⁹ Péemiacué comparación: Aibanái nawéndaca pucháiba màsibèe púubéeyéi abéeri moneda iwaliná càmicáiná cawèni màsibèe púubéeyéica. Quéwa éwita càmiíyéicáaníta cawèni nía, càicáaníta Wáaniri Dios yáalíacawa nàwali, icùa nacái nía. Càmita yéewa abéeri màsibèe achúmèeri yéetácawa càmicaalícawa Dios imàacaca yéetácawa. ³⁰ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Yáalíacuéca macáita piwali, àta càisimalénacaalícué píiwita ibáiná, yáalía nacáywa Dioscáiná idéca iputàaca nía abéerinamata; càita Dios yáalíacawa piwalícué.

³¹ Iná picácué cáalu pía wenàiwicanái íicha, cawènicáiná Dios iicácuéca pía náicha níai màsibèe púubéeyéica manùbéeyéica”, íimaca walí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

³² Jesús íimacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuéseemi, yásí núa nacái nucàlidapiná iináwaná iwali nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri íríwa. ³³ Quéwa cawinácaalí càmíirita icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuéseemi, yásí núa nacái nucàlidapiná iináwaná iwali, càmita nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri íríwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús, causa de división

³⁴ Jesús íimacaté walí nacái: “Picácué píináidawa wenàiwicanái nàypiná matuíbanáita náapichawáaca nudécáaníta nùanàaca. [Càmíirita! Néese, càmítapiná abédanama náiwitáise nùwali. ³⁵ Nudéca nùanàaca, íná asianái nàuwideca namànipináca nániriwa, inanái nacái nàuwideca namànipiná náatúawa, nayéeru nacáíwa. ³⁶ Càita macáita nàuwideca namànipiná néenánáisiwawa, níacáiná abenaméeyéi neebáidapiná nulí, quéwa áibanái càmita neebáida nulí.

³⁷ Cawinácaalí cáininéerica iicáca nuícha yáaniri, yáatúa nacáíwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. Aibacaalí nacái cáininéerica iicáca nuícha ìiriwa, íidu nacáíwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁸ Iwàwacutá nùasu wenàiwica matuíbanáiri iyú imàaca áibanái nàuwichàidacani nùwalíise, naicáaní nacái iquíniná, éwita nanúacaalíni cruz iwali yeebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái imànica macáita càide iyúwa nuchùullaná. Cawinácaalí càmíirica imàni càì, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani.

³⁹ Aibacaalí càmíirica iwàwa yeebáida nutàacái ipíchaná yùuwichàacawa nulípiná, canáca írí icáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata nutàacái, éwita nanúacaalíni, yácata idènièripiná icáuca càmíiri imáalàawa”, íimaca walí yái Jesúsca.

Premios

⁴⁰ Néeseté Jesús íimaca walí àniwa: “Cawinácaalí yeebáidéericuécaca pitàacái, yeebáidapiná nacái nutàacái. Néese nacái, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáidapiná nacái itàacái, yái Dios ibànùerica núa aléi.

⁴¹ Aibacaalí wenàiwicanái yeebáida Dios yàasu profeta itàacái, namànicaalí nacái profeta írí cayábéeri profeta icàlidacáiná nalí Dios itàacái, yásí Dios yàapiná nalí cawèniiri càiride iyúwa Dios yàaná cawèniiri yàasu profeta íríwa. Aibanái wenàiwica neebáidacaalí itàacái cayábéeri íiwitáise, namànicaalí nacái írí cayábéeri cayábacáiná íiwitáise, yásí Dios yàapiná nalí cawèniiri càiride iyúwa Dios yàaná cawèniiri cayábéeri íiwitáise írí. ⁴² Cawinácaalí imàníirica cayábéeri nuéwáidacalénái càmíiyéi cachàini írí, nùasunáicáiná nía, Dios yàapiná írí cawèniiri iyúudàacáiná náíi yeebáidéeyéica nutàacái. Ewita yáalimácáaníta yàaca nàiraca meedá

casalíniiri úni, càicáaníta Dios yàapiná írí cawèniiri iyúudàacáiná nùasunáí”, íimaca walí yái Jesúsca.

Los enviados de Juan el Bautista

11 Néeseté Jesús idécánáamité yàalàaca wía docéeyéi yéewáidacaléca, yá yàacawa yéewáidacaténá wenàiwicanái áibanái iyacàle írícu, yáara cálica, icàlidaca nacái nalí yái cayábéeri tàacáisica.

² Néenialíté Juan el Bautista, iyéerica presoíyéi ibànalicu, yéemiaca iwali yái Cristo imàníirica. Néese Juan ibànùaca yéewáidacalénáíwa abenaméeyéi nàcaténáwa Jesús yàatalé. ³ Juan iwàwacaté nasutáca néemiawa Jesús asáisi báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànùeripinácaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yáníi, yá iwàwacutá nacùaca áibata yàanàaca.

⁴ Néese Jesús íimaca nalí: “Pèepùacuéwa Juan yàatalé. Picàlidacué Juan íríni pidéenacuéca piicáca numànica, pidéenacuéca nacái péemiaca nucàlidaca wenàiwicanái írí. ⁵ Picàlidacué Juan íríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éruíyéimi yàabàli nacái nadéca nàipínáanica, cacháunéeyéimi íimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íicha, màuwíyéimi nacái nadéca néemiaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi íicha, catúulécaneeyéi nacái nadéca néemiaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Picàlidacué Juan íríni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica.

⁶ [Casíimáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata!” íimaca yái Jesúsca.

⁷ Néese idécánáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús íicha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná iwali. Jesús íimaca wenàiwicanái írí: “Bàaluité piacatécué piicáca wenàiwica yèepuniiricawa chùiri cáli íinata, yáara Juanca. Càmíiritaté machawàaca íiwitáise yái asiali piiquéericatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ⁸ ¿Càinásicué picaté néré? Càmíiritaté asiali cawèniiri ibàle yái piiquéericatécué. Píalíacuécawa cawinácaalí cawèniiyéica ibàle iyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri capii írícu càide iyúwa reynáí iyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ⁹ Néese piacuécawa bàaluité manacúali yùuculé càinàwàiri piicáténaté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicúise. Báisita profetacani, yái Juanca, quéwa máiniiri cachàinica áibanái profeta íicha canánama. ¹⁰ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericaté iwali tàacáisi Dios inùmalicúise. Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios íiméericaté Iiri íríwa. Dios íimacaté:

‘Nuchùullipiná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáiwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacaténá wenàiwica nachùníanápiná náiwitáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pianàacaalíwa nàatalé’;

íimacaté yái Diosca. ¹¹ Péemiacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiniiri Juan íicha nèewíse macái èeri mìnánái. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siúcáisede, yéewanápiná Dios icùaca

nía, máini cachàinipiná nía Juan íicha, éwita càmícaáníta máini cachàinica nía Dios iyacàle iricu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

¹² “Bàaluité Juan el Bautista idàbacaalíté icàlidaca Dios itàacái àta siùca nacáide, èeri mìnanaí namànica báawéeri Dios yàasu wenàiwicanáí irí, yá náalimáidaca namáalàidaca cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái, iwàwéeyéica Dios icùaca nía. ¹³ Macái tàacáisi profetanáí icàlidéericaté Dios inùmalicuise, áiba tàacáisi nacái Dios ichùulìericaté profeta Moisés itànàanápiná, macáita yái tàacáisica icàlidacaté walni càinacaalí iyú Dios icùanápinaté yàasu wenàiwicawa. Càité nacàlidaca Dios itàacái àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté.

¹⁴ Cawàwanátacué píalimá peebáidaca yái tàacáisica: Juan el Bautista, yácata profeta Elías nacáiri, yái iwàwacutéericaté yàanàca ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàca. ¹⁵ Càuwíyéicaalícué pía, péemiácué nutàacái.

¹⁶ “Nucàlidacué pirí càiná píiwitáise, píacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca. Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanáí yáawinéeyéicawa àyapulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa: ¹⁷ “Wadéca wapùliacuéca pirí iwa, quéwa càmítacué pilabàa; néese wadéca wacántàacuéca pirí canción càide iyúwa nacántàaná yéetéeyéimiwa iwali, quéwa càmítacué píicháani”, càí nàimaca. ¹⁸ Càita nacái pidécuéca pimànica. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacaca íichawa iyáacaléwa isutátacaté yáawawa Dios íicha manuísiwata, càmíta nacái iira uva ituní. Quéwa píimacatécué Juan iwali demoniosa iyaca iwàwalicu. ¹⁹ Siùcade nudéca nùanàca, núa asiali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuira nacái uva ituní. Néese píimacuéca nùwali camùnìiricasa núa, cáanàirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casíimáicasa nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánáí judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita píimacuéca nùwali càmícaínácué piwàwa peebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi, nutàacái nacái, náasáidaca Dios idéca imàacaca cáalíacáica nía báisíiri iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

²⁰ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú níái yàcalé mìnanaíca aléera Jesús imànicatalécaté batéwa macáita yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Yàalàaca nía cachàiníiri iyú càmícaínaté nawènúada náiwitáisewawa Dios irípiná. Yá Jesús íimaca nàwali: ²¹ “Máinicué piùwichàapínacawa, píacué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená iricu, Betsaida iyacàlená iricu nacái! Ewítacué piicácaáníta numànica pèewibàa madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmíta piwènúada píiwitáisewawa píabayawaná íichawa. Piyúunáidacuéca máiniyéica cayábaca pía náicha níara càmíyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená iricu, Sidón iyacàlená iricu nacái, iyéeyéica méetauculé Israel yàasu cáli íicha. Quéwa càmítaté máini báawaca

nía píichacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmícaínaté máini báawéeyéica nía iyúwacué pía, yá nacái nàwalicaté nabàlesíamiwa báawéeri iicacánáwatá, napusúa nacái nàwalísewawa catáli náasáidacatécaté achúmaca nawàwa nabáyawaná iwaliwatá. ²² Quéwa núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínacuécawa máini cachàiníwanáí náicha, níara càmíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená iricu, Sidón iyacàlená iricu nacái, máinicáínácué báawéeyéica náicha pía. ²³ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnanaíca, piyúunáidacuéca máinípiná cáimíetacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¶Càmíirita! ¶Néese Dios yúucapínácué píawa iriculé yáara utàwi máiniíri depuúwaca, máinicatalé depuúwaca náicha canánama! Ewítacué piicácaáníta numànica pèewibàa madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmíta piwènúada píiwitáisewawa píabayawaná íichacuéwa. Piyúunáidacuéca máiniyéica cayábaca pía náicha níara càmíyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená iricu. Quéwa càmítaté máini báawa nía píichacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàacué. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmítaté nacái Dios imáalàidaca níatá, yá nacái nàyacàlemi Sodoma iyacaté mamáalàacatátá àta siùca nacáide, càmícaínaté máini báawéeyéi nía iyúwacué pía. ²⁴ Iná núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínacuécawa máini cachàiníwanáí náicha níara càmíyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená yàasu cáli íinata, máinicáínácué báawéeyéica náicha pía”, íimaca yái Jesúsca.

Vengan a mí y descansen

²⁵ Néenialíté Jesús íimaca Yáaniri Dios iríwa: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pirí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita níái iyéeyéica chènuniré, cháí èeri iricuíyéica nacái. Nùaca pirí cayábéeri pimàacacáiná nálí píiwitáisewawa, níái yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa sùmanáí púubéeyéi neebáidáaná, yéewanápiná áiba èeri mìnanaí iyúunáidéeyéi cáalíacáica càmíta náalimá náalíacawa píiwitáise iwali. ²⁶ Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús íimaca wenàiwicanáí irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca núalíacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái Iirica. Abéerita núa, yái Iirica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri iwali, abéerita nacái cawinácaalí wenàiwicanáí numàaquéeyéica yáalíaca Núaniri iwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái Iirica.

²⁸ Aquialécué nùatalé, peebáidacué nutàacái, píacué macáita chamàléeyéica. Pidécuéca píibaidaca cachàiníiri iyú pimànicaténácué macáita càide iyúwa áibanáí ichùulianácué pimànica càulenéeri wawàsi

Dios irípiná. Píacué nacái achúméeyéica íináidacawa iwàwawa ibáyawaná ìwaliwa, aquialécué nùatalé, yá numàacacué piyamáidaca piawawa càulenéeri wawàsi íicha, numàacacué nacái nuwàwawa pibáyawaná íicha. ²⁹ Peebáidacué nutàacái, pimànicué nacái càide iyúwa nuchùulianácué pía. Pimàacacué nuéwáidaca pía, piyacaténacué càide iyúwa nùyáaná, núa càimírira caluéri íiwitáise, núa càimírira cáimacái iicá yáawawa. Nùacawéeridapínacué pía, wáibaida nacái wáapichawáaca. Càitacué pialimápiná piyamáidacawa pibáyawaná íichawa, íicha nacái yái càulenéeri wawàsi áibanái ichùulìericuécaca pimànica Dios irípiná. ³⁰ Càmita máini càulenácué píicha peebáidáanápínacué nutàacái, pimàníinápínacué nacái càide iyúwa nuchùulianácué pía, nùacawéeridacáinacué pía, numàacapínacué nacái casíimáica pía”, íimaca yái Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

12 Néenialíté áiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àyapulicubàa bànacalé yèewibàa, wáapicha wía yéewáidacaléca. Yá máapica wía, íná weedáca achúmáanata trigo ituíná bànacalé íicha wayáapínáwa, judío íiwitáise imàacacáiná wenàiwica needáca nayáapínáwani achúmáanata ìyacaná áibanái ibànacale yééná, máapicaalí nía. ² Fariseonái naicácaté weedáca bànacalé ìyacaná, yá naicáca yái wamàníirica iyúwa íibaidacalési ínáté náimaca Jesús irí: —Piicáca yái namàníináca. Péewáidacalénái náibaidaca siùca sábadu wayamáidacatáicawa. Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca irí. ³ Néese Jesús íimaca nalí: —Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuécaca Dios itàacái irícuise wàawirimi rey David ìwali, bàaluité máapicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asíanáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuíri capiima íimamisiíri irículé, yái israelitanái isutácatáipíná Dios íicha. Yá iyáaca pan namàníiricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapíná. Ewita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca, càicáaníta càmitaté yùuwichàida David, nía nacái asianái yèepuniyéicatéwa yáapicha, máapicáináté nía, ínáté catúulécánáca Dios iicáca nía. ⁵ Pidécuéca piimáichaca nacái áiba tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Moisés íimacaté sacerdotenái càmita namàni nabáyawanáwa éwita náibaidacáaníta templo irícu sábadu wayamáidacatáicawa. Máini iwàwacutáca náibaidaca Dios irípiná templo irícu namànicaténá macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cachàinica templo sábadu íicha iwàwacutácáiná wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná èeri imanùbaca, sábadu nacái. ⁶ Quéwa núumacué pirí, núa ìyéerica cháí pèewi, cachàinírira núa templo íicha. ⁷ Càmitacué péemia càinácaalí íimáaná áiba tàacáisi profeta Oseas itànèericaté Dios inùmalicuise. Dios íimacaté: ‘Ewítacué pinúacáaníta madécaná pipirawa iyúwa sacrificio piacaténacué núcàaluíniná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca yái culto pimàníiricuécaca nulí càmicaalícáwa piicáca áibanái ipualé, piyúudàcaténá nía’, íimaca yái Diosca.

Báisicaalícué péemiacaté càinácaalí íimáaná yái tàacáiscatá, yá càmitacué picháawàa naináwaná ìwali báawéeri iyútá, níái nuéwáidacaléca càmiíyéica imàni ibáyawanáwa. ⁸ Iná Dios idéca ichùulíaca núa, asíali Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná, èeri imanùbaca, yái sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁹ Néeseté Jesús yàacawa, yá iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irículé, ìyéerica néré. ¹⁰ Iyacaté néeni abéeri asíali icáapi ituwìericawa íicha. Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asási imànicáalípináté áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíise, fariseonái náimacáináté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnianáca wenàiwicanái. Iná nasutáca néemiawani, náalimáidacaténá naicáwani. Yá náimaca Jesús irí: —Wawàwa wáalíacawa càinácaalí píináidacawa. ¿Dios imàacásica wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica sábadu irícu wayamáidacatáicawa? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí: —Péemiacuécaca comparación: Pidèniacaalícué pipirawa oveja, néese yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa irículé namusúadacatáise úni, ¿càmitasicuécaca pimusúadacani caquialéta, éwita sábadu irícuracáníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? ¹² Néeni, máiniíri cawènica wenàiwica oveja íicha. Iná ¿cánácué càmita píalíawa Dios imàacaca wamànica cayábéeri áibanái irí siùca sábadu irícu? —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús íimaca irí yái asíali icáapi ituwìericawa íicha: —Piducúca picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asíali iducúca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi càide iyúwa abéemàa icáapi. ¹⁴ Quéwa fariseonái namusúacanácatéwa judíonái yéewáidacàalu íicha, yá nadàbacaté náináidacawa càinápinácaalíté iyú náalimáaná nanúca Jesús.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Néeseté Jesús yáalíacawa náiwitáise nawàwáanáté nanúacani, yá Jesús yàacawa náicha, manùba quéwa wenàiwica yàacawa yáamiwáise. Jesús ichùnìaca macáita cáuláiquéeyéi wenàiwica yàanèeyéicaté yàatalé. ¹⁶ Yá yàalàaca nía cachàiníriri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí ichùnianáté nía. ¹⁷ Càité Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali Dios inùmalicuise. Dios íimacaté: ¹⁸ “Yácata nùasu wenàiwica íibaidéerica nulípiná, nuedéerica íibaidáanápíná nulí. Yácata cáininéerica nuicáca, yácata casíimáirica nuicáca. Yá numàacapíná irí Espíritu Santo icùacaténá íiwitáise. Yá icàlidapíná nutàacái càmiíyéi israelita irí, náalíacaténáwa nuwàwaca nàyaca machacàníriri iyú. ¹⁹ Càmita itàanípíná ùlúerri tàacáisi iyú, càmita nacái yéemíanicawa. Canáca nacái yéemièri itàacái

imáidáidáaná cachàiníiri iyú calle irìcubàa bamuchúami yàcalé.

²⁰ Imànipiná cayábéeri machawàaquéeyéi irí, iicápiná nacái napualé, cawinácaalí iwàwéeyéica yéetácawa, àta imawèniadacataléta macáita báawéeri.

²¹ Càmiíyéi israelita yeebáidapiná itàacái, yàasu wenàiwica nacái nía”, íimaca yái Diosca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²² Néeseté natéca matuíri asiali Jesús yàatalé, abéeri matuíri, matàacáiri, demonio idacùacáiná íiwitáise. Yá Jesús yúucaca demonio asiali íicha, íná catuíca àniwani, itàaní nacái àniwa. ²³ Néese macáita wenàiwica náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá nastúca néemiawa níawáaca: “¿Yátasica rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica wacuèrinápiná, wía judíoca?” náimaca nalíwáaca.

²⁴ Néese fariseonái néemiácáináni, yá náimaca nalí: “Yái asiali Jesúsca idèniaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalínáca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús iwali.

²⁵ Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Iná íimaca fariseonái irí: “Péemiacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Càita nacái yàcalé mìnánái, áibanái néenánái nacái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàyaca náapichawáaca. ²⁶ Càita nacái, canácatáita Satanás yúuca yàasu demonionáiwá wenàiwica íicha. Satanás yúucacaalí demonio wenàiwica íichatá, yá ipéliaca meedá yáawatá. Yásí imáalàacawa nacái yái ichàinícatá, yái Satanásca. Iná ¿cánacué càmita píalíawa càmita núuca demonio wenàiwica íicha Satanás íiwitáise iyú? ²⁷ Pidécúéca píimaca núucacasa demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú. Picháawàcaalícué nuináwaná iwali càì mamáalàacata, yásí iwàwacutácué picàlidaca nulíni cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué náucaca demonio wenàiwicanái íicha. Píalíacuéwa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná níata péewáidacalécúéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná iwali báisíiri iyú. ²⁸ Núucaca demonio wenàiwica íicha Espíritu Santo íiwitáise iyú, íná nudéca núsáidacuéca píri Dios icùuca abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa.

²⁹ “Núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwítáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás íicha. Péemiacué áiba comparación: Càide iyúwa cayéedéeri iyáaná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa iriculé áiba cachàiníiri asiali icapèeca iyéedùacaténá íicha yàasu, càmicaalícué cayéedéeri idacùca íichawa yái cachàiníiri asialica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri imànica càì, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníiri asiali yàasu. Càita nacái núalimá nudacùuca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá íicha wenàiwica. Pidécúéca pitàaníca báawéeri iyú Espíritu Santo iwali.

³⁰ “Píacué càmiíyéica abédanamata íiwitáise núapicha, piùwídecúéca pimànica núa; càmitacué

piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeráidacaténá wenàiwica Dios íicha meedá.

³¹ “Iná péemiacué cayába. Dios imàacapiná iwàwawa íichéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica imàníirica, itàaníirica nacái Dios iwali báawéeri iyú, nawènúadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo iwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha. ³² Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asiali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yásí Dios imàacaca iwàwawa ibáyawaná íicha. Quéwa itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo iwali, néese càmita quirínama Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha chái èeri irìcu, càmita nacái wàlisàipiná èeri irìcu”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

³³ Jesús íimacaté fariseonái irí: “Péemiacué comparación: Cayábéeri àicu yàaca walí cayábéeri yàacàsi. Báawéeri àicu idèniaca iyacanáwa báawéeri. Càita wáalíacawa macái àicu iwali. Càita nacái píalimácué píalíacawa nùwali píicáiná càinacaalí numànica.

³⁴ Píacué càiyéide iyúwa àapi iculále! Càide iyúwa àapi imusúadáaná iculálewa inùma irícuísewa, càita nacái càmitacué píalimá pitàaníca cayábéeri wawàsi iwali báawacáinácué píiwitáise. Iná yái báawéeri tàacáisi pitàaníricuéca, pidécúéca pimusúadacani piwàwalícuísewa, yácáinácué piwàwa idéca ipuníacawa báawéeri tàacáisi iyú. ³⁵ Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca nacái cayábéeri wawàsi iwali, yácáiná íiwitáise cayábéeri iyaca iwàwalícu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca báawéeri wawàsi iwali, yácáiná íiwitáise báawéeri iyaca iwàwalícu. ³⁶ Núumacué píri, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípináwa, yá yùuwichàidapiná nía iwàlìise macái tàacáisi canéerica iwèni náiméericaté. ³⁷ Càide iyúwa pitàaníiná, yásí Dios iicáanáca pía, yácáiná pitàacái yásáidaca càinacaalí píiwitáise. Pitàanícaalí cayábéeri wawàsi iwali, yásí cayábaca Dios iicáca pía iyúwa mabáyawanéeri, cayábacáiná píiwitáise, yá càmita Dios yùuwichàidapiná pía. Quéwa pitàanícaalí báawéeri wawàsi iwali, yá báawaca Dios iicáca pía, cabáyawanéeri, báawacáiná píiwitáise, yá Dios yùuwichàidapiná pía”, íimaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

³⁸ Néeseté abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wawàwa waicáca pimànica wawàsi càmirica wenàiwica idé imànica —náimaca. ³⁹ Jesús íimaca nalí:

—Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, pidécúéca pisutáca núícha numànínápiná píicá yái càmirica

wenàiwica idé imànica, quéwa càmita numànicué piri càiri wawàsi. Numàacacáita piicáca numàniínápiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté. ⁴⁰ Càide iyúwaté Jonás iyamáanátéwa manuiri cubái idèericu máisiba èeri, càita nacái núa asiali Dios néeséerica nùypiná cáli irìcu máisiba èeri. ⁴¹ Níara càmiyéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená irìcu namichàapinácawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa Dios yúuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica. Nabàlùapináwa Dios íipunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná iwali, càinácaalí báawéeri namàniíricaté. Píacué israelita iyéeyéica siúcade pimichàapinácué nacáiwa. Yásí Nínive iyacàlená minanámi nacháawàacuéca piináwaná iwali, bàaluitécáiná Nínive minaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemiácáinaté profeta Jonás icàlidaca nalí tàacáisi Dios inùmalicúise. Néese, éwita nùyacáaníta pèewibàa siúcade, núa cachàiniírica íiwitáise profeta Jonás ichàini íicha, càicáaníta càmitacué peebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía. ⁴² Ua nacái Sur yàasu cáli íiwacalumi càmiíichúa israelita umichàapinácawa yéetácáisi íicha ucháawàacaténácué piináwaná iwali, píacué israelitaca èeri imáalàacaalípináwa Dios yúuwichàidacaalípiná báawéeyéimi. Bàaluitécáiná ùanàca máini déecuise cháí wàasu cáli íinatalépiná uémiacaténáté rey Salomón itàacái máini cáalfacáica, úalfacáinatéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáalfacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáanítacué pèewibàa, núa cachàiniírica íiwitáise rey Salomón ichàini íicha, càicáaníta càmitacué peebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía —íimaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

⁴³ Jesús íimaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica íicha, yásí demonio iméeràacawa chuiri cáli íinata, yá icutáca iyamáacatáipináwa. Càmicaalí demonio yàanàa iyamáacatáipináwa, yásí íimaca íináidacawa iríwa: ⁴⁴ ‘Nuèpùacawa àniwa nucapèe néréwa yàara wenàiwica nudécatáiseca nùacawa íicha’, íimaca iríwa. Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiseeri càide iyúwa cayábéeri capii máiséeri natunuérica, nachùnièrica nacái cayába. ⁴⁵ Néese demonio yàaca iwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiniíyíi báawaca íicha. Yá macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwaliculé, nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica irí báawéeri máini íicha yái báawéerica idàbàanéeri demonio imàniíricaté irí quéechacáwa. Càita nacái píacué wenàiwicaca báawéeyéica piùwichàapinácuécawa máini cachàiniíri íicha yái quéechéericaté piùwichàanácuécawa”, íimaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

⁴⁶ Idècunitàacá Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, néese yátúa yàanàaca néré, Jesús yéenanái yáapicha nacái, nawàwacáinaté natàanica Jesús yáapicha.

Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capii íicha. ⁴⁷ Iná áiba íimaca Jesús irí:

—Píatúa, péenanái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwa natàanica piápicha —íimaca. ⁴⁸ Quéwa Jesús íimaca irí yái asiali icàlidéerica irí naináwaná:

—Péemíia yái númáanaca núatúa iwaliwa, nuénánái iwali nacáiwa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Jesús iicáidaca walí wía yéewáidacaléca iyéeyéica yáapicha, yá imichàidaca icáapiwa wapualé. Yá íimaca:

—Níái wenàiwicaca nuicáca nía iyúwa núatúanáwa, nuénánái nacáiwa. ⁵⁰ Yácáiná cawinácaalí wenàiwica imàniírica càide iyúwa Núaniri Dios chènuniíseeri iwàwàaná, yácata nuiquéerica càide iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáiwa, núatúa nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

La parábola del sembrador

13 Néeseté yáta èericaté Jesús imusúacawa capii íicha yàacaténáwa Galilea icalisaniná néré. Yá yáawinacawa càina íinata. ² Yá máini manùbaca wenàiwicanái nàwacáidáyacacawa yàatalé, íná Jesús iwàlùacawa barca irìculé, yá yáawinacawa barca irìcu. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca nayamáacawa càina íinata.

³ Néese Jesús yéewáidaca nía manùba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asiali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànaná ituínási, yá yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. ⁴ Yàaca icasáaca yàacawa, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèe yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁵ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé íimi ibacácawa ráunamáita, càmicáiná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese èeri imusúacawa, yá icànaca cachàini, yeemáca yái bànacalé, yá chuicani canáciná ipìchu cayába cáaléeri, íná yéetácawa. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha, quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmita ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Quéwa áiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanáamiwa, yá idèniaca iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná nadèniaca natuínáwa cien namanùbaca, áibanái yéetaná nadèniaca natuínáwa sesenta namanùbaca, áibanái nacái nadèniaca treinta namanùbaca ituíná. ⁹ Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

¹⁰ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa Jesús yàatalé, yá wasutáca wéemiawani cáná yéewa icàlidaca wenàiwicanái iríni comparación iyú. ¹¹ Jesús íimaca walí: “Dios imàacacué píalífacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalífacawa, níái manùbéeyéi càmiyéica yeebáida itàacái. ¹² Wenàiwica íináidacaalíwa cayába nutàacái iwali, yá nacái yéemiacaalí càinácaalí íimáaná, yásí Dios imàa-

caca yáaliacawa mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmita íináidawa cayába nutàacái iwali, yásí iimáicha nacái yái achúmérica yáaliéricatéwa iwali.

¹³ Iná nuéwáidacáita nía comparación iyú, níacáiná éwita naicácaníta numànica yái càmiirica wenàiwica idé imànica, càicáaníta càmita nawàwa náaliacawa nùwali, cawinácaalí núa. Ewita néemiàcáaníta nutàacái nàuwí iyúwa, càicáaníta càmita nawàwa néemiaca càinácaalí íimáaná yái nutàacáica. ¹⁴ Iná nàyaca càide iyúwaté profeta Isafias icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalicuése. Dios íimacaté israelitanái irí:

‘Ewituacué péemiàcáaníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínacuéwa càinácaalí íimáaná. Ewituacué piicácaníta madécaná wawàsi pituf iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínáwa càinácaalí íimáaná yái piiquéricuése’, íimaca yái Diosca. ¹⁵ Néeseté Dios íimaca israelitanái iwali:

‘Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinámi, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Màuwica nía, càmiíyíi iwàwa yéemiaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmiíyíi iwàwa yáaliacawa càinácaalí íimáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúdaca náiwitáisewa báawéeri íicha nuwasàacaténá nía nùasu yùuwichàacáisi íichawa’, íimaca yái Diosca.

¹⁶ “Quéwa píacué nuéwáidacaléca, Dios imànicuése píri cayábéeri manuísíwata píalíacáinácué piicáca yái piiquéricuése pituf iyúwa, pidécué nacái péemiaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi péemièricuése piùwi iyúwa. ¹⁷ Péemiacué cayába, madécaná profetanái, áibanái nacái cayábéeyéi íiwitáise nawàwacaté naicáca núa, yái piiquéricuése, quéwa càmitaté naicá núa. Nawàwacaté nacái néemiaca yái nutàacái péemièricuése, quéwa càmitaté néemiani”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹⁸ Jesús íimaca walí: “Péemiacué yái íimáanáca, yái comparación ibanéeri iwali. ¹⁹ Cawinácaalí wenàiwica yéemiéyéica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, quéwa càmita neebáidani, càica níade iyúwa bànacalé yúuwèericawa àyapulicubàa. Yá Satanás yàanàaca, yá imàacaca naimáichaca Dios itàacái. ²⁰ Yái ituínási yúuwèericawa cáli íinata íba yèewiré íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani casiimáiri iyú. ²¹ Néeseta quéwa, càmicáiná neebáida Dios itàacái báisíiri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipìchu cayába, íná neebáida itàacái maléená èeri, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namàinínápiná nabáyawanáwa, yásí nayamáidaca neebáidaca Dios itàacái. ²² Yái bànacaléca yúuwèericawa tuíri yèewiré íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái iwali, quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu

iwaliwa, cháí èeri irícuíríca. Cáininá nacái naicáca nàasu cawèníiriwa, nawàwacáiná càasuca nía. Macáita yái cháí èeri irícuíríca ichiwáidaca nía, càmita ibatàa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita cayàcanáni, càita nacái níái wenàiwicaca. Neebáca Dios itàacái báawatata, càmiíríta quéwa nawàwalicuésewa, íná càmita máini namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²³ Quéwa yái bànacaléca yúuwèericawa cayábacatái cáli íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani tàí íiméeri iyú. Yá namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata iyacanáwa cayábéeri. Abènaméeyéi namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí cien namanùbaca iyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí sesenta namanùbaca iyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí treinta namanùbaca iyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Íimaca nalí: “Péemiacué càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Iyaca càide iyúwa asiali ibànacaalí yèepunícawa ibànacalewa. Ibànaca cayábanaméerita trigo ituíná. ²⁵ Néese táiyápi, yái bànacalé íiwacali yúuwide yàanàaca trigo ibànacalená yùuculé, yá ibànaca manùba báawéeri masicái íimi trigo nacáiri iicácanáwa, cayábéeri trigosíwa íinatabàa. Yá yèepùacawa íicha, yái yúuwideca. ²⁶ Iná yéewa macáita nadàwinàacawa, néese nadèniacaalí nàyacanáwa, átata báawanaméeri masicái yáasáidaca iyacanáwa báawéeri meedá. ²⁷ Néese bànacalé íiwacali yàasu wenàiwica naicáca báawéeri masicái, yá nàacawa náiwacali yàataléwa nacàlidacaténá iríni yàasu bànacalé iináwaná iwali. Náimaca irí: ‘Wáiwacali, píbanacaté cayábanaméerita ituínási. ¿Sísáaná yàanàa yái báawéeri bànacaléca imusuéricawa yèewibàa?’ náimaca. ²⁸ Yá náiwacali íimaca nalí: ‘Núuwidequéera càibànaca néenibàa báawanaméeri ituínási trigosíwa yèewibàa’, íimaca nalí. Néese yàasu wenàiwicanái íimaca irí: ‘¿Píwàwasica wàaca wacacàaca íicha yái báawéerica?’ náimaca irí. ²⁹ Quéwa náiwacali íimaca nalí: ‘Càmiíríta. Picácué picacàa yái báawanaméerica, ipíchanácué picacàaca yáapichata yái cayábéeri trigoca. Tàacá idàwinàacawa abèdanamata trigo yáapicha àta weedàcatalépináta yái bànacaléca trigoca. Néese yàasu èeri tàacáwa, nuchùuliapíná nùasu wenàiwicawa yeedéeyéi bànacalé iyacaná needáanápíná yái báawéerica bànacaléca quéechacáwa, nadacùadánápíná ibàpi iyúnama nía, yéewanápíná weemáca nía. Néese nuchùuliapínáca needáanápíná yái cayábéeri trigoca nùasu manuírí capíi iriculé, trigo ituíná yàalu’, íimaca yái bànacalé íiwacalica”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³¹ Néseté Jesús yéewáidaca wenàiwicanái áiba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Péemiacué càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa, càicanide iyúwa mostaza íimi, asiali ibànéerica ibànacale yèewiwa. ³² Ewita achúméeri-nacáaníta yái mostaza íimica, càicáaníta idécanáami idàwinàacawa, yá manuícani macái bànacalé íicha, yá idàwinàacawa manuícani iyúwa àicusíwa. Iná yéewa màsibèe nàanàca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

³³ Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicanáíwa càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inaná yèewiàdaca levadura másibàawiríacatái harina yèewi, àta macáita íbesi inísàacawa”, íimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwicanái macái wawàsi iwali comparación iyú. Yéewáidaca níái manùbéeyéi wenàiwicaca comparación yáawami iyúta. ³⁵ Jesús yéewáidaca nía càì imànicaténá càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanaté tàacáisi Jesús inùmaliçuise. Yaté Jesús íimaca:

“Nucàlidapiná nalíwani comparación iyúwa; nucàlidapiná nalí manùba wawàsi iwali, càimíyécáwa wenàiwica yéemìa iináwaná iwali, Dios idàbacatáiseté èeriquéi àta siùca nacáide”, íimaca.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Néseté Jesús isutáca náicha wawàsi nèepùanápínáwa nacapèe néréwa, níái manùbéeyéi wenàiwicaca. Yá Jesús iwàlùacawa capii iriculé wáapicha, wía yéewáidacaléca. Néese wàacawa Jesús yàatalé. Wasutáca wéemiawani càinácaalí íimáaná yái tàacáisi icàlidéerica walí báawéeri masicái iwali. ³⁷ Yá Jesús íimaca walí: “Núa, asiali Dios néeséerica, núacata yái ibànéerica cayábéeri ituínási. ³⁸ Yái bànacalé yàalupináca íimáanáca càicanide iyúwa cháì èeriquéi. Yái cayábéeri ituínásica íimáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu wenàiwica, yeebáidéeyéica itàacái. Yái báawéeri masicáica íimáanáca càicanide iyúwa báawéeri Satanás yàasu wenàiwica. ³⁹ Yái nùuwide ibànéerica báawéeri masicái, yácata Satanás. Yáta nacái èerica needácatáipináca bànacalé iyacaná, yácata èeripiná ímáalàacatáipináca yái èeriquéi. Níái yeedéeyéica bànacalé iyacaná, níacata Dios yàasu ángelnái. ⁴⁰ Càide iyúwa needácaalí báawéeri masicái, neemáanápíná nía quichái irícu, càipiná nacái iyaca ímáalàacaalípináwa yái èeriquéi. ⁴¹ Núa, asiali Dios néeséerica, nuchùulíapiná nùasu ángelnáíwa nàwacáidáanápíná nùasu wenàiwicanái nèewíise

macáita ichiwáidéeyéica wenàiwica namànínápiná nabáyawanáwa, nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata. ⁴² Néese nùasu ángelnáíwa yúucapiná báawéeyéi wenàiwica manuírí quichái iriculéwa. Néré wenàiwica náicháanípíná, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa. ⁴³ Cawinácaalí imàníyéica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùulianá, nacànapínáwa mèlumèlúirí iyú càide iyúwa èeri icamaláná Wáaniri Dios iyacàle irícuwa. Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué cayába nutàacái”, íimaca walí yái Jesúsca.

La parábola del tesoro escondido

⁴⁴ Jesús yéewáidacaté wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cawèníri wawàsi, áibanái wenàiwica ibèericaté cáli iriculé. Néese asiali yàanàacani, yá ibàliaca àniwani. Néese, casíimáiri iyú, yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, yá iwèniaca iríwa yái cáli bànacalé yàalupináca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la perla de mucho valor

⁴⁵ Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cacharrerósáiri, icutéerica yàacawa perla púubéeyéi íba cayábanaméeyéi cawèníyeyéi. ⁴⁶ Néese asiali yàanàaca perla máini yáwanáichúa cawènica, yá yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, néese iwèniaca iríwa úái perla cawèníchúa yáwanáica”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la red

⁴⁷ Néseté Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa chinchorro náibèeri iyú cubái. Yá asianái yúucaca chinchorro manuírí úni yáaculé. Yá náibàaca macái cubái íiwitáaná. ⁴⁸ Idécanáami ipuníacawa yái chinchorroca, yá asianái iwatàidacani úni yáacuise càina íinatalépiná. Yá náawinacawa nacutáca nèewíise níái cayábanaméeyéi cubáica. Needáca cayábanaméeyéi cubái nàalu iriculéwa. Quéwa náucaca náichawa méetàuculé níái báawanaméeyéica cubáica. ⁴⁹ Càita nacái èeri ímáalàacaalípináwa, yásí ángelnái namusúacawa chènuniise naseríacaténá báawanaméeyéi wenàiwica cayábéeyéi wenàiwica íicha. ⁵⁰ Yá náucapíná báawéeyéi wenàiwica manuírí quichái iriculé. Néré wenàiwica náicháanípínáca, naamíapíná nacái nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, íimaca yái Jesúsca.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ Néseté Jesús isutáca yéemíawá wía: —¿Péemiacuécú càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidéerícuéca píri? —íimaca walí yái Jesúsca. Néese wáimaca irí: —Báisita, Wáiwacali, wáalíacawa càinácaalí íimáaná —wáimaca irí. ⁵² Néese Jesús íimaca walí:

—Péemiacué comparación: Abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo iricu, idécanáami yéewáidacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, càide iyúwa nucàlidáana, yásí yáalimá yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái bàaluisàimi iyú, wàlisàì iyú nacái, càide iyúwa capìi ìiwacali imusúadacaalí yàasu cawèníiriwa icuèrica icapèe iricuwa, yái cawèníiri bàaluisàimica, yá nacái cawèníiri wàlisàica —íimaca yái Jesúsca.

Jesús en Nazaret

⁵³ Néeeseté Jesús idécanáamité icàlidaca níai comparaciónca, yá yàacawa. ⁵⁴ Yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret iyacàlenáca. Néese idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái judfónái yéewáidacàalu iricu, iyéerica Nazaret iyacàlená iricu. Níai wenàiwicaca nánáidacawa manuísíwata néemiaca icàlidáana nalfíni. Yá níimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Càmita báisí imàni yái càníirica wenàiwica idé imànica. ⁵⁵ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imàníirinámica. María ìirica meedáni. Nabèerica meedáni, níai Santiago, José nacái, Simón nacái, Judas nacái. ⁵⁶ Yéenanái inanái nàyaca wèewibàa meedá. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáaliawa cayába —náimaca. ⁵⁷ Ináté càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimié-taquéeri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuise. Níawamita yàasu cáli néeseeyéi, yéenanái nacái, icapèe iricuíyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeseeyéi, nuénánái nacái, nucapèe iricuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁸ Càmitaté Jesús imàni néré madécaná yái càníirica wenàiwica idé imànica, càmicáináité neebáida itàacái.

La muerte de Juan el Bautista

14 Néenialíté rey Herodes, yái romanosàiri icuèricatè Galilea yàasu cáli, yéemiaca wenàiwicanái icàlidaca Jesús iináwaná iwali. ² Yá Herodes íimaca yáapichéeyéi iríwa: “Yácata Juan el Bautistami, Juancáiná idéca imichàacawa yéetácáisi íicha. Iná yéewa yáalimá imànica yái càníirica wenàiwica idé imànica”, íimaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamiani, yái Jesúsca.

³ Càica Herodes íimaca ichùliacáináité yàasu úwináiwana náibàanápínaté Juan nadacùcaténáni cadena iyú, yá natéca nàucacani presoíyéi ibànaliculé. Herodes imànicatè càì isíimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, caluéchúa iicáca Juan. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéenasàiri Felipe yàacawéetúwa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacatè úa yéenasàiri íichawa. ⁴ Ináté Juan yàalàaca rey Herodes. Juan íimacaté: “Báawéeriquéi peedáanáca péenasàiri yàacawéetúawa”, íimaca yái Juanca.

⁵ Yá rey Herodes iwàwacaté inúaca Juan isíimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, quéwa cáaluca Herodes iicáca wenàiwicanái iiquéeyéicatè Juan iyúwa profeta itàanírira Dios inùmalicuise. ⁶ Quéwa áiba èerité rey Herodes imànica manuírira fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá Herodías íidu iwàlùacawa asianái iyáacàalu iriculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata asianái yàacuéseme naicácaténá úa, níai asianái rey Herodes imáidéeyéica fiesta néré. Herodes iicáciná ulabàaca, yá usíimáidaca Herodes iwàwa manuísíwata. ⁷ Iná Herodes íimaca ulí báisí báisíwatasa Dios yáaliéricawa Herodes yàanápínaté ulí càinácaalí wawàsi usutéerica íicha. ⁸ Néese úacawa utàanica úatúa Herodías yáapichawa quéechacáwa. Néese úái mànacàuca uèpùacawa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Pia nulí Juan el Bautista íiwita quirápieli iricu —úumaca, úacáiná úatúa Herodías uwàwacaté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úaliacaténáwa báisíiri iyúcani idéca yéetácawa, yái Juanca.

⁹ Yá achúmaca rey Herodes iwàwa, quéwa iwàwacatè imànica càide iyúwa íimáanaté mànacàuca irí, níacáiná yáapichéeyéi néemiacaté íimáaná ulí báisí báisíwatasa Dios yáaliéricawa. Yá Herodes ichùuliaca úwinái nanúanápínaté Juan nàacaténaté ulí íiwitami.

¹⁰ Herodes ichùuliacatè abéeri úwi yàaca iwichùaca Juan íicha íiwita presoíyéi ibànalicu. Càité Juan yéetácawa. ¹¹ Yá natéca Juan íiwitami quirápieli iricu. Yá nàca ulíni úái mànacàuca. Néese utécani úatúa yàataléwa.

¹² Néese Juan yéewáidacalénáimi yàanàaca presoíyéi ibàna néré natécaténá Juan ichéecami. Yá nabàliacani. Néeeseté nàaca nacàlidaca Jesús iríni.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹³ Idécanáamité Jesús yéemiaca Herodes iyúunáidaca Juan el Bautistamiani, yái Jesúsca, yá Jesús yàacawa barca iricu abéemàalé Galilea icalisaniná íicha. Wía yéewáidacaléca wàacawa nacái yáapicha áibalé canácatalé wenàiwica. Quéwa madécaná wenàiwica yáaliacawa Jesús iináwaná iwali yàanàwa néré, iná nàacawa cáli íinatabàa nérépiná manùba yàcalé íicha. ¹⁴ Néese Jesús imichàacawa barca íicha, yá iicáca madécaná wenàiwica néré. Catúulécanáca iicáca nía, yá ichùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica natéeyéica yàatalé. ¹⁵ Catáca yàacawa wàwali iná wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháì canácatáica yàcalé. Iná pichùulí nèepùanápínáwa nawèniacaténá nayáapínáwa yàcalé iricu —wáimaca irí. ¹⁶ Jesús íimaca walí:

—Càmita iwàwacatè nèepùacawa. Píatacué yàa nayáapíná —íimaca walí. ¹⁷ Néese wáimaca irí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadèniaca cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imìdecaná meedá —wáimaca irí. ¹⁸ Jesús íimaca walí:

—Pitécué nulí nía —íimaca walí.

¹⁹ Yá néese Jesús ichùuliaca náawinacawa masicái ì-nata macáita níái wenàiwicaca manùbéeyéi. Néese yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi iriculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Néese iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri iwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, yàaca walíni wía yéewáidacaléca, yái yàacàsica. Néese wawacùaca nalíni, níái wenàiwicaca. ²⁰ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá weedáca doce mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéricawa. ²¹ Níái iyéeyéicaté yái yàacàsica, cinco mil namanùbaca asianái. Càmita waputàa inaná, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa náapicha.

Jesús camina sobre el agua

²² Néeseté Jesús ichùuliaca wawàlùanápínawa barca iriculé wía yéewáidacaléca, wachàbacaténawa ipíchalépiná abémàalé Galilea icalisaniná íicha. Iwàwacaté wàacawa ipíchalépiná idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùanápínawa íicha. ²³ Néese idècanáamité ibànùaca íichawa nía, yá yàacawa dúli íinatálé abéerita isutátaténá yáawawa Dios íicha. Catácanáami iwali, yá iyamáacawa abéerita néré. ²⁴ Quéwa wía yéewáidacaléca wàyaca barca iricu déeculé cáli íicha. Màladàca yàacawa wàasu barca iwéré cachàini, cáulicáiná ipùa wáipunita. ²⁵ Néese táiyápiwanái, amalácaalí yàacawa wawicáu, Jesús yàacawa mawiéni-ta walí, yèepuníiriwa úni inàniacubàa. ²⁶ Néese wía yéewáidacaléca waicáca yàacawa úni inàniacubàa, yá cáaluca wía báawanama, càmicáináté wáalía waicácani, yá wéemíanicawa wacalùniwa:

—[Wàwanásimica! —wáimaca. ²⁷ Yáta Jesús itàaníca walí. Iimaca walí:

—[Cayábacani, núaquéi, picácué cáalu pía! —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca irí:

—Nuíwacali, báisícaalí piacani, yá pimáida núa nùcataténawa piatalé úni inàniacubàa —íimaca yái Pedroca. ²⁹ Néese Jesús íimaca irí:

—Aqualé —íimaca yái Jesúsca. Néese Pedro imusúacawa barca iricuise, yá idàbaca yàacawa yèepunícawa úni inàniacubàa Jesús yàatalépiná. ³⁰ Quéwa ipíchawáiseté Pedro yànàaca Jesús yàatalé, yá iicáca cachàiniíri cáuli ipùaca iwali, íná cáaluca Pedro íináidacawa iwàwawa. Cáalucanacáitani, yá idàbaca isawíacawa. Iná yéemíanicawa icalùniwa Jesús irí:

—[Nuíwacali, piyúudàa núa! —íimaca yái Pedroca.

³¹ Yáta Jesús iducúa icáapiwa Pedro irí, yá íibàaca Pedro icáapi iwali, imichàidacani úniacuíse. Yá íimaca Pedro irí:

—¿Cáná càmita píibàa piwàwawa nuwéré tàì íiméeri iyú? Pidàbacanacáitaté píináidacawa piwàwawa càmiínápináté nuyúudàa pía, yáta pidàbacaté pisawíacawa —íimaca yái Jesúsca.

³² Nawàlùacanacáitawa barca iriculé, yáta wiúca cáuli canánama, Jesúscaíná iwàlùacatéwa wàatalé barca iriculé. ³³ Néese wía iyéeyéica barca iricu, wabàlùacawa wàului ipùata iyúwa Jesús irí, wàacaténá icàaluíná. Wáimaca irí:

—[Báisíta Dios Íirica pía! —wáimaca irí.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

³⁴ Wachàbacatéwa abémàalé Galilea icalisaniná íicha, yá wànàaca Genesaret yàasu cáli néré. ³⁵ Genesaret yàasu cáli néeséeyéi náalía naicáca Jesús, íná nàaca nacàlidaca iináwaná iwali macái néenánái iríwa iyéeyéica macái yàcalé iricu Genesaret yàasu cáli. Yá natéca macái cáuláiquéeyéi wenàiwica Jesús yàatalé.

³⁶ Yá nasutáca íicha wawàsi imàacáanápíná nadunùacáita ibàle ipùata iwali nachùnàcaténawa. Yá macáita idunuèyéica ibàle iwali, yá cayábaca nía uláicái íicha.

Lo que hace impuro al hombre

15 Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo iricu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa fariseonái yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemiawani. Náimaca Jesús irí:

² —¿Cáná péewáidacalénái càmita namàni càide iyúwa wàawirináimi judío yéewáidáanà? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise íimáanà ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa íná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta càmita namàni yáara canéeri iwèni wawàsi càide iyúwaté piawirináimicué yéewáidáanà, càmiírca Dios ichùuliaca wamànica. Quéwa pimànicuéca áiba wawàsi báawéeri cachàiniwanái: Pidécuéca pimàacaca píichawa Dios itàacái pimànicaténacué meedá iyúwa píiwitáise íimáanà. ⁴ Bàaluitécáinà Dios íimaca: 'Pía píaniri íimiétacanáwa, piatúa nacáiwá', càì íimaca yái Diosca. Yá nacái íimacaté: 'Aibacaalí itàaníca báawéeri iyú yáaniri iwaliwa, càmiccaalí nacái, yáatúa iwaliwata, yásí iwàwacutácué pinúacani', càì íimaca yái Diosca.

⁵ Quéwa piacué fariseoca péewáidacuéca wenàiwica cayábacasa càì náimaca nàaniri iríwa, náatúa irí nacáiwá: 'Càmita núalimá nuyúudàaca pía; nudéca nucùaca Dios irípináni, yái nuèripinámica píri, íná canáca nulí cayába nuyúudèeripiná iyú pía', càì náimaca nasèenái iríwa. ⁶ Càita péewáidacuéca wenàiwica càmitasa iwàwacutá nayúudàaca nàaniriwa, náatúa nacáiwá idècanáami càì náimaca nasèenái iríwa. Iná piacué fariseoca píasáidacuéca piúcaca píichawa Dios itàacái pimànicaténacué iyúwa píiwitáise íimáanà meedá.

⁷ [Piacué pucháibéeyéica íiwitáise meedá! Profeta Isaías icàlidacatécué piwali machacàníiri iyú Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté:

⁸ 'Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíná, quéwa càmita cáininá naicáca núa nawàwalicuísewa.

⁹ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namàníricasa nulí. Càmita néewáida wenàiwicanái nutàacái iyú, néese néewáidacáita nía náiwitáise iyúwa', càì íimaca yái Diosca —íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús imáidaca yàataléwa áibanái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Yá íimaca nalí:

—Péemiacué nutàacái, píacué macáita. Píalimáidacué píaliacawa péemiaca càinácaalí íimáaná yái núuméeripínacuéca pirí: ¹¹ Càinácaalí yàacási iwàluèricawa wenàiwica inùmaliculé, càmita yéewa casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Quéwa tàacási báawéeri imusuéricawa nanùmalicuise, yácata casaquèeri imànica náiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca. ¹² Néese wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí.

—¿Càmitasica píaliawa máini báawaca fariseonái néemiaca yái píimáanáca? —wáimaca. ¹³ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Péemiacué comparación: Càide iyúwa bànacalé íiwacali iwatàacaalí báawéeri yéetaná imusuéricawa ibànacale yèewi, càita nacái Núaniri Dios chènuníseeri yúucapíná íichawa cawinácaalí càmfíyéica itàaní Dios inùmalicuise báisíiri iyú, càmicáiná Dios ibànua nía. Dios imáalàidapíná nacái nàasu tàacási cachiwéeri.

¹⁴ Picácué píináidawa piwàwawa fariseonái itàacái iwali. Níacata matuíyéi íiwitáise meedá, càmfíyéi yáaliawa báisíiri tàacási, íná càmita náalimá néewáidaca wenàiwica machacániri iyú Dios iwali. Néewáidacáita áibanái càmfíyéi yáaliawa, íná càica níade iyúwa matuíri itéerica áiba matuíri. Néese pucháibanama náuwàacawa utàwi iriculé. Càita nacái níara fariseoca naméeràidaca áibanái càmfíyéi yáaliawa —íimaca walí yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Picàlida walí càinácaalí íimáaná yái tàacásica picàlidéerica yàacási iwali —íimaca yái Pedroca. ¹⁶ Yá Jesús íimaca walí:

—¿Néeni, càmitasicué nacái píalía péemiaca càinácaalí íimáaná? ¹⁷ ¿Càmitasicué píaliawa macáita yàacási iwàluèricawa wenàiwica inùma iriculé yàanàaca idèericulé, néese imusúacawa íicha? ¹⁸ Quéwa tàacási báawéeri imusuéricawa wenàiwica inùma iricuise, imusúacawa iwàwa iricuise. Yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. ¹⁹ Yácáiná macáita báawéeri íiwitáisesi imusúacawa wenàiwica iwàwa iricuise. Càita báawéeri íiwitáisesi: Nanúaca wenàiwica; naimáca áiba yáapicha càmfíchúaca náinusíwa, càmfírira nanírísíwa nacái; naimáca áibanái yáapicha ipíchawáise needáca nalíwa nía; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmfíiná Dios ibatàa wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nachiwáidaca wenàiwica, nacàlida nacái nachiwawa; natàanica báawéeri iyú áibanái iwali. ²⁰ Yái báawéeri wawàsica wenàiwicanái imànírira, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha; néese, càmicaalí wamàni culto nacáiri wáibáaná wacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, càmita casacàa imànica wáiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²¹ Yá Jesús yàacatéwa náicha yàacatéwáwa Tiro iyacàlená yàasu cáli néré, Sidón iyacàlená nacái.

²² Néese inanái yàanàaca néré, cananeasàatúa, càmfíchúca israelita, iyéechúca néré. Uacawa Jesús yàatalé. Yá umáidaca, úumaca Jesús irí:

—[Nuíwacali, rey David itaquérinami, Dios ibànuerica israelita icuèrinápiná, piicá nupualé! [Uacáiná nuíduca úuwichàacawa demonio iyacáiná uwàwalicu! —úumaca. ²³ Jesús quéwa masànata uíchani. Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí:

—Pichùullia úa wáicha meedá, uémíancáiná ùacawa wáamiwáise —wáimaca. ²⁴ Jesús íimaca:

—Dios idéca ibànùaca núa nuyúudàacaténá níawamita Israel itaquénáinami iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha càide iyúwa ovejanái naméeràacaalíwa náucacawa canácaalí nacuèriná. Nudéca nùanàaca numáidacaténá nía, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná —íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Quéwa úái inanáica ùacawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùulu ípùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná, yá úumaca irí:

—[Nuíwacali, piyúudàa núa! —úumaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Péemíca comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapíná; càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níái israelítaca. Càmita cayába nuyúudàaca píacué càmfíyéica israelita —íimaca ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asásis uebáidacaalí Dios imànínápiná ulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita úa. ²⁷ Néese úumaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái iyáacaalí yàacási yéenáimi yúuwèericawa náiwacali yàasu mesa yáapiré, càita nacái nuwàwa Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úumaca.

²⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—[Pía inanái, pidéca peebáidaca nulí manuísíwata! Yá nudéca numànica càide iyúwa pisutáaná nuícha —íimaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úái inanái íiduca, demoniocáiná yàacatéwa uícha.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Néeseté Jesús yàacawa náicha, yá yàanàaca Galilea icalisaniná icàinalená néré. Néesecáwa yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa néré. ³⁰ Manùba wenàiwica yàanàaca yàatalé, natéca náapichawa wenàiwica éeruíyéi yàabàli, matuíyéi nacái, cacháunéeyéi nacái, matàacáiyéi nacái, áibanái cáuláiquéeyéi nacái manùbéeyéi. Yá natéca nía, namàacaca nía cáli íinata Jesús íipunita. Yá Jesús ichùniaca nía macáita. ³¹ Íná níái manùbéeyéi wenàiwicaca náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, imànicáináte cayábéeri wawási íiwitáise iyúwa. Néemiaca matàacáiyéimi itàanica cayába. Naicáca nacái cacháunéeyéimi iiná cayábaca nía; níái éeruíyéimi yàabàli nacái nàipínánica cayába; nía nacái matuíyéimica naicáidaca cayába. Yá nadàbaca nàaca Dios irí cayábéeri, yái Dios Israel itaquénáinami yèerica icàaluíniná.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

³² Néseté Jesús imáidaca yàataléwa wía yéewáida-caléca. Yá íimaca walí:

—Catúulécanáca nuicáca níai wenàiwicaca. Nadéca nayaca núapicha másiba èeri, idéca nacái imáalà-cawa náicha nayáacalé. Càmita nuwàwa nubànùaca nía máapíiyéica nacapèe néréwa, ipíchaná nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese wáimaca irí:

—Quéwa, càmita wáalimá weedáca yàacàsi cayába nayáapináwa, níai manùbéeyéica cháí, canácatáica yà-calé —wáimaca. ³⁴ Néese Jesús isutáca yéemíawa wía:

—¿Càisimalénacué pan iya pirí? —íimaca walí. Néese wáimaca irí:

—Siete namanùbaca pan, másibáanata cubái imède-caná púubéeyéi nacái —wáimaca.

³⁵ Néese Jesús ichuùliaca náawinacawa cáli íinata níai wenàiwicaca. ³⁶ Néese yeedáca siete namanùbaca pan icáapi iriculéwa, cubái nacái. Yàaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadacani, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca. Néese wawacùaca wenàiwicanái iríni. ³⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani, yá weedáca si-ete mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ³⁸ Níai iyéeyéicaté yái yàacàsica, cuatro mil namanùbaca asianáica. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa asianái yáapicha. ³⁹ Néseté Jesús imàacaca wenàiwicanái nèepùacawa íicha. Yá iwàlùacawa wáapicha barca iriculé. Néese wàacawa Magadán yàasu cálire, iyéerica abéemàalé Galilea icalisaniná íicha.

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

16 Néseté abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé saduceonái yáapicha. Yá nadàbaca natàanica Jesús yáapicha, càmiíyéi yeebáida Dios néeséericani yái Jesúsca. Yá nawàwacaté náalimáidaca naicáwani imànicaténá áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíise. Yá nasutáca íicha imànínápiná naicá áiba wawàsi ichàini iyúwa, áiba wawàsi càmiírira wenàiwica idé imànica, yásáidacaténá báisíiri iyúcani Dios néeséericatani.

² Quéwa Jesús íimaca nalí: “Péemiacué comparación: Táicacaalícué piwali cháí Israel yàasu cáli íinata, yá píimacuéca: ‘Táwicha cayába èeri waicácáiná quíiréeri acalèe siùca èeri’, càicué píimaca. ³ Néese áibaalícué amalácaalí piwicáu, yá píimacuéca: ‘Siúcata báawéeri èeri waicácáiná quíiréeri acalèe cháí Israel yàasu cáli íinata’, càicué píimaca. Ípíacué pucháibéeyéica íiwitáise!, píaliacuécawa càinácaalí íimáaná yái capíraléeri cáli iicacánáwa. Iná iwàwacutácué píalíaca nacáíwa càinácaalí íimáaná yái numànínáca siúcade pèewibàa, quéwa picàlidacáitacué pichiwawa càmitasa píaliacuéwa cawinácaalí núa. ⁴ Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, pidécueca pisutáca núicha numànínápiná piicá yái càmiírira wenàiwica idé imànica, quéwa càmita

numànicué pirí càiri wawàsi. Numàacapínacué piicá abéerita numàníná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté”, íimaca yái Jesúsca. Néese Jesús yèepùacawa náicha.

La levadura de los fariseos

⁵ Néseté wía Jesús yéewáidacaléca, watéca wà-cawa Jesús Galilea icalisaniná abéemàalé, quéwa waimáichacaté watéca pan wayáapináwa. ⁶ Yá Jesús íimaca walí:

—Péemiacué cayába comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacái —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese wía yéewáidacaléca càmita wéemíà càinácaalí íimáaná yái comparación Jesús icàlidéerica walí íná wáimaca walíwáaca:

—Ídéca càì íimaca walí càmicáiná waté pan wayáap-ináwa! —wáimaca. ⁸ Jesús yáalíacawa wáináidáanáwa, íná íimaca walí:

—¿Cánácué píima canácase pirí pan? Càmita nutàani pan ìwali. ÍCánácué càmita píibàa piwàwawa nuwéré!

⁹ ¿Cánácué càmita peebáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapiná càinácaalícué píimápuèrica? Iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíté iyáaná nuwacùacaalíté wenàiwicanái irí pan nayáapiná. Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapiná níai cinco mil namanùbaca asianáica, yácué piwacáidacaté madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa.

¹⁰ Néese àniwa idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapiná níai báinúaca mil namanùbaca asianáica, yá piwacáidacatécué madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. Iná ¿cánácué càmitàacáwa píalíawa núalimáca nùaca piyáapiná? ¹¹ ¿Cánácué càmita píalíawa càmita nutàani pan ìwali? Péemiacué comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacái, ipíchanácué báawaca namànica píiwitáise nacái —íimaca yái Jesúsca.

¹² Inaté átata wáalíacawa Jesús càmita yàalàa wía pan yàasu levadura íichaná. Néese yàalàaca wía íichaná yái fariseonái yàasu tàacáisi cachiwéerica, saduceonái yéewáidáaná nacái. Yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica, càicanide iyúwa levadura. Càide iyúwa levadura imàníná ibàacanéeri iyú, imàacaca macáita íbesi inísàacawa, càita nacái fariseonái, saduceonái nacái néewáidaca wenàiwica nachiwa iyúwa, quéwa ibàacanéeri iyúta. Wenàiwicanái càmita náalíawa cachiwéerica nàasu tàacáisi. Càita fariseonái iméeráidaca madécaná wenàiwica Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹³ Jesús idécanáamité yàanàaca Cesarea de Filipo iyacàlená itéese, yá isutáca yéemíawa wía, wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawinása núa, núa asíali Dios néeséerica? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁴ Yá wáimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juan idécasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái íimaca profeta Jeremíascasa pía, imichèericasawa yéetácáisi íicha, càmiccaalí nacái, náimaca áiba profetaca pía nacái, itàaníiricaté Dios inùmalicuise bàaluité —wáimaca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca walí:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Simón Pedro íimaca irí:

—Mesíasca pía, yái cáuri Dios Iirica, yái icuèripináca wía, Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca —íimaca yái Pedroca. ¹⁷ Néese Jesús íimaca Pedro irí:

—Dios idéca imànica pirí cayábéeri, Simón, Jonás ìirica. Canácata wenàiwica yáaliméeri imàacaca pialfacawa nùwali cawinácaalí núa. Abéerita Núnari Dios chènuníseeri idé imàacaca pialfacawa nùwali. ¹⁸ Siúcade nùumaca pirí Pedrocata píipidenáca íimáanáca “achúméeri íba”. Quéwa péemia comparación: Yái tàacáisi siùquéerica tàacáwa píimaca nùwali iyaca càide iyúwa cachàiníiri íba manuírí nabàlùadéeripiná íinata manuírí capii. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nàypiná càide iyúwa manuírí capii ibàlùacaalíwa, abédanamapináta náiwitáise neebáidaca iyúwa píimáaná nùwali Mesíasca núa, yái Dios Iirica. Péemia comparación: Càide iyúwa canáaná yáaliméeri imáalàidaca manuírí capii ibàlùericawa cachàiníiri íba íinata, càita nacái canácata yáaliméeri imawèniadaca càiripináta nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, éwita yéetácáisi piná, canácata yáaliméeri imáalàidaca nía, canásíwata. ¹⁹ Numàacapiná picàlidaca nutàacái wenàiwicanái irí, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná, yéewanápiná nawàlùacawa Dios iyacàle iriculé Dios icùacataléca macáita chènuniré. Pìalàapiná nùasu wenàiwicanái namànínápiná cháí èeri irícu càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái iyéerica chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese Jesús yàalàaca wía, wía yéewáidacaléca ipíchaná wacàlidaca áibanái irí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca.

Jesús anuncia su muerte

²¹ Néenialíté Jesús idàbaca icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, iwàwacutáanáte yàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Jesús íimaca israelita icuèrinánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàuwichàidáanápínaté manuísíwatani, yá nanúanápínaténi yái Jesúsca. Quéwa Jesús íimaca imichàanápínatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irícu. ²² Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta wáicha, yá idàbaca yàalàaca Jesús cachàiníiri iyú ipíchaná icàlidaca càiri. Yá Pedro íimaca irí:

—Núiwacali, Dios càmita iwàwa picàlidaca càiri wawàsi! Cànacatáita yéewa piùwichàacawa cà! —í-

maca yái Pedroca. ²³ Quéwa Jesús iwènúacawa Pedro íicha. Yá íimaca Pedro irí:

—Píiawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri íi-witáise, pialimáidacáiná núa, numànínápiná nubáyawanáwa! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Néeseécawa Jesús íimaca walí macáita, wía yéewáidacaléca:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, néese càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía. Iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanicaalí nacái piquíná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái.

²⁵ Níacáiná cawinácaalí càmiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nùlpiná, canáca nalí nacáca càmiiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniápiná nacáucawa càmiiri imáalàawa. ²⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawèníirica, quéwa yúuca íichawa icáucawa càmiiri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawèníirica yeedéerimica iríwa. Canácáiná áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá iríwa icáucawa càmiiri imáalàawa, idécanáami yúucaca íichawani. ²⁷ Núacáiná, asiali Dios néeséerica, nùanàapiná àniwa Núnari Dios íiwitáise yáapichawa mèlumèlúiri iyú, Dios yàasu ángelnái yáapicha nacáwa. Yá nùapiná macái èeri mìnánái iwèni ìwalíise yái namàníirica. ²⁸ Péemiácué cayábani, abénaméeyéicué péená iyéeyéica cháí siúcade, càmita néetápináwa ipíchawáise numàacaca núawawa naicáca núa càide iyúwa abéeri nacuèrinásàiri, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

17 Néeseté seis èeri natàanícadénáami cà, yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái yái Santiago iméeréerica. Yá Jesús yàacawa wáicha dúli chènuníiri íinatalépiná, itéca máisiba wéená. ² Néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Yá mèlumèluwaca inàni icànaca càide iyúwa èeri icànáaná, ibàle nacái iwènúacawa cabalèewaca càide iyúwa camalási. ³ Yáta níái máisiba wéenáca iyéeyéica néré naicáca profeta Moisés, profeta Elías nacái natàanica Jesús yáapicha. ⁴ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, Cáyábéeriquéi wàyanáca cháí! Piwàwacaalí, yásí numànica máisiba capii yána wawàwalínápinácué pía, abéeri pirípiná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca.

⁵ Néese idècunitàacá Pedro itàanica, yá mèlumèlúiri acalèe ibàliaca nía catámèeri iyú. Yá néemiaca Dios itàacái acalèe yéewíise. Càì íimaca: “Yácata Nuiri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa

nuicácani. Péemiacué itàacái", íimaca yái Diosca.

⁶ Néemiacanacáitani níái yéewáidacaléca máisiba, yá náuwàa naliacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús íipunita nàacaténá icàaluíniná. Yá cáaluca nía báawanama. ⁷ Néese Jesús yàacawa nàatalé. Yá imàacaca icáapiwa nàwali. Iimaca nalí:

—Pimichàacuéwa; picácué cáalu pía —íimaca nalí.

⁸ Naicáidaca néré, yá canácata naiduéri áibanáica, abéerita Jesús naicá. ⁹ Néese idècunitàacá nalicùacawa dúli íinatáise, Jesús yàalàaca nía. Iimaca nalí:

—Picácué picálida áibanái írini yái péemièricuéca, pi-iquéericuéca nacái, yái yéenáiwánási nacáirica àta numichàacatalépinátawa yéetácáisi íicha, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese Jesús yéewáidacalénái máisiba nasutáca néemiawani. Náimaca írí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo írucu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yéepwa yàanàaca quéechacáwa aléi èeri írículé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànueripináca walí. ¿Cáná yéewa càì náimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írucu? —náimaca.

¹¹ Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami iináwaná iwali:

—Báisíta, iwàwacutácaté profeta Elías nacáiri yàanàaca quéechatécáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios íripiná àniwa, yéewanápiná néemiaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuerica nalí. ¹² Quéwa núumacué pirí abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistami, quéwa càmitaté nálía iwali Elías nacáiricaténi. Yáté namànica írí báawéeri càide iyúwaté nawàwáná. Càita nacái núa, asiali Dios néeséerica, nùuwichàapínacawa namànicaalípiná nulí báawéeri —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yéewáidacalénái náalíacatéwa Jesús icàlidaca iyaca nalí Juan el Bautistami iináwaná iwali.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

¹⁴ Nàanàacaté wenàiwicanái yàatalé, yá abéeri asiali yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùululí ipùata iyúwa Jesús írí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús írí:

¹⁵ —Nuíwacali, piicácáwa nuiri ipualé, demoniocáiná idacùaca íiwitáise cachàiníiri iyú, yá yùuwichàacawa báawanama, yái nuírca. Madécaná yàawíría yúuwàacawa quichái írículé, úni yáaculé nacái. ¹⁶ Nudéca nutécani péewáidacalénái yàatalé nachùniacaténáni, quéwa càmita nadé náucaca íicha demonio —íimaca. ¹⁷ Néese Jesús íimaca nalí:

—Ípíacué càmiíyéica yeebáida Dios iwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pìanàidacué cháni, yái ùucullírca —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Néese Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá yúucaca demonio ùucullírca íicha. Yáta cayábaca yái ùucullírca.

¹⁹ Néesetécáwa wía Jesús yéewáidacaléca watàanica Jesús yáapicha méetàucuta wenàiwicanái íicha. Yá wasutáca wéemiawani:

—¿Cánácáwa càmita wadé wáucaca demonio? —wáimaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca walí:

—Càmíicáinácué peebáida Dios macái pichàini iyúwa. Péemiacué cayába, peebáidacaalícué Dios, éwita achúmacáaníta càide iyúwa achúméerína mostaza íimi, yásí pialimácué pichùuliaca dúli isirùacawa méetàuculéta càì: 'Pimichàawa, pía pibàlùacawa áibacatalé', yásí dúli yàacawa. Báisícaalícué peebáidaca Dios, yásí pialimácué pimànica macáita. ²¹ Quéwa máinícué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanaca. Iwàwacutácué pisutá Dios quéechacáwa, pimàacacué píichawa nacái piyáacaléwa, pidéenanápinácué piúcacani wenàiwica íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

²² Néeseté idècunitàacá Jesús yéepunícawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Galilea yàasu cáli íinatabàa, yá icàlidaca walí yái tàacáisica. Iimaca walí:

—Aiba wenàiwica presopináca namànica núa namàacacaténá áibanái aslanái inúaca núa, núa asiali Dios néeséerica. ²³ Yá nanúapínaca núa. Quéwa máisiba èeri írucu yásí nucáucàacawa àniwa —íimaca yái Jesúsca. Néese wéemiacanáami yái tàacáisica, yá achúmaca wawàwa manuísíwata.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Néeseté Jesús, wía nacái yéewáidacaléca wàanàaca Capernaum iyacàlená néré. Nàyaca néré abenaméeyéi iwacáidéeyéica plata camuí imanùbaca nachùniacaténá judfonái yàasu templo. Yá nàacawa natàanica Pedro yáapicha. Yá nasutáca néemiawani:

—Yáara yéewáidéerica pía, ¿càmítasica ipáyaida íichawa camuí imanùbaca nachùniacaténá templo? —náimaca.

²⁵ —Báisíta, ipáyaidéeri —íimaca yái Pedroca. Néese Pedro iwàlùacanacáitawa capíi írículé, yáta Jesús càì íimaca írí quéechacáwa:

—Simón, ¿càinásica píináidacawa? ¿Cawiná íicha needá plata níara icuèyéica cáli cháì èeri írucu? ¿Needásica plata néenibe íichawa, áibanái íichatasica? —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Pedro íimaca írí:

—Aibanái íicha —íimaca. Néese Jesús íimaca írí:

—Iná néenibe càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawa. Càita nacái càmita iwàwacutá nupáyaidaca nachùniacaténá Núaniri Dios icapèewa, yái temploc, Íiricáiná núa. ²⁷ Quéwa càmita wawàwa báawaca wamànica nawàwa. Píawa Galilea icalisaniná néré. Piúca néré puíwi. Peedá yái idàbánéerica pibaláca cubáica. Yásí pianàaca moneda cubái inùmalicu, abéechúa moneda cawèníichúa pipáyaidacaténá nalí nulípináni, píripiná nacáíwa. Pidécanáami pianàaca yái plataca, yá pitéca nàataléni pipáyaidacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

¿Quién es el más importante?

18 Néenialíté, wía Jesús yéewáidacaléca, wàacawa Jesús yàatalé. Yá wasutáca wéemiawani:

—¿Cawináca wéená máini cachàinipiná náicha canánama icùacaténá macáita èeri mìnanáí píapicha?

—wáimaca. ² Néese Jesús imáidaca yàataléwa abéeri sùmàì ibàlùacaténáwa wèewi. ³ Yá Jesús íimaca walí:

—Càmítacué píináidawa machacàníri iyú.

Péemiacué cayába, càmicacalícué piwènúada píiwitáise-wa àniwa píináidacaténáwa càide iyúwa sùmàì íináidáanáwa, càníri cáimacái iicáca yáawawa, néese canácatáita yéewa Dios yéenibecuéca pía, Dios icùacaténácué pía. ⁴ Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáise-wa íináidacaténáwa càide iyúwa yái sùmàì yána íináidáanáwa, càníri cáimacái iicáca yáawawa, yácata máiniiripiná cachàini náicha canánama áiba èeriwa Dios iyacàle írìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ⁵ Pimànicaalícué cayábéeri nuípidená iwali sùmàì írí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimànírica sùmàì írí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri —íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁶ Jesús íimaca: “Aibacaalí iméeráidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níái púbéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yùuwichàidapiná manuísíwatani. Cayába cachàini írítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeráidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuírì íba icanápi íwalíise, náucacaténáni manuírì úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí iisicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri írìcu, néese iméeráidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwanái yùuwichàapinácawa áibanái íicha infierno írìcu. Iná cayába cachàini írítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeráidaca púbéeyéi. ⁷ [Máini nàuwichàapinácawa níái èeri mìnanáica, nàyacáiná madécaná wawàsi cháí èeri írìcu imàaquéerica wenàiwica íináidacawa namàníinápiná nabáyawanáwa! Macái èeri imanùbaca iyaca càiri wawàsi, quéwa [Máini Dios yùuwichàidapiná cawinácaalí wenàiwica yáal-imáidéerica áibanái namàníinápiná nabáyawanáwa!

⁸ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, piabàli iyú nacáíwa pianápináwa aléera càmicatalé Dios iwàwa piacawa, yá piúca píichawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa, yàabàli nacáíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa, yàabàli iyú nacáíwa. Càita nacáí iwàwacutá piúcaca píichawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càníri imáalàawa, ipíchaná nacáí Dios yúucaca pía infierno írìculé, yái manuírì quicháica, cànírica ichacàwa, càiripinéerita iyaca. ⁹ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápiná wawàsi cànírica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píichawa píi-

witáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacáí iwàwacutá piúcaca píichawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càníri imáalàawa, ipíchaná nacáí Dios yúucaca pía infierno írìculé, yái manuírì quicháica”, íimaca walí yái Jesúsca.

La parábola de la oveja perdida

¹⁰ Jesús íimaca walí: “Picácué piicá níái sùmanáica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni meedá, picácué nacáí pimàni nalí báawéeri. Nùumacué pirí Dios yùuwichàidapiná cawinácaalí càì imànírica, níacáiná Dios yàasu ángelnái icuèyéica níái sùmanáica nàalimá nàacawa Núaniri Dios chènuníseeri yàatalé chácatáinápínacaalí nawàwa naicácani, natàanicaténá Dios yáapicha.

¹¹ Iwàwacutácué cawènica piicáca sùmanái, núacáiná, asiali Dios néeseerica, nudéca nùanàaca aléi èeri írìculé nuwasàacaténá níái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, níái iméerèeyéicawa Dios íicha.

¹² “¿Càinacué píináidacawa iwali yái comparaciónca? Asiali idèniacaalí cien namanùbaca ipira ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa íiwacali íichawa, yásí náiwacali imàacaca ipiranáíwa noventa y nueve namanùbaca dúli inàliméeri yèewiré, yásí yàaca icutáca yái yúuquéricawa íicha. ¹³ Yàanàacaalíni, yásí iyanídacawa ipira iwaliwa manuísíwata íicha yái iyanídanácawa noventa y nueve namanùbaca iwali, níái càníryéica iméeràawa íicha. ¹⁴ Càitacué nacáí Píaniri Dios chènuníseeri cáinináca iicáca níái púbéeyéica. Càmita iwàwa áiba yúucacawa íicha, ibatàa abéeripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Cómo se debe perdonar al hermano

¹⁵ Jesús íimaca walí àniwa: “Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pia pitàanica yáapicha abéerita. Picàlida írini machacàníri iyú, yái imànírica pirí báawéeri. Yeebàcaalí pitàacái, yásí abédanamata íiwitáise píapicha àniwa. ¹⁶ Quéwa yái imànírica pirí báawéeri, càmicacalí yeebá pirí, yá pimáida áiba wenàiwica, cawàwanáta pucháiba wenàiwica nacáí, nàacaténáwa píapicha yàatalé nàalíacaténáwa ibáyawaná iwali. ¹⁷ Néese càmicacalí nacáí yeebá nalí, yái imànírica pirí báawéeri, néese picàlida iináwaná nalí níái iwacáidáyaquéeyéicawa yéemièyéica Dios itàacái. Néese càmicacalí yeebá mamáalàacata, yá iwàwacutá piicácani càiride iyúwa wenàiwica càníri yeebáida Dios itàacái, càita nacáí càiride iyúwa wenàiwica yeedéeri plata yéenanái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno írìpiná. Iná iwàwacutá càmita piwacáidáyacacawa yáapicha.

¹⁸ “Péemiacué cayábani, càinácaalí wawàsi càníricuécua pimàaca namànica cháí èeri írìcu, yáta nacáí Dios chènuníseeri càníri imàaca namànica. Càinácaalí wawàsi nacáí pimàaquericuécua namànica cháí èeri írìcu, yáta nacáí Dios chènuníseeri imàaquéerica namànica.

¹⁹ “Núumacué pirí pucháibacaalícué pía cháí èeri irìcu abédanamacaalícué píiwitáise piápichawáaca pisutáanápínacué Dios íicha iyúudàanápíná pialàaca péenásàiriwa, yásí Núaniri Dios chènuníiséeri imànicué pirí càide iyúwa pisutáanacué Dios íicha. ²⁰ Ata alénacaalí nàyaca pucháiba yeebáidéeyéica nutàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa nuípídená iwali, áibaalí nacái máisiba nàwacáidáyacacawa nuípídená iwali, yásí nùyaca néré náapicha, íná Núaniri Dios yéemiacué pisutáaná íicha”, íimaca yái Jesúsca.

²¹ Néese Pedro isutáca yéemiawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿càisimaléná yàawíríwa iwàwacutá numàacaca nuwàwawa ibáyawaná íicha càinácaalí báawéeri áiba wenàiwica imàníríca nulí? ¿Numàacasi-ca nuwàwawa ibáyawaná íicha siete yàawíríasica? —íimaca yái Pedroca. ²² Jesús íimaca irí:

—Càmita núuma pirí pimàacáanápíná piwàwawa ibáyawaná íicha siete yàawíríwa. Néese núuma pirí, pimàaca piwàwawa ibáyawaná íicha siete yàawíríwa se-tenta imanùbaca íimáanaca cuatrocientos noventa imanùbaca yàawíríwa iwàwacutá pimàacaca piwàwawa íicha càinácaalí báawéerica imàníríca pirí —íimaca yái Jesúsca.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ Jesús íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa abéeri nacuèrinásàiri imàníiná. Yái nacuèriná iwàwacaté yàasu wenàiwicanái ipáyaidaca íichawa imawèniacálecawa. ²⁴ Néese idàbáanéeri asiali needéerica nacuèriná yàataléwa, imawèniaca icuèriná íichawa manùba millones.

²⁵ Néese càmicáiná yáalimá ipáyaidaca íichawani, íná nacuèriná ichùuliaca nawéndaca asiali áibanái irí, yà-cawéetúa yáapichawa nacái, yéenibe yáapichawa nacái, macáita yàasumi nacái yéewanápiná nacuèriná yeedáca iríwa àniwa achúmáanata yéená yái platami yàasu wenàiwica imawènièrica íicha. ²⁶ Néese yái íibaidéerica yéemiacaalíni, yá ibàlùacawa yùuluì iyúwa yàacaténa icuèriná icàaluínináwa, yéewanápiná icuèriná iicáca ipualé. Yá isutáca icuèriná íichawa manuísíwata cà: ‘Nuíwacali, picùacáwa quiríta matuíbanáitàacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, íimaca. ²⁷ Néese catúulécánaca icuèriná iicá-cani. Yá iwasàacani, imàaca nacái iwàwawa asiali imawèniacále íicha, yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá ipáyaidaca íichawani. Néese icuèriná imàa-caca asiali yàacawa matuíbanáita.

²⁸ “Yái íibaidéerica idécánáami yàacawa icuèriná íichawa, yá yàanàaca inacáiriwa íibaidéeri imawènièrica íicha achúmáanata plata. Néese idàbáanéeri asiali íibàaca inacáiriwa icanápi iwálíise cachàiníiri iyú, batéwa inúacani. Yá íimaca inacáiri iríwa: ‘Pia nulí nù-su plata yái pimawènièrica nuícha’, íimaca irí. ²⁹ Néese yái inacáiri ibàlùacawa yùuluì ipùata iyúwa yàacaténa icàaluíniná, yái idàbáanéeri asialica, isutácaténá iicáanápíná ipualé. Yá íimaca: ‘Picùacáwa quiríta matuíbanáitàacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, íimaca irí. ³⁰ Quéwa yái idàbáanéeri íibaidéer-

ica càmiíríta iwàwa cà, yá yúucaca inacáiriwa presoíyéi ibànalículé àta ipáyaidacataléta íichawa yái imawèniacálecawa. ³¹ Aibanái íibaidéeyéi naicácaté càinácaalí iyáaná, yá máini achúmaca nawàwa iwálíise. Yá nàaca nacàlidaca iináwaná iwali nacuèriná iríwa.

³² Iná nacuèriná imáidacani yàataléwani yái idàbáanéerica yàasu wenàiwicaca. Yá nacuèriná íimaca irí: ‘Pía nùasu wenàiwica báawéeri íiwitáise meedá.

Numàacacaté nuwàwawa íicha macáita yái pi-mawèniacálemica, pisutácináté nuícha manuísíwata.

³³ Nuicácaté pipualé, íná iwàwacutáca piicáca áibanái ipualé nacái, càide iyúwa nùyáaná, íimaca yái nacuèrináca. ³⁴ Yá máini calúaca yái nacuèrináca, yá yúucaca asiali presoíyéi ibànalículé nàuwichàida-caténaí mamáalàacata ipáyaidacaténa íichawa càirip-ináta yái imawèniacálemicawa”, íimaca yái Jesúsca.

³⁵ Néese Jesús íimaca:

—Càita nacái Núaniri Dios chènuníiséeri yùuwichàidapínacué pía canánama càmicaalícué pimàaca pi-wàwawa nabáyawaná íicha báisíiri iyú, càinácaalí báawéerica áibanái imànírícuéca pirí —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

19 Idécánáamité Jesús icàlidaca nalíni, yá yàacawa Galilea yàasu cáli íicha wáapicha, wía yéewáida-caléca. Yá wàanàaca Judea yàasu cáli íinatalé, yái cáli iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemáalé Jordán inanába íicha. ² Yá madécáná wenàiwica yàacawa yáamiíse, nàwacáidáyacacawa yàatalé. Yá ichùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica néré.

³ Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténa naicáwani itàaníinápíná báawéeri iyú yéewanápiná nacháawàaca iináwaná iwali itàacái iwálíise. Yá nasutáca néemiawani:

—¿Pimàacasi-ca asiali imàacaca íichawa íinuwa àta càinácaalí wawàsi iwálíise iwàwéerica imàacaca úa meedá? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús.

⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piléca Dios itàacái profeta itànèericaté, quéwa càmitacué piwàwa peebáidacani. Profeta itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios idàbacaté wenàiwicanái quéechatécáwa. Dios ‘idàbacaté idàbáanéeri asiali, idàbáanéechúa inanái nacái’, cà itànàaca yái profetaca. ⁵ Dios íimaca nacái: ‘Iná asiali yàacawa yáaniri íichawa, yáatúa íicha nacáiwá iyacaténa abé-danamata íinu yáapichawa, yásí nuicáca níai pucháiba-ca iyúwa abéeri wenàiwica’, íimacaté yái Diosca. ⁶ Iná idécánáami asiali íimáca úapicha, yá càmita quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica. Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níai Dios imàaqueeyéica iyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese nasutáca néemiawani Jesús àniwa:

—Quéwa, Dios imàacaca asiali yúucaca íichawa íin-uwa, yáciná profeta Moisés ichùuliacaté asiali yáanápíná cuyàluta íinu iríwa, abéeri cuyàluta

icàlidéerica áibanái irí idéca yúucaca úa, náalíacaténáwa maníríca úa. Yá idécanáami yàaca ulíni, yá yáalimá ibànùaca íchawa úa —náimaca. ⁸ Jesús íimaca nalí:

—Yái profeta Moisés càmítatè ichùulia náucáanápíná náichawa náinuwa, néese bàaluité imàacacué píbanùaca píchawa pínuwa máinícaalí báawaca píicáca úa, ipíchanácué pimànica ulí báawéeri cachàiniwanái mamàalàacata máinícaínácué báawaca píiwitáise píacué israelítaca. Quéwa queéchatécáwa Dios idàbacaalíté wenàiwica, càmítatè ibatàa namàacaca náichawa náinuwa, íná báawacuéca Dios iicáca yái piúcáanácuéca pínuwa siúcade. ⁹ Siúcade núumacué pírí, asiali imàacacaalí íchawa ínuwa càmíichúacáwa iimá áiba asiali yáapicha càmíirica unírísíwa, yá yeedácaalí áiba íinupínáwa, imànica íbáyawanáwa idàbáanéechúa ínu iríwa. Aiba nacái yeedácaalí íinupínáwa abéechúa náuqueechúami, imànica íbáyawaná nacáíwa, iimácaíná úapícha, úái áiba asiali ínuwa —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese wía Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Càmicaalí Dios íbatàa asiali yúucaca íchawa ínuwa, yá máiní càulenáca náichani. Cayába cachàini nalítáni càmicaalí needá náinupínáwa —wáimaca. ¹¹ Jesús íimaca walí:

—Báísíta, quéwa càmíta macái wenàiwica náalimá nàyaca abéerita, níawamita Dios imàaquéeyéica ìyaca càì casímáiri iyú. ¹² Abénaméeyéi càmíta náalimá naduica, namusúacáináwa càì, íná càmíta needá nalíwa. Aibanái nacái càmíta náalimá naduica, áibanáicáiná náiríadacaté nía báawéeri iyú. Aibanái nacái nadéca náináidacawa nàyanápíná càiripínáta càide iyúwa wenàiwica càmíiyéi yáalimá iduica yéewacaténá nàyaca matuíbanáiri iyú èeri ícha, náibaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Cawinácaalí yáaliméeyéica ìyaca càì abéerita casímáiri iyú íbaidacaténá càiripínáta Dios irípiná, yá cayábéeriquéi ìyanáca càì —íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néeseté áibanái natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios imàníinápíná nalí cayábéeri. Quéwa wía Jesús yéewáidacaléca, wadàbaca wacúsaca níái itéeyéica yéenibewa, wáimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁴ Néese Jesús íimaca walí:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanía nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nánáiri itàacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Yá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios. Néesecáwa yàacawa áibalé wáapícha wía yéewáidacaléca.

Un joven rico habla con Jesús

¹⁶ Néeseté abéeri ùuculiiri yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Pía, cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càirínásica cayábéeri iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripínáta Dios yáapícha chènuniré? —íimaca. ¹⁷ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába iwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácaíná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca irí yái Jesúsca, iwàwacáináté asiali yeebáidaca iwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Piwàwacaalí píyaca càiripínáta Dios yáapícha, yá iwàwacutá píyaca càide iyúwa profeta Moisés ichùullíaná wàawirináimi bàaluité Dios inùmalicuise —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Néese yái ùuculiiri íimaca Jesús irí:

—Moisés ichùuliacaté namànica madécaná wawàsi. ¿Càiríná wawàsi pitàaní iwali? —íimaca yái ùuculiirica. Néese Jesús íimaca irí:

—Dios itàacái íimaca: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá píimá áiba inanái yáapícha càmíichúaca píinusíwa, áiba asiali yáapícha nacái càmíirica pinírísíwa, picá píyéedua, picá picàlida píchíwawa, picá nacái píchíwáida áibanái. ¹⁹ Néese pía píániri íimíetacanáwa, píatúa nacáíwa, cáiníná píicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinínáaná píicáca píawawa, pimànicaténá nalí cayábéeri’, càì íimaca Dios —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese ùuculiiri íimaca:

—Nudéca numànica macáita càiri wawàsi càide iyúwa Dios ichùullíaná wía. ¿Càinásica áiba iwàwacutá numànica quiríta? —íimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Piwàwacaalí píyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná, pía píwénda macáita píasuwa, píacaténá iwènináami catúulécaneeyéi irí. Càita pídeníapíná píasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa píacaténáwa núpícha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca.

²² Yái ùuculiiri idécanáami yéemíacani, yá achúmaca iwàwa, càasucáináni, yá yàacawa Jesús ícha, càmíicáináté iwàwa yàaca macáita yàasuwa áibanái irí.

²³ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Péemíacué cayábani, máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni. ²⁴ Núumacué pírí àniwa, càide iyúwa camello càmíiná yáalimá iwàlucacawa siduwíapi ituí yáapuí irícubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni, máinícaíná cáinínáca càasuíri iicáca yàasuwa Dios ícha —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Wía yéewáidacaléca idécanáami wéemíacani, yá wáináidacawa manuísíwata wéemíacani, càmíicáiná wáalíwawa càinácaalí íimáaná. Yá wasutáca wéemíawani:

—Néeni, ¿cawinápinásica yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha? —wáimaca. ²⁶ Néese Jesús iicáidaca walí, yá íimaca walí:

—Càmíta yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Pedro íimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapícha yéewacaténá péewáidacaléca wía.

Néeni, ¿càinásica wadèniapiná chènuniré? —íimaca.

²⁸ Néese Jesús íimaca walí:

—Péemiacué cayábani, áiba èeriwa Dios iwàlisàidap-iná macáita. Néese núa, asiali Dios néeséerica, núaw-inapináwa nùasu yàalubáisi mèlumèlúiri íinatawa, nucúacaténá macáita. Píacué nacái nuéwáidacaléca, píawinapinácuécawa doce namanùbaca yàalubáisi íinata picúacaténácué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiría. ²⁹ Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íichawa nacàlidacaténá áibanái irí nutàacái. Aibanái péenácué nacái nàap-ináwa néenánái íichawa, càmicaalí nacái néenánái inanái íichawa, càmicaalí nacái nàaniri íichawa, càmicaalí nacái náatúa íichawa, càmicaalí nacái néenibe béeyéi íichawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íichawa nacàlidacaténá nutàacái. Quéwa Dios yàap-inácué pírí cien imanùbaca yàawiríapiná cayábéeri wawàsi. Pidèniapinácué nacái picáucawa càmfíiri imáalàawa. ³⁰ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiniyéica cachàinica siúcade, càmita máini cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi nacái wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa càmfíiyéica máini cachàini siúcade, áiba èeriwa yásí máini cachàiniwanái cachàinica níawa áibanái íicha —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los trabajadores

20 Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

“Dios imànipiná nalí cayábéeri, cawinácaalí íibaidéeyéica irípiná. Péemiacué yái tàacáisi comparaciónca: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa bànacalé íiwacali imàniiná. Yái íiwacalica yàacawa mapisáisiwata icutácaténá wenàiwica íibaidéeyéipiná yàasu uva ibànacalená yèewiré.

² Néese idécanáami itàanica abénaméeyéi wenàiwica yáapicha ipáyaidacaténá nía abé èeri iwènicatái, yá ibànùaca nía náibaidáanápíná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ³ Néese a las nueveta mapisáita, yàacawa àniwa, yá iicáca áibanái ibàluèyécawa bàacháwáise nacùaca nàyaca néré íibaidacalési. ⁴ Yá íimaca nalí: ‘Píacué píibaidaca nacái nùasu uva ibànacalená yèewiré, yásí nupáyaidacué pía cayába càide iyúwa píibaidáaná’, íimaca nalí. Iná nàacawa náibaidaca irí.

⁵ Néese machacànicaalí èeri, yá bànacalé íiwacali yàacawa àniwa. Yá itàanica áibanái yáapicha íibaidéeyéipiná irí. Yá nàacawa náibaidaca irí bànacalé yèewiré. Yá néese a las tresta táicalé, yá itàanica áibanái yáapicha àniwa náibaidacaténá irí bànacalé yèewiré nacái. Yá nàacawa néré. ⁶ Néese a las cincota táicalé àniwa, yá yèepùa iicáca áibanái icutéeyéica íibaidacalési. Yá íimaca nalí: ‘¿Cánácué píbalùawa èeríapinama cháí canéeyéi meedá íibaidéeri?’ íimaca nalí. ⁷ Náimaca irí: ‘Wàya cháí canácáiná imáidéeri wía wáibaidacaténá’, náimaca irí. Néese íimaca nalí: ‘Píacué nacáiwa píibaidaca nulí nubànacale yèewiré’, íimaca nalí. Yá nàaca náibaidaca.

⁸ “Catácaalí nàwali, yái bànacalé íiwacali íimaca yàasu wenàiwica iríwa ipáyaidéerica wenàiwica: ‘Pimáida

níara íibaidéeyéica, pipáyaidáaná níawa. Pipáyaida quéecha níai yàanèeyéica náamiwáise macáita, néese pipáyaida níai yàanèeyéicaté napíchalécáwa, àta níara idàbáanéeyéicaté yàanàaca’, íimaca yái íiwacalica.

⁹ Néese nàanàaca néré níai idàbéeyéicaté íibaidaca a las cincota táicalé, yá ipáyaidaca nía abé èeri iwènicatái. ¹⁰ Néese napáyaida nàacawa macáita àta nàanàacataléta néré níai idàbéeyéicaté íibaidaca mapisáisiwata, yá nayúunáidaca ipáyaidapináca nía manuí yáwanáita. Càita quéwa ipáyaidaca nía macáita abé èeri iwènicatáita. ¹¹ Needácanáami yái plataca, yá nadàba natàanica báawéeri iyú bànacalé íiwacali iwali. ¹² Náimaca irí: ‘Níacata yàanèeyéicaté a las cinco táicalé, nadéca náibaidaca abéeri hora meedá. Yá pipáyaidaca nía abédanamata wáapicha, wía yúuwichèeyéicawa íibaidaca ùuléri yáapiré èeríapinama’, náimaca irí. ¹³ Yá bànacalé íiwacali itàanica àniwa yáapicha abéeri néená íibaidéeyéicaté èeríapinama. Yá íimaca irí: ‘Pía, nùacawéerináca, càmita numàni pírí báawéeri. Mapisáita bàwina nutàanicaté píapicha, yá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca nupáyaidacaténá pía abé èeri iwènicatái. ¹⁴ Peedá píasu plataca piacaténáwa matuíbanáita. Nuwàwa nùaca irí yái yàanèericaté a las cincota táicalé càitade iyúwa nupáyaidáaná pía. ¹⁵ Núalimá numànica nùasu yáapichawa càide iyúwa nuwàwáaná. Picá báawa píicáca núa íwalíise yái numàniináca cayábéeri áibanái irí mawèníri iyú’, íimaca yái bànacalé íiwacalica.

¹⁶ “Càita nacái, píacué idàbéeyéicaté íibaidaca nulí quéechatécáwa, áibanái nacái íibaidéeyéipiná nulí píamiwáise, numànipiná canánama irí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná numànica nalí cayábéeri”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

¹⁷ Jesús idéca idàbaca yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Iná itéca wía yéewáidacalécawa doce wamanùbaca méetàucuta áibanái íicha. Yá íimaca walí:

¹⁸ —Càide iyúwacué píicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén iyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica núawa, núa asiali Dios néeséerica, natécaténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Yá nachùulíaca áibanái nanúanápíná núa. ¹⁹ Yá natépiná núa presoíri iyú càmfíiyéi judío yàatalé naicáanicaténá nuquíniná, yá nacapèedáidapiná núa, yá natàtàapiná núa cruz íwali nuétácaténáwa. Quéwa máisiba èeri irícu, yá numichàapináca yéetácáisi íicha —íimaca walí yái Jesúsca.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

²⁰ Néeseté Zebedeo yéenibe yáatúa ùacawa Jesús yàatalé uénibe yáapichawa níai Santiago, Juan nacái. Yá ubàlùacawa ùlulú ipùata iyúwa Jesús irí usutácaténá íicha wawàsi imàniinápiná ulí cayábéeri. ²¹ Yá Jesús íimaca ulí:

—¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —Íimaca yái Jesúsca. Néese úumaca irí:

—Pimàaca nuénibe pucháiba náawinacawa píapicha nacùacaténá píapicha macái wenàiwica áiba èeriwa picùacaalípiná macáita píiwitáise cachàiníiri iyúwa. Pimàaca náawinacawa píapicha, abéeri yáaw-inacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáaw-inacawa apáulicuise pirí nacùacaténá píapicha macái èeri minaná —úumaca. ²² Quéwa Jesús íimaca nalí níái Santiago, Juan nacái:

—Càmitacué píalíawà càinácaalí iwàwacutáanápíná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutéericuéca nuícha, picùanápínácué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piúwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa yéewacaténácué cachàiníiyéica pía càide iyúwacué pisutáná nuícha? —Íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Báisíta, Wáiwacali, wáaliméeri wamànica —náimaca. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisítacué piúwichàapínácaawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínácué píawinacawa núapicha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáulicuise nulí, picùacaténácué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Núaniri Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios íináidéeyéicatéwa náawinánápínáwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —Íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Wía, Jesús yéewáidacaléca diez wamanùbaca, wéemiacaté yái nasutáanáca Jesús íicha wawási, yá calúaca wía náapicha, níái pucháiba Zebedeo yéenibeca. ²⁵ Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa wía. Yá íimaca walí:

—Píalíacuécawa càinácaalí iyú càmfíyíi judío imànica icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa; casíimáica nacùaca wenàiwica cachàiníiri iyú. Píalíacuéwa nacái casíimáica náiwacanánái nachùulíaca macái wenàiwica. ²⁶ Quéwa iwàwacutácué càmita píya càide iyúwa nàyaná. Néese cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníirica íiwitáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita. ²⁷ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníirica áibanái íicha, iwàwacutá íibaidacuéca pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali iríwa. ²⁸ Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asiali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalícaníta núa, càicáaníta càmita nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nuíbaidacaténá áibanái wenàiwica irípiná, numàacacaténá nacái nucáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái yàanèeripínáca nàwali nabáyawaná ìwalísewa —Íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a dos ciegos

²⁹ Néeseté wamusúacawa Jericó ìyacàlená íicha, yá manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamíise. ³⁰ Yá pucháiba matuíyíi nàyaca néeni, yáawinéeyéicawa

àyapu idùlepi isutéeyéica plata náicha níái wenàiwica-ica ichàbéeyéicawa néenibàa. Matuíyíi isutáca náicha plata yéewanápíná nawèniaca nayáapínáwa. Náalíacáináwa Jesús iináwaná ichàbàanáwa chábàì, yá namáidaca Jesús irí:

—Wáiwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuericaté walí wacuèrinápíná, piicá wapualé! —náimaca.

³¹ Manùbéeyéi wenàiwica nacuífaca níái matuíyéica masàanáanápíná nía, quéwa namáida quéwanáta mamáalàacata cachàiníiri iyú. Náimaca:

—Wáiwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuericaté walí wacuèrinápíná, piicá wapualé! —náimaca.

³² Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá imáidaca níái matuíyéica. Néese isutáca yéemiawa nía:

—¿Càinásicué piwàwa numànica pirí? —Íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca irí:

—Wáiwacali, wawáwa pimàaca catuíca wía —náimaca. ³⁴ Catúulécanaca Jesús iicáca nía, yá imàacaca icáapiwa natuí ìwali. Yáta matuíyéimi iicáidaca àniwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

Jesús entra en Jerusalén

21 Wàanàacaté mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí; quéechatécáwa wàanàaca Betfagé ìyacàlená néré, ìyéerica dúli ìwali íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlیمانáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchalépináwa pucháiba wéená wía yéewáidacaléca. ² Ipíchawáise Jesús ibànùaca nía, yá íimaca nalí:

—Píacuéwa iriculé yái yàcaléca ìyéerica wapíchalé. Nérécué píanàapínáca burro nadacuèchúa néré, ibàlùèchúawa uiri yáapichawa. Piwasàacué úa, pitécué nulí níawa. ³ Aibacaalícué isutá yéemiawa píawa càinácaalícué pimàni, picàlidacué iríwani nuwàwacutáca níái burroca, núa Píiwacalícuéca, nubànùanápíná nacái wenàiwica natécaténá irí nía àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Càité Jesús imànica càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuise. Dios íimacaté:

⁵ “Picàlidacué nalíni níái ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená iricu, áibaalí íipidenácatalé Sión: ‘Piicácué, Picuèriná yàanàaca píatalécué, càmiiri cáimacái iicáca yáawawa, cáimiétacanéeri, matuíbanáiri iyú nacái, yáawinéeriwa burro wàlisàì íinata, uirica abéechúa pírái itéechúa yàasusí’, càicué píimaca nalíwa”, íimacaté yái Diosca. ⁶ Níái pucháiba yéewáidacaléca nàacawa, yá namànicaté càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. ⁷ Natéca úái burroca, uiri nacái. Yá waliadaca wàasu ruana nacáiriwa nawaalíricubàa, yéewanápíná Jesús yàalubáicani. Yá Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ⁸ Manùbéeyéi wenàiwica ìyaca néré wáapicha. Abenaméeyéi natéca nàasu ruana nacáiriwa nàuquèeri nàwalísewa, yá naliadaca nía àyapulicubàa Jesús ipíchalé, burro íipinacaténá íinatabàa càide iyúwaté judío íiwitáise nàaná nacuèriná icàaluínínáwa. Áibanái nacái nawichùaca wisíri nacáiri ibáiná, yá naliadaca nía àyapulicubàa Jesús ipíchalé, náasáidacaténá casíimáica naicácani. ⁹ Níái yéeyéicawa Jesús

ipíchalé, níái nacái yèeyéicawa yáamiwáise namáidáidaca casíimáicáiná nía. Náimaca:

—Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná! [Cayábéeriquerí Wacuèrináca, Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! Wàaca pirí cayábéeri, pía Dios chènuniíséerica! —náimaca.

¹⁰ Jesús iwàlùacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé, yá macáita wenàiwica namusúacawa nacapèe íichawa naicácaténáni. Manùbéeyéi nasutáca néemiawa wenàiwica yèeyéicawa Jesús yáapicha. Yá náimaca:

—¿Cawinásica yái wenàiwicaca? —náimaca. ¹¹ Néese níái wenàiwicaca yèeyéicawa Jesús yáapicha náimaca nalí:

—Yácata profeta Jesús, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica, yàanèerica Galilea yàasu cáli néese, itàanírira Dios inùmaliçuise —náimaca.

Jesús purifica el templo

¹² Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá imusúadaca wenàiwicanái templo ibàacháwalená irìçuise, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyèica yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níái icambiéyèica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica níái iwéndéeyèica unùcu sacrificio pinéerica. ¹³ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pidéçuéca péemiaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmaliçuise. Dios íimacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutácaalupináca nuícha’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidéçuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinacué plata wenàiwica íicha pichiwa iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abènaméeyéi matuíyéi, áibanái nacái éeruíyéi yàabàli nàacawa Jesús yàatalé templo irìcu. Yá ichùnìaca nía. ¹⁵ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyèica wenàiwica templo irìcu báawaca naicáca Jesús imàníináca yái càmírira wenàiwica idé imànica, cayábacáiná wenàiwicanái iicáca náicha Jesús. Néemiaca nacái sùmanái isàna imáidéeyèica casíimáiri iyú templo irìcu; sùmanái íimaca Jesús iwali: “Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí Wacuèrinápiná!” náimaca níái sùmanáica. Iná calúaca sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyèica wenàiwica templo irìcu, yácaína yái tàacáisi sùmanái icàlidéerica íimáanáca Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí.

¹⁶ Néese sacerdotenái íimaca Jesús irí:

—Picá pimàaca nacàlidaca pìwali yái tàacáisica. Pichùllia masànanápiná nía, ipíchaná áibanái nayúunáidaca Mesíasca pía —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Casíimáica nuémíaca yái náimáanáca. Pidéçuéca piléeca tàacáisi Dios yàasu profeta itànèericaté nuináwaná ìwali, íiméerica sùmanái nacàlidáanápínaté nuináwaná cayábéeri iyú. Profeta íimacaté:

‘Pía Wacuèriná Dios, pidéca pimàacaca púubanaméeyéi sùmanái, quírasiiná nacái nàaca pirí cayábéeri’, còi íimacaté nùwali yái profetaca. ¿Cánácué càmita péemíca cànícaalí íimáaná yái Dios itàacái piléericuèca? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha. Yá imusúacawa wáapicha Jerusalén ìyacàlená íicha, wía yéewáidacaléca. Néese macáita wàacawa Betania ìyacàlená néré, yá waimáca néré.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹⁸ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús, wía nacái yéewáidacaléca, idècunitàcá wàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná àniwa, yá máapicani, yái Jesúsca.

¹⁹ Néese iicáca higuera yéetaná ibàlùericawa àyapu idùlepi. Yá Jesús yàacawa higuera yéetaná yàatalé icutácaténá ìyacaná. Quéwa canáca ìyacaná, iicá ibáiná meedá. Néese Jesús íimaca àicu irí:

—[Càmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá walí Dios yùuwichàidáanápínaté israelitanái. Yáta ichuìdacawa macáita yái higuera yéetanámica, yá yéetáca.

²⁰ Néese wía, Jesús yéewáidacalénái waicácáináni, yá wáináidacawa manuísíwata waicáidaca higuera yéetanámi irí. Yá wasutáca wéemiawa Jesús:

—¿Càiná yéewaná ichuìdacawa abéeríçuíseta, chuìcani yái higeraca yéetanámica? —wáimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca walí:

—Iwàwacutácué peebáidaca tàì íiméeri iyú Dios imànínápinacué pirí cànícaalícué cayábéeri pisutéerica íicha imànínápinacué pirí. Péemiacué cayába, píibàacaalícué piwàwawa Dios iwéré tàì íiméeri iyú, yásí píalimácué pimànica càide iyúwa númáaná higuera yéetanámi irí. Píalimápinacué nacái pimànica cachàiniwanái. Píimacaalícué yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuíri úni yáaculé’, càicaalícué píima, yásí yàacawa càide iyúwacué píimáaná irí, báisícaalícué peebáidaca Dios imànínápinacué piríni. ²² Númacué pirí nacái, macáita cànícaalí cayábéeri pisutéericuèca Dios íicha imànínápinacué pirí, yá peebáidacaalícué tàì íiméeri iyú Dios imànínápinacué piríni, yásí Dios imànicuèca piríwani —íimaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²³ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo irìculé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánái béeyèica nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemiawani:

—¿Cawiná ibànua pía pimusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irìçuise níái iwéndéeyèica yàasusi? ¿Cawiná ichùllia pía pimusúadánápiná nía? —náimaca Jesús irí. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuèca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùlliaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùlliericaté Juan ibautizáanápíná wenà-

wica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí núcàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca. Néese nadàbaca natàanica nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulìeriquéera Juan, yásí isutáca yéemiawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmitaté peebáidani?’ càipiná íimaca walí. ²⁶ Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulìeriquéera Juan, cáalucáiná wía wenàiwicanái íicha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanicaté Dios inùmalicuise”, càí náimaca nalíwáaca. ²⁷ Iná náimaca Jesús irí:

—Càmita wáalíwawa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmitacué núcàlida piríni cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los dos hijos

²⁸ Jesús isutáca yéemiawa judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái:

—¿Càinácué píináidacawa ìwali yái comparaciónca? Péemiacuéni. Abéeri asiali idèniacaté yéeniweba pucháiba asianái. Yá íimaca abéeri néená irí, yái idàbáanéerica: ‘Nuiri, siúcade pía píibaidaca nùasu uva ibànacaléná yèewiré’, íimaca yái nánirica. ²⁹ Néese iiri íimaca yáaniri iríwawa: ‘Càmita nuwàwa nuibaidaca’, íimaca. Néeseta quéwa iwènúadaca íiwitáisewa, yá yàaca íibaidaca néré. ³⁰ Néese nániri yàacawa imáidacaténá iiri áibawa. Yá ichùuliaca íibaidaca uva ibànacaléná yèewiré. Néese iiri íimaca yáaniri iríwawa: ‘Iyá, pápa. Yáca nùacawéera’, íimaca. Quéwa càmita yàawa néré —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese Jesús isutáca yéemiawa judío íiwacanánái, nía nacái sacerdote íiwacanánáica. Yá íimaca nalí:

—¿Càiríiná náicha níái asiali yéeniweba pucháiba imànica càide iyúwa yáaniri iwàwáaná? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Yái idàbáanéerica —náimaca. Néese, Jesús yèepùà íimaca nalí:

—Péemiacué cayába yái nutàacáica. Báisita áibanái yeedéeyéicaté plata yéenanái íichawa romanonái yàasu gobiernu irípiná, nía nacái inanái iiméeyéicaté asianái yáapicha plata íwalinápiná, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, yá idéca Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios icùacaténá nía. Quéwa, píatacué càmita Dios yàasunáica. ³² Yáciná Juan el Bautistami yàanàacaté yéewáidacaténácué pía piyáanápinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càmitacué quéwa peebáida iríni. Néese áibanái yeedéeyéicaté plata yéenanái íichawa romanonái yàasu gobiernu irípiná, nía nacái inanái iiméeyéicaté asianái yáapicha plata íwalinápiná, níata yeebáidacaté Juan el Bautista itàacáimi. Yáté nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Quéwa piacué, éwita piicácaní-tacué neebáidaca, néese càmitacué quéwa piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná peebáidacaténá càide

iyúwaté Juan el Bautistami icàlidáaná Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

³³ Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación iyú. Íimaca nalí: “Péemiacué comparación: Abéeri asiali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva yàalupiná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéese-bàawa. Ichùnìaca nacái utàwi nacáichúa uva iyacaná yàalupiná, napisùacalépiná uva ituní. Néese imànica chènuníiri capii naicáidacatáisepiná macáita uva ibànacaléná yàalu. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yái yàasu uva ibànacaléná yàalunáca, quéwa iwàwacutácaté nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéenanápiná, yàasu èerita needácatáipináté iyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawási, yá néese yàacawa náicha áibalépiná. ³⁴ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá iyacaná, yá bñacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa néré nacutácaténá icuèyéi íicha bñacalé íiwacali yàasu uva iyacaná yéenanápiná. ³⁵ Quéwa níái icuèyéica bñacalé náibàaca nía; nacapèedáidaca abenaméeyéi, nanúaca áibanái, néese nanúaca abenaméeyéi wenàiwica íba iyú. ³⁶ Yá bñacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicanáíwa áibanái, manùba yáwanái idàbáanéeri yàawiría íicha. Quéwa càita nacái níái icuèyéica bñacalé namànica nalí báawéeri mamáalàacata.

³⁷ “Néese bñacalé íiwacali ibànùaca nàatalé iiriwa, íináidacáináwa iríwawa yái bñacalé íiwacalica: ‘Báisita nàaca nuiri íimiétacanáwa’, íimaca íináidacawa iríwawa. ³⁸ Quéwa níái icuèyéica bñacalé naicáca iiri yàacawa napualé, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yáara bñacalé íiwacalica yéetácalípináwa, yá yàaca bñacalé iiri iríwawa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bñacalé íiwacanánái’, náimaca. ³⁹ Càita náibàacani, yá nawatàidacani bñacalé yèewíise, yá nanúacani.

⁴⁰ “Siúcade píimacué nulí: Yái uva ibànacaléná íiwacalica, yàanàacaalípiná nàatalé, ¿càinásica imànipiná nalí, níái icuèyéicaté bñacalé?” íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níái wenàiwica iyéeyéica templo irícu náimaca Jesús irí:

—Inúapiná níái báawéeyéica, càmita nacái catúulécaná iicáca nía. Néese imàacapiná áibanái cayábéeyéi íiwitáise icuèyéipiná irí yái uva ibànacalénáca, ibànucuyéipiná irí yàasu uva iyacaná yéenanápiná needácalí bñacalé iyacaná —náimaca. ⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisita. Pidécuéca piléeca nacái comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. ¿Cánácué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ibànúanápináté nacuerínápiná, níái isræelitaca, quéwa báawáanápináté naicácani. Càité profeta íimaca:

‘Níái imàníiyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiniiri iwàwacutáca capii irípináni yái íba náucueríicaté. Càita Dios idéca imànica, íná wàaca Dios irí cayábéeri’,

càité profeta íimaca nùwali, núa càiride iyúwa íba, núa israelita icuèrinápináca. ⁴³Iná númacuè pirí, càicuéca piáde iyúwa báawéeyéi icuèyéica bànacalé. Càmitacuè picúca cayába israelitaná càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmitacuè nacái péewáida nía, íná càmita namàni cayábéeri. Siùcáside Dios càmita quirínama ibatàacuè picúaca yàasu wenàiwica, níái israelitaca. Yá Dios imàacapíná áibanái íbaidaca irípiná, yéewáidéeyéipíná nía cayába, namànicaténá cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁴⁴Iyaca nacái áiba comparación íba íwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèeyéicawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái ínatabàa, yásí náalacawa ichùmalésí iyú —íimaca yái Jesúsca, náalícaténáwa Dios yúuwichàidánápiná manúsiwata cawinácaalí càmiyéica yeebáida Jesús itàacái.

⁴⁵Níái sacerdote íiwacanánáica, fariseonái nacái, idécanámi néemioca comparación Jesús icàlidéerica, yá náalíacawa icàlidacaténí nàwali yái tàacáisica. ⁴⁶Inaté nawàwaca náibàacani náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé. Quéwa cáaluca nía manùbéeyéi wenàiwicanái íicha, níacáiná manùbéeyéi wenàiwica neebáidaca Jesús itàaníca Dios inùmalícuíse. Iná càmita nadé náibàaca Jesús.

La parábola de la fiesta de bodas

22 Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: ²“Péemiacuè comparación: Yái Dios icuánáca wenàiwica càicanide iyúwa abéeri nacuèriná imàniíná iwàwéerica imànica manuíri fiesta líiri irípináwa, yàasu casamientopináwa, líiri yeedácáiná iríwa yàacawéetúapínáwa. ³Yá nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa nàaca namáidacaténá wenàiwica nacuèriná icàlidéeyéicaté iríni quéecha. Quéwa càmita nawàwa nàwacáidáyacacawa néré. ⁴Néese nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áibanái. Ipíchawáise nàacawa, yá íimaca nalí: ‘Píacuè picàlidaca nalíni, níara numáidéeyéica, nudéca nuchùnìaca yái nayáapínáca. Nùasu wenàiwica nadéca nanúaca nupíra pacá walíibèeyéi, áiba nacái nupíra walíibèeyéi. Macáicata idécaawa canánama yái nayáapínáca. Pisutácuè nàanápináwa aléi fiesta casamiento nérépiná’, íimaca yái nacuèrináca. ⁵Néese nacuèriná yàasu wenàiwica namáidaca nía àniwa quéwa caná iwèni wenàiwicanái íicáca nacuèriná itàacáíwa. Abéeri néená yàaca íicáca ibànacalewa. Aiba yàacawa yàcalé néré iwéndacaténá yàasuwa. ⁶Yá áibanái náibàaca nacuèriná yàasu wenàiwicawa. Yá nacuíscaca nía, namànica nalí báawéeri, àta nanúacataléta nía nacái. ⁷Yá néese máini calúacani yái nacuèrináca. Yá ibànùaca néré yàasu úwináíwa, yá úwinái nanúaca níai inuèyéicaté meedá nacuèriná yàasu wenàiwicawa, yá úwinái yeemáca nàyacàlemi. ⁸Néese àniwa nacuèriná íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: ‘Macáicata idéca ichùnìacanáca canánama fiesta casamientopiná quéwa níara numáidéeyéicaté quéechatécáwa, canáca yéewaná nàanàaca, càmicáináté neebá numáidáaná nía. ⁹Iná píacuè pi-

cutáca mamáalàacata wenàiwicanái bamuchúamibàa yàcalé, àyapulicubàa nacái pimáidacaténácuè nía macáita piànèeyéica’, íimaca yái nacuèrináca. ¹⁰Néese níai yàasu wenàiwicanái nàacawa bamuchúamibàa yàcalé àyapulicubàa, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica nàanèeyéica néenibàa, cayábanaméeyéi, báawanaméeyéita nacái. Iná yéewa idéca capii ipuníacawa madécaná wenàiwica iyú, yái manuíri capii imàdàaná casamiento yàaluca.

¹¹“Néeseta quéwa yái nacuèriná iwàlùacawa néré itàidacaténá wenàiwicanái yàanèeyéica néré nayáacaténá nayáacaléwa, yá íicáca abéeri asiali nèewi ibàlesíami yáapichawa meedá. Càmitaté íwali ibàlewa wàlisáíwa, yái bàlesi cayábéerica nacuèriná iwacuèricaté macái wenàiwica irí, fiesta casamiento ibàlenápiná. ¹²Yá nacuèriná íimaca irí: ‘¿Néeni? ¿Cánásica yéewaná piwàlùacawa aléi, éwita càmicáaníta piwali pibàlewa fiesta casamiento ibàlenápiná, yái bàlesica nuèrica nalí?’ íimaca yái nacuèrináca. Yá masànacani icalùniwa nacuèriná íicha, yái asialica. ¹³Néese nacuèriná íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa, níai iwacuèyéica yàacási wenàiwicanái irí: ‘Caquialéta, pidacùacuè yái asialica icáapi nacái, yàabàli nacái. Yá píucacuè wáichani aléera catéeri iriculé. Wenàiwicanái náicháanípiná manúsiwata néré, yá naamíapíná nayéíwa nàuwichàacái iyúwa’, íimaca yái nacuèrináca. ¹⁴Dios imáidacáiná manùbéeyéi wenàiwica, quéwa càmita yeedá macáita yàasu wenàiwicapínáwa nía”, íimaca yái Jesúsca.

El asunto de los impuestos

¹⁵Néesetécáwa, abénaméeyéi fariseo nàwacáidáyacacawa natàaníca náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa náalimáidáanápiná naicáwa Jesús icàlidacaténá áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná íwali romanonái yàasu gobiernonái irí. ¹⁶Iná nabànùaca abénaméeyéi néenáwa Jesús yàatalé náapicha nacái áibanái cayábéeyéi íicáca rey Herodes íiwitáise. Yá náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca báisiíri iyú, péewáidaca nacái wenàiwica báisiíri iyú nàyacaténá machacàniíri iyú càide iyúwa Dios ichùullíaná nàyaca. Wáalíacawa nacái piicáca macái wenàiwica abédanamata, íná càmita pibatàa áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènùadaca píiwitáise cayábéeri íicha. ¹⁷Iná picàlida walíni càinácaalí píináidacawa: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca. ¹⁸Quéwa Jesús yáalíaca náiwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná íwali itàacái iwalíisewa. Yá íimaca nalí:

—Píacuè pucháibéeyéica íiwitáise, ¿cánácuè píalimáida piicáwa núa picháawàacaténá nuináwaná íwali nutàacái iwalíise? ¹⁹Néeni, píasáidacuè nuicá moneda càichúaca nachùulliacuèca pipáyaidaca iyú nía —íimaca yái Jesúsca. Yá natéca irí denario, yái cawèniíri mon-

edaca abé èeri iwènicatáica. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Cawiná yéenáiwana ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái ìpidená ichanàawa ìwali? —ìmaca yái Jesúsca. ²¹ Yá náimaca írí:

—Emperador ìpidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yáara romano ìwacalíná, icuèrica macái èeri mìnanaí —náimaca. Iná Jesús ìmaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwánácué pimànica —ìmaca yái Jesúsca. ²² Yá nánáidacawa manuísiwata néemiaca Jesús ìmáaná, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Néese namàacacani, yá nàacawa ìicha.

La pregunta sobre la resurrección

²³ Néese yátè èerica àniwa abénaméeyéi saduceo nàacawa Jesús yàatalé. Níái saduceo náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicánica Jesús iquíniná, íná nasutáca néemiawa Jesús, náalimáidacatená naicáwani. Yá nacàlidaca írí tàacáisi. Náimaca írí:

²⁴ —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi ìmèerica Dios ichùulianácué wía judíoca wamàinínápiná cà: Asíali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri ìnumiwa yàacawéetúapináwa yéewacatená idèniaca úpicha yéenibewa naiquéeyéipiná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipiná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁵ Uwé, áibaalítè nàyaca wèewi siete namanùbaca yéenanái. Nabèeri yeedáca abéechúa ìinupináwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. Méenibecáináni, íná iméeréeri yeedáca úái ibèeri ìinumicawa. ²⁶ Càita nacái iméeréerimi yéetácawa uícha méenibeta. Néese iméeréeri yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níái sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ²⁷ Néese úanama yéetácawa náami nacái. ²⁸ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa idé icáucàacawa áibaalípinátá, càide iyúwa áibanái ìináidáanáwa, néese ¿càinápinásica uníri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawatá macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicánica Jesús iquíniná. ²⁹ Néese Jesús ìmaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíiri tàacáisi ìicha càmicáinácué píalíawa càinácaalí ìmáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise. Càmitacué nacái píalíawa Dios ìiwitáise cachàiníiri ìwali imichàidáanápiná wenàiwica yéetácaisi ìicha. ³⁰ Aiba èeriwa yéetéeyéimiwa nacáucàapinácawa, quéwa càmita nacásàapináwa, níái asianáica, inanái nacái, nàyapináciná càide iyúwa chènuníseeyéi ángel iyáaná càmiyéica icásàawa. ³¹ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapiná wenàiwica áiba èeriwa, quéwa pidécuéca piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuise, íná ¿cánácué

càmita péemia càinácaalí ìmáaná? ³² Dios ìmacaté: 'Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái', càité ìmaca yái Diosca. [Dios càmita icúa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! [Néese Dios icúaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píalíacawa cáuca nía Dios yáapicha siúcade, níái Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucàidáanápiná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —ìmaca yái Jesúsca. ³³ Néese wenàiwicanái nadécanáami néemiacani, yá nánáidacawa manuísiwata néemiaca Jesús yéewáidáaná nía.

El mandamiento más importante

³⁴ Néeseté fariseonái idécanáami néemiaca Jesús iináwaná imawèniadacaté saduceonái yàasu tàacáisi, yá fariseonái nàwacáidáyacacawa. ³⁵ Néese abéeri fariseo yéewáidéeri wenàiwica templo írícu, ìináidacawa yáalimáidáanápiná iicáwa Jesús icàlidáanápiná áiba wawàsi báawéeri nacháawàacatená iináwaná ìwali ìwalíse. Yá ìmaca Jesús írí:

³⁶ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulíerica wamàinínápináca. ¿Càiríiná wawàsi máiníiri cachàinica náicha canánama wamàinínápiná? —ìmaca. ³⁷ Néese Jesús ìmaca írí:

—Yái Dios ichùulianáca máiníirica cachàinica náicha canánama wamàinínápiná cà ìmaca: 'Cáininá piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalíçuisewa, macái picáuca iyú nacáiwá, macái píiwitáise iyú nacáiwá', cà ìmaca. ³⁹ Iyaca walí áiba inacáiri nacái, yái pucháibáanáca. Yá ìmaca: 'Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa', cà ìmaca yái Diosca. ⁴⁰ Canáca áiba tàacáisi cachàiníiri náicha níái pucháiba ichùulíacanáca. Macáita tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuise, profetanái nacái icàlidéericaté Dios inùmaliçuise, macáita yái tàacáisica yéewáidaca wía cáinináanápiná waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái —ìmaca yái Jesúsca.

¿De quién descende el Mesías?

⁴¹ Néese idècunitàacá fariseonái iyaca Jesús ìpunita, yá Jesús isutáca yéemiawa nía. ⁴² Ìmaca nalí:

—¿Càinácué píináidacawa Mesías ìwali, yái picuèrinápinácuéca Dios ibànuèripinácuéca píri, píacué israelitaca? ¿Cawiná itaquérinámíni? —ìmaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús írí:

—Rey David itaquérinámícani, yái Mesíasca —náimaca. ⁴³ Néese Jesús ìmaca nalí:

—Báisíta rey David itaquérinámícani yái Mesíasca. Quéwa rey Davidcaté ìmaca áiba wawàsi nacái Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápináca. David icàlidacaté Espíritu Santo inùmaliçuise, yá David ìmacaté Mesías ìwali 'Nuíwacali'. Càité David ìmaca:

⁴⁴ 'Nucuèriná Dios ìmacaté Nuíwacali írí: Píawinawa nuéwápuwáise picúacatená núapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piúwidenáiwá, ìmaca yái Diosca',

càité íimaca yái Davidca. ⁴⁵ Yái rey Davidca íimacaté Mesías iwali 'Nuíwacalí', íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca iwali rey David Iiwacali nacáicani —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iwaliwa, yái Mesíasca.

⁴⁶ Canácata néená yáaliéri áiba tàacáisi náaliméerica namawèniadaca iyú Jesús, ibatàa abéeri tàacáisi piná, càmita náaliawa, canásiwata. Iná cáaluca nasutáca néemiawa Jesús àniwa, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

23 Néeseté Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, áibanái nacái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. ² Yá íimaca walí: "Níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái fariseoca nacàlidacuéca pírí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté bàalutí Dios inùmalicuíse. Néewáidacuéca pía pialíacaténacuéwa càinácaalí íimáaná yái Dios itàacáica. ³ Iná néewáidacalícué pía Dios itàacái iyú, néese peebáidacué yái nacàlidáanáca, pimànicué nacái macáita càide iyúwa nacàlidáaná Dios itàacái iricuíse. Quéwacué picá pimàni càide iyúwa namàníná, nacàlidacáinacué pírí cayábéeri wawàsi, quéwa namànica áiba wawàsi méetàuculéeri, báawéeri meedá. ⁴ Nadèniaca nàasu tàacáisi nacáiwá, méetàuculéeri Dios itàacái íicha. Iná nachùulíaca wenàiwicanái namànica wawàsi máiniíri càulenáca náicha, náimacáiná Dios iwàwacasa wenàiwicanái imànicani. Quéwa càmita wenàiwica yáalimá iideniacani, néese níai yéewáidéeyéica wenàiwica càmita nawàwa nayúudàaca nía, càmita nacái namàni càide iyúwa nachùulianá áibanái imànica. ⁵ Macáita yái namàniírica, yá namànicani wenàiwicanái iicápiná meedá, yéewacaténá wenàiwica nàaca náimiétacaná meedá. Nawàwacué piyúunáidaca cáinináca naicáca Dios itàacái níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Iná nadacùaca nàwaliwa Dios itàacái yéená napùdàlicuwa, nàanàa iwali nacáiwá, càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, wía israelitaca, quéwa nadacùacani cáucuíri iwaalíbapi iyú yéewacaténacué piicácani ráunamáita, íná piyúunáidacuéca cáinináca naicáca Dios itàacái, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Cáalaca namànica nàasu chílanásiwa nasucuíri nabàle ipùata iwaliwa yéewacaténacué piyúunáidaca nàaca Dios icàaluíniná macái nawàwalícuísewa. ⁶ Nawàwa náawinacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa macái wenàiwicanái yàacuésemi nayáacaalí nayáacaléwa náapícha, namànicaalí culto nacái judiónái yéewáidacàalu iricu, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiniíyéica cachàinica. ⁷ Nawàwa macái wenàiwica natàidaca nía cáimiétaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi naicátaténá nía. Máinií fariseonái iwàwacué pitàidaca nía cà: Píamisícawa yéewáidéerica wía", íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: "Quéwa píacué nuéwáidacaléca, picácué piwàwa áibanái íimáaná pírí 'pía, yéewáidéerica wía',

nuwàwacáinacué macáita piicáyacacawa càide iyúwa abémisana. Núacata yái abéericata yéewáidéerica pía. ⁹ Picácué píima áiba irí 'Pía, Wáaniri, icuèrica wía' chái èeri iricu pidèniacáinacué abéerita Píaniriwa Dios iyéerica chènuniré. ¹⁰ Picácué piwàwa áibanái íimaca pírí 'pía, Wáiwacali, yéewáidéerica wía', abéericáináta núa Cristo Píiwacalícué. ¹¹ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani iyúwa cachàiniírica áibanái íicha, iwàwacutácué íibaidaca pírí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali iríwa. ¹² Níacáiná macáita cachàiniíyéica iicáca yáawawa, níacata Dios imàaquéeyéipiná báica nía, càmiíyéica nacái cachàini. Néese cawinácaalí càmiíyéica cachàini iicáca yáawawa, níacata Dios imàaquéeyéipiná cachàinica nía", íimaca walí yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yàalàaca fariseonái cachàiniíri iyú, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Íimaca nalí: "Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íi-wítáise meedá! Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica ibàlièyéica capíi inùma, néese càmita nawàlùawa capíi iriculé, càmita nacái namàaca áibanái iwàlùacawa. Càitacué pía, éwitacué pialíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái íimáaná, càicáaníta càmitacué piwènúada píiwítáisewa peebáidáanápináni, càmita nacái pimàaca áibanái yeebáidacani, ipíchaná Dios yàasu wenàiwicaca nía. ¹⁴ Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwítáise!, piyéedùacáinacué náicha nacapèemi, nàasumi nacái, níai catúulécanéeyéi inanáca inírimi yéetéeyéimicawa íicha. Néese, pisutácuéca Dios déecuiri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidacuéca cayábaca píiwítáise. Dios yúuwichàidapínacué píawa cachàiniíri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica.

¹⁵ "Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwítáise!, piacáinacuéwa áiba cáli néré manuíri úni abéemàalé piwènúadacaténacué abéeri wenàiwica íiwítáise yeebáidacaténá càide iyúwa péewáidáaná nía. Néese pidécanáamicué piwènúadaca íiwítáise píasu tàacáisi iyúwa, yásí péewáidacuéca imànica ibáyawanáwa pucháiba yàawiriéicatái yáwanái íicha yái báawéerica pimàniíricuécá, píacué yèeyéipináwa infierno iriculé, yái quichái càmiírica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

¹⁶ "Dios yúuwichàidapínacué píawa! Càicuéca píade iyúwa matuíyí itéeyéica áiba wenàiwica, píimacáinacué píwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios iwali, quéwa càmitacué básí pialíacawa Dios iwali. Cacánáca péewáidacuéca wenàiwica chiwái iyú nachiwáidacaténá áibanái! Píacué fariseoca, pidécuéca cà píimaca nalí: 'Píimacaalí básí básísíwatasa templo íipidená iwali pimàniínápiná áiba wawàsi, néese càmicáalí piwàwa pimànicani machacàniíri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmita iwàwacutá pimàni-

cani, càmicáiná máiní cachàinírica yái templo ípidenáca; quéwa picàlidacaalíni templo yàasu oro ípidená ìwali, yásí iwàwacutá pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máinícáiná cachàinírica oro templo íicha', càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápiná áibanái. ¹⁷ Píacué fariseoca, càmitasícué yáalíawa, matuíyéi nacái íiwitáise! ¿Càmitasícué píalíawa cachàinica templo oro íicha? Bàaluitécáiná Dios ichùuliaca wàawirináimi namàníinápináté irípiná yái temploca, íná yéewa cachàinica templo imànica oro. Iná iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ¹⁸ Càita nacái, píacué fariseoca, pidécúéca càì píimaca altar ìwali: 'Píimacaalí báisí báisísíwatasa altar ípidená ìwali pimàníinápiná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pimànicaní machacàníri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmita iwàwacutá càì pimànicaní, càmicáiná máiní cachàinírica altar ípidená; quéwa picàlidacaalíni ofrenda ípidená ìwali, yái pírái nanuérimica iyúwa sacrificio nàacaténá Dios icàaluíniná, yásí iwàwacutá pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máinícáiná cachàinica ofrenda altar íicha', càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápiná áibanái, píacué fariseoca. ¹⁹ Píacué fariseo matuíyéica íiwitáise! ¿Càmitasícué píalíawa cachàinica altar ofrenda íicha? Bàaluitécáiná Dios ichùuliaca wàawirináimi namàníinápináté irípiná yái altarca, íná yéewa cachàinica altar imànica ofrenda. Iná iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ²⁰ Píacué fariseoca. Càmitacué péewáida wenàiwica báisíri tàacáisi iyú. Núumacué píri cawinácaalí íiméerica 'báisí báisísíwata altar ípidená ìwali', yá idéca nacái càì íimaca náipidená ìwali cawinácaalí ofrenda iyéerica altar íinata. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáaté áibanái írí. ²¹ Yá nacái cawinácaalí íiméerica 'báisí báisísíwata templo ípidená ìwali', yá idéca nacái càì íimaca Dios ípidená ìwali, Dios imàacacáiná íiwitáise iyamáanápináwa templo írìcu. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáaté áibanái írí. ²² Yá nacái cawinácaalí íiméerica 'báisí báisísíwata capíraléeri cáli ípidená ìwali', yá idéca nacái càì íimaca Dios yàalubái ípidená ìwali iyéerica chènuniré, idéca nacái càì íimaca Dios ípidená ìwali, Dios iyacáiná chènuniré. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáaté áibanái írí. Canáta yéewaná ichìwáidaca áibanái càide iyúwacué péewáidáaná nía pichìwa iyúwa, píacué fariseoca.

²³ "Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios írí, abéerinama néená níái díeyéica imanùbaca pibànacaleca púubéeyéica, níái menta, anís nacái, comino nacái, càide iyúwaté Dios ichùulianácué pimàacaca írí bànacalé ofrenda iyú sacerdotenái iyáapiná. Quéwa, càmitacué picúa wenà-

wicanái machacàníri iyú, càmitacué nacái píicá áibanái ipualé, càmitacué nacái píaca Dios icàaluíniná. Iwàwacutácué càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca píasu cawèníriwa ofrenda iyú Dios írípiná.

²⁴ [Càicuéca píade iyúwa matuíyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píacué fariseoca, píimacáinácué píwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmitacué báisí píalíacawa Dios ìwali! Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica ichàbáidéerica íirapínáwa úni wáluma yéewibàa imàacacaténáwa néeni awàsa, ipíchaná íiraca írìwa casaquèeri única, néese ráunamáita meedá iwetúaca manuírì camello casaquèeri. Càitacué pía, pimànicáinácué cáalíacáiri iyú púubéeri wawàsica iyúwa piawirináimi íiwitáise íimáaná, quéwa matuíbanáiri iyú meedá píimáichacuéca Dios itàacái máinírica iwàwacutáca weebáidaca.

²⁵ "Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimànicuéca madécaná wawàsi cáalíacáiri iyú càide iyúwaté piawirináimi yéewáidáaná, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiwitáise. Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica íinatabàawa. Quéwa máinícué báawaca píiwitáise piwàwalicu càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedáicáinácué píriwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ²⁶ Píacué fariseo matuíyéica íiwitáise! Iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitáisewa piwàwalicúisewa quéechacáwa. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios íicápiná macáita yái pimàníricuéca.

²⁷ "Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa càliculíimi nabàdéerica íinatabàa cayábawa cabalèeri iyú. Cayábéeyéi íicacánáwa íinatabàawa càliculíimica, quéwa ipuníacawa yéetáními yáapi iyú, macái íiwitáaná casaquèeri iyú nacái. ²⁸ Càitacué pía nacái píacué fariseoca: Macái wenàiwica nayúunáida cayábacuéca píiwitáise, quéwa máinícué píiwitáise pucháibéeri idéca ipuníadacuéca piwàwa báawéeri iyú.

²⁹ "Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pidécúéca pimànica cayábanaméeyéi capíi profetanáimi yàasu càliculíimi iwícaulé piwàwalicáináscué níái Dios yàasu profetamica, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Pidécúéca pichùnìaca cayábéeri iyú nacái nàasu càliculíimica áibanái cayábéeyéimica íiwitáise. ³⁰ Néese pidécúéca càì píimaca: 'Wàyacaalíté bàaluité wàawirináimi yàasu èerimité, yá càmitaté wayúudàa nanúaca Dios yàasu profetanáimicatá', càicué pidéca píimaca. ³¹ Iná pidécúéca picàlidaca piináwanáwa píalíacawa piawirináimicuéca nía, níara inuyéicaté

Dios yàasu profetanáimica. ³² Ɔsiùca nacáide mesú-namáita pimáalàidapínacué pimànica yái báawéerica piawirináimi idàbéericaté imànica!

³³ “ƆPíacué àapi nacáiyéica íiwitáise! ƆPíacué caculáléeyéica íiwitáise! ƆCàmitacué píalimá pichúuliacawa íicha yái yùuwichàacáisi iyéerica infierno iricu! ³⁴ Iná nubànùapínacué pìataléwa nùasu wenàiwicawa icàlidéeyéipinà tàacáisi nunùmaliçúise, nùasunái profetanái, nùasunái cáaliacáiyéi nacái, nùasunái yéewáidéeyéi wenàiwica nacái. Quéwa, nùaliacawa pinùapínacuéca abénaméeyéi néená, pitàtàapínacué abénaméeyéi néená cruz iwali, picapèedáidapínacué abénaméeyéi nacái judionái yéewáidacàalu iricu, pipiadáidapínacué nía yàcalé íicha áiba yàcalé nérépiná. ³⁵ Iná Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca, nàwalíise macáita cayábéeyéimica íiwitáise piawirináimicué inuényéicaté, nanúacatáiseté Abel, yái cayábéerimica íiwitáise, àta nanúacatalétaté nacái Dios yàasu profeta Zacarías, yái Berequías ìirimitaté, piawirináimicué inuéricaté templo ibàacháwalená iricubàa, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. ³⁶ Péemiacué cayábani, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùcade iwaliise macáita yái báawéerica pimàníricuéca nalí, níái nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³⁷ Néese Jesús íimaca: “ƆPíacué Jerusalén iyacàlená mìnanáica, píacué inuényéica Dios yàasu profetanái, pinúacuéca áibanái nacái íba iyú, níái wenàiwica Dios ibànüeyéica icàlidaca pirícué tàacáisi inùmaliçúise! ƆManùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí ucùaca uénibewa ubáiná yáapiréwa! Quéwa càmitacué piwàwa nucùaca pía. ³⁸ Iná péemiacué cayába, máiséeyéipiná picapèemicuéca, idécanáami piùwidenái imànicuéca ùwicái píipunita. ³⁹ Yá núumacué nacái pirí, siùcáisede càmitacué piicá núa quirí-nama àta píimacatalépinátacué nùwali: ‘ƆCayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios íipidená iwali, Dios ibànüerica walí!’ càipinacué píimaca nùwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

24 Néeseté Jesús yàacawa templo íicha. Idècunitàacá yàacawa, wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha mawiénita irí. Yá wadàbaca watàanica irí templo iwali, nàwali nacái cayábanaméeyéi capiica iyéeyéica templo itéese. ² Quéwa Jesús íimaca walí: —Péemiacué cayába yái núuméeyéicuéca pirí iwali, níái capiica. Báisita áiba èeriwa canácata capii yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba ínata. Macáita níái templocá itéeséeyéica namáalàapínáta nacáiwá —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néese Jesús yàacawa dúli néré íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús yáawinacawa néré. Néese wía yéewáidacaléca wàacawa yàatalé watàanícáténá yáapicha méetàucuta áibanái íicha. Yá wáimaca irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí chácataínacaalí ichàbapínáwa yái picàlidéerica walí templo iwali. ƆCàinásica iyú wadépiná wáalfacawa mawiénica péenáiwaná pìanàanápíná àniwa, èeri nacái imáalàanápínácawa? —wáimaca. ⁴ Néese Jesús íimaca walí: “Piicacué píichawa cayába ipíchaná áibanái ichiwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapínácawa. ⁵ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéipiná ichiwawa. Náimapiná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachiwawa. Càipiná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca íipidenéerica Jesucristo, israelita icuèrinápínáca’, càipiná náimaca namànica nachiwawa. Yá nachiwáidapíná manùba wenàiwica. ⁶ Nacàlidapínacué pirí madécaná ùwicái iináwaná iwali, áibanái imànínása úwi mawiénita, déecubàata nacái. Quéwacué, picacué cáalu píawa iwàwacutácáiná càì namànica, quéwa càmitàacá imáalàapínáwa yái èeriquéi. ⁷ Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapiná áiba cáli néeséeyéi íipunitawa, áibanái gobierno namànipináca ùwicái áibanái gobierno íipunitawa. Yá manùbéeyéi wenàiwica néetápinácawa máapicái iyú, cáli nacái icusúapinácawa madécaná cáliwa. ⁸ Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yá-tanica idàbàanéerica yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacáténá iicá èeri.

⁹ “Néese náibàapínacué píawa nacháawàacáténacué piináwaná iwali náiwacanánái iríwa peebáidacáinácué nutàacái. Yá namànipinacué pirí báawéeri, yá nanúapinacué píawa. Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáinácué nutàacái. ¹⁰ Néenialípiná manùbéeyéi wenàiwica nawènúadapíná nuícha náiwitáisewa namànicaténá nabáyawanáwa. Yá báawapiná naicáyacacawa, nacháawàayacacawa. ¹¹ Madécaná iwicùlidéeyéi cachiwéeyéi yàanàapínáca icàlidéeyéi ichiwawa. Náimapiná natàanínása nacái Dios inùmaliçúise, yásí nachiwáidapíná madécaná wenàiwica. ¹² Néenialípiná iyaca madécaná báawéeriwa, íná batéwa macáita càmitapíná cáiníná naicáyacacawa. ¹³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetácatalétawa, nuwasàapiná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁴ Yá nàapinácawa macái cáli ínatalé nacàlidacáténá yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa yéewacáténá macái èeri mìnánái néemiacani; néese èeri imáalàapínácawa macáita.

¹⁵ “Bàaluité profeta Daniel itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçúise icàlidéerica walí áiba báawéeri casaquèeri wawàsi iináwaná iwali abéeri wenàiwica imàníiripináca templo iricu, aléde càmicataléca Dios ibatàa wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacáténá imànica templo Dios íicha. Piicácaalípinacué yái báawéerica iyéeripiná-

ca templo iricu—piacué iléeyéica yáí tàacáisica, péemiacué cayábani—íná piicácaalípinácué yáí wenàiwica iyaca néré, yásí iwàwacutácué pipiacawa Jerusalén iyacàlená ícha. ¹⁶ Yásí cawinácaalí iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli íinata, iwàwacutá napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁷ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri íinatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlùacawa nacapèe iriculéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená ícha. ¹⁸ Cawinácaalí iyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmita nèepùawa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená ícha. ¹⁹ [Nàuwichàapínáwa manuísíwata cawinácaalí inanái idéericu iyéica, nía nacái inanáica yéeyéica quírasii líra íinisi, càmicáiná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa! ²⁰ Pisutácué Dios ícha ipíchánácué iwàwacutá pipiacawa uníabépi, máinicáinácué càulenáca piacawa, càmita nacái sábadò iricu judíonái iyamáidacatáicawa, ipícháná nabàliacuéca píicha yàcalé iwáiná inùma pimúsúacatáisepináwa yàcalé ícha. ²¹ Néenialípiná wenàiwica yùuwichàapínácawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeriwanái ícha, Dios idàbacatáiseté yáí èeriquéi, àta siuca nacáide. Càmiripináta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeri ícha càiripinátawa cháí èeri iricu. ²² Càmicaalí Dios imàaca maléenéeripináni yáí yùuwichàacáiscatá, yásí macái èeri mìnánái yéetápinácatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripinácani cáinináciná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

²³ “Néese néenialípiná áibanái ímapiná piríwa: ‘Aqualécué piicáca, chácata iyaca yáí Mesíasca’, càipíná náimaca; áibanái nacái náimapinácué piríwa: ‘Piicácué Mesías iyaca néré, yáí judío icuèrináca’, càipíná náimaca. Quéwa, picácué peebáida nalíwani. ²⁴ Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapíná, icàlidéeyéipíná ichìwawa Mesíasca nía, judío icuèrinápinása; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàca icàlidéeyéipíná ichìwawa. Náimapiná natàanínása Dios inùmalicuise. Yá namànipíná yáí càmiríca wenàiwica idé imànica. Càita náasáidapíná nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapíná nachìwáidaca nacái Dios yàasu wenàiwica, níái Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá íchawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái. ²⁵ Nudéca nùalàacuéca píá náicha, ipíchawáise ichàbapínácawa. ²⁶ Iná náimacaalícué pirí: ‘Aqualécué piicáca Cristo iyaca manacúali yùucubàa càinawàiri’, picácué píawa néré. Náimacaalícué nacái pirí: ‘Piicácué chácataníira Cristo iyaca capii imàdáná iricu, ibàacawa’, picácué peebáidani. ²⁷ Núcáiná nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicáca nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáná macáita capiraléeri cáli iwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càicata nacái nùapínácawa

néese àniwa nuénáiwana yàanàcatáíwa, núa asiali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéeri iyúwa. ²⁸ Màulenéeri iyú piicápinácué chábàanàcaalí nùacawa càide iyúwacué píalánáwa alénàcaalí yéetéerimiwa iriawa piicácaínácué manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáy-acacawa”, íimaca yáí Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁹ Jesús íimaca walí: “Néenialípiná ichàbacanacáitawa yáí yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri icamaláná, yá nacái quéri càmitapíná amalá icànaca. Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníise. Yásí cachàiníyeyi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. ³⁰ Néese macái èeri mìnánái iicápiná abéeri wawàsi chènuníise imàaquéeripínáca náalíacawa nùanàanápíná, núa asiali Dios néeséerica. Yá náichánápíná nacalùniwa níái macáita èeri mìnánáca. Néese naicápiná núa, núa asiali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíise cachàiníri nuíwitáise iyúwa, mèlumèluíri iyú nucùacaténá macáita. ³¹ Yá nubànùapíná nùasu ángelnáíwa napùliacaténá trompeta cachàiníri iyú nàwacáidacaténá macáita wenàiwica nuedéeyéica nùasunáipínáwa. Càipíná nùwacáidaca nulíwa nía àta alénàcaalí nàyaca macái cáli imanúica cháí èeri iricu, èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacatalécawa.

³² “Péemiacué cayába comparación higuera yéetaná iwali: Càisinàcaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píalíacuécawa mawiénica camuí. ³³ Càita nacái piicácaalípinácué ichàbacawa macáita yáí nucàlidéericuécawa pirí iwali, yásí píalíacuécawa mawiénica núa, nùanápínáwa néese àniwa, núa asiali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capii inùma iricu, iwàlùanápínáwa capii iriculé. ³⁴ Péemiacué cayábani, macáita yáí siùquérica tàacáwa nucàlidacuéca pirí iwali, macáita ichàbàanápínácawa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipínáca néenialíwa. ³⁵ Yáí capiraléeri cáli, èeriquéi nacái namàalàapínácawa áibaalípiná, néese nutàacái càmita imàalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwa nucàlidáaná piríni.

³⁶ “Quéwa canácata yáaliériwa chácátáinápínácaalí yáí èerica, chènuníiseeyéi ángel nacái càmita náalíawa, núa nacái Dios íirica, càmita nùalíawa chácátáinápínácaalí èeri, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³⁷ “Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàcatáipínáta àniwa, núa asiali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypínáca càide iyúwaté èeri mìnánái iyánáté Noé yàasu èerité. ³⁸ Bàaluité èeri ipíchawáiseté úni yéesacawa macáita cáliquéi, macái èeri mìnánái nàyacaté matuíbanáita Dios ícha; nayáacaté nayáacaléwa, nàiracaté nacái nàiracaléwa. Needácaté nacái náinupínáwa. Càité namànica àta Noénái iwàlùacatalé-tatéwa arca iriculé. ³⁹ Càmitaté èeri mìnánái yeebáida mawiénicani yáí yùuwichàacáisica. Néeseté yáta manuírí yéesacái yàanàca, yá macáita néetácawa càmiyíicaté iwàlùawa arca iriculé Noénái yáapícha.

Càita nacái yùuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri minaná iwali áiba èeriwa nùanàacatáipináta àniwa, núa asiali Dios néeseérica. ⁴⁰ Néenialípiná pucháiba asianái yèepuniyéipinácawa manacúalibàa. Angelná itépiná abéeri asiali, abéeripiná nacái imàacawa néenita. ⁴¹ Yá pucháiba inanái namulúapináca nàyaca ituínási. Angelná itépiná abéechúa, abéechúapiná nacái imàacawa néenita.

⁴² “Picùacáitacué nùanàaca, càmicáinácué píalíawa nuénáiwana nùanàacatáipiná, núa Píiwacallicuéca, chácatáinápinácaalí nùanàaca àniwa. ⁴³ Péemiácué cayába comparación: Capii íiwacali yáalíacaalíwa càinácaalípiná hora iricu cayéedéeri yàanàa táiyápitá, yá càmita capii íiwacali iimácatá, càmita nacái ibatàa nawàlùacawa icapèe iriculé nayéedùacaténá yàasutá. Càmita quéwa capii íiwacali yáalíawa càinácaalípiná hora iricu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁴ Càicata nacáicué pía. Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese, núa asiali Dios néeseérica, nùacáináwa néese àniwa càmicatáipinátacué picùa nùanàa”, íimaca walí yái Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴⁵ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Péemiácué comparación: Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa capii íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricaní, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéerica nacái íiwacali itàacáíwa machacàníiri iyú. Iná yái capii íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa icùanápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴⁶ Néese cáwa capii íiwacali yèepùacaalípináwa néese àniwa, yá casíimáíca yàasu wenàiwica imànicaalícawa càide iyúwa íiwacali íimáanáté irí. ⁴⁷ Péemiácué cayábani, capii íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidacaté cayába íiwacali írípínáwa, idècunitàaca canáca yái íiwacalica. ⁴⁸ Quéwa capii íiwacali yàasu wenàiwica báawacaalí íiwitáise, yá iyúunáidacaalí íiwacali idècuniacawa càiripínáta, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéíwa íibaidéeyéi, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacaténá manuí iyáacaléwa, iiraca nacái, icàmáanápíná nacái icàméeyéi yáapicha, yáta íiwacali yèepùapínáca yàanàaca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùa yàanàaca, abéeri hora nacái càmiíri yáalíawa iwali íiwacali yàanàanápíná. ⁵¹ Yásí capii íiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica. Yá yùuwichàacawa càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise nàuwichàanáwa infierno iricu. Yásí náicháanápíná báawanama, naamíapínáca nayéíwa nàuwichàacái iyúwa”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de las diez muchachas

25 Néeseté Jesús yéewáidaca wía comparación iyú, yá íimaca walí: “Néenialípiná, ipíchawáise Dios icùaca macáita wenàiwicanái, yá abénaméeyéi nacùapíná nùacawa néese, quéwa áibanái càmita

nacùa nùacawa néese. Càica níade iyúwa diez namanùbaca mànacanái. Péemiácué comparación: Mànacanái needáca nàasu lámparawa nàacaténáwa fiesta casamiento néré. Yá nabàlùacawa bàachawáise capii íicha, nacùaca abéeri asiali yàanàaca idècanáami yeedáca iríwa yàacawéetúawa, yéewanápíná nawàlùacawa náapicha fiesta iriculé. ² Cinco namanùbaca mànacanái máiwitáiseeyéi. Aibanái cinco namanùbaca cáalífacáiyéi nacái. ³ Níái máiwitáiseeyéica meedá natéca nàasu lámparawa, quéwa càmita naté lámpara ituní napuníadánápíná àniwa nàasu lámparawa. ⁴ Níái cáalífacáiyéica natéca ituní yàalupíná nàasu lámpara yáapichawa. ⁵ Néese idècuniacatéwa yái asiali yeedéericaté yàacawéetúawa, íná iwàwacutá mànacanái icùaca nía máadání. Yá cadapùleca macáita mànacanáica. Néese naimáca náichawa. ⁶ Néeseta quéwa catá bamuchúami yáta mànacanái yéemiaca áibanái imáidaca nalí cachàiníiri iyú. Yá náimaca mànacanái irí: ‘Aca níara, piacué píipunitáidaca nía’, náimaca. ⁷ Yá nacawàacawa macáita níái mànacanáica. Yá nachùnìaca nàasu lámparawa. ⁸ Níái máiwitáiseeyéica meedá náimaca cáalífacáiyéi irí: ‘Pìucùacué walí achúmáana ituní, wàasu lámparacáiná ichacàca yàacawa’, náimaca. ⁹ Quéwa cáalífacáiyéi íima nalí: ‘Càmíirita, canácáiná walí cayába wàasupíná, píripínácué nacái. Piacué picutáca píriwa aléera nawèndacataléca’, náimaca nalí. ¹⁰ Néese idècunitàaca máiwitáiseeyéi nàacawa nawèniacaténá nalíwa lámpara ituní, yá asiali yàanàaca yái yeedéericaté yàacawéetúawa. Néese níái cáalífacáiyéica mànacanáica ichùnìeyéicaté yàasuwa, nawàlùacawa náapicha fiesta casamiento néré. Yá nabàlìaca capii inùma. ¹¹ Néese níái máiwitáiseeyéica nàanàaca néré. Yá namáidaca capii inùma néeni. Náimaca: ‘Wáiwacali, piacùca walíni yái capii inùmaca’, náimaca irí. ¹² Néese quéwa íimaca nalí: ‘Péemiácué cayábani, càmitacué núalíca nuicáca píá’, íimaca nalí”, íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús íimaca walí iyéeyéica yáapicha: “Càita nacái iwàwacutácué picùaca nùanàaca néese àniwa. Picùacué cayába nùanàaca néese àniwa, núa, asiali Dios néeseérica, càmicáinácué píalíawa chácatáinápinácaalí èeri nùawa, càinácaalípiná hora iricu nacái, càmitacué píalíawa”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca wía áiba comparación iyú. Yá íimaca walí: “Néenialípiná ipíchawáise Dios icùaca macáita, càicanide iyúwa càasuíri asiali idènièrica yàasu wenàiwicanáíwa. Péemiácué comparación: Ipíchawáise càasuíri asiali yàacawa áiba cáli nérépiná, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá yàaca nachàba yàasu platawa nacùanápíná iríni. ¹⁵ Yá náiwacali yàaca abéeri ichàba cinco mil namanùbaca moneda máiníiyéi cawènica. Yàaca nacái áiba ichàba pucháiba mil namanùbaca. Yàaca nacái áiba ichàba abéeri mil namanùbaca. Yái náiwacali yàaca nachàba càide iyúwa náalimáaná náibaidaca, namànicaténá nàasu wawàsiwa náiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yàacawa náicha á-

ba cáli néré. ¹⁶ Yáí asiali idènièrica cinco mil namanùbaca, yàacawa caqualéta imànicaténá yàasu wawàsiwa íiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yeedáca áiba cinco mil namanùbaca moneda íiwacali irípináwa ipualé yáí plata íiwacali yèericaté ichàba. ¹⁷ Càita nacái imànica yáí áiba asialica idènièrica pucháiba mil namanùbaca imàníripiná iyú yàasu wawàsiwa. Yá yeedáca áiba pucháiba mil àniwa íiwacali irípináwa. ¹⁸ Quéwa yáí asiali idènièrica abéeri mil meedá yàacawa, yá íicaca cáli yèewiré, yá ibàliaca plata cáli iriculé. Càita ibàacaca íiwacali yàasu platawa.

¹⁹ “Madécaná èeri idénáami, yá yèepùacawa néese àniwa yáí náiwacalica. Néese imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa, níái yeedéeyéicaté íicha plata, yáaliacaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ²⁰ Quéechacáwa yáí asiali yàanàca íiwacali yàataléwa, yáí idènièricaté cinco mil namanùbaca moneda, yá yàaca diez mil namanùbaca moneda íiwacali iríwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, piacaté nuchàba cinco mil namanùbaca. Siùcade pidèniaca áiba cinco mil namanùbaca àniwa nuedéerica pirípiná’, íimaca irí. ²¹ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméeríina iyú, íná numàaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nàasu casíimáicaténá pía núapicha’, íiwacali íimaca irí. ²² Néese àniwa, yáí asiali yàanàca nacái íiwacali yàataléwa, yáí náiwacali yèericaté ichàba pucháiba mil namanùbaca moneda, yá yèepùadaca báinúaca mil namanùbaca íiwacali iríwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, piacaté nuchàba pucháiba mil namanùbaca. Nudéca nuedáca pirípiná pucháiba mil namanùbaca àniwa’, íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméeríina iyú, íná numàacaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nàasu casíimáicaténá pía núapicha’, íiwacali íimaca irí.

²⁴ “Néese nacái yáí asiali yàanàca íiwacali yàataléwa, yáí náiwacali yèericaté ichàba abéeri mil namanùbaca moneda. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, núaliacawa píwali caluérica píiwitáise, peedácaíná piríwa yàacàsi càmicataléca píbàna, píwacáida nacái piríwa càmicataléca píibaida. Íná cáaluca núa, yá nùaca nubàliaca píasu plata cáli iriculé. Siùcade nuèpùada pirí àniwa píasu plataca’, íimaca. ²⁶ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Báawéeri píiwitáise, càmita píibaida nulí cayába, ínuca pía nacái. Píináidacaalíwa nùwali nuedáaná yàacàsi càmicataléca nubàna, nùwacáidáaná nacái nulíwa càmicataléca nuíbaida, néese çcánaté càmita píwàaca nàasu plata caja néré, yéewanápiná ínísàacawa nulípiná achúmáana quirítatá àniwa?’ íiwacali íimaca irí. ²⁸ Néese náiwacali íimaca yàasu wenàiwicanáí iríwa: ‘Peedácué íicha níái abéeri mil namanùbaca monedaca. Piacué iríni yáí idènièrica diez mil namanùbaca’, íimaca yáí náiwacalica.

²⁹ ‘Níacáiná macáita íibaidéeyéica cayába nulípiná, yá

numàacáanápiná nacùaca madécaná mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càmiíyéica íibaida cayába, càmita numàaca náibaidaca nulípiná quirínama. ³⁰ Piacué piúcaca yáí wenàiwica canéerica iwèni méetàuculé máiniiri catácatalé. Wenàiwicanáí náicháanípiná manuísíwata, yá naamíapiná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa’ ”, íimaca yáí Jesúsca.

El juicio de las naciones

³¹ Néeseté Jesús íimaca walí àniwa: “Núa asiali Dios néeséerica, nùanàpiná cachàiniiri iyú, nucamalá iricuwa, cáimiétaquéri iyú nacái, cachàiniiri nuíwitáise nacái nucùacaténá macáita èeri mìnanaí. Yá nùanàpiná macái ángelnáí yáapichawa. Yá núawinacawa nàasu yàalubáisi mèlumèluiri fínatawa nucùacaténá macáita. ³² Nàwacáidapiná nùatalé macái èeri mìnanaí. Yá nùwacáidapiná náichawáaca nía pucháiba yàalusipiná càide iyúwa píraí icuèriná iwacáidacaalí ipira ovejanáíwa cabranáí íicha. ³³ Yá nùwacáidapiná nulípináwa nùasunáí ovejaca nuéwápuwáise mawiénita nulí, quéwa nùwacáidaca cabranáí nuíchawa apáuwáisepiná meedá. ³⁴ Néese núa, yáí icuèrica macáita, núumapiná nalí iyéeyéica núapicha nuéwápuwáise. Yá núumapiná nalí: ‘Aqualécué núapicha, piacué Núaniri Dios yàasunáica, Dios imàaquéeyéica casíimáica. Peedácué piríwa yáí cayábéeri yàcaléca wamàníiricatécué pirípiná wadàba-caalíté èeriquéi, yáí yàcalé picùacatalépinácuéca macáita wenàiwica. ³⁵ Bàaluitécáiná, máapicaalíté núa, piacatécué nuyáapiná. Macàlacaalíté nuwàwa, piacatécué nuirapiná úni. Nùacaalítéwa déecuise nàasu cáli íichawa, peedácatécué píataléwa núa. ³⁶ Caná-caalíté nubàle, piatécué nubàlepiná. Cáluláicaalíté núa, picùacatécué núa. Náucacaalíté núa presoíyéi ibànaliculé, píanàacatécué písiimáidaca núa’, càipiná núumaca nalí. ³⁷ Néese níái cayábanaméeyéica íiwitáise náimapiná nulí: ‘Wáiwacali, çcàicaalínaté waicá máapica pía, yáté wàaca piyáapiná? Çcàicaalínaté waicá macàlaca piwàwa, yáté wàaca píiraca úni? ³⁸ Çcàicaalínaté waicá piacawa déecuise píasu cáli íichawa, yáté weedáca wàataléwa pía? Çcàicaalínaté waicá canáca píbàle, yáté wàaca píbàlepiná? ³⁹ Çcàicaalínaté nacái waicá cáluláica pía, yáté wacùaca pía? Çcàicaalínaté nacái piyaca presoíyéi ibànalicu, yáté wàaca wasíimáidaca pía?’ càipiná náimaca nulí. ⁴⁰ Néese núa, yáí icuèrica macáita, núumapiná nalí: ‘Péemiácué cayába. Pimànicáinatécué cayábéeri nuénánáí irí, éwita nalípiná níái càmiíyéica cachàini náicha canánama, ínaté nuicáca yáí pimàníiricuéca nalí càide iyúwacué pidéca nacáicaalí pimànica nulíni’, càipiná núumaca nalí.

⁴¹ “Néese núumapiná nalí níái iyéeyéica apáuwáise nuícha: ‘Piacuéwa nuícha, piacué báawéeyéica Dios iicáca íiwitáise. Piacuéwa quicháí iriculé càmiírica ichacàwa càiripinéerita iyaca Dios imàníirica nalípiná, yáí Satanásca, nía nacái Satanás yàasu ángelnáica. ⁴² Bàaluitécáiná máapicaalíté núa, càmitatécué pía nuyáapiná. Macàlacaalíté nuwàwa, càmitatécué pía

nùira úni. ⁴³ Nùacaalíté déecuise nùasu cáli íichawa, càmitatécué peedá pìataléwa núa. Canácaalíté nubàle, càmitatécué pia nubàlepiná. Cáláicacaalíté núa, càmitatécué picúa núa. Náucacaalíté núa presoíyéi ibànaliculé, càmitatécué pia písíimáidaca núa', càipiná núumaca nalí. ⁴⁴ Néese náimapiná nulí: 'Wáiwacali, ¿càicaalínaté waicá máapicaté pía, macàlacaalíté piwàwa nacái, cáláicacaalíté pía nacái? ¿Càicaalínaté waicá piacawa déecuise piasu cáli íichawa? ¿Càicaalínaté waicá pìyaca presoíyéi ibànaliculé nacái? ¿Càicaalínaté waicá canáca pibàle? ¿Càicaalínaté càmita wayúudàa pía?' càipiná náimaca nulí. ⁴⁵ Néese núumapiná nalí: 'Péemiacué cayába, càmicáinaté pimàni cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níai càmfíyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái càmiínacéica pimàni nací cayábéeri càide iyúwacué càmicaalí nacái pimàni nulítáni', càipiná núumaca nalí. ⁴⁶ Néese níai báawéeyéica íiwitáise nàapinácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iriculé, yái yùuwichàacáisi càmfírira imáalàawa. Níata quéwa cayábanaméeyéica íiwitáise nawàlùapinácawa yàcalé iriculé nadènicataléca nacáucawa càmfíri imáalàawa", íimaca yái Jesúsca.

Conspiración para arrestar a Jesús

26 Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, yái íimaca walí:

² —Píaliacuécawa iyaca wapíchalé pucháiba èeri ipíchawáise namànica Pascua yàasuná culto. Yánica abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái natàtàaca núa cruz iwali, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

³ Néenialíté sacerdote íiwacanánái nàwacáidáyacacawa judío íiwacanánái yáapicha Caifás icapèe manuíriri iriculé, yái sacerdote íiwacaliná íipidenéericaté Caifás.

⁴ Yá náináidacawa, natàaníca nacái, namànica wawàsi náapichawáaca náibàanápínaté Jesús ibàacanéeri iyú nanúacaténáni. ⁵ Quéwa macáita náimaca nalíwáaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níai manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé iricu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

⁶ Néeseté Jesús iyaca Betania iyacàlená iricu, Simón icapèe iricu, yái Simón ichùnìericatéwa cháunási lepra íicha. ⁷ Néese abéechúa inanái ùacawa Jesús yàatalé. Udèniaca achúméchúa catúa cawèníri iba alabastro icatùalená, ipuniéchúawa séenási pumèníri iyú, máiníri cawènica. Idècunitàcá Jesús iyáaca iyàacaléwa, yá ùcùaca yái séenási pumènírica Jesús íiwita iwali. ⁸ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca, waicáciná yái umànírira, yá calúaca wía. Yá wadàbaca wáimaca:

—Máini báawéeriquéi úcàanáca meedá canéeri iwèni iyú yái pumènírica isàni cawènírimica. ⁹ ¿Cánaté càmita uwéndani, manùba platapínacáinátani, uyúudàanápíná catúulécaneeyéi wenàiwicatá? —wái-

maca. ¹⁰ Jesús yéemiaca yái wáimáanáca, yá íimaca walí:

—Picácué písáiwica ulí wawàsi. Yái umànírira nulí máiníri cayábacani. ¹¹ Catúulécaneeyéi wenàiwica nàypinácué píapicha mamáalàacata càiripináta íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmfírira iyapiná píapichacué càiripináta cháí èeri iricu. ¹² Udéca ùcùaca perfume nùwali, nusànipiná nabàliacaténá nuinámi, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ¹³ Péemiacué cayábani, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri iricu íiméerica nuwàwaca nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá nacàlidapíná uináwaná iwali úai inanáica, umànícáiná nulí cayábéeri, yá nawàwalipiná úa —íimaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁴ Néeseté abéeri wéená wía Jesús yéewáidacaléca docenácate wamanùbaca, íipidenéerica Judas Iscariote, yàaca itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha.

¹⁵ Judas íimaca nalí:

—¿Càinácué imanùbaca pia nulí nutécaalícué pía Jesús yàatalé píibàacaténácuéni? —íimaca yái Judas Iscariote. Néese nacàlidaca iríni nàanápínaté irí treinta namanùbaca moneda, níai plata cawèníyéica, báinúaca quéeri iwènicatái. ¹⁶ Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càinacatáinápíná yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹⁷ Idàbàanéeri èeri yàanàacaté judiónái yàasu culto Pascua yaalí, nayáacatáica pan càmfíri idènia levadura. Yáté èerica, wía Jesús yéewáidacaléca wasutáca wéemiawa Jesús. Yá wáimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìacaténá piyáapiná nacáiwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténá wáapichani? —wáimaca. ¹⁸ Yá íimaca walí:

—Piacuéwa Jerusalén iyacàlená iriculé, abéeri asiali icapèe néré, càide iyúwacué númáanaté pirí. Píimacué irí: 'Yáara Yéewáidéerica wía íima pirí: Mawiénica nùasu èeri nuétàanápínáwa. Yá nùacawa picapèe néré nuyáacaténá yàacàsi Pascua pinéerica nuéwáidacalénái yáapichawa, càí íimaca pirí', càicué píimaca iríwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese abénaméeyéi wéená wía yéewáidacaléca nàacawa néré, yá namànica càide iyúwa Jesús ichùnìlianaté nía. Yá nachùnìiaca yàacàsi Pascua pinéerica.

²⁰ Néese catáca wàwali, yá Jesús iyaca mesa iwéré wáapicha wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca.

²¹ Idècunitàcá wayáaca wayáacaléwa, yá íimaca walí:

—Péemiacué cayábani, abéeri péenácué itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

²² Yá idàbaca achúmaca wawàwa manuísíwata, yá wadàbaca wasutáca wéemiawani abéerinamata:

—Nuíwacali, ¿núasica? —wáimaca. ²³ Jesús íimaca walí:

—Yái yáapúadéerica núapicha pan quirápieli iriculé, yácata itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa.

²⁴ Iwàwacutá nuétácawa càide iyúwaté profetanái itààanáté tàacáisi nuináwaná iwali Dios inùmalicuise, núa asíali Dios néeséerica; quéwa, Ímáiníiripiná yúuwichàacawa yái asíalica itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayábatésica irítáni càmicaalíté imusúa iicá èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Néese Judas yái íináidéericatéwa itéenápiná Jesús yúuwidenái náibàacaténáni, yá isutáca yéemiawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿núasica? —íimaca yái Judasca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, píacatani —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri iwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacúaca walíni. Íimaca walí:

—Peedácué piyáawani, yácata nuiná yái —íimaca walí.

²⁷ Néese yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa iricuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri iwali yái uva ituní. Néese ichàbáidaca walíni, yá íimaca walí:

—Macáitacué píiracuéni. ²⁸ Yácáiná yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuérpinácawa nuíchawa cruz iwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéerica nacái báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imàníirica wenàiwicanái yáapicha iwasàanápíná níawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Nuétácawa yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ²⁹ Quéwa núumacué pírí càmita nuèpua nuirapináca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripináca nuiracataléta wàlisài uva ituní píapichacué yàcalé iricu Núaniri Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁰ Néese idécanáamité wacántàaca máisibáwanáita salmos, yá wàacawa dúli néré íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlìmanáca. ³¹ Jesús íimaca walí:

—Macáitacué piwènúadapíná nuícha píiwitáisewa yáta catáquéi, néese pimàacapínacué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itààaná tàacáisi Dios íiméericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúapíná yái icuèrica nupíra ovejanáwa, néese nupíra ovejanái napiapínácawa nacàlàliacawa’, íimacaté yái Diosca.

³² Quéwa nudécanáami numichàacawa yéetácáisi íicha, yá nùapínacuécawa pípíchalé Galilea yàasu cáli néré, yásí nuípunitáidacuéca pía néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Pedro íimaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicáaníta càmita càì numànica —íimaca yái Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca irí:

—Péemia cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawiríca càmiínaca píalíawa nùwali, ipíchaná nanúaca pía

núapicha —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Quéwa Pedro íimaca:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáaníta càmitanica nucàlida nuchíwawa càmiínaca núalíawa píwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita wía Jesús yéewáidacaléca càì wáimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁶ Néese Jesús yàanàaca wáapicha wía yéewáidacaléca bànacalé inàlìmaná néré íipidenácatalé Getsemaní. Yá íimaca walí:

—Píawinacuéwa cháì idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, nía nacái Zebedeo yéenibeca pucháiba íipidenéeyéica Santiago, Juan nacái. Yá Jesús yúuwichàacawa manuísíwata achúmacáiná iwàwa, cáalucáiná íináidacawa, yái Jesúsca.

³⁸ Néese íimaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalicuisewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá piyaca. Nuwàwacué piacawéeridaca núa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yàacawa napíchalé achúmáanata. Yá Jesús yúuwàa iríacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá íimaca Dios irí: “Núaniri, cayábacaalí piwasàanaca núa íicha yái manuiri nuuwichàanápínácawa, yá piwasàaca núa. Quéwa càmicaalí cayába piwasàaná núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca isutáca yáawawa Dios íicha yái Jesúsca.

⁴⁰ Néeseacáwa Jesús yèepùacawa àniwa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía íiméeyéicáita. Yá Jesús íimaca Pedro irí:

—¿Cánácué càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná piacawéeridacaténacué núa?

⁴¹ Picácué piimá piyaca. Pisutácué píawawa Dios íicha ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía pimàníinápínacué pibáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué piiná meedá —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Néese àniwa Jesús yàacawa náicha pucháibáaná yàawiríapíná. Yá isutáca yáawawa Dios íicha. Íimaca: “Núaniri, càmicaalí cayába piwasàaná núa íicha yái yúuwichàacáisica, yásí pimàni nulí càide iyúwa piwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Néese Jesús yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yá iicáca nía íiméeyéica àniwa máinícáiná cadapùleca nía báawanama. ⁴⁴ Yásí Jesús imàacaca nía càita, yá yàacawa náicha àniwa isutácaténá yáawawa Dios íicha máisiba yàawiríanápíná àniwa càide iyúwa idéenáté isutácáwaca. ⁴⁵ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa. Yá Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Cánácué piimá piyaca mamáalàacata? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa? Idéca nùasu èeri yàanàaca, núa asíali Dios néeséerica, presocatáipíná namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi inúaca núa.

⁴⁶ Pimichàacuéwa wàanàcuéwa. Aca néese yái asialica itéerica nuuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàanica, yá Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica wía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèyèi. Naté espada machete nacáiri, àicu nacái áiba. Sacerdote íwacaná, judío íwacaná nací nabànacaté wenàiwica Judas yáapicha íbèyèipináca Jesús. ⁴⁸ Judas, yái itéeripináté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nali quéecha càinàpinàcaalí iyú yásáida Jesús. Càité Judas íimaca nali quéechatécáwa: “Yái asiali nutàidèeripináca nusùsuèripináca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Yá píibàacuèni”, càité íimaca nali yái Judasca. ⁴⁹ Iná Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá Judas íimaca Jesús irí:

—[Catámiquéera, Nuíwacali! —íimaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa wáiwitáise iyáaná watàidáaná wenàiwica cáininéerica waicáca, wía judíoca. ⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—Pía nùacawéerináca, pimàni caquialéta yái piwàwéerica pianàaca pimànica —íimaca yái Jesúsca. Néese níai yèyèicawa Judas yáapicha nàacawa Jesús yàatalé, yá náibàacani. Yá nacùacani presoíri iyú.

⁵¹ Néese abéeri wéena wía Jesús yáapichéeyéica iwatàaca yàasu espadawa machete nacáiri. Yá yáalimáidaca ipéliacatatá, yá inúacatatáni espada iyú abéeri sacerdote íwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita yùuwi abéemàa. ⁵² Néese Jesús íimaca yéewáidacalé íríwa:

—Píiyàa piàsu espadawa yàalu iriculéwa. Càmita cayába càì pimàniináca, níacáiná macáita wenàiwica ipéliyéyica espada machete nacáiri iyú néetápiná nacáiwica espada iyúwa. ⁵³ ¿Càmita píaliáwa nuwàwacaalí nusutáca Núaniri Dios íichawa iyúudàanápíná nútá, yásí ibànùaca nulí sesenta mil ichàbaníiseta àngelnáicatá iyúudèyèipíná nútá? ⁵⁴ Quéwa nupéliacaalí, nusutácaalí nacái Dios íicha yàasu àngelnái, yá càmita núalimá nuuwichàacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalcuíse —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁵ Néese Jesús isutáca yéemiawa níai wenàiwicaca:

—¿Cánacué pianàa nùatalé cacáapisàiwaca espada, àicu nacái píibàacaténá núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedèerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinacué nupéliapíná píipunita. Macái èeri imanùbaca nudéca nùyaca templo iricu, nuéwáidacaalíté wenàiwica, yáté càmitacué píibàa núa néeni. ⁵⁶ Quéwa píalimacué píibàaca núa siúcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalcuíse —íimaca yái Jesúsca. Néese macáita wía Jesús yéewáidacaléca wamàacaca Jesús abéerita. Yá wapiacawa náicha.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵⁷ Níai íbèyèicaté Jesús natécani Caifás icapèe néré, yái sacerdote íwacalináca. Nía nacái yéewáidèyèyica wenàiwica templo iricu, judío íwacaná nací nàwacáidáyacacatéwa Caifás icapèe iriculé. ⁵⁸ Pedro yàacawa náamiwáise déecuíseta. Yá iwàlucawa bàacháwa iriculé yái sacerdote íwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá yáawinacawa úwinái yèewi, níai icuèyèyica templo. Pedro iyamáacawa néré icácaténá càinàcaalí ichàbacawa yái Jesús.

⁵⁹ Sacerdote íwacaná, nía nacái Junta Supremanái israelita íwacaná nací nacutáca cachìwèeri wawàsi Jesús ìwali, namàacáanápíná úwinái nanúaca Jesús.

⁶⁰ Quéwa canáta nàanèeri ìwali wawàsi nanúanápíná Jesús éwita madécaná nacàlidacáaníta nachìwawa nacháawàacaténá Jesús iináwaná ìwali. Atata nàanàaca pucháiba wenàiwica icàlidèyèyèipínáté ichìwawa.

⁶¹ Náimaca:

—Yái asiali íimacaté: ‘Núalimá numáalàidaca Dios yàasu templo, yásí nubàlùadapínáni àniwa máisiba èeri iricu’, càì íimaca —náimaca. ⁶² Néese yái sacerdote íwacaliná imichàa ibàlucawa. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita pitàani? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidèerica piwali nacháawàanáca piináwaná ìwali? —íimaca. ⁶³ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náichani mamáalàacata, canáca icàlidáaná iináwaná nali. Néese sacerdote íwacaliná íimaca irí àniwa:

—Nuchùulì pía cáuri Dios íipidená ìwali picàlidáanápíná walí báisiiri iyúni. Picàlida walíni, ¿piatasica yái Mesíasca, judío icuèrinápínáca, yái Dios Íirica? —íimaca. ⁶⁴ Jesús íimaca irí:

—Yáca núa yái càide iyúwa píimáaná. Núumacué nacái píri áibaalípiná piicápinácuéca núa, núa asiali Dios néeséerica. Piicápinácuéca núa yáawinéerica Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàniirica náicha caná nama nucúacaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácuéca nacái nùanàaca àniwa acalèe yèewiise chènuniise —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁵ Néese yái sacerdote íwacaliná icanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná yásáidacaténá báawaca yéemiaca yái Jesús íimáanáca Dios ìwali. Yá sacerdote íwacaliná íimaca nali:

—Yái asiali itàanica báawèeri iyú Dios ìwali! [Càmita iwàwacutá wéemiaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali! Pidécuéca péemiaca itàanica báawèeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios Íiricasani. ⁶⁶ ¿Càinásiué wamànica irí? —íimaca. Néese náimaca:

—Cabáyawanácani. Iwàwacutá yéetáca —náimaca. ⁶⁷ Néese abenaméyèi nàpísáidaca Jesús inàni. Nacapèedáidacani nacái. Aibanái nanúadáidaca nacái inàni ìwali. ⁶⁸ Nabàlì nacái ituí, yá náimaca irí:

—Píasa Mesíasca, yái wacuèrinása Dios ibànuerisa walí, [piwicúlida, picàlida walíni cawinácaalí níai inúadáidèyèyica pía! —náimaca naicáanica iquíná.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁹ Pedro yáawinacawa iyaca bàacháwáise, yá inanái íbaidéechúa néré ùacawa Pedro yàatalé. Yá úumaca irí:

—Pía nacái yèepuníiritéwa Jesús yáapicha, yái Galilea néeseérica —úumaca. ⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa nèewi macáita níai wenàiwicaca. Yá íimaca:

—Càmita núalfawa ìwali yái pitàanírira nulf ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná nanúacani Jesús yáapicha.

⁷¹ Néeseecáwa Pedro yàacawa náicha iwáiná inúma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Yá áiba uicáca néréni, yá úumaca áibanái irí níai iyéeyéica néré:

—Yái asialiquéi yèepunítéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret néeseérica —úumaca nalí. ⁷² Yá Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa báisi báisícata càmíinása yáalía iicáca Jesús. Íimaca:

—Càmita núalía nuicácani yái asialica! —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani. ⁷³ Achúmáana tàacáwa àniwa, áibanái iyéeyéica néré nàacawa Pedro yàatalé. Yá náimaca irí:

—Báisíta píaca néená níai Jesús yéewáidacaléca pitàanícáiná càide iyúwa Galilea yàasu cáli néeseéeyéi —náimaca irí. ⁷⁴ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa báawéeri tàacáisi iyú báawanama báisi báisísiwata Dios yáaliériwa. Pedro íimaca:

—Càmita núalía nuicácani yái asialica! —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. Yáta cawámai itàaca. ⁷⁵ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íiméericaté irí: 'Ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría càmíináca píalíawa nùwali', càité íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro yàacawa náicha. Yá íicháanica cachàiniiri iyú.

Jesús es entregado a Pilato

27 Amalácaalíté nawicáu, yá macáita sacerdote íiwacanánái abédanamata náiwitáise náapicha níai judío íiwacanánái béeyéica nanúanápíná Jesús. ² Yá nadacùaca náichawa Jesús. Néese natécani Pilato yàatalé, yái gobernador romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli.

La muerte de Judas

³ Néeseté Judas, yái itéericaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Judas iicáca natéca Jesús nadacuèrimi, gobernador romanosàiri yàatalé nasutácaténá gobernador ichùulianápiná úwinái inúaca Jesús. Iná Judas, iicácáiná nanúanápínaté Jesús, yá achúmaca Judas íináidacawa iwàwawa, báawaca iicáca yái imàniínacaté. Yá Judas iwàlùacawa nàatalé níai sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Yá Judas iwàwacaté yèepùadaca nalí yái plataca nèericaté irí itéenacaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, níai treinta namanùbaca moneda plata cawèniyéi báinúaca quéeri iwènicatáica. ⁴ Judas íimaca nalí:

—Nuèpùadacué pirí yái plataca ipíchaná cabáyawanáca núa iwalíise. Nudéca numànica nubáyawanáwa nutéenacué pía yàatalé píibàacaténáni pinúanápínacuéni, yáara asiali mabayawanéerica —íimaca yái Judasca. Quéwa náimaca Judas irí:

—Cánápináta walíni cabáyawanáanaca pía! [Piasu wawàscatéera! —náimaca.

⁵ Iná Judas yúucaca íichawa níai monedaca templo iriculé. Néese yàacawa. Yá idacùaca icanápi iwalísewa yéenúlusi iyú idacuèricaté chènuniíse. Yá ipisiacawa chènuniíse, yéewacaténá yéenúlusi isidua icanápi, yá yéetácawa.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái iwacáidaca níai monedaca Judasmi yúuquéricaté íichawa templo iriculé. Yá náimaca:

—Idéca yeedáca iríwa yái plata imàacaténá nanúaca asiali, íná casacàaca Dios iicáca yái plataca. Canátacué yéewaná wamàacaca Dios iríni ofrenda iyú —náimaca.

⁷ Iná náináidacawa nawèianápiná cáli Judasmi yàasu plata iyú, abéeri cáli ípidenéri Campo del Alfarero (íimáanaca "yàasu cáli, asiali imànírica mapuwáa"). Néese nadécanámi nawèiacani, yá namàacaca yái cáli nabàliacatalépiná yéetéeyéimiwa càmíyéica judío.

⁸ Iná Jerusalén iyacàlená minaná néemiácáinaté càinacaalíté namànica Judas yàasu platami iyú, yá nàaca ípidená yái cálica Campo de Sangre (íimáanaca "Íraí yàalu") Judasmi yeedácáinaté iríwa yái plataca imàacaténaté nanúaca asiali. Mamáalàacata càì náimaca ìwali yái cálica, àta siùca nacáide. ⁹ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicúise, abéeri néená níai profeta iyéeyéicaté profeta Jeremías yéetácadénáamitéwa. Yái profeta íimacaté: "Needáca treinta namanùbaca moneda plata cawèniyéi, yái asiali iwènináami càide iyúwa israelita íiwacanánái ipáyaidáaná nawèiacaténá asiali nàasu wenàiwicapínacawa. ¹⁰ Yá nawèiaca cáli platami iyú, yàasu cáli yái asiali imànírica mapuwáa, càide iyúwa Wacuèriná Dios ichùulianá núa", càì íimacaté yái profetaca Dios inùmalicúise.

Jesús ante Pilato

¹¹ Néeseté natéca Jesús gobernador romanosàiri yàatalé, yá gobernador isutáca yéemiawa Jesús. Gobernador íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —íimaca. Néese Jesús íimaca:

—Báisíta, núacani, pidéca càì píimaca —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica idècunitàacá nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata, yá masànacata náicha Jesús, éwita càmíicáanítaté imàni íbáyawanáwa iyúwa nacháawàaná iináwaná ìwali. ¹³ Iná yái Pilato gobernadorca isutáca yéemiawa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmíita picàlida nulf píináwanáwa? Péemia nacháawàaná píináwaná ìwali manùba wawàsi iwalíise —íimaca yái Pilatoca.

¹⁴ Masànata quéwa yái Jesúsca, càmita icàlida iináwanáwa gobernador irí, ibatàa abéeri tàacáisi pináta. Iná yái Pilato gobernadorca iináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí.

Jesús es sentenciado a muerte

¹⁵ Camuí imanùbaca judíonái imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yáté gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judíonái irípiná càirínácaalí presoíri nawàwéeri. ¹⁶ Néenialíté iyaca caináwanéeri presoíri ípidenéricaté Jesús Barrabás. ¹⁷ Néese idécanáami judíonái nàwacáidáyacacawa Pilato yàatalé, yá Pilato isutáca yéemiawa nía:

—¿Càirínácaalícué náicha piwàwa nuwasàaca pirí, Barrabástasica, càmicaalí nacái, Jesús áibatásica, yái náiméerica ìwali Mesíascani, yái nacuèrinásàirica Dios ibànùerica nalí? —cài íimaca yái Pilato.

¹⁸ Pilato icàlidaca nalíni, yáalíacáinátéwa báawaca judío íiwacanánái iicáca Jesús, máinicáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca Jesús, íná judío íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaté náiwaná ìwali gobernador irí.

¹⁹ Néese idècunitàacá Pilato yáawinacawa iyaca néré yàasu manuíri yàalubáisi íinatawa, yá Pilato yàcawéetúa ibànùaca irí tàacáisi. Yá úumaca irí: “Píwasàa caqualéta yáara asiali mabáyawanéerica, núa-macanicáiná táiyápi bàwina. Yá núamacani irícuíse máini cáaluca núa manuísíwata Jesús ìwalíise, ipíchaná pimànica irí báawéeri”, càì ubànùaca tàacáisi ùcawéeri Pilato iríwa.

²⁰ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánáica nawènúadaca manùbéeyéi wenàiwicanái íi-witáise nasutáanápiná Pilato íicha iwasàacaté nái íipiná Barrabás, ichùuliaca nacái yàasu úwináíwa nanúanápiná Jesús. ²¹ Néese gobernador Pilato isutáca yéemiawa nía àniwa:

—¿Càiríná asiali pucháibéeyéica íicha piwàwacué numàaca yèepunícawa pirícué? —íimaca. Néese náimaca:

—¿Píwasàa walí Barrabás! —náimaca. ²² Pilato isutáca yéemiawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásicué piwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuécaca ìwali, Mesíascani, yái picuèrinápináca? —íimaca. Néese macáita náimaca:

—¿Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. ²³ Néese Pilato isutáca yéemiawa nía:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri idé imànica? —íimaca yái Pilato. Quéwa nèepùa néemíanicawa:

—¿Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca.

²⁴ Atata Pilato yáalíacawa càmita yáalimá iwènúadaca náiwitáise, iicáca nacái máini calúaca nía cachàiniwanái mamáalàacata nawàwáanápinaté namànica ùwicái gobierno íipunita yàcalé irícu. Iná Pilato ichùuliaca yàasu wenàiwicawa itéenápiná irí úni. Yá Pilato íibaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica naicápiná yáasáidacaté nái yáawawa càide iyúwa canáca nacáiri ibáyawaná Jesús ìwalíise, quéwa

cabáyawanéeri mamáalàacatani yái Pilato. Yá Pilato íimaca nalí:

—Canáca nubáyawaná pinúanacué yái asialica. Piasu wawásitacué pinúani —íimaca yái Pilato. ²⁵ Macáita wenàiwicanái náimaca irí:

—¿Wía cabáyawanéeyéica ìwalíise, wéenibe nacái! —náimaca. ²⁶ Iná Pilato iwasàaca nalí Barrabás. Néese ichùuliaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiniíri cabèesi iyú. Nadécanáami nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha, yá Pilato yèepùadacani úwinái irí natàtàanápináni cruz ìwali.

²⁷ Néese gobernador yàasu úwinái natéca Jesús Pilato icapèe manuíri néré, bàacháwa irículé. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwináica nàwacáidáyacacaté náiwa Jesús itéese. ²⁸ Needáca Jesús ibàle. Yá náucaca ìwalíise cáaléeri ruana nacáiri quíiréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèriná naicácaténásatáni, quéwa naicáanicáita meedá Jesús iquíniná. ²⁹ Néese namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali. Namàacaca sitúa Jesús icáapi yéewápuwáiséeri irículé càide iyúwaté romano icuèriná idènianá yàasu àicu oróiriwa. Néese nabàlùacawa nàlulù ipùata iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàca nacáicaalí icàaluíniná quéwa naicáanicáita meedá iquíniná. Càmita báisiiri iyú nà icàaluíniná. Yá náimaca irí:

—¿Casíimái piwàwa, piyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íi-witáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanicaté nái meedá Jesús iquíniná.

³⁰ Nàapisáidacani, yá needáca sitúa icáapi íicha, yá nanúadáidaca íiwita ìwali sitúa iyú. ³¹ Idécanáami càì naicáanicáca Jesús iquíniná, yá needáca íicha yái ruana nacáiri quíiréerica. Néese náiyàaca ìwali ibàle, yá natéca natàtàacaté nái cruz ìwali.

Jesús es crucificado

³² Nàacanáamiwa capíi íicha, càmita yéewa Jesús iwáacutaca yàasu cruz, canáciná quirínama ichàini, úwináicáiná icapèedáidacani báawanama. Iná úwinái íibàaca asiali ípidenéerica Simón, Cirene iyacàlená néeséeri. Yá nachùuliaca Simón iwáacutaca cruz Jesús irípiná.

³³ Natéca Jesús méetàuculé Jerusalén iyacàlená íicha. Nàanàacaté Gólgota néré (íimáanáca “Tiwitasi yáapimi iyacatalé”). ³⁴ Yá nawàwacaté nàca Jesús iira uva ituní ipuúri, nèewiadéerica dabé yèewi ípidenéeri hiel wéebacaté nái Jesús iiná ipíchaná máini yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa, idécanáami yáalimáidaca achúmánata, yá camíirita iira náichani.

³⁵ Idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá náibàaca ibàlemi, náucaca náichawa suerte naseríacaté nái íiwáaca Jesús ibàlemi. ³⁶ Néese úwinái iyamáa yáawinacawa néré nacúacaté nái ipíchaná áibanái yàanàaca yàatalé. ³⁷ Nachanáidaca tàacáisi cruz ìwali Jesús íiwita iwicáubàa. Yái tàacáisi icàlidacaté

cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Yácata Jesús, yái judío icuèrináca”, íimacaté yái tàacáisica.

³⁸ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi cruz iwali mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáuwáise Jesús irí. ³⁹ Níái ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulicubàa natàaníca Jesús iwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanicaténá iquíniná. ⁴⁰ Yá náimaca irí:

—Píata imáalàidéeripinása templo, imichàidéeripinása nacái àniwani máisiba èeri irícu, pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa! Báisícaalí Dios Íirica pía, yá pircùacawa cruz íicha! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴¹ Càita nacái naicáaníca Jesús iquíniná níái sacerdote íiwacanáníca, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Náimaca nalíwáaca:

⁴² —Ichùniacaté áibanái ipíchanaté néetácawa, quéwa càmita yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi íicha. Báisícaalí Israel itaquénáinami icuèrinácatáni, Yásí yáalimá iricùacawa cruz íichatá, weebáidacaténá itàacái! ⁴³ Imacaté manuícasa íináidacawa iwàwawa Dios iwali, íibàacaténása nacái iwàwawa Dios iwéré Dios icùanápínáténi báawéeri íicha. Quéwa báisícaalí cáinínáca Dios iicácatáni, Yá Dios ichàiniadacatáni yéetácáisi íicha ipíchaná yéetácawa! Iná càmita yéewa Dios Íiricani càide iyúwaté icàlidáaná ichiwawa! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴⁴ Nía nacái cayéedéeyéica natàtèeyéica cruz iwali mawiénita Jesús irí, natàaníca nacái iwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

⁴⁵ Néeseté machacànicaalíté èeri, yá catáca macáita cháí èeri irícu máisiba horapíná catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁶ Yásí horaquéi a las tres Jesús imáidaca cachàiníiri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?”, íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi íimáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanáca.)

⁴⁷ Abénaméeyéi néená níái ibàluèyéicawa néré néemiácáináni, yá náimaca nalíwáaca:

—Yái asíali imáidaca iyaca profeta Elías —náimaca.

⁴⁸ Yá abéeri náicha yàaca yeedáca esponja wáluma nacáiri íisapiadacaténáni uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja isàbéerica sitùa ipùatalicu. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèrùacani. ⁴⁹ Aibanáita quéwa yáapichéeyéi náimaca irí:

—Tàacáwa, wacùacuécani waicáwa Elías yàanàacaalí yeedácani cruz íicha —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁵⁰ Néese àniwa Jesús imáidaca cachàiníiri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa. ⁵¹ Jesús yéetácanacáitawa, yáta manuíri yáawàanáca templo irícuíríca icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama, pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlìerica mabáyawanéeri Dios iyacatáica wenàiwicanái ituf

íicha. Yá icacanácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanáca. Cáli icusúaca nacáiwá. Yá iba manuínaméeyéi nacái nasubèriacawa cáli icusúacái iyú. ⁵² Yáta madécaná càliculii inùma nàacùacatéwa, yá nacáucàacawa madécaná yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, níái yéetéeyéimicatéwa. ⁵³ Néesetécáwa namusúacawa càliculii iricúise idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. Yá nawàlùacatéwa Dios yàasu yàcalé iriculé, yái Jerusalén iyacàlenáca, yáté madécaná wenàiwica naicáca nía néré.

⁵⁴ Néese úwi íiwacalíná, nía nacái yáapichéeyéica icuèyéicaté Jesús, naicáciná cáli icusúacawa, yái áiba wawási ichàbàaná nacáiwá, yá cáaluca nía báawanama. Yá náimaca nalíwáaca:

—Báisícatá yái asíalica Dios Íirica! —náimaca.

⁵⁵ Nàyaca nacái néré manùba inanái iicáidéeyéica iyaca Jesús irí déecuíseta quéwa. Níái inanáica nayúudàacaté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli íicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵⁶ Uyaca nèewi María Magdalenaca. Aiba María nacái iya néré úái náatúaca, níái Santiago, José nacái. Aiba inanái nacái iya néré úái Zebedeo yéeniibe yáatúaca.

Jesús es sepultado

⁵⁷ Néeseté catáca yàacawa, yá abéeri càasuíri yàanàaca íipidenéerica José, Arimatea iyacàlená mìnali. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái. ⁵⁸ Yá José yàaca iicáca Pilato gobernador yàatalé. Yá isutáca Jesús iinámi Pilato íicha. Néese Pilato ichùlìica namàacaca José itéca Jesús iinámi. ⁵⁹ Inaté José yàacawa cruz néré, yeedáca Jesús iinámi, yá yéepùacani masaquèeri wáluma linoíri iyú, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca. ⁶⁰ Yái José idèniaca yàasu càliculii wàlìsàiwá. Yá iriàdaca Jesús iinámi càliculii iriculé. Yái càliculiiica áibanái íiquéericaté dúli ibàlài irícu, yéewacaténá càliculiiicani, càide iyúwa capii imàdàaná. José, áibanái nacái idécanáami nabàlìica càliculii inùma manuíri iba iyú, yá nàacawa íicha. ⁶¹ Quéwa María Magdalena, áiba María nacái nayamáacawa néré, náawinacáwacawa abéemàawáise càliculii íicha.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Néeseté mapisáita àniwa, yái sábadó judíonái iyamáidacatáicawa, sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nàacawa Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté nàasu cáli. ⁶³ Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, pía icuèrica wía, wadéca wawàwalica yái íimáanácaté yáara cachiwéerica idècunitàacá cáucani. Íimacaté imichàanápínacatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irícu. ⁶⁴ Iná pichùlìia úwinái nacùaca cayábani yái càliculiiica àta imáalàacatáitawéi máisiba èeri ipíchaná yéewáidacalénái yàanàaca táiyápi yá nayéedùaca iinámi càliculii iricúise, ipíchaná nacái nacàlidaca nachiwawa wenàiwicanái irí idéénáca imichàacawa yéetácáisi íicha. Níacáiná yéewáidacalénái nacàlidacaalí iináwaná idécaaca imichàacawa yéetácáisi íicha, yásí máiní yáawanáica báawaca íichani

yái quéechéeri chiwáica yái nacàlidáanacaté nachiwawa ìwali Mesíascasani, yái judío icuèrinápináca —náimaca. ⁶⁵ Néese Pilato íimaca nalí:

—Pidèniacuéca úwinái pichùulièyéipiná icùaca càliculii. Piacué pibàliacani picùacué pialimáanata cayábani, yái càliculii, ipíchaná áibanái yàanàaca néré —íimaca yái Pilatoca.

⁶⁶ Néese nàacawa càliculii néré. Yá nachanàidaca selo íyanási nacáiri íba ìwali, yái manuírí íba nabàlièrica iyú càliculii inùma. Canáca yéewaná wenàiwica iwàlùacawa càliculii iriculé càmiccaalcáwa imàdáida selo quéechacáwa, yái selo íyanási nacáiri nachanàidéerica càliculii inùma ìwali. Yá namàacaca néré nacái úwinái icuèyéipináca càliculii ipíchaná áiba wenàiwica iwàlùacawa néré.

La resurrección de Jesús

28 Néese sábado ichàbacatéwa judiónái iyamáidacatáicawa. Yáté amaláca yàacawa domingo, yá María Magdalena, áiba María úapicha nacái nàaca naicáca càliculii nérépiná. ² Yáta cáli icusúacawa cachàiniíri iyú, ángel Wáiwacali néeseeri yàanàacáiná chènuniise. Yàanàaca càliculii néré, yá yeedáca manuírí íba càliculii inùma íicha, yá yáawinacawa íba íinata. ³ Yái ángel icànaca càide iyúwa énu icamaláná icànáná. Idèniaca nacái ibàlewa cabalèeri, mèlumèluíri càide iyúwa nieve. ⁴ Uwinái naicácani, yá natatácawa nacalùniwa, yá náuwàa nalíacawa cáli íinatalé càide iyúwa yéetéyéimiwa. ⁵ Néese ángel íimaca inanáí irí:

—Picácué cáalu pía nuícha. Núalíacawa picutácuéca piacawa Jesús iinámi, yái natàtèericaté cruz ìwali.

⁶ Canáca cháníi, idéca imichàacawa yéetácáisi íicha càide iyúwaté íimáaná. Aquialécué piacuéwa piicáca aléi càliculii iriculé naliadacatáimicani. ⁷ Néese piacàtétacuéwa picàlidaca yéewáidacalénái iríni. Càicué píimaca nalí: “Wáiwacali idéca imichàacawa yéetácáisi íicha. Siúcade yàacawa pipíchalécué Galilea yàasu cáli néré. Nérépinácué piicáni”, càicué píimaca yéewáidacalénái iríwa. Yácata tàacáisi iwàwacutéerícuéca nucàlidaca pírí —íimaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica napiacawa càliculii íicha, yá cáaluca nía quéwa casíimáica nawàwa manuísíwata. Yá napiacawa nàacaténá nacàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. ⁹ Yáta Jesús imàacaca yáawawa naicácani, yá itàidaca nía. Yá nàacawa Jesús yàatalé, náuwàa nalíacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús íipunita, náibàaca yàabàli ìwali nàacaténá icàaluíniná, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía. Piacué picàlidaca nuénánái iríni nàacaténáwa Galilea yàasu cáli néré, yásí néréca naicápiná núawa —íimaca yái Jesúsca.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Néeseté níái inanáica idècunitàacá nèepùaca nàacawa càliculii íicha, yá abénaméeyéi néená níái úwináica icuèyéicaté càliculii nèepùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. Yá nacàlidaca sacerdote íiwacanánái iríni macáita yái ichàbàanacatéwa. ¹² Néese sacerdote íiwacanánái nàaca natàanica judío íiwacanánái béeyéi yáapicha. Yáté abédanamacata náiwitáise. Néese nàacawá madécaná plata úwinái irí masànacaténá níái úwináica. ¹³ Yáté náimaca úwinái irí:

—Picàlidacué áibanái iríni, táiyápi bàwina idècunitàacá píimácuéca piyaca, yásasí níái Jesús yéewáidacalénáimica nàanàacaté needáca ichéecami, càicué píimaca wenàiwicanái iríwa. ¹⁴ Néese gobernador yéemíacaalícué piináwaná ìwali càimínácué picùaca cayába yái càliculiiimica, yásí watàanícuéca yáapicha piwicáu ipíchanácué inúaca pía —náimaca nachùuliaca úwinái nacàlidáanápiná nachiwawa.

¹⁵ Néeseté úwinái needáca nalíwa yái plataca, yá nàacawa nacàlidaca nachiwawa càide iyúwa sacerdotenái ichùulianaté nía. Càita nacái madécaná judiónái nacàlidaca càiri cachíwéeri tàacáisi Jesús ìwali àta siúca nacáide.

El encargo de Jesús a los discípulos

¹⁶ Inaté wía Jesús yéewáidacaléca once wamanùbaca, wàacatéwa Galilea yàasu cáli néré, áiba dúli néré Jesús icàlidéericaté walí ìwali, wàwacáidáyacacatáipináca.

¹⁷ Waicácaté Jesús, yá wàaca icàaluíniná, quéwa abénaméeyéi wéená càmitatécáwa neebáida básiica Jesús yái naiquérica. ¹⁸ Néese Jesús yàacawa wàatalé. Yá íimaca walí:

—Dios idéca imàacaca nulí íiwitáisewa nucàanápiná macáita iyéerica chènuniré, cháí èeri irícu nacái.

¹⁹ Piacuéwa macái cáli íinatalé, péewáidacué macái wenàiwicanái neebáidáanápiná nutàacái. Pibautizácué nacái cawinácaalí yeebáidéeyéica Wáaniri Dios, núa nacái yái Dios Íirica, Espíritu Santo nacái. ²⁰ Péewáidacué wenàiwica namànicaténá macáita càide iyúwa nuchùulianácué pía. Núatacué nacái piapicha, núcawéeridapinácué píawa càiripináta àta yái èeriquéi imáalàacatalépinátawa, nùanàapinácaalí àniwa —íimaca yái Jesúsca.

SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

1 Yácata cayábéeri tàacáisi icàlidéerica walí Jesu-cristo ìwali, yáí Dios Iirica. Yáí tàacáisica idàba càì:

² Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios íiméericaté Iiri iríwa. Dios íimacaté:

“Péemia cayába, nubànùapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchaléwa yàalàacaténá wenàiwica nachùnìanápíná náiwitáisewa yéewanápíná natàidaca pía cayábéeri iyú pìanàacaalípiná nàataléwa.

³ Icàlidapíná nalíwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanáí ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacáí iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná íimaca yáí nùasu wenàiwicaca”, íimacaté yáí Diosca.

⁴ Ináté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanáté tàacáisi Dios inùmalicuise. Juan el Bautista yàanàacaté manacúali yùuculé càinàwàiri, yá ibautizáca yàacawa wenàiwicanáí néenibàa. Yàalàaca nía nawènúadánápíná náiwitáisewa Dios irípiná, nabautizáanápíná nacáíwa, náasáidacaténá namàacacaté náichawa yáí báawéerica namàníirica, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha.

⁵ Néese manùbéeyéí wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé néemiácaténá itàacáí, madécaná Judea yàasu cáli néeséeyéí, Jerusalén iyacàlená mìnánáí nacáí. Néese nacàlidaca náichawa yáí báawéerica namàníirica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁶ Yáí Juan idèniaca ibàlewa cáucúiri wáluma camello ichùna iwálumalená. Idèniaca nacáí ìwallabàawa píraí íimamimi. Iyáa nacáí iyáacaléwa wirìchu nacáiyéí, mába ituní nacáí Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri. ⁷ Càité Juan icàlidaca yèepunícawa nalíni: “Mesúnamáita áiba yàanàaca núamiricubàa, máiníiri cachàinica íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yáí yàanèeripínaca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càimíiri cachàini náicha canánama máinícáiná cayábéerica nuíchani. ⁸ Nudéca nubautizácuéca pía úni yáaculé, yáta quéwa ibànùeripínacué píri Espíritu Santo ibautizácaténácué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú”, íimaca nalí yáí Juanca.

Jesús es bautizado

⁹ Néenialíté Jesús yàanàaca Nazaret iyacàlená néese, iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. Jesús yàanàaca Juan yàatalé. Néese Juan ibautizáca Jesús Jordán inanába yáaculé. ¹⁰ Idécanáami Jesús imichàacawa úni yáacuise, yáta iicáca capíraléeri cáli yàacùacawa. Yá iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali càiride iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹¹ Yá néemiaca Dios itàacáí chènuníse. Dios íimaca Jesús irí: “Píacata Nuíri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía”, íimaca yáí Diosca.

Jesús es puesto a prueba

¹² Yáta Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri. ¹³ Jesús ìyaca néré cuarenta èeri manacúali yùucubàa. Néréca Satanás yáalimáida Jesús imànínápíná ibáyawanáwa, quéwa càmita Jesús yeebá. Yá Jesús ìyaca cuwèesináí yèewibàa. Angelnáí nacáí yàacawéeridaca néréni, nayúudàacani.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseté áibanáí wenàiwica náucaca Juan el Bautista presoíyéí ibànaliculé. Néese Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli néré. Yá icàlidaca yèepunícawa yáí tàacáisi cayábéerica Dios inùmalicuise. ¹⁵ Jesús íimaca: “Idéca yàanàaca yéenáíwaná Dios icùacaténá canánama mesúnamáita. Iná piwènúadacué píiwitáisewa píbayawaná íichawa, peebáidacué nacáí yáí tàacáisi cayábéerica”, íimaca yáí Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁶ Néese Jesús yèepunícawa Galilea icalisaniná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba asianáí. Ibèeri íipidená Simón, iméeréeri íipidená Andrés. Yúuquéeyéí yàasu tarayawa yèepunícawa calisáacubàa, náibàacáiná cubáí needácaténá nalíwa nàasu platawa. ¹⁷ Yá Jesús íimaca nalí:

—Aqualécué síisaara, piacuéwa núapicha yéewacaténá nuéwáidacalénáicuéca pía. Pidécuéca píibàaca cubáí píwacáidacaténácué nía, quéwa siúcáisede nuéwáidapínacué píawa píwacáidáanápíná nulí wenàiwica yéewanápíná nuéwáidacaléca nía —íimaca yáí Jesúsca. ¹⁸ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa yáapicha.

¹⁹ Néese nèepunícawa nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicá nacáí Zebedeo yéenibe puchái-

ba asianái, ìipidenéeyéi Santiago, Juan nacái, ichùnièyèi yàasu chinchorrowa, nàasu barca iricuwa.
²⁰ Jesús iicácanacáita nía, yá imáidaca nía. Yá caquialé-ta namàacaca nàaniriwa barca iricu, yàasu wenà-wicanái yáapichawa ìibaidéeyéica Zebedeo irí. Yá Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yáapicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

²¹ Yá nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Néese áiba sábadò judiónái iyamáidacatáicawa, yá Jesús iwàlùacawa judiónái yéewáidacàalu iriculé, yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica. ²² Yá nàináidacawa néemiaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios ìiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmaliçúise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa judiónái yéewáidáaná wenàiwica, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ²³ Néese ìyaca nàasu néewáidacàalu iricu abéeri asiali idènièrica demonio iwàwalicuwa, abéeri demonio casaquèeri ìiwitáise. Yái demonio idacùaca asiali ìiwitáise. ²⁴ Yáta demonio idàbaca yéemíanicawa asiali isàna iyú. Yá demonio ìimaca Jesús irí:

—¿Cáná pisàiwica walí wawàsi, pía Jesús Nazaret ìyacàlená néeseérica? ¿Pianàasica pimáalàidacaténá wía? Núalíacawa nuicáca pía, núalíacawa pìwali, Dios néeseéri mabáyawanéerica pía —ìimaca. ²⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiniiri iyú. Yá ìimaca demonio irí:

—¡Masànata pía! ¡Pimusúawa íicha yái asialica! —ìimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese demonio casaquèeri ìiwitáise itatáidaca asiali cachàiniiri iyú, yá demonio yàacawa asiali íicha, yá demonio íicháanica yàacawa cachàiniiri iyú.

²⁷ Néese macáita ìyéeyéica néré nacalùadacawa manuísíwata, íná nasutáca néemiawa níawáaca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái wàlisài yéewáidáanáca? Yéewáidaca wenàiwica, ichùuliaca demonio nacái ìiwitáise cachàiniiri iyúwa. Ichùuliaca demonio casaquèeyéica ìiwitáise, yá namànica càide iyúwa ichùulianá nía —náimaca nalíwáaca.

²⁸ Néese ráunamáita macái Galilea yàasu cáli néeseéeyéi náalíacawa Jesús iináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

²⁹ Idécanáamité namusúacawa judiónái yéewáidacàalu iricuise, Jesús yàacawa Santiago yáapicha, Juan nacái. Yá nawàlùacawa Simón icapèe iriculé, Andrés iyacatalé ibèeri Simón yáapichawa. ³⁰ Néenialité Simón iyéeru uculúacawa mecuní iyú. Jesús iwàlùacadenáamiwa nacapèe iriculé, yáta nacàlidaca irí uculúanáwa. ³¹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, ìibàaca ucáapi, imichàidaca úa, yáta mecuní ichàbacawa úicha. Néese ùaca nayáapiná.

Jesús sana a muchos enfermos

³² Néeseté catáca yàacawa, èeri idénáami iwàlùacawa, yáté yàcalé minaná natéca macái néenáníwa cáuláiquéeyéi Jesús yàatalé, áibanái wenàiwica nacái demonio idacuèyèi ìiwitáise. ³³ Yá macáita nàwacáidáy-acacawa capii inúma néeni Jesús ìyacatái. ³⁴ Jesús ichùniacaté madécaná cáuláiquéeyéi macái uláicái ìiwitáaná íicha. Jesús yúucaca madécaná demonio wenàiwicanái íicha, càmita quéwa ibatàa demonionái icàlidaca iináwaná ìwali, náalíacáiná naicácani, yái Jesúsca.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

³⁵ Néese táiyápicáwa, cáala èeri ipíchawáise èeri imusúacawa, yá Jesús imichàacawa, yàacawa imusúacawa yàcalé iricuise yàacaténáwa canácatalé wenàiwica. Yá néré isutáca yáawawa Dios íicha. ³⁶ Néese Simón yàacawa yàacawéeyéiná yáapichawa nacutáca Jesús. ³⁷ Néese nàanàacani, yá náimaca Jesús irí:

—Macáita nacutáca nàyaca pía —náimaca. ³⁸ Yá Jesús ìimaca nalí:

—Wàacuéwa áibanái ìyacàle néré ìyéeyéica maw-ienibàa nucàlidacaténá nalíni yái tàacáisi cayábéerica. Nudéca nàanàaca nucàlidacaténá nalíni —ìimaca yái Jesúsca.

³⁹ Iná Jesús yàacawa macái yàcalé ìyéeyéica Galilea yàasu cáli iinata. Icàlidaca nalíni nàasu néewáidacàalu imanùbaca iricu. Yá yúucaca demonio wenàiwicanái íicha.

Jesús sana a un leproso

⁴⁰ Néeseté áiba asiali, cacháunéeri ìimami lepra iyú, yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùuluw ipùata iyúwa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíná, yéewacaténá catúulécanáca Jesús iicácani. Yá ìimaca Jesús irí:

—Núalíacawa píalimá pichùniaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùniaca núa —ìimaca. ⁴¹ Yá catúulécanáca Jesús iicáca cáuláiquéeri, yá imàacaca icáapiwa ìwali, yá Jesús ìimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùniaca pía. ¡Cayábaca píawa! —ìimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta icháuná lepra ichàbacawa asiali íicha. Yáta cayábaquéi asialica. ⁴³ Quéwa Jesús ichùuliaca asiali yèepùanápináwa íicha caquialéta. Yá nacái yàalàaca asiali cachàiniiri iyú. ⁴⁴ Jesús ìimaca asiali irí:

—Péemia cayába. Picá picàlida áibanái iríni nuchùnianá pía. Néese, pìawa caquialéta píasáida sacerdote iicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pimàaca nacái ofrenda Dios irí càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá, cayábacáiná pía, yéewanápiná macái wenàiwica yáalíacawa pidéca pichùniacawa —ìimaca Jesús.

⁴⁵ Quéwa yái asialica idàbaca icàlidaca macái wenàiwica irí Jesús iináwaná ichùnianáni. Iná càmita quirínama Jesús yéewa iwàlùacawa asáiwaca áiba yàcalé iriculé madécanáciná wenàiwica nawàwa naicácani.

Iná yèepunícawa náicha manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwicanái. Quéwa macái yà-calé mìnanaí nàacawa yàatalé naicácaténáni.

Jesús sana a un paralítico

2 Néseté cawàwanáta máisiba èeri idénáami, yá Jesús yèepùa iwàlùacawa Capernaum iyacàlená iriculé. Quéwa manùbéeyéi yáalíaca iináwaná iyaca capìricu. ²Yá madécaná wenàiwica iwacáidáyacacawa yàatalé iná napuniádaca capìi, inùma nérénamata. Yá Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. ³Néese báinúaca asìanaí yànàaca itéeyéica asìali máapinéeri iiná macáita, càmiirica yáalimá imichànicawa, irièricawa yàalubái fínatawa, iiméeri irìcu. ⁴Càmìta náalimá nawàlùacawa Jesús nérépiná dàalacáiná máiní wenàiwicanái néré, iná náiríacawa escalera iwàlibàa capìi fínatalé, sàabadéeri, canéerica ipùata chènuniré. Néréca nawatàaca capìi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca néenibàani, yéenúlusi iwali, yá máapinéerica iiná yàalubái fínatawa. ⁵Néese Jesús yáalíacawa náiwitáise manuícawá náináidacawa nawàwawa Jesús iwali ichùnìanápínani, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yáí Jesúsca.

⁶Yá abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nàyaca néré, yáawinéeyéicawa. Yá náináidacawa: “¿Cáná itàaní càì yáí asìali Jesúsca? Itàaníca iyaca Dios iwali báawéeri iyú, canácáiná asìali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cayábacaténá náapicha Dios. Abéericata Dios yáaliméeri imànica càiri wawàsì”, náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalicúisewa. ⁸Yáta Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánácué yéewa píináidacawa càì? ⁹Máiní màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asásí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máiní càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, piipina’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asásí wadécaalí wachùnìacani watàacái iyúwa, yáí máapinéerica. ¹⁰Iná núa, asìali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yáí máapinéerica, píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùuliaca numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cháí èeri irìcu, cayábacaténá náapicha Dios —íimaca yáí Jesúsca. Néese íimaca máapinéeri irí:

¹¹—Pía asìalica, pimichàawa, peedá píalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yáí Jesúsca.

¹²Néese yáí cáuláiquéerica imichàacawa. Yá itéca yàalubáíwa. Imusúacawa náicha idècunitàacá naicáidaca manuísíwata Jesús irí. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Yá náimaca nalíwáaca:

—[Canácataté waiquéeri càiri wawàsica! —náimaca nalíwáaca.

Jesús llama a Leví

¹³Néseté Jesús yàacawa àniwa Galilea icalisaniná idùlepiré. Yá wenàiwicanái nàacawa yàatalé. Néese yéewáidaca nía. ¹⁴Néeseacáwa idècunitàacá yèepunícawa àniwa, yá iicáca Leví, yáí Alfeo iirica. Yáí Leví yáawinéericawa aléera yeedácatelécate plata yéenanái judío íichawa romanonái yàasu gobierno iripíná. Yá Jesús íimaca irí:

—Aquialé. Píawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yáí Jesúsca. Yá Leví imichàa yàacawa Jesús yáapicha.

¹⁵Néese Jesús iyáaca iyáacaléwa Leví icapèe irìcu. Nàyaca néré nacái mesa iwéré manùbéeyéi wenàiwica yeedéeyéica plata néenanái judío íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, manùbéeyéi nacái cabáyawanéeyéica wenàiwica. Macáita nayáaca nayáacaléwa Jesús yáapicha, yéewáidacalénái yáapicha nacái, madécanácáiná wenàiwica nèepunícawa Jesús yáapicha. ¹⁶Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, naicáca Jesús iyáaca iyáacaléwa náapicha níái macáita cabáyawanéeyéica wenàiwica. Néese náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—Yáí yéewáidéericuécá pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níái cabáyawanéeyéica wenàiwica, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ¹⁷Quéwa Jesús yéemiacani, yá íimaca fariseonái irí:

—Péemiacué comparación: Málúlicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnìèripíná nía. Quéwa áibanái cáuláiquéeyéi nawàwacutácani, yáí ichùnìèripínáca nía. Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnìèripíná náiwitáise nabáyawaná íichawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliyéicawa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripíná náiwitáise báawéeri íicha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliyéicawa cabáyawanáca, nawènúadánápíná náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íichawa —íimaca yáí Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁸Aiba èeri càide iyúwaté náiwitáise iyáaná, Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái fariseoca namàacacaté náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios íicha manuísíwata. Néese wenàiwicanái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan yéewáidacalénái namàacaca náichawa nayáacaléwa càide iyúwa náiwitáise iyáaná nasutácaténá níawawa Dios íicha manuísíwata, càita nacái fariseonái namànica càita. Néeni, ¿cáná càmita péewáidacalénái namàaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios íicha? —náimaca. ¹⁹Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asiali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianá naicáténá icásàacawa casíimáiri iyú. Idècunitàacá iyaca náapicha, yá casíimáica nía, ínà càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. ²⁰ Quéwa áibaalípiná, áibaná itéca náichawani. Idécanáami natéca náichawani, yásí namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

²¹ “Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisàì wáluma yéemami iyú. Wachanàidacaalí càì, yásí wàlisàì wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quéwanáta manuíca icháuná. ²² Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wàucùaca wàlisàì uva ituní éwisàimi íimamisi iriculé. Wamànicaalí càì, néese uva ituní isàacawa dàchidàchiwaca inàniacubàa, yásí éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmíicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yásí yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná iwàwacutá wàucùaca wàlisàì uva ituní wàlisàì íimamisi iriculé. Càita nacái nuéwáidacaléná yeebáidéeyéica nutàacái wàlisàì, càmita nàya fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi iwali —íimaca yái Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

²³ Aiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunicawa àyapulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Néese yéewáidacalénái nadàbaca needáca achúmáanata trigo ituíná nayáapináwa, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmáanata iyacaná áibanái ibànacale yééná, máapicaalí nía. ²⁴ Néese abénaméeyéi fariseo naicácani iyúwa íibaidacalési, yái Jesús yéewáidacalénái imàniíríca, ínà fariseonái íimaca Jesús irí:

—Péemìa, ¿cáná péewáidacalénái íibaida siùca sábadu wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ²⁵ Yá Jesús íimaca fariseonái irí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái iricuíse wàawirimi rey David iwali. Bàaluité David iwàwacutáca yàacàsi, máapicáináni, áibanái nacái asianá iyéeyéica yáapicha. ²⁶ Abiatar yàasu èerité, yái sacerdote íiwacalináca, néese David iwàlucatéwa Dios yàasu manuíri capiima íimamisíiri mabáyawanéeri iriculé, israelitanái isutatáipiná Dios íicha. Yá David iyáaca pan namàniíricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapiná. Dios itàacái imàacacaté níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Davidta quéwa iyáacani. Yàaca nacái yáapichéeyéi íríwa nayáacaténá nacái. Dios càmita yúuwichàida nía, máapicáiná nía, ínà catúulécánáca Dios iicáca nía —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Jesús íimaca fariseonái irí nacái:

—Dios idéca imàacaca walí yái èeri sábadu wayamáidacatáicawa iyúudàacaténá wenàiwicanái, catúulé-

canácáiná Dios iicáca wenàiwica. Dios càmíiritatè idàba wenàiwica sábadu irípiná. ²⁸ Iná Dios idéca ichùulíca núa, asiali Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, yái èeri sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

3 Néese àniwa Jesús iwàlucacawa judíonái yàasu yéewáidacàalu iriculé. Iyaca néeni abéeri asiali icáapi ituwiéerica wáicha. ² Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicáténá asáisi Jesús ichùnìcaalípinaté asiali sábadu irícu nayamáidacatáicawa, yéewanápíná nacháawàaca Jesús iináwaná iwali, iwálíse yái imànínáca sábadu irícu Dios ichùulíicáináte judíonái iyamáidacawa macái sábadu imanùbaca. Néese fariseonái náimacaté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái. ³ Néese Jesús íimaca irí yái asialica icáapi ituwiéerica wáicha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuéseimi —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Idécanáami asiali ibàlùacawa, yá Jesús isutáca yéemíawa fariseonái:

—Siùcata nusutácué nuémíawa píca: ¿Càinásica Dios imàaca wamànica siùca èeri sábadu wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, wamàacasica néetácawa? —íimaca yái Jesúsca. Quéwa masànata nía Jesús íicha. ⁵ Iná Jesús iicáidaca nalí, níái iyéeyéica itéesebàa. Máini maséeca íináidacawa iwàwawa, yái Jesúsca, báawacáiná iicáca náiwitáise. Achúmaca iwàwa nacái càmíicáiná fariseonái iwàwa yeebáidaca itàacái. Yá Jesús íimaca asiali irí:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asiali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi. ⁶ Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judíonái yéewáidacàalu íicha, yá nàacawa caqualéta nàwacáidáyacacawa áibanái judío yáapicha, cayábéeyéi iicáca rey Herodes, yái romanosàiri icuèrica Galilea yàasu cáli. Yá natàanica náapicha càinápínacaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha yéewáidacalénái yáapichawa Galilea icalisaníná idùlepiré. Yá manùba wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi nàacawa Jesús yáamiwáise. ⁸ Aibanái néemiàcáiná iináwaná imàníná madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica, yá nàacawa Jesús yàatalé nacái naicáténáni. Manùbéeyéi Judea yàasu cáli néeséeyéi yàacawa, Jerusalén iyacàlená néeséeyéi nacái, Idumea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áiba cáli néeséeyéi nacái iyéerica abéemàise Jordán inanába íicha, Tiro iyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón iyacàlená néeséeyéi nacái, nía nacái yàcalé iyéeyéica natéesebàa. ⁹ Manùbacáiná wenàiwica néré, ínà Jesús ichùulíca yéewáidacalénáiwa icùnápíná barca yàacaténáwa úni yàacubàa wenàiwicanái íicha déecuísatata calisa icàinalená íicha, ipíchaná wenà-

wicanái iwesiaca iwéré. ¹⁰ Iwàwacutá càì imànica ichùnìacáináté manùba wenàiwica, íná madécaná cáuláiquéeyéi nawesiaca Jesús iwéré, namàacacaténá nacáapiwa iwali, yéewacaténá nachùnìacawa.

¹¹ Demonionái naicácaté Jesús, yá namàacaca wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise nabàlùacawa nàulù ipùata iyúwa Jesús irí nàacaténá icàaluíná. Yá demonionái náimaca cachàiniíri iyú Jesús irí:

—Píacata yái Dios Íirica! —náimaca irí. ¹² Quéwa Jesús yàalàaca demonionái cachàiniíri iyú, ipíchaná nacàlidaca cawinácaalíni.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹³ Néeseeté Jesús yàacawa dúli íinatalé, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáwa cayábéeyéi Jesús iicáca íiwitáise. Néese nàanàaca yàatalé. ¹⁴ Néese Jesús yeedáca néená doce namanùbaca nàacaténáwa yáapicha, yéewacaténá nacái ibànùaca nía nacàlidáanápíná Dios itàacái. Yàaca náipidenápiná apóstolnái. ¹⁵ Imàaca nacái nalí íiwitáise náuacacaténá demonio wenàiwicanái íicha. ¹⁶ Níái docéeyéica imanùbaca íipidenéeyéica càì: Simón, yái asiali Jesús yàaca íipidenápiná wàlisài, Pedro. ¹⁷ Níia nacái Zebedeo yéenibe pucháiba, ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri nacái íipidená Juan. Jesús yàaca wàlisài náipidenápiná Boanerges (íimáanaca “Caluéyí íiwitáise càide iyúwa énu isàna”, càì íimáanaca). ¹⁸ Andrés nacái, Felipe nacái, Bartolomé nacái, yá nacái Mateo, Tomás nacái, Santiago nacái, yái Alfeo íirica, Tadeo nacái, yá nacái Simón, áibaalí íipidenéeri nacái celote, yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²⁰ Néese Jesús iwàlùacawa capii iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese àniwa madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá dàalaca wenàiwica capii iricu, íná càmita náalimá nayáaca nayáacaléwa, yái Jesús, nía nacái yéewáidacaléca. ²¹ Néese Jesús yéenánái yéemíaca iináwaná iwali, yá nàacawa Jesús yàatalé needácaténá náichani, náimacáiná iwali máiwitáiseccasani, yái Jesúsca.

²² Nàyaca néré nacái abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, yàanèeyéicaté Jerusalén iyacàlená néese. Yá náimaca Jesús iwali: “Beelzebúca, yái demonio íiwacalínáca, yáquéi idacùaca íiwitáise yái asialica Jesús. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús iwali.

²³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa nía. Yá icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Iimaca nalí: “Satanás canácatáita iwàwa yúucaca yàasu demonionáiwica wenàiwica íicha. ²⁴ Càide iyúwa wenàiwicanái iyáaná, napéliacaalí náipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. ²⁵ Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàyaca abéeri capii iricu. ²⁶ Càita nacái, Satanás yàasu demoni-

onái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini quirínamatáni, yái Satanásca. Yá imáalàacawa ichàinicatá. Iná iwàwacutácué pialíacawa càmita núuca demonio wenàiwica íicha Satanás íiwitáise iyú.

²⁷ “Nudé quéwa núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwitaíse iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás íicha. Péemíacué comparación: Càide iyúwa cayéedéeri imàniíná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa iriculé áiba cachàiniíri asiali icapèeca iyéedùacaténá íicha yàasu, càmicaalíacawa cayéedéeri idacùaca íichawa yái cachàiniíri asialica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri càì imànica, yéewacaténá iyéedùaca cachàiniíri asiali yàasu. Càita nacái núalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá wenàiwica Satanás íicha. Pidécueca pitàanica báawéeri iyú Espiritu Santo iwali.

²⁸ “Péemíacué cayába, Dios imàacapíná iwàwawa íichéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica imàniíríca, itàaniíríca nacái Dios iwali, nawènúadacaalí náiwitáise nábáyawaná íichawa. ²⁹ Quéwa wenàiwica itàanicaalí báawéeri iyú Espiritu Santo iwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha, néese cabáyawanáca càiripinátani èeri càmiíri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Càita Jesús íimaca nalí níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, náimacáináté Jesús iwali demoniosa idacùaca íiwitáise.

La madre y los hermanos de Jesús

³¹ Néeseeté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, yéenánái nacái. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capii íicha. Yá nachùulìaca áiba imáidacaténá Jesús. ³² Néese áibanái yáawinéeyéiwa mawiénita Jesús irí náimaca irí:

—Píatúa, péenánái nacái, péenánái inanái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwacutáca pía —náimaca. ³³ Néese Jesús íimaca nalí iyéeyéica itéesebàa:

—Péemíacué yái núumáanaca núatúa iwaliwa, nuénánái iwali nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús iicáidaca nalí níai yéewáidacaléca yáawinéeyéicawa itéese. Yá íimaca:

—Piicácué, níai wenàiwicaca nuicáca nía càiyéide iyúwa núatúanáiwa, nuénánái nacáiwa. ³⁵ Cawinácaalí wenàiwica imàniíríca càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácata nuíquéri càiride iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáiwa, núatúa nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

La parábola del sembrador

4 Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica àniwa Galilea icalisaniná idùlepiré. Idècunitàcá yéewáidaca nía, yá manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús itéese. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé iyéechúa calisa yáacu. Yá yáawinacawa yéewáidacaténá wenàiwica iyaméeyéicawa calisa icàinalená íinata. ² Néese idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi iwali. Icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Iimaca nalí:

³“Péemiacué comparación: Abéeri asiali ibànacaté yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabàaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé.

⁴Iná yàaca icasáaca yàacawani, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca bànacalé íimi. ⁵Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé íimi ibacá-cawa ráunamáita, càmicaíná ibaní néeni cáli. ⁶Néese quéwa èeri yàacáináwa chènuniré mamáalàacata, yá yeemáca púubéeyéi bànacalé, néese chuica nía, canácáiná napíchu cayába cáaléeri, íná néetácawa.

⁷Aiba ituínási yééná yúuwàacawa tuíri yèewiré. Néese tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, íná yái bànacaléca càmita idàwinàawa cayába, canáca nacái bànacalé iyacaná. ⁸Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Yá idàwinàacawa cayába, idèniaca nacái iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca iyacanáwa treinta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca cien namanùbaca iyacaná”, íimaca yái Jesúsca.

⁹Jesús íimaca nacái: “Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

El porqué de la parábolas

¹⁰Néesetécáwa Jesús iyaca abéerita, yá níai yáapichéeyéica, nía nacái doce namanùbaca yéewáidacaléca nasutáca néemiawani cànácaalí íimáaná yái comparaciónca. ¹¹Yá Jesús íimaca nalí: “Dios imàacacué píalíacawa cànácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa. Néese áibanái càmíyéica yeebáida Dios itàacái, nucàlidaca nalíni yáawami comparación iyú, ipíchaná náalía néemiaca cànácaalí íimáaná. ¹²Iná éwita naicácaníta yái numànírica, càicáaníta càmita náalíawa iwali cànácaalí íimáaná. Ewita néemiacaaníta nutàacái, càicáaníta càmita náalíawa néemiaca cànácaalí íimáaná. Iná càmita nawènúada náiwitáisewa Dios íripiná yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹³Jesús íimacaté nalí: “¿Cánásicué càmita píalía péemiaca cànácaalí íimáaná yái comparaciónca? Càmicaalícué píalíawa péemiacani, yásí càulenápinácuéca píchawa macáita comparación nucàlidéeripinácué piriwa. ¹⁴Yá íimáanáquéera yái comparaciónca: Yái yèerica icasáaca yàacawa ituínási íimáanáca cànide iyúwa wenàiwica icàlidacaalí Dios itàacái áibanái ír. ¹⁵Abénaméeyéi wenàiwica càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa àyapulicubàa: Néemiaca Dios itàacái, quéwa idécanáami néemiacani, yá Satanás yàanàacàatécata imàacaca naimáichaca Dios itàacái ibàacanéerimica nawàwalículé. ¹⁶Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa íba yèewiré: Néemiaca Dios itàacái, yá neebáidaca

casíimáiri iyúni. ¹⁷Néese quéwa, càmicaíná neebáida Dios itàacái tàí íiméeri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipíchu cayába, íná neebáidaca Dios itàacái malééná èeri meedá, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná idàbacaalí áibanái yúuwichàidaca nía Dios íwalíise, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namàníinápiná nabáyawanáwa, yásí naméyáacawa neebáidaca Dios itàacái. ¹⁸Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibàacanéerimica tuíri yèewiré; néemiaca Dios itàacái. ¹⁹Quéwa báawaca nánáidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu cawèníiri iwaliwa, yái èeri íricuírica wawási meedá. Cànínáca naicáca cawèníiri, yái ichiwáidéerica wenàiwica. Nawàwa nacái needáca nalíwa macái cawèníiri nàasupínáwa. Iná nánáidacáináwa iwali macáita yái cawènírica, yá naimáichaca Dios itàacái. Càide iyúwa tuíri càmicaalí íbatàa bànacalé idèniaca iyacanáwa, càita nacái níai wenàiwicaca. Nánáidacawa nawàwawa báawanama nàasu cawèníiri iwaliwa, íná càmita namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná.

²⁰Quéwa áibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibàacanéerimica cayábéeri cáli íriculé. Néemiaca Dios itàacái, yá neebáidacani, yá namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa treinta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri manuísíwata náicha càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa sesenta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái nacái namànica cayábéeri náicha mamáalàacata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa cien namanùbaca macái yéetaná imanùbaca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

²¹Jesús íimacaté nalí nacái: “Péemiacué comparación: Càmita watúcunía lámpara watécaténani capíi íriculé wabàacaténani yàalusi íriculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa yái waiméerica íinata. Càmita càí wamàni. Néese watéca lámpara capíi íriculé, yá wamàacaca chènunibàani, icànacaténá capíi íricuíyéi iwali. ²²Yái lámparaca íimáanáca cànide iyúwacué píyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéeri píalíricuécawa iwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica iwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwa náalíacawa iwali macáita yái tàacáisi càmíiricáwa náalíawa iwali. ²³Càuwíyéicaalícué pía, yá péemiacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

²⁴Jesús íimaca nalí nacái: “Píináidacuéwa cayába iwali yái nucàlidéericuéca píri. Cayábacaalícué píináidawa nutàacái iwali, yásí Dios imàacacué píalíacawa cayába iwali, yái númèericuéca píri. Yá imàacapínácué píalíacawa áiba wawási iwali mamáalàacata. ²⁵Wenàiwicacáiná íináidacaalíwa cayába nutàacái iwali, yá nacái yáalíacaalí yéemiaca cànácaalí íimáaná, yásí Dios imàacaca yáalíacawa áiba wawási iwali

mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmita íináidawa cayába nutàacái iwali, yá iimáichapiná nacái cainácaalí achúméeri wawàsi yáaliéricatéwa ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa. Iimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa asiali ibànacaalí ituínási cáli yèewiré. ²⁷ Idécanáami ibànaca ibànacalewa, yá yàacawa icapèe néréwa iimacáténá. Eeri imanùbaca icawàacawa. Catá imanùbaca iimáca. Canácata imàníri ituínási irí, quéwa yái ituínási ibacácawa, néese bànacalé idàwinàacawa cayába, éwita asiali càmicáaníta yáalfawa càinácaalí iyú ibànacale idàwinàanáwa. ²⁸ Càita cáli imànica yàasu wawàsitawa meedá: Quéechacáwa cáli imàacaca ituínási ibacácawa, néese cabáinàcani yái bànacaléca, néese capùutunàcani, néese càyacanàcani. ²⁹ Néese quéwa mísi-caalíni, yá asiali yeedáca iyacaná, yácáiná ibànacale iyacaná yàasu èeri idéca yàanàaca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³⁰ Jesús íimacaté nalí nacái: “Siúcade nucàlidacué pirí cainácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ³¹ Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa mostaza íimi wenàiwica ibanéerica cáli yèewiré. Yái mostaza íimica máini achúméeríinacani. ³² Ewita achúméeríinacáanítani yái mostaza íimica, càicáaníta idécanáami nabànacani, yásí idàwinàacawa manuírípiná náicha canánama bànacaléca. Idèniaca yàanawa manuínaméeyéi, yásí màsibèe náalimá namànica namùlubèwa catámàacatalé”, íimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³³ Càité Jesús yéewáidaca wenàiwica Dios ìwali manùba comparación iyú càide iyúwa yái tàacásica. Yéewáidaca wenàiwica càide iyúwa náalimáaná néemíaca. ³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación yáawami iyúta. Néeseta idècunitàacá iyaca abéerita yéewáidacalénái yáapichawa, yá icàlidaca nalí macáita cainácaalí náimáaná níai comparaciónca canánama.

Jesús calma el viento y las olas

³⁵ Yáté èerica catácáiná yàacawa, íná Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: —Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha —íimaca nalí.

³⁶ Néese yéewáidacalénái nàacawa manùbéeyéi wenàiwica íicha. Nawàlùacawa barca iriculé, natéca Jesús yáawinacawa náapicha barca irícu. Aibanái wenàiwica nàacawa náamiwáise barca irícu, máisibáwanáita quéwa barcaca. Néesecáwa Jesús iimáca íichawa. ³⁷ Néese manuírí cáuli ipùaca nàwali. Máiniíri cachàinica yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca iriculé, yá ùni ipuniadaca yàacawa barca. ³⁸ Jesús

iimacáita quéwanáta. Abéeri íimamisi iriacawa barca yàapùa néese, Jesús irièri yàacawa íinata. Néese nacawàidacani, náimaca irí:

—Wáiwacali! ¿Cáná pimàaca wasawíacawa? —náimaca Jesús irí.

³⁹ Yá Jesús imichàacawa, yàalàaca cáuli cachàiniíri iyú, yá íimaca nacái màladàca irí:

—Wíú pía! —íimaca yái Jesúsca. Yáta wíúca yái cáulica, màladàca nacái. ⁴⁰ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánacué máini cáaluca pía? ¿Cánacué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca yái Jesúsca. ⁴¹ Máini cáaluca nía. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Cawinásica yái asialica ichùulìerica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulianá nía? —náimaca nalíwáaca.

El endemoniado de Gerasa

5 Néeseté nàanàaca abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, Gerasa yàasu cáli néré. ² Néese idècunitàacá Jesús imichàacawa barca irícuíse cáli íinatalépiná, yáta asiali yàanàaca Jesús yàatalé, abéeri asiali demonio idacuèri íiuitáise. Yái asiali yàacawa yéetánimi icàliculèená néese. ³ Yái asiali iyacaté yéetánimi icàliculèená yèewi. Canácata yáaliméeri idacùacani, ibatàa cadena iyú piná, càmita náalimá. ⁴ Ewitaté yàcalé mìnánái nadacùacáanítani madécaná yàawiría, yàabàli, icáapi nacái cadena iyú, càicáaníta macái èerita imàdáidacaté íichawa cadena, yá nacái iwaaléminamata imànica cadena. Iná canácata yáaliméeri idacùacani, canásíwata. ⁵ Yái asiali yèepunícawa yéemíanicawa táiyápinama, èeríapinama nacái yéetánimi icàliculèená yèewiré, dúli yèewiré nacái. Yá inúadáidaca yáawawa íba iyú. ⁶ Quéwa iicácáiná Jesús déecuíse, yá ipíacawa Jesús yàatalé. Ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. ⁷ Yá demonio yéemíanicawa asiali isàna iyú. Iimaca Jesús irí:

—Píca pisàiwica nulí wawàsi, Jesús Dios íirica yái Dios chènuníisèeri náicha canánama. Nusutáca píicha wawàsi Dios íipidená ìwali picá piùwichàida núa! —íimaca yái demonioca. ⁸ Càì demonio íimaca, Jesús íimacáinaté irí:

—Píca, demonio casaquèeri íiuitáiseca, píawa asiali íicha —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Jesús íimaca demonio irí:

—¿Cawiná píipidená? —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “Cawàwanáta cinco mil namanùbaca”, máinicáiná madécanáca wía —íimaca yái demonioca.

¹⁰ Néese demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná ibànùaca nía méetàuculé íicha yái cálica. ¹¹ Mawiénita nalí dúli ìwali madécaná marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa. ¹² Iná demonionái nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata:

—Pichùuliacaténá wàanápínáwa marranonái yàatalé, yá pimàaca wawàlùacawa marranonái idèericulé

—náimaca. ¹³ Càita Jesús imàacaca nàacawa. Yá demonionái yàacawa asiali íicha. Yá nawàlùacawa marranonái idèericulé. Níái marranonái dos mil namanùbaca cawàwanáta. Napiacawa máiwitáisewaca demonio íiwitáise iyú, àta nacaláacatalétawa quiratàli íinatáise calisa yáaculé, yá nàisicùmawaca macáita, níái píràica càmíiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nali marrano iiná.

¹⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi napiacawa, yá nàaca nacàlidaca marrano iináwanámi manuiri yàcalé iricu, yàcalé púubéeyéi iricu nacái iyéeyéica mawiénibàa. Iná madécaná wenàiwica nàacawa néré naicácaténá cànácaalí iyáaná. ¹⁵ Néese nàanàaca Jesús yàatalé. Yá naicáca yái asiali madécanéeyéi demonio idacuèricaté íiwitáise. Yáawinéericawa iyaca, ibàle yáapichawa mawiénita Jesús irí, cáiwitáise nacáicani. Yá cáaluca níái wenàiwica. ¹⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi, iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé minaná iríni, cànácaalíté iyú Jesús ichùniacani, yái asialica demonio idacuèricaté íiwitáise. Nacàlidaca nali nacái marranonáimi iináwaná iwali. ¹⁷ Iná nadàbaca nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísiwata yèepùanápínáwa nàasu cáli íicha.

¹⁸ Yá Jesús yèepùacawa barca yàatalé, néese yái asiali demonionái idacuèricaté íiwitáise isutáca Jesús íicha wawàsi manuísiwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. ¹⁹ Quéwa Jesús càmita imàaca asiali yàacawa yáapicha. Néese Jesús íimaca asiali irí:

—Pèepùawa picapèe néréwa, péenánái yàataléwa. Picàlida nalíni macáita yái cayábéerica Wacuèriná Dios imànírira pírí, iicá nacái pipualé manuísiwata —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese yái asiali yàaca icàlidacani diez namanùbaca yàcalé iricu iyéeyéica Decápolis yàasu cáli íinata. Icàlidaca Jesús imànicaté irí cayábéeri, yá macáita néemiacaalíténi, yá nàináidacawa manuísiwata néemiacani.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

²¹ Néeseté idécanáami Jesús ichàbacawa àniwa abémàalé Galilea icalisaniná íicha barca iricu yéewáidacalénái yáapichawa, yá manùba wenàiwica iwacáidáyacacawa yàatalé. Yá Jesús iyamáacawa calisa icàinalená íinata. ²² Néese áiba asiali yàanàaca, abéeri néená níái judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái, íipidenéerica Jairo. Yá Jairo iicáca Jesús. Yá yúuwàa iriacawa inùmáawawa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewanápiná Jesús iicáca ipualé. ²³ Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísiwata. Jairo íimaca Jesús irí:

—Nuídu iculúacawa, uwàwa uétácawa nuícha. Iná nuwàwacutáca pía nuapèe néréwa, pimàaca picáapiwa úwali, ipíchaná uétácawa —íimaca.

²⁴ Néese Jesús yàacawa Jairo yáapicha yéewáidacalénái yáapichawa. Madécaná wenàiwicanái nacái nàacawa yáamiwáise. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ²⁵ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáluláicaté úa doce camuí, uíraná imusúacawa uícha mamáalàacata. ²⁶ Uuwichàacatéwa

báawanama idècunitàacá manùba cadèpiacáiyéi idèpiaca úa. Ewitaté úucacáaníta úasu platawa macáita upáyaidacaténá cadèpiacáiyéi, càicáaníta càmita cayába úa, mamáalàacata quéwanáta cáluláicaca yáwanái úa. ²⁷ Uémíacaté Jesús iináwaná ichùnianá wenàiwica, íná ùaca nacáiwá manùbéeyéi wenàiwica yáapicha. Yá ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí manùbéeyéi wenàiwica yèewi, yá udunùaca Jesús ibàle iwali. ²⁸ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa:

“Nudunùacaalí iwali, éwita ibàle iwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábapínáca núawa”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalicuésewa. ²⁹ Udécanacáita udunùaca ibàle iwali, yáta uíraná iyamáacawa uícha, yá úalíacawa uwàwalicuésewa udéca uchùniacawa uláicái íicha. ³⁰ Yáta Jesús yáalíacawa iwàwalicuésewa ichùniacaté áiba wenàiwica íiwitáise iyúwa. Iná iwènúacawa iicáidacaténá manùbéeyéi wenàiwica irí. Néese Jesús isutáca yéemiawa nía. Iimaca nali:

—¿Cawiná idunùaca nubàle iwali? —íimaca yái Jesúsca.

³¹ Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmita piicá níái madécanéeyéi wenàiwicaca nacàbadàayacacawa nàacawa piwéré? ¿Cánásica yéewa pisutá péemiawa cawinácaalí idunùaca píwali? —náimaca Jesús irí.

³² Quéwa Jesús iicáida itéesewa mamáalàacata iicácaténá yái wenàiwica idunuèricaté iwali. ³³ Iná úái inanáica umusúacawa wenàiwicanái yèewíise. Yá ùanàaca itatéchúawa icalùniwa, úaliacawa uchùniacatéwa. Yá ubàlùacawa ùlulú ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná. Yá ucàlidaca irí macáita uínáwanáwa báisíiri iyú. ³⁴ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía, inanáica, pimàacacáiná piwàwawa nùwali, íná yéewa pídecá pichùniacawa. Píawa matuíbanáita. Pídecá pimusúacawa càiripináta íicha yái uláicáica —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Idècunitàacá Jesús icàlidaca ulíni, yá áibanái nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néese. Yá náimaca Jairo irí:

—Píidumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —náimaca.

³⁶ Jesús yéemiaca natàaníiná, quéwa càmita itàaní náapicha. Jesús itàanícáita abéerita Jairo yáapicha, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Jesús íimaca irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese càmita Jesús imàaca áibanái nàacawa náapicha Jairo icapèe nérépiná.

Imàaca nàacawa náapicha níawamicata Pedro, Santiago nacái, Santiago iméeréeri nacái, íipidenéeri Juan.

³⁸ Yá néese nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néré, yá Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica cachàiniyéi isàna, íichàaniyéica báawanama, nacántàa canción cachàiniíri iyú yéetáními iwali, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ³⁹ Jesús yáalíacawa icáucàidáanápíná úa yéetéchúamicawa. Yá iwàlùacawa nacapèe iriculé, íimaca nali:

—¿Cánácué pimàni pisànawa báawanama, píichàanicué nacái máiní? Uara sùmàuca càmíichúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáalíacáináwa icáucàidáanápínáté úa.

⁴⁰ Néese naicáanica Jesús iquíniná, náaliacáináwa báisiiri iyúcani uétacatéwa. Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capii íicha. Néese itéca yáapichawa yéetéechúami yáaniri, úatúami nacái, nía nacái yéewáidacaléca iyéeyéica yáapicha. Yá nawàlucawa sùmàumi iriacatalécawa. ⁴¹ Néese íibàaca ucáapi iwali, úái yéetéechúamicawa, yá íimaca ulí:

—Talita, cum (íimáanáca judiónái itàacái iyú: “Pía, mànacàuca, núuma pirí, pimichàawa”, càì íimáanáca) —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta úái sùmàuca, idènièchúaca doce camuí, umichàacawa, yá uipìna nacái. Yá naináidacawa manuísíwata naicáidaca ulí, níái wenàiwicaca iyéeyéica néré. ⁴³ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiniiri iyú ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, icáucàidáanáté úa. Néese ichùuliacaca nacái nàaca uyáapíná, úái sùmàuca.

Jesús en Nazaret

6 Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená yàasu cáli íicha, yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret iyacàlenáca. Yéewáidacalénái nàaca nacáiwá yáapicha. ² Yá sábadu irícu judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica judiónái yéewáidacàalu irícu. Manùbéeyéi wenàiwica yéemàicáináni, yá báawaca naináidacawa nawàwalicúsewa. Náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáaliawa cayába. Càmita báisi imàni yái càmiirica wenàiwica idé imànica. ³ Yácata iirimi meedá yámide yàalubáisi imàníirinámica. María iirica meedáni. Nabèerica meedáni, níái Santiago, José nacái, Judas nacái, Simón nacái. Yéenanái inanái nacái nàyaca wèewibàa meedá —náimaca nalíwáaca. Iná càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. ⁴ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimié-taquéeri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicúise. Quéwa yàasu cáli néeséeyéi, yéenanái nacái, icapèe irícuíyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeséeyéi, nuénánái nacái, nucapèe irícuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Càmita Jesús imàni néré yái càmiirica wenàiwica idé imànica, càmicáiná neebáida itàacái. Quéwa imàacaca icáapiwa abénaméeyéi cáuláiquéeyéi iwali, cawàwanáta máisiba, yá ichùnìaca nía. ⁶ Yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata càmicáiná neebáida itàacái.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

Néeseté Jesús yèepuníca yéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé irícubàa iyéeyéica mawiénita Nazaret iyacàlená irí. ⁷ Jesús imáida yàataléwa níái doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Néese idàbaca ibànùaca nía pucháibanamata nàacaténáwa yàcalé imanùbaca. Ichàiniadaca nía náucáanápíná demonio wenàiwicanái íicha. ⁸ Càmita imàaca natéca wawàsi nàasu àyapu

imàluwenáwa. Imàacaca natéca abéerita nàasu àicuwa natéeripíná àyapulicubàa. Càmita imàaca natéca saco, yàacàsi nacái, plata nacái. ⁹ Imàacaca nàwalica nàasu costiza nacáiriwa nàabàli iwaliwa, quéwa càmita imàaca nadèniaca pucháiba nabàlepináwa, abéerita meedá. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Piwàlucúéwa abéeri capii irículé, yá piimácué néréta àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irícuise.

¹¹ Aibalé càmicaalícué namàaca piwàlucúéwa, càmicaalí nacái nawàwa néemiaca picàlidacuéca nalí nutàacái, yá iwàwacutácué piacawa náicha.

Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía israelitaca, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná níawa —íimaca yéewáidacalénái iríwa, yái Jesúsca.

¹² Iná yéewáidacalénái nàacawa nàalàacaténá wenàiwica nawènúadáanápíná náiwitáisewa Dios irípiná.

¹³ Yá náucaca nacái madécaná demonio wenàiwicanái íicha. Nàucúaca olivo isééná manùbéeyéi cáuláiquéeyéica iwali, yá nachùnìaca nía.

La muerte de Juan el Bautista

¹⁴ Néeseté rey Herodes yéemiaca wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná iwali, manùbacáiná wenàiwica nacàlidaca nàyaca iwali, yái Jesús imàníináca, càinácaalí iyú yéewáidaca wenàiwica nacái. Yá Herodes íimaca Jesús iwali:

—Juan el Bautistami idéca icáucàacawa, íná yéewa yáalimá imànica yái càmiirica wenàiwica idé imànica —íimaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamicani yái Jesúsca. ¹⁵ Aibanái íimaca Jesús iwali:

—Yácata profeta Elías yàanèerica àniwa —náimaca. Aibanái íima:

—Yácata áiba profeta càiride iyúwaté profetanáimi wapíchaléeyéimi —náimaca. ¹⁶ Quéwa rey Herodes yéemiacaalíté nacàlidaca Jesús iináwaná, yá Herodes íimaca:

—Yácata Juanmi, yái nuchùulièricaté nawichùaca íicha íiwita. Idéca icáucàacawa —íimaca yái rey Herodesca.

¹⁷ Càica Herodes íimaca ichùuliacáiná yàasu úwináiwá náibàanápínáté Juan calúacáiná Herodes yàacawéetúa iicáca Juan, úái Herodes yàacawéetúa íipidenéechúaca Herodías. Yá úwinái nadacùacaté Juan cadena iyú presoíyéi ibànalícu. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéenasàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéenasàiri íichawa. ¹⁸ Iná Juan íimacaté rey Herodes irí: “Báawéeriquéi peedáanáca péenasàiri yàacawéetúawa”, íimacaté yái Juanmica.

¹⁹ Iná báawacaté Herodías uicáca Juan, yá uwàwacaté unúacani, quéwa càmita úalimá unúacani, cáalucáiná rey Herodes iicáca Juan, yáaliacáináwa cayábéericani, yái Juanca, mabáyawanéeri nacái. Iná Herodes icùaca Juan ipíchaná Herodes yàacawéetúa Herodías inúacani. Ewita rey Herodes càmicáanáca yáaliawa càinácaalí iwàwacutáaná imànica macái èeri-

ta idécanámité yéemíaca Juan icàlidaca irí Dios itàacái, càicáaníta casíimáica rey Herodes yéemíaca Juan itàacái. ²¹ Quéwa áiba èerité Herodías úalimáca umànica Juan irí càide iyúwaté uwàwáaná. Rey Herodes imànica manuíri fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá imáidaca yáapichéeyéiwa iyúudèeyéica Herodes icùaca Galilea yàasu cáli, nía nacái yàasu úwi íiwacanánaica, nía nacái yàacawéeyéináca asianáica caináwanéeyéica Galilea yàasu cáli néeséeyéica, nayáacaténá nayáacaléwa yáapicha, namànicaténá yáapicha nacái manuíri fiesta. ²² Yá Herodías úidu iwàlùacawa asianái iyáacàalu iriculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata asianái yàacuésemi naicácaténá úa. Naicácaíná ulabàaca, íná usíimáidaca nawàwa macáita rey Herodes, nía nacái yáapichéeyéica iyéeyéica iyáacaléwa yáapicha. Iná rey Herodes íimaca mànacàu irí:

—Pisutá nuícha càinacaalí piwàwéerica. Yásí nùaca píríwani —íimaca ulí.

²³ Yá Herodes íimaca ulí àniwa pucháiba yàawiríata báisí báisísíwatasa Dios yáaliéricawa Herodes yàanápínaté ulí càinacaalí wawàsi uwàwéerica íicha, éwitasa uwàwacaalíté íicha cáli yéema, yái Galilea yàasu cálica Herodes icuèrica, yásí yàanápínása ulítáni báisíta, íimaca. ²⁴ Yá ùacawa náicha, úumaca úatúa iríwa:

—¿Càirínásica wawàsi nusutá íicha? —úumaca úatúa iríwa. Yá Herodías úumaca ulí:

—Pisutá íicha Juan el Bautista íiwita —úumaca ulí úái Herodíasca, uwàwacáinaté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úalfacaténáwa báisíiri iyúcani Juan yéetácawa.

²⁵ Néese úái mànacàuca uèpua uwàlùacàtétawa àniwa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Siùcata nuwàwa pìaca nulí Juan el Bautista íiwita quírapieli iricu —úumaca irí.

²⁶ Néese, éwita achúmacáaníta manuísíwata rey Herodes iwàwa, yéemíacáiná usutáaná íicha, càicáaníta càmita Herodes idé imáisaníaca uíchani, íimacáinaté ulí nàacuésemi níái wenàiwicaca yàanápínása ulí càinacaalí wawàsi usutéerica íicha. ²⁷ Yá rey Herodes ichùuliaca úwisàiri iwichùanápíná Juan íicha íiwita, itécaténáni rey Herodes irí. ²⁸ Néese úwisàiri yàacawa presoíyèi ibàna néré. Yá iwichùaca Juan íicha íiwita. Càité Juan yéetácawa. Yá úwisàiri itéca íiwitami quírapieli iricu. Yá yàaca íiwitami ulí úái mànacàuca. Néese úái mànacàuca utécani úatúa iríwa, uicácaténá báisíiri iyúcani Juan yéetácátéwa.

²⁹ Néese Juan yéewáidacalénáimi yéemíaca iináwanámi, yá nàacawa presoíyèi ibàna néré needácaténá Juan ichéecami. Yá natéca nabàliawani.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

³⁰ Néeseté apóstolnái yèepua ìwacáidáyacacawa Jesús yàatalé, idécanáami nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese nacàlidaca Jesús irí macáita namàníricaté, néewáidéerica iyú wenàiwicanái nacái. ³¹ Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa wàanacuéwa walínáamitawa áibalé canácatalé wenàiwica, yéewanápiná wayamáidacawa achúmáanacáwa —íimaca nalí, madécanácáiná wenàiwica yàanàaca yàacawa nàatalé, áibanái nacái yèepuacawa yàacawa náicha, íná càmita yéewa nayamáidacawa, ibatàa nayáanápíná nayáacaléwa, càmita náalimá. ³² Iná Jesús yàacawa barca iricu yàasu apóstolnái yáapichawa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha, canácataléca wenàiwica. ³³ Quéwa madécaná wenàiwica iicáca nàanáwa, náalía nacái naicáca nía. Iná wenàiwicanái imusúacawa macái yàcalé íicha, yá napiacawa néré. Yá manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca napíchalé néré. ³⁴ Néese Jesús imichàacawa barca iricuise néré, yá iicáca madécaná wenàiwica. Canáca nalí abéeri yéewáidéeripíná nía Dios ìwali, íná catúulécanáca Jesús iicáca nía, càide iyúwa waicácaalí canéeyéi icuèriná ovejaca. Yá idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali. ³⁵ Néese catáca yàacawa nàwali, yá yéewáidacalénái yàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé.

³⁶ Pichùulia nèepùanápínáwa nàacawa bànacalé yèewiré, yàcalé iriculé nacái iyéeyéica mawiénita nawèniacaténá nayáapínáwa —náimaca. ³⁷ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapíná —íimaca nalí. Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmita píalíawa canáca walí doscientos namanùbaca denario ocho quéeri iwènicatái? Ewita wadèniacaalí yàara platatá, càicáaníta càmita wáalimá wawèniaca cayába pan wèeripínáca nayáapínátá, níái manùbéeyéi wenàiwicaca —náimaca. ³⁸ Jesús íimaca nalí:

—¿Càisimalénácué pan pidènia? Picutácuécawani —íimaca nalí. Néese idécanáami náalíacawa, yá náimaca irí:

—Cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imìdecaná nacái —náimaca.

³⁹ Néese ichùuliaca nía manùbéeyéi wenàiwicaca náawinánápínáwa nàwacacawa ipulèeri masicái íinata. ⁴⁰ Néese náawinacawa nàwacacawa manùbéeyéi yàalusipíná, cien namanùbaca abénaméeyéi, cincuenta namanùbaca áibanái nacái. ⁴¹ Néese Jesús yeedáca cinco imanùbaca pan icáapi iriculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Yá iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábèeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, iwacùaca pan yéewáidacalénái iríwa nawacùacaténá wenàiwicanái iríni. Néese iwacùaca cubái imìdecaná nacái yéewáidacalénái iríwa macáita. ⁴² Yá macáita wenàiwicanái iyáaca cadénamani. ⁴³ Néese yéewáidacalénái needáca doce mapíiri imanùbaca pan yéenáimi, cubái nacái imàaquéricawa. ⁴⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica pan, cinco mil namanùbaca asianái. Càmita naputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái.

Jesús camina sobre el agua

⁴⁵ Yáta Jesús ichùuliaca yéewáidacalénáiwa nawàlùanápínáwa caquialéta barca iriculé nachàbàcaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalisaníná

íicha nàanàacaténá Betsaida ìyacàlená néré. Iwàwa nàacawa ipíchalé idècunitàcá imàacaca wenàiwicaná yèepùacawa íicha. ⁴⁶ Néese té idècanáami ibànùaca wenàiwicaná yèepùanápínáwa íicha canánama, yá Jesús yàacawa dúli íinatalé isutácaténá yáawawa Dios íicha. ⁴⁷ Néese idècanáami catáca nawicáu, Jesús yéewáidacaléná nàyaca barca iricu bamuchúami calísa. Yá Jesús iyaca abéerita cáli íinatáisecáwa. ⁴⁸ Néese iicáca máadání natenáca cachàiníiri iyú cáulicáiná ipùaca náipunita, íná càmita náalimá nachàbacawa abéemàalé. Amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí yèepuníiriwa úni inàniacubàa. Iwàwaca ichàbacawa náicha machacàníiri iyú. ⁴⁹ Quéwa naicáca íipináníca úni inàniacubàa, yá nayúunáidaca wenàiwica iwàwanámicaní. ⁵⁰ Yá néemíaníca macáicáiná naicácaní. Cáaluca nía báawanama, càmicáiná náalía naicácaní. Yáta quéwa Jesús íimaca nalí:

—[Matuíbanáicué pía, núaquéi, picácué cáalu pía! —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese Jesús iwàlùacawa nàatalé barca iriculé. Yáta wiúca cáuli, Jesús iwàlùacáináwa nàatalé barca iriculé. Yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí.

⁵² Càmitàacáwa nadé náalíacawa cayába Jesús íiwitáise ìwali, éwitaté naicácaníta imàníiná pan iyú yái càmíiri-ca wenàiwica idé imànica, càulenácáiná náicha náalífanápináwa néemíaca càinácaalí íimáaná.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

⁵³ Nachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalísaníná íicha, yá nàanàaca Genesaret yàasu cáli néré. Yá nadacùaca barca calisa idùlepiré. ⁵⁴ Namichàacanacáitawa barca iricuíse, yá wenàiwicaná náalía naicáca Jesús. ⁵⁵ Yá wenàiwicaná nàpiacawa macái yàcalé iriculé iyéeyéica néré nacàlidacaténá nalí Jesús yàanàaca. Néese manùbéeyéi wenàiwica nadàbaca natéca cáuláiquéeyéi wenàiwica yàalubái íinatawa náalíacataléca Jesús iyaca. ⁵⁶ Néese àta alénácaalí Jesús yàawa achúméeri yàcalé iriculé, manuiri yàcalé iriculé nacái, manacúaliré nacái, yá natéca naliadaca cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulicubàa Jesús ichàbatabàapínáwa. Yá cáuláiquéeyéi nasutáca Jesús íicha imàacáanápíná nadunùaca ìwali, càmicaalí nacái, ibàle ipùata ìwalita. Yá macáita idunuèyéica Jesús ìwali, yá cayábaca nía uláicái íicha.

Lo que hace impuro al hombre

7 Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo iricu nàanàacaté Jerusalén ìyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa abénaméeyéi fariseo yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé. ² Naicácaté abénaméeyéi Jesús yéewáidacaléca nayáaca nayáacaléwa càmíiyéicáwa íiba icáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná. Càmita Jesús yéewáidacaléná imàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa càide iyúwa fariseonái imàníiná. Iná fariseonái itàaníca Jesús

yéewáidacaléná iwali, náimaca casacàacasa Dios iicáca Jesús yéewáidacaléná. ³ (Níái fariseoca, áibanái judío nacái macáita namànica càide iyúwaté nàawirináimi imàníiná. Càmicaalícawa náiba nacáapiwa éeréeri iyú nayáacalé ipíchawáise, càmitàacá nayáa nayáacaléwa, canásíwata. Càmita nayáa nayáacaléwa càmicaalícawa namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná. ⁴ Idècanáami nacái nawèniaca yàacàsi yàcaléricu, yá nèepùacawa nacapèe néréwa namànicaténá culto nacáiri nàapídàanápíná náichawa ipíchawáise nayáa nayáacaléwa. Neebáidaca nacái madècaná càide iyúwaté nàawirináimi yéewáidáaná, íná namànica culto nacáiri náibacaténá éeréeri iyú macái íiwitáaná bacàa, catúa nacái, mapuwáa nacái, nàasu cama nacái, naiméerica íinata.) ⁵ Iná fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu náimaca Jesús irí:

—Níái péewáidacaléca, ¿cáná càmita namàni càide iyúwaté wàawirináimi yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi ichùullianáté wía wamàníinápíná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, íná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca —náimaca. ⁶ Jesús íimaca nalí:

—Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi machacàníiri iyú píwalicué, píacué pucháibéeyéica íiwitáise. Isaías itànàacaté tàacáisi piináwaná iwalicué Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté:

‘Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíniná, quéwa càmita cáininá naicáca núa báisíiri iyú nawàwalicuísewa.

⁷ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namàníiricasa nulí. Càmita néewáida wenàiwica nutàacái iyú, néese néewáidacáita wenàiwica náiwitáise iyúwa’, càica íimaca yái Diosca. ⁸ Pidécuéca meedá pimàacaca píchawa Dios itàacái, peebáidacaténácué wenàiwicanái yàasu tàacáisi meedá —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Pidécuéca pimànica máini báawéeri wawàsi, pimàacacáinácué píchawa Dios itàacái, pimànicaténácué meedá iyúwa píiwitáise íimáaná. ¹⁰ Profeta Moisés íimacaté Dios inùmalicuíse: ‘Pía píaniri íimíetacanáwa, píatúa nacáiwá’, íimaca yái Diosca. Yaté íimaca nalí àniwa: ‘Aibacaalí itàaníca báawéeri iyú yáaniri ìwaliwa, càita nacái itàanícaalí báawéeri iyú yáatúa ìwaliwa, yá iwàwacutácué pinúacani’, íimacaté yái Diosca. ¹¹ Quéwa píacué fariseoca, pidécuéca péewáidaca wenàiwicanái cayábacasa càí náimaca náaniri iríwa, náatúa irí nacáiwá: ‘Càmita núalimá nuyúudàaca pía. Nudéca nucùaca Dios irípiná yái plat-aca, yái nuèripinámica pirí, íná canáca nulí cayába nuyúudèeripíná iyú pía’, càí náimaca nasèenái iríwa.

¹² Càita pidécuéca péewáidaca wenàiwica càmitasa iwàwacutá nayúudàaca náaniriwa, náatúa nacáiwá, náimacaalí càí nasèenái iríwa. ¹³ Iná pidécuéca píasáidaca píucaca píichawa Dios itàacái, peebáidacáinácué píawirináimi íiwitáisewa, yái péewáidéericuéca iyú

wenàiwicanáí Dios itàacáí íícha. Pimànicuéca mamáalàacata madécaná càyéí wawàsi —íimaca yáí Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa níái wenàiwicaca ibàlùeyéicawa mawiénita irí. Yá íimaca nalí:

—Péemiacué nutàacáí piacué macáíta. Píalimáidacué píalíaca péemiaca càinàcaalí íimáaná yáí tàacáisi nucàlidéeripínacuéca píriwa. ¹⁵ Macáí yàacàsi iwàlùèri-wa wenàiwica idèericulé, canáca yéewaná casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íícha. Abéerita wenàiwica ibáyawaná, yá nacáí itàacáí báawéerica imusuéerica-wa iwàwalicuise, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íícha —íimaca yáí Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yàacawa wenàiwicanáí íícha, yá iwàlùacawa capíi iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese yéewáidacalénái nasutáca néemiawani càinàcaalí íimáaná yáí tàacáisica Jesús icàlidéerica yàacàsi iwali. ¹⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, càmitasicué nacáí píalíaca péemiacani yáí nucàlidéerica? ¿Càmitacué píalíawa canácata yàacàsi yáaliméeri casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íícha? ¹⁹ Yáí yàacàsi càmita iwàlùawa wenàiwica iwàwa iriculé. Iwàlùacáitawa idèericulé. Néese yàacawa íícha meedá —íimaca nalí yáí Jesúsca. Càita Jesús yéewáidaca nía yàacàsi iwali, Dios imàacaca wenàiwica iyáaca macáí íiwitáaná yàacàisica, masacàacáiná macáíta nía. ²⁰ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Yáí nabáyawaná namànírica, yá nacáí tàacáisi báawéerica imusuéerica-wa wenàiwica iwàwa iricuise, yácata casaquèerica imànica wenàiwicanáí íiwitáise Dios íícha. ²¹ Macáíta íiwitáisesi báawéeri imusúacawa wenàiwica iwàwa iricuise. Càita báawéeri íiwitáisesi: Namànica náalaniwa; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càimíiná Dios imàaca wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nanúaca wenàiwica; ²² naimáca áiba wenàiwica yáapicha càimíichúaca náinúsiwa, càimírira nacáí nanírissiwa; máini nawàwa needáca nalíwa manùba wawàsi; namànica áibanái irí báawéeri; nachìwáidaca áibanái wenàiwica; mabáiníri iyú namànica báawéeri nainá iyúwa máaléquéri iyú áibanái wenàiwica yàacuésemi; báawaca naicáca áibanái wenàiwica iwàlúise yáí cawènírica áibanái idènerica; nataànica báawéeri iyú áibanái iwali; máini cachànica naicáca níawawa; càmita náalí cayábéeri iwali báawéeri ííchaná. ²³ Macáíta yáí íiwitáaná báawéerica imusúacawa wenàiwica iwàwa iricuise. Yácata casaquèerica imànica wenàiwicanáí íiwitáise Dios íícha —íimaca yáí Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²⁴ Néeseté Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli íícha yàanàcaténá Tiro iyacàlená yàasu cáli néré. Yá iwàlùacawa capíi iriculé. Idècunitàacá íyaca néré, càmita iwàwa yàcalé mìnánái náalíacawa alénàcaalí iyaca. Càmita quéwa yáalimá ibàaca iináwanáwa. ²⁵ Ráunamáita abéechúa inanái uémiaca iináwaná iwali iyaca capíi iricu. Udènia úduwa demonio idacuèchúa íiwitáise. Uái inanáica ùacàatécatawa Jesús yàatalé. Yá

ubàlùacawa ùlulù ipùata iyúwa Jesús íipunita, usutácaténá iicáanápíná upualé. ²⁶ Càimíichúata israelita uái inanáica. Néese Sirofenicia yàasu cáli néeséechúaca úa. Yá ùanàaca usutácaténá Jesús íícha wawàsi yúucáanápíná demonio úidu íícha. ²⁷ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Péemià comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapíná, càita nacáí iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca piacué càimíiyéica israelita —íima ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asáisi uebáidacaalí Dios imàniínápíná ulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita úa. ²⁸ Yá úumaca irí:

—Báisiita, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái yáawinacaalíwa mesa yáapíise, sùmanái yúucacaténá nayáapíná yàacàsi yéenáimi, càita nacáí nuwàwaca Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úumaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pidéca píasáidaca nulíni pitàacáí iyúwa peebáidaca nulí, íná càmita iwàwacutá pisutáca nuícha quirínama nuyúudàanápíná píawa. Yá numàaca pèepùacawa picapèe néréwa, demoniocáiná idéca yàacawa pídu íícha —íimaca ulí yáí Jesúsca. ³⁰ Néese uèpùacawa ucapèe néréwa, yá ùanàaca úduwa irièchúawa matuibanáita uimácataléca. Quéwa demonio yàacatéwa uícha.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Néeseté Jesús yèepùca yàacawa Tiro iyacàlená yàasu cáli íícha. Yá ichàbacawa Sidón iyacàlená yèewibàa. Yá ichàbaca nacáí diez namanùbaca yàcalé Decápolis yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. Yá yàanàaca Galilea icalisaniná néré. ³² Néese áibanái natéca asiali Jesús yàatalé, abéeri asiali màuwíiri, càmiiri yáalimá itàanica machacàníiri iyú. Yá nasutáca Jesús íícha wawàsi imàacáanápíná icáapiwa màuwíiri iwali ichùnìacaténáni. ³³ Jesús itéca màuwíiri méetàucuta wenàiwicanáí íícha, yá Jesús iwàlùadaca báipunitácanama icáapi ipùatawa asiali yúuwíapuná iriculé pucháibana-ma. Néese Jesús yàapisaca icáapi ipùata iwaliwa, yá idunùaca asiali inène iwali icáapi ipùata iyúwa.

³⁴ Néese Jesús iicáidaca chènuniré, yá yeedáca icalésawa. Yá íimaca asiali irí: “¡Efata!” (íimáanáca hebreo itàacáí iyú: “Yàacùacawéi piùwica!” íimáanáca.)

³⁵ Yá yáalimá yéemiaca cayába yáí asialica, yá cayába-nacáí inène, yáalimá itàanica machacàníiri iyú.

³⁶ Néese Jesús yàalàaca níái wenàiwicaca ipíchaná nacàlidaca áibanái irí iináwaná ichùnìanáni, quéwa éwita ichùuliacáaníta nía manùba yàawiría, càicáaníta nacàlidaca iináwaná mamáalàacata. ³⁷ Macáí wenàiwica yéemièyéica Jesús iináwaná iwali náináidacawa manuísíwata néemiacani. Yá náimaca nalíwáaca: “Imànica macáíta cayábéeri iyú. Imàacaca màuwíiyéi yéemiaca! Imàacaca nacáí matàacáiyéi itàanica!” náimaca Jesús iwali.

Jesús da de comer a cuatro mil personas

8 Aiba èerité madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé. Néese canáca nayéeripiná néeni. Yá Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáwa. Yá íimaca nalí:

²—Catúulécanáca nuicáca níai wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha másiba èeri. Siùcade canáca nalí nayáapiná. ³Nubànùacaalí nía máapíiyéica nacapèe nérépináwa, cawàwanáta nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa, abénaméeyéi nàanàacáiná déecuise —íimaca yái Jesúsca. ⁴Néese yéewáidacalénái náimaca irí:

—Canácata yáaliméeri yàaca nayáapiná cháí, canácatáica wenàiwicanái ibànacale —náimaca. ⁵Jesús isutáca yéemíawa yéewáidacalénáwa:

—¿Càisimalénácué pan iya pirí? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Iyaca walí siete namanùbaca pan —náimaca.

⁶Néese Jesús ichùuliaca wenàiwicanái yáawinacawa cáli íinata. Yá yeedáca níai siete namanùbaca panca icáapi iriculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica. Yá isubèriadacani, yàaca yéewáidacalénái iríwani. Néese, yéewáidacalénái iwacùaca pan wenàiwicanái irí. ⁷Iyaca nacái nalí cawàwanáta másiba cubái imìdecaná púubéeyéi. Jesús yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái cubáica. Yá ichùuliaca nacái yéewáidacalénáwa iwacùanápínani wenàiwicanái irí. Yá nawacùaca nalíni. ⁸Yá macáita nayáaca cadénamani, yái yàacàsica. Néese Jesús yéewáidacalénái needáca siete mapíiri namanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ⁹Batéwa báinúaca mil namanùbaca asianái iyáacaté yái yàacàsica. Càmita naputàa inanáiná, sùmanái nacái. Néese Jesús imàacaca nèepùacawa íicha, níai manùbéeyéi wenàiwicaca. ¹⁰Yá Jesús iwàlùacàatétawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese nàacawa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, yá nàanàaca Dalmanuta yàasu cáli néré.

Los fariseos piden una señal milagrosa

¹¹Néeseté abénaméeyéi fariseo nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nadàbaca natàaníca cachàiníiri iyú Jesús yáapicha. Nawàwa náalimáidacani imànínápiná áiba wawàsi báawéeri. Yá nasutáca íicha imànínápiná naicáca wawàsi íiwitáise iyúwa càmitáica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíta Dios néeséericatani.

¹²Yá Jesús yeedáca icalésawa cachàiníiri iyú máinicáiná báawaca íináidacawa iwàwawa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánácué pisutá numànínápiná càì? Pidécúeca picáca numànica manùba, quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Péemiacué cayába, càmitacué núsáida picáca càiri wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹³Néese Jesús yèepùacawa náicha, yá iwàlùacawa àniwa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha.

La levadura de los fariseos

¹⁴Jesús yéewáidacalénái naimáichacaté natéca nàapichawa nayáapináwa. Nadèniacáita abéeri pan meedá nàapichawa barca iricu. ¹⁵Néese Jesús yàalàaca nía ipíchaná nàyaca càide iyúwa báawéeyéi íiwitáise fariseo iyáaná, rey Herodes nacái. Íimaca nalí:

—Péemiacué cayába comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, yá nacái rey Herodes yàasu levadura —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶Yá yéewáidacalénái càmita náaliawa Jesús yàalàaná nía fariseonái yàasu tàacáisi íicha, rey Herodes íiwitáise íicha nacái. Iná yéewáidacalénái náimaca nalíwáaca:

—Idéca càì íimaca walí canácáiná walí pan —náimaca. ¹⁷Jesús yáalíacawa nàináidàanáwa, íná íimaca nalí:

—¿Cánácué píima canácasa pirí pan? Càmita nutàani pan ìwali. ¿Cánácué càmita peebáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapiná càinácaalícué pimáapuèrica? ¿Néenicué, máinisica càulenáca píichani? ¹⁸Pidèniatacué pituíwatatá. ¿Cánácué càmita píalía péemíaca ìwali yái píiquéerica? Pidèniatacué nacái piùwiwatatá. ¿Cánácué càmita píalía péemíaca càinácaalí íimáaná yái núméricuéca pirí? Báisíta iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíté iyáaná nuwacùacaalíté pan wenàiwicanái irí nayáapiná. ¹⁹Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapiná, níai cinco mil namanùbaca asianáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáatéwa yéenáimi píwacáidéericatécúé? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Doceca mapíiri imanùbaca iyamáacatéwa —náimaca. ²⁰Néese íimaca nalí:

—Néeni, idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapiná, níai cuatro mil namanùbaca asianáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáawa yéenáimi píwacáidéericatécúé? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Sietecaté mapíiri imanùbaca yái imàaquéericawa —náimaca. ²¹Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, cánácué càmitàacáwa píalíawa núalimá nùaca piyáapiná? —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²²Néeseté nàanàaca Betsaida iyacàlená néré. Yá Betsaida minaná natéca matuíri asialí Jesús yàatalé. Yá nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ichùnianápiná. ²³Néese Jesús itéca matuíri icáapi ìwali, yá imusúadacani yàcalé iricúise. Jesús yàapisáidaca icáapi iriculéwa, néese ipusúa yáawiruníwa matuíri ituí íimami ìwali. Yá Jesús imàacaca icáapiwa matuíri ìwali. Yá isutáca yéemíawa matuíri asásí yáalimácaalí íicáidaca. ²⁴Néese yái matuírica idàbaca iicáidaca, yá íimaca Jesús irí:

—Nuiquéeyéitatá wenàiwica càide iyúwa waicácaalí àicu, íipínáníyíéi quéwa —íimaca. ²⁵Néese Jesús imàacaca icáapiwa àniwa matuíri ituí ìwali. Asáita iicáca cayába yái asialica, idéca ichùniacawa, íná idé iicáca

macáita cayába ituí iyúwa. ²⁶ Néese Jesús ichùuliaca asiali yèepùanápínáwa icapèe néréwa. Yá íimaca asiali irí:

—Picá piwàlùawa yàcalé iriculé —íimaca yái Jesúsca.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

²⁷ Néeseté Jesús yàacawa Betsaida iyacàlená ícha yéewáidacalénái yáapichawa nachàbacaténá naicáca yàcalé iyéeyéica mawiénita Cesarea de Filipo iyacàlená irí. Ipíchawáise nàanàaca néré, idècunitàacá nèepuní-cawa àyapulicubàa, yá Jesús isutáca yéemíawa yéewáidacalénáiwa. Iimaca nalí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara wenàiwicaca? ¿Cawínása núa? —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yá náimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idécasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèpuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái àniwa náimaca pìwali áiba profetanái yéénacasa pía, níái icàlidéeyéicaté tàacáisi bàaluité Dios inùmallicuíse —náimaca.

²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Néenicué pía, ¿cawínacué nacái píimaca nùwali? ¿Cawíná núa? —íimaca yái Jesúsca. Néese Pedro íimaca irí:

—Mesíasca pía, yái Dios icàlidéericaté ìwali wàwirinámi israelitanái irí, Dios ibànùanápínaté walí wacuèrinápiná —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Quéwa Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

³¹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca yéewáidacalénáiwa náalícaténátéwa iwàwacutáanaté yùuwichàacawa manuísíwata, yái Jesúsca, yái asiali Dios néeséerica. Iwàwacutácaté nacái yùuwidenái iicácani iyúwa canéeri iwèni, càmita nacái neebáida itàacái, níái israelita icuèrinánáica, nía nacái sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Jesús icàlidaca yéewáidacalénái iríwani náalícaténátéwa iwàwacutáanápínaté yùuwidenái inúacani, quéwa máisiba èeri iricu, yá icáucàanápínatéwa. ³² Càita Jesús icàlidaca nalí amaléeri iyúni. Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta náicha. Yá Pedro yàalàaca Jesús cachàiníri iyú, ipíchaná icàlidaca càiri wawàsi. ³³ Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca yéewáidacalénái áibanái iríwa. Yá Jesús yàalàaca Pedro cachàiníri iyú. Jesús íimaca Pedro irí:

—Píawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwitáise! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa, áibanái nacái wenàiwica yèepuníyéicawa náapicha. Yá íimaca nalí:

—Abéericaalí péenacué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, yá càmita yéewa pimànica yái pi-

wàwéerica pimànica. Iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáaní-caalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía.

³⁵ Níacáiná cawínacaalí càmíiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa cawínacaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, nacàlida nacái nutàacái áibanái irí, éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniapíná nacáucawa càmíiri imáalàawa. ³⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa icáucawa càmíiri imáalàawa càmíicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. ³⁷ Canácáiná áiba wawàsi wenàiwica yáal-iméeri yàaca yeedácaténá iríwa icáucawa càmíiri imáalàawa, idècanáami yúucawa íchawani. ³⁸ Cawínacaalí wenàiwica báiyéica icàlidaca cayábéeri nùwali, nutàacái ìwali nacái èeri mìnánái irí, níái èeri mìnánái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios ícha, cabáyawanéeyéi nacái, néese càmita núumapíná nàwaliwa nùasunáica nía, núa asiali Dios néeséerica, nùanàapínacaalí Núaniri Dios íiwitáise iyúwa icamaláná mèlumèluiri iricu, mabáyawanéeyéi ángel yáapicha nacáiwá, nucàcaténá macáita —íimaca yái Jesúsca.

9 Jesús íimacaté nalí nacái:

—Péemiacué cayába, abénaméeyéicué péená iyéeyéica cháí siùca, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalípiná iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa íiwitáise iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

² Néesetécawa seis èeri Jesús icàlidacadénáami nalíni, yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá yàacawa náapicha dúli chènuniiri íinatalé. Yá néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Máiniiri mèlumèluwaca ibàleca cabalèeri máini íicha cháí èeriquéi caná idéeri íibaca cà. ⁴ Naicáca nacái pucháiba profetanái iyéeyéicaté bàaluité, yái Elías, Moisés nacái, itàaníyéica iyaca Jesús yáapicha. ⁵ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡máini cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Siùcade wamànica máisiba capii yána wawàwalíinápínacué pía, abéeri piasupíná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca.

⁶ Càica Pedro íimaca máinicáiná cáaluca níái yéewáidacaléca máisiba, íná Pedro càmita yáalíawa càinácaalí iwàwacutáaná íimaca Jesús irí. ⁷ Yáta acalèe iricùacawa, yá ibàliaca nía catámèeri iyú. Néese néemiaca Dios itàacái acalèe yèewíise. Iimaca nalí: “Yácata Nuiri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca: Péemiacué itàacái”, íimaca yái Diosca. ⁸ Yáta naicáidaca natéesewa, níái yéewáidacaléca. Yá canácata naiquèeri áibanáica. Naicá abéerita Jesús ibàluèricawa néeni.

⁹ Néesetécáwa idècunitàacá nalicùacawa dúli íi-natáise, Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, yái naiquéericaté dúli íinatalé, àta Jesús imichàa-catalétawa yéetácáisi íicha, yái asiali Dios néeséerica.

¹⁰ Iná càmita nacàlida áibanái iríni, quéwa nasutáca néemiawa níawáaca ìwali cànácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica icáucàanápinásawa. ¹¹ Néese nasutáca néemiawa Jesús:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yéepùa yàanàaca quéechacáwa aléi èeri iriculé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cáná yéewa càì náimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu? —náimaca.

¹² Néese Jesús icàlidaca nalf Juan el Bautistami iwali:

—Básíta, iwàwacutáca profeta Elías nacáiri yàanàaca quéechacáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicánái íiwitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemiaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalf. Aiba wawàsi nacái israelita icuèrinápiná ìwali, iwàwacutácué píináidacawa ìwali yái tàacáisi profetanái itànèericaté nuináwaná iwali, núa asiali Dios néeséerica. Natànàcaté tàacáisi nuináwaná ìwali píalíacaténácuéwa iwàwacutáanápiná nùuwichàacawa manuísíwata, israelitanái nacái caná nuwèni naicáanápiná núa, báawapiná nacái naicáca núa.

¹³ Quéwa númacué pirí, abéeri profeta Elías nacáirimí idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica. Yá namànicaté irí báawéeri iyúwaté nawàwáaná, càide iyúwaté profetanái itànàanáte tàacáisi iináwaná ìwali càinácaalíté iyáanápiná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

¹⁴ Néeseté Jesús, nía nacái yáapichéeyéica, nèepùacawa Jesús yéewáidacalénái áibanái yàatalé. Yá naicáca manùba wenàiwica Jesús yéewáidacalénái itéese. Nàyaca nacái néré abenaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Níái yéewáidéeyéica wenàiwica, nía nacái Jesús yéewáidacaléca natàaníca nàyaca nalíwáaca ùuléeri wawàsi iyú. ¹⁵ Néese wenàiwicanái iicáca Jesús, yá macáita napíacawa íipunita natàidacaténáni, máiniyéi íináidacawa iicáidaca Jesús irí.

¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemiawa yéewáidacalénáiwa:

—¿Càinácué ìwali pitàaní piríwáaca chànisiíri iyú, píacué nacái nía nacáide? —íimaca nalf.

¹⁷ Yá abéeri néená níái wenàiwica iyéeyéica néré íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nudéca nutéca píatalé nuíriwa demonio idacuèri íiwitáise. Yái demonioca masànaca imànica nuíri. ¹⁸ Ata alénácaalí nuíri iyaca, yá demonio yàaca irí tètacáimi, yá yúucaca nuíri cachàiniíri iyú cáli íinatalé, yá cacàlica inùmaliçúise yái nuírica, yá nacái yaamíadaca iyéiwa, yá pumùluca iiná macáita. Nudéca nusutáca péewáidacalénái íicha wawàsi náucáanápiná demonio nuíri íicha, quéwa càmita náalimá náucaca íichani —íimaca yái yáanirica. ¹⁹ Néese Jesús íimaca:

—Píacué càmíyéica yeebáida Dios! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pianàidacué nùataléni yái ùuculiirica —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Yá natéca ùuculiiri Jesús yàatalé. Quéwa demonio iicácanáami Jesús, yá demonio yàaca tètacáimi ùuculiiri irí. Yá ùuculiiri yúuwàacawa cáli íinatalé. Yá italianícawa, cacàlica inùmaliçúise. ²¹ Néese Jesús isutáca yéemiawa ùuculiiri yáaniri:

—¿Càisimaléná èeri idé idèniacani íisacadénáamini? —íimaca yái Jesúsca. Néese yáaniri íimaca Jesús irí:

—Sùmàicaalítàacáwani idàbaca íisacani bàaluité.

²² Manùba yàawiría nacái demonio yúucacani quichái iriculé, úni yáaculé nacái inúacaténáni. Quéwa, pidécaalísica pichùniacani, néese piicá watúlécana, yá piyúudàaca wía —íimaca yái yáanirica. ²³ Jesús íimaca irí:

—Píca càì píimaca 'pidécaalísica! Iwàwacutá manuícacá píináidacawa piwàwawa nùwali. Aibacaalí yeebáida nulí, Dios imànipiná irí macái íiwitáaná cayábéerica —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá ùuculiiri yáaniri íimaca cachàiniíri iyú Jesús irí:

—Nuebáidaca pirí. Píyúudàa nuebáidacaténá pirí cachàiniíri iyú mamáalàacata! —íimaca yái yáanirica.

²⁵ Néese Jesús iicáciná madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa yàatalé caquialéta, iná yàalàaca demonio cachàiniíri iyú. Jesús íimaca demonio irí:

—Pía demonio, matàacáirica màuwíirica nacái imànica wenàiwica, píawa íicha yái ùuculiirica. Píca pèepùa piwàlùacawa àniwa iwàwaliculé —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Yá demonio yéemíanicawa, yàaca tètacáimi ùuculiiri irí àniwa, yá imàacaca ùuculiiri itatáca cachàiniíri iyú àniwa. Néese yàacawa ùuculiiri íicha, yá ùuculiiri iriacáitawa cáli íinatalé càide iyúwa yéetèerimiwa. Iná madécaná náimaca ùuculiiri yéetácasawa. ²⁷ Quéwa Jesús íibàaca icáapi ìwali imichàidacaténáni. Yá ibàlùacawa yái ùuculiirica.

²⁸ Néesetécáwa Jesús iwàlùacawa capíi iriculé yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta áibanái íicha. Yá nasutáca néemiawa Jesús:

—¿Cánácawa càmita wadé wáucaca demonio? —náimaca. ²⁹ Yá Jesús íimaca nalf:

—Máinicué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutáca píawawa Dios íicha quéechacáwa, pimàacacué píichawa nacái piyáacaléwa, pidéenápinácué piúcacani wenàiwica íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

³⁰ Néese Jesús yàacatéwa náicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nèepunicawa Galilea yàasu cáli íinatabàa. Jesús càmita iwàwa áibanái yáalíacawa alénácaalíni. ³¹ Jesús yéewáidacáiná yàacawa yéewáidacaléwa. Yá icàlidaca nalfni:

—Abenaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái asianái inúaca núa, núa asiali Dios néeséerica. Yá nanúapiná núawa.

Quéwa másiba èeri irìcu, yásí nucáucàacawa àniwa —íimaca yái Jesúsca.

³² Quéwa níái yéewáidacaléca càmita náalía néemiaca càinacaalí íimáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí. Yá cáaluca nasutáca néemiawani iwali.

¿Quién es el más importante?

³³ Néeseté nàanàaca Capernaum iyacàlená néré. Yá nawàlùacanáamiwa capii iriculé, yá Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Càiná wawàsi iwalicué pitàaní siùcatàacáwa idècunitàcá pèepunícawa àyapulicubàa? —íimaca nalí.

³⁴ Masànata quéwa nía Jesús íicha báicáiná nía náiwitáise báawéeri iwálísewa, natàanicáináte chánacaalí néená máiniiri cachànica áibanái íicha canánama.

³⁵ Néese Jesús yáawinacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénániwa. Yá íimaca nalí:

—Aibacaalí iwàwa Dios iicácani iyúwa cachàiniirica áibanái íicha canánama, iwàwacutá yái wenàiwica iicáca yáawawa iyúwa càmiiri cachàini náicha canánama. Iwàwacutá nacái iyúudàaca nía áibanái canánama —íimaca yái Jesúsca.

³⁶ Néese Jesús yeedáca sùmài ibàlùadacaténáni nèewi. Yá Jesús yeedáca sùmài yàanalículéwa. Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa:

³⁷ —Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, imànicaalí cayábéeri sùmài irí nuípidená iwali, càiride iyúwa yái sùmàica, yásí nuicáca yái cayábéerica imàniirica sùmài irí càide iyúwa idéca nacáicaalí imànica nulí cayábéeri. Càmita imàni abéerita nulí cayábéeri, néese imànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuerica núa —íimaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

³⁸ Néeseté Juan íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba yúuquéeri demonio wenàiwica íicha píipidená iwali íimacáiná pimàcasaca càimànica, quéwa càmita yèepuniwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiniiri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica íicha —íimaca yái Juanca. ³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué píalàa wenàiwica càmiinápiná namàni cayábéeri, canácáiná yáaliméeri itàanica báawéeri iyú nùwalí idécanámi imànica nuípidená iwali yái càmiirica wenàiwica idé imànica, icàlidacaalí nacái iináwanáwa imàniinása càimíiwitáise iyú.

⁴⁰ Macáicáiná càmiyéita yúuwidaca imànica wía, nayúudàaca wía. ⁴¹ Péemiacué cayába, áibacaalícué iyúudàaca pía peebáidacáiná nutàacái, núa Cristoca, éwita yáalimácaalí yàaca píiraca úni yáawami, càicáaníta Dios imànipiná irí cayábéeriwa —íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁴² Jesús íimacaté: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níái púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yúuwichàidapináca manuísíwatani. Cayába cachàini

irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuíri íba icanápi iwálíse náucacaténáni manuíri úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí iisicùmacaawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwanái yúuwichàapinácawa áibanái íicha infierno irìcu, yái manuíri quicháica. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁴³ Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmiiri imáalàawa, ipíchaná nacái piacawa infierno iriculé, yái manuíri quicháica càmiirica ichacàwa càiripinéerita iyaca. ⁴⁴ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁵ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa piabàli iyúwa, píanápináwa áibalé càmicataléca Dios iwàwa piacawa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí yàabàliwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa yàabàli iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmiiri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuíri quicháica càmiirica ichacàwa càiripinéerita iyaca. ⁴⁶ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁷ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápiná wawàsi càmiirica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmiiri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuíri quicháica càmiirica ichacàwa càiripinéerita iyaca. ⁴⁸ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta.

⁴⁹ “Dios icasáapiná quichái nàwali macáita.

⁵⁰ Péemiacué comparación: Cayábéeri iwíiduma piyáacalé yáapichacué, quéwa càmicaalí quirínama puiwa yái iwíidumaca, yá càmitacué píalimá cayábéerica pimànica àniwani. Càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa, càide iyúwa cayábéeri iwíiduma puiwacaalí imànica walí wayáacalé. Cáininácué piicáyacawa yéewanápinácué piyaca matuíbanáiri iyú píapichawáaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

10 Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa

Judea yàasu cáli néré, áiba cáli néré nacái ìyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába íicha. Néré manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáy-acacawa àniwa Jesús yàatalé, yá idàbaca yéewáidaca nía àniwa càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná. ² Néese abé-naméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé nàalimáidacaténá naicáwani, icàlidáanápíná áiba wawàsi báawéeri, yéewacaténá nacháawàaca iináwaná iwali itàacái ìwalísewa. Yá nasutáca néemiawani asáisi cayábacaalí asiali imàaca íichawa ínuwa. ³ Jesús íimaca nalí:

—Picàlidacué nulí càinácaalíté profeta Moisés ichùuliaca piawirináimi imànínápíná bàalutité —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese náimaca írí:

—Profeta Moisés imàacacaté asiali yúucaca íichawa ínuwa. Càité iwàwacutá namànica. Quéechacáwa asiali itànàaca cuyàluta iricu cáná yéewaná iwàwa yúucaca íichawa úa. Néese yàaca ulí yái cuyàlutaca, yéewacaténá úasáidaca áibanái írini, nàalíacaténáwa manìrica úa. Yá ichùuliaca ùanápínáwa íicha —náimaca írí. ⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Bàalutité profeta Moisés imàacacué pimànica càì máinicáinácué báawaca píwítáise, píacué israelitaca, càimíyéica iwàwa imànica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùulianácué pía. Imàacacatécué pibànùaca píichawa pínuwa báawacaalícué píicáca úa, ipíchanácué píùwichàidaca úa cachàiniwanái mamáalàacata.

⁶ Quéwa bàalutité Dios càmitaté ibatàa wenàiwicanái imànica càì. Iná báawaca Dios iicáca yái píucáanácuéca pínuwa siùcade. Profeta Moisés itànàacaté càinácaalíté ìyáaná bàalutité Dios idàbacaalíté wenàiwica. Moisés itànàacaté: 'Dios idàbacadé idàbáanéeri asiali, idàbáanéechúa inanái nacái. ⁷ Iná siùcade, asiali iwàwacaalí icásàacawa, yásí yàacawa yáaniri íichawa, yáatúa íicha nacáíwa, iyacaténá abédanamata ínu yáapichawa. ⁸ Iná idécanáami asiali iimáca úapicha, càmita quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica', càité itànàaca yái profeta Moisésca. Iná càmita quirínama pucháibaca nía, néese abéericata nía. ⁹ Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níái Dios imàaquéeyéica ìyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —íimaca nalí yái Jesúsca.

¹⁰ Néeseté nàyaca capli iricu, yá Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemiawani iwali àniwa yái tàacáisi-ca. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Asiali imàacacaalí íichawa ínuwa, yá yeedácaalí nacái íríwa íinupináwa áibata, yásí imànica ibáyawanáwa ulí, úái idàbáanéechúaca íinucawa, iimácáiná áiba inanái yáapicha càimíichúaca íinusíwa. ¹² Càita nacái inanái umàacacaalí uíchawa unìriwa, yá uedácaalí unìripináwa áibata, yásí umànica nacái ubáyawanáwa írí yái idàbáanéeri unìricawa, uimácáiná áiba asiali yáapicha càimíirica unìrisíwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néese wenàiwica natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios íicha imànínápíná nalí cayábéeri. Quéwa Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nacuísaca wenàiwica itéeyéica sùmanái, yéewáidacalénái íimaca sùmanái nasàiwicaca Jesús írí wawàsi. ¹⁴ Jesús iicáca yái yéewáidacalénái imànínáca, íná báawaca iicáca náiwitáise. Yá íimaca yéewáidacalénái íríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanía nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica neebáidacaalí itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáíwa. ¹⁵ Péemiacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa pùbéeyéi sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáíwa. Càmicaalí càì wenàiwica neebáida, yá canácatáita Dios yéenibeca nía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca níái sùmanáica yàanalículéwa. Imàacaca icáapiwa nàwali, yá isutáca nalí Dios íicha imànínápíná nalí cayábéeri.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁷ Jesús idàbacadé yèepunícawa àniwa, yá abéeri asiali yàanàaca ipiàcawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùululí ipùata iyúwa Jesús írí yàacaténá Jesús icàaluíná. Yá isutáca yéemiawa Jesús:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásiwa iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁸ Jesús íimaca írí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába iwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácainá áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca írí yái Jesúsca, iwàwacáiná asiali yeebáidaca iwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca írí àniwa:

¹⁹ —Píalíacawa Dios itàacái iwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Càité ichùuliaca nía: 'Picá pinúa wenàiwica, picá píimá áiba inanái yáapicha càimíichúaca píinusíwa, áiba asiali yáapicha nacái càimíirica pinirisíwa, picá piyéedua, picá picàlida pichiwawa, picá nacái pichiwáida áibanái, néese pía píaniri íimiétacanáwa, píatúa nacáíwa', càì itànàacaté yái Moisésca —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese asiali íimaca Jesús írí:

—Pía yéewáidéerica wía, nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica sùmàicatáiseté núa àta siuca nacáide —íimaca. ²¹ Yá Jesús iicáidaca írí, cáinináca nacái Jesús iicácani, yá Jesús íimaca írí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéericáwaca pimànica: Pía piwéndaca macáita píasuwa. Néese pía iwènínáami catúulécaneeyéi írí. Càita pidèniapíná píasu cawèniiríwa chènuniré. Néese pèepùawa píacaténáwa nùapicha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca.

²² Yái asialica, idécanáami yéemiacani, yá máiní achúmaca iwàwa, íná yàacawa Jesús íicha, máinicáiná càasucani, càmicáináaté nacái iwàwa yàaca áibanái írí

macáita yàasuwa. ²³ Néese Jesús iicáidaca wenàiwica irí ibàluèyéicawa itéese, néese íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Ímáiní càulenáca càasuíyéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá yéewáidacalénái máiní nánáidacawa néemiaca Jesús itàacái, càmicáinátécáwa néemiaca càiri tàacáisi, quéwa Jesús íimaca nalí àniwa:

—Píacué nuénánáca, Ímáiní càulenáca neebáidaca Dios itàacái Dios yéenibecaténá nía, cawinácaalí imàaquéeyéica iwàwawa yàasu cawèniiri iwaliwa!

²⁵ Càide iyúwa camello càmiíná yáalimá iwàlùacawa síduwíapi ituí yáapuí iricubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios isùmàirecaténái, máinícáiná cáinináca càasuíri iicáca yàasuwa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Idécanáami yéewáidacalénái yéemiacani, yá máiní cachàiniwanái nánáidacawa Jesús itàacái iwali, yá nasutáca néemiaca níawáaca. Yá náimaca nalíwáaca:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —náimaca nalíwáaca.

²⁷ Néese Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca nalí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimáciná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Néese Pedro íimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha iyúwa péewáidacalénái —íimaca yái Pedroca. ²⁹ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íichawa nacàlidacaténá yái cayábéeri tàacáisica èeri mìnánái irí. Aibanái péenacué nacái nàapínacawa néenánái íichawa, càmicaalí nacái náatúa íichawa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi íichawa, càmicaalí nacái nánaniri íichawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íichawa, neebáidacáiná nutàacái, nacàlidacaténá nacái yái tàacáisi cayábéerica. Quéwa Dios yàapínacué pirí cháí èeri iricu cien imanùbaca yàawiríapíná àniwa picapèepínacué, manùbéeyéi nacái wenàiwica iyéeyéipínacué pirí càide iyúwa péenánái, píatúanái nacái, péenibe nacái, pidèniapínacué nacái pibànacale yàaluná nacái. Ewita áibanái yùuwichàidacaalícué píawa cháí èeri iricu, peebáidacáinacué nutàacái, càicáaníta áiba èeriwa piyapínacué càiripínáta èeri imáalàacanáamiwa. ³¹ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiniíyéica cachàinica siúcade, càmita máiní cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi wenàiwica nacái áibanái iiquéeyéica iyúwa càmiíyéica máiní cachàini siúcade, áiba èeriwa yásí máiní cachàiniwanái cachàinica níawa áibanái íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³² Néeseté nadàbaca nàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá Jesús yàacawa yéewáidacalénái ipíchaléwa. Jesús yéewáidacalénái icalùadacawa

manuísíwata, yá nacái áibanái wenàiwica yéeyéicawa náamiwáise, cáaluca nánáidacawa iwali yái yùuwichàacáisica yàanèeripínacatéwa nàwali Jerusalén iyacàlená iricu. Néese Jesús iwènúacawa, imáidaca yàataléwa níái yéewáidacaléca doce namanùbaca méetàucuta áibanái wenàiwica íicha. Yá idàbaca icàlidaca nalíni càinácaalíté yùuwidenái imàníinápínaté irí Jerusalén iyacàlená iricu. Yá íimaca nalí: ³³ “Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén iyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica núawa natécaténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nàatalé nacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, núa asiali Dios néeséerica. Yá nachùullipíná càmiíyéi judío nanúanápíná núa. ³⁴ Néese naicáanípíná nuquínáwa, yá nacái nàapísáidapíná núawa, nacapèedáidapíná núa, yá nanúapínáca núa. Quéwa máisiba èeri iricu, yá numichàapínacawa yéetácáisi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Santiago y Juan piden un favor

³⁵ Néeseté Zebedeo yéenibe íipidenéeyéi Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, wawàwaca pimànica walí cayábéeri càide iyúwa wasutáanápíná píichawa wawàsi siúcade —náimaca. ³⁶ Néese Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Càinásiacué piwàwa numànicuéca pirí? —íimaca. ³⁷ Náimaca irí:

—Wawàwaca pimàacaca wáawinacawa píapicha wacùacaténá macái wenàiwica píapicha áiba èeriwa picùacaalípíná macáita píiwitáise cachàiniiri iyúwa. Wawàwaca wáawinacawa píapicha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáulicuise pirí wacùacaténá píapicha macái èeri mìnánái —náimaca. ³⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmítacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutéericuéca nuícha, picùanápínácué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, iyúwa nacái nuétáanápínáwa yéewacaténácué cachàiniíyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —íimaca yái Jesúsca. ³⁹ Yá náimaca:

—Wáiwacali, wáaliméerica wamànica —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapínacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, péetápinácuéwa càide iyúwa nuétáanápínáwa. ⁴⁰ Quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínácué píawinacawa núapicha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáulicuise nulí, picùacaténápinácué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios íináidéeyéicatéwa náawináanápínáwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese yéewáidacalénái áibanái diez namanùbaca, néemiacaalíté càinácaalí nasutáaná Jesús íicha wawàsi, yá calúaca nía pucháiba asianái yáapicha, níái Santiago, Juan nacái. ⁴² Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa nía macáita. Yá íimaca nalí:

—Píaliacuécawa naináwaná ìwali, níái càmfíyéica judío icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa, casíimái nacùaca wenàiwica cachàiniíri iyú. Píaliacué nacáíwa casíimáica náiwacanánái nachùuliaca áibanái wenàiwica. ⁴³ Quéwa iwàwacutácué càmita piya càide iyúwa nàyaaná. Néese cawinácaalí péenacué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiniírica íiwitáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita. ⁴⁴ Cawinácaalí péenacué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiniírica áibanái íicha, iwàwacutá íibaidacuéca píri macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali íriwa. ⁴⁵ Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asiali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalicáaníta núa, càicáaníta càmita nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nuíibaidacaténá áibanái wenàiwica írípiná, numàacacaténá nacái nucáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha yàanèeripinácawa nàwali nabáyawaná ìwalísewa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

⁴⁶ Nàanàacaté Jericó ìyacàlená néré. Néesetécáwa Jesús yàacawa yàcalé írìcuíse, yá yéewáidacalénái yàacawa yáamiwáise, manùbéeyéi wenàiwica nacái nàacawa náapicha. Matuíri asiali iyaca néeni, íipidenéeri Bartimeo, íimáanáca Timeo ìiri, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái íicha ichàbéeyéicawa néenibàa, yéewanápiná iwèniaca iyáapináwa. ⁴⁷ Bartimeo yéemiaca náimaca Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica yái càì ichàbacawa chábàì, yá matuíri idàbaca imáidaca Jesús írí:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca. ⁴⁸ Madécaná wenàiwica icuísacani yái matuírica masànanápináni, quéwa imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiniíri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca. ⁴⁹ Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá íimaca wenàiwicanái írí:

—Pimáidacué nùataléni —íimaca yái Jesúsca. Iná namáidaca matuíri, yá náimaca írí:

—Picá achúma piwàwa, pimichàawa, pìanáwa yàatalé; imáidaca iyaca pía —náimaca. ⁵⁰ Yáta matuíri yúucaca íichawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéri ìwalísewa, yéewacaténá ipiacawa, yá ipisiaca ibàlùacawa, yàacawa Jesús yàatalé. ⁵¹ Jesús isutáca yéemiawani:

—¿Càinásica piwàwa numànica píri? —íimaca yái Jesúsca. Yá matuíri íimaca:

—Nuíwacali, nuwàwaca pimàacaca catuíca núa —íimaca. ⁵² Jesús íimaca írí:

—Piawa matuíbanáita, Dios idéca ichùnìaca pía pee-báidacáiná nuchùnìanápiná pía —íimaca yái Jesúsca. Yáta matuírimi iicáidaca àniwa, yá yàacawa Jesús yáapicha àyapulicubàa.

Jesús entra en Jerusalén

¹¹ Jesús yàanàacaté néré yéewáidacalénái yáapichawa mawiénita Jerusalén ìyacàlená írí. Nàyacaté bamuchúamibàa náicha pucháiba yàcalé íipi-denéeyéica Betfagé, Betania nacái, ìyeyéica mawiénita dúli írí ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlìmanáca. Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa, idécanáami càì íimaca nalí:

² —Piacuéwa írìculé yái yàcaléca ìyeyéica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pìanàpinácué burro nadacuèrica néré, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa íinata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani. ³ Aibacaalícué isutá yéemiawa píawa cánacué yéewa piwasàacani, picàlidacué írìwani nuwàwacutácani, núa Píiwacalicuéca, nubànàanápiná nacái wenàiwica natécaténá burro nàatalé àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca.

⁴ Néese níái yéewáidacaléca pucháiba nàacawa yàcalé írìculé, yá nàanàaca burro nadacuèrica ibàlùacawa bàacháwalé calle írìcubàa, mawiénita capíi inùma írí. Yá nawasàacani. ⁵ Abénaméeyéi wenàiwica ìyeyéica néeni nasutáca néemiawa nía:

—¿Càinacué pimàni cháì? ¿Cánacué piwasàa burro? —náimaca.

⁶ Yá yéewáidacalénái icàlidaca nalíni càide iyúwa Jesús íimáanaté nalí, íná wenàiwica imàacaca natéca burro. ⁷ Naliada nàasu ruana nacáiriwa burro iwaalíricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáaw-inacawa burro íinata. ⁸ Idècunitàcá Jesús yàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yá manùbéeyéi wenàiwica naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulicubàa nàacaténá Jesús icàaluíniná. Aibanái nacái írìada wisíri nacáiri íbáiná àyapulicubàa, yái báinási nawichuèrica manacúalibàa, burrocáténá íipina íinatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápiná nacuèriná icàaluínináwa. ⁹ Yá macáita wenàiwica yèeyéicawa Jesús ipíchalé, áibanái nacái yèeyéicawa yáamiwáise namáidaca casíimáiri iyú:

—¡Wàacué Dios írí cayábéeri! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¹⁰ ¡Dios imànica írí cayábéeri yái yàanèerica icùacaténá wía càide iyúwaté wàawirimi rey David icùanaté wàasu cáli! ¡Wàacué írí cayábéeri, yái Dios chènuniiséerica! —náimaca namáidaca nàacawa casíimáica nía.

¹¹ Jesús iwàlùacawa Jerusalén ìyacàlená írìculé, yá yàacawa templo néré. Iicáca macáita yái namànìináca templo írìcu. Néese yàacawa Betania ìyacàlená néré yéewáidacalénái yáapichawa doce namanùbaca, táicacáinaté yàacawa.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹² Néese mapisáita àniwa, Jesús yàacawa Betania ìyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa, yá máapicani yái Jesúsca. ¹³ Yá iicáca déecuése higuera yéetaná idènièrica íbáináwa. Yá Jesús yàacawa néré icutá-

catená iyacaalí higuera iyacaná nacái. Quéwa canáca iyacaná, idèniacáita ibáiná meedáwa, càmicáiná higuera yàasu èri càyacanáanápínátáni. ¹⁴ Néese Jesús íimaca àicu irí:

—[Càmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá yéewáidacalénái iríwa Dios yúuwichàidáanápínaté israelitanái. Yá yéewáidacalénái yéemiaca tàacáisi Jesús icàlidéerica àicu irí.

Jesús purifica el templo

¹⁵ Nàanàcaté Jerusalén iyacàlená iriculé, yá Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé. Yá idàbaca imusúadaca wenàiwica templo ibàacháwalená iricuise, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená iricu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níai icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica áibanái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹⁶ Càmita nacái ibatàa wenàiwica yèepunídaca iwéndadawa yàasusi templo ibàacháwalená iricubàa. ¹⁷ Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Iimaca nalí:

—Píaliacuécawa tàacáisi iwali profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. Dios íimacaté yàasu templo iwaliwa: 'Yái nucapèeca nasutácàalupináca nuícha, macái èri mìnánaica', íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadaca cayéedéeyéi icapèe iyúni, yái temploca, piyéedúacáinácué plata wenàiwica íicha pichíwa iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu néemiacaíná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nàwali, yá nawàwa nanúacani. Yáté nadàbaca nàináidacawa càinápinácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús, cáalucáiná naicácani, mánicáiná cayába macái wenàiwica yéemiaca Jesús yéewáidáanáca nía íiwitáise cachàiniiri iyúwa. ¹⁹ Quéwa catácáinaté yàacawa, íná Jesús imusúacawa yàcalé iricuise yéewáidacalénái yáapichawa.

La higuera sin fruto se seca

²⁰ Néeseté amaláca nawicáu mapisáináami àniwa, yá nàaca nachàbacawa mawiénita higuera yéetanámi irí. Yá naicáca àicumica chuicani báawanama macáita, ipichumi nacái. ²¹ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté higuera yéetaná irí, yá Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, piicá higuera yéetanámi piúwichàidéerimica. Idéca chuicani —íimaca yái Pedroca. ²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutácué peebáidaca Dios irí imànínápínácué pirí càinácaalícué cayábéeri pisutéericuécá íicha. ²³ Péemiacué cayába, cawinácaalí càí íimaca yái dúli irí: 'Pimichàawa, picaláawa manuírí úni yáaculé', íimacaalí, yeebáidacaalí nacái manuísíwata macáita ichàbáanápínáwa càide iyúwa isutáaná Dios íicha wawàsi, yásí Dios imànica iríwani. ²⁴ Iná númacué pirí càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéericuécá

Dios íicha imànínápínácué pirí, yá peebáidacaalícué manuísíwata càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imànicuécá piríni, yásí Dios imànicuécá piríwani.

²⁵ Pisutácaalícué piacawa Dios íicha, yá áiba wenàiwica imànicaalíté pirí báawéeri, pimàacacué piwàwawa íicha yái báawéerica imàniricaté pirí, yéewanápínácué Píaniri Dios chènuníiséeri imàacaca iwàwawa pibáyawaná íichacuéwa. ²⁶ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa íicha yái báawéerica áibanái imàniricuécá pirí, càmítacué nacái Wáaniri Dios chènuníiséeri imàaca iwàwawa pibáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²⁷ Néeseté nèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré. Yá idècunitàacá Jesús íipinánica templo iricu, yá sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemiawa Jesús. ²⁸ Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànua pía pimusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená iricuise, níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùullia pía pimusúadáanápíná nía? —náimaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùulliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùulliaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùullia núa numusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená iricuise, níai iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

³¹ Néese nadàbaca natàanica nalíwáaca. Náimaca: "Wáimacaalí irí Dios ichùullieriquéera Juan, yásí isutáca yéemiawa wíatá: 'Néeni, ¿cánácué càmita peebáidani?' càipíná íimaca walí.

³² Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùullieriquéera Juan", càí náimaca nalíwáaca, cáalucáiná nía wenàiwicanái íicha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanícaté báisiiri iyú Dios inùmalicuise. ³³ Iná nacàlidaca Jesús iríni:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmítacué nucàlida piríni cawinácaalí ichùullia núa numusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená iricuise níai iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

12 Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: "Abéeri asialí idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva ibànacalená yàalupiná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Yá íicaca íba iriculé imànicaténá utàwi nacáichúa uva iyacaná yàalupiná, napisùacatalépiná uva ituní. Néese imànicaté chènuníiri capíi naicáidacatáisepiná macáita uva

ibànacalená yàalu, ipíchaná cayéedéeri iwàlùacawa néré. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéénápiná yàasu èerita, needácatáipináté iyacaná. Idécanáami imànica náapicha càiri wawàsi, néese yàacawa náicha áibalépiná. ² Néseté uva yàasu èeri yàanàaca needácaténá uva iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré. Ibànùaca néréni icutácaténá icuèyéi ícha bànacalé íiwacali yàasu uva iyacaná yéénápiná. ³ Quéwa níái icuèyéica bànacalé yàaluná náibàacani, nacapèedáidacani, yá nachùulíaca yàacawa náicha, càmita nabànùca yáapicha uva iyacanáca. ⁴ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicawa áibata. Yá náibàacani. Yá namànica icháuná íiwita iwali. Yá namànica irí báawéeri manuísíwata. ⁵ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibata àniwa. Yá nanúacani. Néeseçawa íiwacali ibànùaca mamáalàacata yàasu wenàiwicawa áibanái àniwa manùbéeyéi. Yá níái icuèyéica uva ibànacalená nacapèedáidaca abénaméeyéi, nanúacaté nacái áibanái.

⁶ “Néseté yái bànacalé íiwacalica idèniacaté iiriwa abéerita, yáta máini cáininéerica yáaniri iicáca. Atata bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé iiriwa, íimacáiná íináidacawa iriwa yái bànacalé íiwacalica: ‘Báisíta nàapínáca nuiri íimétacanáwa’, íimaca íináidacawa iriwa. ⁷ Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená náimacaté nalíwáaca: ‘Yáara bànacalé íiwacalica yéetápinácaalíwa, yásí yàaca uva ibànacalená iiri iriwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanáni’, náimaca nalíwáaca. ⁸ Càita náibàacani, yá nanúacani. Yá náucacaté ichéecami uva ibànacalená yèewíise.

⁹ “Siùca nucàlidacué pirí càinácaalí bànacalé íiwacali imànínápiná nalí, níái icuèyéicaté bànacalé. Yàanàapíná nàataléwa, yá inúapíná níawa. Néese imàacapíná áibanái icùaca irí uva ibànacalená.

¹⁰ “Pidécuéca piléeca áiba comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalicúise. ¿Cánacué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté Dios ibànùnápináté israelita icuèrinápiná, quéwa íimaca báawáanápináté naicácani. Càité profeta itànàaca:

‘Níái imàníiyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiníiri iwàwacutáca capii irípiná yái íba náuquéricaté.

¹¹ Dios imànicáiná càì, íná wàaca Dios irí cayábéeri’, càité profeta íimaca nùwali”, íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái càiride iyúwa íba, israelita icuèrinápináca.

¹² Néseté abénaméeyéi néená níái judío íiwacanánáica nawàwa náibàaca Jesús náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càmiírita quéwa nadé náibàacani, cáalucáiná naicáca níái manùbéeyéi wenàiwicaca cayábéeyéica iicáca Jesús. Iná nàacawa Jesús ícha.

El asunto de los impuestos

¹³ Néseté judío íiwacanánái ibànùaca abénaméeyéi fariseo nàacaténáwa Jesús yàatalé, áibanái nacái cayábéeyéi iicáca rey Herodes íiwitáise. Nawàwacaté nasutáca néemiawa Jesús càulenéeri wawàsi iwali, náalimáidacaténá naicáwani icàlidáanápiná báawéeri iyúni yéewanápiná nacháawàaca iináwaná iwali romanonái yàasu gobierno íiwacanánái irí. ¹⁴ Yá nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí cáimiétaquéeri iyúta:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàníca báisíiri iyú, càmita nacái cáalu pía wenàiwica ícha càmicáiná pimàaca áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca píiwitáise cayábéeri ícha, néese péewáidaca wenàiwica báisíiri iyú nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulíaná nàyaca. Iná picàlida walíni báisíiri iyú iwali yái wasutéeripínáca wéemiawa píawa: ¿Cayábasiçca wapáyaida wáichawa nía plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobierno íiwacanánái icuèyéica wàasu cáli, càmicaalí nacái báawasicani? ¿Iwàwacutásiçca wapáyaidaca wáichawa níara romanoca, càmitasiçca iwàwacutá wapáyaidaca wáichawa nía? —náimaca.

¹⁵ Quéwa Jesús yáalíacawa càmita báisí nawàwa náalíacawa, nawàwacáita nacháawàaca iináwaná iwali meedá itàacái iwaliíise. Iná íimaca nalí:

—¿Cánacué píalimáida piicáwa núa picháawàcaténá nuináwaná iwali iwaliíise yái númérica? Néeni, pitécué nulí moneda nuicácaténáni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Yá natéca iríni. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cawiná yéenáiwana íchanàawa, cawiná nacái íipidená íchanàawa moneda iwali? —íimaca yái Jesúsca. Náimaca irí:

—Emperador íipidenáquéi íchanàawa, yéenáiwana nacái íchanàawa iwali, yái romano íiwacalínáca, icuèrica macái èeri mìnanaí —náimaca. ¹⁷ Iná Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulíanácué pipáyaidaca. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —íimaca yái Jesúsca. Yá máini náináidacawa néemiaca manuísíwata Jesús íimáaná, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwaná iwali itàacái iwaliíise.

La pregunta sobre la resurrección

¹⁸ Néseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwacaté wenàiwicanái iicánáca Jesús iquíná, íná nasutáca néemiawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

¹⁹ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise íimérica wíacué judíoca iwàwacutáca càì wamànica: Asíli yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iriwa yéenasàiri íinumiwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idèniaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipíná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi yéewanápiná nàyaca wenà-

wica icuèyéipiná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁰ Uwé, áibaalíté nàyaca siete namanùbaca yéenanái. Yá nabèeri yeedáca ìnupináwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. ²¹ Yá iméeréerimi yeedáca úa ìnupináwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. Càita nacái iméeréerimi àniwa yeedáca iríwa úa, yá yéetácawa uícha méenibeta. ²² Càité níái sietéeyéica imanùbaca needáca úa quéwaté méenibecata néetácawa uícha macáita. Néese uétácawa átata náami. ²³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái ìnáiáanáwa, néese ¿càinápinásica uniri náicha níái sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawa macáicáináta náinucaté úa —náimaca naicáanica Jesús iquíniná. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha càmicáinácué pialíwaca càinácaalí íimáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmaliçué. Càmitacué nacái pialíwaca Dios íiwitáise iwali, yái yáaliméerica imichàidaca wenàiwica yéetácáisi íicha. ²⁵ Aibaalípiná yéetéeyéimiwa nacúcaapinácawa, quéwa càmita nacàsàapináwa, níái asianáica, inanáí nacái, nàypinácáiná càiwade iyúwa chènuníiséeyéi ángel iyáaná càmfíyéica icásàawa. ²⁶ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapiná wenàiwica áibaalípiná, quéwa pidécuéca piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçué, íná ¿cánácué càmita pialía péemiaca càinácaalí íimáaná? Moisés ibàlùacatéwa Dios íipunita mawiénita maléeneri àicu irí yeeméericawa quichái iyú, yá Dios íimacaté Moisés irí: 'Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái', càité íimaca yái Diosca. ²⁷ Dios càmita icúa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! Néese Dios icúaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué pialíacawa cáuca nía Dios yáapicha, níái Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácáanitatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucàidáanápiná yéetéeyéimiwa áibaalípiná. Pidécuéca piméeràacawa máini déculé báisíiri tàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca.

El mandamiento más importante

²⁸ Abéeri néená níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu yéemiacaté saduceonái isutáaná yéemiawa Jesús, yá nacái yáalíacawa Jesús icàlidacaté nalíni cayábéeri iyú. Néese yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemiawa Jesús:

—Nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulíerica wamàníinápináca. ¿Càiríiná náicha máiniíri cachàinica náicha canánama wamàníinápiná? —íimaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca irí:

—Yái Dios ichùulianáca máiniírira cachàinica náicha canánama wamàníinápiná càì íimaca: 'Péemiacué, píacué israelitaca. Iyaca abéerita Wacuèrinásàiri, yái Wacuèriná Dios. ³⁰ Cáininá piicáca Picuèrináwa Dios macái piwàwalíçué, macái picáuca iyú nacáiwá, macái píiwitáise iyú nacáiwá, macái pichàini iyú nacáiwá', càì íimaca yái Dios ichùulianáca máiniírira cachàinica náicha canánama wamàníinápináca. ³¹ Yá

pucháibáaná tàacáisi Dios ichùulianáca máiniíri cachàinica náicha canánama wamàníinápiná càì íimaca: 'Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawá', càì íimaca yái Diosca. Canáca áiba tàacáisi cachàiniíri náicha níái pucháiba tàacáisica —íimaca yái Jesúsca. ³² Néese yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu íimaca Jesús irí àniwa:

—Cayábéeri yái picàlidéerica walí, pía yéewáidéerica wía. Pidéca picàlidaca walí báisíiri iyúni. Iyaca abéerita Dios. Canácata íicha áiba. ³³ Yá nacái cáininácaalí waicáca Dios macái wawàwalíçué, macái wáiwitáise iyú nacáiwá, macái wachàini iyú nacáiwá, yá nacái cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná waicáca wíawawá, yásí máiniíri cawènicca Dios iicácani náicha macái pírái íiwitáaná wanuéyéica Dios irí iyúwa sacrificio, macái ofrenda íiwitáaná nacái wamàaquéerica Dios irí neemácaténá sacrificio altar íinata —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu.

³⁴ Cayábaca Jesús yéemiaca icàlidáanacani, yái yéewáidéerica wenàiwica icàlidacáinaténi cáalíacáiri iyú, íná Jesús íimaca irí:

—Yá batéwata pimàaca Dios icúaca pía —íimaca yái Jesúsca. Néese cáaluca macáita níái Jesús yúuwidaca. Càmita nawàwa nasutáca néemiawa quirínamani, yái Jesúsca, náalimáidacaténá naicáwani, yéewanápiná nacháawàca iináwaná iwali itàacái íwalísewa. Cáaluca nasutáca néemiawani, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién descende el Mesías?

³⁵ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo irícu, yá íimaca nalí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu càmita néewáida nía macái tàacáisi iyú Dios itàacái icàlidéerica Mesías iwali, yái Picuèrinápinácuéca Dios ibànueripinácuéca píri, píacué judíoca. Náimacáita rey David itaquèrinámicaní. Quéwa rey David íimacaté áiba wawàsi nacái Mesías iwali. ³⁶ Espíritu Santo imàacacaté David itànàaca yái tàacáisica:

'Nucuèriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picúacaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piúwidenáiwá, íimaca yái Diosca', càité íimaca yái Davidca.

³⁷ Yái rey David íimacaté Mesías iwali 'Nuíwacali', íná éwita rey David itaquèrinámícanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca iwali rey David Iiwacali nacáicaní —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

³⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca nía, yá íimacaté nalí: "Piicácué píichawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Picácué píyaca càide iyúwa nàyaná. Casíimáica nèepunícawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa

madécaná èeri, nayúunáidacáiná casíimáica Dios iicáca nía. Nawàwa wenàiwicanáí itàidaca nía cáimié-taquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. ³⁹ Máiní nawàwa náaw-inacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi wenàiwica yáawinacatáicawa macáí wenàiwica yàacuésemi judiónáí yéewáidacàalu irìcu. Nacutá nacáí cayábanaméeyéi yàalubáisi cáimiétacanéeri yáaw-inacatáicawa macáí wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanáí naicáca nía iyúwa máiniyéica cachàinica. ⁴⁰ Níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nayéedùaca nacáí nacapèemi, nàasumi nacáí, náicha níái catúulécanéeyéi inanáí inirimi yéetéeyéimicawa íicha. Néese nasutáca Dios íicha déecuiri iyú, yéewacaténá áibanáí iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yúuwichàidéeyéipiná cachàiníiri iyú náicha áibanáí cabáyanéeyéica”, íimaca yáí Jesúsca.

La ofrenda de la viuda pobre

⁴¹ Aiba èerité Jesús yáawinacawa templo irìcu, abémàalé ofrenda yàalu íicha wenàiwica iwàlùadacataléca plata namàaquéerica Dios irí. Yá iicáca wenàiwicanáí iriadaca yàasu platawa ofrenda yàalu iriculé namàacacaténáni Dios irí. Yá iicáca madécaná càasuíyéi naliadaca néré manùba plata. ⁴² Néese inanáí yàanàaca néré, catúulécanéechúa, inìrimi yéetéechúamicawa íicha. Yá uliadaca moneda ofrenda yàalu iriculé, pucháiba moneda cobréeyéi púbéeyéi, càmiyéica máiní cawènica. ⁴³ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa. Yá íimaca nalí:

—Péemiácué cayába, úái manìríichúami catúulécanéechúaca udéca umàacaca ùasu ofrendawa Dios iiquéeri iyúwa manuiri iwèni náicha canánama yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu iriculé. ⁴⁴ Macáita níái áibanáí nàacaté ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníiri íichawa, quéwa úái catúulécanéechúaca, udéca umàacaca ofrenda Dios irí macáita yáí udènièrimica uwèniánápináca uyáacaléwa —íimaca yáí Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

13 Jesús imusúacatéwa templo íicha, yá abéeri yéewáidacalé íimaca irí:

—Wáiwacali, íiicáca níaí templo yàasu íba cayábanaméeyéica, nía nacáí capii manuínaméeyéica, cayábanaméeyéi iicacánáwa templo itéeséeyéica! —íimaca. ² Quéwa Jesús íimaca irí:

—Péemí cayába yáí núméeyéica pirí iwali, níái capii manuínaméeyéica. Aibaalípiná canácata capii yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba íinata. Macáita níái capii templo itéeséeyéica namáalàapináta nacáíwa —íimaca yáí Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néeseté Jesús yàacawa yéewáidacalénáí yáapichawa dúli néré íipidenéechúa Olivos, íimáanáca

olivo inàlimaná. Uái dúli iyéechúaca abémàise templo íicha. Yá Jesús yáawinacawa. Néese Pedro, Santiago nacáí, Juan nacáí, Andrés nacáí nàacawa yàatalé méetàucuta áibanáí íicha. ⁴ Nasutáca néemiawa Jesús càicaalínápinácaalí ichàbawa yáí wawàsi Jesús icàlidéericaté nalí templo iwali, càinácaalí iyú nacáí nadépinaté náalíacawa templo imáalàanápinácatéwa mesúnamáita.

⁵ Néese Jesús íimaca nalí: “Píicácué píichawa cayába ipíchaná áibanáí ichiwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapinácawa. ⁶ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapiná icàlidéeyéipiná ichiwawa. Náimapiná núacasa níata. Yá nacàlidapiná nachiwawa. Càipiná náimaca: ‘Núacata yáí Mesíasca, ípidenéerica Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipiná náimaca namànica nachiwawa. Yá nachiwáidapiná manùba wenàiwica.

⁷ “Píicácué cáalu piwàwa péemiápinácaalícué áibanáí itànica ùwicáí ináwaná iwali, namànínása ùwicáí mawiénita, déecubàata nacáí. Càita iwàwacutá namànica, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yáí èeriquéi. ⁸ Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapiná áiba cáli néeséeyéi íipunitawa, áibanáí gobierno namànipiná ùwicáí áibanáí gobierno íipunitawa. Yá canánama cáli icusúapinácawa. Yá nacáí manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicáí iyú. Quéwa macáita yáí yúuwichàacáisica, yátanica idàbàanéeri yúuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanáí idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

⁹ “Píicácué píichawa áibanáicáiná judiónáí náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná iwali nàyacàle icuèrinánáí iríwa. Aibanáí icapèedáidapinácué píawa judiónáí yéewáidacàalu irìcu. Yá áibanáí náibàapinácué píawa nacháawàacaténá piináwaná iwali càmiyéi judío icuèrinánáí irí, reynáí irí nacáíwa peebáidacáinácué nutàacáí. Càipiná Dios imàacacué namànica pirí, yéewanápiná picàlidaca nalí nutàacáí.

¹⁰ Ipíchawáise imáalàapinácawa yáí èeriquéi, yá iwàwacutápiná macáí èeri mìnánáí yéemíaca nutàacáí cayábéeri. ¹¹ Néenialípiná náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué pía náiwacanánáí iríwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwàwawa iwali càinácaalí iyú píalimá picàlidaca nalí nutàacáí. Pibàlùapinácué náipunita, yá picàlidacué nalí càinácaalí tàacáisi Dios ichùulèripinácuéca picàlidaca nalí, càmicáinácué picàlidapiná nalí píasu tàacáisiwa meedá, néese picàlidapinácué nalí nutàacáí Espíritu Santo imàaquéeripinácuéca píalíacawa. ¹² Néenialípiná wenàiwicanáí nacháawàapiná néenánáisiwawa áibanáí irí, néenánáí néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacáí. Aibanáí nacáí nasèenái nacháawàapiná néenibewa néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacáí. Aibanáí néenibe nacáí nawènúadapiná náiwitáisewa nasèenái íichawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ¹³ Macáí èeri mìnánáí báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáiná nutàacáí, quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacáí mamáalàacata àta néetáacatalétawa, níacata nuwaséeyéipiná Dios yàasu yúuwichàacáisi íichawa.

¹⁴ “Aibaalípiná piicápinácué wenàiwica imànica áiba báawéeri casaquèeri wawàsi templo irícu, aléde càmí-cataléca Dios imàaca wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios íicha —piacué iléeyéica yáí tàacáisica, péemiácué cayábani—íná pi-icápinácaalícué yáí wenàiwica ìyaca néré, yásí macáita wenàiwica ìyéeyéica cháí Judea yàasu cáli iwàwacutá napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁵ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa ìyaca icapèe ipùata sàabadéeri íinatawa néenialípiná, iwàwacutá càmíta nèepùa nawàlucawa nacapèe irículéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁶ Cawinácaalí ìyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmíta nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmíta nèepùawa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁷ Inàuwichàapínácaawa manuísíwata cawinácaalí inanái idéericuíyéica, nía nacái inanáica yéeyéica quirasii ìira ìinisi!, càmícáiná náalimá napiacawa ráu-namáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. ¹⁸ Pisutácué Dios íicha ipíchanácué iwàwacutá pipi-acaawa uníabépi, máinicáinácué càulenáca piacawa. ¹⁹ Néenialípiná wenàiwicanái yùuwichàapínácaawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái íicha, Dios idàbacatáiseté yáí èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmíripínáta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái íicha càiripínáta cháí èeri irícu. ²⁰ Càmícaalí Wacuèriná Dios imàaca maléenéeripínátáni yáí yùuwichàacáisica, yásí macái èeri mìnánái yéetápinácatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripínácani cáininácáiná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

²¹ “Néese néenialípiná áibanái íimapínácué piríwa: ‘Aquialécué, piicáca chácata ìyaca yáí Mesíasca’, càipíná náimaca; áibanái nacái náimapínácué piríwa: ‘Picácué Mesías ìyaca néré, yáí judío icuèrináca’, càipíná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani.

²² Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapínáca, icàlidéeyéipíná ichìwawa, náimapíná Mesíasca nía, judío icuèrinápiná; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàapíná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapíná natàaníinása Dios inùmálicuise. Namànipíná yáí càmírica wenàiwica idé imànica. Càipíná náasáidaca nachàniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapíná nachìwáidaca Dios yàasu wenàiwica, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmícaalí Dios yàasunái iicá íichawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái. ²³ Iná p̄iicácué píichawa cayábani! Nudéca nucàlidacuéca piríni, macáita yáí iwàwacutéericuéca pialíacawa ipíchanácué nachìwáidaca pía. Nudéca nùalàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapínácaawa”, íimaca yáí Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁴ Jesús íimacaté nalí àniwa: “Néenialípiná idécanáa-mi ichàbacawa yáí yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri, quéeri nacáwa càmíta amalá icànaca. ²⁵ Dùlupùta

nacái nacaláapínáwa chènuníise. Yásí cachàiníyéi wawàsi ìyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáwa.

²⁶ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asiali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíise cachàiníri nuíwitáise iyúwa, nucamaláná mèlumèluíri irícuwa nucàcaténá macáita. ²⁷ Nubànùapíná nùasu àngelnáwa, yá nàwacáidapíná nulí nùasunái nuedéeyéica èeri mìnánái yèewíise àta alénácaalí nàyaca macái cáli imanùbaca cháí èeri irícu.

²⁸ “Péemiácué cayába comparación higuera yéetaná ìwali: Càisinàcaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá pialíacuécawa mawiénica camuí. ²⁹ Càita nacái piicápinácaalícué ichàbacawa macáita yáí nucàlidéericuéca pirí ìwali, yásí pialíacuécawa mawiénica núa, nùanápínáwa néese àniwa, núa asiali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi inùma irícu, iwàlùanápínáwa capíi irículé. ³⁰ Péemiácué cayábani, macáita yáí siùquérica tàacáwa nucàlidacuéca pirí ìwali, macáita ichàbàanápínácaawa ipíchawáise néetácaawa macáita wenàiwica ìyéeyéipínáca néenialíwa. ³¹ Yá capíraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínácaawa áiba èeriwa, néese nutàacái càmíta imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácaawa càiwade iyúwa nucàlidáanácué piríni.

³² “Quéwa canácata yáaliériwa chácátáinápínácaalí yáí èerica, chènuníiseyéi àngelnái nacái càmíta náalíwa, núa nacái Dios Íirica, càmíta nùalíwa chácátáinápínácaalí yáí èerica, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³³ “Iná picùacué piyacani, yáí èeripínáca, pisutácué nacái Dios íicha, càmícáinácué pialíawa chácátáinápínácaalí nuénáíwaná yàanàaca. ³⁴ Péemiácué comparación: Nuénáíwanápíná ìyaca càide iyúwa asiali yàacaalíwa ipáchiacaténá déeculé. Ipíchawáise imusúacawa icapèe íichawa, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáwa. Yá ichùuliaca nacùanápíná icapèe, yàasu nacái. Macái icàlida nalí náibaidéeripínáca. Yá ichùulíaca yàasu wenàiwicawa icuèripíná capíi inùma ipíchaná iimáca, ituíyàanápíná mamáalàacata àta náiwacali yàanàacataléta àniwa. ³⁵ Iná núumacué pirí, picùacué cayába nùanàaca àniwa, càmícáinácué pialíawa nuénáíwaná, núa ìyéerica càide iyúwa capíi íiwacali, chácátáinápínácaalí nùanàaca àniwa, nùanàapínácaalí táicalé, càmícaalí nacái catá bamuchúami, càmícaalí nacái cawámai itàacaalí, càmícaalí nacái mapisáita. ³⁶ Picùacué cayába nùanàaca ipíchanácué nuèpùapínácaalí nùanàaca àniwa, yáta nùanàacuéca pía meedá càmíyéica íibaida nulí cayába, càide iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá. ³⁷ Yáí núuméericuéca pirí, núuma nacái macáita nùasu wenàiwica iríwa: Picùacué cayába nùanàaca àniwa”, íimaca yáí Jesúsca.

Conspiración para arrestar a Jesús

14 Iwàwacutácaté pucháiba èeri ipíchawáise judónái yàasu culto íipidenéeri Pascua, nayáacaalíté pan càmíri idènia levadura. Sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nacutáca càinápinácaalí iyú yéewanápíná

náibàaca Jesús ibàacanéeri iyú nanúanápínáni. ² Abé-naméeyéi náimaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níái manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé irícu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

³ Jesús yàacatéwa Betania iyacàlená néré, yá iwàlùacawa Simón icapèe irículé, yái Simón ichùnìericatéwa cháunási lepra ícha. Néese idècunitàacá Jesús iyaca mesa idaní iyáacaténa iyáacaléwa, yá abéechúa inanái yàanàaca itéechúaca catùu ucáapi irícuwa, abéechúa catùu cawèníiri íba alabastro icatùalená, ipuniéchéuawa séenási pumèníiri isàni iyú, ípidenéeri nardo, máiníiri cawènica. Yá ubacáca catùu inùma, yá ùcùuaca séenási Jesús íiwita iwali, yái séenási pumèníirica isàni. ⁴ Néese abénaméeyéi néená níái iyéeyéica néeni, yá calúaca nía iwàlìise yái umànínáca. Náimaca nalíwáaca:

—Máiní báawéeriquéi úcáanáca meedá yái pumèníirica isàni cawèníirimica. ⁵ Yái pumèníirica isàni iwèníiri trescientos ichàbaníiseta denario, cawèníiyéi plata abéeri camuí iwènicatái. Iná ¿cánacáwa càmita uwéndani ùacaténa iwènináami catúulécanéeyéi irí? —náimaca nalíwáaca. Yá nacúisaca náichawa úái inanáca. ⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Pimàacacué umànica càide iyúwa uwàwáaná. Picácué pisàiwica ulí wawàsi. Udéca umànica nulí cayábéeri. ⁷ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàyacuéca pèewi càiripináta, íná yéewa píalimá piyúudàaca nía càinácaalí èeri piwàwacatáicacacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmiírira iyapiná píapichacué càiripináta cháí èeri irícu. ⁸ Uara inanáca udéca umànica nulí yái cayábéerica úaliméerica umànica. Udéca ùcùuaca nùwali perfume nusànipiná ipíchawáise nuétácawa, yéewanápiná nabàliaca núa, càide iyúwa judiónái imàníná yéetéeyéimiwa irí. ⁹ Péemiacué cayába, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri irícu, yái tàacáisi íiméerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yásí nacái nacàlidaca uináwaná iwali càinácaalí iyú úái inanáca umànínáté nulí cayábéeri. Càipiná nawàwalica úawa —íimaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁰ Néeseté Judas Iscariote, abéeri néená níái docéeyéica imanùbaca Jesús yéewáidacaléca, yàaca itàanica sacerdote íiwacanánái yáapicha, itéenápiná nía Jesús yàatalé náibàacaténa. ¹¹ Níái sacerdote íiwacanánáca néemiacaalíni, yá máiní casíimáica nawàwa. Yá nacàlidaca Judas irí nàanápínáté irí plata itéenápináca nía Jesús yàatalé náibàacaténa. Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càicaalínacatáipináta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténa.

La Cena del Señor

¹² Idàbàanéeri èeri yàanàacaté judiónái yàasu culto yaalí ípidenéerica Pascua nayáacaalíté pan càmfiri idènia levadura. Yáté èerica nanúacaté oveja wàlisàni iyúwa sacrificio càide iyúwaté náiwitáise iyáaná nayáacaténa oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Yáté èerica Jesús yéewáidacalénái isutáca yéemiawani. Náimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìacaténa piyáapiná nacáiwá yàacási Pascua pinéerica piyáacaténa wáapicha? —náimaca irí. ¹³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa pucháiba yéewáidacaléwa ibànùacaténa nía. Yá íimaca nalí:

—Piacuéwa Jerusalén iyacàlená irículé. Abéeri asiali ípunitáidapínacué píawa, itéerica úni catùalícu. Piacuéwa yáamiwáise, ¹⁴ àta iwàlùacatalétawa capíirículé, néese píimacué capíi íiwacali irí: 'Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemiawa pía alénácaalí capíi imàdàaná ìya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa', píimacué irí. ¹⁵ Néese yáasáidapínacué pírwani, capíi imàdàaná manuírí iyéerica chènunibàa càli inàni íicha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walíni néré wayáapíná Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese nàacawa Jesús íicha níái yéewáidacaléca, yá nawàlùacawa Jerusalén iyacàlená irículé. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. Néese nachùnìaca yàacási Pascua pinéerica. ¹⁷ Néeseté catáca yàacawa, yá Jesús yàanàaca néré doce namanùbaca yéewáidacalé yáapichawa. ¹⁸ Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa mesa iwéré, Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, abéeri péenacué, iyéerica iyáacaléwa núapicha siúcade, itépiná nùuwidenái náibàacaténa núa —íimaca nalí.

¹⁹ Yá idàbaca achúmaca nawàwa, íná nadàbaca nasutáca néemiawani abéerinamata. Náimaca Jesús irí:

—¿Núasica? —náimaca. ²⁰ Jesús íimaca nalí:

—Abéeri péenacué docenacué pimanùbaca pía, yái yáapúadéerica pan núapicha quirápieli irículé, yácata itéeripináca nùuwidenái náibàacaténa núa. ²¹ Báisita núa, asiali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nùwali Dios inùmalicuíse; quéwa Ímáiníiripiná yùuwichàacawa yái asialica itéeripináca nùuwidenái náibàacaténa núa! Cayába cachàinitésica írítáni càmicaalíté imusúa íicáca èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²² Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi irículéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri iwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca nalíni. Iimaca nalí:

—Peedácué piyáawani, yácata nuiná yái —íimaca nalí.

²³ Néese yeedáca copa icáapi irículéwa, abéechúa copa idènièchúa irícuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri iwali yái uva ituníca. Néese ichàbáida nalíni, yá macáita nàiracani. ²⁴ Jesús íimaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripinácawa nuíchawa cruz iwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéeri nacái báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imàníirica wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁵ Péemíacué cayába, càmita nuèpùà nuìrapináca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripiná nuìracataléta wàlisài uva ituní yàcalé iricu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

²⁶ Néeseté idécanáami nacántàaca salmos, yá nàacatéwa dúli nérépiná ípidenéechúa Olivos, íimáanáca olivo inàlimaná. ²⁷ Jesús íimaca nalí:

—Macáitacué piwènúadapiná nuícha píiwitáisewa, yá pimàacapinácué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànáná tàacáisi Dios icàlidéericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúpiná yái icuèrica nupíra ovejanáwa, néese nupíra ovejanái napiapiná nacàlìlacawa’, íimacaté yái Diosca. ²⁸ Quéwa idécanáami numichàacawa yéetácáisi íicha, yásí nùacuéwa pípíchalé Galilea yàasu cáli néré, yá nuípunitáidapinácué pía néréwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁹ Néese Pedro íimaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicánita càmita numànipiná càì —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Jesús íimaca irí:

—Péemí cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawirípiná, yá pimànipiná pichíwawa máisiba yàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali, ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Quéwa Pedro íimaca irí cachàiniíri iyú mamáalàacata:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicánita càmita nucàlida nuchíwawa càmiínasa núalía píwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita níái áibanái càì náimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³² Néeseté nàanàaca bànacalé inàlima néré ípidená-cataléca Getsemaní. Yá Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Píawinacuéwa cháí idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

³³ Yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá Jesús idàbaca icalùadacawa báawanama, máini achúmaca iwàwa íináidacawa icalùniwa. ³⁴ Yá íimaca nalí:

—Máini achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalicuísewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué píimá pìyaca —íimaca nalí.

³⁵ Néese Jesús isirùacawa napíchalé achúmáanata. Jesús yúuwàa irìacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá isutáca Dios íicha wawàsi asásí cayábacaalí iwasàanápíná Jesús yùuwichàacáisi íicha, yái yùuwichàacásica yàanèeripinátéwa iwali mesúnamáitaté. ³⁶ Càité Jesús isutáca yáawawa Dios íicha:

“Núaniri, píacata yáaliméerica imànica macái wawàsi. Iná piwasàaca núa íicha yái nùuwichàanápínacawa yàanèeripinácawa nùwali siúcade; quéwa, càmicaalí cayábani yái piwasàanáca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáaná”, íimaca isutáca Dios íicha yái Jesúsca.

³⁷ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía íiméeyéicáita. Néese íimaca Pedro irí:

—Simón, ¿cáná píimá? ¿Cáná càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná? ³⁸ Picácué píimá píyaca, pisutácué nacái píawawa Dios íicha yéewacaténácué pimawèniadaca píichawa báawéeri, Satanáscáiná yáalimáidapinácué pía pimàniínápíná píbayawanáwa. Píwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué píiná meedá —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yèepùà yàacawa náicha àniwa. Yá yèepùà isutáca Dios íicha càide iyúwa idéénaté isutácáwaca. ⁴⁰ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yásí yàanàaca nía íiméeyéicáita àniwa, máincáiná cadapùleca nía báawanama. Idécanáami icawàidaca nía, yá báica naicáca níawawa iwéré.

⁴¹ Yá Jesús yèepùà iwènúacawa náicha àniwa, yá isutáca yáawawa Dios íicha àniwa. Néese yèepùà yàacawa nàatalé àniwa máisiba yàawiríánápíná. Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué píimá píyaca? ¿Cánácué píyamáidacáitacuéwa meedá nacái? Pidécuéca píimáca, íná pimichàacuéwa, nuénáiwánacáiná idéca yàanàaca presocatáipináca namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica inúaca núa, núa asiali Dios néeséerica. ⁴² Pimichàacuéwa, wàanácuéwa; áca néese yái asialica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴³ Idècunitàacá Jesús itàanica, yáté Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Natéca espada machete nacáiri, wacàba nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipináca Jesús. ⁴⁴ Judasca, yái itéeripináté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalíni quéechacáwa càinápinácaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas íimaca nalí quéechatécáwa: “Yái asiali nutàidéeripináca, nusùsuèripináca nacái inàni iwali, yácata Jesús. Iná píibàacuéni, pitécué píacawa cachàiniíri iyúni”, càité íimaca nalí yái Judasca. ⁴⁵ Inaté Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá íimaca Jesús irí:

—[Nuíwacali! —íimaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni iwali càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná nataidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ⁴⁶ Néese níái manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jesús, nacùacani presoíri iyú. ⁴⁷ Quéwa abéerita néená níái yéewáidacaléca iyéeyéica néré Jesús yáapicha iwatàaca yàasu espada ma-

chete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatátá, yá inúacatátá abéeri asiali iwali espada iyú, quéwa isasàacáita meedá yúuwi abéemàa, yái sacerdote íiwacalíná yàasu wenàiwicaca. ⁴⁸ Néese Jesús isutáca yéemiawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánacué pianàa nùatalé cacáapisàiwaca espada machete nacáiri, wacàba nacái píibàacaténacué núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica, càmicáinacué nupéliapíná píipunita. ⁴⁹ Macái èeri imanùbaca, nùyacatécué pèewi idècunitàacá nuéwáidaca wenàiwica templo irìcu, yá càmitatécué píibàa núa néenibàa. Quéwa píalimácué píibàaca núa siúcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuinàwaná iwali Dios inùmalicuise —íimaca yái Jesúsca.

⁵⁰ Néese macáita Jesús yéewáidacalénái namàacaca Jesús abéerita néré. Yá napiacawa. ⁵¹ Núa Marcos quéwa, ùuculiiricaté núa, nùacatéwa Jesús yáamiwáise. Nudèniacaté nùwaliwa manuíri wáluma meedá, nùuquéricaté nùwalísewa. Néese níái wenàiwica náibàaca núa. ⁵² Quéwa numusúacàtécatawa nùasu wálumami íichawa, yá nupiacawa náicha mabàleta meedá.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵³ Néeseté natéca Jesús sacerdote íiwacalíná icapèe néré. Néese nàwacáidáyacacawa macáita sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. ⁵⁴ Yá Pedro yàacawa Jesús yáamiwáise déecuise. Yá iwàlùacawa bàacháwáa iriculé, yái sacerdote íiwacalíná icapèe ibàacháwalenáca. Yá Pedro yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro yáawinacawa mawiénita quichái irí yàanabàcaténá néeni.

⁵⁵ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái macáita Junta Supremanái israelita íiwacanánái nacutáca wawàsi Jesús iwali namàacáanápíná úwinái inúacani. Quéwa càmitaté náalimá nàanàaca báisiiri wawàsi iwali. ⁵⁶ Yáacáiná éwita manùbéeyéi wenàiwica nacàlidacáaníta nachiwawa Jesús iwali, càicáaníta càmita abédanama natàanica. ⁵⁷ Aibanái nabàlùacawa nacàlidacaténá nachiwawa. Yá náimaca:

⁵⁸ —Wadéca wéemiaca càì íimaca: 'Numáalàidapíná yái temploca asianái imàníirica, néese máisiba èeri irìcu, yá numichàidapíná áiba templo càmiírita asianái imàni', càì íimaca —náimaca nacháawàaca Jesús iinàwaná iwali.

⁵⁹ Quéwa éwita nacàlidacáaníta càiri chìwái, càicáaníta càmita abédanama natàanica àniwa. ⁶⁰ Néese sacerdote íiwacalíná imichàacawa ibàlùacawa nàacuése. Yá isutáca yéemiawa Jesús:

—¿Cáná càmita picàlida piinàwanáwa? ¿Càiná píimaca iwali yái nacàlidéerica piwali nacháawàanàca piinàwaná iwali? —íimaca Jesús irí.

⁶¹ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náicha mamáalàacatani, caná-

ca icàlidáaná iinàwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacalíná isutáca yéemiawa àniwani. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica yái Mesíasca, yái judío icuèrinápínáca, yái cayábéeri Dios Iirica? —íimaca. ⁶² Jesús íimaca irí:

—Báisita, yáca núa yái. Yá áibaalípiná piicápinacué núawa, asiali Dios néeséerica. Piicápinacué núawinacawa nùyaca Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàiniirica náicha canánama nucùacaténá yáapicha macáita. Yá piicápinacué nacái nùanàaca àniwa acalèe yèewíise chènuniise —íimaca yái Jesúsca.

⁶³ Néese sacerdote íiwacalíná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemiaca yái tàacáisi Jesús íiméerica Dios iwali. Yá sacerdote íiwacalíná íimaca nalí:

—[Càmita iwàwacutá wéemiaca áibanái icàlidáaná iinàwaná iwali! ⁶⁴ Pidécucéca péemiaca itàanica báawéeri iyú Dios iwali, icàlidaca iwaliwa Dios Iiricani. ¿Càinásicué wamànica irí? —íimaca. Yá abédanama náiwitáise macáita cabáyawanáca naicàceni, iwàwacutáanáca nacái yéetácawa, náimaca.

⁶⁵ Néese abénaméeyéi néená nadàbaca nàapisáidaca Jesús inàni, nabàlia nacái ituí, yá nacapèedáidacani, náimaca irí:

—[Píwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí yái inúadáida pía! —náimaca irí, naicáanica iquíniná. Yá nacái úwinái icuèyéica templo nanúadáidaca Jesús inàni iwali.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁶ Pedro iyacaté capíi yàapumàalìcubàa, bàacháwáise. Néese inanái yàanàaca néré, sacerdote íiwacalíná yàasu wenàiwicaca. ⁶⁷ Uicáca Pedro yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca irí:

—Pía nacái yèepuniirítéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret iyacàlená néeséerica —úumaca. ⁶⁸ Pedro quéwa imànica ichiwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús iwali. Yá íimaca ulí:

—Càmiírita núalía iwali. Càmita nacái núalía càinácaalí iwali pitàanica piyaca —íimaca icàlidaca ichiwawa yái Pedroca, cáalucáináni. Yá Pedro yàacawa náicha iwáiná inúma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Néese cawámai itàaca. ⁶⁹ Néese úái íibaidéechúaca uicáca Pedro àniwa. Yá udàbaca ucàlidaca Pedro iinàwaná iwali wenàiwicanái irí iyéeyéica néeni. Yá úumaca nalí:

—Yá asialiquéi abéeri néená níái Jesús yáapichéeyéica —úumaca. ⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichiwawa àniwa càmiínáca yáalía Jesús iwali ipíchaná náibàacani nacái, yái Pedroca. Néese achúma yáwanáitacáwa àniwa áibanái iyéeyéica néeni náimaca Pedro irí àniwa:

—Báisita píaca abéeri néená níái Jesús yáapichéeyéica, Galilea yàasu cáli néeséericáiná nacái pía —náimaca. ⁷¹ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichiwawa cachàiniiri tàacáisi iyú, báawéeri nacái báawanama báisí báisíiwata Dios yáaliéricawa. Yá íimaca nalí:

—[Càmita núalía iwálíra asiali pitàaníricuécá iwali! —íimaca icàlidaca ichiwawa yái Pedroca, ipíchaná náibàacani, cáalucáináni, yái Pedroca.

⁷² Yáta cawámai itàaca àniwa pucháibáaná yàawiriápiná. Néese Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íméricaté irí: 'Ípíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiriápiná, yá pimànipiná pichíwawa máisiba yàawiría, pímapiná càmítasa pialía nùwali', càité idéca ímaca yái Jesúsca. Yá Pedro íchàaníca cachàiníri iyú.

Jesús ante Pilato

15 Néeseté amalácaalí nawicáu, yá nàwacáidáyacacawa, níái sacerdote íiwacanánáica, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía macáita Junta Supremanái, israelita íiwacanánáica, náináidacaténáwa càinácaalí namàinínápinaté Jesús irí. Yá nadacùaca náichawa Jesús. Yá natécani presoíri iyú Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli, yéewacaténá Pilato yéemiaca Jesús iináwaná iwali, ichùulianápiná úwinái inúaca Jesús. ² Néese Pilato isutáca yéemiaca Jesús:

—¿Báisisica judío icuèrinásàirica pía? —íimaca. Néese Jesús ímaca irí:

—Báisíta, núacani. Pidéca càì píimaca —íimaca yái Jesúsca.

³ Néese sacerdote íiwacanánái nacháawàaca Jesús iináwaná iwali. Náimaca Jesús imànicasa madécaná wawàsi báawéeri. ⁴ Iná Pilato isutáca yéemiaca Jesús àniwa. Yá ímaca Jesús irí:

—¿Cáná càmíta picàlida nulí piináwanáwa càinácaalí pidéena pimànica? Péemíca nacháawàaná piináwaná iwali manùba wawàsi iwali —íimaca yái Pilatoca.

⁵ Canácata quéwa Jesús ímáaná irí, iná Pilato íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí, càmíta Pilato yáaliáwa íináidéeripináwa Jesús iwali.

Jesús es sentenciado a muerte

⁶ Camuí imanùbaca judíonái imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yá Pilato gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judíonái irípiná, càirínácaalí presoíri nawàwéerica. ⁷ Néenialíté iyaca asiali íipidenéerica Barrabás presoíyái ibànalícu, náapícha áibanái wenàiwica inuényéicaté wenàiwica ùwicái iricuná, namànicaalíté ùwicái romanonái yàasu gobierno íipunita. ⁸ Iná áibanái wenàiwica yàanàaca, yá nadàbaca nasutáca Pilato íicha wawàsi iwasàanápíná nalí abéeri presoíri càide iyúwaté íiwitáise iyáaná. ⁹ Yá Pilato ímaca nalí:

—¿Píwàwasícué nuwasàaca pirí Jesús, yái judío icuèrináca? —íimaca yái Pilatoca Jesús iwali. ¹⁰ Càica Pilato isutáca yéemiaca nía, Pilato yáalfacáinatéwa báawaca sacerdote íiwacanánái iicáca Jesús, máinicáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca náicha Jesús, iná sacerdote íiwacanánái náibàcaté Jesús nacháawàcaténá iináwaná iwali Pilato irí. ¹¹ Quéwa sacerdote íiwacanánái nawènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Jesús íicha nasutácaténá Pilato íicha wawàsi iwasàanápíná nalí Barrabás. ¹² Pilato isutáca yéemiaca nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásicué píwàwa numànica Jesús irí, yái píiméricuécá iwali judío icuèrinásàirica? —íimaca yái Pilatoca. ¹³ Yá náimaca Pilato irí néemianícawa:

—Pitàtàacuéni cruz iwali! —náimaca madécaná yàawiría. ¹⁴ Pilato ímaca nalí:

—¿Cáná? ¿Càinásicá báawéeri imàni? —íimaca yái Pilatoca. Quéwanáta néemianícawa àniwa:

—Pitàtàacuéni cruz iwali! —náimaca. ¹⁵ Iná Pilato iwàwacáiná cayábaca nía yáapícha, níái judíoca, iná iwasàaca nalí Barrabás. Yá ichùuliaca yàasu úwináwa icapèedáidáanápíná Jesús mabàleta cachàiníri cabèesi iyú. Idécanáami nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha, yá Pilato yèepùadacani úwinái irí natàtàacaténáni cruz iwali.

¹⁶ Néese úwinái natéca Jesús bàacháwáise capíi íicha, yái Pilato icapèe manuírca. Yá namáidaca macáita néenánáwa úwinái nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese. ¹⁷ Néese náucaca ruana Jesús íwalíise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri, quíiréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle. Néese namànica tuírí culèpi nacáiri icàyuwaníná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita iwali, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíniná. ¹⁸ Yá nadàbaca néemianícawa irí. Náimaca:

—[Casíimái píwàwa, píyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná.

¹⁹ Néese nanúadáidaca Jesús íiwita iwali àicu iyú. Yá nàapisáidacani. Néese nabàlùacawa nàulù iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàacaalí icàaluínátá, quéwa naicáanícáita Jesús iquíniná meedá. Càmita báisíri iyú nàa icàaluíniná. ²⁰ Idécanáami càì naicáanícáca Jesús iquíniná, yá nawatàaca íicha ruana nacáiri cáaléeri quíiréerica. Néese nàwalica Jesús iwali ibàle àniwa. Yá natécani yàcalé íicha, natàtàacaténáni cruz iwali.

Jesús es crucificado

²¹ Néeseté abéeri asiali Cirene iyacàlená néeséeri yàanàaca manacúali néese, íipidenéerica Simón, yái náanirica níái Alejandro, Rufo nacái. Yàacawa àyapulicubàa yái Simónca, néese úwinái íibàacani, nachùuliaca iwáacutaca cruz Jesús irípiná, càmíicáinaté Jesús yáalimá iwáacutacani, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná nacapèedáidacaté báawanamani.

²² Natéca Jesús Gólgota néré méetàuculé Jerusalén iyacàlená íicha. (Yái íipidená Gólgota ímáanáca: "Íiwitási yáapími iyacatalé".) ²³ Yá nawàwa nàaca Jesús iira uva ituní ipuíri, nèewiadéerica dabé yèewi íipi-denéeri mirra wéebacaténá Jesús iiná ipíchaná máini yùuwichàacawa cruz iwali. Quéwa càmíirita iira náichani. ²⁴ Néese natàtàaca Jesús cruz iwali. Yá úwinái ibàlùadaca cruz utàwi irículé. Yá úwinái náucaca náichawa suerte náalícaténá chánácaalí néená yeedápiná iríwa Jesús ibàle yéenamíca, càiyéinácaalí néená úwinái namanùbaca nawàwacani, yái ibàlemíca.

²⁵ Mapisáí yáwanáí tàacáwa a las nueveta mapisáita, yáté natàtàaca Jesús cruz ìwali. ²⁶ Nachanàidacaté tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali icàlidéerica cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Judío icuèriná”, íimaca yáí tàacáisica. ²⁷ Natàtàaca nacáí pucháiba cayéedéeyéi mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacáí ibàlùacawa apáulicuise Jesús irí. ²⁸ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliçuise Jesús yéetáanápínátéwa. Càité profeta itànàacaté: “Yá nàuwichàidapínacani báawéeyéi yáapicha”, íimacaté yáí profetaca.

²⁹ Aibanáí wenàiwica ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulicubàa natàanica Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanicaténá iquíniná. Yá náimaca irí:

—¿Néeni?, píata imáalàidéeripínása templo, pimichàidéeripínása nacáí àniwani máisiba èeri irícu, ¿cáná càmita pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa, yá piricùawa cruz íicha? —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná.

³¹ Càita nacáí naicáanica iquíniná níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacáí yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Náimaca nalíwáaca:

—Ichùnìacaté áibanáí ipíchanáté néetácawa, quéwa càimírìta yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi íicha ipíchaná yéetácawa —náimaca naicáanica Jesús iquíniná. ³² Náimaca nacáí Jesús irí:

—[Piricùawa cruz íicha, píasa Mesíasca, yáí Israel itaquénáinami icuèriná casa, yéewacaténá waicáca, yásí weebáidaca pitàacáí! —náimaca naicáanica iquíniná. Nía nacáí pucháiba asíanáí natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàanica ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

³³ Machacànicaalíté èeri, yáté catáca macáita cháí èeri irícu máisiba hora, catáca èeri àta las tresta táicalé. ³⁴ Yá horaquéi a las tresta, táicaca yàacawa, yá Jesús imáidaca cachàiniiri iyú itàacáí iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?” íimaca yáí Jesúsca. (Yáí tàacáisi íimáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanáca.) ³⁵ Abénaméeyéi ibàluèyéiwa néré néemiaca isàna. Yá náimaca nalíwáaca, naicáanica Jesús iquíniná:

—Péemiacué, imáidaca iyaca profeta Elías —náimaca naicáanica iquíniná.

³⁶ Iná abéerita néená ipiaca íisapiadaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú càaméeri iiracaná. Yá idacùaca esponja sitùa ipùatalicu, yáí wáluma nacáiri isàbéerica. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèrùacani. Néese yáí asialica íimaca yáapichéeyéi iríwa:

—Wacùacué waicáwa Elíasmi yàanàacaalí yeedácaténáni cruz íicha —íimaca, iicáanica Jesús iquíniná.

³⁷ Quéwa Jesús imáidaca cachàiniiri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa. Càité yéetácawa. ³⁸ Yáta manuírì yáawàanáca templo irícuírìca icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérenama pucháibawaca yéewi,

yáí yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacaatáica wenàiwicanáí ituí íicha. Yáta icacanácawa chènuníise cáli iwérenama, yáí yáawàanámica. ³⁹ Néese úwi íiwacaliná romanosàiri ibàluèricawa Jesús yàasu cruz íipunita iicácáináté càinácaalí iyú Jesús yéetáanátéwa, ínáté íimaca:

—Báisiíricata Dios Iiricaténi yáí asialica —íimaca yáí úwi íiwacalináca.

⁴⁰ Nàya nacáí néré abénaméeyéi inanáí, iicáidéeyéica iyaca Jesús irí déecuíseta quéwa. Nàyaca nèewi níái íipidenéeyéica María Magdalena, áiba María nacáí, úái náatúaca úuculliri Santiago, José nacáí. Aiba inanáí nacáí ubàlùacawa néeni, íipidenéechúaca Salomé.

⁴¹ Níái inanáica, Jesús yéewáidacaléca nacáí nía, nayúudàacaté Jesús yéepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli íinata. Nàyaca náapicha néré nacáí manùba inanáí yàanèeyéicaté Jesús yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré.

Jesús es sepultado

⁴² Catáca yàacawa yáté èerica iwàwacutácaalíté namáalàidaca náibaidaca ipíchawáise judíonáí yàasu sábadò idàbaca, nayamáidacatáicawa. Yáté iwàwacutá nabàliaca yéetéeyéimiwa sábadò ipíchawáise. ⁴³ Aiba asiali yàanàaca íipidenéerica José, Arimatea iyacàlená mìnali. Yáí Joséca, abéeri néená nacáicani, níái Junta Supremaca, israelita íiwacanánáica. Máiní cáimíetaquéri iyú wenàiwica iicáca yáí Joséca, iwàwéerica nacáí Dios icùaca macáita. Yá José yàacawa macàaluínináta Pilato yàatalé. Yá isutáca Pilato íicha Jesús iinámi. ⁴⁴ Yá Pilato yéemiácáiná Jesús yéetácátéwa, ínái Pilato imáidaca úwi íiwacaliná isutácáténá yéemiawani, asásí báisícaalíté Jesús yéetáwa. ⁴⁵ Yá úwi íiwacaliná icàlidaca iríni báisícani Jesús yéetácátéwa, ínáté Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. ⁴⁶ Néese José iwèniaca manuírì wáluma lino yáawamíirica. Yá yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. Yá yéepùacani wáluma linoírì iyú, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. Néese iriadaca Jesús iinámi càliculii irículé. Yáí càliculiica áibanáí íicacaténi dúli íbéeri ibàlài irícu, yéewacaténá càliculiicani càide iyúwa capii imàdàaná. Yá José ibàliaca càliculii inùma manuírì íba iyú. ⁴⁷ María Magdalena, áiba María nacáí, úái José yáatúaca, naicácaté alénácaalí naliada Jesús iinámi.

La resurrección de Jesús

16 Néeseté sábadò idénáami, judíonáí iyamáidacatáicawa, catáca yàacawa yáté sábadoca, yá María Magdalena, áiba María nacáí, úái Santiago yáatúaca, áiba inanáí nacáí íipidenéechúaca Salomé, nawèniaca pumèníri isàni nacàlìliacaténáni Jesús iinámi ìwalíise, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ² Yá domingo mapisáisiwa tàacáwa, níái inanáica nàacawa càliculii nérépiná mapisáisiwata idécanáamité èeri imusúacawa. ³ Yá náimaca nalíwáaca idècunitàacá nàacawa àyapulicubàa:

—¿Cawínásica iyúudàapíná wía weedácaténá manuírì íba càliculii inùma íicha? —náimaca nalíwáaca.

⁴ Quéwa nàanàaca néré, yá naicáca manuíri íba càmíiri ibàlùawa inùma irícu. Náináidacawa manuísíwata naicáidaca íba irí máinicáiná manuírícani yái íbaca. ⁵ Yá nawàlùacawa naicáwa càliculíi irículé. Naicáca néré ùculíiri yáawinéericawa néewápuwáise cabalèeri ináawani cáaléeri. Yá cáaluca naicácani, níái inanáica. ⁶ Quéwa ímaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha. Núalíacawa picutácuéca piacawa Jesús, Nazaret iyacàlená néeséericaté, yái natàtèericaté cruz ìwali. Yáta idéca icáucàacawa. Canáca cháníi. Piicácuéca cháí naliadacatáimicani. ⁷ Piacué picàlidaca yéewáidacalénái iríni, Pedro irí nacái. Càicué píimaca nalí: 'Jesús yáapínacuéwa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré. Yá piicápinácué néréni càide iyúwaté icàlidáanacué piríni', càicué píimaca nalí —íimaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica namusúacawa napiacawa càliculíi íicha, cáalucáiná nía. Yá quéechacáwa càmita nacàlida áibanái iríni, cáalucáinaté nía.

Jesús se aparece a María Magdalena

⁹ Jesús imichàcatéwa yéetácáisi íicha domingo irícu amalácaalíté yàacawa. Yáté èerica, quéechacáwa imàacaca yáawawa María Magdalena iicácani, úái inanái Jesús yúuquéechúacaté íicha siete namanùbaca demonio idacuèyéicaté úiwitáise. ¹⁰ Néese uicácanáamité Jesús, yá ùacawa ucàlidaca nalíni níái yèepuníiyéicatéwa Jesús yáapicha, achúméeyéica iwàwa, íicháaníiyéica iyaca nacái. ¹¹ Néemíaca ucàlidáaná cáuca Jesús, uicácani nacái quéwa càmita neebáida utàacái.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

¹² Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa áiba iicácanásita pucháiba yéewáidacalénái iicácani, pucháiba wenàiwica yèepuníiyéicatéwa iyaca àyapulicubàa Jerusalén iyacàlená íicha, manacúalibàa. ¹³ Nadécadénáami naicácani, yá nèepùacawa Jerusalén iyacàlená irículé, nacàlidaca Jesús yéewáidacalénái iríni. Càmita quéwa Jesús yéewáidacalénái yeebáida nàasu tàacáisi.

El encargo de Jesús a los apóstoles

¹⁴ Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa naicácani, níái once namanùbaca yéewáidacaléca idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa. Yàalàaca nía cachàiníiri iyú càmíicáinaté neebáidacáwa icáucàcatéwa, càmíicáinaté nacái nawàwa néewáidacawa, càmíicáinaté nacái neebáida néenánái itàacáiwica, níái iiquéeyéicaté Jesús idécanáamité icáucàacawa.

¹⁵ Néese Jesús ímaca nalí: "Piacuéwa macái cáli íinatalé. Picàlidacué tàacáisi macái wenàiwica irí, yái tàacáisi íiméerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, ibautizéeyéica nacáiwica, níacata nuwasèeyéipináca Dios yàasu yúuwichàacáisi íichawa. Aibanái càmíiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái, Dios yúuwichàidapiná nía nábáyawaná ìwalísewa. ¹⁷ Níái yeebáidéeyéica nutàacái namànipiná yái càmíirica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténá báisíiricani, yái tàacáisica nacàlidéerica nalí nùwali. Càipiná namànica nuíwitáise iyúwa nasutácáiná níawawa nuícha: Náu-capiná demonio wenàiwica íichawa nuípídená ìwali; natàanípíná áiba tàacáisi iyú, càmíiyéicáwa náalíawa ìwali. ¹⁸ Yá namàacacaalí nacáapiwa àapi ìwali, nàuwidenái nàacaalí nàiraca iculále, càmita néetáwa iyú. Namàacapiná nacái nacáapiwa cáuláiquéeyéi ìwali nasutácáténá nalí Dios íicha, yá nachùnìapiná cáuláiquéeyéi, nuípídená ìwali", íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

¹⁹ Néeseté Wáiwacali Jesús idécanáamité icàlidaca nalí yái tàacáisica, yá Dios itécani náicha chènuniré. Yá Jesús yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá yáapicha macáita. ²⁰ Néesetécawa Jesús yéewáidacalénái nàacatéwa Jerusalén iyacàlená íicha, nacàlidacaténaté Jesús itàacái macái cáli íinata. Yá Wáiwacali iyúudàaca nía, imàacaca namànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténaté áibanái irí báisíiricani yái Dios itàacáica.

SAN LUCAS

Prólogo

1 Manùbéeyéi wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi nacàlidacaténá càinácaalíté Jesucristo iyáaná wèewi yèepunícaalítéwa cháí èeri irícu. ²Jesús yáapichéeyéi naicácaté natúí iyúwani macáita yáí Jesucristo imàníirica. Néese Dios ichùuliacaté nía nacàlidáanápíná áibanáí iríni yáí báisiiri tàacáisica Jesucristo ìwali iyúwaté naicáaná macáita. Néeseté néewáidaca wía. Iná madécaná wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi càide iyúwaté Jesús yáapichéeyéi yéewáidáanáaté nía. ³Núa, Lucas, nubànua pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máini cáimiétacanéri. Nudéca nuéwáidacawa Jesucristo iináwaná ìwali macáita cayábéeri iyú. Yá nuínáidacawa cawàwanáta cayábaca nutànàacaalí pirí tàacáisi Jesucristo iináwaná ìwali machàcaníiri iyú. ⁴Iná nutànàaca pirí yáí cuyàluta yéewanápiná pàliacawa cayába yáí báisiiri tàacáisica Jesucristo ìwali càide iyúwaté áibanáí yéewáidáaná pía.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵Bàaluité rey Herodes icùacaalíté Judea yàasu cáli, néenialí iyacaté sacerdote ípidenéeri Zacarías, abéeri Abías itaquénáinámi yéená, Aarón itaquérinámi nacái. Sacerdotenáica níái Abías itaquénáinámica íibaidéeyéicaté Dios irípiná templo irícu. Zacarías yàacawéetúá uípidená Elisabet, abéechúa Aarón itaquétúanámica nacái úa. ⁶Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté machacàniiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, namàni nacái macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá israelitanáí imànica, íná canácata yáaliméeri icháawàaca naináwaná ìwali. ⁷Quéwa méenibeca nía càmicáiná yéewa quéenibeca Elisabet. Máini nacái béeyéica nía.

⁸Yái sacerdote Zacaríasca íibaidacaté Dios irípiná imanùbaca yáapichawa templo irícu. Aiba èerité iwàwacutá namànica culto Dios irípiná templo irícu nàacaténá Dios icàaluíniná. ⁹Càide iyúwaté sacerdote íiwitáise iyáaná, náucaca náichawa suerte náalíacaténátéwa chánacaalí néená iwàlùèripináwa templo irículé. Yá needáca Zacarías iwàlùanápínáwa yeemácaténá pumèniiri isàni Dios yàasu templo irícu. ¹⁰Iná Zacarías iwàlùacawa templo irículé. Idècunitàacá yeemáca pumèniiri isàni, manùba wenàiwica nasutáca Dios íicha templo ibàacháwalená irícu. ¹¹Néese abéeri ángel Dios ibànuèri chènuniise imàacaca yáawawa Zacarías iicácani. Yái ángel ibàlùacawa altar yéewápuwáise, yái altar neemácatáica íinata pumèniiri

isàni. ¹²Iicáciná ángel, yá Zacarías íináidacawa iicáidaca irí manuísíwata, máini cáalu nacáicani, yái Zacaríasca. ¹³Quéwa ángel íimaca irí:

—Píca cáalu pía nuícha, Zacarías, Dioscáiná idéca yéemíaca pisutáaná íicha. Pìacawéetúá Elisabet quéenibéechúapíná piríwa abéeri sùmáiwá; pimàni íipidená Juan. ¹⁴Imusúacaalípiná iicá èeriwa, yá máini casíimáica piwàwa, cayábasíwata piicácani. Casíimáipíná nacái nawàwa áibanáica madécaná, máinicáiná cachàiniirica píiri íiwitáise Dios ìwali. Càmiiripináta iira ipuíri, uva ituní nacái, canásíwata. Espíritu Santo icùapíná íiwitáise càiripináta, icùapíná íiwitáise nacái ipíchawáise imusúaca iicá èeri. ¹⁶Néese iwènúadapíná náiwitáise àniwa Nacuèriná Dios irípináwa, níái manùbéeyéi Israel itaquénáinámica, neebáidacaténá àniwa Nacuèriná Dios itàacáiwá. ¹⁷Yái píirica Juanca icàlidapíná nalíwa Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise Wáiwacali yàanàaca. Máini cachàiniiri íiwitáise yái píirica, càide iyúwaté profeta Elías bàaluité. Iwènúadapíná nasèenái íiwitáise cáininácaténá naicáca néenibewa. Iwènúadapíná nacái náiwitáise, níái càmiyéica yeebáida Dios itàacái, náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita píiri iwènúadapíná wenàiwicanái íiwitáise yéewacaténá neebáidaca Wáiwacali itàacái yàanàacaalípiná nàatalé —íimaca yái ángelca. ¹⁸Néese Zacarías isutáca yéemíawa ángel:

—¿Càináica yéewaná núalíacawa asáisi báisícaalí yái tàacáisi picàlidéerica nulí? Máinicata béerica núa, càita nacái nùacawéetúá béeruta nacái úa —íimaca yái Zacaríasca. ¹⁹Yái ángel íimaca irí:

—Núacata Gabriel, nuíbaida nacái Dios irípiná. Dios idéca ibànùaca núa nutàanicaténá píapicha nucàlidacaténá pirí yái tàacáisi cayábéerica. ²⁰Quéwa siùcade càmita yéewa pitàanica àta píiri imusúacatalétawa, yási yéewa pitàanica àniwa, càmicáiná peebáida yái núumáanáca pirí. Néese, yái núumáanáca píiri ìwali píiquéeripinácawa yéenáiwana yàanàacaalíwa —íimaca yái ángelca. Néese ángel yàacawa Zacarías íicha.

²¹Idècunitàacá Zacarías itànica ángel yáapicha, áibanáí wenàiwica bàacháwáiseeyéica nacùaca Zacarías imusúacawa. Náináidacawa manuísíwata cáná yéewa càmita imusúacàatétawa templo iricúise.

²²Atata Zacarías imusúacawa, yáté càmita yéewa itànica náapicha, íná náalíacawa iicácaté yéenáiwanási nacáiri Dios néeséeri templo irícu, itànícáiná náapicha icáapi iyúwa, càmicáiná yéewa itànica. Yá matàacáica mamáalàacatani.

²³ Idécanáamité imáalàidaca imànica íibaidacaléwa Dios irípiná templo irícu, yá Zacarías yèepùacawa icapèe néréwa. ²⁴ Néeseacáwa yàacawéetúa Elisabet udéericuca sùmài. Yá cinco quéeri càmiíchúata imusúawa icapèe irícuísewa. Uumaca uínáidacawa ulíwa: ²⁵ “Dios idéca iicáca nupualé yéewanápiná càmita quirínama wenàiwicanái iicáanica nuquíniná méenibéénáca núa”, úumaca.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Elisabet udèniacaté seis quéeri udéericúuná, yáté Dios ibànùaca ángel íipidenéri Gabriel yàanápináwa Nazaret ìyacàlená néré, ìyéerica Galilea yàasu cáli íinata. ²⁷ Dios ibànùacaté Gabriel icàlidacaténá tàacáisi abéechúa mànacàu irí, íipidenéechúa María, càmiíchúacáwa iimá asiali yáapicha, quéwa imàníichúacaté matrimonio ùyacàle mìnaná yàacuése. Uacawéeripiná íipidená José, abéeri rey David itaquérinámi. ²⁸ Yái ángel yàanàaca María yàatalé, yá íimaca ulí:

—Péemìa cayába, Dios imànipiná pirí cayábéeri manuí. Dios ìyaca píapicha. Dios iyúudàapiná píawa manuísíwata áibanái inanái íicha canánama —íimaca yái ángelca.

²⁹ María iicácaalí ángel, yá ucalùadacawa manuísíwata uémíaca íimáaná ulí. Yá uínáidacawa càinácaalísica íimáaná yái tàacáisi ángel itàidéerica iyú úa. ³⁰ Néese ángel íimaca ulí àniwa:

—María, picá cáalu pía nuícha, cayábacáiná Dios iicáca píiwitáise. ³¹ Iná péemìa cayábani, mesúnamáita pidéericuca. Pidèniapiná piiriwa. Pimàni íipidená Jesús. ³² Nacuèrinápinácani, cachàiniíri íiwitáise, icùapiná níawa. Náimapiná ìwali Dios chènuníiséeri Íiricani. Wacuèriná Dios imàacapiná piiri icùaca Israel itaquénáinámi càide iyúwaté yàawirimi rey David icùanáté nía. ³³ Icùapiná nía càiripináta, níái Israel itaquénáinámica. Càmiiripináta iyamáida icùaca nía —íimaca yái ángelca. ³⁴ María íimaca ángel irí:

—¿Càinásica yéewaná quéenibeca núa càmiíchúacáwa ìya asiali yáapicha? —úumaca úái Maríaca. ³⁵ Yá ángel íimaca ulí:

—Espíritu Santo yàanàapiná píataléwa. Dios chènuníiséeri íiwitáise iyamáapináca piwicáulé iyúwa acalèe. Iná yéewa yái sùmài pimusúadéeripináca iicá èeri íipidená Mabáyawanéeri. Íipidená nacái Dios Íiri. ³⁶ Ua nacái péenásàatúaná íipidenéechúaca Elisabet udèniapiná uiriwa, éwita máinicáaníta béeruca úa. Uái nacàlidéechúacaté ìwali càmiíchúasa yáalimá quéenibeca, úata udéca udéericuca sùmài seis quéeri siúcade udécadénáami udéericuca. ³⁷ Dios yáalimáicáiná imànica macáita, íná canácata máiniíri càulenáca Dios íicha —íimaca yái ángelca. ³⁸ Iná María íimaca:

—Núacata yái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwicaca. Yá numàacaca Dios imànica nulí càide iyúwa píimáaná nulí —úumaca úái Maríaca. Néese, ángel yèepùacawa uícha.

María visita a Isabel

³⁹ Néenialíté María ùcàatécatawa áiba yàcalé néré iyéerica Judea yàasu cáli dúlinaméeri íinata. Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté néré. ⁴⁰ Yá María uwàlùacawa nacapèe iriculé, níái Zacaríasnáica. Yá utàidaca Elisabet. ⁴¹ Elisabet uémíacanacáita María itàidaca úa, yá mùlimùlicani yái sùmài achúméerínaca Elisabet idéericuirica. Yá Espiritu Santo icùaca Elisabet íiwitáise. ⁴² Néese Elisabet úumaca cachàiniíri iyú María irí Espiritu Santo inùmalicúise:

—Dios idéca imànica pirí cayábéeri áibanái inanái íicha canánama! Íidéca nacái imànica cayábéeri piiri irí!

⁴³ Càmita núalíawa cáná yéewa Dios imànica nulí yái cayábéerica imàacáaná Nuíwacali yáatúa ùnàaca nùatalé upáchiaca núa. ⁴⁴ Nuémíacanacáita pitàidaca núa, yáta nuiri imùlimùliacawa nudéericu casíimáicáináni. ⁴⁵ Dios imàacaca casíimáica piwàwa peebáidacáináte imànínápiná pirí cayábéeri càide iyúwa íimáaná pirí! —úumaca úái Elisabetca. ⁴⁶ Néese María íimaca:

“Nucàlidaca manuísíwata Wacuèriná Dios iináwaná ìwali, máini cayábéericaní;

⁴⁷ Casíimáica nuwàwa Dios yáapicha, yái iwasèerica núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

⁴⁸ Casíimáica nuwàwa Dios yáapicha, Dioscáiná idéca iicáca nupualé, núa yàasu wenàiwica càmiíchúwa máini cachàini. Yá siúcáisede macái wenàiwica nacàlidapiná nuináwaná ìwali Dios idéca imàacaca casíimáica núa.

⁴⁹ Casíimáica núa, yácáiná yái Dios Cachàiniírica náicha canánama idéca iyúudàaca núa manuísíwata. Íyácata yái Mabáyawanéerica, yái Diosca!

⁵⁰ Dios iicáca napualé càiripináta cawinácaalí wenàiwica yèeyéica icàaluíniná.

⁵¹ Dios imànipiná madécaná ichàini manuiri iyúwa. Imawèniadapiná wenàiwica cachàiniyéica iicáca yáawawa.

⁵² Níái icuèyéica èeri mìnaná, Dios yúucapiná níawa nàalubái íinatáisewa, yá càmita ibatàa nacùaca wenàiwicanái quirínama. Yá Dios imichàidapiná áibanái càmiyéi máini cachàini icuèyéipináca wenàiwica náamirìcubàami.

⁵³ Dios yàapiná madécaná cayábanaméeri wawàsi máapiyéi wenàiwica irí. Ichùlìapiná càasuíyéi wenàiwica nèepùanápináwa íicha. Yásí nèepùacawa íicha canéeyéi irí wawàsi icáapi irícuwa.

⁵⁴ Dios iyúudàapináca wíawa, wía yàasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica. Càmiiripináta iimáicha iicáca wapualé icùacaalpiná wía.

⁵⁵ Dios icàlidacaté càiri tàacáisi wàawirináimi irí, yá imànipiná càiripináta càide iyúwaté íimáaná nalí, yái Abrahamca, wía nacái itaquénáinámica”, úumaca úái Maríaca.

⁵⁶ María iyamáacawa Elisabet yáapicha máisiba quéeri, néese máisiba quéeri idénáami, yá María uèpùacawa ucapèe néréwa.

Nacimiento de Juan el Bautista

⁵⁷ Néeeseté yàanàaca Elisabet yéenáiwana umusúadánápiná iicá èeri, yá umusúadaca uiriwa. ⁵⁸ Néese uyaquewéeyéi, uénánái nacái néemiaca uináwaná iwali Dios iicácaté upualé manuísiwata. Iná nàaca napáchiaca úa, nàacawéeridacaténá úa casíimáiri iyú. ⁵⁹ Néeeseté yái sùmàica idèniacanámíté ocho èeri, yá natécani namànicaténáté irí circuncisión. Yá néese nawàwa namànica íipidená Zacarías càide iyúwa yáaniri íipidená. ⁶⁰ Quéwa yátúta íimaca nalí: —Càmíirita, néese íipidenápiná Juan —úumaca nalí. ⁶¹ Yá náimaca ulí: —¿Cáná? Canámíta péenánái càiri íipidená —náimaca. ⁶² Néese natàanica nacáapi iyúwa sùmài yáaniri irí nasutácaténá néemiawani càinácaalí iwàwáaná yàaca íipidená. ⁶³ Yá yáaniri isutáca náicha achúméri tablero itànàacatáipiná sùmài íipidená. Yá itànàacani: “Ítipidenápiná Juan”, íimaca itànàaca. Yá macáita nánáidacawa naicáidaca manuísiwata Zacarías irí. ⁶⁴ Yáta yéewa itànáica yái Zacaríasca. Yá idàbaca yàaca Dios irí cayábéeri. ⁶⁵ Néese cáaluca nánáidacawa macáita níai nayaquewéeyéica. Yá macái wenàiwica ìyéeyéicaté Judea yàasu cáli dúlinaméri íinata nacàlidaca nalíwáaca càinácaalíté Zacaríasnáichàbáanáwa. ⁶⁶ Yá macáita yéemièyéica naináwaná iwali nánáidacawa nawàwalicúsewa manuísiwata, náimaca nalíwa: “¿Càinásica imànipiná béericaalíni, yái sùmàica?” càinánáidacawa. Báisicáináta mamáalàacata Dios iyúudàacani manuísiwata íiwitáise cachàiníiri iyúwa.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Néeeseté Espíritu Santo icùaca Zacarías íiwitáise, yái sùmài yáanirica. Yá Zacarías icàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçúise. Yá íimaca: ⁶⁸ “Wàacué irí cayábéeri, yái Wacuèriná Dios, yái icuèrica wía, wía Israel itaquénáinámica, yàanàapinácáiná wàatalé iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, wía yàasu wenàiwicaca! ⁶⁹ Dios ibànùapiná walí abéeri cachàiníiri íiwitáise iwasèeripiná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái yàanèeripináca wàatalé, yácata rey David itaquérinámica, yái David Dios yàasu wenàiwicaca bàaluité. ⁷⁰ Dios idéca imànica walí càide iyúwaté yàasu profetanái icàlidáaná tàacáisi Dios inùmaliçúise. ⁷¹ Nacàlidacaté Dios iwasàanápínaté wía wàuwidenái íichawa, náicha nacái macáita wenàiwica báawéeyéica iicáca wía. ⁷² Profetanái icàlidacaté nacái Dios iicáanápínaté wàawirináimi itúulécana, yá nacái càmita íimáicha wawàsi mabáyawanéerica imàníiricaté wàawirináimi yáapicha. ⁷³ Yácata tàacáisi Dios icàlidéericaté máiní cáimiéta-canéeri iyú wàawirimi Abraham irí:

⁷⁴ Iwasàapiná wíawa wàuwidenái íichawa wáibaidacaténá irípiná macàaluínináta, ⁷⁵ wàyacaténá nacái Dios iicápiná machacàníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái macái èeri idècunitàacá wàyaca cháí èeri iricu. ⁷⁶ Néese pía, nuírca, béericaalípiná pía, yásí Dios chènuníiséeri, cachàiníiri náicha canánama, íimapiná piwali yàasu profetaca pía, picàlidacáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali iináwaná iwali ipíchawáise yàanàaca, pimichàidacaténá irípiná wenàiwicanái íiwitáise, nacúanápiná Wáiwacali yàanàaca nàatalé, neebáidáanápíná Wáiwacali itàacái. ⁷⁷ Péewáidapiná Wáiwacali yàasu wenàiwica náalíacaténáwa Dios imàcáanápíná iwàwawa nabáyawaná íicha, iwasàanápíná nía nacái yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁷⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios iicáca wapualé manuísiwata, yá nacái ibànùapiná walíni chènuníise yái ichàiní-adéeripináca wawàwa càide iyúwa èeri icamaláná isíimáidacaalí wawàwa èeri imusúacanámíiwa amalácaténá wawicáu àniwa. ⁷⁹ Yácata yàanèeripiná amalácaténá imànica wáiwitáise wía catéeyéica íiwitáise, cáaluíyéica iicáca yéetácáisi. Yàanàaca yéewáidacaténá wía wàyacaténá machacàníiri iyú yéewanápiná matuíbanáica wía”, íimaca yái Zacaríasca. ⁸⁰ Néese yái sùmàica idàwinàacawa, cachàinica nacái íiwitáise Dios iwali. Néese béericanáami yái Juanca, yáté ìyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwica, àta Dios ichùuliacataléta icàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçúise israelitanái irí.

Nacimiento de Jesús

2 Néenialíté, Cirenio icùacaalíté Siria yàasu cáli, néese emperador Augusto idàbacaté ichùulíaca natànàaca náipidenáwa, macái èeri mìnánái imanùbaca, yéewacaténá romanonái iputàaca nía. ³ Iwàwacutá macáita nèepùacawa nàawirináimi ìyacàle néréwa àniwa natànàacaténá náipidenáwa néenibàata. ⁴ Ináté José yàaca nacáiwá Nazaret ìyacàlená íicha, Galilea yàasu cáli néese, yàacaténáwa Judea yàasu cáli néré, Belén ìyacàlená iriculé, rey David imusúacatáicaté iicá èeri. Rey David itaquérinámica yái Joséca, ínáté yèepùacawa néré àniwa. ⁵ Yá yàacawa Belén ìyacàlená néré yái Joséca itànàacaténá íipidenáwa María yáapicha úái yàacawéetúapináca. Idéerícuíchúacáwa úái Maríaca. ⁶ Néese idècunitàacá nàyaca Belén ìyacàlená néré, yáté yàanàaca María yéenáiwana umusúadánápiná iicá èeri. ⁷ Canáca nalí naimácatáipiná, manùbacáiná wenàiwica yàanàacaté Belén ìyacàlená iriculé. Atata nàanàaca pírái yàalu, naimácatáipiná. Yá umusúadaca iicá èeri yái idàbáanéerica uírca. Yá uépùacani wáluma iyú. Néese uliadaca uírwa pírái iyáacàalu iriculé, canácáiná áiba naimácatáipiná.

Los ángeles y los pastores

⁸ Mawiénita Belén iyacàlená irí nàycaté abé-naméeyéi asianái icuèyèicaté ipìranáíwa oveja. Nàyaca manacúalibàa táiyápinama, nacùacaténá napìranáí ovejawa. ⁹ Yáta Dios yàasu ángel imàacaca yáawawa naicácani. Yá Dios icamaláná icànaca natéese, yá máini cáaluca nía. ¹⁰ Quéwa ángel íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha, nutécáinacué piri cayábéeri tàacáisi, isíimáidéeripiná manuísíwata macái wenàiwica: ¹¹ Siùca èeri idéca imusúca iicá èeri, yá iwasèeripinacuéca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Belén iyacàlená irícu rey David imusúacatáicaté iicá èeri, idéca asáica yáí Wáiwacalica, yáí Mesíasca, judío icuèrinápináca. ¹² Pìanèeripinacué néepuèri wáluma iyú, iríacawa pìrái iyáacàalu irícu, píalíacaténacuéwa càiriínácaalíni yáara quìrasíica —íimaca nalí yáí ángelca.

¹³ Yáta madécaná ángelnáí namàacaca níawawa chènuníise asianái iicácaténá nía ángel yáapicha, yèeyéica Dios irí cayábéeri. Náimaca:

¹⁴ “Píacué Dios chènuníiséeri irí cayábéeri! ¡Máini matuíbanáiri iyú nàycaca cawínácaalí èeri mìnáná casíimáiyéica Dios iicáca íiwitáise!” náimaca ángelnáica.

¹⁵ Idécanáamité ángelnáí nèepùacawa náicha chènunírí, néese níái icuèyéica ovejanáí náimaca nalíwáaca:

—Wàacuéwa Belén iyacàlená néré waicácaténá càinácaalí iyáaná, Wacuèriná Dios icàlidéerica walí iináwaná iwali —náimaca nalíwáaca níái icuèyéica ovejanáí.

¹⁶ Yáté nàacàatécatawa néré. Yá nàanàaca María, José nacái, quìrasii nacái irièriwa pìrái iyáacàalu irícu.

¹⁷ Néese naicácanáni, íná nacàlidaca áibanáí iríni yáí tàacáisi ángel icàlidéericaté nalí quìrasii iwali. ¹⁸ Yá macáita wenàiwica yéemièyéica quìrasii iináwaná, náináidacawa manuísíwata càinácaalí íimáaná yáí tàacáisi nacàlidéerica quìrasii iwali, níái icuèyéica ovejanáí. ¹⁹ Mariáta quéwa, canácatáita uimáicha quirínama càinácaalíté náimáaná uiri iwali, uínáidacawa mamáalàacata nàasu tàacáisi iwali. ²⁰ Néese níái icuèyéica ovejanáí nèepùacawa náicha napìranáí yàatalépináwa. Casíimáiri iyú nacàlidaca Dios iináwaná iwali cayábéericani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri iwali macáita yáí naiquéerica, néemiaca nacái, macáicáináta ichàbacatéwa càide iyúwaté ángel íimáaná nalí.

El niño Jesús es presentado en el templo

²¹ Ocho èeri imusúacadénáamiwa yáí sùmàica, yáté namànica irí circuncisión. Yá nàaca íipidená Jesús, càide iyúwaté ángel icàlidáanáaté María irí íipidenápiná, ipíchawáiseté udéerícuca sùmài.

²² Néese cuarenta èeri imusúacadénáamiwa, yáté iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianaté israelitanáí imànica Dios inùmalicuise, masacàcaténá Dios iicáca nía àniwa, nasutáanápiná

Dios íicha àniwa templo irícu. Iná natéca sùmài Jerusalén iyacàlená néré, yáasáidacaténáni Dios irí. ²³ Càité namànica yácaná profeta Moisés itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmalicuise: “Asialicaalí idàbàanéerica uírca, yásí Dios yàasu wenàiwicapinácani yáí sùmàica”, càì itànàacaté profeta Moisés. ²⁴ Inaté nàacawa namànicaténá sacrificio Dios irípiná, nanúanápiná pucháiba unùcu, càide iyúwaté Dios ichùulianá judíonáí imànica catúulécanácaalí nía. Iwàwacutá nàaca pucháiba unùcu púubéeyéi, càmicàalí nacái, nàaca pucháiba unùcu manuínaméeyéi yéenibe. Inaté José, María nacái namàacaca pucháiba unùcu Dios irípiná ofrenda iyú catúulécanácaalí nía.

²⁵ Néenialíté iyaca asialí Jerusalén iyacàlená mìnali íipidenéeri Simeón. Yáí asialí máiníiri cayábaca íiwitáise, iyéerica machacàníiri iyú, yèeri nacái Dios icàaluíná, icúa nacái Dios iwasàaca Israel itaquénáinámi nàuwichàacái íichawa. Espíritu Santo nacái yàacawéeridaca Simeón. ²⁶ Espíritu Santo imàacacaté Simeón yáalíacawa càimínápinaté yéetáwa àta idécataléta iicáca Mesías, yáí asialí Dios ibànueripinacaté israelita icuèrinápináca. ²⁷ Néese Espíritu Santo ichùuliacca Simeón yàanápináwa templo néré. Yáté Simeón iyaca templo irícu nàanàcaalíté néré níái sùmài isèenáica, yáí sùmàica íipidenéerica Jesús. Natécaté Jesús templo néré namànicaténá càide iyúwaté profeta Moisés itànàaná Dios itàacái israelitanáí imànínápiná néenibe asianái iríwa. ²⁸ Simeón yeedáca Jesús yàanaliculéwa, yá Simeón yàaca Dios irí cayábéeri. Néese Simeón íimaca:

²⁹ “Pía, Nucueriná Dios, siùca pidéca pimànica càide iyúwa píimáanáaté nulí; yásí cayábaca pimàacaca nuétácawa matuíbanáiri iyú, núa píasu wenàiwicaca. ³⁰ Nudéca nuicácani nutuí iyúwa, yáí iwasèeripináca wenàiwicanáí Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, ³¹ càide iyúwa pichùulianá imànica macái èeri mìnánáí yàacuésemi.

³² Amaláca imànipiná náiwitáise, níara càimíyéica israelitaca, náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàycaténá càide iyúwa piwàwáaná. Cáimíétacanápiná nacái imànica wíawa, wía píasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica”, íimaca yáí Simeónca.

³³ Néese José, úa nacái Jesús yáatúaca náináidacawa néemiaca manuísíwata yáí tàacásica Simeón icàlidéerica sùmài iwali. ³⁴ Néese Simeón isutáca nalí Dios íicha imànínápiná nalí cayábéeri. Yá íimaca María irí àniwa úái Jesús yáatúaca:

—Péemíca cayábani Dios idéca ibànùaca yáí sùmàica yéewanápiná Israel itaquénáinámi néemiacani. Quéwa néemiacaalípináni, yá manùbéeyéi nacaláapinácawa Dios íicha càmicáiná neebáida itàacái, yáí sùmàica. Quéwa áibanáí manùbéeyéi nawènúadapiná náiwitáisewa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, yáí píirica. Dios idéca ibànùacani yáasáidacaténá nalí càinácaalí Dios iwàwáaná nàycaca íná manùbéeyéi wenàiwica nàuwidaca namànipinácani. Càita yáasáidapiná càinácaalí iwali manùbéeyéi wenàiwica náináidacawa

nawàwalicuísewa. Quéwa pía, piicápiná iyúwa macáita ichàbáanáwa, yásí achúmaca piwàwa manuísíwata càide iyúwa espada machete nacáiri idéca nacáicaalí isutàaca pía —íimaca yái Simeónca.

³⁶ Uyaca nacái inanái templo irícu icàlidéechúa tàacáisi Dios inùmalicuíse ípidenéechúa Ana. Uanirimi ípidenáté Fanuel, abéeri Aser itaquérinámi. Máini béeruca úái Anaca. Ucáasàacatéwa mànacàucaalíté úa. Yáté ùyaca siete camuí ùacawéerimi yáapichawa.

³⁷ Néese yéetácawa uícha ùacawéerimica, yáté ùyaca templo irícu ochenta y cuatro camuí idécanáamité ùacawéerimi yéetácawa uícha. Càmita umusúawa templo íicha, úibaida quéwanáta èeríapinama, táiyápinama nacái Dios irípiná. Umàacaca uíchawa uyáacaléwa, usutá nacái úawawa Dios íicha, ùacaténá icàaluíniná.

³⁸ Yáté Ana yàanàca néré. Uicácanacáita yái sùmài Jesúsca, yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri iwali. Yá ucàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná iwali, cawinácaalí wenàiwica icuèyécate Dios iwasàanápiná Jerusalén iyacàlená minaná nàuwichàacái íichawa.

El regreso a Nazaret

³⁹ Néese isèenái namàalàidacaté namànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá israelitanái imànica, yá nèepùacawa Galilea yàasu cáli néré, nàyacàle nérépináwa, ípidenacatalé Nazaret. ⁴⁰ Néese yái sùmài idàwinàacawa cachàiníiripiná, cáalíacáiri yáwanái nacái. Dios nacái imànica irí cayábéeri.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Càide iyúwaté Jesús isèenái íiwitáise iyáaná, nàacawa napáchiaca camuí imanùbaca Jerusalén iyacàlená néré naicácaténá néré náapicha judionái yàasu culto ípidenéeri Pascua. ⁴² Jesús idèniacáinaté doce camuí, yá nàacawa macáita Jerusalén iyacàlená néré càide iyúwaté náiwitáise iyáaná Pascua yàasuná culto iwali. ⁴³ Néese Pascua yàasuná culto idénáami nèepùacawa nàyacàle nérépináwa. Yái sùmài Jesús iyamáacawa Jerusalén iyacàlená iricuta. Isèenái quéwa càmita náalíawa iyamáanátéwa náicha. ⁴⁴ Nayúnáidaca Jesús yàacawa imanùbaca yáapichawa, ínà nàacawa èeríapinama. Néese nacutáca Jesús namanùbacaaná yèewibàawa, néenánái yèewibàa nacáiwa. ⁴⁵ Néese, càmicáinaté nàanàca Jesús, yá nèepùaca nàacaténá nacutácani Jerusalén iyacàlená néré.

⁴⁶ Néese máisiba èeri irícu, yá nàanàca Jesús átata templo irícu. Yái Jesús yáawinéeriwa nèewi níai yéewáidéyécate wenàiwica Dios itàacái iyú templo irícu. Yéemiaca iyaca néewáidáaná wenàiwica. Isutáca yéemiawa nía nacái. ⁴⁷ Néese macáita yéemièyéica Jesús íimáaná, yá nàináidacawa néemiacani manuísíwata, máinicáiná cáalíacáicani, yáalíacáiná nacái icàlidaca nalíni cáalíacáiri iyú, nasutácaalí néemiawani Dios itàacái iwali. ⁴⁸ Néese, isèenái nàanàacani, yá nàináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá María íimaca Jesús irí:

—Nuiri, ¿cáná pidé càì pimànica walí? Píaniri, núa nacái wadéca wacutáca pía máadáini, máini nacái achúmaca wawàwawa wáináidacawa piwali —úmaca. ⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—¿Cánásicué picutá núa áibalé? ¿Càmitasicué píalíawa iwàwacutáaná nuíbaidaca Núaniri irípináwa icapèe irícu? —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁰ Càmita quéwa náalía néemiaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí.

⁵¹ Néese, Jesús yèepùacawa náapicha Nazaret iyacàlená néré. Yá imànica macáita càide iyúwa nachùulianái. Quéwa yáatúa íináidacawa mamáalàacata uwàwalicuísewa iwali, yái wawàsica. ⁵² Jesús idàwinàacawa yàacawa, cáalíacáica yáwanái nacáicani. Casíimái nacái Dios iicáca íiwitáise. Yá macáita wenàiwica cayábaca naicáca Jesús.

Juan el Bautista en el desierto

3 Idécanáamité emperador Tiberio icùaca macái cáli catorce camuí, néese yàasu quincéená camuí irícu, yá gobernador Poncio Pilato icùaca iyaca Judea yàasu cáli. Herodes icùaca iyaca Galilea yàasu cáli. Herodes yéenasàiri ípidenéeri Felipe icùaca iyaca Iturea yàasu cáli, Traconite yàasu cáli nacái. Gobernador Lisnias icùaca iyaca Abilinia yàasu cáli. ² Sacerdote Anás, sacerdote Caifás nacái, níacata sacerdote íiwacanánáica. Néenialíté Dios ichùuliacca Juan el Bautista icàlidáanápiná itàacái wenàiwicanái irí. Iyacaté manacúali yùucubàa càináwàiri yái Juanca, Zacarías iirimica. ³ Ináté Juan yèepunícawa yàacawa mawiénibàa Jordán inanába irí. Yá icàlidaca wenàiwicanái irí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, namàacáanápiná náichawa yái báawéerica namàniirica, nabautizáca nacáiwa neebáidacaténá Dios itàacái, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha, yái báawéerica namàniiricaté. ⁴ Bàaluité profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse Juan el Bautista iwali. Càité Isaías itànàaca: “Abéeri asiali icàlidápiná nalíwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càináwàiri. Càipiná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùniacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càita nacái iwàwacutácué pichùniaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùniacué píiwitáisewa yéewacaténá yéewáidacuéca piyaca machacàniiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Pichùniacué píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná càide iyúwa wenàiwica nachùniacaalí àyapu Náiwacali irípináwa yéewacaténá yàanàca nàatalé. Napuníadaca macái manuínaméeyéi utàwi cáli iyú. Náicaca macái dúli, sàabadacaténá nía. Machacànica namànica macái èeruiri àyapu. Cayábaca namànica báawéeri àyapu.

⁶ Yá macái èeri minaná naicápiná yái wenàiwica Dios ibànuèrica aléi èeri iriculé iwasàacaténá èeri minaná Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha’, càipiná íimaca”, íimacaté yái profeta Isaíasca.

⁷ Manùbéeyéi wenàiwica namusúacawa nàyacàle imanùbaca néese, yá nasutáca Juan íicha ibau-

tizáanápíná nía. Quéwa Juan yáaliacawa abénaméeyéi càmíta nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íchawa báisiiri iyú, ínáté Juan yàalàaca nía cachàiniiri iyú. Íimaca nalí: “Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri yúuwichàacáisi yàanàaca mesúnamáita yúuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéca píalimáaná pichúuliacawa íicha, yái yúuwichàacáisica, pibautizácaalícáitawa, éwitacué càmíicáaníta piwènúada píiwitáisewa báisiiri iyú pibáyawaná íchacuéwa. Càmíta nucàlidacué pírí càiri chíwái! ⁸ Iwàwacutácué piyaca machacàniiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisiiri iyú Dios irípiná. Picácué càì píima píriwáaca: ‘Canácatáita Dios yúuwichàida wíawa, Ìbraham itaquénáinámicáiná wía!’ picácué píima. Péemiacué cayába, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná iwálísewatá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níái íbaca Abraham itaquénáinámpíná iyútá, Dios yàasu wenàiwicapíná nía píamiricubàacué. ⁹ Máini mawiénica yái yúuwichàacáisica Dios imàaquéeripíná yàanàaca báawéeyéi iwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu iwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yúuwichàacáisica. Péemiacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeri iyacaná cayába weemácaténá nía quichái irícu, càita nacái Dios yúuwichàidapíná wenàiwica quichái irícu, cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Juanca.

¹⁰ Ináté manùbéeyéi wenàiwica yàanèyécáté Juan el Bautista yàatalé, nasutáca néemiawa Juan. Náimaca irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca irí.

¹¹ Juan íimaca nalí:

—Pidèniacaalícué pucháiba bàlesi, piacué abéeri bàlesi áiba wenàiwica irí canéerica ibàle. Pidèniacaalícué yàacàsi, piacué nayáapíná, canéeyéica irí yàacàsi —íimaca yái Juanca.

¹² Nàyaca néeni abénaméeyéi yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Nàacatéwa néré nabautizácaténáwa. Nasutáca néemiawa Juan:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ¹³ Juan íimaca nalí:

—Picácué picobra nía ichàbanamawa. Peedácué náicha càitade iyúwa romanonái ichùulláná peedáca —íimaca yái Juanca. ¹⁴ Abénaméeyéi úwinái nacái nasutáca néemiawa Juan:

—Wía nacái, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. Juan íimaca nalí:

—Picácué pibáulia pinúaca wenàiwica piyéedùacaténá nàasu. Picácué picháawàa naináwaná iwali pichíwa iyúwa, peedácaténá píriwa nàasu. Casíimáicué nacái piicáca piwèniwa romanonái yàasu gobierno yèericuéca píri —íimaca yái Juanca.

¹⁵ Níái wenàiwicaca náináidacawa cawàwanáta Dios imàniínápináté naicá áiba wawàsi máiniiri cachàinica. Náináida nacáiwa nawàwalícuísewa Juan iwali

cawàwanáta Mesíascani, yái judío icuèrinápináca, Dios ibànuerica nalí. ¹⁶ Quéwa Juan íimaca macái wenàiwicanái irí: “Báisíta nubautizácuéca pía úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca. Yáta ibànùapíná Espíritu Santo abénaméeyéi péenácué irí ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripínáca. Quéwa áibanái péenácué càmíiyéica yeebáida itàacái, ibautizápiná níawa quichái iyú nàuwichàacaténáwa càiripínáta. Máini cachàiniirica íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripínáca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmíirica cachàini náicha canánama, máinicáiná cayábéerica nuíchani. ¹⁷ Càide iyúwa wenàiwicanái itécaalí yàasu palawa nacáapi irícuwa, masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo íwiralèmi, càita nacái yái yàanèeripínáca núamiricubàa yàanàaca iwàlisàidacaténá yàasu wenàiwica íiwitáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmíiyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuíri capíi iriculé, ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripínáca iwacáidapíná yàataléwa yàasu wenàiwicanáwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituíná iwíralèmi manuíri quichái irícu, càita nacái yái yàanèeripínáca yúuwichàidapíná nía quichái irícu, càmíiyéica yàasu wenàiwica; yúuwichàidapíná nía quichái irícu càmíirica ichacàwa càiripinéerita iyaca”, íimaca yái Juanca.

¹⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni. Yàalàaca nía déecuiri iyú icàlidacaténá wenàiwicanái irí cayábéeri tàacáisi Dios ichùulíerica icàlidaca nalí. ¹⁹ Juan yàalàaca gobernador rey Herodes nacái cachàiniiri iyú, Herodes imelùdacáinaté yéenasàiri Felipe ínuwa, íipidenéechúa Herodías, Herodes imànicáinaté nacái manùba báawéeri. ²⁰ Herodes quéwa imànica áiba wawàsi máiniiri báawaca náicha canánama: Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànaliculé.

Jesús es bautizado

²¹ Quéwa ipíchawáiseté Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànaliculé, Juan ibautizácaté manùbéeyéi wenàiwica. Juan ibautizá nacái Jesús. Yái Jesúsca, idècunitàacá isutáca yáawawa Dios íicha, yáta capiraléeri cáli yàacàacawa. ²² Yá Espíritu Santo iricùacawa Jesús iwali càiride iyúwa waicáaná unùcu iricùanáwa. Néese néemiaca Dios itàacái chènuniise. Dios íimaca Jesús irí: —Píacata Nuiri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía —íimaca yái Diosca.

Los antepasados de Jesucristo

²³ Jesús idèniacaté cawàwanáta treinta camuí idàbacaalíté yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi wenàiwica nayúunáidaca José íirimicaténi, yái Jesúsca. José yàacawéetúa yáaniri íipidenáté Elí. ²⁴ Elí yáaniri íipidenáté Matat. Matat yáaniri íipidenáté Leví. Leví yáaniri íipidenáté Melqui. Melqui yáaniri íipidenáté Jana. Jana yáaniri íipidenáté José. ²⁵ José yáaniri íipi-

denáté Matatías. Matatías yáaniri íipidenáté Amós. Amós yáaniri íipidenáté Nahúm. Nahúm yáaniri íipidenáté Esli. Esli yáaniri íipidenáté Nagai. ²⁶ Nagai yáaniri íipidenáté Maat. Maat yáaniri íipidenáté Matatías. Matatías yáaniri íipidenáté Semei. Semei yáaniri íipidenáté Josec. Josec yáaniri íipidenáté Judá. ²⁷ Judá yáaniri íipidenáté Joanán. Joanán yáaniri íipidenáté Resa. Resa yáaniri íipidenáté Zorobabel. Zorobabel yáaniri íipidenáté Salatiel. Salatiel yáaniri íipidenáté Neri. ²⁸ Neri yáaniri íipidenáté Melqui. Melqui yáaniri íipidenáté Adi. Adi yáaniri íipidenáté Cosam. Cosam yáaniri íipidenáté Elmadam. Elmadam yáaniri íipidenáté Er. ²⁹ Er yáaniri íipidenáté Josué. Josué yáaniri íipidenáté Eliezer. Eliezer yáaniri íipidenáté Jorim. Jorim yáaniri íipidenáté Matat. ³⁰ Matat yáaniri íipidenáté Leví. Leví yáaniri íipidenáté Simeón. Simeón yáaniri íipidenáté Judá. Judá yáaniri íipidenáté José. José yáaniri íipidenáté Jonam. Jonam yáaniri íipidenáté Eliaquim. ³¹ Eliaquim yáaniri íipidenáté Melea. Melea yáaniri íipidenáté Mena. Mena yáaniri íipidenáté Matata. Matata yáaniri íipidenáté Natán. ³² Natán yáaniri íipidenáté rey David. Rey David yáaniri íipidenáté Isaí. Isaí yáaniri íipidenáté Obed. Obed yáaniri íipidenáté Booz. Booz yáaniri íipidenáté Sala. Sala yáaniri íipidenáté Naasón. ³³ Naasón yáaniri íipidenáté Aminadab. Aminadab yáaniri íipidenáté Admin. Admin yáaniri íipidenáté Arni. Arni yáaniri íipidenáté Esrom. Esrom yáaniri íipidenáté Fares. Fares yáaniri íipidenáté Judá. ³⁴ Judá yáaniri íipidenáté Jacob. Jacob yáaniri íipidenáté Isaac. Isaac yáaniri íipidenáté Abraham. Abraham yáaniri íipidenáté Taré. Taré yáaniri íipidenáté Nacor. ³⁵ Nacor yáaniri íipidenáté Serug. Serug yáaniri íipidenáté Ragau. Ragau yáaniri íipidenáté Peleg. Peleg yáaniri íipidenáté Heber. Heber yáaniri íipidenáté Sala. ³⁶ Sala yáaniri íipidenáté Cainán. Cainán yáaniri íipidenáté Arfaxad. Arfaxad yáaniri íipidenáté Sem. Sem yáaniri íipidenáté Noé. Noé yáaniri íipidenáté Lamec. ³⁷ Lamec yáaniri íipidenáté Matusalén. Matusalén yáaniri íipidenáté Enoc. Enoc yáaniri íipidenáté Jared. Jared yáaniri íipidenáté Mahalaleel. Mahalaleel yáaniri íipidenáté Cainán. ³⁸ Cainán yáaniri íipidenáté Enós. Enós yáaniri íipidenáté Set. Set yáaniri íipidenáté Adán, yái asíali Dios idàbéericaté.

Jesús es puesto a prueba

4 Néeseeté Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Jesús yèepùacawa Jordán inanába íicha, yá Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé caináwàiri. ² Jesús iyacaté néré cuarenta èeri. Satanás yáalimáidaca Jesús imàniínápiná íbáyawanáwa quéwa càmita Jesús imàni càì. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa cuarenta èeri, yáté máapicani. ³ Néese, Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios Íiricáiná pía, piwènúada yái íbaca pan iyú piyáacaténáni —íimaca yái Satanásca. ⁴ Jesús íimaca irí:

—Càmíirita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: 'Picácué wáináidawa yàacási iwali Dios íicha.

Néese iwàwacutá weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápiná wàyaca machacàniiri iyú', íimaca yái Dios itàacáica —íimaca yái Jesúsca, càmicáiná iwàwa imànica wawàsi meedá írípínáwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese, Satanás itéca Jesús chènuniiri dúli íinatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá aquialénamata macái cáli èeri irìcuírca. ⁶ Yá Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapiná píríwa macáita iyéerica cháì èeri irìcu cawèniírca, yá picùapiná macái cáliwa; núacata yèeri canánama nuwàwéeyéi íríwa núacáináta icuèrica macáitani. ⁷ Iná pibàlùacaalíwa nulí piùluì ipùata iyúwa piacaténá nucàaluíná, yásí piasupiná macáitani —íimaca yái Satanásca. ⁸ Jesús íimaca irí:

—Núa, càmíirita yàa picàaluíná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca: 'Iwàwacutá piaca Picuèriná Dios icàaluínáwa. Iwàwacutá nacái piaca abéerita Dios iyéininá, càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén iyacaléná néré. Yá Satanás imicháidaca Jesús templo ipùata íinatalé chènuniiri náicha canánama. Néese Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios Íiricáiná pía, pipisiawa templo íicha cáli íinatalépiná. ¹⁰ Yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté càì íimaca piwali:

'Dios ichùllapiná yàasu ángelnáwa nacùnápíná pía.

¹¹ Namichàidapiná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúaca píawawa íba iwéré', càité profeta itànàaca Dios itàacái piináwaná iwali —íimaca yái Satanásca. ¹² Quéwa Jesús íimaca Satanás irí:

—Càmíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté càì íimaca walí: 'Picá píalimáida piicáwa Picuèriná Dios asáisi icùacaalípiná pía', càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Ináté idécanáami Satanás yáalimáidaca Jesús imàniínápiná macái íiwitáaná báawéeri, yáté Satanás yàacawa Jesús íicha àta áiba èeripináta àniwa.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseeté Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli néré. Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Néese macáita Galilea yàasu cáli néeseéeyéi néemiaca Jesús iináwaná iwali. ¹⁵ Jesús yèepunicatéwa yéewáidaca wenàiwica judiónái yéewáidacàalu irìcubàa yàcalé imanùbaca. Macáita wenàiwica nacàlidaca Jesús iináwaná iwali cayábéerica íiwitáise.

Jesús en Nazaret

¹⁶ Jesús yàacatéwa Nazaret iyacaléná néré, yái yàcalé isèenái idàwinàcatáicaténi. Yá sábadu irìcu judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacawa judiónái yéewáidacàalu irìculé càide iyúwaté íiwitáise iyáaná. Néese ibàlùacawa wenàiwicanái yàacuéseemi iléecaténá nalí Dios itàacái. ¹⁷ Nàaca irí cuyàluta yéewacaténá iléeca nalíni, yái cuyàluta idènièricaté itànàawa profeta Isafas yàasu tàacáisi itànèericaté Dios inùmalicúise. Jesús

yàacùaca cuyàluta iwawanèericawa, yá yàanàaca tàacáisi Jesús íimáanápínacaté iwaliwa, yái Dios yàasu wenàiwicaca. Càita íimaca iwaliwa:

¹⁸ “Espíritu Santo, Dios ibànùerica nulí, yàacawéerida-ca núa siùca, ichùuliacáiná nucàlidáanápíná cayábéeri tàacáisi catúulécaneéyeyí irí. Idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanáí iríni Dios iwàwaca iwasàaca nía nabáyawaná íichawa. Ibànùaca núa catuícáténá numànica matuíyeyí, nuwasàacaténá wenàiwica nàuwichàacáí íichawa nacáí,

¹⁹ nucàlidacaténá nacáí nalíni Dios iwàwaca iyúudàaca nía siùcade”,

càité profeta Isaías itànàaca tàacáisi Jesús iwali.

²⁰ Néese idécanáamité Jesús iléeca nalíni, yá iwawanàacani yái cuyàlutaca, yá yèepùadaca cuyàluta asiali irí icuèrica cuyàluta. Néese Jesús yáawinacawa nèewi yéewáidacaténá nía. Macáita iyéeyéica néré naicáidaca irí mamáalàacata. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca idéca yàanàaca pèewiré yái wenàiwicaca Dios itàacáí icàlidéericaté iináwaná iwali profeta Isaías yàasu cuyàluta irícu —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca iináwaná iwaliwa. ²² Macáita níai wenàiwicaca natàaníca cayábéeri iyú iwali. Náináidacawa manuísiwata néemiaca icàlidaca nalíni máini cáalíacáiri iyú. Náimaca nalíwáaca:

—¿Cánásica yéewaná càì icàlidacani? José ìirimi meedá yái —náimaca. ²³ Ináté Jesús íimaca nalí:

—Báisíta piwàwacué picàlidaca nulí yái tàacásica: ‘Báisícaalí píalimá pichùniaca cáuláiquéeyéí, néese pichùniaca píawawa waicápiná, yásí weebáidaca pitàacáí’, càì piwàwacué píimaca nulí, piwàwacáinacué piicáca numànica yái càmfíríca wenàiwica idé imànica. Piwàwacué nacáí píimaca nulí: ‘Báisícaalí pimànicaté yái càmfíríca wenàiwica idé imànica Capernaum iyacàlená néenibàa càide iyúwa wéemianá nacàlidaca piináwaná iwali, néese pimàni nacáí càiri wawàsi cháí, píasu cáli íinatawa, yásí weebáidaca pitàacáí’, càì piwàwacué píimaca nulí, càmicáinacué piwàwa peebáidaca nutàacáí báisíiri iyú —íimaca nalí yái Jesúsca.

²⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Báisíta, núalíacawa càmfíinápínacué peebáida nutàacáí, càmicáiná wenàiwica nawàwa néemiaca profeta itàacáí nàasu cáli néeséericaalíni. ²⁵ Quéwa, péemiacué cayába, Dios imànipíná cayábéeri áibanáí wenàiwica irí báawéeyéicuéca piicáca, níara càmfíyéica judío, neebáidapínacáiná nutàacáí, càide iyúwaté Dios imàníiná nalí cayábéeri bàaluité profeta Elías yàasu èerité. Càmitaté unía yúuwàawa máisiba camuí y mediopináté, iyacaté nacáí manuírí máapicáí cháí Israel yàasu cáli imanúica. Ewitaté nàyacáaníta manúbéeyéí inanáí inírimi yéetéeyéimicawa íicha cháí Israel yàasu cáli íinata, càicáaníta Dios càmitaté ibànùaca profeta Elías iyúudàacaténá nía. Néese, Dios ibànùacaté Elías iyúudàacaténá abéechúa inanáí inírimi yéetéechúamiwa íicha, càmfíichúa israelita, Sarepta iyacàlená minalu, iyéechúacaté mawiénita Sidón iyacàlená irí, méetàuculé Israel yàasu cáli íicha. ²⁷ Càita

nacáí profeta Eliseo yàasu èerité nàyacaté nacáí manúbéeyéí cacháunéeyéí íimami lepra iyú cháí Israel yàasu cáli íinata, quéwa Dios càmitaté ichùniaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmitaté ichùniaca nía. Néese ichùniacaté áiba càmfíiri israelita, íipidenéeri Naamán, Siria yàasu cáli néeséeri. Càita nacáí Dios imànipíná cayábéeri nalíwa áibanáí wenàiwica báawéeyéicuéca piicáca, càmfíyéica judío, neebáidapínacáiná nutàacáí —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Níai israelitaca, néemiaca Jesús íimáaná càmfíyeyí israelita iwali, yá calúaca nía báawanama canánama, níai iyéeyéica judónáí yéewáidacàalu irícu, báawacáinaté naicáca càmfíyeyí israelita. ²⁹ Yá namichàacawa náibàaca Jesús, natécani cachàiniíri iyú yàcalé íicha. Nawatàidaca Jesús quíratàli ipùata nérépiná, yái quíratàli nàyacàle iyéerica íinata, nawàwacáiná náucaca Jesús chènuníri quíratàli íinatáise, yéetácaténáwa. ³⁰ Quéwa Jesús iwatàa yáawawa náicha, yá ichàbacawa nèewibàa, yá yàacawa náicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

³¹ Néeseté, Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená néré iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. Aiba sábadu judónáí iyamáidacatáicawa, yá Jesús yéewáidaca wenàiwicanáí judónáí yéewáidacàalu irícu. ³² Yá náináidacawa manuísiwata néemiaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía iyúwa abéeri cachàiniíri íiwitáise, Dios ibànùerica yéewáidacaténá wenàiwicanáí.

³³ Iyacaté áiba asiali néewáidacàalu irícu. Yái asiali demonio idacuèrica íiwitáise. Yá demonio yéemianí-cawa asiali isàna iyú. Yá íimaca cachàiniíri iyú Jesús irí:

³⁴ —[Pèepùa píichawa! [Picá pisàiwica walí wawàsi, pía Jesúsca, Nazaret iyacàlená néeséeri! ¿Pianásica pimáalàidacaténá wía? Núalía nuicáca pía, núalíacawa píwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —íimaca. ³⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiniíri iyú. Yá Jesús íimaca demonio irí:

—[Masànata pía! [Pimusúawa íicha yái asialica! —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio yúucaca asiali cáli íinatale macáí wenàiwicanáí yàacuésemi, néese yàacawa asiali íicha. Canáta demonio imàníiná asiali irí.

³⁶ Macáita wenàiwica iyéeyéica néeni, náináidacawa manuísiwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái yéewáidáanáca? [Yái asiali Jesús yàalàaca demonionáí cachàiniíri iyú íiwitáise cachàiniíri iyúwa, yá ichùliacaalí nía nàanápínáwa wenàiwica íicha, yáta nàacawa! —náimaca nalíwáaca. ³⁷ Yá macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéí nacàlidaca Jesús iináwaná iwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

³⁸ Néeseté Jesús imusúacawa néewáidacàalu irícuíse, yá yàaca iwàlùacawa Simón icapèe irículé. Yá Simón iyéeru iculuéchúawa cáiwíiri mecuní iyú. Yá nasutáca ulí Jesús íicha ichùlianápíná úa. ³⁹ Néese Jesús yàa-

cawa ùatalé, yá yáawiaca iicáidaca ulí. Jesús yàalàaca mecuní cachàiniiri iyú. Yá mecuní ichàbacawa uícha. Yáta umichàacawa, yá udàbaca umànica nayáapiná.

Jesús sana a muchos enfermos

⁴⁰ Néese idècunitàacá èeri iwàlùacawa, yá macáita idènièyéica cáuláiquéeyéi néenánáíwa natéca nía Jesús yàatalé. Natéca néenánáíwa idènièyéica macái uláicái íiwitáaná. Jesús imàacaca icáapiwa nàwali macáita, yá ichùnìaca nía. ⁴¹ Demonionái nàacawa nacái manùbéeyéi cáuláiquéeyéi íicha. Yá demonionái náimaca néemáníacawa cachàini:

—Píacata yái Dios Íirica! —náimaca. Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiniiri iyú, níái demonioca, càmita ibatàa natàanica, náalíacáináwa ìwali Mesíascani, yái judío icuèrinápiná Dios ibànùèrica nalí.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

⁴² Amalácaalíté nawicáu àniwa, Jesús imusúacatéwa yàcalé iricuise, yá yàacawa canáatalé wenàiwica. Néese madécaná wenàiwica icutácani. Yá nàanàaca yàatalé. Càmita nawàwa namàacaca yàacawa náicha.

⁴³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Íwàwacutá nucàlidaca nalí cayábéeri tàacáisi áibanái ìyacàle néenibàa nacái, yái tàacáisi íiméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa, Dioscáiná ibànùaca núa numànicaténá càì —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Càité Jesús yàaca icàlidaca yái tàacáisica judíonái yéewáidacàalu iricubàa, iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata.

La pesca milagrosa

5 Aiba èerité Jesús ibàlùacawa Genesaret icalisaníná yàasu càina íinatalé, áibaalí íipidenéeri Galilea icalisaníná. Madécaná wenàiwica nàyaca néré nawàwacáiná néemiaca Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. Máini manùbaca wenàiwica, yá nacàbadàayacacawa Jesús iwéré. ² Néese Jesús iicáca pucháiba barca mawiénita iríwa càina íinatalé. Canáca wenàiwica barca irícu namusúacáinatéwa barca irícuise níái asíanái íibèeyéica cubái, náibacaténá nàasu chinchorrowa. ³ Jesús iwàlùacawa barca irículé, Simón yàasu barcaca. Néese isutáca Simón íicha wawàsi iwesíanápiná barca àanama íicha. Néese Jesús yáawinacawa barca irícu, yá yéewáidaca wenàiwica barca irícuise. ⁴ Néese idécanáamité yéewáidaca nía, yá Jesús íimaca Simón irí:

—Píwesía barca depuíwacatalé calisa. Piúcacué píasu chinchorrowa píibàacaténá cubái —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, wadéca wacamáaca táiyápinama, canácata weedéeri, quéwa píalàacáiná núa, íná nuchùuliacacacawa chinchorro àniwa —íimaca yái Simónca.

⁶ Néese idécanáami namànica càide iyúwa Jesús íimáaná nalí, yá náibàaca madécaná cubái. Nàasu chinchorro icacanácawa yàacawa. ⁷ Iná náucaca nacáapiwa namáidacaténá nàacawéeyéináwa iyéeyéi-

ca áiba barca irícu nàacaténá nayúudàaca nía. Néese nàanàaca Simónnái yàatalé, yá napuniadaca pucháibanama nàasu barcawa cubái iyú àta nawàwacataléta napulùnacawa cubái iyú, níái barcaca.

⁸ Quéwa Simón Pedro iicáciná madécaná cubái, yá cáaluca íináidacawa ibáyawaná ìwalísewa, yá ibàlùacawa yùuluì iyúwa yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

—Íwàwacutá píacawa nuícha, Nuíwacali, cabáyawanácáiná núa! —íimaca yái Simón Pedroca.

⁹ Càica Simón íimaca Jesús irí cáalucáiná Simón ibáyawaná ìwalísewa, yáalíacáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise. Cáaluca nacái níái Simón Pedro yáapichéeyéica, naicáciná madécaná cubái needéeyéica. ¹⁰ Cáaluca nacái Simón imanùbacanáica nabáyawaná ìwalísewa níái íipidenéeyéica Santiago, Juan nacái, níái Zebedeo yéenibeca, náalíacáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise. Quéwa Jesús íimaca Simón irí:

—Picá cáalu pía nuícha. Pidéca peedáca cubái. Siúcáise de quéwa píwacáidapiná nulíwa wenàiwicanái yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Iná natéca nàasu barcawa cáli iwéré. Yá namàacaca macáita nàasuwa, yá nàacawa Jesús yáapicha, yéewacaténá yéewáidacaléca nía.

Jesús sana a un leproso

¹² Aiba èerité, Jesús ìyacaté áiba yàcalé irícu, néese asíali yàanàaca néré cacháunéeri íimami lepra iyú. Iicáca Jesús, yá yúuwàa iríacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécánaca Jesús iicácani. Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata:

—Nuíwacali, núalíacawa píalímá pichùnìaca núa, píwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa —íimaca yái asíalica.

¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali. Yá Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha.

¹⁴ Néese Jesús ichùuliacani. Íimaca irí:

—Picá picàlida áibanái írini nuchùnìaná pía. Néese píawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá iicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulìerìcaté wenàiwica namàacáanápíná Dios irí ofrenda iyú nachùnìacaalíwa lepra íicha, yéewacaténá macái wenàiwica yáalíacawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Quéwa éwita Jesús ichùulíacáanítani càì, càicáaníta manùbéeyéi wenàiwica nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata macái wenàiwica irí. Yá madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néemiacaaténá Jesús itàacái, ichùnìacaténá nía nacái. ¹⁶ Quéwa áibaalíté Jesús yàacawa méetàuculé wenàiwicanái íicha isutácaténá yáawawa Dios íicha.

Jesús sana a un paralítico

¹⁷ Aiba èerité Jesús yéewáidaca wenàiwicanái. Abé-naméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu nàanàacaté néré, madécaná yàcalé mìnanaí nacái ìyéeyéicaté Galilea yàasu cáli íinata, Judea yàasu cáli íinata nacái. Aibanái nàanàaca Jerusalén iyacàlená néese nacái. Náawinacatéwa néré Jesús yéewáidacatalé wenàiwicanái. Yá Jesús ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica Dios íiwitáise cachàiníri iyú.

¹⁸ Néese áibanái asianaí nàanàaca néré itéeyéica máapinéeri asiali irièricawa yàalubái íinatawa iiméerica íinata. Nawàwa natéca asiali capii iriculé, nalìadacaténani Jesús íipunita, Jesús ichùnìacaténani. ¹⁹ Càmita quéwa náalimá nawàlucawa Jesús yàatalépiná dàalacáiná máini wenàiwicanái néré. Iná náiríacawa escalera ìwalibàa capii íinatalé, sàabadéeri, canéeri ipùata chènuniré. Néese nawatàaca capii ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca cáuláiquéeri asiali yàalubái íinatawa yéenúlusi ìwali Jesús yàatalé, nàacuésemi macáita wenàiwica ìyéeyéica néeni. ²⁰ Jesús yáaliacawa náiwitáise manuíca náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápínani, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

²¹ Néese níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái fariseonái nadàbaca náináidacawa. Náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalicúsewa: “¿Cáná yéewa itàani càì yái asiali Jesúsca? Itàanica iyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáináta asiali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cayábacaténá náapicha Dios. Abéerita Dios yáaliméeri imànica càì”, càì náimaca náináidacawa nalíwa. ²² Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanácawa. Yá isutáca yéemiawa nía:

—¿Cánacué píináidawa càì? ²³ Máini màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asásí básiacaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máini càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, piipina’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asásí wadécaalí wachùnìacani wataàcái iyúwa, yái máapinéerica. ²⁴ Iná núa, asiali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica píalíacaténacuéwa Dios idéca ichùulìaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cháì èeri iricu cayábacaténá náapicha Dios —íimaca nalí yái Jesúsca. Néeseca Jesús íimaca máapinéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, núuma pirí, pimichàawa, peedá píalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Yáta yái asialica imichàacawa nàacuésemi, yá yeedáca yàalubáíwa irièricatéwa íinata, néese yàacawa icapèe nérépináwa, casíimáiri iyú, yàaca Dios irí cayábéeri idècunitàacá yèepunicawa. ²⁶ Macáita ìyéeyéica néré náináidacawa manuísíwata naicáidaca

Jesús irí, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Cáaluca nacái náináidacawa, yá náimaca:

—Siùca èeri wadéca waicáca cayábéeri wawàsi Dios imànìirica càmiiricáwaca waicá quéechacáwa —náimaca.

Jesús llama a Leví

²⁷ Néesetécáwa Jesús imusúacawa capii iricúise. Yá iicáca asiali íipidenéeri Leví, yeedéericaté plata yéenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Yái Leví yáawinéerica wa aléera yeedácatelécate plata wenàiwica íicha. Néese Jesús íimaca irí:

—Aqualé, píawa núapicha yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yái Leví imàacaca yàasuwa macáita, yá imichàacawa, yàacawa Jesús yáapicha.

²⁹ Néese Leví ichùulìaca yàasu wenàiwicanáíwa nachanàacaténá manùba yàacàsi icapèe iricu. Imáidaca yàataléwa Jesús iyáacaténá iyáacaléwa Leví yáapicha, Leví iwàwacáiná yàaca Jesús íimietacaná. Leví imáida nacái manùbéeyéi yeedéeyéi plata yéenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Aibanái nacái nayáaca nayáacaléwa náapicha néré. ³⁰ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéi wenàiwica templo iricu natàanica báawéeri iyú Jesús yéewáidacalénái ìwali. Yá náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánacué piyáa piyáacaléwa náapicha, níai cabáyawanéeyéica, náapicha nacái níai yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ³¹ Quéwa Jesús íimaca fariseonái irí:

—Péemiacué comparación: Málúlicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnìèripíná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutáca abéeri ichùnìèripíná nía. ³² Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnìèripíná náiwitáise nabáyawaná íichawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripíná náiwitáise báawéeri íicha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyéicawa cabáyawanáca, nawènúadáanápíná náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Iná yéewa cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níai cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

³³ Néese fariseonái nasutáca néemiawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái wéewáidacaléca, wía fariseoca, namàacaca náichawa nayáacaléwa manùba yàawiría nasutácaténá Dios íicha manuísíwata. ¿Cáná càmita péewáidacalénái namàni càì? Nayáaca nayáacaléwa mamáalàacata —náimaca. ³⁴ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asiali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianáí naicátaténá icásàacawa casíimáiri iyú. Càmita nawàwa namàacaca náichawa nayáacaléwa idècunitàacá iyaca náapicha, yáí nàacawéeriná imàníirica matrimonio, casíimáicáiná nawàwa. ³⁵ Quéwa áiba èeriwa, áibanáí itépiná náichawani. Néenialípiná namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacáí nuéwáidacalénáí, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nuyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa —íimaca yáí Jesúsca.

³⁶ Jesús icàlidaca nalí nacáí áiba comparación yéewáidacaténá nía:

—Càmita wadalúa wáluma yéemami wàlisàí bàlesi íicha wachanàidacaténá iyú éwisàimi bàlesita. Wamànicaalí càì, yásí báawaca wamànica wàlisàí bàlesimi. Yá nacáí wàlisàí yéemami càmita abédanama éwisàimi bàlesi yáapichani. ³⁷ Péemiacué áiba comparación: Càmita wàucà wàlisàí uva ituní éwisàimi íimamisi iriculé yáicáiná wàlisàí uva ituní idàbaca isáacawa dàchidàchiwaca inàniacubàa, yásí éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Wamànicaalí càì, yá yúucacawa wáicha macáita uva ituní, íimamisi nacáí. ³⁸ Iná iwàwacutá wàucà wàlisàí uva ituní wàlisàí íimamisi iriculé. Càita nacáí nái nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacáí wàlisàí, càmita nàya piasu bàaluisàimi tàacáisi iwali, piacué fariseoca. ³⁹ Aiba wawàsi nacáí, péemiacué comparación: Idécanáami wenàiwica íiraca éwisàimi uva ituní ipuíri, yá càmita iwàwa íiraca wàlisàí uva ituní càimírira ipuí íimacáiná: ‘Cayábéeri yáwanáí yáí ipuírica’, càì íimaca. Càita nacáí piacué: Piyacáinacué éwisàimi tàacáisi iwali, iná piyúunáidacuéca cayábéericani wàlisàí tàacáisi íicha. Iná càmitacué piwàwa peebáidaca yáí nutàacáí wàlisàica —íimaca yáí Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

6 Néeseté áiba sábadu judiónáí nayamáidacatáicawa, Jesús yèepunicawa àyapulicubàa yéewáidacalénáí yáapichawa bànacalé yèewibàa. Yá yéewáidacalénáí needáca achúmanamata trigo ituíná nayéeripiná. Yá naquiría trigo ituíná nacáapi iricuwa needacaténá íicha íimi nayáacaténáni, yáicáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmanamata iyacaná áibanáí ibànacale yéené máapicaalí nía. ² Abénaméeyéi fariseo iicáca Jesús yéewáidacalénáí imàníiná, yá fariseonáí iicácani iyúwa íibaidacalési. Iná fariseonáí íimaca Jesús yéewáidacalénáí irí:

—¿Cánacué píibaida siúca sábadu wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siúca èeri —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca píimáichaca tàacáisi píléericuéca Dios itàacáí iricuíse wàawirimi rey David iwali, bàaluité máapicaalíténi, áibanáí nacáí yáapichéeyéi asianáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu íimamisiíri capiima mabáyawanéeri iriculé, yáí israelitanáí isutácatáipiná Dios íicha. Yá David yeedácaté pan namàníricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenáí iyáapináwa. David iyáaca

pan, néese yàaca yáapichéeyéi iyáapináwa nacáí, éwita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenáí iyáaca yáí panca. Dios càmitaté yúuwichàida Davidnáí, máapicáiná nía, ínáté catúulécánáca Dios iicáca nía —íimaca yáí Jesúsca. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonáí irí àniwa:

—Dios idéca ichùuliaca núa, núa asiali Dios néeséerica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, siúca èeri sábadu nacáí wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yáí Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁶ Aiba sábadu judiónáí iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacatéwa néewáidacàalu iriculé, yá idàbaca yéewáidaca nía néré. Iyaca néeni abéeri asiali icáapi yéewápuwáiséeri ituwièricawa íicha. ⁷ Nàyaca nacáí néeni abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, áibanáí nacáí fariseonáí. Naicáidaca Jesús irí mamáalàacata naicátaténá asáisi ichùnìcaalípiná asiali, sábadu iricu, nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná iwali, fariseonáicáiná náimacaté íibaidacalésicani yáí Jesús ichùnìnanáca wenàiwicanáí. ⁸ Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Yá Jesús íimaca asiali irí icáapi ituwièricawa íicha:

—Pimichàawa, píbàlùawa nàacuéseemi —íimaca yáí Jesúsca. Yá asiali imichàa ibàlùacawa. ⁹ Néese Jesús íimaca fariseonáí irí:

—Siúcata nusutácué nuémíawa píca: ¿Càinásica Dios ibatàa wamànica siúca èeri sábadu wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacáí, báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, càmicaalí wéetáidasica wenàiwica? —íimaca yáí Jesúsca.

¹⁰ Néese iicáidaca nalí macáita iyéeyéica itéese. Yá néeseaca iwènúacawa asiali irí àniwa, yáí báawéerica icáapi. Yá Jesús íimaca irí:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yáí Jesúsca. Yá asiali imànica iyúwa Jesús íimáaná irí. Yáta cayábaca icáapi. ¹¹ Quéwa fariseonáí máiní calúaca nía. Nadàbaca nasutáca néemiawa níawáaca càinàcaalí náalimáanápínaté namànica Jesús irí.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹² Néenialíté Jesús yàacawa dúli íinatalé. Iyamáacawa néenibàa isutácaténá Dios íicha táiyápinama abéeri catá. ¹³ Amalácanáami yàacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa canánama. Yeedáca nèewíse doce namanùbaca Jesús yéeyéica íipidenápiná apóstolnáí.

¹⁴ Níái docéeyéica náipidená càì: Simón, yáí asiali Jesús yéerica íipidenápiná nacáí Pedro; yá nacáí Andrés, yáí Simón iméeréerica; Santiago nacáí; Juan nacáí; Felipe nacáí; Bartolomé nacáí. ¹⁵ Yá nacáí Mateo; Tomás nacáí; Santiago nacáí, yáí Alfeo íirimica; yá nacáí Simón, áibaalí íipidenéeri celote; ¹⁶ Yá nacáí Judas, yáí Santiago yéenasàirica; yá nacáí Judas Iscariote, yáí

itèeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, nanúawani.

Jesús enseña a mucha gente

¹⁷ Néeseté Jesús iricùacawa dúli íinatáise yéewáidacalénái yáapichawa. Yá iyamáaca ibàlùacawa néeni manacúalibàa. Idéca nàwacáidáyacacawa néré madécaná Jesús yéewáidacaléca áibanái, madécaná nacái wenàiwica yàanèyeyéica macái Judea yàasu cáli néese, Jerusalén iyacàlená néeséeyéi nacái, Tiro iyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón iyacàlená néeséeyéi nacái, níai yàcalé iyéeyéica manuírí úni idùlepi. Níai manùbéeyéi wenàiwicaca nàanàacaté néré néemàcaténá Jesús itàacái, yúucacaténá náicha nacái uláicái. Yáté ichùnìacacá nía. ¹⁸ Aibanái nacái yùuwichèyeyéicawa demonio idacùacáiná náiwitáise, Jesús ichùnìacacá nía nacái. ¹⁹ Iná macáita wenàiwica nawàwaca namàacaca nacáapiwa Jesús ìwali ichùnìacáiná nía canánama íiwitáise iyúwa, níai cáuláiquéeyéica.

La felicidad y la infelicidad

²⁰ Néese Jesús iicáidaca yéewáidacalénái iríwa. Yá íimaca nalí:

“Casíimáipinácuéca piwàwa, piacué catúulécanéeyéica, pimàacacáinácué Dios icùaca pía siúcáise.

²¹ “Casíimáipinácuéca nacái píawa, piacué máapíiyéica siùca, Dioscáiná yàapinácué piyáapiná cadénama.

“Casíimáipinácuéca nacái píawa, piacué achúméeyéica iwàwa siùca, Dioscáiná imàacapinácué casíimáica píawa.

²² “Casíimáipinácuéca nacái píawa, báawacaalícué wenàiwica iicáca pía, náucacaalícué nacái pía náichawa, nacúsacaalícué pía nacái, natàanícaalícué báawéeri iyú píwali, peebáidacáinácué nutàacái, núa asíali Dios néeséerica. ²³ Casíimáicué piwàwa manuísíwata, piyanídacuéwa casíimáiri iyú namànicáalícué pirí càì, yáicáiná Dios imàacapinácué pirí manuísíwéeri cawèníiri pìanàacaalípínácué chènuniré, bàaluitécáiná níai wenàiwica yàawirinámica namànicatè báawéeri nacái profetanái irí, níai Dios yàasu wenàiwica profetanái íbaidéeyéicaté Dios iripiná càide iyúwacué piyáaná”, íimaca yáí Jesúsca yéewáidacalénái iríwa.

²⁴ Néese Jesús íimaca áibanái wenàiwica irí: “Quéwa, ímáinicué piùwichàapinácawa, piacué càasuyéica! Yáicáiná Dios yùuwichàidapinácué píawa, néese càmitacué quirínama casíimái piwàwa pìasu cawènírimi ìwaliwa, yáí pidènièricuécacá siùca.

²⁵ “Ímáinicué piùwichàapinácawa, piacué iyéeyéica iyáacaléwa cadénama, mesúnamáicáináta piùwichàapinácué máapicái!

“Ímáinicué piùwichàapinácawa piacué iicáaniyéica siùca. Aiba èeriwa pícháanípínácuéca achúmáicáiná piwàwa!

²⁶ “Ímáinicué piùwichàapinácawa pitàanícáinácué méetàuculéeri tàacáisi ìwali, càníiri Dios itàacái, iná yéewa macái èeri mìnanaí càmiyéica iwàwa Dios

natàanícuéca píwali cayábéeri iyú. Càité nacái piawirinámicué itàanicatè cayábéeri iyú áibanái cachìwéeyéi iwicùlidéeyéi ìwali itàaniyéicacá Dios inùmalicuise, quéwa nachìwáidacaté wenàiwica meedá!”, íimaca yáí Jesúsca.

El amor a los enemigos

²⁷ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Quéwa núumacué nacái pirí piacué yéemièyéica nulí: Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa. Pimàni nacái nalí cayábéeri cawinácaalícué báawéeyéica iicáca pía.

²⁸ Pisutácué nalí Dios íicha imàníinápíná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànuèyéica píwali chàwicùli. Pisutácué nalí Dios íicha cawinácaalícué icuíséeyéica pía. ²⁹ Aiba inúacaalí pinàni ìwali, pimàaca inúaca pinàni ìwali abémàawáise àniwa. Aiba yeedácaalí píicha pìasu ruana nacáiri, pimàaca yeedáca picamisani nacái. ³⁰ Aiba isutácaalí píicha wawàsi, pimàaca iríni; imelùdacaalí píicha pìasu, picá pisutá yèepùadánápíná piríni.

³¹ Pimànicué áibanái irí cayábéeri, càide iyúwacué piwàwáaná namànica pirí cayábéeri.

³² “Cáininácaalícué piicáca níawamita cáininéeyéicuécacá iicáca pía, càmitacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, macái èeri mìnanaí namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³³ Càita nacái pimànicaalícué cayábéeri nalí níawamita imàniyéicuécacá pirí cayábéeri, càmitacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, macái èeri mìnanaí namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³⁴ Píacaalícué nacái áibanái ichàba pìasuwa níawamita píináidéeyéicuécacá nèepùadánápíná pirí cawèníiri àniwa, càmitacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha macái èeri mìnanaí namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise nàaca áibanái báawéeyéi ichàba wawàsi needácaténá náicha cawèníiri àniwa. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³⁵ Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa, pimànicué nacái nalí cayábéeri, piacué nacái nachàba pìasuwa, éwita càmicaalí nèepùada pirícuéni. Yásí Dios imàacapinácué pirí cawèníiri manuísíwata chènuniré, yá nacái Wáaniri Dios yéeni bépínácuéca píawa, yáí Wáaniri Dios chènuníiséerica, imàníirica cayábéeri èeri mìnanaí irí, éwita càmicáaníta nàaca irí cayábéeri, níai báawéeyéica íiwitáise. ³⁶ Iwàwacutácué catúulécanáca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwacué Wáaniri Dios catúulécanáaná iicáca pía”, íimaca yáí Jesúsca.

No juzgar a otros

³⁷ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máini picháawàaca áibanái iináwaná ìwali mamáalàacata, néese Dios càmitacué yùuwichàida píawa. Picácué píináidawa piùwichàidánápíná áibanái imàniyéica pirí báawéeri, néese Dios càmitacué yùuwichàida píawa. Pimàacacué piwàwawa nabáyawaná íicha, yásí

Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná ícha. ³⁸ Piacué áibanái irí cànácaalí wawàsi namáapuèrica pícha, yásí Dios yàacuéca piriwa cànácaalí wawàsi pimáapuèrica. Péemiacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise ipuniádacaalícué cayába piasu saco ituínási iyú, icusúá nacáicani, icàbadàa nacái néréni yéewanápiná ipuniádaca saco àta ituínási itúadacatalétawa saco inúma irícuíse, càita nacái Dios imànicuéca piriwa cayábéeri manuísíwata. Pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri manuísíwata, yásí Dios imànicuéca piriwa cayábéeri àniwa manuísíwata. Quéwa pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri achúméeri meedá, néese Dios imànicuéca nacái pirí cayábéeri achúmáana meedá”, íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús yéewáidaca nía áiba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Matuíri wenàiwica càmita idé itéca áiba matuíri àyapulicbàa, ipíchaná pucháibanama náuwàacawa utàwi iriculé. Càita nacái càmitacué yéewa matuíyéica píiwitáise, iwàwacutácáiná péewáidaca wenàiwica matuíyéi íiwitáise náalícaténá cànácaalí iyú náalimá nàyaca machacàniiri iyú. ⁴⁰ Cawinácaalícué wenàiwica péewáidéyéica, càmitacué yéewa cáalíacáica píicha nía, néese idécanáamicué péewáidaca nía, yásí náalíacawa abéerita yái píalíericuécawa. Iná iwàwacutácúé máiní cáalíacáica pía yéewacaténá piyúudàaca nía cayába.

⁴¹ “Pía, idènièrica ibáyawaná manuíríwa, picá píináidawa máiní cayábaca pía áiba wenàiwica ícha idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemiacué comparación: Pibáyawaná manuírí càicanide iyúwa manuírí àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí iriculé. Néese áiba achúméeríwanái ibáyawaná càicanide iyúwa achúméeri imuluísi yúuwàacaalíwa ituí iriculé.

⁴² Máiníacáiná cabáyawanáca pía manuísíwata, iná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemiacué comparación: Manuíri àicu yúuwàacaalíwa pituí iriculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimúsúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí irícuísetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá càì píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pirí pibáyawaná iwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càì píimaca irí; pucháibaca píiwitáise pìyaca. ¡Pidéca píimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píichawa quéechacáwa yái báawéeri manuíríca pimàniirica. Yásí pidéca píalàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná íichawa achúméeri báawéeri imàniirica”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

⁴³ Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Íimaca nalí: “Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idèniaca iyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idèniaca iyacanáwa cayábéeri. ⁴⁴ Càita wáalíacawa macái àicu iwali, waicácaalí iyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, yá báawéericani. Càmita weedá cayábéeri higuera iyacaná tuírí íicha. Càmita nacái weedá cayábéeri uva iyacaná áwa yúuba íicha. ⁴⁵ Càita

nacái wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái íiwitáise iwali nacái: Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca cayábéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise cayábéeri iyaca iwàwalícu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca báawéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise báawéeri iyaca iwàwalícu. Wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái íiwitáise iwali wéemiacaalí cànácaalí wawàsi natàaníca iwali yácáiná nawàwa idéca ipuniacawa iyú, yái cayábéerica, càmicaalí nacái, yá báawéerica meedáni. Iná iwàwacutácúé cayábéeri píiwitáise piwàwalícuísewa, yéewanápinácué péewáidaca wenàiwicanái báisiiri tàacáisi iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Las dos bases

⁴⁶ Jesús íimaca: “Canéeri iwèni meedá píimáanacuéca núwali ‘Wáiwacalí’, càmicaalíacáwa pimànicué càide iyúwa númáaná pirí. ⁴⁷ Siúcade nucàlidacué pirí comparación píalícaténáwa cànácaalí wenàiwica iyaca yeebáidéerica nulí, yéemièrica nacái nutàacái, imàniirica nacái càide iyúwa nuchùllánani. ⁴⁸ Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa asíali imàniirica capii. Quéechacáwa íicaca depuúwalé. Yá asíali yàanàaca manuírí íba iyéerica depuúwalé cáli irícu, ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Idécanáami imànica icapèewa íba íinata, yá inanába yéesacawa. Yái yéesacái yàacawa cachàiniiri iyú asíali icapèe iwali. Càmita idé quéwa yéesacái icusúadaca capii, asíali imànicáinaté dàalawaca icapèewa. Càide iyúwa capii ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéyéica nutàacái nadèniapíná nacáucawa càmiiri imáalàawa. ⁴⁹ Aiba wenàiwica quéwa yéemiacaalí nutàacái, néese càmita imàni càide iyúwa númáaná irí. Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa wenàiwica imàniirica icapèewa cáli íinata, canéeri irí íba ibàlùèripínáwa íinata, yái capiiica. Inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiniiri iyú capii iwali. Yá caquialéta capii yúuwàacawa, imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capii imáalàanáwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmiiyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càmiiri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana al criado de un oficial romano

7 Idécanáamité Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté yàacawa Capernaum iyacàlená néré. ² Iyaca néré abéeri romanonái yàasu úwi íiwacalíná, idènièrica yàasu wenàiwicawa cáininéerica íicáca. Cálíacaca úwi íiwacalíná yàasu wenàiwica, iwàwéeri yéetácawa íiwacalí íichawa. ³ Néese úwi íiwacalíná yéemiaca Jesús ináwaná iwali ichùnianá wenàiwica, yá ibànùaca abènaméeyéi judío íiwacanánái nasutácacaténá Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanàanápíná ichùniaca yàasu wenàiwica. ⁴ Néese judío íiwacanánái nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca íicha wawàsi manuísíwata, náimaca Jesús irí:

—Cayábaca piyúudàacani, yáara úwi íiwacalínáca, cáinináacáiná íicáca wía judíoca. Ipáyaidacáinaténi namànicaténá walí wàasu wéewáidacàalu —náimaca.

⁶ Néese Jesús yàacawa náapicha, quéwa mawiéni-caalíté Jesús iyaca úwi íiwacaliná icapèe irí, yá úwi íiwa-calíná ibànùaca yàacawéeyéináwa náimacaténá Jesús irí: “Nuíwacali, càmita nuwàwa nusàiwicaca pirí wawàsi, canácáiná yéewaná nuedáca pía nùataléwa máinicáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. ⁷ Báica nuicáca núawawa piwéré, íná càmitaté nua nucutáca pía, máinicáiná cayábéerica nuícha pía. Pichùuliacaíta ichùnìanápínáwa yái nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁸ Núalíacawa pialímá pichùnìacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanáináchùulia nacái núa. Núa nacái nuchùulia nùasu úwináíwa. Nuchùuliacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàaca. Nuchùuliacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànínápiná áiba wawàsi, yáta imànicani. Iná yéewa núalíacawa pialímá pichùnìacani nacái pitàacái iyúwa yái nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái úwi íiwacalináca.

⁹ Yá cayábaca Jesús íináidacawa yéemiaca úwi íiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènùacawa, yá íimaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyéicawa yáamíse.

—Péemiacué cayába, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manúisíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéenápínáta, càmitàacá nùanàa càiri —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese níái wenàiwicaca úwi íiwacaliná ibànùeyéicaté nèepùacawa úwi íiwacaliná icapèe néré, yá nàanàaca yàasu wenàiwica idééná cayábacani.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Néeseté àniwa, Jesús yàacawa Naín iyacàlená nérépíná. Yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa, madécaná nacái áibanái wenàiwica yáapicha. ¹² Jesús iyacaalíté mawiénita yàcalé irí, yá iicáca manùba wenàiwica namusúacawa íipunita yàcalé iricuíse. Nawáacutáida nàacawa yéetéerimiwa. Nàacawa nabàliacaténáni. Yácata abéerita uírca úái yáatúaca in-irimi yéetéchúamicawa íicha. Madécaná wenàiwica namusúacawa yàcalé iricuíse nacái nàacawéeridacaténá úa. ¹³ Yá Wáiwacali iicáca uícháníca, yá catúulécánáca iicáca úa. Yá íimaca ulí:

—Picá píicháaní —íimaca ulí yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús yàacawa nàatalé, níái itéeyéica yéetéerimiwa. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yàalubái iwali, chéecáisi irièriwa íinata. Yá wenàiwicanái nayamáa nabàlùacawa. Yá néese Jesús íimaca yéetéerimi iríwa:

—Pía ùuculiirica, núuma pirí: ¡Pimichàawa! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái ùuculiirica imichàa yáawinacawa, cáuca àniwani. Yá idàbaca itàaníca àniwa. Néese Jesús itéca ùuculiiri yáatúa yàataléwa yèepùadacaténá ulí àniwani. ¹⁶ Macáita naicáca cáucani, yá cáaluca nía, náalíacáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise cachàiníiri. Yá nàaca Dios irí cayábéeri. Náimaca nalíwáaca:

—Idéca yàanàaca wàatalé cachàiníiri profeta icàlidéerica Dios itàacái —náimaca Jesús iwali. Yá náimaca nacái:

—Dios idéca yàanàaca yàacawéeridacaténá wía —náimaca.

¹⁷ Néese macáita iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata, nía nacái iyéeyéica áiba yàcalé iricu mawiéniíyéica néemiaca Jesús iináwaná iwali, icáucàidacaté yéetéerimiwa.

Los enviados de Juan el Bautista

¹⁸ Juan el Bautista iyacaté mamáalàacata presoíyí ibànalicu. Néese yéewáidacalénái nacàlidaca irí macáita yái Jesús imàníirica. Yaté Juan imáidaca pucháiba yéewáidacaléwa. ¹⁹ Juan ibànùaca nía Jesús yàatalépiná nasutácaténá néemiawa Jesús asáisi báisi-caalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànùerip-inácaté judío icuèrinápiná, néese càmiccaalí yáníi, yá iwàwacutá nacùaca áiba yàanàaca. ²⁰ Níái Juan ibànùeyéica nàacatéwa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista ibànùaca wía wasutácaténá wéemiawa pía, asáisi Dios néeséericaalí pía, yái iwàwacutéericaté yàanàapínáca, quéwa càmiccaalí píani, ¿iwàwacutásica wacùaca áiba yàanàaca? —náimaca.

²¹ Idécanáamité Jesús yéemiaca natàacái, yáta èerica Jesús ichùnìaca madécaná cáuláiquéeyéi nàuwichàacái íichawa, idècunitàacá Juan yéewáidacalénái iyaca néré. Jesús yúucaca demonio abénaméeyéi wenàiwica íicha. Imàaca nacái manùbéeyéi matuíyéi iicáidaca nacái.

²² Néese Jesús íimaca nalí níái Juan ibànùeyéica:

—Pèepùacué picàlidaca Juan iríni pidéénacuéca picáca, péemiaca nacái. Picàlidacué iríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éeruíyéimi yàabàli nacái nadéca nàipínáaníca, cacháunéeyéimi íimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íicha, màuwíyéimi nacái nadéca néemiaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi íicha, catúulécaneeyéi nacái nadéca néemiaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Picàlidacué Juan iríni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica.

²³ ¡Casíimáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nulí mamáalàacata! —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús íicha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná iwali. Jesús íimaca: “Bàaluité piacatécué piicáca wenàiwica iyéericaté manacúali yùucubàa càinàwàiri, yáara Juanca. Càmiíritaté machawàaca íiwitáise yái asiali piiquéricatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ²⁵ ¿Càinásicué picá néré bàaluité? Càmiíritaté asiali cawèníiri ibàle yái piiquéricatécué. Píalíacuéwa cawinácaalí cawèníyéica ibàle, iyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri capíi iricu càide iyúwa reynái iyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ²⁶ Bàaluité piacuécawa manacúali yùuculé càinàwàiri piicácaténáté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Báisita profetacani, yái Juanca, quéwa máiníiri cachàiníca áibanái profeta íicha canánama. ²⁷ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericaté iwali tàacáisi Dios inùmalícuíse. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios íiméericaté Iiri iríwa. Dios íimacaté:

‘Nuchùliapiná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacaténá wenàiwica nachùnianápiná náíwítáísewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pìanàacaalíwa nàatalé’, íimacaté yáí Diosca. ²⁸ Péemiacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníiri Juan íicha nèewíise macái wenàiwica imusuéyécawa inanái íicha. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siúcáise, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipínaca nía Juan íicha, éwita càmícaníta máiní cachàinica nía Dios iyacàle írìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²⁹ “Manùbéeyéi wenàiwica yéemiéyécateé Juan itàacái, abénaméeyéi nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobiernó írìpiná, nawèúadacaté náíwítáísewa nabáyawaná íichawa, yá namàacaca Juan ibautizáca nía. Càité náasáidaca náalíacawa Dios icùaca wenàiwica machacàníiri iyú. ³⁰ Quéwa fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, càmítatè namàaca Juan ibautizáca nía, càmícanítaté nawèúada náíwítáísewa Dios írìpiná. Càité caná iwèni meedá naicáca yáí cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica nalí.

³¹ “Nucàlidacué pirí càiná pííwítáise, píacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca. ³² Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanái yáawinéeyécawa àyapulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi írìwa, ‘Wadéca wapùliacuéca pirí íwa, quéwa càmítacué pilabàa; néese wadéca wacántàaca pirícué canción càide iyúwa nacántàaná yéetéeyéimíwa iwali, quéwa càmítacué píicháaní’, càí náimaca. ³³ Càita nacái pimànicuéca. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacacaté íichawa iyáacaléwa isutácaténá Dios íicha manuísíwata, càmíta nacái íira uva ituní. Quéwa píimacuéca Juan iwali demoniosa iyaca iwàwalicu. ³⁴ Siùca nudéca nùanàaca, núa asíali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuíra nacái uva ituní. Néese píimacuéca nùwali camùnírìcasa núa, cáanáírìsa iyáaca iyáacaléwa núa, casíimáicasa nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobiernó írìpiná. Càita píimacuéca nùwali càmícaníacué piwàwa peebáidaca nutàacái. ³⁵ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi nutàacái nacái, náasáidaca Dios imàacaca cáalíacáica nía báisíiri iyú”, íimaca yáí Jesúsca.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Abéeri fariseo íipidenéeri Simón imáidaca yàataléwa Jesús iyáanápiná iyáacaléwa yáapicha, íná Jesús yàacawa fariseo icapèe írìculé, yá yáawinacawa iyáacaténá iyáacaléwa. ³⁷ Néese inanái ùanàaca néré, iyéechúa yàcalé írìcu, íiméechúacaté nacái asianái yáapicha plata iwalinápiná. Uémíacaté Jesús íináwaná iwali iwàlúanáwa fariseo icapèe írìculé iyáacaténá iyáacaléwa. Íná ùanàaca néré utéca catúa ucáapi írìcuwa,

abéechúa catúa cawèníichúa alabastro icatùalená, ipuniéechúawa perfume pumèníiri isàni iyú. ³⁸ Uícháaníca ùacawa ubáyawaná iwaliwa, yá ùacawa Jesús yàatalé. Uawinacawa mawíenita yàabàli írì. Néese udàbaca uíbaca Jesús yàabàli utuíyáa iyúwa. Néese uchuídaca yàabàli uíwita íbáiná iyúwa, usùsùaca nacái Jesús yàabàli càide iyúwaté judío íiwítáise nàanáté náíwacali icàaluínínáwa. Néese ùucùaca perfume pumèníirica isàni yàabàli iwali. ³⁹ Néese yáí fariseo imáidéerica yàataléwa Jesús, íicácáiná inanái imànírìca Jesús írì, íná fariseo íimaca íináidacawa írìwa iwàwalicuéca: “Báisícaalí profetasíwa yáí asíalítá, yá yáalíacawa càinácaalí uíwítáisetá úái imàaquéechúaca ícáapiwa iwali, úái imàníichúaca íbáyawanáwa”, íimaca íináidacawa írìwa yáí fariseo Simónca. Quéwa Jesús yáalíacawa Simón íináidáanáwa iwàwalicuéca. ⁴⁰ Íná Jesús íimaca fariseo írì:

—Simón, nuwàwaca nucàlidaca pirí wawàsi —íimaca yáí Jesúsca. Néese fariseo íimaca:

—Picàlida nulíni, pía yéewáidéerica wenàiwica —íimaca yáí fariseoca.

⁴¹ Néese Jesús íimaca fariseo írì:

—Péemia comparación. Iyacaté asíali yèerica plata áibanái ichàba maléená èeripíná. Néesetécáwa iwàwacutá nèepùadaca írì àniwani. Nàyacaté pucháiba asíanái imawèniéyéica íicha plata. Abéeri imawèniaca íicha quinientos namanùbaca denario. Aiba imawèniaca íicha cincuenta namanùbaca denario. Càmícaníná náalímá napáyaidaca náichawa yáí namawèniacálecawa, íná catúulécánaca íicáca nía, yá imàacaca iwàwawa namawèniacále íicha, yéewacaténá càmíta iwàwacutá napáyaidaca náichawani. Picàlida nulíni, Simón, ¿cawíná náicha cáininéeripíná yáwanái íicáca asíali yèerica wenàiwica ichàba plata? —íimaca yáí Jesúsca. ⁴³ Néese Simón íimaca Jesús írì:

—Cawàwanáta yáara asíali imawènièricaté íicha manùba plata íicha áiba asíali imawènièricaté. Yácata cáininéerica yáwanái íicàceni, cawàwanáta —íimaca yáí Simónca. Néese Jesús íimaca írì:

—Pidéca picàlidaca cayábani —íimaca yáí Jesúsca.

⁴⁴ Néese Jesús iwènúacawa, íicáca upualé, úái inanáica, yá íimaca Simón írì:

—¿Píicásica úái inanáica? Nudéca nùanàaca pìatalé picapèe írìculé, quéwa càmíta píté nulí úni nuíbacaténá nùabàliwa, néese úái inanáica udéca uíbaca nùabàli utuíyáa iyúwa, yá uchuídacani uíwita íbáiná iyúwa. ⁴⁵ Càmita písùsùca nunàni iwali pítàidacaténá cayába núa càide iyúwa wáiwítáise iyáaná, wía judíoca; quéwa úái inanáica, nudécánáami nuwàlùacawa capíi írìculé, càmíta uyamáida usùsùaca nùabàli ùacaténá nucàaluíníná, càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná.

⁴⁶ Càmita piúcùca mawèníiri olivo iséená nuíwita iwali píasáidacaténá casíimáica píicáca núa càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná; quéwa úái inanáica udéca ùucùaca cawèníiri perfume pumèníiri isàni nùabàli iwali. ⁴⁷ Íná núuma pirí nudéca numàacaca nuwàwawa ubáyawaná íicha, yáí ubáyawanáca manuírìca, máinícaníná cáinináca uicáca núa; quéwa pía

iyúunáidéerica càmita máini cabáyawanáca càmita máini cáinináca piicáca núa —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí úái inanáica:

—Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá piápicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Néese áibanái wenàiwica fariseo imáidéeyéica néré, nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—Càmíirita Dios yái, íná canéerica iwèni meedá imàacáanácasa iwàwawa ubáyawaná íicha —náimaca náináidacawa nalíwa. ⁵⁰ Quéwa Jesús íimaca ulí, úái inanáica:

—Nudéca nuwasàaca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, peebáidacáiná nulí. Piawa matuíbanáita —íimaca yái Jesúsca.

Mujeres que ayudaban a Jesús

8 Néeseté Jesús yàaca ipáchiaca yèepunícawa yàcalé manùbéeri iriculé, manuiri yàcalé, pùbéeri nacái. Yá icàlidaca nalí Dios itàacái cayábéeri náalíacaténátéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Níái doce namanùbaca apóstolca nàacawa Jesús yáapicha. ² Abénaméeyéi inanái nàacawa náapicha nacái, Jesús yúuquéeyéica íicha demonio, uláicái nacái. Abéechúa néená ípidenéechúa María Magdalena, úái Jesús yúuquéechúacaté íicha siete namanùbaca demonio. ³ Uacawa náapicha nacái Cuza yàacawéetúa ípidenéechúa Juana. Uacawéeri Cuza ichùuliaca rey Herodes yàasu wenàiwica íibaidéeyéica Herodes icapèericu; áiba inanái ípidenéechúa Susana ùacawéeridaca nía nacái; áibanái nacái manùbéeyéi inanái nàacawa náapicha nayúudàacaténá nía nàasu iyúwa.

La parábola del sembrador

⁴ Néeseté manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa naicácaténá Jesús. Namusúacawa mamáalàacata manùba yàcalé néese, yá nàanàaca Jesús yàatalé. Yá Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: ⁵ “Péemiacué comparación: Abéeri asialí ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. Abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, néese áibanái wenàiwica nabawáidaca ituínási. Néese màsibéenái yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁶ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré. Néese ituínási ibacácaalíwa, yá yéetácawa chuicáiná cáli. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha. Quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmita ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanámiwa, yá idèniaca iyacanáwa manùba. Madécaná yéetaná nadèniaca natuínáwa cien namanùbaca”, càité Jesús yéewáidaca nía. Néese Jesús íimaca nalí cachàiníri iyú: “Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái!” íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

⁹ Néese Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemiawani càinácaalí íimáaná yái comparaciónca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí: “Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa. Nucàlida quéwa áibanái írini comparación iyú, yéewanápiná càmita náalimá náalía néemiawani càinácaalí íimáaná. Ewita naicácaníta yái numànírica, càicácaníta càmita náalía iwali càinácaalí íimáaná. Ewita néemiawani nutàacái, càicácaníta càmita náalíawa néemiawani càinácaalí íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹¹ Jesús íimaca nalí: “Yácata íimáanáca yái comparaciónca. Yái ituínásica íimáanáca càicanide iyúwa Dios itàacái. Yá ituínásica yúuwèericawa àyapulicubàa íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yéemiacaalí Dios itàacái, quéwa Satanás yàanàaca imàacaca naimáichaca Dios itàacái ipíchaná neebáidacani, ipíchaná nacái namusúacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹³ Yái ituínásica yúuwèericawa íba yèewiré íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca casíimáiri iyúni, quéwa neebáidaca maléená èeri meedáni. Càide iyúwa ituínási ibacácaalíwa, yá idàwinàacawa maléená èeri, néese yéetácawa canácáiná ipíchu cayába cáaléeri, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái. Neebáidaca Dios itàacái maléená èeri. Néese nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios írípíná, neebáidacáiná itàacái, càmicaalí nacái, Satanás yáalimáidacaalí nía namàníinápiná nabáyawanáwa, yásí nacaláacawa Dios itàacái íicha, yá nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. ¹⁴ Yái ituínásica yúuwèericawa tuíri yèewiré, yácata íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái iwali, quéwa càmita máini namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa càmicaalí bànacalé idàwinàawa cayába dàalacáiná tuíri iyaca itéesebàa, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Náináidacawa nawàwawa nàasu iwaliwa, yái èeri írìcuírìca. Náináidacawa nacái plata iwali meedá càasucaténá nía. Náináidacawa nacái nàwali macái wawàsi isíimáidéeripínáca níawa cháí èeri írìcu. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita càyacanáni, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Neebáca Dios itàacái báawatata, càimíirita quéwa nawàwalícuísewa, íná càmita máini namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁵ Néese yái ituínásica yúuwèericawa cayábéeri cáli íinata íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise néemiacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú náiwitáise cayábéeri yáapichawa machíwéeri nacái. Néese namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata cayábéeri iyacanáwa manùba”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú: “Càmita watùcunia lámpara wabàacaténáni yàalusi iriculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa, yái waiméerica íinata. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa yéewacaténá icànaca wenàiwica ìwali iwàluèyéicawa capii iriculé. ¹⁷ Yái lámpara ímáanáca càicanide iyúwacué piyáaná, piacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwaca náalfacawa ìwali macáita yái tàacáisi càmíricáwaca náalfawa ìwali.

¹⁸ “Iná péemiacué cayába nutàacái. Píináidacuéwa cayába ìwali yái péemiericuéca nucàlidaca píri. Píináidacaalícuéwa cayábéeri iyú nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píalfacawa mamáalàacata. Quéwa càmicaalícué píináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí píimáchacuéca nacái àta càinacaalí wawàsi piyúunáidéericuéca píalfacawa ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

¹⁹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, Jesús yéenanái yáapicha. Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa capii iriculé manùbacáiná wenàiwica néré. ²⁰ Aiba wenàiwica icàlidaca Jesús iríni. Yá íimaca Jesús irí:

—Píatúaca úara ibàlùawa bàacháwáise péenanái yáapicha. Nawàwa naicáca pía —íimaca. ²¹ Quéwa Jesús íimaca:

—Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái, imàniíyéica nacái càide iyúwa Dios ímáaná, nuicáca nía càide iyúwa núatúanáíwa, nuénánái nacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²² Aiba èerité Jesús iwàlùacawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá íimaca nalí:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha —íimaca. Iná nàacawa. ²³ Idècunitàacá nachàbacawa calisa ìwaliabàa, yá Jesús iimáca íichawa. Yáta manuírí cáuli idàbaca ipùaca nàwali. Yá màladàca idàbaca ipuníadaca barca úni iyú, yá nasawíaca nàacawa. ²⁴ Iná nacawàidaca Jesús, yá náimaca irí:

—Wáiwacali! Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. Néese Jesús imichàaca ibàlùacawa, yá ichùuliaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁵ Néesecáwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánacué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca. Quéwa cáaluca nía, náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí nacái. Yá nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Cawináca yái asialica, ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulianá nía? —náimaca nalíwáaca.

El endemoniado de Gerasa

²⁶ Atata nàanàacaté abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, aléera Gerasa yàasu cáli néré, iyéerica abéemàise Galilea yàasu cáli íicha. ²⁷ Jesús iricùacawa barca iricúise cáli íinatalé, yá asiali imusúacawa yàcalé íicha, demonio idacuèrica íiwitáise, yá yàacawa Jesús yàatalé. Madécaná camuí yèepunícawa mabàleta yái asialica. Càmita ìya capiiiricu. Néese ìyaca yéetánimi icàliculèená yèewibàa. ²⁸ Néese asiali iicáca Jesús, yá ibàlùacawa yùulu ipùata iyúwa Jesús irí, yá demonio yéemíanicawa asiali isàna iyú:

—Picá pisàiwica nulí wawàsi, pía Jesús, yái Dios chènuníiséeri íirica! Nusutáca píicha wawàsi, picá piùwichàida núa —íimaca.

²⁹ Isutáca Jesús íicha cà, yácáiná Jesús ichùuliaca ìyaca demonio yàanápináwa asiali íicha. Demonio idacuàcaté asiali íiwitáise manùba yàawírí. Yá éwita áibanái idacuàcáanáta asiali cadena iyú, icáapi, yàabàli nacái ipíchaná imusúacawa, càicáanáta imàdáidacaté íichawani yái cadenaca. Yá demonio ipiàdáidaca asiali manacúali yùuculépiná càinàwàiri canácatalé wenàiwica. ³⁰ Néese, Jesús isutáca yéemíawa demonio:

—¿Cáiná píipidená? —íimaca yái Jesúsca. Néese demonio íimaca:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “cawàwanáta cinco mil namanùbaca” —íimaca yái demonioca. Càité íimaca madécanácáiná demonio nawàlùacatéwa iwàwalículé, yái asialica. ³¹ Néese, demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná ichùuliaca nàacawa depuúwéeri utàwi iriculé nàuwichàacatalépináca. ³² Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa dúli ìwali. Iná demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi imàcáanápiná nawàlùacawa marranonái idèericulé. Yá Jesús imàacaca nàacawa. ³³ Iná demonionái yàacawa asiali íicha. Yá nawàlùacawa marranonái idèericulé. Néese macáita marranonái napiacawa iyúwa máiwitáiséeyéi demonio íiwitáise iyú, nacaláacawa quíratàli íinatáise calisa yáaculé. Yá macáita nàisicùmacawa, níái píráica càmíiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

³⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi naicácaalíte marranonái yéetáanáwa, yá napiacawa, nacàlidaca nalíni yàcalé iricu, nalí nacái áibanái wenàiwica iyéeyéica yàcalé itéese. ³⁵ Néese wenàiwicanái namusúacawa yàcalé íicha naicácaténá nàyáaná. Yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicáca asiali demonio yèericatéwa íicha. Yáawinéeriwa Jesús yàabàli néenibàa, cabàleta, cáiwitáisewaca. Yá cáaluca níái yàcalé mìnanáca. ³⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnaná irí Jesús ichùniacaté asiali demonionái iyéericaté iwàwalícu. ³⁷ Néese macáita Gerasa yàasu cáli néeséeyéi nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèepunápináwa náicha,

máinicáiná cáaluca naicácani. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yèepùacaténáwa náicha, yéewáidacalénái yáapichawa. ³⁸ Yáì asiali demonio yèericatéwa íicha isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. Quéwa Jesús ichùuliacani iyamáanápínáwa. Yá Jesús íimaca irí:

³⁹ —Pèepùawa picapèe néréwa, picàlida péenánái iríwa ìwali yáì cayábéerica Dios imàníirica pirí —íimaca yáì Jesúsca. Néese, yáì asiali yàaca icàlidaca macáita ìyacàle mìnánái iríwani, Jesús imànínáté irí cayábéeri manuísíwata.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

⁴⁰ Néese Jesús idécanáamité ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha barca irícu, yá madécaná wenàiwica itàidacani casíimáiri iyú, nacùacáinaté Jesús yàanàaca néré. ⁴¹ Néese áiba asiali yàanàaca Jesús yàatalé, íipidenéeri Jairo. Judíonái yéewáidacàalu íiwacalìcani, yáì Jairoca. Yá yúuwàa irìacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewanápiná Jesús iicáca ipualé. Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanápínáwa icapèe néré. ⁴² Jairo idèniacáiná abéechúata íiduwa, idènièchúa doce camuí, iculuéchúawa, iwàwéechúa yéetácawa Jairo íicha. Yá Jesús yàacawa Jaironái yáapicha madécaná wenàiwica yèewi. Máinicáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ⁴³ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cálúaicaca úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uucacaté macáita ùasu platawa upáyaidacaténá cadèpiacáiyéi quéwa canácata yáaliméerité ichùnìaca úa. ⁴⁴ Uái inanáica ùacawa Jesús yáamíise mawiénita irí. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. Yáta uíraná iyamáacawa uícha. ⁴⁵ Néese Jesús isutáca yéemiawa níái wenàiwicaca:

—¿Cawiná idunùa nùwali? —íimaca nalí. Yá macáita náimaca càmìtasa nadunùa ìwali. Iná Pedronái íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, dàalaca wenàiwica yèeyéicawa wáapicha, nawesiaca nàacawa pía macái piwalíseta. ¿Cáná pisutáca péemiawa càì? —íimaca yáì Pedroca. ⁴⁶ Quéwanáta Jesús íimaca mamáalàacata:

—Aibanáica níara idunùa nùwali. Núalíacawa nuchùnìaná wenàiwica nuíwítáise iyúwa cawinácaalí idunùerica nùwali —íimaca yáì Jesúsca.

⁴⁷ Néese uái inanáica uémiacani, yá úalíacawa càmìta udé ubàacawa uináwanáwa Jesús íicha. Néese ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, yá ubàlùacawa ùuluì ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná. Yá ucàlidacani nàacuésemi macái níái iyéeyéica néeni cáná yéewa udunùaca Jesús ìwali. Yá ucàlidaca nacái uchùnìanáwa udécanacáita udunùaca ibàle ìwali. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—Píia inanáica, pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali. Píawa matuíbanáita —íimaca yáì Jesúsca.

⁴⁹ Idècunitàacáwa Jesús icàlidaca inanái iríni, yá áiba wenàiwica yàanàaca nàatalé, itéerica tàacáisi Jairo irí,

yáì judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Yá asiali íimaca Jairo irí:

—Píidumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yáì yéewáidéerica wenàiwica —íimaca.

⁵⁰ Quéwa, Jesús yéemiacani, yá íimaca Jairo irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata, yáì cayábaca píidu àniwa —íimaca yáì Jesúsca.

⁵¹ Néese nàanàacaté Jairo icapèe néré, yá canácata Jesús imàaquéeri iwàlùacawa yáapicha. Níawamicata iwàlùacawa Jesús yáapicha, yáì Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, úanirimi nacái, úatúami nacái, úái sùmàu yéetéechúamicawa. ⁵² Nàyaca capii irícu madécaná wenàiwica íicháaníyéica báawanama yéetéechúamiwa íiwítáise, càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná. Quéwa Jesús yáalíacawa icáucàidáanápínáté úa, íná Jesús íimaca nalí:

—Càmìta iwàwacutácué píicháanica. Uái mànacàuca, càmíichúata yéetáwa. Uimácáita ùyaca —íimaca yáì Jesúsca. ⁵³ Néese naicáanica Jesús iquíniná, nàalíacáináwa báisícata uétácatéwa. ⁵⁴ Néese Jesús íbàaca ucáapi ìwali uái yéetéechúamicawa. Yá íimaca ulí:

—Píia, mànacàuca, pimichàawa! —íimaca ulí. ⁵⁵ Yáta uwàwa cáuri yèepùacawa uiná iriculé àniwa. Yáta upisíaca ubàlùacawa. Néese Jesús ichùuliacaca nàaca uyáapíná. ⁵⁶ Néese usèenái nánáidacawa naicáidaca ulí manuísíwata naicáciná cáuca úa, quéwa casíimáica nawàwa manuísíwata. Jesústa quéwa yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái irí icáucàidacaté úa.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

9 Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa níái doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Yá imàaca nalí ichàniwa náucacaténá macái demonio íiwítáaná wenàiwicanái íicha, náucacaténá nacái náicha macái uláicái. ² Jesús ibànùaca nía nacàlidacaténá wenàiwicanái irí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, nachùnìacaténá nacái cálúaiquéeyéi. ³ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Picácué peedá piríwa wàlisài àicu, saco nacái, yàacàsi nacái, iwèni nacái. Picácué píté pucháiba bàlesi. ⁴ Píacuéwa yàcalé iriculé, néese càirínácaalícué capii piwàlùawa iriculé, piimácué néenibàata, àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irícuise. ⁵ Aibalé càmìcaalícué nabatàa piwàlùacawa yàcalé iriculé, néese píacuéwa íicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía —íimaca yáì Jesúsca.

⁶ Néese nàacawa Jesús íicha. Yá nàacawa macái yàcalé. Nacàlidaca nàacawa yáì tàacáisica íiméerica Jesús iwàwaca iwàsàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nachùnìaca nàacawa cálúaiquéeyéi wenàiwica nacái.

Incertidumbre de Herodes

⁷ Néeseté rey Herodes yéemiaca abénaméeyéi wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, macáita nacái Jesús imànírica. Iná càmita Herodes yáallíwa íináidéeripináwa, máini càulenáca íchani; abénaméeyéi wenàiwica náimacáiná Jesús ìwali Juan el Bautistamicani, náináidacawa Juanmi icáucàcatéwa. ⁸ Aibanái nacái náimaca Jesús ìwali profeta Elíascani, yèpuèricasa yàanàca àniwa; áibanái nacái náimaca Jesús ìwali bàaluisàimi profetanáimi yéénacani, imichèericasawa yéetácáisi ícha. ⁹ Quéwa Herodes íimaca:

—Nuchùliacaté nùasu úwináíwa nawichùanápíná Juan ícha íiwita yéetácáténátéwa. ¿Cawináica yáara asialica nuémérica nacàlidaca ìwali madécaná? —íimaca yái Herodesca. Inaté Herodes iwàwa iicáca Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹⁰ Néeseté apóstolnái nèepùacawa Jesús yàatalé àniwa, yá nacàlidaca Jesús írí ìwali yái namàníricaté. Néese Jesús itéca nía méetàuculé áibanái wenàiwica ícha, Betsaida iyacàlená néré. ¹¹ Quéwa madécaná wenàiwica yáaliacawa Jesús yàanànaná néré, yá nàcawa yàatalé. Jesús itàidaca nía cayába. Icàlidaca nalí cànácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Ichùnia nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica.

¹² Néese táicaca yàacawa, íná yéewáidacalénái doce namanùbaca nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca írí:

—Pichùulia wenàiwicanái nèepùanápínáwa nacutácaténá naimácatáipíná, nayáacatáipíná nacái yàcalé irìculé, bànacalé iyacatalé nacái iyéeyéica mawiénita. Wàyacáiná cháí canácatái wenàiwicanái iyáapíná —náimaca. ¹³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapíná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca írí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadènia cinco namanùbaca pan meedá, pucháiba cubái imidecaná nacái. Càmita wáalimá wàaca wawèniaca nayáapíná, níái madécanéeyéi wenàiwicaca! —náimaca. ¹⁴ Nàyacáiná néeni cawàwanáta cinco mil namanùbaca asianái. Càmita napatàa inanái, sùmanái nacái. Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái íriwa:

—Pichùuliacué náawinacawa cincuantanama nàwacaca náawinacawa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese nachùuliaca càí nía, yá macáita náawinacawa. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi irìculéwa, pucháiba cubái imidecaná nacái. Yá iicáidaca chènuniré, yàaca Dios írí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadaca nía, yàaca yéewáidacalénái íriwani, yéewacáténá nawacùaca yàacàsi wenàiwicanái írí. ¹⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá needáca doce namanùbaca mapíiri yàacàsi yéénáimi imàaquéricawa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹⁸ Aiba èerité Jesús isutáca yáawawa Dios ícha méetàuculé wenàiwicanái ícha. Yéewáidacalénái nàyaca yáapícha. Yá isutáca yéemiawa nía:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawináica núa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese yéewáidacalénái íimaca írí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idécasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèpuèricasa yàanàca àniwa, yái profeta Dios íméricaté ìwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái íimaca nacái pìwali bàaluisàimi profetanái yéénacasa pía, imichèericasawa yéetácáisi ícha, níái profetami itàaníyécaté Dios inùmalicuise —náimaca. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemiawa nía:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawináica núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro íimaca írí:

—Píacata yái Mesíasca, yái wacuèrinápíná Dios icàlidéericaté iináwaná ìwali wàawirináimi israelitanái írí, ibànùanápínaté walí wacuèrinápíná —íimaca yái Pedroca. ²¹ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái írí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata, núa asiali Dios néeséerica. Yá wenàiwica íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, náucapíná náichawa núa iyúwa canéeri iwèni. Yá nanúapíná núawa, quéwa máisiba èeri irìcu nucáucàapínáwa —íimaca yái Jesúsca. ²³ Néese Jesús íimaca nalí macáita wenàiwica iyéeyéica néré:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapícha iyúwa nuéwáidacalé, càmita yéewa pimànica abéerita yái piwàwéerica pimànica. Macái èeri imanùbaca iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicánícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùlianá pía. ²⁴ Níacáiná cawinácaalí càmíyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmíiri imáalàawa. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniapíná nacáuca càmíiri imáalàawa. ²⁵ Ewita wenàiwica yeedácaalí íriwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa icáucawa càmíiri imáalàawa càmíicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá íríni macáita yái cawènírica yeedéerimica íriwa. ²⁶ Aibacaalí wenàiwica báica icàlidaca cayábéeri nùwali áibanái írí, nutàacái ìwali nacái, càmita nùumapíná ìwali nùasu wenàiwicacani, núa asiali Dios néeséerica, nùanàacaalípiná áiba èeriwa cachàiníiri iyú nacamalá irìcu, yái Núaniri Dios, nía nacái

mabáyawanéeyéi ángel, nucùacaténá macáita èeri mìnánái. ²⁷ Péemiacué cayába, abénaméeyéi péenacué iyéeyéica cháí siùca èeri, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁸ Néeseté abéeri semana natàanícadénáami càì, yáté Jesús yàacawa dúli ínatalé isutácaténá yáawawa Dios ícha. Másiba asianái nàcawéeridaca Jesús, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. ²⁹ Idècunitàacá Jesús isutáca Dios ícha, yá mèlumèluwaca inàni icànaca áibata iicacánáwa. Ibàle nacái cabalèeri icànaca, icànéeri mèlumèluwaca. ³⁰ Yá pucháiba asianái namàacaca nàwawa apóstolnái iicácaténá nía. Pucháiba nabàlù natàaníca Jesús yáapicha, níacata profeta Moisés, profeta Elías nacái. ³¹ Níái pucháiba asianáica cacamalánáca nía chènuníiséeri camalási iyú. Natàaníca nalíwáaca Jesús yáapicha càinácaalí iyú Jesús yúuwichàanápínátéwa, yéetáanápínaté nacáíwa Jerusalén iyacàlená néeni. ³² Ewita cadapùlecáaníta Pedro, nía nacái yàcawéeyéináca, càmitàacá máiní naimásíwaca, yá naicáca Jesús icamaláná chènuníiséerica. Naicá nacái níái pucháiba asianáica ibàluèyéicawa yáapicha. ³³ Néese idécanáamité nàcawa Jesús ícha níái pucháiba asianáica, yá Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, **ƒ**cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Siúcata wamànica másiba capíi yána wawàwaliinápínacué pía, abéeri píasupíná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca. Quéwa Pedro càmita íináidawa cayába ipíchawáise itàaníca.

³⁴ Yá idècunitàacá Pedro itàaníca, yáta acalèe yàanàca nàatalé. Yá acalèe ibàliaca nía. Cáaluca nía manuísíwata acalèe yèewi, níái Pedronáica. ³⁵ Néese néemiaca Dios itàacái acalèe yèewíise, yá íimaca nalí: “Yácata Nuiri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayába-ca nuwàwa nuicácani. Péemiacué itàacái”, íimaca yái Diosca.

³⁶ Idécanáami néemiaca yái tàacáisica, yá naicáca Jesús ibàluèericawa néenibàa abéerita. Néese masànacata níái Pedronáica. Néenialíté càmiyéi icàlida áibanái iríni, yái naiquéricaté.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

³⁷ Néeseté mapisáináami àniwa idécanáami nalicùacawa dúli ínatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa náipunitáidacaténá Jesús. ³⁸ Yá áiba asiali iyaca manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Íimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pimàni nulí cayábéeri, pí piicá nuiri, yácáináta abéerita nuiricani. ³⁹ Demonio idacùaca nuiri íiwitáise, yàaca irí tèwacáimi, yá imàaca yéemáníicawa, yá itatáidacani àta cacàlicataléta inùmallicuise. Imàaca nacái nuiri inúadáidaca yáawawa cachàiníiri iyú, càmiiri iwàwa iwasàaca nuiri. ⁴⁰ Nudéca

nusutáca péewáidacalénái íicha wawàsi náucáanápíná demonio nuiri íicha, quéwa càmita náalimá nachùnìacani —íimaca. ⁴¹ Yá Jesús íimaca:

—Ípíacué càmiyéica yeebáida Dios iwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùycuécaca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuécaca pirí quiríta? —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús íimaca asiali irí:

—Pianàida cháni, yái píirica —íimaca yái Jesúsca. ⁴² Yái ùuculiiri yàacawa Jesús yàatalé, yá demonio yúucaca ùuculiiri cáli ínatalé itatáidacani. Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú, ichùullíaca demonio yàacawa ùuculiiri íicha. Càita Jesús ichùnìiaca yái ùuculiirica, yèepùadacani yáaniri iríwa nacái. ⁴³ Yá macáita iyéeyéica néeni nàináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí idèniacáiná Dios íiwitáise manuírí.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Macáita iyéeyéica néré nàináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí mamáalàacata, natàaníca nàyaca náapichawáaca iwali yái Jesús imàníirica, quéwa Jesús itàanícaté yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta wenàiwicanái ícha. Íimaca nalí:

⁴⁴ —Péemiacué cayábani, picácué píimáichani: Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái asianái inúaca núa, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Càmita quéwa náalía néemiaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisica Jesús icàlidéerica nalí càmicáiná Dios imàaca náalíaca néemiaca càinácaalí íimáaná. Yá cáaluca nasutáca Jesús íicha wawàsi icàlidáanápíná nalíni càinácaalí íimáaná.

¿Quién es el más importante?

⁴⁶ Néenialíté Jesús yéewáidacalénái nadàbaca natàaníca náapichawáaca ùulèeri wawàsi iyú, chánacaaalí néená máiníiri cachàini áibanái íicha canánama. ⁴⁷ Quéwa Jesús yáalíacawa nàináidáanáwa. Yá yeedáca sùmài, yá ibàlùadaca sùmài mawiénita iríwa. ⁴⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pimànicaalí cayábéeri nuípidená iwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimàníirica sùmài irí càide iyúwa pídeca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri. Càmita pimàni abéerita nulí cayábéeri, néese pimànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuèerica núa. Yái péená píiquéericuécaca càiride iyúwa càmiiri cachàini náicha canánama càide iyúwa yái sùmàica, yácata Dios íiquéerica càiride iyúwa máiníiri cachàinica náicha canánama níái péenáca. Iná yéewa yái cayábéerica pimàníiricuécaca sùmài irí càmiiri cachàini náicha canánama, yá nuicápiná càinide iyúwa pídeca nacáicaalí pimànica nulíni, yái cayábéerica —íimaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

⁴⁹ Néese Juan íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba asiali yúuquéri demonio wenàiwica íicha píipidená iwali íimacáiná pimàacasa càì imànica, quéwa càmita yèepuniwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníiri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica íicha —íimaca yái Juanca. ⁵⁰ Néese Jesús íimaca nálí:

—Picácué pichùulìa càmiínápiná imàni cayábéeri, macáicáiná càmiíyéica yúuwide imànica wía, nayúudàaca wía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

⁵¹ Mawiénicaté Jesús yéenáiwana yàanàaca imichàacatáipinatéwa chènuniré, ínaté Jesús íináidacawa iwàwalicuísewa yàanápínáwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵² Yá ibànùaca ipíchaléwa tàacáisi asianái yáapicha. Yá nawàlùacawa yàcalé iriculé Samaria yàasu cáli íinata nacutácaténá irí naimácatáipiná.

⁵³ Quéwa, báawaca samaritanonái íicáca judíonái íná níai samaritanoca càmita nabatàa Jesús iwàlùacawa nàyacàle iriculé náalíacáináwa Jesús yàanápínatéwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵⁴ Néese Jesús yéewáidacalénái Santiago, Juan nacái néemiàcani, yá náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wachùulìaca quichái yúuwàanápínáwa chènuniíse nàwali imáalàidacaténá nía càide iyúwaté profeta Elías imáidáanaté quichái yúuwàanápínáwa chènuniíse imáalàidacaténaté báawéeyéi wenàiwica? —náimaca. ⁵⁵ Quéwa Jesús iwènúa íicáidaca nálí, yá yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Yá íimaca nálí:

—Càmitacué píináidawa càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵⁶ Càmita nuwàwa nùuwichàidaca nía, núa asiali Dios néeséerica, càmicáiná nùanàa numáalàidacaténá wenàiwicanái, néese nùanàaca nuwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca. Néese nàacawa áiba yàcalé iriculé.

Los que querían seguir a Jesús

⁵⁷ Idècunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, áiba asiali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénacaalí piawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —íimaca. ⁵⁸ Jesús íimaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemia comparación: Yàlidunái idèniaca ibànwawa, cuipiranái nacái nadèniaca namùlubèwa, núacata quéwa, yái asiali Dios néeséerica, càmita nudèniaca nuimácatáipínáwa —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁹ Néese Jesús íimaca áiba irí:

—Piawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca. Quéwa yái asiali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta núaniri yéetacatalépinátawa, néese idécanáami nubàliacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ⁶⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Pimàaca nabàliaca níawáacata, cawinácaalí iyéeyéica matuíbanáita Dios íicha. Píata quéwa, pía picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁶¹ Néese áiba íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé. Quéwa pimàni nulí cayábéeri, pimàacaca nuèpùacawa quéechacáwa nucapèe néréwa, nucàlidacaténá nùanàwa nuénánái iríwa. Yásí nùacawa néese nùacaténáwa píapicha —íimaca irí. ⁶² Néese Jesús íimaca irí:

—Péemia comparación: Aibacaalí idàbaca íibaidaca ibànacale yàalunápínáwa, néese íináidacaalíwa imàniínápiná áiba wawàsi, yá iwènùacawa íibaidacalé íichawa, yásí canéerica iwèni meedáni yái wenàiwicaca, càmita íibaida machacàiníiri iyú. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica iwènuyéeyéicawa nuícha idécanáami nadàbaca náibaidaca nulípiná, canáca yéewanàwa Dios yéenibeca nía, Dios icùacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús envía a los setenta y dos

10 Néeseté Wáiwacali yeedáca yéewáidacalénáiwa áibanái setenta y dos namanùbaca. Yá ibànùaca nía ipíchaléwa pucháibanamata. Yá ibànùaca nía nàacaténáwa macái yàcalé iriculé, wenàiwicanái iyacatái nacái, níai yàcaléca iwàwacutácataléca Jesús ipáchiaca.

² Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemiacué comparación. Càica níade iyúwa bànacalé ituíná yàasu èeri yàanàacaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacale iyacanàwa, quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nálí nutàacái. Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápíná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná irí, nacàlidacaténá nálí nuináwaná iwali, yéewacaténá neebáidaca nutàacái, yásí wàwacáidaca nía Dios yàasunáipiná, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quiiracaalíni. ³ Píacuéwa. Péemiacué cayába áiba comparación: Nubànùacué pía èeri mìnánái yèewiré cuwèesi lobo nacáiyéi íiuitáise, báawéeyéica íicáca Dios. Càicuéca píade nèewi iyúwa ovejanái yéenibe, càmiíyéica yáalimá ipéliaca caluéyéi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja yéenibe. ⁴ Picácué pité saco, moneda yàalu nacái, áiba píasu costizapíná nacáiwa. Píacàatétacuéwa, picácué piyamáa píbàlùacawa déecuíri iyú àyapulicubàa pitàanícáténá áibanái yáapicha. ⁵ Piwàlùacuéwa nacapèe iriculé, yá pitàidacué nía quéechacáwa. Càicué píimaca nalíwa: ‘[Nusutáca Dios íicha imàniínápinácué pirí cayábéeri, píacué iyéeyéica capíi iricu!’ càicué pitàidaca níawa. ⁶ Cayábacaalí náiwitáise níai capíi iricuíyéica, yásí Dios imànica nalíwa cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitáise, néese Dios càmita imànipiná nálí cayábéeri. ⁷ Piimácué nacapèe iricu. Piyáacué nacái piyáacaléwa náapicha àta càirínacaalí yàacàsi nadènièrica nawacùacaténácué píasu, yácáiná cawinácaalí wenàiwica íibaidéerica, iwàwacutá

namàacaca yeedáca iríwa íibaidacalé iwèniwa. Picácué pichàbawa áibanái icapèe iriculé, picutácaténácué cayábèeri yáwanái yàacàsi, pìyacatáipiná nacái. ⁸ Píacuéwa áiba yàcalé iriculé, needácatalécué nàataléwa pía, yá piyáacué piyáacaléwa náapicha àta càirínácaalícué yàacàsi nèerica piyáapiná. ⁹ Pichùnìacué nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica iyéeyéica néenibàa. Càicué píimaca nalíwa: ‘Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué píimaca nalíwa. ¹⁰ Quéwa, pianàacaalícué áiba yàcalé iriculé, néese càmita nawàwa néemiaca pitàacái, pimusúacuéwa capii irícuíse calle iriculé. ¹¹ Yá píimacué nalí: ‘Càmita wawàwa wàyaca piapichacué, ipíchaná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca wàwali nacái! Iná wàacuécawa píicha, wachùpiaca cáli ichùmalé wàabàli íichawa, yái piyacàle yàasu calle ichùmaléca, càide iyúwacué wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, wásáida-caténácué pirí Dios yùuwichàidáanápínácué píawa! Quéwa péemiacué cayába quiríta, Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué píimaca nalíwa. ¹² Núumacué pirí, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí yùuwichàidapiná níawa càmiíyéicué yeedáca yàataléwa pía máini yáwanái Sodoma iyacàlená mìnánámi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

¹³ Jesús íimaca: “Máinicué piùwichàapínacawa, piácué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená iricu, Betsaida iyacàlená iricu nacái! Ewitacué piicácaníta numànica pèewibàa madécaná yái càmiírira wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íichacuéwa. Piyúnáidacuéca máiniíyéica cayábaca pía náicha níara càmiíyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená iricu, Sidón iyacàlená iricu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli íicha. Quéwa càmitaté máini báawaca nía píichacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàniíná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmicáináté máini báawéeyéica nía iyúwacué pía, càita nacái nàwalica nabàlesíamiwa báawéeri iicácanáwatá, náawinaca nacáiwa catáli yèewirétá náasáidacaténáté achúmaca nawàwa nabáyawaná iwaliwatá. ¹⁴ Quéwa áiba èeriwa Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínácuéwa máini cachàiniíwanái náicha níara càmiíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená iricu, Sidón iyacàlená iricu nacái, máinicáinácué báawéeyéica náicha pía. ¹⁵ Píacué nacái Capernaum iyacàlená minanáica, piyúnáidacuéca máinipiná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. Càmíirita! Néese Dios yúucapínácué píawa iriculé yáara utàwi máiniíri depuúwaca, máinicatalé depuúwaca náicha canánama!” càì yàalàaca nía cachàiniíri iyú yái Jesúsca, càmicáináté neebáida itàacái.

¹⁶ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Cawinácaalí yeebéeyéicuéca pitàacái, nuicápiná níawa

càide iyúwa nadéca nacáicaalí neebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí iiquéeyéicuéca pía iyúwa canéeri iwèni, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni nacái. Cawinácaalí iiquéeyéica núa càiride iyúwa canéeri iwèni, Dios iicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí caná iwèni naicáca Dios, yái Dios ibànuèrica núa”, íimaca yái Jesúsca. Néese níái setenta y dos namanùbaca nàaca nacàlidaca Jesús iináwaná iwali wenàiwicanái irí.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Néeseté idécanáami nacàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté Jesús yéewáidacalénái setenta y dos namanùbaca nèepùacawa Jesús yàatalé, casíimáica nawàwa manuísíwata. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, Dios idéca iyúudàaca wía manuísíwata, imàacacaté nacái demonio yàacawa wenàiwicanái íicha, wachùuliacáináté demonio píipidená iwali nàanápínáwa wenàiwica íicha! —náimaca. ¹⁸ Jesús íimaca nalí:

—Núalífacatéwa pimawèniadáanápínácué Satanás, piúccaténácué yàasu demonionái wenàiwica íicha, bàaluitécáiná nuicáca Satanás icaláacawa chènuniíse càide iyúwa énu icamaláná icaláanáwa Dios yúucacáináté Satanás chènuniíse. ¹⁹ Nudéca nuchàiniadacuéca pía, píalimáanápínácué piipinaca àapi íinatabàa, chália íinatabàa nacái, canátacué picháuná. Nudéca nuchàiniadacuéca pía pimawèniadáanápíná macáita wàuwidesàiri Satanás ichàini macháunéeri iyú. ²⁰ Quéwa, picácué piyanídawa iwali yái píalimáanáca piúcaca demonio wenàiwica íicha. Néese, piyanídacuéwa Dios itànàacáináté píipidená yàasu cuyàluta iricuwa yái cuyàluta iyéerica chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús se alegra

²¹ Yáté Espíritu Santo imàacaca casíimáica Jesús iwàwa manuísíwata. Jesús íimaca Dios irí: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pirí cayábèeri, pía Nacuèrinásàirica macáita iyéeyéica chènuniré, chái èeri iricuíyéica nacái. Nùaca pirí cayábèeri pimàacacáiná nalí píiwitáisewa, níái yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái neebáidáaná, yéewanápiná áibanái èeri mìnánái iyúunáidéeyéi cáalfacáica, càmita náalimá náalfacawa píiwitáise iwali. Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, íimaca yái Jesúsca.

²² Néese Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca núalífacawa macáita. Abéerita Núaniri yáliéri báisíiri iyú nùwali, yái Iirica. Abéerita núa, yái Iirica, yáliéri báisíiri iyú Núaniri iwali, níawamita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaquéeyéica yáalfaca Núaniri iwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái Iirica”, íimaca yái Jesúsca.

²³ Néeseacáwa Jesús iwènúacawa, icàlidaca yéewáidacalénái iríwani, méetàucuta áibanái íicha. Jesús íimaca nalí: “Dios idéca imànicuéca pirí cayábèeri manuísíwa-

ta, imàacacáinacué piicáca yái numàníirica.

²⁴ Péemiacué cayába, bàaluité madécaná profetanái, madécaná nacái nacuèrinánái nawàwacaté naicáca yái piiqueéricuéca, quéwa càmitaté naicáni. Nawàwacaté néemiaca yái péemièricuéca, quéwa càmitaté néemiáni”, íimaca yái Jesúsca.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Néese iyacaté abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo iricu. Yá yàacawa Jesús yàatalé itàanícáténá yáapicha, yáalimáidacáténá iicáwa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ²⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca piléeca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise. Picàlidaca nulí càinacaalí íimaca yáara —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yái yéewáidéerica wenàiwica templo iricu íimaca:

—Yái tàacáisi Moisés itànèericaté, càì íimaca: “Iwàwacutá cáinináca piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalicúisewa, macái picáuca iyú nacáwa, macái pichàini iyú nacáwa, macáita píiwitáise iyú nacáwa. Iwàwacutá nacái cáinináca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináca piicáca píawawa”, íimaca yái tàacáisi Moisés itànèericaté —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica. ²⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani. Pimànicaalí mamáalàacata càide iyúwa yái tàacásica íimáaná, yá pidèniapiná picáucawa càimíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese quéwa yái yéewáidéerica wenàiwica templo iricu iwàwacaté cayábaca áibanái iicácani, níái áibanái wenàiwicaca iyéeyéica néeni. Iná isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Néeni, cawinásica níara áibanái wenàiwicaca iwàwacutéeyéicaca cáinináca nuicáca? —íimaca.

³⁰ Iná Jesús icàlidaca iríni comparación iyú. Jesús íimaca irí: “Abéeri asiali judío yàacatéwa àyapulicubàa Jerusalén iyacàlená íicha yàanàcaténá Jericó iyacàlená néréwa. Néese quéwa abéenaméeyéi cayéedéeyéi náibàacani. Yá namelùdaca íicha yàasu macáita, ibàle nacái macáita. Yá nacapèedáidacani báawanama. Yá nàacawa íicha, namàacaca batéwéeri yéetácawa, yái judíoca. ³¹ Néeseacáwa àniwa áiba judíosàiri sacerdote yàanàaca iricu yái àyapuca àniwa. Quéwa idécanacáita iicáca inacáiriwa judíoca, yái asialica máiníirica, yá sacerdote ichàbaca yàacawa íicha déecubàata abéemàabàa àyapu íicha. ³² Càita nacái áiba judíosàiri levita íibaidéerica templo iricu yàanàaca néré, yá iicácani, yái inacáricawa judíoca máiníirica, néese levita ichàbaca yàacawa abéemàabàa àyapu íicha. ³³ Néese áiba asiali Samaria yàasu cáli néeséeri, abéeri néená níái wenàiwicaca judionái iiqueeyéi iyúwa báawéeyéi, yácata càimíri judío yàacawa nacái iricubàa yái àyapuca. Yái asialica samaritanosàiri iicáca judío máiníirica, yá catúulécánaca iicácani. ³⁴ Yá yàacawa máiníiri yàatalé. Yá idèpiaca íicha icháuná olivo iséená iyú, uva ituní iyú nacái, dabé nacáirica. Yá ibàliaca icháuná

wáluma iyú. Néese samaritanosàiri imichàidacani ipira íinataléwa. Yá itécani áiba capii néré, naimácatáipiná. Yá icùacani táiyápinama. ³⁵ Néese mapisáináami àniwa, yái Samaria yàasu cáli néeséerica ipáyaidaca capii íiwacali pucháiba moneda dracma iyú, cawèniyéi yáawami plata quírameniíri, pucháiba èeri iwènicatáica. Yá samaritanosàiri íimaca capii íiwacali irí: ‘Picùaca cayába yái máiníirica. Piúcacaalí plata mamáalàacata íicha yái nuèrica pirí picùanápinátani, yásí nupáyaidaca pia àniwa yái piúqueerica nùanàcatáipináta àniwa’, íimaca yái Samaria yàasu cáli néeséerica”, íimaca yái Jesúsca. ³⁶ Néese Jesús íimaca irí yái yéewáidéerica wenàiwica:

—Máisiba asianái iicáca yái máiníirica asialica àyapulicubàa. ¿Chánacaalí néená cáinináca iicáca áiba wenàiwica, yái asiali cayéedéeyéi imàníirica irí báawéeri? —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yái yéewáidéerica wenàiwica íimaca Jesús irí:

—Yáara asialica iiqueericaté ipualé —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Piawa, pimàni mamáalàacata càita, áibanái irí nacái càmiyéica péenánái —íimaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Néeseté Jesús yèepùca yèepunícawa àniwa yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàanàaca áiba yàcalé iriculé. Inanái ùyacaté néré íipidenéechúa Marta. Uedáca nía ucapèe iriculéwa, ùcaténá nayáapiná uénánái yáapichawa. ³⁹ Marta idèniaca yùuchawa íipidenéechúa María. Uái Maríaca úawinacawa mawiénita Jesús yàabàli irí uémíacaténá yéewáidáaná yéewáidacalénáiwa. ⁴⁰ Martata quéwa máini càulenáca úa, uíbidacáiná nayáacalé. Máadáini uíbidacawa nayáapiná. Néese ùacawa Jesús yàatalé. Yá úumaca irí:

—Nuíwacali, ¿cáná pibatàa nùucha umàaca nuíbidacawa nulínáamitawa macáita wayáapiná? Pichùulia uyúudàanápiná núa —úumaca úái Martaca.

⁴¹ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Marta, péemia cayába, ¿cáná máini maséeca píináidacawa piwàwawa, achúma nacái piwàwa manùba wawàsi iwàlìise? ⁴² Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeriwa wenàiwicanái irí, yái nutàacáica. Piùcha María udéca uínáidacawa uémianápiná yái nutàacáica, cayábéeri áiba wawàsi íicha canánama. Canácata yáaliméeri yeedáca uíchani —íimaca yái Jesúsca.

Jesús y la oración

11 Aiba èerité Jesús iyaca áibalé, yá isutáca yáawawa Dios íicha. Idécanáami isutáca Dios íicha, néese abéeri yéewáidacalé íimaca irí:

—Wáiwacali, péewáida wía wasutáanápiná Dios íicha càide iyúwaté Juan el Bautista yéewáidáanáte yéewáidacalénáiwa nasutáanápínaté Dios. ² Jesús íimaca nalí:

—Pisutácué Dios íicha, yá càicué píimaca pisutáca: ‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíniná. Pimàaca péenáiwaná yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipináta

picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnanaí namànica càide iyúwa piwàwáana chái èeri iricu càide iyúwa neebáidáana pitàacái, níara iyéeyéica chènuniré.

³ Pia wayáapíná wamáapuèrica èeri imanùbaca.

⁴ Pimàaca piwàwawa wabáyawaná íicha, wíacáiná nacái wamáacaca wawàwawa nabáyawaná íicha caw-inácaalí imàníyéica walí báawéeri. Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás íicha', càicué píimaca Dios iríwa", íimaca yái Jesúsca. ⁵ Jesús íima nacái yéewáidacalénái iríwa:

—Péemiacué comparación: Aiba asiali idèniaca yàacawéerináwa, yá yàanàaca icapèe néré catá ba-muchúami. Yá isutáca íicha mamáalàacata: 'Pía nùacawéeriná, pia nuchàba máisiba pan yácáiná áiba nùacawéeriná idéca yàanàaca nucapèe néré, idéca yàacawa déecuise. Canáca nulí nuèripíná iyáapíná', íimaca irí. ⁷ Néese yái iyéerica capii iricu càmita íima irí: 'Picá pisàiwica nulí wawàsi. Nudéca nubàliaca capii inùma. Nuénibe nadéca nacùacawa, waimácaténá íná càmita nùalimá numichàacawa nùacaténá pirí quirínamatani', càmita càí íima irí. ⁸ Néese núumacué pirí, éwita càmicáaníta imichàawa yàacaténá írini yàacawéer-inácaanítani, càicáaníta yàaca irí macáita yái imáapuèrica, isutácainá íicha mamáalàacata cachàiníri iyú. ⁹ Càita nacái núumacué pirí: Pisutácué mamáalàacata Dios íicha, yásí imànicuécaca piríwani. Càide iyúwa comparación íimáana, picutácué mamáalàacatani, yásí pìanàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capii inùma néeni, yásí yàacùacuécaca piríwani. ¹⁰ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàapínacani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capii inùma néeni, nàacùaca iríni. Càita nacái cawinácaalí isutéerica mamáalàacata Dios íicha, Dios imànica iríwa càide iyúwa isutáana.

¹¹ "Péemiacué comparación: Pidèniacaalícué piiriwa, càmitacué pìra irí íba isutácaalí píicha pan iyáapínáwa. Càmitacué pìra iyáapíná àapi isutácaalí píicha cubái.

¹² Càmitacué pìra iyáapíná chália isutácaalí píicha cawámai yéewé. ¹³ Ewitacué báawéeyéicáaníta íiwitáiseca pía, càicáaníta cáininácuécaca piicáca péenibewa, píalimácué nacái pìaca nalí cayábéeri wawàsi. Néeni, ¿càmitasicué píalíawa cayábáana íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníiséerica? Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios ibànùnápíná nalí Espíritu Santo, cawinácaalí isutéeyéica Dios íichani! —íimaca yái Jesúsca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

¹⁴ Aiba èerité Jesús yúucaca demonio asiali íicha. Yái demonio matàacáica imànicaté asiali. Néese demonio yàacadénáamiwa asiali íicha, yáta asiali yáalimá itàaníca àniwa. Níái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí íwallíse yái imàníináca. ¹⁵ Quéwa abénaméeyéi náimaca: "Yái asiali Jesúsca idèniaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalináca.

Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú", náimaca Jesús íwali.

¹⁶ Aibanái nawàwa náalimáidaca naicáwa Jesús asáisi idèniacaalí Dios íiwitáise, íná nasutáca íicha imàníinápiná yái càmiíríca wenàiwica idé imànica. ¹⁷ Yá Jesús yáalíacawa náináidáana nàwawáana náalimáidaca naicáwani. Yá íimaca nalí:

"Péemiacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, càmita náalimá nàyaca abéeri capii iricu. ¹⁸ Càita nacái Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini Satanás quirínamatá. Càicuécaca núumaca pirí píimacáinácué nùwali nùucáanása demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú, yái demonio íiwacalináca. ¹⁹ Quéwa picháawàacaalícué nuináwaná iwali mamáalàacata nùucáanása demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú, néese iwàwacutácué picàlidaca nulí caw-inácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué yúucaca demonio wenàiwica íicha. Píalíacawa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná péewáidacalénái nadéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná iwali báisíri iyú. ²⁰ Nudéca núucaca demonio wenàiwica íicha Dios íiwitáise iyú. Iná nudéca núsáidacuécaca pirí Dios icùaná abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa.

²¹ "Núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwítáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás íicha. Péemiacué comparación: Cachàinicaalí asiali, idèniacaalí cayába icáapisàwa, yásí icùaca icapèewa cachàiníri iyú, yàasu nacáwa iyéerica icapèe iricu, ipíchaná cayéedéeri yàanàaca imelùdacaténá íichani. Quéwa cawàwanáta áiba asiali yàanàaca cachàinírica capii íiwacali íicha, néese imawèniadaca íichawa capii íiwacali, yásí imelùdaca íicha icáapisàimi, yàasumi nacái yàacaténá yáapichéeyéi iríwani. Càita nacái Satanás idacùaca wenàiwica íiwitáise, cachàiníri iyú ipíchaná namusúacawa íicha. Quéwa núata iwasàaca wenàiwica Satanás íicha cachàinicáiná núa Satanás íicha.

²³ "Píacué càmiíyéica abédanama íiwitáise núapicha, piùwidecuécaca pimànica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuécaca Satanás iméeráidacaténá wenàiwica Dios íicha meedá", íimaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

²⁴ Jesús íimaca nalí: "Demonio yàacaalíwa wenàiwica íicha, yásí demonio iméeràacawa chuiri cáli íinata, yá icutáca iyamáacatáipínáwa. Càmicaalí demonio yàanàa iyamáacatáipínáwa, néese íimaca íináidacawa iríwa: 'Nuèpùacawa àniwa nucapèe néréwa yáara wenàiwicaca nùacatáiseecatéwa íicha', íimaca iríwa yái demonioca. ²⁵ Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiseeri càide iyúwa cayábéeri capii natunuéerica, nachùnìerica nacái cayába. ²⁶ Néese demonio yàaca iwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiniíyái báawaca íicha. Néese macáita nawàlùacawa wenà-

wica iwàwaliculé nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica wenàiwica irí báawéeri máini íicha yái idàbàanéerica demonio imàníricaté irí quéechacáwa”, íimaca yái Jesúsca.

La felicidad verdadera

²⁷ Idècunitàacá Jesús icàlidaca nalíni, yá abéechúa inanái úumaca cachàiníri iyú:

—[Casíimáica piwali úara inanáica imàaquéechúacaté pimúsúaca piicá èeri, úara idàwinèechúacaté píalí—úumaca. ²⁸ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—[Básíita, quéwa cachàini yáwanái casíimáica uícha nía, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái, namànica nacái càide iyúwa íimáaná! —íimaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

²⁹ Néeseté manùba wenàiwica nàwacáidyacacawa mamáalàacata Jesús itéese. Yá Jesús idàbaca icàlidaca nalíni: “Báawaca náiwitáise níái wenàiwicaca iyéeyéica siúcade; nasutáca nuícha numànínápiná naicá yái camíirica wenàiwica idé imànica. Càmita quéwa numànipiná nalí càiri wawàsi. Numàacacáita naicáca numànínápiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáaná.

³⁰ Càide iyúwaté Nínive iyacàlená mìnánáimi náalíanáwa Dios ibànùacaté nàatalé profeta Jonás, càita nacái numàacapiná wenàiwica náalíacawa nùwali, núa asíali Dios néeséerica, numànipinácáiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáaté. ³¹ Aiba èeriwa, Dios yúuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí níái wenàiwicaca iyéeyéica siúcade nabàlùapináwa Dios íipunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná iwali, càinácaalí báawéeri namàníricaté. Néese Sur yàasu cáli icuèchúami camíichúa israelita umichàapinácawa ucháawàacaténá naináwaná iwali níái israelitaca iyéeyéica siúca. Bàaluitécáiná ùanàaca máini déecuise wàasu cáli íinatalépiná uémíacaténaté rey Salomón itàacái máini cáalíacáica, úalíacáinátéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáalíacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáaníta nèewibàa, níái israelitaca, núa cachàiníirica íiwitáise rey Salomón ichàini íicha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná cabáyawanáca Dios iicáca nía. ³² Nía nacái camíiyéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená iricu namichàapinácawa èeri imáalàacaalíwa Dios yúuwichàidapinácaalí báawéeyéi wenàiwica. Néese níái israelitaca iyéeyéica siúca nabàlùapináwa Dios íipunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná iwali, càinácaalí báawéeri namàníricaté. Yásí Nínive iyacàlená mìnánáimi nacháawàapiná israelitanái iináwaná iwali, bàaluitécáiná Nínive iyacàlená mìnánáimi nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemíacáináaté profeta Jonás icàlidaca nalíni Dios inùmalícuise. Néese, éwita nùyacáaníta nèewibàa siúcade, níái israelitaca, núa cachàiníirica íiwitáise profeta Jonás ichàini íicha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná máini cabáyawanáca Dios iicáca nía”, íimaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

³³ Jesús íimaca nalí: “Péemíacué comparación: Watùcuniacaalí lámpara, càmita wabàani catácatalé, càmita nacái yàalusi iriculé. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa amalácaténá wenàiwicanái irí iwàluyéicawa néré. ³⁴ Pituí nacái iyaca pirí càide iyúwa lámpara pituicáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituí, yásí amalánamaca piicáca. Quéwa, báawacaalí pituí, néese catáca piicáidaca. ³⁵ Néese, yái píináidéericawa piwàwalícuísewa iyaca càide iyúwa catuúri íiwitáise. Iná picúa cayába piwàwawa, masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawàsi Dios íicha, ipíchaná catáca píiwitáise. ³⁶ Amalácaalí píiwitáise, canásiwacaalí catá píiwitáise, yásí píalíaca piicáca cayábéeri báawéeri íichaná, càide iyúwa lámpara icànacaalí piwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

³⁷ Idécanáamité Jesús icàlidacani wenàiwicanái irí, yá abéeri fariseo imáidaca Jesús iyáacaténá iyáacaléwa. Inaté Jesús iwàlùacawa fariseo icapèe iriculé, yá yáaw-inacawa mesa iwéré. ³⁸ Yái fariseo íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí iicácáiná Jesús càmita imàni culto nacáiri íibacaténá icáapiwa éeréeri iyú, iyúwa fariseonái íiwitáise iyáaná ipíchawáise iyáaca iyáacaléwa. ³⁹ Quéwa Wáiwacali íimaca irí:

—Píacué fariseoca, pimànicuéca madécaná wawàsi éeréeri iyú càide iyúwaté piawirináimi yéewáidáanácúé píalí, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiwitáise. Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica íinatabàa. Quéwa máini báawaca píiwitáise piwàwalícuísewa càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedáicáinácué piríwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuécaca. ⁴⁰ [Píacué camíiyéica yáalíawa! ¿Càmitacué píalíawa Dios yáalímá iicáca piwàwalículéwa càide iyúwa iicáaná nacái macái wawàsi wenàiwica yáaliméerica iicáca ituí iyúwa? ⁴¹ Quéwa, iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitáisewa piwàwalícuísewa quéechacáwa yéewanápinácué piaca catúulécaneeyéi irí cayábéeri ofrenda Dios irípiná. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios iicácué macáita yái pimàníricuécaca.

⁴² [Dios yúuwichàidapinácué píawa, píacué fariseoca! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios irí abéerinama néená níái diyéeyéica imanùbaca pibànacaleca púubéeyéica, níái menta ibáiná, ruda ibáiná nacái, macái bànacalé íiwitáaná nacái, càide iyúwaté Dios ichùllianácué pimàacaca irí nía ofrenda iyú sacerdotenái iyáapiná. Quéwa, càmitacué picúa wenàiwicanái machacàníiri iyú, càmitacué nacái cáininá piicáca Dios. Máinicué iwàwacutá càide pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca píasu cawèníiriwa Dios irípiná ofrenda iyú.

⁴³ “Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué fariseo-ca!, iwàwéeyéica máiní yáawinacawa macái wenàiwica yàacuése mi chènunibèeri yàalubáisi íinata néewáidacàalu iricu pimànicaténácué culto, yéewacaténácué naicáca pía iyúwa máiníyéica cachàinica. Casíimáicuéca piwàwa nacái natàidacáinácué pía máiní cáimié-taquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé áibanái wenàiwica naicácaténácué natàidaca pía.

⁴⁴ “Dios yùuwichàidapinácué píawa! Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa càlicullii càmiyíei wenàiwica yáalíawa alénácaalí càlicullii iyaca, néese wenàiwica nàipinaca càlicullii íinatabàa, quéwa càmita náalíawa nàipinaca casaquéeri íinatabàa. Càita nacái áibanái néemiaca péewáidáanácué nía quéwa càmita náalíawa casacàacuéca píiwitáise”, íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Iná abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo iricu íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, picàlidacáiná càiri tàacáisi fariseonái irí, iná pitàanica piyaca wàwali nacái báawéeri iyú, wía yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu —íimaca. ⁴⁶ Quéwa Jesús íimaca:

—Dios yùuwichàidapinácué pía nacái, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu! Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa náiwacanánái ichùulièyéica wenàiwica iwáacutáidaca máiní imiéri wawàsi, néese càmita nayúudàa iwáacutáidacani, ibatàa nacáapi ipùata achúméeríina iyúpináta, càmita nayúudàa iwáacutáidacani. Càita nacái pichùuliacuéca wenàiwica namànínapiná madécaná càulenéri wawàsi píimacáinácué Dios iwàwacasa càì namànica, néese càmitacué pimàni càide iyúwa pichùulianá áibanái imànica.

⁴⁷ “Dios yùuwichàidapinácué píawa!, píacué imàníyéica cayábanaméeyéi íicacánáwa capli profetanáimi yàasu càlicullii mi iwicáubàa, piwàwacáinásacué piwàwalica nía, Dios yàasu wenàiwica profetanáimica piawirináimi inuényéicaté. ⁴⁸ Iná píasáidacuéca abé-danama píiwitáise piawirináimi yáapichawa, cayábaca piicácuéca yái namàníricaté; nanúacáinaté profetanái, néese cayábacuéca pimànica profetanáimi yàasu càlicullii mi.

⁴⁹ “Iná Dios íimaca cáalíacáiri iyú: ‘Nubànùapiná profetanái, apóstolnái nacái nacàlidacaténá nutàacái israelitanái irí. Néese israelitanái namànipiná báawéeri abénaméeyéi irí, nanúapiná nacái áibanái néená’, càité íimaca yái Diosca. ⁵⁰ Yáacáiná Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca iwálíise yái piawirináimicué inúanacaté Dios yàasu wenàiwica profetanái, Dios idàbacatáiseocaté èeriquéi àta siùca nacáide. ⁵¹ Yáara idàbàanéerica nanúacaté íipidenéericaté Abel. Néese nanúacaté áibanái manùbéeyéi. Yáara nanuéricaté namáalàidáaná canánama íipi-denaté Zacarías, yái profeta nanuéricaté templo ibàacháwalená iricu, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. Iná núumacué pirí, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca iwálíise yái piawirináimicué inúanacaté profetanái, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuise.

⁵² “Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu! Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica iyéeduèyéica capii yàasu llave, néese càmita nawàlùawa capii iriculé, càmita nacái nabatàa áibanái iwàlùacawa. Càita nacái píacué: Ewitacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái íimáaná, càicáanita càmitacué piwènúada píiwitáisewa peebáidacaténáni, càmita nacái pibatàa áibanái yeebáidacani”, íimaca yái Jesúsca.

⁵³ Idécanáami càì Jesús íimaca nalí, yá calúaca nía báawanama, nía yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái fariseoca. Néese nadàbaca nasutáca néemiawa Jesús manùba wawàsi iwali nasàiwicacaténá irí wawàsi. ⁵⁴ Náalimáidaca naicáwani íimáanápiná áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná iwali itàacái iwálíisewa.

Jesús enseña contra la hipocresía

12 Néenialité madécaná mil namanùbaca wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús yàatalé naicácaténáni. Máiníacáiná dàalaca néré wenàiwica, iná nabawáidáyacacawa. Yá Jesús idàbaca icàlidaca quéechacáwa yéewáidacalénái iríwani. Yá íimaca nalí: “Picácué píichawa fariseonái yàasu levadura. Yái levadura íimáanáca càicanide iyúwa náiwitáise pucháibéeri, ipíchanácué nacái pucháibacuéca píiwitáise. ² Càmitacué píalimá pibàaca pibáyawanáwa càiripináta. Aibaalípiná macáita náalíacawa iwali. ³ Iná macáita wawàsi pitàaníiricuéca iwali catéeri iricu, áibaalípiná macáita néemiapináca amalánama iwali. Macáita wawàsi pitàaníiricuéca iwali ibàacanéeri iyú áibanái íicha, picapèe imàdàaná iricuwa, yásí áiba èeriwa náiríacawa capii ipùataliculé, yá nacàlidapinácani cachàiníiri iyú macái yàcalé minaná irí”, íimaca yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

⁴ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Píacué nùacawéeyéiná, núumacuéca pirí, càmita iwàwacutá cáalucuéca pía náicha èeri minaná yáaliméeyéica inuácuéca pía, quéwa idécanáamicué nanúaca pía, néese càmita quirínama náalimá namànica pirí báawéeri. ⁵ Quéwa nucàlidacuéca pirí iwali cawinácaalí iwàwacutá cáalucuéca pía íicha: Iwàwacutácué cáaluca pía Dios íicha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténácué pía infierno iriculé. Báisita, iwàwacutácué cáaluca pía íicha manuíwata, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa, piacaténácué nacái icàaluíniná.

⁶ “Péemiácué comparación: Nawénda cinco namanùbaca púbéeyéi màsibèe pucháiba moneda iwalinápiná càmicáiná máiní cawènica màsibèe. Quéwa Dios càmita iimáicha nía ibatàa abéeripiná, càmita Dios iimáichani, yái màsibèeca. ⁷ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Dios yáalíacuécawa macáita piwali, àta càisimalénácaalícué píiwita ibáiná, yáalía nacáiwadioscáiná idéca iputàaca nía abénamata. Iná picácué

cáalu píináidacawa piwàwawa, Dioscáiná iicácuéca pía iyúwa cawèníiri yáwanái náicha macái púbéeyéi màsibèe manùbéeyéi”, íimaca nalí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

⁸ Jesús íimaca nalí: “Núumacué pirí, cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuéseemi, yásí núa nacái, asiali Dios néeséerica, nucàlidapiná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Dios yàasu ángelnái yàacuéseemi. ⁹ Aibacaalí quéwa càmita icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuéseemi, néese nucàlidapiná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicani Dios yàasu ángelnái yàacuéseemi.

¹⁰ “Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asiali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri íicha, yásí Dios imàacapiná iwàwawa ibáyawaná íicha. Quéwa áibacaalí itàaní báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha.

¹¹ “Náibàapínacué píawa nacháawàcaténacué pi-ináwaná ìwali judíonái yéewáidacàalu irícu, jueznái yàatalé nacái, yàcalé íiwacananái yàatalé nacái, quéwa picácué achúma píináidawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa, ìwali nacái yái tàacáisi iwàwacutéericuécá picàlidaca nalí.

¹² Iwàwacutácaalípiná picàlidaca piináwanáwa, yásí Espíritu Santo yéewáidacué píawa, càinácaalícué iwàwacutáanápíná picàlidaca nalí”, íimaca yái Jesúsca.

El peligro de las riquezas

¹³ Néeseté áiba asiali ibàluèricawa wenàiwicanái yèewi íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pichùulìa nuénàsàiri yàaca nulí nùasupiná wáaniri yàasumi yééná —íimaca.

¹⁴ Jesús íimaca irí:

—Pía, nùacawéerináca, càmita nùanàa càide iyúwa juez imàníiná nuémíacaténá wenàiwicanái nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali, càmita nacái nùanàa nuseríacaténá nániri yàasumi yèewi —íimaca yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nacái:

—Piicácué píchawa cayába. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata cawèníiri wawàsi. Wáalimáca wàyaca casíimáiri iyú éwita canácaalí walí manùba cawèníiri. Ewita wenàiwica idèniacaalí yàasuwa madécaná cawèníiri, càicáaníta càmita yáalimá yáalíacawa asáisi iyacaalípiná madécaná camuí —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía. Yá íimaca nalí: “Péemíacué comparación: Iyacaté càasuíri asiali, idènièricaté madécaná ibànacalewa. Néese áiba camuíté càasuíri yeedáca manùba iyacanási ibànacale íichawa. ¹⁷ Néese càasuíri íináidacawa, yá íimaca iríwa: ‘¿Càinásiwa iwàwacutá numànica? Canáca nulí cayába capíi imanùbaca nùwacáidacatalépiná yàacàsi yái nuedéerica nubànacale íichawa’, íimaca iríwa. ¹⁸ Néese

íimaca iríwa àniwa: ‘Siùca núalíacawa càinácaalí numàníinápíná. Nucàlìlìapíná nucapèewa nuchùnìacaténá àniwa manuínaméeyéi iyú nabàlùacawa yéewanápiná nucùaca nalícu macáita yái nubànacaleca nuedéerica, macáita nùasu nacáiwá. Néesecáwa, yásí núumaca nulíwa: Pía, nùacawéerináca, siùcade pidèniaca manùba cawèníiri picuèrica pirípináwa piyacaténá iyú madécaná camuípiná. Iná piyamáida píawawa, piyáa piyáacaléwa, píira nacái, casíimái nacái piwàwa’, íimaca iríwa yái càasuírica. ²⁰ Quéwa Dios íimaca irí: ‘Pía asiali máiwitáiseerica. Yáta catáquéi péetáwa. Néese macáita yái piwacáidéerica pirípináwa, áibanái needápiná nalíwani macáita, áibanái wenàiwica càmiíyéica píalí ìwali’, íimaca yái Diosca. ²¹ Càita iyaca cawinácaalí wenàiwica iwacáidéericáita iríwa meedá cawèníiri yàasupináwa, càmiíri quéwa imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²² Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemíacué cayába: Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, piyacaténacué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, piwali-caténacué pibàlewa. ²³ Máiniíri cawènica wacáuca yàacàsi íicha. Wainá nacái máiniíri cawènica bàlesi íicha. Dios idéca yàaca wacáuca chái èeri irícu, wainá nacái cawèníiri íná yéewa wáalíacawa yàanápíná walí wawàsi càmiírica máiniíri cawènica, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁴ Piicáidacué nalí níái cuipiraca. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Diosta yàaca nayáapíná. Néeni, ímáinicuéca cáinináca Dios iicáca pía náicha níái màsibèeca! Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios icúanacué pía nacái. ²⁵ Néese, éwítacué píináidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmitacué píalimá cáala pimànicuéca picáucawa, ibatàa abéeri hora piná, càmitacué píalimá cà. ²⁶ Càmicáinacué píalimá pimànica càiri achúmèeri wawàsi, íná canéeri iwèni meedá píináidacalícuéwa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁷ “Piicáidacué càinácaalí íiwinási nadàwinàacawa: Càmita náibaida. Càmita nacái needá sáawáli namàníiripíná nabàlewa. Quéwa núumacué pirí nadèniaca náiwínáwa cayábèeri iicácanáwa rey Salomón ibàle íicha, éwítaté máinicáaníta càasuca Salomónca. ²⁸ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri iicácanáwa, éwita masicái nàyacáaníta malééná èeri meedá manacúalibàa, néese tawícha, yá wenàiwica neemácani quichái iyú. Dios imànica cayábèeri masicái irí waiquéerica càiride iyúwa canéeri iwèni, íná iwàwacutácué píalíacawa Dios yàanápínacué pibàlepiná nacái. ¿Cánacué càmita manuí píináidacawa piwàwawa Dios ìwali icúanápínacué pía?

²⁹ Picácué píináidáaníwa mamáalàacata càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa. Picácué máinií

achúmaca píináidacawa piwàwawa ìwali mamáalàacata. ³⁰ Níacáiná macái èeri mìnánáì càmíiyéica Dios yéenibeca náináidáanicawa nawàwawa ìwali, yái wawàsica. Quéwa iyacué pirí Wáaniri Dios yáaliéricawa càiríinácaalí wawási pimáapuèricuéca. ³¹ Píalimáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùulianá pimànica, macái pichàini iyúwa, yásí Dios yàacué pirí nacái macáita càinácaalícué pimáapuèrica”, íimaca yái Jesúsca.

Riqueza en el cielo

³² Jesús íimaca yéewáidacalénáì iríwa: “Picácué cáalu pía, píacué nùasu ovejanáica; máisibáwanáitacué pía, quéwa Wáaniri Dios idéca yeedácuéca pía imàacáanápínacué yàasunáica pía, icùacaténacué pía. ³³ Píwéndacué piasuwa. Píacué iwènináami catúulécaneéyèi irí. Yásí pidèniapínacué cawènisíwéeri càmíirica imáalàawa Dios yèeripínacué pirí chènuniré, aléera càmicaléca éwisàimipínacué píichani, càmicalé cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa, càmita nacái cuwée imáalàidacuéca píichani. ³⁴ Yásí piasucué cawènírisíwa iyapíná chènuniré, íná piwàwapínacué pìyaca chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Hay que estar preparados

³⁵ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénáì iríwa: “Pichùnacué píiwitáisewa picùacaténacué nùacawa néese. Péemiacué comparación: Piyacué càide iyúwa wenàiwica idécanáami iwálíca ibàlewa, ipucúadaca nacái yàasu lámparawa. ³⁶ Picùacué nùacawa néese càide iyúwa áibanái íibaidéeyéica nacùacaalí náiwacaliwa yèepùacawa casamiento néese, áibanái imàncatalé fiesta nacásàacadénáamiwa. Nacùaca náiwacaliwa yàacawa néese àta yàanàacataléca casamiento néese, yéewanápiná nàacùaca irí capii inùma ráunamáita yàanàacaalípiná imáidaca. ³⁷ Yái náiwacali yàanàacaalípiná, yá yàanàacaalí nía càmíiyéica íimá, yásí casíimáica yàasu wenàiwicanái. Péemiacué cayába, yái náiwacali ichùnìapínáca yàasuwa iwacùacaténá nálí nayáapíná. ³⁸ Casíimáica níawa, náiwacali yàanàacaalí nía càmíiyéi íimá, éwita yàanàacaalí néré catá bamuchúami, càmicaalí nacái, cacámalaléwa nacái. ³⁹ Péemiacué comparación: Capii íiwacali yáalícaalítéwa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàacatá, néese càmita ibatàa nàacùaca capiinùma nayéedùnápíná íicha yàasutá. Càmita quéwa capii íiwacali yáalíawa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁰ Càita nacáicué pía. Pichùnacué píiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese, núa asíali Dios néeséerica, nùacáináwa néese càmicatáipínátaacué picùca nùanàa”, íimaca yái Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴¹ Néeseté Pedro isutáca yéemiawa Jesús: —Wáiwacali, ¿picáldasica yái comparaciónca péewáidacaténá wíawamita wía péewáidacaléca, càmí-

caalí nacái, péewáidasica canánama wenàiwica? —íimaca yái Pedroca.

⁴² Néese Wáiwacali íimaca: “Péemiacué comparación: Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa capii íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricaní, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéeri nacái íiwacali itàacáíwa machacàníiri iyú. Íná yái capii íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùulíaca yàasu wenàiwicawa icùnápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴³ Néesecáwa íiwacali yàanàacaalípiná àniwa, yá casíimáica yàasu wenàiwica imànicaalícawa iyaca càide iyúwa íiwacali íimáanáté irí. ⁴⁴ Péemiacué cayába, yái íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidaca cayába íiwacali iríwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalica. ⁴⁵ Quéwa yái íiwacali yàasu wenàiwicaca iyúunáidacaalí íiwacali idècuniacawa mamáalàacata, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íibaidéeyéica, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacaténá manuí iyáacaléwa, ìiraca nacái, icàmáanápíná nacái, yáta íiwacali yàanàapínáca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùca yàanàaca, áiba hora nacái càmíiri yáalíawa ìwali íiwacali yàanàanápíná. Yásí íiwacali idalúaca yèewí pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica, càide iyúwa yùuwichàidáaná wenàiwica càmíiyéica yeebáida itàacái.

⁴⁷ “Cawinácaalí yàasu wenàiwicanái yáaliyéicawa càinácaalí náiwacali iwàwáaná namànica, quéwa càmíiyéica icùca íiwacali yàanàaca, càmíiyéica yeebáida nacái íiwacali itàacáíwa, yá náiwacali icapèedáidapíná níawa manùba yàawíríca cachàiníiri cabèesi iyú. ⁴⁸ Néeseta quéwa cawinácaalí yàasu wenàiwica càmíirica yáalíawa cayába càinácaalí íiwacali iwàwáaná yàasu wenàiwica imànica, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yásí íiwacali icapèedáidaca báawatatàani. Cawinácaalí yáaliyéicawa cayába, iwàwacutá namànica máiní machacàníiri iyú. Cawinácaalí yàasu wenàiwica íiwacali imàaquéeyéica icùaca manùba, iwàwacutá nacùaca nía máiní cayábéeri iyú náicha áibanái càmíiyéica icùca manùba”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús es causa de división

⁴⁹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénáì iríwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri irículé, íná càulenéeri wawási yàanàapínáca macái èeri mìnánáì ìwali càide iyúwa quichái yeemácaalí wenàiwica; yá Ímáiní nuwàwa quichái idàbaca ipucúacawa ráunamáita! ⁵⁰ Íwàwacutápiná nùuwichàacawa cáíwiiri yùuwichàacáisi iyú, yá máiní báawaca nuínáidacawa nuwàwawa siùcade àta numáalàidacatalépináta nùuwichàacawa! ⁵¹ Picácué píináidawa wenàiwicanái nàypíná matuíbanáita náapichawáaca nùanàacáaníta aléi èeri irículé. ¶Càmíirita! Néese, càmita abédanama náiwitáise nùwali. ⁵² Siùcáisede nàyacaalí cinco namànùbaca néenánáì, yásí máisiba càmita abédanama náiwitáise pucháiba yáapicha, càita nacái, càmita abédanama pucháiba íiwitáise máisiba yáapicha. ⁵³ Asíali yùuwidaca imànìpináca ìiriwa. Iiri nacái yùuwidaca

imànipiná yáaniriwa. Inaná ùuwideca umànipiná uí-duwa. Uídu nacái ùuwideca umànipiná úatúawa. Ua nacái ucuíruca ùuwideca umànipiná uiníruwa. Uiníru nacái ùuwideca umànipiná ucuíruwa, níacáiná abé-naméeyéi néená neebáidapiná nutàacái, quéwa áibanái càmita neebáidapiná nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

Las señales de los tiempos

⁵⁴ Yá Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Péemiacué comparación: Chái Israel yàasu cáli íinata, piicácaalícué manùba acalèe namichàacawa èeri iwàlùacatáisewa, yásí píimacuéca píríwáaca: ‘Aca uníara wàatalé’. Yásí yúuwàacawa. ⁵⁵ Néese cáuli ipùacaalí sur néese, yásí píimacuéca ùuleca càmíná walíwa. Yásí ùulecani.

⁵⁶ Píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Píalíacuécawa càinácaalí íimáaná yái acalèe iicácanáwa, cháí cáli nacái. Iná píalíacuéca nacáiwa càinácaalí íimáaná yái Dios imànírica siùca, quéwa picàlidacáitacué pichíwawa càmitasacué píalíwawa cawinácaalí núa”, íimaca yái Jesúsca.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

⁵⁷ Jesús íimaca nalí: “¿Cánacué càmita píináidawa machacàníri iyú pimàníinápinácué cayábéeri? ⁵⁸ Pisutá Dios íicha caquialéta imàacáanápiná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yúuwichàidaca pía. Càmicaalí càí pimàni, yásí Dios iyaca pírí càiride iyúwa piùwide. Péemia comparación: Piùwide itécaalí pía icháawàacaténá piináwaná ìwali nacuèrinánái irí, yá iwàwacutá pitàanica yáapicha éeréta àyapulicubàa. Pisutá íicha wawàsi caquialéta imàacáanápiná iwàwawa pibáyawaná íicha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá íicha càí, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapiná píawa presoíyéi ibànalículé, nacapèedáidacaténá píawa.

⁵⁹ Péemia cayába. Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íichawa presoíyéi ibàna írìcuíse àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacálewa macáita, àta abéeri centavo piná, yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalímá pimusúacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha càirip-ináta”, íimaca yái Jesúsca.

Importancia de la conversión

13 Néenialité abénaméeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yàatalé, yá nacàlidaca Jesús írini, Pilato gobernador imàacacaté yàasu úwináíwa inúaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi. Yáté Galilea néeséeyéi íiranámi yèewiacawa napira íiranámi yèewiwa, níái píráimica nanuéyéicaté sacrificio piná nàacaténá Dios icàaluíniná. Uwinái inúacáiná nía mawiénita irí yáni nanúacatái napirawa, íná yéewa náiranámi yèewiacawa napira íiranámi yèewiwa.

² Néese Jesús íimaca nalí: “Níara Galilea yàasu cáli néeséeyéica néetácatéwa máini báawéeri iyú. Iná cawàwanátacué piyúunáidaca cabáyawanácaté nía

náicha canánama iyéeyéica nàasu cáli íinata. ³ Núumacué pírí, càmítaté cabáyawaná nía áibanái íicha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios írípíná, yásí péetápinácué nacáiwa méetàuculé Dios íicha. ⁴ Péemiacatécué nacái naináwaná ìwali áibanái dieciocho namanùbaca yéetéeyéicatéwa Siloé néré chènuniíri capii yúuwàacáinátéwa náinatabàa. Picácué píináidawa cabáyawanéeyéica nía náicha macáita Jerusalén iyacàlená mìnanáica. ⁵ Núumacué pírí, càmítaté cabáyawaná nía áibanái íicha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios írípíná, yásí macáita péetápinácué nacáiwa méetàuculé Dios íicha”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa, náalíacaténáwa mesúnamáita Dios yúuwichàidáanápinaté israelitanái. Yá íimaca nalí: “Aiba asiali idèniacaté higuera yéetaná yàasu uva ibà-nacalená yèewiréwa. Yàaca iicácaténá idènièricaalí iya-canáwa yái àicuca, quéwa canáca yàanèeri iyacanáca. ⁷ Iná bànacalé íiwacali íimaca yàasu wenàiwica íríwa icuèrica uva ibànacalená: ‘Píicá yái àicuca. Nudéca nucutáca iyacaná máisiba camuí imanùbaca. Yá canáca iyacaná. Iná piùcani. Canápináta meedá wamàaca ibàlùacawa cháí màyacanéeri’, íimaca. ⁸ Quéwa yái icuèrica bànacalé íimaca íiwacali íríwa: ‘Nuíwacali, pimàaca ibàlùacawa cháí quirítàacáwa abéeri camuípiná. Yá nubàsabàsáidaca itéesebàa cáli, nùwacáidapiná nacái pírái iyami cayábacaténá irí cáli. ⁹ Yá cawàwanáta càyacanácani. Néese quéwa màyacanácaalí mamáalàacatani, yásí piùcacani’, íimaca íiwacali íríwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Aiba sábado judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús yéewáidacaté nía néewáidacàalu írìcu. ¹¹ Uyaca néeni cáuláiqueechúa inaná. Demonio yúuwichàidacaté úa dieciocho camuí. Càmita demonio ibatàa ubàlùacawa machacànita, canásíwa, cawaalíca úa mamáalàacata. ¹² Néese Jesús iicáca úa, yá imáidaca yàataléwa úa.

Íimaca ulí:

—Pía inaná, nuwasàaca pía uláicái íicha —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ùwali úái inanáica. Yáta cayábaca úa. Yá úalímáca ubàlùacawa machacànita. Yá udàbaca ùaca Dios írì cayábéeri. ¹⁴ Quéwa yái néewáidacàalu íiwacali iicáca Jesús ichùnianá úa càide iyúwa íbaidacalési, íná calúacani Jesús yáapicha Jesús ichùniacáiná úa sábado írìcu nayamáidacatáicawa. Yá néewáidacàalu íiwacali íimaca wenàiwicanái irí:

—Iyaca walí seis èerita wáibaidacatáipiná. Iwàwacutácué píànàaca quéechacáwatá ichùniacaténácué píatá, càmita siùca èeri sábado wayamáidacatáicawa —íimaca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, péemiacué comparación: Macáitacué piwasàaca pípiranáíwa pacá

itéeyéica yàasusi, burro nacái pitécáténácué nàiraca úni siùca èeri wayamáidacatáicawa. ¹⁶ Néeni, ¿cánácué càmita pibatàa uèpunicawa cayába siùca èeri wayamáidacatáicawa úái Abraham itaquétúanámica, úái inanái Satanás idacuèchúa uláicái iyú dieciocho camuí? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Idécanáami Jesús icàlidaca nalíni, yá báica yúuwidenái wenàiwicanái yàacuésémi. Quéwa macáita wenàiwica casíimáica nawàwa naicáicáinaté yái Jesús imàníirica íiwitáise cachàiniíri iyúwa, yái càmíirica áibanái wenàiwica idé imànica.

La parábola de la semilla de mostaza

¹⁸ Jesús íimaca nalí nacái: “Siùcade nucàlidacué pirí cànínacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ¹⁹ Yái Dios icùaná yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa achúméeríina mostaza íimi, asiali ibànéerica ibànacale yèewiwa. Máini achúméerínaca yái íimica, quéwa idàwinàacawa manuírpiná mamáalàacata càiride iyúwa àicusíwa. Máiniíri manuícani, íná yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

²⁰ Jesús íimaca nalí nacái: “Siùcade nuéwáidacué pía comparación iyú pialíacáténácuéwa cànínacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²¹ Càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inaná yèewiàdaca levadura máisibàawiríacatái harina yèewi, yéewanápiná macáita íbesi inísàacawa”, íimaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

²² Néeseté idècunitàacáwa Jesús yèepunicawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá ichàbacawa áibanái iyacàle iricubàa imanùbaca, manuínaméeri, púbéeri nacái yàcaléca. Yá yéewáidaca wenàiwicanái néenibàa nacái. ²³ Aiba wenàiwica isutáca yéemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿máisibáwanáitasica wenàiwica níara Dios iwasèeyéipináca yàasu yúuwichàacáisi íichawa? —íimaca. ²⁴ Jesús íimaca irí:

—Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá nutàacái. Máini càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle iriculé, càide iyúwacué càulenáná wawàlùacawa máucuíri capii inùma iricubàa. Númacuqué pirí madécaná wenàiwica nawàwapiná nawàlùacawa Dios iyacàle iriculé iyéerica chènuniré Dios icùacataléca macáita, quéwa càmita náalimápiná, càmicáinaté neebáida nutàacái báisiíri iyú. ²⁵ Numànipiná càide iyúwa capii íiwacali imàníná. Nudécanáami nubàliaca capii inùma chènuniré, yásí piacuqué iyéeyéica méetàuculé capii íicha, pianàapinácuéca inùma néré, yá pimáidapinácuéca nulíwa: ‘Wáiwacali, piacua walíni’, càipinácué píimaca nulí. Quéwa númacuquéca piríwa: ‘Càmítacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicalícué pía’, càì númacuquéca pirí. ²⁶ Néese píimapinácuéca nulí: ‘Wayáacaté wayáa-

caléwa píapicha. Péewáidacaté wía wàyacàle yàasu calle iricubàawa’, càipinácué píimaca nulí. ²⁷ Quéwa númapinácué pirí àniwa: ‘Nudéca númacuquéca pirí, càmítacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicalícué pía. Piacuéwa nuícha macáita piacuqué imàníiyéica ibáyawanáwa’, càipinácué númaca pirí. ²⁸ Yá píicháanipinácuéca néenibàawa, píamíadapinácuéca piyéiwa piùwichàacái iyúwa, piicáicáinácué piawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái, macái profetanái nacái nàyaca Dios iyacàle iricu, icùacataléca macáita chènuniré, piacuqué quéwa piúcapinácuéca méetàuculé. ²⁹ Madécanáicáiná wenàiwica nàanàapiná néréwa, macái cáli néeséeyéica, norte néeséeyéi, sur néeséeyéi nacái, este néeséeyéi nacái, oeste néeséeyéi nacái, nayáacaténá nayáacaléwa Dios iyacàle iricu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ³⁰ Néese abenaméeyéi càmíiyéica máini cachàini siùcade cháii èeri iricu áiba èeriwa máini cachàinica níata áibanái íicha. Aibanái nacái cachàiniíiyéica siùcade, áiba èeriwa càmita máiniíyéi cachàinica níata èeri imáalàacaalípináwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³¹ Yáté èerica abenaméeyéi fariseonái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá náimaca Jesús irí:

—Ara, piacàatétawa, rey Herodes iwàwacáiná inúaca pía —náimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Piacuéwa rey Herodes yàatalé, yáara cachiwéerica. Píimacuqué irí càì: ‘Péemia cayába, maléena èeri quirítàacáwa núuca demonio wenàiwicanái íicha, nuchùnía nacái cáuláiquéeyéi. Néese mesúnamáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa’, càì píimacuqué iríwa. ³³ Quéwa iwàwacutá nuèpunicawa maléena èeri quirítàacáwa àta nàanàacataléta Jerusalén iyacàlená iriculé, níacáiná israelitanái nanúacaté batéwa macáita Dios yàasu profetanái Jerusalén iyacàlená iricu. Iná iwàwacutá núa nacái nuétacawa néenibàa.

³⁴ “Piacuqué Jerusalén iyacàlená mìnánáica, piacuqué inuényéica Dios yàasu profetanái, inuényéica nacái wenàiwica íba iyú, níái wenàiwica Dios ibànuyéica icàlidacáténácué pirí tàacáisi inùmalícuise! [Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí uénibewa ubáiná yáapíisewa! Quéwa càmítacué piwàwa nucùaca pía. ³⁵ Iná péemíacuqué cayába, máiséeyéipiná picapèemicuéca idécanáami piùwidenái imànicuquéca píipunita ùwicái; númacuqué nacái pirí, càmítacué piicá núa quirínama àta píimacatalépinátacué nùwali: ‘[Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios íipidená iwali, Dios ibànuerica walí!’ càipinácué píimaca nùwali —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

14 Aiba sábadó judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús yàacawa iyáacaténá iyáacaléwa abéeri fariseo íiwacalíná icapèe iricu. Nàyaca néenibàa áibanái fariseo nacái iicáidéeyéica iyaca Jesús irí, naicátaténá asáisi

imànicaalí áiba wawàsi nacháawèeripiná iináwaná iwali iwallíse. ² Iyaca abéeri cáuláiquéeri nacái Jesús íipunita. Yái cáuláiquéerica yéenéeriwa macáita iwallísewa. ³ Néese Jesús isutáca yéemiawa níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseonái. Yá íimaca nalí:

—¿Càinacué pínáidacawa? ¿Dios imàacastica wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica siuca èeri sábadò wayamáidacatáicawa? —íimaca yái Jesúsca.

⁴ Quéwa masànata íicha nía meedá. Néese Jesús imàacaca icáapiwa iwali yái cáuláiquéerica, yá ichùnìacani. Yá Jesús imàacaca asiali yèepùacawa náicha matuíbanáiri iyú. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí:

—Nucàlidacué pirí comparación: Abéericaalícué piiri, càmicaalí nacái, pipira pacá, yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa iriculé namusúadacatáise úni, ¿càmitasicué pimusúada caquialétani, éwita sábadocáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? Iná ¿cánacué càmita píalíawa Dios imàacaca wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica macái èeri imanùbaca, sábadò nacái? —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese báica nía, càmita náalimá nacàlidaca iríni, Jesús imawèniadacáináté nía.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Níai asianái fariseo imáidéeyéicaté néré nacutáca náawinacatáipináwa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi íinata, cáimacáicáiná naicáca níawawa, nawàwacáiná nacái áibanái naicáca nía cáimiétaquéri iyú. Jesús iicácáiná namàníiná, íná yàalàaca nía comparación iyú. Íimaca nalí:

⁸ —Aiba imáidacaalí pía fiesta casamiento nérépiná, picá píawinawa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi íinata yácáiná cawàwanáta áiba wenàiwica yàanàaca, capii íiwacali imáidéerica néré, cachàiniirica píicha.

⁹ Néese capii íiwacali, yái imáidéericuécá pía pucháiba, yàanàapiná píatalé, yá íimapiná piríwa: 'Pimàaca áiba yáawinacawa píatalé', càipiná íimaca pirí. Néese báica pía meedá naicácáiná piwàwacutáaná píaca píawinacawa yàalubáisi íinata namáalàidáaná canánama, càmiíyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, déeculé capii íiwacali íicha. ¹⁰ Iwàwacutá càì pimànica: Namáidacaalí pía, yá píawinawa yàalubáisi íinata namáalàidáaná canánama, càmiíyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, yéewanápiná capii íiwacali yàanàaca néré, yásí íimaca pirí: 'Nùacawéeriná, pichàbawa áibacatalé cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa', càipiná íimaca pirí. Càita áibanái yáawinéeyéicawa píapicha mesa iwéré naicápiná capii íiwacali iicáca pía cáimiétaquéri iyú. ¹¹ Cawinácaalí wenàiwica cáimacáiyéica iicáca yáawawa, Dios imàacapiná báica nía, càmiíyéi nacái cachàini. Néese cawinácaalí wenàiwica càmiíyéica cáimacái iicáca yáawawa, Dios imàacapiná cáimiéta-canáca nía, cachàini nacái —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese Jesús íimaca capii íiwacali irí imáidéericaté Jesús néré:

—Pimáidacaalí áibanái nayáacaténá nayáacaléwa píapicha, picá pimáida piacawéeyéináwa, nía nacái

péenanáíwa, nía nacái píawiría yéénaca, nía nacái càasuíyéica iyéeyéica mawiénita pirí; níacáiná áibaalípiná náalíacawa iwàwacutáaná namáidaca nàataléwa pía nacái piyáacaténá piyáacaléwa náapicha. Càita napáyaidaca pía yàacàsi iwalíná píericaté nalí. Quéwa càmita cayába càì pimànica. ¹³ Néese pichùnìacaalí manùba yàacàsi áibanái iyáapiná, yá pimáida catúulécanéeyéi wenàiwica, báawéeyéi iiná nacái, éeruíyéi yàabàli nacái, matuíyéi nacái. ¹⁴ Yásí casíimáipináca piwàwa càmicáiná náalimá napáyaidaca pía àniwa. Yásí Dios imàaca piríwa cayábasíwéeri cawèniiri chènuníseerica áiba èeriwa namichàacaalípináwa yéetácáisi íicha macáita wenàiwicanáimi cayábéeyéica íiwitáise —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la gran cena

¹⁵ Néeseté idecanáami Jesús icàlidaca nalíni, yá áiba yáawinéericawa néenibàa iyáacaténá iyáacaléwa náapicha íimaca Jesús irí:

—[Casíimáipinacani cawinácaalí wenàiwica iyéeripináca iyáacaléwa manùbéeyéi yáapicha Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré! —íimaca.

¹⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemìa comparación: Càasuíri asiali ichùnìacaté madecaná yàacàsi icapèe irícuwa iwacùacaténá manùbéeyéi wenàiwica yèewi nayáapináni. Yá imáidaca néré manùba wenàiwica. ¹⁷ Néese yéénáíwaná yàanàaca nayáanápiná nayáacaléwa, yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa icàlidacaténá nalíni níai wenàiwicaca càasuíri asiali imáidéeyéicaté. Yá íimaca nalí:

'Aquialécué macái, nudéca nuchùnìaca macáita', íimaca nalí. ¹⁸ Néeseta quéwa macáita nacàlidaca càmitasa náalimá nàacawa néré. Yái idàbàanéerica íimaca: 'Nudéca nuwèniaca cáli bànacalé yàalupiná. Iwàwacutá nùacawa néré nuicácaténá néréni. Pimàni nulí cayábéeri picàlidaca píiwacali iríwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré', íimaca irí. ¹⁹ Aiba íimaca irí nacái: 'Nudéca nuwèniaca diez namanùbaca pacá íibaidéeyéipiná. Iwàwacutá nùacawa néré núalimáidacaténá nía asásí náibaidacaalí cayába. Pimàni nulí cayábéeri, picàlidaca píiwacali iríwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré', íimaca irí. ²⁰ Aiba íimaca irí àniwa: 'Nudéca nuedáca nùacawéetúapináwa, íná càmita núalimá nùacawa néré', íimaca irí. ²¹ Néese yái yàasu wenàiwicaca yèepùacawa íiwacali yàataléwa. Yá icàlidaca irí naináwaná. Néese calúaca yái íiwacalica. Yá íimaca yàasu wenàiwica iríwa: 'Piacàatétawa yàcalé néré. Picutáca wenàiwica carretera manuínaméeyéi iricubàa, àyapu púubanaméeyéi iricubàa nacái. Pimáida catúulécanéeyéi yàanàacaténá nucapèe néré, nía nacái éeruíyéi yàabàli, nía nacái yàana ituwièyéicawa íicha, nía nacái macàwéeyéica', íimaca yái íiwacalica.

²² Néese yàasu wenàiwica imáidaca nía. Yá íimaca íiwacali iríwa: 'Nuíwacali, nudéca numànica càide iyúwa píimáaná nulí, quéwa càmitàacá ipuníawa yái picapèeca', íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: 'Píawa macái àyapu imanùbaca chuitaliré yàcalé íicha, ànalimálé nacái àta alénacaalí nàyaca wenàiwica. Pité néese

wenàiwica nawàlùanápínáwa, yéewanápiná ipuníacawa yái nucapèeca', íimaca yái íiwacalica. ²⁴ Níacáiná idàbáanéeyéica wenàiwicaca numáidéeyéicaté quéecha, núumacuéca pírí, canácata néená iyáapíná iyáacaléwa nuchùnièrica nucapèe iricuwa", íimaca yái Jesúsca.

Lo que cuesta seguir a Cristo

²⁵ Madécaná wenàiwica yèepunícatéwa Jesús yáapicha, yéewáidacalécáténá nía. Yá Jesús iwènúa iicáidaca nalí. Íimaca nalí: ²⁶ "Piwàwacaalícué nuéwáidacaléca pía, néese iwàwacutácué cáinináca piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca píaniricuéwa, píatúa nacáíwa, píacawéetúa nacáíwa, péenibe nacáíwa, péenánái nacáíwa, íchacué nacáí yái cáinináanáca piicáca picáucawa. Càmicaalícué cáininá piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca nía, néese càmitacué yéewa nuéwáidacalécuéca pía. ²⁷ Piwàwacaalícué píacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, iwàwacutácué matuíbanáiri iyú pimàacaca áibanái yúuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalícué piquíniná, éwita nanúacaalícué píawa peebáidacáiná nutàacái, càide iyúwa iwàwacutácaalí nawáacutáidaca nàasu cruzwa cawinácaalí yéetéeyéipínacawa cruz iwali. Iwàwacutácué nacáí pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùllianácué pía. Càmicaalícué càì pimànica, néese càmitacué píalimá nuéwáidacalécuéca pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cayába quéechacáwa asáísí píalimácaalícué nuéwáidacaléca pía. ²⁸ Péemiácué comparación: Abéericaalí péenácué iwàwa imànica chènuníiri capíi, quéechacáwa yáawinacawa iputàaca cayába capíi iwènipíná yáalíacáténáwa asáísí idèniacaalí iwènipíná imáalàidacáténá imànica capíi. ²⁹ Néese, càmicaalí càì imàni, néese idécanáami dàalaca imànica cáli ibàlùadacáténá capíi íba íinata, càmita yáalimá imáalàidaca imànica capíi. Yásí macáita wenàiwica iiquéeyéica capíi yéenámi, nadàbapíná naicáaníca asialí iquíniná. ³⁰ Yá náimapínáca iwali: 'Yái asialí idàbacaté imànica chènuníiri capíi, néese càmita yáalimá imáalàidaca imànicani', càipíná náimaca, naicáaníca iquíniná. ³¹ Péemiácué áiba comparación: Aiba nacuèrinásàiri iwàwacutácaalí imànica ùwicái áiba cáli íipunita, quéechacáwa yáawinacawa íináidacáténáwa cayába asáísí yàasu úwinái diez mil namanùbaca náalimácaalí namawèniadaca náichawa áiba cáli icuèriná yàasu úwinái veinte mil namanùbaca. ³² Néese càmicaalí yáalimá imawèniadaca íichawa nía, yásí ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áiba cáli icuèriná yàatalé, ipíchawáise yàanàaca mawiénita, nasutácaténá néemiawani càisimalénácaalí iyú iwàwacutá ipáyaidaca íichawani, yéewanápiná imàacaca nàyaca matuíbanáita. ³³ Càita nacáí iwàwacutácué píináidacawa cáalíacáiri iyú asáísí píalimácaalícué pimànica càide iyúwa nuchùllianá pía, yácáiná, càmicaalícué pimàaca piwàwawa íicha macáita píasumica, néeseecué canáca yéewanáwa nuéwáidacaléca pía", íimaca nalí yái Jesúsca.

Quando la sal deja de estar salada

³⁴ Jesús íimaca nalí: "Péemiácué comparación: Nuéwáidacalénái nàyaca machacàníiri iyú, namàni nacáí cayábéeri. Càica níade iyúwa cayábéeri iwídùma, puíwéerica imànica yàacási yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puíwa iwídùmaca, yá càmita yáalimá puíwaca àniwani. ³⁵ Canéeri iwèni meedáni yái iwídùmaca. Càmita cayába cáli írini. Càmita cayába írí nacáí yáníi nàwacáidacataléca pírái iyami. Wáuca meedáni, yái iwídùmamica. Càita nacáí iwàwacutácué píyaca machacàníiri iyú, pimànícué cayábéeri nacáí, píacué nuéwáidacaléca, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíiri tàacáísica. Càuwíyéicaalícué pía, péemiácué nutàacái", íimaca yái Jesúsca.

La parábola del pastor que encuentra su oveja

15 Néenialíté madécaná yeedéeyéicaté plata néenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno írípíná, áibanái nacáí báawéeyéi íiwitáise, nàacawa Jesús yàatalé, néemiácaténá itàacái. ² Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacáí yéewáidéeyéica wenàiwica templo írícu, natàaníca báawéeri iyú Jesús iwali. Náimaca Jesús iwali:

—Yái asialíca itàidaca cayába báawéeyéi íiwitáise, yá iyáaca iyáacaléwa náapicha —náimaca.

³ Iná Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: ⁴ "Péemiácué comparación: Abéeri péenácué idèniacaalí cien namanùbaca ipíra ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa, yásí náiwacali imàacaca ipiranáíwa noventa y nueve namanùbaca manacúalibàa yàacáténá icutáca oveja yúuquéericawa íicha àta yàanàacatalétani. ⁵ Néese yàanàacaalíni, yásí casíimáiri iyú imichàidaca oveja iwáacutaléwa. ⁶ Néese yàanàaca icapèe néréwa, yá iwacáidaca yàacawéeyéináwa, áibanái nacáí iyaquewéeyéicawa. Yá íimaca nalí: 'Casíimáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca yái nupíra ovejawa yúuquéericatéwa nuícha', càipíná íimaca yái oveja íiwacalínáca", íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí: "Péemiácué cayába. Càita nacáí abéeri wenàiwica iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri íicha, yásí ángelnái iyéeyéica chènuníri nayanídacawa abéeri wenàiwica iwali manuísíwata íicha yái nayanídanácawa noventa y nueve namanùbaca iwali íináidéeyéicawa mabáyawanáca, íináidéeyéica nacáíwa càmita iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha càide iyúwacué píináidánáwa píwaliwa. Iná yéewa cayábacata nàwacáidáyacacawa nùatalé níai yáaliyéicawa cabáyawanáca nawènúadacáténá náiwitáisewa nabáyawaná íichawa", íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: "Inaná idèniacaalí diez namanùbaca moneda máiniyéi cawènica yáawamíyéi plata quíra-

meníiri, néese abéechúa monedacaalí yúucawa uícha, yásí upucúadaca lámpara ucutátaténá moneda yúuquéechúacawa uícha. Yá utunúaca ucapèe irícubàawa éeréeri iyú àta ùanàacataléta moneda cawèniíchúaca. ⁹ Néese ùanàacanáami úa, yá ùwacáidaca uyaquewéeyéiwa inanái, áibanái nacái ùacawéeyéináca inanáica. Yá úumaca nalí: 'Casíimáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca cawèniíchúaca moneda yúuquéechúacatéwa nuícha', úumaca nalí. ¹⁰ Núumacué pirí, càita nacái casíimáica Dios yàasu ángelnái abéeri wenàiwica iwali, cawinácaalí báawéericaté íiwitáise iwènúadéerica íiwitáisewa báawéeri íicha Dios irípiná", íimaca yái Jesúsca.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: "Càasuíri asiali idèniacaté yéenibewa pucháiba asianái. ¹² Néese iméeréeri íimaca yáaniri iríwa: 'Pápa, pía nùasu yéená yái piasucawa pièripináca nulí péetacaalípináwa', íimaca yáaniri iríwa. Yá néese náaniri iwacùaca macáita yàasu yèewiwa nalí. ¹³ Néesecáwa cawàwanáta máisiba èeri idénáami, iméeréeri iwéndaca íichawa yáaniri yàasuwa, yá itéca iwènináami, néese yàacawa déeculé áiba cáli néré. Yá yúucaca macáita yàasu platawa iyacaténa máini máiwitáiseeri iyú. ¹⁴ Néese idécanáami yúucaca macáita, yá idàbaca canáca nayáacalé cachàiníiri iyú néenibàa. Yá iméeréeri idàbaca máapicani. ¹⁵ Yá icutáca íibaidacalépináwa áiba asiali yáapicha yái cáli néeséeri. Yái asiali ichùulíaca iméeréeri yàacawa yàasu manacúaliré yàacaténa ipira marranonái iyáapiná. ¹⁶ Máini iméeréeri iwàwaca iyáaca marranonái iyáacalé yéénaca anáica, quéwa càmita wenàiwica ibatàa iyáaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmita nàa iyáapiná. ¹⁷ Atata ùuculliri idàbaca íináidacawa cáalíacáiri iyú àniwa. Yá íimaca iríwa: 'Núaniri idèniaca yàasu wenàiwicawa manùbéeyéi. Nadènia nayáacaléwa cayábata, imàacaca nacáiwá nalí manuí. Quéwa, núa cháí nuétacawa máapicái iyú. ¹⁸ Siúcade nuèpùacawa núaniri icapèe néréwa àniwa. Yá núumapiná iríwa: Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pirí nacái. Siúcade càmita quirínama cayábaca nuíwitáise, ínà canáca yéewaná quirínama núumáanápiná pirí núanirica píata. Pimàaca nùyaca càide iyúwa piasu wenàiwica, yásí nuíbaidaca pirí, càipiná núumaca núaniri iríwa', íimaca íináidacawa iríwa yái iméeréerica. ²⁰ Iná yàacawa, yèepùacawa yáaniri icapèe néréwa.

"Quéwa déecuisecaalí tàacáwani, yá yáaniri iicácani. Yá catúulécanáca iicáca ìiriwa. Yá yáaniri ipiacawa íipunitáidaca ìiriwa. Yá yàanalícuca ìiriwa itàidaca cayábani. Isùsùaca ìiri inàni iwaliwa càide iyúwa náiwitáise natàidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ²¹ Néese yái ìiri iméeréeri íimaca yáaniri iríwa: 'Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pirí nacái. Siúcade càmita quirínama cayába nuíwitáise, ínà canáca yéewaná quirínama núumáanápiná pirí núanirica píata', íimaca. ²² Yáanirita quéwa íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: 'Caquilétacué, peedácué ibàlepiná

cayábanaméeri áiba bàlesi íicha. Piwalícué iwali. Piwalícué anillo icáapi íiduná iwali. Piwalícué nacái izapatonipiná yàabàli iwali. ²³ Peedácué nacái pacá íidu walíibèechúaca. Pinúacué wayáapináni. Siúcade wamànicué fiesta. ²⁴ Yácáiná nuírca, nuyúunáidéericaté yéetacatéwa nuícha, siúca quéwade idéca yèepùacawa nùatalé àniwa. Yúucacatéwa nuícha, quéwa siúca nudéca nùanàaca àniwani', íimaca nalí yái yáanirica. Néese nadàbaca namànica fiesta.

²⁵ "Idècunitàacá namànica fiesta, yá ìiri béeri íibaidaca yèepunícawa yáaniri yàasu manacúali néenibàawa. Yá yèepùaca yàacawa capii nérépiná, yásí yéemiaca namànica música, abenaméeyéi nacái nalabàaca casíimáiri iyú. ²⁶ Yái ìiri béerica imáidaca yàataléwa abéeri íibaidéeri. Yá isutáca yéemiaca càinacaalí namàníná capii irícu. ²⁷ Yá íibaidéeri íimaca irí: 'Idéca yèepùacawa néese àniwa piméeréerica, ínà píaniri idéca ichùulíaca nanúanápiná wayáapiná pacá íidu walíibèechúaca yáwanái, yácáiná piméeréeri idéca yàanàaca cayábata', íimaca irí. ²⁸ Néese calúacani, yái ìiri béerica. Càmita iwàwa iwàlùacawa capii irículé, ínà iwàwacutá yáaniri imusúacawa isutacaténa íicha iwàlùanápináwa néré náapicha. ²⁹ Quéwa ìiri béeri càmita yeebá, yá íimaca yáaniri iríwa: 'Nudéca nuíbaidaca pirí madécaná camuí. Nudéca numànica mamáalàacata càide iyúwa pichùulianá numànica. Canácatáita pía nulí ibatàa abéeri cabra achúméerínapináta, numànicaténá fiesta nùacawéeyéiná yáapichawa. ³⁰ Siúca idéca yàanàaca yái piirica, yúuquéricaté macáita piasu platami máaléquéeri iyú nalípiná inanáica iiméeyéica asianái yáapicha plata iwalinápiná, yá pidéca pinúaca irí iyáapiná pacá íidu walíibèechúaca', íimaca yái ìiri béerica.

³¹ "Néese yáaniri íimaca irí: 'Nuíri. Pidéca piyamáacawa núapicha càiripináta. Piasucata macáita yái nudènièrica. ³² Siúcade quéwa máini cayábaca wamànínáca fiesta, casíimáica nacái wía. Piméeréericáiná idéca yàanàaca, yái iyéericaté càide iyúwa yéetéerimiwa, quéwa idéca yèepùacawa wàatalé càide iyúwa idéca nacáicaalí yèepùacawa cáuca àniwani; yúucacatéwa nuícha, yá wadéca wàanàaca àniwani', íimaca yái yáanirica. Càita nacái Dios itàidaca cayába cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa ibáyawaná íichawa", íimaca yái Jesúsca.

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

¹⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca yéewáidacalénáiwá comparación iyú. Íimaca nalí: "Iyacaté abéeri náiwacali càasuíri. Idèniaca yàasu wenàiwicawa icuèrica càasuíri yàasu cawèníiri. Yá áibanái nàanàaca nacháawàaca yàasu wenàiwica íináwaná iwali yái wenàiwicaca icuèrica íiwacali yàasuwa. Náimaca yúucáanása meedá íiwacali yàasu platawa máiwitáiseeri iyú. ² Néese íiwacali imáidaca yàataléwani. Yá íiwacali íimaca irí: 'Nudéca nuémiaca piináwaná piúcaca nùasu plata. Siúcade pichùnà nùasuwa picàlidacaténa nulí macáita píibaidacalé iwaliwa càmicáiná nu-

batàa picùaca nùasu quirínama', íimaca yái íiwacalica. ³ Néese yái asiali yàacawa íiwacali íichawa. Yá íimaca iríwa: '¿Càinásica numàni siùcade nuíwacali iwàwacáiná yúucaca núa? Canáca nuchàini nubà-nacaténá nubànacalewa. Báica nacái nusutáca plata áibanái íicha nuwènièripiná iyú nuyáapináwa. ⁴ Uwé, siùca nùaliacawa càinácaalí numàníinápiná àniwa yéewanápiná áibanái yeedáca yàataléwa núa, idécanáami nuíwacali yúucaca núa', íimaca iríwa. ⁵ Néese yái asiali imáidaca wenàiwica imawènièyéica íiwacali íicha plata nàanàanápiná abéerimamata namanùbaca iyúwa. Yá íimaca idàbáanéeri irí: '¿Càisimaléná pimawènia nuíwacali íicha?' íimaca. ⁶ Néese idàbáanéeri wenàiwica íimaca: 'Numawènia píiwacali íicha cien namanùbaca yàalu olivo iséená', íimaca. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca irí: 'Cháta iyaca pimawèniacáleca cuyàluta ibáiná irícu. Piúca meedáni. Ara, píawinacàatétawa pitànàa àniwa áiba cuyàluta ibáiná irícu cincuenta namanùbaca pimawèniánápiná nuíwacali íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca irí cincuenta namanùbaca meedá', íimaca irí. ⁷ Néese yái íiwacali yàasu wenàiwicaca íimaca áiba irí: '¿Néeni píá? ¿Càisimaléná pimawènia?' íimaca irí. Yái áiba asiali íimaca irí: 'Cien namanùbaca yàalu trigo ituíná', íimaca irí. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca irí: 'Cháta iyaca pimawèniacáleca cuyàluta ibáiná irícu. Piúca meedáni. Pitànàa áiba cuyàluta ibáiná irícu àniwa ochenta namanùbaca pimawèniánápiná íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca irí ochenta namanùbaca meedá', íimaca irí. Càita imànica náapicha macáita wenàiwica imawènièyéica íiwacali íicha yàasusi. ⁸ Néese yái íiwacali yáaliacawa bàsabàsaca yàasu wenàiwica íiwita, yái báawéerica íiwitáise icuèricaté íiwacali yàasuwa, iwènúadacáiná namawèniacále. Nudéca nucàlidacuéca pirí yái comparaciónca píaliacaténáwa máiniyíyí cáaliacáica èeri mìnánáica càmiyíyéica yeebáida Dios itàacái namànicaalí wawàsi nanacáiyíyí yáapichawa, cáaliacáica nía píichacué, píacué yeebáidéyéica Dios itàacái.

⁹ "Iná nùalàacuéca píá pimàníinápinácué cayábéeri áibanái irí píasu plata iyúwa, yéewanápinácué cáinináca naicáca píawa. Néeseçáwa, plata imáalàcaalípináwa píichacué, yásí needácué nàataléwa píá aléera chènuniré nàyacatalé càmiíríca imáalàawa.

¹⁰ "Aiba wenàiwica icùacaalí achúméri wawàsi machacàniiri iyú, yá icùapináca cayába nacái manùba wawàsi. Quéwa imànicaalí ibáyawanáwa idèniacaalí achúmanamata, yá imànipináca ibáyawanáwa nacái idèniacaalí manùba. ¹¹ Iná càmicaalícué pimàni cayábéeri píasu plata iyúwa cháí báawéeri èeri irícu, néese càmitacué namàacapiná picùaca báisiiri cawèniíríca iyéerica chènuniré. ¹² Néese àniwa càmicaalícué picùaca áibanái yàasu machacàniiri iyú, néese càmita nàacué pirí píasusiwapináwa.

¹³ "Péemiacué comparación: Canácata yàasu wenàiwica yáali méeri imànica machacàniiri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùlianá imànica, báawacáiná iicáca abéeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwa-

caliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapiná íiwacali áiba icàaluínináwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios irípináwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué piicáca plata", íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi fariseo cáininéeyéica iicáca plata, néemiácáiná macáita Jesús íimáaná plata iwali, íná naicáaníca Jesús iquíniná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca nalí: "Pidécuéca picàlidaca piináwaná iwaliwa wenàiwicanái irí cayábáanása píiwitáise. Neebáidacué nacái pichiwa. Quéwa Dios yáaliacuécawa píiwitáise iwali, càinácaalí iyáaná. Casíimáica èeri mìnánái iicácuéca píiwitáise báawéeri, quéwa Dios iicácuéca píiwitáise iyúwa yáaséerimi isàni meedá", íimaca yái Jesúsca.

La ley y el reino de Dios

¹⁶ Jesús íimaca: "Bàaluité iwàwacutá wenàiwica neebáidaca iyúwa profeta Moisés itànàanaté tàacáisi Dios inùmalícué, iyúwa nacái profetanái itànàanaté Dios itàacái. Càité iyaca àta Juan el Bautista yàanàacatalé-taté. Néese Juan, núa nacái wadéca wacàlidaca wenàiwicanái iríni yái cayábéeri tàacásica náaliacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Siùca madécaná wenàiwica nawàwa nàuwichàidaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéyéica yái tàacásica.

¹⁷ "Quéwa máiniiri cayábacani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmalícué. Macáita ichàbapiná-cawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Aibaalípiná Dios imáalàidapiná capiraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Néese càmiiripináta itàacái bàaluisàimi imáalàapináwa, ibatàa abéeri letra achúmériina pináta, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapiná-cawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná", íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

¹⁸ Jesús íimaca: "Asiali imàacacaalí íichawa íinuwa, néese yeedácaalí iríwa áiba, imànica ibáyawanáwa, iimácáiná áiba inanái yáapicha càmiíchúaca íinusíwa. Aiba asiali yeedácaalí íinupináwa abéechúa namàaquechúami, imànica ibáyawaná nacáiwa, iimácáiná úapicha, úara áiba asiali íinuca", íimaca yái Jesúsca.

El rico y Lázaro

¹⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa. Yá íimaca nalí: "Iyacaté càasuiri asiali. Cayábanaméeri ibàle iicácanáwa cawèniiri nacái. Macái èeri imanùbaca imànica fiesta máiniiri cawènica. ²⁰ Iyacaté nacái catúulécanéeri asiali cacháunéeri iwaliise íipidenéeri Lázaro. Yái Lázaro yáawinacawa càasuiri icapèe inùmalícué.

²¹ Yái catúulécanéerica iwàwacaté iyáaca àta càinácaalí yàacàsi ituériwa càasuiri yàasu mesa íinatáise. Aulinái nacái nàanàaca Lázaro yàatalé nabèrùacaténá icháuná ituí yái catúulécanéerica. ²² Aiba èerité, catúulécanéeri yéetácawa. Yá ángelnái itécani iyacaténá paraíso irícu,

aléera Abraham yàatalé Dios yáapicha. Yá nacái càasuírimica. Yá nabàliacani, yái càasuírimica.

²³ “Yái càasuírimica yùuwichàacawa mamàalàacata néenibàa báawéeyéimi nàacatalépinácawa néetacaalíwa, íipidenacatalé infierno. Càasuírimi iicáidaca déeculé, yá iicáca Abraham, Lázaro nacái, iyéeyéica Dios yáapicha paraíso iricu. ²⁴ Iná yái càasuírimica imáidaca cachàiniíri iyú Abraham irí. Yá íimaca Abraham irí: ‘Inùawiri, Abraham, piicá nupualé! Pibànù sísisa Lázaro nùatalé idupíadacaténá úni nunène ìwali icáapi iyúwa, nùuwichàacáináwa báawanama cháiquichái irícu’, íimaca. ²⁵ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Pía nutaquérinámica, iwàwacutá piwàwalica piyáanáté máini cayábéeri iyú idècunitàacá cáuca pía, quéwa yái Lázaro iyacaté máini catúulécaneéri iyú, idècunitàacá cáucani. Siùca Lázaro iyaca cayába cháí, píata quéwa yùuwichèeriwa iyaca néenibàa. ²⁶ Càmita núalimá nubànùca píatalé Lázaro, iyacáiná manuíri yàawa nacáiri depuúwéeri béecaná cháí bamuchúamicué wáicha, pía, wía nacái. Iná canáta yéewaná náalimá nachàbacawa aléera. Píacué nacái síisaara, càmitacué píalimá piacawa síisa nacáira’, íimaca yái Abrahamca.

²⁷ “Néese càasuírimi íimaca àniwa: ‘Uwé, néese pimàni nulí cayábéeri, pía nùawiri Abraham, pimàaca Lázaro imichàacawa yéetácáisi íicha, yá pibànù Lázaro núaniri icapèe nérépiná. Nàyaca néeni cinco namanùbaca nuénánái. Pichùulia Lázaro yàalànápiná nuénánái ipíchaná nàacawa aléi yùuwichàacáisi iriculé’, íimaca yái càasuírimica. ²⁹ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Péenanái nadèniaca Dios itàacái profeta Moisés itànèricaté bàaluité, profetanái itànèricaté nacái Dios inùmalicúise. Iwàwacutá péenanái yeebáidaca natàacái’, íimaca yái Abrahamca. ³⁰ Néese yái càasuírimica íimaca: ‘Báisita, quéwa iwàwacutácawa nalí áiba wawàsi quiríta. Lázaro imichàacaalíwa yéetácáisi íicha imàacacaténá yáawawa naicácani, yásí nawènùadaca náiwitáiseewa báawéeri íicha’, íimaca yái càasuírimica. ³¹ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Càmicaalí neebáida Dios itàacái càide iyúwa Moisés, profetanái nacái natànàanáté, néese càmita nacái neebáidapiná Dios itàacái, éwita yéetéerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi íicha yàalàacaténá nía’, íimaca yái Abrahamca”, íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

17 Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Macái èeri imanùbaca iyaca madécana wawàsi imàaquéerica wenàiwica nawàwaca namànica nabáyawanáwa. Quéwa, [máini Dios yùuwichàidapiná cawinácaalí wenàiwica yéewáidéerica áibanái namànicaténá nabáyawanáwa! ² Aibacaalí wenàiwica iméeràidaca áibanái namànicaténá nabáyawanáwa, yásí Dios yùuwichàidapiná manuísíwatani. Cayába cachàini irítani yéetacaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca wenàiwica. Áibanái idacùacaalí manuíri íba icanápi iwalíise, náucacaténáni manuíri úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí íisicúmacawa. Quéwa iyacaalí mamàalàacata cháí èeri iricu, néese iméeràidacaalí sùmanái namàni-

caténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwanái yùuwichàapinácawa áibanái íicha infierno iricu. Iná cayába cachàini irítani yéetacaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ³ Piicácué píchawa cayába piméeràidacaíchacué púubéeyéi Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa!

“Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pitàani yáapicha ìwali. Néese iwènùadacaalí íiwitáiseewa báawéeri íicha, pimàaca piwàwawa íicha yái báawéerica imàníirica pirí. ⁴ Ewita imànicaalí pirí báawéeri siete imanùbaca yàawiría abé èeri iricu, yá yàanàacaalí píatalé siete imanùbaca yàawiría nacái, yá íimacaalí pirí: ‘Càmita quirínama numàni pirí báawéeri àniwa’, càicaalí íima pirí, iwàwacutá pimàacaca piwàwawa íicha yái báawéerica imàníirica pirí”, íimaca yái Jesúsca.

El poder de la fe

⁵ Néese apóstolnái nasutáca Wáiwacali íicha wawàsi. Náimaca irí:

—Piyúudàa wía manuícacaténá wáináidacawa wawàwawa píwali cachàiniíri iyú mamàalàacata —náimaca. ⁶ Néese Wáiwacali íimaca nalí:

—Càmitàacáwacué manuí píináidacawa piwàwawa nùwali, ibatàa achúmèeríina iyúpináta. Manuícacalícué píináidacawa nùwali achúmèeríina iyútá, càide iyúwa mostaza íimíinaca achúmèeríina iyáaná, yásí yéewanápinácué càí píimaca irí yái manuíri morera yéetanacatá: ‘Píwatàa píawawa cáli íicha, néese pibàna píawawa manuíri úni yáaculé’, yásí àicu imànica càide iyúwacué píimáaná irítá —íimaca yái Jesúsca.

El deber del que sirve

⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú, yá íimaca nalí: “Abéeri náiwacali idèniacaalí yàasu wenàiwicawa ichùnèerica bànacalé yáapíise, cawàwanáta nacái icùaca íiwacali ipírawa, néese idècanáami ílbaidaca, yá yèepùacawa bànacalé néese, yá iwàlùacawa íiwacali icapèe iriculéwa. Néese, íiwacali càmita íima yàasu wenàiwica iríwa: ‘Caquialéta, píawinawa, piyáa piyáacaléwa’, càmita càí íima. ⁸ Néese íiwacali íimapiná irí meedá: ‘Pichùnìa nuyáapiná. Píwali cayába pibàlewa pitécacaténá nulí nuyáapiná, idècunitàacá nuyáaca nuyáacaléwa. Néeseacáwa idècanáami nuyáaca nuyáacaléwa, yásí numàaca piyáaca piyáacaléwa’, càipiná íimaca yái íiwacalica yàasu wenàiwica iríwa. ⁹ Càmita nacái íiwacali yàaca cayábéeri tàacáisi yàasu wenàiwica iríwa idècanáami imànica càide iyúwa íiwacali ichùlianáni, yàasu wenàiwicacáiná meedáni, ína iwàwacutá ílbaidaca íiwacali iríwa càide iyúwa ichùlianá imànica. ¹⁰ Càita nacái idècanáamicué pimànica macáita càide iyúwa Dios ichùlianácué pía, picácué cáimacái piicáca píawawa ìwalíise, néese píimacué Dios irí: ‘Wíacata píasu wenàiwicanái canéeyéica iwèni meedá. Wadéca wamànica càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica, càide iyúwa pichùlianá wamànica’, càicué píima Dios iríwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá yèepunicawa bamuchúamibàa náicha Samaria yàasu cáli, Galilea yàasu cáli nacái.

¹² Jesús yàanàacaté mawiénita áiba yàcalé irí, yá diez namanùbaca asianái cacháunéeyéi íimami lepra iyú nàanàaca Jesús íipunita. Déecuíseta quéwa nabàlùacawa Jesús íicha, càmicáiná judiónái ibatàa nàanàaca mawiénita áibanái irí. ¹³ Yá namáidaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—Pífa Jesús, Wáiwacali, catúulécaná piicáca wía!
—náimaca Jesús irí. ¹⁴ Jesús iicáca nía, yá íimaca nalí:
—Piacué pimàacaca sacerdotenái iicáca píimami náalífacaténáwa pidécuéca pichùnìacawa —íimaca nalí. Yá idècunitàacá nàacawa, yá ichàbacawa náicha yái uláicáica. ¹⁵ Yá abéeri néená níai cacháunéeyéimica iicáciná masakàaca íimami lepra íicha, íiná yèepùacawa Jesús yàatalé. Idècunitàacá yèepùacawa, yàaca cayábéeri Dios irí cachàiníri iyú. ¹⁶ Yàanàaca Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùuluì ipùata iyúwa Jesús irí. Yáawiada inàniwa cáliaculé yàacaténá Jesús icàaluíniná, yàacaténá nacái irí cayábéeri. Yái asiali Samaria yàasu cáli néeséerica, càmiírica judío. ¹⁷ Yá néeseca Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Nudéca nuchùnìacáwa diez namanùbaca cacháunéeyéi. Níara nueve namanùbacaca càmita nèepùawa, éwita israelitacáaníta nía, nàacaténá cayábéeri Dios irí. ¹⁸ Abéerita yái càmiírica judío yèepùacawa nùatalé yàacaténá cayábéeri Dios irí —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese Jesús íimaca Samaria yàasu cáli néeséeri irí:

—Pimichàawa. Piawa. Uláicái idéca ichàbacawa píicha, peebáidacáiná nulí —íimaca yái Jesúsca.

Cómo llegar al reino de Dios

²⁰ Fariseonái nasutáca néemiawa Jesús càicaalínápinácaalí Dios icùa macáita wenàiwicanái. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmítacué píalimá piicáca càinácaalí iyú Dios icùaca wenàiwicanái. ²¹ Càmita náimapiná: ‘Piicácué, Dios icùaca wenàiwica cháí cáli’; càmita nacái náimapiná: ‘Áiba cáli íinata nacái Dios icùaca wenàiwica’, càmita náimapiná càmicáiná náalimá naicáca natuí iyúwani càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáiwa, icùacáiná náiwitáise, icùa nacái abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese Jesús icàlidacaté yéewáidacalénái iríwani:

—Máadáinícuéca piwàwa piicáca núa áiba èeriwa, éwitasica píalimácaalí piicáca núa abé èeri piná meedátá, piwàwapinácuéca piicáca núa, núa asiali Dios néeséerica. Máinícué piwàwapiná piicáca nùanàaca nucàcaténá macáita, quéwacué càmitàacá piicápiná núa. ²³ Aibanái nacàlidapiná nachiwawa, náimapiná nudéca nùanàaca. Náimapináca: ‘Mesías idéca yàanàaca cháí’; áibanái náimapinácué pirí: ‘Mesías idéca yàanàaca néré’. Quéwa picácué piawa

néré, picácué nacái piawa náapicha. ²⁴ Péemiacué, nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicápiná nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icàanána macáita capíraléeri cáli íwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càipiná nacái nùacawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáíwa, núa asiali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéeri iyúwa. ²⁵ Quéwa iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata quéechacáwa, yá iwàwacutá èeri mìnánái iyéeyéica siùca báawaca naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni meedá. ²⁶ Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàacatáipiná àniwa, núa asiali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypiná càide iyúwaté èeri mìnánái iyáaná Noé yàasu èerité. ²⁷ Matuíbanáicaté nàyaca Dios íicha bàaluité. Nayáacaté nayáacaléwa, néese nàiraca nacái, needácaté náinupináwa, àta Noénái iwàlùacalétawa arca iriculé. Yáté manuírí yéesacái yàanàaca, yá néetácatéwa macáita wenàiwica càmiíyécáté iwàlùawa Noénái yáapicha arca iriculé. ²⁸ Càité nacái Lot yáapichéeyéimi Sodoma iyacàlená mìnánái nàyacaté matuíbanáita Dios íicha. Nayáacaté nayáacaléwa, nàiraca nacái nàiracaléwa. Nawènia nacái nàasupináwa. Nabànacaté nabànacalewa, nawénda nacái nàasuwa. Namànicaté nacái nacapèewa. ²⁹ Quéwa idécanáamité Lotnái namusúacawa Sodoma iyacàlená íicha, yáté quichái yèewièricawa azufre yèewi yúuwàacatéwa chènuníse Sodoma mìnánái íwali. Yáté néetácawa macáita. ³⁰ Càita nacái yúuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri mìnánái íwali áibaalípiná numàcacaalípiná núawawa naicáca núa, núa asiali Dios néeséerica.

³¹ “Néenialípiná áibacaalí iyamáidapináwa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri ínatabàawa, idèniacaalí nacái yàasuwa capíi irícu, iwàwacutá càmita yèepùa iwàlùacawa icapèe iriculéwa yeedácaténá yàasuwa ipíchawáise ipiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Aibacaalí nacái yèepunípináwa manacúalibàa, iwàwacutá càmita yèepùawa icapèe néréwa ipíchawáise ipiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ³² Piwàwalicué càinácaalí Lot íinumí yéetácawa, cáininéechúacaté iicáca yàasumiwa èeri irícuírica, úai yéetéechúamicatéwa càmicáinaté upiacawa yàcalé íicha càide iyúwaté Dios yàalàaná úa. ³³ Cawinácaalí càmiírica yeebáida nutàacái iwàwacáiná icùaca icáucawa cháí èeri irícu, yúucapiná icáucawa càmiíri imáalàawa, quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalíni, idèniapiná icáucawa càmiíri imáalàawa.

³⁴ “Néese núumacué pirí nùanàacaalí táiyápi, yá pucháiba wenàiwica naimápiná nàyaca cama irícu. Angelnái itépiná abéeri wenàiwica, áibapiná nacái imàacawa néenita. ³⁵ Yá pucháiba inanái namulúapináca nàyaca ituínási. Angelnái itépiná abéechúa inanái, abéechúapiná nacái imàacawa néenita. ³⁶ Pucháiba asianái yèepuníyépínacawa manacúalibàa. Angelnái itépiná abéeri asiali, abéeripiná nacái imàacawa néenita —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yéewáidacalénái nasutáca néemiawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿chábàanásica nàanàa needácaténá nía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Màulenéeri iyú piicápinacué chábàanacaalí nàacawa càide iyúwacué pialánáwa chábàanacaalí yéetéerimiwa iriawa piicácaalí manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la viuda y el juez

18 Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú náalfacaténáwa iwàwacutáaná nasutáca Dios íicha mamáalàacata, yàlàacaténá nía nacái ipíchaná naméyáacawa nasutáca Dios íicha. ²Yá Jesús íimaca nalí: “Iyacaté juez áiba yàcalé irícu. Càmita yàa Dios icàaluíniná. Càmita nacái yàa wenàiwica íimiétacaná. ³Uyacaté nacái yàcalé irícu abéechúa inanái inírimi yéetéechúamicatéwa íicha. Aiba wenàiwica iwàwacaté yeedáca uícha ùacawéeri yàasumi. Iná usutáca juez íicha wawàsi manùba yàawiría iyúudàanápíná úa. Yá úumaca juez irí: ‘Piyúudàa núa. Pichùulía nàuwichàidàanápíná nuícha nùuwideca yeedéerica nuícha nùacawéeri yàasumi’, úumaca juez irí. ⁴Manùba èeri càmita juez yeebá usutáaná íicha. Néese maséeca iwàwa idècuni yéemíaca usàna. Yá íimaca iríwa: ‘Ewita càmicáaníta nua Dios icàaluíniná, éwita nacái càmicáaníta nua wenàiwicanái íimiétacaná, càicáaníta siúcade nuyúudàaca úara inanáica, nùuwichàidaca uícha ùuwide, máinícáiná usàiwicaca nulí wawàsi, ipíchaná ùanàaca mamáalàacata, yá usàiwica nulí wawàsita àta nuétácatelétawa’, càica íimaca iríwa yái juez báawéerica íiwitáise”, íimaca nalí yái Jesúsca.

⁶Yá Wáiwacali íimaca nalí àniwa: “Pidécuéca péemíaca itàacái yái juez báawéerica íiwitáiseca. Ewita báawéericáaníta íiwitáiseni, càicáaníta átata iyúudàaca maníríichúami. ⁷Néeni, ¿càmitasicué pialíawa cayábéeri Dios íiwitáise? Iná iwàwacutácué pialíacawa Dios iyúudàapíná cawinácaalí wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, cawinácaalí isutéeyéica yáawawa íicha manuísíwata mamáalàacata èeríapinama, táiyápinama nacái. Yá Dios imawèniadapíná náicha nacái nàuwidenái. Càmita Dios idècuniapínáwa déecuírí iyú iyúudàanápíná nía. ⁸Núumacué pirí, Dios iyúudàapíná níawa caquialéta, imawèniadapíná náicha nàuwidenái. Núa asíali Dios néeséerica, nùanàapíná àniwa aléi èeri irículé, quéwa càmita nùanàapíná manùbéeyéi yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹Néeseté Jesús yéewáidaca abenaméeyéi wenàiwica comparación iyú, níara cachàiníyéica iicáca yáawawa nayúunáidacáiná mabáyawanéeyéica nía, íná báawaca naicáca náichawa áibanái wenàiwica. Jesús íimaca nalí: ¹⁰“Pucháiba asíanái nàacatéwa templo irículé nasutácaténá níawawa Dios íicha. Abéeri fariseo, áiba asíali nacái yeedéeri plata yéenanái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. ¹¹Yái fariseo ibàlúa-

cawa abéerita méetàucuta áibanái íicha, isutáca yáawawa Dios íicha. Càí íimaca: ‘Pía Dios, nùaca pirí cayábéeri núacáiná cànírica iyúwa áibanái wenàiwica canánama. Núa nacái càmita nuyéedù. Càmita báawa nuíwitáise nacái. Càmita nuimá áiba inanái yáapicha càníichúaca nuínusíwa. Càmita numàni nubáyawanáwa càide iyúwa imàniíná yái asíali yeedéerica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná. Núa nacái numàaca nuíchawa nuyáacaléwa pucháiba èeri semana íwali nusutácaténá Dios íicha. Macái néená níai diéyéica wawàsi nuedéerica nulíwa, numàaca abéeri néená Dios irípiná ofrenda iyú’, càí íimaca íwaliwa yái fariseoca. ¹³Néeseta quéwa yái asíalica yeedéerica plata yéenanái judío íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, yáta ibàlúacawa déecuíseta fariseo íicha. Máinícáiná báica iicáca yáawawa Dios iwéeri ibáyawaná íwalísewa, íná càmita iicáida chènuniré. Néese, ibàbàida yùucutawa mamáalàacata icáapi iyúwa máinícáiná achumaca iwàwa ibáyawaná íwaliwa. Yá íimaca mamáalàacata Dios irí: ‘Pía Dios, picá nupualé, cabáyawanéerica núaquéi’, càí íimaca isutáca Dios íicha”, íimaca yái Jesúsca. ¹⁴Néese Jesús íimaca nalí àniwa: “Núumacué pirí, Dios imàacacaté iwàwawa ibáyawaná íicha, yái asíali yeedéerica plata yéenanái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, néese asíali yèepùacawa matuíbanáita icapèe néréwa. Quéwa yái fariseoca, càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha, níacáiná cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná íwaliwa máiníínása cayábaca nía áibanái íicha, Dios imàacapíná báica nía. Cawinácaalí quéwa icàlidéeyéica íichawa ibáyawanáwa, Dios imànipíná irí cayábéeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹⁵Néeseté àniwa áibanái natéca néenibewa pùbéeyéi Jesús yàatalé yéewacaténá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios íicha imàniínápiná nalí cayábéeri. Quéwa, Jesús yéewáidacalénái naicáca nía, yá nadàbaca nacúsaca náichawa wenàiwica itéeyéica yéenibewa Jesús yàatalé, yéewáidacalénái náimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁶Quéwa Jesús imáidaca sùmanái nàanápínáwa yàatalé. Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa: —Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé, picácué pimáisanía nàanàaca, Dioscáiná icùaca wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidàaná nániri itàacáíwa. ¹⁷Péemiácué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa pùbéeyéi sùmanái yeebáidàaná nániri itàacáíwa. Càmicáalí wenàiwica neebáida càí, néese canácatáita Dios yéenibeca nía —íimaca yái Jesúsca.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁸Néeseté abéeri judío íiwacalíná isutáca yéemíawa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁹ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisica íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca yái Jesúsca, iwàwacáiná asiali yeebáidaca Dioscani yái Jesúsca. ²⁰ Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Píalíacawa Dios itàacái ichùulianá wía: ‘Picá píimá áiba inanái yáapicha càmiíhúaca píinusiwa, áiba asiali yáapicha nacái càmiírca pinirisíwa; picá pinúa wenàiwica; picá piyéedù; picá nacái pichíwáida áibanái; pía náimiétacaná píaniri, píatúa nacái’ —íimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese asiali íimaca irí:

—Nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios íimáaná sùmàicatáiseté núa àta siúca nacáide —íimaca. ²² Jesús yéemiàcani, yái íimaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéeri pimànica quiríta: Pía piwéndaca macáita píasuwa, pía nacái iwèninámi catúulécaneeyéi irí. Càipiná pidèniaca píasu cawèñiriwa chènuniré. Néese pèepùawa piacaténáwa núapicha nuéwáidacalécáténá pía —íimaca yái Jesúsca.

²³ Yái asiali quéwa, yéemiàcanáami, yái máini achúmaca iwàwa máinicáiná càasucani, càmicáiná nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa. ²⁴ Jesús yáalíacáináwa achúmaca iwàwa yái asialica, íná Jesús íimaca yáapichéeyéi iríwa:

—[Máini càulenápináca càasuíyèi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéeniibecaténá nía! ²⁵ Càide iyúwa camello càmiíiná yéewa iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí irícubàa, càita nacái càulenáca càasuíri wenàiwica yeebáidaca Dios itàacái Dios icùacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Níái yéemièyèica Jesús íimáaná, náimaca Jesús irí:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwàsàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —náimaca. ²⁷ Jesús íimaca nalí:

—Canáca yéewaná wenàiwicanái nawàsàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwàsàaca nía, Dios yáalimáciná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca wamàacaca wàasuwa macáita wàacaténáwa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía —íimaca. ²⁹ Yái Jesús íimaca nalí:

—Péemiàcué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápináwa nacapèe íichawa namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aibanái péenácué nacái nàapináwa maléena èeri nàacawéeri íichawa, càmiccaalí nacái néenánái íicha nacáiwá, càmiccaalí nacái nasèenái íicha nacáiwá, càmiccaalí nacái néenibenái béeyéi íicha nacáiwá, namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁰ Yásí Dios yàapinácué píri madécaná wenàiwica píiquéeyéipiná càiyéide iyúwa péenánáiwa cháí èeri irícu. Néese, èeri imáalàacalípináwa, yásí

Dios yàacué picáuca càmiíri imáalàawa chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³¹ Yáté Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa doce namanùbaca méetàucuta áibanái íicha. Yái íimaca nalí:

—Siùcade wàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Namànipiná nulí macáita càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali, núa asiali Dios néeséerica. ³² Yái presopináca namànica núawa namàacacaténá càmiíyèi judío inúaca núa, yái naicánápiná nuquíniná, yái natàanápiná báawéeri iyú nùwali, yái nàapisáidaca núawa. ³³ Nanúadáidapiná nacái núawa, yásí nanúaca núa. Quéwa máisiba èeri irícu núcàucàapináwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Quéwa, Jesús yéewáidacalénái càmita náalía néemiaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisica, càmita nacái náalimá náalíacawa ìwali.

Jesús sana a un ciego de Jericó

³⁵ Néeseté, Jesús iyaca mawiénita Jericó iyacàlená irí, yái matuíri asiali iyaca néeni, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái íicha ichàbéeyéicawa néenibàa. Isutáca náicha plata yéewanápiná iwèniaca iyáapináwa. ³⁶ Yái matuírica yéemiaca manùbéeyéi isàna nachàbáanáwa, yái isutáca yéemiawa nía, cawinácaalí yàawa náapicha néeni.

³⁷ Nacàlidaca iríni Jesús Nazaret iyacàlená néeséericani yái càì ichàbacawa chábàì. ³⁸ Iná yái matuírica imáidaca:

—[Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca.

³⁹ Néese áibanái yèeyéicawa Jesús ipíchalé nacúisaca náichawani, yái matuírica, masànáanápínáni. Imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiniíri iyú:

—[Pía, rey David itaquérinámica, Wacuèrinápiná, picá nupualé! —íimaca. ⁴⁰ Néese Jesús iyamáaca ibàlùacawa. Yái Jesús ichùuliaca natéénápiná matuíri Jesús yàatalé. Néese matuíri yàacawa néré, yái Jesús íimaca irí:

⁴¹ —¿Càinásica piwàwa numànica píri? —íimaca yái Jesúsca. Néese matuíri íimaca:

—Nuíwacali, pimàaca catuíca núa —íimaca. ⁴² Jesús íimaca irí:

—Catuíca píawa, peebáidacáiná nuchùnianápiná pía. Iná yéewa cayábaca píawa —íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta matuírimi iicáidaca àniwa. Yái yàacawa Jesús yáapicha. Yàaca nacái Dios irí cayábéeri. Néese áibanái iiquéeyéicani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri.

Jesús y Zaqueo

¹⁹ Néeseté, Jesús iwàlùacawa Jericó iyacàlená iriculé. Ichàbacáitawa néenibàa. ² Abéeri asiali càasuíri iyaca néeni, abéeri Jericó mìnali, íipidenéeri Zaqueo. Yái Zaqueo, náiwacalicaní, níái yeedéeyéica plata yéenanái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu go-

bierno irípiná. ³ Yáí Zaqueo iwàwa iicáca Jesústàatá, yáalícaténá iicáca Jesús. Quéwa, càmita yáalimá iicácani, manùbacáiná wenàiwica Jesús itéesebàa. Maléenéeri nacáí yáí Zaqueoca, íná càmita yáalimá iicáca Jesús. ⁴ Íná yáí Zaqueo ipiacawa Jesús ipíchalépiná. Yá íiríacawa sicómoro yéetaná yàana iwàlibàa yéewanápiná idéca iicáca Jesús. Yáí àicu ibàlùericawa àyapu idùlepita, Jesús ichàbacatabàapínacawa. ⁵ Quéwa, Jesús ichàbaca yàacawa sicómoro yéetaná yáwibabàa, yá iicáidaca chènuniré. Iicáca Zaqueo yáawinéeriwa àicu yàanalícu. Néese Jesús íimaca Zaqueo irí:

—Zaqueo, piricùawa caquialéta, siùcacáináta iwàwacutá nuyamáacawa picapée néré —íimaca yáí Jesúsca.

⁶ Yá Zaqueo iricùacàatétawa néese. Yá casíimáiri iyú yeedáca Jesús yàataléwa. ⁷ Néese áibanáí, naicáciná Jesús iwàlùacawa néré, yá natàaníca báawéeri iyú Jesús iwali. Yá náimaca nalíwáaca Jesús iwàlùacasawa icapèericulé asialiquéí báawéerica, cáanáiricasa ibáyawaná, yáí Zaqueoca. ⁸ Néesezáwa Zaqueo imichàa ibàlùacawa nàacuéseemi. Yá Zaqueo íimaca Jesús irí:

—Péemiácáwa, Nuíwacali, macáita yáí nudènièrica, nùapínaca yéema catùulécanéeyéí iríwa. Níara wenàiwica nucobréeyéica ichàbanamawa nuchiwa iyúwa, nuèpùadapíná nalíwani báinúaca yàawiriéricatáí yáwanáí íicha yáí platami nuedéericaté náicha ichàbanamawa —íimaca. ⁹ Yá Jesús íimaca irí:

—Siùca èeri Dios idéca iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa —íimaca yáí Jesúsca. Néese, Jesús iwènúacawa íimaca áibanáí irí:

—Yácáiná asialica, Abraham itaquérinámiquéí nacáí, éwitaté iméerèacáanítawa Dios íicha. ¹⁰ Núacáiná, núa asiali Dios néeseerica, nudéca nùanàaca nucutácaténá níái cabáyawanéeyéica, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —íimaca yáí Jesúsca.

La parábola del dinero

¹¹ Néeseté idécanáami wenàiwicanáí yéemiaca Jesús íimáaná, yá Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Icàlidaca nalíni yáí comparaciónca Jesús iyacáináte mawiénita Jerusalén iyacàlená irí ínáté nayúunáidaca Jesús icuèyéipínaté israelitanáí caquialétatá.

¹² Yá íimaca nalí: “Péemiacué comparación: Iyacaté abéeri náiwacali, yèeripínacatéwa áiba cáli néré déeculé, yéewanápiná icuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeseeyéiwa, yásí yèepùanápinátéwa néese icùacaténá nía. ¹³ Ipíchawáise náiwacali yàacawa, yá imáidaca yàataléwa diez namanùbaca yàasu wenàiwicawa. Yá yàaca nachàba manùba plata náalimáwanama. Yá íimaca nalí: ‘Píacué pimànicaténá piasu wawásiwa iyú yáí plataca àta nùanàacataléta àniwa’, íimaca nalí. Néese yàacawa náicha. ¹⁴ Aibanáita quéwa náiwacali yàasu cáli néeseeyéí máiní báawaca naicácani. Yá nabànùaca áibanáí wenàiwica náiwacali yáamiwa néré nacàlidacaténá nacuèriná iríwani. Náimaca: ‘Càmita wawàwa wacuèrinápiná yáí asialica’, náimaca.

¹⁵ “Quéwa, idéca nacuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeseeyéiwa, yá náiwacali yàanàaca néese àniwa. Yá imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa, níái yeedéeyéicaté íicha plata, yáalícaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ¹⁶ Yáí yàasu wenàiwicaca idàbàanéerica yàanàaca íiwacali yàataléwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawásiwa iyú yáí piasu plataca. Nuedácaté pirípiná diez namanùbaca yàawiría ipualé yáí plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁷ Néese náiwacali íimaca irí: ‘Cayábacáani. Cayábéeri nùasu wenàiwicaca pía. Pimànicáiná machacàníiri iyú achúmèerína iyú càide iyúwa nuwàwàaná, íná yéewa siùcade numàaca picùaca diez namanùbaca yàcalé mìnánáí’, íimaca yáí náiwacalica. ¹⁸ Néese yàasu wenàiwicaca áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawásiwa iyú yáí piasu plataca. Nuedácaté pirípiná cinco namanùbaca yàawiría ipualé yáí plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁹ Néese náiwacali íimaca irí nacáí: ‘Numàaca picùaca cinco namanùbaca yàcalé mìnánáí’, íimaca yáí náiwacalica.

²⁰ “Néeseta quéwa náiwacali yàasu wenàiwicaca áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, yáca piasu platéi. Nuèpùacaténí wáluma iyú nucáapica cayábani, cáalucáiná nuicáca pía, máinícáiná caluéri píiwitáise, peedáca yáí càmfíricaté píibaida piríwa. Peedáca piríwa nacáí áibanáí ibànacale, càmfíricaté píibàna piríwa’, íimaca. ²² Íná náiwacali íimaca irí: ‘Pía, nùasu wenàiwicaca báawéerica íiwitáise, pitàacáí iyúwa nucháawàaca piináwaná iwali nùuwichàidacaténá píawa. Píalíacaalítéwa caluérisa nuíwitáise, píalíacaalíté nacáíwa nuedáaná nulíwa yáí càmfíricaté nuíbaida nulíwa, nuedáaná nacáí áibanáí íicha nabànacale càmfíricaté nubànacaleta, néese, ¿cáná càmita pimàaca nùasu plata caja néré inisàacaténátéwa nulípiná quirítatá àta nùanàacatalétaté àniwa?’ íimaca yáí náiwacalica. ²⁴ Néese náiwacali íimaca áibanáí irí iyéeyéica néeni: ‘Peedácué íicha yáí plataca. Píacué iríni yáí asialica idènièrica diez namanùbaca yàawiría ipualé yáí plataca’, íimaca nalí yáí náiwacalica. ²⁵ Yá náimaca náiwacali iríwa: ‘Wáiwacali, ¿cánásica càì pimàni? Yáí asiali idéca idèniaca diez namanùbaca yàawiría ipualé yáí plataca’, náimaca. ²⁶ Néese náiwacali íimaca nalí: ‘Péemiacué cayába. Cawinácaalí íibaidéeyéica nulí cayába, numàacáanápiná náibaidaca nulí mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càmfíyéica íibaida cayába, nuedápiná náicha náibaidacalémica. Níata quéwa, nùuwidenáica càmfíyéicaté iwàwa núa nacuèrinápináwa, píacué píibàaca nía. Peedácué nía nùatalé cháta, yá pinúacué nía’, íimaca nalí yáí nacuèrináca”, íimaca yáí Jesúsca.

Jesús entra en Jerusalén

²⁸ Idécanáamité càì Jesús íimaca nalí, yá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yéewáidacalénáí yáapichawa. ²⁹ Yá batéwata nàanàaca iyacatáí pucháiba yàcaléca. Abéeri yàcalé íipidenéeri Betfagé, áiba

nacái ípidená Betania. Iyaca nacái néeni abéechúa dúli ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchalewa pucháiba yéewáidacaléwa idécanáami càì íimaca nalí:

³⁰ —Piacuéwa iriculé yái yàcaléca iyéerica wapichalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pianàapínacué burro nadacuèrica néeni, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa íinata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani. ³¹ Aibacaalícué isutá yéemiawa píawa cánacué yéewa piwasàacani, néese picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa Píiwalícuéca —íimaca nalí yái Jesúsca.

³² Néese níai pucháiba yéewáidacaléca nàacawa íicha. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanaté nalí. ³³ Idàbaca nawasàaca burro, yá burro íiwacanánái isutáca yéemiawa nía:

—¿Cánacué piwasàa wapira? —náimaca. ³⁴ Náimaca nalí:

—Wáiwacalica iwàwacutáni —náimaca.

³⁵ Néese yéewáidacalénái iriadaca yàasu ruana nacáiriwa burro iwaalíricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ³⁶ Idècunitàacá Jesús yàacawa burro íinata Jerusalén iyacàlená nérépiná, manùbéeyéi naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipichalé àyapullicubàa burrocáténá íipina íi-natabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápiná nacuèrinásàiri icàaluínináwa. ³⁷ Yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná Olivos yàasu dúli yàasu yàawa iriculé, yá canánama nía Jesús yéewáidacaléca, níai nacái yèepuníyécawa yáapicha, macáita nadàbaca namáidaca casímáiri iyú. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri naicácáinaté Jesús imànica madécaná íi-witáise iyúwa yái càimírira wenàiwica idé imànica.

³⁸ Nacàlidaca nèepunícawa:

—[Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànùerica walí icùacaténacué wía! [Piacué canánama iyéeyéica chènuniré, casíimáicué piwàwa! [Wàaca pirí cayábéeri, pía Dios chènuníiserica! —náimaca. ³⁹ Néese abé-naméeyéi fariseo yèepuníyécawa náapicha wenàiwicanái yèewi náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, pialàa nía cachàiníiri iyú níai péewáidacalécawa, masànanápiná nía, nacàlidacáiná piináwaná ìwali Dios inacáirica pía —náimaca. ⁴⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, masànacaalí níai nuéwáidacalécata, yáta níai íbaca nacàlidaca nuináwaná ìwali Diosca núatá —íimaca nalí yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús iyamáa ibàlùacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, yá iicáca Jerusalén, néese íicháanica manuísíwata ìwali yái yàcaléca, catúulècanácáiná iicáca yàcalé minaná, yácáiná Jesús yáalíacatéwa manuírira yúuwichàacáisi yàanàanápinaté nàwali. ⁴² Yá íimaca: “[Máini nuwàwa píalíacuécawa siùca èeri càinácaalícué iwàwacutáaná pimànica cayábacaténacué píapicha Dios! Cayábacaalícué píapicha Diostá, néese càmitacué yàanàa píwali yàasu yúuwichàacáisitá. Quéwa càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica. ⁴³ Yàanàapínacué pirí

báawéeri èeri. Piùwidenáicué namànipínacué iwáiná piyacàle itéesebàa macáita, ipíchacué pimúsacawa yàcalé íicha. Macáitacué náawapínacuéca píawa. Yá namànipiná ùwicái píipunitacué pitéesebàa macáita. ⁴⁴ Yásí namáalàidacué piyacàle macái, nanúapíná macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé iricu. Nacàlìlapínacué picapèe. Càmita namàcapíná capii yàasu íba yáawinacawa áiba íba íinata, yá nacàlìliacuéca macáita yái piyacàlecuécawa. Piicácáinácué càiride iyúwa canéeri iwèni pirí yái nuenáiwánaca siùca èeri Dios ibànùacatáita núa píatalécué, nuwasàacaténacué píayàasu yúuwichàacáisi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús purifica el templo

⁴⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé. Yá idàbaca imúsadaca macáita wenàiwica iwéndéeyéicaté yàasusi templo ibàacháwalená iricu.

⁴⁶ Yá íimaca nalí:

—Pidécuéca péemiaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalícuise; Dios íimacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutàcaalupínaca nuícha’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedúacáinácué plata wenàiwica íicha pichíwa iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese èeri imanùbaca Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo iricu. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, judío íiwacanánái nacái, náináidacawa nàyaca càinápinácaalí iyú náalimá nanúaca Jesús. ⁴⁸ Càmitàacá quéwa náalimá náibàacani, níacáiná canánama wenàiwica cayábaca néemiaca Jesús itàacái.

La autoridad de Jesús

20 Aiba èerité Jesús iyaca templo iricu. Yá yéewáidaca iyaca wenàiwicanái, icàlidaca nalí nacái Dios itàacái cayábéerica, yái tàacáisi íiméerica Jesús iwàwa iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Yá sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. ² Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànùaca pía pimúsadánápiná nía templo ibàacháwalená iricuise, níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùllia pía pimúsadánápiná nía? —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Nuwàwa nusutácuéca nuémiawa pía nacái. Picàlidacué nulíni: ⁴ ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizánápinaté wenàiwica; Diossica, wenàiwicanásica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùullaca Juan ibautizánápinaté wenàiwica —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Nadàbaca natànica nalíwàaca. Yá náimaca nalíwàaca: “¿Càináica wáimaca? Wáimacaalí irí, ‘Dioscaté ichùullacani’, yásí isutáca yéemiawa wía, ‘¿Cánacué càmita peebáidani?’ càipiná íimaca walí.

⁶ Néese wáimacaalí irí, ‘Wenàiwicacaté ichùullaca meedáni’, yásí wenàiwica macáita nanúaca wía íba iyú, níacáiná macáita neebáidaca tàì íiméeri iyú Juan itàaní-

caté Dios inùmalicuise”, càì natàaníca naliwáaca.

⁷ Néese nacàlidaca Jesús iríni càmítasa náalíawa cawinácaalí ichùuliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica.

⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmíta nucàlidacué piríwani cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápíná nía templo ibàacháwalená irícuise, níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

⁹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asiali ibànacaté uva ibànacalená. Yá imàacaca áibanái icuèyèipíná irí yàasu uva ibànacalená, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéenápíná, yàasu èeripíná needácatáita iyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawási, yá yàacawa náicha áibalé madécaná èeri. ¹⁰ Uva yàasu èeri yàanàcaté needácaténá iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré icutácaténá náiwacali yàasu uva iyacaná yéenápínáwa icuèyéi íicha. Quéwa níái icuèyéica bànacalé nacapèedáidacani, yái náiwacali yàasu wenàiwicaca. Yá nachùuliaca yàacawa náicha, càmíta nabànùaca yáapicha uva iyacanáca. ¹¹ Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé yàasu wenàiwicawa áibata. Quéwa àniwa natàaníca irí báawéeri iyú, nacapèedáidacani. Yá nachùuliaca yàacawa náicha, càmíta nabànùaca yáapicha uva iyacanáca. ¹² Néese bànacalé íiwacali yèepùaca ibànùaca áibata àniwa. Yá àniwa níái icuèyéica uva ibànacalená cacháunáca namànicani. Yá náuacani méetàuculé bànacalé yàaluná íicha.

¹³ “Néese yái uva ibànacalená íiwacali íimaca íináidacawa iríwa: ‘¿Càinásica numàni? Siùcade nubànùaca nuíriwa, yái cáininéerica nuicáca. Cawàwanáta nàaca íimétacaná, íimaca íináidacawa iríwa. ¹⁴ Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená naicácani, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yácata yái yeedéeripíná iríwa uva ibànacalená yáaniri yéetácaalípináwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni weedácaténá walíwa yàasu bànacalé’, náimaca nalíwáaca. ¹⁵ Iná náibàacani, yá nawatàida náucacani méetàucuta bànacalé yàaluná íicha. Yá nanúacani”, íimaca nalí yái Jesúsca.

Néese Jesús íimaca nalí níái wenàiwicaca:

“¿Càinásicué píináidacawa? ¿Càinásica uva ibànacalená íiwacali imànipíná nalí níái icuèyéicaté irípiná bànacalé? ¹⁶ Siùcade nucàlidacué piríni: Yàanàpiná nàatalé, yá inúapíná níawa. Yásí imàaca áibanái icùaca irípiná yàasu uva ibànacalená —íimaca yái Jesúsca. Néese wenàiwicanái idécanáami néemiacani, yá náimaca Jesús irí:

—¿Càmíirita, canácatáita Dios imànipíná walí càì!

—náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca:

—Néeni, càmicaalícué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía, néese iwàwacutácué píináidacawa cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. Icàlidacaté Dios ibànùanápínaté israelitanái irí nacuèrinápíná, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càitè íimaca:

“Níái imàníiyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa siùcade máiniiri iwàwacutácawa capíi irípiná yái íba náuquéericaté’,

cài itànàacaté profetaca”, íimaca nalí yái Jesúsca, yéewacaténá náalíacawa yái íba íimáanáca càicanide iyúwa Jesús, yái nacuèrinápíná Dios ibànùerica judíonái irí. ¹⁸ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Péemiacué áiba comparación íba iwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèeyéicawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái íinatabàa, yásí náalacawa ichùmalésí iyú —íimaca yái Jesúsca, náalíacaténáwa Dios yúuwichàidánápínaté manuísíwata cawinácaalí càmíiyéica yeebáida Jesús itàacái.

¹⁹ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nawàwaca náibàaca Jesús yaté èerica náucacaténáni presoíyéi ibànalículé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càmiíri nadé náibàaca quèwani cáalucáiná naicáca wenàiwicanái, manùbacáiná níái yéemièyéica Jesús itàacái casíimáiri iyú.

El asunto de los impuestos

²⁰ Néeseté sacerdote íiwacanánái nachùuliaca áibanái asianái nàacawa Jesús yàatalé, natàanícaténá cáimiétaquéeri iyú Jesús yáapicha, iyúwa cayábéeyéi íiwitáise iwàwéeyéica yéemiadaca Dios itàacái. Quéwa cachiwéeyéica nía meedá, nàacawa néré náalimáidacaténá Jesús itàaníinápíná báawéeri iyú romanonái yàasu gobierno iwali yéewanápínáta meedá náibàacani nacháawàacaténá íináwaná iwali gobernador romanosàiri irí. ²¹ Iná nasutáca néemiawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca báisiiri iyú, péewáidaca wenàiwica nacái báisiiri tàacáisi iyú càiripínáta. Wáalíaca nacáíwa piicáca macái wenàiwica abédanamata, péewáida nacái wenàiwica nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulianá nàyaca. ²² Siùcade picàlida walíni: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca.

²³ Quéwa Jesús yáalíaca náiwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca íináwaná iwali itàacái iwálíise. Yá íimaca nalí:

²⁴ —Píasáidacué nuicá abéechúa moneda. ¿Cawiná yéenáiwaná ichanàawa moneda iwali? ¿Cawiná nacái íipidená ichanàawa iwali? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Emperador íipidenáquéi ichanàawa iwali, yéenáiwaná nacái ichanàawa iwali, yáara romano íiwacalíná, icuèrica macái èeri mìnánái —náimaca. ²⁵ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùullánacué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanacué pimànica —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Iná canácata báawéeri tàacáisi Jesús íiméerica wenàiwicanái yàacuésemi yéewanápíná

nacháawàaca iináwaná ìwali. Néese náináidacawa néemiaca manuísíwata Jesús íimáaná, yá masànacáicata nía íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²⁷ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca càmitasa yéetéeyéimiwa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, íná nasutáca néemiawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁸ —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ichùulianácué wía judíoca wamàinínápiná cà: Asìali yéetácaalíwa méenibeta, néese iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri íinumíwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idèniaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipíná càiyéide iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁹ Uwé, áibaalíté nàyaca siete namanùbaca yéenanái. Nabèeri yeedáca abéechúa íinupínáwa, quéwa yéetáca uícha méenibeta. ³⁰ Ináté iméeréerimi yeedáca ibèeri íinumíca. Néese yéetáca uícha méenibeta.

³¹ Néese iméeréerimi àniwa yeedáca úa, càita nacái yéetáca uícha méenibeta. Càité níai sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetáca uícha macáita méenibeta. ³² Néese úanama yéetáwa náami nacái.

³³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, ¿càinápinásica uníri náicha níara sietéeyémica? Càmita náalimápiná náalíacawatá, macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná. ³⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Chái èeri írìcu, asianái, inanái nacái nacásàacawa.

³⁵ Quéwa cawinácaalí wenàiwicanái Dios imàaquéeyéipínáca icáucàacawa áiba èeriwa nàacaténáwa chènuniré, asianái, inanái nacái, càmita nacásàapínáwa. ³⁶ Càmita nacásàapínáwa càmicáiná náalimá néetáca quirínama, nàyapínáciná càide iyúwa ángelnái iyáaná. Níacáiná Dios yéenibepínáca nía, Dios imichàidacáiná nía yéetácaisi íicha. ³⁷ Profeta Moisés nacái yásáidacaté walí yéetéeyéimiwa nacáucàanápinácawa áiba èeriwa. Moisés itànàacaté tàacáisi wáalíacaténáwa maléenéeri àicu iwali yeeméericatéwa iyaca quichái iyú, Dios iyacáinaté néré, yáté Moisés yéemiaca tàacáisi íiméerica: Yái Wacuèriná Dios, yácata Nacuèrináca, níai wàawirinámica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái.

³⁸ ¶Dios càmita icùa yéetéeyéimi ichéeca meedá! ¶Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píalíacawa cáuca nía Dios yáapicha siùca, níara Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácaanítatéwa madécaná camuí ípichawáiseté Moisés iyaca, cáucáiná macáita wenàiwica Dios icuèyéica. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucàidáanápiná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese áibanái yéewáidéeyéi wenàiwica templo írìcu náimaca Jesús irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani, pía yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ⁴⁰ Yá cáaluca níai Jesús yúuwidenáica. Càmita nawàwa nasutáca néemiawani quirínama, ipíchaná báica nía wenàiwicanái yàacuése-mi.

¿De quién desciende el Mesías?

⁴¹ Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué píalíawa cayába Mesías iwali, yái picuèrinápinácuéca Dios ibànuèripínácuéca píri, píacué judíoca. Píimacáitacué rey David itaquérinámica meedáni. Quéwa rey David íimacaté nacái áiba wawàsi Mesías iwali. ⁴² David itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuése, yái tàacáisi waléerica cuyàluta Salmos írìcuése. Càité David íimaca:

‘Nucuèriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita, ⁴³ idècunitàacá numawèniadaca píicha macái píuwidenáiwica, íimaca yái Diosca’, càité íimaca yái Davidca. ⁴⁴ Yái rey Davidca íimacaté Mesías iwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca iwali rey David Iiwacali nacáicani —íimaca nalí yái Jesúsca, icàlidaca nalí iwaliwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

⁴⁵ Macái wenàiwicanái iyéeyéica néeni néemiaca nàyaca Jesús itàacái, yá Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: ⁴⁶ “Píicácué píichawa níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu. Picácué píyaca càide iyúwa nàyáaná. Casíimáica nèepuníca nanaáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná nasiímáidaca Dios. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. Máiní nawàwa náawinacawa yàalubáisi íinata náawinacatáicawa níara cáimiétacanéeyéica wenàiwicaca judíonái yéewáidacàalu írìcu. Nacutá nacái yàalubáisi cayábanaméeyéi macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía càiyéide iyúwa máiníyéica cachàinica. ⁴⁷ Nayéedua nacái náicha nacapèemi, nàasumi nacái níai catúulécanéeyéi inanáica maníríyémica. Néese nasutáca Dios déecuíri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yúuwichàidéeyéipíná cachàiníri iyú yáwanái náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, íimaca nalí yái Jesúsca.

La ofrenda de la viuda pobre

21 Jesús iyacaté templo írìcu, yá iicáidaca wenàiwica irí iriadéeyéica yàasu platawa ofrenda yàalu írìculé namàacacaténá Dios írìni. Yá iicáca càasuíyéi naliadaca plata. ² Néese Jesús iicáca inanái yàanàaca néré, máiní catúulécanéechúa, inírìmi yéetéechúamicatéwa íicha. Yá uliadaca úasu ofren-

dawa ofrenda yàalu iriculé, pucháiba moneda co-bréeyéi púbéeyéi, càmiíyéica máini cawènica. ³ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Péemiacué cayába, úai catúulécaneéchúa maníríichúamica udéca umàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú Dios liquéri càiride iyúwa manuiri iwèni náicha canánama, níai yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu iriculé. ⁴ Macáita níai áibanái nàaca ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèniiri íichawa; úata quéwa éwita catúulécanaacáníta úa, càicacáníta ùaca macáita yái udènièrimica uwènianápináca uyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

⁵ Aibanái natàanica nàacawa templo ìwali cayábéeri iicacánawani, yàasu cawèniíyèi íba ìwali nacái, áiba cawèniiri wawàsi nacái wenàiwica imàaquéerica Dios irípiná ofrenda iyú. Néese Jesús íimaca nalí:

⁶ —Aibaalípiná imáalàacawa macáitacué piíquérica yái templocá. Yásí canácata capii yàasu íba yáaw-inéeripinácawa áiba íba ínata. Namáalàidapiná macáita —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin del mundo

⁷ Néese nasutáca néemiawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, ¿chácaalínásica ichàbapináwa yái picàlidéerica walí templo ìwali? ¿Càinásica iyú wadépiná wáaliacawa mawiénica yéenáiwana, yái templo imáalàacatáipinácawa? —náimaca.

⁸ Néese Jesús íimaca nalí: “Piicácué píichawa cayába ipíchaná áibanái ichiwáidacuéca pía ipíchwáise èeri imáalàacawa. Manùbacáiná wenàiwica nàanàapiná icàlidéeyéi ichiwawa. Náimapiná núacasa níata. Yá nacàlidapiná nachiwawa. Càipiná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéeri Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipiná náimaca namànica nachiwawa. Aibanái nacái náimapiná: ‘Idéca Jesucristo yàanàaca icùacaténá macáita’, càipiná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani. ⁹ Nacàlidapinácué piri ùwicái iináwaná ìwali, náimapiná nacái namànínása ùwicái nacuèrinánái íipunitawa, quéwa picácué cáalu píawa. Càita iwàwacutápiná namànica quéechacáwa, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús íimaca nalí àniwa: “Aiba cáli néeséeyéi napéliapiná áiba cáli néeséeyéi íipunitawa. Aibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái gobierno íipunitawa. ¹¹ Yá cáli icusúapináwa cachàiníri iyú madécaná yàcalé. Manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú, uláicái iyú nacái, madécaná cáli néeséeyéi. Capiraléeri cáli iricuwa naicáwa wawàsi icalùadéeripiná naicáca, áiba wawàsi nacái manuínaméeyéi yáasáidéeyéipináca èeri mìnanaí irí mawiénica yái èeriquéi imáalàanápináca.

¹² “Quéwa ipíchwáise naicáca càiri wawàsi, yá áibanái náibàapinácué píawa, namànipinácué piri báawéeri peebáidacáinacué nutàacái. Nawatàidap-

inácué píawa judíonái yéewáidacàalu néréwa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali. Yá náucap-inácué píawa presoíyèi ibànaliculé. Natépinácué píawa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, náiwacanánái irí nacáwa peebáidacáinacué nulí. ¹³ Càita Dios imàacapinácué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, peebáidacuéca nutàacái. ¹⁴ Ipíchwáise náibàacuéca pía, picácué péewáidawa càinacalípinácué picàlidáaná nalí piináwanáwa. ¹⁵ Néenialícáiná numàacapinácué pitàanica máini cáalíacáiri iyú, yéewanápiná càmitacué piùwidenái nadé namawèniadacuéca piasu tàacáisi. ¹⁶ Quéwa, pisèenáicué, péenánáisiwacué nacái, piawíría yéenanái nacái, piacawéeyéiná nacái, nacháawàap-inácué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa. Nanúap-inácué abènaméeyéi péenáwa. ¹⁷ Yásí macái èeri mìnanaí báawacuéca naicáca píawa peebáidacáinacué nutàacái. ¹⁸ Quéwa càmitacué yúucapináwa nuícha abéeri péená, ibatàa achúmèeríina pináta, càmita yúucapináwa nuícha. ¹⁹ [Peebáidacué mamáalàacata tàí íiméeri iyú, piideniacué piùwichàanáwa nacái matuibanáiri iyú, yéewacaténacué peedáca piriwa picáucawa càmiiri imáalàawa!

²⁰ “Piicácaalípinácué úwinái ibàlùacawa Jerusalén iyacàlená itéese, yásí píalíacuécawa mesúnamáita namáalàidáanápiná yái Jerusalénca. ²¹ Iná iwàwacutápiná cawinácaalí wenàiwica iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli ínata napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. Cawinácaalí iyéeyéica Jerusalén iyacàlená iricu iwàwacutápiná napiacawa yàcalé iricuise. Cawinácaalí nacái iyéeyéica manacúalibàa, iwàwacutápiná càmita nèepùawa Jerusalén iyacàlená iriculé. ²² Néenialícáiná Dios yàasu manuiri yùuwichàacáisi yàanàapiná israelitanái ìwali. Macáita ichàbapinácawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmalícuise. ²³ [Néenialípiná inanái nàuwichàapináwa manuísíwata, cawinácaalí idéerícuíyéica, nía nacái inanáica yéeyéica quírasii iiraca iinisi!, càmicáiná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. Yá nàuwichàapinácawa báawanama níai Israel yàasu cáli néeséeyéica, yácaíná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàapiná nàwali. ²⁴ Abènaméeyéi néetápináwa espada machete nacáiri iyú. Uwinái íbàapiná áibanái, yá natépiná níawa macái cáli imanùbaca ínatalépiná. Néese càmiíyèi judío namáalàidapiná Jerusalén iyacàlená, yá nacùapinácani àta imáalàacatalépinátawa nàasu èeri Dios imàaquéeripiná nalí nacùanápináni, ipíchwáise yèepùadacani judíonái irí àniwa, yái Jerusalénca”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁵ Jesús íimaca nalí: “Néese wenàiwica naicápiná wawàsi capiraléeri cáli iricuwa, manuínaméeyéi wawàsi nacalùadéeripiná naicáca, èeri ituírícu, quéri nacáwa, dùlupùta nacáwa náalíacaténáwa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápináca. Chái èeri iricu nacái, èeri mìnanaí máini cáaluca náinàidapináwa, càmita náalíawa càinacalí iwàwacutáanápiná namànica,

manúiri únicáiná imànipiná isànawa cachàini, manuí-naméeyéi màladàca nacái ipiápinácawa cachàiniiri iyú.²⁶ Néenialpíná achúma wenàiwica néetápináwa nacalùniwa, cáalucáiná nàináidapínácawa idècunitàacá nacùaca yàanàaca yái manúiri yùuwichàacáisi yàanèeripínácawa èeri mìnánái iwali. Níacáiná cachàiniíyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré, nacusúacawa macáíwa.²⁷ Néese macáí èeri mìnánái iicápiná núa, núa asiali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíse cachàiniiri nuíwítáise iyúwa, nucamaláná mèlumèluíri irícuwa nucùacaténá macáita.²⁸ Idàbacaalpíná ichàbacawa macáita yái wawàsica, yásí pichàiniadacué piwàwawa, pimichàidacué píiwítáisewa nuípunita, piicáidacué chènuniré, caquialécáináta nùanàapínáca nuwasàacuéca pía”, íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: “Piicácué higuera yéetaná, áibanái àicu íiwítáaná nacái iyéeyéica cháí Israel yàasu cáli íinata.³⁰ Piicácaalícué àicu imusúadaca ibáináwa, yásí píalíacuécawa mawiénica camuí.³¹ Càita nacáicué piicácaalpíná ichàbacawa yái nucàlidéericuécá pirí iwali, yásí píalíacuécawa mawiénica Dios yàasu èeri icùacaténá macáita.

³² “Péemiácué cayába, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuécá pirí iwali, macáita ichàbáanápínáwa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéica néenialíwa.³³ Yái capíraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínáwa áibaalípiná, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càide iyúwa nucàlidáanácúé piríni.

³⁴ “Piicácué píichawa cayába ipíchaná piwènúadacuéca nuícha píiwítáisewa pimànínapínácué pibáyawanáwa, picàmanápíná nacái, píináidáanápíná nacáíwa mamáalàacata èeri irícuíri wawàsi iwali.

Picácué càì pimànica, néese picùacué nùanàaca àniwa.³⁵ Yácáiná yùuwichàacáisi yàanàapíná ráunamáita macáí èeri mìnánái iwali càide iyúwa trampa íbàaná cuwèesi isicúasíwata.³⁶ Pichùnìacué cayába píiwítáise-wa. Pisutácué Dios íicha mamáalàacata cachàinicaténácué píiwítáise píideniánápínácué macáita yái ichàbáanápínácawa, yéewacaténácué pianàaca pibàlùacawa nuípunita, núa asiali Dios néeséerica”, íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Néenialíté Jesús yéewáidaca wenàiwica èerápina-ma templo irícu. Néese catá imanùbaca yàaca iyamáacawa dúli néré íipidenacatalé Olivos, yái olivo inàli-manáca.³⁸ Yá èeri imanùbaca macáita wenàiwica nàanàaca templo irículé mapisáísíwata néemiácaténá Jesús itàacái.

Conspiración para arrestar a Jesús

22 Mawiénicaté judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua nayáacaalíté pan camíiri idènia levadura.² Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nacutáca càinápinácaalí iyú yéewanápiná nanúaca Jesús, ibàacanéeri iyúta quéwa cáalucáiná nía wenàiwicanái íicha.

³ Néese Satanás iwàlùacawa Judas iwàwaliculé, ichùuliaca Judas imànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná, yái íipidenéerica Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacaléca docenacaté nía.⁴ Néese Judas yàacawa itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái úwi íiwacanánái templo néeníyéica. Yá Judas itàaníca náapicha Jesús iwali yéewanápiná itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.⁵ Yá casíimáica nawàwa, náimaca irí nàanápínaté irí plata itéenápíná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.⁶ Cayábaca Judas yéemiaca náimáaná irí. Yá Judas idàbaca icutáca wawàsi càinácaalícatáipínáta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, càmicataléta máini manùba wenàiwica iyaca Jesús yáapicha.

La Cena del Señor

⁷ Néeseté yéenáiwaná yàanàaca judíonái imànicatáica yàasu cultowa íipidenéeri Pascua, nayáacatáita pan camíiri idènia levadura. Yáté èerica iwàwacutá nanúaca oveja wàlisài nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Càita judíonái iwàwalica càinácaalíté iyú Dios iwasàaca nàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha.⁸ Néese, Jesús ichùuliaca Pedro, Juan nacái, yá íimaca nalí:

—Píacué pichùnìca walpíná yàacàsi Pascua pinéerica wayáacaténáni —íimaca yái Jesúsca.⁹ Yá nasutáca néemiawani:

—¿Alénásica piwàwa wachùnìacani? —náimaca.

¹⁰ Jesús íimaca nalí:

—Píwàlùacuéwa Jerusalén iyacàlená irículé, yá pianàapínácuéca asiali iwáacutéeri úni catùalícu. Píacuéwa asiali yáamíise aléera iwàlùacatalécawa.¹¹ Píimacué capíi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemiawa pía, alénácaalí capíi imàdáná iya iyáacatáipíná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, píimacué irí.¹² Néese yáasáidapínácué piríwani, manúiri capíi imàdáná iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walí wayáapíná néeni Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Iná nàacawa, yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanaté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

¹⁴ Néesecáwa catácanáami nàwali, iwàwacutácaalíté nayáaca, yá Jesús yàanàaca yáawinacawa mesa iwéré apóstolnái yáapicha.¹⁵ Néese, Jesús íimaca nalí:

—Máadáini nuwàwacatécué nuyáaca píapicha yái yàacàsi Pascua pinéerica ipíchawáise nuetácawa!

¹⁶ Càmicáiná nuyáapíná quirínamani àta ichàbatalétawa macáita càide iyúwa Pascua íimáaná, yásí nuyáapíná àniwani píapichacué, Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yeedáca abéechúa copa icáapi irículéwa, idènièchúa irícuwa uva ituní. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá íimaca nalí:

—Peedácuéni, píiracuéni, piwacùacué píwaliwáacawani; ¹⁸ càmicáiná nuirapíná quirínamani yái uva

ituníca àta Dios idàbacatalépináta icùaca macáita —íimaca yáí Jesúsca.

¹⁹ Néese Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni. Néese íimaca nalí:

—Yácata nuiná yáí, yéetèeripínacúecawa píichawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná iwálísewa. Piyáacué yáí panca piwàwalicaténacué nuétáanacúewa píichawalíná —íimaca yáí Jesúsca.

²⁰ Néesezáwa idécanáami nayáaca yáí yàacási Pascuaca, Jesús yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa irícuwa uva ituní. Yá íimaca nalí:

—Yáí uva ituníca, yácata nuíraná imusuèripínacawa nuíchawa cruz iwali pirípinacúewa, ipíchanacué Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná iwálísewa. Yáí uva ituníca yásásidacuéca pirí báisíricani yáí wàlísàì wawàsi Dios imànírica wenàiwicanáí yáapícha nuwasàanápíná níawa Dios yàasu yùuwichàacási íícha, nuíranácáiná imusúapínacawa nuíchawa nalípináwa. ²¹ Quéwa, siúcata yáí asialica itéeripínaca nùuwidenáí náibàacaténá núa, yácata yáí yáawinéericáwacawa iyáaca iyáacaléwa núapícha. ²² Núacáiná, núa asialí Dios néeséerica, nuétápinacawa càide iyúwaté profetanáí itànàaná tàacási nuínáwaná iwali. Quéwa máiní yùuwichàapínacawa yáí asialica itéeripínaca nùuwidenáí náibàacaténá núa! —íimaca yáí Jesúsca.

²³ Néese Jesús yéewáidacalénáí nadàbaca nasutáca néemiawa níawaca chánacaalísica néená yáí càì itéeripínacaté Jesús yùuwidenáí náibàacaténáni, càmicáínatécáwa náalíawa càinácaalí Judas imàníinápínaté.

Quién es el más importante

²⁴ Néese níái yéewáidacaléca natàaníca nalíwáaca ùuléeri wawàsi iyú chánacaalí néená wenàiwicanáí iiquèeripínaté càiride iyúwa máiníiri cachàini áibanáí íícha canánama. ²⁵ Quéwa Jesús íimaca nalí: “Chái èeri irícu, càmiíyèí judío icuèrinánáí nacùaca nàasu cáli néeséeyèiwa cachàiníiri iyú, nachùulíca nacáí nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná nàwali: ‘Cayábéeriquéí wacuèrinásàirica, imàníirica walí cayábéeri’, càì nachùulíca nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná.

²⁶ Quéwa, iwàwacutácué càmita piya càide iyúwa nàyáaná. Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníirica náicha canánama, néese iwàwacutá iicáca yáawawa càiride iyúwa máiníiri càmita cachàini náicha canánama, iyúwa piméeréericué, íibaidáanápíná áibanáí irí canánama. Cawinácaalícué péená nacáí iwàwéerica Dios imàacaca ichùulíca áibanáí wenàiwica, iwàwacutá íibaidacuéca pirí canánama càide iyúwacué piasu wenàiwica imàníiná. ²⁷ Chái èeri irícu níara máiníiyéica cachàini áibanáí íícha náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, néese áibanáí càmiíyèí cachàini náibaidaca nalí, natéca nalí nayáapínáwa. Quéwa càmitacué nuwàwa pimànica càide iyúwa èeri mìnánáí

icuèrinánáí imàníiná. Nudéca núsásidacuéca pirí càinácaalí iwàwacutáanacué piyaca. Núa, Píiwacalícuéca, nudéca nùyaca pèewibàa càide iyúwa càmiíiri cachàini, iyúwa wenàiwica íibaidéerica áibanáí irí canánama.

²⁸ “Pidécuéca piyaca núapícha mamáalàacata, píideníacuéca nacáí núapícha nùuwichàacáí. ²⁹ Iná numàacapínacué picùaca núapícha wenàiwicanáí càide iyúwa Núaniri Dios imàacáanaté nucùanápíná wenàiwicanáí. ³⁰ Yá piyáapínacúewa piyáacaléwa núapícha Dios iyacàle irícu nucùacatalépináca macáita. Néenialípiná píawinacúecawa piasu yàalubáisi íinatawa picùacaténacué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi yàawíríaca”, íimaca yáí Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³¹ Néese àniwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, péemíca cayábani. Satanás idéca isutáca Dios íícha wawàsi imàacáanápíná Satanás yáalimáidacuéca iicáwa pía cachàiníiri iyú. ³² Quéwa, nudéca nusutáca pirí Dios íícha, imàacáanápíná peebáidaca nulí mamáalàacata. Néese idécanáami piwènúadaca píiwitáisewa nulípiná àniwa, yá pichàiniada nawàwa, níái péenánáicawa neebáidacaténá nulí tàì íiméeri iyú —íimaca yáí Jesúsca. ³³ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacalí, abédanama nuíwitáise píapícha nùanápíná presoíyèí ibànalículé píapícha, éwita iwàwacutácaalí nuétácawa nacáí píapíchawa —íimaca yáí Simón Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca Pedro irí:

—Pedro, péemíca cayába, ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéí, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawíríca, píimapíná càmitasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca pía núapícha —íimaca yáí Jesúsca.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Néese Jesús isutáca yéemíca nía:

—Bàalutè nubanúacué pía picàlidacaténáí nalí nutàacáí, yátè càmitacué nubatàa píteca saco, plata yàalu nacáí, áiba costiza nacáiripíná nacáí. Néeni, ziwàwacutéerísícuéwa pirí quirítani néenialítè? —íimaca yáí Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Càmiíiri —náimaca irí. ³⁶ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Quéwa, siúca péemiacué comparación: Siúcade cawinácaalí idènièrica saco, iwàwacutá itéca yáapíchawani, itéca nacáí plata yàalu. Cawinácaalí canéerica irí espada machete nacáiri, iwàwacutá iwéndaca yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri iwálísewa, iwèniacaténá iríwa espada. ³⁷ Nudéca nucàlidacuéca pirí yáí comparaciónca píalífacaténacúewa càulènapínáca píícha yáí ichàbáanápínacawa mesúnamáita iwàwacutáicáiná namànica nulí macáita iyúwaté profetanáí itànàanaté tàacási Dios inùmalícuíse. Abéeri profeta íimacaté nùwali: ‘Yá nùuwichàidapínacani báawéeyèí yáapícha’, càitè itànàaca tàacási nuínáwaná iwali. Macáita tàacási natànèericaté nùwali Dios inùmalícuíse, iwàwacutá ichàbacawa càitade

iyúwaté natànàaná —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, iyaca walí pucháiba espada machete nacáiri —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Yácata, wadéca watàanica —íimaca yái Jesúsca, càmíicáinaté náalía néemiaca càinácaalíté íimáaná yái comparación Jesús icàlidéerica nalí.

Jesús ora en Getsemani

³⁹ Néesetécáwa Jesús imusúacawa Jerusalén iyacàlená irícuíse. Càide iyúwaté íiwitáise iyáaná néenialíté, yàacawa táiyápi dúli néré, íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlmanáca. Yéewáidacalénái nàacawa yáamiwáise. ⁴⁰ Jesús yàanàaca néré, yá íimaca nalí:

—Pisutácué píawawa Dios íicha, càmínápiná imàaca Satanás yáalimáidacuéca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús yàacawa náicha càita meedá idècuni iyúwa asiali yúucacatalé íba. Yá ibàlùacawa yùulúi ipùata iyúwa néeni isutácaténá Dios íicha. ⁴² Yá Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, piwàwacaalí, yá piwasàaca núa íicha yái nùuwichàanápínacawa. Quéwa, càmicaalí piwàwa piwasàaca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta abéeri ángel chènuníiséeri imàacaca yáawawa Jesús iicácani. Yá ángel ichàiniadaca Jesús iwàwa.

⁴⁴ Máini Jesús yùuwichàacawa manuísíwata idècunitàacá isutáca Dios íicha manuísíwata. Yá isìabèdeca imusúacawa íicha iyúwa irái idupíacaalíwa cáli iwéré.

⁴⁵ Idècanáami Jesús isutáca Dios íicha, yá imichàa ibàlùacawa, yàacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita máinicáiná achúmaca nawàwa, ínáté naimáca nàyaca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué piimá piyaca? Pimichàacuéwa pidapùle íichawa. Pisutácué píawawa Dios íicha, càmínápiná imàaca Satanás yáalimáidaca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàanica nalí, yá madécaná wenàiwica yàanàaca nàatalé. Judas yàacawa náiwitápu, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Néese Judas yàacawa Jesús yàatalé isùsùacaténá Jesús inàni iwali càide iyúwaté náiwitáise iyáaná natàidáanáté wenàiwica cáininéerica naicáca. Càica Judas imànica yásáidacaténá nalí cawinácaalíni, yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Judas, ¿cáná picháawàa núa nùuwidenái iríwa iyú yái pisùsùanáca nunàni iwali, càide iyúwa cáinináca nacáicaalí piicá núa, núa asiali Dios néeséerica? —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Níái yéewáidacaléca iyéeyéica Jesús yáapicha naicáciná càinácaalí Judas imànínápináté, ínáté náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wanúaca nía espada iyú? —náimaca.

⁵⁰ Néese abéeri néená níái yéewáidacaléca iwatàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatátá, yá inúacatàatáni espada iyú sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita asiali yùuwi yéewápuwáiseechúa. ⁵¹ Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacuéni, picácué pipélica —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yùuwi iwali yái asialica, yá ichùniacani. ⁵² Néese Jesús isutáca yéemiawa sacerdote íiwacanánái, nía nacái úwinái icuyéica templo, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica yàanèeyéicaté náibàacaténáni. Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué pianàa nùatalé cacáapisàiwaca, espada, wacàba nacái, càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmíicáinácué nupéliapíná píipunita. ⁵³ Macái èeri imanùbaca nùyacatécúe píapicha templo irícu, quéwa càmitatécúe píibàa núa, ibatàa pidunàanápínácué nùwalita, càmitacué píibàa núa. Quéwa, siúcade Dios imàacacué píibàaca núa, yácata nacái Satanás yàasu èeri ichùuliacatáicuéca píiwitáise catéeri —íimaca yái Jesúsca.

Pedro niega conocer a Jesús

⁵⁴ Néese náibàaca Jesús. Yá natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Pedro yàacawa náamiwáise déecuíseta. ⁵⁵ Ipíchawáiseté nàanàaca néré áibanái nupucúadacaté quichái bamuchúami bàacháwalicu. Níái úwinái náawinaca nàanabàca quichái. Néese Pedro yàanàaca néré yáawinaca nacáiwá yàanabàca náapicha. ⁵⁶ Néese inanái íibaidéechúa néeni uicáca Pedro yáawinacawa iyaca yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca nalí:

—Yá asialiquéi Jesús yáapichéeri —úumaca nalí.

⁵⁷ Quéwa, Pedro icàlidaca ichiwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús iwali. Yá Pedro íimaca ulí:

—Pía, inanái, càmita núalía iwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. ⁵⁸ Néese áiba iicácani, yá íimaca Pedro irí:

—Pía nacái néená, níara yáapichéeyéica —íimaca. Quéwa Pedro íimaca irí:

—Càmíirita, asiali, càmíirica néená núaquéi —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani. ⁵⁹ Néese batéwa abéeri hora idénáami àniwa áiba íimaca nalí àniwa cachàiníiri iyú:

—Báisita, yáapichéerimicani yái asialica, yácáiná Galilea yàasu cáli néeséeri nacáicani —íimaca nalí Pedro iwali. ⁶⁰ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Pía, asiali, càmita núalíwawa càinácaalí íimáanáca yái píiméerica —íimaca yái Pedroca. Idècunitàacá Pedro itàanica nalí, yáta cawámai itàaca. ⁶¹ Néese Jesús iwènúa iicáidaca Pedro irí, yáta Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté irí: “Ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipíná pichiwawa máisibàawiría, píimapíná càmitasa píalía nùwali”, càité Jesús íimaca Pedro irí. ⁶² Yá Pedro imusúacawa náicha, yá íicháanica cachàiníiri iyú.

Se burlan de Jesús

⁶³ Néese níái úwica icuèyéica Jesús, naicáanica iquíniná, nanúadáidaca nacái Jesús. ⁶⁴ Nabàliaca Jesús ituí, yá nanúadáidaca inàni iwali. Néese náimaca Jesús irí:

—Piwicùlida, picàlida walíni, ¿cawináica níara inúadáidéeyéica pía? —náimaca, naicáanica iquíniná. ⁶⁵ Yá natàanica iwali madécaná báawéeri iyú, mamáalàacata naicáanica Jesús iquíniná, nabáiniadacaténáni.

Jesús ante la Junta Suprema

⁶⁶ Néeseté amaláca yàacawa nawicáu, yá úwinái natéca Jesús Junta Suprema yàatalé iwacáidáyaquéeyéicawa, judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Yá nasutáca néemiawa Jesús:

⁶⁷ —Picàlida walíni, ¿piáticasca yái Mesíasca, judío icuèrináca Dios ibànuèripinacaté walí? —náimaca. Néese Jesús íimaca:

—Nucàlidacaalícué pirí núacatáni, néese càmitacué peebáida nulítáni. ⁶⁸ Nusutácaalícué nuémiawa piatá, càmitacué picàlida nulítáni. ⁶⁹ Mesúnamáita quéwa núa, asiali Dios néeséerica, núawinapináwa yéewápuwáise yái Dios cachàiníirica náicha canánama, nucúacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré —íimaca yái Jesúsca. ⁷⁰ Yá macáita nasutáca néemiawani:

—Néeni, ¿Dios Iirisica pía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Yáca núa yái càide iyúwacué píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁷¹ Yá náimaca nalíwáaca:

—[Canácata iwàwacutáaná wéemiaca áiba icháawèeri iináwaná iwali quirínama! Wadéca wéemiaca itàacái báawéeri, icàlidaca iwaliwa Dios Iiricasani! —náimaca nalíwáaca.

Jesús ante Pilato

23 Néese macáita namichàacawa natéca Jesús Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli. ² Néese nadàbaca nacháawàaca Jesús iináwaná iwali Pilato irí, yá náimaca Pilato irí:

—Wadéca wàanàaca yái asialica báawéerica imànica wàasu cáli néeséeyéi íiwitáise namàinínápiná ùwicái gobierno íipunita. Íimaca càmitasa cayába wapáyaidaca wáichawa emperador plata iyú, yái romano icuèrinásàirica. Íimeérica iwaliwa nacái Mesíascani, yái judío icuèrinásàirica —náimaca. ³ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Piáticasca judío icuèrinásàirica? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, núacani, càide iyúwa píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Pilato íimaca sacerdote íiwacanánái irí, áibanái nacái iyéeyéica néeni:

—Càmita nuicá iwali ibáyawaná, yái asialica —íimaca yái Pilatoca. ⁵ Náimaca quéwa cachàiníiri iyú mamáalàacata:

—Báawaca imànica macái wenàiwica íiwitáise náináidáanápiná namànica ùwicái gobierno íipunita. Idéca yéewáidaca macáita Judea yàasu cáli néeséeyéi. Idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néré. Siúcade iwàwa yéewáidaca wenàiwica cháí Jerusalén iyacàlená irícu —náimaca.

Jesús ante Herodes

⁶ Néese Pilato yéemiaca nalíni, iná isutáca yéemiawa nía asísí Galilea yàasu cáli néeséericaalíni, yái Jesúsca. ⁷ Néese idécanáami Pilato yáalfacawa Galilea néeséericani, yá Pilato ichùuliaca natéca Jesús rey Herodes yàatalépiná, Herodes icuècáináté Galilea yàasu cáli. Néenialíté Herodes iyaca Jerusalén iyacàlená irícu iicacaténá náapicha Pascua yàasuná culto. Iná natéca Jesús Herodes yàatalé. ⁸ Néese Herodes iicacáiná Jesús, yá casíimáica Herodes iwàwa, madécaná èericáináté Herodes iwàwaca iicáca Jesús. Herodes yéemiacáináté Jesús iináwaná iwali, ínáté iwàwa iicáca Jesús imànica áiba wawàsi íiwitáise iyúwa, càmiírira wenàiwica idé imànica. ⁹ Néese Herodes isutáca yéemiawa Jesús madécaná yàawiría. Quéwa Jesús càmiírira itàaní. ¹⁰ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu iyéeyéica néeni, nacháawàaca Jesús iináwaná iwali mamáalàacata cachàiníiri iyú. ¹¹ Néese Herodes, nía nacái yàasu úwinái yáapichéeyéica namànica Jesús irí báawéeri nabáiniadacaténáni, natàanica nacái iwali báawéeri iyú. Néese náucaca cayábéeri bàlesi Jesús iwaliise, cawèñiri nacái càide iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, yái Jesúsca. Càité úwinái imànica naicáanícáténá Jesús iquíniná. Néese Herodes ichùuliaca natéca Jesús àniwa Pilato yàatalépiná. ¹² Quéchatécáwa Pilato, Herodes nacái nàuwidaca namàniyéicacawa. Yáté èerica Pilato, Herodes imànica yàacawéeriná iyúwani.

Jesús es sentenciado a muerte

¹³ Néeseté Pilato iwacáidaca sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, madécanáca áibanái wenàiwica náapicha néeni. ¹⁴ Yá Pilato íimaca nalí:

—Pidécuéca pitéca nùatalé yái asialica. Pidécuéca picàlidaca nulí iináwaná. Pidécuéca picháawàaca iináwaná iwali píimacáinácué yéewáidacasa wenàiwica namàniínápiná ùwicái gobierno íipunita. Quéwa, nudécata nusutáca nuémiawani piacuéseemicué, yá canácata nuiquéeri iwali ibáyawanáca càide iyúwacué picháawàaná iináwaná iwali. ¹⁵ Herodes nacái canácata iiquéeri iwali ibáyawaná, iná Herodes idéca ibànucani néese àniwa wàataléta. Pidécuéca piicáca canácata iwali ibáyawaná wanúanápinátáni. ¹⁶ Iná siúcata nuchùuliaca nacapèedáidáanápináni. Idécanáami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —íimaca yái Pilatoca. ¹⁷ Càide iyúwaté náiwitáise Pascua yàasuná culto imanùbacata, iwàwacutá Pilato iwasàaca nalí abéeri presoíri yèepunícáténáwa casíimáicáténá judionái. Ináté Pilato iwàwaca imàacaca Jesús

yàacawa. ¹⁸ Quéwa, macáita néemianícawa macáita namanùbaca iyúwa:

—Pínúacuéni! Pimàacacué Barrabás yèepunícawa —náimaca.

¹⁹ Iyacáinaté presoíri ípidenéerité Barrabás imàníiricaté ùwicái yàcalé írìcu gobièrno ípunita, íná náibàacaténi, inúacáinaté nacái wenàiwica. ²⁰ Néese Pilato itàanica judionái yáapicha àniwa iwàwacáiná imàacaca Jesús yèepunícawa. ²¹ Néemianícawa quèwanáta máini cachàiniíri nasàna iyúwa. Càica náimaca:

—Pínúacuéni! Pítàtaacuéni cruz iwali! —náimaca.

²² Néese Pilato itàanica náapicha másiba yàawiríanápiná itàanica náapicha. Iimaca nalí:

—Néeni, ¿càinásica ibáyawanácué pirí? Canácata nuíquéeri ibáyawanáca numàacáanápiná nanúacatáni. Siúcata nuchùulla nacapèedáidacani. Idécánami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —íimaca yái Pilatoca.

²³ Néemianícawa àniwa lúasi iyú, nasutáca Pilato íicha ichùullianápiná úwinái inúanápiná Jesús.

Máinicáiná néemianícawa mamáalàacata, íná Pilato imàacaca nalíni átata, càide iyúwa nasutáaná íichani.

²⁴ Càité Pilato iwènúadaca íiwitáisewa imàacáanápiná nanúaca Jesús càide iyúwa nasutáaná íichani. ²⁵ Iná Pilato imàacaca Barrabás yèepunícawa, yái presoíri nasutéerica Pilato íicha, iyéericaté presoíyí ibànalicu imànicáinaté ùwicái yàcalé írìcu, inúacáinaté nacái wenàiwica. Quéwa, Pilato yèepùadaca nalí Jesús namànicaténá írì càide iyúwa nawàwáaná.

Jesús es crucificado

²⁶ Néese, idècunitàacá úwinái itéca Jesús nanúacaténáni, yá náibàaca asiali Cirene iyacàlená néeséerica, ípidenéerica Simón, yèeriwa manacúali néese. Nachùuliaca Simón iwáacutaca Jesús yàasu cruz yàacaténáwa Jesús yáamiwáise, canácáiná quirínama Jesús ichàini, úwinái icapèedáidacáinaté báawanamani.

²⁷ Madécaná wenàiwica, inanái nacái manùbéeyéi, nàacawa Jesús yáamiwáise. Níái inanái náicháanica manuísíwata Jesús iwali, máinicáiná achúmaca nawàwa. ²⁸ Néese, Jesús iwènúa íicáidaca nalí, níái inanáica. Yá íimaca nalí:

—Píacué inanái Jerusalén iyacàlená mìnaná. Picácué píicháaní nùwali. Néese píicháanicué piwaliwata, péenibe iwali nacáwa. ²⁹ Aibaalípiná piùwichàacuéwa báawanama. Yá píimapinácué piríwáaca: ‘Casíimáica cawinácaalí inanái càmiyéica yáalimá quéenibeca. Casíimáica nacái cawinácaalí càmiyéicaté idéericuca. Casíimáica nacái cawinácaalí càmiyéicaté yàaca quírasii líra línisi’, càipiná píimacuéca piríwáaca, níacáiná inanái quéenibéeyéica náicháanípináca néenibemi iwaliwa. ³⁰ Néese áibanái péenácué náimapiná manuínaméeyéi dúli írì: ‘Pícaláawa wáinatabàa, yéewacaténá wéetácawa ráunamáita!’, càipiná náimaca. Néese àniwa náimaca áiba dúli írì: ‘Píbalíacué wía!’ càipiná náimaca. ³¹ Nanúaca núa mabáyawanéerica siúca èeri càmicatái namàni úwi.

Ícáanáica nàuwichàidapínácué píawa namànicaalípiná ùwicái píipunitacué! —íimaca yái Jesúsca.

³² Níái úwinái natéca pucháiba cabáyawanéeyéi nanúacaténá nía Jesús yáapicha. ³³ Néese nàanàaca aléera ípidenacataléca La Calavera, íimáanaca “Íiwitási yáapimi iyacatalé”. Yá natàtaaca Jesús cruz iwali. Natàtaaca nacái pucháiba báawéeyéi íiwitáise. Néese úwinái nabàlùadaca másiba cruz nàasu utàwi iriculéwa. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise. Aiba cruz nacái ibàlùacawa apáulicuise Jesús írì. ³⁴ Idècunitàacá úwinái natàtaaca Jesús, yá Jesús íimaca Dios írì:

—Núaniri, pimàaca piwàwawa nabáyawaná íicha càmicáiná náalíawa cawinácaalí núa yái nanuérica —íimaca yái Jesúsca.

Néese úwinái náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi. ³⁵ Madécaná wenàiwica nabàlùa naicáidaca Jesús írì. Níata nacái judío íiwacanánái íicáanica Jesús iquíniná. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ichàiniadacaté áibanái yéetácáisi íicha ipíchanaté néetácawa. Báisícaalí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànuerica walí, néese ¿cáná càmita ichàiniada yáawawa ipíchaná yéetácawa? —náimaca nalíwáaca, naicáanica Jesús iquíniná.

³⁶ Nía nacái úwináica naicáaní nacái iquíniná, nabáiniadacaténáni. Nàa nabàlùacawa mawiénita írì, namichàidaca mawèniíri uva ituní càméeri íiracaná mawiénita inùma írì náimacáiná nàacasa icàaluíniná iyúwa nacuèriná nacáiricasani. Càita namànica naicáanicaténá Jesús iquíniná meedá, bàaluitécáiná romanonái yàaca icuèrináwa íirapiná uva ituní. ³⁷ Náimaca Jesús írì:

—Báisícaalí judío icuèrináca pía, yá pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa! —náimaca Jesús írì, naicáanica iquíniná.

³⁸ Nachanàidaca tàacáisi Jesús íiwita iwicáubàa. Másiba tàacáisi íiwitáaná ichanàawa néeni, griego itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, hebreo itàacái iyú nacái. Yái tàacáisi íimáanaca: “Yái ibàlùericawa cháí, yácata judío icuèrináca”, íimáanaca yái tàacásica.

³⁹ Néese abéeri báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàasu cruz iwaliwa, mawiénita Jesús yàasu cruz írì, itàanica báawéeri iyú Jesús írì. Iimaca Jesús írì:

—Báisícaalí Mesíasca pía, yái judío icuèrinápináca, néese pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha. Pichàiniada nacái wía yéetácáisi íicha ipíchaná wéetácawa —íimaca. ⁴⁰ Néese áiba báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàalàaca yáapichéeriwa cachàiniíri iyú. Iimaca:

—¿Cáná càmita cáalu piicá Dios?, pía nàuwichàidéerica càide iyúwa nàuwichàidáaná yái asialica.

⁴¹ Wàuwichàacawa wàyaca wabáyawaná ichùuliacawa wamànicáinaté wabáyawanáwa. Quéwa, yái asialiquéi, mabáyawanéerita —íimaca. ⁴² Néese isutáca Jesús íicha wawàsi:

—Jesús, piwàwali núa nùyacaténá píapicha pidàbacaalípiná picúcaca canánama wenàiwica —íimaca.

⁴³ Néese Jesús íimaca írì:

—Péemìa cayába, siuca èeri pìyapináca núapicha paraíso irìcuwa —íimaca yái Jesúsca.

Muerte de Jesús

⁴⁴ Néese machacànicaalítè èerica, yá catáca báawanama èeri icamaláná macái cháí èeri irìcu. Másiba horaca catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁵ Yái èeri icamalánáca càmita icàna. Yá nacái manuíri yáawàanáca templo irìcuíríca icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios iyacatáica wenàiwica ituí íicha. Yá icacanácawa chènuníse cáli iwérénama yái manuíri yáawàanáca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca cachàiníri iyú Dios irí:

—[Núaniri, nubànua nucáucawa pirí aléera picáapi irìculé! —íimaca yái Jesúsca. Idécanáami càì íimaca, yá imàacaca icáucawa yàacawa, yá yéetácawa. ⁴⁷ Yái úwi íiwacalínáca romanosàiri iicácáinátè càinácaalí ichàbáanáwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese íimaca:

—Báisícata mabáyawanéerica yái asìalimica —íimaca.

⁴⁸ Macáita wenàiwica iyéeyéica néeni idécanáami naicáca yéetácawa, yá nèepùacawa néese, máini achúmaca nawàwa, cáaluca nía nacái. ⁴⁹ Macáita quéwa níai yáaliyéica Jesús iwali, nía nacái inanáica yéeyéicatéwa yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nabàlùaca naicáidaca irí déecuìseta naicácaténá càinácaalí ichàbáanápinátéwa.

Jesús es sepultado

⁵⁰ Iyacaté áiba asìali cayábéeri íiwitáise, yeebáidéerica Dios itàacái, íipidenéeri José, Arimatea iyacàlená mìnali, yái yàcalé iyéerica Judea yàasu cáli íinata. Yái José abéeri néenáca, níai judío íiwacanánaica, Junta Supremánaica. José iwàwacaté Dios icùaca macáita. Inátè càmita yéewa abédanama José íiwitáise judío íiwacanánaí yáapicha iwàwéeyéicaté inúaca Jesús. ⁵² Iná José yàacawa Pilato gobernador yàatalé. Isutáca Pilato íicha wawàsi yàanápiná irí Jesús iinámi. Yá Pilato imàacaca José iríni. ⁵³ Néese José yàacawa cruz yàatalé. Yá iricùadaca Jesús iinámi cruz iwálíse, yá yéepùacani linoíri wáluma iyú, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. Néese iwàlùadaca Jesús iinámi càliculii irìculé. Yái càliculii áibanái náicacaténi dúli ibàlàiricu yéewanápiná càliculiiicani, iyúwa capii imàdàaná. Yái càliculii wàlisàicatàacáwa, canácatái nabàlièricáwa. ⁵⁴ Yátè èerica viernesca nachùnìacatáipiná yàacàsi sábadò piná, ipíchawáise sábadò judiónái iyamáidacatáicawa. Catácalicubàa yàacawa, yá idàba sábadò nayamáidacatáipináwa. Inátè iwàwacutá nawàlùadaca Jesús iinámi caquialéta càliculii irìculé.

⁵⁵ Abénaméeyéi inanái yéeyéicatéwa Jesús yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nàaca naicáca càliculii, yá naicáca càinácaalí iyú nawàlùadaca Jesús iinámi càliculii irìculé. ⁵⁶ Néese nèepùacawa nacapèe néréwa, yá nachùnìaca pumèniíri isàni, pomada nacáiri nacái

napusúadacaténáni Jesús iinámi iwali, càide iyúwa judiónái imàníiná yéetéerimiwa irí. Néese nayamáidacawa sábadò irìcu càide iyúwaté Dios ichùulianá judiónái.

La resurrección de Jesús

24 Néeseté, domingo irìcu, níai inanáica nàacatéwa càliculii nérépiná mapisáisiwata. Natéca pumèniíri isàni nachùnìericatè. Aibanái inanái nacái nàacawa náapicha. ² Nàanàaca càliculii néré, yá naicáca íba ibàlùericawa méetàucuta càliculii inùma íicha, nabàlianáca càliculii inùma. ³ Yá nawàlùacawa néré, yá canáta naiquéeri néeni Wáiwacali Jesús iinámica. ⁴ Cáaluca nía, càmita náalfawa càinácaalí íimáaná. Yáta naicáca pucháiba asianái mèlumèluyéi ibàle ibàlùeyéicawa mawiénita nalí. ⁵ Máini cáaluca níai inanáica, yá naicáidaca cáliaculé. Quéwa níai asianáica náimaca nalí:

—¿Cánacué picutá yáara cáuri wenàiwicaca cháí yéetánimi yéewiré? ⁶ Canáca chánii. Idéca icáucàacawa. Piwàwalicué yái tàacáisi icàlidéericatécué pirí idècunitàcá iyaca Galilea yàasu cáli néese.

⁷ Iimacatécué pirí iwàwacutáanápinátè presoca namànicani namàacacaténátè cabáyawanéeyéi wenàiwica natàtàacani cruz iwali yéetacaténátéwa, yái asìali Dios néeséerica. Iimacatécué pirí nacái icáucàanápinátéwa másiba èeri irìcu —náimaca.

⁸ Yá inanái nawàwalica yái tàacáisica Jesús icàlidéericatè nalí. ⁹ Néese nèepùacawa càliculii íicha. Nacàlidaca nalíni níai oncéeyéica imanùbaca apóstolca, áibanái irí nacái náapichéeyéica. ¹⁰ Níai inanái icàlidéeyéica tàacáisi Jesús yéewáidacalénái irí náipidená María Magdalena, Juana nacái, Santiago yáatúa nacái, íipidenéechúa María, áibanái inanái náapichéeyéi nacái.

¹¹ Quéwa, apóstolnái càmita neebáida nalíni, nayúunáidacáita canéeri iwèni tàacáisica meedáni.

¹² Quéwa Pedro ipiacawa càliculii néré. Néese yáawiacaca iicáidaca càliculii imàdàaná irìculé, yá iicáca níawamita ibàlemi nèepùanátè Jesús iinámi. Néese Pedro yéepùacawa icapèe néréwa. Iináidacawa iwàwalicúisewa càinácaalísica ichàbáanáatéwa.

En el camino a Emaús

¹³ Yátè èericatè pucháiba Jesús yéewáidacalénái nèepùacawa nàyacàle nérépináwa, íipidenácatalé Emaús. Once namanùbaca kilómetro idècuni iyaca Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁴ Natàaní nàacawa nalíwáaca iwali yái Jesús yéetáanáca. ¹⁵ Idècunitàcá natàanica nàacawa nalíwáaca Jesús iináwaná iwali, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí àyapulicubàa. Yá yàacawa náapicha. ¹⁶ Ewita naicácaánitani, càicáanita càmita náalía Jesúsca. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Cáiná iwalicué pitàani piacawa àyapulicubàa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yá nayamáa nabàlùacawa, achúmaca nawàwa. Abéeri néená íipidenéeri Cleofas íimaca Jesús irí:

—Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánáí nàalíacawa iwali yáí namàníiricaté Jerusalén iyacàlená irícu áténama, siùca nacáide. ¿Abéeritasica pía càmiírira yáalíawa nèewiise macáita iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni? —íimaca. ¹⁹ Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Càináté iyaca néeni? —íimaca yáí Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Wadéca watàaníca walíwáaca Jesús iináwaná iwali yáí Nazaret iyacàlená néeséerica, abéeri profeta icàlidéerica Dios itàacáí cáimiétacawaca macáí wenàiwica irí, imàníirica nacáí nálí yáí càmiírira wenàiwica idé imànica. ²⁰ Watàaníca nacáí sacerdote íiwacanánáí iwali, judío íiwacanánáí iwali nacáí, yáí presonáca namànicani namàacacaténá romanonáí inúacani, yéewanápiná nanúacani cruz iwali. ²¹ Quéwa, wíacaté nacáí watuíyàacaté Jesús iwasàanápínaté wía, wía Israel itaquénáinámica, wàuwidenáí íichawa. Siùca èeri idéca idèniaca máisiba èeri nanúacadenáamini. ²² Quéwa abénaméeyéi inanáí iyéeyéica wèewi siùca èeri nacalúadaca wía bàwinacáiná mapisáisiwata nàaca naicácaténá càliculii néré. ²³ Canáta quéwa nàanèeri Jesús iinámica néeni. Yá nèepùacawa nacapèe néréwa. Néese nacàlidacaté walíni naicácasa ángelnáí yéenáíwanási nacáiri irícuise. Angelnáí náimaca inanáí irí cáucasa Jesús. ²⁴ Néese áibanáí asianáí wáapichéeyéi nàacawa càliculii néré, yá nàanàaca néeni càide iyúwa inanáí icàlidáanáté walíni, càmiírítàacá quéwa naicá Jesús —náimaca Jesús irí.

²⁵ Néese Jesús íimaca nálí:

—[Càmíiyéicué yáalíawa pía, máinícué càulenáca píchani, peebáidáanápínácué macáita tàacáisi profetanáí icàlidéericaté Dios inùmalícuise! ²⁶ Nacàlidacatécué pírní machacàníiri iyú iwàwacutáanápínaté Mesías yùuwichàacawa ipíchawáiseté wenàiwica nàaca icàaluíná, yáí judío icuèrinápínáca —íimaca yáí Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús idàbaca icàlidaca nalíni macáita iyúwaté profetanáí itànàaná tàacáisi Dios inùmalícuise. Quéechacáwa icàlidaca nalí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Jesús iwali, áibanáí profeta nacáí icàlidéeyéicaté tàacáisi Jesús iwali Dios inùmalícuise. Yéewáidaca nía nàalíacaténá néemiaca càinácaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanáí itànèericaté Mesías iwali, yáí judío icuèrinápínáca.

²⁸ Néeseté nàanàaca nàyacàle néréwa. Quéwa Jesús iwàwacaté yàacawa áibaléta. ²⁹ Yá nasutáca íicha wawàsi iyamáanápínáwa náapicha nacapèe irículé. Yá náimaca irí:

—Piyamáawa wáapicha máinícáiná catáca yàacawa —náimaca. Yá Jesús iwàlucacawa nacapèe irículé náapicha iyamáacaténáwa.

³⁰ Néese náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca pan icáapi irículéwa, yá yàaca Dios irí cayábèeri, néese isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni, yáí panca. ³¹ Yáta nàalíaca naicácani, yá nàalíacawa Jesúsca. Yáta ichalíacawa natuí íicha. ³² Yá náimaca nalíwáaca:

—Báisícata Jesúsca. Yácata Jesús yáí càí icàlidéerica walíni càinácaalí íimáaná Dios itàacáí àyapulicubàa, iná yéewa wawàwa yàalanícatéwa iyaca —náimaca nalíwáaca.

³³ Yá càmita nayamáawa nacapèe irícuwa, néese nèepùacàatécatawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa. Nàacawa once namanùbaca apóstolnái yàatalé iwacáidáyaquéeyéicawa, áibanáí yáapicha. ³⁴ Néese apóstolnái náimaca nalí, níái pucháiba yàanèeyéica nàatalé:

—Báisíta, Wáiwacali idéca icáucàacawa. Simón Pedro idéca iicácani —náimaca nalí.

³⁵ Néese níái pucháiba Emaús iyacàlená néeséeyéica nacàlidaca nalí càinácaalíté ichàbáanáwa àyapulicubàa. Nacàlidaca nacáí nalíni nàalíacatéwa Jesúsca. Nacàlidaca nalíni nàalíacatéwa Jesúsca. Nacàlidaca nalíni nàalíacatéwa Jesúsca. Nacàlidaca nalíni nàalíacatéwa Jesúsca. Nacàlidaca nalíni nàalíacatéwa Jesúsca.

Jesús se aparece a los discípulos

³⁶ Idècunitàacá natàaníca, yáta Jesús yàanàaca iyaca nèewi. Yá íimaca nalí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yáí Jesúsca.

³⁷ Cáaluca nía manuísíwata nayúunáidacáiná iwàwanásicani yáí càí naicáca. ³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué cáalu pía? ¿Cánácué càmita peebáida núacani? ³⁹ Piicácué yáí nucáapica, nùabàli nacáí, útuwi yáami, núacata yáí. Pimàacacué picáapiwa nùwali píicáwa. Canáca wenàiwica icáucami iiná, yáapi nacáí, quéwa núa, cáapica núa, caináca nacáí núa, ínácué yéewa píalímá píalíacawa cáuca núa —íimaca yáí Jesúsca.

⁴⁰ Idècanáami icàlidaca nalíni, yá yáasáidaca naicá icáapiwa, yàabàli nacáíwa, útuwi yáami. ⁴¹ Càmitàacá neebáida Jesúsca. Máinícáiná nayanídacawa casíimáicáiná nía. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Pidèniasicué yàacàsi? —íimaca yáí Jesúsca.

⁴² Yá nàaca irí cubáí imìdecaná yéená, mába ituní nacáí nàaca irí. ⁴³ Yá yeedáca yàacàsica, yá naicáca iyáacani. ⁴⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Idècunitàacá nùyaca píapichacué, nucàlidacatécué pírní macáitani càinácaalíté nuchàbáanápínatéwa. Iwàwacutáté numànica càitade iyúwaté profetanáí itànàaná tàacáisi nuináwaná iwali. Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nùwali càide iyúwa Dios ichùllianáté itànàaca. Profetanáí nacáí, áibanáí nacáí itànèeyéicaté Salmos nacàlidacaté tàacáisi nuináwaná iwali. Yá macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté natànàaná —íimaca yáí Jesúsca.

⁴⁵ Néese Jesús imàacaca nàalíacawa cayába càinácaalí íimáaná yáí Dios itàacáica. ⁴⁶ Yá íimaca nalí àniwa:

—Natànàacaté tàacáisi íiméerica iwàwacutáanápínaté nuétáca, núa Mesíasca, judío icuèrinápínáca. Quéwa, náimacaté nu-michàanápínatéwa yéetácaisi íicha máisiba èeri irícu. Bàaluité profetanáí itànàacaté nacáí tàacáisi íiméerica iwàwacutáanápínácué picàlidaca nuináwaná iwali canánama èeri mìnánáí irí. ⁴⁷ Quéechacáwa iwàwacutácué picàlidaca nalíni cháí Jerusalén iyacàlená irícu.

Picàlidacué nacái macáita wenàiwicanái iríni neebáidacaténá nutàacái, namàacacaténá náichawa nacái yái báawéerica namàníirica yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ⁴⁸ Píacué nuéwáidacaléca, pidécuéca piicáca macáita yái numàníirica.

⁴⁹ Aibaalípiná nubànùacuéca Espíritu Santo piwàwa irìculé càide iyúwa Núaniri Dios íimáanátécué pírí, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Piyamáacuéwa cháta Jerusalén iyacàlená irìcu. Picácué pimusúawa íicha àta Espíritu Santo yàanàacatalépináta iwàlùacawa piwàwalìculécué, yèeripinácué pichàini chènunííséerica —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

⁵⁰ Néesetécáwa Jesús itéca nía méetàuculé Jerusalén iyacàlená íicha. Yá nàanàaca Betania iyacàlená néré. Yá imichàidaca icáapiwa napualé. Yá isutáca nalí Dios íicha imàníinápíná nalí cayábéeri. ⁵¹ Idècunitàacá isutáca nalí Dios íicha, yá yàacawa náicha, imichàacawa náicha chènuniré. ⁵² Nàaca icàaluíníná, néese nèepùacawa Jerusalén iyacàlená irìculé casímáiri iyú. ⁵³ Yá nàyaca èeri imanùbaca templo irìcu, yèeyéica Dios irí cayábéeri.

SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

1 Jesucristo iyacaté bàaluité ipíchawáise idàbacawa yái èeriquéi. Yái Jesucristoca, yácata Tàacáisi imàaquéerica wáalíacawa Dios iwali. Iyacaté abédanaméeri íiwitáise Dios yáapicha, yái Dios yáapichéerica Jesucristo. Yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, bàaluité èeri, siùca nacáide. ²Yái Jesucristoca, yáté iyaca Dios yáapicha èeri ipíchawáise. ³Dios imàacacaté Jesucristo idàbaca macái wawàsi. Canácata wawàsi iyéerica càmíirité Jesucristo idàba, canásiwa. Yácata imàníiricaté macáita. ⁴Yái Jesucristoca, yácata yèerica nacáuca, macáita yái iyéerica. Yái Jesucristo yèerica macái wawàsi icáuca, yácata nacái imàaquéerica wenàiwica náalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú báisiiri tàacáisi iwali càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca amaláwaca. ⁵Yái Jesucristoca imàacaca wáalíacawa iyaca càide iyúwa camalási icànéeri catéeri iriculé. Yàanàacaté aléi èeri iriculé amalácaténá imànica wenàiwicanái íiwitáise yéewanápiná càmita quirínama namàni càide iyúwa catéeri íiwitáise Satanás ichùullianá nía. Satanás càmitaté idé imawèniadaca íichawa Jesucristo.

⁶Néeseté idècunitàacá Jesucristo iyaca cháí èeri iricu, néenialité iyaca asiali Dios ibànùericaté íipidenéeri Juan el Bautista. ⁷Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmaliçuise, icàlidacaténá nacái wenàiwicanái íri Jesucristo yàanàacaté, yái amaléerica imànica wenàiwicanái íiwitáise náalíacaténáwa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. Dios ibànùacaté Juan, yéewacaténá wenàiwicanái neebáidaca Jesucristo itàacái idècanáamité néemiaca Juan icàlidaca Jesucristo iináwaná iwali. ⁸Yái Juanca càmitaté amalá imànica wenàiwica íiwitáise. Quéwa Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá Jesucristo iináwaná iwali, yái imàaquéerica wenàiwica náalíacawa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. ⁹Yái Jesucristoca, yácata abéerita amaléerica imànica macái wenàiwica íiwitáise yeebáidéeyéica itàacái náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú; yácata yàanèericaté aléi èeri iriculé.

¹⁰Yái báisiiri Tàacáisica íipidenéerica Jesucristo yèepunicatéwa cháí èeri iricu. Ewita Dios imàacacáanítaté Jesucristo idàbaca canánama cháí èeri iricuírca, càicáaníta èeri mìnánái càmitaté náalíiawa cawinácaalíni, càmita nacái cayába naicácani. ¹¹Jesucristo yàanàacaté aléi èeri iriculé idàbéericaté íiripináwa,

néese níai wenàiwica Jesucristo imàníiyéicaté càmitaté natàida cayábani.

¹²Quéwa cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica Jesucristo, yeebáidéeyéi nacái itàacái, yái Jesucristo imàacaca Dios yéenibeca nía. ¹³Dios yéenibeca nía, quéwa càmita càide iyúwa wenàiwica imàníiná yéenibewa, càmita nacái iyúwa wenàiwica iwàwáaná imànica iiná iyúwa. Dios càmíiri imàni càide iyúwa wenàiwica imàníiná. Dios yeedácáita nía yéenibepináwa iyúwata iwàwáaná imànica.

¹⁴Yái báisiiri Tàacáisica íipidenéerica Jesucristo, yàanàacaté aléi èeri iriculé, yái yèepunicatéwa iyúwa asiali. Yái yèepunicatéwa wáapicha achúma èerínata, idènièri abéerita cayábéeri íiwitáise, icàlidéeri nacái abéerita yái báisiiri tàacáisica. Wadéca waicáca máiniiri cachànica íiwitáise, icànéeri icamaláná chènuniiséeri iyúwa, yácáináta abéerita Dios Iirica, yái Jesucristoca. ¹⁵Juan el Bautista icàlidacaté cachàiniiri iyúni Jesucristo iináwaná iwali. Juan íimaca: “Yácata nucàlidéericatécué píri iwali núumacaalíte áiba máiniiri cachànica nuícha yàanàanápinaté núamiricubàa. Cachàiniirica nuíchani, iyacáináta bàaluitésiwa nupíchawáise, ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri”, íimaca yái Juanca.

¹⁶Máini cayábéeri íiwitáise, yái Jesucristoca, yái imànica walí madècaná cayábéeri quéwanáta mamáalàacata, macáita wía yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁷Dios imàacacaté profeta Moisés yéewáidaca wàawirináimi israelitanái namànicaténaté càide iyúwa Dios ichùullianá nía quéwa Jesucristo idéca yáasáidaca walí cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Jesucristo yéewáida wía nacái macái Dios itàacái báisiiri iyú. ¹⁸Canácatàacá áiba Jesucristo íicha iiquéeri Dios, quéwa Jesucristo, yái Dios Iiri abéerita, yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, cáininéerica Dios iicáca; yái Jesucristo yácata abéerita imàaquéerica wáalíaca Wáaniri Dios iwaliwa, càinácaalí Dios íiwitáise iyaca.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

¹⁹Bàaluité Juan el Bautista icàlidacaté Dios itàacái wenàiwicanái íri. Néese judío íiwacanáni iyéeyéica Jerusalén iyacàlená iricu nabànùaca wenàiwica Juan yàatalé, abénaméeyéi sacerdote, levita nacái íibaidéeyéica templo iricu. Nabànùaca nía nasutácaténá néemiawa Juan cawinácaalíni. ²⁰Yái Juan icàlidaca nalí iináwanáwa machacànita báisiiri iyú. Íimacanalí:

—Càmita Mesías núaquéi, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripiná walí, wía israelitaca —íimaca yái Juanca.

²¹ Néese nasutáca néemiawa àniwani:

—Néeni, ¿cawiná pía? ¿Profeta Elíassica pía yàanèerica àniwa càide iyúwaté áiba profeta íimáaná? —náimaca. Néese Juan íimaca nalí:

—Càmita núa yái —íimaca yái Juanca. Néese náima irí mamáalàacata:

—Néese, ¿píasica profeta Dios ibànuèripináca walí càide iyúwaté profetanái íimáaná wàawirináimi irí?

—náimaca. Néese Juan íimaca:

—Càmíiri —íimaca yái Juanca. ²² Néese náimaca irí:

—Néeni, ¿cawiná pía? Iwàwacutá wáaliacawa machacàniiri iyú wacàlidacaténá nalíni, níai ibànuèyéica wía. ¿Càiná píimaca piwaliwa? —náimaca irí.

²³ Néese Juan íimaca nalí:

—Núaca yái asiali icàlidéerica nalí cachàiniiri iyúni, manacúali yùucubàa càinawàiri, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná tàacáisi Dios inùmalicúise. Yá númera nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùniacaalí machacàniiri àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùniaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni’, càì númera nalí —íimaca yái Juanca. ²⁴ Níai wenàiwica yèeyéicatéwa Juan yàatalé, fariseonái ibànùacaté nía. ²⁵ Yá nasutáca néemiawa Juan:

—Néeni, càmicaalí Mesías pía, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripináca walí, wía israelitaca, càmicaalí nacái profeta Elías pía, yàanèerica àniwa, càmicaalí nacái profeta pía Dios ibànuèripinácaté walí càide iyúwaté profeta Moisés íimáaná wàawirináimi irí, néese, ¿cáná pibautizá wenàiwica? —náimaca. ²⁶ Juan íimaca nalí:

—Nubautizá wenàiwica úni yáaculé, quéwa iyaca pèewi áiba càmiiricuéca pialía iwali. ²⁷ Yàanàaca númericubàawa. Máini cachàiniiri íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmiiri cachàini náicha canánama, máinicáiná cayábéerica nuíchani —íimaca yái Juanca.

²⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni aléera íipidenacataléca Betania, iyéerica abéemàalé Jordán inanába íicha, Juan ibautizacatalé wenàiwica.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Néeseté mapisáináami àniwa Juan iicáca Jesús yàacawa ipualé. Juan íimaca Jesús iwali: “Piicácué Dios yàasu Cordero, yéetèeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisài iyúwa sacrificio nabáyawaná iwalísewa. Yácata yùuwichèeripináca Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri minaná ibáyawaná iwalíse!

³⁰ Nudéca nucàlidacuéca pirí iináwaná iwali númera macaalítécué pirí: ‘Áiba yàanàapináca númericubàawa, yácata cachàiniiri nuícha, iyacáinaté bàaluité nupíchawáise ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri’, càité númeracué pirí. ³¹ Núa nacái càmítaté númera càirínacaalíni, yái Dios ibànuèripinácaté walí, quéwa nudéca nuanàaca nubautizacaténá wenàiwica úni

yáaculé yéewanápiná Israel itaquénáinámi númera naicácaní”, íimaca yái Juanca.

³² Néese Juan el Bautista íimaca àniwa: “Nudéca nuicáca Espíritu Santo iricúacawa chènuniise càiride iyúwa unùcu iicácanáwa, yá Espíritu Santo iyamáacawa iwali. ³³ Néese càmítacáwa númera mamáalàacata cawinácaalíni, quéwa Dios, yái ibànuèrica núa nubautizáanápina wenàiwica úni yáaculé íimaca nulí: ‘Piicápiná Espíritu Santo iricúacawa iyamáacawa abéeri asiali iwali, yásí pialíacawa yácata yái ibànuèripináca Espíritu Santo wenàiwicanái irí, yái Espíritu yàacawéeridèeripináca níawa, ibautizacaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, càì íimaca nulí yái Diosca. ³⁴ Nudéca nuicáca càide iyúwa Dios íimáanáaté nulí iwali, íná nucàlidacué piríni, Dios Iiricani”, íimaca yái Juanca.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ Néeseté mapisáináami àniwa, Juan el Bautista iyaca néeni àniwa pucháiba yéewáidacalé yáapichawa.

³⁶ Juan iicáca Jesús yèepunicawa néenibàa, yá Juan íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Piicácué Dios yàasu Cordero yéetèeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisài iyúwa sacrificio nabáyawaná iwaliísewa! —íimaca yái Juanca.

³⁷ Néese níai pucháiba Juan yéewáidacaléca idécanáami néemiaca Juan íimáaná nalí, yá númera Jesús yáamísewa. ³⁸ Néese Jesús iwènúa iicáidaca nalí, númera yáamísewa, yá íimaca nalí:

—¿Càinásicué piwàwa? —íimaca nalí. Néese náimaca irí:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿alénásica picapèe? —náimaca irí. ³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Wàacué waicáca —íimaca nalí. Íná númera yáapicha, yá naicáca alénacaalí iya. Yá nayamáacawa yáapicha yáté èerica déecucáiná èeri a las cuatrota táica nàanàacaalíté néré.

⁴⁰ Abéeri néená íipidená Andrés, níai pucháiba yéemièyéica Juan el Bautista íimáaná néese númera Jesús yáamísewa. Yái Andrésca, yácata Simón Pedro iméerèerica. ⁴¹ Néese Andrés yàacawa caquialéca icutáca ibèeriwa Simón. Yá Andrés íimaca Simón irí:

—Wadéca wàanàaca yái Mesíasca (íimáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca —íimaca yái Andrésca. ⁴² Néese Andrés itéca Simón Jesús yàatalé. Yá Jesús iicáidaca Simón irí, yá íimaca irí:

—Píacata Simón, Juan iiri. Quéwa siúcade númera píipidená Cefas (íimáanáca Pedro griego itàacái iyú) —íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús iwàwa yàacawa Galilea yàasu cáli néré, yá Jesús yàanàaca Felipe. Yá íimaca Felipe irí:

—Aquialé, píawa númera yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yá Felipe Betsaida iyacàlená néeséeri alé nacáide Andrés, Pedronái iyacataléca. ⁴⁵ Néese Felipe yàaca icutáca Natanael, yá Felipe íimaca Natanael irí:

—Wadéca wàanàaca yái asiali profeta Moisés itànèericaté iináwaná iwali. Yácata Jesús, yái Nazaret iyacàlená néeséerica náiméerica iwali José iirimica —íimaca. ⁴⁶ Néese Natanael íimaca:

—Canáca cayábéeri wenàiwica Nazaret iyacàlená irícu —íimaca yái Natanaelca. Quéwa Felipe íimaca irí:

—Aquialé, piaca piicácani —íimaca. ⁴⁷ Néese Jesús iicáca Natanael yàacawa ipualé, yá Jesús íimaca Natanael iwali:

—Aca néese israelitasíwa, iyéerica machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, canácatáita ichiwáida áibanái —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Natanael íimaca Jesús irí:

—¿Càinásica pidéená píalía nùwali? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Nuicácaté pía ipíchawáise Felipe imáidaca pía piyacalíté higuera yéetaná yáamibàa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Natanael íimaca irí:

—Nuíwacali, ¶Dios Iirica pía! ¶Píacata yái icuèripináca wía, wía Israel itaquénáinámica! —íimaca. ⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—¿Peebáidasica nutàacái núumacáinacáita piri nuicácaté pía higuera yéetaná yáamibàa? Mesúnamáita piicápiná áiba wawási cachàiníwanái —íimaca yái Jesúsca. ⁵¹ Jesús íimaca nacái:

—Péemiacué cayába, áibaalípiná piicápiná capiraléeri cáli yàacàcawa, yásí Dios yàasu ángelnái namichàacawa nuícha, nalicùacawa àniwa nùwali, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

Una boda en Caná de Galilea

2 Néesetécáwa máisibáaná èeri irícu, abéeri asiali icásàacawa áiba yàcalé irícu íipidenácatelé Caná, Galilea yàasu cáli íinata. Yá namànica irí fiesta. Jesús yáatúa iyaca fiesta néré. ² Néese Jesús iyaca nacái néeni wáapicha, wía yéewáidacaléca, namáidacáiná wía wàacaténá waicáca náapicha fiesta. ³ Néese uva ituní imáalàacawa náicha, yá Jesús yáatúa úumaca irí:

—Idéca imáalàacawa náicha uva ituníca —úumaca.

⁴ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Núatúa, ¿cánásica càì píimaca nulí? Càmitàacá nuenáiwana yàanà —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Quéwa Jesús yáatúa íimaca nalí níái iwacuèyéica nalí yàacàsi:

—Pimànicué macáita iyúwata ichùulianácué pía —úumaca. ⁶ Nàyacaté néré seis namanùbaca catúa manuínaméeyéi iba icatùalená, nàucùacaténá naliculé úni, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, iwàwacutácáiná judíonái imànica culto nacáiri náibacaténá nàasuwa, nacáapi nacáíwa ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa masacàacaténá Dios iicáca nía. Abénaméeyéi catúa manuínaméeyéi náalimá napuníacawa cincuenta litro imanùbaca úni iyú, áibanái setenta litro imanùbaca iyú náalimá nacái napuníacawa. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí níái íibaidéeyéica néré:

—Pipuniadacué níái catúa úni iyú —íimaca yái Jesúsca. Yá napuniadaca nía macáita, àta catúa inùma néré-nama. ⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca peedácué achúmanamata catúa irícuise, yá pitécuéni fiesta íiwacali irí, yáalimáidacaténáni —íimaca yái Jesúsca. Yá namànica iyúwata Jesús íimáaná.

⁹ Yá fiesta íiwacali yáalimáidaca úni iwènuericatéwa uva ituní iyú, quéwa càmita yáalíawa síisáanacalíté needá yái uva ituníca. Níawamita íibaidéeyéica néré náalíacawa iwali napuniadacáinaté catúa yáawami úni iyú. Néese fiesta íiwacali imáidaca yàataléwa yái asiali wàlisàiri cáinuca imàníiricaté matrimonio. ¹⁰ Yá fiesta íiwacali íimaca irí:

—Aibanái namànicaalí fiesta, yá nàaca nàirapiná quéechacáwa cayábéeri yáwanái uva ituní, néese idécanáami nàiraca madécaná, yá yàaca nàirapiná áiba báawatéerita. Quéwa pidéca pidèniaca yái cayábéeri yáwanái àta siùca nacáide —íimaca.

¹¹ Yái cayábéeri wawási Jesús imàníirica nalí Caná iyacàlená néré Galilea yàasu cáli íinata, yácata idàbáanéeri cayábéeri imàníirica càmfíraca wenàiwica idé imànica. Càita yáasáidaca nalí íiwitáise chènuníisèeriwa. Ináté wía yéewáidacaléca weebáidaca itàacái cachàiníwanái.

¹² Néeseçáwa Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená néré. Jesús yáatúa ùacawa yáapicha, yéenanái nacái, wía nacái yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. Yá wàyaca néeni máisiba èeritasica.

Jesús purifica el templo

¹³ Néenialíté mawiénica judíonái yàasu culto íipi-denéeri Pascua wawàwalicaténá càinácalíté iyú Dios iwasàaca wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Wàacawa Jesús yáapicha Jerusalén iyacàlená néré. ¹⁴ Néese Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé, yá iicáca wenàiwicanái iwéndéeyéica pacá, oveja nacái, unùcu nacái. Nawéndaca píraí wenàiwica irí iwàwéeyéica imànica sacrificio Dios irí nabáyawaná iwálíisewa, ofrenda piná nacái. Nàyaca nacái áibanái icambiéyéica plata wenàiwica íicha. Yáawinéeyéicawa yàasu mesa iwéréwa nacambiacaténá náicha plata.

¹⁵ Néese Jesús iwacáidaca íyanási, yá imànica cabèesi nacáiri, yá icalùadaca namusúawa macáita wenàiwica templo ibàacháwalená irícuise, nàasu píraí yáapichawa, ovejanái, pacá nacái. Néese níái icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata, yá Jesús yúucaca nàasu moneda canánama cáli íinatalé, yá nacái itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama. ¹⁶ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú níái iwéndéeyéica unùcu:

—¶Pitécué yái yàasusi templo íicha! ¶Picácué pimàni Núaniri Dios icapèe iyúwa nawéndacàalu! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté tàacáisi rey David itànèericaté Dios Iiri inùmalicuise cuyàluta Salmos irícu. Iimacaté: “Máini báawa nuicáca yái namàníináca báawéeri wawási piasu templo irícu, pía Nucuèriná Dios; namànipiná nulí báawéeri máinicáiná

cáinináca nuicáca picapèe", íimacaté yái Dios Íirica.
¹⁸ Néese abénaméeyéi judío íiwacanánái ibàluèyécawa néeni náimaca Jesús irí:

—[Canáca yéewaná pimusúadaca nía templo ibàacháwalená íicha! Báisícaalí Mesíasca pía, yái wacuèrinápináca Dios ibànùèrica wálí, wía israelitaca, néese pimàni waicá áiba wawàsi càmiírica wenàiwica idé imànica píasáidacaténá pidèniaca Dios íiwitáise —náimaca. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Ewitanica pimáalàidacáanítacué yái templo, càicáaníta numichàidapíná ibàlùawa àniwani máisiba èeri iricuwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níai judío íiwacanánái náimaca irí:

—Nadéca náibaidaca cuarenta y seis camuí namànicaténá yái templo. Càmita pidé pimichàidaca ibàlùawa àniwani máisiba èeri iricu —náimaca irí.

²¹ Quéwa Jesús itàanicaté iyaca íwaliwata iyúwa templo. ²² Iná idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha, néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté yái tàacáisi Jesús icàlidéericaté nalí, ínáté weebáidaca manuísíwata Dios itàacái profetanái itànèericaté Jesús íwali. Weebáidacaté nacái Jesús itàacái.

Jesús conoce a todos

²³ Idècunitàacá Jesús iyaca Jerusalén iyacàlená néeni iicátaténá náapicha judiónái yàasu culto Pascua, yáté madécaná neebáidaca Mesíascani, yái Jesúsca, israelita icuèrinápiná Dios ibànùèrica nalí, naicácáinaté Jesús imànica yái càmiírica wenàiwica idé imànica. ²⁴ Quéwa Jesús yáaliacawa càmita neebáida itàacái báisiíri iyú yáaliacáiná macáita náiwitáise. ²⁵ Càmitaté iwàwacutá áibanái icàlidaca Jesús irí nàwali níai wenàiwicaca, yácáiná Jesús yáaliacawa macáita wenàiwica íiwitáise.

Jesús y Nicodemo

3 Iyacaté fariseo íipidenéri Nicodemo, abéeri judío íiwacanánái yéená máiniíri cáimiétacanáca. ² Yái Nicodemo yàacawa ipáchiaca Jesús yàatalé táiyápi itàanicaténá yáapicha. Nicodemo yàacawa néré táiyápicáwa ipáchaná yàacawéeyéiná fariseo náalíacawa íwali ipáchianá Jesús. Yá Nicodemo íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wía, wáaliacawa píwali Dios idéca ibànùaca pía péewáidáanápiná wía. Càì wáaliacawa càmicáiná yáalimá áiba imànica yái càmiírica wenàiwica idé imànica, càide iyúwa pimàníiná, càmicaalí Dios yàacawéerida nía —íimaca yái Nicodemoca.

³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemia cayábani, càmicaalí Dios imàaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisài iyú, néese càmita yéewa yáaliacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Nicodemo isutáca yéemiawa Jesús:

—¿Càinásica béeri asiali yáalimá imusúacawa wàlisài iyú àniwa? ¿Yáalimásica iwàlùacawa yáatúa idèericuléwa imusúacaténá iicá èeri wàlisài iyú àniwa? —íimaca yái Nicodemoca. ⁵ Jesús íimaca irí:

—Péemia cayábani, macái wenàiwica namusúaca naicá èeri idàbáanéeri yàawiría úni nacáiri yèewi. Néese seta quéwa iwàwacutá Espíritu Santo imàacaca wàlisài náiwitáise, nadèniacaténá nacáucawa chènuniiséeri Espíritu Santo yèerica nalí. Càita yéewa Dios yàasunáica nía, Dios icùanápiná nía. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imusuéricawa inanái íicha, idèniaca iináwa cháì èeri iricuírca, quéwa cawinácaalí wenàiwica Espíritu Santo imàaquéerica wàlisài íiwitáise, idèniaca Espíritu Santo. ⁷ Píalimáida péemiaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi núuméerica pirí: 'Iwàwacutá Dios imàacaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisài iyú', càì núumaca pirí. ⁸ Péemia comparación: Cáuì ipùaca àta alénácaalí Dios imàacaca cáuli yàacawa. Yá péemiaca cáuli isàna quéwa càmita píalíwata síisáanácaalí yàawa yái cáulica. Càmita nacái píalía íwali alénácaalí yàawa. Càita nacái càmita píalimá píalíacawa càinácaalí iyú Espíritu Santo wàlisài imànica wenàiwica íiwitáise, nadèniacaténá nacáucawa chènuniiséeri Espíritu Santo yèerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Nicodemo isutáca yéemiawa Jesús àniwa:

—Néeni, ¿càinásica yéewaná càicani? —íimaca.

¹⁰ Jesús íimaca irí:

—Píacata caináwanéeri yéewáidéerica Israel itaquénáinámi, ¿cáná càmita píalíwata íwali yái núumáanáca? ¹¹ Péemia cayábani, watàanica íwali yái wáaliéerica íwali, wacàlidacué nacái piríni, yái waiquéerica, quéwa càmitacué peebáida watàacái. ¹² Càmicaalícué peebáida nucàlidacaalícué pirí íwali yái Dios imàníirica cháì èeri iricu, néese, ¿càinásicué píalimá peebáidaca nucàlidacaalícué pirí íwali yái Dios imàníirica chènuniré?

¹³ "Canáca áiba nuícha cháì èeri iricu iyéericaté chènuniré icàlidacaténá càinácaalí iyáaná néré, abéerita núa yái iricuèricatéwa chènuníse, núa asiali Dios néeséerica, núa chènuníiséerica. ¹⁴ Péemiácawa comparación: Bàaluité madécaná wàawirináimi iwàwacaté yéetácawa àapi iyú àpinái yaamiacáinaté nía manacúali yùucubàa càináwàiri. Néese profeta Moisés imànicaté àapi yéenáiwana bronce imànicaná. Néese Moisés imichàidaca àapi yéenáiwana àicu cáaléeri íwali yéewanápinaté macáita wenàiwica naicáidaca irí, níai àapi yaamiyéicaté. Naicáidacaalíté yéenáiwanaí irí, yáté cáuca nía iculále íicha. Càita nacái iwàwacutá wenàiwicanái imichàidaca núa chènuniré cruz íwali, núa asiali Dios néeséerica, yéewanápiná macái wenàiwica naicáidaca nulí. ¹⁵ Càita Dios imàacapiná namànica nulí yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái càmita náucawa Dios íicha càiripináta, néese nadèniaca nacáucawa càmiíri imáalàawa Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ "Máini cáinináca Dios iicáca macái èeri mìnanaí ínà càì imànica nalí: ibànùaca nalí Iriwa abéerita yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái càmita náucawa Dios íicha càiripináta, néese nadèniaca nacáucawa càmiíri

imáalàawa Dios yáapicha. ¹⁷ Càmicáináté Dios ibànùa Iiriwa aléi èeri iriculé yùuwichàidacaténá èeri mìnáná nabáyawaná ìwalíse. Néese Dios ibànùacaté Iiriwa iwàsàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹⁸ “Càmita Dios yùuwichàidapiná càiripináta cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái. Quéwa Dios idéca íináidacawa yùuwichàidáanápíná càiripináta cawinácaalí càmiíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái, yái Dios Íirica abéerita, càmicáiná neebáidani. ¹⁹ Dios idéca íináidacawa yùuwichàidáanápíná nía, cawinácaalí càmiíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái. Péemia comparación: Yái Dios Iiri iyaca càide iyúwa camalási cháí èeri írìcu, imàaquéeri waicáca cayába yácáiná Dios Iiri yáasáidaca wenàiwicanái irí cabáyawanáca nía. Quéwa níái èeri mìnánáca càmiíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái casíimáica namànica nabáyawanáwa catácáiná náiwitáise, íná càmita cayába naicá Dios Iiri yáasáidéerica cabáyawanáca nía. ²⁰ Péemia comparación: Cawinácaalí wenàiwica imàníyéica ibáyawanáwa càmita nàawa camalási yàatalé ipíchaná áibanái naicáca yái báawéerica namànírira, càita nacái cawinácaalí càmiíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái báawaca naicáca Dios Íiri manuísíwata, náuca nacái náichawani, ipíchaná yáasáidaca áibanái iicá nabáyawaná.

²¹ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica báisiiri tàacáisi càmita càì namàni. Néese, namàacaca áibanái iicáca macáita namànírira yéewacaténá áibanái náalíacawa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Néeseté Jesús yàacawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Judea yàasu cáli íinatalé. Yá wàyaca néeni máisi-báwanái èeri. Yá Jesús imàacaca wabautizáca wenàiwicanái, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios írípíná. ²³ Juan el Bautista ibautizácaté yàacawa wenàiwica nacái Enón iyacàlená néré mawiénita Salim iyacàlená irí iyacáiná néeni manùba úni. Ináté wenàiwica yàanàaca néré. Yá Juan ibautizáca nía. ²⁴ Càité imànica ipíchawáiseté romanonái icuèyéicaté wàasu cáli náucaca Juan el Bautista presoíyéi ibànalículé.

²⁵ Néese abéenaméeyéi néená Juan yéewáidacalénái, abéeri judío nacái nadàbaca natàanica nalíwáaca ùuléeri wawàsi iyú, ìwali càirínácaalí ibautizá cayábáwanái, Juan el Bautistasica, càmicaalí nacái Jesús yéewáidacalénáisica. ²⁶ Iná Juan yéewáidacalénái yàacawa Juan yàatalé. Yá náimaca irí:

—Pía yéewáidéerica wía, yàara asiali iyéericaté píapicha abéemàalé Jordán inanába íicha, yái picàlidéericaté walí ìwali, siùca macáita nàacawa yàatalé nabautizácaténáwa, yá nàacawa yáapicha, yéewáidacalécáténá nía —náimaca. ²⁷ Néese Juan íimaca nalí:

—Dios imàacaca walí íibaidacalési iyúwata iwàwáaná imàacaca wáibaidacalépiná, íná yéewa wáalíacawa Dios idéca imàacaca cachàinírira nuíchani, yái Jesúsca. ²⁸ Bàaluité péemiacuéca nucàlidáanáté nalí machacànírira iyúni càmiírira Mesías núa, yái

wacuèrinápínáca Dios ibànùerica walí, wía israelitaca. Néese, núumacatécué pirí núata yái wenàiwica Dios ibànùerica Mesías ipíchalé. ²⁹ Péemiacué comparación: Asiali yeedácaalí yàacawéetúapínáwa, yá natéca úa ùacawéeri yàataléwa, yá casíimáica iwàwa, itàanica casíimáiri iyú náapicha. Néese yái asiali yàacawéerina ibàluèricawa néeni, máini casíimáica yéemiaca yàacawéerina itàacáiwa. Yá casíimáica íináidacawa yàacawéerina ìwaliwa mànacàu yàanàacáiná ùyacaténá ùacawéeri yáapichawa. Càita nacái núa. Casíimáica nuínáidacawa wenàiwica nàacáináwa Jesús yàatalé, yàasunáicaténá nía. ³⁰ Iwàwacutá macáita nuéwáidacalé manùbéeyéi nàacawa nuícha nàacaténá Jesús icàaluíniná cachàinícáiná nuícha càiripínátani —íimaca yái Juanca.

El que viene de arriba

³¹ Juan el Bautista íimaté nacái: “Yái Dios Iiri yàanèerica chènuníse, yácata cachàinírira náicha canánama. Quéwa núa, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa macái wenàiwica iyáaná, nùyaca cháí èeri írìcu càide iyúwa asiali iyáaná meedá, nucàlida nacái ìwali yái wawàsi Dios imàaquéerica núalíacawa ìwali cháí èeri írìcu. Quéwa yái Dios Iiri yàanèerica chènuníse, yácata cachàinírira náicha canánama. ³² Icàlida nacái ìwali yái iiquéerica chènuniré, yá nacái yéemièrica quéwa máis-ibáwanáita nía càì yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yái wenàiwicaca yáasáidaca yeebáidaca Dios itàanica báisiiri iyú. ³⁴ Yái Jesús Dios ibànùerica itàanica Dios inùmalícuíse, Dioscáiná idéca yàaca irí Espíritu Santo manuísíwata, càmita Dios imáisanía Espíritu Santo Jesús íicha. ³⁵ Cáinínáca Wáaniri Dios iicáca Iiriwa, idéca nacái Dios imàacaca Iiri icúanápíná macáita. ³⁶ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, idèniaca icáucawa càmiíri imáalàawa Dios yáapicha, quéwa cawinácaalí càmiírira iwàwa yeebáidaca Dios Iiri itàacái, canáca icáuca càmiíri imáalàawa, néese yùuwichàapínáca manuísíwata Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú”, íimaca yái Juanca.

Jesús y la mujer de Samaria

4 Néeseté fariseonái náalíacawa Jesús idèniaca yéewáidacalénáiwa manùbéeyéi Juan el Bautista íicha: Náalíacaté nacáiwa Jesús imàacaca wabautizáca manùbéeyéi wenàiwica Juan el Bautista íicha. Jesús càmitaté ibautizá wenàiwica, néese imàacaca wabautizáca nía. ³ Jesús yáalíacawa fariseonái íináidacawa caluéri iyú ìwali, íná Jesús yàacawa Judea yàasu cáli íicha. Yá yèepùacawa yàacawa Galílea yàasu cáli nérépiná.

⁴ Jesús iwàwacutácaté ichàbacawa Samaria yàasu cáli íinatalé. ⁵ Iná yàanàaca wáapicha, wía yéewáidacaléca, Sicar iyacàlená néré Samaria yàasu cáli íinata. Yái yàcaléca iyaca mawiénita Jacob yàasu cáli irí, yái cálica Jacob yèericaté ìiri írìwa íipidenéericaté José. ⁶ Iyaca néeni utàwi nacáiri nàisèeri írìcuíse úni íipidenéeri Ja-

cob yàasumi. Jesús yàanàaca néré chamàléeri yàacawa àyapu iyú, yá yáawinacawa mawiénita utàwi nacáiri irí, yái nàisèerica irícuíse úni. Wàanàacaté néré batéwacaalíté machacànica èeri. ⁷ Néese wàacawa yàcalé irículé, wía Jesús yéewáidacaléca, wawèniacaténá wayáapináwa. Néese inanái Samaria yàasu cáli néeséechúa ùanàaca uisàacaténá úni. Yá Jesús íimaca ulí:

—Pia nuira úni —íimaca ulí.

⁹ Quéwa càmita cayába judiónái, samaritanonái nacái naicáyacacawa. Càmita nacái nàira náapichawáaca bacàa irícuíse úni. Iná úái Samaria yàasu cáli néeséechúaca úumaca Jesús irí:

—Píacata judíosàiri, ¿cáná pisutá nuícha úni, núa Samaria yàasu cáli néeséechúaca? —úumaca. ¹⁰ Néese Jesús íimaca ulí:

—Càmita píalíawa iwali yái cayábéerica Dios iwàwéerica imànica píri. Càmita nacái píalíawa cawinácaalí núa, núa isutéerica píícha úni. Píalíacaalí cawinácaalí núatá, yásí pisutáca nuícha únitá, yá nùaca píri cáuri únitá —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Néese úumaca irí:

—Néeni, canáca píri úni yàalu peedácaténá úni, máini depuwalécani yái única. ¿Sísáaná peedápiná cáuri úni? ¹² Wàawirimi Jacob imàacacaté walí yái utàwica wàisèeripiná irícuíse úni. Yeedácatáicaté ìirapináwa úni. Càita nacái Jacob yéenibe, ipìranái nacái nàiracaté úni cháí. ¿Píasica cachàiníri wàawirimi Jacob íícha? —úumaca. ¹³ Néese Jesús íimaca ulí:

—Cawinácaalí wenàiwica ìiréeyéica yái única iyéerica cháí, mamáalàacata nèepùaca macàlaca nawàwa àniwa. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí ìiréerica úni nuèrica irí càmita quirínama yèepùaca macàlaca iwàwa àniwa. Néese úni nuèrica irí, imichàapinácawa mamáalàacata iwàwalicu yàacaténá irí icáuca càmfiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ¹⁵ Uái inanáica úumaca Jesús irí:

—Uwé, pia nulí única yéewanápiná càmita nuèpùawa macàlaca nuwàwa àniwa, càmita nacái iwàwacutá nuèpùaca nuisàaca úni àniwa —úumaca.

¹⁶ Jesús íimaca ulí:

—Pia pimáidaca piacawéeriwa. Pité néeseni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese úumaca irí:

—Canácata nunìri —úumaca. Néese Jesús íimaca ulí:

—Pidéca picàlidaca nulí báisiiri iyúni canáca pinìri.

¹⁸ Pidéca pidèniaca cinco namanùbaca pinìrináwa, yá pidéca piúcaca píichawa macáita nía. Asiali piyéerica yáapicha càmfirita pinìri. Iná pidéca picàlidaca nulí báisiiri iyúni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese úái inanáica idécanáami uèmiacani, yá úumaca irí:

—Siùca nuínáidacawa cawàwanáta profetaca pía, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuise. ²⁰ Wàawirináimi samaritano nàacaté Dios icàaluíniná cháí manuúri dúli íinata, quéwa píacué judíoca, píimacuéca iwàwacutáanása macái wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná Jerusalén iyacàlená néenibàata —úumaca. ²¹ Néese Jesús íimaca ulí:

—Péemia nulí cayába, peebáida nutàacái. Mesúnamáitacué piapiná Wáaniri Dios icàaluíniná, quéwa càmitacué iwàwacutápiná pianàaca aléi dúli íinatalé,

càmítacué nacái iwàwacutá piacawa Jerusalén iyacàlená irículé. ²² Píacué samaritanoca càmitacué píalía Dios iwali pièricuéca icàaluíniná. Quéwa wía judíoca wáalíaca Dios iwali yái wèerica icàaluíniná, yácáiná judíosàiricani yái iwàsèeripináca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha. ²³ Quéwa máini mesúnamáita, siùca èeri nacái, cawinácaalí báisiyéica iwàwa yàaca Wáaniri Dios icàaluíniná nàapiná icàaluíniná báisiiri iyú manuúsiwata macái nawàwalicuisewa càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Wáaniri Dios iwàwa càì wenàiwica yàaca icàaluíniná. ²⁴ Canáca Dios iiná càide iyúwa wenàiwica iiná èeri irícuíríca íná càmita idé wenàiwica iicáca Dios. Càita nacái càmita wáalimá waicáca watuf iyúwa càinácaalí iyú wenàiwica yàaca Dios icàaluíniná, nàacáiná icàaluíniná nawàwalicuisewa. Iwàwacutá wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná báisiiri iyú macái nawàwalicuisewa, càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese úái inanáica úumaca:

—Núalíacawa Mesías yàanàanápiná (íimáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápináca Dios ibànueripiná walí. Mesías yàanàacaalípiná, yásí icàlidaca walíwa macáita, wáalíacaténá wéemiaca cayába —úumaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Núacata yái, itàanírica piápicha —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Idécanacáita càì Jesús íimaca, wíacata Jesús yéewáidacaléca wàanàaca néré, yá wáináidacawa waicáidaca Jesús irí itàanícáiná inanái yáapicha. Quéwa cáaluca wasutáca wéemiawani íná canáca wéená isutéeri yéemiawa Jesús cáná yéewaná itàaní úapicha. ²⁸ Néese úái inanáica umàacaca ùasu úni yàaluwa, yá uèpùacàatécatawa yàcalé irículé. Yá úumaca wenàiwicanái irí:

²⁹ —Aqualécué, piicá abéeri asàliquéi icàlidéerica nulí macáita nudéená numànica. ¿Píináidasicué cawàwanáta Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànuerica walí? —úumaca. ³⁰ Néese namusúacawa yàcalé irícuíse, yá nàacawa Jesús yàatalépiná. ³¹ Quéwa ipíchawáiseté yàcalé mìnánái nàanàaca Jesús yàatalé, yá wía, yéewáidacaléca wasutáca Jesús íícha wawàsi manuúsiwata. Yá wáimaca irí:

—Wáiwacali, piyáa piyáacaléwa —wáimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca walí:

—Nudèni nuyáapináwa áibata càmfiricuéca píalíawa iwali —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese wía yéewáidacaléca wáimaca walíwáaca:

—¿Cawàwanáta áibanái idéca yàaca iyáapiná? —wáimaca. ³⁴ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Casíimáipináca núa idécanáami numànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànuerica núa, idécanáami numáalàidaca numànica yái íibaidacalésica Dios ichùulìericaté numànica, càide iyúwacué casíimáiná pía pidécanáamicué piyáaca piyáacaléwa.

³⁵ Péemiacué comparación: Picácué píima píriwáaca: ‘Iwàwacutéeri báinúaca quéeri àta needácataléta bânacalé iyacaná’, picácué píima. Núumacué píri, píicácué macáita níái wenàiwicaca yàanèeyéica

wàatalépiná. Càica níade iyúwa bànacalé iyacaná quíiréeri, mesúnamáicáináta neebáidapíná nutàacái, yásí wàwacáidaca nía nulípiná nùasunáicaténá nía, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná.³⁶ Cawinácaalí iwacáidéerica nulí wenàiwica nùasunáipíná, càipíná nùaca iwèniwa: Numàacaca casíimáicani iicácáiná wenàiwica neebáidaca nutàacái. Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái needápiná nalíwa nacáucawa càmiiri imáalàawa. Péemiacué comparación: Bànacalé íiwacali ichùuliaca yàasu wenàiwicanáíwa náibaidáanápíná bànacalé yùucubàa. Abéeri wenàiwica ibànacaalí ituíná, yásí casíimáipínácani áiba ílbaidéeri yáapicha yeedéeripíná iyacanási quíiracaalíni. Càita nacái cawinácaalí icàlidéerica nutàacái idàbáanéeri yàawíríwa wenàiwicanái írì, yá nacái áiba wenàiwica iwènúadéerica nulípiná náiwitáise, yá casíimáica nawàwa abédanamata, níái pucháibaca ílbaidéeyéica nulí.³⁷ Báisíta iyaca càide iyúwa comparación íimáaná watàacái iyú: 'Abéeri náiwacali yàasu wenàiwica ibàna ituíná, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needáca bànacalé iyacaná quíiracaalíni', íimaca yái comparaciónca.³⁸ Càita nacái nudéca nubànùacuéca pía piwènúadánápíná nulí wenàiwica íiwitáise nùasunáicaténá nía, càide iyúwa náiwacali yàasu wenàiwicanái yeedácaalí bànacalé iyacaná aléera náiwacali yàasu wenàiwica áibanái ibànacatalécaté. Càide iyúwa comparación íimáaná: Náiwacali yàasu wenàiwica idéca ibànaca ituínási, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needápiná bànacalé iyacaná quíiracaalíni. Càita nacái píacué: Uái inanáica udéca ucàlidaca yàcalé mìnánái írì nuináwaná ìwali, càide iyúwa udéca nacáicaalí ubànaca ituínási, néeseacué piwènúadapíná nulíwa náiwitáise, níái yàcalé mìnánáica. Yásí píwacáidacué nulí níawa nùasunáipíná càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Uái inanáica ucàlidacaté Jesús iináwaná ìwali nalí níái iyéeyéica yàcalé írìcu iyéerica Samaria yàasu cáli íinata. Uumaca nalí: "Idéca icàlidaca nulí macáita nudéena numànica", úumaca. Iná yéewa madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái Mesíascani, yái nacuèrinápiná Dios ibànùèripínacaté nalí.⁴⁰ Ináté níái samaritanoca idécanáami nàanàaca Jesús yàatalé, yá nasutáca íicha wawàsi iyamáanápínáwa náapicha. Jesús iyacaté náapicha pucháiba èeri.⁴¹ Yá madécaná áibanái yeebáidaca Jesús itàacái néemiáicáiná icàlidáaná nalíni.⁴² Yá náimaca ulí úái inanáica: —Siúca weebáidaca Jesús itàacái càmiírira abé pitàacái ìwalíise, néese wadéca wéemiaca itàacái. Yá wáalíacawa báisiiri iyú Jesús ìwali Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànùèrica walí, yái iwàsèeripínáca èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —náimaca.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Néeseté idécanáami Jesús iyaca náapicha pucháiba èeri, yá yàacawa Samaria yàasu cáli íicha, yá idàbaca

yàacawa àniwa Galilea yàasu cáli nérépiná.⁴⁴ Jesús íimacáiná: Profeta yàasu cáli néeséeyéi càmita neebáidaca profeta itàacái, yái itàaniírira Dios inùmalicuise, càmita nacái naicácani cáimiétaquéri iyú.⁴⁵ Jesús yàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá níái iyéeyéica néeni nataidaca Jesús cayábéeri iyú nàyacáinaté Jerusalén iyacàlená néeni naicácaténá Pascua yàasuná culto, íná yéewa naicácaté macáita yái Jesús imàniíricaté néenibàa, yái càmiírira áiba wenàiwica idé imànica.

⁴⁶ Néese Jesús yàanàaca áiba yàcalé néré ípidená-catalé Caná, Galilea yàasu cáli íinatalé imàcacataléca úni iwènúacawa uva ituní iyú. Aiba yàcalé ípidená-catalé Capernaum iyaca mawiénita Caná iyacàlená írì. Iyacaté Capernaum iyacàlená mìnali, gobierno yàasu wenàiwica máiniíri cacháinica ílbaidéerica rey írì, yái reyca icuèricaté nàasu cáli. Yá cáuláicaca gobierno yàasu wenàiwica ìiri.⁴⁷ Yái gobierno yàasu wenàiwica yéemiácanacáita Jesús iináwaná ìwali yàanàanaté Galilea yàasu cáli néré Judea yàasu cáli íicha, yá yàaca íicáca Jesús. Isutáca Jesús íicha wawàsi yàanápínáwa icapèe néré ichùniacaténá ìiri iwàwéeri yéetácawa.

⁴⁸ Néese Jesús íimaca írì:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái éwita càmicáaníta piicá numànica yái càmiírira wenàiwica idé imànica. Quéwa, càmitacué piwàwa peebáidaca nulí àta piicácaalítacué numànica áiba wawàsi imàaquéericuéca píináidacawa piicáidaca nulí —íimaca yái Jesúsca.⁴⁹ Quéwa gobierno yàasu wenàiwica íimaca Jesús írì:

—Nuíwacali, píacàatétawa nucapèe néré ípíchaná nuiri yéetácawa —íimaca.⁵⁰ Néese Jesús íimaca írì:

—Pèepùawa picapèe néréwa. Cáuca píirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali yeebáidaca Jesús itàacái, íná yèepùacawa icapèe nérépináwa.⁵¹ Néese mawiénicaalíténi icapèe írìwa, yá yàasu wenàiwicanái namusúacawa icapèe írìcuise náipunitáidacani. Yá náimaca írì:

—[Cayábaca píirica! [Cáucáani! —náimaca.⁵² Néese isutáca yéemiáwa nía càinácaalíté hora írìcu idé mecuní ichàbacawa íicha. Yá náimaca írì:

—Táquicha a la unata táicalé mecuní ichàbacawa íicha —náimaca.

⁵³ Néese yáaniri yáalíacawa hora ìwali, yáta horaca Jesús íimacatáicata írì: "Cáuca píirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha", càité íimaca yái Jesúsca. Yá yeebáidaca Jesús itàacái, macái yéenanái yáapichawa.

⁵⁴ Yácata pucháibáaná wawàsi Jesús imàniírira, yái càmiírira wenàiwica idé imànica idécanáamité yèepùacawa Judea yàasu cáli íicha Galilea yàasu cáli néré.

Jesús sana al paralítico de Betzata

5 Néeseté àniwa judiónái namànica áiba culto Jerusalén iyacàlená írìcu, íná Jesús yàacawa néré àniwa.² Jerusalén iyacàlená néeni iyacaté abéeri úni yàalu manuíri náiquéericaté cáli yèewiré mawiénita Jerusalén iwáiná inuma írì, abéeri inuma ípidenéeri Ovejanái yàasu. Yái úni yàalu manuírica ípidenéeri

Betzata hebreo itàacái iyú idènièri itéesewa cinco namanùbaca capìima nacáiyéi manuínaméeyéi. ³ Madécaná cáuláiquéeyéi wenàiwica nàyaca macái capìima irìcu mawiénita úni yàalu manuírì irí. Nàyaca néeni matuíyéi, éeruítéi yàabàli nacái, máapinéeyéi nacái. Yá naliacawa cáli íinata natuíyàacaténá úni icusúanicawa. ⁴ Yáacáiná áibaalíté ángel iricùacawa chènuniise yèewiàacaténá úni. Néese cawinácaalí idàbáanéeri cáuláiquéeri iricùacawa úni yáaculé, yásí cayábacani, yá uláicái ichàbacawa íicha càinácaalí uláicái wenàiwica idènièrica. ⁵ Néese iyaca cáuláiquéeri asiali cáuláiquéeyéi yèewi. Cálúiacaténì treinta y ocho camuí. ⁶ Néeseté Jesús yàanàaca néré, yá iicáca yái cáuláiquéeri irièricawa néenibàa. Jesús yáalíacáinatéwa iináwaná ìwali yái cáuláiquéerica yùuwichàacatéwa madécaná camuí, íná Jesús íimaca irí:

—¿Pìwàwasica cayábaca pía àniwa? —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Yái cáuláiquéerica íimaca irí:

—Néeni, canáca nulí áibanái itéenápíná núa úni yáaculé icusúacaalíwa yái única. Macái yàawiríata nuwàwacaalí nulicùacawa néré, yá áiba iricùacawa nupíchalé —íimaca. ⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pimichàawa. Pichùnì pialubáíwa, pìanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Yáta cayábaca yái asialica. Néese yeedáca yàalubáíwa, yá idàbaca yèepunícawa. Quéwa Jesús ichùnìacani sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁰ Iná abénaméeyéi judío íiwacanánái náimaca irí yái cáuláiquéerimica:

—Siùca sábadò wayamáidacatáicawa, íná càmita wàawirináimí íiwitáise imàaca pèepunídaca pialubáíwa —náimaca. ¹¹ Néese yái asiali íimaca nalí:

—Yáara ichùnìèrica núa íimaca nulí: ‘Pichùnì pialubáíwa, pìanáwa’, íimaca nulí —íimaca yái cáuláiquéerimica. ¹² Néese nasutáca néemiawani:

—¿Cawiná ichùulia pichùnìaca pialubáíwa, pìanápináwa? ¿Cawiná càì íimaca pirí? —náimaca.

¹³ Quéwa yái asiali càmita yáalíawa cawinácaalíni yái ichùnìèricaténì madécanácáiná wenàiwica iyaca néeni, Jesús nacái yàacatéwa íicha. ¹⁴ Néesecáwa Jesús yàanàaca yái asialica templo irìcu. Yá Jesús íimaca irí:

—Péemì cayába. Idéca cayábaca pía uláicái íicha. Picá pimàni pibáyawanáwa quirínama ipíchaná áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái yàanàaca pìwali —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái asiali yàacawa icàlidaca judío íiwacanánái irí Jesús iináwaná ìwali ichùnìacaténì. ¹⁶ Iná níái judío íiwacanánáica nàuwidaca namànica Jesús, nasàiwicaca irí wawàsi nacái mamáalàacata ichùnìacáinaté wenàiwica sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Núaniri Dios íibaidaca mamáalàacata, càita nacái nuíibaidaca —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Iná níái judío íiwacanánáica máiní cachàiniwanái nawàwaca nanúacani. Yá báawaca naicácani ichùnìacáiná wenàiwica sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa. Icàlidaca nacái iináwaná ìwaliwa càide

iyúwa abéeri Dios inacáiri, íimacáiná Dios ìwali yáaniricani.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Néeseté Jesús íimaca judío íiwacanánái irí: “Péemìacué cayábani, núaquéi Dios Iiri càmita yéewa numàni wawàsi nulínáamitawa. Numànica abéerita yái nuíquérica Núaniri Dios imànica. Macáita yái Núaniri Dios imànírica, càita nacái numànica, núa Dios Iirica. ²⁰ Cáininácáiná Núaniri Dios iicáca núa, íná yásáidaca nulí macáita yái imànírica. Yásáidapíná nacái nuicá wawàsi cachàiniwanái, imàaquéeripínacué pínáidacawa piicáidaca nulí. ²¹ Càide iyúwa Núaniri Dios imichàidáná wenàiwica yéetácáisi íicha yàacaténá nacáuca àniwa, càita nacái numànica, núa Dios Iirica: Nùaca nacáuca cawinácaalí nuwàwéeyéica idèniaca icáuca. ²² Canácatáita Núaniri icàlida wenàiwica iináwaná ìwali yùuwichàidánápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, Dioscáiná idéca imàacaca nucàlidánápíná naináwaná ìwali macáita wenàiwica báawéeyéica, nùuwichàidánápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, núa Dios Iirica. ²³ Idé càì Núaniri Dios imànica yéewacaténá macái wenàiwica nàaca nucàaluíniná, núa Dios Iirica, càide iyúwa nàaná Núaniri Dios icàaluíniná. Cawinácaalí wenàiwica càmiírica yàa nucàaluíniná, càmita nacái nàaca Núaniri Dios icàaluíniná, yái ibànuèrica núa.

²⁴ “Péemìacué cayábani, cawinácaalí yéemièrica nutàacái cayábéeri iyú, yeebáida nacái Dios itàacái, yái ibànuèrica núa, yái wenàiwicaca idèniaca siúcáisede icáucawa càmiíri imáalàawa, yá iyapíná càiripínáta Dios yáapicha. Iná càmita iwàwacutápiná nuémìaca áibanái icháawàanáca iináwaná ìwali càinácaalíté imànì ibáyawanáwa, iyacáiná càide iyúwa wenàiwica imichèericawa yéetácáisi íicha, idèniacáiná siúcáisede icáucawa càmiíri imáalàawa. ²⁵ Péemìacué cayábani, máiní mesúnamáita wenàiwicanái canéeyéi icáuca càmiíri imáalàawa néemiánápíná nutàacái. Yá néemiacà nàyaca nutàacái siùca, núa Dios Iirica. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, nadèniapíná nacáucawa càmiíri imáalàawa Dios yáapichawa. ²⁶ Càide iyúwa Núaniri Dios idènianá ichàiniwa yàacaténá nacáuca càmiíri imáalàawa, càita nacái idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa, núa Iirica, nùacaténá nacáuca càmiíri imáalàawa. ²⁷ Núaniri Dios idéca ichùullaca nucàlidaca èeri mìnánái iináwaná nùuwichàidánápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, núa Dios Iirica, wenàiwicacáiná nacái núa, núa asiali Dios néeséerica. ²⁸ Picácué pínáidawa máiní càulenéericani yái tàacáisi nucàlidéericuécá pirí, yáacáiná áiba èeriwa macáita yéetéeyéimiwa néemiapíná nutàacái, núa Dios Iirica, numáidacaalípiná níawa. ²⁹ Néemiacaalípiná numáidáná nía, yásí namichàacawa càlicullì iricúise. Cawinácaalí imàníyécáté cayábéeri, namichàapínacawa nàyacaténá càiripínáta Dios yáapicha, quéwa cawinácaalí imàníyécáté ibáyawanáwa, namichàapínacawa nùuwichàacaténáwa càiripínáta”, íimaca yái Jesúsca.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ Jesús íimacaté judío íiwacanánái irí: “Càmita yéewa numànica wawàsi nulínáamitawa. Nucàlidapiná wenàiwicanái iináwaná ìwali nùuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalísewa càide iyúwa Núaniri Dios ichùulianá. Nucàlidapiná nacái naináwaná ìwali machacàníiri iyú nùuwichàidáanápíná níawa, càmícáiná numàni càide iyúwa nuwàwáaná. Néese numànica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná yái ibànùèrica núa aléi èeri iriculé. ³¹ Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa máiniíná cachàinica nútá, yásí yéewaná piyúunáidacuéca canéerica iwèni meedátáni, yái nutàacáica. ³² Quéwa ìyacaté áiba icàlidéericaté nuináwaná ìwali cawinácaalí núa, yácata Juan el Bautistami. Yá núalíacawa icàlidacaté nùwali báisiiri iyú. ³³ Pibànùacatécué wenàiwica nasutácaténaté néemiawa Juan el Bautista càinácaalíté íimaca nùwali. Yáté icàlidaca nuináwaná ìwali báisiiri iyú. ³⁴ Quéwa càmíiri máini íwàwacutéeriwa nulí wenàiwicanái itàacái. Nucàlidacáitacué pirí ìwali yái tàacáisi Juan icàlidéericaté nùwali yéewanápinácué peebáidaca nutàacái nuwasàacaténácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ³⁵ Péemiacué comparación: Juan ìyacaté càide iyúwa lámpara ipucuéricawa, icànéeri wenàiwicanái ìwali. Càita Juan yéewáidacatécué pía amalácaténácué píiwitáise piyáanápínácué machacàníiri iyú. Yáté achúma èerita casíimáicatécué piwàwa péemiaca Juan itàacái. ³⁶ Quéwa ìyaca áiba wawàsi cawèniiri Juan itàacái íicha. Yái numàniirica càmíirica áiba wenàiwica idé imànica, càide iyúwa Núaniri Dios ichùulianá numànica, yácata yáasáidaca báisiiri iyúcani Dios idéca ibànùaca núa. ³⁷ Núaniri Dios, yái ibànùèrica núa, yácata nacái imàaquéericaté profetanái itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios imàacacáináaté natànàaca itàacái, éwitacué càmícáanáíta píalimá péemiaca Núaniri Dios itànica, càmítacué nacái píalimá piicácani. ³⁸ Quéwa càmítacué piwàwa peebáidaca Dios itàacái Dios ibànùèricatécué pirí, càmícáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái, núa asiali Dios ibànùèrica. ³⁹ Pidécuéca péewáidacawa cayábéeri iyú Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmalicuise piyúunáidacáinácué piyapínáca càiripináta ìwalíse yái péewáidáanácuécawa meedá Dios itàacái ìwali, quéwa Dios itàacái icàlidaca nuináwaná ìwali. ⁴⁰ Quéwa éwita Dios itàacái icàlidacáanáíta nùwali, càicáanáitacué càmita piwàwa peebáidaca nulí pidèniacaténácué picáucawa càmíiri imaaláawa Dios yáapicha. ⁴¹ “Càmita nucutá mamáalàacata wenàiwicanái naicáanápiná núa càiride iyúwa máiniirica cachàinica cháí èeri iricu. ⁴² Núalíacuéca nuicá píiwitáise. Yá núalíacawa càmítacué cáiníná piicáca Dios. ⁴³ Núaniri Dios idéca ibànùacuéca nua píatalé, quéwa càmítacué pitáida núa cayába, càmítacué nacái peebáida nutàacái. Quéwa áibacaalí péenácué yàanàa icàlidéeri yàasu tàacáisiwa meedá, yásí peebáidacuéca itàacái nutàacái íicha. ⁴⁴ Càmítacué píalimá peebáidaca

nutàacái, piwàwacáinácué meedá pimànica iyúwa pinacáiyéi iwàwáaná cayábacaténácué naicáca pía. Càmítacué piwàwa pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái abéerita Diosca, yéewacaténácué casíimáica iicáca pía. ⁴⁵ Picácué píináidawa nucháawàanápínácué piináwaná ìwali Núaniri Dios iriwa. Càmita iwàwacutá nucháawàacuéca piináwaná ìwali, ìyacáiná áiba icháawèericuécaca piináwaná ìwali, yái profeta Moisés itànèericaté tàacáisi pibáyawaná ìwalicué, éwitacué piyúunáidacáanáíta Moisés yàasu tàacáisi iwasàanápínácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴⁶ Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalicuise. Quéwa càmítacué peebáida Moisés yàasu tàacáisi báisiiri iyú. Báisicaalícué peebáidaca Moisés yàasu tàacáisitá, yá peebáidacuéca nutàacái nacáitá Moiséscaíná itànàacaté nuináwaná ìwali. ⁴⁷ Quéwa càmítacué peebáida tàacáisi profeta Moisés itànèericaté nuináwaná ìwali, íná càmita nacáicué peebáidapíná yái tàacáisi nucàlidéeripínácuéca pirí”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

6 Néesetécáwa, Jesús yàacawa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha, áibaalí íipidenéri Tiberias. Wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamiwáise àta alénacaalí yàawa, naicácináaté imànica madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica ichùniacaténá cáuláiquéeyéi. ³ Néese Jesús yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa wáapicha wía yéewáidacaléca. ⁴ Mawiénicaté Pascua yàasu èeri judíonái imànicatáicaté yàasu cultowa máiniiri iwàwacutáacawa nalí íipidenéri Pascua. ⁵ Néese Jesús iicáidaca nalí níai manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyéicawa yàatalépiná. Iná Jesús íimaca Felipe irí: —¿Alénásica yéewa wawèniaca nayáapíná níai manùbéeyéi wenàiwicaca? —íimaca yái Jesúsca. ⁶ Jesús isutáca yéemiawani yáalimáidacaténá iicáwa Felipe, yáalíacaténáwa càinácaalí Felipe íináidáanáwa, Jesúscaíná yáalíacatéwa càinácaalí imàniínápináaté wàacaténá wenàiwica iyáapíná. ⁷ Néese Felipe íimaca: —Càmita wáalimá wàaca nayáapíná. Ewita wadèniacaalí doscientos denario imanùbacatá, yái doscientos èeri iwènicatái, càicáanáíta caná yéewanáwa wawèniaca pan cayába yáaliméeripíná wàaca nayáatá, ibatàa pùubanamáanápínátá —íimaca. ⁸ Néese abéeri wéená, wía yéewáidacaléca, íipidenéri Andrés, yái Simón Pedro iméeréerica, íimaca Jesús irí: ⁹ —Iyaca cháí abéeri sùmàni idènièri cinco namanùbaca cebadéeri panca, pucháiba cubái imidecaná nacái, quéwa càmita náalimá níai manùbéeyéi wenàiwicaca —íimaca yái Andrésca. ¹⁰ Néese Jesús íimaca walí: —Pichùullacué náawinacawa canánama —íimaca yái Jesúsca. Iyacatái madécaná masicái, yá náawinacawa. Nàyaca cawàwanáta cinco mil namanùbaca asianái. Càmita waputàa càisimalénacaalí inanái, sùmanái nacái. ¹¹ Néese Jesús yeedáca níai panca icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese isubèri-

adaca nía, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca, yéewacaténá wawacùaca wenàiwicanái iríni, níái yáaw-inéeyéicawa néeni. Càita nacái Jesús imànica cubái imidecaná yáapicha, yá wawacùaca nalíni, càinácaalíté imanuíca nawàwa nayáaca. ¹² Idécanáami nayáaca cadénama, yá Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Piacué peedá yéenáimi imàaquéericawa, ipíchaná yúucacawa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Iná wàaca weedáca pan yéenáimi imàaquéericawa, yá wapuniadaca doce namanùbaca mapíiri pan yéenáimi iyú, yái imàaquéericawa cinco namanùbaca cebadéeri pan íicha. ¹⁴ Níái wenàiwicaca naicácáiná Jesús imànica yái càimírica áiba wenàiwica idé imànica, íná náimaca nalíwáaca:

—Báisíta yácata yái profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicúise, yái wacuérinápíná càide iyúwaté profeta Moisés itànàanaté tàacáisi iwali yànèeripinacaté aléi èeri iriculé —náimaca. ¹⁵ Quéwa Jesús yáalíacawa nawàwáaná náibàacani cachàiníiri iyú namàacacaténá Jesús iyúwa nàasu rey icùanápíná nía, íná Jesús yàacawa náicha dúli íinatalé iyacaténá abéerita.

Jesús camina sobre el agua

¹⁶ Táicacaalíté yàacawa, néese wía yéewáidacaléca walicùca wàacawa Galilea icalísaníná néré. ¹⁷ Néese wawàlucacawa barca iriculé, yá wadàbaca wachàbaca wàacawa abéemàalé calisa íicha wàanàacaténá Capernaum iyacàlená nérépiná. Idé catáca wàwali quéwa Jesús càimíritàacá yàanàa wàatalé. ¹⁸ Néese manuíri màladàca imichàacawa cáulicáiná ipùca wía cachàini. ¹⁹ Néese máadáini watenacaté cawàwanáta cinco kilómetro, seis kilómetro idècuni cawàwanáta, yá waicáca Jesús yèepuníiriwa úni inàniacubàa, mawiénita yàacawa wàasu barca írí. Yá cáaluca wía báawana-ma, càmicáiná wáalía waicàceni. ²⁰ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Núaquéi, picácué cáalu pía! —íimaca walí.

²¹ Néese casíimáiri iyú weedáca Jesús barca iriculé, yáta barca yànàaca wawàwacataléca wàacawa.

La gente busca a Jesús

²² Mapisáita àniwa níái manùbéeyéi wenàiwicaca wamàaquéeyéicaté abéemàalé Galilea icalísaníná íicha nawàwacaté nacutáca Jesús. Náalíacawa càmitaté Jesús yàawa wáapicha, wía yéewáidacaléca táicalémi watécaalíté yái abéeri barcaca iyéericaté néeni.

²³ Quéwa abénaméeyéi wenàiwica Tiberias iyacàlená néeseeyéi nàanàaca barca iricu mawiénita cáli írí yái cálica wenàiwica iyáacatáicaté pan idécanáamité Wáiwacali yàaca Dios írí cayábéeri. ²⁴ Néese wenàiwicanái càmicáináaté nàanàa Jesús, càmicáiná nacái nàanàa wía, wía Jesús yéewáidacaléca, ínaté nawàlucacawa madécaná barca iriculé nachàbacaténá calisa nàanàanápíná Capernaum iyacàlená néré nacutácaténáni, yái Jesúsca. Yá nachàbaca calisa.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Idécanáamité nàanàaca abéemàalé calisa íicha, yá nàanàaca Jesús. Náimaca írí:

—Pía, yéewáidéerica wía, ¿càicaalínaté pìanàa aléi?

—náimaca. ²⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, càmitàacáwa pialía péemiaca càinácaalí íimáaná yái numànírica càimírita áiba wenàiwica idé imànica. Píalífacáitacuéwa piyáacaté piyáacaléwa cadénama meedá, íná picutácuéca núa yàacàsi iwalinápíná meedá. ²⁷ Picácué máini cáinináca piicáca piyáacaléwa cháí èeri iricu imáalàapínacáináwa meedá caquialéta yái yàacàsica. Néese, iwàwacutácué cawènírica piicáca yái yàacàsica yèerica picáuca càimíri imáalàawa, yái Dios yúuleca nuèripinácuéca pírí, núa asíali Dios néeseerica. Yácáiná Núaniri Dios idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa nùacaténácué picáuca càimíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Néese náimaca Jesús írí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná? —náimaca. ²⁹ Jesús íimaca nalí:

—Dios iwàwacué peebáidaca nutàacái, núa wenàiwica Dios ibànuerica —íimaca yái Jesúsca. ³⁰ Néese nasutáca néemiawani:

—¿Càiríiná wawàsi áiba wenàiwica càimíri idé imànica pimàníripíná waicá yéewanápíná weebáidaca pitàacái? ¿Càinásica pialimá pimànica? ³¹ Wàawirináimi nayáacaté pan nacáiri èeri imanùbaca íipidenéericaté maná nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càináwàiri, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Salmos iricu: 'Imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènuniise èeri imanùbaca nayáapíná', càì profeta itànàacaté Moisés iináwaná iwali —náimaca. ³² Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, Moisés càmitaté yàa nayáapíná pan chènuniiséeri. Yácata Núaniri Dios yèericaté nalíni, èeri imanùbaca, quéwa siúcáise de yàacué pírí yái báisíiri yàacàsi chènuniiséerica. ³³ Núacata yái Dios yúule cáurica Dios yèericuéca pírí, núa iricuèricawa chènuniise, yá nùaca nacáuca càimíri imáalàawa níái èeri mìnánáca —íimaca yái Jesúsca. ³⁴ Néese nasutácani:

—Uwé, pía wayáa yái yàacàsica mamáalàacata —náimaca. ³⁵ Jesús íimaca nalí:

—Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwicanái icáuca càimíri imáalàawa. Ewita piyáacáanítacué piyáacaléwa èeri iricúiri yàacàsi, càicáaníta máapitacué pía àniwa, macàlacué nacái piwàwa àniwa. Quéwacué peebáidacaalí nulí, pimànicaalícué nacái càide iyúwa nuwàwáaná, yásí matuíbanáicuéca piwàwa Dios yáapicha càiripínáta, càide iyúwa casíimáiná wenàiwica càimíyéica máapi, càimíyéi nacái macàla iwàwa. ³⁶ Quéwa nudéca nucàlidacuéca píríni, éwitacué piicácaaníta yái numànírica, càicáanítacué càmita peebáida nutàacái mamáalàacata. ³⁷ Cawinácaalí Núaniri Dios imàaquéeyéica nùasunápíná, níata yeebáidapíná nutàacái. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái,

canácatáita núuca nuíchawa nía. ³⁸ Càmita nùanàa chènuníise numànicaténá meedá iyúwa nuwàwáaná. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa. ³⁹ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa càmita iwàwa yúucacawa nuícha abéeri nùasu wenàiwicanái yééná, Dios imàaquéeyéica yeebáidaca nutàacái. Néese Dios iwàwa numichàidaca nía yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁰ Yácáiná Núaniri Dios iwàwa nadèniaca nacáucawa càmiiri imáalàawa Dios yáapicha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Dios Iirica núa, yeebáidéeyéi nacái nutàacái. Néese numichàidapíná níawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níái judío íiwacanánáica nadàbaca natàaníca báawéeri iyú Jesús iwali íimacáinaté: “Núacata yái Dios yúuleca chènuníiseeri Dios yèericuécá pirí, nùacaténacué picáuca càmiiri imáalàawa”, íimaca. ⁴² Yá náimaca nalíwáaca:

—Yácata Jesús meedá, yái José iirimica! Wáalíaca waicáca isèenái, yáanirimi, yáatúa nacái. Ichiwaca meedá yái icàlidacáiná iricúacasawa chènuníise! —náimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picáuqué càì pitàaní piríwáaca. ⁴⁴ Abéerita Núaniri Dios imàaquéeri wenàiwica neebáidaca nutàacái, yéewanápiná nùasu wenàiwicaca nía. Yá numichàidapíná níawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁵ Profeta Isaiás itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càité íimaca: ‘Dios yéewáidapíná macái wenàiwica’, càì itànàaca. Iná yéewa macáita yéemièyéica Núaniri Dios itàacái, yéewáidéeyéi nacáiwá iwali, neebáidapíná nutàacáiwá.

⁴⁶ “Canácatàacá áiba nuícha iiquéeri Núaniri Dios. Abéerita núa, yái Dios ibànuèrica chènuníise, nudéca nuicácani. ⁴⁷ Péemiacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái idèniaca siùcáisede icáucawa càmiiri imáalàawa. ⁴⁸ Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwica icáuca càmiiri imáalàawa. ⁴⁹ Piawirináimicué nayáacaté nayáacaléwa èeri imanùbaca, yái pan nacáirica íipidenéericaté maná Dios ibànuèricaté nalí chènuníise idècunitàacá nèepunícawa manacúali yùucubàa càinàwàiri. Nayáacaté maná èeri imanùbaca, quéwa béeyéicalité nía, yáté néetácawa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetáanáwa. ⁵⁰ Quéwa nucàlidacué pirí nùwaliwa, núacata yái yàacàsica iricuèricawa chènuníise: Cawinácaalí wenàiwica iyéerica yái yàacàsica, ìyapíná càiripínáta Dios yáapicha. ⁵¹ Núacata yái yàacàsica cáurica iricuèricawa chènuníise: Cawinácaalí iyéerica yái yàacàsica cáurica, idèniapíná icáucawa càmiiri imáalàawa Dios yáapicha. Yái yàacàsica nuèripínáca nalí, yácata nuiná yái. Yá numàacapíná nuináwa nuétácaténáwa yéewanápiná èeri mìnánái nadèniaca nacáucawa càmiiri imáalàawa Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca yéewáidacaténá nía imàacáanápínaté icáucawa.

⁵² Néese níái judío íiwacanánáica nadàbaca natàaníca nalíwáaca chàinisíiri iyú. Yá néemíanicawa, náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yàaca wayáa iináwa yái asialica! —náimaca. ⁵³ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayábani, càmicaalícué piyáa nuiná, núa asiali Dios néeséerica, càmicaalícué nacái piira nuíraná, càmitacué pidèniapíná picáucawa càmiiri imáalàawa. ⁵⁴ Cawinácaalí iyéerica nuiná, iiréeri nacái nuíraná, idèniaca siùcáisede icáucawa càmiiri imáalàawa; néese numichàidapínácani yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁵⁵ Cayábéeri yàacási yái nuiná. Cayábéeri nacái nuíraná wenàiwica ìirapíná. ⁵⁶ Cawinácaalí iyéeri nuiná, iiréeri nacái nuíraná, iyaca abédanamata núapicha, núa nacái nùyaca abédanamata yáapicha. ⁵⁷ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa iyaca càiripínáta. Núa nacái nùyaca càiripínáta Núaniricáiná yàaca nucáuca. Càita nacái cawinácaalí iyéerica nuiná, yá nùaca nacái icáuca càmiiri imáalàawa. ⁵⁸ Nucàlidacué pirí nùwaliwa yái yàacàsica iricuèricawa chènuníise. Yái yàacàsica càmiiricata càide iyúwa maná yái pan nacáirica piawirináimi iyéericatécué, quéwaté béeyéicalí nía, yá néetácatéwa càmicáiná yéewa maná yàaca nacáuca càmiiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí iyéerica yái yàacàsica nuèripínáca irí, idèniapíná icáucawa càmiiri imáalàawa —càì Jesús icàlidaca nalí comparación, yéewáidacaténá nía iwàwacutáanápínaté imàacaca icáucawa yéewacaténá yàasu wenàiwica nadèniaca nacáucawa càmiiri imáalàawa.

⁵⁹ Càité Jesús yéewáidaca judíonái nàwacáidáyacaalítéwa néewáidacàalu iricuwa Capernaum iyacàlená néeni.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Néeseté manùbéeyéi néená níái yèepuníiyéicatéwa Jesús yáapicha quéechatécáwa, idècanáamité néemiacaca Jesús itàacái yéewáidéerica iyú nía, yá náimaca nalíwáaca:

—Máiní càulenáca weebáidaca yái tàacáisi icàlidéerica walí. ICanáca wawàwa weebáidaca itàacái! —náimaca. ⁶¹ Quéwa Jesús yáalíacawa natàaníca báawéeri iyú itàacái iwali. Yá íimaca nalí:

—¿Cánacué báawa péemiacani, yái nucàlidéericuécá pirí? ⁶² Néese, ¿càinásicué piináidacawa piicácaalícué núa, asiali Dios néeséerica, numichàacawa chènuniré àniwa, aléera nùyacataléca bàaluité? ⁶³ Abéerita Espíritu Santo yèeri wenàiwica icáuca càmiiri imáalàawa. Canácaalí Espíritu Santotá, yásí canéerica iwèni meedá yái nuínacatá. Yái comparación nucàlidéericuécá pirí yàacási iwali íimáanáca Espíritu Santo yàacuécá picáuca càmiiri imáalàawa peebáidacaalícué nutàacái báisíiri iyú. Càmita íimáaná iwàwacutácué piyáaca nuinásiwa. ⁶⁴ Quéwa nàyaca abenaméeyéi pèewi càmiíyèipíná idèniaca icáucawa càmiiri imáalàawa càmicáiná neebáida nutàacái —íimaca yái Jesúsca. Càì Jesús íimaca yácáiná idàbacatáiseté imáidaca yéewáidacalénáiwá quéechatécáwa, yáté yáalíacawa cawinácaalí nía càmiíyèipínacaté yeebáida itàacái, yáalí nacáiwá chánácaalí wééná itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni. ⁶⁵ Néese Jesús íimaca nalí nacái:

—Iná nudéca núcàlidacuéca piríni canácata yáal-iméeri nùasu wenàiwicapiná càmicaalícáwa Núaniri Dios imàaca yeebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁶ Néese madécaná néená níai yèepuníyécátéwa quéechatécáwa Jesús yáapicha nèepùacawa íicha. Càmita quirínama nàacawa yáapicha. ⁶⁷ Néese Jesús isutáca yéemiawa wía, wía yéewáidacaléca, doce wamanùbaca. Yá íimaca walí:

—¿Néenicué nacái pía yèeyéipináta nacáíwa? —íimaca yái Jesúsca. ⁶⁸ Quéwa Simón Pedro íimaca irí:

—Wáiwacali, canácata áiba yéewáidéeri wía. Abéerita pía icàlidéeri walí càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wadèniacaténá wacáucawa càníiri imáalàawa. ⁶⁹ Weebáidaca pitàacái. Wáalíaca nacái mabáyawanéeri Mesíasca pía, yái wacuèrináca, yái cáuri Dios Íirica —íimaca yái Pedroca. ⁷⁰ Jesús íimaca walí:

—Nudéca nuedácuéca pía, píacué docéeyéica imanùbaca. Quéwa abéeri péenacué Satanás yàasu —íimaca yái Jesúsca.

⁷¹ Càité Jesús icàlidaca Judas iwali, yái Simón Iscariote ìirimi. Ewita abéeri wéenácánítani, wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càicáaníta Judas itéenápinácaté Jesús yúuwidenái náibàacaténáni.

Los hermanos de Jesús no creían en él

7 Néese Jesús yèepunícatéwa Galilea yàasu cáli íinatabàa. Càmitaté iwàwa iyaca Judea yàasu cáli íinata, níacáiná judío íiwacanánái nawàwacaté nanúacani. ² Quéwa mawiénicaté judíonái yàasu culto abéeri semanéerica íipidenéeri Enramadas, nàyacaténáté capiima irícu. ³ Iná Jesús yéenanái náimaca irí:

—Picá piyamáawa cháí, néese píawa Judea yàasu cáli néré yéewacaténá píasu wenàiwica iyéeyéica néeni naicáca yái pimàníiricaca càníirica áiba wenàiwica idé imànica. ⁴ Aiba iwàwacaalí manùba wenàiwica náalía naicácani, néese càmita imàni wawàsi ibàacanéeri iyú. Báisícaalí píalimá pimànica yái càníirica wenàiwica idé imànica, yá iwàwacutá pimànicanani manùba wenàiwica yàacuéseemi —náimaca. ⁵ Càica Jesús yéenanái icàlidaca iríni, càmicáiná nacái neebáida irí. ⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitàacá nuénáíwaná yàanàa, quéwacué píalimá píibaidaca píasu wawàsiwa macái èeri imanùbaca.

⁷ Aibanái èeri mìnánái càníiyéica yeebáida nutàacái càmitacué yéewa báawaca naicáca pía, quéwa báawaca naicáca núa numàacacáiná náalíacawa nabáyawaná iwaliwa. ⁸ Piacuéwa culto néré, núa quéwa càmitàacá nùawa siùca, càmicáinátaacá nuénáíwaná yàanàa cayába —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese idécanáami càicàlidaca nalíni, yá Jesús iyamáacawa náicha Galilea yàasu cáli néré.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Néeseté idécanáami Jesús yéenanái yàacawa, yá Jesús yàacawa nacái Jerusalén iyacàlená nérépiná. Càmita quéwa yàawa manùba wenàiwica yáapicha; yàacawa batéwa ibàacanéeri iyú. ¹¹ Néese judío íiwa-

canánái nacutácani culto yaalí, Jerusalén iyacàlená irícu. Yá nasutáidaca néemiawa wenàiwicanái:

—¿Alénásica yáara asialica? —náimaca. ¹² Nía nacái wenàiwicaca natàanica ibàacanéeri iyú nalíwáaca Jesús iwali: “Cayábéeri íiwitáise”, náimaca. Quéwa áibanái náimaca: “Càmíirita cayába, ichiwáidacáiná wenàiwica meedá”, náimaca. ¹³ Quéwa macáita natàanica Jesús iwali ibàacanéeri iyú cáalucáiná naicáca judío íiwanacánái, níai báawéeyéica iicáca Jesús. ¹⁴ Idècunitàacá namànica culto semana iwaliabàacatái, yáté Jesús iwàlùacawa templo irículé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. ¹⁵ Níai judío íiwacanánáica náináidacawa manúsiwata néemiaca Jesús yéewáidáaná. Yá náimaca iwali:

—¿Canéeri iwèni meedá yàasu tàacáisi càmicáinaté yéewáidawa wàasu escuela irícu! —náimaca nawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Jesús íicha.

¹⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—Yái nuéwáidéericuéca pía iwali càníirita nùasu tàacáisi. Núcàlidacué pirí yàasu tàacáisi yái Núaniri Dios, yái ibànuerica núa. ¹⁷ Aibacaalí iwàwa imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yáalíacawa nuéwáidaca nía Dios yàasu tàacáisi iyú; náalía nacáíwa càmita nuéwáida nía nùasu tàacáisi iyúwa meedá. ¹⁸ Cawínacaalí itàaníirica íiwitáise iyúwa meedá iwàwa wenàiwicanái yàaca íimiétacaná, quéwa núa iwàwéeri wenàiwicanái yàaca Núaniri Dios íimiétacaná, yái ibànuerica núa. Iná nutàanica báisiiri iyú, núacáináta yái báisiirica, càmita nacái nuchíwa.

¹⁹ “Profeta Moisés icàlidacaté píawirináimicué iríni càinácaalí Dios iwàwáanácué pimànica. Quéwa canácatacué pèewi áiba imàníirica càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¿Cánácué piwàwa pinúaca núa? —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níai wenàiwicanáica náimaca irí:

—¿Demonio iyaca piwàwalicu idacuèri píiwitáise, íná máiwitáiseca pía meedá! ¿Canácata iwàwéeri inúaca pía! —náimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Macáitacué píináidacawa manúsiwata píicáidaca yái numàníiricaté áiba sábado bàaluité piyamáidacatáicucawa, nuchùnìacaalíté cáuláiquéeri asíali, íná báawacuéca píicáca núa numànicáiná yái wawàsi píiméericuéca iwali càníiricaca Dios imàaca wamànica sábado irícu judíonái iyamáidacatáicawa. ²² Quéwa Dios imàacaca wáibaidaca sábado irícu iwàwacutácaalí wamànica áiba cayábéeri wawàsi Dios ichùulìerica wamànica. Càita iyaca circuncisiónca. Profeta Moisés yéewáidacaté nía circuncisión iwali, càide iyúwaté wàawirináimi imànínáté circuncisión néenibe asíanái iríwa madécaná camuí Moisés ipíchawáise. Yái Moisés yéewáidacaté nía iwàwacutáanácué pimànica circuncisión sùmài irí abéeri semana idénáami imusúaca iicá èeri éwita iyacáaníta sábado piyamáidacatáicucawa. Iná pimànicuéca circuncisión péenibe asíanái iríwa càinácaalí èeri iwàwacutácatáicué pimànicanani, yéewacaténácué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùulianá. ²³ Càita pimànicuéca càide iyúwa profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi Dios inùmallicuíse, yá pimànicuéca circuncisión péenibe asíanái iríwa

éwitacué iwàwacutácaaníta pimànicani sábadu iricu wayamáidacatáicawa, idèniacaalí abéeri semana yái sùmàica. Néese, ¿cánacué báawa piwàwa núapicha ìwaliise yái nuchùnianáca macái iiná yáara asialica cáuláiquéerimica sábadu piyamáidacatáicucawa?²⁴ Picácué picháawàa wenàiwica iináwaná ìwali ipíchawáisecué pialía nàwali cayába càinácaalí namàniiná. Iwàwacutácué piináidacawa cáalíacáiri iyú ipíchawáise picàlidacuéca naináwaná ìwali. Néese, pitàanicué báisiiri iyú —íimaca yái Jesúsca.

Jesús habla de su origen

²⁵ Idécanaamité néemiaca Jesús íimáaná, néese abé-naméeyéi iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—Íyácata Jesús, yái asiali judío íiwacanánái nacutéerica nanúacaténái!²⁶ Piicácué yái, itànica iyúwa iwàwáaná itànica macái wenàiwica yàacuésemi, quéwa wáiwacanánái càmita nàalàa cachàiniiri iyúni. Cawàwanáta wáiwacanánái nàináidacawa ìwali Mesíascani, wacuèrinápiná wía judíoca, Dios ibànuèrica walí.²⁷ Quéwa càmita yéewa Mesíascani, wáalíacáináwa ácatáiséericaalí yái asialica, quéwa Mesías yàanàacaalípiná, yá canáca yáaliéripiná ìwali síisáanéericaalíni —náimaca.²⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwica templo iricu, yá yéemiaca yái náiméerica ìwali. Néese Jesús íimaca cachàiniiri iyú:

—Piyúunáidacuéca pialíacawa nùwali. Piyúunáidacué nacái pialíacawa síisáanéericaalí núa. Quéwa càmita nùanàa numànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná, néese nudéca nùanàaca Dios ibànucáiná núa, yái Dios báisiirica, càmíiricué pialía ìwali.²⁹ Núalíaca Dios ìwali nùanàacáiná yàatanáise. Ibànùa nacái núa néese —íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Néese judío íiwacanánái nawàwa náucaca Jesús presoíyéi ibànaliculé, quéwa càmítaté náibàani càmicáináatàacá Jesús yéenáiwana yàanàa nanúacatáipinácaténi.³¹ Quéwa madécaná wenàiwica neebáidaca Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànùèrica nalí. Yá náimaca nalíwáaca:

—Iwàwacutá Mesíascani yái asialica imànicáiná macái íiwitáaná yái càmíirica áiba wenàiwica idé imànica càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalicuise, yái Mesías yàanèeripinácaté icùacaténá wía, wía israelitaca —náimaca.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Néeseté abénaméeyéi fariseo néemiaca wenàiwicanái itànica ibàacanéeri iyú nalíwáaca Jesús ìwali. Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái yáapicha nabànùaca nàasu úwináywa icuèyéica templo náibàacaténá Jesús náucáanápináni presoíyéi ibànaliculé.

³³ Iná Jesús íimaca:

—Nùyacué pèewi achúma èerita. Néese nuèpùacawa Dios yàataléwa yái ibànùèricaté núa.³⁴ Néese picutápinácué núawa, quéwacué càmita pidé pianàaca núawa càmicáinácué yéewa pianàaca néré nùya-

catalépináca —íimaca yái Jesúsca.³⁵ Néese judiónái náimaca nasutáca néemiaca níawáaca:

—¿Alénásica yàawa yái asialica càmicatalépinácasawadé wàanàacani? Cawàwanáta yàacawa wéenanái yàatalé iyéeyéica càmíiyéi judío yèewiré yéewáidacaténá càmíiyéi judío. Quéwa canápináta meedá yàacawa, càmicáiná neebáida itàacái.³⁶ ¿Càinástica íimáaná? 'Picutápinácué núawa quéwacué càmita pidé pianàaca núawa càmicáinácué yéewa pianàaca néré nùyacatalépináca', càì íimaca —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná.

Ríos de agua viva

³⁷ Aiba èerité namàalàidàanápiná namànica culto, máiniiri iwàwacutáca nali yái èerica. Yá Jesús ibàlùacawa nàacuésemi, yá íimaca cachàiniiri iyú, icàlidaca nalí comparación:

—Piwàwacaalícué picáucawa càmíiri imáalàawa càide iyúwa macàléyeyéi iwàwa nawàwacaalí úni, néese peebáidacué nutàacái. Yásí nùacué picáuca càmíiri imáalàawa, càide iyúwa wàacaalí nàiraca úni, cawinácaalí macàléyeyéica iwàwa.³⁸ Càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta itànèericaté Dios inùmalicuise, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, idèniapiná cáuri úni iwàwalicuwa, yái úni cáurica yèerica ícauca càmíiri imáalàawa càide iyúwa cayábéeri únibàa depuúwéeri canácatáita chuini —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús icàlidaca nalí yái comparaciónca yéewáidacaténá nía Espíritu Santo ìwali, yái icuèripinácaté náiwitáise cawinácaalí yeebáidéyeyéica Jesús itàacái. Yái úni cáurica íimáanáca càicanide iyúwa Espíritu Santo. Quéwa néenialíté càmítacá Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri iriculé càmicáináatécá Jesús yéetáwa, càmicaalítécá nacái imichàawa chènuniré iyacaténá cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha. Ináté càmítacá yéewa Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri iriculé.

División entre la gente

⁴⁰ Néeseté abénaméeyéi néená níai wenàiwicaca idécanáami néemiaca Jesús itàacái, yá náimaca:

—Báiscata profetacani yái Jesúsca, càide iyúwa profeta Moisés itànàanáaté tàacáisi profeta ìwali yàanèeripinácaté yéewáidacaténá wía —náimaca.

⁴¹ Aibanái íimaca:

—Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànùèrica walí, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái íima:

—Càmita yéewa wacuèrinápiná Mesías yàanàaca Galilea yàasu cáli néese.⁴² Iwàwacutá rey David itaquérinámicaní yái Mesíasca, càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná profetanái itànèericaté. Iwàwacutá nacái imusúaca iicá èeri Belén iyacàlená iricu, yái yàcaléca David imusúacatalécaté iicá èeri. Quéwa yái asialica Jesús, Nazaret iyacàlená néeséeri meedá. Iná càmita yéewa Mesíascani —náimaca, càmicáináte néemiaca Jesús iináwaná ìwali imusúacaté iicá èeri Belén iyacàlená iricu, rey David itaquérinámi nacáicani, yái Jesúsca.⁴³ Càita nàináidacawa Jesús ìwali, iná càmita

abédanama náiwitáise náapichawáaca níái wenàiwica-ca. ⁴⁴ Aibanái nawàwa náibàacani quéwa càmitaté náibàani.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Néeseeté úwinái icuèyéica templo nèepùacawa fariseonái yàatalé, sacerdote íiwacanánái nacái. Yá náimaca úwinái irí:

—¿Cánácué càmita pité néeseeni? —náimaca.

⁴⁶ Néese úwinái íimaca nalí:

—[Canátàacá áiba wenàiwica itàanírira àta siùca nacáide càide iyúwa itàaníná yáara asialica! —náimaca. ⁴⁷ Néese fariseonái náimaca nalí:

—¿Pimàacasicué ichiwáidaca pía nacái càide iyúwa ichiwáidáan áibanái? ⁴⁸ Canácata wéena wía náiwacanánáica, wía nacái fariseoca, canácata wéena yeebáidéeri itàacái. ⁴⁹ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, canéeyéica iwèni meedá nía, càmiyéi yáaliawa Dios itàacái iwali, Dios yúuquéeyéipiná íchawa meedá —náimaca.

⁵⁰ Néese Nicodemo yái fariseo ipáchiéricaté Jesús yàatalé áiba catá iyaca néeni fariseonái yèewi, judío íiwacanánái nacái. Yá Nicodemo íimaca nalí:

⁵¹ —Dios itàacái càmita ibatàa wanúaca wenàiwica àta wéemiacataléta icàlidaca iináwanáwa, wáaliacaténáwa iwali yái imàniínáca —íimaca yái Nicodemo-ca. ⁵² Néese náimaca Nicodemo irí:

—¿Píatasica Galilea yàasu cáli néeseéri nacái? Pitàanica máiwitáiseeri iyú meedá càide iyúwa canéeyéi iwèni Galilea yàasu cáli néeseyéica. Pía péewáidacawa Dios itàacái iwali profetanái itànèericaté, yásí píaliacawa canáca profeta imusuéricatéwa Galilea yàasu cáli néese —náimaca naimáichacáinaté abenaméeyéi profeta nàanàacaté Galilea yàasu cáli néese. ⁵³ Néese nèepùacawa macáita nacapèe néréwa.

La mujer adúltera

8 Quéwa Jesús yàacatéwa dúli néré íipidenéechúa Olivos, íimáanaca olivo inàlimaná. ² Néese mapisáita àniwa amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yèepùacawa templo néré. Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa yàatalé, yá Jesús yáawinacawa yéewáidacaténá nía.

³ Néese abenaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo iricu, fariseonái nacái natéca inanái Jesús yàatalé, abéechúa inanái caníríchúa. Nàanàacaté úa idècunitàacá uimáca áiba asiali yáapicha càmiírira unírísíwa. Yá nabàlùadaca úa nàacuéseemi níái iyéeyéica néeni.

⁴ Yá náimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wenàiwica, wadéca wàanàaca úái inanáica idècunitàacá uimáca áiba asiali yáapicha càmiírira unírísíwa. ⁵ Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise íimaca iwàwacutáanápina wanúaca úa íba iyú cawinácaalí inanái iiméechúaca áiba asiali yáapicha càmiírira unírísíwa. Néeni pía, ¿càinásica píimaca úwali úái inanáica? —náimaca.

⁶ Nasutáca néemiawa Jesús yéewanápiná náalimáidaca naicáwa Jesús nacháawàacaténá iináwaná iwali itàacái iwaliisewa. Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli iwali icáapi ipùata iyúwa. ⁷ Quéwa nasutáca néemiawa Jesús mamáalàacata. Néese Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa, yá íimaca nalí:

—Néeni, cawinácaalícué péenáquéi mabáyawanéeri, yásí iwàwacutá idàbaca inúaca úa íba iyú —íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli iwali àniwa icáapi ipùata iyúwa. ⁹ Quéwa idécanáami néemiacani, yá nadàbaca nawàwalica macái báawéeri namàniírira, Dios imàacacáiná nawàwalica nabáyawanáwa. Yá nàacawa náicha abéerinamata namanùbaca iyúwa. Níái béeyéica náicha canánama, yá idàbaca nàacawa náicha quéechacáwa, néese ùuculiyéi nàacawa náicha. Idécanáamité fariseonái macáita nèepùacawa náicha, yá Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa. Yá iicáca úái inanáica ibàlùechúacawa abéechúata.

¹⁰ Néese Jesús isutáca yéemiawa úa:

—¿Néeni níái icháawèeyéica piináwaná iwali? ¿Canátasica iwàwéeri inúaca pía pibáyawaná iwaliisewa? —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Néese úumaca Jesús irí:

—Nuíwacali, canácata iwàwéeri yúuwichàidaca núa —úumaca. Néese Jesús íimaca ulí:

—Uwé, núa nacái càmita nùuwichàida pía. Siùcade piawa, picá pimàni pibáyawanáwa àniwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús, la luz del mundo

¹² Néeseeté wenàiwicanái iwacáidáyacacawa Jesús yàatalé àniwa, yá íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Càica núade iyúwa camalási cháí èeri iricu nuéwáidacáiná èeri mìnánái náalíacaténá Dios iwali. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càmita nèepuníwa catéeri náiwitáise yáapichawa iyúwa wenàiwica càmiyéica yáali Dios iwali, íná càmita namàni mamáalàacata nabáyawanáwa. Néese, amaláca numànica náiwitáise, náalíacaténá Dios iwali, nùacáiná nacáuca càmiiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese fariseonái náimaca Jesús irí:

—Canéeri iwèni meedá pitàacái picàlidacáiná piináwaná iwaliwata, íná caná yéewaná wenàiwica yáaliacawa asásí básiacaalíni —náimaca. ¹⁴ Jesús íimaca nalí:

—Cawèniiriquéi yái nucàlidéerica éwita nucàlidacáaníta nuináwaná iwaliwani, núaliacáináwa síisáanacaalí nùanàa, núali nacáwa alénacaalípiná nùawa. Quéwa càmitacué píaliawa síisáanacaalí nùanàaca, alénacaalí nacái nùapináwa. ¹⁵ Pidécuéca píimaca áibanái iwali iwàwacutáanása Dios yúuwichàidaca nía nabáyawaná iwaliisewa. Quéwa píináidacuéca meedáwa èeri mìnánái íiwitáise iyú. Néese càmita càni nuínáidacawa. Càmita nacái nuémia naináwaná iwali cháí èeri iricu nùuwichàidacaténá nía. ¹⁶ Quéwa núumacaalí siùca nàwalitá iwàwacutáaná nùuwichàidaca níatá, yásí nùuwichàidaca nía machacàníri iyútá,

càmicáiná nuínáidawa nulínáamitawa nuuwichàidáanápíná níatá, néese nuínáidacawa abédanamata Núaniri Dios yáapichawa càide iyúwa iwàwáaná. ¹⁷ Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluité íimaca: Abédanamacaalí pucháiba wenàiwica íiwitáise náapichawáaca nacàlidáanápíná áibanái iináwaná ìwali, yásí cawènica nataacái. ¹⁸ Uwé, nàyaca pucháiba icàlidéeyéica nuináwaná ìwali cawinácaalí núa: Núcata icàlidéerica nuináwaná ìwaliwa, yácata nacái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, icàlida nacái nuináwaná ìwali cawinácaalí núa. Yá abédanamacata wáiwitáise wáapichawáaca, íná yéewa cawènírica wataacái pucháibacáiná wía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese náimaca Jesús irí:

—Wadéca wéemiaca piináwaná ìwali càmita píaliawa cawinácaalíté pianirimica —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Núalíacawa càmitacué píaliawa cawinácaalí núa, càiná nacái nuíwítáise. Núalíacawa nacái càmitacué píalí Núaniri Dios ìwali. Píalíacaalícuéwa cawinácaalí núa, yá píalíacuécawa nacái Núaniri Dios ìwalítá —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Càité Jesús íimaca idècunitàacá yéewáidaca wenàiwicanái templo iricu, mawiénita ofrenda yàalu irí náu-cacataléca nàasu platawa namàaquéericaté Dios irípiná ofrenda iyú. Quéwa càmitaté náibàani càmicáinátcéwá Jesús yéenáiwana yàanà nanúacatáipínaténi.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa, níái judío íiwacanánaica:

—Yá núcawa mesúnamáita, néese picutápinácué núawa, nuwasàcaténácué píá yúuwichàacáisi íicha, quéwa càmitacué pidé pianàaca núa, íná péetápinácuécawa méetàuculé Dios íicha píbayawaná yáapichacuéwa. Núcawa aléera canácatalépináca yéewanácué piwàlùacawa —íimaca yái Jesúsca.

²² Néese judío íiwacanánaí náimaca nalíwáaca:

—Cawàwanáta inúapínaca yáawawa íná càí íimaca yàanápínawa alénacaalí caná yéewaná wawàlùacawa —náimaca naicánaica Jesús iquíniná. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Eeri minanáicuéca píá, quéwa núaquéi chènuníiséeri. Piyacuéca cháí èeri iricu quéwa càmita èeri minali núa. ²⁴ Iná nudéca núumacuéca píri péetáanápínacawa méetàuculé Dios íicha píbayawaná yáapichawa. Càmicaalícué peebáida iyúwa núumáanácué píri cawinácaalí núa, yásí péetácuécawa píbayawaná yáapichawa —íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese náimaca Jesús irí:

—¿Cawiná píá? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Nudàbacaalíté nuéwáidaca wenàiwica, nucàlidacatécué píri ní mamáalàacata nuináwanáwa cawinácaalí núa. Siúcade canápináta meedá nutàanicuécawa píapicha càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái.

²⁶ Iyaca madécaná wawàsi nucàlidacaténácué píri péemiacaténácué píbayawaná ìwaliwa. Quéwa yái

ibànuèrica núa itàaníca báisiíri iyú, yá nacái tàacáisi nucàlidéerica èeri minanáí irí yácata tàacáisi nuemièrica icàlidaca, yái ibànuèrica núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Quéwa níái judío íiwacanánaica càmita náalíawa Jesús icàlidaca ìyaca Yáaniri Dios ìwaliwa. ²⁸ Iná Jesús íimaca nalí:

—Pimichàidacaalípinácué núa cruz ìwali pinúacaténácué núa, núa asialí Dios néeséerica, yásí píalíacuécawa núwali núcata yái càide iyúwacué núumáaná píri. Píalíapínácué nacáíwa càmita numàni wawàsi nulínáamitawa, néese, nucàlidaca càide iyúwa Núaniri Dios yéewáidáaná núa. ²⁹ Yái Núaniri Dios ibànuèrica núa ìyaca núapicha. Càmita Núaniri imàaca núa abéerita numànicáiná mamáalàacata càide iyúwa iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Jesús idécanáami càí íimaca, yá madécaná wenàiwica neebáidaca itàacái.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Néeseté Jesús íimaca nalí abenaméeyéi judío icàlidéeyéica neebáidáanása itàacái:

—Peebáidacaalícué mamáalàacata nutàacái pimànicaténácué càide iyúwa nuchùlianácué píá, yásí nuéwáidacalécuéca píá báisiíri iyú. ³² Yásí píalíacuécawa ìwali yái nutàacái báisiírica. Yá nutàacái báisiírica iwasàpinácué píawa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca irí:

—Wíaquéi Abraham itaquénáinámi, canácatáita áibanái yàasu wenàiwica wía. [Canáca yéewaná píimaca walí piwasàanápínása wíawa! —náimaca. ³⁴ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, cawinácaalí imàniyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, namànica meedá càide iyúwa nabáyawaná ichùlianá nía, càide iyúwa áibanái wenàiwica íibaidáaná mawèníri iyú náiwacali íriwa, yàasu wenàiwicacáiná nía. ³⁵ Náiwacali càmita íima yàasu wenàiwica ìwaliwa: ‘Nuénásàiriquéi’, càmita íimaca. Néese íimaca yéenibe ìwaliwa: ‘Nuírca yái’, càí íimaca. ³⁶ Iná núa Dios Íirica, nuwasàacaalícué píá píbayawaná íichawa, yásí càmitacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa píbayawaná ichùlianácué píá, Dios yéenibecáinácué píá báisíta. ³⁷ Núalíacawa Abraham itaquénáinámicuécawa píá, quéwa piwàwacué pinúaca núa càmicáinácué peebáida nutàacái.

³⁸ Nucàlidacué píri ìwali yái báisiíri tàacáisica Núaniri Dios yáasáidéerica nulí. Quéwa núalíacawa pimànicuécawa càide iyúwa píaniri íimáanácué píri —íimaca yái Jesúsca. ³⁹ Náimaca Jesús irí:

—Abrahamquéi wàawirimica, canáca áiba wáaniri —náimaca. Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué Abraham itaquénáinámicuécawa píá piwàwalicúsewatá, yá pimànicuécawa càide iyúwaté Abraham imàniínatá. ⁴⁰ Quéwa éwita nucàlidacáanítacué píri báisiíri iyúni càide iyúwa Dios yéewáidáaná núa, càicáaníta piwàwacué pinúaca núa meedá. [Càmitaté Abraham iwàwa inúaca wenàiwica Dios ibànuéyéicaté Abraham yàatalé! ⁴¹ Pimànicuécawa meedá càide iyúwa

píaniri imàníiná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Càmíiyéica wáatúa yéenibe úalani iricuise wíaquéi. Wadènia abéerita Wáaniriwa wèerica icàaluíniná, yái Diosca. Càmita wáuca wáichawani wàacaténá ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíniná —náimaca. ⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalcué Diosquéi píaniricatá, yásí cáininácuéca piicáca núatá, Dios néeseéricáiná núa, iyéerica cháí. Càmita nùanàa nùasu wawási ìwaliwa meedá, néese Dioscata yái ibànuèrica núa numànicaténá càide iyúwa iwàwáaná. ⁴³ ¿Cánácué càmita pialimá pialíaca péemiaca yái nucàlidéericuéca pírí? Núalíacawa càmitacué meedá piwàwa peebáidaca nutàacái, íná càmitacué pialimá pialíaca péemiaca càinácaalí íimáaná. ⁴⁴ Píaniricué yácata Satanásca. Píacué nacái yàasu wenàiwica. Piwàwacué nacái pimànica càide iyúwa iwàwáaná. Satanás idéca iwàwaca inúaca wenàiwica mamáalàacata èeri idàbacatáisewa àta siùca nacáide. Càmita íináidawa báisíiri tàacáisi ìwali, báawacáiná Satanás iicàcani. Itàanica yáawamita chiwái mamáalàacata càide iyúwa íiwitáise iyáaná, cachiwéericáiná meedáni. Yácata chiwái yáanirica, yái Satanásca, imàacacáiná wenàiwica itàanica chiwái. ⁴⁵ Quéwa nucàlidacáinácué pírí báisíiri tàacáisi, íná càmitacué peebáida nutàacái. ⁴⁶ Macáitacué pialíacawa nùwali mabáyawanéerica núa. Nucàlidacué pírí báisíiri iyúni, íná ¿cánácué càmita peebáida nutàacái? ⁴⁷ Dios yéenibe neebáidaca itàacái quéwa càmitacué Dios yéenibe pía, íná càmitacué piwàwa peebáidaca itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Báisíta wacàlidacaté pìwali machacàníiri iyúni wáimacaalíte pìwali samaritanosàirica pía, càníiri judío ìiri meedá. Iyaca nacái demonio piwàwalicu idacuèrica píiwitáise, íná máiwitáiseca pía meedá —náimaca.

⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—Canáca demonio nuwàwalicu. Yái numàníirica numànicani núsáidacaténá cayábéerica Núaniri Dios yéewanápiná wenàiwicanái yàaca icàaluíniná. Quéwa càmitacué piicá núa cáimiétaquéeri iyú. ⁵⁰ Càmita nucatá wenàiwica nacàlidacaténá cayábéeri nùwali, quéwa Núaniri Dios iwàwaca wenàiwicanái yàaca nulí cayábéeri, yá Dios yáasáidapiná cawinácaalí cabáyawanéeyéi. ⁵¹ Péemiacué cayábani, cawinácaalí wenàiwica imàníirica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idèniaca siúcáise icáucawa càníiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ⁵² Néese judío íiwacanánái íimaca irí:

—Siùca wáalíacawa báisíiri iyú demonio iyaca piwàwalicu. Néetácatéwa macáita profetaca icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuise bàaluité, Abraham nacái yéetácatéwa. Néese, ¿cáná càì píimaca: 'Cawinácaalí imàníirica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idèniaca siúcáise icáucawa càníiri imáalàawa', cáná càì píimaca? ⁵³ Píia càníiri cachàini íicha yái wàawirimi Abrahamca! Abraham yéetácatéwa, nía nacái profetaca néetácatéwa nacái. Càmita yéewa cachàiníiri náicha

pía. [Càmita máini cachàiníirica pía càide iyúwa piyúunáidáaná! —náimaca. ⁵⁴ Jesús íimaca nalí:

—Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa cayábéerica núatá, yásí canéerica iwèni meedátáni, yái nutàacáica. Quéwa Núaniri Dios icàlidaca nùwali cayábéerica núa, yácata Dios picàlidéericué ìwali Picuèrinásacué Dioscani. ⁵⁵ Quéwa càmitacué pialíaca Dios ìwali càinácaalí íiwitáise iyaca. Núacata yái yáaliéerica Dios ìwali. Núumacaalí càmitasa núalíaca Dios ìwalítá, yásí nucàlidaca nuchiwawatá càide iyúwacué pía. Quéwa núalíaca Dios ìwali báisíiri iyú, nuebáida nacái càide iyúwa íimáaná. ⁵⁶ Píawirimicué Abraham casíimáica iwàwa bàaluité Dios imàacacáinaté Abraham yáalíacawa nuénáiwánápiná ìwali, nùanàcatáipinaté aléi èeri iriculé. Yaté Abraham yáalíacawa nùanàanápinaté, íná yéewa casíimáicaté Abraham iwàwa manuísíwata —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁷ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Càmitàacá pidènia cincuenta camuí. Càmita yéewa pidé piicáca wàawirimi Abraham, Abrahamcáiná iyacaté néese siùca dos mil camuí —náimaca. ⁵⁸ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayábani, núacata yái iyéericaté càiripinatá ipíchawáiseté Abraham imusúaca iicá èeri, núacáiná yái Diosca —íimaca yái Jesúsca icàlidacaténá íináwanáwa Dioscani, yái càníirica imáalàawa.

⁵⁹ Néese náibàaca íba nanúacaténá Jesús íba iyú quéwa Jesús ibàacawa náicha. Yá imusúacawa templo iricuise. Yá yàacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewibàa; càité Jesús ichàbacawa náicha.

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

9 Néeseté Jesús idècunitàacá yèepunícawa áibalépiná wáapicha wía yéewáidacaléca, yá iicáca matuíri asiali. Quéwa yáta asáináni matuírita. ² Néese wasutáca wéemiawa Jesús, wía yéewáidacaléca. Wáimaca irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica imusúawa matuíri iyú yái asialica? ¿Isèenái ibáyawaná ìwalíisesica càì matuíca yái asialica, càmicaalí nacái, ibáyawaná ìwalíisetasicawa? —wáimaca. ³ Néese Jesús íimaca walí:

—Càmita ibáyawaná ìwalíisewéera, càmita nacái isèenái ibáyawaná ìwalíisewéera. Yái asialica imusúacawa matuíri iyú yéewanápiná macái wenàiwica yáalíacawa Dios ichùnìacani, naicàcaténá Dios cáimiétaquéeri iyú. ⁴ Péemiacué comparación: Iwàwacutá wenàiwica náibaidaca èeríapi idècunitàacá amaláca nawicáu. Catácaalí nàwali, yá càmita náalimá náibaidaca. Càita nacái iwàwacutácué wamànica cayábéeri siùca èeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa. Nuénáiwana yàanàaca mesúnamáita nuétácatáipináwa, néese càmita yéewa nuíibaidaca. ⁵ Idècunitàacá nùyaca cháí èeri iricu, yá càica núade iyúwa camalási icànéeri wenàiwica ìwali, amalácainá numànica náiwitáise náalífacaténá Dios ìwali —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese Jesús idècanáami càì íimaca, néese yàapísáidaca cáli yèewiré. Yá yèewiadaca cáli isàbecaténáni.

Néese ipusúaca cáli matuíri ituí íimami ìwali. ⁷ Néese Jesús íimaca irí:

—Pia píibaca pituíwa úni yáaculé namusúadacatáise-ca úni íipidenéeri Siloé náiquéericaté cáli yèewiré —íimaca yái Jesúsca. (Yái íipidenéerica Siloé íimáanáca: “Ibànuèri”.) Néese matuíri yàaca íibaca yáawawa néré. Néese idécanáami yèepùacawa icapèe néréwa, yá catuícáni. ⁸ Néese áibanái wenàiwica matuírimi imanùbancanái naicácani. Aibanái nacái náalíaca naicácani naicácaínaté isutáca plata wenàiwica íicha iwèniacaténaté iyáapínáwa. Néese níái yáaliyéica iicácani nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càmitasica yái asialica matuíri yáawinéericatéwa àyapu idùlepi isutácaténá plata wenàiwica íicha yéewanápiná iwèniaca iyáapínáwa? —náimaca. ⁹ Abé-naméeyéi íima:

—Yácata yái —náimaca. Aibanái náima:

—Càmíiri, áibacata yái, quéwa càiride iyúwa iicácanáwa —náimaca. Quéwa yái asiali íimaca:

—Núacata yái matuírimica —íimaca. ¹⁰ Néese náimaca irí:

—¿Néeni? ¿Cáná yéewa catuíca pía? —náimaca. ¹¹ Yá íimaca nalí:

—Yáara asiali íipidenéerica Jesús yèewiadaca cáli yáawiruní yèewiwa. Yá ipusúaca cáli nutuí íimami ìwali, yá íimaca nulí: ‘Piawa úni yàalu néré namusúadacatáise-ca úni íipidenéeri Siloé, yái manuíri yàaluca náiquéericaté cáli yèewiré. Píiba pituíwa úni iyú’, íimaca nulí. Yá nùacawa néré. Yá idécanáami nuibaca nutuíwa, yá nuicáidaca —íimaca yái asialica. ¹² Néese nasutáca néemiawani:

—¿Alénásica yáara asialica? —náimaca. Yá íimaca nalí:

—Càmita núalfawa —íimaca.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³ Sábado yáté èerica, judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèewiadacaalíté cáli catuícáténá imànica matuíri. Iná abénaméeyéi wenàiwica natéca matuírimi fariseonái yàatalé. ¹⁵ Néese fariseonái nasutáca néemiawa matuírimi cáná yéewaná iicáidaca. Yá íimaca nalí:

—Idéca ipusúaca cáli nutuí íimami ìwali. Néese nuibaca nutuíwa, yá nuicáidaca —íimaca. ¹⁶ Néese abé-naméeyéi fariseo náimaca irí:

—Yáara asiali imàníirica càì càmita yéewa Dios néeséericani, íibaidacáiná sábado wayamáidacatáicawa, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái fariseo náimaca:

—Cabáyawanácaalítáni, néese càmita yéewa imàniquéi camíirica wenàiwica idé imànicatá —náimaca. Iná càmita abédanama náiwitáise Jesús iwali, níái fariseoca. ¹⁷ Yá nasutáca néemiawa matuírimi àniwa. Yá náimaca irí:

—¿Néeni pía? ¿Càiná píimaca ìwali yáara asiali catuírica imànica pía? —náimaca irí. Néese íimaca nalí:

—Núumacué pirí profetacani, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicúise —íimaca. ¹⁸ Quéwa judío íiwa-

canánái càmita neebáida matuínáani, néese catuícáni iná namàacaca matuírimi yàacawa náicha, néese namáidaca matuírimi isèenái. ¹⁹ Nasutáca néemiawa matuírimi isèenái:

—¿Píirisica yáara asialica? ¿Idésica imusúacawa matuíwaca? Néeni, ¿cáná yéewa catuí siúcánide? —náimaca. ²⁰ Néese isèenái náimaca nalí:

—Wáalíacawa wàiriquéera. Wáalíaca nacáíwa imusúacatéwa matuíwaca. ²¹ Quéwa càmita wáalíawa càinácaalí iyú yéewaná catuíca siúcánide. Càmita nacái wáalíawa cawinácaalí ichùniaca ituí. Pisutácué péemiawani. Béericáináni iná yáalimá icàlidacuéca piríni —náimaca.

²² Càité isèenái náimaca, cáalucáiná naicáca judío íiwacanáni. Níái judío íiwacanánaica abédanamata náiwitáise náucacaténá wenàiwica judíonái yéewáidacàalu íicha, cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Mesíascani yái judío icuèrinápináca Dios ibànuèrica.

²³ Iná matuírimi isèenái náimaca: “Pisutácué péemiawani béericáináni”, càì náimaca. ²⁴ Néese judíonái namáidaca matuírimi àniwa. Náimaca irí:

—Picàlida walí báisiiri iyúni Dios iicápiná. Wáalíacawa cabáyawanéerica yáara asialica Jesús —náimaca.

²⁵ Néese íimaca nalí:

—Càmita núalfawa ìwali cabáyawanéericasicani mabáyawanéericaalíni. Abéerita núalfawa báisiiri iyú matuíricaté núa quéwa siúcade catuíca núa —íimaca.

²⁶ Néese náimaca irí àniwa:

—¿Càiná imàni pirí? ¿Càiná imàni ichùniacaténá pituí? —náimaca. ²⁷ Yá íimaca nalí:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni, néese càmitacué peebáida. ¿Cánácué piwàwa nucàlidaca pirícué iináwaná ìwali àniwa? Cawàwanáta piwàwacué piacawa yáapicha nacái yéewáidacalénáipiná —íimaca iicáaníca naquíniná. ²⁸ Néese nacúisaca náichawa matuírimi báawéeri iyú, yá náimaca irí:

—Píacata yáara asiali yéewáidacaléca meedá! Wía quéwa, profeta Moisés yéewáidacaléca wía. ²⁹ Wáalíacawa Dios itàaníca Moisés yáapicha bàaluité, quéwa càmita wáalíawa síisáanéericaalí yáara Jesúsca, cawinácaalí íiwitáise iyú nacái imàni wawàsi, iná càmita yéewa idé yàanàaca Dios néese —náimaca. ³⁰ Néese yái matuírimi íimaca nalí, iicáaníca naquíniná:

—Yéé, canácatàacá nuémièri càiri wawàsi àta siùca nacáide! Píatacué icàlidéeyéica iináwanáwa píalíanasacué Dios ìwali, siùca píimacuéca càmitasacué píalíawa síisáanéericaalí Jesús, cawinácaalí íiwitáise iyú nacái imàni wawàsi, quéwa idéca ichùniaca nutuí, nuicáidacaténá àniwa. ¿Cánácué càmita píalíawa? ¿Dàalasicué piwita? ³¹ Wáalíacawa cayábéeri iyú Dios càmita yéemí cabáyawanéeyéi isutáaná íicha. Yeebáida abéta nasutáaná íicha cawinácaalí yéeyéica icàaluíniná, imàníyéi nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³² Canácatàacá wéemièri àta siùca nacáide áiba wenàiwica iináwaná ìwali cháì èeri írìcu yáaliméeri ichùniaca wenàiwica imusuéricawa matuíri iyú.

³³ Càmicaalí yàanàa Dios yàatanáisetá, néese càmita idé imànica càiri wawàsità —íimaca. ³⁴ Néese judío íi-

wacanánái nacuíscaca náichawa matuírimi báawéeri iyú àniwa, yá náimaca irí:

—Pía cáanári ibáyawaná, imusuériwa cabáyawanéeri, canáca yéewaná péewáidaca wía, wía yáaliyéica madécaná pícha —náimaca. Yá náucacani néewáidacàalu íichawa.

Ciegos espirituales

³⁵ Néeseté Jesús yáaliacawa matuírimi iináwaná iwali, judío íiwacanánái náucacani néewáidacàalu íichawa.

Iná Jesús yàanàaca yái matuírimica, yá íimaca irí:

—¿Néeni, peebáidasica Dios Iiri itàacái, yái asiali Dios néeséerica? —íimaca iwaliwa yái Jesúsca. ³⁶ Yá asiali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, picàlida nulí cawinácaalíni yáara asialica Dios néeséerica, nuebáidacaténá itàacái —íimaca.

³⁷ Jesús íimaca irí:

—Pidéca piicácani. Núaca yái Dios néeséerica, yái itàanírira píapicha —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese asiali ibàlùacawa yùlulu ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíná. Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái —íimaca. ³⁹ Néese Jesús íimaca:

—Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé nùasáidacaténá cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, cawinácaalí nacái càmíiyéica yeebáida. Nùanàaca catuícaténá numànica náiwitáise cawinácaalí yáaliyéica cabáyawanáca. Néese cawinácaalí iyúunáidéeyéica catuíca íiwitáise, càica níade iyúwa matuíyéi càmíiyéi yáalimá iicáidaca nayúunáidacáiná mabáyawanáca nía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Néese abénaméeyéi fariseo ibàluèyécawa mawiénita Jesús irí néemiacani, iná náimaca Jesús irí:

—Wíata quéwa càmíiyéi matuí íiwitáise, wía yéewáidéeyéica wenàiwica Dios iwali —náimaca.

⁴¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué càmita píalíawa pibáyawanáwa ìwalitá, yásí càmita máini cabáyawanácuéca píatá, quéwa éwitacué píaliacáanítawa pibáyawaná iwaliwa, càicáanita càmítacué peebáida nutàacái, iná cabáyawanácuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

El pastor y sus ovejas

10 Néeseté Jesús íimaca: “Péemiacué cayába comparación. Aibanái iwàwacaalí iwàlùacawa oveja icorralni irìculé càmíirica nàasu, càmita nawàlùawa corral inùma irìcubàa, néese náiriacawa meedá iwáiná iwali. Yá wáimaca nàwali cayéedéeyéica nía. ² Quéwa áiba iwàluèriwa inùma irìcubàa, yá wáimaca iwali pastor, yái icuèrica ipira ovejanáwa. ³ Aiba wenàiwica icuèrica corral inùma, yàacùaca inùma yéewacaténá oveja icuèriná iwàlùacawa. Yàasu ovejanái yéemíaca nacuèriná itàacáiwa. Yá imáidaca yàasu ovejanáwa náipidená iwali. Yá yeedáca nía corral irìcuíse. ⁴ Idécanáami yeedáca macáita yàasu ovejanáwa corral irìcuíse, néese yàacawa napíchalé. Yàasu ovejanái nàacawa yáamíise náalíacáiná néemíaca isàna. ⁵ Càmita

nàawa yáamíise yái càmíirica náalía néemíaca itàacái. Napianíacawa meedá íicha càmíicáiná náalía néemíaca itàacái cawinácaalí càmíirica náalía naicá”, íimaca yái Jesúsca.

⁶ Càité Jesús yéewáidaca nía comparación iyú quéwa càmita náalía néemíaca càinácaalí íimáaná.

Jesús, el buen pastor

⁷ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa: “Péemiacué cayába nucàlida piríni càinácaalí íimáaná yái comparaciónca: Càica núade iyúwa corral inùma ovejanái iyacatáica. Níai ovejaca íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nùasunáipiná. ⁸ Macái cachìwéeyéi yàanèyecaté nupíchatécáwa icàlidéeyéicaté ichiwawa Dios ibànùacasa nía, càica níade iyúwa cayéedéeyéi meedá, quéwa nùasu wenàiwica càmítatè néemíaca nalí, càide iyúwa ovejanái càmícaalí neebáida itàacái càmíirica nacuèriná. ⁹ Càica núade iyúwa corral inùma. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nuwasáapiná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yásí nucàapiná nùasu wenàiwicawa, yá nàypiná matuíbanáita càide iyúwa ovejanái imusúcaalíwa èeríapi, yá nàanàaca nayáapináwa cayábéeri, néese nèepùa nawàlùacawa táiyápi nayamáidacaténáwa.

¹⁰ “Aibanái cachìwéeyéica càica níade iyúwa cayéedéeyéi, yàanèyéica iyéedùaca, nanúacaténá nacái, namáalàidacaténá nacái ovejanái. Càita nacái cachìwéeyéi nawàwaca namànica báawéeri áibanái irí. Quéwa nudéca nùanàaca nùacaténá èeri mìnáná icáuca càmíiri imáalàawa yéewanápiná nàyaca casíimáiri iyú. ¹¹ Càica núade iyúwa cayábéeri pastor icuèrica yàasu ovejanáwa, nucúacáiná nùasu wenàiwicawa yeebáidéeyéica nutàacái. Yá nacái numàacapiná nucáucawa nùasu wenàiwicanái íichawalínáwa.

¹² Quéwa áiba íibaidéeri icuèrica áibanái irí napira ovejanái yeedácaténá iríwa plata meedá, càmita icùa oveja cayába. Néese iicácaalí caluèri cuwèesi lobo yàanàaca, yá imàacaca ovejanái, yá ipiacawa náicha icalùniwa càmíicáiná oveja icuèrináni, càmita nacái náiwacalini. Néese caluèri cuwèesi lobo íibàaca abéeri oveja, yá áibanái oveja napira nacàlìliacawa. ¹³ Yái asiali ipiacawa náicha íibaidacáiná meedá plata iwàlinápiná. Càmita nacái cáininá iicáca ovejanái. Càita nacái nàyaca abénaméeyéi icàlidéeyéica iináwanáwa nawàwáanása nacùaca nùasu wenàiwica. Càmita namàaca nacáucawa nùasu wenàiwicanái íichawalíná.

¹⁴ “Núacata yái cayábéeri pastor icuèrica cayába yàasu wenàiwicanáwa. Càide iyúwa Núaniri Dios yáalláná iicáca núa, càide iyúwa nacái núalíaná nuicáca Núaniri Dioswa, càita nacái núalía nuicáca nùasu wenàiwicanáwa, náalía nacái naicáca núa. Yá numàacapiná nucáucawa nùasu wenàiwicanái íichawalínáwa.

¹⁶ Nudènia nacái nùasu wenàiwica áibanái càmíiyéica israelita, iwàwacutéeyéica nacái nuedáca. Yá neebáidapiná nutàacáiwa, yásí nùwacáidaca níawa abédanamacaténá macáita náiwitáise náapichawáaca níai nùasu wenàiwicaca yéewanápiná abéerita núa icuèripiná nía.

¹⁷ “Cáinináca Núaniri Dios iicáca núa numàacap-inácáiná nucáucawa nùasunái íichawalínáwa, yéewanápiná nuedáca nulíwa nucáucawa àniwa, nucáucàacaténáwa. ¹⁸ Canácata yáaliméeri inúaca núa àta numàacacaalíta nanúaca núa. Quéwa numàacap-iná nanúaca núa. Dios idéca ichùuliaca numàacáanápiná nucáucawa. Nudènia nacái nuchàiniwa nuedáanápiná nulíwa nucáucawa àniwa, nucáucàacaténáwa Núaniri Dioscáiná idéca ichùuliaca numàniínápiná càí”, íimaca yáí Jesúsca.

¹⁹ Néese judíonái idécanáami néemiaca yàasu tàacáisi, yáté càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. ²⁰ Madécaná náimaca:

—Picácué péemìa irí! Demonio idacùaca íiwitáise íná máiwitáise cani —náimaca. ²¹ Quéwa abénaméeyéi íimaca:

—Demonio idacùacaalí íiwitáisetá, néese càmita yéewa itàaní cáalíacáiri iyútá, càmita nacái yáalimá ichùnìa matuíyéitá —náimaca.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Néeseté àniwa uníabépi, Jerusalén iyacàlená mìnánái namànicaté culto nawàwalicaténá áiba èerimité masacàcatái namànicaté templo Dios irípiná. ²³ Yá Jesús iyaca templo iricu, íipinaca abéeri imàdàaná irìcubàa íipidenacatalé Pórtico de Salomón. ²⁴ Néese judío íiwacanánái nàwacáidáyacacawa, nabàlucawa Jesús itéesebàa. Yá náimaca irí:

—Picá máini pidècuniacawa picàlidáanápiná walí báisiiri iyúni cawinácaalí pía. Báisícaalí Mesíasca pía, yáí wacuèrinápiná Dios ibànùèrica walí, néese picàlida walí amaléeri iyúni —náimaca irí. ²⁵ Jesús íimaca nalí:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Yáí numàniíríca Núaniri Dios íiwitáise iyúwa, yáasáidaca amaléeri iyúni cawinácaalí núa. ²⁶ Quéwa càmitacué peebáida nutàacái càmicáinácué nùasu wenàiwica pía. ²⁷ Nùasu wenàiwicanái náalía néemiaca nutàacái càide iyúwa ovejanái náalíaná néemiaca nacuèriná itàacáíwa. Núalía nacái nuicáca nía, yá namànica càide iyúwa nuchùulianá nía. ²⁸ Yá nùaca nacáuca càmiiri imàalàawa, íná càmita namàalàapínáwa. Canácata áiba yáaliméeri yeedáca nía nucáapi irìcuíse. ²⁹ Cachàiniíri náicha canánama yáí Núaniri Dios, yáí yèerica nulí nùasu wenàiwicanái. Yá canácata yáaliméeri yeedáca nía Núaniri icáapi irìcuíse. ³⁰ Càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, càita nacái nùyaca —íimaca yáí Jesúsca. ³¹ Néese judío íiwacanánái náibàaca íba àniwa nanúacaténá Jesús íba iyú. ³² Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Nudéca numànica madécaná wawàsi cayábéeri piacuésemicué Núaniri Dios ichàini iyúwa. ¿Càiriínácué íwalíse piwàwa pinúaca núa íba iyú íwalíse yáí numàniínáca? —íimaca yáí Jesúsca. ³³ Judío íiwacanánái íimaca irí:

—Càmita wanúa pía íwalíse yáí pimàniínáca cayábéeri, néese wawàwa wanúaca pía pitàanícáiná báawéeri iyú Dios íwali. Eeri mìnalicáiná meedá pía

quéwa picàlidaca piináwaná iwaliwa Dioscasa pía —náimaca. ³⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca picàlidaca piináwanáwa piléecasa Dios itàacái. Uwé, yáí cuyàluta profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse íimaca: ‘Núumacatécué pirí càicuéca píade iyúwa Dios iyáaná’, càité íimaca yáí Diosca israelitanái irí, yàacaalíté nalí itàacáíwa. ³⁵ Wáalíacawa canácata yáaliméeri imàalàidaca Dios itàacái, néese báisicatani càiripináta. Yáté Dios íimaca càica níade iyúwa Dios iyáaná, níái wenàiwicaca Dios yèeyéicaté irí itàacáíwa nacàlidacaténá áibanái iríni. ³⁶ Càita nacái núa. Dios idéca imàacaca nuíbaidaca irípiná, yá ibànùaca núa aléi èeri irìculé nuyúudàacaténá èeri mìnánái. Iná, ¿cánácué yéewa càí píimaca núwali nutàaníináca Dios íwali báawéeri iyú núumacáiná Dios Íirica núa? ³⁷ Càmicaalí numàni càide iyúwa Núaniri Dios imàniínátá, néese càmitacué iwàwacutá peebáidaca nutàacáitá. ³⁸ Quéwa numànicáiná càide iyúwa Núaniri Dios imàniíná, íná iwàwacutácué peebáidaca nutàacái íwalíse yáí numàniínáca éwitacué càmicáaníta peebáida yáí tàacáisi nucàlidéerica. Néese peebáidacaalícué nutàacái íwalíse yáí numàniínáca, yásí píalíacuécawa amaléeri iyú càica núade iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái càicanide iyúwa núa —íimaca yáí Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá nawàwa náibàacani àniwa, quéwa càmita nadé náibàacani Jesús yàacáináwa náicha.

⁴⁰ Néese Jesús yèepùacawa abémàalé Jordán inanába íicha. Yá iyamáacawa néré Juan el Bautista ibautízacatalécaté wenàiwica. ⁴¹ Madécaná wenàiwica yàacawa néré néemiacaaténá Jesús itàacái. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ewitaté càmicáanáta Juan imànica yáí càmiíríca wenàiwica idé imànica, càicáanáta báisiírícata macáita tàacáisi Juan icàlidéericaté íwali yáí asialica —náimaca Jesús íwali. ⁴² Yá madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái idècunitàacá yéewáidaca nía néenibàa.

Muerte de Lázaro

11 Néese iyacaté áiba asiali iculuériwa íipidenéeri Lázaro, abéeri Betania iyacàlená mìnali. Nàyaca néeni nacái Lázaro yéenanái inanái pucháiba. Ucha íipidenéechúa María, ubèeru íipidenéechúa nacái Marta. ² Uái Maríaca, úacata Lázaro yéenasàatúa, yùucuéchúapínacaté pumèniíri isàni Wáiwacali yàabàli íwali. Yá uchuídaca yàabàli úiwita íbáiná iyúwa. ³ Níái Lázaro yéenanái pucháibaca nabànùaca tàacáisi Jesús irí iyéerica abémàalé Jordán inanába íicha. Náimaca: —Wáiwacali, piacawéeriná iculúacawa —náimaca irí. ⁴ Idécanáami Jesús yéemiacani, yá íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Yáara mecuní càmita inúapínani. Néese mecuní yáasáidapíná wenàiwicanái iicá Dios íiwitáise cachàiniíri, nàacaténá Dios icàaluíná; yáasáidapíná nacái wenàiwicanái iicá nuíwítáise cachàiniíri, núa Dios Íirica —íimaca yáí Jesúsca.

⁵ Ewita Jesús cáininéeyéicáaníta iicáca Martaná, Lázaro nacái, càicáaníta idécanaámi yéemíaca iináwaná iculúacawa yái Lázaro, yá Jesús iyamáacawa néeni pucháiba èeri, abéemàalé Jordán inanába íicha. ⁷ Yá néese íimaca walí wía yéewáidacaléca:

—Wàacuéwa Judea yàasu cáli néré àniwa —íimaca walí. ⁸ Néese wáimaca irí:

—Wáiwacali, táquicha tàacáwa judío íiwacanánái iyéeyéica néeni nawàwacaté nanúaca pía íba iyú. ¿Cána piwàwa piacawa néré àniwa? —wáimaca irí.

⁹ Néese Jesús íimaca walí:

—Péemiacué comparación: Iyaca doce imanúbaca hora camalási èeri imanúbaca; wenàiwica yèepunícaaliwa èeríapi, yá càmita yúuwàawa amalácáiná iicáca cháí èeri irícu. ¹⁰ Quéwa yèepunícaaliwa táiyápi, yásí yúuwàacawa càmicáiná asái iicáidaca —íimaca walí yái Jesús wáalíacaténáwa judío íiwacanánái càmitaté nàalimápiná nanúacani àta Dios imàacacatalépináta nanúacani. ¹¹ Néese Jesús íimaca walí àniwa:

—Yái wàacawéerináca Lázaro iimáca iyaca, quéwa nùacawa néré nucawàidacaténáni —íimaca walí yái Jesúsca, yáalíacáináwa yéetácatéwa yái Lázaro.

¹² Néese wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí, wayúunáidacáiná Lázaro iimácaíta meedá:

—Wáiwacali, iimácaali iyaca, yásí mecuní ichàbacawa íicha —wáimaca irí. ¹³ Quéwa Jesús iwàwaca wáalíaca wéemiaca Lázaro yéetácatéwa, néese wayúunáidaca Jesús itàaníca iimácaí iwali meedá. ¹⁴ Yá Jesús íimaca walí amaléeri iyú:

—Lázaro idéca yéetáca. ¹⁵ Casíimáica nuwàwa, canácáiná néeni núa nuchùnìacaténáni idècunitàcá cáucani, cayábacáiná cachàini pirícuéni, yéewanápinácué peebáidaca nulí manuísíwata. Quéwa, wàacué waicácani —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Iná Tomás, áibaali náiméerica iwali Gemelo, íimaca walí wía Jesús yéewáidacaléca áibanái:

—Wàacué nacái wéetáca yáapicha yái Wáiwacali-cawa —íimaca yái Tomásca.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Néeseté wàacawa Jesús yáapicha Betania iyacàlená néré. Yá wàanàcaté néré, wéemiaca Lázaromi iináwaná iriacawa báinúaca èeri càliculii irícu. ¹⁸ Yái Betania iyacàlená iyaca mawiénita Jerusalén iyacàlená íicha, másiba kilómetro idècuni iyaca íichawáaca.

¹⁹ Madécaná judíonái nàanàcaté nàacawéeridacaténá María, Marta nacái yéetácaínátéwa náicha néenasàirimica. ²⁰ Yá nacàlidaca Marta irí Jesús yàanàaca. Yá Marta imusúacawa capiiricuise ùaca uípunitáidaca Jesús. María uyamáacawa capiiricuta. ²¹ Yá Marta íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, piyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénásàirimica. ²² Quéwa núalíacawa Dios imàniínápiná pirí siùcade macáita iyúwata pisutáanáca íichawa, éwita nuénásàiri idéca yéetáca —úumaca. ²³ Jesús íimaca ulí:

—Péenasàiri yèepùapiná cáuca —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Marta íimaca:

—Báisíta, núalíacawa yèepùanápiná cáuca àniwani namichàacaalípináwa macái yéetéeyéimicawa èeri imáalàacaaliwa canánama —úumaca. ²⁵ Jesús íimaca:

—Núacata yái imichàidéeripináca yéetéeyéimiwa. Núacata yái yèeripináca nacáucawa èeri imáalàapinácaaliwa. Cawinácaali yeebáidéerica núa, éwita yéetácaaliwa, càicáaníta yèepùapináta cáuca àniwa èeri imáalàapinácaaliwa. ²⁶ Néenialípiná macáita cáuyéicáwaca yeebáidéeyéica núa, èeri imáalàacatáipináca, canácatáita néetápináwa. ¿Marta, peebáidasica nutàacái? —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yá úumaca:

—Báisíta, Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái. Núalíacawa Mesíasca pía, judío icuèrinápináca, yái Dios Íirica, wacuèricaté Dios ibànuèripináca walí aléi èeri iriculé —úumaca.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Néeseté utàanicadénámi Jesús yáapicha, yá Marta yàacawa umáidaca uénásàatúa Maríawa. Yá úumaca ulí ibàacanéeri iyú:

—Wáiwacali iyaca aléde, iwàwacutáca pía —úumaca ulí.

²⁹ Néese María uémíacaalíni, yá ùacawa uípunitáidacani, yái Jesúsca. ³⁰ Quéwa Jesús càmita iwàlùawa yàcalé iriculé, iyacáwaca alé Marta íipunitáidacatáicani.

³¹ Néese níai judío úapichéeyéica iyéeyéica capiiricu, naicácanacáita umusúacawa capiiricuise, yá nàaca nacáiwá uamiwáise nayúunáidacáiná ùacawa càliculii nérépiná uícháanícáténá néenibàa. ³² Néese María ùanàaca Jesús yàatalé, yá ubàlùacawa ùlulí ipùata iyúwa irí. Yá María íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, piyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénásàirimica —úumaca irí. ³³ Jesús iicácainá uícháaníca úai Maríaca, nía nacái judío úapichéeyéica, yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata, yái Jesúsca. ³⁴ Yá íimaca nalí:

—¿Aléná nabàliani? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Wáiwacali, aquialé, pía piicáca néréni —náimaca irí. ³⁵ Néese Jesús ituíyáa imusúaca nacáiwá. ³⁶ Iná judíonái náimaca nalíwáaca:

—Piicácué, cáininácaté iicáca yáara yéetéerimicawa —náimaca. ³⁷ Quéwa áibanái judíonái yéené náimaca:

—Yái ichùnìericaté matuíri, ¿cána càmita ichùnì Lázaromi ipíchanaté yéetáca? —náimaca nalíwáaca.

Resurrección de Lázaro

³⁸ Néese, máini báawaca Jesús yéemiaca nataacái. Yá máini báawaca iwàwa. Yá yàacawa càliculii yàatalé, yái utàwi nabàlìerica inuma manuírí íba iyú. Yái càliculii náicacaté dúli ibàlài irícu, yéewanápiná càlicullicani, càide iyúwa capiiricuta. ³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Peedácué íba càliculii inuma íicha —íimaca yái Jesúsca. Uái Martaca, yéetéeriwa yéenasàatúamica, úumaca Jesús irí:

—Wáiwacali, yáaséeriquéera, idèniacáiná báinúaca èeri yéetácadénáamiwa —úmaca. ⁴⁰ Jesús yàalàaca úa:

—Núumacaté pírí, peebáidacaalí núa, yásí piicáca Dios íiwitáise cachàiniíri —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese needáca manuírí íba càlicullí inúma íicha. Jesús iicáidaca chènuniré, íimaca Dios irí:

—Núaniri, nùaca pírí cayábéeri peebáicáiná nulí iyúwa nusutáaná píicha. ⁴² Núalíacawa báisiíri iyú peebáca càiripináta nulí iyúwata nusutáaná píicha. Quéwa càì nùumaca pírí yéewacaténá níái wenàiwicaca neebáidaca pidéca pibànùaca núa —íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Néese Jesús idécanáami càì íimaca Dios irí, yá iicáidaca càlicullí iriculé. Yá íimaca cachàiniíri iyú:

—Lázaro, pimusúawa sísaara! —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yá yéetéerimiwa imusúacawa nadacuèri macáita ìwalíse wáluma iyú, yàbàli, icáapi nacái, néepuèri nacái inàni wáluma iyú, càide iyúwa judíonái yéepùaná yéetéerimiwa. Yá Jesús íimaca nalí:

—Píwasàacué íichani. Pimàacacué yéepunícawa —íimaca yái Jesúsca. Yá nawasàaca íicha yái néepùanácani.

Conspiración para arrestar a Jesús

⁴⁵ Idécanáamité naicáca Jesús imicháidaca Lázaro yéetácáisi íicha, yá madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái, níái judío yàacawéeridéeyéicaté María, naicáca nacái yái Jesús imàniírica. ⁴⁶ Quéwa abénaméeyéi nàacawa fariseonái yàatalé, yá nacàlidaca fariseonái irí ìwali yái Jesús imàniírica. ⁴⁷ Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa Junta Suprema yáapicha, níái israelita íiwacanánáica béeyéica. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yéewa wamànica? Yáara asialica imànica iyaca madécaná wawàsi cachàiniíri càmiíri áiba wenàiwica idé imànica. ⁴⁸ Wamàacacaalí imànica càì mamàalàacata, yásí macáita wàasu càli néeséeyéi neebáidapiná Mesíascani, yái wacuèrinápináca wía judíoca. Néese namànipiná ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa, iná romanonái nàanàpiná wáipunita, yásí namàalàidaca wàasu templo, wàasu càli néeséeyéi nacái —náimaca. ⁴⁹ Quéwa abéeri néená íipidenéeri Caifás, yácata sacerdote íiwacaliná yáté camuíca, íimaca nalí:

—Píacué càmiíyéita yáalíawa, dàaléeyéicuéca íiwita pía meedá. ⁵⁰ Càmitacué nacái píalíawa cayábáanápiná cachàini píricuèni wanúacaalí abéeri asiali ipíchaná macái wàasu càli néeséeyéi imàalàacawa —íimaca yái Caifásca.

⁵¹ Quéwa yái Caifásca càmita icàlida càiri tàacáisi íiwitáise iyúwata, néese iyacáinaté sacerdote íiwacaliná yáté camuíca, ináté Dios imàacaca Caifás icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse íiméerica Jesús yéetáanápínátéwa judíonái íichawalíiná. ⁵² Càmita yéetáanápínátéwa abéta judíonái íichawalíiná, néese macái èeri minaná íichawalíiná yéewanápiná náyaca Dios yéenibe macái càli íinatabàa. ⁵³ Iná yáté èerica judío íiwacanánái nàináidacawa nanúanápínáté Jesús.

⁵⁴ Iná Jesús càmita yéepuníwa judíonái yéewibàa, néese yàacawa Judea yàasu càli íicha wáapicha wía yéewáidacaléca. Yáté wàacawa Efraín iyacàlená néré iyéerica mawiénita manacúali yùucu càinawàiri, caná-catalé máini wenàiwica. Jesús iyamáacawa néeni wáapicha wía yéewáidacaléca.

⁵⁵ Mawiénicaté judíonái yàasu culto Pascua, iná madécaná yàcalé minaná nàacawa Jerusalén iyacàlená néré namànicaténá quéechacáwa áiba culto nacáiri masacàanápiná Dios iicáca nía, ipíchawáiseté namànica Pascua yàasuná culto. ⁵⁶ Yá macái wenàiwica nacutáca Jesús Jerusalén iyacàlená iricubàa. Nabàlùacawa templo irícu, yá nasutáca néemiawáaca. Yá náimaca:

—¿Càiná píináidacawa? ¿Yàanàasica aléi iicáténá culto, càmitasica yàanàa? —náimaca. ⁵⁷ Fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nachùullicaté macái wenàiwica nacàlidáanápíná nalíni náalíacaalí alénácaalí iya Jesús, náibàacaténáni.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

12 Seis èeri ipíchawáiseté judíonái yàasu culto Pascua, Jesús yàacatéwa Betania iyacàlená néré, yái yàcaléca iyacatáiquéi Lázaro, yái asiali Jesús imicháidéericaté yéetácáisi íicha. Wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Aibanái imànica yàacàsi Jesús iyáacalépiná. Uái Martaca uwacùaca nalí nayáapiná. Lázaro abéeri néená níái yáawinéeyéicawa iyáaca iyáacaléwa Jesús yáapicha mesa iwéré. ³ Néese María itéca catúa idènièchúa trescientos gramos, batéwa medio litro yái séenásica pumèniírica isàni yáawamiíri íipidenéeri nardo, quéwa máiniíri cawènica. Yá ùcùaca pumèniíri isàni Jesús yàabàli ìwali. Néese uchuidaca yàabàli àniwa uíwita ibáiná iyúwa. Yá macáita wenàiwica capíi iricuíyèi namíaca isàni pumèniwaca. ⁴ Néese Simón iirimi íipidenéeri Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacalé yéená itéeripínacaté Jesús yùuwidenái, náibàacaténáni, íimaca Jesús irí:

⁵ —¿Cáná pimàaca úcaca plata meedá máiwitáiseeri iyú? ¿Cánaté càmita pichùullia uwéndacani yái séenási pumèniírimica trescientos denario ìwalinápiná, yái abéeri camuí iwènicatáica, yéewanápiná wayúudàaca catúulécaneeyéi? —íimaca yái Judas Iscarioteca.

⁶ Yái Judas quéwa càmita catúulécana iicáca wenàiwica. Cayéedéericáita meedáni, iwàwéeri iyéedùaca plata wàasu plata yàalu iricuíse, Judascáiná icùacaté wàasu plata, wía Jesús yéewáidacaléca, yáté áibaalí iyéedùaca yàacawa wàasu plata púubanamataté. ⁷ Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Pimàaca umànica iyúwa uwàwáaná. Picá pisàiwica ulí wawàsi. Udèniacaté yái pumèniírica isàni ùcùacaténá nùwalini nusànipiná nabàliacaténá nuinámi càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ⁸ Catúulécaneeyéi wenàiwica náyacuéca píapicha mamàalàacata càiripináta iná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacacacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmiírita iyapiná píapichacué càiripináta cháí èeri irícu —íimaca yái Jesúsca.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Madécaná judío yáalíacatéwa Jesús iyaca Betania iyacàlená irícu. Nàacawa néré naicácaténá Jesús, yá nawàwacaté naicáca Lázaro nacái, yái asiali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi íicha. ¹⁰ Iná sacerdote íiwanánái nánáidacawa nanúanápiná Lázaro nacái. ¹¹ Madécanáacáiná judío nayamáidacaté neebáidaca sacerdote íiwacanánái itàacái, neebáidáanápiná Jesús itàacái. Càité neebáidaca Jesús itàacái naicáacáiná cáuca Lázaro.

Jesús entra en Jerusalén

¹² Madécaná wenàiwica nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré naicácaténá Pascua yàasuná culto. Néese mapisáita àniwa néemiaca tàacáisi Jesús iináwaná iwali yàanàanápinaté Jerusalén iyacàlená néré. ¹³ Iná nawichùaca wisìri nacáiri ibáiná, yá natéca báinási nacáapi irícuwa náasáidacaté casíimáica nía Jesús iwali. Yá namusúacawa Jerusalén iyacàlená irícuise náipunitáidáanápiná Jesús natàidacaté. Yá namáidaca nàacawa casíimáiri iyú:

—Wàacué Dios irí cayábéeri! [Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuerica walí, icùacaté wía! [Cayábéeriquéi Wacuèrináca, wía Israel itaquénáinámica! —náimaca.

¹⁴ Jesús yàanàaca burro, yá yáawinacawa burro íinata, iwàlùacaténa Jerusalén iyacàlená irículé, càide iyúwaté profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Dios íimacaté:

¹⁵ “Picácué cáalu pía, píacué iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu, áibaalí íipidenácaté Sión. Piicácué, Picuèriná yàanàaca píatalécué, cáimiétacanéeri, matuíbanáiri iyú nacái, yáawinéericawa burro wàlìsàì íinata”,

íimacaté yái Diosca. ¹⁶ Quéechatécáwa, wía Jesús yéewáidacaléca càmitaté wáalía wéemiaca càinácaalíté íimáaná yái wenàiwicanái imànírira Jesús irí. Quéwa néeseacáwa idécanáamité Jesús imichàacawa chènuniré iyacaténa cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha, átata wawàwalica profetanái itànàacaté tàacáisi Jesús iwali Dios inùmaliçuise càinácaalíté wenàiwica namànipináca Jesús irí.

¹⁷ Néese níái wenàiwica iyéeyéicaté Jesús yáapicha imáidacaalíté Lázaro càliculii irícuise, imichàidacaténa yéetácáisi íicha, yá nacàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná, yái naicáanácaté Jesús icáucàidaca Lázaro.

¹⁸ Iná manùbéeyéi wenàiwica nàaca náipunitáidaca Jesús néemiacáinaté iináwaná Jesús imàníná yái càimírira áiba wenàiwica idé imànica. ¹⁹ Quéwa fariseonái náimaca nalíwáaca:

—¿Cánácué pidècuniawa mamáalàacata? Iwàwacutá wamáalàidacani caquialéta. Piicácué, [macái èeri mìnánái yàacawa yáapicha! —náimaca.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Manùbéeyéi wenàiwica yàanàacaté nàacaténa Dios icàaluíná Pascua yàasuná culto yaalí Jerusalén iyacàlená irícu. Nàyaca nèewi abénaméeyéi Grecia yàasu cáli néeseeyéi, càmiyéi judío. ²¹ Yá nàacawa natàanica Felipe yáapicha yái Betsaida iyacàlená mìnalica Galilea yàasu cáli íinatéerica iyaca. Yá nasutáca Felipe íicha wawàsi manuísiwata. Náimaca irí:

—Néeni, pimàni walí cayábéeri, pité wía Jesús yàatalé watàanícaténa yáapicha —náimaca. ²² Yá Felipe yàacawa icàlidaca naináwaná Andrés irí. Néese Felipe, Andrés nacái nàaca nacàlidaca Jesús iríni. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Nuénáiwana idéca yàanàaca nuétáanápináwa yéewacaténa Dios imàacaca cáimiétacanéerica núa chènuniré, núa asialica Dios néeseerica. ²⁴ Péemiacué comparación. Càica núade iyúwa trigo ituíná íimi. Càimicaalí ituíná yúuwàawa cáli yèewiré iyacaténa iyúwa yéetéerimiwa, néese iyaca abéerita càiripináta. Quéwa iwàlùacaalíwa cáli yèewiré iyúwa yéetéerimiwa, yásí idàwinàacawa needácaténá manùba iyacaná quíiracaalíni. Càita nacái núa, iwàwacutá nuétáacawa yéewacaténa madécaná wenàiwica nadèniaca nacáucawa càmiiri imáalàawa. ²⁵ Cawinácaalí càimírira iwàwa yeebáidaca nutàacái cáinináacáiná iicáca icáucawa cháí èeri irícu, imáalàidaca íichawa icáucawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái éwita nanúacaalíni cruz iwali càmicáiná cáininá iicáca nuícha icáucawa, idèniapiná icáucawa càmiiri imáalàawa Dios yáapicha càiripináta. ²⁶ Aibacaalí iwàwa íibaidaca nulípiná iwàwacutá yeebáidaca nutàacái imànicaténa càide iyúwa nuwàwáaná. Cawinácaalí íibaidéerica nulípiná iyapiná núapicha nùyacatalé chènuniré. Cawinácaalí íibaidéerica nulípiná, Núaniri Dios imàacapiná cáimiétacanéericaní, yái wenàiwica íibaidéerica nulípiná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Néeseté Jesús íimaca: “[Siùca máiní cáaluca nuínáidacawa nuwàwawa! ¿Càinásica núumapiná Núaniri Dios iríwa? ¿Núumasica irí: ‘Núaniri, piwasàa núa íicha yái yúuwichàacáisica’, núumasica irí? [Càmíirita! Nudéca nàanàaca nùuwichàacaténa”, íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Néese Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, pimàaca wenàiwica náalíacawa máiníri cachàinica pía”, íimaca yái Jesúsca. Néese níái wenàiwica ibàluèyécawa néenibàa néemiaca tàacáisi chènuníse. Yá tàacáisi íimaca: “Nudéca numàacaca wenàiwica náalíacawa cachàinica núa, yá càì numàacapiná náalíacawa àniwa”, íimaca yái tàacáisica.

²⁹ Néese áibanái wenàiwica ibàluèyécawa néenibàa idécanáami néemiaca tàacáisi, yá náimaca néemiacasa énu nacáiri isàna, càide iyúwa tiríracaalí èeri isàna. Abénaméeyéi quéwa náimaca:

—Angel itàanica yáapicha —náimaca. ³⁰ Néese Jesús íimaca nalí:

—Dios idéca itàaníca nulí, éwita núaliacáaníta yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná íicha, quéwa itàaníca nulí píaliacaténacuéwa Dios yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná íicha. ³¹ Mesúnamáita Dios yúuwichàidapíná macáí èeri mìnánáì càmíiyéi yeebáida nutàacáí, yásí Dios yúucapíná méetàuculé báawéeri Satanás, yáí ichùulìerica èeri mìnánáì íiwitáise siúcade. ³² Yá namichàidacaalípiná núawa cruz iwali chènunibàa, yásí wenàiwica macáí cáli néeseeyéi neebáidapíná nutàacáí —íimaca yáí Jesúsca.

³³ Càité Jesús icàlidaca walíni wáaliacaténáwa yéetáanápínátéwa cruz iwali. ³⁴ Níái wenàiwicaca náimaca Jesús irí:

—Wadéca waléca Dios itàacáí profetanáì itànèericatè Mesías iwali Mesías iyáanápíná càiripínáta, yáí wacuèrinápínáca Dios ibànuèrica walí wía judíoca. Quéwa pidéca picàlidaca piwaliwa, yáí asíali Dios néeseericasa, iwàwacutáanápínáca nanúaca pía cruz iwali. ¿Cawináscaya yáara asíali Dios néeseerica? —náimaca. ³⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Achúma èeritacué nuéwáidaca pía amalacaténacué píiwitáise. Peebáidacué nutàacáí siúcata. Picácué pichàbáida péenaiwanáwa, ipíchanacué píucacawa méetàuculé Dios íicha càiripínáta. Cawinácaalí càmíiyéica yeebáida nutàacáí, catáca náiwitáise, càmíta náalíawa náucáanápínáca càiripínáta. Càica níade iyúwa wenàiwica yèepuníriwa catéeri irícu, càmíiri yáaliawa alénacaalí yàawa. ³⁶ Núata càiride iyúwa camalási íná peebáidacué nutàacáí idècunitàacá nùyaca píapicha, amalacaténacué píiwitáise, pèepunínápíná Dios yáapicha —íimaca yáí Jesúsca. Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá yàacawa náicha. Iyamáacawa náicha ibàacanèeri iyú.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Ewita Jesús imànicáanítatè madécaná yáí càmíirica wenàiwica idé imànica judíonáì yàacuéseemi, càicáaníta manùbéeyéi càmíta neebáida itàacáí. ³⁸ Inátè macáita ichàbacawa càide iyúwatè profeta Isaías itànàanátè tàacáisi Dios inùmalicuise. Isaías íimacaté:

“Pía, Wacuèriná Dios, canácata yeebáidèeri walí wàasu tàacáisi wacàlidèerica nalí pinùmalicuise. Canácata yáaliériwa píiwitáise iwali, càmícáiná neebáida pitàacáí”,

íimaca yáí Isaíasca. ³⁹ Isaías icàlidacaté cáná yéewa càmíta náalimá neebáidaca. Isaías íimacaté:

⁴⁰ “Dios imàacacaté matuíca náiwitáise, càmíiyéi nacáí yáaliawa. Iná càmíta náalimá náalíaca néemiaca itàacáí càinácaalí íimáaná, càmíta nacáí neebáida báisiiri iyú; càmíta náalimá nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, íná càmíta Dios iwàlisàida nawàwa”, íimacaté yáí Isaíasca. ⁴¹ Càité Isaías icàlidacaté nalíni, iicácáinatè yéenaiwanási nacáiri íimáanáca Jesús iyáanápínátè cáimíétacanèeri iyú Dios yáapicha chènuniré. Yátè Isaías icàlidaca tàacáisi Jesús iwali.

⁴² Quéwa madécaná judío neebáidaca Jesús itàacáí. Abénaméeyéi judío íiwacanánáì neebáida nacáí quéwa ibàacanèeri iyúta, cáalucáiná naicáca nanacáiyéiwa

fariseo ipíchaná náucaca níca judíonáì yéewáidacàalu íicha. ⁴³ Náimaca nawàwáanáca cayábaca Dios iicáca náiwitáise, quéwa máini cachàiniwanáì nawàwaca cayábaca nanacáiyéi iicáca níca, íná nabàaca naináwanáwa neebáidáaná Jesús itàacáí, ipíchaná nanacáiyéi báawaca naicáca níca Jesús iwàlìise.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Jesús íimacaté cachàiniiri iyú: “Cawinácaalí yeebáidèerica nutàacáí, càmíta yeebáida abèerita nutàacáí, néese yeebáida nacáí Núaniri Dios itàacáí yáí ibànuèrica núa aléi. ⁴⁵ Cawinácaalí yáalièrica nùwali càinácaalí núiwitáise iyaca, yáaliaca iwali nacáí yáí Núaniri Diosca, yáí ibànuèrica núa aléi. ⁴⁶ Càica núade iyúwa camalási. Nudéca nùanàaca aléi èeri irículé yéewanápiná amaláca náiwitáise cawinácaalí yeebáidèeyéica nutàacáí, yéewacaténá càmíta nàya càide iyúwa wenàiwica càmíiyéi yáaliá Dios iwali. ⁴⁷ Aibacaalí yéemìa nutàacáí quéwa càmíiri yeebáida, càmítàacá nùuwichàida siúcánide, càmícáiná nùanàa aléi èeri irículé nùuwichàidacaténá wenàiwica, néese nudéca nùanàaca nuwasàacaténá wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ⁴⁸ Aibacaalí báawa iicáca núa, càmíiri nacáí yeebáida nutàacáí, iyaca áiba wawàsi yáasáidèeripíná cabáyawanácani: Yáí tàacáisi nucàlidèerica, yácata yáasáidèeripíná cabáyawanácani, èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁹ Càmícáiná nutàaní nùasu wawàsiwa. Núaniri Dios yáí ibànuèrica núa aléi, yácata ichùulìerica núa nucàlidáanápíná tàacáisi inùmalicuise, nuéwáidáanápíná nacáí wenàiwica. ⁵⁰ Yá núaliacawa nadèlianápíná nacáucawa càmíiri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidèeyéica iyúwa Núaniri Dios ichùulianá. Iná yáí nucàlidèericuèca pirí, yá nucàlidacuèca piríni càide iyúwa Núaniri Dios ichùulianá núa”, íimaca yáí Jesúsca.

Jesús lava los pies de sus discípulos

13 Iwàwacutacaté abé èeri ipíchawáise judíonáì imànicaté nàasu cultowa íipidenèeri Pascua.

Jesús yáaliacawa yéenaiwaná yàanàacaté yàanápínáwa èeri íicha yèepùacaténáwa Yáaniri Dios yàataléwa. Cáininacaté Jesús iicáca wía, mamáalàacata manuísíwata, wía yàasu wenàiwica iyéeyéica cháí èeri irícu, càita nacáí cáininacaté iicáca wía àta yéetá-catalétawa.

² Satanás imàacacaté Judas íináidacawa itéenápíná Jesús yúuwidenáì náibàacaténáni. Yáí Judas, Simón Iscariote iiricani.

Jesús nacáí yáaliacatéwa yàanàacaté Dios yàatanáise, yáaliacaté nacáíwa yèepùanápínátéwa Dios yàatalé àniwa. Jesús nacáí yáaliacatéwa Dios imàacacaté Jesús icùaca macáita Dios íiwitáise iyú. Néese idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa wáapicha, wía yéewáidacaléca, yá yàacawa mesa íicha, imàacaca íichawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquèeri iwàlìisewa. Yá idacùaca wáluma iwàliabàawa. ⁵ Néese Jesús yúucùaca úni ponchera irículé. Yá imànica walí

cayábéeri, idàbaca íbaca wàabàli, wía yéewáidacaléca, yá ichuidaca wàabàli wáluma iyú, yái wáluma idacuèrica ìwaliabàawa càide iyúwa wáiwitáise iyáaná wía judíoca, càmicáináte wamàni walíwáaca yái cayábéerica. ⁶ Yàanàaca Simón Pedro yàatalé íbacaaténá Pedro yàabàli, quéwa Pedro íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, càmita cayába píiba nùabàli, càmicáiná nùasu wenàiwica pía! —íimaca yái Pedroca. ⁷ Jesús íimaca irí:

—Siùca càmita pialía péemiaca càinácaalí íimáaná yái numànírica píricué quéwa áibaalípiná yásí pialía péemiacani —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Cànatáita nubatàa píibaca nùabàli! —íimaca yái Pedroca. Jesús íimaca irí:

—Càmicaalí nuíba piabàli, néese càmita nùasu wenàiwica pía —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Simón Pedro íimaca irí:

—Iyá, Nuíwacali, piapídáida núa, píiba nùabàli, nucáapi nacái, nuíwita nacái macáita, numànicáiná nubáyawanáwa nucáapi iyúwa, nuíwitáise iyú nacáíwa —íimaca yái Pedroca. ¹⁰ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Péemia comparación: Aibacaalí yàapídáanica quéechatécáwa, yá masacàacani. Casacàaca meedá yàabàli, ìpìnacáiná àyapulicubàa, íná íibacáita yàabàliwa. Càita nacái píacué. Nudéca nùapídáidacuéca píiwitáise masacàacaténacué Dios iicáca pía, numàcacáináte nuwàwawa pibáyawaná íichacué peebáidacáinácué nutàacái. Néese pimànicaalícué pibáyawanáwa áibaalí àniwa, iwàwacutácué picàlidaca píichawani nuíbacaténacué píicha yái báawéerica pimànírica áibaalípiná cháí èeri iricu, càide iyúwa wáibacaalí wenàiwica yàabàli. Quéwa abéeri péenacué casaquèeri meedá íiwitáise mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Jesús yáalfacatéwa chánacaalí wéená itéeripináte yùuwidenái náibàacaténáni, ínaté Jesús íimaca: “Abéeri péenacué casaquèeri meedá íiwitáise mamáalàacata”, càì íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese idécanáami Jesús íibaca wàabàli, yá yúucaca ìwaliisewa yàasu ruana nacáiriwa àniwa. Yá yáaw-inacawa mesa iwéré àniwa. Íimaca walí:

—Siùcade nucàlidacué píiríni càinácaalí íimáaná yái nuíbáanácuéca piabàli. ¹³ Píimacuéca nùwali yéewáidéeri wía, Wáiwacali nacái. Yá cayábéeriquéi píimáanácuéca càì nùwali, núacáináta càiri. ¹⁴ Núa, yái yéewáidéericuéca pía, Píiwacalícuéca nacái, nudéca nuíbaidaca píirípinácué càiride iyúwacué piasu wenàiwica càimíiri cachàini náicha canánama íibaidéericué píirípiná, numànicaténacué píirí yái cayábéerica nuíbáanácuéca piabàli. Nudéca nuíbaidacuéca píirípiná càide iyúwa piasu wenàiwica càimíiri cachàini náicha canánama íibaidéericué píirí, éwitacué Píiwacalícaánita núa, íná iwàwacutácué píibaidaca píirípináwáaca pimànicaténacué píiríwáaca cayábéeri. ¹⁵ Nudéca càì núsáidacuéca píiríni pimànicaténacué cayábéeri píiríwáaca càide iyúwa numàniínacué píirí. ¹⁶ Péemiacué comparación: Canáca yàasu wenàiwica cachàiníiri íiwalicáli íichawa. Íná picácué píináidawa cachàiniyéicuéca

nuícha pía. Càide iyúwa nuíbaidáanácuéca píirípiná, càita nacái iwàwacutácué píibaidaca píirípináwáaca.

¹⁷ Píalíacaalícué péemiaca càinácaalí íimáaná yái núméricuéca píirí, píibaidacaalícué nacái píirípináwáaca càide iyúwa nuchùulianacué pía, yásí casíimáicuéca piwàwawa.

¹⁸ “Càmita macáicué càì númaca píwaliwa. Núalíacawa nàwali níái nuedéeyéica nùsunáipínáwa. Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànaná tàacáisi nùuwide ìwali Dios inùmalícuéca bàaluité. David íimacaté: ‘Yái nùacawéeríná iyéericaté iyáacaléwa nùapícha, yácata idé yùuwideca imànica núa, imànicaténá nulí báawéeri’, íimacaté yái Davidca. ¹⁹ Yá nucàlidacuéca píiríni ipíchawáise nùuwide imànica nulí báawéeri. Néese idécanáami càì imànica nulí, yásí peebáidacuéca nutàacái, Diosca núa, yái càimírica imáalàawa. ²⁰ Péemiacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nùasu wenàiwica itàacái, yeebáida nacái nutàacái. Néese nacái, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáida nacái Dios itàacái yái Dios ibànuèrica núa aléi —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

²¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, néese máini achúmaca iwàwa. Yá íimaca walí amaléeri iyú:

—Péemiacué cayába, abéeri péenacué itéeripiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

²² Néese wía yéewáidacaléca waicáidáidaca walíwáaca. Càmita wáaliíwa càiriínacaalí yái càì Jesús íimaca ìwali. ²³ Núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, núawinacawa nùyaca mawiénita Jesús irí. Íná Simón Pedro yúucaca icáapiwa nulí nusutáanápíná nuémiawa Jesús càiriínacaalí yái càì Jesús íimaca ìwali. ²⁵ Íná núawiacawa Jesús ipualé, nusutácaténá nuémiawani. Yá númaca irí:

—Nuíwacali, ¿càiriíná yái càì píimaca ìwali? —númaca irí. ²⁶ Jesús íimaca nulí:

—Yácata yái nùapúadéerica irípiná pan quírápieli iriculé —íimaca yái Jesúsca. Íná idécanáami yáapúadaca pan, yá yàaca Judas iríni, yái Simón Iscariote ìirica.

²⁷ Néese Judas yeedácanacáita iríwa pan yéená isàbéeri, yá Satanás iwàlùacawa Judas iwàwaliculé ichùuliacaténá Judas íiwitáise. Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Yáara wawàsi pimàníripínaca, pía pimànica ráunamáitani —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Yáté èerica canáta wéenáquéi yáaliériwa cáná yéewa Jesús icàlidaca Judas iríni. ²⁹ Abénaméeyéi wéená nayúunáidaca Jesús ichùulíaca Judas iwènianápináté yàacàsi wamáapuèrica Pascua piná. Aibanái wéená nayúunáida nacái Judas yàacaténá plata catúulécanéeyéi irí. Judascáiná icuèrité wàasu plata.

³⁰ Íná Judas idécanáami iyáaca iríwa pan yéená isàbéerica, yá imusúacawa wáicha machacànita. Yá catáca ìwali.

El nuevo mandamiento

³¹ Ináté idécanáami Judas yèepùacawa wáicha, yá Jesús íimaca walí:

—Siúcáisede wenàiwica naicápiná núa cáimié-taquéeri iyúwa, núa asiali Dios néeséerica. Núasáidap-iná naliwa nacái cachàinica Dios íiwitáise. ³² Càide iyúwa núasáidáanápíná naliwa cachàinica Dios íiwitáise, càita nacái Dios yáasáidapíná naliwa cachàinica nacái nuíwitáise, núa asiali Dios néeséerica. Càicatanica Dios imànipíná mesúnamáisiwata.

³³ Péemiacué nulí pía nuénánica cáininéeyéica nuicáca, nùyacué píapicha achúma èerita. Yá picutápinácué núawa quéwa núumacué pirí càide iyúwa númáanáté judío íiwacanánái irí: Càmitacué yéewa piacawa núapicha siúca aléera nùacatalépinácawa.

³⁴ Nuchùuliacué pía pimàníinápíná áiba wawàsi wàlisàita: Cáininácué piicáyacacawa. Càide iyúwa cáinináanácué nuicáca pía, càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. ³⁵ Cáininácaalícué piicáyacacawa, yásí macái èeri mìnánái yáaliacuécawa piwali nuéwáidacalécuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁶ Néese Simón Pedro isutáca yéemiawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿alénápinásica piawa? —íimaca yái Pedroca. Yá Jesús íimaca irí:

—Aléera nùacatalépinácawa càmita yéewa piacawa núapicha siúca, quéwa áibaalípiná yásí piacawa núami néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Yá Pedro íimaca irí:

—[Càmíirita, Nuíwacali! Núalimáca nùacawa píapicha siúcasíwata. Ewita iwàwacutáca nuétácawa píchawalíná, yá cayábaca nuétácawa —íimaca yái Pedroca. ³⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—¿Báisítasica pimàcacaca nanúaca pía nuíchawalíná? Càimíirita, máinicáiná càulenáca píchani. Péemìa cayába, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawiría, píimapíná càmitasa píalía núwali ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús, el camino al Padre

14 Néeseté Jesús íimaca walí wía yéewáidacaléca: “Picácué cáalu pía. Manúcué píináidaca piwàwawa Dios iwali, núwali nacái. ² Núaniri Dios icapèe iyéerica chènuniré idèniaca imàdánáwa madécaná wenàiwica iyacatápiná. Canácaalí iyéeri nérétá, yá càmitacué nucàlida pirítáni. Yá nùacawéera nuchùniacaténácué piyacatápiná. ³ Nudécanáamicué nùacawa píicha, yá nuchùniacuéca nacái piyacatápiná, yásí nuèpùacawa néese àniwa, yá nutécué pía núapichawa, yéewacaténácué piyapínáca núapicha aléera nùacataléca. ⁴ Píaliacuécawa alénácaalí nùawa. Píaliacué nacáwa càinácaalí iwàwacutáanápimànica piacaténácuéwa néré nacái”, íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, càmita wáaliawa alénácaalí piawa. Iná càmita yéewa wáaliacawa càinácaalí iwàwacutáanápimànica wàcaténáwa néré —íimaca. ⁶ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái piacaténácuéwa Núaniri Dios yàatalé. Núaliacawa, nuémíaca nacái macáita báisiiri tàacáisi Dios iwali. Núacata yái yéerica nacáuca càmiiri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Canácata yáaliméeri yàacawa Núaniri Dios yàatalé àta yeebáidacaalíta nutàacái. ⁷ Píaliacáinácué núwali, iná píaliapínácué nacáwa Núaniri Dios iwali, yá siúcáisede píaliacuécawa Dios iwali. Piicátécué Dios madécaná èeri, iná píaliacuéca iwali —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Néese Felipe íimaca irí:

—Wáiwacali, pimàaca waicáca Pfaniri Dios, yásí casíimáica wawàwa. Yácata abéerita wawàsi iwàwacutáwa walí —íimaca. ⁹ Jesús íimaca irí:

—Felipe, nudéca nùyacuéca píapicha madécaná èeri. ¿Cáná càmitàacáwa píaliawa cawinácaalí núa? Cawinácaalí wenàiwica yáaliéerica núwali yáalía nacái Núaniri Dios iwali. Iná iwàwacutá càmita pisutá nuícha numàcáanápínácué piicáca Núaniri Dios. Pidécuéca piicácani. ¹⁰ Iwàwacutá peebáidaca nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Yái nucàlidéericuéca pirí càmita nutàaní nunùmaliçuésewa. Néese nutàanica Núaniri Dios inùmaliçuésewa. Càmita nacái numàni nùasu wawàsiwa cháí èeri irícu, néese Núaniri Dios iyaca nuwàwalicu, yácata imànírira iyúwa iwàwáaná imànica. ¹¹ Peebáidacué nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Càmicaalícué píalimá peebáidaca yái núméerica pirícué nùyáaná iyúwa Núaniri Dios iyáaná, néese peebáidacué piicácaná yái numànírira càmiirita áiba wenàiwica idé imànica. ¹² Péemiacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, imànipíná càide iyúwa numàníná. Imànipíná nacái cachàiníri íicha yái numànírira nùacáináwa Núaniri Dios yàataléwa. ¹³ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripínácué Dios íicha nunùmaliçuése càide iyúwa nuwàwáaná nuchùliacáinácué pisutáanápíná Dios íichani, yá numànipínácuéca piríwani yéewacaténá núa yái Dios Iirica núasáidaca macái wenàiwica irí máiní cachàinica Núaniri Dios íiwitáise. ¹⁴ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripínácué nuícha càide iyúwa nuwàwáaná, yá numànipínácuéca piríwani —íimaca yái Jesúsca.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí: “Báisícaalícué cáinináca piicáca núa, yásí pimànicuécaca càide iyúwa nuchùulianá pía. ¹⁶ Yá nusutápiná Núaniri Dios íichawa ibànúnápínácué pirí áiba Yàacawéeridéeripínácué piawa, yái Espíritu Santo yéewáidéeripínácuéca pía báisiiri tàacáisi iyú Dios iwali, yàalèeripínácué pía nacái. Yásí Espíritu Santo yàacawéeridacué piawa càiripínáta. Canácatáitacué imàaca piawa. ¹⁷ Quéwa èeri mìnánái càmiyéi yeebái-

da nutàacái, càmita nàalimá needá nawàwaliculéwani, yái Espíritu Santoca, càmicáiná nàalimá naicácani, càmfíri nacái nàalía ìwali, quéwa pialíacué ìwali iyacáinácué píapicha siúca. Yásí mesúnamáita iyamáacuéwa piwàwalicuwa càiripináta icùacaténacué píiwitáise.

¹⁸ “Càmita numàacapínacué pía abéerita iyúwa canéeyéi isèenái. Nuèpua nùanàaca nùyacaténacué píapicha àniwa. ¹⁹ Achúma èeri áibanái èeri mìnánái càmfíyéica yeebáida nutàacái, càmitanica naicápiná núawa quirínama, quéwacué piicácata núa àniwa. Yásí cáuca núa àniwa íná yéewa picáucàapínacuéca nacá-
wa. ²⁰ Néenialípiná idécanáami Espíritu Santo yàanàaca, yásí pialíacuécawa nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, piyacué abédanamata nacái núapicha, nuya nacái piwàwaliculécué. ²¹ Cawinácaalí yeebáidéerica iyúwa nuchùulianáni, yá nacái imànírica càide iyúwa núumáaná, yácata yáasáidéerica báisíri iyú cáinináca iicáca núa. Núaniri Dios nacái cáininéeripiná iicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca núa. Yá nacái cáinináca nuicápinácani, yá nùanàapínáca yàatalé numàacaténá yáalíaca nùwali báisíri iyú”, íimaca walí yái Jesúsca.

²² Néese Judas, (càmíirita quéwa Iscariote), íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica pimàacapíná píawawa waicácaténá pía, quéwa càmita pimàacapíná píawawa èeri mìnánái naicácaténá pía? —íimaca irí. ²³ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmicáiná cáininá naicáca núa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca núa, yeebáidaca nutàacái; Núaniri Dios nacái cáininéeripiná nacái iicácani. Yá nacái Núaniri Dios, núa nacái wàanàapínáca wàyacaténá yáapicha.

²⁴ Quéwa, cawinácaalí càmfírica cáininá iicáca núa, càmita nacái yeebáida nutàacái. Yái tàacáisi péemiericuéca nucàlidaca pirí, càmfírita nutàacái, néese Núaniri Dios itàacácani, yái ibànuèrica núa.

²⁵ “Nucàlidacuéca pirí macáita yái tàacáisica idècunitàacá nùyaca píapicha. ²⁶ Quéwa nudécanáamicué nùacawa píicha, yá nusutápiná Núaniri Dios íichawa, yásí ibànùacué pirí yái Yàacawéeridéeripínacuéca píawa, yái Espíritu Santoca, iyúudàanápínacué pía nulípiná, yàalèeripínacué pía nacái. Yá Espíritu Santo yéewáidapínacuéca píawa pialíacaténáwa macáita wawàsi ìwali. Yá imàacapínacuéca piwàwalica macáita yái nucàlidéericuéca pirí.

²⁷ “Nùacaalípináwa, yá numàacacué matuíbanáica piwàwa càide iyúwa matuíbanáiná nuwàwa, càmita càide iyúwa áibanái èeri mìnánái iyáaná càmfíyéica yeebáida nutàacái. Picácué achúma píináidacawa piwàwawa, picácué nacái cáalu piwàwa. ²⁸ Nucàlidacué pirí nùanápínacuéca píicha, néese nuèpùapínacué nùyaca píapicha àniwa. Báisícaalícué cáinináca piicáca núa manuísíwatatá, yásí casíimáicuéca piwàwatá péemiacáinácué nùanápínáwa Núaniri Dios yàataléwa cachàinicáiná nuícha Núaniri Dios. ²⁹ Nucàlidacuéca piríni ipíchawáise nùacawa yéewanápiná idécanáami nùacawa, yásí peebáidacuéca yái nucàlidéericuéca pirí.

³⁰ “Siúca canáca nulí èeri nutàaníinápínacué déecuíri iyú píapicha, Satanáscáiná yàanàaca mesúnamáisiwata, yái ichùulìerica èeri mìnánái íiwitáise càmfíyéica yeebáida nutàacái. Quéwa Satanás càmita yáalimá imawèniadaca íichawa núa. ³¹ Néese, éwita Satanás càmicáaníta yáalimá imawèniadaca núa, càicáaníta numàacapíná càì imànica, nùasáidacaténá macái èeri mìnánái irí cáinináca nuicáca Núaniri Dioswa, numàni nacái càide iyúwa ichùulianá núa. Pimichàacuéwa. Wàanacuéwa —íimaca walí yái Jesúsca.

La vid verdadera

15 Idècunitàacá wàacawa, Jesús íimacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Péemiacué comparación: Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná máiníri cawènica. Núaniri Dios iyaca càide iyúwa icuèrica abéyéeri uva yéetaná. ² Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càica níade iyúwa abéya yàana. Macái wenàiwica càmfíyéica imàni càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná càica níade iyúwa abéya yàana màyacanéeri. Néese Núaniri Dios yúucaca nía méetàuculé càide iyúwa wawichùacaalí yàana abéya íicha, macái yàana màyacanéerica. Néese cawinácaalí wenàiwica imàníyéica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, càica níade iyúwa abéya yàana càyacanéeri. Níai yeebáidéeyéica nutàacái, Dios itéca náicha càinacaalí báawéeri iyaca nalí, namànicaténá cayábéeri cachàiníwanái, càide iyúwa wawichùacaalí cáaléeri yàana ipùata cayábéeri yàana íicha masacàacaténá yái yàanaca yéewanápiná idèniaca iyacanáwa cayábéeri manùbéeri nacái. ³ Siúcáisede masacàacuéca píiwitáise, Núaniri Dioscáiná idéca imàacaca iwàwawa pibáyawaná íichacué, peebáidacáinácué nutàacái. ⁴ Picácué piwènúada píiwitáisewa nuícha yéewanápinácué nùyaca piwàwalicu mamáalàacata. Péemiacué comparación: Abéya yàana càmita yéewa càyacanáni méetàuculé abéya íicha. Càita nacái càmitacué pialimá pimànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná píináidacaalícuéca nuícha.

⁵ “Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná. Píatacué càiyéide iyúwa abéya yàana. Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata, yá nùyaca iwàwalicu, yásí imànica madécaná cayábéeri. Càmicáinácué pialimá pimànica cayábéeri méetàuculé nuícha. ⁶ Cawinácaalí càmfírica yeebáida nutàacái mamáalàacata, Núaniri Dios yúucapíná méetàuculéni, càide iyúwa wáucacaalí yàanami méetàuculé, macáita yàana màyacanéeri àta míisicatalétani, néese wenàiwica yeedáca yàanami nàucacaténá nía quichái irículé neemácaténáni.

⁷ “Peebáidacaalícué nutàacái mamáalàacata, càmicáalícué nacái píimáicha tàacáisi nuéwáidéeri iyú pía, yá pisutácué nuícha numàníinápínacué pirí càinacaalí cayábéeri piwàwéericuéca, yá numànicuéca piríwani. ⁸ Pimànicaalícué madécaná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí áibanái naicápiná Núaniri Dios cáimie-
taquéeri iyú. Càita nacái píasáidapínacuéca nuéwáidacalécuéca pía. ⁹ Cáininácuéca nuicáca pía càide iyúwa cáinináaná Núaniri Dios iicáca núa, íná peebáidacué mamáalàacata nutàacái píasáidacaténacué cáinináca

piicáca núa càide iyúwa cáinináanacué nuicáca pía.

¹⁰ Pimànicaalícué iyúwa nuchùulianá pía, yásí cáin-inácuéca nuicáca píawa càide iyúwa cáinináaná Núaniri iicáca núa numànicáiná iyúwa ichùulianá núa.

¹¹ “Càicuéca númera píri casíimáicaténacué piwàwa núapicha, yéewanápiná nacái casíimáicuéca pía manuísíwata. ¹² Nuchùuliacué càì pimànica: Cáin-inácué piicáyacawa càide iyúwa cáinináanacuéca nuicáca pía. ¹³ Péemiácué comparación: Aibacaalí imàacaca icáucawa yàacawéeriná íchawalínáwa, yásí wáalíacawa báisiiri iyú cáinináca iicáca yàacawéer-ináwa macái iwàwalícuésewa. Càita nacái numàacapíná núcáucawa píichawalínacué cáinináacáinacué nuicáca pía. ¹⁴ Néese, pimànicaalícué mamáalàacata iyúwa núumáaná, cáinináacáinacué piicáyacacawa, yásí nùacawéeyéinacuéca pía. ¹⁵ Càmitacué quirínama nùuma píwali nùasu wenàiwicacuéca pía, càmicáiná yàasu wenàiwica yáalíwa iwali yáí íiwacali imànínáca. Néese núumacué píwali nùacawéeyéinacuéca pía nucàlidacáinacué píri macáita yáí Núaniri Dios íimáanáca nulí. ¹⁶ Càmitaté peedácué núa píiwacalipínáwa. Néese nuedácatécué pía nùasunápináwa, yá nudéca nuchùuliacuéca pía pimànínápiná cayábéeri, yéewacaténacué nacái yáí cayábéerica pimànírícuéca iyamáacawa càiripínáta. Yásí Núaniri Dios imànicuécá píriwa càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéeripínacuéca íicha nunùmalícuése, pisutácaalícué càide iyúwa nuwàwáaná. ¹⁷ Iná nuchùuliacué càì pimànica: Cáin-inácué piicáyacacawa”, íimaca walí yáí Jesúsca.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ Jesús íimacaté walí: “Aibanái èeri mìnanáí càmiíyéi yeebáida nutàacái báawapíná naicácuéca píawa, íná piwàwalícué báawáanáte naicáca núa quéechaté ipíchawáiseté báawaca naicácuéca pía. ¹⁹ Piyacaalícué càide iyúwa èeri mìnanáí iyáanáta, yá cáininácuéca èeri mìnanáí iicáca píatá, càide iyúwa cáinináaná naicáyacacawa. Quéwa nudéca nuedácuéca pía èeri mìnanáí yèewíise, peebáidacaténacué nutàacái, íná báawaca naicácuéca pía càmicáinácué píya càide iyúwa nàyáaná. ²⁰ Piwàwalícué yáí númericacatécué píri: ‘Canáca yàasu wenàiwica cachàiníiri íiwacali íichawa’, càité númera. Càita nacái càmita yéewacué cachàinica nuícha pía. Iwàwacutácué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanáwa. Abenaméeyéi nàuwídecá namànica núa, íná nàuwídecuécá nacái namànica píawa. Quéwa áibanái yeebáidaca nutàacái, íná neebáidapíná nacái iyúwa péewáidáanácué nía. ²¹ Quéwa áibanái càmiíyéi yeebáida nutàacái namànipíná píri báawéeriwa peebáidacáinácué nutàacái càmicáiná náalía Dios iwali, yáí ibànuerica núa aléi.

²² “Càmicaalíte nùanáatá nucàlidacaténá wenàiwicanái írí nutàacáiwatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalísetá. Quéwa siúcáise de canáca yéewaná náimaca càmiínápiná cabáyawaná nía nùwalíse néemiáacáináte númera nalí nudéca nùanáca Dios yàatanáise. ²³ Máiniíyéi cabáyawanáca níara wenàiwicaca càmiíyéica yeebáida nutàacái, yáicáiná cawiná-

caalí báawéerica iicáca núa, idéca báawaca iicáca núa báawacáináte iicáca Núaniri Dios quéechatécáwa.

²⁴ Càmicaalíte numàni nàacuésemi yáí càmiírica áiba wenàiwica idé imànicatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalísetá. Quéwa éwita naicáacáináta càì numànica, càicáanáta báawaca naicáca núa, báawa nacái naicáca Núaniri Dios. ²⁵ Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté rey David icàlidáaná tàacáisi nunùmalícuése bàaluité. David íimacaté: ‘Máini báawacaté naicáca núa éwita canáacáináta iwálíse báawáanápiná naicáca núa’, càì íimacaté nunùmalícuése yáí Davidca.

²⁶ “Quéwa nudécanáami nuèpùacawa Núaniri Dios yàataléwa, yásí nubànùacué píriwa Espíritu Santo, yáí Espíritu Dios yàatanáiseerica, itàaníríca báisiiri iyú, yáí Yàacawéeridéerícuéca pía. Espíritu Santo yàanápiná, yásí yéewáidacuéca píawa nùwali yéewanápinácué picàlidaca nuináwaná iwali. ²⁷ Pidécuéca píyaca núapicha mamáalàacata nudàbacatáiseté nuéwáidaca wenàiwica àta siuca nacáide, íná picàlidapínacué nuináwaná iwali èeri mìnanáí íriwa”, íimaca walí yáí Jesúsca.

16 Jesús íimaca walí àniwa: “Nudéca nucàlidacuéca píriwa ipíchana piwènúadacuéca píiwitáisewa nuícha isicúata, nadàbacaalípiná nàuwídecá namànicuécá pía. ² Yásí náucacué píawa judiónái yéewáidacàalu íicha, càmitacué quirínama nabatàa piwàlúacawa néré àniwa. Aibaalípiná nayúunáida nacái náibaidaca nàyaca Dios írípiná nanúacaalícué píawa. ³ Yá namànipínacué píri báawéeri càmicáiná náalía Núaniri Dios iwali, nùwali nacái. ⁴ Nucàlidacuéca píriwa siúcata yéewanápinácué nadàbacaalípiná namànicuécá píri báawéeri, yásí piwàwalícuéca nudéca nucàlidacuéca píriwa”, íimaca yáí Jesúsca.

Lo que hace el Espíritu Santo

Jesús íimacaté walí àniwa: “Idàbacaalíte nuéwáidaca wenàiwica, càmitaté nucàlidacué píriwa piùwichàanápinácuéca nulípiná, nùyacáinátecué píapicha. ⁵ Quéwa siúcáide yá nùacawa nùyacaténá yáapicha yáí Dios ibànuericaté núa aléi. ¿Cánácué càmita pisutá péemiawa núa siúcade iwali yáí nùanápinácuéca Núaniri Dios yàataléwa? Iwàwacutácué casíimáica piwàwa núapicha. ⁶ Quéwa, máini achúmacuécá piwàwa siuca nucàlidacáinácué píriwa. ⁷ Quéwa, péemiácué cayába. Cayába cachàiníwanái píricuéni nuèpùanápinácuéca Núaniri Dios yàataléwa. Càmicaalí nuèpùawa Núaniri Dios yàataléwa, néese càmita yàanáa yáí Yàacawéeridéeripínácuéca pía, yáí Espíritu Santoca. Quéwa nùacaalípináwa, yá nubànùacuéca píriwani. ⁸ Espíritu Santo yàanápiná, yásí imàacaca èeri mìnanáí náalíacawa cabáyawanáca nía. Imàacapíná náalíacawa nacái nudéca nùyaca machacàníiri iyú Dios iicá. Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa nacái càinácaalí iwàwacutáanápiná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa Dios yùuwichàidáanápiná cabáyawanéeyéi wenàiwica. ⁹ Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa cabáyawanáca nía

càmicáiná neebáida nutàacái. ¹⁰ Yá Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnáná náalíacawa nudéca nùyaca machacàníiri iyú Dios iicá íná yéewa nùacawa Núaniri Dios yàataléwa. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicá, càmicáinácué piicá núa cháí èeri irícu. ¹¹ Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnáná náalíacawa nacái Dios yùuwichàidáanápíná níawa càiripínáta. Càipíná náalíacawa Dioscáiná idéca íináidacawa yùuwichàidáanápíná Satanás càiripínáta, yái ichùulìèrica èeri mìnáná íiwitáise.

¹² “Iyaca madécaná nucàlidéeripínácué pirí, quéwacué siùca càmita píalimá píalíaca péemiaca macáita, càinácaalí íimáaná. ¹³ Quéwa Espíritu Santo yàanàapíná, yái itàaníirica báisíiri iyú, yásí yéewáidacué píawa macái báisíiri tàacáisi iwali, càmicáiná icàlidapíná yàasu wawàsiwa, néese icàlidapíná macáita càinácaalí tàacáisi Dios icàlidéeri irí. Néese Espíritu Santo imàacapínácué píalíacawa càinácaalí ichàbáanáwa áiba èeriwa. ¹⁴ Espíritu Santo imàacapíná wenàiwica náalíacawa cachàinica nuíwítáise, icàlidacáinácué pirí nutàacái péemiacaaténácué càinácaalí íimáaná. ¹⁵ Macáita yái Núaniri Dios idènièrica nudèniata nacái yáapichani, íná núumacué pirí Espíritu Santo icàlidapínácué piríwa nutàacái, imàacacué nacái píalíaca péemiacani, càinácaalí íimáaná.

¹⁶ “Achúmáanataàcá càmitacué piicápiná núa, néese mesúnamáita piicápinácué núa àniwa nùacáináca Núaniri Dios yàataléwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁷ Néeseté abénaméeyéi wéenanái wía yéewáidacaléca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càináica íimáaná yái tàacáisica? Idéca íimaca walí achúmáanataàcá càmiínápínása waicáni, néese mesúnamáitasa yèepùwa waicápináca àniwani, yàacáinásaacáwa Yáaniri Dios yàataléwa. ¹⁸ ¿Càináica íimáaná yái tàacáisica ‘achúmáanataàcá? Càmita wáalíawa càinácaalí iwali itàaní —náimaca.

¹⁹ Néese Jesús yáalíacawa wawàwaca wasutáca wéemiawa iwali. Yá íimaca walí:

—Nudéca núumacuéca pirí achúmáanataàcá càmitacué piicápiná núa, néeseacué mesúnamáita piicápinácué núa àniwa. ¿Pisutásicué péemiawa píawáaca iwali yái tàacáisica? ²⁰ Péemiacué cayábani.

Achúmáanataàcá pícháanápínácuéca, yá achúmapínácuéca piwàwa nanúacaalí núa, quéwa áibanái èeri mìnáná càmiíyéi yeebáida nutàacái, casíimáipínáca nawàwa. Quéwa éwita achúmacáanítacué piwàwa maléena èeri nuétácaí iwálíise, càicáaníta mesúnamáita casíimáicuéca piwàwa nuétácaí iwaliwa.

²¹ Péemiacué comparación: Achúmaca inanái iwàwa ùasu èericaalí yàanàaca umusúadáanápíná iicá èeri. Yá achúmaca uwàwa ùuwichàacáináwa cáiwíiri iyú, quéwa idécanáami asáica uíri, yásí uimáichaca yái cáiwíirica, máinicáiná casíimáica uwàwa umusúadacáiná iicá èeri. ²² Càita nacái siùcade achúmacuéca piwàwa. Quéwa nuèpùapínácawa nuicácuéca píwa àniwa, yásí

máinicué casíimáica piwàwa, yá canácata yáaliméeripíná achúmaca imànicuéca piwàwa àniwa.

²³ “Néeniálipíná càmitacué iwàwacutá pisutáca péemiawa núa, yácáiná Espíritu Santo yéewáidapínácué píawa. Péemiacué cayába, Núaniri Dios imànípínácué piríwa càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéerícuéca imàníinápíná pirí, pisutácaalícué Dios íicha nunùmaliçuise càide iyúwa nuwàwáaná. ²⁴ Càmitàacá pisutácué Núaniri Dios íicha nunùmaliçuise imàníinápínácué pirí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná. Pisutácué Dios íicha nunùmaliçuise imàníinápíná pirí cayábéeri, yásí imànicuéca piríwani càide iyúwa nuwàwáaná, yéewacaténácué casíimáica piwàwa manuísíwata —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ Jesús íimacaté walí àniwa: “Nudéca nuéwáidacuéca píwa càulenéeri comparación iyú. Quéwa áibaalípínáwa càmitacué nutàaní pirí comparación iyú. Néese nutàanípínácué pirí amaléeri iyú Núaniri Dios iwaliwa, píalíacaténácué péemiaca ráunamáitani, càinácaalí íimáaná. ²⁶ Néeniálipíná pisutápinácué Dios íicha nunùmaliçuise imàníinápínácué pirí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, yá càmita iwàwacutá nusutáca Dios íicha manuísíwata pirípinácué. ²⁷ Cáinínacáiná Dios iicácuéca píwa, íná càmita iwàwacutá nusutáca Dios íicha manuísíwata pirípinácué. Cáinínácuéca Dios iicáca píwa cáinínacáinácué piicáca núa, peebáidacuéca nacái nùanàacaté Dios yàatanáise. ²⁸ Nudéca nùacawa Núaniri Dios yàatanáisewa nùanàacaténá aléi èeri iriculé. Siúcáade nuèpùacawa èeri íicha nùacaténáwa àniwa Núaniri Dios yàataléwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

²⁹ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Siùca pitàanica piyaca amaléeri iyú, càmita picàlida piyaca càulenéeri comparación. ³⁰ Siùca wáalíacawa píalíacawa macáita wawàsi. Càmita iwàwacutá wasutáca wéemiawa píwa píalíacáináta wawàwalícuésewa píalíacáináwa wáiwítáise iwali. Iná weebáidaca píanàacaté Dios yàatanáise —wáimaca irí. ³¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Piyúunáidacuéca peebáidaca nutàacái tàì íiméeri iyú macái piwàwalícuésewa, quéwa càmitàacáwa cachàinícué píiwítáise nùwali. ³² Mesúnamáisiwatacué pipíacuéca picàlìliacawa nuícha, yá pimàacapínácuéca núa abéeritawa. Quéwa càmita máiní abéerisiwa núa, Núaniricáiná iyaca núapicha. ³³ Nucàlidacuéca pirí macáita yái tàacáisica yéewacaténácué matuíbanáica píwa peebáidacáinácué nutàacái. Chái èeri irícu piùwichàapínáca, quéwa pichàiniadacué piwàwawa. Nudéca numawèniadaca Satanás íiwítáise cachàiníiri, yái ichùulìèrica èeri mìnáná íiwítáise namàníinápíná nabáyawanáwa, íná yéewacué píalíimápiná pimawèniadaca píichawa Satanás nacái —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús ora por sus discípulos

17 Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca walíni, yá iicáidaca chènuniré, yá ímaca Dios irí: “Núaniri, idéca nuenáiwana yàanàaca. Pimàaca èeri mìnanaí nàalíacawa cachàinica nuíwitáise, núa Piirica, yéewanápiná numàaca nacái nàalíacawa cachàinica píiwitáise. ² Pidéca pimàacaca nulí píiwitáise núcàanápina èeri mìnanaí canánama, núcacaténá nacáuca càmíiri imáalàawa, níái pièyéica nulí nùsunáipiná, núa Piirica. ³ Nadèniàpiná nacáuca càmíiri imáalàawa níái yáaliyéica wàwali, pía abéerita Dios báisíirica, núa nacái Jesucristo yái pibànuèrica aléi èeri irìculé.

⁴ “Nudéca núsáidaca nalí cachàinica píiwitáise cháí èeri irìcu, íná nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté pichùulianá numànica. ⁵ Iná Núaniri siùcade pimàaca cáimiétacanéerica núa píapicha chènuniré càide iyúwaté nùyáaná píapicha bàaluitésíwa èeri ipíchawáise.

⁶ “Pidéca peedáca níái wenàiwicaca èeri mìnanaí yèewíise piàcaténá nulí núa nùsunáipiná. Yá nudéca numàacaca nàalíaca píwali iyúwa pìyáaná. Quéechatécáwa piàsunáica níái, yá pidéca piàca nulí núa nùsunáipiná, nadéca nacái namànica càide iyúwa pichùulianá níái. ⁷ Siùca nàalíacawa macáita yái numàniirica, yá nacái tàacáisi nuéwáidéerica iyú níái, nudéca numànicaní pichàini iyú, yái pichàini pimàaquéerica nulí. ⁸ Nudéca nucàlidaca nalíni yái tàacáisica pièricaté nulí, yá neebáidaca nulíni. Nàalíacawa báisíiri iyúcani nùanàacaté piatanáise. Neebáida nacái pibànùnáté núa.

⁹ “Nusutáca nalí píicha manuísíwata. Càmita nusutá píicha áibanái èeri mìnanaí irípiná càmíiyéi yeebáida nutàacái. Néese nusutáca píicha nalí níái pièyéica nulí piàsunáicáiná níái. ¹⁰ Macáita níái nùsunáica níacata piàsunái nacái. Macáita níái piàsunáica níacata nùsunái nacái. Nàyacáiná machacàniiri iyú, íná nàasáidaca cachàinica nuíwitáise.

¹¹ “Siùcáade càmita nuyamáawa cháí èeri irìcu, quéwa nayamáapinácawa cháí èeri irìcu, idècunitàacá nùyaca píapicha. Píai, Núaniri mabáyawanéerica, picùna níái pirípináwa pichàini iyúwa neebáidáanápina mamáalàacata pitàacái, níái pièyéica nulí nùsunáipiná, yéewacaténá abédanamaca náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná nuíwitáise píapicha. ¹² Idècunitàacá nùyaca náapicha cháí èeri irìcu, yá nucúacaté níái pirípiná pichàini iyú, níái pièyéica nulí nùsunáipiná. Canácata néená yúuquéeríwa nuícha, abéerita meedá yáara yúuquéerícatéwa quéechatécáwa. Iná yéewa macáita ichàbapinácawa iyúwa profetanái itànàanáté tàacáisi iwali pinùmicuise bàaluité.

¹³ “Siùcáade nùcawa piatalé, Núaniri. Quéwa idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu, yá nusutáca píicha nalí casíimáicaténá nawàwa manuísíwata càide iyúwa casíimáiná nuwàwa. ¹⁴ Nudéca nucàlidaca nalí pitàacái quéwa báawaca èeri mìnanaí iicáca níái càmíicáiná nàya

càide iyúwa èeri mìnanaí iyáaná, càide iyúwa núa nacái càmíiná nuya càide iyúwa èeri mìnanaí iyáaná.

¹⁵ Càmita nusutá píicha pitèenápina níái èeri íicha, néese nusutáca píicha picùanápina níái Satanás íicha yái báawéerica. ¹⁶ Càide iyúwa càmíiná nuya èeri mìnanaí íiwitáise iwali, càita nacái níái yeebáidéyéica nutàacái càmíiyéita nacái iya èeri mìnanaí íiwitáise iwali. ¹⁷ Masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisíiri iyúwa náibaidacaténá pirí càide iyúwa piwàwáaná. Báisíiri tàacáisica yái pitàacáica. ¹⁸ Càide iyúwa pibànùnáté núa èeri mìnanaí yèewiré, càita nacái nubànùca níái nùsunáicawa èeri mìnanaí yèewiré càmíiyéica yeebáida nutàacái. ¹⁹ Yá siùcáade numàacapináca nacáuca nàichawalíná numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná yéewanápiná masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisíiri iyúwa náibaidacaténá pirípiná càide iyúwa piwàwáaná.

²⁰ “Càmita nusutáca píicha abéta nalí níái yeebáidéyéica nutàacái, néese nusutáca píicha nacái áibanái irípiná yeebáidéyéipiná nutàacái áibaalípiná néemiacaalípiná nuéwáidacalénái icàlidaca nalíni.

²¹ Núaniri, nusutáca píicha pimàacáanápina abédanamaca náiwitáise náapichawáaca macáita manuísíwata, càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. Càide iyúwa piyáaná núapicha, nùyáaná nacái píapicha, càita nacái pimàacaca abédanamaca náiwitáise náapichawáaca nàyacaténá abédanamata wáapicha, yéewanápiná áibanái èeri mìnanaí neebáidaca pidéca pibànùca núa aléi. ²² Pidéca pimàacaca núsáidaca nalí cháí èeri irìcu cachàinica píiwitáise. Núa nacái, nudéca numàacaca núsáidaca áibanái irí cachàinica píiwitáise yéewanápiná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. ²³ Nùyaca nawàwalicu, píai nacái iyaca nuwàwalicu abédanamacaténá náiwitáise náapichawáaca manuísíwata, yéewanápiná èeri mìnanaí càmíiyéi yeebáida nutàacái nàalíacawa pidéca pibànùca núa, yéewanápiná nacái nàalíacawa cáinináca piicáca níái nùsunáica càide iyúwa cáinináaná piicáca núa.

²⁴ “Núaniri, pidéca piàca nulí níái nùsunáipiná. Nuwàwaca nàyaca núapicha aléera nùyacatalépiná naicacaténá pimàacáaná macáita naicáca núa cáimiétaquéerí iyú nùyacaalípiná píapicha chènuniré, cáinináicáinaté piicáca núa bàaluitésíwa èeri ipíchawáise. ²⁵ Píai, Núaniri mabáyawanéeri, áibanái èeri mìnanaí càmíiyéi yeebáida nutàacái càmita nàalíca píwali, quéwa nùalíaca píwali. Níái nacái nùsunáica nàalíacawa pibànùcaté núa aléi. ²⁶ Nudéca numàacaca nàalíacawa píiwitáise iwali. Yá numàacapiná mamáalàacata nàalíaca píwali càiripináta yéewanápiná cáinináca naicáyacacawa càide iyúwa cáinináaná piicáca núa, yéewanápiná nacái nùyaca nawàwalicu”, íimaca yái Jesúsca isutáca walípiná Yáaniri Dios íichawa.

Arrestan a Jesús

18 Jesús idécanáami isutáca walípiná Dios íicha, yá yàacawa wáapicha wía yéewáidacaléca, wà-

caténawa abéemàalé únibàa íicha, íipidenéeri Cedrón. Iyaca néeni bànacalé inàlیمانá. Yá Jesús iwàlùacawa néré wáapicha wía yéewáidacaléca. ² Judas, yái yèericatéwa wáicha itécáténá Jesús yùuwidenái náibàacáténáni, yáaliacawa iwali yái bànacaléca, Jesús iyacáinaté néeni wáapicha madécaná yàawiría, wía yéewáidacaléca. ³ Iná Judas yàanàaca bànacalé inàlیمانá néré, itéeri yáapichawa madécaná romanonái yàasu úwinái, áibanái nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo. Sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nabànucacaté nàasu úwináiwa Judas yáapicha. Nadèniaca nacáapisàiwá. Naté nacái nàasu béeriasiwa, lámpara nacái nacamalápináwa, catácáiná nàwali. ⁴ Quéwa Jesús yáaliacawa càinácaalí namàinínápináté irí, íná imusúacawa náipunita, yá isutáca yéemiawá nía:

—¿Cawinácué picutá? —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Náimaca irí:

—Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica wacutá —náimaca irí. Néese Jesús íimaca nalí:

—Núaquéi —íimaca yái Jesúsca. Judas, yái itéerica Jesús yùuwidenái náibàacáténáni, ibàlùacawa néeni úwinái yáapicha. ⁶ Idété Jesús íimaca: “Núaquéi”, yáta cáaluca nía Jesús íicha, yá néerúacawa íicha, yá náuwàacawa cáli íinatalé nacalùniwa. ⁷ Néese Jesús isutáca yéemiawá nía àniwa:

—¿Cawinácué picutá? —íimaca. Néese náimaca àniwa:

—Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica wacutá —náimaca irí. ⁸ Iná Jesús íimaca nalí àniwa:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni nuináwanáwa núaquéi. Picutácinácué núa, néese pimàacacué nèepùacawa náí nùapichéyéica —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Yá macáita ichàbacawa càide iyúwaté Jesús íimáanáté: “Núaniri, náí pièyéica nulí nùasunáipiná canácata néená yúuquériwa nuícha”, càité íimaca yái Jesúsca, iwàwacáinaté icùaca wía yùuwichàacáisi íicha, wía yéewáidacaléca. ¹⁰ Néese Simón Pedro, idènièrica espada machete nacáiri, yá iwatàaca espada yàalu irícuísewa, yáalimáidaca ipéliacatatá quéwa isasàacáita meedá asiali yùuwi yéewápuwáiséechúa yái íipidenéerica Malco, sacerdote íiwacalíná yàasu wenàiwicaca. ¹¹ Quéwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Píiyàa pìasu espadawa yàalu irículéwa. Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús ante Anás

¹² Néeseté náí úwinái, náiwacali yáapichawa, nía nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo náibàaca Jesús. Yá nadacùaca náichawa icáapi. ¹³ Néese quéechacáwa natéca Jesús Anás icapèe néré. Caifás icuíricani yái Anásca. Néenialité sacerdote íiwacalínacani yái Caifásca. ¹⁴ Yái Caifás, yácata icàlidéericaté judío íiwacanánái irí cayábáanápináté cachàiniwanái nalíni abéeri asiali yéetácaalípinátéwa macái wenàiwica íichawalíná, ipichaná romanonái inúaca macáita judíonái.

Pedro niega conocer a Jesús

¹⁵ Néese Simón Pedro, núa Juan nacái, wàacawa Jesús yáamiwáise déecuta. Wàanàaca sacerdote íiwacalíná icapèe néré, yá namàacaca nuwàlùacawa Jesús yáamiwáise capii ibàacháwalená iriculé, yácáiná sacerdote íiwacalíná yáalía icáca núa. ¹⁶ Pedro ibàlùacawa bàacháwáiséeri inùma íicha. Iná nùacawa bàacháwa íicha nutécáténá Pedro nùapichawa bàacháwa iriculé. Yá nusutáca wawàsi inanái íicha icuèchúaca capii inùma bàacháwáise umàacáanápiná Pedro iwàlùacawa. Yá umàacaca iwàlùacawa. ¹⁷ Néese usutáca uémíawá Pedro:

—¿Píasica nacái abéeri néená náí Jesús yéewáidacaléca? —úumaca Pedro irí. Néese Pedro íimaca ulí:

—Càmita núani —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani.

¹⁸ Néese casalínicaté nàwali náí sacerdote yàasu wenàiwicaca iyéyéica néeni, úwinái nacái icuèyéica templo, íná napucúadacaté quichái, yá nàanabàca. Pedro yàanabàca nacái náapicha quichái.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

¹⁹ Idècunitàacá Pedro iyaca bàacháwáise manuírí capii íicha, yá capii irícu sacerdote íiwacalíná idàbacaté isutáca yéemiawá Jesús wàwali macáita wía yéewáidacaléca. Isutáca yéemiawá Jesús nacái càinácaalí iwali yéewáida wenàiwica. ²⁰ Jesús íimaca irí:

—Càmita nuéwáida nía ibàacanéeri iyú. Nudéca nucàlidaca tàacáisi macái wenàiwica yàacuésemi. Nudéca nuéwáidaca wenàiwica mamáalàacata judíonái yéewáidacàalu irícu, templo irícu nacái, aléde nàwacáidáyacacatalécawa macái judíoca. ²¹ ¿Cáná pisutá péemiawá núa? Pía pisutáca péemiawá áibanái yéemièyéicaté nutàacái càinácaalíté iwali nuéwáidaca nía. Náaliacawa iwali yái nucàlidéerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ²² Idécanáami Jesús càí íimaca nalí, néese abéeri néená náí úwi icuèyéica templo inúaca Jesús inàni iwali. Yá íimaca Jesús irí:

—Picá càí pitàaníca sacerdote íiwacalíná irí —íimaca.

²³ Jesús íimaca irí:

—Nutàanícaalí báawéeri iyú, picàlida nulíni càinácaalí báawéeri nutàaní. Quéwa càmicaalí nutàaní báawéeri iyú, néese canácata yéewaná picapèedáidaca núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese Anás ichùuliaca úwinái natéca Jesús nadacuèrimi Caifás yàatalé yái áiba sacerdote íiwacalíná.

Pedro niega otra vez a Jesús

²⁵ Idècunitàacá Pedro ibàlùníca yàanabàca iyaca, yá áibanái iyéyéica néeni nasutáca néemiawani:

—¿Càmitasica pía nacái abéeri néená náí Jesús yéewáidacaléca? —náimaca. Quéwa Pedro imànicá ichiwawa àniwa. Yá íimaca nalí:

—Càmíirita núa —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná náibàacani.

²⁶ Néese sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica, abéeri yéenasàiriná yái asiali Pedro isasèericaté yùuwi, yácata isutáca yéemiawa Pedro nacái. Yá íimaca Pedro irí:

—¿Càmitasica pía yái nuiquéericaté Jesús yáapicha bànacalé inàlیمانá néeni? —íimaca. ²⁷ Yá Pedro imànica ichiwawa àniwa, íimaca càmitasica yáalía Jesús ìwali, yáta cawámai itàaca.

Jesús ante Pilato

²⁸ Néeseté natéca Jesús Caifás icapèe íicha gobernador romanosàiri icapèe nérépiná. Amaláca yàacawa nawicáu, íná càmita nawàlùawa gobernador càmíiri judío icapèe iriculé, náimacáiná càmitasica nawàwa casacàaca nía Dios íicha ìwaliise yái nawàlùanácawa càmíiri judío icapèe iriculé. Càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá nía, casacàacaalí Dios iicáca nía yáté èerica, yá càmita náalimá nayáaca nayáacaléwa Pascua yàasuná culto yaalí. ²⁹ Iná gobernador Pilato imusúacawa icapèe íichawa itàanicaténá náapicha. Yá íimaca nalí:

—¿Càinacué ibáyawaná pirí yái asialica? —íimaca.

³⁰ Néese náimaca irí:

—Càmicaalí imàni ibáyawanáwatá, néese càmita waté pìatalétáni —náimaca. ³¹ Pilato íimaca nalí àniwa: —Pitécuéni piùwichàidacuéni càide iyúwa pìawirináimi íiwitáise íimáaná —íimaca yái Pilatoca. Níai judíoca náimaca Pilato irí àniwa:

—Píacué romanonái icuèyéica wàasu cáli càmítacué pibatàa wanúaca wenàiwica cruz ìwali, wía judíoca —náimaca irí.

³² Càité namànica càide iyúwaté Jesús icàlidáanáté ìwaliwa nanúanápínaténi cruz ìwali, níai càmíiyéica judío. ³³ Pilato yèepùa iwàlùacawa icapèe manuíri iriculéwa. Yá imáidaca yàataléwa Jesús. Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —íimaca. ³⁴ Jesús íimaca irí:

—¿Píutasica péemiawa núa píináidacáináwa pisutáanápíná péemia núa, càmicaalí nacái, pisutásica péemiawa núa áibanái icàlidacáiná piríni? —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Pilato íimaca irí àniwa:

—[Núa càmíirita judío! Péenánái judíonái, nía nacái sacerdote íiwacanánái nadéca natéca pía nùatalé nacháawàacaténá piináwaná ìwali. ¿Càiná báawéeriquéi pimànica? —íimaca. ³⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmita nucùu wenàiwica càide iyúwa èeri mìnánái icùaná yàasu wenàiwicawa cháí èeri irícu. Nucùacaalí càí nùasu wenàiwicawatá, yá nudèniaca nùasu úwináiwatá imàniyéipíná úwi ipíchaná nùuwidenái íibàaca núa presoíri iyú natécaténá núa judío íiwacanánái yàatalétá. Quéwa càmita nucùu nùasunáíwa èeri mìnánái íiwitáise ìwali —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese Pilato isutáca yéemiawa Jesús àniwa:

—¿Néeni, píatasica abéeri nacuèriná? —íimaca. Néese Jesús íimaca.

—Báisíta, núaquéi càide iyúwa píimáaná. Nacuèrináca núa. Numusúacaté nuicá èeri nucàlidacaténá nalí báisíiri tàacáisi. Cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica yáaliacawa báisíiri tàacáisi ìwali, néemiaca cayába nucàlidáanáca nalíni —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—Canácata yáaliméeri yáaliacawa càirínacaalíni, yái píiméerica ìwali báisíiricaca tàacásica —íimaca yái Pilatoca.

Jesús es sentenciado a muerte

Néese Pilato idécanáamité càí isutáca yéemiawa Jesús, yá Pilato imusúacawa icapèe íichawa àniwa itàanicaténá judíonái yáapicha. Íimaca nalí:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná yái asialica.

³⁹ Quéwa, càide iyúwacué píiwitáise iyáaná, nuwasàapínacué piríwa abéeri presoíri Pascua yàasuná culto yaalíwa. ¿Píwàwasicué numàacaca yèepunícawa pirí Jesús, yái judío icuèrináca? —íimaca yái Pilatoca.

⁴⁰ Néese macáita néemíanicawa:

—[Càmíirita! [Píwasàa walí Barrabás! —náimaca néemíanicawa. Yái Barrabásca abéeri presoíri imàníiricaté ùwicái romanonái yàasu gobierno íipunita.

19 Néeseté Pilato ichùulíaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiníiri cabèesi iyú. Yá nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha. ² Néese úwinái namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaníná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyáaca corona Jesús íiwita ìwali nacuèrinásàiri naicacaténásatáni, naicáanicaténá meedá Jesús iquíníná. Néese náucaca ruana nacáiri Jesús ìwaliise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri quíiréeri nacái càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicacaténásatáni. ³ Néese nàacawa yàatalé abéerinamata namanúbaca iyúwa, càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíníná, quéwa naicáanicáita iquíníná meedá, càmita báisíiri iyú nàa icàaluíníná. Yá náimaca irí:

—[Casíimái piwàwa, piyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanicaténá meedá Jesús iquíníná. Yá nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

⁴ Néese Pilato imusúacawa àniwa itàanicaténá judíonái irí. Yá íimaca nalí:

—Píicacué yái, nudéca nutécuéca pìataléni, yéewacaténacué píaliacawa càmita nuicá ìwali ibáyawaná, canásíwa —íimaca.

⁵ Néese namusúadaca Jesús capíi irícuise idènièri tuíri culèpi nacáiri icàyuwaníná íiwita ìwaliwa, idènièri ìwalísewa bàlesi quíiréeri nacái. Yá Pilato íimaca nalí:

—[Píicacuéni, yácata yái asialica! —íimaca.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judíonái yàasu úwi icuèyéica templo, naicácanacáita Jesús, yá nadàbaca néemíanicawa. Náimaca:

—[Pínúacuéni! [Pítàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. Néese Pilato íimaca nalí:

—Píatacué ité itàtàawani cruz ìwali, càmicáiná nuicá ìwali ibáyawaná, canásiwa —íimaca. ⁷ Níái judíoca náimaca:

—Wadèniaca wàawirináimi yàasu tàacáisiwa íiméerica iwàwacutáaná yéetácawa icàlidacáiná iináwanáwa Dios Íiricasani —náimaca.

⁸ Néese idécanáami Pilato yéemiaca nataacái, yá cáaluca manuísíwatani. ⁹ Yèepùa iwàlùacawa icapèe manuíri iriculéwa àniwa, yá Pilato isutáca yéemiawa Jesús:

—¿Sísíeeríiná pía? —íimaca. Quéwa Jesús càmfírira itàaní. ¹⁰ Néese Pilato íimaca irí:

—¿Cáná càmita pitàaní nulí? Píalíacawa núalimá nuchùuliaca natàtàaca pía cruz ìwali, íná iwàwacutá picàlidaca nulí piináwanáwa numàacáanápíná pèepunicawa càmicaalí piwàwa péetácawa —íimaca. ¹¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa pimànica càide iyúwa iwàwáanátá, yá canácata píaliméeri pimànica nulítá, íná yáara wenàiwica ibànùericaté núa presofíri iyú píatalé, máini yáwanái ibáyawaná píicha —íimaca yái Jesúsca.

¹² Yáta Pilato icutáca càinápinácaalí iyú yáalimá imàacaca Jesús yèepunicawa, quéwa judío íiwacanánái néemíanicawa:

—Píimàacacaalí yèepunicawa yái asialica, néese càmita quirínama cayába píapicha emperador romanosàirica, yái píiwacalisíwa icuèrica macái cáli imanùbaca! [Cawinácaalí wenàiwica iwàwéerica icùaca wenàiwica iyúwa nacuèriná, yùuwidaca imànica píiwalicáli emperador! —náimaca.

¹³ Néese, idécanáami Pilato yéemiaca nataacái, yá ichùuliaca úwinái natéenápíná Jesús caplí iricúise. Yá Pilato yáawinacawa yàasu yàalubáisi íinatawa yéemiacataléca wenàiwica iináwaná, íipidenacatalé Gabata hebreo itàacái iyú, áibaalí íipidenacatalé íba sàabadanaméeyéi. ¹⁴ Yáté èerica Pascua yàasuná culto ipíchawáiséeri, yáté judíonái nachùnìaca yàacàsi nayáacaténá nayáacaléwa Pascua yaalí, càmicáiná yéewaná náibaidaca Pascua yàasuná culto yaalí. Néese mawíenicaalíté machacànica èeri, yá Pilato íimaca judíonái irí:

—Píicácué yái picuèrináca! —íimaca. ¹⁵ Quéwa néemíanicawa:

—Píinúacuéni! Píinúacuéni! Píitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. Pilato íimaca nalí:

—Càmita cayába nutàtàacué picuèriná cruz ìwali —íimaca. Quéwa sacerdote íiwacanánái náimaca:

—[Canáca áiba wacuèriná emperador romanosàirí íicha! —náimaca.

¹⁶ Ináté Pilato yèepùadaca nalí Jesús natàtàacaténáni cruz ìwali. Yá natécani.

Jesús es crucificado

¹⁷ Néeseté natéca Jesús yàcalé íicha. Jesús itéca yàacawa yàasu cruzwa. Néese nàanàaca néré íipidenacatalé La Calavera íimáanáca “Tiwítasi yáapimi iyacatalé” (áibaalí íipidenacatalé Gólgota hebreo itàacái

iyú). ¹⁸ Néese natàtàacani cruz ìwali. Yá natàtàaca nacái áibanái cruz ìwali. Nabàlùadaca abéeri cruz Jesús inanàcubàa, abéeri cruz nacái abéemàawáise. Yá nabàlùadaca Jesús yàasu cruz bamuchúamibàa nalí.

¹⁹ Pilato gobernador ichùuliacaté nachanàidaca tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali. Yá tàacáisi íimaca: “Jesús, Nazaret iyacàlená néeséeri, yái judío icuèrináca.” ²⁰ Yá madécaná judío iléeca tàacáisi úwináicáiná natàtàacaté Jesús cruz ìwali mawíenita Jerusalén iyacàlená irí. Yá náalimá naléeca tàacáisi natànàacáinaté máisiba tàacáisi iyúni: hebreo itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, griego itàacái iyú nacái. ²¹ Ináté judíonái yàasu sacerdote íiwacanánái nàacawa Pilato yàatalé. Yá náimaca irí:

—Báawéeriquéi meedá yái tàacáisica pichùulíerica natànàaca íiméerica ‘Judío icuèriná’, íná pichùulia natànàaca áibata àniwa. Pichùulia càì natànàanápíná: ‘Yái íiméerica ìwaliwa judío icuèrinácasani’, càì pichùuliaca natànàanápínáni —náimaca. ²² Quéwa Pilato íimaca nalí:

—Numàacaca càitanide iyúwa natànàanàcani —íimaca.

²³ Néese idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá nàwacáidaca ibàlemi, naseríaca báinúacana ma nàwaliwáacani, yá macái úwisàiri imanùbaca yeedáca iríwa abéeri yéená. Néese úwinái yeedáca ináawanimi cáaléeri càmfíri isucúacaná, yái wáluma ináawaníná iyàacanéri chènuníise àta cáliaculénama.

²⁴ Iná úwinái náimaca nalíwáaca:

—Picácué wacacanáidani, waseríanápíná wàwaliwáacani. Cayába wáucaca wáichawa suerte ìwalínápíná wáalfacaténáwa càinácaalí wéená yeedéeripíná wáichani —náimaca. Càita namànica càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Jesús inùmalicúise bàaluité. Càité íimaca “Naseríaca nàwaliwáaca nubàlemi, yá náucaca náichawa suerte nunáawanimi ìwalínápíná nacái, càinácaalí néená yeedéeripíná iríwani”, càì profeta itànàacaté tàacáisi Jesús inùmalicúise. Càité namànica níái úwináica.

²⁵ Jesús yáatúa ibàlùacawa mawíenita Jesús yàasu cruz irí, uénásàatúa nacái. Uyaca náapicha nacái María, úái Cleofas yàacawéetúaca. María Magdalena iyaca náapicha nacái. ²⁶ Jesús iicáca yáatúawa ibàlùechúacawa núapicha mawíenita cruz irí, núa yéewáidacaléca cáininéerica Jesús iicáca, yá Jesús íimaca yáatúa iríwa:

—Yái nuéwáidacaléca, piicá càinide iyúwa píiriwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús íimaca nulí, núa Juanca:

—Picúa úa càide iyúwa píatúawa —íimaca yái Jesúsca. Yá nucúacaté úa nuénánái yáapichawa nucapèericuwa idécanáamité Jesús yéetácawa.

Muerte de Jesús

²⁸ Néeseté Jesús yáalíacawa imáalàidacaté imànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá imànica, íná Jesús íimaca:

—Macàlaca nuwàwa —íimaca nalí imànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànaánaté Dios itàacái bàaluité.

²⁹ Uyaca néeni catùà ipuniéchéuawa uva ituní iyú càméeri iiracaná. Yá náisapiaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú. Yá nadacùaca wáluma nacáiri isàbéeri hisopo yéetaná yàana ipùatalicu, yái hisopo sitùà nacáirica. Néese namichàidacani mawiénita Jesús inùma írí, yéewacaténá ibèrùacani. ³⁰ Yá Jesús ibèrùaca achúmanamata íisapiacaténá inùmawa iyú yái uva ituní càméeri iiracaná, yéewacaténá itàanica cachàiníri iyú. Néese Jesús íimaca:

—Nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùullianá numànica —íimaca yái Jesúsca. Néese icùadaca íiwitawa, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Yáté èerica viernes ipíchawáiseté judiónái iyamáidacawa Pascua yàasuná culto yaalí. Iná judiónái càmítatè nawàwa yéetéeyéimiwa ichéecami ichanàacawa cruz iwali nàasu sàbado írìcu nayamáidacatáicawa. Yáté èerica nayamáidacatáicawa máiniírìca iwàwacutá-cawa nalí namànicaténá nàasu cultowa ípidenéeri Pascua. Iná nasutáca Pilato íicha wawàsi ichùullianápiná úwinái inúaca imalàawa nacàwa yáapi, níái ichanèeyéicawa cruz iwali néetátacaténáwa ráu-namáita, yéewacaténá áibanái nalicùadaca nachéecami cruz íicha. ³² Iná úwinái yàaca inúaca imalàawa icàwa yáapi yái idàbàanéerica nàanàaca. Namalàata nacái icàwa yáapi yái áiba natàtèerica mawiénita Jesús írí. ³³ Quéwa nàacawa Jesús yàatalé, yá naicáca yéetátéwé, iná càmìta nanúa namalàawa icàwa yáapi.

³⁴ Quéwa abéeri úwi isutàaca Jesús ibàlài írìcu ùlibàna iyú. Yáta íiranámi imusúacawa icháuná írìcuíse úni nacáiri yèewi. ³⁵ Nudéca nucàlidacani iyúwaté nuicàanáténi, núa Juanca, nuicácáinaté Jesús yéetátéwé ipíchawáiseté úwi isutàaca ibàlài írìcu ùlibàna iyú. Iná yéewa nucàlidacuéca pírí báisiíri iyúni. Nualíacawa nucàlidacuéca pírí báisiíri iyúni, peebáidacaténacué nacái Jesús itàacái. ³⁶ Namànicaté macáita Jesús írí càide iyúwaté profetanái itànaáná tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuíse Mesías iwali, yái judío icuèrinápiná Dios ibànueripináté nalí. Profeta itànaacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté: “Picácué pimalàa yáapi, yái oveja wàlisàica pinuéricuécaca Pascua yàasuná culto piná”, íimacaté yái Diosca. ³⁷ Aiba profeta nacái itànaacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse Mesías iwali. Profeta íimacaté: “Naicáidapíná írí, yái asiali nasutèericaté”, càité itànaaca yái profetamica.

Jesús es sepultado

³⁸ Néesetécáwa José, abéeri Arimatea iyacàlená mìnali, yàacawa Pilato gobernador yàatalé, yá isutáca Pilato íicha Jesús iinámi. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái quéwa ibàacanéeri iyúta quéechacáwa cáalucáinaté José judío íiwacanánái íicha. Yá Pilato

imàacaca José yeedáca Jesús iinámi, íná José yàaca yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. ³⁹ Nicodemo nacái, yái yéericatéwa áiba catá itàanícáténá Jesús yáapicha, yàanàaca néré itéeri nacái treinta kilo pumèníiri isàni, yèewiadéericaté pucháiba pumèníyèi isàni íiwitáaná iyú, ípidenéeyéi mirra, áloe nacái áiba. ⁴⁰ Càité Nicodemo yeedáca Jesús iinámi José yáapicha. Yá néepùacani cáaléeri wáluma iyú náisapièricaté pumèníiri isàni iyú, Nicodemo itéerica. Namànicaté càide iyúwa judiónái imàniíná yéetéeyéimiwa írí ipíchawáise nabàliaca nía. ⁴¹ Iyacaté bànacalé inàlìmaná mawiénita írí yái nanúacatáica Jesús. Bànacalé inàlìmaná yèewi iyaca wàlisài càlicullì canácáwa nabàlièri yéetéerimiwa néré. Yái càlicullìca áibanái íicacaté dúli ibàlài írìcu yéewanápiná càlicullìcani, capii imàdàaná nacáiri. ⁴² Naliadaca Jesús iinámi càlicullì írìculé mawiénicáiná cruz írìni yái càlicullìca, catácáiná nacái yàacawa yáté èerica viernesca, ipíchawáise sàbado judiónái iyamáidacatáicawa.

La resurrección de Jesús

20 Mapisáisiwata domingo írìcu, María Magdalena ùacatéwa càlicullì néré catácátái tàacáwa. Yái uicáca manuírì íba ibàluèricawa méetàucuta càlicullì inùma íicha, yái íba nabàlìanáca càlicullì inùma. Yái càlicullìca áibanái íicacaté dúli ibàlài írìcu yéewanápiná càlicullìcani, capii imàdàaná nacáiri. ² Néeseté upiàcawa wàatalé, yái Simón Pedro, núa Juan nacái yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Yá úumaca walí:

—[Nadéca needáca Wáiwacali iinámi càlicullì írìcuíse, yái càmìta wáalíawa alénácaalí náucani! —úumaca.

³ Néese Pedro, núa nacái Juan, wàaca waicátaténá càlicullì nérépiná. ⁴ Wía asianái wapiacawa pucháibanamata. Nupiacawa cachàini Pedro íicha. Yái idàba nùanàaca càlicullì néré. ⁵ Yái núawia nuicáidaca càlicullì írìculé, yái càlicullì náiquéericaté dúli ibàlài írìcu iyúwa capii imàdàaná. Nuicáca ibàlemi, yái néepùanacaté Jesús iinámi. Càmìta quéwa nuwàlùawa càlicullì írìculé. ⁶ Néese, Simón Pedro yàanàa núamiwáise, yái iwàlùacawa càlicullì imàdàaná írìculé. Pedro nacái iicáca yái ibàlemica. ⁷ Iicáca nacái wáluma néepuèricaté iyú Jesús íiwitami. Méetàucuta írìawa áiba wáluma íicha ituwièriwa cayába. ⁸ Néese núa Juan, yái idàbàanéerica yàanàaca càlicullì néré, nuwàlùacawa nacái nuicátaténá néré. Nuicáca iyúwa ìyáaná, yái nuebáidaca Jesús imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ⁹ Càmicáinaté wáalía wéemiaca cayába quéechatécáwa càinácaalíté Dios itàacái íimáaná íiméericaté iwali iwàwacutáanápináté Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. ¹⁰ Néese, wía pucháiba yéewáidacaléca wèepùacatéwa wacapèe néréwa.

Jesús se aparece a María Magdalena

¹¹ Quéwa María Magdalena uyamáacatéwa mawiénita càlicullì írì. Idècunitàacá uícháanica, yái úawia uicáidaca càlicullì imàdàaná írìculé. ¹² Yái uicáca pucháiba

ángel cabalèenaméeyéi ibàlè yáawinéeyéicawa Jesús iinámi iriacatáicawa. Abéeri yáawinéeriwa Jesús íiwitami néeni. Aiba nacái yáawinéeriwa yàabàlimi néeni.

¹³ Níái ángelca náimaca ulí:

—Néeni, ¿cáná píicháani? Càmita iwàwacutá píicháanica —náimaca. Yá úumaca nalí:

—Nadéca natéca Nuíwacali iinámi, yá càmita nùalíawa alénacaalí náucani —úumaca úái María Magdalenaca.

¹⁴ Udécanacáita càì úumaca, néese uwènúaca uicáidaca uémaléwa báawata, yá abéeri wenàiwica ibàlúacawa néeni. Càmita quéwa úalíawa Jesúsca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca ulí:

—¿Néeni? ¿Cáná píicháani? Càmita iwàwacutá píicháanica. ¿Cawiná picutá? —Íimaca yái Jesúsca. Uyúunáidéeri meedá icúaca bànacalé inàlimaná càliculii iyacatáica. Iná úumaca irí:

—Píatasica idéca itécani, néese pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni alénacaalí piriadani, nutecaténani —úumaca irí. Yá uwènúacawa íicha àniwa.

¹⁶ Néese Jesús íimaca ulí:

—[María! —íimaca ulí. Yá uèpùà uwènúa uicáidaca irí àniwa, yá úumaca irí hebreo itàacái iyú:

—[Raboni! —úumaca irí (íimáanáca “Nuíwacali”). Yá úuwàa uliacawa unùmáawawa Jesús irí, ufàaca yàabàli wali ùacaténá icàaluíniná, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ¹⁷ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—[Picá píibàa nùwali!, iwàwacutácáiná numichàacawa Núaniri Dios yàataléwa. Píawa picàlidacaténá nuénánái iríni, níara nuéwáidacaléca, siúcasíwata numichàapináacawa Núaniri Dios yàataléwa, Píaniri Dios yàatalécué nacái —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Iná María Magdalena ùacawa ucàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. Yá úumaca walí:

—[Wáiwacaliquéi nudéca nuicáca siúcasíwatàacáwa! —úumaca walí. Ucàlidaca nacái walí yái íimáanáca ulí.

Jesús se aparece a los discípulos

¹⁹ Néeseté idécanáami catáca walí yái domingomica, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa capii irícu. Yá wabàliacaté macái capii inùma llave iyú cáalucáiná wía ipíchaná judío íiwacanánái nanúaca wía nacái. Yáta Jesús iyaca wèewi. Yá íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Idécanáami càì íimaca walí, yá yáasáidaca waicá icáapiwa, útuwi yáami, ibàlàirícu nacáiwa ùlibàna yáami. Yá casíimáica wawàwa waicácáiná báisícata Wáiwacalicaní. ²¹ Néese Jesús íimaca walí àniwa:

—Matuíbanáicué pía. Càide iyúwa Núaniri Dios ibànùanaté núa, càita nacái nubànùapinácué píawa pimànicaténácué càide iyúwa nuchùullianá —íimaca walí yái Jesúsca.

²² Néese Jesús ipùà icalésawa wapualé yáasáidacaténá wadènianápiná wacáucawa wàlisáiwá. Yá íimaca walí:

—Peedácué nuícha Espíritu Santo, icuèripinácué píiwitáise. ²³ Aibanái iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios

irípiná, yá numàacaca pirícué nuíwitáisewa picàlidáanápinácué nalí Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. Quéwa cawinácaalí càmiíyéica iwènúada íiwitáisewa Dios irípiná, yá numàacaca pirícué nuíwitáisewa picàlidáanápinácué nalí Dios càmita imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha —íimaca walí yái Jesúsca.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴ Tomás áibaalí íipidenéeri Gemelo, abéeri wéená wía Jesús yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càmitaté iya wáapicha Jesús yàanàacaalíté wèewiré.

²⁵ Néese wía Jesús yéewáidacaléca áibanái wáimaca Tomás irí:

—Wadéca waicáca Wáiwacaliwa —wáimaca. Quéwa Tomás íimaca walí:

—Càmicaalícáwa nuicá icáapi icháuná útuwi yáamica, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapi ipùatawa néeni útuwi yáami irícu, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapiwa ibàlài icháunálicu ùlibàna yáami, yá càmitàacá nùalimá nuebáidaca cáucani —íimaca.

²⁶ Néeseté abéeri semana idénáami, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa àniwa capii irícu. Tomás iyacaté néeni wáapicha. Néese éwita wabàliacáanítaté capii inùma llave iyú, macái capii inùma, càicáaníta Jesús yàanàaca néré, ibàlúacawa wèewi. Yá itàidaca wía. Íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús íimaca Tomás irí:

—Pimàaca picáapi ipùatawa nucáapi icháuná irícu útuwi yáamica, yá piicáida nucáapi irí. Pimàaca picáapiwa nubàlài icháuná irícu, ùlibàna yáamica. Picá píináidawa mamáalàacata càide iyúwa wenàiwica càmiíri yeebáida, néese [peebáida nudéca numichàacawa yéetácáisi íicha! —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—[Nuíwacali, píacata Nucueriná Dios! —íimaca yái Tomásca. ²⁹ Jesús íimaca irí:

—Tomás, siúca peebáidaca átata piicácáiná núa. Casíimáipináca áibanái yeebáidéeyéipiná nutàacái éwita càmiíyéicáaníta iicá núa —íimaca yái Jesúsca.

El porqué de este libro

³⁰ Wía Jesús yéewáidacaléca waicácaté Jesús imànica madécaná wawási íiwitáise cachàiníri iyúwa. Quéwa càmita nutànàa macáita cháì cuyàluta irícu. ³¹ Nudéca nutànàaca yái tàacásica peebáidacaténácué Jesús itàacái Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànùericaté walí, Dios Iiricani, yéewanápinácué pidèniaca picáucawa càmiíri imáalàawa chènuniré, píacué yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

21 Néesetécawa àniwa Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wía yéewáidacaléca Galilea icalisaniná néeni, áibaalí íipidenéeri Tiberias icalisaniná. Càité imànica: ² Siete wamanùbaca wía iyéeyéicaté néeni:

Simón Pedro; Tomás nacái, áibaalí ñipidenéeri Gemelo; Natanael nacái, Caná iyacàlená minali, Galilea yàasu cáli ñinatéeri yàcaléca; wía nacái Zebedeo yéenibe pucháibaca; áibanái nacái Jesús yéewáidacalé pucháiba. ³ Yá Simón Pedro ñimaca walí:

—Nùacá nuíbbàaca cubái —ñimaca yái Pedroca. Néese wáimaca irí:

—Uwé. Wàata nacáiwá píapicha —wáimaca. Yá wàaca wawàlùacawa barca iriculé. Yá máadání wacamáaca wèepunícawa táiyápinama. Quéwa canácata wacaméerica. ⁴ Néeseté amalácaalí yàacawa, yá Jesús imàacaca yáawawa waicácani càina ñinata idècunitàacá wàyaca úni yáacubàa barca iricu. Quéwa wía yéewáidacaléca càmítatè wáalí waicácani. ⁵ Néese Jesús imáidaca walí callsa icàinalená ñinatáise. ñimaca walí:

—[Néenicué, nùacawéeyéiná! ¿Canátacué picaméeri? —ñimaca imáidaca walí. Néese wáimaca irí:

—Canáca wacaméeri —wáimaca irí. ⁶ Néese Jesús ñimaca walí:

—Piúcacué piasu chinchorrowná yéewápuwáise barca ñicha, yásí píbbàacuéca nía —ñimaca. Néese wamànica càide iyúwa ichùulianá wía, quéwa càmita wáalimá weedáca wàasu chinchorrowná úni yáacuise manùbacáiná nía cubáica iyéeyéica iricu. ⁷ Néeseté núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, núumaca Pedro irí:

—[Yácata báisí Wáiwacali! —núumaca. Simón Pedro yéemiacanacáita Wáiwacalicaní, yá ñwalica ibàlewa iwatàacáinaté ñichawani idècunitàacá ñibaidaca. Yá Simón Pedro ipisíacawa úni yáaculé, yá imàlacawa càina ñinatalépiná yàanàcaténá Jesús yàatalé ráunamáita wapíchalépiná. ⁸ Wía yéewáidacaléca áibanái wàanàaca càina néré barca iricu. Yá wawatàidaca chinchorro ipuniériwa cubái iyú barca yáamísewa. Càmita máini déculé wía càina ñicha, cawàwanáta wàyaca cien metro idècuni càina ñicha weedácaalíté nía cubáica. ⁹ Wamusúacanamiwa barca iricuise, yá waicáca abéeri cubái iriádeeri quichái imení ñinata pan yáapicha. ¹⁰ Jesús ñimaca walí:

—Peedacué néená nía cubáica píbbèeyéica —ñimaca yái Jesúsca.

¹¹ Yá Simón Pedro iwàlùacawa barca iriculé, yá iwatàidaca chinchorro càina ñinatalé, yái chinchorro ipuniéricawa manuínaméeyéi cubái iyú. Yá waputàaca nía, ciento cincuenta y tres namanùbaca manuínaméeyéi cubáica. Ewita manùbacáaníta nía, càicáaníta càmita namàdá chinchorro. ¹² Néese Jesús ñimaca walí:

—Aqualé, piacué piyáaca piyáacaléwa —ñimaca yái Jesúsca. Yá canácata wéená wía yéewáidacaléca isutéeri yéemíawa cawinácaalíni wáalíacáináwa Wáiwacalicaní. ¹³ Néese Jesús yàacawa quichái néré, yá yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá iwacùaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá iwacùaca nacái walí yái cubáica.

¹⁴ Yácata máisibáaná yàawiría Jesús imàacaca yáawawa waicácani wía yéewáidacaléca, idècanáamité imichàacawa yéetácáisi ñicha.

Jesús habla con Simón Pedro

¹⁵ Néeseté wadècanáami wayáaca wayáacaléwa, yá Jesús ñimaca Simón Pedro irí:

—Simón, Jonás ñiri, ¿cáininásica piicáca núa náicha? —ñimaca yái Jesúsca. Pedro ñimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, píalíacawa cayábaca nuicáca pía —ñimaca yái Pedroca. Néese Jesús ñimaca irí àniwa:

—Péewáida nùasu wenàiwica siùquéeyéica tàacáwa idàba yeebáidaca nutàacái. Picúa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cáininéeri iyú, nía oveja pùubanaméeyéi yáanaca —ñimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemíawa Pedro àniwa. Jesús ñimaca irí:

—Simón, Jonás ñiri, ¿cáininásica piicáca núa? —ñimaca yái Jesúsca. Pedro ñimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, píalíacawa cayábaca nuicáca pía —ñimaca yái Pedroca. Néese Jesús ñimaca irí:

—Picúa nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái.

Picúa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cayábéeri iyú —ñimaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese Jesús

isutáca yéemíawa àniwani máisiba yàawiríanápiná. Jesús ñimaca Pedro irí:

—Simón, Jonás ñiri, ¿cayábasica piicáca núa? —ñimaca yái Jesúsca. Yá achúmaca Pedro iwàwa, Jesús isutácáiná yéemíawani máisiba yàawiría cáinináaná iicácani. Yá Pedro ñimaca irí:

—Nuíwacali, píalíacawa macáita ñwali. Píalíacawa cayábaca nuicáca pía —ñimaca yái Pedroca. Néese Jesús ñimaca irí:

—Péewáida nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Péewáida nía nutàacái iyú càide iyúwa oveja icuèriná icutácaalí ipira iyáapináwa. ¹⁸ Péemíaca cayába. Bàaluité ùuculiiricaalíté pía, yaté píwalica píbbàlewa, yá piacatéwa àta alénacaalíté piwàwa piacawa, quéwa béericaalípiná pía, yásí piducúaca piánawa, yá áibanái nadacùapiná píwaliabàa, yá natépiná píawa càmicatalé piwàwa piacawa —ñimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Jesús icàlidaca Pedro iríni wéemíacaténá Pedro yéetáanápínatéwa cruz ñwali, yáasáidacaténá èeri mìnánái irí cachàinica Dios ñiwitáise Pedro yéetácaalípinatéwa Jesús ñwali yeebáidacáiná Jesús itàacái. Néese Jesús ñimaca Pedro irí:

—[Píawa núamiwáise! —ñimaca yái Jesúsca.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

²⁰ Néeseté Pedro iwènúacawa iicáidaca ñinataléwa, yá iicáca nùacawa námísewa, núa Juanca. Nùacata yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Nùacata yái yáawinéericatéwa mawiénita Jesús irí wayácaalíté wayáacaléwa Pascua yaalí Jesús yáapicha; nùacata yái isutéericaté yéemíawa Jesús: “Nuíwacali, ¿cawiná yái itéeripináca piùwidenái náibàacaténá pía?” núumacaté Jesús irí. ²¹ Néese Pedro iicáca núa, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿néeni yáí asialica? ¿Càinácaalí iyáanápiná? —íimaca yáí Pedroca. ²²Jesús íimaca Pedro irí:

—Nuwàwacaalí iyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa nuíwitáise. Iwàwacutá peebáidaca nutàacái mamáalàacata —íimaca yáí Jesúsca.

²³Iná áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúunáidaca càmiínápiná nuétáwa. Quéwa Jesús càmita càí íima. Néese íimacaté: “Nuwàwacaalí iyaca àta nùanà-

catalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa nuíwitáise”, càité íimaca yáí Jesúsca.

²⁴Núacata yáí Juanca, Jesús yéewáidacalécaté, yáí icàlidéerica Jesús iináwaná iwali. Nudéca nutànàacuéca piríni. Macáita wáalíacawa nudéca nucàlidaca báisíiri iyúni.

²⁵Jesús imànicaté manùba càmiíri nutànàa iwali. Natànàacaalí macáita yáí Jesús imàníricatá, yá cuyàluta napuníadaca macái cháí èeritá.

LOS HECHOS

La promesa del Espíritu Santo

1 Nubànua piri cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máiniiri cáimiétacanáca. Bàaluité nutànàaca piri yáara idàbáanéericaté cuyàlutaca nucàlidacaténá piri macáita Jesús imànínáté, yéewáidáanáté nacái quéechatécáwa. ² Nucàlidacaté pirini nùasu idàbáanéerité cuyàluta irìcu càinácaalíté Jesús imànica yèepunícaalítéwa cháí èeri irìcu àta imichàacatalé-tatéwa chènuniré. Ipíchawáiseté yàacawa èeri íicha, yá imáidaca yàataléwa yàasu apóstolnáiwa, íibaidéeyéip-ináté írí yáamiricubàa. Néese Espíritu Santo íiwitáise iyú, Jesús yàalàaca nía náalífacaténáwa càiná-caalípínáté iwàwacutáaná namànica. ³ Jesús yéetá-cadénáamitéwa, néese imichàacatéwa yéetácáisi íicha. Yá imàacaca yáawawa apóstolnái iicácani. Cuarenta èeri imàacacaté yàacawa yáawawa naicácani náalíacaténátéwa báisiiri iyú cáucani. Yéewáidaca nía nacái neebáidáanápíná Dios itàacái namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁴ Idècunitàacá iyaca yàasu apóstolnái yáapichawa, yáté Jesús yàalàaca nía ipíchanáté namusúacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Iimacaté nalí:

—Picúacué Espíritu Santo yàanàaca, yái Núniri Dios íiméericaté iwali ibànùanápínácué piriwani, càitade iyúwa nùumáanácuéca piri. ⁵ Báisita Juan el Bautista ibautizacaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesú-namáita Dios ibànùacué piriwa Espíritu Santo, yái yà-cawéeridéeripínácuéca píawa, ibautizacaténácué pí-witáise Espíritu Santo ichàini iyú —íimaca yái Jesúsca.

Jesús asciende al cielo

⁶ Néeseté idècunitàacá nàwacáidáyacacawa Jesús yáapicha, yá apóstolnái náimaca nasutáca néemiawani:

—Wáiwacali, ¿siùcatasica piwasàa wía romanonái íicha, wía judíoca, yéewacaténá píata icùaca wàasu cáli néeséeyéi? —náimaca. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué iwàwacutá píalíacawa càiná èeri irìcu-caalí Núniri Dios imànipínácué piri wawàsi. Abéerita Núniri Dios yáaliéricawa. Càmita icàlida áibanái írini càiná èeri irìcucaalípínáni. Càmitacué iwàwacutá píalíacawa. ⁸ Quéwa Espíritu Santo iwàlùapínácué pí-wàwaliculéwa, yái yéeripínácuéca pichàiniwa chènuníseericawa, yéewanápínácué pí picàlidaca nuináwaná iwali, ipíchanácué cáaluca piicáca wenàiwicanái. Càitacué nacái picàlidapíná nuináwaná iwali Jerusalén iyacàlená irìcu, Judea yàasu cáli néenibàa

nacáiwá, Samaria yàasu cáli néenibàa nacái, nía nacái yàcalé déecubàanaméeyéica, cháí èeri irìcu —íimaca nalí yái Jesúsca.

⁹ Idècanáamité càli íimaca, idècunitàacá naicáidaca írí, yá imichàacatéwa náicha chènuniré. Yá iwàlùacawa acalèe yèewiré, càmita quirínama nadé naicácani.

¹⁰ Idècunitàacá Jesús imichàacawa, yá naicáidaca yáamísewa chènuniré. Yá pucháiba asianái cabalèe-naméeyéi ibàle namàacacaté níawawa apóstolnái iicáca nía. ¹¹ Yá náimaca apóstolnái írí:

—Píacué Galilea yàasu cáli néeséeyéica, ¿cánácué píbalùa piicáidaca chènuniré? Yái Jesús siùquéerica tàacáwa imichàacawa chènuniré pèewísecué, yàanàapíná àniwa acalèe yèewíse càide iyúwa pídeenácué piicácawa imichàacawa —náimaca níái ángelca.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Néeseté apóstolnái yèepùacawa dúli íinatáise, íipi-denéchúa Olivos, olivo inàlیمانáca. Yá nàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Uái dúli yáawinéechúacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená íicha, batéwa abéeri kilómetro idècuni, càiride iyúwaté judíonái íiwitáise imàcáaná nèepunícawa sábadu irìcu nayamáidacatái-cawa. ¹³ Nàanàacaté yàcalé néré, yá macáita nayamáacawa abéeri capii imàdàaná irìcu iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. Once namanùbaca níái asianáica iwàlùeyéicawa néré: Pedro, Juan nacái, Santiago nacái, Andrés nacái, Felipe nacái, Tomás nacái, Bartolomé nacái, Mateo nacái, Santiago nacái yái Alfeo íirica, Simón nacái, áibaalí íipidenéeri Celote, Judas nacái, yái Santiago yéenasàirica. ¹⁴ Abédanamata náiwitáise náapichawáaca canánama nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha mamáalàacata, náapicha nacái abénaméeyéi inanáica, María nacái, Jesús yáatúaca, Jesús yéenanái nacái.

¹⁵ Néenialíté Pedro imichàa ibàlùacawa nàacuéseemi, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ciento veinte namanùbaca iwacáidáyayéeyéicawa néré. Yá íimaca nalí: ¹⁶ “Píacué nuénánáica, idéca ichàbacawa macáita càide iyúwa rey David itànàanáté Dios itàacái, Espíritu Santo inùmalícuise. Bàaluitécáiná David itànàaca tàacáisi Judas Iscariotemi iináwaná iwali, yái yéericatéwa náiwitápu níái úwinái íibèeyéicaté Jesús presocaténáté namànicani. ¹⁷ Yèepunícaínátéwa wáapicha, yái Judasmica. Iibaidacaté nacái Dios írí wáapicha”, íimaca yái Pedroca. ¹⁸ Sacerdote íiwacanánái iwèniacaté abéeri cáli Judas yàasu plata iyú yái nèericaté írí

platamica imàníricaté ìwalíse ibáyawanáwa. Imulacàacatéwa yáí Judas ichéecamica, yá yúuwàacawa isubèriacawa ìwaliabàawa balánamáí, iyapicúami imusúacawa íicha canánama. ¹⁹ Néese, Jerusalén iyacàlená minanáí yéemiacaalíté Judasmi iyáaná, yá nàaca ípidená yáí cálica Acéldama, íimáanáca natàacái iyú: “Íráí yàalu”. ²⁰ Pedro itàanica nalí àniwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pedro íimaca nalí: “Càité rey David itànàacaté tàacáisi Judas Iscariotemi ìwali cuyàluta Salmos írìcu. David íimacaté:

‘Máispináca icapèemica, canácata iyéeripiná icapèemi írìcu’,

càité David itànàaca. Itànàacaté àniwa:

‘Aiba wenàiwica àniwa íibaidapiná yáamiricubàami’, càité David itànàaca Salmos írìcu”, íimaca yáí Pedroca.

²¹ Pedro idécanáamité icàlidaca nalíni Judasmi iináwaná ìwali, yá íimaca nalí àniwa: “Íyéeyéica wèewi níái asianáca yèepuníyíicatéwa wáapicha èeri imanùbaca idècunitàacá Wáiwacali Jesús iyaca wáapicha. ²² Yèepuníyíicawa wáapicha Juan ibautizacatáiseté Jesús àta Wáiwacali imichàacatalétatéwa wáicha chènuniré. Càide iyúwaté rey David itànàanáté tàacáisi íiméerica: ‘Aiba wenàiwica àniwa íibaidapiná yáamiricubàami’, càita nacái iwàwacutá abéeri íibaidaca Dios irípiná wáapicha Judas yáamiricubàami icàlidacaténá Jesús iináwaná ìwali idéca imichàacawa yéetácáisi íicha”, íimaca yáí Pedroca.

²³ Iná macáita Jesús yéewáidacaléca manùbéeyéi needáca nèewísewa pucháiba asianáí. Abéeri ípidená José, áibaalí ípidená Barsabás, áibaalí ípidená nacái Justo, máisibaca ípidená. Yá nacái yàacawéerináca ípidená Matías. ²⁴ Yá macáita nasutáca níawawa Dios íicha macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wáiwacali, píacata yáí yáaliéerica macái wenàiwica íiwitáise. Píasáida walí càiríinácaalí néená níái pucháiba asianáca piwàwéeri íibaidaca pirí iyúwa apóstol Judas yáamiricubàami, yáí Judas íibaidacalémica Judas yúuquéricaté íichawa ibáyawaná ìwalísewa, yàacaténátéwa yúuwichàacatalépináca, yáí infernocá”, náimaca nasutáca Dios.

²⁶ Néese, iyúwaté judío íiwitáise iyáaná, náucaca náichawa suerte púubanaméeyéi íba, náalíacaténátéwa càiríinácaalí néená Dios yeedéericaté íibaidéeripinaté Dios irí náapicha níái apóstolca. Yá needáca náicha Matías, íibaidéeripiná Dios irí náapicha. Yácata doce apóstol yéenáca, yáí Matíasca.

La venida del Espíritu Santo

2 Néenialíté judíonái namànicaté nàasu cultowa ípidenéerica Pentecostés, yá macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa abéeri capii írìcu. ² Yátaté néemiaca manuiri sànasi chènuníseeri càide iyúwa wéemianá cachàiníiri cáuli isàna. Macáita yáawinéeyéicawa capii írìcu néemiaca yáí sànasica. ³ Yá naicáca quichái nacáiri ipèrùna manùba càide iyúwa waicáaná quichái. Yá quichái ipèrùna iseríacawa náiwita ìwali náalimáwanama, macáita níái wenàiwicaca. ⁴ Yá Espiritu Santo iwàlùacawa

nawàwaliculé canánama, icùacaténá náiwitáise. Yá nadàbaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú, yáí tàacáisica camíirítécáwa nadé náalíaca natàanica iyú, càide iyúwa Espiritu Santo imàacáaná nacàlidacani.

⁵ Néenialíté áibanái judío iyaca néeni Jerusalén iyacàlená írìcu, yàanèeyéicaté macái cáli néese. Níái judíoca neebáidacaté Dios itàacái cáalíacáiri iyú.

⁶ Judíonái yéemiacanacáita yáí sànasi chènuníseerica, yá manùba nàwacáidáyacacawa capii néré. Néemiaca apóstolnái, áibanái nacái náapichéeyéica, nacàlidaca nalíni natàacái imanùbaca iyú. Macái wenàiwica yéemiaca itàacáíwa. Náináidacawa manuísíwata néemiaca natàacáíwa, níái manùbéeyéica judíoca yàanèeyéicaté capii néré. ⁷ Yá judíonái nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná natàanica watàacái imanùbaca iyú? Ewita Galilea yàasu cáli néeséeyéicáaníta nía canánama, càicáaníta natàanica watàacái imanùbaca iyú. ⁸ ¿Càinásica yéewaná náalimá nacàlidacani watàacái iyú? ⁹ Manùba cáli néeséeyéi wía: Partia yàasu cáli, Media yàasu cáli nacái, Elam yàasu cáli nacái, Mesopotamia yàasu cáli nacái, Judea yàasu cáli nacái, Capadocia yàasu cáli nacái, Ponto yàasu cáli nacái, Asia yàasu cáli nacái, ¹⁰ Frigia yàasu cáli nacái, Panfilia yàasu cáli nacái, Egipto yàasu cáli nacái, Libia yàasu cáli néeséeyéi nacái, iyéeyéica mawiénita Cirene yàasu cáli irí, Roma iyacàlená minanáí nacái ipáchiyéyica iyaca cháí, ¹¹ áibanái nacái judíosiwanái, áibanái nacái camíiyéica judío iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa neebáidacaténá Dios itàacái iyúwa judíosiwanái, Creta yàasu cáli néeséeyéi nacái, Arabia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Manùba cáli néeséeyéica wía, quéwa macáita wáalimáwanama wéemiaca natàanica watàacái iyú nacàlidaca ìwali yáí Dios imànínáca cayábéeri íiwitáise cachàiníiri iyúwa —náimaca nalíwáaca.

¹² Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, càmitaté náalíwaca càinacaalí iyú yéewaná apóstolnái càì natàanica madécaná tàacáisi iyú yéewanápiná manùbéeyéi cáli néeséeyéi yéemiaca itàacáíwa. Nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná càì natàanica? —náimaca nalíwáaca. ¹³ Abénaméeyéi quéwa naicáanícáita apóstolnái iquíniná meedá. Iná náimaca:

—¿Càméeyéica nía meedá! —náimaca naicáanica.

Discurso de Pedro

¹⁴ Néeseté Pedronái, níái docéeyéica imanùbaca apóstolca, namusúacawa manùbéeyéi yéewíse, níái ciento veinte namanùbaca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidacaténá manùbéeyéi wenàiwica írìni. Yá Pedro icàlidaca nalíni cachàiníiri tàacáisi iyú. Iimaca nalí: “Píacué, nuénanáí judíoca, macáitacué pía nacái Jerusalén iyacàlená minanáca, péemiacué cayábani yáí nucàlidéeripinácuéca piríwa. ¹⁵ Piyúunáidacuéca nacámaca níái wenàiwicaca. ¡Càmírita! Canácata icàméeri mapisái yáawanáitacáwa a las nueveta.

¹⁶ Néese Dios idéca ibànùaca Espiritu Santo càide

iyúwa profeta Joel icàlidáanáténi bàaluité, itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuise nacái. Dios íimacaté:

¹⁷ 'Mawiénicaalí yáí èeri imáalàacatáipináwa, yá nubànùapiná Espíritu Santo wenàiwicanáí irí canánama, yàacawéeridacaténá nía; íná yéewanápinácué péenibe nacàlidaca tàacáisi nunùmalicuise; nubànùapiná tàacáisi ùuculliyéí irí yéenáiwanasí nacáiri iyú, béeyéí irí nacái náamacani irícuísewa.

¹⁸ Néenialípiná nubànù Espíritu Santo nùasu wenàiwicanáí iwàwaliculéwa, yàacawéeridacaténá nía, asianáí, inanáí nacái, yéewanápiná nacàlidaca tàacáisi nunùmalicuise.

¹⁹ Capíraléeri cáli irícuwa núsáidapiná naicá wawàsi nacalùadéeripiná naicáca, íinata nacái cáliquéí—iráí, quicháí, acalée nacáiri íisaca nacái.

²⁰ Yáí èeri icamaláná catéeripináwa, quéeri nacáíwa naiquéechúapiná quírawaca càide iyúwa waicáaná iráí, ipíchawáise nùasu èeri máiní cayábéeri yàanàaca, caiyéininéeri nacái.

²¹ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yáawawa nuícha nuicáanápíná napualé, nuwasàapíná níawa nùasu yùuwichàacáisi íichawa', íimacaté yáí Diosca, càité profeta Joel itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise.

²² "Íná péemiácué cayábani yáí nucàlidéeripinácuéca píríwa, píacué israelitaca: Píaliacuécawa machacàníiri iyú càinácaalíté iyáaná pèewibàa, yáí Jesúsca, Nazaret iyacàlená néeséerica. Dios idéca yásáidacuéca píríni, píaliacaténáwa Jesús ìwali, abéeri Dios néeséericani, yáí Jesúsca. Dios imàacacaté Jesús imànica máiníiri cayábanaméeri wawàsi, cà míirica wenàiwica idé imànica, yásáidacaténácué pírí Dios ibànùacani. ²³ Ewitacué píaliacáanítatéwa ìwali Dios néeséericani, càicáanítacué píibàacaténí, pinúacaténáni. Quéwa bàaluitésíwa Dios íináidacatéwa imàacáanápíná áiba wenàiwica iyúudàacuéca píibàaca Jesús presoíri iyú, yéewanápinácué pimàacaca báawanaméeyéí asianáí itàtàacani cruz ìwali. ²⁴ Quéwa Dios iwasàacaté Jesús yéetácáisi íicha, yáté imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha càmicáiná yéetácáisi yáalimá imawèniadacani. ²⁵ Yáté rey David icàlidacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalicuise. Jesús íimacaté Dios irí:

'Nucùeriná Dios, núaliacawa píyáanápíná núapicha càiripináta, píacawéeridaca nacái núa. Íná canácata yáaliméeri imàacaca nualáacawa píicha, pía Nucùeriná Diosca.

²⁶ Íná yéewa casíimáica nuwàwa, yásí nucántàa nacái casíimáiri iyú. Yá máiní manuíca nuínáidapínacawa nuwàwawa píwali,

²⁷ càmicáiná pimàacapíná núa càlicullii irícu. Càmita nacái pimàacapíná ibadácawa yáí nuináca, núa píasu wenàiwicaca mabáyawanéerica.

²⁸ Pidéca pimàacaca cáuca núa, yá nuyanídapínacawa nùyacaalípináta píapicha', íimacaté yáí Jesúsca, càité David itànàaca Jesús itàacái.

²⁹ "Píacué nuénánáica, macáitacué wáaliacawa wàawirimi rey David yéetácatéwa, yáté nabàliacani. Siúcade macáita wía judíoca wáaliacawa alénácaalí

David yàasu càlicullii iyaca cháí wèewibàa. ³⁰ Profetacaté yáí rey Davidmica, yá yáaliacatéwa nacái Dios imànicaté wawàsi David yáapicha cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté rey David itaquérinámi icùaca israelitanáí David yáamiricubàami. ³¹ David icàlidacaté yáí tàacáisi Dios inùmalicuise, càide iyúwa David idéca nacáicaalí iicáca macáita yáí ichàbáanápínacawa. Íná yéewa rey David icàlidacaté tàacáisi íiméerica Mesías icáucàanápínatéwa, yáí israelita icuèrinápínaca. David íimacaté nacái Mesías cà míinápínaté iyamáawa càlicullii irícu, cà míinápínaté nacái iinámi ibadáwa.

³² Yáí Jesúsca, Dios idéca icáucàidacani, yá nacái macái wía, wadéca waicáca cáucani. ³³ Dios idéca imichàidaca Jesús chènuniré, imàaca nacái yáawinacawa yéewápuwáise Dios irí, icùacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré. Yá càide iyúwaté Jesús icàlidáaná walíni, Wáaniri Dios idéca imàacaca Jesús ibànùaca walí Espíritu Santo. Siúca èeri pídecuécaca péemiaca, píicáca nacái càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwicanáí íiwitáise. ³⁴ Wáaliacawa Mesíascani yáí Jesúsca, Dios ibànùeripínacaté icùacaténá wía, yácáiná rey David càmitaté imichàawa chènuniré icáuca yáapichawa, quéwa David icàlidacaté tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalicuise. David íimacaté:

'Wacùeriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita,

³⁵ idècunitàacá numawèniadaca píicha macái píuwidenáíwa, íimaca yáí Diosca', càité David íimaca.

³⁶ "Píacué macái Israel itaquénáinámica, iwàwacutácué píaliacawa báisíiricani: Yáí Jesúsca, pinuérícatécué cruz ìwali, yácata Dios imàaquéerica Wáiwacalipíná, Mesías nacái, yáí wacùerinápínaca, wía judíoca", íimaca yáí Pedroca.

³⁷ Néese níái wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa néré, néemiáciná Pedro yàasu tàacáisi, íná máiní achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwa. Yá nasutáca néemiawa Pedro, apóstolnái nacái. Yá náimaca nalí:

—Píacué wéenanáica, ¿càináica iwàwacutá wamànicaca? —náimaca. ³⁸ Néese Pedro íimaca nalí:

—Píwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná. Píbautizácué nacáíwa Jesucristo íipidená ìwali píasáidacaténácué peebáidaca itàacái. Yásí Dios imàacacué iwàwawa píbáyawaná íicha. Ibànùapínácué pírí Espíritu Santo icùacaténácué píiwitáise. ³⁹ Yáí Espíritu Santoca, Dios iwàwéericuécaca yàaca pírí, péenibe irí nacái, nalí nacái macáita iyéeyéica déeculé, yácáiná Dios ibànùapíná Espíritu Santo nalí canánama, cawinácaalí Wacùeriná Dios iwàwéeyéica imáidaca yàasunáipínáwa —íimaca yáí Pedroca. ⁴⁰ Càita Pedro icàlidaca nalíni déecuiri iyú, yàalàa nacái nía. Íimaca nalí:

—Píwènúadacué píiwitáisewa ipíchaná Dios yúuwichàidacuéca pía náapicha níái cabáyawanéeyéi wenàiwicaca —íimaca yáí Pedroca.

⁴¹ Ináté níái yeebáidéeyéicaté Pedro yàasu tàacáisi, nabautizácuéca. Tres mil namanùbaca níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái yáté èerica. ⁴² Nàwacáidáy-

acacawa náapicha áibanái yeebáidéeyéica néemiaténá apóstolnái yéewáidáaná nía. Yá macáita neebáidaca cachàniwaca. Abédanamata nacái náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. Nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha, nawacúacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca, nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Néeseté apóstolnái ichùnìaca yàacawa manùbéeyéi cáuláiquéeyéi Dios íiwitáise iyú. Dios imàaca nacái namànica manùba cachàniiri iyú càmiiri wenàiwica idé imànica. Iná Jerusalén iyacàlená mìnánái cáaluca nawàwa náináidacáwacawa canánama. ⁴⁴ Macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, abédanamata náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. ⁴⁵ Yá nawéndaca nàasuwa càinácaalí nadènièrica nawacúacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí yeebáidéeyéica Jesús. ⁴⁶ Eeri imanùbaca nàwacáidáyacacawa templo iriculé nàacaténá Dios irí cayábéeri. Nàwacáidáyaca nacáiwá nacapèe iriculéwa nawacúacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná. Yá nayáaca nayáacaléwa náapichawáaca casíimáiri iyú nawàwalicúsewa. ⁴⁷ Jerusalén iyacàlená mìnánái cáimiétaquéri iyú naicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Eeri imanùbaca Wáiwacali iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha néenánáicaténá nía, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Un cojo es sanado

3 Aiba èerité Pedro, Juan nacái nàacawa templo néré a las trescatáica táicalé càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná nasutáca níawawa Dios íicha èeri imanùbaca. ² Macái èeri imanùbaca iyacaté néré abéeri asiali éeruúri yàabàli, quéwa yáta imusúanátawa. Eeri imanùbaca áibanái itécani templo inùma nérépiná, yái templo inùma íipidenácatáica Hermosa. Néré isutáca plata wenàiwicanái íicha, níái iwàluèyéicawa templo iriculé. Isutáca náicha plata iwèniacaténá iyáapináwa. ³ Iicáca Pedro, Juan nacái iwàluèyéiwa templo iriculépiná, yá isutáca náicha plata. ⁴ Idècunitàacá isutáca náicha plata, yá naicáidaca irí. Pedro íimaca irí:

—Piicáida walí —íimaca yái Pedroca. ⁵ Yái asiali éeruúri yàabàli iicáidaca nalí machacànita, iyúunáidacáiná nàapináca irí plata. ⁶ Quéwa Pedro íimaca irí: —Canáca nulí plata, orocáaníta canácata nulíni. Numànica piríwa yái nùaliméerica numànica. Nùumaca pirí Jesucristo Nazaret iyacàlená néeséeri inùmalicúse, yái ichàiniadéerica núa, nuchùnìacaténá pía, pimichàawa pípiná —íimaca yái Pedroca.

⁷ Yá Pedro íibàaca asiali icáapi yéewápuwáiséeri, yá Pedro imichàidaca ibàlùawa yái asialica. Idècunitàacá imichàacawa yái asialica, yáta cachàinica yàabàli. ⁸ Yá ipisia ibàlùacawa. Yá idàbaca íipinaca. Iwàlùacawa Pedronái yáapicha templo iriculé, ipisianíca nacái yà-

cawa, yàaca Dios irí cayábéeri néeninamata. ⁹ Macáita wenàiwica iyéeyéica templo iricu naicáca íipinánica. Néemìa nacái itàacái yàaca Dios irí cayábéeri.

¹⁰ Náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí, cáalu nacái náináidacawa nawàwawa ìwali, yái asiali ichàbáanácawa, náalíacáinatéwa Dios íiwitáise iyaca néré, náalíacáiná naicácani yái asialica, náalíacáiná nacáiwá ìwali yáawinánáirimicawa isutáca náicha plata templo inùma néré íipidenácatáica Hermosa.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Yái asiali éeruúricaté yàabàlimi, ichùnìericatéwa, càmita iwàwa nàacawa íicha yái Pedroca, Juan nacái. Nabàlùacawa abéeri imàdàaná néeni templo iricúri. Yái imàdàanáca íipidenácaté Pórtico de Salomón. Madécaná wenàiwica náináidacawa manuísíwata néemíaca Pedronái iináwaná, iná napiacawa néré naicácaténá nía. ¹² Néese Pedro iicáciná nàwacáidáyacacawa, yá íimaca nalí: “¿Cánásicué máini píináidacawa manuísíwata piicáidaca walí, píacué israelitaca? Picácué píináidawa wadéca wachùnìaca yái asialica wáiwitáise iyúwa meedáta. ¡Càmíirita! Càmita nacái wadé wamàacaca íipinaca ìwalíise yái wamànínáca culto Dios irí. ¹³ Achúmatàacáwa nucàlidacué piríwani càinácaalí yéewaná íipinaca. Péemíacué cayába quèechacáwa: Wacuèriná Dios, yái Dios wàawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái nèericaté icàaluíniná, yácata imàaquéerica Jesús iyaca cáimiétacanéeri iyú náicha canánama, íibaidéerica Dios irípiná. Yái Jesúsca presocatécué pimànicani, pimàacacaténaté càmiyèi judío inúacani, níái icuèyéica wàasu cáli. Néeseté gobernador Pilato iwàwacaalíté iwasàaca Jesús, yá pitàanicatécué báawéeri iyú Jesús ìwali, iná càmitatécué pimàaca Pilato iwasàacani. ¹⁴ Càmitacué pisutá Pilato iwasàanápínaténi, yái Jesús mabáyawanéerica imàniirica càide iyúwa Dios ichùulianá. Néeseté pisutácuéca Pilato íicha iwasàanápínatécué pirí abéeri inuéricaté wenàiwica. ¹⁵ Càita pinúacatécué yái yèerica wacáuca càmiiri imáalàawa. Quéwa Dios imichàidacatèni yéetáacáisi íicha. Wía nacái, wadéca waicáca cáucani, yái Jesúsca. ¹⁶ Siúcade yái asiali píiquéericuéca chái, píalíericué nacái piicáca, idéca ichùnìacawa cachàinacaténáni Jesús íipidená ìwali, íipinacaténá, yeebáidacáiná Jesús itàacái. Dios idéca imàacaca wachùnìacani cayába, càide iyúwa piicáanacué macáitani, weebáidacáiná Jesús itàacái.

¹⁷ “Píacué nuénánáica, nùalíacuécawa píwali, píiwacanánái nacái pinúacaalítécué Jesús, càmitacué báisiiri iyú píalíacawa cawinácaalí yái pinuéricatécuéca. ¹⁸ Quéwa Dios imàacacatécué pimànica càide iyúwaté yàasu profetanái canánama nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicúse iwali yái yàasu Mesíasca. Náimacaté iwàwacutáanápínaté Mesías yéetáacawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca. ¹⁹ Iná, piwènúacuéwa Dios irí àniwa, piwènúadacué nacái píiwitáisewa Dios irípiná yéewacaténacué imàacaca iwàwawa píbayawaná íicha. Piwènúadacaalícué píiwitáisewa píbayawaná íichawa caquialéta, yá

cawàwanáta Wacuèriná Dios imàacapinácué piyaca matuíbanáiri iyú. ²⁰ Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápinácué Dios ibànùaca pìatalé Jesús, yái Mesíasca. Bàaluité Dios íináidacawa imàacáanápinácué picuèrinápinácani, píacué israelitaca. ²¹ Quéwa iwàwacutá Jesucristo iyamáacawa chènuniré àta Dios ichùniacataléta macái wawàsi càide iyúwaté profetanái íimáaná Dios inùmaliçuise, níái Dios yàasu profetaca íibaidéeyéicaté Dios irípiná bàaluité èeri. ²² Càite profeta Moisés íimaca wàawirináimi irí: 'Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapinácué píri profeta péenátacuéwa, nuíwítáise nacáirica. Peebáidacué macáita càide iyúwa ichùlianá pimànica. ²³ Macái cawinácaalí càmíiyéica yeebáida iyúwa yái profetaca ichùlianápiná, Dios yúuwichàidapíná níawa càiripináta', íimacaté yái Moisésca. ²⁴ 'Yá macáita profetanái, yái Samuel, nía nacái profetanái Samuel yáamíisana nacàlidacaté Mesías yéenáiwana íwalipináté. ²⁵ Profetanái nacàlidacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise íiméericaté Dios ibànùanápinácué pìatalé picuèrinápiná. Siùca idéca ibànùacuéca pìataléni càide iyúwaté íimáaná. Dios imànicaté wawàsi cáimiétacanéeri iyú wàawirináimi yáapicha imàníinápinácué píri cayábéeri, píacué nataquénánámica. Siùcade idéca imànicuéca píri cayábéeri càide iyúwaté íimáaná. Yácáiná Dios íimacaté wàawirimi Abraham irí: 'Pitaquénánáimi ìwalíise numànipiná cayábéeriwa macái èeri mìnánái irí', càité íimaca yái Diosca. ²⁶ Idécanáamité Dios imichàidaca Iiriwa yéetácáisi íicha, yá ibànùaca wía wacàlidacaténácué píri iináwaná ìwali quéechatécáwa, imànicaténácué píri cayábéeri, píacué israelitaca, yéewanápiná macáitacué piwènúadaca píiwitáisewa píbayawana íichawa", íimaca yái Pedroca.

Pedro y Juan ante las autoridades

4 Idècunitàacá Pedro, Juan nacái nacàlidaca yái tàacáisi wenàiwicanái irí, yá sacerdotenái nàanàaca néré, yá nacái úwi íiwacaliná, níái úwi icuèyéica templo, abénaméeyéi saduceo nàanàaca náapicha nacái. ² Calúaca nía yácáiná Pedro, Juan nacái néewáidaca wenàiwicanái tàacáisi iyú íiméerica Dios idéca yásáidaca báisiíri iyú icáucàidáanápiná yéetéeyéimiwa, Dios icáucàidacáináaté Jesús. ³ Yá úwinái náibàaca nía, presoca namànica Pedro, Juan nacái. Namàacaca nía presoiyéi ibànalicu, máinicáiná catáca yàacawa, íná namàacaca nía néré táiyápinama. ⁴ Quéwa manúbéeyéi néená yéemièyéicaté Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidaca Jesús itàacái. Macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái batéwa cinco mil namanùbaca níawami asianáita. Càmita naputàa càisimalénacaalí inanái, sùmanái nacái yeebáidéeyéica Jesús. ⁵ Néese mapisáináami àniwa, judío íiwacanánái sacerdotenái, judío icuèrinánái béeyéi nacái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàwacáidáyacacawa Jerusalén iyacàlená néré. ⁶ Iyacaté néré náiwacanánái yèewi Anás, yái sacerdote íiwacalináca. Nàyaca néré áibanái sacerdote nacái: Caifás, Juan nacái,

Alejandro nacái, áibanái nacái sacerdote íiwacanánái yéenanáisiwa macáita. ⁷ Néese nachùuliaca natéca nàatalé Pedro, Juan nacái. Yá namàacaca Pedronái nabàlùacawa nàacuésemi. Yá nasutáca néemiawa Pedronái. Náimaca Pedronái irí:

—¿Cawiná íiwitáise iyú pidécué càì pimànica? ¿Cawinácué ichùulia pimànica càiri wawàsi? —náimaca.

⁸ Néese Espíritu Santo icùaca Pedro íiwitáise. Yá icàlidaca nalíni:

—Píacué nuénánái judío íiwacanánáica, wacuèrinánái béeyéica nacái: ⁹ Pidécuéca pisutáca péemiawa wía ìwali yái wamàníináca cayábéeri cáuláiquéeri irí, píalíacaténácuéca càinácaalí yéewaná asiali ichùniacawa. ¹⁰ Uwé, wacàlidacué píriní yéewanápiná macáita Israel itaquénánáimi náalíacawa. Yái asialica iyéerica cháí macáita wenàiwicanái yàacuésemi, idéca ichùniacawa Jesucristo Nazaret iyacàlená néeseeri íipidená ìwali, Jesús ichùuliacáiná wachùniacani, yái Mesíasca Dios ibànùerica walí wacuèrinápináca, wía judíoca. Pinúacatécúé Jesús cruz ìwali, quéwa Dios icáucàidacaténí. ¹¹ Píacué nuénánáica israelita íiwacanánáica, báawacatécúé píicáca Jesús, piyúunáidacáinácué canáca iwèni, quéwa Dios idéca imàacaca máini cachàiniíri náicha canánama, yái Jesúsca. Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica imàníiyéica íba icapèená. Nayúunáidaca báawaca abéeri íba, íná náucaca náichawani. Néese yái íbaca máini iwàwacutácawa capíi irípiná áiba íba íicha canánama. Càita nacái Dios idéca imàacaca máiniíri cáimiétacanáca náicha canánama yái Jesúsca, éwitacué piyúunáidacáanáita canáca iwèni. ¹² Canácata áiba Jesús íicha yáaliméeri iwasàaca wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, canácáiná áiba Jesús íicha cháí èeri irícu Dios imàaquéeri iwasàaca wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha —íimaca yái Pedroca.

¹³ Idécanáami náiwacanánái yéemiaca Pedro, Juan nacái nacàlidáaná macàaluíninátani Jesús iináwaná ìwali, yá náiwacanánái náináidacawa manuísíwata néemiaca Pedronái itànica cáalíacáiri iyú, níacáiná náiwacanánái náalíacawa càmitaté Pedronái yéewáidaca judionái yàasu escuela irícu, íibaidéeyéica meedá nía nacái. Yá nawàwalica Pedronái nèepunícatéwa Jesús yáapicha. ¹⁴ Yái éeruícáté yàabàlimi nacái ichùnièricatéwa ibàlùacawa néré náapicha, íná judío íiwacanánái càmitaté náalimá natàanica báawéeri iyú Pedronái ìwali. ¹⁵ Néeseté níái iwacáidáyacuéeyéicawa nachùuliaca úwinái namusúadaca Pedronái méetàucuta náicha achúmáanata. Yá namusúadaca Pedronái. Néese sacerdotenái natànica náapichawáaca Pedronái ìwali. ¹⁶ Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinápinásica wamàni nalí, níara asianáica? Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánái náalíacawa nadéca namànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Iná càmita yéewa wáimaca càmitasa namàni càiri wawàsi.

¹⁷ Quéwa iwàwacutácué wàalàaca nía cachàiniíri iyú ipíchaná nacàlidaca siúcáisede Jesúsmi iináwaná ìwali, ipíchaná macái wenàiwica nacàlidaca nalíwáaca

mamáalàacata asiali iináwaná ìwali, yáí éeruúricaté yàabàlìmi nachùnièrica —námaca.

¹⁸ Néese namáidaca Pedronáí àniwa. Yá nàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali, ipíchaná nacáí néewáidaca wenàiwica Jesús ìwali. ¹⁹ Quéwa Pedro, Juan nacáí námaca nalí:

—Wadéca wáináidacawa wamàniinápíná càide iyúwa Dios ichùulianá wía. Néese pialácuécawa càmita wadé weebáidacuéca pitàacáí Dios itàacáí íicha. ²⁰ Càmita yéewa masànaca wía. Iwàwacutá wacàlidaca ìwali yáí waiquéerica, wéemièri nacáí —námaca níái Pedronáíca.

²¹ Néese náiwacanánái nàalàaca nía cachàiniíri iyú, nabáuliaca nàuwichàidáanápíná Pedronáí càmicaalí namàni càide iyúwa nachùulianá nía. Néese namàacaca Pedronáí namusúacawa náicha. Càmita náalimá nàuwichàidaca Pedronáí yácáíná macáí wenàiwica yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yáí asiali ichùnianácawa.

²² Yáí asiali ichùnièricatéwa Dios íiwitáise iyú idèniacaté cuarenta camú ichàbaníse.

Los creyentes piden confianza y valor

²³ Néeseté Pedro, Juan nacáí idécanáamité nàacawa náicha, yá nàacawa nàwacáidáyacacawa nàacawéeyéiná yáapichawa. Pedronáí icàlidaca nalí macáita yáí sacerdote íiwacanánái íimáanacaté, nía nacáí judío icuèrinánái béeyéica. ²⁴ Néemiacanáami, yá macáita nasutáca níawawa Dios íicha abédanamata macáita namanùbaca iyúwa. Námaca: “Wacuèriná Dios, cachàiniíri náicha canánama, píacata yáí imàniíricaté capíraléeri cáli, chá nacáí èeriquéi, manuíri úni nacáí, canánama wawàsi nacáí iyéerica. ²⁵ Pía Wacuèriná Diosca, bàaluité Espíritu Santo icùaca píasu wenàiwica rey David íiwitáise, yáara wàawirimica, yéewacaténaté icàlidaca tàacáisi pinùmalicuise. David íimacaté:

‘Canápináta meedá càmiíyéi israelita namànica ùwicái Dios íipunita. Canápináta meedá israelitanái nàináidacawa namàniinápíná ùwicái, càmicáíná náalimá namawèniadaca náichawa Dios.

²⁶ Aibanáí èeri mìnánái icuèrinánái, náiwacanánái nacáí nàwacáidáyacacawa namànicaténá ùwicái Wacuèriná Dios íipunita, íipunita nacáí yáí Dios yàasu Mesíasca, Dios ibànueripínáca icùacaténá israelitanái’, càité íimaca yáí Davidca.

²⁷ “Báisita macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profeta rey David itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuise: rey Herodes, gobernador Poncio Pilato nacáí nàwacáidáyacacawa cháí Jerusalén iyacàlená irícu náapicha níái càmiíyéica israelita, israelitanái nacáí, nanúacaténá Píiri Jesús, píasu wenàiwica mabáyawanéerica, yáí Mesíasca pibànuericaté icùacaténá israelitanái. ²⁸ Càité namànica macáita càide iyúwaté píináidáanáwa iwàwacutáanápínaté ichàbacawa. ²⁹ Siúcade pía Wacuèriná Diosca, péemia natàacáí yáí nabáulianáca nàuwichàidáanápíná wía. Pichàiniada wía, wía píasu wenàiwicaca wacàlidacaténá pitàacáí mamáalàacata, macàaluínátani nacáí

yáí Jesús iináwanáca. ³⁰ Pimàaca wachùniaca cáuláiquéeyéi pichàini iyúwa. Pimàaca nacáí wamànica yáí càmiírica wenàiwica idé imànica Jesús íipidená ìwali weebáidacáíná yáí Píiri Jesús mabáyawanéerica, íibaidéerica nacáí pirípiná”, càí nasutáca níawawa Dios íicha.

³¹ Néeseté idécanáami nasutáca níawawa Dios íicha, yá icusúacawa yáí capiica nàwacáidacàaluca, yá Espíritu Santo icùaca náiwitáise macáita. Yá cachàinica nawàwa, nacàlidaca Dios itàacáí macàaluínátani.

Todas las cosas eran de todos

³² Abédanamata náiwitáise náapichawáaca níái manùba wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacáí. Canácata néená imáisanieri yàasuwa áibanái íicha, áibanái imáapùacaalíte wawàsi. ³³ Apóstolnái nacáí namànicaté madécaná Dios ichàini iyú, mamáalàacata nacàlidaca nacáí Wáiwacali Jesús iináwaná ìwali icàucàcatéwa. Yá Dios imànica cayábéeri nalí macáita manuísíwata. ³⁴ Canácata nèewi áiba imáapuèri wawàsi, níacáíná cawinácaalí idènièyecaté bànacalé yàaluná, capii nacáí, nawéndaca nía, yá natéca iwènináami apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái nawacùaca iwènináami catúulécanéeyéi irí, àta càisimalénácaalí namáapuèrica. ³⁶ Càité iyaca nèewi abéeri levita íipidenéerica José, íibaidéericaté Dios yàasu templo irícu, abéeri Chipre yàasu iwàwata néeséeri. Apóstolnái nàacaté nacáí íipidená Bernabé. (Yáí íipidená Bernabé íimáanáca: “Yáí asiali ichàiniadéerica wawàwa” íimáanáca). ³⁷ Yáí Bernabé idèniacaté bànacalé yàaluná, yá iwéndacani. Yá itéca iwènináami apóstolnái yàatalé nayúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacáí.

El pecado de Ananías y Safira

5 Quéwa, iyacaté áiba asiali íipidenéericaté Ananías, yàacawéetúa nacáí íipidenéechúa Safira. Nàináidacawa nawéndáanápíná bànacalé yàaluná, yá nawéndacani. ² Yáí asiali yeedáca iríwa iwènináami yéená, yá itéca nacáí yéená apóstolnái yàatalé, yá imàacaca nalíni nawacùacaténáni catúulécanéeyéi irí, icàlidaca nacáí nalíni idécasa imàacaca macáita iwènináami. Yàacawéetúa nacáí úaliacawa ìwali ùacawéeri yeedáanáca iríwa yéená. ³ Néese Pedro íimaca irí:

—Ananías, ¿cáná pimàaca Satanás ichùuliaca píiwitáise pimànicaténá pichiwawa Espíritu Santo irí? Pidéca picàlidaca walí piináwanáwa pitécasa wàatalé macáita iwènináami, quéwa pidéca peedáca píriwa iwènináami yéená yáí piwéndéerica píasu cálimicawa. ⁴ Yáara bànacalé yàalunámica píasusíwataté, càmitaté iwàwacutá piwéndacani, càmicaalí càí piwàwa. Néese pidécanáamité piwéndacani, yáté píasusíwata yáí iwèninámica. Càmitaté iwàwacutá pimàaca macáitani ofrenda iyú càmicaalí càí piwàwatá. ¿Cáná yéewa píináidacawa pimànica yáí báawéerica? Càmitaté pimàni pichiwawa abéta wenàiwicanái iríta, néese

pidéca pimànica pichìwawa Dios irí nacái —íimaca yái Pedroca.

⁵ Yéemiacanacáitani, yáta Ananías yéetácawa ibàlùacawa, yá ichéecami yúuwàacawa. Macáita yéemièyéica iináwaná yéetáanáwa, yá cáaluca nía macáita manuísíwata. ⁶ Néese abénaméeyéi ùuculliyéi yàanàca, yá néepùaca ichéecami wáluma iyú. Yá natéca nabàliawani.

⁷ Máisiba hora idénáami, yá Ananías yàacawéetúami ùanàca uwàlùacawa néré nàwacáidacàalu iriculé. Càmiíchúaca yáalláwa yái ichàbáanácawa. ⁸ Néese Pedro isutáca yéemiàwa úa:

—Picàlida nulíni, ¿piwéndacaalítécué yáara bànacalé yàaluná, peedátésicué yái iwèninámica picàlidéerimicué walíni? —íimaca yái Pedroca. Yá úumaca irí:

—Báisíta, wadéca wamàacaca ofrenda iyú macáita yái iwèninámica weedéerica —úumaca. ⁹ Néese Pedro íimaca ulí:

—¿Cánacué yéewa abédanamata píiwitáise píapichawáaca píalimáidáanápínacué piicáwa Espíritu Santo, yái Wáiwacali ibànuerica walí? Aca néese níara siúquéeyéica tàacáwa yàaca ibàliaca piacawéerimi. Siúca nacáide natépiná nabàliawa pía —íimaca yái Pedroca.

¹⁰ Yáta uetácawa ubàlùacawa, yá uchéecami yúuwàacawa Pedro yàabàli idaní. Nawàlùacawa néré níai ùuculliyéica, yá nàanàca uchéecami. Yá natéca nabàliawa úa ùacawéerimi idaníbàawa. ¹¹ Néese macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita nacái áibanái yéemièyéica yái ichàbáanácawa, yá cáaluca nía manuísíwata.

Muchos milagros y señales

¹² Apóstolnái namànicaté nàacawa madécaná cayábéeri wawàsi wenàiwicanái irí, Dios íiwitáise iyú. Nàwacáidáyacacawa abéeri imàdáná iriculé templo iricúirica. Yái imàdánáca íipidenacaté Pórtico de Salomón. ¹³ Abénaméeyéi cáaluca nèepunícawa apóstolnái yáapicha. Aibanái wenàiwica cayábaca naicáca apóstolnái cáimiétaquéeri iyú. ¹⁴ Manùbéeyéi wenàiwica neebáidacaté Wáiwacali itàacái, asianái, inanái nacái manùbéeyéi. ¹⁵ Iná nèepunída nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulicubàa. Néese náawináidaca cáuláiquéeyéi yàalubáisi íinata, naliadaca nacái nía cusíduma nacáiri íinata. Nacùaca Pedro ichàbacawa néenibàa, imàacacaténá icáapiwa nàwali, càmicaalí nacái Pedro itáaná ichàbawa nàwalíise, yéewacaténaté uláicái ichàbacawa náicha. ¹⁶ Manùbéeyéi wenàiwica nàanàca iyéeyéica mawiéni-ta Jerusalén iyacàlená irí, natéca nacái néenánaiwa cáuláiquéeyéi, nía nacái wenàiwica demonio yúuwichàidéeyéica. Yá macáita cáuláiquéeyéi nachùniacawa.

Pedro y Juan perseguidos

¹⁷ Néeseté sacerdote íiwacaliná, nía nacái saduceo yéénaca iyéeyéica yáapicha, calúaca naicáca apóstol-

nái, cayábacáiná wenàiwica naicáca apóstolnái sacerdotenái íicha. ¹⁸ Yá sacerdotenái náibàaca apóstolnái, yá náucaca nía presoíyéi ibànaliculé. ¹⁹ Táiyápita quéwa Wáiwacali yàasu ángel yàanàca yàacùaca presoíyéi ibàna inùma. Yá imusúadaca nía néese. Yá ángel íimaca nalí: ²⁰ “Piacuéwa templo iriculé. Picàlidacué wenàiwicanái iríni yái tàacáisica íiméerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha”, íimaca nalí yái ángelca. ²¹ Idécanáami néemiacani, yá nawàlùacawa templo iriculé mapisáita. Yá nadàbaca néewáidaca wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Idècunítàacá nàyaca néré, néese sacerdote íiwacaliná, nía nacái yáapichéeyéica nàanàca templo néré, áiba imàdáná iriculé quéwa. Yá nàwacáidaca Junta Suprema, níai israelita íiwacanánáica macáita. Yá nachùuliacaca úwinái yàaca yeedáca apóstolnái presoíyéi ibàna iricuíse, natécaténá nía sacerdotenái yàatalépiná.

²² Uwináita quéwa nàanàca presoíyéi ibàna néré, yá canáca néeni níai apóstolca. Yá úwinái yèepùaca icàlidacaca náiwacanánái iríwani. ²³ Uwinái íimaca nalí:

—Wàanàca presoíyéi ibàna ibàliéricawa cayába yái inùmaca. Níai úwi nacùaca cayábani, yái inùmaca. Quéwa, wàacùaca waicáwa presoíyéi ibàna inùmaca, yá canáca iyéeri iricu —náimaca níai úwica.

²⁴ Idécanáami néemiacani, néese sacerdote íiwacaliná, úwi íiwacaliná nacái, níai úwi icuèyéica templo, nía nacái sacerdote íiwacanánáica, càmita náalimá náalíacawa ìwali càinácaalí íimáná, yá nasutáca néemiàwa níawáaca càinácaalíica apóstolnái iyáaná. ²⁵ Néese áiba asiali yàanàca. Yá íimaca nalí:

—Níara asianáica pibàlièyéicatécué presoíyéi ibànalícu, nabàlùacawa áiba imàdáná iricu, cháí templo iricúirica. Néewáidaca nàyaca wenàiwica templo iricu —íimaca.

²⁶ Néese úwi íiwacaliná yàacawa úwinái yáapicha. Yá yeedáca níai apóstolca. Càmita quéwa inúadáida nía, cáalucáiná úwinái iicáca wenàiwica, ipíchaná wenàiwica nanúaca úwinái íba iyú. ²⁷ Natéca apóstolnái Junta Suprema yàatalé. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca apóstolnái irí:

²⁸ —Wadéca wachùuliacuéca pía machacànita cachàiníri iyú càmiínápiná quirínama péewáidaca wenàiwicanái ìwali yáara asialimica Jesúsca. Quéwa pidécuéca péewáidaca Jerusalén iyacàlená mìnánái canánama. Piwàwacué nacái picháawàca waináwaná ìwali cabáyawanácasa wía ìwalíise yái yéetáanácawa, yáara asialimica —íimaca nalí. ²⁹ Quéwa Pedro, apóstolnái yáapichéeyéi nacái náimaca sacerdotenái irí:

—Iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái, éwita wenàiwicanái ichùuliacáníta càmiínápiná càì wamàni.

³⁰ Wàawirináimi yàacaté Dios icàaluíná, yái Dios imichàidéericaté Jesús yéetácáisi íicha, yái Jesús pinuéricatécué cruz ìwali. ³¹ Quéwa Dios idéca imàcaca Jesús wacuèrinápiná, yéewanápiná Jesús icùaca wenàiwicanái canánama. Dios imàcaca Jesús Wáiwacalipiná, wía Israel itaquénánámica. Dios nacái imàcaca Jesús iwasàaca wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, yéewanápiná wawènúadaca wáiwitáise

wabáyawaná íchawa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná ícha. ³² Wáaliacawa báisiiricani yái tàacáisica, wacàlida nacái wenàiwicanái iríni, waicácáinani watuí iyúwa, yái Jesús, imichèericatéwa yéetácáisi ícha. Wacàlida iwali yái waiquérica. Espíritu Santo nacái iicacaté macáita yái ichàbàanácatéwa, íná yéewa wacàlidacani Espíritu Santo inùmalicuise, yái Espíritu Santoca Dios ibànuèrica walí canánama, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimacana lí yái Pedroca.

³³ Néese, idécanáami judío íiwacanánái néemiacani, yái Pedro itàacáica, yá calúaca nía. Nawàwa nanúaca Pedronái. ³⁴ Iyacaté quéwa judío íiwacanánái yèewi áiba asiali fariseonái yéena, íipidenéericaté Gamaliel. Yéewáidéeri wenàiwicanái Dios itàacái iyú, profeta Moisés itànéericaté. Cáimiétacanéeri yái Gamalielca. Yá imichàa ibàlùacawa. Yá ichùuliaca úwinái namusúadaca náichawa níai apóstolca achúmáanata. Yá úwinái imusúadaca apóstolnái. ³⁵ Néese, Gamaliel íimacana judío íiwacanánái irí:

—Píacué nuénánáica Israel itaquénáinámica. Péemiacué cayába. Cayábacué, píináidacuéwa cayába iwali quéechacáwa, yái píináidéericuécá pimàniínápiná nali, níara asianáica. ³⁶ Píwàwalicué yáara asialimica Teudas. Yàacatéwa icàlidaca iwaliwa máiniirisa cachànicani, íná áibanái asianái cuatrocientos namanúbaca nèepunícawa yáapicha. Quéwa, áibanái nanúacani, yái Teudasmica, yá macáita yáapichéeyéimi naseríacawa. Yáté imáalàacawéi wawàsica. ³⁷ Néese àniwa, néenialíté watànàacaalíté wáipidenáwa gobierno irí, naputàacaténá wía, iyacaté néeni Judasmi, Galilea yàasu cáli néeséeri. Abénaméeyéi nàacatéwa yáapicha. Néese áibanái inúacani. Yá macáita naseríacawa níai yáapichéeyéimica. ³⁸ Iná nùlàacuécá pía, pímacacué matuíbanáica níara asianáica apóstolca. Píacué pisàiwica nali wawàsi. Wenàiwica íiwitáise iyúcaali meedáni, yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwicanái, yásínica imáalàacawa. ³⁹ Quéwa Dios íiwitáisecaalíni, yá càmítacué píalimá pímalàidacani. Iná cayábacué nuénánái, ípíchanácué pímaníca ùwicái Dios íipunita —íimacana lí yái Gamalielca. Néese judío íiwacanánái neebáca iyúwa Gamaliel yàalàaná nía.

⁴⁰ Yá namáidaca apóstolnái nàatalépináwa àniwa. Yá needáca apóstolnái ibàle, nanúadáidaca nía àicu iyú, treinta y nueve yàawiría nacapèedáidaca nía àicu iyú. Yá nachùuliaca apóstolnái càmíinápiná quirínama nacàlidaca Jesús iináwaná iwali. Néese namàacaca namusúacawa. ⁴¹ Níai apóstolca nèepùacawa judío íiwacanánái ícha. Casíimáica nawàwa, nàaca nacái Dios irí cayábéeri, Dios iicacáinaté nía cáimiétaquéeri iyú, imàacáanápínaté nàuwichàacawa Jesús irípiná, neebáidacáiná itàacái. ⁴² Apóstolnái càmítaté nayamáida néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái Jesús iináwaná iwali, yái Mesíasca Dios ibànuèricaté icuàcaténá israelitanái. Néewáidacaté wenàiwica èeri imanúbaca templo irícu, wenàiwicanái icapèe irícu nacái.

Se nombra a siete diáconos

6 Néenialíté manúbawanái nàacawa mamáalàacata níai yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Madécaná judíonái itàaníyéica griego itàacái iyú nàanàcaté áibacáli néese naicacaténaté judíonái yàasu culto Jerusalén iyacàlená néré. Nadécanáami neebáidaca Jesús iwali, yá nayamáacawa néré. Nàyaca nèewi abénaméeyéi inanái inírimi yéetéeyéimicawa ícha, íná canáca nali nayáapiná. Apóstolnái iwacùacaté nayáapiná èeri imanúbaca níai imáapuèyéica yàacàsi, quéwa nawàwacutacaté quiríta yàacàsi níai itàaníyéica griego itàacái iyú. Iná níai itàaníyéica griego itàacái iyú natàaníca áibanái judíonái iwali báawéeri iyú, itàaníyéica hebreo itàacái iyú. ² Néese níai doce namanúbaca apóstol nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá apóstolnái íimacana lí:

—Càmíta cayába wayamáida wacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí wawacùacaténá yàacàsi catúulécaneeyéi irí. ³ Iná píacué wéenanáica, picutácué siete namanúbaca asianái pèewiwa. Iwàwacutá cayába náiwitáise, càmíiyéi áibanái icháawàa ibáyawaná iwali. Iwàwacutá nacái cáalíacáica nía, iwàwacutá nacái Espíritu Santo icùaca náiwitáise. Yásí wachùullia nawacúanápiná yàacàsi catúulécaneeyéi irí. ⁴ Néese wía apóstolca wasutápiná wíawawa Dios ícha mamáalàacata, wéewáidaca nacái wenàiwica Dios itàacái iyú, Jesús iináwaná iwali —náimacana níai apóstolca.

⁵ Yá abédanamata náiwitáise canánama iwali yái apóstolnái icàlidéerica nali iwali. Yá needáca Esteban, abéeri yeebáidéerica Jesús itàacái manuíswata, Espíritu Santo icuèri nacái Esteban íiwitáise. Needáca nacái Felipe, Prócoro nacái, Nicanor nacái, Timón nacái, Parmenas nacái, Nicolás nacái, yái Antioquía iyacàlená minalica, abéeri càmíiri israelita quéwa iwènúadéericaté íiwitáisewa Dios irípiná yeebáidacaténá càide iyúwa judíonái yeebáidáaná. ⁶ Néese natéca níai siete namanúbaca asianái apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái isutáca nali Dios, namàacaca nacáapiwa sietéeyéi iwali náasáidacaténá macái wenàiwica irí náibaidáanápínaté Dios irí, níai sietéeyéica imanúbaca diáconoca.

⁷ Néeseté macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca Dios itàacái Jesús iináwaná iwali manúbéeyéi wenàiwica irí cachàiníwanái mamáalàacata. Yá máini manúbaca nía mamáalàacata Jerusalén iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Manúbéeyéi nacái sacerdotenái judíonái neebáidaca Jesús itàacái.

Arrestan a Esteban

⁸ Abéeri diácono, íipidenéericaté Esteban, itàaníri cayába Dios íiwitáise iyú, ichùnìaca cáulíiquéeyéi wenàiwica. Imàni nacái yái càmíirica wenàiwica idé imànica, Dios íiwitáise iyú. ⁹ Nàyacaté Jerusalén iyacàlená irícu abénaméeyéi Esclavos Libertados nàasu yéewáidacàalu néená, Cirene yàasu cáli néeséeyéi, Ale-

jandría iyacàlená néeséeyéi nacái, Cilicia yàasu cáli néeséeyéi nacái, Asia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Macáita natàanica Esteban yáapicha, chàinisíiri iyú wenàiwicanái yàacuésemi. Nasutáca néemiawa Esteban, náalimáidacaténá naicáwani, nawàwacáinaté náasáidaca càmítasa báisiiritáni, yái Esteban itàacáica. ¹⁰ Quéwa, canácata yéewaná namawèniadaca Esteban yàasu tàacáisi, itàanicáiná cáaliacáiri iyú, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹¹ Néeseté nàaca áibanái irí plata nacàlidáanápíná nachiwawa néemiaca Esteban itàanica báawéeri iyú profeta Moisés iwali, Dios iwali nacái. ¹² Càité báawaca namànica Jerusalén iyacàlená mìnánái íiwitáise, nía nacái Jerusalén íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú. Yá napiacatéwa Esteban yàatalé, náibàacani, yá natécani nacháawàacaténá iináwaná iwali, Junta Suprema yàacuésemi, níái judío íiwacanánái béeyéica. ¹³ Needáca áibanái àniwa natàanicaténá nachiwawa Esteban iwali. Yá náimaca Esteban iwali: —Yái asialica itàanica mamáalàacata báawéeri iyú wàasu templo iwali, yái wàasu templo mabáyawanéerica. Itàanica báawéeri iyú Dios itàacái iwali, profeta Moisés itànericaté. ¹⁴ Wadéca wéemiaca icàlidáaná Jesús Nazaret iyacàlená néeséerimi imáalàidapínása wàasu templo, iwènúadapínása nacái wáiwitáise profeta Moisés itàacái íicha —náimaca namànica nachiwawa.

¹⁵ Néese macáita náiwacanánáica, nía nacái yáaw-inéeyéicawa néré naicáidaca Esteban irí. Yá naicáca Esteban inàni icànaca càiride iyúwa ángel inàni icànáná.

Defensa de Esteban

7 Néeseté, sacerdote íiwacalíná isutáca yéemiawa Esteban asásí báisicalíni, yái náimáanáca nacháawàanáca Esteban iináwaná iwali. ² Néese Esteban íimaca nalí: “Píacué nuénánáica, wacuèrinánái béeyéi nacái, péemiacué nulí: Wacuèriná Dios icànéeri máini mèlumèluíri iyú, yácata imàaquéericaté yáawawa wàawirimi Abraham iicácani Abraham ìyacaalíté Mesopotamia yàasu cáli íinata, ipíchawáiseté yàacawa ìyacaténá Harán iyacàlená iricu. ³ Dios íimacaté Abraham irí: ‘Pimàaca piasu cáliwa, péenánái nacáíwa. Píawa áiba cáliyé núsáidéeripíná pirí’, íimacaté yái Diosca. ⁴ Néese Abraham yàacatéwa Caldea yàasu cáli íicha, yàacawa ìyacaténá Harán iyacàlená iricu. Néese Abraham yáaniri yéetácadénáamiwa, yá Dios itéca Abraham íinatalépiná yái cáliquéi càicuéca píyacuéca siúcade. ⁵ Quéwa Dios càmítaté imàaca Abraham idèniaca yái cálica, ibatàa ibàlùacatáipínáwa yàabàli iyúwa, càmítaté Dios yàaca cáli Abraham irí. Dios íimacáita Abraham irí yàanápínaté iríni, yéewanápíná Abraham itaquénánámi idèniaca yái cálica, Abraham yéetácadénáamitéwa, éwitaté méenibecáanítàacáwa yái Abrahamca yáté èerimicaté. ⁶ Dios icàlidacaté Abraham iríni nacái itaquénánámi nàyanápínaté iyúwa canéeyéi yàasu cáli áiba cáli íinata. Dios íimacaté nàyanápínaté néré càulenáwaca, áibanái yàasu wenàiwicapínaté nía, yá nacái yáara cáli

néeséeyéica nàuwichàidáanápínaté Abraham itaquénánámi cuatrocientos camuípínaté. ⁷ Quéwa Dios íimacaté Abraham irí: ‘Nùuwichàidapíná níara iyéeyéica áiba cáli íinata imàniyéipínáca yàasu wenàiwicawa pitaquénánámi. Yá pitaquénánámi namusúapínáwa íicha yáara cálica, yásí nàapíná nucàaluíniná cháí Canaán yàasu cáli’, càité íimaca yái Diosca. ⁸ Dios imànicaalíté wawàsi Abraham yáapicha, yáté ichùuliaca Abraham imàniínápíná circuncisión yéenibe asianái iríwa nawàwalicaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía, yéeyéica icàaluíniná. Iná idécanáamité Abraham iiri Isaac imusúaca iicá èeri, yáté Abraham imànica circuncisión Isaac irí Isaac idèniacaalíté ocho èeri. Càita nacái Isaac imànicaté circuncisión iiri iríwa íipidenéericaté Jacob. Jacob imànicaté nacái circuncisión yéenibe asianái iríwa doce namànùbaca. Néese Jacob yéenibe docéeyéica imanùbaca, níacata wàawirináimica, wía doce wamanùbaca Israel itaquénánámi yàawiríaca.

⁹ “Wàawirináimica níái Jacob yéenibecaté. Néeseté báawaca naicáca naméeréeriwa José, cayábacáiná náichani. Yáté nawéndaca José áibanái irí natécaténáni Egipto yàasu cáli néré. Quéwa Dios yàacawéericaté José Egipto yàasu cáli néeni. ¹⁰ Yáté Dios iwàsàaca José yùuwichàacáisi íicha. Dios imàacaca cáaliacáicani, yái Joséca, íná faraón, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli, cayábacaté iicáca José. Yáté faraón imàacaca José icùaca yáapicha Egipto yàasu cáli. Imàaca nacái José icùaca faraón icapèe manuírí.

¹¹ “Néeseté máapicái ìyacaté Egipto yàasu cáli imanúica, cháí wàasu cáli íinata nacái, íipidenácatelécaté Canaán. Yá macái wenàiwicanái yùuwichàacatéwa báawanama máapicái iyú. Wàawirináimi nacái càmítaté nàanàa nayáapínáwa cháí nàasu cáli íinatawa.

¹² Quéwa Jacob yéemiacaté Egipto yàasu cáli iináwaná nàwacáidacaté trigo ituíná Egipto yàasu cáli néeni. Iná Jacob ibànùacaté néré yéenibewa, níái wàawirináimica. Néeseté nàacawa Egipto néré idàbáanaté nàacawa.

¹³ Néeseté nàacawa néré pucháibáanaté yàawiríapíná, yáté José icàlidaca iináwanáwa yéenánái iríwa néenásàiricani. Iná yéewa, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli, yáaliacawa nacái José iwali, càinácaalí íiwitáaná wenàiwicacani. ¹⁴ Néeseté José ibànùacaté tàacáisi yáaniri Jacob iríwa itéenápínaté yáapichawa yéenánáiwa macáita Egipto yàasu cáli nérépinaté. Nàyacaté setenta y cinco namanùbaca asianái Jacob yéenibeca, itaquénái nacái, manùbéeyéi inanái nacái. ¹⁵ Càité Jacob yàacawa ìyacaténá Egipto yàasu cáli íinata. Jacob yéetáacawa néré máinicaalíté béericani. Wàawirináimi nacái béeyéicaalíté nía, yá néetáté nacáiwa Egipto yàasu cáli íinata. ¹⁶ Néeseté Jacob yáapimi natéacawa Siquem néréni nabàliacaténáni càliculii iricu, yái càliculii Abraham iwènièricaté Hamor yéenibe íicha níái Siquem mìnánáica.

¹⁷ “Mawiénicaalíté néenáiwana Dios imànicatáipínaté càide iyúwaté íimáaná Abraham irí, yáté madécanáca nía, níái Israel itaquénánámica Egipto yàasu cáli néré.

¹⁸ Néeseté madécaná camuí idécanáamité José yéetá-

cawa, yá áiba nacuèriná Egipto minali idàbaca icùaca Egipto yàasu cáli càmiiricaté yáalíawa José iináwanámi iwali. ¹⁹ Néese nacuèriná ichiwáidacaté wàawirináimi. Yáté imànica nalí báawéeri. Ichùuliaca náuca néenibewa quirasiinái néetácáténátéwa. ²⁰ Yáté èerica Moisés imusúaca iicá èeri. Yá cayábéeri Dios iicáca yái quirasiica. Moisés isèenái icùacani máisiba quéeri nacapèe irìcuwa. ²¹ Néese iwàwacutá namàacaca méetàuculétani. Quéwa faraón íidu yàanàaca yái sùmàica, yá uedácani uiripináwa, yá udàwinàacani càide iyúwa uirisíwa. ²² Càité Moisés yéewáidacawa macái wawási iwali Egipto yàasu cáli néeséeyéi yáalíancawa. Yá Moisés itàanica cáaliacáiri iyú, cachàiniíri nacái íiwitáise.

²³ “Néese idécanáamité idèniaca cuarenta camuí, yá Moisés iwàwacaté ipáchiaca yéenanái yàataléwa, níai israelitaca. ²⁴ Néré iicáca Egipto yàasu cáli néeséeri icapèedáidéeri israelitasàiri. Yá Moisés yàacawa iyúudàacaténá catúulécaneeri israelita. Moisés inúaca Egipto yàasu cáli néeséerica. ²⁵ Moisés iyúunáidacáinái yéenanái yáaliacawa Dios imàacáanápínaté Moisés iwasàaca nía nàuwidenái íichawa, níai Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Càmitaté quéwa càì nánáidacawa, níai israelitaca. ²⁶ Néese mapisáináami àniwa Moisés yàanàaca pucháiba israelitanái ipéliayaquéeyéiwa. Yá Moisés iwàwa namàacáyacacawa. Iná íimaca nalí: ‘Abémisanacuéca pía, ¿cánácué pimàni báawéeri piríwáaca?’ íimaca yái Moisésca. ²⁷ Néese yái asìali imàníricaté báawéeri yéenasàiri iríwa iwesíaca íichawa Moisés. Yá íimaca Moisés irí: ‘Ípía càmiirita icùa wía! ¿Cáná yéewaná pialàa wáichawáaca wía? ²⁸ [Càmita pialimá pinúaca núa càide iyúwa pinúaná Egipto minali táquicha!’ íimaca. ²⁹ Néese Moisés yéemiacaalíni, yá ipiacawa Egipto yàasu cáli íicha. Yá yàacawa Madián yàasu cáli néré. Moisés iyacaté néré càide iyúwa canéeri yàasu cáli. Néeseté yeedáca yàacawéetúapináwa. Yá idèniaca yéenibewa pucháiba asianái.

³⁰ “Néese áiba cuarenta camuí idénáami, yáté Moisés iyaca manacúali yùucubàa càinawàiri mawiénita manuírí dúli irí íipidenéeri Sinaí. Yá Moisés iicáca Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani quichái yèewíise, maléenéeri àicu yèewíise, yeeméeriwa quichái iyú. ³¹ Yá Moisés icaluadacawa iicáca yái yéenaiwanási nacáirica. Néese yàacawa mawiénita iicácaténá cayábani, yá yéemiaca Wacuèriná Dios itàacái. Dios íimacaté Moisés irí: ³² ‘Núacata yái Dios piawirinái yèerica icàaluíniná. Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, íimacaté yái Diosca. Yá Moisés itatácawa icalùniwa. Yá cáaluca iicáidaca néré. ³³ Néese Wacuèriná Dios íimaca irí: ‘Píwatàa píchawa pizapatoníwa piacaténá nucàaluíniná, pibàlùacáináwa nuípunita, núa mabáyawanéerica. ³⁴ Báisita nudéca nuicáca nàuwichàanáwa, níai wenàiwica cáininéeyéica nuicáca iyéeyéica Egipto yàasu cáli néré. Nudéca nuémiaca nasàna náicháanica manuísíwata. Iná nudéca nulicùacawa nuwasàacaténá nía nàuwidenái íichawa. Iná

aquialé, nubànùapíná pía Egipto yàasu cáli néré’, íimaca yái Diosca.

³⁵ “Ewitaté canácáaníta iwèni naicáca Moisés náimacaalíté irí: ‘Ípía càmiirita icùa wía, canáca yéewaná pialàa wáichawáaca wía!’ càì náimacaté, càicáaníta Dios ibànùacaté nalí Moisés nacuèrinápináca iwasèeripinacaté nía nàuwidenái íichawa. Yái Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani maléenéeri àicu yèewíise yeeméerica quichái iyú, yácata yái Diosca yàacawéeridéericaté Moisés iwasàacaténaté, icùaca nacái níai israelitaca. ³⁶ Yáté Moisés yàacawa Egipto yàasu cáli néré. Néese Moisés iwasàacaté wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Moisés imànicaté madécaná Dios ichàini iyú càmiíri idé áiba wenàiwica imànica, iwasàacaténaté israelitanái. Càité Moisés imànicaní Egipto yàasu cáli néeni, Mar Rojo yàasu manuírí úni néré nacái, manacúali yùucubàa càinawàiri nacái idècunitàacá nèepunicawa chuírí cáli íinatabàa cuarenta camuí. ³⁷ Yácata Moisés icàlidéericaté wàawirináimi irí nacái: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapínacué piríwa profeta péenátacuéwa, nuíwítáise nacáirica’, íimacaté yái Moisésca. ³⁸ Yácata Moisés nacái iyéericaté Israel itaquénáinámi yáapicha iwacáidáyaquéeyéicawa chuírí cáli néré néemiacaténá Dios itàanica nalí. Moisés itàanicaté Dios yáapicha càiri iicácanáwade iyúwa ángel Sinaí yàasu manuírí dúli ipùataliculé, yá Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicúise wàawirináimi irí. Yácata Moisés nacái yéemièricaté Dios itàacái icàlidéerica càinácaalí iyú Dios yàaca wenàiwica nacáuca càmiíri imáalàawa, yéewacaténá Moisés icàlidaca walíni yái tàacáisica.

³⁹ “Wàawirináimi quéwa càmitaté nawàwa neebáidaca Moisés itàacái. Nawàwacaté náucaca náichawa meedáni, nawàwaté nacái nèepùacawa Egipto yàasu cáli néré. ⁴⁰ Inaté idècunitàacá Moisés iyaca Dios yáapicha Sinaí yàasu manuírí dúli ipùataliculé, yá wàawirináimi náimacaté Aarón irí, yái Moisés ibèerica: ‘Pimàni walí wàasu cuwáináipíná icuèyèipíná wía, càmicáinái wáalíawa càinácaalí iyáaná yáara Moisésca yeedéerimicaté wía Egipto yàasu cáli íicha’, náimaca. ⁴¹ Néeseté namànica ídolo, pacá yéenibe yéenaiwaná, nàasu cuwáisàiripináwa. Yá nanúaca napírawa iyúwa sacrificio ídolo irí, nàacaténá cuwáisàiri icàaluíniná. Yá casíimáiri iyú namànicaté manuírí fiesta ídolo irípiná, nàacaténá cayábéeri nàasu cuwáisàiri iríwa, yái ídolo namàníricaté nacáapi iyúwa. ⁴² Inaté Dios iwènúadaca íiwitáisewa náicha, yá imàacaca nàaca dùlupùta icàaluíniná yéewacaténá nàuwichàacawa nabáyawaná iwálísewa. Càité Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Dios íimacaté:

‘Píacué israelitaca, bàaluité càmitacué pía cayába nucàaluíniná sacrificio iyú, ofrenda iyú nacái, idècunitàacá nèepunicawa cuarenta camuí manacúali yùucubàa càinawàiri:

⁴³ [Càmíirita! Núalíacatéwa piacuéca mamáalàacata cuwáisàiri Moloc icàaluíniná, yá nacái cuwáisàiri Refán yàasu dùlupùta nacái, níara cuwáinái yéenaiwaná

pimàniyéicatécué picáapi iyúwa, pimànicaténácué nuícha culto nalípiná. Iná núucapínácué píawa píasu cáli íichawa, máini déeculé Babilonia iyacàlená íicha', íimacaté yái Diosca.

⁴⁴ "Manacúali yùucubàa càinawàiri, wàawirináimi nadèniacaté Dios yàasu manuíri capiima mabáyawanéeri íimamisíiri, yái nasutácatáipináca Dios íicha. Nacúacaté pucháiba íba sàabadéeyéi capiima irícu, níai íbaca Dios itànèeyéicaté ìwali itàacáíwa. Namànicaté Dios yàasu manuíri capiima íimamisíiri càide iyúwa Dios ichùulianáté Moisés. Yáté Moisés ichùuliaca namànicani càide iyúwa iicáanáté yéenáíwanási nacáiri irícuíse Dios imàaquéericaté Moisés iicáca Sinaí yàasu manuíri dúli ipùataliculé. ⁴⁵ Néeeseté wàawirináimi yeedáca Dios yàasu capiima naséenáimi íichawa. Néese wàawirináimi yàanèeyéicaté Josué yáapicha, natéca Dios yàasu capiima aléi wàasu cáli íi-natalé idécanáamité namawèniadaca áibanái wenàiwicawàsu cáli íicha. Níara áibanái wenàiwicanái íi-witáanáca, Dios yúucacaté nía wàasu cáli íicha yàacaténáté nàasu cáli wàawirináimi irí. Wàawirináimi nadèniacaté yái manuíri capiima íimamisíiri àta rey David yàasu èeripináté. ⁴⁶ Néeeseté Dios imànica cayábéeri rey David irí, cayábacáinái iicáca David íi-witáise, íná David iwàwacaté imànica wàlisài capiisíwa Dios iyacatáipinái, yái Dios Jacob itaquénáinái nèericaté icàaluíniná, níai wàawirináimica. ⁴⁷ Quéwa Dios imàacacaté rey David iiri Salomón imànica Dios yàasu templo. ⁴⁸ Quéwa Dios chènuníiseri càmita ìya templo irícu wenàiwicanái imànírira icáapi iyúwa. Càité Dios yàasu profeta Isaías íimacaté Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté:

⁴⁹ 'Núacata yái Dios iyéerica chènuniré, máini nacái achúmèeri nuícha èeriquéi. Canácata wenàiwica yáalimèeri imànica nucapèe, nuyamáacatáipináwa,

⁵⁰ núacáinái máini manuíri náicha macáita yái wawàsi nudabéericaté',

íimacaté yái Diosca", íimaca nalí yái Estebanca.

⁵¹ Yá Esteban icàlidaca nalíni àniwa níai judío íi-wacanánáica: "Píacué quéwa, mamáalàacatacué càmita piwàwa peebáidaca Dios itàacái. Càmitacué piwàwa péemíaca Dios itàacái. Píináidacuécawa piwàwalicuíse-wa càide iyúwa wenàiwica càimíiyéi yáalfawa Dios ìwali. Piùwidecuéca pimànica Espíritu Santo càiripináta. Píináidacuécawa càide iyúwa piawirináimi náináidáanáwa bàaluité. ⁵² Piawirináimicué namànicaté báawéeri macáita Dios yàasu profetanái irí, níai icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Piawirináimicué nanúacaté wenàiwica icàlidéeyéicaté tàacáisi íiméericaté Jesús yàanàanápínáté yái mabáyawanéerica. Néese siúcade idéca yàanàaca yái mabáyawanéerica Jesucristo, quéwa picháawàacatécué Jesucristo, yáté pinúacuécani. ⁵³ Péemíacatécué Dios itàacái ángelnái icàlidéerica wàawirináimi irí, quéwa càmitacué peebáida yái tàacáisica", íimaca yái Estebanca.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Néeeseté idécanáami judío íiwacanánái yéemíaca Esteban icàlidáanái nalíni, yá máini calúaca nía. Yá naamíaca nayéiwa nalúa iyúwa. ⁵⁵ Quéwa Espíritu Santo icúaca Esteban íiwitáise, yá Esteban iicáidaca chènuniré, yá iicáca Dios iyacàle iriculé icànéerica Dios icamalá iyú. Esteban iicáca nacái Jesús ibàluèricawa Dios yéewápuwáise. ⁵⁶ Yá Esteban íimaca:

—Piicácué nacái núapichani. Nuicá capíraléeri cáli yàacuèricawa. Nuicá nacái yái asiali Dios néeséerica ibàluèricawa Dios yéewápuwáise —íimaca yái Estebanca.

⁵⁷ Quéwa judío íiwacanánái nabàliacáita meedá nàuwíwa nacáapi iyúwa Esteban itàacái íicha. Néemíanicawa quéwanáta cachàiníiri iyú. Yá napíaca náibàaca Esteban. ⁵⁸ Yá namusúadacani yàcalé íicha. Néese níai icháawèeyéica Esteban iináwaná ìwali nàucaca náichawa nàasu ruana nacáiriwa. Abéeri asiali íipidenéeri Saulo icúaca nalípiná nàasu ruana nacáiri. Yá nadàbaca nanúaca Esteban íba iyú.

⁵⁹ Idècunitàacá nanúaca Esteban íba iyú, Esteban isutáca yáawawa Jesús íicha mamáalàacata, íimaca Jesús irí: "Nuíwacali Jesús, peedácatéta nucáuca", íimaca yái Estebanca. ⁶⁰ Néese Esteban yúuwàa ibàlùacawa yùuluì ipùata iyúwa, yá íimaca cachàiníiri iyú: "Nuíwacali, pimàaca piwàwawa nabáyawaná íicha yái nanúanáca núa!" íimaca yái Estebanca. Idécanáamité càí íimaca, yá yéetácawa Estebanca.

Saulo persigue a la iglesia

8 Yái Saulo abédanamata íiwitáise náapicha, níai inuèyéicaté Esteban. Yáté èerica manùbéeyéi nàuwídeca namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená irícu. Nadàbaca namànica ùwicái cachàiníiri iyú yeebáidéeyéi íipunita. Iná macáita yeebáidéeyéica Jesús nèepùacawa Jerusalén iyacàlená íicha Judea yàasu cáli nérépiná, Samaria yàasu cáli nérépiná nacái. Níawamita apóstolnái càimíiyéi yèepùawa Jerusalén íicha. ² Abénaméeyéi asianái yeebáidéeyéi Dios itàacái cáalíacáiri iyú natéca nabàliawa Estebanmi. Yá náichánica íiwitáise cachàiníiri iyú. ³ Quéwa Saulo iwàwacaté imáalàidaca macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá itéca úwinái, iwàlùacawa nacapèe iriculé macáita íibàacaténá asianái, inanái nacái, yá úwinái iwatàidaca nía nacapèe iricuísewa, yá Saulo ibànùaca nía presoíyéi ibànaliculépiná.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Quéwa áibanái iwàwacutéeyéicaté ipíacawa Jerusalén iyacàlená íicha, nàacatéwa nacàlìaliacawa madécaná yàcalé néré, yá àta alénácaalíté nàacawa nacàlidaca yái tàacáisi íiméerica Jesús iwàsàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁵ Aiba Felipe, abéeri néenái níai imusuéyéicatéwa Jerusalén iyacàlená íicha, yàacawa manuíri Samaria iyacàlená néré. Yá idàbaca icàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali.

⁶ Madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá néemiaca cayábéeri iyú yái tàacáisi Felipe icàlidéerica, naicácáiná Felipe imànica madécaná Dios ichàini iyú yái càmiirica wenàiwica idé imànica. ⁷ Felipe yúucacaté demonio madécaná wenàiwica íicha. Yá demonionái yàacawa yéemíaniyéiwa wenàiwicanái íicha. Felipe ichùnìaca nacái madécaná máapinéeyéi iiná, áibanái nacái éeruýéi yàabàli. ⁸ Iná yéewa casímaíca nawàwa manuísíwata níái Samaria ìyacàlená mìnanáica.

⁹ Quéwa ìyacaté néeni abéeri asiali íipidenéerica Simón. Quéchatécáwa imànicaté imàliyéidewa yàcalé irícu, yácáiná camàliquericani, yái Simónca. Ichìwáidacaté Samaria ìyacàlená mìnanáí, íimacáináaté ìwaliwa máiniírìsa cachàinica íiwitáise. ¹⁰ Quéchatécáwa macáita Samaria ìyacàlená mìnanáí, sùmanái, béeyéi nacái macáita neebáidacaté Simón itàacái. Yá náimacaté nalíwáaca: “Yácata náiméerica ìwali idènièricasa Dios íiwitáise manuírì”, náimacaté Simón ìwali.

¹¹ Quéchatécáwa néemiaca irí cayábéeri iyú yái Simónca, ichìwáidacáináaté wenàiwica imàlica iyúwa madécaná camuí. ¹² Quéwa neebáidacaté yái cayábéeri tàacáisi Felipe icàlidéerica nalí, íiméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, yái tàacáisi Jesucristo ìwali nacái, ínáté nabautizácawa, níái asianáica, inanái nacái, yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. ¹³ Yái Simónca nacái yeebáidacaté Jesús iináwaná ìwali, yá ibautizácawa. Néese Simón yàacawa Felipe yáapicha, Simón íináidacáináwa manuísíwata iicáidaca Felipe irí Felipe imànicáiná manuísíwata madécaná wawàsi càmiíri wenàiwica idé imànica.

¹⁴ Néeseté apóstolnái ìyeyéica Jerusalén ìyacàlená irícu, néemiaca naináwaná Samaria ìyacàlená mìnanáica neebáidacaté Dios itàacái Jesús ìwali, íná apóstolnái nabànùaca Pedro, Juan nacái nàacaténáwa Samaria ìyacàlená néré. ¹⁵ Idécanáami nàanàaca Samaria ìyacàlená néré, yá Pedronái nasutáca nalí Dios ibànùanápíná Espíritu Santo nawàwaliculé. ¹⁶ Càité apóstolnái isutáca Dios íicha càmicáinácáwa Espíritu Santo yàanàa Samaria ìyacàlená mìnanáí ìwali, ibatàa abéeri ìwalipíná, càmitàacáwa yàanàa nàwali. Nabautizácáitawa Wáiwacali Jesús íipidená ìwali, náasáidacaténá neebáidaca itàacái. ¹⁷ Néese Pedro, Juan nacái namàacaca nacáapiwa nàwali níái Samaria ìyacàlená mìnanáica. Càité Espíritu Santo yàanàaca nàwali yàacawéeridacaténá nía.

¹⁸ Simón iicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo yàanàaca nàwali apóstolnái namàacacaalíte nacáapiwa nàwali, yá Simón iwàwacaté yàaca plata apóstolnái irí nawéndacaténá irí yái Espíritu Santo ichànica. ¹⁹ Simón íimaca nalí:

—Pìacué nacái nulí yái pichànicawa yéewanápiná nacái numàacacaalí nucáapiwa cawinácaalí ìwali, yásí yàanàaca nàwali yái Espíritu Santoca —íimaca yái Simónca. ²⁰ Yá Pedro íimaca irí:

—Píia imáalèeripinácawa yàasu plata yáapichawa!, càmicaalí piwènúada píiwitáiseba báawéeri íicha, piyúunáidacáiná píalimápiná piwèniaca Espíritu Santo ichàini píasu plata iyúwa, yái Espíritu Santo Dios yèeri-

ca wenàiwicanái irí mawèniíri iyú. ²¹ Canáca yéewaná peedápiná píriwani, càmicáiná cayába píiwitáise Dios iicápiná. ²² Píuca píichawa yái píiwitáiseba báawéerica. Pisutá píawawa Dios íicha manuísíwata.

Cawàwanáta imàaca iwàwawa píbáyawaná íicha, yái píináidáanácawa báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

²³ Nùalíacáináwa ipisírica piwàwa lúasi iyú càide iyúwa ipisíri culáli, yá nacái píiwitáise báawéeri idacùaca pía —íimaca yái Pedroca. ²⁴ Yá Simón íimaca nalí:

—Pisutácué Dios íicha nulípiná ipichaná imàacaca yàanàaca nùwali yái píiméerica nulí ìwali —íimaca.

²⁵ Néese níái apóstolca, nadécanáamité nacàlidaca naináwanáwa neebáidaca Jesús itàacái, nadécanáami nacái néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yá nàacawa náicha. Nacàlidaca nacái yái cayábéeri tàacáisica Jesús ìwali áiba yàcalé irícubàa Samaria yàasu cáli íinatéyeyéica ìyaca. Càité nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Néeseté àniwa Wáiwacali yàasu ángel íimaca Felipe irí: “Píawa sur iwéré àyapu irícubàa yèericawa Jerusalén ìyacàlená íicha Gaza ìyacàlenámi nérépiná”, íimaca yái ángelca. Yáara àyapu yèericawa manacúali yùuculé càináwàiri, canácatalé wenàiwica. ²⁷ Yá Felipe yàacawa. Néese Felipe yàanàaca asiali àyapulicubàa, Etiopía yàasu cáli néeséeri. Yácata nàasu wenàiwica cachàiniíri, gobiernosàiri, íibaidéerica Etiopía yàasu cáli icuèrinásàatúa irí, icùaca ùasu cawèniíri. Quéchatécáwa yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré yàacaténá Dios icàaluíná. ²⁸ Néeseté yái asiali yèepùacawa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa. Yàacawa yàasu carro irícuwa, caballonái iwatàidéerica yèepunícawa yáamiwáiseba. Yáawinéericawa ìyaca yàasu carro irícuwa iléeri néeni Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irícu.

²⁹ Yá Espíritu Santo íimaca Felipe irí àniwa: “Píawa yàatalé yái carroca”, íimaca yái Espíritu Santoca. ³⁰ Iná Felipe ipiacawa néré, yàanàaca carro yàatalé, yá Felipe yéemiaca etiopesàiri itàacái iléeca Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irícu. Yá Felipe isutáca yéemiawani:

—¿Péemiasica càinácaalí íimáaná yái píléerica? —íimaca yái Felipeca. ³¹ Yá etiopesàiri íimaca irí:

—Càmita yéewa nuémiaca càinácaalí íimáaná canáciná yéewáidéeri núa —íimaca. Yá isutáca Felipe íicha wawàsi iwàlunápíná yáawinacawa yáapicha carro irículé Felipe yéewáidacaténáni. ³² Yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté íimaca:

“Natéca nanúawani càide iyúwa nanúacaalí napìrawa ovejawa iyúwa sacrificio, càide iyúwa cordero ibàlùacaalíwa nàacuéseemi níái idaluéyeyéica ichùna. Quéwa càmita itàaní nalí báawéeri iyú, níái imàníyeyéica irí báawéeri, càmita nacái icuísa íichawa nía.

³³ Yá nawàwaca nabáiniadacani, naicáanica iquíniná. Ewita càmicáanítaté imàni ibáyawanáwa, càicáaníta nàuwichàidacani. Canácata itaquénáinápiná nanúacáináni”,

càite itànàaca yáí profeta Isaíasca. ³⁴ Néese yáí gobiernu icuèriná etiopesàiri ñimaca Felipe irí:

—Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni cawinácaalí wenàiwica ñwali profeta icàlidaca yáí tàacáisica. ¿Icàlidásica ñwaliwata, áiba ñwalitasica nacáí? —ñimaca.

³⁵ Néese Felipe icàlidaca irí yáí cayábéeri tàacáisi Jesús ñwali. Quéechatécáwa Felipe icàlidaca iríni cainácaalí ñimáaná yáí tàacáisi profeta Isaías itànèericaté. Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise ñiméerica Jesús yàanàanápínaté yùuwichàacaténátéwa, yáí tàacáisi etiopesàiri iléericaté. ³⁶ Néese nachàbaca nàacawa ñni néenibàa, yá gobiernu icuèriná ñimaca Felipe irí:

—Piicá ñni; ¿cayábasica pibautizáca núa? —ñimaca.

³⁷ Néese Felipe ñimaca irí:

—Uwé, peebáidacaalí Jesús itàacái macái piwàwalicuisewa —ñimaca yáí Felipeca. Néese asiali ñimaca:

—Nuebáidaca Dios Iriricani yáí Jesucristoca —ñimaca.

³⁸ Néese etiopesàiri ichùuliaca nayamáidaca carro, yá nalicùacawa ñni yáaculé, yá Felipe ibautizácani.

³⁹ Namichàacatéwa ñni yáacuise, yáta Espiritu Santo Wáiwacali ibànuerica, itéca Felipe. Gobiernu icuèriná càmita quirínama iicáca Felipe. Néese etiopesàiri yèepua yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa casíimáica iwàwa manuísíwata. ⁴⁰ Yáta Felipe yàanàaca Azoto iyacàlená néré, yá icàlidaca nalíni yáí tàacáisi cayábéerica Jesús iináwaná ñwali. Néese Felipe ipáchica yèepunicawa macái yàcalé iricubàa iyéeyéica àyapu ñwalibàa, yá icàlidaca macái yàcalé iricuni àta yàanàacatalétaté Cesarea iyacàlená néré.

Conversión de Saulo

9 Quéwa Saulo icutácaté mamáalàacata inúanápiná wenàiwicaná yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná Saulo yàacawa sacerdote ñiwacaliná yàatalé. ² Saulo isutáca íicha ibànúanápiná tàacáisi Damasco iyacàlená néré, judiónái yéewáidacàalu imanùbaca ñiwacanáni irí, namàacacaténá Saulo ñibàaca yeebáidéeyéi, asianái, inanái nacái, iyéeyéica Damasco iricu, itecaténá nía presoíri iyú Jerusalén iyacàlená néré. ³ Idécanámité Saulo yeedáca iriwa cuyàluta namanùbaca, yá yàacawa Damasco iyacàlená nérépiná. Iyacaalíté mawiénita Damasco irí àyapulicubàa, yáta camalási chènuníiséeri icànacaté Saulo itéese máini mèlumèluíri iyú. ⁴ Yá Saulo yúuwàa iriacawa cáli ñinatalé, yéemíaca tàacáisi. Yáí tàacáisi ñimaca Saulo irí: “Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?” ñimaca yáí tàacáisica.

⁵ Saulo isutáca yéemiawani: “¿Cawiná pía, Nuíwacali?” ñimaca yáí Sauloca. Yáí tàacáisi ñimaca Saulo irí: “Núacata yáí Jesús. Núacata yáí piùwidéerica pimànica. Catúulécanáca pimànica piawawa báawanama, pipélicáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalicu”, ñimaca yáí Wáiwacalica. ⁶ Yá Saulo itatáca icalùniwa. Néese ñimaca: “Nuíwacali, ¿càinásica piwàwa numànica?” ñimaca yáí Sauloca. Néese Wáiwacali ñimaca irí: “Pimichàawa pianáwa yà-

calé iriculé. Nérénica nacàlidaca piríwani cainácaalí iwàwacutá pimànica”, ñimaca yáí Wáiwacalica.

⁷ Aibanái Saulo yáapichéeyéica asianáica cáaluca nía báawanama néemiácáiná sànasi quéwa canéeyéita iiquéeri wenàiwicaca. ⁸ Néese Saulo imichàacawa cáli íicha. Yá yàacùaca ituíwa, quéwa càmita yéewa iicáidaca. Iná náibàacáita natéwa Saulo icáapi ñwali Damasco iyacàlená iriculépiná. ⁹ Saulo iyaca Damasco iyacàlená iricu másisiba èeri, càmita idé iicáidaca. Càmíirita iyáa iyáacaléwa, ibatàa únipiná ñira.

¹⁰ Iyaca néré Damasco iyacàlená minali ñipidenéerica Ananías. Néese, Wáiwacali imàacaca yáawawa Ananías iicácani yéenáiwanási nacáiri iricuise. Yá ñimaca Ananías irí: “ÑAnanías!” ñimaca yáí Jesúsca. Néese Ananías ñimaca: “¿Càiná, Nuíwacali?” ñimaca yáí Ananíasca.

¹¹ Yá Wáiwacali ñimaca Ananías irí: “Piawa iricubàa yáí àyapuca ñipidenéerica Derecha. Piwàlùawa Judas icapèericulé. Pisutá íichani, pitàanínápiná áiba asiali yáapicha, Tarso iyacàlená néeséeri, ñipidenéeri Saulo. Siùca isutáca iyaca yáawawa Dios íicha. ¹² Idéca iicáca áiba asiali yéenáiwanási nacáiri iricuise ñipidenéeri Ananías, iwàluericawa imàacaca icáapiwa ñwali yéewanápiná idé iicáidaca àniwa”, ñimaca yáí Jesúsca.

¹³ Quéwa Ananías, idécanáami yéemiacani, yá ñimaca: “Nuíwacali, madécaná nacàlidaca nulíni iináwaná ñwali, yáara asialica. Nadéca nacàlidaca nulíni ñwali imànica báawéeri nalí nía yeebáidéeyéica pitàacái Jerusalén iyacàlená néeni. ¹⁴ Sacerdote ñiwacanáni nadéca nachùuliaca yàanàanápíná aléi itecaténá macáita wía presoíri iyú, wía isutéeyéica yáawawa píicha”, ñimaca yáí Ananíasca.

¹⁵ Quéwa Wáiwacali ñimaca Ananías irí: “Piawa matuñbanáiri iyú; nudéca nuedáca yáí asialica icàlidacaténá nuináwaná ñwali áibanái wenàiwica irí, nalí nacái áiba cáli néeséeyéica, nacuèrinánái irí nacái, israelitanái irí nacái. ¹⁶ Núasáidapíná iriwa nuíwítáisewa cainácaalí iyú iwàwacutápiná yùuwichàacawa nulípiná, yeebáidacáiná nutàacái”, ñimaca yáí Jesúsca.

¹⁷ Néese Ananías yàacawa capíi néré, Saulo iyacatalé iyaca. Yá iwàlùacawa néré imàacaca icáapiwa Saulo ñwali. Yá Ananías ñimaca Saulo irí:

—Nuénásàiri Saulo, Wáiwacali Jesús imàaquéericaté yáawawa piicácani àyapulicubàa, yáquéi ibànùaca núa piatalé yéewanápiná pidé piicáidaca àniwa, yéewanápiná nacái Espiritu Santo icùaca piíwítáise —ñimaca yáí Ananíasca.

¹⁸ Yáta cubái ñimami nacáiri ituacawa Saulo ituíricuise, yá idé iicáidaca àniwa. Yá imichàacawa ibautizáca. ¹⁹ Néese Saulo iyáaca iyáacaléwa, cachàinica àniwani. Iyamáacawa néeni másibáwanáita èeri náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iyéeyéica Damasco iyacàlená iricu.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Néeseté Saulo idàbaca yèepunicawa yéewáidaca wenàiwica judiónái yéewáidacàalu iricu. Icàlidaca nalíni Dios Iríquéi Jesúsca. ²¹ Macáita yéemiéyéica

Saulo icàlidáaná, náináidacawa manuísíwata néemiaca yàasu tàacáisi. Néese náimaca nalíwáaca:

—¿Cánásica yéewa imàni càì? Yái asialica yùuwide-caté imànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesúsmi iináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená néeni. Yácata yái yàanèericaté aléi nacái itécaténá nía presoíri iyú, yéewanápiná sacerdote íiwacanánái yùuwichàidaca nía. ¿Cánásica iwàwa icàlidaca Jesúsmi iináwaná ìwali? —náimaca nalíwáaca.

²² Quéwa Saulo icàlidaca yàacawa cachàiniwanái. Yéewáidaca wenàiwica náalícaténáwa Mesíasca yái Jesús, israelita icuèrinápináca Dios ibànuèripinacaté nalí. Itàanica cáalíacáiri iyú yái Sauloca, íná judónái Damasco iyacàlená minaná càmítaté yéewa namawèniadaca Saulo yàasu tàacáisi. Yá càmíyéi yáalíawa náimèeripiná írí. Iná masànacáicata nía íicha meedá.

Saulo escapa de los judíos

²³ Néesetécáwa madécaná èeri idénáami, yá judío íiwacanánái natàanica náapichawáaca ibàacanéri iyúta quéwa, abédanamacaténá náiwitáise nanúanápínaté Saulo. ²⁴ Quéwa Saulo yáalícatéwa nawàwaca nanúacani. Nachùuliaca nàasu wenàiwicawa nacùanápíná yàcalé inuma imanùbaca, èeríapinama, táiyápinama nacái nanúacaténá Saulo. ²⁵ Iná níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàlùadaca Saulo manuíchúwa mapíiri iriculé. Yá táiyápi nalicùadaca Saulo mapíiri iricu yéenúlusi ìwali chènuniiséeri ventana iricubàa yàcalé iwáiná íinatáise, yàanàacaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé íicha. Càita idéca imusúacawa náicha yái Sauloca.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Néeseté Saulo, idécanáamité yàanàaca Jerusalén iyacàlená néré, yá iwàwacaté iwacáidáyacacawa náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Quéwa macáita cáaluca naicácani, càmíciná neebáida iwènúadacaté íiwitáisewa báisíiri iyú yeebáidáanáca Jesús itàacái. ²⁷ Quéwa Bernabé itéca Saulo yásáidacaténáni apóstolnái írí. Bernabé icàlidaca nalíni Saulo iicácaté Wáiwacali àyapulicubàa, Wáiwacali itàanícaté nacái Saulo yáapicha, Saulo icàlidacaté nacái macàaluínínátani yái tàacáisica Jesús iináwaná ìwali Damasco iyacàlená iricu. Iná idécanáamité apóstolnái yéemiaca Bernabé icàlidaca nalí Saulo iináwaná, yáté needáca nàataléwa Saulo. ²⁸ Néese Saulo iyamáacawa náapicha Jerusalén iyacàlená iricu, yèepunícawa nacái náapicha. Icàlidaca cachàiníiri iyúni macàaluínínáta Wáiwacali iináwaná ìwali. ²⁹ Itàaní nacái náapicha áibanái judío itàaníyéica griego itàacái iyú, càmíyéica yeebáida Jesús ìwali. Saulo icàlidaca nalíni cachàiníiri iyú macàaluínínáta. Quéwa nawàwacaté nanúaca Saulo. ³⁰ Néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacáináwa áibanái nawàwaca nanúaca néenasàiri Saulo, yá natéca Saulo Cesarea iyacàlená néré. Yá

nabànùacani Cesarea íicha yàacaténáwa Tarso iyacàlená nérépiná.

³¹ Inaté yéewa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica macái Judea yàasu cáli imanúica, Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacái, Samaria yàasu cáli néeséeyéi nacái, nàyaca matuíbanáiri iyú. Cachàiniwanái náiwitáise Dios ìwali, neebáidaca itàacái tàì íiméri iyú, nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú. Nàaca Wáiwacali icàaluíníná. Espíritu Santo nacái iyúudàaca nía nawènúadánápinaté áibanái íiwitáise Wáiwacali iripiná, íná yéewa manùbáwanái nàacawa.

Curación de Eneas

³² Néenialíté Pedro yàaca ipáchiaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá yàaca ipáchiaca áibanái iyéeyéica Lida iyacàlená iricu. ³³ Pedro yàanàaca áiba asiali íipidenéri Eneas. Irianiíricáitawa yàalubái íinatawa ocho camuí, máapínacáináni, yái Eneasca. ³⁴ Néese Pedro íimaca írí:

—Eneas, siúcade Jesucristo ichùnìaca píawa. Pimichàawa peedá píalubáíwa —íimaca yái Pedroca. Yáta Eneas imichàacawa. ³⁵ Macáita Lida iyacàlená mìnánái, Sarón iyacàlená mìnánái nacái naicáca Eneas imichàacawa, yá nawènúadaca náiwitáisewa Wáiwacali iripiná.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Uyacaté inanái Jope iyacàlená iricu yeebáidéechúwa Jesús itàacái, íipidenéechúwa Tabita, (íimáanáca Dorcas griego itàacái iyú). Uái inanáica umànicaté cayábéeri mamáalàacata. Uyúudàaca nacái catúulécaneeyéi wenàiwica. ³⁷ Néeseté, idècunitàacá Pedro iyaca Lida iyacàlená néeni, yá cáuláicaca Dorcas, yá uetácawa. Néese abenaméeyéi inanái nàapidáidaca uinámi, yá nàwalica ùwali ubàlemi, yá naliadaca úa capii imàdáná iriculé iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. ³⁸ Yái Jope iyacàlená iyaca mawiénita Lida iyacàlená írí, Pedro iyacataléca. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái náalícatéwa Pedro iyaca Lida iyacàlená iricu, yá nabànùaca pucháiba asianái yèeyéipiná imáidaca Pedro. Náimaca írí: “Aquiálé Jope iyacàlená néré aquiálésíwata”, náimaca.

³⁹ Yáté Pedro yàacawa náapicha. Idécanáamité yàanàaca néré, yá natécani néré Dorcasmi iriacataléca. Madécaná inanái inírimi yéetéeeyéimicatéwa íicha nàyaca néré, nabàlùacawa Pedro itéese, íicháaníyéi, náasáidaca nacái Pedro iicá bàlesi, ruana nacái umàniyécaté nalí, úái Dorcasica idècunitàacá cáuca úa. ⁴⁰ Néese Pedro ichùulícaté macáita namusúacawa capii imàdáná iricúise. Yá ibàlùacawa yùululù ipùata iyúwa, yá isutáca Dios íicha. Néese iicáidaca yéetéechúamiwa írí. Yá íimaca ulí:

—¡Tabita, pimichàawa! —íimaca yái Pedroca. Yáta ùacùaca utuíwa. Uicáca Pedro, yá umichàaca úawinacawa. ⁴¹ Pedro íibàaca ucáapi ìwali, yá imichàidaca úa. Imáidaca níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nía nacái maníriyémica, yásáidacaténá nalí úa, cáuca úa

àniwa. ⁴² Macáita Jope ìyacàlená mìnánáí néemiaca uináwaná, yá madécaná wenàiwica iwènúadaca ì-witáisewa Wáiwacali irípiná. ⁴³ Yá Pedro iyamáacawa Jope ìyacàlená irícu madécaná èeri. Pedro ìyaca icapèe néeni áiba asìali ìpidenéeri Simón ichùnièrica piráí ì-mamimi iwéndacaténá nía.

Pedro y Cornelio

10 Aiba asìali càmiiri judío ìpidenéeri Cornelio ìyacaté Cesarea ìyacàlená irícu. Yá Cornelio, nái-wacalicaní nái romanonái yàasu úwinái yéénáca ìpidenéeri el Italiano. ² Yá Cornelio yàaca Dios icàaluíniná cáalfacáiri iyú, macáita yéénánáí yáapichawa. Imàaca nacáí manùba plata ofrenda iyú iyúudàcaténá judíonái. Isutéeri yáawawa Dios ícha mamáalàacata. ³ Aiba èeri cawàwanáta a las trescatáita táica, Cornelio iicáca yéénáiwánási nacáiri: Yá iicáca amaléeri iyú Dios yàasu ángel iwàlùacawa Cornelio yàatalé. Yá ìimaca Cornelio irí: “¡Cornelio!” ìimaca yáí ángelca. ⁴ Yá Cornelio iicáidaca ángel irí manuísíwata icalùni iyúwa. Yá ìimaca ángel irí: “¿Càinásica piwàwa numànica pirípiná?” ìimaca yáí Cornelio. Néese ángel ìimaca irí: “Dios idéca yéemiaca yáí pisutáanáca ícha, cayába nacáí iicáca yáí piyúudàanáca catúulécaneyéi wenàiwica. ⁵ Siúcade pibànùca wenàiwica Jope ìyacàlená néré namáidacaténá néese Simón áibaalí ìpidenéeri Pedro. ⁶ Yá Pedroca ìyaca áiba asìali icapèe irícu ìpidenéeri Simón ichùnièrica piráí ìmamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuíri úni idùlepi. Yá Pedroca icàlidapíná piríwani càinácaalí iwàwacutá pimànica”, ìimaca yáí ángelca.

⁷ Idécanáami yàacawa yáí ángel itàaniírica yáapicha, yá Cornelio imáidaca pucháiba yàasu wenàiwicawa. Imáidaca nacáí abéeri úwi íbaidéeri Cornelio irí, yèerica Dios icàaluíniná manuísíwata, Cornelio yáaliérica cayábaca íiwitáise imànínápiná cayábéeri. ⁸ Cornelio icàlidaca nalíni macáita yáí ángel icàlidéericaté irí. Yá Cornelio ibànùca nía Jope ìyacàlená nérépiná.

⁹ Néese mapisáináami àniwa, cawàwanáta machacànicaalíté èeri, yá nàyaca mawiénita Jope ìyacàlená irí. Yáta hora nacáí Pedro, iyéerica Simón icapèe irícu, yàacawa capíi ipùata sàabadéeri ìnatale, machacànicaalíté èeri. Pedro yàacawa néré isutácaténá yáawawa Dios ícha. ¹⁰ Máini máapicani íná iwàwa iyáaca iyáacaléwa. Quéwa idècunitàacá namànica iyáapíná, Pedro iicáca yéénáiwánási nacáiri. ¹¹ Yá iicáca capíraléeri cáli yàacàcawa, yá áiba wawàsi iricùacawa chènuníise cáli ìnatalepiná, abéeri wawàsi càiri iyúwa manuíri sávana idacàcanéeri ipùata báníacanama yéénúlusi iyú. ¹² Chái sávana irícu nàyaca néeni macáí cuwèsínáí ìiwitáaná, piráí nacáí, àapínáí nacáí, cuipíranáí nacáí, macáí ìiwitáaná íyeyéica cháí èeri irícu. ¹³ Néese Pedro yéemiaca tàacáisi chènuníise. Yá tàacáisi ìimaca: “Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía”, ìimaca. ¹⁴ Néese Pedro ìimaca: “Càmiiri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa nái casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùliacáinaté wía judíoca pinùmalícuíse ipíchaná wayáaca nía”, ìimaca yáí Pedro-

ca. ¹⁵ Néese tàacáisi ìimaca irí àniwa: “Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, picá píima iwali casacàacani”, ìimaca yáí tàacáisica.

¹⁶ Máisiba yàawiriaté Pedro iicáca sávana nacáiri iricùacawa, yéemia nacáí tàacáisi. Néese sávana yèepùca imichàacawa chènuniré àniwa. ¹⁷ Pedro ìináidacawa manuísíwata iwàwalícuísewa càinácaalí ìimáaná yáí yéénáiwánási nacáirica, máinícáiná càulenáca íichani. Idècunitàacá ìináidacawa iwali, yá Cornelio yàasu wenàiwicanái nàanàaca capíi inùma néré. Nèepunícawa nasutáca néemiawa alénácaalí Simón icapèe iya. ¹⁸ Nàanàaca néré, yá namáidaca cachàini nasutácaténá néemiawa asáisi ìyacaalí néeni áiba asìali ìpidenéeri Simón, ìpidenéeri nacáí Pedro.

¹⁹ Idècunitàacá Pedro ìináidacawa mamáalàacata iwali yáí yéénáiwánási nacáirica, yá Espíritu Santo ìimaca irí: “Piicá, máisiba asianáica níara icutá píca. ²⁰ Pimichàawa, piawa nàatalé pèepuníináwa náapicha. Picá achúma píináidacawa piwàwawa, néese manuí píináidaca piwàwawa; nudéca nubànùca nía píatalé”, ìimaca yáí Espíritu Santoca. Iwàwacutácaté Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa bàaluítécáiná profeta Moisés ichùliacaté judíonái càmiínápiná nèepuníwa càmiíyèi judío yáapicha, íná Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa. ²¹ Néese Pedro yàacawa nàatalé, yá ìimaca nalí:

—Núaquéi picutéericuéca. ¿Càinásicué piwàwa numànica pirípiná? —ìimaca yáí Pedroca. ²² Náimaca irí:

—Cornelio ibànùca wía, abéeri úwi íwacalíná, iyéerica machacàníiri iyú Dios iicá, yèeri nacáí Dios icàaluíniná. Macáí judíonái naicáca cáimiétaquéri iyúni, yá nacáí cáinináca naicàcani. Dios yàasu ángel ichùllicaté Cornelio ibànùanápíná wenàiwica namáidacaténá píca, yéewacaténá piacawa icapèe néré yéewanápiná Cornelio yéemiaca yáí picàlidéeripínáca irí —náimaca.

²³ Néese Pedro yeedáca yàataléwa nía. Yá nayamáacawa néeni Pedro yáapicha abéeri catá. Mapisáita àniwa yá Pedro yàacawa náapicha. Abénaméeyéi Jope ìyacàlená mìnánáí yebáidéeyéica Jesús itàacáí nàacawa náapicha.

²⁴ Néese mapisáita àniwa nàanàaca Cesarea ìyacàlená néré, cháí Cornelio icùacatáica nàanàaca. Ipíchawáiseté nàanàaca, yaté Cornelio imáidaca néré yéénánáíwa, yàacawéeyéiná nacáíwa cáininéeyéica Cornelio iicáca. ²⁵ Pedro yàanàaca icapèe néré, yá Cornelio imusúacawa ìpunita yeedácaténá yàataléwani. Cornelio ibàlùacawa yùuluì ipùata iyúwa Pedro irí yàacaténá icàaluíniná. ²⁶ Quéwa Pedro imichàidacani. Yá ìimaca irí:

—Pimichàa pibàlùacawa. Asialicata nacáí núaquéi càide iyúwa píca —ìimaca yáí Pedroca.

²⁷ Idècunitàacá Pedro itàanica yáapicha, yá iwàlùacawa iicáca madécaná wenàiwica iwacáidáyaquéeyéiwa néré, càmiíyèi judío. ²⁸ Néese Pedro ìimaca nalí:

—Píalícuécawa judío ìiwitáise càmita ibatàa wàwacáidáyacacawa píapichacué, píacué càmiíyèica judío, ibatàa wawàlùanápínátawa picapèe iriculé,

càmitasá cayába càì wamàni. Quéwa Dios idéca yàalàaca núa càmiínápiná quirínama casacàaca nuicáca áibanái, càmita nacái nuicá nía iyúwa canéeri iwèni Dios irípiná nía. ²⁹ Iná namáidacaalíté núa, yá nùanàaca néese aquialéta, càmita báawa nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Iná siùcade nuwàwa nùalíacawa càiná ìwalicaalícué pimáida núa —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Yá Cornelio íimaca irí:

—Báinúaca èerica néese siùcáade, chácatáicaté èeri càide iyúwa siùcade, nùyacaté cháì nucapèe iricuwa, imàaquéeri íichawa iyáacaléwa, isutéeri yáawawa Dios íicha táicalénama. Yáté áiba asialí mèlumèlúiri ibàle imàacaca yáawawa nuicácani. ³¹ Iimaca nulí: ‘Cornelio, Dios idéca yéemiaca yái pisutáanáca íicha. Cayábaca Dios iicáca yái piyúudàanáca catúulécaneéyèi wenàiwica. ³² Pibànùaca wenàiwica Jope iyacàlená néré namáidacaténá néese áiba asialí íipidenéeri Simón, íipi-denéeri nacái Pedro. Yái Pedro iyaca áiba Simón icapèe iricu, yáara ichùnìerica pírái íimamimi iwèndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuírí únì idùlepi’, càì íimaca nulí. ³³ Iná nubànùacaté nía ráunamáita nacutáca pía, yá pidéca pimànica nulí cayábéeri pianàacáiná. Siùcade macáita wàyaca cháì Dios iicápiná, yá wawàwaca wéemiaca macáita tàacáisi Wacuèriná Dios ichùlièrica picàlidáanápíná walíni —íimaca yái Cornelioca.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Néeseté Pedro idàbaca icàlidaca nalíni. Yá íimaca nalí:

—Siùcade nùalíacawa báisiiri iyú Dios càmita iicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abèdanamata. ³⁵ Néese, cayábaca Dios iicáca náiwitáise canánama, macái wenàiwica íiwitáaná yèeyéica icàaluíniná, imàniiyéica nacái cayábéeri. ³⁶ Dios idéca icàlidaca walí tàacáisi, wía Israel itaquénáinámicá. Dios icàlidaca walí yái cayábéeri tàacáisica íiméerica Jesucristo imàacáanápíná wàyaca Dios yáapicha matuíbanáiri iyú. Yái Jesucristo, yácata macái wenàiwicanái Iiwacali. ³⁷ Píalíacuécawa cayába càinácaalíté iya judiónái yàasu cáli imanúica. Quéechatécáwa Juan el Bautista icàlidaca nalíni iwàwacutáaná wenàiwicanái ibautizácawa, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Néeseté Jesús idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli íinata. ³⁸ Píalíacué nacáiwá Dios ibànùacaté Espíritu Santo Jesús ìwali icùacaténá Jesús íiwitáise manuísíwata, ichàiniadacaténáni nacái, yái Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica. Píalíacué nacáiwá Jesús yèepunicaté imànica yàacawa cayábéeri wenàiwicanái irí, ichùnìacaté nacái macáita wenàiwica Satanás yuuwichàidéeyéica. Càité Jesús idé imànica Dios yàacawéeridacáináni. ³⁹ Wadéca waicáca macáita yái Jesús imàniiíricaté Judea yàasu cáli íinata, Jerusalén iyacàlená iricu nacái. Néese natàtàacani cruz ìwali, càité nanúacani. ⁴⁰ Néeseté máisiba èeri iricu idécanáamité nanúacani, yá Dios icáucàidacani. Néese Dios ibànùacaté

Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wáalíacaténáwa cáucani. ⁴¹ Jesús càmitaté imàaca yáawawa macái wenàiwica iicácani. Néeseté imàacaca yáawawa waicácani, wía Dios íináidéeyéicatéwa ìwali bàaluité imàacáanápínaté iicáca cáucani, yái Jesúsca. Yá nacái wayáacaté wayáacaléwa yáapicha idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha. ⁴² Néeseté Jesús ichùuliacaté wacàlidáanápíná israelitanái iríni, yái tàacáisi íiméerica Dios idéca imàacaca Jesús icàlidáanápíná báawéeyéi íináwaná ìwali, cáuyéica, yéetéeyéimiwa nacái, yuuwichàidacaténá níawa càiripináta nabáyawaná ìwalísewa, èeri imáalàacaalípináwa. ⁴³ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca aléi èeri iriculé, yáté macáita profetanái nacàlidacaté íináwaná ìwali. Nacàlidacaté nacái Dios imàacáanápínaté iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha, Jesús yéetácáinátéwa nabáyawaná ìwalíse, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca yái Pedroca.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Néeseté idècunitàacá Pedro icàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo iricùacawa nàwali icùacaténá náiwitáise macáita níai yéemièyéica Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidacáiná yái tàacáisica. ⁴⁵ Níai judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái yàacawéeridéeyéica Pedro, náináidacawa manuísíwata naicáidaca càmiíyèi judío irí Dios yàacáináté Espíritu Santo càmiíyèi judío irí nacái. ⁴⁶ Judiónái yéemiaca nacái càmiíyèi judío itàanica áiba tàacáisi iyú, càmiíri èeri mìnanaí itàacái, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. ⁴⁷ Néese Pedro íimaca:

—Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo nàwali yàacawéeridacaténá níai càmiíyèica judío càide iyúwaté ibànùaná Espíritu Santo wàwali, wía judíoca. Wàacué wabautizáca nacái nía. Canáca yéewaná wamáisaníaca náicha nabautizáanáwa —íimaca yái Pedroca.

⁴⁸ Yá Pedro ichùuliaca yáapichéeyéiwa ibautizáca níai càmiíyèica judío Jesucristo íipidená ìwali náasáidacaténá neebáidaca Jesús itàacái. Néese níai càmiíyèica judío nasutáca Pedro íicha iyamáanápínáwa náapicha máisibáwanái èeri.

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

11 Néeseté apóstolnái, nía nacái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéicaté Judea yàasu cáli íinata néemiaca càmiíyèi judío íináwaná ìwali neebáidacaté Dios itàacái càide iyúwa judiónái yeebáidáanáté.

² Quéwa idécanáamité Pedro yèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa, néese abènaméeyéi judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàanica ìwali yái Pedro imànínáca càmiíyèi judío yáapicha. ³ Náimaca Pedro irí:

—¿Cánaté pía pipáchiaca nàatalé níara càmiíyèica judío? ¿Cáná piyáa piyáacaléwa náapicha? —náimaca.

⁴ Néese Pedro icàlidaca nalí macáita yái idàbáanacaté ichàbacawa. Yá íimaca nalí:

⁵ —Nùyacaté Jope iyacàlená iricu. Idècunitàacá nusutáca núawawa Dios íicha, yá nuicácaté yéenái-

wanási nacáiri. Nuicácaté áiba wawàsi càiri iyúwa manuíri sávana iricùacawa chènuniise, idacùacanéri ipùata báinuacanama yéenułusi iyú. Yáté iricùacawa nùatalé. ⁶ Nuicáidacaté cayába irí nuicácaténá càiná-caalí wawàsi iya sávana iricu, yá nuicáca macái pirái íi-witáaná, cuwèesináí nacái, àapináí nacái, cuipìranái nacái, macái íiwitáaná íyèeyéica cháí èeri iricu. ⁷ Yáté nuémíaca tàacáisi. Iimaca nulí: 'Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía', íimaca nulí. ⁸ Quéwa núumacaté irí: 'Càmíiri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùulliacáinaté wía judíoca pinùmalicuise ipíchaná wayáaca nía', càì núumaca. ⁹ Néese yái tàacáisi chènuniiseérica íimacaté nulí àniwa. Iimaca nulí: 'Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, yá picá píima ìwali casacàacani', íimaca. ¹⁰ Máisiba yàawiría nuicácaté sávana nacáiri iricùacawa, nuémia nacái tàacáisi. Yáté macáita yèepùa imichàacawa chènuniré àniwa. ¹¹ Yáta máisiba asianái Cesarea iyacàlená néeseeyéi nàanàacaté nucapèe néré wàyacatáica. Náiwacali ibànùacaté nía nactúaanápiná núa. ¹² Yáté Espíritu Santo ichùulliacawa nùacawa náapicha, ipíchaná achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Níai seis namanùbaca wéenanái nacái nàacatéwa núapicha. Macáita wawàlùacatéwa áiba asiali icapèe iriculé. ¹³ Yái asialica icàlidaca walíni iicácaté ángel icapèe iricu. Yá ángel íimacaté irí: 'Pibànùa wenàiwica Jope iyacàlená nérépiná namáidacatéwá néese Simón íipidenéri nacái Pedro. ¹⁴ Yái Pedroca icàlidapiná piriwani càinácaalí iyú píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, pía nacái, péenanái nacái', íimacaté yái ángelca. ¹⁵ Néeseté idécanacáita nudàbaca nucàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo yàanàaca nàwali, yàacawéeridacatéwá nía, càide iyúwaté Espíritu Santo yàanàanáté wàwali bàaluité. ¹⁶ Néeseté nuwàwalica tàacáisi Wáiwacali icàlidéericaté walí. Iimacaté: 'Báisíta Juan el Bautista ibautizacaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùapinácué piríwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripinácuéca pía, ibautizacatéwácué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú', íimaca yái Wáiwacalica. ¹⁷ Uwé, Dios idéca yàaca Espíritu Santo càmiyíei judío irí càide iyúwaté yàanáté walíni, wía judíoca, weebáidacaalíté Wáiwacali Jesucristo itàacáíwa, íná canáca yéewaná wapéliaca Dios íipunita, canáca yéewaná wamáisaníaca náichani, yái Espíritu Santoca —íimaca yái Pedroca.

¹⁸ Néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená iricu, nadécanáami néemiaca yái tàacáisica, yá càmita quirínama natàanica báawéeri iyú Pedro ìwali, néese nàaca Dios irí cayábéeri. Yá náimaca:

—Dios idéca ibatàaca càmiyíei judío nawènùadaca nacái náiwitáisewa irípiná yéewacatéwá nacái nadèniaca nacáucawa càmiiri imáalàawa, càide iyúwa wàyáaná, wía judíoca! —náimaca.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Nadécanáamité nanúaca Esteban Jerusalén iyacàlená néeni, yá nadàbacaté namànica ùwicái yeebáidéeyéi íipunita canánama. Iná napiacatéwa áibalépiná. Abenaméeyéi yàacatéwa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Aibanái yàacatéwa Chipre yàasu iwàwata nérépiná. Aibanái yàacatéwa Antioquía iyacàlená nérépiná. Nacàlidacaté Jesucristo iináwaná ìwali abéta judíonái irí. Càmita nacàlida càmiyíei judío iríni. ²⁰ Aibanáita yeebáidéeyéi Jesús itàacái Chipre yàasu iwàwata néeseeyéi, Cirene iyacàlená minanáí nacái áibanái, nàanàacaté Antioquía iyacàlená iriculé. Nadàbacaté nacàlidacani càmiyíei judío irí. Nacàlidacana lí Jesús iináwaná Wáiwacalicaní. ²¹ Wáiwacali íiwitáise cachàiniiri iyacaté nalí, ínáté yéewa manùbéeyéi wenàiwica namàacaca náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa, yá neebáidaca Wáiwacali itàacái.

²² Néese, níai yeebáidéeyéica Jesús, Jerusalén iyacàlená néeniyyéica néemiaca Antioquía iyacàlená minanáí iináwaná. Yá nabànùaca Bernabé yàacatéwá Antioquía iyacàlená nérépiná. ²³ Bernabé yàanàacaté néré, yá yáalíacawa Dios imànica nalí cayábéeri. Iná casíimáica Bernabé iwàwa, iyanídacawa náapicha. Yàalàaca nía, ichàiniadaca nacái nawàwa canánama, cachàiniinápiná náiwitáise neebáidáanápiná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú. ²⁴ Cayábéericáiná íiwitáise yái asialica, yái Bernabéca, Espíritu Santo icùacáiná íiwitáise. Yeebáida Dios itàacái manuísíwata tàì íiméeri iyú. Càita áibanái manùbéeyéi àniwa néemiaca Bernabé icàlidáaná nalíni, yá nawènùadaca náiwitáisewa neebáidacatéwá Wáiwacali itàacái.

²⁵ Néeseté Bernabé yàacawa Tarso iyacàlená iriculé icutácatéwá Saulo. Idécanáamité yàanàacani, yá itéca Saulo Antioquía iyacàlená néré. ²⁶ Bernabé, Saulo yáapicha nàyacaté néré abéeri camuí náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néewáidacaté madécaná wenàiwica. Antioquía iyacàlená néeni áibanái nàacaté yeebáidéeyéi íipidenápiná cristianonái, íimáanáca Cristo yéewáidacalénái, Cristo yáapichéeyéi nacái íimáanáca.

²⁷ Néenialíté abenaméeyéi profeta itàaniyyéica Dios inùmalicuise nàacatéwa Jerusalén iyacàlená íicha, yá nàanàaca Antioquía iyacàlená néré. ²⁸ Abéeri néená, íipidenéri Agabo, ibàlùacawa nàacuéseemi, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Espíritu Santo icùaca Agabo íiwitáise icàlidacatéwá nalí tàacáisi Dios inùmalicuise. Yá icàlidaca nalíni iyáanápináté máapicái cachàiniiri iyú nàasu cáli néré, yái Israel yàasu cálica. Càité ichàbacawa néesetécawa idécunitàacá emperador romanosàiri Claudio icùaca macái cáli imanùbaca. ²⁹ Iná Antioquía iyacàlená minanáí yeebáidéeyéica Jesús itàacái náináidacatéwá nabànùanápináté plata iyúwa ofrenda nayúudàacatéwá áibanái yeebáidéeyéica Jesús iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata. Macái wenàiwica imanùbaca nabànùaca plata iyúwata náalimáaná

namàacaca ofrenda. ³⁰ Càité nàwacáidaca plata, yá nabànùacani iyúwa ofrenda náapicha níái Bernabé, Saulo nacái natécaténáni ancianonái irí icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Judea yàasu cáli íinata, nayúudàacaténá catúulécaneéyéi wenàiwica yeebáidéeyéi Jesús itàacái.

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

12 Néenialité rey Herodes idàbaca yùuwidaca imànica abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená néeniyéica iyaca. Herodes idàbaca yùuwichàidaca nía. ² Herodes ichùuliaca úwinái iwichùaca Santiago íicha íiwita, yéetácaténátéwa, yámi Juan ibèrimica. ³ Néese, yái Herodesca, yáalfacawa casíimáica judío íiwacanánái iwali yái yéetáanácawéi Santiagomica, íná ichùuliaca úwinái íibàaca Pedro nacái. Yá náibàacani judíonái yàasu culto Pascua yaalí nayáacaalíte pan càmfiri idènia levadura. ⁴ Idécanaamité náibàaca Pedro, néese Herodes ichùuliaca nacùaca Pedro presoíyéi ibànalicu. Ichùuliaca nacùacani, níái úwinái báinúaca náiwitáaná imanùbaca. Nayaca báinúacanama úwinái macái náiwitáaná imanùbaca. Herodes iwàwacaté ichàbáidaca Pedro judíonái irí nanúanápináni Pascua yàasuná culto idénáami. ⁵ Càité Pedro iyaca presoíyéi ibànalicu. Nacùaca cayábani. Quéwa manùbéeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca Dios íicha Pedro irípiná manuísíwata mamáalàacata.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Yáta catáca mapisáipináta Herodes ichàbáidapinaté Pedro judíonái irí, nanúanápináni, yá Pedro iimáca iyaca bamuchúamibàa náicha pucháiba úwinái. Pedro nadacuèri pucháiba cadena iyú. Aibanái úwi ibàluèyéiwa presoíyéi ibàna inùma néeni nacùaca presoíyéi ibàna ipíchaná Pedro imusúacawa. ⁷ Yáta Dios yàasu ángel yàanàaca néré, ibàlùacawa mawiénita Pedro irí. Yá camalási ipuníada presoíyéi ibàna iriculé. Néese ángel icapèedaca Pedro ibàlài iwali icawàidacani. Yá íimaca Pedro irí: “¡Caquialéta, pimichàawa!” íimaca yái ángelca. Yáta pucháiba cadena icaláacawa Pedro icáapi íicha. ⁸ Yá ángel íimaca Pedro irí: “Píwali pibàlewa, pizapatoní nacáíwa”, íimaca yái ángelca. Idécanaami Pedro imànica càide iyúwaté ángel íimáaná irí, yá ángel íimaca irí àniwa: “Peedá piasu ruana nacáiriwa, piúca piwalíisewani. Píawa núamiwáise”, íimaca irí yái ángelca.

⁹ Yá Pedro imusúacawa ángel yáamiwáise. Càmita yáaliíwa asáisi báisícaalíni, ángel imusúadánacani presoíyéi ibàna iricuise. Pedro iyúunáidaca yéenaiwanási nacáiri càii icáca meedá. ¹⁰ Nachàbacatéwa idàbáanéeyéi úwi íicha, néese nachàbacawa áibanái íicha àniwa icuèyéica presoíyéi ibàna. Nàanàaca inùma néré, yái manuírí inùma yáawami hierroírta, namusúacatáipinácawa carretera iriculé yàcaléricu, yá inùma yàacùacawa yàasu wawàsitawa meedá. Yá na-

musúacawa íicha. Nèepunícanáamiwa abéeri carretera iricubàa, yáta ángel imàacaca Pedro abéerita.

¹¹ Néese átata Pedro yáalfacawa imusúacatéwa náicha. Yá íimaca iríwa: “Siúcade núalfacawa báisíiri iyú, Dios idéca ibànùaca yàasu ángelwa nùatalé imusúadacaténá núa Herodes íicha, náicha nacái níara judíoca iwàwéeyéica inúaca núa”, íimaca iríwa yái Pedroca.

¹² Idécanaami íináidacawa iwali macáita iyáaná, néese yàacatéwa María icapèe néré, úái Juan yáatúaca. Yái Juanca áibaalí íipidená Marcos. Quéchatécáwa madécaná wenàiwica iwacáidáyacacawa néré, yá nasutáca nàyaca Dios íicha. ¹³ Pedro inúacaté bàacháwáiséerica iwáiná inùmaca, yá abéechúa mànacàu íipidenéechúa Rode umusúacawa capii íicha, úacatéwa mawiénita iwáiná inùma irí uemiácaténá néré cawinácaalí càii isàna néese. ¹⁴ Ualíaca uemiáca Pedro itàacái, quéwa càmita úacua irí iwáiná inùma, máinicáiná casíimáica úa íná upíacawa capii iriculé àniwa ucàlidaca nalíni Pedro ibàlùanáwa bàacháwáiséeri iwáiná inùma néeni. ¹⁵ Yá náimaca ulí:

—Máiwitáiseca pía! —náimaca ulí. Quéwa úumaca báisícatani. Néese náimaca:

—Canácani. Iwàwa cáurimica meedá yáara càii péemiaca isàna —náimaca ulí, nayúunáidacáiná úwinái nanúacatèni.

¹⁶ Idècunitàcá natàanica capii iricu, quéwanáta Pedro inúaca mamáalàacata bàacháwáiséeri iwáiná inùma. Néese nàcùaca bàacháwáiséeri iwáiná inùma, yá naicáca Pedro ibàluèricawa néeni. Yá náináidaca manuísíwata naicáidaca irí. ¹⁷ Néese Pedro yúucaca icáapiwa nalí masànacaténá nía. Yá icàlidaca nalíni càinácaalíte iyú Wáiwacali imusúadacani presoíyéi ibàna iricuise. Yá íimaca nacái nalí:

—Picàlidacué Santiago iríni, yái Wáiwacali iméeréerica. Picàlidacué nacái nalíni, níara yáapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca yái Pedroca. Néese Pedro yàacawa náicha áibalépiná.

¹⁸ Néeseté mapisáita àniwa, cáanáica úwinái napianícawa presoíyéi ibàna iricubàa nacutáca Pedro, néemianica nacáíwa nalíwáaca lúasi iyú, càmicáiná nadé nàanàaca Pedro. ¹⁹ Herodes ichùuliacaté nacutácani, quéwa càmita náalimá nàanàacani. Iná Herodes isutáca yéemiawa naináwaná, níái úwi icuèyéicaté Pedro presoíyéi ibàna iricu. Yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa nanúanápiná níái úwica. Néese Herodes yàacatéwa Judea yàasu cáli íicha iyacaténá Cesarea iyacàlená iricu.

La muerte de Herodes

²⁰ Néeseté calúaca rey Herodes áibanái yáapicha, Tiro iyacàlená mìnanáica, Sidón iyacàlená mìnanáica nacái. Iná níái pucháiba yàcalé mìnanáica natàanica náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa nàanápináwa Herodes yàatalé natàanícaténá yáapicha éeréeri iyú, yéewacaténá cayábaca iicáca nía àniwa. Nàaca plata Blasto irí, abéeri Herodes yáapichéeri máiniíri cachàini, nawàwacáinaté Blasto

itàanica nawicáu Herodes yáapicha, yéewanápiná Herodes ibatàa nàyaca matuíbanáita. Iwàwacutacaté nàyaca cayába Herodes yáapicha nawèniacaténaté yàacási áiba cáli néeni Herodes icuèricaté. ²¹ Herodes imàacaca nalí abé èeri nàwacáidáyacáanápínáwa yàatalé. Idéca èeri yàanàaca, yá Herodes iwálica ibàle cawèniíriwa. Néese yàacawa wenàiwicanái yàacuése-mi, yá yáawinacawa yàasu yàalubáisi chènuniíri íi-natawa. ²² Yá idàbaca icàlidaca nalíni. Néese níái wenàiwica yéemièyéica Herodes írí nadàbaca càì namáidáidaca: “Yáì icàlidéerica walíni càmíirita asiáì, néese abéeri chènuniísericani!” càì namáidáidaca mamáalàacata, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. ²³ Yáta Wáiwacali yàasu ángel ibànùaca uláicái Herodes iwali, càmícáiná Herodes yàa Dios icàaluíná, néese imàacacáita wenàiwicanái yàaca írí cayábeeri, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. Néeseté Herodes yéetácawa cáiwíiri iyú, enisi nacáiyéi iyáacáiná iyapicúa iricuíse ipichawáiseté yéetácawa.

²⁴ Quéwa níái wenàiwica yeebáidéyéica Jesús itàacái nacàlidaca nàacawa Dios itàacái mamáalàacata áibanái wenàiwica írí. Yá manùbéeyéi neebáidacani macái yàcalé.

²⁵ Idécanáamité Bernabé, Saulo nacái namáaláidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, yáté nèepùacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Yá natéca náapichawa Juan, ípidenéeri nacái Marcos.

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

13 Madécaná Antioquía iyacàlená mìnánái neebáidacaté Jesús itàacái. Abénaméeyéi profeta, áibanái nacái yéewáidéyéica wenàiwica nàyacaté yeebáidéeyéi yèewi. Càica náipidená: Bernabé; Simón nacái, áibaalí ípidená Negro; Lucio nacái, Cirene yàasu cáli néeséeri; Manaén nacái, idàwinèericatéwa rey Herodes yáapicha, yái Herodes icuèricaté Galilea yàasu cáli; Saulo nacái áiba. ² Aiba èeri namànicaté nàyaca culto Wáiwacali írí, namàacaca náichawa nacái nayáacaléwa. Yáté Espíritu Santo íimacaté nalí: “Peedácué pèewísewa nulípiná níái Bernabé, Saulo nacái namànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná namànica”, íimaca yái Espíritu Santoca.

³ Néese nasutáca Dios íicha nalípiná àniwa, namàaca náichawa nacái nayáacaléwa mamáalàacata, yá namàacaca nacáapiwa nàwali, níái Bernabé, Saulo nacái. Néese nabànùaca nía, náibaidacaténaté Dios irípiná.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Néeseté namànica càide iyúwa Espíritu Santo ibànùaná nía, yá Bernabé, Saulo nacái nàacatéwa Se-leucia iyacàlená néré, mawiéniíri iyaca manuírí úni írí. Néenita nawàlùacawa nave iriculé, yá nàacawa úni yàasu iwàwata íinatalé ípidenacatalé Chipre. ⁵ Idécanáamité nàanàaca néré, yá nawàlùacawa Salamina iyacàlená iriculé. Yá nadàbaca nacàlidaca nalí Dios

itàacái judiónái yéewáidacàalu iricu. Juan Marcos yàacawa náapicha nacái iyúudàacaténá nía.

⁶ Yá nàacawa iwàwata imanúica macáita yàcalé imanùbaca iyéerica iwàwata íinata. Yá nàanàacaté Pafos iyacàlená néré. Nàanàaca judíosàiri ípidenéerica Barjesús. Yácata camàliquéeri. Itàanica ichiwawa. Íimaca iwaliwa itàaníca Dios inùmálicúseta, quéwa ichiwa meedá. ⁷ Yái camàliquéeri iyaca gobernador yáapicha, yái gobernador ípidenéerica Sergio Paulo, abéeri cáaliacáiri icuèricaté manùbéeyéi wenàiwica. Yái gobernadorca imáidaca yàataléwa Bernabé, Saulo nacái, gobernador iwàwacáinaté yéemiaca Dios itàacái. ⁸ Quéwa yái camàliquéerica, ípidenéerica Elimas griego itàacái iyú, yúuwideca imànica apóstolnái. Iwàwa nacái iwènùadaca gobernador íiwitáise ipíchaná yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Néese Saulo, ípidenéeri Pablo griego itàacái iyú, Espíritu Santo icuèri íiwitáise, yá iicáidaca machacàníri iyú Elimas írí. ¹⁰ Yá íimaca írí:

—Pia cachiwéerica, báawéeri meedá, Satanás nacáiri íiwitáise, pía, nàuwideca canánama cayábéeyéi íiwitáise. ¿Cáná càmíta piyamáida piwènùadaca Dios itàacái pichíwa iyúwa? ¹¹ Iná siúcade Dios yúuwichàidapíná píawa. Matuípináca píawa maléena èerita. Càmita píalímá píicáca èeri icamaláwa —íimaca yái Pabloca. Yáta catáca Elimas iicáca. Yá icutáca wenàiwica itecaténáni icáapi iwali, càmícáiná yáalímá iicáca ituí iyúwa. ¹² Yá idécanáami gobernador iicáca càinacaalí iyáaná, yá yeebáidaca, íináidacáináwa manuísíwata Wáiwacali itàacái ichàini iwali.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé iyéerica Pafos íidalutalená néeni yàacawéeyéiná yáapichawa. Yá nàacawa manuírí úni yáacubàa Perge íidalutalená néré, iyéerica Panfilia yàasu cáli íinata. Quéwa Juan Marcos yèepùacatéwa náicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. ¹⁴ Yá Pablo, Bernabé nacái nachàbacatéwa Perge iyacàlená íicha, nàacawa machacànita Antioquía iyacàlená iriculé. Yái yàcalé iyaca Pisidia yàasu cáli íinata. Yá nawàlùacatéwa judiónái yéewáidacàalu iriculé, sábadu, judiónái iyamáidacatáicawa. Pablo, Bernabé nacái náawinacawa néré néemiacaténá naléca Dios itàacái. ¹⁵ Néese judiónái yéewáidacàalu íiwacanáinái naléca nalí Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, áibanái profeta itànèericaté nacái. Néese nabànùaca tàacáisi Pablonái írí. Yá náimaca Pablonái írí:

—Wéenanái, pidèniásicué tàacáisi píalèeripínacué iyú wenàiwica, ára picàlidacué walíni —náimaca Pablonái írí.

¹⁶ Néese Pablo imichàa ibàlùacawa, yá yúucaca nalí icáapiwa masànaanápíná nía. Yá íimaca nalí: “Péemiacué, píacué israelitaca, píacué nacái càmíiyéica judío, yéeyéica Dios icàaluíná. ¹⁷ Yái Dios icuèrica Israel itaquénánámi yeedácaté wàawirináimi yàasunáipínáwa. Dios imàacacaté madécanáca nía idècunítàacá nàyaca Egipto yàasu cáli íinata, càmíirica nàasu cáli. Néeseté Dios iwasàaca nía ichàini iyúwa íicha

yáara cálica. ¹⁸ Ewitaté nawènúadacáaníta náiwitáise-wa Dios íicha, càicáaníta icùacaté nía cuarenta camuí idècunitàacá nèepunicawa chuiri manacúali yùucubàa càinàwàiri, canácatelé wenàiwica. ¹⁹ Néeseté Dios imáalàidacaté siete namanúbaca wenàiwica íiwitáaná iyéeyéicaté Canaán yàasu cáli íinata yàacáténaté nàasu cáli wàawirináimi írí. ²⁰ Càité Dios imànica wàawirináimi írí cawàwanáta cuatrocientos cincuenta camuí.

“Néeseté Dios ibànùaca nalí náiwacanánáipiná nacùacáténaté nía àta profeta Samuel yàasu èeripináté. ²¹ Néeseté wàawirináimi nasutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápínaté nalí abéeri rey icuèripiná nía. Yá Dios imàacaca nalí rey icuèripinácaté nía cuarenta camuí. Yáí idàbàanéeri reyca íipidenácaté Saúl, yáí Cis ìirica, Benjamín itaquérinámi. ²² Néeseté Dios càmita quirínama ibatàa Saúl icùaca israelitanáí. Yá Dios imàacacaté rey David icuèripináaté israelitanáí Saúl yáamiricubàami. Dios íimacaté David iwali: ‘Yáí Davidca, Isaí ìirica, cayába nuicáca íiwitáise. Nùalíacawa iwàwa imànica macáita càide iyúwa nuwàwáaná’, càí íimaca yáí Diosca. ²³ Yáí rey Davidca idèniaca itaquérinámiwa, íipidenéeri Jesús. Dios ibànùacaté Jesús iwasàacáténá Israel itaquénánámi Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwaté Dios icàlidáaná bàaluité. ²⁴ Ípíchawáiseté Jesús yàanàaca, Juan el Bautista icàlidacaté tàacáisi macáí Israel itaquénánámi írí. Icàlidaca nalíni iwàwacutáanaté nawènúadaca náiwitáise-wa Dios írípiná, nabautizáanápíná nacáíwa, náasáidacáténá nawènúadacaté náiwitáise-wa báawéeri íicha. ²⁵ Néese mawiénicaté Juan yàasu èeri yéetáanápínátéwa, yá íimaca: ‘Núa càníiri Mesías, icuèripiná israelitanáí càide iyúwacué píináidáanáwa nùwali, néese áiba yàanàapíná núamiricubàawa máiníiri cachàinica nuícha. Nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càníiri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani’, íimacaté yáí Juan el Bautistaca.

²⁶ “Píacué nuénánáica, Abraham itaquénánámi, píacué nacáí càníiyéica judío yèeyéica Dios icàaluíniná, Dios idéca ibànùacuéca pírí yáí tàacáisica píalíacáténácuéwa Jesús iwàwaca iwasàacuéca píá Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁷ Siùcade nucàlidacué píríni. Níara Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, nía nacáí náiwacanánáica, càmitaté náalíawa cawinácaalíni yáí Jesúsca. Siùcade mamáalàacata càmita náalía néemíaca càinácaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanáí itànèericaté Jesús iináwaná iwali, éwita naléecáanítani néewáidacáalu iricuwa sábadu imanúbaca nayamáidacatáicawa. Iná nachùulíacaalíté úwináí inúaca Jesús, yáté judiónáí namànicaté macáita càide iyúwaté profetanáí itànàanáté tàacáisi Jesús iináwaná iwali. ²⁸ Ewitaté càmicáaníta nàanàa Jesús iwali ibáyawaná nanuèripiná iwálíiseni, càicáaníta nasutáca Pilato gobernador íicha wawàsi ichùulianápínaté úwináí natàtàaca Jesús cruz iwali. Càité yéetácawa. ²⁹ Néese nadécanáamité namànica írí macáita càide iyúwaté Dios itàacáí icàlidáanacani Jesús iwali, yáté áibanáí nalicùadacani

cruz iwálíise. Yá nabàliacani. ³⁰ Quéwa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi íicha. ³¹ Yáté manùba èeri Jesús imàacacaté yáawawa naicácani níái yèepuníiyéicátéwa yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré Galilea yàasu cáli íicha. Siùcade nacàlidaca nàacawa Jesús iináwaná iwali wenàiwicanáí írí.

³² “Càita wacàlidacuéca píríni yáí cayábéeri tàacáisica: Dios idéca imànica macáita càide iyúwa icàlidáanaté càimiétacanéeri iyúni wàawirináimi írí. ³³ Iná siùcade Dios idéca imànica walíni wía nataquénánámica càide iyúwaté icàlidáaná tàacáisi wàawirináimi írí, íiméerica imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha. Yáí rey Davidca nacáí itànàacaté tàacáisi Jesús iináwaná iwali pucháibáaná salmo írìcu, David itànàacáináté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Dios íimacaté Iiri írìwa: ‘Píacata Nuírìca; siùcade nudéca numàacaca èeri mìnánáí nàalíacawa Nuírìca píá’, càí íimacaté yáí Diosca. ³⁴ Dios icàlidacaté walíni imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha ipíchaná iinámi ibadácawa. Càité Dios íimaca walí profeta Isaías yàasu tàacáisi iyú. Dios íimacaté israelitanáí írí: ‘Nucàlidacaté rey David írí tàacáisi mabáyawanéeri, càimiétacanéeri iyú machíwéeri nacáí, íiméerica numàníinápínaté írí cayábéeri. Yá numànipinácué pírí macáita yáí cayábéerica nucàlidéericaté iwali David írí’, íimacaté yáí Diosca.

³⁵ Báisíta Dios idéca imànica càide iyúwaté íimáaná, càmitaté imàaca Jesús iinámi ibadácawa, ináté rey David itànàaca áiba salmo Dios Iiri inùmaliçuise. Dios Iiri íimacaté: ‘Càmita pimàacapíná ibadácawa yáí nuínáca, núa píasu wenàiwicaca mabáyawanéerica’, íimacaté yáí Dios Iirica. ³⁶ Uwé, siùcade macáita wáalfacawa rey David icùacaté israelitanáí càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Néeseté béericaalíténi, yá yéetácawa, yáí Davidmica, yá nabàliacani yàawirináimi yàasu càliculli írìculéwa. Yáté ichéecami ibadácawa. ³⁷ Quéwa yáí Jesús, Dios imichàidéericaté yéetácáisi íicha, càmitaté iiná ibadáwa. ³⁸ Iná píacué nuénánáica, wacàlidacué pírí yáí tàacáisica: Peebáidacaalícué Jesús itàacáí, yásí Dios imàacacué iwàwawa píbayawaná íichawa. Bàaluité profeta Moisés itànàacaté Dios itàacáí, yáí tàacáisica icàlidéericaté nalíni càinácaalíté Dios iwàwaca wàawirináimi nàyaca, wía nacáí. Quéwa, éwita wamànicaalí macáita càide iyúwa Moisés itàacáí íimáanátá, càicáaníta càmita Dios iicá wía iyúwa mabáyawanéeritá. Néese, siùcade weebáidacaalí Jesús itàacáí, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabayawaná íicha, mabayawanáca iicáca nacáí wía, éwita càmicáaníta mabayawaná wía. ⁴⁰ Iná cayábacué, nuénánáí, ipíchanácué Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca píwali càide iyúwaté profetanáí itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Dios íimacaté:

⁴¹ ‘Péemiacué cayába, píacué báawéeyéica iicáca núa. Picalùadacuéwa, néese péetácuéwa, mesúnamáicáináta nubànùacué píwali manuírì yùuwichàacáisi, càulenéeripiná peebáidaca iináwaná iwali, éwita áibanáí icàlidacáaníta píricué yùuwichàacáisi iináwaná iwali’, càité íimaca yáí Diosca”, íimacaté nalí yáí Pabloca.

⁴² Yá Pablo imáalàidaca icàlidaca nalíni. Idècunitàacá namusúacawa judíonái yéewáidacàalu irícuise, yá camíiyéi judío nasutáca Pablo íicha wawàsi yèepùanápínaté icàlidacaténá nalíni àniwa, yái tàacáisica, áiba sábadopináté nayamáidacatáicawa.

⁴³ Idécanáamité namáalàidaca namànica culto, yá namusúacawa macáita yéewáidacàalu íicha, yá manùbéeyéi judíonái yàacawa náapicha níai Pablo, Bernabé nacái; áibanái nacái camíiyéi judío, yeebéeyéi quéwa càiyéide iyúwa judíonái yeebáidáaná Dios itàacái, níacata yèeyéicatéwa Pablonái yáapicha. Yá Pablonái yàalàaca nía neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái, yéewacaténá Dios imànica nalí cayábéeri.

⁴⁴ Néese áiba sábadò àniwa judíonái iyamáidacatáicawa, batéwa macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé iricu nàwacáidáyacacawa néré néemiacaténá Pablonái icàlidáaná nalí Wáiwacali itàacái. ⁴⁵ Quéwa abénaméeyéi judío íiwacanánái naicáciná madécaná wenàiwica iwacáidáyaquéeyéicawa, yá calúaca níai judío íiwacanánáica, cayábacáiná wenàiwica iicáca náicha Pablonái, níai apóstolca. Yá judío íiwacanánái nadàbaca natàanica casaquèeri iyú Pablo iwali. Natàaní nacái báawéeri iyú iwali, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica wenàiwicanái irí. ⁴⁶ Iná Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca judíonái iríni macàaluínináta. Yá náimaca:

—Quécháwanáimi iwàwacutácaté wacàlidacuéca piríni, píacué judíoca, quéwacué pidéca piwènúadaca píiwitáisewa Dios itàacái íicha, càmíicáinacué piwàwa picáucawa càmíiri imáalàawa. Iná péemiacué cayába, siúcade wàaca wacàlidaca Dios itàacái càmíiyéi judío irí. ⁴⁷ Wáiwacali idéca ichùulíaca wía, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná Dios itàacái. Wáiwacali íimacaté:

‘Nudéca nuedáca pía péewáidacaténá càmíiyéi israelita, càide iyúwa camalási icànacaalí nàwali, náalícaténáwa nùwali. Picàlidáanápíná nalíni, nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macái èeri mìnanaí iyéeyéica macái cáli déecuíséeyéi’, íimaca walí yái Wáiwacalica —náimaca níai Pablonáica.

⁴⁸ Néese idécanáami càmíiyéi judío yéemiacani, yá casíimáica nawàwa. Yá nàaca Dios irí cayábéeri itàacái iwali. Yá macáita wenàiwica Dios yèeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, neebáidaca Pablonái yàasu tàacáisi. ⁴⁹ Càité manùbéeyéi wenàiwica iyéeyéica Pisidia yàasu cáli íinata néemíaca Wáiwacali itàacái.

⁵⁰ Quéwa abénaméeyéi judío natàanica báawéeri iyú Pablonái iwali. Judíonái itàanica yàcalé íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái abénaméeyéi inanái cáimiétacanéeyéica yeebáidéeyéica càide iyúwa judíonái. Càita judíonái nawènúadaca yàcalé íiwacanánái íiwitáise nàuwidecaténá namànica apóstolnái. Yáté namusúadaca Pablonái nàasu cáli íichawa. ⁵¹ Néese, Pablonái nachùpiaca cáli ichùmalé nàabàli íichawa judíonái iicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, náasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínaté níai judíoca. Yá Pablonái yàacawa Iconio iyacàlená néré. ⁵² Níaca

quéwa Antioquía iyacàlená mìnanaí yeebáidéeyéica Jesús itàacái, casíimáica nawàwa manuísíwata, Espíritu Santo nacái icùaca náiwitáise.

Pablo y Bernabé en Iconio

14 Néeseté Pablo, Bernabé nacái, nàanàaca Iconio iyacàlená iriculé, yá nawàlucawa judíonái yéewáidacàalu iriculé. Yá nacàlidaca nalí Wáiwacali itàacái cáalfacáiri iyú, íná yéewa manùbéeyéi yeebáidaca nalíni, abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíiyéi judío. ² Aibanáita quéwa judío càmíiyéi yeebáida, nawènúadaca yàcalé mìnanaí íiwitáise, càmíiyéica judío, nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³ Iná apóstolnái iyamáacatéwa néeni madécaná èerisíwata. Nacàlidaca nalíni cáalfacáiri iyú Wáiwacali inùmalícuise. Yá Wáiwacali imàacaca nalí ichàniwa nachùnìacaténá cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàaca nacái namànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Ináté yéewa macáita náalíacawa Pablonái icàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuise, báisiiri iyú. ⁴ Níai wenàiwica iyéeyéica yàcalé iricu càmíita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. Abénaméeyéi yeebáidaca judío íiwacanánái itàacái, áibanái abédanamata náiwitáise apóstolnái yáapicha. ⁵ Néeseté abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíiyéi judío natàanica yàcalé íiwacanánái yáapicha. Yá abédanamaca náináidacawa náibàanápíná Pablonái, nanúanápíná nacái nía íba iyú. ⁶ Quéwa Pablo, Bernabé nacái náalíacawa naináwaná iwali, ínaté nàacawa náicha. Yá nàacawa áiba yàcalé néré íipidenéeyéi Lистра, Derbe áiba iyéeyéica Licaonia yàasu cáli íinata. Ináté Pablonái nèepunícawa yàcalé imanùbaca iyéeyéica mawiénibàa Lистра, Derbe nacái íicha. ⁷ Nacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica, íiméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

Apedrean a Pablo en Lистра

⁸ Iyacaté áiba Lистра iyacàlená mìnali, éeruiri yàabàli, càmíiri idé íipinánica. Yáawinánicawa meedá yácáináta imusúanáwa yáatúa íichawa. Canácatáita íipinání. ⁹ Yái asiali yéemíaca tàacáisi Pablo icàlidéerica. Néese Pablo iicáidaca irí. Yá Pablo yáalíacawa éeruiri yàabàli yeebáidaca cayába yéewanápíná ichùnìacawa. ¹⁰ Néese Pablo íimaca irí cachàiniiri iyú:

—Pimichàawa pibàlucawa machacàníiri iyú piabàli iyúwa —íimaca yái Pabloca. Yáta éeruiri yàabàli íipisìa imichàa ibàlucawa. Yá idàbaca íipinánica. ¹¹ Níai wenàiwica idécanáami naicáca yái Pablo imàníirica, yá néemíanicawa cachàiniiri iyú. Néemíanicawa Licaonia yàasu cáli néeséeyéi itàacái iyú. Náimaca:

—[Cuwáináica níai wenàiwicaca!]Nadéca nalicùacawa chènuniise wàatàna iyúwa asianái! —cài náimaca Pablonái iwali.

¹² Náimaca Bernabé iwali cuwáisàiricasani íipidenéerica Zeus. Náimaca Pablo iwali cuwáisàiricasani íipidenéerica Hermes, Pablo icàlidacáiná tàacáisi wenàiwicanái irí. ¹³ Iyaca néré sacerdote icuèrica templo

iyéerica mawiénita yàcalé inùma irí, yái nasutàcàaluca nàasu cuwàisàiriwa ípidenéeri Zeus. Yái sacerdoteca itéca pacá idènièyéica ichílanáwa íwinási. Yá itéca pacá Pablonái yàatalé. Yái sacerdoteca, wenàiwicanái nacái canánama nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio, nàacaténaté Pablonái icàaluíniná naicácáinaté Pablonái iyúwa chènuniíséeyéi. ¹⁴ Níái apóstolca, Bernabé, Pablo nacái idécanacáita náalíacawa wenàiwicanái nawàwáaná nàaca nacàaluíniná, yá Pablonái icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná máinícaalí achúmaca nawàwa. Yá Pablonái ipiàcawa wenàiwicanái yèewiré, namáidáidaca napiacawa. Náimaca wenàiwicanái irí:

¹⁵ —Píacué wenàiwicaca, picácué càì pimàni. Wíacáiná wenàiwicanáita nacái càitade iyúwacué pía. Wadéca wàanàaca wacàlidacaténácué pírí tàacáisi cayábéeri íiméerica iwàwacutácué piwènúadaca píiwitáisewa íícha, yái canéerica iwèni wawàsica pisutácaténácué píawawa cáuri Dios íícha, yái imàníricaté macáita waiquéerica chènuniré, dùlupúta yàasu cáli nacái, yá nacái èeriquéi, manuírí úni nacái, macáita nacái iyéerica cháì èeri iricu. ¹⁶ Bàaluité Dios imàacaca wenàiwicanái canánama nàyaca iyúwaté nawàwáaná. ¹⁷ Mamáalàacata quéwa imànicatécúé pírí cayábéeri imàacacaténácué píalíacawa cawinácaalíni. Ibànuèri unía. Yèeri walí cayábéeri bànacalé yàasu èeri iricuwa. Yèeri nacái wayáapíná casímáicaténá wawàwa —náimaca níái Pablonáica.

¹⁸ Ewita Pablonái icàlidacáaníta nalíni, níái wenàiwicaca, càicáaníta mamáalàacata máiní wenàiwica nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio Pablonái irí nàacaténá apóstolnái icàaluíniná.

¹⁹ Néese abénaméeyéi judío yàanàaca Antioquía iyacàlená néese, iyéerica Pisidia yàasu cáli íinata. Aibanái judío yàanàaca Iconio iyacàlená néese nacái. Yá natàaníca nawènúadánápiná yàcalé mìnánái íiwitáise Pablo íícha nanúnápináni íba iyú. Ináté nanúadáida Pablo íba iyú nanúacaténáni. Nayúunáidaca néetáidacaténi, íná nawatàidacani yàcalé iricuise, yái Pabloca. ²⁰ Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa Pablo itéesebàa, yá Pablo imichàacawa yèepúa iwàlúacawa yàcalé iriculé àniwa. Néeseté mapisáináami àniwa, Pablo yàacatéwa Bernabé yáapicha Derbe iyacàlená nérépiná.

²¹ Nacàlidaca nalíni Derbe iyacàlená iricu yái tàacáisi íiméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yúuwichàacáisi íícha, yá manùbéeyéi yeebáidaca Wáiwacali Jesús itàacái. Idécanáami nacàlidacani Derbe iricu, yáté nèepúa napáchiaca Listra iyacàlená néré, Iconio iyacàlená néré nacái, Antioquía iyacàlená néré nacái, iyéerica Pisidia yàasu cáli íinata. ²² Macái yàcalé imanùbaca Pablonái ichàiniadaca nawàwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pablonái yàalàaca nía cachàiniínápiná náiwitáise neebáidáanápiná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú. Nacàlidaca nalíni nacái iwàwacutá wàuwichàacawa Wáiwacali irípináwa manùba yàawiría ipíchawáise wawàlúacawa Dios iyacàle iriculé, Dios icùacataléca macáita

chènuniré. ²³ Yàcalé imanùbaca Pablonái ibàlúadaca ancianonái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nacuerinánápiná, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca. Apóstolnái namàacacaté náichawa nayáacaléwa, nasutácaténá Wáiwacali íícha nalípiná icùanápiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Néeseté Pablo, Bernabé nacái nachàbacawa Pisidia yàasu cáli, yá nàanàacaté Panfilia yàasu cáli néré. ²⁵ Yá nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí Perge iyacàlená iricu. Néeseté Pablonái yàacawa Atalia íidalutalená néré. ²⁶ Atalia néeni nawàlúacatéwa nave iriculé, yá nàacawa manuírí úni yàacubàa àta nàanàacatènté Antioquía iyacàlená néré, namáalàidacáinaté namànica macáita náibaidacaléwa Dios irípiná. Antioquía néesecáinaté áibanái ibànúacaté nía, nasutácanáamité Dios íícha Pablonái irípiná, náibaidáanápinaté irí. ²⁷ Pablonái yàanàacaté Antioquía iyacàlená néré, yá nàwacáidaca Antioquía mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Pablonái icàlidacaté nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata, Dios imàacáanaté nacái càmiíyèi judío neebáidaca itàacái. ²⁸ Pablo, Bernabé nacái nàyacaté néeni madécaná èeri náapicha, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

La reunión en Jerusalén

15 Néenialíté abénaméeyéi asianái nàacatéwa Judea yàasu cáli íícha. Yáté nàanàaca Antioquía iyacàlená néré. Néese nadàbaca néewáidaca Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Náimacaté iwàwacutáanása càmiíyèi judío namànica nalíwa circuncisión càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianaté judíonái imànica, néese, càmicaalí namàni nalíwa circuncisión, yá càmitasa Jesús iwasàa nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íícha, náimaca. ² Pablo, Bernabé nacái nàalàaca nía cachàiniíri iyú báawacáiná Pablonái yéemiaca nàasu tàacáisi. Néese macáita náimaca nalíwáaca chàinisíri tàacáisi iyú. Atata níái Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànúaca Pablo, Bernabé nacái, áibanái nacái náapicha nàanápináwa Jerusalén iyacàlená néré. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemiawa apóstolnái, ancianonái nacái icuèyéica Jerusalén iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemiawa nía càinácaalí Pablonái iwàwacutáanà ichùullia càmiíyèi judío namànica circuncisión iwali.

³ Ináté Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablonái nàasu àyapupíná, yá nabànúaca nía. Pablonái nàacatéwa nachàbacawa Fenicia yàasu cáli íinatalé, Samaria yàasu cáli nacái. Yá nacàlidacaté nalíni càmiíyèi judío iináwaná iwali namàacacaté náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacaténá Dios itàacái. Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, idécanáami néemiacani, yá casímáica néemiaca yái tàacásica.

⁴ Néese Pablo, Bernabé nacái nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré. Yá macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená minaná, apóstolnái nacái, ancianonái nacái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita natàidaca Pablonái cayábéeri iyú. Néese Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata. ⁵ Quéwa abénaméeyéi fariseo yeebáidéeyéica Jesús itàacái namichàacawa. Yá naimaca Pablonái irí:

—Iwàwacutácué wamànica circuncisión càmíiyéi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iwàwacutácué nacái wachùullaca namàinínápiná càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianaté wàawirináimi imànica —naimaca níai fariseoca.

⁶ Iná apóstolnái, ancianonái nacái nàwacáidáyacacawa natàanicaténá iwali yái wawàsica. ⁷ Idécanáami natàanica nalíwáaca déecuiri iyú, néese Pedro imichàacawa itàanica nalí. Yá íimaca nalí:

—Piacué nuénánáica, pialíacuécawa bàaluité Dios yeedáca núa pèewíseque nucàlidacaténá tàacáisi càmíiyéi judío irí, yái cayábéeri tàacáisica íiméerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná neebáidaca Jesús itàacái. ⁸ Néese Dios, yái yáaliéerica wenàiwica íiwitáise, yáasáidacaté walí cayábaca iicáca càmíiyéi judío iwènúdéeyéica íiwitáisewa Dios irípiná. Càité Dios yáasáidaca walíni yàcáinaté nalí Espíritu Santo yàcawéeridacaténá nía càide iyúwaté yàaná walí Espíritu Santo. ⁹ Dios iicáca macáita wenàiwica abédanama, wía judíoca, nía nacái càmíiyéica judío. Càica wáalfacawa Dios imàacacáiná iwàwawa nabáyawaná íicha neebáidacáiná Wáiwacali itàacái, iná masacàaca Dios iicáca náiwitáise éwita càmíicánita namàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùullianá wàawirináimi imànica. ¹⁰ Cayábaca Dios iicáca nía, iná ¿cánásicué piwàwa pimànica iyúwa Dios càmíiná iwàwa? Pichùullicaalícué namànica circuncisión, níara càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái, pichùullicaalícué nacái namànica macáita càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianá wàawirináimi, yásí pialimáidacuéca piicáwa Dios, Dios imàacacáinaté iwàwawa nabáyawaná íicha éwita càmíicánita namàni iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, yái càulenéeri wawàsica càmíirica wáalimá wamànica cayába, wàawirináimi nacái càmítaté náalimá namànica cayábani. ¹¹ Càmitacué cayába càipimànica, macáicáinatá wía judíoca weebáidaca Wáiwacali Jesús idéca imànica walí cayábéeri mawèniiri iyú, iwasàanápínaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha iwálíise yái weebáidáanáca Jesús, càide iyúwa nacái iwasàaná níara càmíiyéica judío —íimaca yái Pedroca.

¹² Néese masànacata nía macáita. Yá néemiacaté Bernabé, Pablo nacái nacàlidaca nalíni Dios imàacacaté nalí ichàiniwa nàyacaalíté càmíiyéi judío yèewi namànicaténá madécaná wawàsi càmíiri áiba wenàiwica idé imànica. ¹³ Idécanáami natàanica, yá Santiago íimaca nalí macáita:

—Piacué, nuénánáica, péemiacué nulí: ¹⁴ Simón Pedro idéca icàlidaca walíni cànácaalíté iyú Dios imànica cayábéeri càmíiyéi judío irí quéecháwanáimi yeedácaténá nèewíise nacái yàasunáipínáwa, neebáidacáiná Jesús itàacái. ¹⁵ Càita nacái Dios yàasu profetanái náimacaté, nacàlidacaté Dios itàacái. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuise. Dios íimacaté:

¹⁶ Néenialípiná nuèpùawa néese àniwa, yá numàcapíná àniwa rey David itaquénáinámi icùaca Israel yàasu cáli,

¹⁷ yéewanápiná israelitanái imàaquéeyéicawa nasutáca níawawa nuícha àniwa, càmíiyéi israelita yáapicha yeebáidéeyéica nutàacái, níai wenàiwicaca numáidéeyéica nulípináwa.

¹⁸ Núa, Picuèrinácué Dios, núumacatécué piríni, yá báisita numànipíná macáita càide iyúwaté núumáaná bàaluité, íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Iná nuínáidacawa càmita cayába wachùullia namànica circuncisión, yá nacái iyúwa profeta Moisés ichùullianaté, níara càmíiyéica judío imàaquéeyéica íichawa íiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacaténá Dios itàacái. ²⁰ Iwàwacutácaíta watànàacuéca nalí tàacáisi wàalàcaténácué nía ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irípiná, yái cuwáinái yéenáiwánaca; càmíinápíná nacái naimá áiba yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmíirica nacái nanirisíwa; càmíinápíná nacái nayáa iinási càmíirica íiraná imusúawa íicha; càmíinápíná nacái nayáa irái.

²¹ Néese nawàwacaalí néewáidacawa iwali yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuise, yá cayábaca néewáidacawa iwali, yácáiná idàbáaná-tatéwa bàaluitémi áibanái judío nadéca néewáidaca wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yá siùca nacáide macái yàcalé imanùbaca naléca Moisés yàasu cuyàluta néewáidacàalu irícuwa sábadó imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa —íimaca yái Santiagoca.

La carta a los no judíos

²² Néese apóstolnái, ancianonái nacái, macái nacái iwacáidáyaquéeyéicawa néré Jerusalén iyacàlená minaná yeebáidéeyéi Jesús itàacái, macáita náináidacawa needáanápíná nèewíisewa abénaméeyéi nabànùacaténá nía Antioquía iyacàlená néré náapicha níai Pablo, Bernabé nacái. Yá needáca Judas, áibaalí íipidenéeri Barsabás; needáca Silas nacái, pucháiba asianái cáimiétacanéeyéi nèewi níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ²³ Yá nabànùaca náapicha cuyàluta. Yáté íimaca:

“Wía apóstolca, wía nacái ancianoca, péenánáicuéca Jesucristo iwálíisená, wawàwalícué pía wéenanái càmíiyéica judío íyéeyéica Antioquía iyacàlená irícu, Siria yàasu cáli íinata nacái, Cilicia yàasu cáli íinata nacái. ²⁴ Wadéca wéemíaca áibanái iináwaná iwali, càmíiyéica wabànùacué píatalé, nasàiwicacuéca píri wawàsi nàasu tàacáisi iyúwa. Iná càmítacué pialífawa cànácaalícué iwàwacutáanápíná pimànica, nacàlidacáinácué piríni iwàwacutáanásacué pimànica circuncisión. Náima nacái iwàwacutáanása pimànicuécaca

càide iyúwaté profeta Moisés ichùlianá wàawirináimi imànica, wía judíoca, éwita càmicáaníta wachùulía néewáidáanápínacué pía càiri tàacáisi iyú. ²⁵ Iná abédanamata wáináidacawa weedáanápíná asíanái wèewísewa nàacaténacué naicáca pía, náapicha níái wéenánáica Bernabé, Pablo nacái máiníyéica cáinináca waicáca. ²⁶ Níái Pablonáica, nadéca nacái nacàlidaca Wáiwacali Jesucristo itàacái náibaidacaténá irípiná, éwita áibanái iwàwacáaníta inúaca nía. ²⁷ Iná wabànucué piatalé Judas, Silas nacái natàanínápínacué piapicha, nacàlidáanápínacué pírí machacàníiri iyúni macáita yái watànèericuéca pírí cuyàluta irícu. ²⁸ Wíacáiná abédanamata wáiwitáise Espírítu Santo yáapicha càimínápínacué wachùulía pimànica madécaná caulenéeri wawàsi méetàuculé ícha yái máiníríca iwàwacutácuéca pimànica: ²⁹ Picácué piyáa iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irí, yái cuwáiná yéenáiwanáca. Picácué nacái piyáa irái. Picácué nacái piyáa iinási càimíríca íiraná imusúawa ícha. Picácué nacái piimá áiba yáapicha càimíichúaca piinusiwa, càimíríca nacái pinírísiwa. Picácaalícué píchawa yái báawéerica, yási piyapínacué machacàníiri iyú. Yácata imanùbaca. Wawàwalícuéca pía macáita”, càité íimaca yái cuyàlutaca.

³⁰ Càité Pablonái, idécanáamité natàaníca Jerusalén mìnánái yáapicha, yáté nàacawa náicha nèepùacaténáwa Antioquía iyacàlená néré cuyàluta yáapicha. Nàanàaca néré, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái néré. Yá nàaca nalí yái cuyàlutaca. ³¹ Idécanáamité naléecani, yáté casíimáica nawàwa manuísíwata cuyàluta ichàiniadacáinaté nawàwa. ³² Yái Judas, Silas nacái profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúise. Iná yéewa Judas, Silas nacái nachàiniadaca yàcalé mìnánái iwàwa manuísíwata, nàalàa nacái nía cayábéeri iyú, níái Antioquía iyacàlená mìnánáica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³³ Judas, Silas nacái nayamáacawa néré máisibáwanáita semana. Néeseté níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa namàacacaténá nèepùacawa náicha matuíbanáiri iyú Jerusalén iyacàlená nérépiná àniwa, nacàlidacaténá nalíni níái ibànuyéicaté nía. ³⁴ Silas quéwa íináidacatéwa iyamáanápínacawa Antioquía iyacàlená irícu. ³⁵ Pablo, Bernabé nacái nayamáacawa Antioquía iyacàlená néré. Néese Pablonái, áibanái nacái manùbéeyéi, néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái nalí Wáiwacali iináwaná iwali.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Aiba èerité Pablo íimaca Bernabé irí:

—Wàa wapáchiaca néré àniwa wéenánáiwá yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca wacàlidacatalécaté Wáiwacali iináwanáwa. Wàa waicáca càinácaalí nàyaca —íimaca yái Pabloca.

³⁷ Néese Bernabé iwàwacaté itéca náapicha Juan áibaalí íipidenéeri Marcos. ³⁸ Quéwa Pablo íináidacawa càimínápíná cayába natécani, Marcos yèepùacáinatéwa náicha Panfilia yàasu cáli néese, yá

càmitaté iyamáawa náapicha íibaidacaténaté Dios irípiná náapicha, nacàlidacaalíte nàacawa Dios itàacái. ³⁹ Níái Pablo, Bernabé nacái, canáca yéewaná abédanama náiwitáise, canásiwa, íná nàacawa náichawáaca. Yá Bernabé itéca Marcos. Yáté nawàlucawa nave iriculé nàacaténáwa manuíri úni yáacubàa, Chipre yàasu iwàwata nérépiná. ⁴⁰ Pablo nacái itéca Silas. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca nalí Dios iyúudáanápíná nía, yá nabànùaca náichawa Pablonái, náibaidáanápínaté Dios irípiná. ⁴¹ Yá Pablonái nachàbacawa Siria yàasu cáli íinatalé, Cilicia yàasu cáli nacái. Yá nachàiniadaca nawàwa néré níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iwacáidáyacuéeyéicawa yàcalé imanùbaca.

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

16 Néeseté Pablo, Silas nacái nàanàacaté pucháiba yàcalé néré íipidenéeyéica Derbe, Listra nacái. Néréte nàanàaca áiba ùcullíri yeebáidéeri Jesús itàacái íipidenéeri Timoteo. Yátúta judíosaatúta, yeebáidéechúca Jesús itàacái. Yáanirimi quéwa griegosàiri, càimíríca judío. ² Listra iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéi Jesús itàacái, Iconio iyacàlená mìnánái nacái nacàlidacaté Timoteo iináwaná iwali, cayábéerica íiwitáise. ³ Yáté Pablo iwàwaca Timoteo yàacawa náapicha. Yá itéca Timoteo namànicaténá irí circuncisión báawacáicha judíonái iicáca Timoteo, níái judíoca iyéeyéica yàcalé irícu Pablo iwàwéeyéica ipáchiaca, macái judíocáiná náalícatéwa Timoteo yáanirimi iwali griegosàirimicani, càimíri judío. ⁴ Néese Pablonái ipáchiaca yèepunícawa yàcalé imanùbaca. Ata alénacaalí nàacawa nacàlidaca cuyàluta irícu níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi apóstolnái, ancianonái nacái Jerusalén mìnánáica natànèericaté cuyàluta irícu, nàalàacaténaté càimíyéi judío. ⁵ Iná yéewa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iwacáidáyacuéeyéicawa yàcalé imanùbaca, néemiaca Pablonái yàalàaná nía, yá neebáidaca cachàiniwanái. Yá èeri imanùbaca áibanái mamáalàacata nawènúadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús itàacái.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Néeseté Espírítu Santo càmita ibatàa Pablonái icàlidaca Dios itàacái Asia yàasu cáli néré. Iná nachàbacawa Frigia yàasu cáli íinatalé, Galacia yàasu cáli nacái. ⁷ Néese nàyacaalíte mawiénita Misia yàasu cáli irí, yá náináidacatéwa nawàlunápínáwa Bitinia yàasu cáli íinatalépiná quéwa Espírítu Santo Jesús ibànuerica càmitaté imàaca nàacawa néré. ⁸ Néese nachàbacatéwa Misia yàasu cáli íinatalé. Yá nalícuacawa Troas ídalutalená néré. ⁹ Yá táiyápi Pablo iicácaté yéenáiwánási nacáiri, Dios néeséeri. Yá iicáca asíali Macedonia yàasu cáli néeséeri. Yái asíali ibàlucawa isutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata. Yá íimaca Pablo irí: “Aqualé Macedonia yàasu cáli íinatalé, piyúudàa wía”, íimaca. ¹⁰ Néese Pablo iicácaté yái yéenáiwánási nacáirica, ínáté wachùnìaca wàasuwa àyapu piná

caquialéta wàacaténáwa Macedonia yàasu cáli néré, wáaliacáináwa báisiiri iyú Dios imáidacaté wía wacàlidáanápíná nálí cayábéeri tàacáisi Jesús iináwaná iwali.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Néeseté Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, núa Lucas, wawàlúacatéwa nave iriculé, iyéerica Troas fidalutalená néré. Yá wàacawa machacànita manuírí úni yáacubàa iwàwata néré ípidenéechúa Samotracia. Yá mapisáita àniwa wàacawa wàanàaca Neápolis iyacàlená néré iyéerica iwàwata íinata. ¹² Wàacawa cáli íinatabàa Neápolis iyacàlená íicha àta wàanàacataléta Filipos iyacàlená iriculé, nàyacataléca níai manùbéeyéi romanosíwa. Yái yàcaléca máiniiri cachàinica Macedonia yàasu cáli yééná íinata. Wàyaca néeni cawàwanáta máisiba èeri. ¹³ Aiba sábadó judíonái iyamáidacatáicawa, Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, wamusúacawa yàcalé íicha. Yá wàacawa inanábalé wéemiacáinaté judíonái iináwaná iwali nasutáca níawawa Dios íicha néré. Abénaméeyéi inanái nàyaca néré nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha. Yá wáawinacawa néré, wacàlidaca nálí Dios itàacái. ¹⁴ Abéechúa néená ípidenéechúa Lidia, Tiatira iyacàlená minalu. Uái Lidia iwéndéechúa cawèniiri wáluma cúliiri capíraléwaca iicacánáwa. Uái inanái, yéechúa Dios icàaluíná, uémiaca wacàlidáaná nálíni. Yá Wáiwacali imàacaca uebáidaca yái tàacáisi cayábéerica Pablo icàlidéerica nálí. ¹⁵ Yá ubautizácawa, áibanái nacái ucapèe iricuíyéica. Néese úumaca walí:

—Piináidacaalícuéwa nuebáidaca Wáiwacali itàacái báisiiri iyú, yásí aquialécué piyamáacuéwa nuénánái yáapicha —cài úumaca walí mamáalàacata àta wàacatalétatéwa wayamáacawa nacapèericu.

¹⁶ Néesetécawa áiba èeri àniwa, wàacawa inanába nérépiná wasutácaténá wíawawa Dios íicha, yá wàanàaca áiba mànacàu demonio idacuèchúaca íiwitáise, íná yéewa uwicùlidaca demonio íiwitáise iyú. Wenàiwicanái ipáyaidaca uwicùlidacaténá. Uíwacanáái needácaté nálíwa manùba plata ùwalíise úái iwicùlidéechúaca, nàasu wenàiwicacáiná úa. ¹⁷ Uái mànacàuca udàbaca ùacawa wáamiwáise, wía Pablonáica. Yá uémianíca ùacawa:

—Níai asianáica, náibaidaca chènuníiséeri Dios irípiná. Nàanàaca nacàlidacaténácué píriini Dios iwàwaca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa —úumaca wàwali, wía Pablocá.

¹⁸ Uémianícawa ucàlidacani madécaná èeri àta maséecataléta Pablo yéemiaca usàna. Yá Pablo iwènúacawa, yá íimaca demonio irí idacuèrica uíwítáise:

—Jesucristo inùmaliçuise nuchùulí piacawa uícha —íimaca yái Pablocá. Yáta yàacawa uícha caquialéta yái demonioca.

¹⁹ Néese mànacàu íiwacanáiná náaliacawa canácata quirínama needápinaté nálíwa plata ùwalíise, íná náibàaca Pablo, Silas nacái, yá natéca nía yàcalé íiwacanáiná yàatalé, yàcalé minanáí nàwacáidacàalu. ²⁰ Yá

nacháawàaca Pablonái iináwaná iwali jueznái irí. Yá náimaca Pablonái iwali:

—Níai asianáica judíonái meedá. Calúaca namànica wàyacàle minanáí. ²¹ Néewáidaca wía wèepuniínápináwa càide iyúwa áiba íiwitáisesi íimáaná méetàuculéerica wáiwitáise íicha. Càmita cayába weebáidani, romanocáiná wía, íná canáca yéewaná weebáidacani —náimaca.

²² Íná yàcalé minanáí canánama nadàbaca néemianíca wáawéeri iyú Pablonái iwali, yá jueznái nachùulíaca needáca Pablonái ibàle. Yá nanúadáidaca Pablonái àicu iyú manùba yàawiría àta náiraná imusúacatalétawa nàwalíise. ²³ Idécanáami nanúadáidaca nía báawanama, yá náucaca Pablonái presoíyéi ibànalículé. Yá nachùulíaca yái icuèricaté presoíyéi ibàna icúanápiná nía cayába. ²⁴ Yeebáca yái nachùulianácani, íná yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca iwàlúadawa Pablo, Silas nacái presoíyéi ibànaná iriculé alé imáalàanácawa. Yá icàbadàaca nacàwa pucháiba tabla imiéyéi iwéré ipíchaná namusúacawa.

²⁵ Quéwa bamuchúami catá Pablo, Silas nacái nasutáca níawawa Dios íicha, nacántàaca nacái Dios irí, yá áibanái presoíyéi yéemiaca nataacái. ²⁶ Néese yáta cáli icusúacawa cachàiniiri iyú, íná yái presoíyéi ibàna icusúacawa macáita cachàiniiri iyú. Yá presoíyéi ibàna inùma imanùbaca nàacùacawa macáita, cadena nacái nadacúanáca nía nacaláacawa náicha macáita níai presoíyéica iyéeyéica presoíyéi ibànalícu. ²⁷ Néeseté, yái asiali icuèrica presoíyéi ibàna icawàacawa. Yá iicáca presoíyéi ibàna inùma canánama yàacàacanéerica, yá imusúadaca yàasu espada machete nacáiriwa, inúacaténá yáawawa, iyúunáidacáiná nachùulíacatéwa íicha, níai presoíyéica. ²⁸ Quéwa Pablo imáidaca irí:

—Píca pinúa píawawa! Wàyaca macáita! —íimaca yái Pablocá.

²⁹ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna ichùulíaca yàasu wenàiwicawa itéénápiná irí quichái lámpara nacáiri, yá ipía iwàlúacawa Pablonái yàatalé itatáca wàacawa icalùniwa. Yá ibàlúacawa yùuluu ipùata iyúwa Pablonái irí. ³⁰ Yá imusúadaca nía presoíyéi ibàna iricúise, níai Pablonáica. Yá isutáca yéemiawa nía:

—Píacué asianáica, ¿càinásica iwàwacutá numànica yéewanápiná Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa? —íimaca nálí. ³¹ Yá náimaca irí:

—Peebáidacaalí Wáiwacali Jesús itàacái, yásí Dios iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, nía nacái picapèe iricuíyéica —náimaca irí.

³² Néese nacàlidaca irí Wáiwacali itàacái, nálí nacái iyéeyéica icapèe iricu, yái icuèrica presoíyéi ibàna. ³³ Yá néese, yaté horaca, bamuchúami catá, yái icuèrica presoíyéi ibàna íibaca Pablonái icháuná, nanúadáidacatabàaca nía àicu iyú. Yá ibautizácawa, yéénánái canánama nacái nabautizácawa. ³⁴ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca nía icapèe iriculéwa. Yá yàaca nayáapíná. Yá cayábaca iwàwa, yéénánái nacái, neebáidacáiná Dios itàacái.

³⁵ Amalácaté yàacawa nawicáu, yá jueznái nabànùaca úwinái presoíyéi ibàna néré nachùulíacaténá

nawasàaca Pablonái. ³⁶ Yái icuèrica presoíyéi ibàna ím-maca Pablo irí:

—Níara juezca nachùuliaca nuwasàacuéca pía, íná pimusúacuéwa matuíbanáita —íimaca Pablonái irí.

³⁷ Quéwa Pablo íimaca úwinái irí:

—Nadéca nanúadáidaca wía àicu iyú, wía ro-manosíwaca wenàiwicanái yàacuésemi. Càmitaté namàaca wacàlidaca waináwaná iwaliwa. Canácaté nacái nàanèeri wàwali wabáyawaná nàuwichàidéerip-iná wía iwaliise. Yá nadéca náucaca wía presoíyéi ibà-nalliculé. Siúcade nawàwa nawasàaca wía ibàacanéeri iyú. Quéwa càmita wawàwa wamàni cà. Piacué picàli-daca nalí níani juezca níacaténáta iwasàa wía —íimaca yái Pabloca.

³⁸ Néese úwinái nacàlidaca jueznái iríni. Iná cáaluca jueznái néemiaca naináwaná iwali romanonáicáiná níai Pablonáica. ³⁹ Néese níai juezca nàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá nasutáca Pablonái íicha wawàsi namàacáanápíná nawàwawa íicha yái báawéerica jueznái imàníricaté nalí. Yá jueznái iwasàaca nía pre-soíyéi ibàna íicha. Néese nasutáca Pablonái íicha wawàsi manuísíwata nèepùanápínáwa yàcalé íicha.

⁴⁰ Pablonái namusúacawa presoíyéi ibàna íicha, yá napáchiaca Lidia néré. Idécanáami nàwacáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá Pablonái nachàiniadaca nawàwa Dios itàacái iyú. Néese Pablonái nèepùacawa náicha.

El alboroto en Tesalónica

17 Pablo, Silas nacái napáchiacaté nèepunícawa, yá nachàbacawa Anfípolis iyacàlená iricubàa, Apolonia iyacàlená nacái. Yáté nàanàaca Tesalónica iyacàlená néré. Iyaca néré judíonái yéewáidacàalu.

² Càide iyúwaté Pablo íiwitáise iyáaná, iwàlucawa néewáidacàalu iriculé sábadu imanùbaca, máisiba sábadu iricu judíonái iyamáidacatáicawa. Yá itàanica náapicha, icàlidaca nacái nalíni càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise. ³ Yá Pablo icàlidaca nalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise Mesías iwali, yái israelita icuèrinápínaca Dios ibànuèripínacaté nalí. Pablo icàlidaca nalíni Mesías iwàwacutácaté yéetácawa, néese idécanáamité yéetácawa, yá iwàwacutácaté nacái icáucàacawa. Yá Pablo íimaca nalí:

—Yái Jesús nucàlidéericuécaca pirí iináwaná iwali, yáca-ta yái Mesíasca Dios ibànuèripínacaté walí Wacuèrinápíná, wía judíoca —íimaca yái Pabloca.

⁴ Néese abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Yáté nèepunícawa Pablonái yáapicha. Madécaná griegonái yéeyéi Dios icàaluíná, neebáidacaté Jesús itàacái, madécaná nacái inanái cáimiétacanéeyéi neebáida nacái. ⁵ Quéwa áibanái judío càmiíyéi yeebáida Jesús itàacái, yá báawaca naicáca Pablonái, manùbacáiná wenàiwica nawàwa néemiaca Pablo itàacái. Yá judíonái nàwacáidaca áibanái báawéeyéi íiwitáise, níai machawàaqueéyéica iyéeyéica calle iricubàa, nawènúadánápíná yàcalé mìnánái íiwitáise canánama calúacaténá naicáca

Pablonái. Yá wenàiwicanái ipiacawa, néemíanícawa, yá nawàlucawa cachàiniíri iyú Jasón icapèe iriculé na-cutácaténá Pablo, Silas nacái náibàacaténá nía natéenápíná nacái nía yàcalé íiwacanánái yàatalé nacháawàacaténá Pablonái iináwaná iwali. ⁶ Quéwa canácaté néré níai Pablonáica, íná níai manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jasón, náibàaca nacái áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nawatáidaca Jasónnái nacháawàacaténá naináwaná yàcalé íiwacanánái irí. Yá náimaca néemíanícawa:

—Níara Pablo, Silas nacái nadéca báawaca namàni-ca macái èeri mìnánái íiwitáise calúacaténá naicáca wacuèriná emperador! Iná càmita èeri mìnánái nàya-ca matuíbanáiwaca! Siúcaca Pablonái nadéca nawàlucawa wàyacàle iriculé nacái! ⁷ Yái Jasón idéca yeedáca nía icapèe iriculéwa! Macái namànica máini méetàu-culéeri wawàsi emperador itàacái íicha, yái wacuèriná emperador romanosàirica icuèrica macái cáli imanùbaca, náimacáiná iyacasa áiba wacuèrinápíná, yáara ípidenéerimica Jesús —náimaca.

⁸ Idécanáamité néemiacani, yá báawaca náináida-cawa nawàwawa, níai wenàiwicaca, nía nacái yàcalé íi-wacanánáica. ⁹ Quéwa Jasón, áibanái nacái iyéeyéica yáapicha, napáyaidaca náichawa plata iyú yàcalé íiwa-canánái càide iyúwa yàcalé íiwacanánái ichùlianá napáyaidaca nía. Yásí namàacaca Jasónnái nèepuní-cawa.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Néeseté níai Tesalónica iyacàlená mìnánái yee-báidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablo, Silas nacái namusúacawa caquialéta nàacaténáwa táiyápi Berea iyacàlená nérépiná. Nàanàaca néré, yá nawàlucawa judíonái yéewáidacàalu iriculé. ¹¹ Abénaméeyéi judío iyéeyéica Berea iyacàlená iricu cáimiétacanéeyéi-ca nía Tesalónica iyacàlená mìnánái íicha, íná néemiaca cáalíacáiri iyú yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Eeri imanùbaca Berea iyacàlená mìnánái yéewáidacawa tàacáisi iwali profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise, náalíacaténáwa asásí báisiiricaalíni, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. ¹² Iná madécaná nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesús itàacái. Aibanái nacái griegonái manùbéeyéi neebáida nacái, madécaná wenàiwica cáimiétacanéeyéi, inanái, asianái nacái.

¹³ Quéwa abénaméeyéi judío Tesalónica iyacàlená néeséeyéi néemiacaté Pablo iináwaná iwali icàlidáaná Dios itàacái Berea iyacàlená iricu nacái, yá nàacawa néré. Yá báawaca namànica yàcalé mìnánái íiwitáise nawàwacaténá náibàaca Pablonái nàuwichàidacaténá nía. ¹⁴ Yásí níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo caquialéta áiba yàcalé nérépiná iyéerica manuíri úni idùlepi. Silas, Timoteo nacái nayamáacatéwa Berea iyacàlená iricu. ¹⁵ Níai itéeyéicaté Pablo nàacawéerida-cani àta nàanàacatalétaté Atenas iyacàlená néré. Néese nèepùacawa íicha. Pablo ibànùaca náapicha tàacáisi imáidacaténá Silas, Timoteo nacái nàanápínátéwa caquialéta Pablo yàatalépiná.

Pablo en Atenas

¹⁶ Ináté Pablo iyaca Atenas iyacàlená irícu. Icùaca iya-
ca nàanàaca néré níai Silas, Timoteo nacái. Yá báawaca
Pablo iwàwa iicácáiná manùbéeyéi ídolo, yái cuwáiná
yéenáiwaná ibàlùeyécawa néenibàa, Atenas iyacàlená
mìnanái isutéeyéica yáawawa íicha. ¹⁷ Iná Pablo itàaní-
ca judíonái yáapicha néewáidacàalu irícu, náapicha
nacái áibanái yéeyéica Dios icàaluíná. Icàlidaca nalí
Jesucristo iináwaná iwali. Nasutáca néemiawani nacái.
Eeri imanùbacata nacái Pablo itàaníca áibanái
yáapicha càiyéinácaalí ibàlùeyécawa yàcalé ba-
muchúamibàa. Pablo iwàwaca iwènúadaca náiwitáise
neebáidáanápíná Jesús itàacái. ¹⁸ Nàyaca néeni abé-
naméeyéi asianái yéewáidéeyéiwa epicureonái yàasu
tàacáisi iwali. Aibanái asianái nacái yéewáidéeyéiwa
estoiconái yàasu tàacáisi iwali. Aiba èeri nàanàaca
Pablo. Yá nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càinásica iwali itàaní mamáalàacata yái asìalica?
—náimaca nalíwáaca. Quéwa áibanái íimaca Pablo
iwali:

—Cawàwanáta itàaníca áibanái cuwáiná inù-
malícuíse áiba íiwitáaná cuwáiná wàasu cuwáiná íicha
—náimaca iwali, Pablo icàlidacáiná nalí Jesús iináwaná
iwali imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ¹⁹ Iná namáida
natéwa Pablo nàwacáidacàalu néréwa íipidenacataléca
Areópago, náiwacanánái iwacáidáyacacatalécawa,
cáalíacáiyéi nacái. Yá nasutáca néemiawa Pablo:

—¿Cawínásica yái wàlisài tàacáisi picàlidéerica?
²⁰ Picàlidacáiná walí áiba tàacáisi càimíricáwa wáalíawá
iwali. Iná wawàwa wáalíacawa càinácaalí íimáaná yái
tàacáisica —náimaca Pablo írí.

²¹ Càité náimaca Pablo írí níacáiná Atenas iyacàlená
mìnanáica, áibanái nacái iyéeyéica nèewi, casíimáica
néemiaca natàaníca èeríapinama macái wàlisài
tàacáisi iwali.

²² Iná Pablo yàa ibàlùacawa nàacuéseemi níai
iwacáidáyacuéeyécawa Areópago néeni. Yá íimaca
nalí:

“Píacué, Atenas iyacàlená mìnanáica, núalíacuécawa
piináwaná iwali pìanacué cuwáiná icàaluíná
manuísiwata. ²³ Nuchàbacáináte nuicáca níara
manùbéeyéi pisutácatáicuéca, yá nùanàaca áiba altar
tàacáisi ichanèericawa iwali. Yá tàacáisi íimaca: ‘Dios
irípiná, yáara càimíríca wáalíawá iwali’, íiméeri. Quéwa
péemiacué cayábani. Yái Dios pièricuécawa írí cayábéeri
càimírícué píalía iwali, yáca Dios yái nucàlidéericuécawa
pirí iináwaná iwali.

²⁴ “Dios idàbacaté cháí cáli. Idàbaté nacái macáita
wawási iyéerica. Náiwacalica nacái macái cáli chèn-
núníiseeyéica, yá nacái cáliquéi. Càmita Dios iya temp-
lo irícu wamàníríca wacáapi iyúwa. ²⁵ Canáca imáa-
puèri wáicha wamànírípiná írí. Abéerita Dios yái yèeri-
ca wacáuca, yèeri wacalésa nacái, yèeri nacái macáita
wàasu.

²⁶ “Dios idàbacaté abéeri asìali, abéechúa inaná
nacái. Wàawirináimicaté nía, wía èeri mìnanáica caná-
nama, iyéeyéica macái cáli. Dios ichùuliacaté wàwali

macáita càinápinácaalí wàasu èeri, càinápinácaalí
nacái wàasu cáli, wacutácaténá wáalíacawa Dios iwali,
éwita càmicáaníta wáalímá waicácani watuí iyúwa.
Quéwa càmita càulená wáalíacawa iwali. ²⁸ Dios yèer-
icáiná wacáuca, wachàini nacái, càide iyúwa nacái
náimáaná níara abénaméeyéi pèewi itànèeyéica
tàacáisi íiméerica: ‘Wíacata nacái Dios yéenibe’, cà
natànàaca. ²⁹ Dios yéenibecáiná wía, íná càmita cayába
wáináida Dios yéenáiwanáca yái ídoloca, yái yéenái-
wanási wenàiwica imàníríca oro íicha ídolopiná, yá
nacái platéechúa ídoloca, íbéechúa ídoloca nacái
iyúwa nayúunáidáaná Dios yéenáiwanácani. ³⁰ Bàaluité
èeri, càmitaté wàawirináimi yáalíawá, íná Dios iidení-
caté yái namàníináca. Quéwa siúcade ichùulíaca
wawènúadáanápíná wáiwitáisewa wabáyawaná
íichawa, wamàacacaténá wáichawa yái wabáyawaná
wamàníríca. ³¹ Dios idéca ichùulíaca
wawènúadáanápíná wáiwitáisewa; idéca imàacaca abé
èeripíná icàlidáanápíná báisíiri iyú èeri mìnanái
ibáyawaná iwali, yéemiacaténá naináwaná iwali
cáalífacáiri iyú. Dios idéca imàacaca abéeri asìali
icàlidáanápíná naináwaná iwali yuuwichàidacaténá
nía. Idéca yáasáidaca walí canánama càirínácaalíni,
yái Jesúsca, Dios imichàidacáináte Jesús yéetácáisi
íicha”, íimaca nalí yái Pablocá.

³² Néese Atenas mìnanái idécanáami néemiaca
iináwaná imichàanáwa yéetácáisi íicha, yá abé-
naméeyéi nèewi naicáaníca Pablo iquíníca. Quéwa
áibanái íimaca Pablo írí:

—Wawàwaca picàlidaca walí àniwani, áibaalípiná
—náimaca Pablo írí.

³³ Iná Pablo yèepùacawa náicha. ³⁴ Quéwa abé-
naméeyéi nèewi nàacawa Pablo yáapicha, yá neebái-
daca íríni. Abéeri íipidená Dionisio, abéeri néenáca,
níai Areópagoca. Aiba yeebáidéechúa, uípídená Dá-
maris. Aibanái náapicha nacái neebáidacaté Jesús
itàacái.

Pablo en Corinto

18 Néeseté Pablo yàacawa Atenas iyacàlená íicha
Corinto iyacàlená nérépiná. ² Corinto iyacàlená
irícu Pablo yàanàaca abéeri judío íipidenéeri Aquila,
abéeri Ponto yàasu cáli néeséeri. Achúma èerité
ipíchawáiseté Pablo yàanàaca néré, Aquila yàanàacaté
Italia yàasu cáli néese, yàacawéetúa Priscila
yáapichawa. Iwàwacutácaté namusúacawa Italia yàasu
cáli íicha, yácaíná emperador romanosàiri Claudio,
icuèricaté macái cáli imanùbaca, ichùuliacaté macái
judíonái imusúacawa Roma iyacàlená íicha. Ináté níai
Aquilanáica nàacatéwa Italia yàasu cáli íicha, néese
nàanàacaté Corinto iyacàlená néré. Yá Pablo ipáchiaca
níai Aquilanáica. ³ Pablo iyamáacatéwa ílbaidacaténá
náapicha nálbaidacáiná yái wawási Pablo yáalíerica
ílbaidaca, capíima íimamisíirica. ⁴ Néese sábadó
imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa, Pablo iwàlù-
acawa néewáidacàalu irículé. Yá icàlidaca nalí Jesús
iináwaná iwali. Iwàwacaté nacái iwènúadaca ná-

witáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, níái judíoca, nía nacái càmíiyéica judío.

⁵ Silas, Timoteo nacái nàanàacaalíté Pablo yàatalé Macedonia yàasu cáli néese, yáté Pablo imàacaca íichawa yàasu íibaidacalésiwa capiima íimamisíirica icàlidacaténá mamáalàacata Jesús itàacái, iwènúadacaténá nacái judíonái íiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, nàasu Mesíascani, yái nacuerínápíná Dios ibànuericaté judíonái írí. ⁶ Quéwa abénaméeyéi judío nàuwidaca namànica Pablo, yá nadàbaca natàanica iwali báawéeri iyú. Néese Pablo icusúaca napualé yàasu ruana nacáiriwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáasáidacaténá Dios yúuwichàidáanápínáté nía. Yá íimaca nalí:

—Píacué judíoca, piùwichàapínáwa pibáyawaná iwálísecuéwa. Canácata nubáyawaná iwálíse yái piùwichàanápínácuéwaca, nùlàacáinácué pía yúuwichàacáisi íichaná. Siùcade nùacawa nucàlidacaténá yái tàacáisica càmíiyéi judío írí —íimaca yái Pabloc.

⁷ Yá Pablo imusúacawa judíonái yéewáidacàalu írícúise. Yá iwàlùacatéwa áiba asialí icapèe írículé càmíiri judío, íipidenéerica Ticio Justo. Yái asialí yèericaté Dios icàaluíniná. Idèniaca icapèewa judíonái yéewáidacàalu idaníbàa. ⁸ Iyacaté áiba judío íipidenéeri Crispo, yácata abéeri néewáidacàalu íiwacali. Yái Crispo yeebáidacaté Wáiwacali itàacái, macái yéenanái yáapichawa. Madécaná Corinto iyacàlená mìnánái nacái néemiaca Jesús iináwaná iwali, yá neebáidaca Jesús itàacái, yá nabautizá nacáiwá, nàasáidacaténá neebáidaca Jesús. ⁹ Néese áiba catá Wáiwacali íimaca Pablo írí yéenaníwanási nacáiri írícúise: “Picá cáalu pía. Picàlida nalí nutàacái mamáalàacata, picá masàna pía. ¹⁰ Núacáináta píapicha íná canácata yáaliméeri imànica pirí báawéeri, nudèniacáiná madécaná nùasu wenàiwicawa judíonái yeebáidéeyéipíná nutàacái yá yàcaléquéi”, íimaca yái Wáiwacalica.

¹¹ Càité Pablo iyamáacawa abéeri camuí y medio Corinto iyacàlená írícu. Yá yéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú.

¹² Quéwa néenialíté Galión gobernador icùacaté Acaya yàasu cáli. Néese madécaná judío nàwacáidáyacacawa, yáté náibàaca Pablo. Yá nawatàidaca Pablo nacháawàacaténá iináwaná iwali Galión gobernador írí. ¹³ Yá náimaca gobernador írí:

—Yái asialica icàlidaca yèepunícawa iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise nàacaténá Dios icàaluíniná iyúwa càmíiná romanonái ibatàa wamànica —náimaca.

¹⁴ Néese Pablo batéwa idàbaca itàanica, quéwa yái Galión íimaca judíonái írí:

—Isàiwicacaalí áiba wenàiwica írí wawàsítá, càmicaalí nacái, imànicaalí íbáyawanáwa manuísíwatatá, yásí báisíta nuidèniaca quiríta nuemiàcaténácué cayába pisàna picháawàanácué iináwaná iwali, píacué judíoca. ¹⁵ Quéwa piasu wawàsicué meedáni, pitàanícáténácué piríwáaca chàinisiiri iyú, canéeri iwèni tàacáisi iwali, náipidená iwali nacái, iwali nacái yái

pichùulianácuéca. Pichùnìacué píawamitani yái wawàsica càmíicáiná nuwàwa nuemiàcuéca piasu wawàsi iináwaná iwali —íimaca yái gobernadorca.

¹⁶ Yá yúucaca íichawa nía capíi írícúise, yái capíi imàdàanáca gobernador yéemiàcataléca wenàiwica iináwaná iwali. ¹⁷ Néese macáita náibàaca Sóstenes, áiba judíonái yéewáidacàalu íiwacali. Yá nacapèedáidacani gobernador íipunita. Quéwa matuíbanái meedá Galión íicaca yái namàníirica.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Néeseté Pablo iyamáacatéwa Corinto iyacàlená írícu madécaná èeri mamáalàacata. Néese itàanica náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái icàlidacaténá nalí iináwanáwa yàanápínáwa náicha, yá namàacaca yàacawa matuíbanáita. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave írículé náapicha níái Priscila, Aquila nacái yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Quéchatécáwa nàanàaca Cencrea íidalutalená néré. Yá nayamáidacawa néré maléena èerita. Ipíchawáiseté nawàlùacawa nave írículé àniwa, Pablo idalúaca íiwita íbáináwa imáalàidacáináte imànica áiba íibaidacalési càide iyúwa icàlidáanáté Dios írini, iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ¹⁹ Néeseté nàacawa àniwa manuíri úni yáacubàa àta nàanàacataléca Efeso íidalutalená néré. Yá Pablo yàacawa náicha, níái Priscila, Aquila nacái iwàlùacaténáwa judíonái yéewáidacàalu írículé. Yá itàanica judíonái yáapicha iwacáidáyaquéeyéicawa néré. ²⁰ Yá nasutáca Pablo íicha wawàsi manuísíwata iyamáanápínáwa náapicha quiríta yéewáidacaténá nía, quéwa càmítaté iwàwa iyamáacawa néré. ²¹ Ipíchawáiseté Pablo yàacawa náicha, yá íimaca nalí: “Iwàwacutá nùyaca Jerusalén iyacàlená írícu áiba èeriwa nuicácaténá náapicha mesúnamáita áiba culto namàníiripínáca. Quéwa Dios iwàwacaalí nuèpùacawa néese àniwa, yásí nuèpùacué nupáchiaca pía àniwa”, íimaca yái Pabloc. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave írículé, yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa. Yá yàacawa Efeso iyacàlená íicha. ²² Idécanáami Pablo yàanàaca Cesarea íidalutalená néré, yáté yàacawa cáli íinatabàa Jerusalén iyacàlená néré itàidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Idécanáamité itàidaca nía néré, yáté yàacawa Antioquía iyacàlená néré. ²³ Néese ipáchiaca nía néré achúmáanata, yá yàacatéwa náicha àniwa, yèepunícáténáwa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatabàa, Frigia yàasu cáli íinatabàa nacái. Càité yèepuní ichàiniadaca nawàwa macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Néenialíté áiba judío íipidenéeri Apolos, Alejandría iyacàlená néeséeri yàanàacaté Efeso iyacàlená néré. Yái Apolos yáalíaca icàlidaca Dios itàacái cáalíacáiri iyú, yéewáidacaté nacáiwá cayábéeri iyú tàacáisi iwali profetanái, áibanái nacái itànèericaté Dios inùmalicúise,

íná yéewa yáaliacawa ìwali cayába. ²⁵ Apolos yéewáidacatéwa tàacáisi ìwali icàlidéerica càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná wàyaca. Yá icàlidaca Wáiwacali iináwaná ìwali manuísiwata macáisi iwàwalicuise. Yéewáida wenàiwicanáí amaláwaca Jesús ìwali, éwita yáaliacáanítawa abéerita ìwali yáí Juan el Bautista ibautizáanáté wenàiwica iwènúadéeyéicaté ìiwitáisewa Dios irípiná. ²⁶ Yá Apolos idàbaca icàlidaca macàaluíninátani judíonáí yéewáidacàalu irícu. Quéwa Priscila, Aquila nacáí idécanáamité néemiaca Apolos, yá natécani méetàucuta nàataléwa nacàlidacaténá amaláwaca iríni macáita yáí Wáiwacali iináwanáca. ²⁷ Néese Apolos iwàwacaté yàaca icàlidaca Wáiwacali itàacáí Acaya yàasu cáli néré. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacáí nawàwacaté nayúudàacani yàasu àyapu piná. Yá nabànùaca yáapicha cuyàluta wenàiwicanáí irí yeebáidéeyéica Jesús itàacáí Acaya yàasu cáli néeni, natàidáanápínáni cayábéeri iyú, yáí Apolosca. Yàanàacaté Acaya yàasu cáli néré, yá Apolos iyúudàaca nía manuísiwata, níái Dios imàníyéica irí cayábéeri mawèníri iyú imàcáanápíná neebáidaca Jesús itàacáí. ²⁸ Yáciná Apolos icàlidacani macáisi wenàiwica yàacuése, cachàiníri iyú nacáí imawèniadaca nàasu tàacáisi níái judíoca. Icàlidacaté nalí machacàníri iyúni càinácaalí ímáaná tàacáisi profetanáí itànèericaté Dios inùmaliçuise, yásáidacaténá Mesíascani yáí Jesúsca, judío icuèrinápíná Dios ibànùericaté nalí.

Pablo en Efeso

19 Idècunitàacá Apolos iyaca Corinto iyacàlená irícu, yá Pablo yàacawa ichàbacawa dúlinaméeri cáli néenibàa. Yá yàanàaca Efeso iyacàlená irículé. Néré Pablo yàanàaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi. ² Yá íimaca nalí:

—¿Dios ibànùasicué pirí Espíritu Santo, peebáidacaalítécué? —íimaca yáí Pabloca. Yá náimaca irí:

—Càmíiri. Canácata wéemièricáwa Espíritu Santo iináwaná ìwali yàanàaná —náimaca. ³ Néese Pablo isutáca yéemiawa nía àniwa:

—¿Càirínácaalícué tàacáisi peebáidaté ìwali, nabautizácaténácué píá? —íimaca yáí Pabloca. Néese náimaca irí:

—Weebáidacaté yáí tàacáisi Juan el Bautista yéewáidéericaté iyú wenàiwica wawènúadáanápínáté wáiwitáisewa Dios irípiná —náimaca. ⁴ Pablo íimaca nalí:

—Juan ibautizácaté wenàiwica náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Juan icàlidacaté nalí nacáí iwàwacutáanápínáté neebáidaca áiba itàacáí, yáí yàanèeripínacaté Juan yáamiricubàa, yáí Jesúsca —íimaca yáí Pabloca.

⁵ Idécanáami néemiacani, yá nabautizáca Wáiwacali Jesús íipidená ìwali, neebáidacáiná itàacáí. ⁶ Néese Pablo imàacaca icáapiwa nàwali, yá Espíritu Santo yàanàaca yàacawéeridacaténá nía, yá natàanica áiba tàacáisi iyú, càníri èeri minanáí itàacáí. Nacàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçuise. ⁷ Cawàwanáta doce na-

manùbaca asianáica níái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacáí.

⁸ Néese Pablo iyamáacatéwa nèewi Efeso iyacàlená néré máisiba quéeri. Eeri imanùbaca icàlidaca nalíni judíonáí yéewáidacàalu irícu. Icàlidaca nalíni macàaluínináta, itàaní nacáí náapicha, iwènúadaca náiwitáise náalífacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. ⁹ Quéwa abénaméeyéi judío báawaca néemiaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nawàwa neebáidacani. Natàanica wenàiwicanáí irí báawéeri iyú tàacáisi ìwali, yáí cayábéeri tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Iná Pablo yàacawa náicha, càmita quirínama icàlida nalíni judíonáí yéewáidacàalu irícu. Itécaté nacáí yáapichawa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacáí. Yá nàacawa Tirano yàasu yéewáidacàalu irículé. Yáté Pablo icàlidaca nalí Dios itàacáí èeri imanùbaca. ¹⁰ Pablo icàlidacaté nalíni purcháiba camuí. Ináté yéewa macáita Asia yàasu cáli néeseeyéi néemiaca Wáiwacali iináwaná ìwali. Judíonáí, nía nacáí càníyéica judío néemiata nacáí. ¹¹ Yá Dios imàacaca Pablo ichùniaca manùbéeyéi máiníyéi cáuláicaca.

¹² Abénaméeyéi naliadaca Pablo yàasu panuelo, ibàle yéená nacáí cáuláiquéeyéi ìwali, yá nachùniacawa níái cáuláiquéeyéica. Pablo yúucaca demonio wenàiwicanáí íicha nacáí.

¹³ Quéwa áibanáí judío yàanàacaté ipáchiaca néré náucacaténá demonio wenàiwicanáí íicha. Nawàwacaté náucaca demonio wenàiwica íicha Wáiwacali Jesús íipidená iyú. Yá náimaca demonionáí irí: “Jesús inùmaliçuise wachùuliacuécá piacawa, yáí Jesúsca Pablo icàlidéerica iináwaná ìwali”, náimaca.

¹⁴ Càité siete asianáí judíonáí imànica. Nániri íipidenáté Esceva, abéeri sacerdote íiwacalináca.

¹⁵ Quéwa áiba èeri náalimáidacaté náucaca demonio asiali íicha, yá demonio íimaca nalí: “Núalíaca nuicáca Jesús. Núalía nacáíwa Pablo ìwali. Càmitacué núalía nuicáca píá”, íimaca nalí yáí demonioca.

¹⁶ Yáta yáí asiali demonio idacuèri íiwitáise, ipisíacawa nàwali, níái sietéeyéica imanùbaca asianáica. Yá inúadáidaca nía cachàiníri iyú báawanama macáita, yá inúadáidaca nía canánama cáiwíri iyú, àta nèepùacatalétawa napiacawa capíi irícuise, mabàleta, cacháunéeyéi báawanama. ¹⁷ Néese macáita Efeso iyacàlená minanáí, judíonáí canánama, càníyéi judío nacáí, néemiacaté naináwaná ìwali, níái sietéeyéi asianáica, íná yéewa cáaluca macáita wenàiwica manuísiwata, yá náináidacawa cáimiétaquéeri iyú Wáiwacali Jesús ìwali.

¹⁸ Madécaná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacáí, nabàlùacawa wenàiwicanáí yàacuése, yá nacàlidaca náichawa nabáyawanáwa namàníricaté. ¹⁹ Madécaná nacáí camàliquéeyéi natéca nàasu cuyàlutawa manùbawaca, yá cuyàluta icàlidéerica sapii ìwali, namàlica ìwali nacáí. Yá neemáca nàasu cuyàlutawa macáita Efeso iyacàlená minanáí iicápiná náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa namàlica íichawa. Aibanáí naputàacaté nawèni níái cuyàlutamica, yá nawèni cincuenta mil namanùbaca dracma, yáí

cincuenta mil èeri iwènicatái. ²⁰ Càité manùbéeyéi wenàiwica yéemiaca Wáiwacali itàacái, yá neebáidacani, madécanéeyéi wenàiwicaca.

²¹ Idécanáamité ichàbacawa yái wawàsica, yá Pablo ìináidacatéwa ipáchíanápiná Macedonia yàasu cáli néré, Acaya yàasu cáli néré nacái yàacaténa àniwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Iimacaté nacái idécanáamité ipáchiaa Jerusalén iyacàlená néré, yá nacái iwàwacutápinaté yàacawa Roma iyacàlená néré, ìimaca. ²² Iná yéewa Pablo ibànùacaté pucháiba wenàiwica iyúudéeyéicani nàacaténa ipáchalépiná Macedonia yàasu cáli néré. Níái yàacawéeyéiná náipidená Timoteo, Erasto nacái. Idécunitàacá nèepunicawa nérépiná, yá Pablo iyamáacawa Asia yàasu cáli néré achúma èerita.

El alboroto en Efeso

²³ Néenialité áibanái nadàbaca natàanica báawéeri iyú nàwali níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná abenaméeyéi Efeso iyacàlená mìnanaí báawaca naicáca Dios itàacái, calúaca nacái náináidacawa. ²⁴ Abéeri asiali ìipidenéeri Demetrio báawacaté imànica Efeso mìnanaí ìiwitáise nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Demetriocáiná imàníirite platéeri yéenáiwansi cawèníiri. Imànicaté achúméeri capii platéeri, templo nacáiyéi iicacánawa nasutàcàalu níawawa nàasu cuwáisàatúa íichawa ìipidenéechúa Artemisa. Aibanái imàníiyéi achúmanaméeyéi capii platéeri, càasuca máini ní Demetrio yáapicha. ²⁵ Iná Demetrio iwacáidaca nía, áibanái yáapicha imàníiyéica platéeri wawàsi, yá ìimaca nalí canánama: “Píacué asianáica, píaliacuécawa wàyaca càasuíri iyú iwalíise yái wáibaidacaléca. ²⁶ Pidécuéca piicáca, péemiaca nacái yáara Pablo icàlidéerica yèepunicawa tàacáisi. Itàaníirica wáibaidacalé iwali, níái ídolo cuwáiná yéenáiwana wamàniyéica, Pablo ìimaca càmítasa báisi Diosca nía. Càita Pablo idéca iwènúadaca manùbéeyéi wenàiwica ìiwitáise cuwáiná íicha cháí Efeso iyacàlená irícu, macái Asia yàasu cáli néenibàa nacái. ²⁷ Máiniiri báawaca, cawàwanáta imáalàacawa wáicha yái wáibaidacaléca, càmicáiná quirínama wenàiwica iwèniapiná yái ídoloca wamàniirica. Ua nacái wasutàcàalu iináwaná imáalàapinácawa wáicha, úara manuíchúa temploca wasutàcàalu wíawawa wàasu cuwáisàatúa íicha ìipidenéechúaca Artemisa, wenàiwica iyamáidacaalí nàaca ucàaluíniná, úái macái wenàiwica yèechúaca icàaluíniná, wía wenàiwicanái canánama Asia yàasu cáli ìinatéeyéica iyaca, macái èeri mìnanaí nacái”, ìimaca yái Demetrioca.

²⁸ Néese Demetrio yáapichéeyéi idécanáami néemiaca Pablo iináwaná, yá máini báawaca nawàwa iwalíise. Yá nadàbaca néemianícawa cachàiniiri iyú, néemianícawa mamáalàacata: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso iyacàlená mìnanaíca!” càí néemianícawa mamáalàacata.

²⁹ Yá manùbéeyéi wenàiwica napiacawa néemiaca nasàna àta máiwitáiseataléta madécaná Efeso iyacàlená mìnanaí. Yá náibàaca Gayo, Aristarco nacái,

níái Pablo yàacawéeyéináca, Macedonia yàasu cáli néeseeyéica. Yá napiacawa nawatàidaca nía manuíri nàwacáidacaalu iriculéwa, iyéerica Efeso iyacàlená irícu. ³⁰ Néese Pablo iwàwacaté iwàlùacawa néré icàlidacaténaí manùbéeyéi wenàiwica irí. Quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái càmita nabatàa Pablo iwàlùacawa néré. ³¹ Aibanái nacái, Asia yàasu cáli icuèrinánica, Pablo yàacawéeyéináca nía, nabànùaca tàacáisi Pablo irí isutàcaténá íicha wawàsi manuísíwata ipíchanaté iwàlùacawa néré. ³² Yá nàwacáidacaalu irícu abenaméeyéi néemianícawa nàyaca abéeri wawàsi. Aibanái nacái néemianícawa nàyaca áiba wawàsi nacái máiwitáisecáiná nía canánama meedá. Manùbéeyéi nèewi càmita náalíwawa càinápinácaalí wawàsi iwali nàwacáidáyacacatéwa. ³³ Néese abenaméeyéi judío iyéeyéica néeni náibàaca nawesíaca asiali ìipidenéeri Alejandro, ibàlùacaténa macái wenàiwica yàacuése-mí. Yá áibanái wenàiwica nacàlidacani Alejandro irí. Néese yái Alejandro yúucaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica irí masànacaténa nía, Alejandro iwàwacáinaté icàlidaca judionái iináwaná iwali manùbéeyéi wenàiwica irí náalícaténá canácasa judionái imàníiri ibáyawanáwa. ³⁴ Quéwa idécanacáita manùbéeyéi wenàiwica náalíacawa judiocani, yái Alejandro, yá nadàbaca néemianícawa. Pucháiba hora néemianícawa mamáalàacata macáita namanùbaca iyúwa abéeri isàna iyú. Náimaca: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso iyacàlená mìnanaíca!”, càí náimaca néemianícawa mamáalàacata.

³⁵ Néeseté áiba Efeso iyacàlená mìnanaí icuèriná iwàwaca icàlidaca nalíni. Idécanáami masànaca imànica nía, yá ìimaca nalí: “Píacué Efeso mìnanaíca. Macái èeri mìnanaí náalíacawa wàyacàle Efeso iináwaná, wía icuèyéica cayába templo wasutàcàalu wíawawa wàasu cuwáisàatúa Artemisa íichawa, náalía nacáiwaca wacúaca Artemisa uenáiwanaí, yáara náiméerica iwali yúuwèericasawa chènuníise bàaluité cuwáiná yàasu cáli íicha. ³⁶ Macái èeri mìnanaí náalíacawa báisicani, ína matuíbanáicué pía. Píacué máiwitáise píawa, pimànicáichacué wawàsi máiwitáiseeri iyú. ³⁷ Níacáiná asianáica pitéeyéicuéca aléi, càmita nayéedua wawàsi irícuíse, yáara wasutàcàalu wíawawa Artemisa íicha, càmita nacái natàaní báawéeri iyú ùwali. ³⁸ Yái Demetrioca, áibanái nacái ìibaidéeyéica yáapicha nawàwacaalí nacháawàaca naináwaná iwali jueznái irí, yá iyaca jueznái yéemieripiná natàacái. Macáita náalimá nacháawàayacacawa machàcaníiri iyú yàcalé ìiwanacánái irí. ³⁹ Piwàwacaalícué áiba wawàsi, yá iwàwacutácué pisutáca náicha wawàsi níara yàcalé ìiwanacánáica, nàwacáidáyacapinácaalíwaca, càide iyúwa wacuèrinánái romanonái ichùulianá wamànica.

⁴⁰ Máiniiri báawaca yái pimàniiricuéca cháí. Cawàwanáta romanonái icháawàaca waináwaná iwali, wía Efeso iyacàlená mìnanaíca, náimapiná wamànica úwicái wacuèrinánái romanonái ìipunitawa. Náiwacanánái yéemiacaalí càinácaalícué pimàniiná cháí bàwina, yási nasutá néemiawa núawa cánácué yéewaná pimàni

máiní máiwitáiséeri iyú. Càmita núalimápiná nucàlida-ca naliwani", íimaca yái yàcalé icuèrináca. ⁴¹ Néese yái yàcalé icuèriná idécanáami icàlidaca nalíni, yá ichùuliacaca nèepùacawa. Néese macáita namusúacawa nàwacáidacàalu iricuíséwa, yá nàca náichawáaca, nèepùacawa nacapèe néréwa.

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

20 Idécanáamité imáalàacawa yái Efeso iyacàlená mìnanaí imànínáca máiwitáiséeri iyú, yá Pablo imáidaca yàataléwa níai wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yàalàacaténá nía. Néese idécanáami ichàiniadaca nawàwa, yá yàacawa náicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. ² Pablo ipáchiaca macái yàcalé imanùbaca iyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata. Yá ichàiniadaca nawàwa manuísíwata, yàalàaca nía déecuíri iyú níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese Pablo yàanàaca Grecia yàasu cáli néré. ³ Yá iyamáacawa néré máisiba quéeri. Néese té mawiénica yéénaiwaná iwàlunápinátéwa nave iriculé yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Yá yéemíaca judíonái ináwaná nánáidáanáwa namànínápiná irí báawéeri. Iná iwènúadaca íiwitáiséwa, yá íináidacawa yèepunápinátéwa cáli íinatabàa, ichàbacaténáwa àniwa Macedonia yàasu cáli íinatalé. ⁴ Nàa nacáywa yáapicha áibanái íipidenéeyéi: Sópater, yái Pirro íirica, Berea iyacàlená mìnali; Aristarco nacái, Segundo nacái, níai pucháiba asianáica Tesalónica iyacàlená mìnanaíca; Gayo nacái, Derbe iyacàlená mìnalica; Timoteo nacái; Tíquico nacái, Trófimo nacái, níai pucháiba asianáica Asia yàasu cáli néeseeyéica. ⁵ Níai asianáica nàacatéwa wapíchalépiná, wía Pablo, núa Lucas nacái, nacùacaténá wàanàaca Troas íidalutalená néré. ⁶ Néese idécanáamité ichàbacawa Pascua yàasuná culto, judíonái iyáacaalíté pan camíiri idènia levadura, yáté wàacawa Filipos íidalutalená íicha manuíri úni yáacubàa nave iricu. Néese báinúaca èeri idénáami, mapisáináami àniwa, yá wàanàaca níai wáapichéeyéicawa Troas íidalutalená néré. Yá wayamáacawa néré siete èeri.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Néese té domingo iricu, wàwacáidáyacacawa náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái wawacàcaténá wàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca. Yá Pablo icàlidaca nalí. Iwàwacutápináté Pablo yàacawa náicha mapisáita, iná icàlidaca nalí àta bamuchúamicataléta catá. ⁸ Wàwacáidáyacacatéwa abéeri imàdáná iriculé iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. Nàyaca néré madécaná lámpara ipucuyéicawa nacamalá piná. ⁹ Néese abéeri ùculliiri íipidenéeri Eutico yáawinéeriwa iyaca ventana iricu. Pablo itàanicáiná mamáalàacata, yá cadapùleca báawanama yái ùculliirica. Yá iimáca íichawa yáawinacawa. Néese icaláacawa ventana iricuísé, máisiba pisoíri ichènunica. Yá yéetáacawa. ¹⁰ Pablo iricúacawa ùculliiri yàatalé. Néese Pablo yáawia iicáidaca ùculliirimi irí, yá Pablo yeedácani

yùcutaléwa. Yá íimaca nalí níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái:

—Picácué cáalu pía. Cáucani —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Néese té Pablo yèepùca iwàlùacawa nàwacáidacàalu iriculé chènuniréerica. Yá iwacùaca nalí pan, yái Santa Cenaca, iyáaca iyáacaléwa náapicha nacái, yá Pablo icàlidacaté nalí mamáalàacata, àta amaláacataléta wawicáu. Néese yàacawa náicha. ¹² Néese yái ùculliirica, yèepùacawa yéénanáí yáapichawa, icáucàacáinatéwa, iná yéewa casíimáica nawàwa manuísíwata.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Néese té wàacawa Pablo ipíchalépiná. Wàacawa nave iricu manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléaté Aso íidalutalená néré wáipunitáidacaténá Pablo néré càide iyúwaté iwàwáaná, iwàwacáinaté yàacawa néré cáli íinatabàa. ¹⁴ Wàanàaca Pablo Aso íidalutalená néré, yá iwàlùacawa wàatalé nave iriculé. Yá wàacawa manuíri úni yáacubàa Mitilene íidalutalená néré. ¹⁵ Néese té wàacawa Mitilene íicha. Wàacawa abé èeri manuíri úni yáacubàa. Néese wàacawa mawiénita Quío yàasu iwàwata irí. Néese mapisáita àniwa wàanàaca Samos íidalutalená néré, idécanáamité wayamáidacawa Troguilio íidalutalená néré. Néese mapisáita àniwa wèepùca wàacawa. Yá wàanàaca Mileto íidalutalená néré. ¹⁶ Càité wèepunicawa càmicáinaté Pablo iwàwa idècuníacawa manùba èeri Asia yàasu cáli íinata. Càmitaté nacái iwàwa yàacawa Efeso iyacàlená néré. Néese, iwàwacaté yàanàaca caquialéta Jerusalén iyacàlená néré iwàwacáinaté iicáca náapicha judíonái yàasu culto íipidenéerica Pentecostés.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Idècunitàacá Pablo iyaca Mileto íidalutalená néré, yáté ibànùaca tàacáisi Efeso iyacàlená néré imáidacaténá ancianonái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Efeso iyacàlená mìnanaí. ¹⁸ Idécanáamité ancianonái nàanàaca yàatalé, yá Pablo íimaca nalí: "Píalíacuécawa nuináwaná iwali, càinácaalíté nuyacuéca pèewi èeri imanùbaca nàanàacatáiseté Asia yàasu cáli íinatalé àta siuca nacáide. ¹⁹ Macái èerité nuyaca pèewi íibaidéeri Wáiwacali irípiná. Càmitaté cachàini nuicáca núawawa. Máiní achúmacaté nuwàwa nàwali níara camíiyéicaté yeebáida Wáiwacali itàacái. Nùuwichàacaté nacáywa cáiwíiri iyú judíonái nawàwacáinaté imànica nulí báawéeri. ²⁰ Ewitaté nùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta càmitaté numáisanía píichacué tàacáisi iyúudèeripínacuécaté pía, ibatàa abéeri tàacáispínáta idècunitàacá nucàlidacuéca piríni nàwacáidacàalu néré, nacapèe iricu nacái. ²¹ Nùalàacaté níara judíoca, camíiyéi judío nacái. Núumacaté nalí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáiséwa Dios irípiná neebáidáanápiná nacái Wáiwacali Jesús itàacái. ²² Iná siucade nùacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Espíritu Santo idéca ichùuliacaca nùanápináwa néré, càmita quéwa núalíwawa càinápinácaalí namànica nulí néré. ²³ Núalífacáitawa abéeri

wawàsi. Yàcalé imanùbaca Espíritu Santo icàlidaca nulíni náucáanápíná núa presoíyéi ibànaliculé, nuuwichàanápíná nacáíwa madécaná yàawíría.
²⁴ Quéwa càmita nuicá nucáucawa iyúwa máiníiri cawènica nulí. Abéerita nuwàwacáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa casíimáiri iyú, yá nuíbaidacalécawa Wáiwacali Jesús ichùulièrica numànica, nucàlidáanápíná tàacáisi wenàiwicanáí irí, yá cayábéeri tàacáisi íiméerica cáinináca Dios iicáca wenàiwica.

²⁵ “Siúcade núalíacawa báisiiri iyú càmitacué piicá núa quirínama, piacué nucàlidéeyéicaté irí yáí tàacáisca icàlidéerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²⁶ Iná siúcade nuwàwacué nucàlidaca piríni, canáca nubáyawanácué piwalíse, péetácaalícuéwa pibáyawaná yáapichawa, nùalàacáinátécué pía.
²⁷ Nucàlidacatécué pirí macáí tàacáisi Dios iwàwéerícuéca píalíacawa iwali; càmitacué nubàa píícha tàacáisi, ibatàa abéeripínáta, càmitacué nubàa pííchani. ²⁸ Iná piicácué pííchawa cayába, picùacué pííwítáisewa báawéeri íícha. Picùacué nacáí macáita níara yeebáidéeyéica Jesús itàacáí iwacáidáyaquéeyéicawa piyacàle nérécué, yácaíná Espíritu Santo imàacacawa picùaca Dios yàasu wenàiwica Dios iwènièyécáté Iri íiraná iyúwa. ²⁹ Núalíaca nacáíwa nùacanáamiwa pííchacué, yásí áibanáí nàanàaca píatalécué iwàwéeyéica iwènúadacuéca pííwítáise Wáiwacali ííchawa càide iyúwa caluyéíi cuwèesi lobo namáalàidacaalí ovejanáí. ³⁰ Abénaméeyéi péenácué, áiba èeríwa néewáidaca wenàiwicanáí nachíwa báawéeri iyúwa, nachíwáidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacáí nàacaténáwa cachíwéeyéi yáapícha. ³¹ Iná piicácué pííchawa cayába. Piwàwalícué cayába nùalàacatécué pía máisiba camuí èeríapi, táiyápi nacáí. Nùalàacatécué pía macáita manuísíwata, nuícháanícaté nacáí píwalícué.

³² “Siúcade nuénánáí numàacacué Dios icùaca pía, péewáidáanápínácué nacáíwa tàacáisi iwali, yáí nucàlidéericatécué pirí íiméerica cáinináca Dios iicáca èeri mìnánáí. Dios itàacáí yáalimácué ichàiniadaca pííwítáise Dios iwali, yáalimácué nacáí imàacaca píalíacawa cayába iwali yáí cawènírica Dios yèeripínácuéca piríwa áiba èeríwa, náapícha macáita yàasu wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ³³ Càmitaté nuwàwa nùasupínáwa áibanáí yàasu plata, nabàle nacáí. ³⁴ Píalíacuécawa nuíbaidacaté cachàiníiri iyú nucáapi iyúwa nuwèniacaténáté càinácaalí wawàsi wamáapuèricaté, núa nacáí, núapíchéeyéi nacáí.
³⁵ Nucàlidacatécué pirí càiripínáta iwàwacutáanácué wáibaidaca, wayúudàacué nacáí catúulécaneeyéi wenàiwica. Piwàwalícué Wáiwacali Jesús itàacáí. Yá íimacaté walí: ‘Casíimáí cachàini wía wàacaalí áibanáí irí yáí namáapuèrica, íícha yáí nàanáca walí cawèníiri’, càitè íimaca yáí Wáiwacalíca”, íimaca yáí Pabloca.

³⁶ Idécanáami Pablo icàlidaca nalíni, yá íbàlúacawa yùulúi ipùata iyúwa. Yá isutáca Dios íícha náapícha.

³⁷ Néese macáita náicháaníca achúmaca nawàwa Pablo yàacáinátéwa náícha. Yá asianáí nàanalícuca

Pablo nasùsùa nacáí inàni iwali, càide iyúwa judío ííwítáise iyáaná, namàacacaalí yèepùacawa náícha wenàiwica cáininéeri naicáca. ³⁸ Yá máiní achúmaca nawàwa Pablo íimacáináté nalí càmiínápínáté yèepùacawa iicáca nía quirínama. Néese nàaca nàacawéeridaca Pablo àta nàanàacataléta nave néré.

Viaje de Pablo a Jerusalén

21 Wàacanáamitéwa náícha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacáí, yá wawàlúacawa nave irículé.

Néese wàacawa manuíri úni yáacubàa machacànita Cos yàasu iwàwata nérépiná. Néese mapísáita àniwa wàacawa Rodas yàasu iwàwata néré. Néese wàacawa Pátara íidalutalená néré. ² Néese idècunitàacá wàyaca Pátara íidalutalená néré, yáté wàanàaca nave yèerí-cawa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Yá wawàlúacawa irículé. Yá wàacawa náapícha. ³ Wàacawa manuíri úni yáacubàa, yá waicáca Chipre yàasu iwàwata. Yá wàacatéwa yéewápuwáise íícha àta wàanàacalétaté Siria yàasu cáli néré. Yá wawàlúacatéwa Tiro íidalutalená néré iwàwacutácaínáté nave imàacaca yàasusi néré. ⁴ Néese Tiro iyacàlená néré wacutáca áibanáí yeebáidéeyéica Jesús itàacáí, yá wayamáacawa náapícha néré siete èeri. Espíritu Santo icàlidacaté nalí Pablo yùuwichàanápínátéwa Jerusalén iyacàlená néré, íná nasutáca Pablo íícha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa néré. ⁵ Quéwa idécanáami wayamáacawa néré siete èeri, yáté wàacawa náícha. Macáí níai yeebáidéeyéica Jesús itàacáí, nàacawéetúanáí nacáí, néenibe nacáí, nàacawéeridacaté wía yàcalé íícha. Néese wabàlúacawa wàulúi ipùata iyúwa càina íinatalé wasutácaténá wíawawa Dios íícha néré. ⁶ Néese wacàlidacaté nalí wàanápínáwa náícha. Yá wawàlúacawa nave irículé. Nèepùacawa nacáí nacapèe néréwa.

⁷ Yá wàacatéwa Tiro íidalutalená íícha manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Tolemaida íidalutalená néré. Yáté wadéca wamáalàidaca wèepuniínáwa manuíri úni yáacubàa. Wàanàacaté Tolemaida iyacàlená néré, yá watàidaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacáí. Yá wayamáacawa náapícha abé èeri.

⁸ Néeseté mapísáita àniwa Pablo, wía nacáí yèepuniíyéicawa yáapícha, wàacawa náícha cáli íinatabàa. Néese wàanàaca Cesarea iyacàlená néré. Yá wawàlúacawa Felipe icapèe irículé, yáí icàlidéerica Wáiwacali itàacáí áibanáí irí. Yáí Felipe abéeri néená níai sietéeyéica imanùbaca diáconoca, iyúudéeyéicaté apóstolnái quéecháwanáimi Jerusalén iyacàlená irícu. Yá wayamáacawa Felipe yáapícha. ⁹ Yáí Felipe idèniacaté báiúnaca yéenibe inanáíwa maníríyéi. Níai inanáica, profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse.

¹⁰ Wayamáacatéwa néré máisibáwanáí èerita, yá áiba profeta yàanàaca néré, Judea yàasu cáli néeséeri íipi-denéeri Agabo, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse.

¹¹ Idécanáami Agabo yàanàaca wàatalé, yá yeedáca Pablo yàasu cinturón. Néese yáí profeta Agabo idacùaca yàabàliwa, icáapi nacáíwa Pablo yàasu cinturón iyú. Yá Agabo íimaca walí:

—Espíritu Santo íimaca: Níara judío Jerusalén iyacàlená minanáica idacùapiná yái cinturón íiwacalica presocaténá namànicani, namàacacaténá camíiyéi judío yuuwichàidacani —íimaca yái profetaca.

¹² Wéemiácáináni, níái nacái Cesarea iyacàlená minanáica, iná wasutáca Pablo íicha wawàsi manuíwata ipíchaná yàacawa Jerusalén iyacàlená néré. ¹³ Néese Pablo íimaca walí:

—¿Cánacué pícháani? ¿Cánacué piwàwa cáaluca pimànica núa? Nudéca nuínáidacawa numàacáanápíná nadacùaca núa, nanúacaténá nacái núa Jerusalén iyacàlená néré Wáiwacali Jesús iwálíise, Dios iwàwacaalí còi namànica —íimaca yái Pabloca.

¹⁴ Yá càmita wáalimá wawènúadaca Pablo íiwitáise, iná masànaca wía. Wáimacáita walíwáaca:

—Wasutácué írí Wáiwacali íichawa imànínápiná írí càide iyúwa Dios iwàwáaná —wáimaca.

¹⁵ Néese wachùniaca wàasuwa wàacaténáwa. Yá wàacawa Jerusalén iyacàlená néré. ¹⁶ Nàa nacáíwa wáapicha abenaméeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái Cesarea iyacàlená néeseeyéi. Wàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré, yá natéca wía Mnasón icapèe néré, abéeri asiali béeríina yeebáidéericaté Jesús itàacái madécaná camuí. Yá wayamáacawa yáapicha néré.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Idécanáamité wàanàaca Jerusalén iyacàlená néré, néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàidaca wía casíimáiri iyú. ¹⁸ Néese mapisáita àniwa Pablo yàacawa wáapicha wapáchiacaténá Santiago. Nàyaca nacái néré macáita ancianonái, icuèyéica Jerusalén iyacàlená minanáí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹⁹ Yá Pablo itàidaca nía. Néese icàlidaca nalíni éeréeri iyú macáita yái Dios imàníiricaté camíiyéi judío yèewi Pablo icàlidacaalíté nalí Wáiwacali itàacái. ²⁰ Níái ancianoca idécanáami néemiàcani, yá nàaca Dios írí cayábéeri. Néese náimaca Pablo írí:

—Uwé, wéenasàiri, péemia cayábani, píalíacawa madécaná mil namanùbaca judíonái neebáidaca Jesús itàacái. Yá macáita náimaca mamáalàacata iwàwacutáanása wía judíoca wamànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi imànica, éwita weebáidacaánita Jesús itàacái. ²¹ Níái judíoca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nadéca néemiaca áibanái cachiwéeyéi icàlidaca piináwaná iwali péewáidacasa macái judíonái iyéeyéica áiba cáli nayamáidáanápíná namànica càide iyúwa profeta Moisés ichùulianáté. Náimaca píalàacasa judíonái ipíchaná namànica circuncisión néenibe asianái íríwa, ipíchaná nacái namànica càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, náimaca. ²² ¿Càinásica wamàni? Báisíta néemiàpiná piináwaná iwali pianàaná aléi Jerusalén iyacàlená iriculé. ²³ Cawàwanáta cayábaca pimànicaalí càide iyúwa wàalàaná pía. Nàyaca wèewi cháí báinúaca asianái iwàwacutéeyéica ílbaidaca Dios írípíná càide iyúwaté nacàlidáaná írí. ²⁴ Pité nía píapichawa pimànicaténá náapicha culto càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, masacàanápínacué judíonái iicáca pía, piwàlúanápínacuéwa templo iriculé. Piwènia

nacái nalípiná pirái nawàwacutéerica namàacaca ofrenda iyú sacrificio piná templo néré. Yásí náalimá nadalúaca náiwita ibáináwa, náasáidacaténá nadéca namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios írípíná. Càita macái judíonái náalíapínacawa camíinápíná báisíiri yái néemièricaté piináwaná iwali pimànicáiná machacàníiri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wamànica, wía judíoca. ²⁵ Quéwa watànàacaté cuyàluta camíiyéi judío írí yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacaténáwa càmita iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wamànica wía judíoca. Abéerita iwàwacutá càmita nayáa iinási áibanái imàaquéerica ídolo írí iyúwa sacrificio, yái cuwáináí yéenáiwánaca. Iwàwacutá nacái càmita nayáa írái. Iwàwacutá nacái càmita nayáa iinási camíirica íiraná imusúawa íicha. Iwàwacutá nacái càmita naimá áiba wenàiwica yáapicha camíichúaca náinusiwa, camíirica nacái nanirisíwa —íimaca yái Santiagoca.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Néeseté mapisáita àniwa Pablo itéca níái báinúaca asianáica. Imànica náapicha culto nacáiri, nàapida náichawa nacái càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná masacàanápíná judíonái iicáca nía. Néese iwàlùacawa templo iriculé icàlidacaténá sacerdotenái írí cainá èeri iricucaalípináté namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios írípíná, natécatáipínacaté nàasu ofrenda namàacacaténá Dios íríni sacrificio piná.

²⁷ Iwàwacutácaté nacùaca siete èeri. Batéwacaalíté namáalàacawa níái sieteca èeri, namàacacatáipínáté pirái ofrenda iyú, yá Pablo iyaca templo iricu. Abenaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeseeyéi naicáca Pablo templo iricu. Yá natàaníca báawéeri iyú Pablo iwali báawacaténá namànica áibanái wenàiwica íiwitáise calúanápíná naicáca Pablo, níái wenàiwica iyéeyéica templo iricu. ²⁸ Càité judíonái néemíanicawa wenàiwicanái írí: “Ípíacué israelitaca, piyúudàacué wía! Yái asialiquéi yèepuniíriwa macái cáliita, yéewáida yèepunícawa macái wenàiwica báawacaténá naicáca wía, wía judíoca. Yéewáidaca nía nacái náináidacaténáwa báawéeri iyú Dios itàacái iwali, profeta Moisés itànèericaté. Yéewáidaca nacái báawáanápíná naicáca templo. Idéca nacái itéca camíiyéi judío aléi templo iriculé casacàacaténá imànica templo Dios íicha, yái Dios yàasu templo masaquèerica”, náimaca Pablo iwali.

²⁹ Càité nacháawàaca Pablo iináwaná iwali, naicácináté Pablo Jerusalén iyacàlená iricu, Trófimo yáapicha, Efeso iyacàlená minali, camíirica judío. Iná nayúunáidaca Pablo itécaté yáapichawa Trófimo templo iriculé.

³⁰ Iná madécaná wenàiwica nàanàaca napiacawa, néemíanicawa, máiwitáiseeri iyú, níái Jerusalén iyacàlená minanáí manùbéeyéica. Yá náibàaca Pablo nawatàidacani templo iricuise. Idécanacáita namusúadacani, yá áibanái nabàliaca íicha templo inúma imanùbaca. ³¹ Idécunitàacá nanúacani, yá romanonái

yàasu úwi íiwacaliná yéemiaca naináwaná namànica maíwitàiséeri iyú, níái Jerusalén iyacàlená minaná macáita. ³² Yá ráunamáita itéca yàasu úwináwa, náiwacanánái yáapichawa, yá nalicúa napiacawa wenàiwicanái yèewiré. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, naicácanacáita úwi íiwacaliná, yàasu úwinái yáapichawa, yá nayamáidaca nanúadáidaca Pablo. ³³ Néese úwi íiwacaliná yàacawa nàatalé, yá íbàaca Pablo. Yá ichùuliaca úwinái nadacúaca Pablo pucháiba cadena iyú. Néese úwi íiwacaliná isutáca yéemiawa nía cawinácaalíni, càinacaalí báawéeri nacái imànica yái Pabloca. ³⁴ Quéwa níái wenàiwicaca abénaméeyéi néemíanicawacawa nacàlidaca abéeri wawàsi. Aibanái yéemíanicawacawa nacàlidaca nàasu wawàsita nacáwa áibalé áiba íicha. Yái úwi íiwacaliná camita asái yéemiacani, namànicáiná madécaná nasánawa. Yá ichùuliaca yàasu úwináwa natéanápíná Pablo nacapèe iriculéwa. ³⁵ Nàanàaca escalera néré, úwinái icapèe yàasu yàawa iriculé, yá iwàwacutáca úwinái iwáacutáidaca Pablo nacúacaténá náichani, níái manùbéeyéi caluéyéi wenàiwicaca, iwàwéeyéica inúacani. ³⁶ Nàacáináwa Pablo yáamiwáise néemíanicawacawa mamáalàacata: “¡Pinúacuéni!” náimaca néemíanicawacawa.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Batéwa úwinái iwàlùadaca Pablo nacapèe iriculéwa, quéwa Pablo itàanica griego itàacái iyú úwi íiwacaliná irí. Pablo íimaca irí:

—¿Càmitasica pimàaca nutàanica píapicha abéeri wawàsi? —íimaca yái Pabloca. Néese úwi íiwacaliná íimaca Pablo irí:

—Càmita nualía pialía pitàanica griego itàacái iyú.

³⁸ Nuyúunáidacáita píaca Egipto yàasu cáli néeséeri, yái itéericaté báinúaca mil namanùbaca asianái inuéyéica wenàiwica manacúali yùuculé càinawàiri imànicaténá úwi romanonái yàasu gobierno íipunita —íimaca. ³⁹ Néese Pablo íimaca irí:

—Judíocata núa. Numusúacatéwa Tarso iyacàlená irícu, yái yàcalé máiniiri cachàinica Cilicia yàasu cáli íinatéerica iyaca. Pimàni nulí cayábéeri, pimàaca nucàlidaca nalíni, níái wenàiwicaca —íimaca yái Pabloca.

⁴⁰ Néese úwi íiwacaliná imàacaca Pablo itàanica. Iná Pablo ibàlùacawa escalera íinata. Yá yúucaca icáapiwa nalí, masànacaténá nía, níái manùbéeyéi judíoca. Néese idéca masànaca nía, yá icàlidaca nalíni natàacái iyú, hebreo iyú.

22 Pablo íimacaté nalí: “Péemiacué, nuénánái, siúcade nucàlidacué pírí nuináwanáwa”, íimaca nalí yái Pabloca.

² Idécanacáita néemiaca itàanica natàacái iyú, hebreo iyú, yá masànata cachàiniwanái nabàlùacawa néemiaca irí. ³ Íimaca nalí àniwa yái Pabloca: “Judíoca nuaquéi. Numusúacatéwa Tarso iyacàlená irícu, Cilicia yàasu cáli íinata. Quéwa nudàwinàacatéwa cháí Jerusalén iyacàlená néeni. Gamaliel yéewáidacaté núa. Nuéwáidacatéwa macái tàacáisi iwali Dios ichùulieri-caté iyú wàawirináimi. Máini nuwàwaca numànica iyúwa Dios iwàwáaná càide iyúwa píacué siúcade.

⁴ Bàaluité numànica ùwicái náipunita, níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nubànùacaté nía yéewacaténá úwinái inúaca nía. Nudacúacaté nía, asianái, inaná nacái yéewacaténá úwinái itéca nía presoíyéi ibànaliculé. ⁵ Sacerdote íiwacaliná, nía nacái Jerusalén iyacàlená íiwacanánái macáita náalimá nacàlidaca nuináwaná iwali nuedácaté náicha cuyàluta judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái irípiná, iyéeyéicaté Damasco iyacàlená irícu. Nùacatéwa néré nuibàacaténá nía presoíri iyú nutécaténá nía Jerusalén iyacàlená nérépiná nàuwichàacaténátéwa, níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái”, íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta su conversión

⁶ Pablo íimaca nalí àniwa: “Nùacatéwa àyapulicubàa Damasco iyacàlená nérépiná, yá machacànicaalíté èeri nùyaca mawiénita Damasco irí, yáta camalási chènuníiséeri icànaca núa cachàiniiri iyú. ⁷ Inaté núuwàacawa nuliacawa nucalùniwa cáli íinatalé. Néese nuémíaca tàacáisi chènuníise. Yá íimaca nulí: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?’, íimaca nulí. ⁸ Néese nusutáca nuémíawani: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca irí. Yá tàacáisi íimaca nulí: ‘Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica nuaquéi, yái piùwidéerica pimànica’, íimaca nulí. ⁹ Aibanái núapichéeyéica naicáca camalási, iná cáaluca nía. Càmita quéwa neebá tàacáisi itàaniirica núapicha. ¹⁰ Néese núumaca irí: ‘Nuíwacali, ¿càiná iwàwacutá numànica?’, núumaca irí. Yá Wáiwacali íimaca nulí: ‘Pimichàawa, píanáwa Damasco iyacàlená iriculé; néréerica nacàlidaca píriwani macáita iwàwacutéeripiná pimànica’, íimaca nulí. ¹¹ Yái camalásica matuicaté imànica núa, iná núapichéeyéica natéca núa nucáapi iwaliwa, yá wàanàacaté Damasco iyacàlená iriculé.

¹² “Iyacaté néré áiba asiali íipidenéeri Ananías. Níara judíoca iyéeyéica Damasco iyacàlená irícu, natàanicaté cáimiétaquéeri iyú Ananías iwali, cáalíacáiri iyúcáiná yeebáidaca Dios itàacái, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. ¹³ Yá Ananías yàanàacaté nùatalé iicácaténá núa. Yàanàacaté itàidaca núa cayábéeri iyú. Yá íimaca nulí: ‘Nuénàsáiri Saulo, catuíca píawa’, íimaca nulí. Yáta catuíca núa. Yáté nualimá nuicàcani, yái Ananíasca. ¹⁴ Néese íimaca nulí: ‘Yái Diosca, wàawirináimi yeebáidéericaté itàacái, idéca yeedáca pía píalíacaténáwa càinácaalí iwàwáaná pimànica. Idéca imàacaca piicáca Jesús, yái mabáyawanéerica. Idéca imàaca nacái péemiaca Jesús itàanica píapicha. ¹⁵ Iná picàlida macáita èeri minaná iríwani, yái piiquéerica, yái péemierica nacái. ¹⁶ Siúcade picá pidècuniawa. Pimichàawa, pibautizáanáwa, pisutá píawawa Wáiwacali íicha imàacáanápiná iwàwawa píbáyawaná íicha’, càité Ananías íimaca nulí”, íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ Néeseté Pablo íimaca nalí àniwa: “Nuèpùacanámítéwa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá nùacatéwa

templo iriculé nusutácaténá núawawa Dios ícha.
¹⁸ Idècunitàacá nusutáca Dios ícha, yá nuicáca Wáiwacali yéenáwanási nacáiri iricuise. Yá íimaca nulí: 'Pèepùawa Jerusalén iyacàlená ícha caqualéta, càmicáiná neebáidapiná piríwani, yái picàlidéerica nunùmalicuise', íimaca yái Wáiwacalica. ¹⁹ Néese núumaca irí: 'Nuíwacali, náaliacawa nuináwaná iwali nùanátéwa néewáidacàalu imanùbaca iriculé, yáté nuibàaca nutéwa wenàiwica presoíyéi ibànaliculé, níai yeebáidéeyéica pitàacái. Nuchùuliacaté nacái úwinái icapèedáidaca nía. ²⁰ Nanúacaalíté Esteban íba iyú, yái icàlidéericaté tàacáisi pinùmalicuise, yá nubàlùacatéwa néeni abédanamata nacái nuíwitáise náapicha, nucúacaté nacái nàasu ruana nacáiri, níara inuéyéicaté Esteban', càité núumaca Wáiwacali irí. ²¹ Quéwa Wáiwacali íimaca nulí: 'Piawa, nubànucáiná piacawa déeculé picàlidacaténá nacái nuináwaná iwali càmfíiyéi judío irí', càité íimaca nulí yái Wáiwacalica", íimaca yái Pabloca.

Pablo en manos del comandante

²² Néemiacanacáita yái Pablo icàlidéerica càmfíiyéi judío iwali, yá càmita quirínama judíonái yéemíaca Pablo iríni. Néese nadàbaca néemíanicawa cachàiniíri iyú Pablo iwali. Náimaca néemíanicawa: "Pínuacuéni, yái asialica! ¡Cayábéerica yéetácawéi!" náimaca néemíanicawa. ²³ Idècunitàacá néemíanicawa, yá nacusúa nàasu ruana nacáiriwa, náucaca nacái cáli ichùmalé chènuniré, máinicáiná calúaca nía. ²⁴ Iná úwi íiwacalíná ichùuliacá úwinái itéca Pablo nacapèe iriculéwa. Yá ichùuliacá nacapèedáidaca Pablo cabèesi iyú, icàlidacaténá nalí iináwanáwa, báisiíri iyúta, náaliacaténáwa cáná yéewa wenàiwicanái néemíanicawa Pablo iwali. Uwi íiwacalíná càmitaté yáaliawa càmicáiná yéemíaca hebrea itàacái, yái tàacáisi Pablo icàlidéericaté iyúni wenàiwicanái irí. ²⁵ Quéwa, idècanáami úwinái nadacùaca náichawa Pablo nacapèedáidacaténáni, yá Pablo íimaca áiba capitán irí ibàluèricawa néeni. Pablo íimaca capitán irí: —Báawéeriquéi picapèedáidáanacuéca núa, romanosàiricáiná núa, càmfíiricáwaca juez yéemíaca icàlidáaná iináwanáwa —íimaca yái Pabloca. ²⁶ Iná capitán yàacawa úwi íiwacalíná yàatalé. Íimaca irí: —Cayába, picá pimàni irí báawéeri, yái asialica. Romanosàiriquéi —íimaca.

²⁷ Néese, úwi íiwacalíná yàacawa Pablo yàatalé, isutácaténá yéemiawa Pablo. Yá íimaca Pablo irí:

—¿Báisi romanosàirica pía? —íimaca. Néese Pablo íimaca irí:

—Báisi, núaquéi —íimaca yái Pabloca. ²⁸ Néese úwi íiwacalíná íimaca Pablo irí àniwa:

—Iwàwacutácaté nupáyaidaca madécaná plata iyú, namàacacaténaté romanosàirica núa —íimaca. Quéwa Pablo íimaca irí:

—Emperador imànicaté cayábéeri nusèenáimi judíonái irí, imàacaté romanonáica nía. Càicata romanonái líricata núaquéi, íná yéewa romanosàirisiwacata núa —íimaca yái Pabloca.

²⁹ Níai úwinái idacuèyéicaté Pablo nacapèedáidacaténáni, néemiacáiná iináwaná romanosàiricani, yá nèepùacasíwa Pablo ícha. Yá nacái cáaluca úwi íiwacalíná, ichùuliacáináaté úwinái idacùacani, yái Pabloca, romanosàirica.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Néese mapisáináami àniwa, úwi íiwacalíná iwàwacaté yéemíaca machacàníri iyú iwali cáná yéewa judíonái icháawàaca Pablo iináwaná iwali. Yá iwàsàaca cadena Pablo ícha. Néese ichùuliacá nàwacáidáyacacawa macái sacerdote íiwacanánái, Junta Suprema nacái, níai judío icuèrinánái béeyéica. Néese itéca Pablo nàatalé, yá imàacaca Pablo ibàlùacawa nàacuèsemi.

23 Néeseté Pablo iicáidaca machacàníri iyú nalí níai Junta Supremaca. Yá íimaca nalí:

—Píacué nuénánái, Dios yáaliacawa nudéca nùyaca machacàníri iyú Dios iicá sùmàicaalíté núa àta siuca nacáide —íimaca yái Pabloca.

² Néeseté Ananías yái sacerdote íiwacalíná ichùuliacá áiba ibàluèriwa mawiénita Pablo irí icapèedáanápíná Pablo inuma. ³ Néese Pablo íimaca irí:

—Dios yùuwichàidapiná piawa, pía pucháibéeri íiwitáiseca! Báisiçalí piawinawa néré péemíacaténá nuináwaná iwali càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá, néese, ¿cáná pichùulia namànica, yái nacapèedáanáca núa? —íimaca yái Pabloca. ⁴ Néese níai iyéeyéica néré náimaca Pablo irí:

—Píca picuísá píichawa Dios yàasu sacerdote íiwacalíná! —náimaca. ⁵ Néese Pablo íimaca àniwa:

—Píacué nuénánáica, càmitaté núaliawa sacerdote íiwacalínacani, núaliacáináwa Dios itàacái íimaca: 'Píacué pitàaní báawéeri iyú picuèriná iwaliwa', íimaca yái Dios itàacáica.

⁶ Néese Pablo yáaliaca iicáca nía, níai Juntaca. Yáaliacawa saduceonái yéenáca abénaméeyéi nèewi, fariseonái yéenáca áibanái nèewi. Iná Pablo íimaca nalí cachàiniíri iyú:

—Píacué nuénánáica, fariseoca núaquéi. Fariseonáicaté nacái nùawirináimica. Nùyaca cháí presoíri iyú áibanáicáiná icháawàaca nuináwaná iwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa wenàiwica áiba èeriwa —íimaca yái Pabloca.

⁷ Néese idècanacáita icàlidaca nalíni, yá níai fariseoca, saduceonái nacái nadàbaca néemíanicawa nalíwáaca ùuléeri tàacáisi iyú. ⁸ Níacáiná saduceoca náimaca càmitasa yéetéeyéimiwa nacàucàpináwa, canása nacái ángelnái, canása nacái wenàiwica iwàwa cáuri. Quéwa fariseonái neebáidaca macáita. ⁹ Yá macáita néemíanicawa nalíwáaca lúasi iyú. Néese abénaméeyéi fariseo yéewáidéeyéi wenàiwica templo iricu namichàacawa, yá náimaca:

—Yái asiali càmita imàni báawéeri. Cawàwanáta ángel idéca itàanica yáapicha, càmicaalí nacái cawàwanáta wenàiwica iwàwa cáuri idéca icàlidaca irí tàacáisi —náimaca.

¹⁰ Néese, nadàbaca napéliayacacawa, yá icalùadacawa yái úwi íiwacalináca íináidacawa namàdáidáanápíná náichawáaca yèewi yái Pabloca. Iná úwi íiwacaliná ichùuliaca yàasu úwináíwa nawasàanápíná Pablo judíonái íícha cachàiniiri iyú. Yá úwinái itéca Pablo úwinái icapèe néré.

¹¹ Néeseté táiyápi Wáiwacali imàacaca yáawawa Pablo iicácani. Yá íimaca Pablo irí: “Picá cáalu pía, iwàwacutácáiná picàlidaca nuináwaná iwali wenàiwicanái irí Roma iyacàlená iricu, càide iyúwa picàlidáanácáwa nalíni cháí Jerusalén iyacàlená iricu”, íimaca yái Wáiwacalica.

Planes para matar a Pablo

¹² Mapisáita àniwa abénaméeyéi judío abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nanúanápíná Pablo. Néese náimaca nalíwáaca Dios íipidená iwali camíinápínaté nayáa nayáacaléwa, ibatàa únipíná nàira àta nanúacataléta Pablo. Náimaca Dios inúanápínaté nía càmicaalí namàni càide iyúwa náimáanáté, náimacáinása càì Dios íipidená iwali, náimaca. ¹³ Càité náimaca cuarenta ichàbaníise asianáica. ¹⁴ Iná nàacawa sacerdote íiwacanánái yàatalé, yàcalé íiwacanánái néré nacái. Yá náimaca:

—Wadéca wamànica wawàsi wáapichawáaca Dios íipidená iwali, Dios inúanápíná wía wayáacaalí wayáacaléwa ipíchawáise wanúaca Pablo. ¹⁵ Iná píacué, nía nacái Junta Suprema, pisutácué úwi íiwacaliná íícha wawàsi yeedáanápíná pìatalé Pablo táwicha. Píimacué úwi íiwacaliná irí piwàwáanácúé péemiaca Pablo iináwaná iwali quiríta cayábéeri iyú. Yásí wacùacani wanúacaténáni ipíchawáise yàanàaca pìatalécúé —náimaca.

¹⁶ Quéwa Pablo yéenasàatúa iiri yéemiácaté nawàwáanáté nanúaca Pablo. Yá yàacawa úwinái icapèe néré icàlidacaténá Pablo iríni. ¹⁷ Néese Pablo imáidaca capitán. Yá Pablo íimaca capitán irí:

—Pité yái ùuculiirica píiwacali yàataléwa, yáara úwi íiwacalináca, iwàwacutácáiná ùuculiiri icàlidaca irí wawàsi —íimaca yái Pabloca.

¹⁸ Yá capitán itéca ùuculiiri úwi íiwacaliná yàatalé. Yá íimaca úwi íiwacaliná irí:

—Yái Pablo presoírca idéca imáidaca núa. Yá isutáca nuícha wawàsi nutéenápíná pìatalé yái ùuculiirica. Iwàwacutásaca icàlidaca píri wawàsi —íimaca.

¹⁹ Néese úwi íiwacaliná itéca ùuculiiri icáapi iwaliwa, yá itécani méetàucuta áibanái íícha. Yá íimaca ùuculiiri irí:

—¿Càinásica piwàwa picàlidaca nulí? —íimaca.

²⁰ Néese ùuculiiri íimaca irí:

—Abénaméeyéi judío nadéca abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nasutáanápíná pícha wawàsi pitéenápíná Pablo táwicha Junta Suprema yàatalé nawàwacáinása néemiaca Pablo iináwaná iwali cayábéeri iyú. ²¹ Picánica quéwa peebá, nadèniacáiná cuarenta ichàbaníise asianáica icuèyéi ibàacanéeri iyú nanúacaténáni. Yá nadéca namànica wawàsi náapichawáaca Dios íipidená iwali, Dios inúanápínása

nía, nayáacaalí nayáacaléwa ipíchawáise nanúaca Pablo. Siùcade nadéca nachùnìaca macáita. Abéta iwàwacutá nasutá píícha wawàsi —íimaca.

²² Néese úwi íiwacaliná imàacaca ùuculiiri yàacawa íícha. Ichùuliaca ùuculiiri camíinápíná icàlida áibanái iríni.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Néeseté úwi íiwacaliná imáidaca pucháiba yàasu capitánwa. Yá ichùuliaca nàwacáidáanápíná doscientos namanùbaca úwi, yèeyéiwa yàabàli iyúwa, setenta namanùbaca úwi nacái yèeyéiwa caballo íinata, áiba doscientos namanùbaca úwi itéeyéica yàasu ùlibà-nawa. Ichùuliaca namusúacawa Jerusalén iyacàlená íícha nàacaténáwa Cesarea iyacàlená nérépiná a las nuevecatái catá. ²⁴ Ichùulìaca nacái nachùnìanápíná caballonái yéewacaténá Pablo yàacawa caballo íinata. Ichùuliaca macáita nacùanápíná cayábani yái Pabloca, natéenápínáni gobernador Félix yàatalé. ²⁵ Yá ibànùaca náapicha cuyàluta. Yá cuyàluta íimaca:

²⁶ “Núa, Claudio Lisias, nuwàwalica pía manuísíwata, pía máiniiri cáimiétacanáca Félix gobernador. ²⁷ Níái judíoca náibàacaté yái asialica, yá nawàwacaté nanúacani, quéwa nuémiacanacáita iináwaná iwali romanosàiricani, yá nùacawa nàatalé nùasu úwinái yáapichawa nuwasàacaténáni judíonái íícha, yái asialica. ²⁸ Néese nuwàwacaté nualíacawa càiná iwaliisecaalí nacháawàaca iináwaná iwali, íná nutécani judíonái yàasu Junta yàatalé, níái judío íiwacanánáica. ²⁹ Càì meedá nacháawàaca iináwaná iwali nàawirináimi íiwitáise iwaliwa, quéwa càmita nàanàa iwali ibáyawaná nanuérípiná iwaliiseni, càmita nacái wáuqueerípináni presoíyéi ibànaliculé. ³⁰ Quéwa nuémiacáináté judíonái iináwaná iwali nánáidacatéwa nanúanápínáni, íná nubànùacani pìatalé. Nudéca nacái nusutáca náicha, níara icháawèeyéica iináwaná iwali nàanápíná pìatalé nacàlidacaténá píri níni càinácaalí báawéeri wawàsi nadèniaca yáapicha. Yácata imanùbaca, núa Claudio Lisias”, íimacaté yái cuyàlutaca.

³¹ Néeseté úwinái namànicaté càide iyúwa náiwacali ichùulìanáté nía. Yá needáca natéwa Pablo táiyápicáwa Jerusalén iyacàlená íícha àta nàanàacataléta Antípatris iyacàlená néré. ³² Néese mapisáita àniwa, níái úwi yèepuníiyéicawa yàabàli iyúwa nèepùacawa úwinái icapèe néré Jerusalén iyacàlená iriculé. Aibanái úwi yèeyéicawa caballo íinata nàaca natéca Pablo mamáalàacata. ³³ Nàanàacaté Cesarea iyacàlená néré, yá úwinái yàaca cuyàluta gobernador irí. Nachàbáida nacái irí Pablo. ³⁴ Gobernador iléecanáami cuyàluta, yá isutáca yéemiawa síisáanéericaalí yái Pabloca. Néese gobernador yéemiacáiná Cilicia yàasu cáli néeséericaní, yá gobernador íimaca Pablo irí:

³⁵ —Nàanàacaalípiná níara icháawèeyéica piináwaná iwali, yásí nuémia piináwanáwa —íimaca. Néese gobernador ichùuliaca úwinái icùaca Pablo cayába Herodes icapèe manuírri iricu.

Defensa de Pablo ante Félix

24 Néeseté cinco èeri idénáami, yáté Ananías, yái sacerdote fiwacaliná, yàanàaca Cesarea iyacàlená néré. Abénaméeyéi Jerusalén iyacàlená fiwacanáai yàanàaca Ananías yáapicha, abogado nacái fiipidenéeri Tértulo. Yá nàacawa Félix gobernador yàatalé nacháawàcaténá Pablo iináwaná iwali. ² Néese úwinái natéca Pablo néré, yá Tértulo idàbaca icháawàaca Pablo iináwaná iwali. Tértulo íimaca Félix gobernador irí:

—Cayábéeri píiwitáise, pía gobernador, pidéca picùaca wía cayába. Siùcade wàyaca matuíbanáiri iyú picùacáiná wía cayába, pidéca nacái pimànica madécaná cayábéeri wawàsi piyúudàcaténá wàasu cáli néeséeyéi. ³ Iná macái wía àta alénacaalí wàyaca, wàaca pirí cayábéeri càiripináta, pía máiniiri cámiétacanáca Félix. ⁴ Quéwa càmita wawàwa wasàiwicaca pirí wawàsi mamáalàacata, abéerita wasutáca píicha wawàsi pimàniinápina walí cayábéeri péemianápiná wasàna quiríta. ⁵ Wadéca wáalíacawa máini báawéerica íiwitáise yái asialica. Macái cáli íinata báawaca imànica macái judío íiwitáise náapichawáaca. Yácata náiwitápu níara nazarenoca, yeebáidéeyéica áiba tàacáisi méetàuculéerica wàawirináimi íiwitáise íicha. ⁶ Iwàwacaté nacái casacàaca imànica wàasu templo Dios íicha. Iná wáibàacani wàuwichàidacaténáni càide iyúwa wàawirináimi yàasu tàacáisi ichùulianá wamànica. ⁷ Quéwa yáara úwi íiwacaliná Lisias iwàlùacatéwa wèewiré, yá itéca wáichani cachàiniiri iyú. ⁸ Néese Lisias icàlidacaté walí iwàwacutáanása nàanàaca pìatalé, níai iwàwéeyéica icháawàaca iináwaná iwali. Quéwa píalimá pisutáca péemiawani, yái úwi íiwacaliná iyéerica Jerusalén iyacàlená iricu, píalíacaténáwa machàcaníiri iyú iwali yái wacháawàanaca iináwaná iwali, yái asialica —íimaca yái abogado.

⁹ Càita nacái áibanái judío ibàluèyécawa néré náimaca Félix irí abédanamatasa náiwitáise nacháawàaca Pablo iináwaná iwali. ¹⁰ Néese gobernador yúucaca icáapiwa Pablo irí yáasáidacaténá imàacaca Pablo icàlidaca iináwanáwa. Yá Pablo íimaca:

—Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápina pirí nuináwaná iwaliwa, càinácaalí iwálíise nacháawàaca núa. Pidéca picùaca wàasu cáli madécaná camuí, pidéca nacái péemiaca waináwaná, íná yéewa píalíacawa cayába càinácaalí wàyaca càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise iyáaná, wía judíoca. ¹¹ Piwàwacaalí pisutáca péemiawa áibanái, yásí píalíacawa nùwali nùanàacaté Jerusalén iyacàlená néré doce èeri néese siùcàade, nùacaténaté Dios icàaluínina. ¹² Càmita nàanàa núa itàaniirica chàinisíiri tàacáisi iyú wenàiwicanái yáapicha templo iricuta. Càmita nacái nuwènúada wenàiwicanái íiwitáise calúacaténá nía namàniinápina máiwitáiséeri iyú. Càmita nacái numàni càì judónái yéewáidacàalu iricu, áibacatalé Jerusalén iyacàlená iricubàa nacái. ¹³ Níai wenàiwica iyéeyéica cháì càmita náalimá náasáidaca pirí báisicani yái nacháawéerica nuináwaná iwali iwálíise. ¹⁴ Quéwa nucàlida piríni

nuibaidaca Dios irípiná, yái Dios wàawirináimi nèericaté icàaluínina. Yá nuebáidaca càide iyúwa íimáaná yái tàacáisi íipidenéerica Wàlisài Ayapu, yái tàacáisica níai wenàiwicaca íiméerica iwali càmiirisa báisita, quéwa nuebáidaca mamáalàacata macáita tàacáisi profeta Moisés icàlidéericaté, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmalícuise. ¹⁵ Nuebáida nacái Dios icàucàidáanápina macái yéetéeyéimiwa, cayábéeyéi, báawéeyéi nacái, càide iyúwa níai judíoca yeebáidáaná nacái. ¹⁶ Iná núalimáidaca numànica macáita machacàniiri iyú càiripináta amalácaténá nuíwítáise wenàiwicanái iicápiná, Dios iicápiná nacái.

¹⁷ “Táquicha tàacáwa, nuèpunicanáamiwa áiba cálré máisibáwanáita camuí, yá nuèpùacawa aléi nùasu cáli íinataléwa nutécaténá plata nuénánái catúulécanéeyéi iríwa, numàacacaténá nacái plata ofrenda iyú Jerusalén iyacàlená néeni. ¹⁸ Néese nùyacaté templo iricu, numàacacaténaté ofrenda, idécanáamité namànica culto nacáiri, nùapida nuíhawa nacái càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná masacàacaténá naicáca núa, càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi imànica, ipíchawáise nawàlùacawa templo iriculé. Canáca máini wenàiwica núapicha, càmita nacái wawènúada wenàiwicanái íiwitáise namànicaténá máiwitáiséeri iyú. Néeseté abénaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi nàanàaca núa néré. Níaté báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise calúacaténaté naicáca núa. Iná iwàwacutá níata yàanàaca aléi píatalé nacháawàcaténá nuináwaná iwali báisicaalíté naicáca numànica nubáyawanáwa. ²⁰ Càmicaalí níara Asia yàasu cáli néeséeyéica nàanàaca, yá pimàaca níai judío iyéeyéica cháì nacàlidaca piríni càirínacaalí nubáyawaná nàanàaca nùwali nubàlùacaalítéwa judónái yàasu Junta Suprema yàacuésesemi, níai judío icuèrinánái béeyéica. ²¹ Abéerita wawàsi iwálíise cawàwanáta náalimá nacháawàaca nuináwaná iwali: Nubàlùacaalítéwa Junta Suprema yàacuésesemi, yá nucàlidacaté nalíni cachàiniiri iyú: ‘Pidécuéca picháawàaca nuináwaná iwali nuebáidacáiná Dios icàucàidáanápina yéetéeyéimiwa’, càité núumaca”, íimaca yái Pabloca.

²² Néese Félix idécanáamité yéemiacani, yá ichùulíaca íichawa níai judíoca, yéemiacaténása nacháawàaná Pablo iináwaná iwali quiríta áiba èeripinása, yácáiná Félix yáalíacatéwa càinácaalíté nàyaca níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi áibanái yàaca íipidená Wàlisài Ayapu. Yá Félix íimaca nalí:

—Nucùaca yàanàaca yáara úwi íiwacaliná Lisiasca, yásí nuémiacué quiríta iwali, yái píasu wawàsica —íimaca yái Félixca.

²³ Néese Félix ichùulíaca úwisàiri capitán icùanápina Pablo presoíri iyú, quéwa imàacáanápina Pablo yèepunícawa matuíbanáita capii iricubàata, imàaca nacái Pablo yàacawéeyéina napáchiacani, nayúudàcaténáni, càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri.

²⁴ Néeseté máisiba èeríwanái idénáami, yá Félix yàanàaca àniwa yàacawéetúa Drusila yáapichawa, abéechúa judíosàatúa. Yá Félix ichùulíaca needáca

yàatalé Pablo. Yá yéemiaca Pablo icàlidaca nalí Jesu-
cristo iináwaná ìwali, yáì tàacáisi íiméerica iwàwa-
cutáaná wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái.

²⁵ Néese Pablo icàlidaca nalíni iwàwacutá wàyaca
machacàniiri iyú, iwàwacutá wacùaca wáiwitáisewa
ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yá nacái Dios
yúuwichàidáanápínaca báawéeyéi wenàiwica
imáalàapínacaalíwa yáì èeriquéi, ínáté cáaluca Félix. Yá
íimaca Pablo irí:

—Siúcade pèepùawa wáicha. Aibaalípiná numáidaca
pía àniwa nudèniacaalíta èeri —íimaca yáì Félixca.

²⁶ Félix iwàwacaté nacái Pablo yàaca irí plata iwasà-
caténáni, ínà Félix imáidaca yàataléwa Pablo manùba
yàawiría itàanicaténá yáapicha. ²⁷ Néeseté pucháiba
camuí idénáami, Félix càmita quirínama icùa yàara
cálica. Yá Porcio Festo icùaca cáli Félix yáamiricubàa.
Félix iwàwacaté cayábaca judíonái iicàceni, ínáté imàa-
caca Pablo presoíyèi ibànalicu.

Pablo delante de Festo

25 Néeseté Festo yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré
icùacaténá cáli. Yá máisiba èeri idénáami àniwa,
Festo yàacatéwa Cesarea ìyacàlená íicha Jerusalén ìy-
acàlená nérépiná. ² Idécanáami Festo yàanàaca
Jerusalén néré, yá sacerdote íiwacanánái, nía nacái
judío máiniíyèi cachàinica icháawàaca Pablo iináwaná
ìwali Festo irí. ³ Nasutáca Festo íicha wawàsi
imàniinápíná nalí cayábèeri ichùuliaca úwinái
natéenápíná Pablo Jerusalén ìyacàlená néré, níacáiná
judíoca nadèniaca nàasu wenàiwicawa icuèyèica Pablo
yàanàaca àyapulicubàa nanúacaténáni. ⁴ Quéwa Festo
icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté romanonái icùaca
Pablo Cesarea ìyacàlená néeni, yá nacái Festo yèerip-
inaté néréwa mesúnamáita, íimaca. ⁵ Yá Festo íimaca
judíonái irí:

—Iná iwàwacutácué píiwacanánái nàacawa núapicha
Cesarea ìyacàlená néré. Néese báisícaalíté Pablo
imànica ibáyawanáwa, yásí yéewacué picháawàaca
iináwaná ìwali —íimaca yáì Festoca.

⁶ Festo iyamáacawa Jerusalén ìyacàlená irìcu ocho
èeri, cawàwanáta diez èeri. Yáté yèepùacawa Cesarea
ìyacàlená néré. Néese mapisáináami àniwa yáaw-
inacawa yàalubái íinatawa yéemiocaténá wenàiwicanái
iináwaná. Yá Festo ichùuliaca úwinái itéca yàatalé
Pablo. ⁷ Pablo iwàlùacawa néré, néese níái judío
yàanèeyéicaté Jerusalén ìyacàlená íicha nàacawa Pablo
yàatalé. Yá nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali; ná-
imaca Pablo imànica madécaná wawàsi báawéeri,
éwita càmicáaníta náalimá náasáidaca báisícacani, yáì
náméerica ìwali. ⁸ Néese Pablo íimaca Festo irí icàlida-
caténá iináwaná ìwaliwa:

—Càmítaté numàni áiba wawàsi méetàuculéeri judío
yàawirináimi íiwitáise íicha, càmita nacái numàni áiba
báawéeri wawàsi judíonái yàasu templo irí, càmitaté
numàni ùwicái emperador romanosàiri íipunita, yáì
icùerica macái cáli imanùbaca —íimaca yáì Pabloca.

⁹ Quéwa Festo iwàwacaté casíimáica judíonái iicàceni
yáì Festoca, ínà isutáca yéemiawa Pablo:

—¿Piwàwasica piacawa Jerusalén ìyacàlená néré
nuémìcaténá piináwaná ìwali néré judío íiwacanánái
yàacuésemi wáaliacaténáwa asáisi iwàwacutácaalí
wàuwichàidaca pía ìwalíise yáì wawàsi nacháawèerica
pía ìwalíise? —íimaca yáì Festoca. ¹⁰ Néese Pablo íi-
maca irí:

—Nùyaca cháì emperador romanosàiri yàasu gobier-
no ichùuliacataléca péemiaca nuináwaná ìwali, wenà-
iwica icháawàacaalí nuináwaná ìwali, càide iyúwa
iwàwacutáaná péemiaca nulí, romanosàiricáiná núa.
Canáca yéewaná judíonái néemiaca nuináwaná ìwali
nàuwichàidacaténá núa. Píalíacawa cayábèeri iyú
canáca nubáyawaná judíonái irí. ¹¹ Báisícaalí numàni-
caté nubáyawanáwa nanuérípiná ìwalíise núatá, yá
càmíta nusutá nawasàanápíná núa yéetácáisi íichatá.
Càmíta quéwa báisí yáì nacháawèerica nuináwaná
ìwalíise, ínà iwàwacutá càmita pèepùada nalí núa.
Nuwàwaca emperador romanosàiri yéemiaca
nuináwaná ìwali —íimaca yáì Pabloca.

¹² Néeseté Festo itàanica áibanái asianái yáapicha,
níái yáapichéeyéica yàalèyèicani. Festo itàanica
nàapicha, néese íimaca Pablo irí:

—Pidéca pisutáca nuícha wawàsi nubànùanápíná pía
emperador yàatalé yéemiocaténá piináwaná ìwali, ínà
nubànùapíná pía néréwa —íimaca yáì Festoca.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Néeseté máisibáwanáita èeri idénáami, rey Agripa
yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré, Berenice yáapicha.
Nàanàacaté natàidacaténá Festo, yáì gobernadorca.

¹⁴ Yá nayamáacawa máisibáwanáita èeri, ínà Festo icàl-
idaca rey Agripa irí Pablo iináwaná ìwali. Yá Festo íi-
maca rey Agripa irí:

—Iyaca cháì abéeri asiali Félix imàaquéericaté pre-
soíyèi ibànalicu, íipidenéerica Pablo. ¹⁵ Nupáchiacaalíté
Jerusalén ìyacàlená néré, níara sacerdote íiwacanánái-
ca, nía nacái Jerusalén ìyacàlená íiwacanánáica,
nacháawàaca nulí iináwaná ìwali. Nawàwacaté numàa-
caca nanúacani. ¹⁶ Yáté nucàlidaca nalíni càide iyúwa
wáiwitáise iyáaná, wía romanoca, càmita wachùulíia
nanúaca wenàiwica àta iicàcataléta cawinácaalí
icháawèeyéica iináwaná ìwali, yéewacaténá icàlidaca
iináwaná ìwaliwa nacái, yáì wawàsi nacháawèerica
iináwaná ìwalíise. ¹⁷ Iná idécanáamité nàanàaca aléi,
yáté càmita núuca èeri. Néeseté mapisáita àniwa
núawinacatéwa nàasu yàalubáisi íinatawa nuémì-
cataléca nacháawàaná wenàiwica iináwaná ìwali. Yá
nuchùuliaca úwinái needáca nùataléwa yáì asialica.

¹⁸ Néese níái icháawèeyéicaté iináwaná ìwali càmita
nacàlida ìwali báawéeri wawàsi càide iyúwa
nuínáidáanátéwa nacháawàanápínaté iináwaná ìwali.

¹⁹ Nacháawàacáitaté iináwaná ìwali meedá ìwalíise yáì
nàawirináimi íiwitáiseca. Nacháawàa nacái iináwaná
ìwali icàlidacáinása tàacáisi áiba asialimi ìwali íipi-
denéericaté Jesús, yéetéericatéwa quéwa náimaca
Pablo icàlidacasa mamáalàacacani cáunásani, yáì
Jesúsca. ²⁰ Càmicáiná nùalíwaca càinápinácaalí
numàniirípiná ìwali yáì wawàsica, yá nusutácaté

nuèmiawa Pablo asáisi iwàwacaalí yàacawa Jerusalén iyacàlená néré nuèmiacaténá néré yàasu wawàsi.

²¹ Quéwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínani emperador yàatalé, yái emperador romanosàiri wèericuéca íimiétacaná, icuèrica macái cáli imanùbaca, yéewacaténá emperador yéemiaca nacháawàaca yái asiali iináwaná ìwali. Iná nuchùuliaca úwinái icùaca Pablo presoíyéi ibànalicu àta núalimácateléta nubànùacani emperador yàatalé —íimaca yái Festoca.

²² Néese rey Agripa íimaca Festo irí:

—Núacáanítani nuwàwa nuèmiaca yáara asiali icàlidáaná iináwaná ìwaliwa —íimaca yái Agripaca. Yá Festo íimaca irí:

—Táwicha péemiawani —íimaca yái Festoca.

²³ Néese mapisáináami àniwa Agripa, Berence nacái nàanàaca máini cáimiétaquéri iyú, nabàle cawèníiri yáapichawa, namanùbaca yáapichawa nacái manùbéeyéi. Yá nawàlùacawa capii imàdáná manuíri iriculé, nàwacáidacàlu néemiacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. Uwi íiwacanánái nawàlùacawa náapicha, nía nacái Cesarea iyacàlená íiwacanánái máiniyéica cachàini. Néese Festo ichùuliaca úwinái yeedáca Pablo. Yá natéca Pablo. ²⁴ Néese Festo íimaca nalí, níai manùbéeyéi wenàiwicaca:

—Rey Agripa, piacué nacái iwacáidáyaquéeyéicawa wáapicha. Yácata asialíi. Madécaná judío nadéca nacháawàaca nulí iináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená néeni, cháí Cesarea iyacàlená nacái. Mamáalàacata néemíanicawa nulí, nasutáca numàacáanápíná nanúacani. ²⁵ Quéwa càmita nùanàa ìwali ibáyawaná nuchùulìripiná nanúacani ìwalíise. Táquicha tàacáwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínani emperador yàatalé, yái emperador wèerica íimiétacaná, yéewacaténá emperador yéemiaca yàasu wawàsi, asáisi iwàwacutácaalí nàuwichàidacani. Iná nudéca nuínáidacawa nubànùanápíná Pablo yàacaténáwa emperador yàatalé. ²⁶ Quéwa càmita núalíawaca càinácaalí iwàwacutáanápíná nutànàaca nuíwacali emperador iríwa, càmicáiná nùanàa ìwali ibáyawaná, yái Pabloc. Iná nudéca nùwacáidaca macáitacué pía, pía nacái rey Agripa wasutácaténá wéemiawa cayábani piacuésemi, pialàacaténá núa, yéewanápíná nutànàaca cuyàluta emperador irí, wacàlidacaténá irí càinácaalí ibáyawaná, yái asialica. ²⁷ Canápináta meedá nubànùaná presoíri càmicaalí nutànàa càiná ìwalíisecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali —íimaca yái Festoca.

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

26 Néeseté rey Agripa íimaca Pablo irí:

—Yá numàacaca picàlida piináwaná ìwaliwa —íimaca yái Agripaca. Néese Pablo imichàidaca icáapiwa napualé. Yá idàbaca icàlidaca nalíni: ² “Casíimáica nuwàwa núcàlidáanápíná piríni siúcade, pía rey Agripa, máiniíri cáimiétacanáca, núcàlidáanápíná pirí nuináwaná ìwaliwa machacàníiri iyú, núcàlidacaténá ìwali yái wawàsi judiónái nacháawèerica núa ìwalíise. ³ Casíimáica nuwàwa núcàlidáanápíná piríni, pialífacáináwa ìwali macáita yái wáiwitáiseca, wía judío-

ca; pialía nacáíwa ìwali yái wawàsica càmfírca abédanamata wáiwitáise ìwali. Iná nusutáca pimàniínápíná nulí cayábéeri péemiacaténácawa cayába nuináwaná ìwali”, íimaca yái Pabloc.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ Pablo íimacaté nalí: “Macái judiónái náalíacawa nùwali càinácaalíte nùyaca sùmàicaalíte núa àta siúca nacáide àniwa nùasu cáli néese, Jerusalén iyacàlená iricu nacái. ⁵ Càmita nawàwa nacàlidaca piríni, quéwa náalía nacáíwa fariseonái yéenáca núa ùuculíricatáiseté núa àta siúca nacáide, yá nudéca nùyaca càide iyúwa fariseo íiwitáise iyáaná madécaná camuí. Càide iyúwa pialífanáwa, wía fariseoca weebáidaca machacàníiri iyú macáita càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise íimáaná wàanápíná Dios icàaluíniná. Pialía nacáíwa canáca áibanái judío yeebáidéeyéi macáita cáalífacáiri iyú cachàiniwanái wáicha, wía fariseoca. ⁶ Siúcade nadéca nacháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios imàniínápíná walí cayábéeri càide iyúwaté icàlidáanáté cáimiétacanéeri iyúni wàawirináimi irí, icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeripíná. ⁷ Macái wía Israel itaquénáinámi doce wàawiría wamanùbaca wacùaca Dios imàniínápíná càide iyúwaté icàlidáaná walíni, icáucàidáanápíná wía áiba èeriwa. Iná wàaca Dios icàaluíniná, wáibaida nacái irípiná èeríapinama, táiyápinama nacái. Yácata wawásiira ìwalíise yái judiónái icháawàaca nuináwaná ìwali siúcade, pía rey Agripa, nuebáidacáiná càide iyúwa náimáaná neebáidacasa nacái, yái tàacáisi íiméerica Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa. ⁸ ¿Cánásicué càmita peebáida Dios icáucàidáaná yéetéeyéimiwa?” íimaca yái Pabloc.

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ Pablo íimacaté nacái: “Bàaluité, éwita nuebáidacáaníta Dios icáucàidáanápínáté yéetéeyéimiwa, càicáaníta nuyúunáidaca iwàwacutáaná nùuwichàidaca wenàiwicanái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái, yái Nazaret iyacàlená néeséerica, càmicáinaté nuebáida icáucàacatéwa. ¹⁰ Càité numànica Jerusalén iyacàlená iricu. Yáté sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa, núucacaténá nía presoíyéi ibànaliculé, madécaná yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese úwinái inúacaalíte nía, yá abédanamata nuíwitáise náapicha, níai inuéyéicaté nía. ¹¹ Manùba yàawiría nùuwichàidaca nía núalimáidacaténá nuicáwa nía, nawènúadáanápíná náiwitáisewa Jesús íicha. Càité numànica macái judiónái yéewáidacàalu iricu namanùbaca. Máinicáiná calúaca báawanama nuíwitáise náapicha, ínáté càmita nuyamáawa cháí wàasu cáli íinata, néese nùaca nacái nucutáca nía àta áiba yàcalé iyéeyéica méetàuculé wàasu cáli íicha, nùuwichàidacaténáté nía”, íimaca yái Pabloc.

Pablo cuenta otra vez su conversión

¹² Pablo ímacaté nali nacái: “Nùcatéwa nuuwichàidacaténá nía Damasco iyacàlená néré, idécanáamité sacerdote íwacanánái nabànùaca núa nuibàanápínaté wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹³ Péemia cayába, pía rey, nuèpunícátéwa àyapulicubàa machacànicaalíté èeri, yáté nuicáca camalási chènuníse icànéericaté cachàiníiri iyú èeri íicha. Yá icànaca núa mèlumèluwaca, nía nacái núapichéeyéica. ¹⁴ Néese macáita wáuwàacawa waliacawa wacalùniwa cáli ínatalé, yá nuémíaca tàacáisi. Yá ímaca nulí hebreo itàacái iyú: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa? Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipéliacáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalicu’, ímaca nulí. ¹⁵ Néese núuma irí: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca irí. Néese Wáiwacali ímaca nulí: ‘Núacata yái Jesús, yái piùwidéerica pimànica. ¹⁶ Siúcade pimichàa pibàlùacawa, nudéca numàaca núawawa piicáca núa píibaidacaténá nulípiná, picàlidáanápíná nacái wenàiwicanái irí yái siùquéerica tàacáwa piicáca, yá nacái núsáidéeripínaca pirí. ¹⁷ Yá nuwasàapínaca píawa judíonái íichawa, càmiíyái judío íicha nacái. Siúcade nubànùca pía picàlidacaténá nutàacái càmiíyái judío irí. ¹⁸ Nubànùpiná píawa nàatalé picàlidacaténá nali nutàacái, amalácaténá náiwitáise, nàyacaténá Dios icamaláná irícu, ipíchaná nàyaca mamáalàacata càide iyúwa Satanás ichùulianá nía, néese nèepunícáténáwa Dios yáapicha; yéewanápiná nacái neebáidaca nutàacái, Dios imàacacaténá iwàwawa nabáyawaná íicha, numàacacaténá nacái Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, neebáidacáiná nutàacái’, càité ímaca nulí yái Wáiwacalica”, ímaca yái Pabloca.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ Pablo ímacaté àniwa: “Iná, pía rey Agripa, nudéca numànica càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá numànica irícuíse yái yéenáiwansí nacáiri chènuníseerica. ²⁰ Quéechatécáwa nucàlidaca itàacái Damasco iyacàlená minaná irí. Néese nucàlidacani Jerusalén iyacàlená minaná irí, macái Judea yàasu cáli imanúca nacái. Nucàlidaca nacái càmiíyái judío iríni nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná, namàníinápíná cayábéeri náasáidacaténá nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná. ²¹ Càiri wawàsi iwalíté judíonái náibàacaté núa templo irícu nanúacaténá núa. ²² Quéwa Dios idéca iyúudàaca núa àta siuca nacáide. Yá nucàlidaca nuèpunícawa Dios itàacái mamáalàacata macái irí, púbéeyéi irí, béeyéi irí nacái. Nucàlidaca nali abéerita yái tàacáisi profetanái itànèericaté, yá nacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse, íméerica càinácaalí Mesías imànínápínaté, yái wacuèrinápínaca Dios ibànueripínacaté walí. ²³ Níacáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse íméerica iwàwacutáanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápínaca Dios

ibànueripínacaté walí, wía judíoca. Profetanái ímacaté nacái idécanáamité Mesías yéetácawa, yáté Mesías iyáanápínaté idàbàanéeri wenàiwica Dios icáuicàidéeripínacaté iyacaténá càiripínáta, icàlidéeripínaté tàacáisi judíonái irí, càmiíyái judío irí nacái, yái tàacáisi íméerica Dios iwàwa iwasàaca nía yàasu yúuwichàacáisi íichawa”, ímaca yái Pabloca.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Idècunitàacá Pablo icàlidaca nali iináwanáwa, yá Festo ímaca Pablo irí cachàiníiri iyú:

—Máiwitáiseca pía meedá, Pablo! Pidéca péewáidacawa báawanama madécaná wawàsi iwali íná máiwitáiseca pía —ímaca yái Festoca. ²⁵ Quéwa Pablo ímaca irí:

—Càmiírira máiwitáise núaquéi, pía Festo máiníiri cáimiétacanáca. Néese nucàlidaca báisiri tàacáisi cáiwitáiseeri iyú. ²⁶ Iyaca cháí rey Agripa, yáaliéricawa cayába iwali yái wawàsi nutàanírira iwali, íná yéewa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa nucàlidáanápíná iríni, núalíacáináwa báisícata rey Agripa yáaliacawa cayába iwali yái wawàsica, càmicáiná nutàaní wawàsi iwali wenàiwicanái imànírira ibàacanéeri iyú —ímaca yái Pabloca. ²⁷ Néese Pablo icàlidaca àniwa rey Agripa iríni. Pablo ímaca irí:

—Rey Agripa, máiníiri cáimiétacanáca, ¿peebáidasica tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalicuíse? Núalíacawa peebáidacani —ímaca yái Pabloca.

²⁸ Néese Agripa ímaca Pablo irí:

—¿Cánásica piwàwa piwènúadaca nuíwítáise ráunamáita meedá yéewanápiná cristianoca núa nuebáidáanápíná Jesús itàacái? —ímaca yái rey Agripaca.

²⁹ Néese Pablo ímaca irí:

—Núalimácaalí nuwènúadaca píiwítáise Jesús irípiná ráunamáita, càmicaalí nacái éeréeri iyú, yásí casíimáipíná nuwàwa, nusutácáinácué pirí Dios, pía rey Agripa, macái nacái yéemièyéica nutàacái siuca, macáitacué peebáidacaténá Jesús itàacái càide iyúwa nuebáidáaná, abéerita càmiínápínácué nadacua pía cadena iyú càide iyúwa nuyáaná —ímaca yái Pabloca.

³⁰ Idécanáami càí Pablo ímaca, yá rey Agripa imichàa ibàlùacawa, gobernador nacái, Berenice nacái, macáita náapicha níái yáawinéeyéicawa néré. ³¹ Yá nàcawa méetàucuta natàanicaténá iwali yái wawàsica. Yá náimaca nalíwáaca:

—Yáara asiali càmita imàni ibáyawanáwa nanuèripíná iwalíseni, càmiíripíná nacái náucacani presoíyái ibànaliculé —náimaca. ³² Néese rey Agripa ímaca Festo irí:

—Càmicaalíté isutá píicha wawàsítá pibànùanápínaté emperador yàataléni, emperador yéemianápíná iináwaná, yá píalimácaté pimàacaca yéepunícawa matuíbanáiri iyútá —ímaca yái rey Agripaca.

Pablo enviado a Roma

27 Néeseté náináidacawa nabànùanápíná wía abéemàalé manuírí úni íicha, Roma iyacàlená nérépiná, iyéerica Italia yàasu cáli íinata. Iná nachàbái-daca presoíyéi áiba capitán irí, níái presoíyéi Pablo, áibanái nacái presoíyéi yáapicha. Yái capitán íipidená Julio, abéeri náiwacali níái úwi íipidenéeyéica Emperador yàasu úwinái. ² Núa nacái Lucas nùacawa náapicha. Yá wawàlùacawa nave iriculé, Adramitio íidalutalená néré. Yái nave yèeripinacatéwa madécaná ídalutale nérépiná, iyéeyéica Asia yàasu cáli íinata. Iya nacái wáapicha yái Aristarco, Tesalónica iyacàlená mìnali, yái yàcalé iyéerica Macedonia yàasu cáli íinata. Yá wadàbaca wàacawa manuírí úni yáacubàa.

³ Mapisáináami àniwa wàanàaca Sidón íidalutalená iriculé. Yá capitán Julio imànicaté cayábéeri Pablo irí, imàacaca Pablo yàaca ipáchiaca yàacawéeyéiná néréwa nàacaténá irí càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri. ⁴ Wamusúacatéwa Sidón íidalutalená néese, yá wachàbacawa mawiénita Chipre yàasu iwàwata irí, ùyaca apáuwáise wáicha úái iwàwataca. Càité wàacawa cáulicáiná ipùa wáipunita. ⁵ Yá wàacatéwa manuírí úni yáacubàa náaliméerica machacànita níái cáli Cilicia, Panfilia nacái. Yá wàanàaca Mira íidalutalená iriculé Licia yàasu cáli íinatéeri iyaca.

⁶ Mira néeni capitán Julio yàanàacaté áiba nave Alejandría iyacàlená néeséeri, yèeripinacatéwa Italia yàasu cáli nérépiná. Yá capitán ichùuliaca wawàlùacawa nave iriculé, wàacaténáwa nave iricu yáapicha. ⁷ Yáté wàacawa máisibáwanái èerita éerénamata, manuírí úni yáacubàa. Máini càulenáca wàacawa mawiénita Gnido íidalutalená íicha. Néese cáulicáiná ipùa wáipunita mamàalàacata, yá wàacawa mawiénita Salmón irí. Uyaca wéewápuwáise úái iwàwataca íipidenéechúa Creta. ⁸ Máini càulenáca wàacawa mawiénibàata cáli irí, yái Creta yàasu iwàwataca, àta wàanàacataléta ídalutale néré íipidenacataléca Buenos Puertos. Iyaca mawiénita Lasea iyacàlená irí.

⁹ Wadéca wáucaca madécaná èeri. Càulenápinacaté wàanápinacatéwa manuírí úni yáacubàa, mawiénicáinaté uniabé. Iná Pablo yàalàaca nave íiwacanánái. ¹⁰ Pablo íimaca nalí:

—Píacué, asianáica, núalíacawa yái àyapuca máini yáwanáiripiná càulenáca. Iná imáalàapinácawa wáicha yái naveca, nave íisanái nacáiwa macáita. Yá cawàwanáta nacái wéetápinácawa —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Quéwa capitán yeebáidaca nave íiwacanánái irí Pablo itàacái íicha. ¹² Báawaca yái ídalutaca uniabépi iná càmitaté yéewa wayamáacawa néenibàa. Yá manúbéeyéi néená nayúunáidaca cayábapináca wèepùacawa néeseté, yéewanápiná wàanàaca Fenice íidalutalená néré, Creta yàasu cáli íinatéeri iyaca. Yái Fenice íidalutalená iyaca síisámàade èeri iwàlùacataléca iná càmita cachàini cáuli ipùaca néeni uniabépi. Iná nawàwacaté nayamáacawa Fenice íidalutalená néré uniabépi.

La tempestad en el mar

¹³ Néeseté cáuli idàbaca ipùaca síisade cuculíawa èeri iwali, iná nayúunáidaca cawàwanáta wáalimáaná wàacawa àniwa manuírí úni yáacubàatá. Yá wàacawa ídalutale íicha, yá wàacawa mawiénita Creta yàasu iwàwata irí. ¹⁴ Quéwa achúmáanáta àniwa cáuli ipùaca nave íipunita àniwa. Yái cáuli máiniíri cachàinica íipidenéeri Noreste. Yá cáuli iwesiaca nave déeculé cáli íicha. ¹⁵ Néese cáuli iwesiácainá yái naveca, yá càmitaté wáalimá wàacawa alénacaalí wawàwa wàacawa. Iná iwàwacutacaté wamàacaca nave yàacawa. Yá úni yàalaca iwatàidaca wía. ¹⁶ Yá wachàbacatéwa úamíise-wa, úái iwàwata achúméechúaca íipidenéechúaca Cauda. Càmita máini cachàini cáuli ipùaca néré, iná yéewa wamichàidaca barca achúméechúa nave iriculé càulenéeri iyú, úái barca achúméechúaca nave itéechúacaté yáamiwáise-wa. ¹⁷ Nadécanáami namichàidaca barca nave iriculé, yá nadacùaca nave iwaliabàa ipíchaná nave isubèriacawa. Néese cáaluca nía náináidacawa wàabácawa càina íinatalé, yái càina íipidenéerica Sirte, iyéerica úni yáaculé mawiénita Libia yàasu cáli irí. Iná nalicùadaca macáita vela nave íicha ipíchaná cáuli itéca wía Sirte yàasu càina íinatalé. Yá namàacaca cáuli itéca nave éeréta. ¹⁸ Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca mamàalàacata cachàiniíri iyú. Yá nadàbaca náucaca macái wawàsi iyéerica nave iricu úni yáaculé, misàacaténá quirita yái naveca.

¹⁹ Mapisáináami àniwa, yá wáucaca nave yàasunámi úni yáaculé. Càité cáuli ipùaca wía máisiba èeri.

²⁰ Madécaná èerita càmitaté wadé waicáca èeri, dùlupùta nacái catácáiná máini iná wayúunáidaca wéetápinacawatá cachàinicáiná ipùaca wàwali yái cáulica.

²¹ Canáca wayéeri madécaná èeri, iná Pablo ibàlùacawa wèewi icàlidacaténá walíni. Yá íimaca walí:

—Píacué asianáica, cayába cachàinitésicué pírítáni peebáidacaalícuécá nutàacáitá, ipíchanaté wèepùacawa Creta yàasu iwàwata íichatá, yá càmita yúuwàawa wàwali yái báawéericatá, càmita nacái wáuca wàasuwatá. ²² Quéwa siúcade, picácué achúma piwàwa. Nave imáalàapinácawa, quéwa canáta yéetéeri-wa wéenáca. ²³ Táiyápicáiná bàwina Dios, yái nuíbaidéerica irípiná, nuérica nacái icàaluíná ibànùaca ángel imàacáanápíná yáawawa nuicácani. ²⁴ Yá ángel íimaca nulí: 'Picá cáalu píawa, Pablo, iwàwacutacáiná picàlidaca piináwaná iwaliwa emperador romanosáiri irí, yái icuèrica macái cáli imanùbaca. Dios idéca yéemiaca pisutáaná íicha, iná icùapiná canánama yéetácáisi íicha níái píapichéeyéica iyéeyéica nave iricu', íimaca nulí yái ángelca. ²⁵ Iná píacué asianáica, manuícué píináidacawa piwàwawa, nuebáidacáiná Dios itàacái, núalíacawa nacái báisiíri iyú macáita ichàbáanápínacawa càiwade iyúwa ángel íimáaná nulí. ²⁶ Abéerita nave ibacápináwa áiba iwàwata iwéeréwa —íimaca nalí yái Pabloca.

²⁷ Càité wachàbaca pucháiba semana wèepuníináwa manuírí úni yáacubàa, yá wàyaca manuírí úni

yáacubàa ìpidenéeri Adriático. Abéeri catá úni yàalaca iwatàidaca wía éeréta abéemàalé manuírì úni íicha. Bamuchúamibàa catá níái ìibaidéeyéica nave irìcu nàináidacawa mawiénica wía cáli irí. ²⁸ Nàalimáidaca idepuíwaca yái única. Idepuíwaca iyaca treinta y seis metros. Néese achúmáanata àniwa nàalimáidaca idepuíwaca àniwa. Idepuíwaca àniwa veintisiete metros meedá. ²⁹ Inaté cáaluca nía nàináidacawa nave in-úanápiná yáawawa íba iwéré iyéerica úni yáacubàa. Natúadaca báinúaca imiéyéi ancla nave yàapùa néese cáaléyéi cadena ìwali ipíchaná nave yàacawa máini. Yá nasutáca níawawa Dios íicha manuísíwata amaláanápiná nawicáu. ³⁰ Néese níái ìibaidéeyéica nave irìcu nawàwaca nachúuliacawa nave íicha ibàa-canéeri iyú ipíchaná néetácawa. Iná nadàbaca nal-icùadaca achúméechúa barca úni yáaculé, càide iyúwa natúadaca nacáicallí áiba ancla nave ìidacua néeni. ³¹ Quéwa Pablo icàlidacani úwinái irí, capitán irí nacái. Yá Pablo ìimaca nalí:

—Nachúuliacallíwa wáicha níái ìibaidéeyéica nave irìcu, yásí pèetácuéwaca macáita —ìimaca yái Pablocá.

³² Iná úwinái nadalúaca barca ìiyaná, yá ucaláacawa úni yáaculé, úái barcamica.

³³ Amalácaté yàacawa wawicáu, yá Pablo yàalàaca wía wayáanápinaté wayáacaléwa. Yá ìimaca walí:

—Pucháiba semana canátacué piyéeri, canátacué nacái piimáaná cayába. ³⁴ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata piyáanápinácué piyáacaléwa achúmáanata, pichàinipinácuéwa. Canácata yéetéerip-ináwa. Canácatacué nacái picháunáwa —ìimaca yái Pablocá.

³⁵ Idécanáami càì ìimaca, yá Pablo yeedáca pan icáapi irìculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri wàacuése-mi wía iyéeyéica nave irìcu. Yá isubèriadaca iríwani, yá idàbaca iyáacani. ³⁶ Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa macáita, yá wayáaca wayáacaléwa nacái.

³⁷ Wamanùbaca wía nave irìcuíyéica, doscientas setenta y seis wamanùbaca wía wenàiwicaca. ³⁸ Néese idécanáamité macáita wayáaca wayáacaléwa càide iyúwaté wawàwáaná, yá wáucaca trigo ituíná imàaquéerimiwa macáita úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca.

Se hunde el barco

³⁹ Néeseté amaláca wawicáu, yá níái ìibaidéeyéica nave irìcu, càmitaté nàalíca naicáca yái iwàwatata. Yá naicáca úni iwènuériwa wiúcataléca úni quéwa càina iyacatalé. Yá nawàwaca nawàlùadaca nave néré càina ìinatalépiná. ⁴⁰ Iná nadalúaca ancla ìiyaná, yá namàacaca nacaláacawa úni yáaculé níái anclamica. Yá nawasàaca manuírì téna nacáiri namachacàniacaténá nave. Néese namichàidaca vela ibàlùawa nave ìidacualé, cáuli itécaténá wía àniwa. Yá nave idàbaca yàacawa càina nérépiná. ⁴¹ Naveta quéwa yàabácawa dàalanama cáli iwéré, iyéerica úni yáacu cálica. Dàalanamaca yàanàaca càina iwéré yái nave ìidacuaca, canásíwa yéewaná imusúacawa càina íicha. Nave yàapùami ibacácawa màladàca ichàini iyú.

⁴² Inaté úwinái nawàwa nanúaca macáita presoíyéi, ipíchaná nachúuliacawa namàlacawa náicha cáli nérépiná. ⁴³ Capitánta quéwa iwàwa icùaca Pablo náicha, iná càmita ibatàa úwinái inúaca nía. Néese capitán ichùuliacawa cawinácaalí yáaliyéica imàlacawa napisianápináwa nave íicha quéechacáwa namàlacaténatéwa cáli iwérépiná. ⁴⁴ Néese capitán ichùuliacawa áibanái nawatácawa àicu ìinata, níái àicu nave yéemamica, cawinácaalí càmiíyéica yáalíca imàlacawa. Càité macáita wadéca wàanàaca cáli iwéré. Canáta wéená yéetáanáwa.

Pablo en la isla de Malta

28 Idécanáamité macáita wàanàaca cáli iwéré, yá nacàlidaca walí iwàwata ìpidenéchúaca Malta.

² Abénaméeyéi Malta néeséeyéi namànicaté walí cayábéeri, yá napucúadaca walí manuírì quichái, máinicáiná casalínica wàwali yúuwàacáiná wía uníaca. Yá namáidaca wía macáita wàanabàcaténá. ³ Yá Pablo yàanàidaca abéeri ibàpi quichái. Quéwa idécanacáita iriàdacani quichái irìculé, yáta àapi ipisia ipiacawa quichái yèewíse. Néese yaamíca ichanàacawa Pablo icáapi ìwali, yái àapica. ⁴ Níái Malta mìnanáica naicácainá àapi yaamíca Pablo icáapi ìwali ichanàacawa, yá náimaca nalíwáaca: “Yá asialiquéi cawàwacanéeri inúaca wenàiwica. Ewita cáucáanítani manuírì úni íicha, càicáaníta wàasu cuwáisàatúa càmita imàacapiná cáucani”, náimaca nalíwáaca.

⁵ Quéwa Pablo yúucaca àapi quichái irìculé icáapi ìwalísewa. Yá canácata iyáaná yái Pablocá. ⁶ Macáita nacùaca yéenacawa yái Pablocá àapi iyú. Nacùca nacái yúuwàanápiná yéetácawa aquialéta. Idécanáami nacùaca mamáalàacata yéetácaténáwa, yá canácata naicá iyáaná. Néese nadàbaca nàináidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, cuwáisàirica cámináni, yái Pablocá, náimaca.

⁷ Iyacaté asialí ìpidenéeri Publio, yácata iwàwata icuèrináca, idèniaca ibànacalewa mawiénita néré. Yá Publio yeedáca wía yàataléwa, imànica walí cayábéeri, icùaca wía, yàaca nacái wayáapiná máisiba èeri. ⁸ Iyaca nacái néré Publio yáaniri. Irièricáitawa meedá yàasu cama ìinatawa, iculuériwa, ìisuadéeri nacái. Yá Pablo yàaca iicáca néréni. Idécanáami Pablo isutáca irí Dios, yá Pablo imàacaca icáapiwa Publio yáaniri ìwali, yá ichùniacani. ⁹ Iná áibanái Malta yàasu iwàwata néeséeyéi cáuláiquéeyéi nàanàaca wàatalé, yá nachùniacawa. ¹⁰ Iná nàaca walí manùba wàasupiná mawèniiri iyú. Néese, máisiba quéeri idénáami, wawàlùacawa áiba nave irìculé àniwa, yá nàaca walí macáita wawàsi wamápuèrica wàacaténáwa àniwa.

Pablo llega a Roma

¹¹ Wàyacaté máisiba quéeri Malta yàasu iwàwata ìinata. Néeseté wawàlùacawa nave irìculé iyéericaté uniabépinama Malta yàasu iwàwata néeni. Alejandría iyacàlená néeséericani, yái naveca, ìpidenéeri Cástor, Pólux yáapicha, níara romanonái yàasu cuwáináica. Yá

wàacatéwa Malta yàasu iwàwata íicha. ¹² Yá wàacatéwa manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Siracusa íi-dalutalená iriculé. Yá wàyaca yàcalé irícu máisiba èeri. ¹³ Néeseté wawàlùacawa nave iriculé àniwa, yá wàacawa àniwa mawiénibàata cáli irí. Yá wàanàaca Regio íidalutalená néré. Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca cuculíawa èeri iwali, yá iwesiaca nave wàacatéwá manuíri úni yáacubàa àniwa. Yá pucháiba èeri idénáami, wàanàacaté átata Puteoli íidalutalená néré. Yá wamàacaca nave, wàacatéwá cáli íinatabàa. ¹⁴ Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica néré nasutáca wáicha wawàsi wayamánápináwa náapicha abéeri semana. Iná wayamáacatéwa náapicha. Néese, abéeri semana idénáami, yá wàacawa náicha, cáli íinatabàa, Roma iyacàlená nérépiná. ¹⁵ Abénaméeyéi Roma iyacàlená minaná, yeebáidéeyéi Jesús itàacái, néemiácaté waináwaná iwali. Iná namusúacawa yàcalé íicha náipunitáidacatéwá wía àyapulicubàa. Yá wàanàaca nía Foro de Apio iyacàlená irícu. Macáita wàacawa àniwa, yá wàanàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesús itàacái Tres Tabernas iyacàlená irícu. Pablo iicácáiná nía, íná yàaca Dios irí cayábéeri, yá manuíca íináidacawa iwàwawa. ¹⁶ Wàanàacaté Roma iyacàlená iriculé, néese capitán ichàbáida presoíyéi áiba asiali irí, yái icuèrica presoíyéi ibàna. Quéwa capitán imàacaca Pablo iyaca méetàuculé presoíyéi ibàna íicha áiba capíi iricuta. Iyaca nacái Pablo yáapicha abéeri úwi icuèripináni.

Pablo en Roma

¹⁷ Idécanáami wàyaca néeni máisiba èeri, yá Pablo imáidaca yàataléwa judío íiwacanánái iyéeyéica Roma iyacàlená irícu. Néese nàwacáidáyacacawa néré, yá Pablo íimaca nalí:

—Nuénánái, canáca nubáyawaná judíonái irí. Canáca nacái numàníiri áiba wawàsi càmiíri wàawirináimi íiwitáise imàaca wamànica. Ewita canácanáita numàníiri nubáyawanácawa, càicáaníta abénaméeyéi judío Jerusalén iyacàlená minaná nachàbáidacaté núa presoíri iyú romanonái irí. ¹⁸ Néese romano íiwacanánái nasutáca néemiawa nuináwaná iwali, yá nawàwacaté nawasàaca núa, càmicáináité nàanàa nùwali nubáyawaná nanuèripiná núa iwálíise. ¹⁹ Quéwa càmitaté judíonái iwàwa numusúacawa, ínáté iwàwacutácaté nusutáca romanonái íicha wawàsi nabànàanápináté tàacáisi emperador irí emperadorcaténá yéemiaca nucàlidaca irí nuináwaná iwaliwa. Càmita quéwa nuwàwa nucháawàaca nuénánái judío iináwaná iwaliwa. Canáca nudènièri náapicha báawéeri wawàsi. ²⁰ Iná nudéca numáidacuéca nùataléwa pía nucàlidacatéwá píri nuináwaná iwaliwa, núalíacatéwá nacáiwá píwali. Presocaté namànica núa, idacuèriwa cadena iyú, nucàlidacáináité nalí Mesías iwali, yái wacuèricaté Dios ibànàanápináté walí wacuèrinápiná, wía israelitaca —íimaca nalí yái Pabloca. ²¹ Néese níái judío íiwacanánáica náimaca Pablo irí:

—Canácatàacá wéemièri piináwaná iwali, canácaná nabànùeri walí cuyàluta Judea yàasu cáli néese. Aibanái wéenanái judíoca nadéca nàanàaca aléi, quéwa canáta nacháawèeri walí piináwaná iwali. ²² Wawàwaca wéemiaca càinácaalí píináidacawa, wáalíacáináwa macái cáli imanùbaca abénaméeyéi judío natàaníca báawéeri iyú nàwali, níara yeebáidéeyéica áiba tàacáisi wàawirináimi íiwitáise íicha —náimaca Pablo irí. ²³ Yá namàacaca abé èeri nàwacáidáyacacatáipináwa néemiácaténá Pablo icàlidaca iináwaná iwaliwa. Néeseté madécaná wenàiwica iwacáidáyacacawa Pablo iyacatáica. Yá Pablo icàlidaca nalíni èeríapinama, yái tàacáisi íiméerica Dios iwàwaca wenàiwicanái nawènúadaca náiwitáisewa neebáidáanápiná Jesús iináwaná Mesíascani, yái nacuèrinápináca Dios ibànùèripinácaté nalí, càide iyúwaté Dios ichùulianáté profeta Moisés itànàaca tàacáisi Jesús iwali, iyúwa nacái profetanái itànàanáté tàacáisi Jesús iwali Dios inùmalicuise. ²⁴ Néeseté abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica Jesús iwali. Aibanái càmiíyéita yeebáida iríni. ²⁵ Càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca íná nadàbaca nèepùacawa Pablo íicha. Iná Pablo íimaca nalí:

—Báisiíri iyúta profeta Isaías icàlidacaté tàacáisi Espíritu Santo inùmalicuise piawirináimi irícué. Isaías íimacaté:

²⁶ 'Dios ichùulíaca nucàlidacuéca píri, yái tàacáisica: Ewítacué péemiácanáita mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapinácuéwa càinácaalí íimáaná. Ewítacué piicácanáita madécaná wawàsi pítuw iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapiná piicácani. Càì ibànùacuéca píri tàacáisi yái Diosca. Yá íimaca nulí àniwa yái Diosca:

²⁷ Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Càica níade iyúwa màuwíyeyéi, càmita nawàwa néemiaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natúíwa, càmiíyeyéi iwàwa yáalíacawa càinácaalí íimáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha, nuwasàacatéwá nía nùasu yùuwichàacáisi íichawa. Càité íimaca nulí yái Diosca', íimacaté yái profeta Isaíasca. ²⁸ Péemiácué cayábani, siúcade Dios iwàwaca iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, níái càmiíyeyéica judío. Níata yeebáidapinácani yái Dios itàacáica —íimaca nalí yái Pabloca. ²⁹ Idécanáami càì Pablo íimaca, yá judíonái yèepùacawa íicha, namusúacawa itàníyeyéica iríwáaca cachàiniíri iyú, náimaca nalíwáaca chàinisíri iyú náapichawáaca.

³⁰ Néese pucháiba camuí macáinaméeri Pablo iyacaté capíi irícu. Pablo ipáyaidaca capíi íiwacali. Yá Pablo itàidaca cayába macáita cawinácaalí yèeyéica ipáchiacani. ³¹ Matuíbanáiri iyú icàlida nalíni yái cayábéeri tàacáisica, íiméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáiwá. Yéewáida nacái nía Wáiwacali Jesucristo iwali. Canáca isàiwiquéeri Pablo irí wawàsi néré, néese namàacaca itàníca matuíbanáita.

ROMANOS

Saludo

1 Núa Pablo, Jesucristo yàasu wenàiwicaca núa, nutànàacué pirí cuyàluta. Dios imáidacaté núa, yàasu apóstolcaténá núa, ibànùacaténá núa nuíbaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Dios imáidaca núa nucàlidacaténá itàacái cayábéeri áibanái irí, yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

² Bàaluité Dios icàlidacaté wenàiwicanái iríni, yái tàacáisi cayábéerica. Yáté Dios imàacaca yàasu profetanái itànàaca inùmalicuise, yái tàacáisica. ³ Yácata tàacáisi icàlidéerica walí Dios Iiri ìwali, íipidenéeri Jesucristo, yái Wáiwacalica. Abéeri rey David itaquérinámicaní, yái Wáiwacalica, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa wenàiwica. Quéwa éwita wenàiwicacánítani, càicáaníta idèniaca íiwitáisewa mabáyawanéeri càide iyúwa Dios iyáaná. Idécanáamité Wáiwacali yéetácawa, néese imichàacatéwa yéetácáisi íicha. Càité Dios yáasáidaca Dios Iiricani, yái Wáiwacali Jesucristo cachàinírira íiwitáise.

⁵ Jesucristo yéetácatéwa nuíchawalíná, íná Dios idéca imànica nulí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú ibànùanápíná núa iyúwa yàasu apóstol nucàlidacaténá tàacáisi inùmalicuise. Càité Dios imànica yéewanápiná iyaca wenàiwicanái macái cáli imanùbaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàníyéica nacái càide iyúwa ichùlianá nía. ⁶ Píatacué nacái, peebáidacuéca Jesucristo itàacái, píacué iyéeyéica Roma iyacàlená iricu. Iná nutànàacué pirí cuyàluta. Cáininácué Dios iicáca pía, idéca nacái imáidacuéca pía yéewacaténácué Jesucristo yàasu wenàiwicaca pía. Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínápinácué pirí cayábéeri manuísíwata, mawèníri iyú, namàacáanápínácué nacái pìyaca matuíbanáita.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Quéechacáwa nuwàwa nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué Jesucristo íipidená ìwali, peebáidacáinácué Wáiwacali itàacái. Nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué canánama nuèmiacáiná wenàiwica nacàlidacué pináwaná ìwali macái cáli imanùbaca, náimaca peebáidacuéca Jesucristo itàacái. ⁹ Nuíbaida Dios irípiná macái nuchàini iyúwa nucàlidáanápíná yái cayábéeri tàacáisica Dios Iiri iináwaná ìwali. Dios yáalíacawa nusutáca íicha pirípinácué mamáalàacata. ¹⁰ Nusutáca Dios íicha mamáalàacata imàacáanápínácué nupáchia-

ca pía átata bàaluitécáiná nuwàwacaté nupáchia-
cuéca pía àta siùca nacáide. ¹¹ Nuwàwacáiná nuicácuéca pía nuéwáidacaténácué pía iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná núa peebáidacaténácué mamáalàacata tòi íiméeri iyú cachàiníwanái. ¹² Yá nuchàiniadapínácué piwàwa Dios itàacái iyú, càita nacáicué pichàiniadapíná nuwàwa Dios itàacái iyú, yái peebáidéericuéca, nuebáidéerica nacái.

¹³ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa abéeri wawàsi: Madécaná yàawírira nuwàwacaté nùaca nuicácuéca pía, quéwaté càmítàacá nudé nùalimá. Nuwàwatécué nùacawa píatalé nuéwáidacaténácué pía Dios itàacái iyú yéewanápiná mamáalàacata áibanái wàlisàna neebáidaca pèewi càide iyúwaté áibanái yeebáidáaná áiba cáli íinata nucàlidacaalíté nalí Dios itàacái. ¹⁴ Nudèniaca manuírira nu-mawèniacálewa Dios yáapicha, Dios imànicáiná nulí cayábéeri manuísíwata. Iwàwacutá nuéwáidaca cáim-
iétacanéeyéi wenàiwica, nía nacái càmíiyéica cáimiéta-
caná, nía nacái cáalíacáiyéica, nía nacái càmíiyéica cáalíacái. ¹⁵ Iná máinícué nuwàwaca nuéwáidaca pía nacái ìwali yái tàacáisi cayábéerica, píacué iyéeyéica Roma iyacàlená iricu.

El poder del evangelio

¹⁶ Càmita báí nucàlidaca yái tàacáisi cayábéerica, Dios ichàini manuíriraicáináni, yáaliméerica iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái. Wáalíacawa judíonái irípinéericani yái tàacáisica, Dios yàasu wenàiwicacáináté nía quéechatécáwa. Quéwa siùca càmíiyéi judío nacái neebáidaca Dios itàacái. ¹⁷ Yái tàacáisi yáasáidaca walí càinácaalí iyú mabáyawanáca Dios iicáca wía. Ewita cabáyawanacáníta wía, càicáaníta mabáyawanáca Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios. Càité nacái áiba profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Yáté íimaca: “Cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái yeebáidáanáca Dios, yácata iyéeripíná càiripínáta càmíiri imáalàawa Dios yáapicha”, íimacaté yái profetaca.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Quéwa wáalíacawa Dios, yái iyéerica chènuniré, yùuwichàidapíná manuísíwata macáita wenàiwica càmíiyéica yàa icàaluíná, imàníiyéica nacái báawéeri áibanái irí. Níái wenàiwicaca imàníiyéica ibáyawanáwa, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa báisíiri tàacáisi íicha, càmíicáiná nawàwa neebáidacani. ¹⁹ Nadéca

náaliacawa cayába Dios íiwitáise ìwali Dios yáasáidacáinaté nálníni, càinácaalí íiwitáise iyaca. ²⁰ Ewita càmícáaníta yéewa wenàiwica iicáca Dios, càicáaníta yéewa náaliacawa Dios íiwitáise iwali, ìwalíise macáita yái Dios imànicaléca cháí èeri írìcu. Bàaluité èeri Dios idàbacatáiseté macáita àta siùca nacáide, èeri mìnánáidéca iicáca amaléeri iyúni yái Dios imànicaléca, íná canáca yéewaná báawéeyéi wenàiwica íimaca càmítasa náaliawa cachàinírìca Dios càiripináta. ²¹ Ewitaté náaliacáaníta Dios íiwitáise ìwali, càicáaníta càmítaté nàa icàaluíníná, yái Dios cachàinírìca. Càmítaté nacái nàa írì cayábéeri. Néeseté nadàbacaté nàináidacawa máiwitáiseéri iyú meedá, báawéeri nacái, namàacacáiná nawàwawa canéeri iwèni wawàsi ìwali, yá catéeyéica íiwitáise nía, càmíiyéica yéewa yáaliacawa Dios iwali. ²² Náimacaté cáalfacáiyéicasa nía, quéwa máiwitáiseeyéica nía meedá. ²³ Càmítaté nawàwa nàaca Dios icàaluíníná, yái cachàinírìca íiwitáise, icànéeri mèlumèluíri iyú icamaláná írìcuwa, càmíirica yéetáwa. Nàacáita meedá nàasu cuwáinái yéenáiwáná icàaluínínáwa, wenàiwica yéetèeripínáwa yéenáiwánáca, cuipìranái nacái, cuwèsínái nacái, àapínái nacái. Càité nàaca cuwáinái icàaluíníná Dios íicha.

²⁴ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca càì nabáyawaná yáapichawa máinicáiná nawàwa namànica wawàsi càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Yá nadéca namànica náapichawáaca máiní báawéeri iyú. ²⁵ Dios idéca iwènúacawa náicha càmícáiná nawàwa náaliacawa báisiiri Dios ìwali. Nadéca nàaca nàaluíníná, níra wawàsi Dios idàbéeyéicaté. Càmita nàa Dios icàaluíníná, yái báisiiri Cadàbacáirica, éwita iwàwacutácaaníta wàaca írì cayábéeri càiripináta. Báisiita, amén.

²⁶ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinicáiná nawàwa namànica wawàsi nainá iyúwa, yái wawàsi càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Inanái càmita quirínama naimá asianái yáapicha, néese naimáca inanái yáapicha meedá. ²⁷ Càité nacái asianái càmita quirínama naimáca inanái yáapicha. Yáté máiní nawàwaca naimáca asianái yáapicha meedá. Yá asianái naimáca nanacáiri yáapichawa, namànica máiní báawéeri iyú náapichawáaca. Nadéca naméeràacawa namànicaténá càiri báawéeri, íná Dios yùuwichàidaca nainá manuísíwata.

²⁸ Càmícáinaté nawàwa naicáca Dios cáimiétaquéeri iyú, íná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinicáiná nawàwa nàináidacawa casaquèeri iyú, canéeri iwèni wawàsi ìwali nacái. Càita namànica wawàsi càmíirica cayába wenàiwica imàniíná. ²⁹ Máiní namànica macái báawéeri íiwitáaná. Máiní namànica báawéeri áibanái írì. Máiní nawàwa needáca naliwa madécaná cawèniiri. Máiní nàináidacawa mamàalàacata càinápinácaalí náalimá namànica báawéeri áibanái írì. Báawaca naicáca áiba wenàiwica idènièrica cawèniiri wawàsica náicha. Nanúaca wenàiwica. Nacuíseyacaca nacáiwa. Nachìwáidaca nacái áibanái. Nacàlidaca báawéeri

tàacáisi áibanái ìwali ibàacanéeri iyú náicha.

³⁰ Natàanica báawéeri iyú áibanái iwali. Nàuwideca namànica Dios. Càmita nàa áibanái íimiétacaná. Cachàiníyéi iicáca yáawawa áibanái íicha. Canùmaséeca nacái nía. Nàináidacawa mamàalàacata namànicaténá áiba íiwitáaná báawéerica wàlisà. Càmita neebáida nasèenái itàacáiwá. ³¹ Càmita náaliawa Dios ìwali, canásíwata. Càmita namànì càide iyúwa náimáaná. Càmita cáininá naicáca néenánáiwá. Càmita nawàwa namàacaca nawàwawa áibanái ibáyawaná íicha. Càmita catúulécaná naicáca áibanái. ³² Níái báawéeyéica náaliacawa amaléeri iyú Dios idéca íimaca iwàwacutáaná néetáca nabáyawaná ichùuliacawa, cawínácaalí wenàiwica imàniíyéica càiri báawéeri. Quéwa namànica nabáyawanáwa mamàalàacata. Casímáica nacái naicáca áibanái imànica càiri báawéeri iyúwa namàniíná.

Dios juzga conforme a la verdad

2 Iná cabáyawanáca pía nacái, judíocaalí pía, càmicaalí nacái, càmíiricaalí judío pía. Pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái íiwitáise. Pidéca picàlidaca nacái iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa. Pidéca càì píimaca áibanái ìwali, íná pidéca càì píimaca pìwaliwata nacái pimànicáiná pibáyawanáwa càide iyúwata nacái namàniíná. Iná cabáyawanáca pía nacái. ² Quéwa wáaliacawa Dios icàlidaca wenàiwica iináwaná ìwali machacàníiri iyú, báisiiri iyú nacái. Iná Dios íimacaalí cabáyawanáca wenàiwicanái, iwàwacutáaná nacái nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa, yá wáaliacawa Dios idéca icàlidacani báisiiri iyú. ³ Néese pía, pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái, quéwa pidéca pimànica càide iyúwa namàniíná, íná càmita píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴ Máiní cayábéeri Dios íiwitáise, iwàwéeri imànica cayábéeri wenàiwicanái írì mamàalàacata. Càmíiri yùuwichàida wenàiwica caquialéta namànicaalí nabáyawanáwa néese icùaca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Càì Dios iicáca pipualé iwàwacáiná iwènúadaca píiwitáise báawéeri íicha. Quéwa caná iwèni piicáca yái cayábéerica Dios imàniírìca píri. ⁵ Càmita piwàwa Dios imànica píri cayábéeri, càmita nacái piwàwa piwènúadaca píiwitáisewa Dios írìpiná, pimàacacaténá píichawa yái báawéerica pimàniírìca. Iná piwacáida piyaca píriwa piùwichàanápínáwa áibaalípiná Dios yùuwichàida-caalípiná báawéeyéi wenàiwica èeri imàalà-caalípináwa. Néenialípiná Dios yéemiaca macái wenàiwica imanúbaca iináwaná ìwali icàlidacaténá càiná-caalípiná iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa. ⁶ Yásí Dios yàaca macái wenàiwica imanúbaca iwèni, ìwalíise yái namàniírìca cháí èeri írìcu. ⁷ Abènaméeyéi nadéca namànica cayábéeri mamàalàacata máinicáiná nawàwa nàyaca càiripináta, cáimiétacanéeri iyú chènuniré Dios yáapicha, nàyacaténá Dios icamaláná mèlumèluíri írìcu. Dios imàacapíná nadèniaca yáapicha nacáucawa càmíiri

imáalàawa. ⁸ Quéwa áibanái càmita nawàwa Dios icùaca nía, càmiíyèi nacái yeebáida báisiíri tàacáisi, néese neebáida meedá iyúwa náiwitáise báawéeri ichùulianá nía. Dios yùuwichàidapiná nía manuísíwata báawacáiná iicáca náiwitáise. ⁹ Nàuwichàapínacawa manuísíwata, máinípiná achúmaca nawàwa nacái, macáita níai wenàiwicaca imàníyèica ibáyawanáwa. Macáita wáaliacawa Dios yùuwichàidáanápíná judíonái, quéwa càmita yùuwichàida abéta nía, néese yùuwichàidapiná càmiíyèi judío nacái. ¹⁰ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica imàníyèica cayábèeri, Dios imàacapiná nàyaca yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèlúri iricu, cáimiétaquéeri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càiripináta. Macáita wáaliacawa càipiná Dios imànica judíonái irí, quéwa càmita abéta judíonái irí, néese càmiíyèi judío irí nacái.

¹¹ Dios yàapiná macái wenàiwicanái iwèni machacàníiri iyú càmicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íi-witáaná iyúwa cayábèeri áibanái íicha. ¹² Iná macáita imàníyèica ibáyawanáwa càmiíyèica yáaliacawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, néetápinacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta nabáyawaná ichùuliacawa, namàníirica méetàuculé Dios itàacái íicha. Nía nacái imàníyèica ibáyawanáwa éwita náaliacáanáta Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, Dios yùuwichàidapiná nía càide iyúwa itàacái íimáaná. ¹³ Càmita mabáyawaná Dios iicá wenàiwica néemiacaalícaita meedá itàacái. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí imàníyèica càide iyúwa itàacái ichùulianá nía. ¹⁴ Quéwa áibaalí abenaméeyèi càmiíyèi judío, éwita càmicáanáta náaliacawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, càicáanáta áibaalí namànica cayábèeri wawàsi càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía, áibaalíciná nawàwa namànica cà. Namànicaalí cayábèeri, yá náiwitáise iyaca nalí càiride iyúwa tàacáisi ichùulèrica namànica cayábèeri. ¹⁵ Namànicaalí cayábèeri, yá náasáidaca náaliacawa nawàwalicúsewa Dios iwàwaca wamànica cayábèeri. Náaliacáiná cayábèeri ìwali báawéeri íichaná, íná náasáidaca náaliacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wamànica. Náaliapínacawa nawàwalicúsewa nadéca namànica cayábèeri, càmicaalí nacái nadéca namànica nabáyawanáwa. ¹⁶ Càipiná náaliacawa èeri imáalà-caalípináwa, càide iyúwa nucàlidáanácué pirí Dios itàacái cayábèeri; Dios imàacapiná Jesucristo yéemiaca macái báawéeyèi iináwaná ìwali yùuwichàidacaténa nía nabáyawaná ìwalíise, yái báawéerica namàníirica ibàacanèeri iyú.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Picàlidaca piacawa piináwanáwa judíoca pía. Pí-maca nacái cayábacasa Dios iicáca pía pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Cáimacáica piicáca piawawa áibanái íicha nacái píaliacáináwa báisiíri Dios ìwali, piacáiná nacái icàaluíná. ¹⁸ Picàlidaca piacawa píaliánásawa càinácaalí Dios iwàwáaná pimànica. Picàlidaca nacái piináwanáwa, Dios itàacái idécasa yéewáidaca pía, píaliacaténa cayábèeri ìwali

báawéeri íichaná. ¹⁹ Pidéca manuíca piináidaca pi-wàwawa piwaliwa píalimácáinása péewáidaca wenàiwica càmiíyèica yáaliacawa Dios ìwali, càide iyúwa waté-caalí matuíri icáapi ìwali. Càita nacái piináidacawa píal-imáaná amaláca pimànica áibanái íiwitáise, iyéeyèica càide iyúwa náiwitáise catèeri ichùulianá nía namànicainá nabáyawanáwa. Càita piináidacawa pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yái báisiíri tàacáisi imàaquéerica cáaliacáica nía caw-inácaalí wenàiwica yeebáidéeyèicani. ²¹ Pía, yéewáidéerica áibanái, ¿cáná càmita péewáida piawawa? Pidéca píalàaca áibanái ipíchaná nayéedù. Néeni pía, ¿cáná piyéedù? ²² Pidéca píalàaca áibanái ipíchaná naimáca áiba yáapicha càmiíchúaca náinusiwa, càmiírica nacái nanirisiwa. Néeni pía, ¿cáná pimàni cà? Pidéca picàlidaca báawacasa piicáca ídolonái, níara cuwáiná yéenáiwánaca, néese, ¿cáná piwàlùawa ídolo yàasu cuwáiná íichawa? Báawéeriquéi pi-wàlùanacawa néré piyéedùacaténa nàasu cawèníri. ²³ Máini cáimacáica piicáca piawawa áibanái íicha pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, quéwa pidéca píasáidaca caná iwèni piicáca Dios càmicáiná pimàni càide iyúwa itàacái íimáaná. ²⁴ Càité nacái áiba profeta icàlidacaté Dios itàacái machacàníiri iyú israelitanái irí. Iimacaté nalí: “Níara càmiíyèica israelita naicácinácué pimànica piabayawanáwa, íná máini nataánica báawéeri iyú Picuèrinácué Dios ìwali piabayawaná ìwalíise, piacué israelitaca”, íimacaté yái profetaca.

²⁵ Báisita, áibacaalí judío yeebáida cayába Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise náicha níara càmiíyèica judío cabáyawanéeyèica. Quéwa càmicaalí judío imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, néese éwita judíocáanítani, càicáanáta báawaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa cabáyawanéeri càmiíri judíocaaalítani. ²⁶ Néese, áibacaalí càmiíri judío imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa judíocaaalítani, éwita càmicáanáta judíoni. ²⁷ Cawinácaalí càmiírica judío yeebáida Dios itàacái, profeta Moisés itànèericaté, yá éwita càmicáanáta judíoni, càicáanáta cayábaca Dios iicáca íiwitáise judíonái íicha càmiíyèica imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, éwita nadèniacáanáta Dios itàacái. ²⁸ Càmita Dios iicá wenàiwica càide iyúwa yàasunáywa ìwalíise meedá yái nadènianáca nasèenáywa judíonái, nadènianá nacái judíonái iicácanáwa íinatabàawa meedá. ²⁹ Néese Dios iicáca iyúwa yàasunáywa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyèica Dios itàacái báisiíri iyú. Canèeri iwèni meedáni judíonái namànicaalí circuncisión càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá judíonái imànica, càmicaalí nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná báisiíri iyú. Caw-inácaalí wenàiwica yeebáidéeyèica Dios itàacái báisiíri iyú, yásí Dios iicáca nía iyúwa yàasunáywa, éwita càmicáanáta judío nía.

3 Iná cawàwanáta áiba iwàwa isutáca yéemiawa núa: “¿Càinásica cayábèeri wawàsi judíonái idènià

áibanái wenàiwica íicha? ¿Dios imànicatésica cayábéeri cachàiniwanái judíonái irí imàníyéica circuncisión càide iyúwa Dios ichùulianá judíonái imànica?" còi áibanái iwàwa isutáca yéemiawa núa cawàwanáta.

² Báisíta, Dios idéca imànica madécaná cayábanaméeri wawàsi judíonái irí. Yái wawàsi cayábéeri náicha canánama, yácata Dios itàacái Dios imàaquéericaté quéechatécáwa judíonái irí. ³ Wáalíacawa abénaméeyéi judío nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. Quéwaté Dios camíiri imáalàida yái wawàsi-ca imàníricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité.

⁴ ¡Camíirita! Dios camíiri itàaní chìwái iyúwa. Ewitasica cachiwacaalí macái wenàiwicatá, càicáaníta Dios imànipiná càiripináta báisíiri iyútáni, càide iyúwa íimáaná. Càité nacái áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicuise, yá íimaca:

“Pífa Dios, áibanái náimaca càmítasa báisí pitàacái, quéwa píasáidapíná macái wenàiwicanái irí báisíricani yái pitàacáica pimànicaalípiná macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté píimáaná”, íimacaté yái profetaca.

⁵ Wía èeri mìnánaca wamànica wabáyawanáwa cháí èeri irícu, quéwa canáca Dios ibáyawaná, canásíwa. Iná cawàwanáta abénaméeyéi judío báawéeyéi íiwitáise nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa manuísíwata yéewacaténá macái èeri mìnánái náalíacawa máini cayábéeri wáichani, yái Diosca. Càipiná wayúudàaca Dios, iná càmíta Dios icúa wenàiwica machacàníiri iyú yùuwichàidacaalí wía, wayúudàacáináni”, còi abénaméeyéi judío náimaca. Núumacáita meedá càide iyúwa abénaméeyéi íináidáanápínáwa cawàwanáta. ⁶ ¡Camíirita! Báisícaalí càmíta Dios imàni wenàiwica irí machacàníiri iyútá, yá canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísetá.

⁷ Aibanái báawéeyéi nacái nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wachìwawa áibanáicaténá yáalíacawa máini machìwéerica Dios, cayábéeri nacái èeri mìnánái íichani, yái Diosca. Iná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca wía, wayúudàacáináni”, còi áibanái báawéeyéi náimaca. ⁸ Néese náima àniwa: “Wàacué wamànica báawéeri manuísíwata wayúudàacaténá Dios manuísíwata”, còi áibanái báawéeyéi náimaca. Aibanái iwàwéeyéica imànica nulí báawéeri, nadéca nacàlidaca nachìwawa nùwali, náimaca nuéwáidacasa wenàiwica càiri cachìwéeri tàacáisi iyú. Quéwa cawinácaalí càiyéica íimaca, Dios yùuwichàidapíná níawa nabáyawaná ìwalísewa.

Todos somos culpables

⁹ Iná báisíta wía judíoca, càmíta cayába wía áibanái íicha. Nudéca núasáidaca cabáyawanáca wía judíoca càide iyúwa macái èeri mìnánái cabáyawanáaná nía. Macáita nacái wabáyawaná idéca idacúaca wía iyúwa presoíyéi. ¹⁰ Càité profetanái natànàacaté Dios itàacái. Náimaca:

“¡Canácata wenàiwica imànírica cayábéeri! ¡Canásíwata, ibatàa abéeri piná!

¹¹ Canásíwata nacái yáalíeriwa Dios íiwitáise iwali, canácata icutéeri yáalíacaténáwa Dios iwali.

¹² Macáita nacái náucacawa nèepunicawa déeculé Dios íicha. Macáita nadéca nawènúadaca náiwitáisewa cayábéeri íicha, namànicaténá nabáyawanáwa meedá. Canácata imànírica cayábéeri, canásíwata.

¹³ Càica nacanápide iyúwa càliculii yàacuèricawa, nacàlidacáiná casaquèeri tàacáisi càiride iyúwa yáaséeri chéecáimi isàni. Cáanáica nachìwa. Namànica áibanái irí báawéeri nataacái iyúwa càide iyúwa àapi yùuwichàidacaalí wía iculále iyúwa.

¹⁴ Cáanáica nalúa, nacúisaca náichawa áibanái báawéeri tàacáisi iyú.

¹⁵ Caqualéta nàaca nanúaca wenàiwica canéerica ibáyawaná.

¹⁶ Ata alénacaalí nàya nàuwichàidaca wenàiwica.

¹⁷ Càmíta náalimá nayúudàaca áibanái iyáanápíná matuíbanáiri iyú náapichawáaca.

¹⁸ Canásíwacatáita náalíawa iwàwacutá cáaluca naicáca Dios”, càité náimaca níai profetaca itànèeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuise.

¹⁹ Wáalíacawa Dios imàacacaté profetanái itànàaca càiri tàacáisi judíonái irí, wía idènièyéica Dios itàacái wáalíacaténáwa canáca yéewaná wáimaca mabáyawanáca wía, yácáiná Dios itàacái bàaluisàimi yáasáidaca walí cabáyawanáca macáita, wía èeri mìnánáica, iwàwacutá nacái Dios yùuwichàidaca wía canánama wabáyawaná ìwalísewa. ²⁰ Iwàwacutá Dios yùuwichàidaca wía canánama canácáiná wenàiwica Dios iiquéeripiná mabáyawanéeri iyú, canácáiná wenàiwica yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa tàacáisi íimáaná profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Yái tàacáisi bàaluisàimica yáasáidacáita walí cabáyawanáca wía, wía imàníyéica ibáyawanáwa.

La salvación es por medio de la fe

²¹ Quéwa Dios idéca yáasáidaca walí áiba wawàsi wàlisài, càinácaalí yéewanápíná mabáyawanáca Dios iicáca wía, éwita càmíicáaníta wáalimá wamànica macáita càide iyúwa itàacái bàaluisàimi íimáaná. Wáalíacawa báisícani, yái wawàsi wàlisàica, Dios itàacái bàaluisàimi icàlidacáiná walíni, yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, áibanái profeta nacái. Mabáyawanáca Dios iicáca wía cawinácaalí wéená yeebáidéerica Jesucristo. Càita Dios imànica abédanamata macái wenàiwica irí cawinácaalí yeebáidéerica, cáininácáiná Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. ²³ Dios imànica abédanamata macáita irí, níacáiná macáita namànica nabáyawanáwa, yá canácata imànírica càide iyúwa Dios iwàwáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía.

²⁴ Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica mawèníiri iyú nacái: Mabáyawanáca iicáca wía. Càita Dios idéca iwasàca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús. ²⁵ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wáichawalíiná. Cristo yéetácáinatéwa, iná Dios imàacaca iwàwawa wenà-

wicanáí ibáyawaná íicha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo yéetácatéwa nabáyawaná ìwalíise. Càita Dios imáalàidacaté wáicha wàuwichàanápínátéwa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Dios imànicaté càì yáasáidacaténáté imànica macáita machacàníiri iyú, éwitaté ìdeniácaáníta wàawirináimi namàniíná nabáyawanáwa bàaluité. ²⁶ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wabáyawaná ìwalíise yáasáidacaténá siúcade Dios imànica ìyaca macáita machacàníiri iyú, iwàwacutácáináté mabáyawanéeri wenàiwica yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri minanáí ibáyawaná ìwalíise. Mamáalàacata nacáí Dios imànica macáita machacàníiri iyú mabáyawanácaalí iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús yéetácatéwa nabáyawaná ìwalíise.

²⁷ Càì Dios imànica walí mabáyawanácaténá iicáca wía. Iná canáca yéewaná wáimaca wadéca wamànica cayábéeri yéewanápinása mabáyawanáca Dios iicáca wía. [Canásiwa! Canáca yéewaná cáimacáí waicáca wíawawa áibanáí íicha. Càmita wamàni macáita càide iyúwa Dios itàacáí ichùullianá wía, yáí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. ²⁸ Iná yéewa wadéca wáalíacawa cayábani: Mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanáí neebáidacaalí Jesucristo. Càmita mabáyawaná Dios iicá nía ìwalíise yáí namàniínáca càide iyúwa Dios itàacáí bàaluisàimi íimáaná.

²⁹ Dios càmfírira abéta judíonáí icuèrináca. Nacuèrináta nacáí níai càmfíyéica judío. ³⁰ Yácáiná abéerita yáí Diosca. Canácata íicha áiba, yáí Diosca iiquéerica mabáyawanéeri iyú macáí wenàiwica yeebáidéerica Jesucristo. Càì Dios imànica judíonáí irí, càmfíyéí judío irí nacáí. ³¹ Quéwa, éwita wáalíacáanítawa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanáí neebáidacaalí Jesucristo, càicáaníta càmita caná iwèni waicáca yáí tàacáisi bàaluisàimica Dios imàaquéericaté wàawirináimi irí. Néese wawàwa wáasáidaca máiniiri cawènicani.

El ejemplo de Abraham

4 Néese, cawàwanáta abénaméeyéí judío nawàwa náimaca nulí: “Wàawirimi Abraham imànicaté cayábéeri ínáté yéewa cayábaca Dios iicácaní”, càì nawàwa náimaca. Quéwa càmitaté Dios iicá Abraham mabáyawanéeri iyú ìwalíise yáí cayábéerica Abraham imàníiricaté. Mabáyawanácaalíté Dios iicáca Abraham ìwalíise yáí cayábéerica Abraham imàníiricatá, yáté yéewa Abraham cáimacáica iicáca yáawawa áibanáí íichatá. Quéwa, canácaté yéewaná Abraham cachàinica iicáca yáawawa Dios iicá. ³ Canácaté yéewaná Abraham cáimacáica iicáca yáawawa yácáiná Dios itàacáí profeta itànèericaté íimaca: “Abraham yeebáidacaté Dios, ínáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham”, càì íimaca Dios itàacáí profeta itànèericaté. ⁴ Uwé, macáita wáalíacawa wenàiwica íibaidacaalí cháí èeri irícu, yásí nàaca iwèni. Càmita nàa írini mawèníiri iyú, néese iwàwacutá íibaidaca yeedácaténá írìwa plata. Quéwa

càmita càì Dios yàaca yàasu wenàiwica iwèniwa. Dios imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú. Cawinácaalí yeebáidéerica Dios, yáí Diosca iwàwéerica mabáyawanáca iicáca wenàiwica cabáyawanéeyéí, yásí mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí yeebáidéerica Dios, éwita càmicáanítàacá imàni wawàsi cayábéeri Dios iicáca. ⁶ Càité nacáí rey David itànàaca Dios itàacáí bàaluité. David íimacaté casíimáica cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú éwita càmicáanítàacá imàni macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁷ Càité David itànàaca:

“[Casíimáica wenàiwicanáí Dios imàaquéeyéica iwàwawa ibáyawaná íicha, càinácaalí báawéeri namàníiricaté!

⁸ [Casíimáica wenàiwica càmfírira Wacuèriná Dios iicá cabáyawanéeri iyú!”
càité íimaca David.

⁹ David càmitaté icàlida wàwali abéta wía judíoca casíimáiná wía. Néese icàlidacaté nàwalini nacáí níai càmfíyéica judío, cawinácaalí yeebáidéeyéipínáté Jesucristo. Wadéca wacàlidaca mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. ¹⁰ Mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham ipíchawáiseté namànica Abraham irí circuncisión. ¹¹ Quéchatécáwa mabáyawanáca Dios iicáca Abraham bàaluité Abraham yeebáidacaalíté Dios. Néeseté namànica circuncisión Abraham irí. Càité circuncisión iyú Dios yáasáidaca mabáyawanácaté iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. Cayábacaté Dios iicáca Abraham íiwitáise Abraham yeebáidacaalíté Dios ipíchawáiseté judíocani yáí Abrahamca. Iná yéewa yáí Abrahamca, càicanide iyúwa nàawirimi macáí càmfíyéí judío yeebáidéeyéica Dios. Càita mabáyawanáca Dios iicáca càmfíyéí judío nacáí, neebáidacaalí Dios, éwita càmicáaníta namàni circuncisión. ¹² Yácata judíonáí yàawirimi nacáí, yáí Abrahamca, cawinácaalí judíonáí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná ipíchawáiseté judíocani.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Píalíacuéwa Abraham ìyacaté cawàwanáta quinientos camuí ipíchawáiseté Moisés yàasu èerité. Bàaluité Dios icàlidaca Abraham irí cáimiétacanéeri iyúni yàanápínáté Abraham irí macáí cáli ìyéerica cháí èeri irícu, itaquénáinámi irí nacáí Abraham yáapicha. Quéwaté Dios càmfírira icàlida Abraham irí càiri tàacáisi cáimiétacanéeri iyú ìwalíise yáí Abraham imàníináca càide iyúwa Dios itàacáí íimáaná profeta Moisés itànèericaté, bàaluitécáiná canàtàacáwa Moisés yàasu cuyàluta Abraham yàasu èerité. Néese Dios icàlidacaté Abraham írini Abraham yeebáidacaalíté Dios imàníinápínáté Abraham irí cayábéeri. Yáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham. ¹⁴ Abénaméeyéí judío náimaca iwàwacutáanása wamànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta íimáaná yéewanápinása Dios imànica walí cayábéeri, yáí cayábéerica Dios icàlidéericaté iwali Abraham irí cáimíetacanéeri iyú. Quéwa càmita báisí nataacáí. Báisí-

caalítáni, yá canéerica iwèni meedátáni, yáí wee-báidáanáca Dios, canéerica iwèni nacáí yáí tàacáisi Dios icàlidéericaté Abraham irítá, canácáináta wenàiwica yáaliméeri imànica macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta íimáaná. ¹⁵ Càmita yéewa cayába wáapicha Dios profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yácáiná Dios itàacáí yáasáidaca cabáyawanáca wía, iwàwacutá nacáí Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná iwálísewa. Dios itàacáí iyaca cháí èeri irícu, íná yéewa wáalíacawa cabáyawanáca wía macáita, wía èeri mìnánáca.

¹⁶ Wáalíacawa canácata wéená yáaliméerica imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacáí íimáaná. Iná iwàwacutá Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, wía yeebáidéeyéica Dios, yéewacaténá macáita wía Abraham itaquénáinámica, weedáca walíwa yáí cayábéerica Dios icàlidéericaté iwali cáimiétacanéeri iyú wàawirimi Abraham irí, wía judíoca, píacué nacáí camíiyéica judío. Yáí cayábéerica, camíiricata abéta walípiná, wía judíoca yeebáidéeyéica Dios itàacáí profeta Moisés itànèericaté. Néese Dios imànipiná cayábéeri camíiyéi judío irí canánama nacáí, cawínacaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Càita Dios iicáca Abraham iyúwa wàawirimi, macáita wía yeebáidéeyéica Dios. ¹⁷ Dios icàlidacaté càiri tàacáisica Abraham irí bàaluité. Dios íimacaté: “Nudéca numàacaca pía madécaná wenàiwica íiwitáaná yàawiripiná píá”, íimacaté yáí Diosca. Iná mabáyawanáca Dios iicáca madécaná wenàiwica íiwitáaná cawínacaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Yácata Wacuèriná Dios wàawirimi Abraham yeebáidéericaté, yáí Diosca icáucàidéerica yéetéeyéimiwa, yáaliméeri nacáí idàbaca wawàsi camíiricáwa iya siùca.

¹⁸ Ewitaté máinícáanáta béericani yáí Abrahamca, càicáanáta Abraham yeebáidacaté Dios itàacáí yéewanápináté idèniaca iiriwa. Ináté “Madécaná wenàiwica íiwitáaná yàawiricani”, yáí Abrahamca, càide iyúwaté Dios icàlidáaná iríni: “Manùbéeyéipiná pitaquénáinámica”, íimacaté yáí Diosca. ¹⁹ Abraham idèniacaalíté batéwa cien camuí, yáté yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté Abraham yáalíacáanítawa néetáanápinátéwa mesúnamáita, yáí Abrahamca, úa nacáí yàacawéetúa Saraca. Càité Abraham yeebáidaca Dios, éwita máinícáanáta béeyéica nía nadèniánápináté néenibewa. ²⁰ Abraham yeebáidacaté Dios mamáalàacata. Càmitaté Abraham iwènúada íiwitáisewa tàacáisi íicha Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéeri iyú imàacáanápináté quéenibeca Abraham. Yeebáidacaté Dios manuísíwata cachàiníwanáí mamáalàacata. Yàacaté nacáí Dios irí cayábéeri. ²¹ Yáté Abraham yeebáidaca macáí ichàini iyúwa cachàinica Dios, yáaliméericaté imànica macáita càide iyúwaté íimáaná Abraham irí cáimiétacanéeri iyú. ²² Abraham yeebáidacaalíté Dios tàí íiméeri iyú, yá mabáyawanácaté Dios iicácani.

²³ Càmitaté natàna abéerita Abraham iwali mabáyawanácaté Dios iicácani. ²⁴ Néese natànàacaté càiri tàacáisi wàwali nacáí, mabáyawanáciná Dios

iicáca wía weebáidacaalí Dios, yáí Dios imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi íicha. ²⁵ Dios imàacacaté Jesús yéetácawa wabáyawaná iwálíse iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néeseté Dios imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía.

Libres de culpa

5 Iná siùcáisede mabáyawanáca Dios iicáca wía, wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacáíwa. Mabáyawanáca Dios iicáca wía, íná cayábaca wáapicha Dios matuíbanáiri iyú Wáiwacali Jesucristo iwálíse, Wáiwacali yéetácáinátéwa wabáyawaná iwálíse. ² Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná cayábaca Dios iicáca wía, imànica walí cayábéeri, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacáí. Yá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios iwali, casíimáí nacáí wawàwa idècunitàacá wacùaca wàyáanápiná chènuniré Dios yáapicha icamaláná mèlumèlúiri irícu, cáimiétaquéeri iyú nacáí, càide iyúwa Dios iyáaná. ³ Càita nacáí casíimáica wawàwa siùcáisede iwàwacutácaalí wàuwichàacawa. Wáalíacáináwa yùuwichàacáisi yéewáidaca wía yéewacaténá màulenáca wía, cachàini nacáí wáiwitáise Wáiwacali iwaliwa wàidenianápiná wàuwichàanáwa mamáalàacata. ⁴ Màulenácaalí wía, yásí wáasáidaca weebáidaca Wáiwacali itàacáíwa tàí íiméeri iyú. Idécanáami càí wáasáidaca cachàinica wáiwitáise, yásí máini cachàiníwanáí manuíca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali iwaliwa wáalimáanápiná wàideniaca wàuwichàanáwa mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. ⁵ Néese manuícaalí wáináidaca wawàwawa, yá càmita báí wía, yácáiná Dios imànipiná walí cayábéeriwa chènuniré càide iyúwaté íimáaná walí. Wáalíacawa Dios imànínápiná càí ibànùacáináté Espíritu Santo wawàwalículé, yáí Espíritu imàaquéerica wáalíacawa macáí wawàwalícuísewa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata.

⁶ Wáalíacawa cáinináca Dios iicáca wía, bàaluitécáiná càmiccaalíté wáalimá wawasàaca wíawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yáté Cristo yàanàaca aléi èeri irículé yàasu èerité, yáté yéetácawa wáichawalíná, wía báawéeyéica. ⁷ Máini càulenáca wéetácawa áiba wenàiwica íichawalíná wayúudàacaténáni, éwita cayábéericáanáta íiwitáiseni. Quéwa cayábasíwéericaalí íiwitáise, yá cawàwanáta abénaméeyéi yéetápinácawa íichawalíná nayúudàacaténáni. ⁸ Quéwa Dios ibànùacaté Cristo yéetáanápinátéwa wáichawalíná éwitaté cabáyawanácináca wía. Càité Dios yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía. ⁹ Siùcáisede mabáyawanáca Dios iicáca wía Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná yéewa wáalíacawa báisiiri iyúcani Cristo iwasàanápiná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, èeri imáalàapínacaalíwa. ¹⁰ Wáalíacawa Dios iwasàanápiná wíawa, bàaluitécáiná idècunitàacá wàuwideca wamànica Dios, yáté cáinináca Dios iicáca wía, iwàwacaté nacáí imànica walí cayábéeri, Dios Iiri yéetácáinátéwa wabáyawaná iwálíse. Iná yéewa cayábaca wáapicha Dios siùcáisede matuíbanáiri iyú. Néeseté Cristo

imichàacatéwa yéetácáisi íicha, íná yéewa wáalíacawa báisiiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íiwitáise cáuri iyúwa, cachàiniiri nacái, cayábacáiná wáapicha Dios siúcáisede matuíbanáiri iyú. ¹¹ Yá nacái casíimáica wawàwa Dios yáapicha Wáiwacali Jesucristo ìwalíise, cayábacáiná wáapicha Dios matuíbanáiri iyú Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná.

Adán y Cristo

¹² Bàaluité, yái idàbàanéericaté asialica imànicaté ibáyawanáwa; càité idàbaca wenàiwicanái imànica ibáyawanáwa chái èeri iricu. Càité nacái idàbaca néetácawa méetàuculé Dios íicha nabáyawaná ichùuliacawa. Càité nacái yéetácáisi yàanàaca macái wenàiwicanái ìwali macáicáináta namànicaté nabáyawanáwa. ¹³ Ipíchawáiseté Dios imàcaca itàacáíwa profeta Moisés irí israelitanái irípiná, yáté macái èeri mìnanaí yàawirináimi namànicaté nabáyawanáwa. Ináté néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa. Càmicaalíté wenàiwica yáalíawa Dios iwàwáaná nàyaca machacàniiri iyútá, yá càmitaté cabáyawaná níatá. Quéwa náalíacatéwa. ¹⁴ Yáté wenàiwicanái yéetácawa Adán yàasu èericatáiseté àta profeta Moisés yàasu èerité nacái namànicáinaté nabáyawanáwa éwita càmicáanítaté nayáa àicu ìyacanà càide iyúwaté Adán iyáaná abéeri àicu ìyacanà ìiwitáaná càmiiricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Siúcade wéewáidacuéwa Adán ìwali, Cristo ìwali nacái, yái yàanèeripínacaté madécaná camuí Adán idénáami.

¹⁵ Quéwa yái Adán ibáyawanámicaté, máini áiba ìiwitáanáde íicha yái cayábéerica Dios imàniirica walí mawèniiri iyú. Madécaná wenàiwica néetácawa abéeri asiali ibáyawaná ìwalíise, yái Adánca, quéwa Dios idéca imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèniiri iyú wía madécaná wenàiwicaca. Dios idéca imànica walí cayábéeri abéeri asiali ìwalíisená, yái Jesucristoca. ¹⁶ Abéeri asiali ibáyawaná, yái Adánca, máini áiba ìiwitáanáde íicha yái cayábéerica Dios imàniirica walí mawèniiri iyú. Cabáyawanáca macáita wenàiwica Adán ibáyawaná ìwalíise quéwa Dios idéca imànica cayábéeri mawèniiri iyú wenàiwicanái irí abéeri asiali ìwalíisená, yái Jesucristoca, mabáyawanácaalíté Dios iicáca wenàiwica imàniyéicaté ibáyawanáwa manuísíwata. ¹⁷ Báisíta wenàiwicanái néetácatéwa abéeri asiali ibáyawaná ìwalíise, yái Adánca. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèniiri iyú, íná yéewa wáalíacawa báisiiri iyúcani, wía Dios iiquéeyéica mabáyawanéeri iyú, wàyapíná cáimié-taquéeri iyú, casíimáiri iyú nacái wacáuca wàlisài yáapichawa abéeri asiali ìwalíisená, yái Jesucristoca.

¹⁸ Càité Adán ibáyawaná cabáyawanácaté imànica macái wía èeri mìnanaíca Dios yùuwichàidàanápínaté wía. Quéwa Jesucristo imànicaté cayábéeri càide iyúwaté Dios iwàwáaná yéetáanápínatéwa wabáyawaná ìwalíise yéewacaténa mabáyawanáca Dios iicáca macáita wía. ¹⁹ Iimáanáca cabáyawanáca wía madécaná wenàiwicaca abéeri asiali ibáyawaná

ìwalíise yái báawéerica abéeri asiali imàniiricaté, yái Adánca, càmiiricaté imàni càide iyúwaté Dios íimáaná. Càita nacái mabáyawanáca Dios iicápiná wía madécaná wenàiwicaca ìwalíise yái cayábéerica abéeri asiali imàniiricaté, yái Jesucristoca, yái yeebáidéericaté iyúwa Dios ichùulianá imànica.

²⁰ Dios imàcacaaté itàacáíwa profeta Moisés irí yéewacaténa wenàiwicanái yáalíacawa máini cabáyawanáca nía. Quéwa éwita wamànicáanítaté wabáyawanáwa manuísíwata, càicáaníta Dios imànicaté walí cayábéeri mawèniiri iyú manuísíwata cachàiniwanái wabáyawaná manuiri íicha.

²¹ Quéechatécáwa wenàiwica néetácatéwa méetàuculé Dios íicha càiripínata nabáyawaná ichùuliacawa. Quéwa siúcáisede Dios, yái cayábéeri íiwitáiseca, icùaca wía imànicaténa walí cayábéeri mawèniiri iyú, yá mabáyawanáca Dios iicáca wía, yàaca nacái wacáuca càmiiri imáalàawa Wáiwacali Jesucristo yéetácái ìwalíise.

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

6 Cawàwanáta áibanái iyúunáidaca nùasu tàacáisi íimáanáca cayábaca càicaalí wáimaca: “Wamànicué wabáyawanáwa mamáalàacata manuísíwata yéewanápiná macái èeri mìnanaí náalíacawa máiniiri cayábaca Dios íiwitáise néemiáciná Dios imàcaca iwàwawa wabáyawaná manuiri íicha”, càì áibanái íináidacawa. ² ☩Càmiirita! Wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái càmita iwàwacutá wamànica wabáyawanáwa quirínama. Péemiacué comparación: Wenàiwica yéetéerimiwa càmita yáalimá imànica quirínama ibáyawanáwa chái èeri iricu. Càita nacái wía. Càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamànica wabáyawanáwa. Wamànicaalí wabáyawanáwa mamáalàacata, càmita wáalimá wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ³ ¿Càmitasicué píaliawa wadàbacaté wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa? Càité wadàbaca wàyaca weebáidacaalíté Cristo Jesús itàacái wabautizáanápínatéwa wáasáidacaténa weebáidaca. Siúcade wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, íná iwàwacutá wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa, càmiínápiná quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁴ Yái wabautizáanácawa, yácata yéetácáisi yéenáiwanaí nacáiri. Càide iyúwa nabàliacaalí yéetéerimiwa càliculii iriculé, càita nacái walicùacatéwa úni yáaculé càide iyúwa wéetáca nacáicaalíwa Cristo yáapicha wabautizácaalítéwa wáasáidacaténa weebáidaca Cristo itàacái. Wabautizácaalítéwa, yáté wáasáidaca wadàbacaté wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa. Wabautizácaalítéwa, yáté wáasáidaca Dios yàacaté wacáuca wàlisài yéewanápiná wàyaca wàlisài wáiwitáise yáapichawa càide iyúwaté Wáaniri Dios cachàiniiri íiwitáise imichàidàanáté Cristo yéetácáisi íicha.

⁵ Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, íná wadéca wadábaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Càita nacái báisiiri iyú wadèniaca siúcáise wacáuca wàlisàíwa Cristo yáapicha. ⁶ Wáalíacawa Dios idéca ichuidaca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi ichàinica, Cristo yéetácái ìwalíise, yái natàtèericaté cruz iwali, yéewanápiná chuica wáicha wabáyawaná, yéewanápiná nacái càmita wamàni mamáalàacata wabáyawanáwa, iyúwa áibanái yàasu wenàiwicanái iwàwacutáaná íbaidaca mawèníiri iyú náiwacali íríwa. ⁷ Càide iyúwa yéetéerimiwa càimíiná imàni ibáyawanáwa quirínama cháí èeri írícu, càita nacái wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íchawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁸ Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, íná wadéca wadábaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Íná yéewa wáalíacawa báisiiri iyúcani wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. ⁹ Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi íicha, íná yéewa wáalíacawa càmita quirínama yéetáwa àniwa. Càmita quirínama yéetácáisi yáalimá imawèniadacani. ¹⁰ Cristo yéetácátéwa abé yàawíríata ichuidacaténá wáicha wabáyawaná càiripináta, yái wabáyawaná ichàinica, quéwa siúcáise de Cristo iyaca càiripináta Dios yáapicha imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Càitacué nacái pía. Cristo Jesús yéetácátéwa píchawalínacué, néeseté ícáucàacawa, íná iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íchawa, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Íná picácué pimàni pibáyawanáwa. Néese pìyacué iyúwa cáuyéi wenàiwica Dios írípíná, iyúwa wenàiwica imichèeyéicatéwa yéetácáisi íicha, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha píibaidacaténacué Dios írípíná cáimié-taquéeri iyú. ¹² Íná picácué pimàaca píiwitáise cabáyawanéeri ichùuliaca pía pimàniínápiná pibáyawanáwa iyúwa píiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná. ¹³ Picácué pimàaca píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliaca pía iyúwa píiwacali pimàniínápinácué mamáalàacata pibáyawanáwa piiná iyúwa, píiwitáise iyú nacáíwa. Néese pimàacacué píawawa Dios írí pimànicaténacué cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Bàaluitéciná pìyacatécué déeculé Dios íicha iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawanácué yáapichawa, quéwa siúcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios írí pìyacaténacué càide iyúwa píiwitáise wàlisàí íimáaná picáuca wàlisàí yáapichawa, pimànicaténacué cayábéeri macái píiwitáise iyúwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁴ Bàaluité píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliacatécué pía. Yá Dios íimacaté cabáyawanácuéca pía, iwàwacutáanácué nacái piùwichàacawa pibáyawaná ichùuliacawa. Quéwa Dios idéca imànicuécá pirí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápináté iwàwawa pibáyawaná íchacué, íná siúcade iwàwacutácué càmita pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi

cabáyawanéeri ichùulianácué pía, néese Dios ichàini-adapínacué píawa pimànicaténacué càide iyúwa iwàwáaná.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Wáalíacawa Dios idéca imànica walí cayábéeri càimawèníiri iyú: Mabáyawanáca iicáca wía éwita càmicáanáta wamàni macáita càide iyúwa iwàwáaná. Néese siúcade cawàwanáta áibanái nayúunáidaca nùasu tàacáisi íimáanáca cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa Dios imàacacáiná iwàwawa wabáyawaná íicha éwita càmicáanáta wamàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùulianá. **¡Càmírita!** ¹⁶ Péemiácué comparación: Píalíacuéca pimàaca-caalícué píawawa áiba wenàiwica írí pimànicaténá càide iyúwa ichùulianácué pía, yásí yàasu wenàiwicaca imànicuécáca pía íbaidéeripíná írí mawèníiri iyú. Iwàwacutácué nacái pimànica càide iyúwa ichùulianá pía. Càita nacái píacué: Pimàacacaalícué pibáyawaná ichùuliaca pía, yásí pibáyawaná yàasu wenàiwicaca imànipinácuéca píawa, yá péetápinácuéca méetàuculé Dios íicha pibáyawaná yáapichawa. Quéwa pimànicaalícué càide iyúwa Dios ichùulianá pía, yásí Dios yàasu wenàiwicaca imànipinácuéca píawa, yá pìyapínácuéca machacàníiri iyú. ¹⁷ Quéwa nùaca Dios írí cayábéeri pìwalícué. Bàaluité pimànicatécué càide iyúwaté pibáyawaná ichùulianácué pía, quéwa siúcade peebáidacuéca tàí íiméeri iyúni yái tàacáisi cayábéerica Dios ibànuericaté wenàiwica írí néewáidacaténacué iyú pía. ¹⁸ Dios idéca iwasàacuéca pía píiwacali bàaluisàimi íchawa, yái pibáyawaná ichàinica ichùulíericatécué pía. Yá pidécuéca pidábaca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwacué Píiwacali wàlisàí ichùulianácué pía, yái Wáiwacali Jesucristoca. ¹⁹ (Nucàlidacuéca nùyaca piríni càide iyúwa wenàiwica itàaníiná aliséeri tàacáisi iyú càmicáinácué píalía péemiaca cayábani càinácaalí íimáaná, càulenácáinácué píichani.) Quéchatécáwa pimàacacatécué pibáyawaná ichùuliaca pía pimànicaténáté pibáyawanáwa casaquèeri manuísíwata. Quéwa siúcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios írí pìyacaténacué machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, píibaidacaténacué Dios írípíná mabáyawanáwaca macái pichàini iyúcuéwa. ²⁰ Pimànicaalítécué càide iyúwa pibáyawaná ichùulianácué pía, yáté càmitacué píibaida Dios írípíná, ínaté càmitacué pimàni cayábéeri pìyacaténacué machacàníiri iyú. ²¹ Píalíacuéca cayába càmitaté pìyaca casíimáiri iyú, néese pibáyawanácué itécaté yàacawa pía írículé yái yéetácáisica càimíirica imáalàawa. Báicuécáca pía siúca ìwalíise yái pimàníiricatécué, íná canéerica iwèni piríni yái iyúwaté pìyáaná bàaluité. ²² Quéwa Dios idéca ichuidacuéca píicha pibáyawaná, yái píiwitáise bàaluisàimi ichàinica. Yá pidécuéca pidábaca píibaidacuéca Dios írípíná iyúwa yàasu wenàiwica. Yá pidécuéca peedáca piríwa yái cayábéeri iwènica: Dios imàacacué píibaidaca írípíná mabáyawanéeri iyú cháí èeri írícu, yá nacái imàacap-

inácué p̄iyaca yáapicha chènuniré càiripináta. ²³ Abéericata nawèni needáca nalíwa cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa. Needáca nalíwa meedá yéetácáisi. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, yàaca wacáuca càmiiri imáalàawa Wáiwacali Cristo Jesús yáapicha, wía yeebáidéyéica itàacái.

Un ejemplo tomado del matrimonio

7 Píacué nuénánái judíoca, yáaliyéicawa tàacáisi iwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Píalíacuéwa yái tàacáisi ichùulíaca wenàiwica abéta idècunitàcá cáucani yái wenàiwicaca. ² Péemiacué comparación: Dios itàacái íimaca walí, caníríchúa inanái càmita udé uèpùacawa unìri íichawa àta yéetácatalétawa uícha, íimacáiná cà yái tàacásica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimoníoca, yásí canáca ubáyawaná éwita uedácaalí ulíwa áiba àniwa. ³ Iná uimácaalí áiba asíali yáapicha càmiirica unìrisíwa idècunitàcá cáuca yái unìrica, yá umànica ubáyawanáwa. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimoníoca. Yásí úalimá ucásàacawa áiba asíali yáapicha mabáyawanéeri iyú.

⁴ Càita nacái píacué nuénánáica. Bàaluité máiní cabáyawanácuéca pía, ínáté càmitacué píalimá pimànica càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Quéwa Cristo yéetácatéwa píichawalínácué, íná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéyéicatéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi íicha. Càmitacué quirínama yáalimá ichùulíaca pía. Siúcáisede Cristo yàasu wenàiwicacuéca pía, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha. Càita wáalimá wamànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Bàaluité wàyaca wabáyawaná yáapichawa, yáté wéemiaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íiméerica càinácaalí Dios iwàwaca wàyaca machacàníiri iyú. Wáalícatéwa càiriínacaalí wawàsi Dios imáisaniericaté wamànica, ínáté máiní wawàwacaté wamànica càiri wawàsi. Iná yái wabáyawanáca itécaté yàacawa wía yéetácáisi iriculé méetàuculé Dios íicha càiripináta. ⁶ Quéwa idéca chuíca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi ichàinica, ichùuliericaté wamànica wabáyawanáwa méetàuculé Dios itàacái íicha. Iná Dios idéca iwàsàaca wía wáibaidacaténá iripiná wacáuca wàlisài yáapichawa Espíritu Santo yèerica walí. Càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùulianá wía, yái wáiwitáise bàaluisàimica càmiiri iwàwa wamànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yái bàaluisàimi tàacásica profeta Moisés itànèericaté.

El pecado que está en mí

⁷ Cawàwanáta áibanái wenàiwica iyúunáidaca nùasu tàacáisi íimáanáca báawaca meedáni yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. ¡Càmíirita! Néese, máiní cayábéericani yái tàacásica, quéwa nùalíacáinatéwa Dios imáisaníata nuwàwaca numàni-

ca nubáyawanáwa, íná máiní nuwàwacaté numànica nubáyawanáwa. Càmicaalíté tàacáisi imáisanía nuwàwaca numànica nubáyawanáwatá, yá càmitaté máiní nuwàwa numànica nubáyawanáwatá. ⁸ Quéwa máiní cachànicaté mamáalàacata yàacatéwa nubáyawaná iwálíise yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, yái tàacáisi imáisaniericaté nuwàwaca numànica nubáyawanáwa. Yá nubáyawaná yáalimáidacaté núa iwálíise yái Dios itàacáica, imàacáanápiná nuínáidacawa numànínápiná nubáyawanáwa macái íiwitáaná, macái wawàsi Dios imáisanierica wamànica. Càmicaalí wáalíwa Dios imáisaníaca wamànica áiba wawàsi báawéeri, néese càmita máiní wawàwa wamànica yái wawàsi báawéerica. ⁹ Bàaluité càmita nùalía Dios imáisaníaca wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, ínáté nùyaca matuíbanáita, càmita achúma nuínáidacawa nuwàwawa nubáyawaná iwaliwa. Quéwa idécanáamité nùalíacawa Dios càmita iwàwa wáináidacawa wamànínápiná wabáyawanáwa, yá máiní cachànicaté mamáalàacata yàacatéwa nubáyawaná ichàini nuwàwáanápináté numànica nubáyawanáwa. Yá nùalíacatéwa cabáyawanáca núa, iwàwacutáanápináté nacái nuétáacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta nubáyawaná ichùulíacawa. ¹⁰ Dios imàacacaté itàacái cayábéeriwa profeta Moisés irí yásáidacaténá walí càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wàyacaténá casímáiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái Dios yáapicha. Quéwa nubáyawaná ichiwáidaca núa numànínápiná nubáyawanáwa, íná yái tàacásica imàacacaté nùalíacawa cabáyawanéerica núa, iwàwacutáanápináté nacái nuétáacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. ¹¹ Yáté nubáyawaná yáalimáidaca núa Dios itàacái cayábéeri iwálíise, yáté nubáyawaná ichiwáidacaté núa. Yá nubáyawaná cabáyawanáca imànicaté núa Dios itàacái iyú, nuétáanápinátéwa méetàuculé Dios íicha càiripináta nubáyawaná ichùulíacawa.

¹² Máiní cayábéericani, yái tàacásica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí, imáisaníacáiná wamànica wabáyawanáwa. Máiní cayábéerica nacái yái tàacáisi imáisanierica wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. Yái tàacásica yéewáidaca wía wàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cayábéericani yái tàacásica iyúudàacáiná wía wàyacaténá casímáiri iyú. ¹³ Yái cayábéeri tàacásica profeta Moisés itànèericaté, canáca yéewaná wayúunáidaca báawéericani iwálíise yái íimáanáca iwàwacutáca wéetáacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta wabáyawaná ichùulíacawa. ¡Càmíirita! Néese máinicáiná cabáyawanáca núa, íná nùalíacáinatéwa Dios itàacái cayábéeri imáisaníaca numànica nubáyawanáwa, ínáté máiní nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, yá iwàwacutácaté nuétáanápináwa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Iná yéewa nùalíacawa amaléeri iyúni, máiní báawacani yái nubáyawanáca, nubáyawanáciná ichùulíaca numànica nubáyawanáwa éwita nùalíacáanáca Dios itàacái cayábéeri imáisaníaca numànica càiri.

¹⁴ Wáaliacawa báisiiri iyú cayábéericani yái tàacáisca profeta Moisés itànèericaté yácáiná Espíritu Santo imàacacaté Moisés itànàacani. Quéwa báawéeri meedá nuíwítáise càide iyúwa macáí èeri mìnánáí fi-wítáise iyáaná: Nubáyawaná ichùuliana núa cachàiníiri iyú numànínápiná nubáyawanáwa, càide iyúwa áiba náiwacali báawéeri fiwítáise ichùulianá cachàiníiri iyú yàasu wenàiwicawa íbaidéerica írí mawèníiri iyú càiripináta. ¹⁵ Càmita núalía cáná yéewa nuíwítáise càica iyaca; càmita numàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese, numànicáita meedá báawéeri wawàsi càmfírira nuwàwa numànica, yái máinírira báawaca nuicáca. ¹⁶ Báawaca nuicáca yái numànírira, càita nudéca núsáidaca núaliacawa cayábéerica Dios itàacái, báisiirica nacái. ¹⁷ Iná núa, idènièrica wàlisàí fiwítáise-wa, càmita nuwàwa numànica nubáyawanáwa. Quéwa éwita càmicánita nuwàwa numànica nubáyawanáwa, càicánita nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliana numànínápiná nubáyawanáwa. ¹⁸ Núaliacawa canáca írí cayábéeri, yái nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéerica. Ewita nuwàwacáanita numànica cayábéeri, càicánita càmita núalimá càì numànica nuchàini iyúwa. ¹⁹ Càmita numàni cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, néese numàni mamáalàacata nubáyawanáwa, yái càmfírira nuwàwa numànica. ²⁰ Iná numànicaalí yái càmfírira nuwàwa numànica, yá càmita núa yái iwàwéerica imànica ibáyawanáwa, néese nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri, yácata ichùulìerica numànínápiná nubáyawanáwa. ²¹ Càì ichàbaca núa, macáí èerita nuwàwacatáita numànica cayábéeri, càmita yéewa numànicani, néese numànicáita yáawami nubáyawanáwa. ²² Máini cáinínáca nuicáca Dios itàacái. ²³ Quéwa iyaca nuwàwalicu áiba chànisi càmfírira imàaca nuínáidacawa machacàníiri iyú, ipéliéri nacái nuíwítáise wàlisàí íipunita. Yácata nuíwítáise, yái cachàini, yái nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéerica, idacuèrica núa iyúwa presoíri. ²⁴ **M**áini achúmaca nuwàwa! ¿Cawiná iwasaapiná núa íicha yái nubáyawaná ichànica iwàwéerica itéca núa yéetácáisi iriculé, nuétácáténáwa méetàuculé Dios íicha càiripináta nubáyawaná ichùuliacawa? ²⁵ Abéericata Dios yáaliméeri ichuìdaca nuícha nubáyawaná ìwalíise yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imàníricaté nulípiná, íná nùaca Dios írí cayábéeri. Càita nùyaca cháí èeri írìcu: Nuwàwaca numànica càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, quéwa nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliana núa mamáalàacata numànínápiná nubáyawanáwa. Quéwa Dios idéca ichuìdaca nuícha nubáyawaná.

La vida conforme al Espíritu de Dios

8 Iná yéewa wáaliacawa Dios càmita yùuwichàidapíná wíawa wabáyawaná ìwalíise-wa infierno írìcu, yái manuíri quicháica, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Yácáiná Espíritu Santo yàaca wacáuca càmfíri imáalàawa, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Yá Espíritu Santo ichàini ichuì-

daca wáicha wabáyawaná, yéewanápiná càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa wabáyawaná ichùulianá wía, yái wáiwítáise bàaluisàimica iwàwéerica itéca wía yéetácáisi írìculé, wéetácáténáwa méetàuculé Dios íicha càiripináta. ³ Dios imàacacaté itàacáiwá profeta Moisés írí, quéwa wáalimáidacaalíté wamànica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná, yáté càmita wáalimá wachuìdaca wáichawa wabáyawanáwa máinícáinaté wawàwa wamànica wabáyawanáwa, wía èeri mìnánáica. Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica càmfíricaté wáalimá wamànica: Dios ibànùacaté Iriwa càiride iyúwa waicácanáwa, wía èeri mìnánáí imàníyéica ibáyawanáwa. Dios ibànùaca Iriwa yéetáanápináwa iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíise. Càité Dios yùuwichàidaca Iriwa wabáyawaná ìwalíise ichuìdacaténá wáicha wabáyawaná. ⁴ Dios imànicaté càì yéewanápiná wáalimá wáyaca machacàníiri iyú càide iyúwa ichùulianá wía írìcuise yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés írí. Iwàwacutácáiná càmita wamàni càide iyúwa wáiwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri iwàwáaná, néese iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná wamànica.

⁵ Cawinácaalí wenàiwica imànírira càide iyúwa fi-wítáise cabáyawanéeri iwàwáaná, íináidacawa meedá wawàsi iwali isímáidéeripinácani báawéeri iyú. Quéwa cawinácaalí imànírira càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, íináidacawa imànicaténá wawàsi casíimáiripináca Dios iicá. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwítáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yá náiwítáise itépiná níawa yéetácáisi iriculé méetàuculé Dios íicha càiripináta nabáyawaná ìwalíise-wa. Quéwa cawinácaalí imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, nadèniaca nacáucawa càmfíri imáalàawa, nàya nacái matuíbanáiri iyú, cayábacáiná náapicha Dios. ⁷ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwítáise cabáyawanéeri iwàwáaná, nàuwideca namànica Dios, càmicáiná náalimá namànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, càmita nacái nawàwa namànica càì. ⁸ Iná cawinácaalí iyéeyéica càide iyúwa náiwítáise cabáyawanéeri ichùulianá nía, càmita náalimá namànica yái casíimáirica Dios iicá.

⁹ Píacué quéwa, càmitacué pìya càide iyúwa bàaluisàimi fiwítáisesi iyáaná, néese núalíacué pìyaca càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Espíritu Santo iyacué piwàwalicu yàacawéeridacaténácué pía. Cawinácaalí wenàiwica canéerica írí Espíritu Santo Cristo ibànùerica walí, càmfírica Cristo yàasu wenàiwicacani. ¹⁰ Cristo iyacaalícué piwàwalicu, yá cáuca Espíritu Santo imànica píiwítáise càiripináta, éwitacué yái píináca pidènièricuécá cháí èeri írìcu yéetácáanítawa áibaalíwa, machawàacacáiná wainá macáita ìwalíise yái wàawirimi Adán ibáyawanáca. Cáuca Espíritu Santo imànicuécá píiwítáise, mabáyawanácáinácué Dios iicáca pía. ¹¹ Wáaniri Dios icáucàidacaté Jesús yéetácáisi íicha. Néeseté Dios ibànùaca Espíritu Santo iyacaténá

wawàwalicu. Espíritu Santo iyacaalícué piwàwalicu, yásí Dios icáucàidapínacué píawa wàlisàí iyú yéetácáisi íicha áibaalípiná càide iyúwaté Dios icáucàidáanaté Cristo yéetácáisi íicha. Yá Dios icáucàidapínacué píawa Espíritu Santo ichàini iyú, yáí Espíritu iyéericuéca piwàwalicu.

¹² Iná nuénánái, wáaliacáináwa Dios icáucàidapíná wíawa, iná iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo ichùulianá wía. Picácué wamàni iyúwa wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulianá wía.

¹³ Pimànicaalícué piacawa càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulianá, yá péetápinácuécawa méetauculé Dios íicha càiripináta. Quéwa pimàacacaalícué Espíritu Santo iyúudàacuéca pichuídaca píchawa píbayawanáwa, yáí píiwitáise bàaluisàimi ichànica, yá piyapínacuéca càiripináta.

¹⁴ Macái imàniyéica càide iyúwa Espíritu Santo yàalàaná nía, níacata Dios yéenibe. ¹⁵ Yáí Espíritu Santo Dios ibànuerica walí càmita máini ichùulia wía cachàiníri iyú, càmita nacái cáalu imànica wía, càide iyúwa áiba náiwacali ichùulianá yàasu wenàiwicawa cachàiníri iyú. Néese Espíritu Santo imàacaca Dios yéenibeca wía, iná yéewa wamáidaca Dios irí: "Pía Wáaniri!" càí wáimaca Dios irí. ¹⁶ Yáí Espíritu Santoca, yácata icàlidéerica walíni wawàwalícué, Dios isùmanáireca wía. ¹⁷ Dios yéenibecáiná wía, iná Dios yàapíná walí cawèníri càide iyúwaté íimáaná cáimiéta-canéeri iyú. Yá weedápiná yáí cawènírica Cristo yáapichawa, wàuwichàacáináwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, wàyacaténá cáimiétaquéeri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Nuicáca iyúwa achúméeriina meedá yáí wàuwichàanáca wáí èeri irícu nuínáidacáináwa iwali yáí wàyanápináca cáimiétaquéeri iyú Wáiwacali yáapichawa chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu wacùacaténá yáapicha macáita. ¹⁹ Macáita wawàsi Dios idàbéericaté chái èeri irícu, capiraléeri cáli íinata nacái, macáita máini natuýàaca wéenáiwana yàanàca caquialéta, Dios yáasáidacatápinácata yéenibeca wía. ²⁰ Dios yùuwichàidacaté macáita wawàsi idàbéericaté, iná càmita máini cayábaca nàyaca siúcade, Dios íináidacáinatéwa yùuwichàidáanápínaté nía. Quéwa Dios iwàwacaté iwasàaca macáita wawàsi yùuwichàacáisi íicha áibaalípiná. ²¹ Macái wawàsi Dios idàbéericaté, áibaalípiná Dios iwasàapíná níawa báawéeri íicha, càmita quirínama nacái nabadácawa, néese nàypíná cayábéeri iyú wáapicha, wía Dios yéenibeca, wàypínacáiná mabáyawanáwaca, cáimiétaquéeri iyú nacái Dios icamaláná mèlumèluíri irícu. ²² Wáaliacawa macái wawàsi Dios idàbéericaté chái èeri irícu, capiraléeri cáli íinata nacái, macáita yáí iyéerica idéca yùuwichàacawa déecuíri iyú Dios idàbacatáiseté yùuwichàidaca nía àta siúca nacáide, èeri mìnánái ibáyawaná íwalíise. Yá macáita nàuwichàacawa, càide iyúwa inanái úuwichàacaalíwa umusúadacaténá iicá èeri. ²³ Càmita abéta yùuwichàacawa yáí macáita

wawàsi Dios idàbéerica, wíacáanáta nacái wàuwichàacawa, wía Dios yéeyéicaté irí Espíritu Santo wáaliacaténáwa Dios imàniínápiná walí cayábéeri càide iyúwaté íimáaná walí. Wàuwichàacawa wáináidacawa wawàwalícué iwasàaca idécunitàacá watuýàaca wéenáiwana yàanàca, Dios yáasáidacatápináta yéenibeca wía imichàidacaalípiná wíawa yéetácáisi íicha. ²⁴ Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, imànicaténá walí cayábéeri áibaalípiná wapíchalécáwa. Imáalàidacaalíte imànica walí yáí cayábéeritá, yá càmita iwàwacutá watuýàacatáni. ²⁵ Quéwa càmitàacá yéewa waicáca yáí cayábéeri watuýéerica siúcade, iná iwàwacutá watuýàaca mamáalàacatani, matuíbanáiri iyú, càmita nacái waméyáawa watuýàacani.

²⁶ Càita nacái Espíritu Santo iyúudàaca wía, ichàiníadaca wáiwitáise, càmicáiná wáaliacawa cayába càinácaalí iwàwacutáaná wasutáca Dios íicha càide iyúwa iwàwacutáaná wáaliacawa. Quéwa Espíritu Santo isutáca walípiná Dios íicha manuísíwata. Isutáca walí Dios íicha tàacáisi iyú càmírica yéewa èeri mìnánái yáalimá icàlidaca natàacái iyúwa. ²⁷ Diosca, yáí yáaliéerica wawàwa, yáalía nacái yéemiaca càinácaalí íimáaná yáí tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica, yácáiná Espíritu Santo isutáca walí Dios íicha càide iyúwa Dios iwàwáaná, wía Dios yéenibeca.

Más que victoriosos

²⁸ Wáaliacawa macáita yáí wachàbáanáca wía Dios yàasunáica, Dios idéca imàacaca ichàbacawa, iyúudàacaténá wía, yéewanápiná wàyaca càide iyúwa iwàwáaná, wía cáininéeyéica iicáca Dios, Dios imáidéeyéica càide iyúwaté íináidáanáwa imáidáanápinaté wía yàasunáipínáwa. ²⁹ Dios yáaliacatéwa wàwali bàaluitésíwa, yáté íináidacawa imàacáanápinaté wadèniaca waicácanáwawa Dios Iiri iicácanáwa nacáiri, wadèniacaténá nacái wáiwitáise wacàide iyúwa Dios Iiri íiwitáise iyáaná yéewanápiná wabèericani, yáí Iirica, icuèrica wía manúbéeyéica. ³⁰ Wía Dios íináidéeyéicatéwa iwali quéechatécáwa imàacáanápinaté wàyaca càide iyúwa Iiri iyáaná, wíacata Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa. Wía Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa, wíacata nacái mabáyawanéeyéicaté Dios iicá. Wía Dios iiquéeyéicaté mabáyawanéeri iyú, wíacata nacái Dios íináidéeyéicatéwa iwali imàacáanápiná wàyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha chènuniré icànéeyéipíná Dios icamaláná mèlumèluíri iyú.

³¹ ¡Iná péemiacué cayábani, nuénánái! ¡Dios yàacawéeridacáiná wía, iná canácata yáaliméerica imáalàidaca wía! ³² Dios càmítaté imáisaníaca wáicha Iiriwa, càmítaté nacái icùa Iiriwa yùuwichàacáisi íicha, néese Dios ibànùacaté Iiriwa yéetáanápinátéwa wáichawalína wabáyawaná íwalíise. Dios imànicáinaté walí yáí cayábéeri manuísíwéerica, iná yéewa wáaliacawa báisíiri iyúcani Dios yàanápiná walíni Iiri yáapichawa, macáita yáí wamáapuérica. ³³ ¡Canácata yáaliméeripíná icháawàca wabáyawanámi íináwaná iwali Dios irí, wía Dios yeedéeyéicaté yàasunáipínáwa!

Yácáiná idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía. ³⁴ [Caná-cata yáaliméeripiná yúucaca wía infierno iriculé wabáyawanámi ìwalíse!, yácáiná Cristo Jesús yéetá-catéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, imichàa-caté nacáíwa yéetácaísi íicha. Yáté yàacawa chènuniré yáawinacaténáwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. Jesucristo isutáca iyaca Dios íicha walípiná mamáalàacata, itàaníca wawicáu Dios yáapicha. ³⁵ [Caná-cata yáaliméeripiná yeedáca wía Cristo íicha, yái cáininéerica iicáca wía! Éwita wàuwichàacaalíwa, éwita nacái máinícaalí achúmaca wáináidaca wawáwawa, éwita nacái nàuwichàidacaalí wíawa Wáiwacali ìwalíse weebáidacáiná itàacái, éwita máapicaalí wía manuísíwata, éwita catúulécánácaalí wía, éwita máinícaalí nawàwa namànica walí báawéeri, éwita nanúacaalí wíawa, càicáaníta canácata yáal-iméeri yeedáca wía Cristo íicha, yái cáininéerica iicáca wía. ³⁶ Aiba profeta icàlidacaté Dios itàacái bàaluité íiméerica càinácaalí Dios yàasu wenàiwicanái yùuwichàanápínátéwa. Iimacaté:

“Mamáalàacata nawàwa nanúaca wía weebáidacáiná pitàacái. Càide iyúwa wenàiwica itécaalí ipírawa oveja alé yàatalé inuérica píraí, càita nacái nawàwa nanúaca wía”,
íimacaté yái profetaca.

³⁷ Quéwa éwita wàuwichàacáanítawa càiri wawàsi ìwalíse, càicáaníta wamawèniadaca wàacawa macái báawéeri íiwitáaná, cachàiniwanái mamáalàacata nacái wáiwitáise Wáiwacali Jesucristo ìwaliwa, ichàini iyú nacái, iyúudàacáiná wía, yái Wáiwacalica cáininéer-icaté iicáca wía, yéetáanápínátéwa wáichawalíná. ³⁸ Núalífacáináwa báisíiri iyúcani canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios íicha yái cáininéerica iicáca wía. Éwita wéetácaalíwa, éwita wàyacaalí quiríta nacái, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios íicha. Angelnáí nacái, demonio íiwacanánái nacái càmita náalimá needáca wía Dios íicha. Canácata báawéeriquéi yáaliméeri yeedáca wía Dios íicha, yái báawéerica ìyéerica siúcade, càita nacái báawéeri ìyéeripiná wapíchalécáwa, canácata yáaliméeripiná yeedáca wía Dios íicha. ³⁹ Éwita wàacaalíwa dùlupùta yàasu cáli néré, càita nacái walicùacaalíwa depuúwalé cáli iriculé, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios íicha. [Yá canáca áiba wawàsi Dios idàbéericaté yáaliméeripiná yeedáca wía Dios íicha, yái wáaliéri-cawa cáinináca iicáca wía ibànùacáiná Wáiwacali Cristo Jesús yéetáanápínátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse!

Dios ha escogido a Israel

9 Núa, yeebáidéerica Cristo itàacái, núumacué píri báisíiri iyú, càmitacué nacái nuchíwáida pía. Espíritu Santo imàacacáiná matuúbanáica nuwàwa, íná yéewa núalífacawa nucàlidacani báisíiri iyú. ² Máiní catúulécánáca numànica nuwáwawa nuénánái israeli-tanáí ìwaliwa, achúma nacái nuwàwa mamáalàacata nàwali. ³ Máiní cáinináca nuicáca nuénánáisiwawa, nuawiría yéénánái, ínaté batéwa nuwàwacaté càmita

Cristo yàasu wenàiwica núa Dios yùuwichàidáanápínáté núa càiripináta núalimácaalí nuétácawa nuénánái israelita íichawalínáwa, nuwasàa-caténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa càmita yéewa nuétácawa náichawalíná nabáyawaná ìwalíse, éwita cáininácaaníta nuicáca nía manuísíwata. ⁴ Israel itaquénáinámica nía. Dios yeedácaté nía yàa-sunáipináwa iicácaténá nía iyúwa yéénibewa. Bàaluité Dios iyacaté nàacuésesemi icamaláná mèlumèluíri iricuwa. Imànicaté nacái náapicha wawàsi icùanápínáté nía. Imàacacaté nacái itàacáíwa profeta Moisés íri, yéewacaténá israelitanái yáalífacawa càiná-caalíté Dios iwàwáaná nàyaca. Dios yéewáidacaté nía nacái namànicaténá culto nàacaténá Dios icàaluíná. Icàlidacaté nacái nalí cáimiétacanéri iyúni imànínápínáté nalí cayábéeri manuísíwata. ⁵ Níái israelitaca, níacata wàawirináimi itaquénáinámica. Néese Wáiwacali, yácata israelitanái yàasu Mesías, yái nacuèrinápínáca Dios ibànùericaté nalí. Wáiwacali yàanàcaté aléi èeri iriculé, yáté imusúca iicá èeri iyúwa israelitasàiri. Yái Wáiwacali, yácata Wacuèriná Diosca cachàiniírica náicha canánama, icuèrica nacái macáita, íná wàacué Wáiwacali iríwa cayábéeri càirip-ináta. Báisíta, amén.

⁶ Quéwa éwita càmicáaníta macáita Israel itaquénáinámi neebáida Dios itàacái, càicáaníta Dios càmita yúuca íichawa itàacáíwa icàlidéericaté nalí cáimiétacanéri iyú, íiméerica imànínápíná nalí cayábéeri. Quéwa càmita Dios iicá macáita Israel itaquénáinámi iyúwa yàasunáíwa, báisí israeli-tanáisiwaca, níacáiná abénaméeyéi néená càmita neebáida Jesucristo itàacái. ⁷ Dios càmita iicá iyúwa yàa-sunáíwa macáita Abraham itaquénáinámi, yácáiná Dios càì íimacaté Abraham íri: “Nuicápiná iyúwa nù-a-sunáíwa píiri Isaac itaquénáinámi”, càì íimacaté yái Diosca, éwita Abraham idèniàcáanítaté yéénibewa áibanái. ⁸ Íná yéewa wáalífacawa Dios càmita iicá iyúwa yéénibewa macáita Abraham itaquénáinámi, néese níawamita cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái Dios icàlidéericaté Abraham íri cáimiétacanéri iyú, íiméerica Dios imànínápínáté cayábéeri Abraham itaquénáinámi íri. ⁹ Dios icàlidacáiná Wáiwacali íriní cáimiétacanéri iyú imàacáanápínáté quéenibeca Abraham. Yáté càì Dios íimaca: “Aiba camuúpiná numàacapiná quéenibeca píri úara píacawéetúaca Saraca, yá udèniápináca uúriwa”, íimacaté yái Diosca.

¹⁰ Iyaca áiba wawàsi nacái: Wàawirimi Abraham líiri íipidenéericaté Isaac idèniacaté yéénibewa yàa-cawéetúaca Rebeca yáapichawa. Pucháiba asianáica níara Isaac yéénibeca. Ibèeri íipidenáté Esáu, iméeréeri nacái íipidenáté Jacob. ¹¹ Quéwa ipíchawáiseté namusúca naicá èeri, ipíchawáiseté nacái namànica cayábéeri, báawéeri nacái, yáté Dios íimaca Rebeca íri: “Ibèeri íibaidapiná iméeréeri iríwa”, càitè íi-maca yái Diosca. Càitè nacái profeta itànàacaté tàacáisi nàwali Dios inùmaliçuise. Dios íimacaté: “Cáin-ínacaté nuicáca Jacob, quéwa càmitatè nuedá Esáu nùasu wenàiwicapináwa”, càitè íimaca yái Diosca. Càì-

ta wáaliacawa Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicanáip-ináwa càide iyúwaté ìináidáanáwa. Yásí imáidaca wenàiwica yàasunáipináwa quéwa càmita ìwalíse yáí namànírica.

¹⁴ Iná cawàwanáta áibanáí ìimaca báawacasa Dios ì-witáise càmicáiná imáida wenàiwica yàasunáipináwa ìwalíse yáí namànírica. **Ɔ** Cà mírita! ¹⁵ Dios ìimacáinaté profeta Moisés irí: “Nuicápiná napualé cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca ipualé. Càita nacáí catúulé-canápiná nuicáca cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca itúulécaná”, càité Dios ìimaca. ¹⁶ Iná yéewa wáaliacawa Dios càmita iicá wenàiwica ipualé ìwalíse yáí nawàwéerica, ìwalíse nacáí yáí namànírica macáí nachàini iyúwa. Néese iicáca napualé ìináidacáinaté imàníinápiná nálí cayábéeri. ¹⁷ Càité nacáí bàaluité Dios ìimacaté faraón irí, yáí icuèricaté Egipto yàasu cáli. Dios ìimacaté: “Nudéca numàacaca picúaca piasu cáliwa núsáidacaténá nuchàiniwa macáí èeri mìnánáí irí numànicaalípiná pirí wawàsi caiyéininéeri. Iná yéewa macáí èeri mìnánáí yéemiapiná nuináwaná ìwali”, ìimacaté yáí Diosca. ¹⁸ Càita wáaliacawa catúulécanáca Dios iicáca cawinácaalí Dios iwàwéeyéica iicáca itúulécaná. Dàalaca nacáí imàacaca áibanáí ìiwitáise dàalacaténá nánáidacawa nawàwalicúsewa.

¹⁹ Cawàwanáta píimaca píináidacawa piríwa: “Dios imànicáiná càì, ìná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica Dios imàacacáiná namànica nabáyawanáwa”, càì píináidacawa cawàwanáta. ²⁰ Picá càì píimaca. Wenàiwicacáiná pía meedá, canáca yéewaná pistúta péemíawa Dios cáná yéewa imàni wawàsi. Péemia comparación: Canácatáita càì catùà ìimaca irí yáí imànírica úa: “¿Cáná càì pimànica núa?”, càmita yéewa úuma úái catùaca. ²¹ Yáí imànírica catùà yáalimá imànica ibáí iyúwata iwàwáaná imànicani. Iná imànica ibáí yéená úasíwaná, yéenáta nacáí imàni áiba iwàsape iyú.

²² Càita nacáí báisíiri iyú Dios yéewa imànica càide iyúwa iwàwáaná. Dios yéewa yùuwichàidaca manuísíwata ichàini manuíri iyúwa macáita wenàiwica Dios ìináidéeyéicatéwa yùuwichàidáanápiná nía, cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. Dios idéca ìideniaca yáí namàníináca nabáyawanáwa déecuíri iyú. ²³ Càita nacáí Dios imànica yeedácaténá wía yàasunáipináwa. Dios ìináidacatéwa catúulécanáanápináté iicáca wía, imàníinápináté nacáí walí cayábéeri manuísíwata. Ìináidacaté nacáíwa imàacáanápiná wàyaca cáimiéta-canéeri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu. Càì imànica walí yásáidacaténá ìiwitáise cachàiniíriwa macáí wenàiwica irí. ²⁴ Iná Dios idéca imáidaca wía yàasunáipináwa, abénaméeyéi wéenanáí wía judíoca, abénaméeyéi nacáí cà míyeyí judío. ²⁵ Càité nacáí profeta Oseas itànàacaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalicúse. Dios ìimacaté:

“Áibanáí cà míyeyíté nucùà bàaluité, nucùapiná níawa áibaalípiná. Nía nacáí cà míyeyéica áibanáí iwàwa bàaluité, cáininápináca nuicáca níawa.

²⁶ Alé núumacatalécaté nálí: ‘Cà míyeyícué pía nùasu wenàiwica’, alé núumapináca nàwaliwa nuénibeca nía, núa cáuri Diosca”.

Ìimacaté yáí Diosca. ²⁷ Bàaluité profeta Isaías ìimacaté israelitanáí iwali: “Ewita manùbéeyéicáaníta níái Israel itaquénáinámica càide iyúwa càina imuluí, càicáaníta cà míyeyípiná manùba nía Dios iwaseeyéipiná yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ²⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios imànipiná mesúnamáita macáita càide iyúwaté ìimáaná imàníinápináté cháí èeri irícu”, càité ìimaca yáí Isaíasca. ²⁹ Càité nacáí profeta Isaías ìimaca bàaluité:

“Wacuèriná Dios, cachàiniíri náicha canánama, càmi-caalíté ichàiniada wéenibe yéetácáisi íchatá, wía israelitaca, yáté càica wíatáde iyúwa pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra nacáí, Dios imàalàidéeyéicaté nabáyawaná ìwalísewa”, càité ìimaca yáí profetaca Isaías.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Péemíacué cayábani. Abénaméeyéi cà míyeyí judío, cà míyeyícaté nacáí icutá Dios cayábáanápiná iicáca nía, mabáyawanáca Dios iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo. ³¹ Quéwa, israelitanáí càmitaté càì namànica. Nadèniacaté tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúse icàlidéerica càinacaalíté israelitanáí iwàwacutáaná nàyaca machacàniíri iyú Dios iicápiná. Néese máinité nàalimáidaca namànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwa yáí tàacáisi ìimáaná, náimacáinaté mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíse yáí cayábéerica namàníricaté. Quéwa càmitaté mabáyawaná Dios iicáca nía. ³² Nucàlidacué piríni siùcade cáná yéewa càmita mabáyawaná Dios iicáca nía: Nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía ìwalíse yáí namàníináca cayábéeri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùulianáté nàawirináimi. Càmita nawàwa cayábaca Dios iicáca nía ìwalísecáita yáí neebáidáanáca Dios. Iná yéewa nacaláacawa Dios íicha Jesucristo ìwalíse, báawacáiná naicáca Cristo yéetáanáwa cruz ìwali. Càita Jesucristo iyaca nálí siùcade iyúwa manuíri íba wenàiwica yùuwèeriwa iwéré cáíwiíri iyú. ³³ Càité nacáí áiba profeta itànàacaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalicúse Jesucristo ìwali. Yáí Jesucristoca càicanide iyúwa manuíri íba. Dios ìimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuíri idàbacaténá imànica capíi dàalanama, càita nacáí nubànùapiná abéeri wenàiwica israelitanáí iríwa nacuèrinápiná máiniíri cayábaca, níara iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu, áibaalí íipidenacatalé Sión. Quéwa abénaméeyéi néená càmitapiná neebáida itàacáí, calúa nacáí naicápinácani. Quéwa abénaméeyéi néená neebáidapiná itàacáí, ìná càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwalísewa, yácáiná Dios imànipiná nalíwa macáita càide iyúwaté ìimáaná nálí”, ìimacaté yáí Diosca.

10 Píacué nuénánáca, máini nuwàwaca Jesucristo iwàsàaca israelitanáí Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná nusutáca Dios íicha nalípiná mamàalàacata neebáidáanápiná. ² Núalimá nucàlidaca nàwali yáí

cayábéerica: Níái israelitaca máiní nawàwaca nàaca abéerita Dios icàaluíná, quéwa càmita náalíawa cayába cànácaalí Dios iwàwáaná. ³ Càmita nawàwa neebáidaca Cristo yéetácatéwa yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. Nawàwaca meedá namànica nachàini iyúwani, cayábáanápináca Dios iicáca nía iwálíse yái cayábéerica namànírica. Càmita nawàwa neebáidaca Cristo càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. ⁴ Abéericata Cristo yái yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta Moisés itànèericaté. Iná yéewa macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái, mabáyawanáca Dios iicáca nía.

⁵ Bàaluité profeta Moisés itànàacaté cànácaalí wenàiwica náalimáaná nàyaca machacàníri iyú namànicaalí macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná Moisés itànèericaté. Moisés ímacaté: “Cawinácaalí wenàiwica imànírica macáita càide iyúwa Dios ichùulianá, yácata iyéeripiná casímáiri iyú”, càité ímaca. ⁶ Quéwa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo. Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ímaca: “Picá càì píináidacawa: ‘Canácata yáaliméeripiná íriacawa chènuniré’”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmita iwàwacutá weedáca Cristo chènuníse iyúudàcaténá wía. ⁷ Moisés ímacaté nacái: “Picá nacái píináidawa: ‘Canácata yáaliméeripiná iricùacawa yéetéeyéimiwa yèewiré’”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmita iwàwacutá weedáca Cristo yéetácaisi íicha iyúudàcaténá wía. Càmita iwàwacutá wamànica càiri càulenáca wawàsi yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁸ Péemíca Dios itàacái íméerica: “Yái tàacáisi iyaca mawiénita píri pinùmálicu, piwàwalicu nacái”, càì ímaca Dios itàacái. Yácata tàacáisi wacàlidéerica íméerica iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁹ Picàlida-caalí áibanái íri Jesús iináwaná iwali Wacuèriná Dioscani, peebáidacaalí nacái piwàwalicuísewa Dios imichàidacaté Jesús yéetácaisi íicha, yásí Jesucristo iwasàaca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁰ Weebáidacaalí wawàwalicuísewa, yásí mabáyawanáca Dios iicáca wía. Càita nacái wacàlidacaalí áibanái íri waináwanáwa weebáidaca Jesucristo itàacái Wacuèriná Dioscani, yásí iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹¹ Aiba profeta itànàacaté Dios itàacái icàlidéerica tàacáisi Wáiwacali Cristo iwali: “Cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, càmita achúma nawàwa neebáidáaná iwálísewa, yácáiná Dios imànipiná nálí macáita càide iyúwaté ímáaná nálí”, càì ímaca Dios itàacái. ¹² Cáinináca Dios iicáca wía abédanamata, judíocaalí wía, càmicaalí judío wía nacái wadèniacáiná abéerita Wáiwacaliwa, macáita wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Cristo itàacáiwa. Wáiwacali imàni nacái cayábéeri manuísíwata nálí macáita yèeyéica icàaluíná. ¹³ Càicáináaté áiba profeta itànàaca Dios itàacái Wáiwacali Cristo iwali: “Macáita cawinácaalí isutéeyéi-

ca Wáiwacali íicha iicáanápiná napualé, yá Wáiwacali iwasàapináca níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha”, ímacaté yái profetaca. ¹⁴ Iná yéewa wáalíacawa iwàwacutáaná wàaca wacàlidaca Wáiwacali iináwaná iwali áibanái wenàiwica íri, càmicáiná náalimá nasutáca íicha iicáanápiná napualé, yái càmíiricáwaca neebáida itàacái. Càmita nacái náalimá neebáidaca iwali yái càmíiricáwaca néemíca iináwaná iwali. Càmita nacái náalimá néemíca iináwaná iwali canácaalí áibanái icàlidéeyéipiná nálí itàacái. ¹⁵ Càmita nacái wenàiwicanái yàa icàlidaca nálí itàacái càmicaalí áibanái ibànua nía. Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité: “Ímáiní casíimáica waicáca nàanàanáca wàatalé, níái itéeyéica walí cayábéeri tàacáisi!” càité ímaca. ¹⁶ Quéwa càmita neebáida Jesucristo itàacái iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càité profeta Isaías itànàacaté Dios itàacái bàaluité. Ímacaté: “Wáiwacali, canácata yeebáidéerica walí wàasu tàacáisi, yái wacàlidéerica nálí pinùmálicuíse”, càité ímaca yái Isaíasca. ¹⁷ Iná yéewa wáalíacawa iwàwacutá wenàiwicanái yéemíca áiba icàlidaca nálí Cristo itàacái yéewacaténá neebáidaca Cristo.

¹⁸ Quéwa nusutáca nuémíawa: ¿Cawàwanáta càmítaté néemíca Dios itàacái, yái tàacáisi icàlidéerica Dios iináwaná iwali? Íbáísita, nadéerica néemíaquéera! Yácáiná Dios itàacái áiba profeta itànèericaté ímaca: “Macái èeri mìnánái àta alénácaalí nàyaca cháí èeri iricu náalíacawa iyaca abéeri Dios, naicáciná macáita wawàsi Dios idàbéericaté cháí èeri iricu, capíraléeri cáli íinata nacái”, càité ímaca yái profetaca. ¹⁹ Yá nuèpua nusutáca nuémíawa àniwa: ¿Càmítasica israelitanái yáalíatéwa Dios yeedáanápináté càmíiyéi israelita yàasunáipináwa? Báísita, nadéerica néemíaquéera, yácáiná profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmálicuíse. Dios ímacaté: “Píacué israelitaca, piicápinácué numànica cayábéeri càmíiyéi israelita íri, yásí máinícué báawaca píináidacawa, calúacuéca nacái piicáca nía, níái piyúunáidéeyéicuéca càmíiyéica yáalimá yáalíacawa Dios iwali”, ímacaté yái Moisésca. ²⁰ Néese càmítaté cáalu profeta Isaías, yá itànàacaté càiri tàacáisica àniwa Dios inùmálicuíse. Dios ímacaté:

“Nudéca numàacaca náalíacawa nùwali, níara càmíiyéica israelitaca, càmíiyéicaté iwàwa yáalíacawa nùwali. Nudéca nacái núsáidaca nuíwitáise cachàiníriwa nálí, níara càmíiyéicaté isutá yéemíawa nuináwaná iwali”, càité ímaca yái Diosca, càmíiyéi israelita iwali. ²¹ Isaías itànàacaté Dios itàacái nacái israelitanái iwali. Dios ímacaté: “Mamáalàacata núalimáidacaté nuwènúadaca náiwitáise báawéeri íicha, níái israelitaca càmíiyéica yeebáida nutàacái, càmíiyéi nacái iwàwa nucùaca nía”, ímacaté yái Diosca.

El Israel escogido

11 Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íchawa yàasu wenàiwicawa cáin-ineyéica Dios iicáca, níai israelitaca. **1** Càmíirita!, núacáiná nacái israelitaca núa, Abraham itaquérinámi, Benjamín yàawiría yéénaca núa. **2** Bàaluitésíwa Dios yeedáca israelitanái yàasu wenàiwicanáipináwa, yá siúcade càmita yúuca íchawa nía. Píalfacuéwa càiná-caalí Dios itàacái icàlidáaná profeta Elías ìwalité. Elías isutácaté Dios íicha, yáté Elías icháawàaca israelitanái iináwaná ìwali Dios irí. Elías íimacaté Dios irí: **3** “Núíwacali, israelitanái nadéca nanúaca pìasu profetanái, nadéca namáalàidaca pìasu altar canánama, nàawirináimi nàacatalécaté picàaluíniná. Abéericata núa iyaca quiríta. Nawàwata nacái quéwa nanúaca núa”, íimacaté yái Elíasca. **4** Quéwa Dios íimacaté Elías irí: “Nudéca nucùaca nía báawéeri íicha, nùasu wenàiwicawa israelitanái siete mil namanùbaca asianái càmíiyéica yàa cuwàisàiri Baal yéénáiwana icàaluín-iná”, íimacaté yái Diosca. **5** Càita nacái siúcade nàyaca mamáalàacata máisibáwanáita israelitanái Dios yeedéyéica yàasunáipináwa íináidacáinatéwa imàniínápiná nálí cayábéeri mawèníiri iyú. **6** Dios càmita yeedá nía yàasunáipináwa ìwalíse yái cayábéerica namàniírira irípiná nachàini iyúwa. Néese Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicapináwa iwàwacáiná imànica nálí cayábéeri mawèníiri iyú. Dios imànicaté nálí cayábéeri mawèníiri iyú yeedácaalíté nía yàasunáipináwa, éwita càmicáanítaté namàni cayábéeri.

7 Iná càica nàyaca: Madécaná israelitanái nawàwacaté Dios iicáca nía mabáyawanéeri iyú, quéwa Dios càmitaté càì imàni. Néese abénaméeyéi israelitanái Dios íináidéyécátéwa yeedáanápínaté nía yàasunáipináwa, mabáyawanáca Dios iicáca nía. Quéwa áibanáica, dàalacaté Dios imàacaca náiwitáise dàalacaténá nánáidacawa, càulenácaténaté neebáidacani, níai càmíiyéica iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. **8** Càité nacái profetanái itànàaca Dios itàacái israelitanái ìwali. Náimacaté: “Dios imàacacaté dàalaca náiwitáise, dàalacaténá nánáidacawa, càmíiyéipiná yáalía yéemíaca càinácaalí báisiiri tàacáisi íimáaná. Càita nacái nía siúcade. Péemíacué comparación: Càica níade iyúwa wenàiwica idènièyéica ituíwa càmíiri náalimá naicáidaca iyú, idènièyéica nacái yùuwiwa càmíiri náalimá néemíaca iyú”, càité náimaca níai profetaca. **9** Rey David itànàacaté nacái Dios itàacái israelitanái ìwali. Íimacaté:

“Nàasu cayábéeri yàacàsi, cawèníiri wawàsi nacái ichìwáidapíná nía, nayúunáidacaténá cayábaca náapicha Dios. Néese, ráunamáita Dios yùuwichàidapíná nía nabáyawaná ìwalísewa.

10 Càipináca níade iyúwa matuíyéi, càmicáiná náalíwawa Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Dios imàcapiná báawéeri yúuwàacawa nàwali, yá nàuwichàapínacawa mamáalàacata”, càité íimaca yái Dios itàacáica.

La salvación de los no judíos

11 Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íchawa judíonái càiripináta nabáyawaná ìwalíse, yái càmíináca neebáida Jesús itàacái. Càmíirita! Dios càmitaté imàaca naméeràacawa yúucacaténá íchawa nía meedá càiripináta. Néese Dios iwàwacaté càmíiyéi judío yeebáidaca Jesús itàacái yéewanápiná judíonái iicáca càinácaalí càmíiyéi judío nàyáaná casíimáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá judíonái iwènúadaca íiwitáisewa neebáidacaténá nacái Jesucristo itàacái. **12** Càmitaté judíonái yeebáida Cristo itàacái, iná Dios idéca imàacaca càmíiyéi judío yeebáidaca. Càita càmíiyéi judío nadéca nàanàaca cayábéeri wawàsi càmicáiná judíonái yeebáida Cristo itàacái. Iná yéewa wáalíacawa Dios imàniínápiná máini cayábéeri cachàiniwanái macái èeri mìnanaí irí judíonái iwènúadapínacaalí íiwitáisewa Dios irípiná àniwa yéewacaténá manùbéeyéi neebáidaca Cristo itàacái.

13 Quéwa siúcade nuwàwacué nucàlidaca pirí wawàsi, píacué càmíiyéica judío. Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá itàacái càmíiyéi judío irí, iná máini cawènica nuicáca yái nuílbaidacalécawa, nuwàwaca nacái nuílbaidaca Dios irípiná cachàiniíri iyú.

14 Nuwàwaca nuénánái judíonái iicáca càinácaalícué piyáaná casíimáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá nawàwaca neebáidaca Cristo itàacái càide iyúwacué peebáidáaná. Càita cawàwanáta núalimá nuwènúadaca náiwitáise Cristo irípiná iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. **15** Dios idéca iwènúacawa judíonái íicha càmicáinaté nawàwa neebáidaca Cristo itàacái, iná siúcade yáalimá cayábaca Dios macái èeri mìnanaí yáapicha. Iná yéewa wáalíacawa Dios imàniínápiná máini cayábéeri cachàiniwanái mamáalàacata macái èeri mìnanaí irí judíonái nawènúadacaalípiná náiwitáisewa Dios irípiná àniwa. Ýásí máiniíná cayábaca walíni càide iyú wenàiwica icáucàacaalíwa yéetácáisi íicha! **16** Péemíacué comparación: Judíonái imànicaalí idàbáanéeri pan ofrenda piná namàacacaténáni Dios irí sacerdotenái iyáapíná, yásí Dios yàasucani, yái idàbáanéeri panca namàniírira íbesi íicha panpiná. Dios yàasucáináni, yái idàbáanéerica panca, iná Dios yàasuca yái íbesica macáirita. Càita nacái wamàacacaalí àicu ipìchu ofrenda iyú Dios irí, yásí Dios yàasuca nacái àicu yàanaca canánama. Yái comparaciónca íimáanáca càicanide iyúwa judíonái yàawirináimi. Dios yàasu wenàiwicacaté nía idàbáanéeyécáté, iná yéewa wáalíacawa áibaalípiná Dios yàasu wenàiwicapináca nacái nataquénáinámi, níai judíoca.

17 Péemíacué áiba comparación: Dios iicáca yàasu wenàiwicawa càide iyúwa olivo yéetaná. Quéchatécáwa yàasu wenàiwicaca níai judíoca. Néese abénaméeyéi néená nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. Ináté càmita quirínama Dios yàasu wenàiwica nía, càide iyúwa wawichàacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha. Néese Dios imáidacaté pía, pía càmíirica judío yàasu wenàiwicacaténá pía judíonái

yáamiricubàa, càide iyúwa wachanàidacaalí áiba íi-witáaná olivo yàanata ànalimáiséerica idàbáanéeri yàanamica yáamiriculé càyacanácáténáni olivo yéetaná iwali. Yái yàanaca ànalimáiséeri wachanàidéerica olivo yéetaná iwali íimáanáca càicanide iyúwa pía, pía càmíirica judío yeebáidéerica Cristo itàacái, yéewacáténá Dios yàasu wenàiwicaca pía, càide iyúwaté judíonái iyáaná quéechatécáwa. ¹⁸ Picá cáimacái piicáca píawawa náicha níái Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyémica, níái judíoca. Piyúunáidacaalí cayábaca pía judíonái íicha, néese piwàwali càmíta yéewa cachàinica pía Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyéi íicha, níara judíonái yàawirináimi yeebáidéeyéicaté Dios itàacái bàaluité, càide iyúwa àicu yàana càmíiná yéewa càyacanácani ichàini iyúwa méetauculé àicu ipichu íicha.

¹⁹ Cawàwanáta càì píimaca: “Quéwa Dios iwichùcaté idàbáanéeri yàanami ichanàidacáténá núa olivo yéetaná iwali. Càita Dios imàacaca yàasu wenàiwicaca núa, íná cayábéerica núa judíonái íicha”, càì piwàwa píimaca cawàwanáta. ²⁰ Cayába, nuénásàiri, picá càì píináidacawa. Piwàwali Dios yúucacaté íichawa nía càmíiyéicaté yeebáida itàacái, idéca nacái imàacaca yàasu wenàiwicaca pía peebáidacáiná Jesucristo, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha wachanàidacáténá áiba íi-witáaná olivo yàana àicu iwali. Càité Dios imànica pirí cayábéeri, íná picá cachàini piicáca píawawa judíonái íicha, néese piaca Dios icàaluíniná, picá píchawa cayába nacái, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa. ²¹ Càmicáináte Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha níái idàbáanéeyémica yàanaca, níái judíoca càmíiyéica yeebáida Cristo itàacái. Iná yéewa wáalíacawa càmíta imàacapíná iwàwawa pibáyawaná íicha pimànicaalí pibáyawanáwa mamáalàacata càide iyúwaté judíonái imàiníiná. ²² Iná píináidawa cayába Dios iwali máiniíri cayábaca íi-witáise, quéwa máiniíri cachàinica íi-witáise nacái. Dios imànicaté cachàini nalí icaléeyéicatéwa Dios íicha nabáyawaná iwálísewa, néese imànicaté pirí cayábéeri. Quéwa iwàwacutá peebáidaca itàacái mamáalàacata, piwènuadacáténá píiwitáisewa pibáyawaná íichawa. Càmicaalí càì pimàni, yásí yúuca íichawa pía càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha. ²³ Quéwa judíonái nawènuadacaalí náiwitáisewa neebáidacáténá Cristo itàacái, yásí Dios yàasu wenàiwicaca nía àniwa, càide iyúwa wachanàidacaalí olivo yàanami àniwa olivo yéetaná iwali wàlisàì iyú, cachàiniíricáiná Dios imànicaténá càì. ²⁴ Péemíà comparación: Wáalimá wamànica càulenéeri wawàsi wachanàidáaná ànalimáiséeri àicu yàana cayábéeri olivo yéetaná iwali idàwinàacáténáwa, íná yéewa wáalíacawa càmíirica máini càulenáca wachanàidaca olivo yàanamisíwa olivo yéetaná iwali, yái yàanamica wawichuèricaté olivo yéetaná íicha. Càita nacái Dios imànica: Dios imàacacaté yàasu wenàiwicaca pía, éwita càmicáanáta judío pía, íná yéewa wáalíacawa imàacáanápiná yàasu wenàiwicapíná nía àniwa níái judíoca, neebáidacaalí Cristo itàacái,

idàbáanéeyéicáináte Dios yàasu wenàiwicaca nía bàaluité.

La salvación final de los de Israel

²⁵ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa wawàsi ibàacanéeri iwali ipíchanácué máini cáimacáica piicáca píawawa israelitanái íicha. Dios idéca imàacaca dàalaca náiwitáise achúma èerita, níái israelitaca. Càipíná israelitanái iyaca àta macáita càmíiyéi judío néená neebáidacataléta Jesucristo itàacái, macáita càmíiyéi judío Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ²⁶ Idécanáami càì ichàbacawa, yásí Dios iwàsàapíná Israel itaquénáinámi canánama Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càica wáalíacawa bàaluitécáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Càité Dios íimaca:

“Yái iwàsèeripínáca israelitanái yàanàapíná Sión iyacàlená néeseewa. Yá iwènúadapíná náiwitáise nabáyawaná íichawa, níái Jacob itaquénáinámica.

²⁷ Càipíná numànica nalíwa machacàníiri iyúni càide iyúwaté numàiníináte wawàsi nàawirináimi yáapicha, numàacáanápináte nuwàwawa nabáyawaná íicha”, íimacaté yái Diosca.

²⁸ Siúcade manùbéeyéi judío yéená càmítàacáwa neebáida yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwàsàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íná Dios iicáca judíonái iyúwa yùuwidenáíwa. Nàuwidecaté namànica Dios, néeseté píacué càmíiyéica judío pidàbacatécúé péemíaca Dios itàacái peebáidacáténácué náamiricubàa. Quéwa cáinináca Dios iicáca judíonái mamáalàacata imànicáináte wawàsi nàawirináimi yáapicha yeedáanápináte nía yàasunáipínáwa. ²⁹ Cáinináca Dios iicáca judíonái mamáalàacata càmicáiná Dios yèepùadapíná náichawa yái cayábéeri wawàsica imàniíricaté nàawirináimi yáapicha, càmíta nacái Dios yúucapíná íichawa nía, níái wenàiwica Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa. ³⁰ Bàaluité càmítacué pimàni càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Quéwa siúcade càmicáiná judíonái imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná catúulécánáca Dios iicácuéca pía, píacué càmíiyéica judío. ³¹ Càide iyúwacué càmíináté pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, càita nacái siúcade judíonái càmíta namàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa Dios iicáanácué pipualé càmicáináte judíonái yeebáida, càita nacái Dios iicápiná judíonái ipualé àniwa. ³² Dios iicápiná judíonái ipualé Dioscáiná idéca cabáyawanáca iicáca macái wenàiwica íiwitáaná, yéewanápiná Dios iicáca macái wenàiwicanái ipualé abédanamata.

³³ [Máini manuísíwata Dios iicáca wenàiwicanái ipualé, imànicaténá nalí cayábéeri manuísíwata! [Máiniíri cáalíacáicani áibanái íicha canánama yái Diosca! [Máini nacái yáalíacawa macái wawàsi iwali! Canácata yáaliméerica yáalíacawa macáita wawàsi Dios íináidéericawa iwali; càita nacái canácata yáaliéericawa cayába Dios íiwitáise iwali macáisiwata. ³⁴ Càité áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Canácata yáaliméerica yáalíacawa cayába càinácaalí Wacuèriná Dios íináidáanáwa. Canácata nacái yáaliméerica

yàalàaca Dios. ³⁵ Macáita yái Dios idènièrica, càmitaté áibanái yàaca írini, íná Dios càmita imawènià áibanái íicha wawàsi, càmita nacái iwàwacutá ipáyaidaca íichawa imawèniacálewa", íimacaté yái profetaca. ³⁶ Canácata cachàiniírica Dios íicha, Dios idàbacáináté macáita wawàsi, yá nacái Dios icùaca macáitani, yá nacái macáita yái iyéerica, iyaca Dios írpiná. Iná wàacué Dios ír cayábèeri càiripináta! Báisíta, amén.

La vida consagrada a Dios

12 Píacué nuénánaica, Dios idéca iicáca wapualé manuísiwata imànicaténá walí cayábèeri, íná nùalàacué pía manuísiwata pimàacáanápínacué píawawa Dios ír iyúwa cáuri ofrenda, mabáyawanéeri nacái, casíimáiri nacái Dios iicáca. Yácata báisíiri culto Dios iwàwéericuéca pimànica ír, píacaténacué Dios icàaluíniná cáiwitáiséeri iyú. ² Picácué quirínama píyaca càide iyúwa èeri mìnánái iyáaná siucade, níái càmiíyéica yáalíawa Dios iwali. Néese piwènúadacué yái píináidáanácawa yéewacaténacué píyaca píiwitáise wàlisài yáapichawa, yéewanápinacué nacái píalífacawa Dios íiwitáise iwali, càinácaalí Dios iwàwáanacué pimànica cayábèeri, mabáyawanéeri iyú, casíimáirica Dios iicáca.

³ Dios idéca imànica nulí cayábèeri mawèniíri iyú imàacáanápíná nuíbidaca írpiná. Ichùuliaca núa nùalàanápínacué pía. Iná núumacué píri: Picácué máini cachàini piicáca píawawa càmicaalícué máini cachàini pía. Néese, iwàwacutácué píináidacawa píwaliwa cáiwitáiséeri iyú. Picácué píalimáida pimànica áiba píibaidacaléwa Dios írpiná càmicaalí Dios imàaca píri càiri chàinisi píibaidacaténá cà. Néese pimànícué píibaidacaléwa Dios írpiná, yái íibaidacalési Dios imàaquéericuéca píri càiri chàinisi pimànicaténáni, yái chàinisi Dios imàaquéericatécué píri idàbacaalítécué peebáidaca itàacái. ⁴ Péemiácué comparación: Abéericata yái waináca, quéwa wadèniaca wàwalíiséeriwa madécaná. Iya nacái wáiwita, wacáapi nacái, wàbàli nacái, wàuwi nacái, watuí nacái. Macái wàwalíiséeri imanùbaca nadèniaca náibaidacaléwa méetàucunamata náichawáaca. ⁵ Càita nacái wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Ewita manùbéeyéicáníta wía, càicáaníta wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica Cristo ichàini iyú. Yá waicáyacacawa càide iyúwa abémisana, càide iyúwa wainá idèniáná iwàlíséeriwa madécaná quéwa abéericata yái waináca.

⁶ Dios imàacacaté walí chàinisi wáalimáwanama méetàucunamata wáichawáaca càide iyúwa iwàwáanápínacué walíni. Iná iwàwacutá wamànica cayábèeri walíwáaca wayúudàayacacaténáwa, wáibaidáanápíná Dios ír càide iyúwa Dios imàacáanáté walí chàinisi. Wadèniacaalí chàinisi Dios néeséeri wacàlidacaténá tàacáisi inùmalicuise, yásí iwàwacutá wacàlidaca tàacáisi inùmalicuise càide iyúwa Dios imàacáanápínacué wáalífacani. ⁷ Wadèniacaalí chàinisi Dios néeséeri wayúudàacaténá áibanái, yásí iwàwacutá wayúudàaca nía cayábèeri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté ír chàinisi yéewáidacaténá áibanái

wenàiwica Dios itàacái iyú, iwàwacutá yéewáidaca nía cachàiniíri iyú. ⁸ Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté ír chàinisi yàalàanápíná áibanái ichàiniadacaténá nawàwa, iwàwacutá imichàidaca áibanái íiwitáise mamàalàacata. Cawinácaalí wéenáca yèerica cawèniíri iyúudàacaténá áibanái, iwàwacutá càmiírica canùmasée yàasu ofrenda iwaliwa. Cawinácaalí wéenáca icuèrica wía icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá icùaca wía cáalíacáiri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté ír chàinisi iicácaténá catúulécaneeyéi ipualé iyúudàanápíná nía, iwàwacutá iyúudàaca nía casíimáiri iyú.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cáininacué piicáyacacawa báisíiri iyú. Pimàacacué píichawa píiwitáise báawéeriwa. Pimànícué mamàalàacata abéerita yái cayábèerica. ¹⁰ Iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa iyúwa abémisana. Iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa cachàiniíyí íichawáaca, cáimié-taquéeri iyú nacái.

¹¹ Cachàinicué píiwitáise, picácué ínu pía. Píibaidacué Wáiwacali írpiná cachàiniíri iyú macái pichàini iyúwa.

¹² Píyanídacuéwa casíimáiri iyú wacàicáinacué wàyáanápíná càiripináta Dios yáapicha. Píideníacué píuwichàanáwa matuíbanáiri iyúni píuwichàacaalícuéwa Wáiwacali írpiná peebáidacáinacué itàacái. Picácué píméyáawa pisutáca píawawa Dios íicha mamàalàacata.

¹³ Píyúudàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái. Pimàacacué nalí yái namáapuèrica. Pitàidacué cayába cawinácaalícué ipáchiyéyéica pía, níái yeebáidéeyéica Jesucristo, peedácaténacué píataléwa nía.

¹⁴ Aibanáicaalí imànícué píri báawéeri, pisutácué nalí Dios imàniínápíná nalí cayábèeri. Picácué pisutá Dios íicha yúuwichàidáanápíná nía.

¹⁵ Casíimáicué piwàwa náapicha cawinácaalí casíiméeyéica iwàwa. Píacawéeridacué nacái cawinácaalí achúméeyéica iwàwa.

¹⁶ Abédanamacué píiwitáise píapichawáaca. Picácué cachàini piicáca píawawa áibanái íicha, néese píacawéeridacué wenàiwica càmiíyéica cachàini áibanái íicha canánama. Picácué píináidawa máini cáalíacáica pía áibanái íicha.

¹⁷ Aibanáicaalí imànícué píri báawéeri, picácué pimàni nalí báawéeri píipuináwa. Píyacué machacàniíri iyú macái wenàiwica iicápiná. ¹⁸ Pimànícué píalimáanápínacué píyacaténá matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha macáita. ¹⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, áibanáicaalí imànícué píri báawéeri, picácué pimàni nalí báawéeri píipuináwa, néese, pimàacacué Dios yúuwichàidaca nía. Càité áiba profeta itànàaca tàacáisi bàaluté Dios inùmalicuise. Dios íimacaté: "Núacata yái yúuwichàidéeripínaca wenàiwica nabáyawaná iwàlíséewa, yásí nùaca nawèniwa, macáita imàniíyéica báawéeri áibanái ír", íimacaté yái Diosca. ²⁰ Càité nacái Dios íimaca: "Máapicaalí píuwide, pía iyáapíná. Macàlacaalí iwàwa, pía líra úni. Pimànicaalí ír cà cayábèeri, yásí báicani íbáyawaná iwaliwa, yái yúuwidéenáca

imànica pía”, ímacaté yái Diosca. ²¹ Picácué piwàwali yái báawéerica imàníricatécué pirí, ipíchaná imawèniadacuéca píiwitáise cayábéeri. Picácué pimàni irí báawéeri àniwa pípuináwa. Néese pimànicué irí cayábéeri pimawèniadacaténá íiwitáise báawéeri, piacawéeridacaténacué pimànicani.

13 Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutácué macái peebáidaca natàacái níai icuèyéicuéca piasu cáli, Dioscáiná idéca yàaca nachàini nacùanápínacué piasu cáli, idéca nacái Dios imàacaca nacùaca wenàiwica. ² Iná cawinácaalí càmíiyéica yeebáida yàasu cáli icuèrinánái itàacáiwa, nàuwidaca namànica Dios yái imàaquéerica nàasu cáli icuèrinánái icùaca wenàiwica. Néese cawinácaalí càmíiyéica càicawéeri, nàuwichàapínacawa. ³ Níai icuèyéica wàasu cáli càmita nàya nacalùadacaténá wenàiwica imàníiyéica cayábéeri, néese nàyaca nacalùadacaténá wenàiwica imàníiyéica báawéeri áibanái irí. Piwàwacaalí piyaca macàaluínináta náicha níai icuèyéica piasu cáli, néese piya machacàníri iyú, yásí cayábaca naicáca piawa, níai icuèyéica piasu cáli. ⁴ Níai icuèyéica piasu cáli, idéca Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái, imànicaténá pirí cayábéeri. Quéwa pimànicaalí báawéeri, yásí iwàwacutá cáaluca pía náicha, Dioscáiná imàacaca nàuwichàidaca wenàiwicanái báawéeyéi íiwitáise. Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái nàuwichàidacaténá machacàníri iyú cawinácaalí imàníirica báawéeri áibanái irí. ⁵ Iná iwàwacutá wamànica càide iyúwa nachùllianá wía, níai icuèyéica wàasu cáli. Càmita meedá weebáidaca nía ipíchaná wàuwichàacawa, néese weebáidaca nía wáalífacáináwa wawàwalícuéca Dios iwàwa wamànica càide iyúwa nachùllianá wía. ⁶ Dios imàacacué nacùaca piasu cáli, iná iwàwacutácué pipáyaidaca nía càide iyúwa gobierno ichùullianácué pipáyaidaca píichawa nía, náibaidacáiná iyúwa Dios imàacáaná náibaidaca.

⁷ Pimànicué macái picuèrinánái iríwa càide iyúwa nachùllianá pía, níai icuèyéicuéca piasu cáli. Pipáyaidacué píichawa níai yeedéeyéica plata gobierno irípiná. Pipáyaidacué nacái níai yeedéeyéica plata piasu cawèníyeyéi ìwalísecuéca gobierno irípiná. Càita nacái piacué nacàaluíniná níai iwàwacutéeyéica piaca icàaluíniná. Càita nacái piaca náimiétacaná níai iwàwacutéeyéica piaca íimiétacaná.

⁸ Picácué pimawènia áibanái íicha wawàsi mamáalàacata, plata nacái, idécanáamicué pimawèniacále yàasu èeri yàanàaca pipáyaidáanápínacué píichawani. Iyacáinácué pirí abéeri wawàsi cayábéeri iwàwacutéericuéca pimànica, yái cáinináanacuéca piicáyacacawa. Canácatáita wáaliméeripiná wamáalàidaca wapáyaidaca wáichawa macáita yái wamawèniacálecawa cáinináanápíná waicáca áibanái wenàiwica càiripináta càide iyúwa Dios itàacái ichùullianá wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícué. ⁹ Càité íimaca yái tàacáisica: “Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha càmíichúaca píinusiwa, càmíirica pinìrisiwa nacái, picá pinúa wenàiwica, picá piyéedua, picá picàlida

píichawani áibanái ìwali, picá piwàwa piasupináwa áibanái yàasu”, càì íimaca yái Dios itàacáica. Nàyaca nacái áiba wawàsi Dios ichùulliyéica wamànica, quéwa macáita yái ichùullianásica íimáanáca abéeri wawàsi, càide iyúwa yái ichùullianási maléenéeri íimáaná: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca piawawa pimànicaténá nalí abéerita cayábéeri”, càì íimaca yái Dios itàacáica.

¹⁰ Cáininácaalí waicá áibanái wenàiwica, càmita wamàni nalí báawéeri, iná cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica, yásí wamànica wàacawa macáita càide iyúwa Dios itàacái íimáaná.

¹¹ Aiba wawàsi nacái, iwàwacutácué piwàwalica máini báawéerica yái èerica wàyáanáca siúcade, iwàwacutá nacái wacawàacawa wadapùle íichawa wáibaidacaténá cachàiníri iyú Dios irípiná, yáicáiná mawéniwanáica wéeniwanáica Wáiwacali iwasàacatáipiná wíawa. Mawéniwanáica walíni íicha yáara èerimicaté wadàbacatáicaté weebáidaca itàacái. ¹² Mesúnamáita imáalàapínacawa wáicha yái èeriquéi, siúcade amaláca yàacawa wawicáu yáara wéeniwanápínáca Wáiwacali iwasàacatáipínáca wíawa, iná iwàwacutá wamàacaca wáichawa wáiwitáise catéeriwa ipíchaná wamànica càide iyúwa èeri mìnánái catéeyéi íiwitáise imàníná. Yá wamànicué cayábéeri màulenácaténá wía Dios icamaláná irícu wamànicaténacué cayábéeri macái wenàiwica iicápiná. Càipiná wamànica ùwicái Satanás íipunita, càide iyúwa úwinái ìwalicaalí quírameníri bàlesi dàaléeri nabàlùacaténáwa tàì íiméeri iyú nàuwidenái íipunitawa. ¹³ Yá wamànicué machacàníri iyú macái wenàiwica iicápiná càide iyúwa wenàiwica iyéeyéica Dios icamaláná irícu. Picácué wacàma wàyaca. Picácué nacái wamàni báawéeri fiesta máléquéri iyú. Picácué nacái waimáca náapicha níara íiméeyéica asianái yáapicha plata ìwalínápiná; càita nacái picácué wamàni wáalaniwa. Picácué nacái wacuíseyacawa chànisiíri iyú. Picácué nacái báawa waicáca áibanái nàasu cawèníri ìwalísewa. ¹⁴ Néese piyacué càide iyúwa Wáiwacali Jesucristo ìyáanáté, yásí Wáiwacali icùacué piawa wàuwide Satanás íicha, càide iyúwa úwinái ìbale dàaléeri icùacaalí úwinái nàuwidenái íichawa. Yá picácué picutá písíimáidacaténá píiwitáise bàaluisàimiwa ipíchanacué pimànica piabayawanáwa.

No critiques a tu hermano

14 Nàyaca abenaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmíiyeyéi cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali càmíicáiná náalíawa càinácaalí iwàwacutáaná nàyaca, càmita nacái náalíawa cayába ìwali yái cayábéerica Dios imàníirica walí mawèníri iyú mabayawanácaténá iicáca wía. Quéwa picácué báawa piicáca nía càmíiyéica cachàini íiwitáise, néese piacawéeridacué nía. Picácué pitàaní náapicha chànisiíri iyú piwènuadacaténá náiwitáise náináidáanápínáwa càide iyúwacué píináidáanáwa. ² Níacáiná abenaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náináidacawa cayábacani nayáacaalí macái yàacási íiwitáaná, inási nacái, quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo

itàacái nayáaca yáawami bànacalé, àicu iyacaná nacái, ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíniná, níái cuwáiná yéenáiwánáca. Cáaluca nayáaca iinási càmíicáiná cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Càmitàacá manuí náináidacawa nawàwawa Wáiwacali ìwali. ³ Uwé, cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná, iwàwacutá càmíta cachàini iicáca yáawawa yéenasàiri íichawa, yái càmíirica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Yái iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná iwàwacutá càmíta iicáani yéenasàiri iquínináwa, càmíta nacái caná iwèni iicáani, iyúwa càmíiri yáalíawa nacái. Càita nacái yái càmíirica iyáa macái yàacàsi íiwitáaná iwàwacutá càmíta itàani báawéeri iyú ìwali yái wenàiwica iyéerica macái íiwitáaná, cayábacáiná Dios iicáca íiwitáise. ⁴ Péemíi comparación: Canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba asialí yàasu wenàiwica ìwali. Cayábacaalí íiwacali iicáca yái íibaidacalési yàasu wenàiwica imànírica írí, càita nacái báawacaalí iicáca yái wawàsi yàasu wenàiwica imànírica, yácata íiwacali yàasu wawàsica, càmíirica piasu wawàsi. Càita nacái canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Wáiwacali itàacái, Wáiwacali yàasu wenàiwicacáináni, càmíirica piasu. Quéwa Wáiwacali yáalimá iyúudàaca yàasu wenàiwicawa imàníinápiná càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná.

⁵ Abenaméeyéi nacái náináidacawa máiniíri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca áiba èeri íicha canánama. Quéwa áibanái wenàiwica naicáca macái èeri imanùbaca abédanamata. Iwàwacutá náal-imáwanama náalíacawa machacàníri iyú cànácaalí Dios iwàwáaná namànica. ⁶ Cawinácaalí íináidéericawa máiniíri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná. Càita nacái cawinácaalí iiquéerica macái èeri imanùbaca abédanamata, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná. Cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná, yàaca nacái Dios írí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa. Aiba wenàiwica càmíta iyáa macái yàacàsi íiwitáaná ipíchaná iyáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíniná, níái cuwáiná yéenáiwánáca. Càmíicáalí iwàwa iyáaca iinási, yá càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná, yàaca nacái Dios írí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa.

⁷ Wía yeebáidéeyéica Wáiwacaliwa, càmíta wàya walípináwa, càmíta nacái wéetáwa walípináwa.

⁸ Néese wía yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacáíwa, idècunitàacá wàyaca cháí èeri írìcu, yá wàyaca wáibaidacaténá Wáiwacali írípináwa. Càita nacái wéetácaalípináwa, yásí wéetácawa càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. Iná idècunitàacá wàyaca cháí èeri írìcu, càita nacái wéetápinácaalíwa, yá Wáiwacali yàasunáica wía mamáalàacata. ⁹ Wáiwacali yàasunáica wía, yácaína Cristo yéetácátéwa, yáté nacái yèepùaca cáuca àniwa Náiwacalicaténáni níara yéetéeyéimicawa, nía nacái cáuyéica cháí èeri írìcu.

¹⁰ Iná picá pitàani báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Jesucristo itàacái. Picá nacái caná iwèni

piicáani. Iwàwacutácaína macáita wàacawa áibaalípiná wabàlùacaténáwa Dios íipunita yéewanápiná Dios icàlidaca waináwaná ìwali, cànácaalíte wamàníiná, wáináidaca nacáíwa cháí èeri írìcu.

¹¹ Wáalíacawa báisiíricatani, áiba profetacáiná itànàacaté yái tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

“Péemiacué cayábani, núumacáiná cáimiétacanéeri iyúni, núa Picuèrinácuéca Dios, macái wenàiwicanái ibàlùapínacawa yùulùì iyúwa nuípunita, yá nàapínaca nulí cayábéeriwa”,

íimacaté yái Diosca. ¹² Iwàwacutápiná macáita wía wacàlidaca waináwaná ìwaliwa Dios írí, cànácaalíte wamàníiná, wáináidaca nacáíwa cháí èeri írìcu.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Iná picácué watàanica báawéeri iyú áibanái ìwali yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese píalimáidacué càmíinápiná pimàni áiba wawàsi imàaquéeripiná áibanái imànica ibáyawanáwa. ¹⁴ Núa, yeebáidéerica Wáiwacali Jesús itàacái, núalíacawa báisiíri iyúcani càmíta yáalimá casacàaca yàacàsi írínáamitawa, íná càmíta báawa wayáacani. Quéwa áibacaalí wenàiwica casacàacaalí iicáca yái yàacàsica ídolo cuwáiná yéenáiwáná ìwalíise, yá casacàaca írìni, yái yàacàsica, íná báawaca iyáacani. ¹⁵ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái naicácaalí piyáaca yàacàsi casaquèerica naicáca ídolo ìwalíise, níái cuwáiná yéenáiwánáca, nadàbacaalí nacái nayáacani càide iyúwa pìyáaná piyáacaléwa, yá namànica nabáyawanáwa, achúma nacái nawàwa ìwalíise, nayúunáidacáiná Dios càmíta iwàwa nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá cuwáiná icàaluíniná. Yá càmíta pimàni cayábéeri, càmíta nacái cáininá piicáca áibanái. [Picá pimàni càiri wawàsi imàaquéerica áiba wenàiwica icaláacawa Dios itàacái íicha, piwàwacáiná piyáaca meedá áiba yàacàsi íiwitáaná! Picá piimáicha Cristo yéetácátéwa íichawalíná nacái. ¹⁶ Ewita càmíicáaníta báawa píriní yái wawàsica, càicáaníta càmíta cayába pimànicani áibanáicaalí itànica báawéeri iyú Dios itàacái ìwali ìwalíise yái pimànírica. ¹⁷ Dios càmítatè imáida wía icùacaténá wía iyúwa yàasu wenàiwicanái yéewanápiná meedá wayáaca yàacàsi, wàira nacái càide iyúwa wawàwáaná. Néese Dios icùaca wía wàyacaténá machacàníri iyú, matuíbanáiri iyú nacái wáapichawáaca, casíimáiri iyú nacái Espíritu Santo ìwalíise. ¹⁸ Cawinácaalí càì íibaidéerica Cristo írípiná, cayábaca Dios iicáani. Yá nacái áibanái wenàiwicanái iicáca cáimiétaquéeri iyúni.

¹⁹ Dios iwàwacáiná càì wàyaca, íná wamànicuè wáalimáanáta macái wachàini iyúwa wàyáanápiná matuíbanáiri iyú wáapichawáaca yéewanápiná wachàiniadaca wawàwawáaca, yéewacaténá cachàiniwanái mamáalàacata wáiwitáise canánama Wáiwacali ìwaliwa. ²⁰ Dios imàacaca yàacawa cayábéeri wawàsi péenasàiri iwàwaliculé, yái càmíirica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Iná picá pimàaca piyáacalé imáalàidaca yái cayábéerica Dios imàaquéerica péenasàiri iwàwaliculé. Báisíta masacàaca macái

yàacàsi, quéwa abéericaalí wéená icaláacawa Dios íicha wayáacalé ìwalíse, yá wamànica wàacawa írì báawéeri. ²¹ Aiba wenàiwica imànicaalí ibáyawanáwa iicácáiná piyáaca iinási, pìira nacáí iiracalési ipuíri, pimàni nacáí áiba wawàsi, yá cayába cachàiniwanáí pimàacacaalí píichawa macáita yáí wawàsica, ipíchaná áiba wenàiwica imànica ibáyawanáwa, icaláacáichawa Dios íicha ìwalíse yáí pimàniirica. ²² Píalíacaalíwa càmita pimàni pibáyawanáwa piyáacaalí iinási áibanáí inuérimica yàacaténá ídolo icàaluíniná, yá cayábaca càí píináidacawa abéerita Dios iicápiná, quéwa picá canùmasée pía ìwali áibanáí yàacuésemi. Casíimáica iwàwa cawinácaalí yáaliéricawa càmita imàni wawàsi Dios iiquéerica báawéeri iyú. ²³ Quéwa áiba wenàiwica càmita yáalfawa cayába asásí Dios imàacacaalí iyáaca áiba yàacàsi, iira nacáí. Néese iyáacaalí yáí yàacàsica, yásí cabáyawanácani, càmicáiná yáalfawa cayába iwàwalícuísewa asásí Dios imàacacaalí iyáacani. Wamànicaalí wawàsi càmiirica wáalfawa cayába wawàwalícuísewa Dios imàacáaná wamànicani, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa.

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

15 Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí, càmitàacá náalfawa cayába, íná càmita máini cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Uwé, wía yeebáidéeyéica tàí íiméeri iyú, iwàwacutá wàideniàcani matuíbanáiri iyú càmicaalítàacá abénaméeyéi wenàiwica náalfawa macáita, wayúudàacaténá nía, níí càmiíyéica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Iwàwacutá nacáí càmita wamàni càide iyúwa wawàwáanáwa meedá, wasíimáidáanápiná meedá wíawawa. ² Macáita wía iwàwacutá wayúudàaca áibanáí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí yéewanápiná cachàinica náiwitáise Wáiwacali ìwali cachàiniwanáí mamáalàacata. ³ Cristocáiná càmitaté imàni càide iyúwaté iwàwáaná isíimáidáanápiná meedá yáawawa, néese imànicaté càide iyúwa áiba profeta itànàanaté tàacáisi Cristo inùmaliçuíse. Cristo íimacaté Dios írì: “Níí icuíséeyéica íichawa pía báawéeri iyú, nadéca nacúisaca náichawa núa nacáí”, íimacaté yáí Cristoca. ⁴ Macáí yáí tàacáisi profetanáí itànèericaté bàaluité Dios inùmaliçuíse Dios imàacacaté natànàacani yéewáidacaténá wía. Yáí tàacáisi yéewáidaca wía, ichàiniada nacáí wawàwa wàideniàcaténá wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú cachàiniwanáí, àta wànàacatalépináta chènuniré. ⁵ Yá nusutáca Dios íicha píripínacué, yáí iyúudèerica wàideniàca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú, ichàiniadéerica nacáí wawàwa. Nusutácué Dios íicha píripíná iyúudàanápinacué piyaca matuíbanáiwaca píapichawáaca, càide iyúwaté Cristo Jesús iyáaná, yéewanápinacué piaca Dios írì cayábéeri abédanamata càide iyúwa wenàiwicanáí icántàacaalí abédanamata macáita namanùbaca iyúwa, piacaténacué Dios írì cayábéeri, yáí Wáiwacali Jesucristo Yáanirica.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Iná iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa abémisana éwita abénaméeyéi càmicáanítàacá náalfawa macáita, Cristocáiná yeedácatécué pía yàsunaípináwa, macáitacué pía, yéewacaténá macáita náalfacawa máini cachàinica Dios, nàanápiná írì cayábéeri. ⁸ Nuwàwacué nucàlidaca pírii Cristo yànàacaté chènuníse iyúudàacaténá judíonáí. Càité Cristo imànica càide iyúwaté Dios icàlidáaná wàawirináimi írini cáimiétacanéeri iyú. Càité Cristo imànica yáasáidacaténá Dios imànica machacàníri iyúni càide iyúwa icàlidáaná wenàiwicanáí írini cáimiétacanéeri iyú. ⁹ Cristo yànàacaté yéewacaténá càmiíyéi judío nacáí nàaca Dios írì cayábéeri ìwali yáí Dios iicáanáca wenàiwicanáí ipualé. Càité profetanáí itànàaca tàacáisi Cristo íiméericaté Dios írì. Cristo íimacaté:

“Iná nùapiná píri cayábéeriwa càmiíyéica israelita yàacuésemi, nucántàapiná nacáí píipidená ìwaliwa nucàlidacaténá piináwaná ìwali cáimiétaquéeri iyú”, íimacaté yáí Cristoca. ¹⁰ Càita nacáí profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuíse. Moisés íimacaté: “Íiacué càmiíyéica israelita, casíimáicué piwàwa israelitanáí yáapicha, Dios yàasu wenàiwicanáica!” íimacaté yáí Moisésca. ¹¹ Aiba profeta nacáí itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuíse. Yáté íimaca:

“Íiacué Wacuèriná Dios írì cayábéeri, macáitacué pía càmiíyéica israelita!” íimacaté yáí profetaca. ¹² Profeta Isaías itànàacaté nacáí tàacáisi Dios inùmaliçuíse. Isaías íimacaté: “Isaí iiri rey David itaquénáinámi nàyaca siúcade iyúwa àicumi yúuquéeriwa, càmicáiná cachàini nía. Quéwa càide iyúwa wàlisàí àicu achúméeri ibacácaalíwa àicu ipíchu yèewíise, idàwinàacaténáwa wàlisàí iyú àniwa, càita nacáí abéeri rey David itaquérinámi imichàapínacawa icùacaténá càmiíyéi israelita, yásí neebáidapíná itàacáíwa”, íimacaté yáí Isaíasca, icàlidacaténaté Cristo icùanápinaté càmiíyéi israelita.

¹³ Nusutácué Dios íicha píripínacué yáí imàaquéerica manuíca wáináidaca wawàwawa ìwali. Nusutáca Dios íicha imàacáanápinacué casíimáica piwàwa manuísíwata, matuíbanáicaténacué píiwitáise, píacué yeebáidéeyéica itàacáí. Nusutáca Dios íicha imàacáanápinacué manuíca píináidaca piwàwawa ìwali manuísíwata, Espíritu Santo ichàini iyú.

¹⁴ Píacué nuénánáica, núalfacawa máini cayábacuéca píiwitáise, máini cáalfacáiyéicuéca nacáí pía, píalfacué nacáí càinácaalí iwàwacutáanácué píalàayacacawa éeréeri iyú. ¹⁵ Quéwa nudéca nutànàacuéca píri yáí cuyàlutaca nucàlidacaténacué píri abénaméeyéi wawàsi ìwali machacàníri iyú, macàaluínináta, ipíchanacué píimáichaca nía. Nudéca càí numànicani Dios imànicáináaté nulí cayábéeri mawèníri iyú imàacáanápiná nuíbaidaca Jesucristo íripíná. ¹⁶ Dios idéca ichùuliaca nuíbaidáanápiná Jesucristo írì nuyúudàacaténá càmiíyéi judío. Nuíbaidaca Dios íripíná càide iyúwa sacerdote imàacacaalí ofrenda Dios

irí. Nucàlidaca càmiyèi judío iríni, yái Dios itàacáica íiméerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica nucàlidéerica nalí, càica níade iyúwa nùasu ofrenda numàaquéerica Dios irí. Casíimáica Dios iicáca nía Espíritu Santocáiná idéca masacàaca imànica náiwitáise, íná Dios iicáca nía iyúwa cayábéeri ofrenda, mabáyawanéeri nacái.

¹⁷ Cristo Jesús idéca iyúudàaca núa, yái Cristo Jesús nuebáidéerica itàacái. Cristo iyúudàacáiná núa, íná càmiyèi judío nadéca neebáidaca itàacái; yá máini casíimáica nuwàwa siúcade ìwalíse yái nuíbaidacaléca Dios irípiná. ¹⁸ Canácatáita nuwàwa nucàlidaca nuináwanáwa canúmaséeri iyú, néese nuwàwacáita nucàlidaca Cristo iináwaná ìwali, càinácaalí cayábéeri wawàsi Cristo imàníríca nuíbaidacalé ìwalíse, nùasu tàacáisi ìwalíse nacái, iwènúadacaténá càmiyèi judío íiwitáise neebáidacaténá Dios itàacái. ¹⁹ Neebáidaca Cristo itàacái naicáicáinaté numànica Dios ichàini iyú yái càmiríca wenàiwica idé imànica. Càité Cristo imáidaca nía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios yàatanáiséerica. Càita nudéca numáalàidaca nucàlidaca nalíni yái tàacáisica íiméerica Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicaná Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nudéca nucàlidacani Jerusalén iyacàlená mìnánái irí, nalí nacái iyéeyéica áiba cáli íinata canánama, àta nùanàacatalétaté Iliria yàasu cáli néré. ²⁰ Càité nùalimáidaca macái nuchàini iyúwa nucàlidáanápínaté nalíni alé càmicatalécaté néemiaticáwa Cristo iináwaná ìwali náaliacaténáwa Cristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmitaté nuwàwa nuéwáidaca wenàiwica alé áibanái yéewáidacatalécaté nía Cristo ìwali, nuwàwacáinaté nucàlidaca abéta nalíni, cawinácaalí càmiyèicaté yéemiaticáwa Cristo iináwaná ìwali. ²¹ Càita nucàlidaca nalíni numànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicúise. Profeta itànàacaté wenàiwicaná néemiánápínaté Cristo iináwaná ìwali:

“Níai càmiyèicaté yéemiaticáwa iináwaná ìwali, náalípináca ìwali; yá néemiápináca iináwaná ìwali, yái càmirícaté néemiaticáwa”, íimacaté yái profetaca.

Pablo piensa ir a Roma

²² Manùba yàawiría máadainí nuwàwacaté nupáchiacuéca pía, quéwa càmitaté nùalimá máinicáinaté càulenáca núa nuèpunicáinatéwa nucàlidaca Cristo iináwaná ìwali. ²³ Quéwa nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Dios irípiná cháí áiba cáli íinata, íná yéewa nupáchiapínacuéca píawa càide iyúwaté nuwàwáaná numànica madécaná camuí.

²⁴ Nuínáidacawa nùalimáanápíná nupáchiacuéca pía nùapínacaalíwa España yàasu cáli nérépináwa. Néese idécanáami nupáchiacuéca pía casíimáiri iyú maléena éeripíná, yá nusutácué pícha wawàsi piyúudáanápínacué núa nùacaténáwa España yàasu cáli nérépináwa. ²⁵ Quéwa siúcade nùacáwacawa Jerusalén iyacàlená nérépináwa nutécaténá nalí plata,

níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Nutépiná nalí plata néré áibanáicáiná wéenanái càmiyèi judío, Macedonia yàasu cáli néeseeyéi, Acaya yàasu cáli néeseeyéi nacái, nadéca namàacaca plata ofrenda iyú nabànùacaténá nalíni níara wéenanái judío catúulécaneeyéica iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néré. ²⁷ Nadéca nàwacáidaca plata casíimáicáiná nawàwa nayúudáanápíná judiónái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata ichùulìericaté nàwacáidáanápíná plata. Néese nadéca namànica cayábéeri, níacáiná càmiyèi judío imawèniaca judiónái íicha cayábéeri. Quéecháwanáimi judiónái neebáidacaté Jesucristo itàacái, néese nàacatéwa nacàlidáanápíná càmiyèi judiónái iríni. Càité judiónái iwacùacaté yái cayábéeri wawàsi càmiyèi judío irí, nayúudáacaténá càmiyèi judío íiwitáise. Íná càmiyèi judío imawèniaca judiónái íicha cayábéeri, íná siúcade iwàwacuté càmiyèi judío iyúudàaca judiónái nàasu wawàsi iyúwa èeri írìcuíríca, níara judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càipíná càmiyèi judío iwacùaca cayábéeri wawàsi judiónái iríwa, yái plataca iyúudèeripínáca judiónái. ²⁸ Íná nudécanáami numáalàidaca numànica yái wawàsi nùanápíná nalí yái ofrendaca, yásí nùacawa España yàasu cáli nérépináwa, yá nupáchiapínacué píawa nùwaliwa ipíchawáise nùacawa España yàasu cáli nérépiná. ²⁹ Nùalíacawa cayába nùapínacaalícuéwa píatalé, yá Cristo imànipíná nulí cayábéeri manuísiwata.

³⁰ Píacué nuénánáica, nùalíacawa cáininácuéca piicáca Wáiwacali Jesucristo, nùalíaca nacáiwa Espíritu Santo idéca imàacaca cáinináca waicáyacacawa. Íná nusutácué pícha wawàsi manuísiwata pisutáanápínacué nulí Dios piyúudáacaténacué numànica ùwicái Satanás íipunita. ³¹ Pisutácué Dios íicha nulípiná icùanápíná núa náicha abénaméeyéica càmiyèica yeebáida Jesucristo itàacái iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata. Pisutácué nacái Dios íicha yéewanápiná casíimáiri iyúca wéenanái judiónái Jerusalén iyacàlená mìnánái needáca nalíwa yái ofrendaca nutéeripínáca nalí. ³² Pisutácué Dios íicha nulípiná imàacáanápínacué nùacawa píatalé casíimáiri iyú, Dios iwàwacaalí càì numànica, nuicáténacué pía, wachàiniadacaténá wawàwawáaca. ³³ Nusutácué Dios íicha píripínacué imàacáanápínacué macáita piyaca matuíbanáiri iyú. Báisíta, amén.

Saludos personales

16 Siúcade nucàlidacué píripí wéenasàatúa Febe iináwaná ìwali, cayábéechúa íiwitáise, yeebáidéechúa Jesucristo itàacái. Udéca uíbaidaca Dios irípiná nèewiré níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Cencrea iyacàlená írìcu. ² Pitàidacué úa cayába Wáiwacali íipidená ìwali iyúwa péenasàatúacué, peedácaténacué píataléwa úa, càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica wéenanái iríwa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Piyúudáacué nacái úa càirínacaalí wawàsi umápuèri, uyúudáacáiná madécaná wéenanáíwa, nùacáaníta nacái.

³ Nuwàwali nacái úara Prisca, ùacawéeri Aquila nacái, níara yàacawéeridéeyéicaté núa wáibaidacaalíté Cristo Jesús irípiná. ⁴ Achúmacaté néetácawa nawasàacaténá núa áibanái íicha iwàwéeyéicaté inúaca núa. Iná nùaca nálí cayábéeri, càita nacái macáita wéénánái càmíiyéica judío nàaca nálí cayábéeri, níara wéénánái iyéeyéica yàcalé imanùbaca, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càita nacái nuwàwali wéénánái alé iwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto nacapèe irícu, yái nacapèeca Prisca, Aquila nacái. Nuwàwali nùacawéerináwa cáininéerica nuicáca ípidenéeri Epenetoca. Yái Epenetoca, yácata idàbáanéeri wenàiwica yeebáidéericaté Cristo itàacái Asia yàasu cáli néeni. ⁶ Nuwàwali nacái María, íbaidéechúaca cachàiníiri iyú Dios irípiná pèewi. ⁷ Nuwàwali Andrónico, Junias nacái, nùasu cáli néeséeyéica. Nàyacaté núpicha presoíyái ibànalícu. Apóstolca nía, caináwanéeyéica, namànicáiná cayábéeri manuísíwata. Neebáidacaté Cristo itàacái nupíchawáise.

⁸ Nuwàwali Ampliato, nùacawéeriná cáininéerica nuicáca yeebáidéerica Wáiwacali itàacái. ⁹ Nuwàwali nacái Urbano, wàacawéeriná íbaidéerica wáapicha Cristo irípiná. Nuwàwali nacái yáara cáininéerica nuicáca Estaquis. ¹⁰ Nuwàwali nacái Apeles yáasáidéericaté manùbàawírí yeebáidaca Cristo itàacái tàì íméri iyú yùuwichàacalítéwa Cristo irípiná. Nuwàwali nacái Aristóbulo yéénánái. ¹¹ Nuwàwali nacái nùasu cáli néeséeri ípidenéerica Herodión, Narciso yéénánái nacái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. ¹² Nuwàwali nacái úara Trifena, úa nacái Trifosa, níara inanái íbaidéeyéica Wáiwacali irípiná. Nuwàwali nacái úara cáininéechúaca waicáca wéénásàatúa Pérsidaca, íbaidéechúaca cachàiníiri iyú Wáiwacali irípiná. ¹³ Nuwàwali Rufo yeebáidéerica Wáiwacali itàacái cayábéeri iyú. Nuwàwali nacái yáatúa imàníichúacaté nulí cayábéeri càide iyúwa núatúasíwa. ¹⁴ Nuwàwali nacái níara asianáica Asíncrito, Flegonte nacái, Hermes nacái, Patrobas nacái, Hermas nacái, nía nacái wéénánái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Nuwàwali nacái yáara Filólogo, úara Julia nacái, yái Nereo nacái, yéénásàatúa nacái, Olimpas nacái, macáita nacái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁶ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. Macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa imànica culto yàcalé imanùbaca, nawàwalicuéca pía.

¹⁷ Píacué nuénánáica, piicácué píichawa cayába cawinácaalí icàlidéeyéicuéca pirí áiba tàacáisi càmíiricuéca imàaca abédanamata píiwitáise píapichawáaca, imàaquéericué nacái piseríacawa píichawáaca. Nawàwacué náalimáidaca pía, pimàniinapínacué pibáyawanáwa, pitàanicaténacué pìwaliwáaca báawéeri iyú. Piicácué píichawa nía, càmíicáiná namàni càide iyúwa íimáaná yái tàacásica péewáidéericatécúéwa iwali. Píacuéwa náicha. ¹⁸ Iwàwacutácué píacawa náicha càmíicáiná náibaida Wáiwacali Jesucristo irípiná. Néese náibaidacáita nasíimáidacaténá níawawa meedá. Nàaca wenàiwica icàaluíná,

natàanica éeréeri iyú, cayábéeri tàacáisi iyúca nacái casíimáiri wenàiwica yéemiaca. Càita natàanica nachiwáidacaténá wenàiwica bàsabàséeyéica íiwita, càmíiyéica yáalíawa cayába báisíiri tàacáisi iwali. ¹⁹ Ata alénacaalí nùacawa, yá macáita náalíacuéca piináwaná iwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái, íná casíimáica nuwàwa. Nuwàwacué cáalíacáica pía pimàniinapíná cayábéeri mamáalàacata, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. ²⁰ Pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, càmicaalícué nacái peebáida cachíwéeyéi itàacái, yásí yái Dios imàaquéerica wàyaca matuíbanáiri iyú iyúudàapínacué pimawèniadaca píichawa Satanás, machawàacacaténacué píichani, càide iyúwa àapimi piabàli yáapiré. Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imàníinapínacué pirí cayábéeri.

²¹ Timoteoca, yái nùacawéerináca cháí íbaidéerica núpicha Dios irípiná, iwàwalicuéca pía. Níái nùasu cáli néeséeyéi Lucio, Jasón nacái, Sosípater nacái iyéeyéica cháí núpicha, nawàwalicuéca pía.

²² Núa, Tercio, nutànàaca yái cuyàlutaca Pablo irípiná, nuwàwalicué pía Wáiwacali ípidená iwali, weebáidacáiná itàacái.

²³ Gayo nacái iwàwalicué pía, yái nùyéerica icapèe irícu, núa Pabloc. Yái Gayoca imàaquéerica nacái icapèewa nàwacáidáyacacaténáwa namànica culto macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Erasto iwàwalicué nacái pía, yái icuèrica gobierno yàasu plata cháí yàcalé irícu. Wéénásàiri Cuarto iwàwalicué nacái pía. ²⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imàníinapínacué pirí cayábéeri canánama. Báisíta, amén.

Alabanza final

²⁵ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái yáaliméericuéca dàalanamaca imànica pía, pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi íimáaná, yái tàacáisi nucàlidéerica wenàiwicanái irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwàsàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Dàalanama Dios imànipínacué píawa pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi íimáaná nuéwáidéerica iyú wenàiwica Jesucristo iináwaná iwali. Yá nucàlidaca nalíni cànacaalíté Dios íináidáanáwa iwàwacutáanapínaté wamànica. Dios idéca yáasáidaca walíni yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha bàaluitésíwa ipíchawáiseté idàbaca èeri. ²⁶ Quéwa siúcáside Dios imàacaca wáalíacawa, waléecaalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalícué. Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi càide iyúwa Dios ichùulianá wía, yái Dios càmíirica imáalàawa. Yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha icàlidaca cànacaalíté Dios íináidáanáwa imàníinapínaté. Siúcade Dios imàacaca wenàiwica macái cáli néeséeyéi yéemiaca yái tàacáisi Dios ibèericaté náicha. Siúcade Dios imàacaca wenàiwica yeebáidacani.

²⁷ Iyaca abéerita Dios, canáca íicha áiba cáalíacáiri, íná wàacué irí cayábéeri càiripínáta Jesucristo iwálíise! Báisíta, amén.

1 CORINTIOS

Saludo

1 Núa Pablo, nutànàacué pirí cuyàluta. Dios idéca imáidaca núa nuíbaidacaténá Jesucristo irípiná iyúwa apóstol, Jesucristo ibànùacaténá núa càide iyúwa Dios iwàwáaná nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí. Yáí wéenasàiri Sóstenes yeebáidéerica Jesucristo itàacáí iyaca nacáí núapicha cháí. Yá Sóstenes itànàacuéca pirí núapichani, yáí cuyàlutaca. **2** Nutànàacué pirí cuyàluta píacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí, iyéeyéica Corinto iyacàlená irícu. Peebáidacáinacué Cristo Jesús itàacáí, íná pìyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá nacáí Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise yàasunáicaténacué pía, íibaidéeyéipiná abéerita Dios irípiná. Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáipináwa, náapicha macáita wenàiwica isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo íicha macáí cáli íinata, yáí Wáiwacali, Náiwacali nacáí. **3** Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacáí namàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, namàacáanápinácué pìyaca matuíbanáiri iyú.

Bendiciones por medio de Cristo

4 Nùaca cayábéeri Dios irí pìwalicué mamáalàacata Dioscáiná idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníri iyú Cristo Jesús ìwalíise, yáí pìyéericuéca abédanamata yáapicha. **5** Piyacáinacué abédanamata Cristo Jesús yáapicha, íná Dios idéca càasuca imànicuéca pía madécaná chàinisi chènuníiséri iyú. Iná yéewa píalimácué picàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. Píalíacué nacáíwa cayába ìwali yáí tàacáisi báisiírira. **6** Càita peebáidacuéca tàì íiméeri iyú yáí tàacáisi icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali. Peebáidacuéca Cristo itàacáí, íná yéewa pìyacuéca siùcade machacàníri iyú Dios iicápiná. Càita píasáidacuéca báisiírira, yáí tàacáisica. **7** Iná canáta pimáapuèricuéca chàinisica quiríta Dios néeséri idècunitàacá picùacuéca Wáiwacali Jesucristo yàanàaca àniwa. **8** Yá Dios ichàiniadapinácué piwàwawa peebáidacaténacué itàacáí àta èeri imáalàacatalépinátawa yéewanápiná canáta yéewanácué nacháawàaca pía Wáiwacali Jesucristo yàanàacaalí àniwa. **9** Dios imàni càiripináta càide iyúwa icàlidáaná. Yá idéca imáidacuéca pía yàasu wenàiwicapináwa pìyacaténacué abédanamata Dios íiri yáapicha, yáí Wáiwacali Jesucristoca.

Divisiones en la iglesia

10 Píacué nuénánáica, nusutácué píicha manuísíwata Wáiwacali Jesucristo íipidená ìwali yàasu wenàiwicacáinacué pía, abédanamacué pimànica píiwitáise-wa; picácué quirínama piseríaca píichawáaca. Abédanamacué píiwitáise canánama píapichawáaca, abéeri íiwitáisesi iyúta. **11** Càicuéca núumaca pirí, píacué nuénánáica, níacáiná Cloé uénánáí nacàlidaca nulíni picuísáyacáanásacuéwa pìyaca. **12** Nuémíacuéca piináwaná ìwali abénaméeyéi péená íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píichacué”; áibanáí nacáí íima: “Núacata Apolos yéewáidacalé píichacué”; càita nacáí áibanáí náimaca: “Núacata Pedro yéewáidacalé píichacué”; áibanáí nacáí íima: “Núacata Cristo yéewáidacalé píichacué”, càì náimaca. **13** Quéwa abéericata yáí Cristoca, càimírira wáalimá waseríacani, wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacáí, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Canáca yéewaná waseríaca Cristo iiná. Iná báawéeriquéi piseríancuéca píichawáaca. Núa nacáí, Pablo, càmitatè nuétáwa píichawalínacué píbayawaná ìwalíise. Càmitatècué nacáí píbautizáwa nuípidená ìwali. Iná báawéeriquéi picàlidáanacuéca píwaliwáaca nuéwáidacalécucuéca pía áibanáí íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí. **14** Nùaca Dios irí cayábéeri canácinátè nubautizéerica péenacuéca, ipíchanacué píimaca píwaliwa nuéwáidacalécucuéca pía áibanáí íicha! Níawamita Crispo, Gayo, níai nubautizéeyéicatè nùyacaalítècué píapicha. **15** Iná caná yéewaná náimaca nabautizáanásawa nuípidená ìwali. **16** Quéwa nubautizácatè nacáí Estéfanos yéenanáí, quéwa càmita núalimá nuwàwalica asáisi nubautizácaalítè áibanáí. **17** Càmicáinatè Cristo ibànùacué núa pìyacàle néré nubautizáanápiná madécaná wenàiwica. Néese Cristo idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanáí írini Cristo iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa càmita nucàlida cayábanaméeri tàacáisi iyúni càide iyúwa casíimáiná èeri mìnánáí yéemíaca càimíyéica yeebáida Dios itàacáí. Càmita nuwàwa nucàlidacani èeri mìnánáí yáalíacáí iyú, ipíchanacué wenàiwicanáí iimáichaca abéerita yáí Cristo yéetáanácawa iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yáí Cristo yéetèerícatèwa cruz ìwali wáichawalíná.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

18 Wacàlidaca wèepunícawa yáí tàacáisica: Cristo yéetácatèwa wáichawalíná cruz ìwali, íná yéewa yáal-

imá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Aibanái yèeyéipinácawa infierno iriculé néemiacaalí yái tàacáisica, yá naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái, náimaca càmítasa yéewa cáiwitáiséeyéi yeebáidacani. Quéwa wía Cristo iwasèeyéipiná Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wéemiaca cáalíacáiri iyúni, yái tàacáisica, wáalíacáináwa weebáidacaalí yái tàacáisi Cristo iwali, yásí Dios iwàlisàidaca wáiwitáise cayábéeri iyú íiwitáise cachàiníiri iyúwa. ¹⁹ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái. Dios íimacaté:

“Yá numáalàidapiná náicha náalíacái, níai íináidéeyéi-cawa cáalíacáica nuícha nía, cayábéeyéi nacái iicáca èeri mìnanaí yáalíacái. Càipiná nacái núsáidaca càmítasa bási náalíacawa”, íimaca yái Diosca.

²⁰ Iná canáca iwèni meedá yái náalíacáica, níai èeri mìnanaí càmíyéica yeebáida Dios, éwita náiníadacáanítawa cáalíacáica nía, néewáida nacái áibanái, náalía nacái natàanica èeri yàasu wawàsi iwali. ☐ Dios idéca yásáidaca canáca iwèni meedá yái èeri mìnanaí yáalíacáica càmíyéica yeebáida Dios! ²¹ Máiní cáalíacáica Dios áibanái íicha canánama. Dios íináidacatéwa càmíinápínaté imàaca èeri mìnanaí yáalíacawa iwali náalíacái iyúwa. Néese Dios íináidacatéwa iwasàanápínaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, ìwalíise yái weebáidáanáca tàacáisi íiméerica Cristo yéetácatéwa wáichawalíná cruz iwali. Aibanái èeri mìnanaí càmíyéica yeebáida Cristo, caná iwèni naicáca yái tàacáisica.

²² Abénaméeyéi judío náimaca neebáidáanápinása Cristo itàacái naicácaalí wamànica áiba wawàsi càmíirica wenàiwica idé imànica wásáidacaténá wadèniaca Dios ichàini chènuníseeri. Nía nacái càmíyéica judío, caná iwèni naicáca yái tàacáisica càmíicáiná iya abédanamata náalíacái yáapicha, yái èeri mìnanaí yáalíacáica. ²³ Quéwa wacàlidaca yái tàacáisica: Yái Jesucristoca, yácata Mesías, Dios ibànùericaté icùacaténaté judíonái. Néese yái Mesíasca yéetácatéwa wáichawalíná cruz iwali. Judíonái yéemiacaalí yái tàacáisica, càmítasa nawàwa neebáidacani. Nía nacái càmíyéica judío néemiacaalí yái tàacáisica, yá caná iwèni naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái. ²⁴ Quéwa wía Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, judíocaalí wía, càita nacái càmícaalí judío wía, weebáidaca yái Mesíasca, íipidenéerica Cristo, yéetácatéwa cruz iwali, wáalíacáináwa Cristo idèniaca Dios ichàini manuíri, idèni nacái Dios yáalíacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁵ Dios ibànùacaalíté Cristo yéetácaténáwa wáichawalíná, yáté caná iwèni èeri mìnanaí iicáca yái Dios imàníirica, quéwa Dios imànicaté máiní cáalíacáiri iyú macái èeri mìnanaí yáalíacái íicha. Naicácaté Cristo iyúwa machawàaquéeri wenàiwica, yéetácaténáwa máiní báawéeri iyú cruz iwali, quéwa wáalíacawa Cristo yásáidacaté iyaca walí Dios ichàini máiníiri manuíca macái èeri mìnanaí ichàini íicha.

²⁶ Píacué nuénánaíca, iwàwacutácué piwàwalica Dios imáidacatécué pía yàasunáipináwa nàyacaalítécué pèewi máisibáwanáita cáalíacáiri èeri mìnanaí íiwitáise

iyú, máisibáwanái péenácué nacái ichùuliyéicaté áibanái wenàiwica, càitacué nacái pisèenáimi càmítaté máiní càasuca nía, càmítasa nacái máiní cachàinica nía cháí èeri iricu. ²⁷ Aibanái èeri mìnanaí càmíyéi yeebáida Dios naicácuéca pía iyúwa máiwitáiséeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa íbáiniadacaténá wenàiwica íináidéeyéicawa cáalíacáica nía áibanái íicha canánama. Càita nacái èeri mìnanaí iicácuéca pía iyúwa machawàaquéeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa íbáiniadacaténá wenàiwica cachàiníyéica iicáca yáawawa. ²⁸ Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa, píacué áibanái iiquéeyéica iyúwa báawéeyéica meedá, iyúwa canéeyéica iwèni nacái, iyúwa càmíyéica máiní cachàini cháí èeri iricu, iyúwa wawàsi càmíirica iya. Càita Dios yeedácatécué pía yásáidacaténá caná iwèni iicáca èeri mìnanaí ichàini, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái íicha canánama. ²⁹ Iná canáca yéewaná cachàinica wenàiwica iicáca yáawawa Dios yàacuéseemi, ibatàa abéeripiná. ³⁰ Quéwa Dios idéca imàacacué piyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Dios imàaca nacái Cristo yásáidaca walí Dios íiwitáise cáalíacáiri. Dios nacái mabáyawanáca iicáca wía ìwalíise yái Cristo yéetáanácawa wáichawalíná. Cristo nacái masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná íicha yéewacaténá wáibaidaca abéerita Dios íripiná, iwasàaca nacái wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ³¹ Iná canáca yéewaná cachàinica waicáca wíawawa. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Píca picàlida piináwaná ìwaliwa máiníca cayábéerica pía áibanái iicácaténá pía cáimiétaquéeri iyú; néese picàlida Wáiwacali iináwaná ìwali, macáita yái cayábéerica Wáiwacali imàníirica píri, yéewacaténá áibanái iicáca Wáiwacali cáimiétaquéeri iyú”, íimaca yái Dios itàacáica.

El mensaje de Cristo crucificado

2 Quéwacué nuénánaí bàaluité nùanàacaalítécué pítalé, nucàlidacatécué píri yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha; siúcáisede Dios imàacaca wacàlidacuéca píri, íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmítaté nucàlidacué píri càulenéri tàacáisi iyú, càmítasa iyú nacái yái èeri mìnanaí yáalíacáica càmíyéica yeebáida Dios. ² Néeseté nùyacaalítécué píapicha, yáté nuínáidacawa nucàlidáanápinácué píri abéerita Jesucristo iináwaná ìwali, abéerita yái tàacáisi íiméerica Jesucristo yéetácatéwa cruz iwali wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ³ Càmítaté nucàlidacué píri nuchàini iyúwa núalíacáinatéwa nuwàwacutáca Dios iyúudàaca núa. Nutatácatéwa nucalùniwa Dios iicá máiníicáinaté nuwàwaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá núa. ⁴ Nutàanícaalíté píapichacué, nucàlidacaalíté nacái píri yái tàacáisica, càmítaté nuwàwa nuchiwáidacuéca pía èeri mìnanaí yàasu tàacáisi iyú, nuwènúadacaténaté píiwitáise. Néese, Espíritu Santoquéi iwènúadéericatécué píiwitáise Dios ichàini iyú peebáidacaténaté Jesucristo

itàacái. ⁵ Càité Dios imàacaca nucàlidacuéca piríni yéewacaténá macáita náalíacawa càmítacué yáalimá èeri mìnáná yáalíacái iwènúadaca píwítáise Dios irípiná, néese abéericata Dios ichàini idéca imàacacué peebáidaca Jesucristo.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

⁶ Quéwa wacàlidaca tàacáisi yáasáidéerica Dios yáalíacái wenàiwicanái irí wàyacaalí wenàiwicanái yáapicha yeebáidéeyéica Jesucristo tàì fíméeri iyú. Quéwa yái yáalíacáisi wacàlidéerica iyú nalíni, càmíiricata èeri mìnáná yáalíacái, níái càmíiyéica yeebáida Dios, càmíiricata nacái náalíacái níái icuèyéica yái èeriquéi, imáalèeripinácawa mesúnamáita. ⁷ Néese wacàlidaca nalí tàacáisi yáasáidéerica nalí Dios yáalíacái, yái tàacáisi Dios ibèericatè èeri mìnáná íicha. Bàaluté ipíchawáiseté Dios idàbaca èeriquéi, néenialité Dios íináidacawa imàacáanápínaté wàyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéeri iyú, icànéeyéipináca mèlumèluíri iyú nacái, wacúacaténá yáapicha macáita. Quéwa, quèechatécáwa càmítaté Dios icàlida wenàiwicanái iríni. ⁸ Níara èeri mìnáná icuèrinánáica inuèyéicaté Wáiwacali cruz iwali, càmítaté náalíawa Dios íináidacatéwa imàniínápínaté walí cayábéeri. Náalíacaalítéwa ìwalítá, yá càmítaté nanúa Wáiwacalítá, yái máiniírira cáimiétacanáca, cachàiniírira nacái íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré, icuèrica macáita Dios yáapicha. ⁹ Quéwa Dios idéca imàacaca wáalíacawa iwali yái cayábéerica imàniírpináca walí. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica:

“Dios idéca ichùnìaca nalípiná cayábéeri wawàsi, níái cáininéeyéica iicáca Dios, yái cayábéeri wawàsi càmíiricáwaca wenàiwica iicá, càmíiricáwaca nacái néemia iináwaná iwali, yá nacái càmíiricáwaca náináidawa iwali”,

íimaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Yácata wawàsi Dios imàaquéerica Espíritu Santo yéewáidaca wía iwali, yácáiná Espíritu Santo yáalíaca Dios íiwitáise iwali macáita, àta cànácaalí Dios íináidáanáwa iwàwalicuésewa nacái, yái càmíirica áiba yáalía yéemíaca cànácaalí íimáaná.

¹¹ Canáca áiba wenàiwica yáaliériwa cànácaalí áiba wenàiwica íináidáanáwa iwàwalicuésewa. Abéericata yái wenàiwica yáaliéricawa cànácaalí íináidáanáwa iwàwalicuésewa. Càita nacái abéericata Espíritu Santo yái yáaliéricawa cànácaalí Dios íináidáanáwa iwàwalicuésewa. ¹² Dios càmítaté ibànùa wawàwaliculé áiba wenàiwica íiwitáise, néese ibànùacaté walí Espíritu Santo yéewacaténá Dios íiwitáise iyaca wawàwalicu, yéewanápiná wáalíacawa iwali yái wawàsi cayábanaméerica Dios yèerica walí. ¹³ Wéewáidacué pía píalíacaténácué iwali yái cayábéerica Dios imàniírira walí, yá wacàlidacuéca piríni càide iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná wía, yái Espíritu Dios néeséerica. Càmítacué wacàlida piríni èeri mìnáná yáalíacái iyú yái néewáidéericaawa iwali cháì èeri iricu. Néese wacàlidacué piríni píalíacaténácuéwa Dios íiwitáise iwali

càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáanácué íimaca pirí, píacué idènièyéica iwàwalicuwa yái Espíritu Santo.

¹⁴ Aibanái càmíiyéica idènia Espíritu Santo nawàwalicuwa, càmíta neebáida iyúwa Espíritu Santo Dios néeséeri yéewáidáaná wía, caná iwènicáiná naicáca Espíritu Santo yàasu tàacáisi. Càmíta nacái náalía néemíaca cànácaalí íimáaná, níacáiná níawamita cawínácaalí idènièyéica Espíritu Santo iwàwalicuwa, níata yáalía yéemíaca cànácaalí íimáaná yái Espíritu Santo yàasu tàacáisica. ¹⁵ Quéwa wía idènièyéica Espíritu Santo iwàwalicuwa wáalíaca cayábéeri iwali báawéeri íichaná. Canáca yéewaná èeri mìnáná nayúunáidaca wáináidacawa máiwitáiséeri iyú wawàwalicuésewa. ¹⁶ Càulenáca náichani, yái iyúwa wáináidáanáwa càmíicáiná nadènia Cristo íiwitáise càide iyúwa wadèniáná. Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Canáca wenàiwica yáaliériwa cànácaalí Wáiwacali íináidáanáwa iwàwalicuésewa. Eeri mìnáná nacái càmíta náalimá nàalàaca Wáiwacali nacàlida-caténá iríni cànácaalí iwàwacutáanápíná imànica”, càì íimaca. Quéwa wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, wíata yáalíawa iwali yái Cristo íináidáanácaawa iwàwalicuésewa wadèniacáiná Cristo íiwitáise.

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

3 Néeni, píacué nuénánáica, ¿cánácué càmítàacá pibatàa Espíritu Santo yéewáidaca pía? ¿Cánácué píináidawa mamáalàacata iyúwa èeri mìnáná canéeyéica irí Espíritu Santo? Iná càmítaté núalimá nuéwáidacuéca pía càulenéeri tàacáisi iyú Cristo iwali, néeseté iwàwacutácué nuéwáidaca pía màulenéeri tàacáisi iyú càide iyúwa sùmanáicaalícué pía, càmíiyéica yáalía yéemíaca cànácaalí íimáaná, yái càulenéeri tàacáisica. ² Nuéwáidacatécué pía éeréeri iyú càide iyúwa nàacaalí quírasii íiraca íinisi càmíicáiná yáalimá iyáca iinási. Nuéwáidacatécué pía màulenéeri tàacáisi iyú, càmíicáinácué píalía péemíaca cànácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisica. [S]iùca nacáide mamáalàacata càmítacué píalía péemíacani! ³ [C]àmítacué píalía péemíaca cànácaalí càulenéeri tàacáisi íimáaná pidèniacáinácué èeri mìnáná íiwitáise mamáalàacata! Núalíacawa báawacuéca piicáyacacawa píasu cawèniíri iwálíisewáaca, báawacué nacái piicáyacacawa macáicáiná péenácué iwàwaca áibanái iicácani iyúwa cachàiniíri áibanái íicha canánama ichùullíacaténácué pía macáita. Iná picuísáyacacacawéca píyaca nacái, píseríacuéca píichawáaca nacái. Iná pidèniacuéca mamáalàacata èeri mìnáná íiwitáise, mamáalàacata nacái pímanícuéca píacawa càide iyúwa èeri mìnáná imàniíná càmíiyéica yeebáida Cristo itàacái. ⁴ Abé-naméeyéi péenácué íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píichacué”, càì náimaca; áibanái nacái íimaca: “Núacata Apolos yéewáidacalé píichacué”, càicaalícué píimaca, yá pèepunícuécawa càide iyúwa èeri mìnáná íináidáanáwa báawéeri iyú.

⁵ Càmítacué cayába càì píináidacawa, càmíiyéicáiná cachàini wía áibanái íicha, núa Pablo, yá nacái Apolos. Dios yàasu wenàiwicaca wía, íibaidéeyéica irípiná.

Wacàlidacatécué pirí Wáiwacali iináwaná peebáida-caténcué itàacái. Wadéca wamànica yáí wáibaidacalécawa Wáiwacali imàaquéricaté walí. ⁶ Péemiácué comparación: Abéeri náiwacali idèniaca ibànacale yàalunáwa. Yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa ibànacaténá néré. Néese ibànùaca yàasu wenàiwicawa áiba yùucùacaténá néré úni, ipíchaná chuica cáli. Yá Dios imàacaca bànacalé idàwinàacawa cayába. Càita nacái Wáiwacali ibànùacaté núa pìatalécué nuibaidáanápínaté irí pèewibàa nuéwáidáanápínacué pía itàacái iyú quéecháwanáimi; néeseté Wáiwacali ibànùacaté Apolos íbaidacaténá irípiná núamiricubàa yéewáidacaténacué pía mamáalàacata Cristo ìwali cachànicaténacué píiwitáise Cristo ìwali. Quéwa abéerica Dios yáí imichàidéericuécá píiwitáise. ⁷ Iná núa ibanéericaté Dios itàacái piwàwalicu, Apolos nacái yáí icuèricatécué pía núamiricubàa, càmiyéi cachàini wía áibanái íicha, yácáiná Diosca yáí abéerica imichàidéericatécué píiwitáise. ⁸ Apolos, núa nacái wáibaidaca Dios irípiná wáapichawáaca, Dios yàasu wenàiwicacáiná wía. Càmita cachàini abéeri wééná áiba wééná íicha, néese Dios idéca imàacaca walí wáibaidacalépiná méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa Dios yàapíná nawèni cawinácaalí íbaidéeyéica irípiná. Yàapíná nawèni ìwalíse yáí namànínáca náibaidacaléwa Dios imàaquéricá nalí. ⁹ Wíata íbaidéeyéi Dios irípiná wáapichawáaca, quéwa píacué, càicuéca píade iyúwa Dios ibànacale, cáininéerica Dios iicáca, iyúwa nacái cayábéeri capii Dios imànírica iyaca. Iná Dios ibànùaca wía wáibaidacaténá irípiná wayúudàanápínacué pía. ¹⁰ Péemiácué comparación: Aiba wenàiwica iwàwacaalí imànica cayábéeri capii íba icapèená, yásí quéechacáwa ibànùaca yàasu wenàiwicawa iriadacaténá néré cachàiniíri íba ibàlùadacatáipínaca íinata capii iwáiná. Néese capii íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibanái náawináidacaténá cayábanaméeyéi íba capii iwáinápiná. Nabàlùadaca capii iwáiná cachàiniíri íba íinata, yáí íba idàbáanéeri wenàiwica iriadéerica. Yáí Dios, càicanide iyúwa náiwacali ichùulìerica namànica capii. Quéechatécáwa Dios ibànùacaté núa yàasu wenàiwica nucàlidacaténá wenàiwicanái irí Jesucristo iináwaná ìwali. Siùcade Dios ibànùaca áibanái yéewáidacaténá wenàiwica mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí Dios ibànùerica yéewáidacaténá wenàiwica, iwàwacutá iicaca íichawa cayába imànicaténá machacàniíri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Yáí Jesucristoca, càicanide iyúwa idàbáanéeri íba cachàiniíri naliadéerica cayábéeri iyú nabàlùadacatáipínaca íinata capii iwáiná. Yáí nuéwáidáanáca wenàiwica Jesucristo ìwali, càicanide iyúwa naliadacaalí cayábéeri iyú idàbáanéeri íba cachàiniíri. Canáca yéewaná áibanái yéewáidaca wenàiwica méetàuculé íicha yáí tàacásica, canácáiná áiba Jesucristo íicha weebáidéeripíná itàacái iwasàcaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹² Wéewáidacaalí wenàiwica cáalíacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, nàyacaténá machacàniíri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí càica wíade iyúwa

wenàiwica ichanàidéeyéica cawèniíri wawàsi capii iwáinápiná, yáí oroca, quírameniíri plata nacái, cawèniíri íba nacái, yáí cayábanaméeri wawàsi càmiíríca yéewa quichái imáalàidaca. Quéwa wéewáidacaalí nía canéeri iwèni tàacáisi iyú, càmiíríca iyúudàa nàyaca machacàniíri iyú Dios iicápiná, yásí càica wíade iyúwa wenàiwica ichanàidéeyéica púuba capii iwáinápiná, masicái nacái, sitùa ibáiná nacái, yáí wawàsi quichái imáalàidéeripínaca. ¹³ Aiba èeriwa, èeri imáalàacatáipínátawa, Dios yáasáidapíná amaláwacani yáí wáibaidéerica irípiná, quichái yéenáiwaná yàanàapínacaalí. Néesequé quichái yáalimáidapíná iicáwa wáibadacalé wamàniíríca Dios irípiná cawiná íiwitáanacaalíni. Càipíná Dios yáasáidaca asásí cayábacaalíni, càmicaalí nacái caná iwèni, yáí wéewáidáanáca wenàiwica. ¹⁴ Wéewáidacaalí wenàiwica cayába nàyacaténá machacàniíri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yáí wáibaidéerica Dios irípiná ìideniapíná quichái, càide iyúwa cawèniíri íba icapèená càmiíríca yeemáwa, yásí Dios yàapínaca wawèniwa, wía yàasu wenàiwicawa. ¹⁵ Quéwa càmicaalí wéewáida wenàiwica cayába nàyacaténá machacàniíri iyú Dios iicápiná, yásí quichái imáalàidapíná yáí wáibaidéerica, càide iyúwa quichái yeemácaalí capii idènièrica iwáináwa masicái meedá, yásí yáí wáibaidéerica imáalàapínacawa wáicha, càmita nacái Dios yàapíná wawèni. Quéwa éwita yáí wáibaidéerica imáalàacaalíwa wáicha, càicáaníta cáupíná wíawa quichái íicha iyúwa wenàiwica ipìacaalíwa quichái ipèrùa yèewíse, yá càmita wamáalàapínáwa.

¹⁶ Abenaméeyéi wenàiwica namànica manuíri capii ípidenéeri templo, yá nawàlùacawa nàacaténá Dios icàaluíná. ¿Càmitasicué píalfawa Dios yàasu templocapía Espíritu Santo iyacáinácué piwàwalicu? ¹⁷ Abéerita Dios irípinácué pía, càide iyúwa Dios icapèe. Píacacatécué yáí Dios yàasu templocapía. Iná áibacaalí báawa imànicuécá píiwitáise cachàiwéeri tàacáisi iyú, yásí Dios yùuwichàidapíná manuísíwatani.

¹⁸ Picácué píináidawa máiniíná cáalíacáica pía. Aibacaalí péenacué íináidawa máiniíná cáalíacáicani èeri mìnánái yáalíacái iyú, iwàwacutá iwènúadaca íiwitáise-wa íicha yáí íináidáanáca iicácaténá yáawawa iyúwa càmiíríca cáalíacái áibanái íicha. Càita yáalimá cáalíacáicani báisiíri yáalíacáisi iyú, yáí yáalíacáisi yàanèerica Dios néese. ¹⁹ Caná iwèni Dios iicáca èeri mìnánái yáalíacái càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái íiméerica: “Dios yùuwichàidapíná nía cawinácaalí cáimacáiyéica iicá yáawawa, níái icàlidéeyéica náalíánásawa manùba wawàsi ìwali cháí èeri mìnánái íiwitáise iyú. Yáí báawéerica nawàwéerica namànica áibanái irí, Dios imàacapíná yàanàaca nàwali idècunítàacá nachiwáidaca áibanái náalíacái iyúwa”, íimaca. ²⁰ Càité nacái áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Wacuèriná Dios yáalíacawa canáca iwèni meedá yáí náináidáanáca cawinácaalí íináidéeyéica cáalíacáica èeri mìnánái yáalíacái iyú”, íimaca. ²¹ Iná picácué cachàini píicáca píawawa ìwalíse yáí áiba wenàiwica yéewáidáanáca pía, náiméerica ìwali

cayábéericasani áibanái íicha yéewáidéeyéi wenàiwica. Iwàwacutácué cayábaca piicáca nía canánama abédanamata Dios imàacacáinácué pirí macáita. ²² Dios imàacacué pirí núa Pabloca, yá nacái Apolosca, yá nacái Pedro wéewáidacaténácué pía. Dios imàacacué pirí yái èeriquéi piyacaténácué cháí èeri irícu. Imàacacué pirípiná nacái yéetácáisi. Imàacacué pirí nacái siúca èeride, macái èerita wapíchalépinácáwa nacái. Càicué Dios imàacaca pirí macáita. ²³ Yá Cristo yàasu wenàiwicacuéca nacái pía, Cristocáiná nacái Dios yàasu wenàiwicaca.

El trabajo de los apóstoles

4 Càita iwàwacutácué pínáidacawa wàwali, wía apóstolca, íbaidéeyéica Cristo irípiná, Cristo ibànùacáiná wía wéewáidacaténácué pía iyú yái cayábéeri tàacáisica Dios ibèericaté áibanái íicha. Siúcáisede Dios imàacaca wáalíacawa cayábéeri tàacáisi ìwali. ² Wenàiwica íbaidacaalí áiba írí, iwàwacutá imànica càide iyúwa íiwacali íimáaná írí. ³ Iná càmita nuínáidawa ìwali yái píimáanácuéca nùwali, pímacaalícué nùwali càmitasa nuíbaida cayába. Càita nacái càmita nuínáidawa ìwali yái áibanái íimáanáca nùwali. Núa nacái canáca yéewaná núumaca nuíbaidacasa cayába Dios irípiná càmicáiná núalimá núalíaca nuíwításewa càide iyúwa Dios yáalánáwa. ⁴ Càmita nuwàwali asásí numànicaalíté áiba wawàsi báawéeri, quéwa cawàwanáta nudéca numànica áiba wawàsi càmíirica núalíawa ìwali. Abéericata Wáiwacali yái yáalíericawa, yácata yái icàlidéeripináca nuináwaná ìwali asásí nuíbaidacaalíté irípiná cayába, càita nacái canéerica iwènicaalí meedáni, yái numàníiricaté. ⁵ Iná picácué picàlida áibanái iináwaná ìwali càmitasa náibaida cayába Dios irípiná. Picúacué Wáiwacali yàanàanápíná, yásí yáasáidapíná amaléeri iyú yái wamàníirica ibàacanéeri iyú. Yáasáidapíná nacái càinacaalíté wáináidáanáwa wawàwalícuísewa wèepunícaalíté wáibaidaca Dios irípiná. Néese cayábacaalí Dios iicá yái wamàníirica, yásí Dios icàlidapíná wamànicaté cayábéeri.

⁶ Píacué nuénanáica, nùalàacuéca pía càiri tàacáisi iyú nuyúudàcaténácué pía, yéewanápinácué nacái piyaca càide iyúwa Apolos iyáaná, núa nacái, ipíchanácué picutáca áiba tàacáisi Dios itàacái íicha, yéewanápinácué nacái cayábaca piicáca abédanamata macáita wenàiwica íbaidéeyéica Dios irípiná, nía nacái yéewáidéeyéicuéca pía. Báawéeriquéi cachàinínácuéca piicáca piawawa ìwalíise yái pidènanácuéca áiba yéewáidéericuéca pía píiméericuéca ìwali cayábéericasani áibanái íicha canánama. ⁷ Néeni, ¿cánácué yéewa cáimacái piicáca piawawa áibanái íicha canánama? ¿Càmitasicué pialíawa Dioscata yái yèerica pirí macáita pidènericuéca? Dios yàacáinácué piríni, néese ¿cánácué yéewa cachàinica piicáca piawawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué peedáca piríwani pichàini iyúwa?

⁸ Piyúunáidacuéca pialíacawa macáita wawàsi Dios ìwali. Piyúunáidacuéca piyaca càide iyúwa càasuíyí

idènièyéica manùba cawèniiri, càmíiyéica iwàwacutá áibanái iyúudàaca. Piyúunáidacuéca pialíacawa macáita yái iwàwacutéericuéca pialíacawa, íná càmítacué piwàwa wéewáidaca pía quirínama. Piicácuéca piawawa iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái càmíiyéica iwàwacutá wayúudàaca. Dios imàacacaalícué picúaca macái wenàiwica cachàiníiri iyútá, yá nucúacuéca nía piapichatá. Quéwa càmita nacuèriná núa cháí èeri irícu, canásíwata. ⁹ Wía apóstolca, càmita yéewa wàya iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái, nuínáidacáináwa cawàwanáta Dios idéca imàacaca wàuwichàacawa manuísíwata, wía apóstolca. Báawaca èeri mìnánái iicáca wía iyúwa presoíyí imàníiyéica íbáyanáwa manuísíwata, yéetéeyéipinácawa máini báawéeri iyú nabáyanáwa ìwalísewa. Eeri mìnánái, àngelnái nacái náináidacawa manuísíwata naicáidaca walí idècunítàaca wàuwichàacawa. ¹⁰ Madécaná walí idècunítàaca wía iyúwa máiwítáiséeyéi wàuwichàacáináwa Cristo irípiná. Quéwa piicácuéca piawawa iyúwa cáiwítáiséeyéi Cristo itàacái ìwalíise. Píimacuéca càmitasa pímaní iyúwa máiwítáiséeyéi ipíchanácué piùwichàacawa iyúwa wía. Eeri mìnánái iicáca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmicáiná wéewáida wenàiwica èeri mìnánái yáalíacái iyú. Néese piicácuéca piawawa iyúwa cachàiníiyéica íiwítáise, cáimíétacanéeyéica nacái, quéwa èeri mìnánái iicáca wía iyúwa canéeyéi iwèni, wía apóstolca. ¹¹ Mamáalàacata àta siúca nacáide wàuwichàaca máapicái, macàlaca nacái wawàwa, canáca nacái wabàle cayába. Aibaalí nacapèedáidaca wía. Canáca nacái wacapèsíwa. ¹² Wáibaida nacái wacáapi iyúwa cachàiníiri iyú àta chamàlecataléta wía wawèniacaténá wayáawa. Aibanái icuísaca íichawa wía, quéwa wasutáca nalí Dios imàníinápíná nalí cayábéeri. Nàuwídeca namànica wía quéwa wàideníaca yái báawéerica namàníirica walí. ¹³ Natàanica báawéeri iyú wàwali, quéwa càicáaníta watàanica nalí éeréeri iyú quéwanáta. Mamáalàacata àta siúca nacáide namànica walí càide iyúwa náucacaalí náichawa báawéeri yáaséerimi, casaquèeri wawàsi natunuérica bàacháwalícuíse.

¹⁴ Càmita núumacué pirí càì nubáiniadánápinácué pía, néese nuwàwacáita nùalàacuéca pía càide iyúwa nuénibewa, cáinináacáinácué nuicáca pía. ¹⁵ Yácáiná éwitasica diez mil namanùbaca yàanàacaalí néewáidacaténácué pía Cristo ìwali, càicáaníta càmítacué pidènia madécaná pisèenáiwa. Núacata càide iyúwacué píaniri, bàaluitécáiná nucàlidacué pirí Cristo Jesús iináwaná, yáté peebáidacuéca itàacái, iwasàanápínácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pímanícaténácué càide iyúwa numàníiná, càide iyúwacué píaniricaalícué núa.

¹⁷ Nudéca nubànùacuéca pialalé Timoteo, yái nuíquéerica iyúwa nuíriwa cáininéerica nuicáca Wáiwacali ìwalíise. Núalíacawa Timoteo ìwali imàníinápíná cayábéeri mamáalàacata càide iyúwa nusutáaná íicha. Nubànùacaté Timoteo iwàwalicaténácué pía càinacaalí nùyaca mamáalàacata càide iyúwa iwàwacutáaná

wenàiwica ìyaca yeebáidéerica Cristo Jesús itàacái. Càita nuéwáidaca wenàiwica nàyacaténá càì macái níái yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái macái cáli íinata, àta alénácaalí nuèpuníwa. ¹⁸ Abénaméeyéi péenácué cachàinica naicáca níawawa nayúunáidacáiná cáaluca nùaca nupáchiacuéca pía. ¹⁹ Quéwa nuwàwacué nùacawa nuicáca pía mesúnamáita Wáiwacali imàacacaalí numànica càì. Yásí nùacawa nuicáténá yái náiméerica náalimáanása namànica náibaidacaténása Dios irípiná, náimaca, níara cachàiníyéica iicáca yáawawa. Càmita nùawa néré nuémiacaténácáita nasàna meedá, náimaca cachàiníinása nía. ²⁰ Càmita nuwàwa nuémiaca nacàlidacáicata naináwanáwa, yácáiná cawinácaalí wenàiwica Dios icuèyéica náasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca nía idènièyéica Dios ichàini náibaidacaténá Dios irípiná cachàiníri iyú, nàyacaténá nacái machacàníri iyú. Càmita nacàlidacáita meedá naináwaná iwaliwa nadènianása Dios ichàini. ²¹ Néeni, ¿càinásicué piwàwa numànica? ¿Pìwàwasicué nùanàaca pìatalé nùuwichàidacaténácué pía pibáyawaná iwálísewa, yái cachàiníinácuéca piicáca píawawa? Càmicaalícué piwàwa nùacawa pìatalé nùuwichàidacaténácué pía, néese piwènúadacué píiwitáisewa píináidacaténáwa machacàníri iyú, piicáténácué píawawa iyúwa càmiíyéica cachàini, yéewacaténácué nùalàaca pía éeréeri iyú cáininácáinácué nuicáca pía.

Juicio sobre un caso de inmoralidad

5 Macáita nacàlidacué nalíwáaca piináwaná iwali báawéeri iyú iyacáiná abéeri péenácué yeedéericaté iríwa yáatúanáwa, úara yáaniri yàacawéetúaca. ¶Máini báawéerica yái namànírica pèewi! Ewita èeri mìnanaí càmicáaníta neebáida Jesucristo itàacái, càicáaníta càmita máini namàni càiri báawasíwéeri wawàsi, càide iyúwacué péená imàníiná. ² ¿Cánácué cachàini piicáca píawawa mamáalàacata? ¶Wàwacutácué máini achúmaca piwàwa manuísíwata pibáyawaná iwaliwa! Yái asiali imànírica càiri báawéeri, iwàwacutácué piúcaca pèewísewani yái asialica. ³ Ewita càmicáaníta nùyaca píapichacué néré, càicáaníta nuicáca núawawa iyúwacué abéeri péená. Nudéca nuínáidacawa nùuwichàidáanápíná yái asialica càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha néré. Yái Wáiwacali Jesucristo idéca ichùulíaca núa nucàlidáanápíná càinácaalí iwàwacutáanápíná yúuwichàacawa yái imànírica càiri báawasíwéerica. ⁴ Pìwacáidáyacacuéwa, yá píináidacuéwa nùwali càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha, nùalàacaténácué pía. Yásí Wáiwacali Jesús cachàiníri íiwitáise iyapínácué píapichawa. ⁵ Iná iwàwacutácué pèepùadaca yái asialica Satanás irí yéewanápíná Satanás imáalàidaca iiná uláicái iyú àta yéetácatelépinátawa ipíchaná yúuwichàacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi iyú càiripínátawa Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná àniwa.

⁶ Picácué picàlida piináwanáwa canùmaséeri iyú cayábáanásacué pía idècunitàacá pimàacacué abéeri péená imànica càiri báawéeri. Píalíacuéwa comparación íiméerica: “Nèewiadacaalí achúmanamata levadu-

ra íbesi yèewi, yá levadura imàacaca macáita íbesi in-ísàapínáca”, càì íimaca yái comparaciónca wabáyawaná iwali. Yái levadura íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica ibáyawaná. Iná pimàacacaalícué abéeri péená imànica ibáyawanáwa mamáalàacata, yásí mesúnamáita macáitacué pía pimànipíná piacawa pibáyawanáwa. ⁷ Iná piúcacué pèewísewa yàara levadura nacáirica íiwitáise, yái péenácuéca imànírica báawéeri, ipíchanácué báawaca imànica píiwitáise canánama. Yásí píalimácué piyaca wàlisàì iyú, mabáyawanéeri iyú nacái. Càicuéca píade iyúwa wàlisàì pan, càmiíri idènia levadura, Dioscáiná idéca yúucacué píicha yái báawéerica pimàníricaté. Càide iyúwa judíonái nanúacaalí oveja wàlisàì nàasu culto Pascua yaalíwa nawàwalicatiná iyúwaté Dios iwasàaná nía, càita nacái wàasu Cordero íipidenéerica Cristo yéetácatéwa iwasàacaténá wía, wàyacaténá wàlisàì iyú. ⁸ Judíonái namànica nàasu Pascuawa, yá náucaca náichawa macáita levadura. Càita nacái, wáucacué wáichawa yái levadura nacáirica wáiwitáiseca bàaluisàimica. Picácué wàya quirínama wabáyawaná yáapichawa. Càide iyúwa pan càmicaalí idènia levadura, càita nacái iwàwacutá wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa, watàanicué nacái báisíri iyú.

⁹ Bàaluité nutànàacatécué píri áiba cuyàluta nùalàacaténácué pía ipíchanácué piacawéeridaca wenàiwica íiméeyéica áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmiírica nacái nanírisíwa. ¹⁰ Quéwa càmitacué píalía péemíaca cayábani càinácaalíté íimáaná yái núuméericatécué píri. Càmita nuchùuliacué píanápínáwa déeculé náicha macái èeri mìnanaí càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, níái íiméeyéica áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmiírica nacái nanírisíwa, nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníri, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo icàaluíniná, yái cuwáináí yéenáíwanáca. Càmitàacá píalimácué piacawa náicha àta pèetácatelétacuéwa piacaténáwa èeri íicha. ¹¹ Càmitaté càì nuchùuliacuéca pía, néese nùalàacatécué pía ipíchaná piacawéeridaca wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná iwaliwa neebáidáanása Jesucristo itàacái quéwa namàni nàacawa càiri báawéeri: Naimáca áiba yáapicha, càmiíchúaca náinusíwa, càmiírica nacái nanírisíwa; nawàwaca needáca nalíwa macái wawàsi cawèníri; nàaca ídolo icàaluíniná yái cuwáináí yéenáíwanáca; natàanica báawéeri iyú áibanái iwali, áibaalí nacái nacàmaca; áibaalí nacái nayéedùaca, quéwa mamáalàacata nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Picácué piacawéerida nía; picácué piyáa piyáacaléwa náapicha. ¹² Dios càmitacué ichùulia wàuwichàidaca èeri mìnanaí càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese Diosta yúuwichàidapíná níawa. Quéwa cawinácaalí iyéeyéica pèewibàa, nacàlidacaalí naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa namànica nabáyawanáwa, néese iwàwacutácué picháawàaca naináwaná iwali, píalàacaténácué nía cachàiníri iyú. Iná piúcacué pèewísewa yái imànírica ibáyawanáwa.

Pleitos ante jueces no creyentes

6 Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànicaalícué pírí báawéeri, ¿cánacué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí camíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái? Báawéeriquéi pimàniínacuéca cà. Néese iwàwacutácué picháawàaca iináwaná ìwali Dios yàasu wenàiwica irí, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa, nachùnìacaténácué pírí yái wawàsica. ² Pífacué Dios yàasu wenàiwicaca, píalíacuéwa Dios imàacáanápínacué péemiaca èeri mìnánái iináwaná ìwali èeri imáalàacaalípínáwa picàlidacaténácué iwàwacutáaná nàuwichàacawa càiripinátawa nabáyawaná ìwalísewa. Iná yéewa píalímácué péemiaca piináwanáwáaca achúméeríina wawàsi ìwali cháí èeri irícu pichùnìacaténácué wawàsi píríwáaca, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Píalíacuéwa nacái wéemianápiná nacái ángelnái iináwaná ìwali wacàlidacaténá cayábacaalíni, báawacaalí nacái, èeri imáalàacaalípínáwa. Iná màulenáca meedá péemiacuéca piináwanáwáaca cháí èeri irícu, pichùnìacaténácué píríwáacani, yái achúméeri wawàsica. ⁴ Iná abéeri péenácué yeebáidéerica Jesucristo itàacái cháí èeri irícu imànicaalícué pírí báawéeri, ¿cánacué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí picàlidéeyéica iináwaná canápinéeyéicacasa nía, níara camíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái? ⁵ Núumacué pírí càí báicaténácué pía, piwènúadacaténácué píiwitásewa. ¿Càmítasicué ìya abéeri péená yáaliméeri yéemiacuéca piináwaná, ichùnìacaténácué píichawáaca yái wawàsica? ⁶ Báawéeriquéi pipélianácuéca, picháawàayaca nacáíwa jueznái irí, quéwa báawéeriquéi cachàiniwanái picháawàanácuéca piináwaná ìwaliwáaca jueznái irí camíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái!

⁷ Picháawàacaalícué piináwaná ìwaliwáaca, yá pidéuécaca pimàacaca báawéeri icàbadàacuéca pía, càmítacué nacái pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, imànicaalícué pírí báawéeri, iyéedùacaalícué píicha píasu nacái, yá cayába cachàiniwanái piideniacaalícué piùwichàanáwa masànatatá, ipíchaná èeri mìnánái camíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pipéliayacacawa. ⁸ Quéwacué càmíta piideniani, néese pimànicuéca càí pibáyawanáwa cachàiniwanái: Pimànicuéca áibanái irí báawéeri, piyéedùacuéca nàasu, éwita pimanùbacacáníta nía!

⁹ Píalíacuéwa báawéeyéi íiwitáise càmíta nawàlùapináwa Dios iyacàle irículé, yái icùacataléca chènuníiséerica. Picácué pibatàa áibanái ichìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú. Càmíiyéipíná iwàlùawa Dios iyacàle irículé cawinácaalí imàníiyéica yáalaniwa; nía nacái yéeyéica ídolo cuwáiná yéenáíwaná icàaluíná; nía nacái iiméeyéica inanái yáapicha càmíichúaca náinusíwa, nía nacái iiméeyéica asiali yáapicha càmíirica nanirísíwa; nía nacái asianái imàaquéeyéica áiba asiali iduica, áibanái nacái asianái iiméeyéica inacáiri yáapichawa; nía nacái iyéeduéyéica; nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníri,

nía nacái icàméeyéica; nía nacái itàaníiyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, nía nacái ipéliéyéica áibanái nayéedùacaténá nàasu. Nía camíiyéipínáta iwàlùawa Dios iyacàle irículé chènuniré. ¹¹ Càitécué abenaméeyéi péená iyacaté ipíchawáiseté piwènúadacuéca píiwitásewa Dios irípiná peebáidacaténácué Jesucristo itàacái. Quéwa Dios idéca imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha càide iyúwa idéca nacáicaalícué íibaca píichani. Idéca nacái yeedácuéca pía yàasu wenàiwicapínáwa mabáyawanácaténá iicácuéca pía. Càita Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri Wáiwacali Jesucristo íipidená ìwali, yéetácáinátéwa wáichawalíná. Dios idéca imàacacué yàasu wenàiwicaca pía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios ibànuerícuéca piwàwalículé.

La santidad del cuerpo

¹² Abenaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanía numànica áiba wawàsi, yásí cayábaca numànica macái wawàsi nuwàwéerica numànica”, càí náimaca. Quéwa, núumacué pírí, éwita Dios càmíicáaníta imáisanía wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmíta macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná yái wawàsi wawàwéerica wamànica idacùaca wía cachàiníri iyú àta càmíicataléta wáalimá wamàacaca wáichawani. Báawaca wamàacacaalí áiba wawàsi idacùaca wáiwitáise. ¹³ Nacàlidaca báisíri iyúni náimacaalí yàacàsi ìwali watùra irípinéerica, watùra nacái wayáacalé irípiná. Báisíta, Dios imàacaca wayáaca macái yàacàsi wawàwéerica. Quéwa áibaalípíná Dios imáalàidapíná yàacàsi, watùra nacái càmíicáiná iwàwacutá wayáaca wayáacaléwa quirínama. Quéwa wainá càmíta ìya càide iyúwa yàacàsi; namànicáita nachìwawa meedá náimacaalí cayábacasa waimáca áibanái yáapicha cawinácaalí wawàwéeri, càmíicáaníta wáinusíwani, càita nacái càmíicáaníta wanirísíwani. Càmíta báisí natàacái, néese, yái waináca, yácata Wáiwacali yàasu weebáidacaténá itàacái. Wáiwacali nacái wainá irípinéeri, ichàiniadacaténá wainá, yéewanápiná wáibaidaca irípiná. ¹⁴ Càide iyúwaté Dios imichàidáaná Wáiwacali yéetácáisi íicha, càita nacái imichàidapíná wíawa yéetácáisi íicha íiwitáise cachàiníri iyúwa, yái chàinisi imichàidéericaté iyú Wáiwacali.

¹⁵ ¿Càmítasicué píalíawa piiná ìwaliwa Cristo iiná ìwalíséericaní? Yáciná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Iná máini báawaca abéericaalí wéená imànica ibáyawanáwa inanái yáapicha iiméechúaca asianái yáapicha plata ìwalínápiná! ¡Picácué wamàni càiri báawéeri! ¹⁶ ¿Càmítasicué píalíawa asiali iimácaalí inanái yáapicha iiméechúaca asianái yáapicha plata ìwalínápiná, yásí níai pucháibaca abéericata nainá? Càité profeta itànàaca Dios itàacái nàwali cawinácaalí iiméeyéica yáapichawáaca: “Dios iicáca níai pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càí íimaca. ¹⁷ Quéwa

wenàiwica yeebáidacaalí Wáiwacali itàacái, yásí iyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha.

¹⁸ Iná piacuéwa náicha caquialéta cawinácaalí iimáidéeyéicuéca pía piimáanápíná áiba yáapicha càmiírca pinirisíwa, càmiíchúaca nacái píinusíwa. Macái áiba nabáyawaná íiwitáaná càmita imàni báawéeri nainá íriwa, quéwa cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapicha càmiírca nanirisíwa, càmiíchúaca nacái náinusíwa, namànica nabáyawanáwa nainá íriwa. ¹⁹ ¿Càmitasicué pialíawa piiná ìwalicuéwa Espíritu Santo yàasu templocani, yái Espíritu Santo Dios imàaquéricatécué pirí, yá nacái Espíritu Santo iyacuéca piwàwalicu? Càmitacué piwacali piawawa. ²⁰ Yái Diosca, yácatacué Píiwacali, Dioscáiná iwèniacatécué pía cawèníri wawàsi iyú, yái Iiri íiranáca. Iná picácué pimàni pibáyawanáwa piiná iyúwa, néese piyacué mabáyawanéeri iyú yéewanápiná áibanái náalíacawa máini cayábéerica íiwitáise yái Diosca.

Consejos sobre el matrimonio

7 Siúcade nucàlidacué piríni yái pisutéericuéca péemiawa núa ìwali pibànùacaalítécué nulí cuyàluta. Báisíta cayábaca càmicaalí asianái idunua inanái ìwali. ² Quéwa madécaná wenàiwica nawàwaca naimáca áiba yáapicha, càmiíchúaca náinusíwa, càmiírca nacái nanirisíwa, íná cayábacata macái asianái yeedáca íinuwa, macái inanái nacái uedáca uníriwa. ³ Iwàwacutá asiali iimáca íinusíwa yáapichawa càide iyúwa iwàwacutáaná imànica. Càita nacái iwàwacutá inanái uimáca unirisíwa yáapichawa. ⁴ Uái inanáica càmita uiná íiwacalu úa, néese uníri yàasucani. Càita nacái asiali, càmita iiná íiwacalini, néese íinu yàasucani. ⁵ Picácué pimáisanìa piináwa píinu íichawa, piníri íicha nacáíwa, càmicaalícué abédanama píiwitáise piápichawáaca quéechacáwa càmiínápiná piimá piápichawáaca maléena éerita pisutáanápínacué Dios íicha manuísíwata. Pidécanáamicué pimáalàidaca pimànica cà, néese iwàwacutácué pèepùca piimá piápichawáaca àniwa ipíchanácué càmita píalimá picúaca piawawa, yá Satanás yáalimáidacuéca pía pimàniínápiná pibáyawanáwa áiba yáapicha.

⁶ Càmitacué nuchùulíca pía peedáanápíná piríwa piacawéeripínáwa, quéwa piwàwacaalícué picásàacawa, yá cayábacani. ⁷ Macái wenàiwica náalimácaalí nàyaca abéeritatá càide iyúwa nùyáaná canéeri íinutá, yá cayábacatáni, quéwa càmita macái náalimá nàyaca abéerita. Néese Dios imàacaca walí wáalimáwanama madécaná chàinisi íiwitáaná wáibaidacaténá íripíná, wadèniánápiná wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Dios imàaca abènaméeyéi wéena nàyaca abéerita casíimáiri iyú. Imàaca áibanái wéena nàyaca nàacawéeri yáapichawa casíimáiri iyú.

⁸ Núumacué pirí piacué máinuíyéica, maníriyéi nacái, piacué nacái inírimi yéetéeyéimicawa íicha, cayábaca piyamáacaalícuéwa abéerita càide iyúwa nùyáaná abéerita. ⁹ Quéwa càmicaalícué píalimá picúaca piawawa ipíchaná pimànica pibáyawanáwa,

yásí iwàwacutácué peedáca piníriwa, píinu nacáíwa, cayábacáiná cachàiniwanái picásàacaalícuéwa máinicáichacué píináidáanicawa piimáanápíná áiba yáapicha.

¹⁰ Quéwa nuchùulíacué pía, piacué cáinuíyéica, piacué nacái caníriyéica càide iyúwaté Wáiwacali íimáaná walí, càmiínápiná inanái imàaca iníriwa, càita nacái càmiínápiná asiali imàaca íinuwa. Càmiírcaata núa meedá yái ichùulíericuéca pía, néese Wáiwacalicaata yái ichùulíericuéca càmiínápiná pimàni cà. Quéwa inanái uèpùacaalíwa uníri íichawa, iwàwacutá uyamáacawa abéechúata, canáca yéewaná uedá ulíwa áiba àniwa. Néese càmicaalí quirínama uwàwa ùyaca abéechúata, yá iwàwacutá uníri, úa nacái nawènúadaca náiwitáisewa nalíwáaca nàyacaténá abédanamata náapichawáaca àniwa.

¹² Siúcade nuwàwacué nùalàaca pía quiríta càide iyúwa nuínáidáanáwa, piacué áibanái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Càmita Wáiwacali ichùulíca núa nùalàanápínacué pía tàacáisi iyú núuméeripínacuéca pirí, quéwa nuínáidacawa cayábacani. Péemiacué: Abéeri asiali yeebáidéeri Jesucristo itàacái íinucaalí càmiíchúca yeebáida, quéwa uwàwacaalí ùyaca yáapicha, iwàwacutá asiali yeebáidéerica Jesucristo càmita imàaca íichawa úa. ¹³ Càita nacái inanái yeebáidéechúca Jesucristo itàacái uníricaalí càmiíri yeebáida, quéwa iwàwacaalí iyaca úapicha, iwàwacutá inanái yeebáidéechúca Jesucristo càmita umàaca úichawani.

¹⁴ Cayábaca nayamáacawa náapichawáaca, yácáiná Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa yái asialica ùwalíse úái íinuca yeebáidéechúaca Jesucristo. Càita nacái Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa úái inanáica ìwalíse yái unírica yeebáidéerica Jesucristo. Piacué yeebáidéeyéica Jesucristo, càmicaalícué piyamáawa piacawéeri yáapichawa càmiírca yeebáida, yá cawàwanátacué péenibe càmita neebáida Jesucristo itàacái; néese piyamáacaalícuéwa piacawéeri yáapichawa, péenibe yáapichawa nacái, yásí Dios iicácuéca péenibe iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa.

¹⁵ Quéwa yái unírica, úa nacái íinuca, càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái máinicáalí nawàwaca nèepùacawa nàacawéeri íichawa yeebáidéerica, pimàacacué nèepùacawa náicha. Piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá piyamáacawa piacawéeri yáapichawa càmiírca yeebáida nawàwacaalí nèepùacawa píichacué càmicáiná Dios iwàwa wapéliyacacawa, néese Dios idéca imáidaca wía wàyanápiná matuíbanáiri iyú. ¹⁶ Nawàwacaalícué nèepùacawa píicha, pimàacacué nèepùacawa ipíchanácué pipéliyacacawa, càmicáinácué píalíawa, piacué inanáica, asáisi píalimácaalí piwènúadaca piníri íiwitáisewa Dios íripíná. Càita nacái piacué asianáica, càmitacué píalíawa asáisi píalimácaalí nacái piwènúadaca píinu íiwitáisewa Dios íripíná.

¹⁷ Píalimáwanama macáitacué iwàwacutáca piyaca càide iyúwaté Wáiwacali imàacáanátécué pirí chàinisi píibaidacaténácué íri. Càmicaalícué báawa yái píibaidacaléca, néese piyacué càide iyúwaté piyáaná Dios imái-

dacaalítécué pía. Càita nùalàaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìwacáidáyaquéeeyéicawa yàcalé imanùbaca. ¹⁸ Dios imáidacaalí asiali namàniiricaté irí circuncisión, càmita iwàwacutá iwènúadaca yàasu circuncisiónwa. Càita nacái Dios imáidacaalí asiali càmiiricaté namàni irí circuncisión, càmita iwàwacutá imàacaca namànica iríni siùcade. ¹⁹ Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa circuncisión iwali, cáininácáiná Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. Abéerita píináidacuéwa pimàniínápiná machacàniiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué macáita piyaca càide iyúwa piyáanáté quéecha Dios imáidacaalítécué pía. ²¹ Aibanái yàasu wenàiwicaalíté pía íibaidéericaté mawèniiri iyú Dios imáidacaalíté pía, picá achúma piwàwa iwali. Quéwa namàacacaalí pèepunicawa matuibanáita, yá cayábaca pèepunicawa máiwacalináwaca. ²² Cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná áibanái yàasu wenàiwicaalíté pía íibaidéerica mawèniiri iyú Dios imáidacaalíté pía pee-báidáanápináté Wáiwacali itàacái, néese siùcade éwita áibanái yàasu wenàiwicacánita pía mamáalàacata, càicáanita iwàwacutá piwàwalica Wáiwacali idéca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha píibaidacaténá Wáiwacali irípiná; càita nacái pía yèepuníricatéwa máiwacalináwaca cháí èeri iricu Dios imáidacaalíté pía, siùcáisede Cristo yàasu wenàiwicaca pía íibaidéeripiná Cristo irí càiripináta. ²³ Dios iwènìacatécué pía cawèniiri wawàsi iyú, yái Iiri íiranáca. Iná picácué píináidáanícawa iwali yái èeri mìnánái íimáanáca píwali. Picácué nacái cáimacái píicáca píawawa iyúwa èeri mìnánái. ²⁴ Iná píacué nuénánáica, càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué piyaca mamáalàacata càide iyúwa piyáanátécué Dios imáidacaalítécué pía.

²⁵ Siùcade nùalàacué pía nàwali níara càmiíyécáwaca icásàawa. Wáiwacali càmita imàaca nulí tàacáisi nuchùlianápiná nía quéwa núalimá nùalàaca nía Dios iyúudàacáiná núa manuísíwata, iicáciná nupualé, yéewanápiná nùalàaca wenàiwica cáalífacáiri iyú.

²⁶ Nuínáidacawa cayábaca macáita wenàiwica nayamáacaalíwa càide iyúwa nùyáaná máinuta, manírta nacái macáicáinácué càulenápiná wàasu èeri siùcade, nàuwichàidapinácaalí wía Cristo ìwalíise, wee-báidacáiná itàacái. ²⁷ Quéwa cáinucaalí pía, picá pimàaca píichawa úa. Máinucaalí pía, cayábaca càmicaalí peedá píinuwa. ²⁸ Quéwa peedácaalí píinupináwa, càmita pimàni pibáyawanáwa. Càita nacái mànacàu uedácaalí uníriwa, càmita cabáyawaná úa. Quéwa níái cáinuíyéica, nía nacái caníríyéica nàypiná càulenéeri iyú cháí èeri iricu, iwàwacutáciná nàuwichàacawa Cristo irípiná. Iná nùalàacuéca pía ipíchanácué máini piyaca càulenéeri iyú.

²⁹ Píacué nuénánáica càicué nuwàwaca nùalàaca pía: Iyaca wapíchalé achúma èeríinata meedá, íná siùcade cawinácaalí idènièyéica yàacawéeriwa, iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa náalimáanáta

cachàiniiri iyú. ³⁰ Càita nacái cawinácaalí achúmèeyéica iwàwa yéenanái yéetèyèimiwa iwaliwa iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa càmiíyèi achúma iwàwa. Cawinácaalí nacái imàniíyéica fiesta iwàwacutá nàyaca cáimiétaquèeri iyú càide iyúwa càmiíyèi máini casíimái iwàwa náibaidacaténá cáalífacáiri iyú Wáiwacali irípiná. Cawinácaalí nacái iwènièyéica wawàsi iwàwacutá càmita máini cáinináca naicáca nàasuwa, néese iwàwacutá náináidacawa càide iyúwa canéeyéica yàasu, náibaidacaténá cachàiniiri iyú Wáiwacali irípiná. ³¹ Cawinácaalí nacái imàniíyéica yàasu wawàsiwa cháí èeri iricu needácaténá nalíwa plata, iwàwacutá càmita máini báawaca nawàwa náináidáanícawa nàasu cawèniiri iwaliwa cháí èeri iricúrica, yáciná mesúnamáita imáalàapinácawa macáita yái waiquéerica cháí èeri iricu.

³² Càmitacué nuwàwa píináidáanícawa báawanama cháí èeri yàasu wawàsi iwali. Máinucaalí asiali, yásí íináidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi iwali imànicaténá càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná casíimáicaténá imànica Wáiwacali iwàwa. ³³ Quéwa cáinucaalí asiali, yái iwàwacutá íináidacawa cháí èeri yàasu wawàsi iwali casíimáicaténá imànica íinu iwàwawa. Yái asiali càmita yáalimá íibaidaca macái ichàini iyúwa ínu irípináwa, Wáiwacali irípiná nacái. ³⁴ Càita nacái maníríichúa, áiba inanái nacái càmiíchúaca icásàawa, náináidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi iwali, casíimáicaténá namànica Wáiwacali iwàwa, namàacacaténá naináwa, náiwitáise nacáiwá Dios irí, náibaidacaténá cachàiniiri iyú irípiná. Quéwa áiba inanái caníríichúaca iwàwacutá uínáidacawa cháí èeri yàasu wawàsi iwali usímáidacaténá uníriwa.

³⁵ Càita nùalàacuéca pía nuyúudàacaténácué pía. Càmita numáisaníacué picásàacawa, néese núumacué píri càì piyacaténácué cáimiétaquèeri iyú, píibaidáanápinácué nacái Wáiwacali irípiná macái pichàini iyúwa.

³⁶ Quéwa áibacaalí asiali íináidacawa càmita cayába imáisaníacaalí mamáalàacata íiduwa ucásàacawa béerucáiná úa, uwàwacaalí ucásàacawa nacái, yásí cayábaca úaniri imàacacaalí ucásàacawa. Càmita namàni nàyaca nabáyawanáwa, níái icásèeyéicawa.

³⁷ Quéwa áibacaalí idèniá íiduwa, càmicaalí iwàwacutá íidu ucásàacawa asiali yáapicha, càmicaalí nacái uwàwa ucásàacawa, úaniri nacái íináidacaalíwa càmiínápiná imàaca ucásàacawa yáapicha yái asialica, yá úaniri imànica ìyaca cayábèeri wawàsi. ³⁸ Iná cawinácaalí imàaquéerica íiduwa icásàacawa imànica cayábèeri wawàsi. Quéwa cawinácaalí càmiirica imàaca ucásàacawa imànita nacái cayábèeri yáwanái.

³⁹ Uái caníríichúaca canáca yéewaná umàaca uíchawa uníriwa. Iwàwacutá uyamáacawa yáapicha idècunitàacá cáucani. Quéwa yéetácaalíwa uícha, yásí úalimáca udéca ucásàacawa àniwa yáapicha cawinácaalí asiali máinuírca uwàwéerica, quéwa iwàwacutá ucásàacawa abèeri yáapicha yeebáidéerica Jesucristo itàacái. ⁴⁰ Quéwa nuínáidacawa casíimáinápiná cachàiniwanái uwàwa càmicaalí uedá uníripináwa àni-

wa. Càita nuínáidacawa, nuebáida nacái Espíritu Santo Dios néeséeri idéca iyúudàaca nuínáidáanáwa càì.

Los alimentos consagrados a los ídolos

8 Siúcade nucàlidacué piríni ìwali yái pisutéericué-ca péemiawa núa ìwali piasu cuyàluta irìcuwa: yái iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwaná icàaluíniná, càide iyúwa ná-witáise iyáaná, níara áibanáica càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Pidécuéca píimaca cáalfacáicasacué pía macáita. Cayábacué nuénánái, ipíchanacué cáimacáica piicáca píawawa píalíacái ìwalísewa. Cayába cachàiniwanái cáininácaalícué piicáyacacawa, yéewanápinacué píiwitáise idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú peebáidacaténacué itàacái tàì ìiméeri iyú. ² Cawinácaalí iyúunáidéerica yáalfacawa madécaná wawàsi ìwali, càmitàacá yáaliawa cayába càide iyúwa iwàwacutáaná yáalfacawa. ³ Quéwa cawinácaalí cáinináca iicáca Dios, yásí Dios yáalía iicáca yái wenàiwicaca, cayábaca Dios iicáca íiwitáise nacái.

⁴ Pisutácatécué péemiawa núa asásís cayábacaalícué piyáaca iinási nanuérica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíniná, níái cuwáinái yéenáiwanáca. Càitacué núumaca pirí ìwali: Báisíta canéerica iwèni meedáni, canáca nacái ichàini yái ídoloca, cuwáisàiri yéenáiwanáca meedáni cháì èeri iricu, canácáiná áiba báisiiri Dios íicha, abéerita yái Diosca. ⁵ Báisíta nàyaca madécaná demonio íiwacanánái cachàiniyéi báawéeyéi íiwitáise icuèyéica yàasu cáliwa chènuniiséri cáuli irìcubàa, cháì èeri iricu nacái èeri mìnánái yèeyéica íipidená cuwáinái (ìimáanáca diosnái). Madécaná wenàiwica nàaca demonio icàaluíniná, wenàiwica icàlidéeyéica ìwali cuwáináicasa nía.

⁶ Quéwacué canáca walí áiba wèeripiná icàaluíniná íicha yái abéerita Wáaniri Diosca. Wáaniri Dios imànicaté macáita, íná wawàwa wàyaca càide iyúwa iwàwáaná. Iya nacái abéerita Wacuèriná, yái Wáiwacali Jesucristoca, yái idàbéericaté macáita, àta wía nacái, Wáaniri Dios irípiná.

⁷ Quéwa càmítacué macái wéená náalía néemiaca cayába càinácaalí ìimáaná yái tàacáisica. Càmita cachàini náiwitáise Dios ìwali càmíicáináca náalía cayába. Níái wéenánái yéewánéeyéita yàaca ídolo cuwáisàiri yéenáiwaná icàaluíniná ipíchawáiseté nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesucristo itàacái. Nayáacaalí nayáacaléwa áibanái yáapicha, nawèniacaalí iinási nacái yàcalé iricu, yá náalíacawa áibanái nadéca nanúaca yái piráimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíniná. Abénaméeyéi wéená iyáacaalí yái iinásica, yá nayúunáidaca càmita báisí Dios imàaca nayáacani. Quéwa nayáacani quéwanáta. Iná nadàbaca náináidacawa méetàuculé Dios íicha, yá báawaca náiwitáise ìwalíse yái namàníináca wawàsi náináidéerica Dios imáisaníaca namànica. ⁸ Báisíta càmita cayába Dios iicáca wía ìwalíse meedá yái wayéerica, íná càmita cayábáwanái Dios iicáca wía áiba wawàsi ìwalíse wayáacaalíni. Càita nacái càmita báawa Dios iicáca wía ìwalíse yái càmíirica wayáa.

⁹ Quéwacué éwita Dios imàacacáanáta piyáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo cuwáisàiri yéenáiwaná irí, càicáanáta iwàwacutácué piicá piíchawa cayába ipíchanacué abéeri wéenasàiri càmíirica yeebáida tàì ìiméeri iyú imànica ibáyawanáwa iicácáinácué piyáacani, yái iinásica. ¹⁰ Píacáiná yáaliéerica Dios imàacaca piyáaca yái iinásica, néese píawinacaalíwa piyáacaténá piyáacaléwa ídolo yàasu templo néré, nawacùacataléca iinási nanuéricica iyúwa sacrificio ídolo irí, yá cawàwanáta abéeri wéená càmíiri yeebáida tàì ìiméeri iyú iicáca pía néré, néese iwàlùacawa néré nacái iyáacaténá yái iinásica, éwita íináidacáanáta càmita Dios iwàwa imànica càì. ¹¹ Pidéca píimaca píwaliwa píalíanáca madécaná, quéwa yái píalíacáica càmita iyúudàa péenasàiri yái càmíirica yeebáida tàì ìiméeri iyú, néese pidéca pímanica irí máini báawéeri píalíacái iyúwa, yá cawàwanáta yéetápináca méetàuculé Dios íicha ibáyawaná yáapichawa, yái péenasàirica, éwitaté Cristo yéetácanítawa nacái íichawalíiná. ¹² Iná péewáidacaalícué péenánáiwa càmíiyéica yeebáida tàì ìiméeri iyú namàníinápiná áiba wawàsi náináidéerica ìwali càmíirica Dios iwàwa namànica, yá pímanícuéca píacawa píbayawanáwa péenánái iríwa, Cristo irí nacái. ¹³ Iná yái nuyáanáca iinási imàacacaalí nuénásàiri imànica ibáyawanáwa nuyáacalé ìwalíse, yásí cayába cachàiniwanái càmíinápiná quirínama nuyáaca iinási, ipíchaná núalimáidaca nuicáwa nuénásàiriwa àta imànicataléta ibáyawanáwa.

Los derechos de un apóstol

9 Ewita apóstolcáanáta núa, yái Dios ibànuèrica, càicáanáta càmita nuèpuníwa càide iyúwa isíimáidáaná núa meedá, néese nuwàwaca nuyúudàaca áibanái. Báisíta Dios imàacacaté núa apóstolpiná, íná canáca ichùulièri núa cháì èeri iricu. Nudéca nuicáca Wáiwacali Jesús. Píacué nacái yáasáidéeyéica apóstolca núa bàaluitécáiná piwènúadacuéca píiwitáisewa Dios irípiná nuibaidacaalíté Wáiwacali irípiná pèewibàa, nucàlidáanápinacué pirí iináwaná ìwali.

² Cawàwanáta áibanái càmita naicá núa càide iyúwa apóstol, yái Dios ibànuèrica, quéwa píalíacuéwa báisiiri iyú apóstolca núa, bàaluitécáiná piwènúadacuéca píiwitáisewa peebáidacaténá Wáiwacali itàacái, nucàlidacaalítécué pirí iináwaná ìwali. Càita Dios yáasáidacuéca pirí apóstolca núa.

³ Natàanácaalí báawéeri iyú nùwali, náimacaalí nacái càmitasa apóstolca núa, yásí càì núuma nalíwa: ⁴ Dios ibànúacaté núa iyúwa apóstol nucàlidacaténá Wáiwacali iináwaná, íná Dios imàacaca nusutáca nuyáapínáwa wenàiwicanái íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Dios imàaca nacái macái apóstol idèniaca íin-uwa yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, imàaca nacái apóstol itéca yáapichawa úa idècunitàacá yèepuní-cawa icàlidacaténá Dios itàacái, càide iyúwa áibanái apóstol namàníiná, nía nacái Wáiwacali yéenánái iméeréerínáica, Pedro nacái. Iná nudèniacaalí nuínuwatá, yá cayábaca nutéca núapichawa úatá.

⁶ Dios imàaca nacái Bernabé, núa nacái wayamáidaca wáibaidaca wacáapi iyúwa, wasutácaténacué píicha wayáapináwa idècunitàacá wacàlidaca píricué Dios itàacái. Quéwa éwita Dios ibatàacáaníta wamànica càì, càicáaníta càmítatè wasutácué píicha wayáapináwa, néese wíata ipáyaidatèni. ⁷ Péemiácué comparación: Píalíacuéwa úwinái càmíta nawènia nayáapináwa. Càita nacái wenàiwica ibànacaalí ibànacalewa abéyéeri uva yéetaná, càmíta iwàwacutá ipáyaidaca iyáacaténá yàasu uva iyacanáwa. Càita nacái abéeri icúacaalí áibanái ipira ovejanái, canáca imáisaníeri líraca leche yeedéerica ovejanái íicha. Càita nacái Dios imàacaca apóstolnái isutáca iyáapináwa wenàiwicanái íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Dios ibànùacáiná apóstolnái nàatalé. ⁸ Picácué píináidawa númáanáca càiri tàacáisi nuíwítáise iyúwa meedá, bàaluitéciná Dios càì íimaca imàacacaalítè itàacáíwa profeta Moisés irí, Moisés icàlidacaténátè israelitanái iríni. ⁹ Càité Moisés itànàaca tàacáisi bàaluité Dios inùmalicúise: “Picácué pidacúa pacá inùma ituínási íicha idècunitàacá uibaidaca píri ubawàidaca ituínási, ùlùacaténá ituínási iwíralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uibaidaca uèpunícawa”, íimaca. Dios íimacaté càì walí wáaliacaténáwa catúulécanáca iicáca pacá, quéwa iwàwacutácué wáaliacawa áiba wawàsi quiríta. ¹⁰ Dios íimacaté càì icàlidacaténá walí iwàwacutáanáca wayúudàaca wenàiwica iyúudèyèyéica wía. Dios ichùuliacaté Moisés itànàanápínátè yái tàacáisi wamànicaténá cayábéeri nalí cawinácaalí yéewáidéeyéica wía Dios itàacái iyú. Péemiácué comparación: Asíali ichùnìacaalí cáli nabànacatáipíná, yá iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupináwa quíira-caalí yái iyacanásica. Càita nacái cawinácaalí yùlùèrica ituínási iwíralè, iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupináwa. Càita nacái wía yéewáidéeyéicuéca pía, Dios imàacaca wasutácuéca píicha wayáapináwa. ¹¹ Wabà-nacatécué Dios itàacái piwàwalicu, íná cayábaca wasutácué píicha weedácaténá wàasupináwa, yái wayáapiná, wabàlepiná nacái, wayamáacatáipíná nacái cháì èeri iricu. ¹² Dios imàacacáiná áibanái yéewáidéeyéicuéca pía isutácuéca píichani, yá máini cachàiniwanái Dios imàaca wasutácuéca píichani, wíacáinatè idàbàanéeyéicatè icàlidacuéca píri Jesucristo iináwaná. Quéwa, éwita Dios imàacacáaníta wasutácuéca píicha wayáapináwa, càicáaníta càmíta càì wamànica. Néese wàideniacaté wàuwichàanáwa wáibaidaca wawènianápiná wayáawa ipíchanácué báawaca péemiaca Cristo itàacái iwalíise yái wasutáanácuéca wayáapináwa píicha.

¹³ Píalíacuéwa naináwaná iwali, cawinácaalí íibaidéeyéica templo iricu. Needáca nayáawa templo iricúise. Íimáanáca, cawinácaalí inuéyéica píraí iyúwa sacrificio, needáca nalíwa iinási yéenáimi, macái píraí yéená nanuérica neemácaténáni altar íinata. ¹⁴ Càita nacái Wáiwacali idéca ichùuliacaca cayábàanápíná nàyaca náibaidacalé iwaliwa namànírica Dios irípiná, cawinácaalí icàlidéeyéica yái tàacáisi cayábéerica, íná cayábaca nasutáca nayáapináwa wenàiwicanái íicha

yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Yácata nawèni, níai icàlidéeyéica Dios itàacái. ¹⁵ Quéwa canácatáita càì numànité nùyacaalítécué píapicha, càmíta nacái nutànàacué píri cuyàluta siuca piacaténácué nulí wawàsi. [Máini casíimáica nuwàwa nucàlidacué píri Dios itàacái mawèníiri iyú! [Cayába cachàiniwanái nulítáni nuétácaalíwatá ipíchaná nuyamáidaca nucàlidaca Dios itàacái mawèníiri iyú!

¹⁶ Càmíta cachàini nuicá núawawa iwálíise yái nucàlidáanáca Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese nucàlidacani Cristo ichùuliacáiná núa. [Máini báawéeri yùuwichàacáisi yàanèripínáca nùwali càmícaalí nucàlida yái tàacáisica wenàiwicanái irí! ¹⁷ Iná nucàlidacaalítè yái tàacáisica nuíwítáise iyúwa meedátá, yá nuedácatè wenàiwicanái íicha nuwènipináwatá. Quéwa càmíta nucàlidani nuíwítáise iyúwa, néese Dioscata yái ichùulíerica nucàlidacani. ¹⁸ Yácata nuwèni yái: Casíimáica nuwàwa nucàlidacáiná mawèníiri iyúni yái tàacáisica íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càita nucàlidaca mawèníiri iyúni: Ewita Dios imàacacáaníta nusutácué píicha nuyáapináwa nucàlidacáinácué píri itàacái, càicáaníta càmíta càì nusutácuéca píichani.

¹⁹ Ewita càmícaaníta áibanái yàasu wenàiwica núa íibaidéerica mawèníiri iyú, càicáaníta numàacaca núawawa càide iyúwa macái wenàiwicanái yàasu wenàiwica íibaidéerica mawèníiri iyú nuyúudàanápíná áibanái wenàiwica manùbéeyéi nawènúadàanápíná náiwítáisewa Cristo irípiná. ²⁰ Nùyacaalí judiónái yáapicha, yá nùyaca càide iyúwa náiwítáise iyáaná nuyúudàacaténá nawènúadaca náiwítáisewa Cristo irípiná. Càita nacái numànica nùyacaalí náapicha níai càmíyéica judío yeebáidéeyéica tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí bàaluité; yá nùaca Dios icàaluíniná náapicha càide iyúwa náiwítáise iyáaná, yéewacaténá néemiaca nucàlidaca nalí Cristo iináwaná iwali, éwitacué càmícaaníta iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná wàacaténá Dios icàaluíniná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ²¹ Càita nacái nùyacaalí náapicha níai càmíyéica judío, càmíyéica ìya Moisés yàasu tàacáisi iwali, yá càmíta numàni iyúwa wenàiwica imànírica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, nuwàwacáiná nuwènúadaca náiwítáise Cristo irípiná. Quéwa éwita càmícaaníta numàni càide iyúwa wenàiwica iyéerica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, càicáaníta nuebáidaca mamáalàacata Dios itàacái càide iyúwa Cristo ichùulianá núa. ²² Nùyacaalí áibanái yáapicha càmíyéica yeebáida tàì íiméeri iyú, yá nuèpua nùyaca càide iyúwa abéeri néená, nuicá nacái cáimiétaquéeri iyú yái náináidàanácawa, càmíta nuicáani naquíniná. Càita nùyaca náapicha nuyúudàacaténá neebáidaca Jesucristo itàacái cachàiniwanái. Iná núalimáidaca nùyaca abédanamata náapicha macái wenàiwica íiwítáaná numànicaténá àta càinácaalí núalimáanáta numànica nuyúudàacaténá abènaméeyéi nawènúadaca náiwítáisewa Cristo irípiná yéewacaténá iwasàaca nía

Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²³ Càita numànica yéewacaténá madécaná wenàiwica yéemiaca yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, nuwàwacáiná nacái Dios imànica nulí cayábéeri náapicha níái yeebáidéeyéica Cristo.

²⁴ Péemiacué comparación: Píaliacuéwa ìwali yái napianíinácawa carrera ìwali, yá macáita napianícawa, quéwa abéerita yái imawèniadéerica áibanái yeedáca iríwa cawèníiri. Càide iyúwa níái pìaniíyécawa cachàiníiri iyú carrera ìwali, càita nacái iwàwacutácué pílbaidaca Dios irípiná cachàiníiri iyú, píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimànicaténá càide iyúwa ichùulianácué pía. Càicué pimàni peedácaténácué piríwa yái cawènírica Wáiwacali yèeripináca yàasu wenàiwicanái iríwa chènuniré. ²⁵ Chái èeri iricu macáita iwàwéeyéica isàiwicaca deporte needácaténá nalíwa cawèníiri, néewáidacawa cachàiníiri iyú yéewacaténá cachàinica nainá; namàacaca náichawa macái wawàsi imànírica báawéeri nainá irí. Yá néewáidacawa cachàiníiri iyú needácaténá nalíwa abéeri corona, laurel ibáiná icàyuwaniná. Quéwa báinásiiri corona yèepùaca chuica ráunamáita, yá imáalàacawa, néese wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái wáibaidaca cachàiníiri iyú Wáiwacali irípináwa weedácaténá walíwa áiba cawèníiri càmírica imáalàawa iyéerica chènuniré. ²⁶ Núacata càmíiri iyúwa matuíri ipianícaalíwa éeruwaca, càmita nacái iyúwa áiba inúadáidéeri cáuli meedá. Néese núaliacawa càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná numànica, yá nuílbaidaca cachàiníiri iyú Wáiwacali irípiná. ²⁷ Nucùaca núawawa, nuiná nacáiwa cachàiníiri iyú ipíchaná numànica nabáyawanáwa, ipíchaná nacái numànica áiba wawàsi càmírica iyúudàa áibanái, càmíciná nuwàwa Wáiwacali imáisaníaca nuílbaidáanápíná irí quirínama idécanáami nuéwáidaca áibanái.

Consejos contra la idolatría

10 Píacué nuénánaíca, picácué piimáicha macái wàawirináimi israelitanái namusúacatéwa profeta Moisés yáapicha Egipto yàasu cáli íicha. Néeseté idécunitàacá nèepunícawa nàacawa manacúali yùucubàa càinàwàiri, yáté Dios imàacaca manuéri acalèe yàacawa napíchalépiná yáasáidacaténáté alénácaalí iwàwacutá nàacawa. Macáita nèepunícawéwa acalèe yáapíise, catámèeri iricu ùuléeri íicha. Macáitaté nàacawa Moisés yáapicha, yá nachàbacatéwa chuiri cáli inatabàa Mar Rojo yàasu manuéri úni iwaliabàa. ² Càité macáita abédanama namànicaté náiwitáisewa Moisés yáapicha namànicaténáté iyúwa Moisés ichùulianá nía càide iyúwaté nadéca nacáicaalí nabautizácawa nèepunícáinátéwa Moisés yáapicha acalèe yáapíise, úni iwaliabàa nacái. ³ Càité nacái macáita nayáacaté chènuníseeri yàacási Dios yèericaté nalí, yái pan nacáirica ípidenéericaté maná. ⁴ Macáita nacái nàiracaté úni Dios imàaquéericaté imusúacawa íba yéewíise. Yái Cristo yàacawéeridéericaté yèepunícawa nía, càicanide iyúwa cachàiníiri íba Cristo yàacáinaté

nacáuca. ⁵ Quéwaté báawaca Dios iicáca náiwitáise batéwa macáita, ináté Dios inúaca nía, yá nachéecami icàlaliacatéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁶ Càité nachàbacawa. Dios yùuwichàidacaté nía yéewáidacaténá wía ipíchaná wawàwaca báawéeri càide iyúwaté nawàwáaná báawéeri. ⁷ Iná picácué pía ídolo cuwáiná yéenáiwáná icàaluíniná càide iyúwaté abénaméeyéi nanúanáté pírái, nayáaca nacái iinási nàacaténá ídolo icàaluíniná. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Níara wenàiwicaca náawinacatéwa nayáacaténá iinási, yáté nàiraca nacái, néese namichàacatéwa nasáiwicacaténá náapichawáaca, yá naimáca náapichawáaca”, íimaca. ⁸ Píacué nuénánaí, picácué waimá áiba yáapicha càmíichúaca wáinusíwa, càmíirica nacái wanirisíwa, càide iyúwaté abénaméeyéi imàníinaté. Yáté veintitres mil namànùbaca néetácawa Dios inúacáinaté nía nabáyawaná iwálíise. ⁹ Picácué nacái wáalimáida waicáwa Cristo càide iyúwaté abénaméeyéi namàníinaté nabáyawanáwa mamáalàacata néese Dios yùuwichàidacaté nía. Yáté néetácawa àapi iyú Dios ibànuyéyéica nèewiré. ¹⁰ Picácué picuísa píchawa Dios càide iyúwaté abénaméeyéi nacuísaídacaté Dios, yáté Dios ibànùaca yàasu ángelwa inuérica wenàiwica, yá inúacaté nía.

¹¹ Càité ichàbacawa. Dios yùuwichàidacaté wàawirináimi yéewáidacaténá wía ipíchaná wamànica càide iyúwa namàníinaté. Néeseté áibanái profeta natànàacaté Dios itàacái nàalàacaténá wía ipíchaná wamànica wabayawanáwa, wía iyéeyéica siúcade ipíchawáise èeri imáalàacawa. ¹² Iná píináidacaalícuéwa cachàinica píiwitáise, cáalfacáiri nacái, iwàwacutácué piicá píchawa cayába ipíchaná picaláacawa Dios íicha pimànicáichacué pibáyawanáwa. ¹³ Pidàbacaalícué piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, néese piwàwalícué macái èeri mìnanaí nachàbaca càiri wawàsi yáalimáidéerica nía namàníinápiná nabáyawanáwa. Quéwa cayábéeri Dios íiwitáise, imànírica nacái machacàníiri iyú càide iyúwa íimáaná, yá iyúudàapínácué pía ipíchaná pimànica pibáyawanáwa. Iná yéewa píalimácué manuíca píináidacawa piwàwawa Dios ìwali càmíinápinácué imàaca càulenéri wawàsi yáalimáidaca pía cachàiníwanái íicha yái píaliméericuécá píideniaca. Néese càulenéri wawàsi yáalimáidacaalícué pía pimàníinápiná pibáyawanáwa, yásí Dios iyúudàacué píawa yéewacaténá píideniaca mamáalàacatani ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Càipíná Dios iyúudàapínácué píawa, iná càmítacué iwàwacutá pimànica pibáyawanáwa.

¹⁴ Iná píacué nuénánaí nuwàwéeyéica, picácué píacawéerida wenàiwica yéeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwáná icàaluíniná. Píyacué déeculé náicha cawinácaalí imàníyéyéica cà. ¹⁵ Núaliacawa cáiwitáisecuécá pía, iná nutàanicuécá píri nuwàwacáinácué píináidacawa cáalfacáiri iyú ìwali yái núuméericuécá píri. Yásí píaliacuéwa báisicatani. ¹⁶ Macái imanùbaca wamànicaalí Santa Cena, yá wasutáca Dios íicha cayàbacaténá

imànica walí uva ituní, wàa nacáí Dios irí ìwali cayábéeri, yácáiná uva ituní ìimáanáca càicanide iyúwa Cristo ìiraná imusuéricatéwa íicha cruz ìwali wáichawalíná. Macáí imanùbaca wàiracaalí yáí uva ituníca, yá wáasáídaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, yéetácáínátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Macáí imanùbaca wayáacaalí wáalimáwanama pan yééná wasubèriadéerica, yá wáasáídaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, Cristo iiná yúuwichàacáínátéwa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁷ Ewita manùbéeyéicáaníta wía, càicáaníta macáita wayáaca abéeri pan yééná macáita wamanùbaca iyúwa. Càita wáasáídaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, éwita manùbéeyéicáaníta wía.

¹⁸ Pìwàwalicué Dios ichùuliacaté Israel itaquénáinámi bàaluité. Abédanamata namànica náiwitáisewa náapichawáaca nayáacaalíté iinási macáita namanùbaca iyúwa, yáí pìráimi nanuéricaté iyúwa sacrificio cáuri Dios irí. ¹⁹ Càmita núuma nàca Dios icàaluíniná cawinácaalí inuényéica pìráí iyúwa sacrificio ídolo irí. Càmita báisí cáurica yáí ídolo cuwáisàiri yéénáiwánáca, íná canáca iwèni meedá. Yá nacáí pìráí iinámi neeméerica ídolo irí, càmfírira cachàini áiba iinási ìiwitáaná íicha. ²⁰ Néese nuwàwacué pialíacawa nàwali níara áibanái yèeyéica ídolo icàaluíniná. Namàaca iinási iyúwa sacrificio ídolo irí, quéwa càmita nàca Dios icàaluíniná, néese nàca demonio icàaluíniná. Íná càmitacué nuwàwa piyáaca náapichani idècunitàacá nàca ídolo ìimíetacaná fiesta irícu, ipíchanácué pìyaca abédanamata demonio yáapicha, náapicha nacáí níara yèeyéica demonio icàaluíniná. ²¹ Càmitacué Dios imàaca pìiraca uva ituní Santa Cena yaalí Wáiwacali yàasu copa irícuíse, pìiracaalícué nacáí demonio yàasu copa irícuíse. Càita nacáí càmitacué Dios ibatàa piyáaca piyáacaléwa Santa Cenaca Wáiwacali yàasu mesa iwéré, piyáacaalícué piyáacaléwa nacáí demonio yàasu mesa iwéré, aléera namànicataléca fiesta nadécanáami nanúaca pìráí iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáináí yéénáiwáná icàaluíniná.

²² Pìcácué wamàni càì ipíchanácué máini báawaca Wáiwacali iicáca wáiwitáise! Pìcácué wayúunáida cachàiníwanáica wía Wáiwacali íichawa! Canáca yéewaná wamànica irí càiri báawéeri wawàsi.

La libertad y el amor cristiano

²³ Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanía wamànica áiba wawàsi, yásí cayábaca wamànica càinácaalí wawàsi wawàwéerica wamànica”, càì námaca. Quéwa núumacué pìrì, éwita Dios càmicáaníta imáisanía wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmita macáí wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacáí. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná, càmicaalí báawa yáí wawàwéerica wamànica, quéwa càmita macáí wawàsi imàaca wáiwitáise idàwinàacawa Dios ìiwitáise iyú weebáidacaténá itàacáí tàì ìiméeri iyú, wayúudàacaténá nacáí áibanái neebáidáanápíná. ²⁴ Pìcácué wacutácáita

wasíimáidáanápíná wíawawa meedá, néese wacutácué wayúudàacaténá áibanái nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios ìiwitáise iyú àta neebáidacataléca itàacáí tàì ìiméeri iyú.

²⁵ Piyáacué macáita cawinácaalí iinási piwènièricuéca nawèndacataléca iinási; picácué pisutá péemiawa nía iwèndéeyéicani pialíacaténácuéwa asásí áibanái inúacaalíté yáí pìráimica nàacaténá ídolo cuwáináí yéénáiwáná icàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa ìwali. Dios imàacacué piyáacani íná piwèniacué matuíbanáiri iyúni. ²⁶ Càmitacué iwàwacutá achúmaca piwàwa yàacási ìwali Wáiwacali yàasucáiná macáí wawàsi èeri irícuírira.

²⁷ Néese áibacaalí càmfíri yeebáida Jesucristo itàacáí, imáidacaalícué piyáaca piyáacaléwa yáapicha, piwàwacaalícué nacáí piyáaca yáapicha, néese piyáacué macáita yàacási yèericuéca piyáa. Pìcácué nacáí pisutá péemiawa nía iinási ìwali pialíacaténácuéwa asásí áibanái inúacaalíté yáí pìráimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáináí yéénáiwáná icàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa. ²⁸ Quéwa áibacaalícué càì yàalàaca pía: “Yáí iinási, nadéca nanúacani iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáináí yéénáiwáná icàaluíniná”, càicaalícué ìima pìrì, néese picácué piyáani pimànicáichacué báawéeri irí yáí yàalèericuéca pía ipíchaná iwènúadaca ìiwitáisewa Dios íicha, càmicáiná yeebáida tàì ìiméeri iyú néese iyúunáidaca Dios imáisaníerica wayáaca yáí iinási. ²⁹ Abénaméeyéi càmitàacá neebáida tàì ìiméeri iyú, íná machawàacaca náináidacawa. Cáaluca namànica wawàsi càmfírícué cáalu pimànica, càmicáiná nálíiawa cayába càide iyúwacué pialíanáwa. Nayúunáidaca báawáanápíná Dios iicáca nía yàacási iwalíise. Quéwa cawàwanátacué piwàwa càì píimaca nulí: “Dios idéca imàacaca numànica càide iyúwa nuwàwáaná càmicaalí báawa yáí nuwàwéerica numànica, íná canáca yéewaná áiba imáisaníaca numànicani achúmacáicha meedá iwàwa. Nudéca nùaca Dios irí cayábéeri yàacási ìwali, íná canáca yéewaná áiba itàaníca báawéeri iyú nùwali nuyáacalé ìwalísewa”, càicué piwàwaca píimaca cawàwanáta. ³¹ Báisíta, quéwa péemiacué nulí, nuénáná. Càinácaalícué wawàsi piyáaca, càinácaalícué wawàsi nacáí pimànica, pimànicué abéerita yáí imàaquéerica áibanái iicáca Dios cáimiétaquéeri iyú. ³² Pìcácué pimàni wawàsi càì áibanáicaalícué iicá pimànicani yá nacaláacawa Dios íicha, yá namànica nabáyawanáwa, macáita cawinácaalí nía, judíocaalí nía, càmfíyéicaalí judío nía, nía nacáí Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí. ³³ Núa nacáí, àta càinácaalí numànica, núalimáidaca nuyúudàaca macáí wenàiwica ìiwitáaná. Càmita nucutá numànicaténá abéerita yáí isíimáidéeripínáca núa, néese nucutáca numànicaténá yáí iyúudèeripínáca manùbéeyéi wenàiwica, yéewanápiná nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná iwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacási íicha.

Las mujeres en el culto

11 Piyacué nacái càide iyúwa nùýaná càide iyúwa nacái Cristo iyáanáté. ² Píacué nuénánáica, iyéeyéica Corinto iyacálená iricu, nadéca nacàlidacuéca nulí piináwaná iwali. Cayábéeriquéi piwàwalfínacuéca núa mamáalàacata, pimànicuéca nacái mamáalàacata càide iyúwa nucàlidáanátécué pirí tàacáisi. ³ Quéwa nuwàwacué píalfacawa áiba wawàsi: Càide iyúwa Dios ichùulianá Cristo, yá Cristo yeebáidaca Dios itàacái, càita nacái Cristo ichùuliaca macái asianái yeebáidéeyéica itàacái; néese càide iyúwa Cristo ichùulianá macái asianái yeebáidéeyéica itàacái, yá neebáidaca itàacái, càita nacái macái asianái idènièyéica íinuwa iwàwacutá nachùuliaca náinuwa, yá iwàwacutá nacái inanái neebáidaca nàacawéeri itàacáiwa. ⁴ Asiali ibàliacaalí íiwitawa idècunitàacá isutáca yáawawa Dios íicha, icàlida nacái tàacáisi Dios inùmalicúise, càmita yàa Cristo íimíetacaná. ⁵ Quéwa càmicaalí inanái ibàlia úiwitawa idècunitàacá usutáca Dios íicha, ucàlida nacái tàacáisi Dios inùmalicúise, càmita ùa unìri íimíetacanáwa, néese càica úade iyúwa inanái nàuwisèechúaca íicha íiwita ibáiná macáita. ⁶ Càmicaalí inanái ibàlia úiwitawa, iwàwacutá udalúaca úichawa úiwita ibáináwa. Quéwa báicaalí udalúaca úiwita ibáináwa macáita, iwàwacutá ubàliaca úiwitawa. ⁷ Iwàwacutá asiali càmita ibàlia íiwitawa. Dios idàbacaté idàbáanéeri asiali quèechatécáwa iyúwa Dios iicacánáwa, íná iwàwacutá asianái yáasáidaca cachàiniírica Dios íiwitáise. Quéwa iwàwacutá inanái yáasáidaca cáimiétacanáca unìri. ⁸ Bàaluitécáiná Dios idàbacaalíté idàbáanéeri asialica, càmitaté Dios iwènúada inanái ibàlài yáapi asiali iyú ùacawéeripiná, néese Dios yeedácaté asiali ibàlài yáapi, yá iwènúadacaté yáapi inanái iyú asiali yàacawéetúapiná. ⁹ Càmitaté Dios imàni asiali inanái irípiná. Néese Dios imànicaté inanái asiali irípiná. Iná iwàwacutá inanái uebáidaca unìri itàacáiwa. ¹⁰ Dios imànicaté inanái asiali irípiná, íná iwàwacutá inanái ubàliaca úiwitawa, ángelnái iicácáiná úa. ¹¹ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáinináca Dios iicáca wía abédanamata: Asianái càmita nàya isicúca canácaalí inanái, càita nacái inanái càmita nàya isicúca canácaalí asiali. ¹² Ewitaté Dios iwènúadacáaníta asiali ibàlài yáapi idàbáanéechúa inanái iyú, asiali yàacawéetúapiná, càicáaníta siúcade asianái imusúaca iicá èeri inanái íicha. Quéwa Dios idàbacaté macáita, wía èeri mìnánáica. ¹³ ¿Càinásicué píináidacawa? ¿Cayábasica inanái usutácaalí Dios íicha càmicaalícáwa ubàlia úiwitawa? ¹⁴ ¿Càmitasica macáita wáalíacawa cáalacaalí asiali íiwita ibáiná idàwinàacawa, yásí báawaca áibanái iicácani? ¹⁵ Quéwa cáalacaalí inanái íiwita ibáiná idàwinàacawa, yá casíimáica uicácani, úalíacáináwa Dios imàacaca ulí úiwita ibáiná uépúacaténá úiwitawa iyú. ¹⁶ Quéwa abènaméeyéi péenacué iwàwacaalí itàaníca chàinisíiri iyú iwali yái tàacáisica, càmicáiná nawàwa namànica càide iyúwa núumáanacué pirí, yá nùalàaca nía cachàiniíri iyú namàníinápiná iyúwa núumáaná. Wía apóstolca,

macáita nacái Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wamàni càiri méetàuculéeri wawàsi, iyúwacué pimàniiná.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Siúcade nutànàacué pirí áiba wawàsi iwali, quèwacué càmita núalimá núumaca cayábéeri piwali càmicáinácué pimàni cayába. Macái imanùbaca piwacáidáyacacaalícuéwa, yá pimànicuéca báawéeri piríwáaca, càmitacué piyúudàayacawa. ¹⁸ Quéechacáwa nuwàwacué nutànàaca piríni iyúwa áibanái icàlidáanacué piináwaná iwali. Càì nàimaca: Piwacáidáyacacuécawa pimànicaténá culto, quèwa càmitacué abédanama píiwitáise, íná piwènúadacuéca píiwitáisewa píichawáaca. Batéwa nuínáidacawa báisícani yái nàimáanacuéca piwali. ¹⁹ [Piwènúadacuéca píiwitáisewa píichawáaca cachàinicáinácué piicáca píawawa píichawáaca piwàwacáinácué áibanái náináidacawa abéericatacué pía níai yeebáidéeyéica Cristo itàacái báisíiri iyú! ²⁰ Piseríacuécawa píichawáaca, íná éwitacué piwacáidáyacacáanítawa, càicáaníta càmitacué pimàni Santa Cena machacàníiri iyú càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. ²¹ Yànàacáiná yàasu èericatái piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca ipíchawáise pimànicuéca Santa Cena, yá ráunamáita piyáacuéca piyáacaléwa méetàucunamata píichawáaca, yái yàacàsi pitéericuéca píapichawa. Néese áibanái catúulécanéeyéica yànèeyéicué píamíisewa canéeyéica irí yàacàsi natéeripiná, yá máapica nía, quèwa áibanái càasuíyéi nacàmaca nàiracáiná manuí uva ituní. ²² Píacué càasuíyéica, ¿cánacué càmita piyáa piyáacaléwa picapèericutawa ipíchawáisecuéca pianàaca? ¿Cánacué báawa piicáca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái? ¿Cánacué pibáiniada catúulécanéeyéi wenàiwica canéeyéica irí yàacàsi natéeripiná? Piyúunáidacuéca nucàlidáanápiná pirí pimànicuéca cayábéeri. [Càmíirita! [Càmitacué pimàni cayábéeri!

La Cena del Señor

²³ Bàaluité Wáiwacali yéewáidacaté núa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica yái Santa Cenaca. Càita nacái nuéwáidacatécué pía: Yátaté catáca, ipíchawáiseté Judas itéca úwinái Wáiwacali Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Wáiwacali yeedáca pan icáapi iriculéwa. ²⁴ Néese idécanáamité yàaca Dios irí cayábéeri pan iwali, yá isubèriadacani. Yá íimaca: “Yácata nuiná yái, yéetèeripinácuécawa píchawalíná ipíchánacué Dios yúuwichàidacuéca pía pibáyawaná iwalfísewa. Piyáacuéni yái panca piwàwalfíripinácué càinácaalí nuétácawa píchawalíná”, íimaca yái Wáiwacalica. ²⁵ Càité nacái idécanáamité nayáaca nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa iricuwa uva ituní. Yá íimaca: “Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuèripinácawa nuíchawa cruz iwali pirípinácué, ipíchaná Dios yúuwichàidacuéca pía pibáyawaná iwalfísewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca

pirí báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imàníirica wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Macái imanùbaca piiracaalícuéni, piwàwalicué càinácaalí nuétácawa píchawalíná”, íi-macaté yái Wáiwacalica. ²⁶ Iná nuénánái, piyáacáinacué yái panca, piiracáinacué nacái yái uva ituníca, íná píasáidacuéca piacawa áibanái irí càiná-caalíté iyú Wáiwacali yéetácawa wáichawalíná cruz iwali. Pimànicué càì àta Wáiwacali yàanàacataléta àni-wa.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Iná macái imanùbaca pimànicaalícué Santa Cena, iwàwacutácué piwàwalica yái pan íimáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, yá nacái uva ituní copa irícuírca íimáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali íiraná. Néese abéericaalí péenacué càmita iyáa yái panca cáimié-taquéeri iyú, ìira nacái yái uva ituníca, yá imànica ibáyawanáwa Wáiwacali irí, càmicáiná íicá cáimié-taquéeri iyú Wáiwacali iiná, íiraná nacái. ²⁸ Iná ipíchawáise wayáaca pan, wàira nacái uva ituní copa irícuíse, iwàwacutá wáináidacawa wáalimáwanama wawàwalícuésewa Dios íicápiná asásí iyacaalí áiba báawéeri wawàsi wamàníirica iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa quéechacáwa Dios irí ipíchawáise wayáaca, wàiraca nacái yái Santa Cenaca. ²⁹ Macái imanùbaca wayáacaalí yái panca, wàiracaalí nacái yái uva ituníca, iwàwacutá wawàwalica íimáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, íiraná nacái, yéetácáinátéwa wáichawalíná cruz iwali. Càmicaalí càì wáináidacawa, néese wáalimáidaca Dios yúuwichàidáanápíná wíawa. ³⁰ Manùbéeyéi péenacué nadéca namànica càì, íná cáuláicaca nía, machawàaca-nacái nía. Abénaméeyéi nadéca néetácawa.

³¹ Quéwa wáináidacaalíwa wáalimáwanama wawàwalícuésewa cayába Dios íicápiná asásí iyacaalí áiba wawàsi báawéeri wamàníirica iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa Dios irí, néese càmita iwàwacutá Wáiwacali yúuwichàidaca wía. ³² Quéwa Wáiwacali yúuwichàidacaalí wía, yá imànica càì yéewáidacaténá wía, wawènúadáanápíná wáiwitáisewa báawéeri íicha, ipíchaná Dios yúucaca wía infierno irículé náapicha áibanái èeri mìnánái càmiíyéica yeebáida itàacái.

³³ Iná nuénánái, macái imanùbaca piwacáidáyaca-caalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca, iwàwacutácué picùaca macáita pimanùbacaalí yàanàaca. ³⁴ Máinícaalí máapica abéeri péenacué, néese iwàwacutá iyáaca iyáacaléwa icapèe néenitawa, ipíchaná Dios yúuwichàidacuéca pía ìwalíse yái càmiínacuéca piyáaca piyáacaléwa machacàníiri iyú macáita pimanùbaca iyúwa, ipíchaná Dios yúuwichàidaca wenàiwica idènièyéica cayába yàacási nayáacáiná nayáacaléwa cadénama ipíchawáise catúulécanéeyéi yàanàaca. Néeni, nùanàapínacaalícué nupáchiaca pía, yá nuchùnìaca áiba wawàsi, yái pisutéericuéca péemiawa núa iwali piasu cuyàluta irícuwa.

Los dones espirituales

12 Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pirí áiba wawàsi píalíacaténácuéwa iwali yái chàinisi-ca Espíritu Santo imàaquéerica walí wáalimáwanama, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa.

² Píalíacuéwa cayába bàaluité càmitacué peebáida Jesucristo itàacái, íná demonionái iméeràidacatécúé pía iyúwa máiwitáiseeyéi piacaténaté madécaná ídolo icàaluíniná, níara cuwáiná yéenáiwanáca, càmiíyéica yáalimá itàaníca. ³ Bàaluité càmitacué ídolo iyúudàa pía, íná siúcade nuwàwacué nucàlidaca piríni càiná-caalícué píalimá píalíacawa asásí wenàiwica itàanícaalí Espíritu Santo inùmalícuíse: Cawinácaalí itàaníyéica báawéeri iyú Jesús iwali, náimacaalí nacái càmitasa Dios yái Jesúsca, yásí píalíacuéwa càmita natàaní Espíritu Santo ichàini iyú. Néese áibanáicaalí íima: “Yái Wáiwacali Jesús, yácata Wacuèriná Dios”, càicaalí náima, yásí píalíacuéwa náimaca càiri tàacáisi Espíritu Santo ichàini iyú.

⁴ Càmita abédanama Espíritu Santo imàaca wáal-imáwanama wachàini wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Quéwa abéerita yái Espíritu Santo imàaquéerica walí ichàiniwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càmita abédanama macáita yái wáibaidacaléca Wáiwacali irípiná, néese wadèniaca wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa abéerita yái Wáiwacali ichùulíerica wáibaidáanápíná irí. ⁶ Wadèniaca chàinisi wáal-imáwanama Dios imàaquéerica walí méetàucunamata wáichawáaca, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa, quéwa abéerita yái Diosca ichàiniadéerica wía canánama, wamànicaténá macáita yái iwàwéerica wamànica. ⁷ Dios idéca imàacaca macái wáalimáwanama chàinisi yáasáidéerica wadèniaca Espíritu Santo, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápiná wayúudàayacacawa. ⁸ Espíritu Santo ichàiniadaca abénaméeyéi wéená yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái natàanícaténá cáalíacáiri iyú nàalàacaténá áibanái. Néese Espíritu Santo ichàiniadaca áibanái wéená néewáidacaténáwa cachàiníiri iyú nacàlidáanápíná Dios itàacái cayábéeri iyú áibanái irí. ⁹ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái abénaméeyéi wéená manuícáténá náináidaca nawàwawa Dios iwali neebáidacaténá tàì íiméeri iyú. Ichàiniadaca nacái abénaméeyéi nachùnìapíná cáuláiquéeyéi. ¹⁰ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái áibanái wéená namànínápíná wawàsi càmiíri wenàiwica idé imànica. Aibanái wéená nacái Espíritu Santo ichàiniadaca nía nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalícuíse. Espíritu Santo nacái imàacaca áibanái wéená yáalíacawa càirínícaalí wenàiwica icàlidaca iyaca tàacáisi báisíiri iyú Espíritu Santo inùmalícuíse, yá nacái càirínícaalí icàlidaca iyaca cachíwéeri tàacáisi demonio inùmalícuíse. Aibaalí nacái Espíritu Santo imàaca abénaméeyéi wéená itàaníca áiba tàacáisi iyú càmiírca èeri mìnánái itàacái. Espíritu Santo ichàiniada nacái áibanái wéená yéewanápiná nacàlidaca walíni wataacái iyú càinácaalí

íimáaná yái tàacáisica áibanái icàlidéerica càmíirica èeri mìnanaí itàacái iyú. ¹¹ Abéerita Espíritu Santo imàaquéerica walí chàinisi wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Yá Espíritu Santo iwacùaca walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Péemiacué comparación: Wainá idèniaca ìwalíiséeriwa madécaná: níái wacáapica, wacàwa nacái, wàabàli nacái, watuí nacái, wàuwí nacái, madécaná áiba ìwalíiséeri nacái. Quéwa éwita wainá idèniacáaníta ìwalíiséeriwa madécaná, càicáaníta abéericatani, yái waináca. Càica íimaca yái comparaciónca. Uwé, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri iricu. Càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná idèniacá ìwalíiséeriwa madécaná, càita nacái iyaca madécaná wéená, madécaná wenàiwica íiwitáaná nacái. ¹³ Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yácáiná Espíritu Santo abédanamata imànica wáiwitáise wáapichawáaca, macái wía judíocaalí wía, càita nacái càmíiyéica judíocaalí wía, càita nacái áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèpuníyéicaalíwa máiwacalináwaca wía. Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Wabautizáanáwa iyú wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná, iyacáiná abéerita Espíritu Santo iwàluèricatéwa wawàwaliculé macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁴ Péemiacué comparación: Abéeri wenàiwica iiná càmita idèniacá ìwalíiséeriwa abéerita, néese idèniacá ìwalíiséeriwa madécaná. ¹⁵ Cawàwanáta yàabàli íima: “Càmíiricata núa icáapi, íná canéerica iwèni núa meedá, càmíiricata iiná ìwalíiséeri”, càì íimaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì íimaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíiséericani. ¹⁶ Càita nacái yúuwicaalí càì íimaca: “Càmíiricata núa ituí, íná canéerica iwèni núa meedá, càmíiricata iiná ìwalíiséeri”, càì íimaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì íimaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíiséericani. ¹⁷ Iná ituícaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wéemiaca? Càita nacái yúuwicaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wamiaca pumèniiri isàni? ¹⁸ Quéwa Dios idéca imàacaca macái wainá ìwalíiséeyéi alénacaalí iwàwa imàacaca nía. ¹⁹ Abéeri ìwalíiséericaalí yái waináca macáitatá, yá canáca wainá macáiritá. ²⁰ Báisita, éwita wainá idèniacáaníta ìwalíiséeriwa madécaná, càicáaníta abéerita yái waináca.

²¹ Canáca yéewaná watuí íimaca wacáapi irí càì: “Càmita nuwàwacutá pía”; càita nacái canáca yéewaná wáiwita íimaca wàabàli irí: “Càmita nuwàwacutá pía”.

²² Néese yái wainá ìwalíiséeri waiquéerica iyúwa machawàaquéeri náicha canánama, yácata máiniiri wawàwacutáca. ²³ Yá wainá ìwalíiséeri càmíirica máini cayábaca iicacánáwa, yáta wamàníirica irí cayábéeri wáiyàanápíná ìwali cayába, cawèniiri nacái. Yá nacái wainá ìwalíiséeri báirica wamàacaca áibanái iicá, yáta iwàwacutéerica wamànica irí cáimiétaquéeri iyú

cachàiniwanái, wáiyàanápíná ìwali ibàlepiná càiripínáta. ²⁴ Quéwa wainá ìwalíiséeri cayábéerica iicacánáwa, càmita máini iwàwacutá wàaca íimiétacaná, íná càmita wáiyàa ibàle. Càita Dios idéca ichùnìaca wainá wamànicaténá cáimiétaquéeri iyú cachàiniwanái irí yái wainá ìwalíiséerica waiquéerica iyúwa càmíiri cachàini náicha canánama. Càita íimaca walí yái comparaciónca, wáalíacaténáwa càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri iricu. ²⁵ Dios imàacaca wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná yéewanápiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, yéewanápiná nacái waicáyacacawa catúulécaneeri iyú, yéewacaténá nacái wamànica cayábéeri walíwáaca abédanamata, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Abéericaalí wéená yúuwichàacawa, yá achúmaca wawàwa macáita. Càita nacái namànicaalí cáimiétaquéeri iyú abéeri wéená irí, yásí casíimáica wía macáita.

²⁷ Iná macáitacué pía, càicuéca píade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri iricu, yá píacué canánama píalimáwanama abéeri Cristo iiná ìwalíiséerica pía, yái Cristo iináca ìyéerica cháí èeri iricu. ²⁸ Iná Dios iwàwaca wáibaidaca wáapichawáaca Wáiwacali irípináwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéechacáwa Wáiwacali ibànùaca abénáméeyéi wéená iyúwa apóstolnái, nèepunicaténáwa áibalé nacàlidacaténá Wáiwacali iináwaná ìwali, yéewanápiná áibanái iwènùadaca íiwitáisewa Jesucristo irípiná; abénáméeyéi wéená yàanàaca apóstolnái yáamiricubàa, níái profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Néese Dios imàacaca áibanái wéená yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios imàaca nacái áibanái imànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica; imàaca nacái abénáméeyéi ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica; imàaca nacái abénáméeyéi iyúudàaca áibanái; imàaca nacái abénáméeyéi wéená icùaca wenàiwica; imàaca nacái áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnanaí itàacái. ²⁹ Càmita apóstol macái wía, Wáiwacali ibànuyéica wacàlidacaténá iináwaná ìwali. Càmita nacái profeta macái wía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càmita nacái macái wéewáida wenàiwica. Càmita nacái macái wamànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica. ³⁰ Càita nacái càmita macái wadèni Dios ichàini wachùnìanápíná cáuláiquéeyéi. Càmita nacái macái watàaní áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnanaí itàacái. Càmita nacái macái wáalía wacàlidaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi càmíirica èeri mìnanaí itàacái. ³¹ Pisutácué Dios íicha manuísíwata imàacáanápínacué píri chàinisi máiniiri wamáapùaca náicha canánama, piyúudàacaténacué wía macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéwa iyaca áiba wawàsi máiniiri cayábaca cachàiniwanái náicha canánama. Siùcade nuéwáidapínacué pía ìwali.

El amor

13 Iyaca áiba wawàsi cayábéeri náicha canánama chàinisi. Yácata cáinináanaca waicáca áibanái wenàiwica. Nutàanícaalí áiba èeri mìnanaí itàacái iyú

càmíricawaca nuéwáidawa ìwali, nutàanícaalí nacái ángelnái itàacái iyú, quéwa càmiccaalí cáininá nuicáca wenàiwica, yá canéerica iwèni meedá nutàacái càide iyúwa báawéeri sànasi nanúadáidacaalí lata nacáiri, quirápieli nacái. ² Ewita nucàlidacaalí tàacáisi Dios inùmalicuise, éwita nacái núalíacaalí macái wawàsi ìwali Dios ibèericaté áibanái íicha; éwita nacái nuémíacaalí càinácaalí íimáaná macái íiwitáaná Dios yáalíacáica; éwita nacái manuíacaalí nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali tàì íiméeri iyú nuedácaténá manuíri dúli yàalu íichawa ábacatalépiná, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmiccaalí cáininá nuicáca wenàiwica. ³ Ewita nuwacùacaalí macáita nùasuwa catúulécanéeyéi írí, éwita nacái numàacacaalí neemáca núa Dios ìwalíise càmicáiná numéyáawa nuebáidaca itàacái, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmiccaalí cáininá nuicáca wenàiwica.

⁴ Cawinácaalí cáininéerica iicáca wenàiwica, yácata yáaliméerica ìideniaca yúuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí írí báawéeri, càmfíricata nacái calúa ráunamáita áibanái yáapicha. Iicáca áibanái ipualé iyúudàanápíná nía. Càmfíricata nacái báawa iicáca íichawa áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise. Càmfíricata nacái canùmasée, càmicáiná cachàini iicáca yáawawa. ⁵ Cawinácaalí cáininéerica iicáca wenàiwica, càmfíricata cáimacái iicáca yáawawa, càmfírica nacái imàni áibanái írí báawéeri; càmfírica nacái ichùulia áibanái cachàiníri iyú namàníinápíná abéerita càide iyúwa iwàwáaná namànica. Ewita áibanái yáalimáidacáaníta iicáwani, càicáaníta càmita calúani, càmita nacái iwàwali mamáalàacata yái báawéerica áibanái imànírica írí, néese imàacaca iwàwawa íicha. ⁶ Càmita casímái iicáca wenàiwica namànica nabáyawanáwa nàuwichàidacaténá áibanái, néese casímáica iwàwa iicáca wenàiwicanái iyaca machacàníri iyú. ⁷ Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, càmfíricata icháawàa naináwaná ìwali ráunamáita namànicaalí báawéeri, néese imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha; iicáca nacái macáita wenàiwica iyúwa cayábéeyéipíná íiwitáise; ituíyàa nacái nawènúadàanápíná náiwitáisewa namànicaténá cayábéeri; yá ìideniaca macáita càiripínáta matuíbanáiri iyú, éwita càulenacáaníta íichani.

⁸ Dios iwàwaca cáinináca waicáca áibanái càiripínáta cháì èeri írìcu, áibaalípiná nacái idécanáami èeri imáalàacawa. Yá áibaalípiná càmfíripínáta iwàwacutá wenàiwica nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmfíripínáta nacái nataaníca áiba tàacáisi iyú càmfírica èeri mìnáná itàacái. Càmfíripínáta nacái iwàwacutá néewáidaca wenàiwica Dios yáalíacái ìwali. ⁹ Aibaalípiná Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha macáita yái wawàsica, yácáiná éwita Dios imàacacáaníta wáalíacawa siúcade, càicáaníta wáalía yéenáta meedá. Dios imàacaca abénaméeyéi wéená nacàlidaca tàacáisi inùmalicuise, quéwa náalimá nacàlidaca yéenáta meedá nacái. ¹⁰ Quéwa Cristo yàanàpinácaalí cachàiníri íiwitáise yáapichawa, icamalá írìcu nacáiwa icùacaténá macáita, yásí wáalíacawa macáita, yá nacái

imáalàapínáca yái càmfíináca wáalíawa cayába siúcade.

¹¹ Péemiacué comparación: Sùmàicaalíté núa, yáté nutàaníca sùmài íiwitáise iyú, càité nacái nuínáidacawa iyúwa sùmài, quéwa idécanáamité béerica núa, yáté numàacaca nuíchawéi sùmàináca nuíwítáise. ¹² Càita nacái wía, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháì èeri írìcu. Siúcade càmita wáalíawa Dios ìwali cayába, quéwa áiba èeriwa, yásí wáalíacawa cayába. Siúcade wáalía wéemiaca yéenáta meedá càinácaalí íimáaná yái Dios yáalíacáica, càide iyúwa waicácaalí wíawawa samànéechúa inàni chapúaca írìculé, quéwa áiba èeriwa waicápiná Dios inàni amaláwaca. Siúcade wáalíacawa yéenáta meedá Dios ìwali, quéwa áiba èeriwa wapíchalépináca, yásí wáalíacawa amaláwaca Dios íiwitáise ìwali càide iyúwa Dios yáalífanáwa wáiwitáise ìwali.

¹³ Càide iyúwa númáaná, macáita yái chàinisi Dios imàaquéerica walí wáibaidacaténá írìpiná, áiba èeriwa Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha. Quéwa càmfíyéipínáta nachàbawa wáicha níái máisiba wawàsica: yái weebáidàanáca Jesucristo, yá nacái wáalífanáca idéca iwasàaca wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, yá nacái cáinináanáca waicáca áibanái. Níái máisiba wawàsica canácatáita nachàbawa wáicha, quéwa cachàinica náicha canánama yái cáinináanáca waicáca áibanái.

El hablar en lenguas

14 Píalimáidacué manuísíwata cáinináanápíná picáca áibanái. Néese pituíyàacué nacái Dios imàacáanápínácué píri chàinisi píibaidacaténá Wáiwacali írìpiná. Cayába cachàiníwanái pituíyàacaalícué Dios imàacáanápíná píri chàinisi picàlidàanápínácué tàacáisi Dios inùmalicuise pimanúbacanái itàacái iyúwa, piyúudàacaténácué nía. ² Càì númacuécá píri yácáiná áibacaalí itàaní áiba tàacáisi iyú càmfírica èeri mìnáná itàacái, càmita iyúudàa nía yàasu tàacáisi iyúwa, néese itàanicáita Dios yáapicha, canácáiná áibanái yáalífaná yéemiacani càinácaalí íimáaná, éwita néemiacaaníta isàna. Espíritu Santo ichàiniadacani icàlidacaténá càiri tàacáisi ibàacanéeri wawàsi ìwali càmfírica èeri mìnáná itàacái iyú, quéwa itàaníca tàacáisi càmfírica yáalía càinácaalí íimáaná. Iná yái tàacáisi càmita iyúudàa áibanái. ³ Quéwa cawinácaalí icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuise pitàacái iyúcué, yáta iyúudàacué pía yéewáidacáinácué pía pidàwinàidacaténá píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàiníinápínácué píiwitáise Dios ìwali. Yái icàlidéerícuéca píri tàacáisi Dios inùmalicuise pitàacái iyú, yáta imichàidacuéca píiwitáise, ichàiniadacué nacái piwàwa peebáidacaténácué Dios tàì íiméeri iyú. ⁴ Cawinácaalí itàanírica Dios yáapicha áiba tàacáisi iyú càmfírica èeri mìnáná itàacái, yáta ichàiniadéerica íiwitáisewa Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéerícuéca píri tàacáisi Dios inùmalicuise pitàacái iyú, yáta iyúudàacué pía pidàwinàidacaténá píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú

cachànicaténacué píiwitáise Dios ìwali, píacué yee-báidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁵ Macáita péenacué idèniacaalí chàinisi itàanicaténá áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnáná itàacái, yá cayábaca casíimáicáiná nuicáca yái pimàniínacuéca càì. Quéwa cayába cachàiniwaná nuwàwa picàlidacaalícué tàacáisi Dios inùmalicuise péenáná itàacái iyúwa. Cayába cachàiniwaná yái picàlidàanacuéca tàacáisi Dios inùmalicuise péenáná itàacái iyúwa, ícha yái pitàaniínacuéca áiba tàacáisi iyú, càmicaalícawa nacái picàlidacué nalí càinácaalí ímáaná yái tàacáisi picàlidéericuéca. Iwàwacutácué picàlidaca nalíni natàacái iyú, piyúudàacaténacué nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú, cachànicaténá náiwitáise Dios ìwali. ⁶ Iná nuénáná nupáchiacaalícué pía, yá natàanicaalícué píri áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnáná itàacái, yá càmítacué píalía péemiaca càinácaalí ímáaná nùasu tàacáisi. Numànicaalí càì, néese nùasu tàacáisi càmíta iyúudàacué pía. Iná canéerica iwèni meedá píricuèni, yái nùasu tàacáisica. Quéwa nucàlidacaalícué píri machacàníiri iyú pitàacái iyú, yái tàacáisi Dios imàaquéerica nùalíaca iwali, nucàlidacaalícué nacái píri pitàacái iyúni càinácaalí ímáaná yái báisiiri tàacáisica, nucàlidacaalícué nacái píri tàacáisi Dios inùmalicuise pitàacái iyú, nuéwáidacaalícué pía nacái Dios ìwali, yásí nùasu tàacáisi iyúudàacuéca pía, yéewanápinacué peebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú.

⁷ Péemiacué comparación: Napùliacaalí flauta íwa nacáiri namànicaténá música, nanúacaalí arpa nacái, càmicaalí namàni música machacàníiri iyú, néese áibaná càmíta náalía néemiaca cawinácaalí música íiwitáanáqué càì namànica. ⁸ Néeni, nucàlidacué píri áiba comparación ùwicái ìwali: Aibacaalí ipùlia trompeta imáidacaténá úwiná, càmicaalí ipùlia amaláwaca, néese càmíta náalíawa iwàwacutáaná nachùnìaca nacáapisàíwa namànicaténá ùwicái. ⁹ Càitacué nacái pía: Càmicaalícué pitàaní pitàacái iyúwa péewáidacaténá wenàiwica amaléeri tàacáisi iyú náalíerica néemiaca càinácaalí ímáaná, néese càmítacué náalía néemiaca píasu tàacáisi. Yái tàacáisi picàlidéericuéca nalí càmíta iyúudàapíná nía! ¹⁰ Báisiiri iyúcata ìyaca madécaná íiwitáaná èeri mìnáná itàacái cháì èeri írìcu. Nía nacái itàaniíyéica càì náalíaca néemiacani, natàacáicáináni. ¹¹ Quéwa càmicaalí nùalía nuémiaca càinácaalí tàacáisi ímáaná áiba wenàiwica icàlidéerica nulí, yásí nuínáidacawa ìwali áiba cáli néeséericani nùasu cáli ícha. Càita nacái íináidacawa nùwali càmíicáiná nùalía nuémiaca càinácaalí itàacái ímáaná. ¹² Càita nacái pitàanicaalícué áiba tàacáisi iyú, càmíirica èeri mìnáná itàacái, yásí áibaná càmíta náalímá néemiaca càinácaalí píasu tàacáisi ímáaná, yá càmítacué piyúudàa nía. Iná piwàwacáinácué Dios imàacaca píri chàinisi píibaidacaténacué írípíná cachàiniiri iyú, yá pituíyàacué Dios imàacáanápínacué píri chàinisi yéewacaténacué piyúudàaca wenàiwica manuísíwata yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadàwinàidacaténá

náiwitáisewa Dios ìwali, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú.

¹³ Iná cawinácaalí wenàiwica Dios imàaquéerica írì chàinisi itàanicaténá áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnáná itàacái, iwàwacutá isutáca Dios ícha imàacáanápíná írì chàinisi icàlidacaténáni áibaná írì natàacái iyúwa càinácaalí ímáaná yái tàacáisica. ¹⁴ Càita nacái núa: Espíritu Santo imàacacaalí nusutáca Dios ícha áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnáná itàacái, yá nusutáca Dios ícha manuísíwata, quéwa càmíta nùalíawa càinácaalí nùasu tàacáisi ímáaná. Nutàanicaalí càì, yá càmíta nudé nuyúudàaca wenàiwica nùasu tàacáisi iyúwa. ¹⁵ Iná nucàlida píri càinácaalí numàníinápínaca: Nusutápiná Dios ícha áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnáná itàacái, núcántàa nacái Dios írì wenàiwica itàacái iyú. ¹⁶ Càita numànica yáicáiná, wàacaalí cayábéeri Dios írì manuísíwata áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnáná itàacái, néese níai áibaná yéemiéyéica wasàna càmicaalí náalíawa néemiacani yái tàacáisica, yá càmíta yáalímá abédanama náiwitáise wáapícha iyúwa wàaná Dios írì cayábéeri, càmíicáiná náalía néemiacani, càinácaalí ímáaná yái wasutéerica. ¹⁷ Cawàwanáta wàaca cayábéeri Dios írì cayábéeri iyú, quéwa áibaná wenàiwica íiwitáise càmíta idé idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, càmíicáiná náalía néemiaca càinácaalí wàasu tàacáisi ímáaná. ¹⁸ Nùaca Dios írì cayábéeri nutàanicáiná Dios yáapícha cachàiniwaná píichacué canánama áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnáná itàacái, idècunitàacá nùyaca nulínáamitawa méetàucuta áibaná ícha nusutácaténá nùawawa Dios ícha. ¹⁹ Quéwa culto írìcu, nùyacaalí áibaná yéewi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí cayába cachàiniwaná nùumacaalí cinco namanùbaca palabra natàacái iyú náalíerica néemiaca càinácaalí ímáaná nuéwáidacaténá nía ícha yái nùumáanáca diez mil namanùbaca palabra áiba tàacáisi iyú càmíirica náalía néemiaca càinácaalí ímáaná.

²⁰ Píacué nuénánáica, picácué píináidawa càide iyúwa sùmàì íináidáanáwa càmíiyéi yáalíawa cayába. Piyacué càide iyúwa sùmaná càmíiyéica yáalíawa madécaná báawéeri ìwali. Quéwa píináidacuéwa cáalíacáiri iyú càide iyúwa béeyéi, píalíacaténacué péemiaca yái nùuméericuéca píri ìwali yái tàacáisi càmíirica èeri mìnáná itàacáica. ²¹ Bàaluité profeta itànaaca tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios ímacaté: “Nutàanípíná israelitaná yáapícha quéwa áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú. Nubànùapíná càmíiyéi israelitaná nacàlidacaténá tàacáisi nunùmalicuise israelitaná írì, quéwa éwita numànicáaná càì, càicáaná níaí israelitaca càmíta neebáidapíná nutàacáíwa”, íimaca Wacuèriná Dios. ²² Iná watàanicaalí áiba tàacáisi iyú, càmíirica èeri mìnáná itàacái, yá càmíta wásáida Dios ichàini wenàiwicaná írì yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese wásáidaca Dios ichàini áibaná írì càmíiyéica yeebáida Jesucristo ìwali. Quéwa wacàlida-

caalí tàacáisi Dios inùmalicuise wataacái iyúwa, yá càmíta wáasáida Dios ichàini áibanái irí càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²³ Néese culto irícu, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, macáicaalícué pitàaníca áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái iyú, yá cawàwanáta áiba wenàiwica iwàlùacawa càmíirica yáalláwa iwali yái pimàníinácuéca, áiba nacái càmíiri yeebáida Jesucristo itàacái. Yásí néemiacuéca pisàna, yá nàináidacawa máiwitáiséeyéicuéca pía macáita. ²⁴ Quéwa macáicaalícué picàlida tàacáisi Dios imàaquéerica pirí pitàacái iyúwa, yá nacái áibacaalí wenàiwica iwàlùacawa càmíirica yáalláwa iwali yái pimàníinácuéca, áiba nacái càmíirica yeebáida Jesucristo itàacái, yásí nawàwalica nadéca namànica nabáyawanáwa, náalíacáiná néemiaca macáita yái picàlidéericuéca, natàacái iyúacáinani. ²⁵ Iná néemiacáinani, yá náalíacawa Dios iicáca náiwitáise, iyúwa nàináidáanáwa nawàwalicuise wa ibàacanéeri iyú áibanái íicha. Yásí nabàlùacawa nàulùu ipùata iyúwa nàacaténá Dios icàaluíniná, nàacaténá nacái irí cayábéeri. Yá nacàlidapínacué pináwaná iwali nacái Dios iyáanacué píapicha báisiiri iyú.

Háganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Uwé, píacué nuénanáica, macái imanùbaca pimànicaalícué culto, abénaméeyéi péenacué icántàapíná salmos nàacaténá Dios irí cayábéeri, abénaméeyéi péenacué nacái yéewáida wenàiwica Dios itàacái iyú, áibanái péenacué nacái icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica náalíacawa, áibanái péenacué itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmíirica èeri mìnánái itàacái, áibanái péenacué nacái icàlidaca càinacaalí íimáaná yái tàacáisica. Quéwa, piicacué píchawa cayába yéewanápiná macáita yái pimàníiricuéca culto irícu iyúudàaca wenàiwica nadàwinàidacaténá náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú neebáidáanápiná Dios tàì íiméeri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Natàanícaalí culto irícu áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái, pimàacacué pucháiba itàaníca, áibacaalí iya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá nacái áiba iyaca néré píapichacué icàlidacaténacué pirí càinacaalí íimáaná, yái tàacáisi nacàlidéerica. ²⁸ Quéwa canácaalí áiba icàlidéeripínacué pitàacái iyúni, càinacaalí íimáaná yái tàacáisi áibanái iwàwéerica icàlidaca, iwàwacutá masànaca nía culto irícu, ipíchaná natàaníca áiba tàacáisi iyú. Iwàwacutá natàaníca Dios yáapicha nàyacaalí nalínáamitawa méetàucuta áibanái íicha. ²⁹ Càita nacái nàyacaalí abénaméeyéi péenacué icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise, pimàacacué pucháibata itàaníca, áibacaalí iya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá áibanái yéemiacani yái nacàlidéerica, nàináidacaténáwa cáalfacáiri iyú iwali, yéewanápiná náalíacawa asásí báisícaalí natàaníca Dios inùmalicuise. ³⁰ Quéwa Dios imàacacaalí tàacáisi áiba wenàiwica irí yáawinéericawa néré, yásí yái

idàbáanéeri wenàiwicaca iwàwacutá yáawinacawa imàacacaténá áiba icàlidaca nacái nalíni. ³¹ Càita píacué macáita icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise, píalímácué picàlidacani abéerinamata yéewanápiná macáita néemiaca càinacaalí tàacáisi Dios imàaquéerica píalíacawa, nachàiniadacaténá nawàwawa. ³² Cawínacaalí icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise náalímá masànaca namànica níawawa iya-caalí áiba iwàwéerica icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica irí. ³³ Càita iwàwacutácué pimànica culto càmíicáiná Dios ibatàa macáita nacàlidaca tàacáisi macáita namanùbaca iyúwa, néese imàaca natàaníca abéerinamata. Càmíta iwàwa wamànica culto canéerica iwèni iyúwa máiwitáiséeyéi. Iwàwacutácué pimànica nacái càide iyúwa macáita Dios yàasu wenàiwica imàníná, níara áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. ³⁴ Iná iwàwacutá masànaca inanái culto irícu. Canáca yéewaná inanái itàaníca culto irícu. Néese iwàwacutá nàaca nàacawéeri íimíetacanáwa, neebáida nacái itàacái, càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté. ³⁵ Néeni, inanái nawàwacaalí náalíacawa wawàsi iwali, iwàwacutá nasutáca néemiawa nàacawéeriwa nacapèe néenitawa, báawacáiná inanái itàaníca culto irícu.

³⁶ Piwàwalicué Dios itàacái càmíirica píapicha idàbatéwa. Càmitacué nacái pía abéeta yeebáidani. Iná iwàwacutácué peebáidaca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ³⁷ Báisícaalícué píalímá picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí, càita nacái báisícaalícué Espíritu Santo imàacacaté pirí chàinisi cáalfacáicaténacué pía, yásí píalíacuéwa Wáiwacali ichùllícaté nutànàanápinacué pirí yái tàacáisica. Iná iwàwacutácué peebáidacani.

³⁸ Quéwa nàyacaalí abénaméeyéi càmíiyéica iicá nùasu tàacáisi iyúwa Wáiwacali itàacái, picácué péemíia nalí, càmíicáiná natàaní báisiiri iyú Dios inùmalicuise.

³⁹ Iná nuénánái, pituíyàacué Dios imàacáanápinacué pirí chàinisi picàlidacaténá tàacáisi inùmalicuise. Picácué pimáisaníca áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái. ⁴⁰ Quéwa iwàwacutácué pimànica macáita machacàníiri iyú culto irícu, pimàacacué wenàiwica icàlidaca tàacáisi abéerinamata, áiba itàaní áiba yáamíise.

La resurrección de Cristo

15 Siúcade píacué nuénanáica, nuwàwacué nucàlidacuéca pirí àniwa piwàwalicaténáni yái tàacáisica nucàlidéericatécué pirí, yái tàacáisi íiméerica Cristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Yácata tàacáisi peebáidéericatécué, siúca nacáide peebáidacuéca píyacani tàì íiméeri iyú. ² Yásí Cristo iwasàacué píawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha peebáidacaalícué mamáalàacata yái tàacáisi nucàlidéericatécué pirí, báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái.

³ Quéechaté nucàlidacuéca pirí yái tàacáisi cachàiníiri náicha canánama càide iyúwaté Cristo yéewáidáaná núa. Nucàlidacatécué pirí Cristo yéetacatéwa

wáichawalíná ipíchaná Dios yúuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa càide iyúwa Dios itàacái ìimáaná profetanái itànèericaté. ⁴ Nucàlidacatécué pirí nacái nabàliacaté Cristo càliculii iriculé, quéwa imichàacatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irícu càide iyúwaté ìimáaná nacái Dios itàacái profetanái itànèericaté. ⁵ Nucàlidacatécué pirí nacái Cristo imàacacaté yáawawa Pedro iicácani, néese imàacacaté yáawawa naicácani, níái doce namanùbaca apóstolca, Cristo ibànùeyéicaté nacàlidacaténá itàacái. ⁶ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa naicácani, áibanái quinientos ichàbaníiseyéyíca yeebáidéeyéyíca itàacái. Yá batéwa macáita néená iyaca siúcade nutànàacaalícáwa yái cuyàlutaca, quéwa abénaméeyéi néená nadéca néetá-cawa. ⁷ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa iméeréri iicácani, yái Santiagoca, néeseté macáita apóstolnái naicacaté Cristo nacái.

⁸ Néeseté idécanáami imàacaca yáawawa macái áibanái iicácani, yáté átata imàacaca nacái yáawawa nuicácani. Iná nuicáca núawawa càiride iyúwa sùmài càimíricáwa imusúawa yáasu èeri irícuwa, máinícáináté náamíseca Wáiwacali imáidaca núa ibànùacaténá núa iyúwa apóstol. ⁹ Núacata càimíri cachàini náicha canánama níái apóstolca, Wáiwacali ibànùeyéyíca nacàlidacaténá iináwaná. Canacaté yéewaná númera nùwaliwa apóstolca núa nupiadáidacáináté Dios yáasu wenàiwica, nùuwichàidacaténáté núa, níái yeebáidéeyéyícaté Jesucristo itàacái. ¹⁰ Quéwa Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawèníri iyú imáidáanápínáté núa yéewanápináté apóstolca núa, éwita nùuwichàidacáanítaté yáasu wenàiwica manuísíwata. Yá càmita caná iwèni yái imáidáanaca núa, nufbaidacáiná irípiná cachàiníwanái macái áibanái apóstol íicha. Quéwa càmita càì numànica nuchàini iyúwa, néese Dios yái imàníríca nulí cayábéeri mawèníri iyú, yácata iyúudèerica núa. ¹¹ Quéwa éwita wáibaidacáaníta Dios irípiná, níái áibanái apóstol, núa nacái, càicáaníta iyaca áiba wawàsi cachàiníri wáicha canánama, yácata yái tàacáisi wacàlidéericuécá pirí, yái tàacáisi peebáidéerícatécué nacái.

La resurrección de los muertos

¹² Wadéca wacàlidacuécá pirí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íicha, quéwa abénaméeyéi péenacué náimaca càmitasa wenàiwicanái imichàawa yéetácáisi íicha. Báawéeriquéi nacàlidáanaca càiri cachìwéeri tàacáisi. ¹³ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, néese iwàwacutá nacái wáimaca càmitaté báisi Cristo imichàacawatá. ¹⁴ Néese, càmicaalíté báisi Cristo imichàawatá, yá canéerica iwènitáni yái tàacásica wacàlidéerica. Yá nacái canéerica iwèni meedáni yái peebáidáanaca Jesucristo itàacáitá. ¹⁵ Quéwa iyaca áiba wawàsi báawéeri yáwanái: Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, néese àta wía apóstolca wadéca wacàlidaca wachíwawa Dios ìwalítá, wacàlidacáiná Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi íicha. Quéwa

càmicaalípiná Dios imichàida yéetéeyéimiwatá, néese iwàwacutá wacàlidaca càmitaté Dios imichàida Cristotá. ¹⁶ Yácáiná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawatá, néese càmitaté báisi nacái Cristo imichàawatá. ¹⁷ Càmicaalí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íichatá, néese iwàwacutá canéerica iwèni meedátáni yái peebáidáanacuécá Cristo itàacái, yá pìyacuécá mamàalàacata pibáyawaná yáapichawatá. ¹⁸ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, néese áibanái yeebáidéeyéimicaté Cristo itàacái ipíchawáiseté néetácawa nadéca nauca-cawa Dios íichatá. ¹⁹ Wadéca wawènúadaca wáiwitáise-wa íicha macáita yái èeri irícuíríca, weebáidáanápíná Cristo itàacái wacúanápíná cayábéeri èerica yàanèeripínáca, wáalíacáináwa wamichàanápínáwa yéetácáisi íicha. Iná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, yá wadéca weebáidaca cachìwéeri tàacásitá, iwàwacutá nacái áibanái iicáca wía càiyéide iyúwa yúuwichèeyéiwa catúulécaneeri iyú cachàini áibanái íicha canánama.

²⁰ [Quéwa Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi íicha báisiiri iyú! Yácata yái idàbàanéericaté imichàacawa yéetácáisi íicha càimíripíná quirínama yéetácawa àni-wa. Càita nacái yácata Cristo idàbàanéerica wamanùbacanái yéenaca, wía manùbéeyéyíca imichèeyéipínacawa yéetácáisi íicha càide iyúwa bà-nacalé imusúacaalíwa cáli irícuíse wenàiwica yeedacaténá iyacaná manùba. ²¹ Bàalutité wàawirimi Adán, yái idàbàanéericaté wenàiwica, imànicaté ibáyawanáwa, ínáté yéetácáisi iwàlùacatéwa iriculé èeriquéi. Néese Cristo imànicaté cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná yéewa idéca iwàlùacawa aléi èeri iriculé yái wamichàanápínacawa yéetácáisi íicha. ²² Macáita wía Adán itaquénáinami wéetápinacawa wadèniacáiná wàawirimi Adán íiwitáise cabáyawanéeriwa. Càide iyúwa macáita wía wadènianá abéeri wàawirimi, yái Adánca, càita nacái wía iyéeyéyíca abédanamata Cristo yáapicha wamichàapínacawa yéetácáisi íicha wadèniacáiná wacáuca wàlisàiwá càimíri imáalàawa. ²³ Quéwa Dios idéca íináidacawa imàacáanápíná wamichàacawa yéetácáisi íicha Cristo yáamíse: Quéchatécáwa Cristo imichàacatéwa càide iyúwa idàbàanéeri needáca iyacanásica nabànacale íichawa. Néese Cristo yàanàpiná àniwa, yásí macáita wamichàapínacawa, wía yáasu wenàiwicaca. ²⁴ Néese èeri imáalàacaalípináwa, yásí Cristo imáalàida nachàini, macái èeri mìnánái icuèrinánáica, demonio íiwacanánái nacái. Néese idécanáami Cristo imànica macáita càide iyúwa Dios ichùullianái, yásí Cristo yèepùadapíná macáita Yáaniri Dios iríwa àniwa, Dios icùacaténá macáita. ²⁵ Iwàwacutáiná Cristo icùaca macáita siúcáisede idécunítacá Dios imawèniadaca macáita Cristo yúuwidenái. ²⁶ Yái wàuwide namáalàidáanaca canánama, yácata yái yéetácásica; yá Dios imawèniadéeripíná, imáalàidapíná nacái yéetácáisi, iwasàapínacaalí wía yéetácáisi íicha. ²⁷ Dios idéca imàacaca Cristo icùaca macáita, íná yéewa wáalíaca iyaca abéerita càimíríca Cristo

ichùulia, yáí Yáaniricawa yáí Diosca. ²⁸ Aibaalípiná idécanáami Dios imawèniadaca macáita Cristo yúuwidenái, néese Cristo, yáí Dios Iirica, imàacapiná yáawawa Dios írí, imànicaténá càiripináta càide iyúwa Dios ichùulianá, yáí imàaquéericaté Cristo icùaca macáita. Yásí Dios icùaca macáita càiripináta, macáita yáí iyéerica.

²⁹ Néese abénaméeyéi péenacué nadéca neebáidaca Jesucristo itàacái, nawàwacáiná nadèniaca nacáucawa càmiíri imáalàawa áiba èeriwa néenánáimi yáapichawa, níara yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Yá nadéca nabautizácawa náasáidacaténá nàyanápiná àniwa néenánáimi yáapichawa áiba èeriwa. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese canéerica iwèni meedátáni, yáí wenàiwicanái ibautizánácawa nàwalíná. ³⁰ Néeni càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese canéerica iwènitáni wèpunícaalíwa wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibalé nawàwacataléca nanúaca wía macái èeri imanúbaca. ³¹ Báisíta nuénánái, áibanái iwàwaca inúaca núa macái èeri imanúbaca; càita nacái báisíta máini casíimáica nuicácuéca pía peebáidacáinacué Wáiwacali Jesucristo itàacái. ³² Chá nacái Efeso iyacàlená iricu nawàwacaté nanúaca núa, níái áibanái càmiíyéica yeebáida, caluéyéi cuwèsi nacáiyéi íiwitáise, iwàwéeyéicaté imàdáidaca nuèwi. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, yá canéerica iwèni meedátáni yáí nùuwichàanácawa Wáiwacali íripiná. Piicácué píchawa cawinácaalí càmiíyéica yeebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa, náimacáiná càiri cachìwéeri tàacáisi: "Wàacué wayáaca wayáacaléwa cadénama, wàira nacái manuí, táwihacáiná wéetápinácawa, néese canáca wía, canáca nacái yúuwichàidéeripiná wíawa wabáyawaná ìwaliise", náimaca.

³³ Picácué pimàaca nachìwáidaca pía, néese piacuéwa náicha, càide iyúwa áiba tàacáisi íimáaná cáaliacáiri iyú: "Wamàacacaalí báawéeyéi íiwitáise yàacawéeridaca wía, yásí namáalàidaca wáicha wáiwitáise cayábéeri", íimaca. ³⁴ Piwènúadacué píiwitáisewa báawéeri íicha píináidacaténacuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwacué iwàwacutáaná piyaca machacàniíri iyú; yá picácué pimàni quirínama pibáyawanáwa. Càì nùumacué píri báicaténacué pía, núaliacáináwa abénaméeyéicué pèewi càmitàacáwa náalía Dios ìwali báisiíri iyú.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Abénaméeyéi péenacué càmita neebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa yéetácáisi íicha, íná namànica naquíniwa ìwali, yá náimaca: "Càmita náalimá nacáucàacawa, níái yéetéeyéimicawa. ¿Càirínásica chéecáisi íiwitáaná iyú namusúapínáwa càliculii iricuíse?" càì náimaca naicáanica. ³⁶ [Natàanicáita máiwitáiséeri iyú meedá! Péemiacué comparación: Wabànacaalí bànacalé íimi cáli iriculé, néese bànacalé íimi iwàwacutá iyaca càiride iyúwa yéetéerimiwa yé-

wanápiná iyaca yáí bànacaléca. ³⁷ Yáí íimi wabànéerica, càmiírita íimi yáí imusuéricawa cáli iricuíse. Wabànacáita bànacalé íimi, cawàwanáta trigo ituíná íimi, càmicaalí áiba bànacalé íimi nacái. ³⁸ Yáí ibaquéericawa Dios yàa iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Macái bànacalé íimi íiwitáaná, Dios idéca imàacaca idèniaca bànacalé iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁹ Càita nacái iinási càmita abédanamani. Wía èeri minánaica wadèniaca waináwa áiba íiwitáanáta. Cuwèsinái nadèniaca nacái naináwa áibata. Cuípira iiná, áiba íiwitáanáta nacái. Cubái iiná, áiba íiwitáanáta nacái. ⁴⁰ Càita nacái níara iyéeyéica chènuniré nadèniaca naináwa áibata íicha yáí naináca macáita níái iyéeyéica cháí èeri iricu. Quéwa chènuníiséeyéi áibata nadèniaca cayábéeri naicácanáwa èeri iricuíyéi íicha, yácáiná chènuníiséeyéi iináca icànaca mèlumèluíri iyú. ⁴¹ Càita nacái níái iyéeyéica capiraléeri cáli íinata. Nadèniaca nacamaláwa áibata. Néese èeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese quéeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese dùlupùta nadèniaca nacamaláwa áibata. Nía nacái dùlupùtaca nadèniaca nacamaláwa méetàucunamata náichawáaca. Càita íimaca comparaciónca.

⁴² Càipiná nacái namichàacawa níái yéetéeyéimicawa. Idécanáami nabàliaca wainámi cáli iriculé, yá wainámi ibadápinácawa, quéwa wainá imichèeripínacawa yéetácáisi íicha, càmiírita yéewa ibadáca. ⁴³ Yá nabàliaca wainámi càliculii iriculé, chéecáisi báawéeri iicácanáwa, néese wainá icáquèeripínacawa icànápíná mèlumèluíri iyú, cayábéeri iicácanáwa. Nabàliaca wainámi machawàaquéeri néese cachàinipínacani yáí waináca imichèeripínacawa càliculii íicha. ⁴⁴ Nabàliaca wainámi, cháí èeri iricuírca, néese wainá chènuníiséeri imichàapínacawa, iyacáiná wainá èeri iricuíri, càita nacái iyaca wainá chènuníiséeri.

⁴⁵ Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité: "Idécanáamité Dios imànica wàawirimi Adán iiná, yáí idàbàanéericaté wenàiwicaca, yáté Dios cáucaté imànica Adán iyacaténaté cháí èeri iricu iyúwa èeri mìnali", íimaca yáí Dios itàacáica. Quéwa máini cachànica Cristo íiwitáise Adán íicha, yácáiná idécanáamité Cristo yéetácawa, yáté imichàacatéwa yéetácáisi íicha yàacaténá wacáuca càmiíri imáalàawa. ⁴⁶ Siúca càmita wadèniaca chènuníiséeri iicácanáwa idècunitàacá wàyaca cháí èeri iricu. Wadèniaca èeri iricuíri iicácanáwa quéechacáwa, néese piná wadèniaca chènuníiséeri iicácanáwa. ⁴⁷ Dios imànicaté cáli ichùmalé wàawirimi Adán iyú, yáí asiali idàbàanéerimica. Yáté èeri mìnalicani, yáí Adánca. Néeseté Cristo yàanàaca, yáté chènuníiséericani. ⁴⁸ Wía iyéeyéica cháí èeri iricu, wadèniaca waináwa cháí èeri iricuírca càide iyúwaté yáí asiali iiná Dios idàbéericaté cáli ichùmalé íicha asialipiná, yáí wàawirimi Adánca. Néese, weebáidacaalí Cristo itàacái wàyacaténá chènuniré, yásí wadèniapíná waináwa chènuníiséeri càide iyúwa Cristo iyáaná, yáí chènuníiséerica.

⁴⁹ Càide iyúwacué wadèniáná iicácanáwa yáí wàawirimi Adán Dios idàbéericaté cáli ichùmalé íicha asialip-

iná, càita nacái wadèniapiná iicacánáwa yái Cristo yàanèericaté chènuniise.

⁵⁰ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pírí áiba wawàsi: Yái wainá idènièrica íiranáwa cháí èeri irícu càmíiripiná yéewa iwàlùacawa Dios iyacàle iriculé Dios icùacataléca macáita, wainá imáalàacáináwa áiba èeriwa. Iná càmita yáalimá iwàlùacawa néré càmìcatalépináca imáalàawa. ⁵¹ Quéwacué nuwàwa pialíacawa áiba wawàsi Dios ibèericaté wenàiwicanáí íicha, quéwa siúcade imàacaca wáalíacawa. Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wéetápináwa canánama, quéwa Dios iwènúadapiná wíawa macáita wàlisanácaténá waicacánáwa. ⁵² Wéemiapiná trompeta isàna, yái trompeta namáalàidánáca canánama, yásí abéericuíseta Dios iwàlisàidapiná waináwa ráunamáita càide iyúwa bàli íimacaalí watuí. Yácáiná wéemiapiná trompeta isàna, yásí namichàacawa càliculí irícuíste macáí yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Namichàapinácawa yéetácáisi íicha nainá wàlisàí yáapichawa, càmíiyéipiná yèepúa yéetácawa quirínama. Yásí wíaca nacái cáuyéica Dios iwènúadapiná wíawa wàlisanácaténá waicacánáwa. ⁵³ Yácáiná wainá èeri irícuíríca càmita yéewa iyaca càiripináta, iná iwàwacutá Dios iwàlisàidaca wainá wadèniacaténá waináwa wàlisàí càmíiri imáalàawa. ⁵⁴ Néese idécanáami Dios iwàlisàidaca wainá, wadèniacaténá waináwa wàlisàí càmíiri imáalàawa, yásí wàypiná càiwade iyúwaté profetanáí itànàanáté Dios itàacái bàaluité. Náimaca: “Yái yéetácáisi idéca imáalàacawa. Dios idéca imáalàidaca wáichani, yái wàuwideca yéetácáisisca. ⁵⁵ Pía yéetácáisi, càmita quirínama yéewa pí-mawèniadaca wía. Pía càliculí, càmita quirínama yéewa píuwichàidaca wía, canácáiná quirínama píiwi”, càipiná wáimaca. ⁵⁶ Yái wabáyawanáca iyaca càide iyúwa yéetácáisi íiwica, yácáiná wabáyawaná iwàlìise, iwàwacutácaté wéetáanápínacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Yá nacái yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí càicanide iyúwa idéca nacáicaalí yàaca wabáyawaná ichàini, wíacáiná wáalíacaalítéwa càinácaalí wawàsi Dios imáisanièri wamànica, néese máinité cachàiniwanáí wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. ⁵⁷ Quéwa Wáiwacali Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, iná idéca iwasàaca wía íicha yái wéetáanápínacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta; càita nacái Wáiwacali Jesucristo yéetáaná iwàlìise, Dios iyúudàaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iná wàacué Dios irí cayábéeri!

⁵⁸ Iná píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, cachàinicué píiwitáise, píibaidacué mamáalàacata Wáiwacali irípiná cachàiniwanáí, pialíacáinácuéwa cawèniiricani, yái píibaidéericuéca Wáiwacali ichàini iyú.

La colecta para los hermanos

16 Siúcade nucàlidacué pírí íwali yái ofrenda piwacáidéeripinácuéca píbanúacaténácué plata iyúwa ofrenda catúulécaneéyèí irí, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Piwacáidacué ofrenda càide iyúwa

nucàlidáanáté nalí áibanáí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. ² Domingo imanùbaca semana íwali, macáitacué pía canánama iwàwacutácué píwacáidaca yéená yái plata peedéericuéca píríwa. Yá picùacué méetàucutani. Iná nùanàapínacaalí néré, càmítacué iwàwacutá pimichàidaca plata picùacaalícué méetàucutani semana imanùbaca. ³ Néese nùanàapínacaalí néré, yásí nubànùaca wenàiwica natécaténá plata Jerusalén iyacàlená nérépiná, cawinácaalí wenàiwica peedéeyéicuéca pèewísewa natécaténá píasu ofrenda néré. Yá nubànùapiná náapicha cuyàluta nalí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu, natàidacaténá nía cayába níái péenácuéca píbanuèyèipinácuéca néré. ⁴ Nuínáidacaalíwa cayábaca nùacaalíwa nacái, yásí nàacawa nùapicha.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Nùapínacuéwa píatalé, yá iwàwacutá nuchàbaca Macedonia yàasu cáli néenibàa. Nudécanáami nuchàbacawa néenibàa, yá nùanàapínacué píyacàle néréwa Corinto iyacàlená néré. ⁶ Cawàwanátacué nupáchiaca píawa achúma èerita, càmicaalí càí, yá nùypínacué píapichawa uníabépinama. Néese píalimápinacué píyúudàaca núa nùwacáidacaténá wawàsi numàluwepináwa alénacaalí iwàwacutápiná nùacawa. ⁷ Càmítacué nuwàwa nupáchiaca pía maléena èeri meedá, néese nuwàwacuéca nùyaca píapicha madécaná èeri Wáiwacali imàacacaalícué nùyaca píapicha. ⁸ Quéwa nuyamáapínacawa cháí Efeso iyacàlená irícu àta judionáí imànicatalépináta nàasu cultowa íipidenéerica Pentecostés. ⁹ Nuwàwa nuyamáacawa quirítàacáwa cháí, nàyacáiná madécaná wenàiwica iwàwéeyéica yéemíaca Jesucristo iináwaná íwali, iná nuíbaidacáwaca cháí Wáiwacali irípiná, éwita nàyacáanáta nacái madécaná wàuwideca, càmíiyéica iwàwa nuéwáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹⁰ Timoteo yàanàacaalícué píatalé, pitàidacué cayábani casíimáicaténá iwàwa píapichacuéwa. Pimànicué irí cayábéeri íibaidacáiná Wáiwacali irípiná càide iyúwa núa. ¹¹ Iná píicácué píichawa cayába ipíchaná abéeri péenácué caná iwèni iicáca Timoteo. Néese píyúudàacué Timoteo yàasu àyapu íwali yàanápínáwa matuíbanáiri iyú nùatalé, nucùacáiná yàanàaca náapicha níara áibanáí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹² Néeni, nudéca nusutáca wawàsi manuísíwata wéenasàiri Apolos íicha yàanápínacué ipáchiaca pía áibanáí wéenanáí yáapicha. Quéwa siúca càmítacáwaca iwàwa yàacawa. Néeseçáwa ipáchiapínacué píawa idèniacatáita wawàsi.

Saludos finales

¹³ Píicácué píichawa cayába. Peebáidacué Jesucristo itàacái tàí íiméeri iyú mamáalàacata. Píicácué cáalu pía,

néese píináidacuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwa béeyéi asíanái. ¹⁴ Macáita yái pimàníricuéca, pimànicuécá cáininéeri iyúni, piyúudàacaténacuécá áibanái.

¹⁵ Siúcade píacuécá nuénánáica, píalíacuécá naináwaná iwali níara Estéfanas yéénánáica iyéeyéicuécá píapícha. Níacata idàbáanéeyéicaté yeebáidaca Jesucristo itàacái Acaya yàasu cáli íinata. Yá nadéca namàcaca níawawa Dios irí nayúudàacaténacuécá pía, píacuécá yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nuwàwacuécá pimànica càide iyúwa nàalàanacuécá pía, níai Estéfanas yéénánáica, cawinácaalí nacái inacáiyéica iyúudèeyéica wenàiwica, íbaidéeyéica nacái Wáiwacali irípiná.

¹⁷ Casímáica nuwàwa níacáiná áibanái péenacuécá nadéca nàanàaca nùatalé, níai Estéfanas, Fortunato nacái, Acaico nacái. Nadéca namànica nulí cayábéeri càníricuécá píalimá pimànica canácáinacuécá pía núpícha. ¹⁸ Nadéca nachàiniadacuécá piwàwa, nuwàwa nacái. Iwàwacutácuécá piicáca cáimiétaquéeri iyú macái wenàiwica iyéeyéica càide iyúwa nàyaná.

¹⁹ Nawàwalicuécá pía níai ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca cháí Asia yàasu cáli íinata, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái Aquila, úai nacái yàacawéetúaca Prisca nawàwalicuécá pía manuísíwata Wáiwacali íipidená iwali, náapícha macáita ìwacáidáyaquéeyéicawa nacapèe irícu namànicaténá culto. ²⁰ Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháí nawàwalicuécá pía. Pitàidáyacuécá cayábéeri iyú.

²¹ Núa Pablo nutànàacuécá píri yái achúmèeríina tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinacuécá pía.

²² Aibanáicaalí càmita cáininá iicáca Wáiwacali Jesucristo, Dios yúuwichàidapiná níawa. Píia, Wáiwacali, píawa sísaara caquialéta!

²³ Nusutácuécá Wáiwacali Jesucristo íicha píripínacuécá imànínapínacuécá píri cayábéeri mawèníri iyú.

²⁴ Nuwàwalicuécá pía manuísíwata cáininácáiná nuicácuécá pía Cristo Jesús iwálíse.

2 CORINTIOS

Saludo

1 Núa Pablo, Jesucristo imáidéericaté yàasu apóstolcaténá núa ibànùacaténá núa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Núa Pablo, Timoteo yáapicha, yái wéenásàiri yeebáidéerica Jesucristo itàacái, wawàwalicué pía. Nubànùacué pirí cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa Corinto iyacàlená iricu, píacué nacái Dios yàasu wenàiwica iyéeyéica macái Acaya yàasu cáli íinata. ² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàniínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápinácué nacái piyaca matuíbanáiri iyú.

Sufrimientos de Pablo

³ Wàacué cayábéeri Dios irí, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèriná Diosca, Yáaniri nacái, yácáiná yái Diosca, yácata Wáaniri iiquéerica watúulécaná, ichàiniadéerica nacái wáiwitáise macái èerita achúmacaalí wawàwa. ⁴ Macái imanùbaca wàuwichàacaalíwa, yásí Dios ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa, cawinácaalí yùuwichèeyéicawa. Yá wachàiniadaca nawàwa càide iyúwa Dios ichàiniadáná wawàwa. ⁵ Wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa yácáiná éwita iwàwacutácaáníta wàuwichàacawa manuísíwata Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, càicáaníta Cristo ichàiniadaca wawàwa manuísíwata nacái yéewacaténá wàideniaca wàuwichàanáwa. ⁶ Siúcade wía apóstolca wàuwichàacawa wacàlidacáinácué pirí Jesucristo iináwaná iwali yéewacaténácué ichàiniadaca piwàwa, iwasàacaténácué pía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa Dios idéca ichàiniadaca wawàwa, wía apóstolca, yéewacaténá wachàiniadacuéca piwàwa, píalíacaténácué nacáiwa Dios iyúudàanápínácué piideniaca piùwichàanáwa piùwichàapínácaalíwa càide iyúwa wàuwichàanáwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. ⁷ Manuíca wáináidacawa wawàwawa piwalicué píalíimáanápínácué piideniaca piùwichàanáwa Cristo irípiná, wáalíacáináwa càide iyúwa piùwichàanácuéwa wáapicha Cristo irípiná, càita nacái Dios ichàiniadacué piwàwa siúcade càide iyúwa ichàiniadáná wawàwa. ⁸ Píacué wéenánáica, wawàwacuéca piwàwalica wàuwichàacatéwa manuísíwata Asia yàasu cáli íinata. Máinicáináte càulenéerica yái wàuwichàanáca, yáté càmita wáalimá wàideniaca quirínamani wachàini iyúwa. Yáté wayúunáidaca wéetáanápínácatéwa néré.

⁹ Wía apóstolca waicácaté wíawawa càide iyúwa nacháawèeyéi nanuyéipínáca. Quéwa cayábacaté walíni yái wàuwichàanáca, wéewáidacáináte wacàimáiná wáibàa wawàwawa wachàini iwérewa, néese Dios iwérepíná wáibàaca wawàwawa yái Dios icáucàidéerica wenàiwica yéetácáisi íicha. ¹⁰ Dios iwasàacaté wía íicha yái wéetáanápínácatéwa máini báawéeri iyú, wía apóstolca. Iwasàaca nacái wía mamáalàacata siúcade. Manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios iwali iwasàanápiná wíawa madécaná yàawiría. ¹¹ Quéwa iwàwacutácué piyúudàaca wía pisutácué Dios íicha walípiná. Manùbéeyéicaalí isutá Dios íicha walípiná, yásí manùbéeyéi nàpiná nacái Dios irí cayábéeri icúacáiná wía cayábéeri iyú.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Iyaca áiba wawàsi isíimáidéerica wawàwa, wía apóstolca, yái wáalíanáca wawàwalicuésewa wadéca wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa cháí èeri iricu machiwéeri iyú nacái Dios iicá, yá máini càì wàyacaté wàyacaalítécué píapicha. Càmitaté càì wàyaca wáalíacái iyúwa, néese Dios imànicaté walí cayábéeri mawèníiri iyú iyúudàacaté wía wàyanápináté càì pèewibàa. ¹³ Macái wàasu cuyàluta iricu watànèericuécacá pirí, wacàlidacué piríni machacàníiri iyú, machiwéeri iyú nacái, píléecaténácué péemiawani màulenéeri iyú càinácaalí íimáaná. Nuwàwacué macáita manuica píináidaca piwàwawa nùwali, càide iyúwa batéwa macáitacué píináidánáwa nùwali siúcade. Càitacué nuwàwa píináidacawa yéewanápiná casíimáica wawàwa macáita. Yáalimápinácué casíimáica piwàwa wàwali, wía apóstolca, iwálíise yái wéewáidánácatécué pía, càide iyúwa yáalimáanápíná casíimáica wawàwa piwalicué néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàacaalí àniwa.

¹⁵ Manuícaté nuináidacawa nuwàwawa piwalicué, casíimáinácué pía nùapicha, íná quèechatécáwa nuináidacatéwa nupáchianápínácué pía pucháibàawiría nuyúudàacaténácué pía.

¹⁶ Quèechatécáwa nuwàwacatécué nupáchia pía nuèpunícaalítéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwacaté nacái nupáchia pía àniwa nuèpùacaalítéwa Macedonia yàasu cáli néese. Càité nuwàwacatécué piyúudàaca núa nùanápínátéwa Judea yàasu cáli nérépiná. ¹⁷ Néese càmitaté nua píatalécué càide iyúwaté nucàlidáanácué piríni. Quéwa picácué píináidaca càmitaté nuináidaca cáimiétacanéeri iyú. Picácué píináidaca nutàanáca càide iyúwa èeri mìnali

pucháibéeri íiwitáise, íiméerica “báísíta” inùma iyúwa quéwa íináidacáitawa iwàwalicuésewa “càmita”.
¹⁸ Càmíirita pucháiba íiwitáise núaquéi! Dios yáalíacawa watàanínácuéca pírí báisíiri iyú, càita nacái càmítacué wáima pírí “báísíta” wáináidacaalíwa wawàwalicuésewa “càmita”.
¹⁹ Núa Pablo, yá nacái Silvano, áibaalí íipidenéeri Silas, yá nacái Timoteo, wadéca wacàlidacuéca pírí Cristo Jesús íináwaná iwali, yái Dios Íirica. Càmita pucháibéeri íiwitáise yái Cristo Jesúsca. Cristo càmita íima “báísíta” íináidacaalíwa iwàwalicuésewa “càmita”, néese yái Cristo càicanide iyúwa Dios yàasu tàacáisi íiméerica “báísíta”, Cristo icàlidacáiná macáita báisíiri iyú, imàni nacái càide iyúwa íimáaná.
²⁰ Cristo idéca imànica macáita càide iyúwaté Dios icàlidáanáté iwali. Iná macái imanùbaca wàacaalí Dios írí cayábéeri, yá wáimaca “Amén”, Cristo Jesús íwalíise, íimáanáca “báísíta”, weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái.
²¹ Yái Diosca, yácata ichàiniadéerica wía apóstolca, píacué nacái ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Cristo íicha. Dios idéca ibàlùadaca wía yàasunáipináwa, wáibaidáanápíná írí.
²² Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Dios yàasunáica wía, wáalíaca nacáiwa Dios imàníinápíná walí macáita yái cayábéerica icàlidéericaté walí iwali.

²³ Quéwa éwitaté nucàlidacáanítacué pírí nùanàanápínáté pìyacàle Corinto néré nupáchia-cáténácué pía, càicáaníta càmítaté nùawa néré. Siùcade nuwàwaca nucàlidacuéca píríni cáná yéewaná càmítaté nùawa néré. Nucàlidacué píríni Dios yéemìapíná: Càmítaté nuwàwa nùuwichàidacuéca pía cachàiníiri iyú pibáyawaná íwalísewa ipíchanácué máiní achúmaca piwàwa nùwalíise. Ináté nuínáidacawa cawàwanáta cayábáwanái pírícuéni càmiccaalípínáté nùawa pìatalé ráunamáita.
²⁴ Wía apóstolca, wáalíacawa peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàí íiméeri iyú, íná càmita wawàwa wachùuliacuéca pía cachàiníiri iyú peebáidáanápínácué càide iyúwa iwàwacutáanácué peebáidaca. Néese wawàwacáitacué wayúudàaca pía casíimáicaténácué piwàwa.

2 Ináté nuínáidacawa càmíinápínátécué nupáchia-ca pía caquialéta àniwa ipíchanácué máiní achúmaca piwàwa báawanama. Nùacaalítéwa pìatalécué ipíchawáiseté piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íichawatá, yá iwàwacutácaté nùuwichàidacuéca pía cachàiníiri iyútá.
² Máinícaalícué achúmaca numànica piwàwa, néese càmítacué yéewa wasíimáidáyacacawa.
³ Ináté càmítacué nupáchia pía, néeseté nubànùacuéca pírí cuyàluta, pichùnìacáténácué wawàsi ipíchawáise nùanàaca pìatalécué, càmicáináté nuwàwa nùacawa néré achúmacténá nuwàwa pìwalícué, yáciná nuwàwacué casíimáica pimànica nuwàwa. Manuícaté nuínáidacawa nuwàwawa nacái pìwalícué casíimáinápínáté piicáca nùacawa pìatalé casíimáiri iyú.
⁴ Bàaluité nutànàacuéca pírí yáara quéechéeri cuyàlutaca nùalàacáténácué pía cachàiníiri iyú, néeseté máiní achúmaca nuínáidáanícawa nuwàwawa. Catúulécánaca numànicaté nuwàwawa

manuísíwata àta nuícháanícataléta. Quéwa càmítaté nutànàacué pírí cuyàluta achúmáanápínácué piwàwa, néese nutànàacátécué pírí yáara cuyàluta pialíacáténácuéwa máiní cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Yái imàníricaté ibáyawanáwa pìatalécué, achúmacté imànícuéca piwàwa canánama. Càita nacái achúmacté imànica nuwàwa. Quéwa siùcade càmita nuwàwa nucháawàaca íináwaná iwali mamáalàacata cachàiníiri iyú, néese nuwàwaca numàacaca nuwàwawa ibáyawaná íicha, yùuwichàacáinátéwa manuísíwata.
⁶ Batéwa macáitacué pídeca piúcaca píichawani, íná idéca yùuwichàacawa ibáyawaná ichùuliacawa. Càmítacué iwàwacutá piùwichàidaca mamáalàacatani.
⁷ Iná siùcade iwàwacutácué pimàacaca piwàwawa ibáyawaná íicha. Pichàiniadacué iwàwa nacái ipíchaná máiní achúmaca iwàwa àta yùucacatalétawa píichacué càiripínáta.
⁸ Iná nusutácué píicha manuísíwata píasáidáanápínácué cáinináca píicácani, peedácué pèewiréwa àniwani.
⁹ Nutànàacátécué pírí iwali yái wawàsica núalimáidacáténácué nuicáwa pía núalíacáténátéwa asáisi pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanácué pía.
¹⁰ Iná siùcade pimàacacaalícué piwàwawa áiba wenàiwica ibáyawaná íicha, yásí nacái numàacaca nuwàwawa íicha. Yá nudéca numàacaca nuwàwawa Cristo íicápiná péenásàirícué ibáyawaná íicha, yái báawéerica imàníricaté nulí, nuwàwacáinácué casíimáica piwàwa macáita.
¹¹ Wamàacacué wawàwawa ibáyawaná íicha ipíchanácué Satanás imawènìadaca wía. Wáalíacáináwa báisíiri iyú Satanás yáalimáidaca wenàiwica namàníinápíná nabáyawanáwa.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Nùanàacaté Troas iyacàlená néré nucàlidacáténá nalí Cristo itàacái, yá Dios imàacacaté numànica cachàiníiri iyú nuíbaidacáténá Wáiwacali írípíná, nucàlidáanápíná íináwaná madécaná wenàiwica írí.
¹³ Quéwa achúmacté nuwàwa nuínáidacawa càmicáiná nùanàa nùacawéerináwa Tito yái nuiquéerica iyúwa nuénásàiriwa, yeebáidacáiná Jesucristo itàacái. Néese càmicáináté nùanàa Tito néré, ínaté nucàlidaca nuínáwanáwa Troas iyacàlená minaná írí nùacáténáwa náicha, yá nùacatéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Quéwa nùaca Dios írí cayábéeri imawènìadacáiná wáicha wàuwidenái càiripínáta, níara càmíiyéica iwàwa wacàlidaca Cristo Jesús íináwaná, yái wàyéerica abédanamata yáapicha. Nùaca Dios írí cayábéeri nacái imàacacáiná wacàlidaca itàacái madécaná wenàiwica írí. Yá Wáiwacali íináwaná icàlèliacawa macái cáli íinata càide iyúwa pumèniiri isàni icàlèlianáwa.
¹⁵ Yá cayába-ca Dios íicáca wacàlidáaná Cristo íináwaná. Càica

wíade iyúwa pumèníri incienso isàni Cristo yèerica Dios irí iyúwa ofrenda, Cristo iyacáiná wawàwalicu. Yá Cristo iináwaná icàlìliacawa macái wenàiwica íi-witáaná irí. Icàlìliacawa wenàiwicanáí irí Cristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha neebáidacáiná Cristo itàacái. Càita nacái Cristo iináwaná icàlìliacawa wenàiwicanáí irí yúuquéeyéipináca Dios íícha càmicáiná neebáida Cristo itàacái. ¹⁶ Yáí Wáiwacali itàacáica càicanide abénaméeyéi iríni iyúwa chéecáisimi isàni inuérica wenàiwica, cawinácaalí yúuquéeyéipináca Dios íícha nàuwichàap-inácáináwa càiripináta. Néese yáí Wáiwacali itàacáica càicanide áibanáí iríni iyúwa pumèníri isàni yèerica wenàiwica icáuca càníiri imáalàawa, cawinácaalí wenàiwica Cristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha nàypináciná Dios yáapicha càiripináta. Quéwa, canácata wenàiwica yáaliméeri icàlidaca Wáiwacali itàacái ichàini iyúwa meedá. ¹⁷ Wacàlida wèepunícawa Dios itàacái quéwa càmita càì wamàni weedácaténá walíwa plata càide iyúwa madécaná áibanáí imàníiná. Néese wacàlidaca Dios itàacái machiwéeri iyú Dios iicápiná càide iyúwa wenàiwica Dios ibànùeyéica báisicáináta wawàwa wamànica càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, wàyacáiná nacái abédanamata Cristo yáapicha.

El mensaje del nuevo pacto

3 Wadéca càì wacàlidaca waináwanáwa, wía apóstolca, íná cawàwanáta abénaméeyéi péenacué iyúunáidaca wadàbaca wataánica wàwaliwa canumaséeri iyú càide iyúwacué abénaméeyéi péená icháawàanáté wía quéechatécáwa. Quéwa càmita càì wamànica. Càita nacái càmita iwàwacutá wáasáidacuéca pírì cuyàluta áibanáí itànèerica waináwaná iwali píaliacaténacuéwa Dios ibànùeyéica wía. Càmitacué nacái iwàwacutá wasutáca píícha cuyàluta picàlidáanacué waináwaná iwali áibanáí irí needácaténá nàataléwa wía. Madécaná áibanáí yéewáidéeyéicué pía nadéca nasutáca píícha càiri cuyàluta, quéwa càmita càì wamànica. ² Canáca iwàwacutácué walí píícha cuyàlutaca píacáinácué càicuéca píade iyúwa cuyàluta icàlidéeripiná waináwaná iwali áibanáicaalí iwàwa yáaliacawa wàwali asásí Dios ibànùacaalí wía, bàaluitécáiná peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pírì iináwaná. Càicuéca píade iyúwa cuyàluta Dios itànèerica wawàwalicu wáaliacaténáwa Dios ibànùacaté wía, wía apóstolca. Macái wenàiwica náaliacawa peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pírì iináwaná. ³ Macáita náaliacawa amaléeri iyú càicuéca píade iyúwa cuyàluta Cristo itànèerica wáibaidacalé iyú peebáidacáinácué Cristo itàacái wacàlidéericuéca pírì. Càmitacué càì píade iyúwa cuyàluta wenàiwica itànèerica tinta iyú. Càmitacué càì píade iyúwa tàacáisi natànèerica íba iwali càide iyúwaté Dios itànàanáté itàacáiwa íba iwali profeta Moisés irípiná. Néese cáuri Dios idéca ibànùacuéca Espírítu Santo piwàwa cáuri irículé yáasáidacaténá Cristo yàasunáicuéca pía. Íná yéewa

macáita náaliacawa Dios ibànùacaté núa nucàlidacaténacué pírì itàacái.

⁴ Cristo idéca imàacaca manuícá wáináidacawa wawàwawa Dios iwali, wía apóstolca, yá wáaliacawa báisíiri iyú Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténacué pírì itàacái. ⁵ Càmita wáalimá wacàlidaca Dios itàacái wachàini iyúwa meedá, néese macáita yáí wamàníirica Dios idéca ichàiniadaca wía wamànìcaténáni. ⁶ Dios idéca ichàiniadaca wía wáibaidacaténá irípiná, wacàlidáanápiná yáí tàacásica icàlidéerica wàlisàì wawàsi iwali, yáí wawàsi Dios imàníirica wenàiwicanáí yáapicha icùanápiná nía iyúwa yàasunáíwa. Yáí wawàsi wàlisàì càimíirita càide iyúwa wawàsi bàaluisàimica profeta Moisés itànèericaté iináwaná iwali, yáí tàacáisi ímèericaté Dios icùanápináté israelitanáí namànicaalí càide iyúwa ichùulianá nía. Yáí bàaluisàimi tàacásica Moisés itànèericaté icháawàaca wía wéetáanápináwa càmicáiná wáalimá wamànica macáita càide iyúwa ímáaná. Quéwa siùcade Dios ichàiniadaca wía wéewáidacaténacué pía wàlisàì wawàsi iwali Dios imàníirica wáapicha wawàwalicuise, yàaca walí Espírítu Santo, yáí Espírítu yèerica wacáuca càimíiri imáalàawa.

⁷ Bàaluité Dios itànàacaté itàacáiwa íba sàabadéeyéi iwali, profeta Moisés yéewáidacaténá wàawirináimi israelitanáí. Máinicáiná Dios icànaca mèlumèluíri iyú, íná yéewa idécanáamité Moisés iyaca Dios yáapicha yeedácaténá Dios íícha yáí bàaluisàimi tàacásica, yáté Moisés inàni icànaca nacái máini mèlumèluíri iyú. Israelitanáí càmitaté náalimá naicáidaca Moisés inàni irí máinicáiná inàni icànaca. Quéwaté yáí camalásica ichacàcawa yàacawa Moisés inàni íícha. Ewita yáí bàaluisàimi tàacásica yáasáidacáaníta iwàwacutáaná wéetáca wabáyawaná ichùuliacawa, càicáanítaté yàanàaca aléi èeri irículé máini mèlumèluíri iyú yàanàcáináaté Dios néese. ⁸ Iná yéewa wáaliacawa Dios imàníinápiná walí cayábéeri cachàiniwanáí, wía Dios imàníiyéica yáapicha wàlisàì wawàsi imàcáanápiná Espírítu Santo iwàlùacawa wawàwaliculé! ⁹ Númacué pírì àniwa; éwita yáí bàaluisàimi tàacásica icháawàacáaníta wía wéetáanápinátéwa wabáyawaná ichùuliacawa, càicáanítaté Dios yáasáidaca wenàiwicanáí irí ichàini manuíríwa icànèerica mèlumèluíri iyú imàacacaalíté itàacáiwa profeta Moisés irí. Iná yéewa wáaliacawa máini cayábéericaní cachàiniwanáí yáí wàlisàì wawàsi-ca Dios imàníirica wáapicha iicácaténá wía iyúwa mabáyawanéeyéi, cayábacaténá nacái imànica wáiwitáise! ¹⁰ Báisita yáí tàacáisi bàaluisàimica yàanàacaté mèlumèluíri iyú. Quéwa siùcade waicácani iyúwa càimíirica máini cawènica yácáiná wàlisàì wawàsi idéca yàanàaca, máiniiri cayába cachàiniwanáí quéechéerimi íícha. ¹¹ Càide iyúwaté tàacáisi bàaluisàimi yàanàanáté mèlumèluíri iyú éwitaté imáalàapínátéwa, càita nacái cayábéeri cachàiniwanáí yáí wàlisàì wawàsica iyamáacáináwa càiripináta wáapicha.

¹² Wáaliacawa wàlisàì wawàsi iyamáanápináwa càiripináta, íná wacàlidaca Dios itàacái macàaluínináta, càmita nacái wamáisanía Dios itàacái wenàiwica íícha.

¹³ Càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa profeta Moisés imànínáté. Idécanáamité Moisés icàlidaca Dios itàacái israelitanái irí, yá ibàliacaté inàniwa wáluma iyú ipíchaná israelitanái iicáca camalási ichacàca yàacawa inàni íicha, yái camalásica càmírica icàna càiripináta.

¹⁴ Quéwa càmítaté nàalía néemiaca cànácaalí íimáaná yái Dios itàacáica, matuícáinaté náiwitáise. Siùca nacáide naléecaalí yái tàacáisica bàaluisàimica Dios imàaquéericaté profetanái irí, yá mamáalàacata càmíta nàalía néemiacani cànácaalí íimáaná matuícáiná náiwitáise càide iyúwa cáucuíri wáluma idéca nacáicaalí ibàliaca náiwita. Càmita idé catuícá náiwitáise yácáiná abéerita Cristo yáalimá imàacaca nàalía néemiacani, quéwa càmita neebáida itàacái. ¹⁵ Ata siùca nacáide naléecaalí macáita yái cuyàlutaca profeta Moisés itànèericaté, yá mamáalàacata càmita nàalía néemiaca cànácaalí íimáaná, càide iyúwa cáucuíri wáluma idéca nacáicaalí ibàliaca náiwita. ¹⁶ Quéwa áibacaalí israelita iwènúada íiwitáise wáiwacali irípiná, yásí Wáiwacali imàacaca yáalíaca yéemiaca Dios itàacái, càide iyúwa Wáiwacali idéca nacáicaalí yeedáca cáucuíri wáluma wenàiwica íiwita íicha, yéemiacaaténá Dios itàacái. ¹⁷ Wáiwacali iyaca abédanmata Espíritu Santo yáapicha, íná wadèniacáiná Espíritu Santo, yásí Espíritu Santo iwasàaca wía wacàlidacaténá Dios itàacái macàaluínináta, wáalíacaténá wéemiaca nacái cànácaalí íimáaná. ¹⁸ Péemiacué comparación: Càmita wabàlia wanàniwa cáucuíri wáluma iyú. Càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wabàa Wáiwacali íiwitáise wáibanái wenàiwica íicha. Càide iyúwa chapúa íibàacaalí èeri icamaláná quírameníwaca, icànacaténá èeri icamaláná iyú, càita nacái Espíritu Santo imàacaca wáasáidaca áibanái irí máini cayábéerica Wáiwacali íiwitáise. Càide iyúwa waicáidaca nacáicaalí Wáiwacali yéenáiwana íriwa icànéerica mèlumèluíri iyú chapúa irícuíse, càita nacái wamàacaca wawàwawa Wáiwacali iwaliwa, weebáida nacái itàacái, íná yéewa Espíritu Santo imàacaca wáiwitáise iwènúaca yàacawa Wáiwacali íiwitáise iyúwa, wàyacaténá càide iyúwa Wáiwacali iyáaná. Macái yàawiría imanùbaca wadèniaca Wáiwacali íiwitáise cachàiniwanái. Càita Wacuèrinásàiri imànica wawàwalicu, yái Espíritu Santoca.

4 Iná wía apóstolca, càmita cáalu wacàlidaca Jesucristo iináwaná iwali. Càmita nacái waméyáawa, Dios iicáciná wapualé, imáidaca wía wáibaidacaténá irípiná. ² Càmita wamàni wawàsi báawéeri ibàacanéri iyú iwàwacutéerica báica wía iwaliíse. Càmita wéewáida wenàiwica cachíwéeri tàacáisi iyú. Càmita nacái wawènúada Dios itàacái wachíwáidacaténá áibanái. Néese wacàlidaca Dios itàacái abéerita, machacàniri iyú, yái báisiiri tàacáisica. Càita wamànica macáita báisiiri iyú yéewacaténá macái wenàiwica nàalía wataànica báisiiri iyú Dios iicápiná. ³ Wacàlidaca amaléeri iyúni yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Abénaméeyéi wenàiwica càmita nàalía néemiaca cayábani cànácaalí íimáaná, quéwa níawamita yúuquéeyéipiná-

cawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. ⁴ Càmicáiná neebáida íná yéewa Satanás idéca matuícá imànica náiwitáise, yái Satanás, nàasu cuwáisàiricani ichùulièrica èeri minaná íiwitáise. Càide iyúwa matuíyéimi càmíiná nàalimá naicáca camalási icànéeri mèlumèluíri iyú, càita nacái Satanás matuícá imànica náiwitáise, níái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, ipíchaná nàalíacawa máini cayábéericaní yái tàacáisi wacàlidéerica Cristo iináwaná iwali, yái Cristo cachàiniirica íiwitáise icànéerica mèlumèluíri iyú, cáim-iétacanéri náicha canánama, yáasáidéerica walí cànácaalí Dios íiwitáise iyaca, Dioscáinani yái Cristoca. ⁵ Wía apóstolca, càmita wacàlida tàacáisi wàwaliwa yéewacaténá cayábaca wenàiwica iicáca wía, néese wacàlidaca Jesucristo iwali Wacuèriná Dioscani. Wáimacáita nacái wàwaliwa piasu wenàiwicacuéca wía wáibaidacaténacué pirí cànínacáiná waicáca Jesús. ⁶ Wacàlidaca Jesucristo iináwaná iwali, yácáiná Dios idéca imàacaca wáalíacawa iwali. Bàaluitésíwa canacaté camalási cháí èeri irícu. Néeseté Dios ichùuliacaté camalási icànánápináté catéeri irícuíse. Càita nacái Dios idéca imàacaca icamaláwa icànaca wawàwaliculé amalácaténá wáiwitáise yéewanápiná wáalíacawa Dios íiwitáise iwali máini cayábéericaní. Jesucristo yáasáidaca walí amaléeri iyú cànácaalí Dios íiwitáise iyaca, Dioscáinani yái Jesucristoca.

El vivir por la fe

⁷ Yá wadèniaca Dios icamaláná wawàwalicuwa, íná wáalíacawa Dios iwali. Wadènia nacái ichàini wà-acáiná abédanamata Jesucristo yáapicha. Yái camalásica, chàinisi nacái càicanide iyúwa wawàsi máiniiri cawènica, cayábéeri nacái iicacánawa, iwàwacutéeri wacàlidaca iwali áibanái irí. Quéwa wadèniaca yái cawèniirica wawàsica wainá machawàaquéeri irícuwa càiride iyúwa catùu mawèniíchúa, bàcabàquéchúaca meedá, íbái icatùalenáca. Càita wáasáidaca Dios néeséericaní yái chàinisi manuírca iyéerica wawàwalicu. Càmita wáibáida wachàini iyúwa. ⁸ Iná éwita máinicáaníta càulenáca namànica walí macái watéesebàa, càicáaníta wáalimá wáibaidaca Dios irípiná. Ewita nacái achúmacáaníta wáináidáanicawa wawàwawa iwaliíse yái wàuwichàanácawa, càicáaníta càmita wawènúada wáiwitáise wía íicha.

⁹ Napiadáidaca nàuwichàidáanápiná wía, quéwa Dios càmíirita imàaca wía abéerita. Nàucaca wía cáli íinatalé, quéwa càmítacá namáaláida wía. ¹⁰ Ata alénacaalí wàacawa, yá abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía, íná wàyaca càiripináta càide iyúwa Jesús iyáanáté, yái yáaliéricatéwa yéetáanápinátéwa cáiwíiri iyú. Càita wàuwichàacawa cháí èeri irícu wáasáidacaténá macái wenàiwica irí cáuca Jesús, yái icuèrica wía báawéeri íicha. ¹¹ Idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu, yá macái èeri imanùbaca abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía weebáidacáiná Jesús itàacái, wacàlidacáiná nacái iináwaná. Càita wáasáidaca áibanái irí wadènianá Jesús icáuca càmíiri imáaláawa éwita wainá yéetácanítawa áibaalípiná. ¹² Wacàlidacatécué pirí Je-

sucristo iináwaná, íná áibanáí iwàwaca inúaca wía, quéwa pidécuéca peedáca piriwa picáucawa camíiri imáalàawa peebáidacáinacué Jesucristo itàacái.

¹³ Bàaluité profetanáí itànàaca tàacáisi Dios inù-malicuise íiméerica: “Nuebáidaca Dios íná nucàlidaca wenàiwicanáí irí manuíca nuínáidacawa nuwàwawa Dios iwali”, càì íimaca yáí tàacáisica. Càita nacái wía, wadéca weebáidaca Dios càide iyúwaté profetanáí yeebáidáaná, íná wacàlidaca nacái áibanáí irí Dios iináwaná. ¹⁴ Wacàlidaca Dios iináwaná wáalíacáináwa Dios imichàidacaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi íicha. Càita nacái wáalíacawa Dios imichàidáanápiná wía yéetácáisi íicha wàyacáiná abédanamata Jesús yáapicha. Yá Dios itépiná wía yàataléwa, píacáanítacué nacái. ¹⁵ Wía apóstolca, wàuwichàacawa wayúudàacaténacué pía. Yá manùbéeyéicalícué péená nawènúada náiwitáisewa Dios írípíná, yásí manùbéeyéí nàapíná Dios írì cayábéeri ìwali yáí cayábéerica imànírica nalí, yéewacaténá manùbéeyéí yáwanáí náalimá náalíacawa máiní cayábéerica Dios í-witáise.

¹⁶ Iná càmita waméyáawa wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Ewita wainá máiníacáaná béeri yàacawa, càicáaná Dios iwàlìsàida yàacawa wáiwitáise èeri imanùbaca. ¹⁷ Ewita wàuwichàacáanáwawa manuísíwata Cristo írípíná madécaná èeri, càicáanáwawa waicáca wàuwichàanáwawa cháí èeri irícu iyúwa achúméri wawàsi ichàbéeripínacawa wáicha ráunamáita máiníacáiná manuísíwéerica yáí cawènírica wadènièripínaca càiripínáta chènuniré ìwalíise yáí wàuwichàanáwawa Cristo írípíná, yácáiná wàyapíná máiní cáimiétaquéri iyú Dios yáapicha chènuniré, icànéeyéí mèlumèlúri iyú càiripínáta. ¹⁸ Iná càmita máiní wáináidáanicawa ìwali yáí wàuwichàanáwawa, càmicáiná cawèni waicá yáí wawàsi iyéerica cháí èeri irícu, yácáiná macáita yáí iyéerica cháí èeri irícu imáalàapínacawa mesúnamáita. Néese wamàacaca wawàwawa ìwali yáí cawèníri chènuníseerica camíiricáwaca waicá, iyéerica néré wàyacatalépináca càiripínáta, wáalíacáináwawa yáí chènuníseerica camíiricáwaca wadé waicáca siúcade iyéeripíná càiripínáta èeri camíiri imáalàawa.

5 Wáalíacawa wainá iyaca càide iyúwa capíi wadènièrica cháí èeri irícu, càide iyúwa nacái capíima camíirica iya càiripínáta. Néese wéetácaalíwa càide iyúwa capíi imáalàacaalíwa, yá wadèniapíná waináwawa chènuníseeri, Dioscáiná idéca ichùnìaca walípínáni, càiride iyúwa wacapèepíná chènuníseerica camíirica imáalàawa, camíirica wenàiwica imànicálé icáapi iyúwa. ² Iná yéewa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá èeri irícuírica yáapichawa, yá máiní wawàwaca wàwalica wainá wàlìsàíwa chènuníseerica. ³ Yá wàwalipíná wainá wàlìsàíwa néré càide iyúwa wàwalicaalí wabàlewa. ⁴ Idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá irícuwa, yá achúmaca wawàwawa wáináidacawa wainá ìwaliwa, wawàwacáiná wàwalica wainá wàlìsàíwa, yéewanápiná wainá èeri irícuíri iwènúacawa wàlìsàí iyú ìwalíise yáí wacáuca camíirica imáalàawa

Dios yéeripínaca walí. ⁵ Dios idéca màulenáca imànica wía wàwalicaténá wacáuca wàlìsàíwa. Dios idéca nacái imàacaca walí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá wía yéewanápiná wáalíacawa báisiiri iyúcani Dios yàanápiná walí wacáuca wàlìsàí càide iyúwa íimáanáte walí.

⁶ Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali mamáalàacata. Wáalíacawa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá irícuwa, wàyaca càide iyúwa canéeyéí yàasu cáli, càmicáináca wàya Wáiwacali yáapichawa. ⁷ Càmitàacá wáalimá waicáca Wáiwacaliwa, quéwa weebáidacani wáiwitáise iyúwa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu. ⁸ Manuíca nacái wáináidacawa wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa. Wáalíaca nacáiwa cayábáanápiná cachàiníwanáí walíni wéetácaalíwa wamusúacaténáwawa wainá íichawa wàacaténá wàyaca chènuniré Wáiwacali yáapichawa. Càita máiní wawàwawa wàyaca yáapicha. ⁹ Iná wáalimáida wamànica càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná càiripínáta idècunitàacá wàyaca wainá irícuwa cháí èeri irícu, càita nacái wéetácaalíwa wàacaténá wàyaca Wáiwacali yáapichawa.

¹⁰ Yácáiná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, iwàwacutápiná macáita wabàlúacawa Cristo íipunita áibaalípíná chènuniré, Cristo icàlidacaténá waináwaná ìwali, càinácaalíté wamànica wàyacaalíté cháí èeri irícu wainá irícuwa. Wáibaidacaalí cayábéeri iyú Cristo írípíná, yásí yàaca wawèni. Quéwa càmicaalí wáibaida cayába írípíná, càita nacái canácaalí iwèni yáí wáibaidacaléca, yá canáca wàasu cawèníri.

El mensaje de la paz

¹¹ Iná wáalíacáináwawa iwàwacutáca wàaca Wáiwacali iyéinínáwawa, wía apóstolca, íná wáalimáidaca cachàiníri iyú wáasáidacaténá áibanáí irí watàanica báisiiri iyú, Dios idéca nacái ibànùaca wía. Dios yáalíacawa wàwali cayábéeri iyú, ìwali nacái yáí wamànírica. Yá nuwàwacué píalíacawa nacái Dios idéca ibànùaca wía.

¹² Picácué píináidawa watàanicáita wàwaliwa cayábéeri iyú meedá càide iyúwaté abénaméeyéí péenacué icháawáaná waináwaná ìwali quéechatécáwa. Càmita cáimacái waicá wíawawa áibanáí íicha, néese wawàwacáita píalíacuécawa càinácaalí wamànica, càinácaalí watàanica nacái wawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Dios írípíná. Càita wacàlidacuéca píriní casíimáicaténacué píicáca wía, wía yéewáidéeyéicatécué pía. Iná áibanáí íimacaalícué píri càmitasa Dios yàasu apóstol núa, íibaidéerica Dios írípíná, yásí píalimácué píawèniadaca nàasu tàacáisi, níara cachàiníyéica iicáca yáawawa iyúwa cayábéerica iicácanáwawa, icàlidéeyéí nacái máiní cayábéeri iyúni, quéwa càmita báisi nawàwawa náibaidaca Dios írípíná náiwitáise cayábéeri yáapichawa. ¹³ Abénaméeyéí péenacué nadéca náimaca wàwali máiwitáise casa wía máiníacáiná wáibaidaca Dios írípíná cachàiníri iyú, wacàlidacáiná nacái itàacái macái wachàini iyúwa. Quéwa wadéca wamànica càì cáinínacáiná waicáca Dios, wawàwawa nacái áibanáí yàaca irí cayábéeri. Néese macáitacué píalíacawa wadéca wéewáidaca pía éeréeri

iyú, cáimiétaquéri iyú nacái càide iyúwa cáiwitáiséeyéi. Wadéca càì wamànica wayúudàacaténacué pía. ¹⁴ Wáaliacawa cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, íná yéewa máini wawàwaca wáibaidaca irípiná macái wacáuca iyúwa wáaliacáináwa báisiiri iyúcani abéeri wenàiwica, yái Cristoca, idéca yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná. Íná yéewa Dios iicáca macái wenàiwica càide iyúwa nadéca nacáicaalí néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa. ¹⁵ Cristo idéca yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná, yéewanápiná cawinácaalí iyéeyéica cháí èeri írìcu yeebáidéeyéica Cristo itàacái càmita nàya càide iyúwa nawàwáanáta meedá, néese iwàwacutá nàyaca càide iyúwa Cristo iwàwáaná, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, imichèericaté nacáíwa yéetácáisi ícha wàwalínápiná. ¹⁶ Íná siúcásede càmita waicá áibanái càide iyúwa èeri mìnánái iicáaná wenàiwica. Ewita bàaluité canácáníta iwèni waicáca Cristo, càide iyúwa èeri mìnali meedá, càicáanáta siúcade càmita quirínama wáináidacawa iwali càì. ¹⁷ Íná cawinácaalí wenàiwicaca iyéerica abédanamata Cristo yáapicha, Dios idéca iwàlisáidaca íiwitáise. Yái iyúwaté iyáaná quéechatécáwa idéca ichàbacawa ícha, yá idéca idàbaca iyaca wàlisàì iyú.

¹⁸ Dioscata yái imànírica càiri cayábéeri wenàiwicanái írì. Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná Dios idéca iwènúadaca wáiwitáise irípiná, yá siúcásede cayábaca wáapicha Dios, idéca nacái Dios imáidaca wía wáibaidacaténá irípiná, wacàlidacaténá itàacái macái wenàiwica írì yéewanápiná neebáidacani, cayábacaténá náapicha Dios nacái. ¹⁹ Yái tàacáisi ímáanáca, Cristo yéetácátéwa èeri mìnánái íchawalíná nabáyawaná iwálíse, yéewanápiná cayábaca náapicha Dios, yá Dios imàcaca iwàwawa nabáyawaná ícha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca ichùuliacawa wacàlidáanápiná yái tàacáisi wenàiwicanái írì. ²⁰ Íná Cristo ibànuèyéica wía wacàlidacaténá itàacái wenàiwicanái írì. Wacàlidacuéca píri Cristo itàacái Dios imáidacáinácué pía wàasu tàacáisi iyú. Yá wasutácué píicha wawàsi manuísíwata Cristo inùmalicuíse piwènúadáanápinácué píiwitáise-wa Dios irípiná yéewanápinácué cayábaca píapicha Dios. ²¹ Cristo càmitaté imàni íbáyawanáwa; quéwa Dios yùuwichàidacatèni wáichawalíná càide iyúwa cabáyawaná nacáiricani, yái Cristoca. Dios yùuwichàidacaté Cristo càide iyúwa idéca nacáicaalí macái èeri mìnánái íbáyawaná iyaca iwali, yái Cristo mabáyawanéerica. Càité Dios imànica yéewanápiná mabáyawanáca iicáca wía, wía iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, Cristo yùuwichàacáinátéwa yùuwichàacáisi iyú yàanèeripinácatéwa wàwali wabáyawaná iwálísewa.

6 Íná siúcade wáibaidacáinácué Dios irípiná píapicha, yá wasutácué píicha wawàsi càimínápinácué píuca píichawa yái cayábéeri Dios imàníricuécá píri mawèníiri iyú iwàsàacaténacué pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ² Bàaluitécáiná profeta itànàacaté Dios itàacái. Dios íimacaté:

“Nuémíacaté pisutáaná nuícha nuwàwacaalíté nuicáca pipualé; yáté nuwasàaca pía nùasu yùuwichàacáisi íchawa nuyúudàacaténá pía”,
càì íimaca yái Diosca. Siúcade wéenanái, idéca wéenanáwaná yàanáca cayábéeri iyú Dios iicácaténá wapualé siúcade, íná iwàwacutá wenàiwica isutáca Dios ícha siúca. **3** Siúca Cristo iwàwaca iwàsàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha!

³ Wáalimáidaca macái wachàini iyúwa wàyacaténá machacàníiri iyú càiripináta ipchaná áibanái báawaca naicáca Dios itàacái wacàlidéerica nalí, néese càmita nawàwa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná. Wàyaca machacàníiri iyú càmicáiná wawàwa áibanái itàanáca báawéeri iyú iwali yái wáibaidáanáca Dios irípiná. ⁴ Néese càinácaalí wawàsi wamàni, yá wáalimáidaca wásáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéica irípiná. Càita wásáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía: Wàideniaca wàuwichàanáwa máini matuíbanáiri iyú, éwita canácaalí walí wawàsi wamáapuèerica, càita nacái áibanáicaalí càulenáca namànica walíni. ⁵ Càita nacái wàideniaca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita nacapèedáidacaalí wía, càita nacái náucacaalí wía presoíyèi ibànaliculé, càita nacái báawacaalí namànica yàcalé mìnánái íiwitáise àta napiacatalétawa nàwacáidáyacacawa nanúacaténá wía. Càita nacái wàideniaca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita iwàwacutácaalí wáibaidaca cachàiníiri iyú àta máiní-cataléta chamàleca wía, càita nacái càmicaalí waimá cayába táiyápinama wáibaidacaténá Dios irípiná, wasutácaténá ícha nacái, càita nacái máapicaalí wía canácáiná wayápiná. ⁶ Càita wamànica wásáidacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéica irípiná. Wàyaca masaquèeri iyú; wáalíaca báisiiri tàacáisi; càmita calúa wía ráunamáita áibanái yáapicha, wamàni nacái nalí cayábéeri; Espiritu Santo iyaca wawàwalicu; cáinináca waicáca wenàiwica báisiiri iyú yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita wásáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéica irípiná. ⁷ Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi báisiirica, wamànica nacái Dios ichàini iyú yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Yái wàyanáca machacàníiri iyú, càicanide iyúwa wacáapisàì chènuníiserica wapéliéripiná iyú Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái Dios irípiná: Wamànica ùwicái Satanás íipunita wawènúadacaalí wenàiwica íiwitáise Dios irípiná. Wàyacaalí nacái machacàníiri iyú, yásí wacùaca wíawawa ipchaná wamànica wabáyawanáwa. ⁸ Abénaméeyéi wenàiwica nàaca wáimíetacaná. Aibanái nacái caná wawèni naicáca wía. Abénaméeyéi natàanica wàwali cayábéeri iyú; áibanái nacái natàanica wàwali báawéeri iyú. Naicáca wía càide iyúwa cachìwéeyéi éwita wacàlidacáanáta yái báisiiri tàacásica. ⁹ Namànica walí báawéeri càide iyúwa càmicaalí nálí naicáca wía, éwita nálíacáanáta naicáca wía cayába. Naicáca wía iyúwa yéetéeyéipináwa, quéwa cáuca wía. Nàuwichàidaca wía manuísíwata quéwacá càmita nanúa wía. ¹⁰ Naicáca wía iyúwa achúméeyéi iwàwa, yá básícata áibaalí achúmaca wawàwa, quéwa wayanídacawa

mamáalàacata wawàwalicuísewa. Ewita catúulé-canácáaníta wía, càicáaníta wadéca wawacùaca yái báisíiri cawènírica madécaná wenàiwica irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wàyaca càide iyúwa canásíwéeyéi yàasu, quéwa Dios yáapicha wadèniaca macáita.

¹¹ Píacué wéenanáica Corinto ìyacàlená mìnánáica, wadéca wacàlidacuéca pírí macáita iyúwa wáináidáanáwa. Càmitacué wabàa píicha wáiwitáise-wa. ¹² Càmita wawènúada píicha wáiwitáise-wa, néese cáinináca waicácuéca pía mamáalàacata. Quéwa càmitacué máini cáininá piicáca wía. ¹³ Iná nusutácué píicha wawàsi càide iyúwa abéeri nániri isutáaná yéenibe íichawa wawàsi: Cáininácué piicáca wía báisíiri iyú càide iyúwa cáinináanácué waicáca pía.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Picácué picásàawa náapicha níara càmfíyéica yee-báida Jesucristo itàacái, càita nacái picácué pimàni wawàsi náapicha, càmicáiná yéewa abédanamacué pí-witáise náapicha; yácáiná cawinácaalí iwàwéerica ìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná càmita yéewa abédanama íiwitáise áiba wenàiwica yáapicha càmfíirica iwàwa ìyaca machacàníiri iyú. Càide iyúwa càmfíiná yéewa camalási yàacawéeridaca catéeri, càita nacái càmita yéewa abédanama amaléeri íiwitáise catéeri íiwitáise yáapicha. ¹⁵ Càide iyúwa càmfíiná yéewa abédanamata Cristo íiwitáise Satanás yáapicha, càita nacái cawinácaalí yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmita nacái yéewa abédanamata íiwitáise yáapicha abéeri càmfíirica yeebáida Jesucristo itàacái.

¹⁶ Péemiácué comparación: Canáca yéewaná wenàiwica itéca ídolonái, níai cuwáiná yéenáiwanáca, Dios yàasu templo iriculé, yái capii wenàiwica isutácaaluca Dios íicha, càmicáinácué yéewa wàaca cuwáiná icàaluíniná wàacaalí Dios icàaluíniná. Píacué, càicuéca píade iyúwa cáuri Dios yàasu templo, cáuri Dios ìyacáinácué piwàwalicu. Dios ìyacáinácué píapicha, íná canáca yéewaná piyaca abédanamata áibanái yáapicha càmfíyéica yeebáida Dios. Dios idéca càí íimaca wàwali, wía yàasu wenàiwicaca:

“Nùypiná nèewibàa, nuèpunípiná nacáíwa náapicha; núatapiná Nacuèriná Dios, níatapiná nacái nùasu wenàiwica”,

càí íimaca yái Diosca. ¹⁷ Iná Wáiwacali íimaca walí nacái:

“Pimusúacuéwa nèewíise, píacué nacáíwa náicha; picácué pimàni píbayawanáwa náapicha, níara casaquèeyéica íiwitáise. Néese nuedápinácué píawa nùasu wenàiwicapináwa.

¹⁸ Núatapiná Píaniricué, píatapinácué nacái nuénibewa”, íimaca yái Wáiwacalica, yái cachàiníirica náicha canánama.

7 Iná péemiácué cayába, píacué wéenanái cáin-ineeyéica waicáca, nudéca nucàlidacuéca píiríni càide iyúwa Dios íimáanáaté cáimiétacanéeri iyú

imàniinápiná walí. Iná iwàwacutá wacùaca wíawawa masaquèeri iyú méetàuculé báawéeri íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa wainá iyúwa, wáiwitáise iyú nacáíwa. Iwàwacutácué wàaca Dios iyéininá, wamàaca irí nacái wíawawa wáalimáidacaténá wàyaca mabayawanéeri iyú.

La conversión de los corintios

² Píacué wéenanáica, wasutácué píicha wawàsi cáin-ínáanápinácué piicáca wía àniwa. Canácatacué báawéeri wamàníirité pírí. Càmitaté nacái wawènúadacué píiwitáise cayábéeri íicha. Canátaté wachíwáidáanácué pía. ³ Càmita càí nùuma nucháawàacaténácué pía. Càide iyúwaté nùumáanácué pírí quéechatécáwa: Cáininácuéca nuicáca pía manuísíwata, idècunitàacá nùyaca cháí èeri irícu, càita nacái wéetácaalíwa. ⁴ Manuíca nuínáidacawa nuwàwawa píwalicué pimàniinápinácué machacàníiri iyú càide iyúwa nùumáaná. Máini casíimáica nuicácuéca pía nacái pimànicáinácué cayábéeri. Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, wía apóstolca, càicáaníta nuchàiniadaca nuwàwawa casíimáiri iyú manuísíwata nuèmiacáinácué piináwaná íwali.

⁵ Wàanàacatáiseté aléi Macedonia yàasu cáli íinatalé, càmita wadé wayamáidacawa matuíbanáiri iyú, néese namànica walí máini càulenéeri iyú àta alénácaalí wàacawa. Abénaméeyéi nawàwaca napéliaca wía. Yá nacái achúmaca wáináidacawa wawàwawa wacalúniwa wawàwalicuísewa. ⁶ Quéwa Dios, yái ichàiniadéerica nawàwa, cawinácaalí achúméeyéica iwàwa, ichàiniadacaté wawàwa nacái Tito yàanàacaalíté wàatalé.

⁷ Càmfíiritaté abéta Tito íwali casíimáica wawàwa yàanàanáca, néese casíimáicaté wawàwa píchàiniadacáinácué Tito iwàwa ìyacaalítécué píapicha. Tito icàlidacaté walí máinícué piwàwa piicáca wía. Icàlidacaté nacái walí achúmáanácué piwàwa nùwalíná, máinícué nacái piwàwaca pimànica càide iyúwa nùalàanácué pía. Inaté nuèmiacáináaté càiri tàacáisi, íná casíimáicaté nuwàwa máini cachàiníwanái.

⁸ Ewitaté nùasu quéechéeri cuyàluta nutànèericatécúé pírí achúmacaté imànicuéca piwàwa, càicáanítasiùca càmita achúma nuwàwa íwali. Quéechatécáwa achúmaca nuwàwa núalíacáinátéwa achúmaca nùasu quéechéeri cuyàluta imànicuéca piwàwa achúma èeripináaté. ⁹ Siùca quéwa casíimáica nuwàwa. Càmita casíimái nuwàwa íwali yái achúmáanácuéca piwàwa, néese casíimáica nuwàwa píwènúadacáináatécué píiwitáise-wa Dios irípiná àniwa achúmacáinácué piwàwa íwalíise yái báawéerica pimàníiricatécúé. Achúmacatécúé piwàwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná yéewa yàara quéechéeri cuyàluta nutànèericatécúé pírí idéca iyúudàacuéca pía.

¹⁰ Achúmacaalí wawàwa wabáyawaná íwaliwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí wawènúadaca wáiwitáise-wa báawéeri íicha Jesucristo iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese càmita quirínama iwàwacutá achúmaca wawàwa íwalíise. Quéwa áibanái

èeri minanáì càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, achúmacaalí nawàwa iwàwacutácáiná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùulliacawa cháì èeri iricu, càmìta nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Iná neetápiná-cawa nabáyawaná yáapichawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. ¹¹ Idéca achúmacuéca piwàwa pibáyawaná ìwalicuéwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, Ìná Dios idéca imànicuéca pírì cayábèeri manuísíwata! Dios idéca imàacacué píináidacawa cáalfacáiri iyú ìwali yáì báawèeri wawàsica, ínáté pidécuéca pichùniacani ipíchanácué cabáyawanáca pía ìwalíse mamáalàacata. Yá máiní calúacatécué piicáca yáì báawèeri wawàsica namàníricatè pèewi. Cáalucatécué nacáì pía càmíicáinácué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía. Néesetè piwàwacuéca piicáca núa. Piwàwacatécué nacáì piùwichàidaca péenásàiri imàníricatè ibáyawanáwa. Iná pidécuéca píasáidaca càmìta quirí-nama cabáyawanáca pía ìwalíse yáì wawàsi báawèerica. ¹² Iná nutànàacaalícué pírì yáara quéechèeri cuyàlutaca, báisícata nuínáidacatéwa nùyaca ìwali yáì wenàiwica imàníricatè ibáyawanáwa, nuyúudàacaténá nacáì yáì yùuwichèericawa báawèeri ìwalíse. Quéwa máiní cachàiniwanáì nuínáidacatéwa nùyaca piwalicué canánama yéewanápináté píasáidacuéca Dios iicápiná cáinináanácuéca piicáca wía. ¹³ Càita Dios idéca ichàinadaca wawàwa yéewacaténá casíimáica wía àniwa.

Quéwa máiní casíimáica cachàiniwanáì wawàwa waicáca casíimáiná Tito iwàwa, yácáiná macáitacué pidéca pichàiniadaca iwàwa manuísíwata.

¹⁴ Ipíchawáiseté Tito yàaca ipáchiacuéca pía, yátè nucàlidaca iríni cayábaca nuicácuéca píiwitáise, càmítatè nacáì báì núa píwalísecué. Néese càide iyúwa wacàlidáanácué pírì abéerita yáì báisíiri tàacáisica, càita nacáì báisíirica macáita yáì wáimáanacatè Tito irí wáimacaalítè irí casíimáicué waicáca píiwitáise. ¹⁵ Yá cáinináca Tito iicácuéca pía cachàiniwanáì mamáalàacata iwàwalicáiná peebáidacatécué itàacái, pitàidacatécué nacáì cayábèeri iyúni, cáimiétaquèeri iyú nacáì. ¹⁶ Yá casíimáica nuwàwa nualimácáiná manuícaw nuínáidacawa nuwàwawa píwalicué nualífacáináwa báisíiri iyúcani casíimáináca waicáyacacawa àniwa!

Generosidad en las ofrendas

8 Píacué wéenanáica wawàwacué wacàlidaca píriní siùcade càinácaalí iyú Dios idéca imànica cayábèeri nalí níai yeebáidèeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquèeyéicawa cháì Macedonia yàasu cáli ínata. ² Ewita nàuwichàacáanitawa manuísíwata Jesucristo irípiná neebáidacáiná itàacái, càicáaníta máiní casíimáica nawàwa. Máiní catúulécánaca nía quéwa nadéca namàacaca manùba plata Dios irípiná manuírì ofrenda iyú càide iyúwa càasuíyéi. ³ Nudéca nuicáca nutuí iyúwani namàacaca plata Dios irípiná iyúwata nadènianá. Nualífacawa nacáì nadéca namàacaca ofrenda casíimáiri iyú manuísíwata cachàiniwanáì fícha yáì náalimáanáca namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú, càide iyúwatè nawàwáaná nawàwalicúisewa. ⁴ Nasutácatè wáicha wawàsi manuísíwata

wamàacáanápinátè namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú càide iyúwatè áibanáì imàacáanátè ofrenda nayúudàacaténá wéenanáì catúulécaneeyéi, yeebáidèeyéi Jesucristo itàacái. ⁵ Níai Macedonia yàasu cáli néesèeyéica nadéca namàacaca manùba plata manuírì ofrenda iyú cachàiniwanáì fícha yáì watuíyèericatè. Quéechatécáwa namàacaca níawawa Wáiwacali irí namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, neebáidacatè nacáì walí namànicaténátè càide iyúwa wàalàaná nía Dios inùmalicúise, néese namàacacatè plata ofrenda iyú Dios irípiná. ⁶ Iná wadéca wasutáca Tito íicha wawàsi yàanápinácawa píatalécué àniwa yeedácaténácué píicha yáì manuírì ofrenda pidàbèericuécáwaca piaca irí bàaluitè. ⁷ Pidécuéca pimànica cayábèeri iyú manuísíwata. Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái tàì íimèeri iyú. Pidécuéca nacáì picàlidaca Dios itàacái cayábèeri iyú. Pidécuéca píalífacawa Dios itàacái ìwali, pidécuéca píibaidaca cayába Dios irípiná. Pidécuéca nacáì cáinináca piicáca áibanáì manuísíwata càide iyúwa wéewáidáanácué pía, íná iwàwacutácué pimàacaca manuísíwèeri ofrenda nacáì Dios irípiná casíimáiri iyú, piyúudàacaténácué catúulécaneeyéi wenàiwica yeebáidèeyéica Jesucristo itàacái.

⁸ Càmitacué càì núumaca pírì nuchùulliacaténácué pía cachàiníiri iyú pimàacáanápinácué plata ofrenda iyú Dios irípiná. Néese nuwàwacáitacué píalífacawa áibanáì yeebáidèeyéica Jesucristo itàacái nadéca namàacaca ofrenda casíimáiri iyú, nuwàwacáinácué numichàidaca píiwitáise píasáidacaténácué cáinináca piicáca áibanáì báisíiri iyú. ⁹ Yácáiná píalífacuéwa Wáiwacali Jesucristo imànicatè walí cayábèeri mawèníiri iyú. Ewitatè máinícaaníta càasucani Dios yáapicha icùacáinatè macáita chènuniise, càicáaníta imàacaca fíchawa yàasu cawèníiriwa macáita, yá iyacatè cháì èeri iricu iyúwa canèeri yàasu cáininácainá iicácuéca pía. Iná yéewa càasucuéca pía siùcáisede cawèníiri chènuníseeri iyú Wáiwacali itúulécáná ìwalíse.

¹⁰ Nuwàwaca nuyúudàacuéca pía, íná nucàlidacué pírì siùcade càinácaalí nuínáidacawa píasu ofrendapíná ìwali: Aiba camuítè pidàbacatécué píwacáidaca píasu ofrendawa, pimàacacatécué plata Dios irípiná casíimáiri iyú. ¹¹ Siùca nualàacué pía píwacáidáanápiná mamáalàacatani càide iyúwacué píalimáanáta àta pimáalàidacatalétacué píwacáidaca yáì plata picàlidèericatécué nulí ìwali. Pimànicué nacáì casíimáiri iyúni càide iyúwatè pidàbáanátè pimànicani. ¹² Báisícaalí wenàiwica iwàwa imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, yásì cayábaca Dios iicáca yàasu ofrenda. Dios càmìta isutá wáicha wawàsi càmíirica wadènia.

¹³ Càmita nuchùulia pía píanápinácué píasuwa macáita piyúudàacaténácué áibanáì àta canácatalétacué pírì yáì pimáapuèrica. ¹⁴ Néese núumacué pírì cayábaca piyúudàacaalícué nía nàyacaténá càide iyúwacué piyáaná, càmíiyéica máiní càasu píicha, càita nacáì càmíiyéicué máiní catúulécáná píicha. Siùcade pidèniacué píasuwa cayába piyúudàacaténácué catúulécaneeyéi wenàiwica. Néese áibaalípiná

nadèniaca nàasuwa cayába, yásí náalimá nayúudàacuéca pía, càmicaalícué pidènia yái pimáapuèrica. Càitacué píalimápiná piyaca abédanamata. ¹⁵ Cayábaca iyacaalí càide iyúwaté Dios imàniíná israelitanái irí bàaluité. Dios imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènuníise israelitanái nàwacáidacaténáni nayáapináwa. Yá Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica: “Abénaméeyéi iwacáidacaté manùba maná quéwa càmitaté nadènia manùba íicha yái namáapuèrica. Càita nacái abénaméeyéi iwacáidacaté achúmáanata maná quéwa nadèniacaté macáita namáapuèrica”, càì íimaca. Iná iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Nùaca Dios irí cayábéeri imàacacáináté Tito cáinínacuéca iicáca pía càide iyúwa cáinináanacué nuicáca pía nacái. Iná yéewa Tito iwàwaca iyúudàacuéca pía.

¹⁷ Iná nusutácaalíté Tito yàanápinacué píatalé, yáté yeebáca nulí casíimáiri iyú. Iwàwacáinacué nacái iyúudàaca pía, íná idéca íináidacawa yàanápinacué iicáca pía siúcade.

¹⁸ Iyaca cháí áiba wéenasàiri cayábéeri iináwaná, yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yánica wabànùacani Tito yáapicha. Macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca nacàlidaca iináwaná iwali cayábéeri iyú yái wéenasàirica, íibaidacáiná cayába Dios irípiná icàlidacaténá yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹⁹ Yá nacái níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca needácani yái wéenasàirica yàacawéeridacaténá wía, iyúudàaca nacái watéca ofrenda, yéewacaténá wàaca Wáiwacali íimíétacanáwa, wásáidacaténá nacái wawàwaca wayúudàaca wenàiwica catúulécaneeyéi, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁰ Wawàwa watéca wáapichawani yái wéenasàirica cayábéeri iináwaná ipíchaná áibanái itànica báawéeri iyú wàwali ofrenda iwàlìise, yái wàwacáidéerica wàyaca, manuicáináni, yái ofrendaca. ²¹ Wawàwa càì wamànica wáalimáidacáiná wamànica machacàníiri iyú macáitani, càmiiricata abéta Wáiwacali iicápiná, néese macái wenàiwica iicápiná nacái.

²² Wabànùaca nacái náapicha áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, yái yásáidéerica walí madécaná yàawiría íibaidáaná Dios irípiná cachàiniíiri iyú. Siúca nacái máini cachàiniíwanái iwàwaca iyúudàacuéca pía manuicáiná íináidacawa iwàwawa piwalicué manuísíwata, yéemiáacáinacué piináwaná piwàwáanacué piyúudàaca áibanái. ²³ Aibacaalícué isutá yéemiawa pía Tito iwali, yá picàlidacuéni nalí nùacawéerínacani, íibaidéerica nacái núapicha Dios irípiná wayúudàacaténacué pía. Nasutácaalícué nacái néemiawa pía nàwali níái áibanái wéenanáica Tito yáapichéeyéica, yá picàlidacué nalí càì, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái níaca ibànua nía, náibaida nacái Cristo irípiná yéewacaténá áibanái yàaca Cristo icàaluíná. ²⁴ Iná nàanàapinácaalícué píatalé, yá

píasáidacué nalí cáininácuéca piicáca nía báisiiri iyú, yéewanápiná macáita wenàiwica áiba cáli néeséeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náaliacawa pimànicuéca cayábéeri, náaliacaténá nacáiwacàlidacatécué piináwaná iwali machacàníiri iyú, watànicaalíté cayábéeri iyú piwalicué.

La colecta para los hermanos

⁹ Càmita iwàwacutá nutànàacuéca píri ániwa iwali yái piasu ofrendapináca, piwacáidéeripinácuéca piyúudàacaténacué catúulécaneeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ² Núaliacáináwa cayábacuéca píiwitáise, núaliaca nacáiwacáiwacué piwacáidaca plata pimàacacaténáni Dios irípiná ofrenda iyú. Càita nucàlidacué casíimáiri iyú piináwaná iwali càiripináta nalí níái Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Nudéca nucàlidacuéca nalí piináwaná iwali, píacué iyéeyéica Acaya yàasu cáli íinata, píináidáanátécué piwacáidaca ofrenda idé abéeri camuica néese. Iná yéewa batéwa macáita iyéeyéica cháì Macedonia yàasu cáli íinata nadéca namichàidaca náiwitáisewa néemiáacáinacué piináwaná iwali pimàacáanápínacué plata Dios irí ofrenda iyú, íná nawàwaca namàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú nacái. ³ Quéwa nubànùacuéca píatalé níái wéenanáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ipíchanacué càmitàacáwa pimàni càide iyúwa nucàlidáanátécué piináwaná iwali cayábéeri iyú piasu ofrenda iwàlipiná. Nuwàwaca báisita pimáalàidacuéca piwacáidacani ipíchawáise nùanàacuéca píatalé càide iyúwaté nucàlidáaná áibanái irí piináwaná iwalicué. ⁴ Aibanái Macedonia yàasu cáli néeséeyéi nàanàacaalí núapicha píatalécué, càmita nuwàwa nàanàacuéca pía càmiínácawa piwacáida ofrenda, ipíchaná báica wía iwàlìise yái wacàlidáanáca manuica wáináidacawa wawàwawa piwalicué piwacáidáanápínacué ofrenda. Yá nacái báipínacué píawa canácaalícué piasu ofrenda piyúudàacaténacué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Iná nudéca nuínáidacawa nusutáanápíná náicha wawási níái wéenanáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàanápinacué napáchiaca pía quéecha nupíchalécáwa, nayúudàacaténacué pimáalàidaca piwacáidaca piasu ofrendawa càide iyúwaté picàlidáaná bàaluité. Iná pimáalàidacanáamicué piwacáidaca piasu ofrendawa cayába, yásí náaliacawa pimàacacué plata Dios irípiná casíimáiri iyú piwàwacáinacué piyúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeni càmicaalícuécáwa pimáalàida piwacáidaca ofrenda, yásí áibanái náináidacawa càmitacué báisi piwàwa pimàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, nayúunáidapíná nacái weedácuéca píichani cachàiniíiri iyú.

⁶ Péemiácué cayába comparación: Aibacaalí wenàiwica ibàna achúmáana, yásí yeedáca yàacási achúmanamata; quéwa ibànacaalí manuí, yásí yeedáca manùba yàacási. Càita nacái pimàacacaalícué achúméeri ofrenda, yásí Dios imànicuéca píri achúméerína cayábéeri; quéwa pimàacacaalícué

manuíri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pirí cayábéeri àniwa manuísíwata. ⁷ Iwàwacutá macái wenàiwica imanùbaca imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú càide iyúwa ìinàidàanàwa iwàwalicúsewa. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica imàaquéeyéica ofrenda casímáiri iyú. Càmita Dios iwàwa wamàacaca plata ofrenda iyú báawacaalí wawàwa ìwalíse, càide iyúwa áibanái idéca nacáicaalí ichùulíaca wía cachàiníiri iyú. ⁸ Dios yáalimá imànicuéca pirí macái cayábéeri ìi-witáaná manuísíwata càiripináta pidèniacaténácué macáita pimáapuèricuéca, pidèniacaténácué nacái piasuwa cayába piyúudàacaténácué macái ìlbaidacalési ìi-witáaná cayábéeri. ⁹ Càite profeta itànàacaté Dios itàacái bàaluité:

“Yái wenàiwica cayábéerica ìiwitáise idéca yàaca catúulécanéeyéi yàasupiná manuísíwata. Imànipiná áibanái íríwa machacàníiri iyú càiripináta”, càì ìimaca. ¹⁰ Dios yàacuéca walí bànacalé ìimi wabà-nacaténácué wabànacalewa. Yàacué nacái walí yàacàsì wayáapiná. Càita nacái Dios yàapinácué pirí macáita yái pimáapuèrica. Dios imàacapinácué pidèniaca piasuwa cayába piacaténácué catúulécanéeyéi yàasupiná. Néese Dios imàacapinácué piasu ofrenda iyúudàaca nía manuísíwata. Yásí Dios imànicuéca piríwa cayábéeri manuísíwata, yéewanápinácué piyúudàaca áibanái àniwa. ¹¹ Càipinácué pidèniapinácué macái cawèníiri ìiwitáaná yéewanápinácué piaca catúulécanéeyéi yàasupiná manùba. Pibànùacaalícué piasu ofrendawa núapicha catúulécanéeyéi irípiná, yásí níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàapiná Dios irí cayábéeri piasu manuírí ofrenda ìwalíse. ¹² Yácáiná watépinácué piasu ofrenda catúulécanéeyéi irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmiíricata abéta wàa nalí yái wawàsica namáapuèrica, néese wachàini-adapiná nawàwawa nacái nàacaténá Dios irí cayábéeri manuísíwata. ¹³ Nàapiná Dios irí cayábéeri, yácáinácué piasu ofrenda yásáidapiná nalíwa peebáidacuéca Cristo itàacái cayábéeri pimànicaténá càide iyúwa Cristo ichùulianácué pía. Nàapiná nacái Dios icàaluín-íná ìwalíse yái manuírí ofrenda pimàaquéericuéca piyúudàacaténá nía, áibanái nacái. ¹⁴ Yá nacái nasutápinácué Dios íicha pirípinácué manuísíwata, máiní cáininéeri iyú, Dios imànicáinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú. ¹⁵ Wàacuéca Dios irí cayábéeri imànicáiná walí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, quéwa máiní manuí cachàiníwanái íicha yái wáaliméeripináca wacàlidaca èeri mìnaná itàacái iyú!

La autoridad de Pablo como apóstol

10 Núa Pablo, nùalàacué pía manuísíwata, quéwa éeréeri iyúta nacái càide iyúwa Cristo yàalàaná wenàiwica éeréeri iyú, imàni nacái cayábéeri wenàiwica irí. Abénaméeyéi péenácué náimaca nùwali cáalucasa nuicácuéca pía, náimaca nacái nùalàacasa wenàiwica éeréeri iyú idècunitàacá nùyaca piápicha, quéwa náimaca nùyacaalícué déeculé pícha, yá nùalàacuéca pía cachàiníiri iyú, náimaca. ² Uwé, nusutácué pícha wawàsi manuísíwata, picácué píalimáida pi-

icáwa núa nùacaalípiná nupáchiacuéca pía, ipíchaná iwàwacutáca nùalàaca nía cachàiníiri iyú níara péenácuéca icháawèeyéica nuinàwaná ìwali náimacáiná numànicasa càide iyúwa èeri mìnaná imàniíná càmiíyéica yeebáida Dios. Nudéca nuínáidacawa nùalàanápíná nía cachàiníiri iyú nùyacaalípinácué piápicha càmicaalícuéca nawènúada náiwitáisewa báawéeri íicha. ³ Báisícata iwàwacutá wàyaca cháì èeri irícu càide iyúwa macái èeri mìnaná, quéwa càmita wamàni ùwicái Dios irípiná càide iyúwa èeri mìnaná imàniíná ùwicái nàuwidenái ìpunitawa nacáapisài iyúwa èeri irícuírica. ⁴ Yái wacáapisài càmiírica càide iyúwa èeri mìnaná icáapisài, néese yái Dios ichàinica, yácata wacáapisài yáaliméerica imàalàidaca Satanás imànicalé cachàiníirica, yái Satanás idacúanaca wenàiwica ìiwitáise. ⁵ Iná yéewa Dios ichàini iyú wáasáidaca cachíwéerica nàasu tàacáisi cawinácaalí ichíwáidéeyéica áibanái ipíchaná neebáidaca Jesucristo itàacái. Wáasáidaca nacái cachíwéeyéica nía, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa, icàlidéeyéica cachíwéeri tàacáisi ipíchaná wenàiwica yeebáidaca Dios. Wadèniacáiná yái wacáapisàicawa, yái Dios ichàinica, íná yéewa wáalimá wawènúadaca wenàiwica ìiwitáise Cristo irípiná neebáidacaténá itàacái. ⁶ Càita nacái Dios ichàini iyú wáalimá wàuwichàidaca níara abénaméeyéi péenácuéca càmiíyéica iwàwa imànica càide iyúwa wàalàaná nía, pidècanáamicué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa wáimáaná.

⁷ Càmitacué píalimá píinàidacawa machacàníiri iyú piicácinácué wenàiwica iicacánáwa meedá, ínácué piicáca núa càide iyúwa machawàaquéeri. Aibanáicaalí pèewi icàlida ìinàwanáwa Cristo yàasunáicasa nía, iwàwacutá nawàwalica Cristo yàasunáica nacái wía, wía apóstolca. ⁸ Cawàwanáta piyúunáidacuéca canùmaséeca núa nucàlidacáiná madècaná ìwali yái wachùulianápinácuéca pía, quéwa càmita báipiná núa nutàacái ìwalísewa yácáiná núsáidapinácué piríwa amaléeri iyú Wáiwacali idéca imàacaca wàalàacuéca pía wayúudàacaténácué pidàwinàidaca píiwitáisewa Dios ìiwitáise iyú cachàinacaténácué píiwitáise Dios ìwali. Càmitaté imàaca walí ichàiniwa wamàalàidacaténácué pía. ⁹ Càmitacué nuwàwa piyúunáidaca nuwàwaca nucalùadaca pía nùasu cuyàluta iyúwa. ¹⁰ Aibanái ìimaca nutànàacasa cachàiníiri tàacáisi cuyàluta irícu, nùalàacaténá wenàiwica cachàiníiri iyú, quéwa náimaca càmitasa nùalimápiná nutàaníca cayába nùyacaalípinácué piápicha, náimaca nacái càmitasa cachàini nuíwitáise nuchùulianápiná wenàiwica, náimaca. ¹¹ Quéwa níara icàlidéeyéica càì iwàwacutá náalíacawa cachàiníinápíná wáiwitáise wamànicaténá cachàiníiri iyú wàyacaalípinácué piápicha càide iyúwa wabànùanácuéca pirí cachàiníiri tàacáisi cuyàluta iyú.

¹² Nàyaca abénaméeyéi pèewi icàlidéeyéica ìwaliwa máiniíyéicasa cayábaca nía. Quéwa péemiácué cayábani, càmita báisí cáalíacáica nía. Náimaca cawinácaalí wenàiwica ìyéerica càide iyúwa nàyaná, máinícasaca cayábaca ìiwitáise, náimaca. Iná cáimacáica naicáca níawawa áibanái íicha máiníicáináca cayábéeri-

ca náiwitáise, náimaca. Càmita numàni càì, báawacáináni. ¹³ Càmita watàani wàwaliwa canù-maséeri iyú. Wacàlidacáita wáibaidacalé iináwanáwa, yáí íbaidacalési Dios imàaquéerica walí wamàniinápina írí. Dioscata yáí yáasáidéerica walí alénacaalí iwàwa wáibaidaca írípiná. Imàacacaté wàanàaca pìatalécué Corinto iyacàlená néré. ¹⁴ Inaté càmita wachàbawa íicha yáí Dios imàacacataléca wáibaidaca írípiná wàlàacaténacué pía, wàya-caalítécué píapicha. Wíaté idàbàanéeyéi yàanàaca pìatalécué icàlidéeyéica yáí cayábéeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. ¹⁵ Aibacaalí íbaidaté Dios írípiná pèewi icàlidacaténacué pirí Jesucristo itàacái, yá cayábaca. Càmita watàani áibanái íbaidacalé ìwali càide iyúwa wadéca nacáicaalí wamànicani. Càmita nacái wamàni áiba wawàsi íicha yáí wáibaidacaléca Dios imàaquéerica wamànica írípiná. Néese wawàwacué wáibaidaca àniwa Dios írípiná pèewi wayúudàacaténacué peebáidaca Jesucristo itàacái cachàiniwanái. Yásí píalimacué piyúudàaca wàanápina wáibalé wáibaidacaténá Dios írípiná càide iyúwa imàacáana walí wáibaidacalépiná. ¹⁶ Wawàwa nacái wàcawa déeculé yáwanái píasu cáli íichacué wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmita quéwa wawàwa wéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé iricu áibanái yéewáidacatalécaté nía Jesucristo ìwali, càmicáina wawàwa watàanica canùmaséeri iyú càide iyúwa wadéca nacáicaalí wéewáidaca wenàiwica néré ipíchawáiseté áibanái yàanàaca néré néewáidacaténá nía.

¹⁷ Picacué canùmasée pía pìwaliwa, néese pitàanicué cayábéeri iyú Wáiwacali ìwali. Picàlidacué Wáiwacali idéca imànicuéca pirí cayábéeri. Iwàwacutácué cawènica piicáca yáí Wáiwacali icàlidáana piináwaná ìwali pidécuéca pimànica cayábéeri. ¹⁸ Wawàwacaalí áibanái iicáca wía cáimiétaquéeri iyú, iwàwacutá càmita wáima wàwaliwa máinicasa cayábaca wía. Néese iwàwacutácué wamànica càide iyúwa Wáiwacali ichùuliana yéewacaténá Wáiwacali icàlidaca waináwaná ìwali cayábéeri iyú.

Pablo y los falsos apóstoles

11 Cawàwanátacué píalimá pìideniaca nutàaniináca nùwaliwa achúmáana iyúwa máiwitáiséeri, càide iyúwa canùmaséeri. Pìideniacué achúmáanata. Càmita básí nuwàwa nutàanica càì quéwa iwàwacutá núcàlidacuéca piríni, máinicáinacué ráunamáita piwènúadaca píiwitáisewa básíiri tàacáisi íicha. ² Máinicué cáinináca nuicáca pía càide iyúwa cáinináana Dios iicácuéca pía. Dios, núa nacái càmita wawàwa piwènúadacué píiwitáisewa Cristo íicha. Péemiacué comparación: Cayábacaalí mànacàu íiwitáise, càmita uimá ùuculliri yáapicha. Néese ucàaca úawawa masaquèeri iyú asianái íicha àta uedacataléta ulíwa uniriwa cáininacaténá uicáca abéerita yáí unirisíwaca. Càitacué nacái pía: Nuwàwacué picúaca píawawa masaquèeri iyú cachíwéeri tàacáisi íicha yéewánápinaué cáinináca piicáca abéerita Cristo.

³ Quéwa achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta pimàacáanápinaué Satanás ichíwáidaca pía. Bàaluité Satanás ichacamàanicawa cáalíacáiri àapi iyú. Satanás icàlidacaté cachíwéeri tàacáisi Eva írí, úái idàbàanéechúaté inanáica. Yaté Satanás yáalimáidacaté úa uyáanápinaaté abéeri íiwitáana áicu iyacaná, yáí íiwitáana càmiíricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta Satanás yàasu wenàiwica ichíwáidacuéca pía piwènúadáanápinaué píiwitáisewa Cristo íicha, piméyáacaténacué cáinináca piicáca abéerita Cristo mabáyawanéeri iyú. ⁴ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué, casíimáicáinacué péemiaca natàacái cachíwéeri níara yèepuníyécawa icàlidaca áiba tàacáisi Jesús ìwali áibalé íicha yáí tàacáisica wacàlidéerica. Piwàwacuéca peebáidaca áiba tàacáisi íicha yáí tàacáisi wacàlidéerica Espíritu Santo ìwali càide iyúwacué peebáidaca nacáicaalí áiba yàcawéeridéericuéca pía Espíritu Santo íicha. Casíimáica nacái peebáidacuéca áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yáí peebáidéericatécué Jesucristo ìwali iwasàana wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁵ Uwé, nuínáidacawa càmita caná nuwèni náicha níara cachíwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcasa nía, níara peebáidéeyécuéca írí, piqéeyécuéca iyúwa máiniyéi cayábaca íiwitáise yéewáidaca. ⁶ Básíicata càmita núcàlida tàacáisi èeri mìnanaí yáalíacái iyú íná píináidacuéca càmita nùalimá nutàanica ibanéri tàacáisi iyú. Quéwa núalífacawa cayábéeri iyú ìwali yáí tàacáisi núcàlidéericuéca pirí. Madécaná yàawíraté wáasáidacuéca pirí Dios idéca imàacaca wáalífacawa cayába, piicácaalítécué càinacaalí wamàni pèewibàa.

⁷ Bàaluité núcàlidacatécué pirí yáí tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yaté càmita nuchùulia pipáyaidáanápinaué núa. Néese nuíbaidacaté núcáapi iyúwa nuwèniacaténaté nuyáapinaéca. Quéwa siúcade píimacuéca canácasa iwèni yáí tàacáisi núcàlidéericatécué pirí càmicáinataé nucobracué pía, nuyacáinataé nacái iyúwa càmiírica cachàini píichacué. Íná calúacuéca pía núapicha siúcade càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca pirí báawéeri manuísíwata. Quéwa càmitaté nucobracué pía nuwàwacáinataé nuyúudàacuéca pía yéewánápinaué piyaca cáimiétaquéeri iyú Dios yáapicha. ⁸ Aibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda nuwèniacaténaté nuyáawa iyú idècunitàacá nuéwáidacatécué pía. ⁹ Néeseté imáalàacatéwa nuícha yáí plata idècunitàacá nuyaca píapichacué, quéwa càmitaté nusutácué píicha plata éwitaté canácáaníta nulí yáí numáapuèrica, yá canácaté wenàiwica nusàiwiquéeri írí wawàsi yàanápinaaté nuyáapinaé, ibatàa abéeri piná. Néeseté áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàanàacaté Macedonia yàasu cáli néese, yá nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda, ínaté yéewa nudèniaca yáí numáapuèrica. Càité nuwàwaca numànica ipíchanaaté nusàiwicacué pirí wawàsi píacaténacué nuyáapinaé, ipíchanaaté càulenacuéca

píichani. Siùca nacáide nuwàwa numànica càì mamáalàacata. ¹⁰ Càide iyúwa núalíánáwa báisiiri tàacáisi ìwali, yáì icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali, càita nacái nudéca nuínáidacawa nucàlidáanápíná mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawèniiri iyú aléera piasu cálicué imanuíca, yáì Acaya yàasu cálica, yéewanápiná casíimáica nuwàwa ìwalíise càiripináta yáì camíináca nusàiwicacué pirí wawàsi nuedáanápínacué píicha plata nulípináwa. ¹¹ Néeni, ¿cánásica nutàanì càì? ¿Càmícáinásica cáininá nuicácuéca pía? Càmíirita. ☐Dios yáalíacawa cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata!

¹² Quéwa nuwàwa nucàlidaca nuèpunícawa mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawèniiri iyú nu-mawèniadacaténá níara cachiwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa náibaidacasa Dios irípiná càide iyúwa núa. Quéwa nasutácué píicha nawènipináwa, íná càmíta báisi náibaida Dios irípiná càide iyúwa núa. ¹³ Níacáináta meedá cachiwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa Cristo yàasu apóstolcasa nía, quéwa nachiwáidacáita wenàiwica meedá. ¹⁴ Núalíacatéwa namàniínápínáté càì, namànicáiná càide iyúwa náiwacali Satanás imàníná. Satanás yáalimácáiná imàacaca yáawawa camaláneeri iyú wenàiwica iicáténáni càide iyúwa mèlumèluíri ángel Dios néeséeri ichiwáidacaténá wenàiwica namàniínápíná nabáyawanáwa. ¹⁵ Iná yéewa wáalíacawa Satanás yàasu wenàiwica íbaidéeyéica irí namànica càide iyúwa Satanás imàníná. Yá náimaca nàwaliwa cayábanaméeyéicasa íiwitáise nía, íbaidéeyéicasa Dios irípiná, quéwa nachiwáidacáita wenàiwica meedá. ☐Iná nàuwichàapínacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripináta namànicáiná nabáyawanáwa!

Sufrimientos de Pablo como apóstol

¹⁶ Nusutácué píicha wawàsi àniwa, picácué píináidawa máiwitáiseca núa. Càmíta báisi nuwàwa nutàanìca càì nucàlidacaténá máini nùwaliwa, quéwa iwàwacutá nutàanícuéca pirí iyúwa máiwitáiseeri máinicáinácué piwàwaca piwènúadaca píiwitáiseewa Jesucristo íicha. Iná iwàwacutá canùmaséeca núa nacái achúmáanata, càide iyúwa níara áibanái cáimacáiyéica iicá yáawawa. Quéwa càmíta báisi nuwàwa nutàanìca iyúwa nía. ¹⁷ Wáiwacali càmíta iwàwa wacàlidaca wàwaliwa máiníca cayábaca wía. Quéwa iwàwacutá canùmaséeca núa achúmáanata càide iyúwa máiwitáiseeri piwàwacáinácué péemiaca máiwitáiseeyéi itàacái meedá, níara canùmaséeyéica iicáca yáawawa. ¹⁸ ☐Iwàwacutá canùmaséeca núa nacái, nucàlidacaténá nuínáwanáwa máiwitáiseeri iyú càide iyúwa wenàiwica cachàiniiri iicáca yáawawa áibanái íicha! Càita iwàwacutá nutàanícuéca pirí nuyúudàacaténácué pía, máinicáinácué piwàwaca péemiaca yáawamita máiwitáiseeyéi itàacái. ¹⁹ Càmítacué máini cáalíacáicuéca pía càide iyúwa píináidáanáwa, quéwa piicácuéca píawawa iyúwa máiniíyéica cáalíacáica áibanái íicha, íná yéewa píideniacuéca nía casíimáiri iyú níara máiwitáiseeyéica. ²⁰ Iná yéewa casíimáica piicáca níara

cachiwéeyéica yéewáidéeyéicuéca pía, éwita nachùuliacáanítacué píibaidaca nalí, éwita nacái nayáacáanítacué macáita piasu yàacàsi, éwita nacái nachiwáidacáanítacué pía, éwita nacái nanúacáanítacué pinàni ìwali. ²¹ Càmíta wamànicué pirí càiri wawàsi, íná piicácuéca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmícáináte wamànicué pirí báawéeri. Yá nacái piwàwacuéca píbáiniadaca wía ìwalíise yáì camíinácuéca wamàni pirí cachàiniiri iyú.

Quéwa càmícáiná cáalu níara cachiwéeyéica nucàlidáanápíná nàwaliwa máini canùmaséeri iyú, íná iwàwacutá canùmaséeca núa macàaluínináta nacái iyúwa máiwitáiseeri éwita càmícáanítaca nuwàwa nutàanìca càì báawacáináni. Quéwa iwàwacutá núsáidacuéca pirí apóstolca núa, Dios ibànuerica yéewáidéeripinacué pía. ²² Níara cachiwéeyéica nacàlidaca hebreoca nía. Núa nacái hebreosàirita, itàaniírca hebreo itàacái iyú. Nacàlidaca nacái israelitaca nía. Núacáanítani israelitasàirita, Israel itaquérinámícáiná núa. Nacàlida nacái Abraham itaquérinámica nía. Núacáanítani Abraham itaquérinámica nacái. ²³ Náimaca náibaidáanása Cristo irípiná. Núacáanítaca nacái máini cachàiniwanái náicha, quéwa càmíta báisi nuwàwa nucàlidaca càiri wawàsica nùwaliwa, níacáiná abéta máiwitáiseeyéi nataanìca càì canùmaséeri iyú nàwaliwa. Quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca pirí càì píalíacaténácuéca básicata apóstolca núa, Dios ibànuerica. Yá nudéca nuíbaidaca Cristo irípiná cachàiniiri iyú náicha. Nudéca nùuwichàacawa cachàiniwanái náicha. Nùuwidenái yúucaca núa presoíyèi ibànalículé manùba yàawiría náicha. Aibanái máini nacapèedáidacaté núa cachàiniwanái náicha. Manùba yàawiría áibanái iwàwacaté inúaca núa. ²⁴ Cinco yàawiriaté judónái nàuwichàidaca núa. Cinco yàawiriaté nacapèedáidaca núa cabèesi iyú treinta y nueve yàawiría. ²⁵ Másibàawiría nacapèedáidacaté núa àicu iyú. Abé yàawiriaté nanúadáida núa íba iyú nanúacaténáté núa. Másibàawiriaté nùacawa manuiri úni yáacubàa nave iricu, yáté nave nasawíacawa wáicha. Abé yàawiriaté batéwa nuisicùmacawa nuyaté táiyápinama, abé èeri nacái manuiri úni yáaculé, nuwatáacawa àicu íinata. ²⁶ Nudéca nuèpunícawa madécaná yàawiría, déeculé nacái nucàlidacaténá Dios itàacái. Nudéca nuchàbacawa caiyéininéeri inanábayáacubàa; iwàwacutácaté nuèpunícawa cayéedéeyéi yéewibàa nacái. Nuicácaté nacái cáalunáiri nùasu cáli néeséeyéi yéewiwa, càmíiyéi nacái nùasu cáli néeséeyéi yéewi. Nuicácaté nacái cayéininéeri yàcalé iricu, nawàwacataléca nanúaca núa, càita nacái manacúaliré, manuiri úni yáacubàa nacái. Nudéca nuicáca cáalunáiri nèewi nacái abenaméeyéi cachiwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidacasa Jesucristo itàacái. ²⁷ Nudéca nuíbaidaca cachàiniiri iyú. Nudéca nacái nùuwichàacawa càulenéeri wawàsi iyú, nuíbaidacaténá Dios irípiná, íná madécaná yàawiría càmíta núalimá nuimáca cayába. Nudéca nùuwichàacawa máapicái iyú macàláaná nacái nuwàwa. Madécaná yàawiría càmíta nudé nuyáaca

nuyáacaléwa. Nudéca nacái nùuwichàacawa casaliníiri iyú, canácaté nacái nubàle cayába.

²⁸ Nàyaca nacái manùba áiba wawàsi càulenéri nuícha. Càita nacái macái èeri imanùbaca catúulécanáca numànica nuwàwawa nàwali macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa macái cáli imanùbaca. ²⁹ Aibacaalí càmíiri yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, yá achúmaca nuwàwa máinicáiná nuwàwaca nuyúudàaca nía. Aibacaalí icaláawa Dios íicha imànicaténá ibáyawanáwa ìwalíse yái nachiwáidáanácani, yá achúmaca nuwàwa báawanama, báawa nacái nuínáidacawa. ³⁰ Iwàwacutácaalí canùmaséeca núa péemiataténácué nulí, yá cayába cachàiniwanái canùmaséecaalí núa ìwali yái wawàsi yáasáidéerica machawàacaca núatá, yéewacaténá macáita náalíacawa abéericata Diosca yái ichàiniadéerica núa. ³¹ Wáiwacalí Jesucristo Yáaniri, yái Icuèriná Diosca, yái wèeripináca írì cayábéeri càiripináta, yáalíacawa nucàlidáaná nuínáwanáwa báisíiri iyú. ³² Nùyacaalíté Damasco iyacàlená írìcu, yái gobernador íibaidéericaté rey Aretas írì ichùuliacaté yàasu úwináwa nacúanápinaté macái iwáiná inùmaca, yái yàcalé itéeséerica iwáináca, náibàanápinaté núa. ³³ Quéwa áibanái nayúudàacaté núa, yá nalicuadacaté núa manuiri mapíiri írìcu yéenúlusi ìwali chènuniiséeri ventana írìcubàa yàcalé iwáiná íinatáise nùanàacaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé íicha. Càité numusúacawa náicha.

Visiones y revelaciones

12 Canápináta meedáni wacàlidacaalícué waináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú, quéwa níara cachiwéeyéica nacàlidaca canùmaséeri iyú nàwaliwa, náimaca nadéca naicáca yéenáiwánási nacáiri Dios néeséeri, íná iwàwacutá nacái nucàlidaca Wáiwacalí idéca imàacaca nuicáca yéenáiwánási nacáiri yáasáidacaténá nulí wawàsi ibàacanéeri iyú. ² Catorce camuí néese siúcade, núa, yái yeebáidéerica Cristo itàacái, nùacatéwa chènuniré Dios itécáinaté núa aquialénamata àta nùanàacataléta máisibáaná cáli chènuniiséeri néré, yái Dios iyacàle chènuniiséerica. Càmita núalíawa asáisi nùacaalítéwa néré nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú. Diosta yáalíawa. ³ Núalíacawa Dios itécaté núa aquialénamata paraíso néré, quéwa càmita núalíawa asáisi nùacaalítéwa nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú nùawa. Abéerita Dios yáalíawa. ⁴ Nùacatéwa paraíso néré, yá nuemiataté tàacáisi máiniírira ibàacanáca íná Dios càmita ibatàa wenàiwica icàlidaca áibanái írìni. ⁵ Ewita máinicáanáta cayábéericani yái nuchàbáanáca paraíso néré, càicáanáta càmita nuwàwa nutàaníca nùwaliwa canùmaséeri iyú, néese nucàlidacáita machawàacáanáca núa cháì èeriquéi. ⁶ Nuínáidacaalíwa nucàlidáanápiná cayába nuínáwaná ìwaliwatá, yá càmita nutàaní máiwitáiséeri iyútá, néese nucàlida cáimiétaquéeri iyútáni, báisícáinatáni, yái nùuméeripinácatá. Quéwa càmita numànipiná càì ipíchaná áibanái iyúunáidaca máini yáwanáica cachà-

ni núa íicha yái naicáanáca núa, íicha nacái yái néemianáca nucàlidaca Dios itàacái. ⁷ Yáara yéenáiwánási nacáiri nuiquéericaté, máini yáwanáiri ichùnica, máini nacái Dios yáasáidaca nulí wawàsi ibàacanéeri iyú, íná ipíchaná máini cachàinica nuicáca núawawa áibanái íicha, yáté Dios imàacaca nulí uláicái. Yái uláicáica cáiwica nulíni càide iyúwa manuiri tuíri iyacaalí wainálicu cáiwíiri iyú. Siúcade Satanás yúuwichàidaca núa mamáalàacata iyú yái uláicáica. Càita Dios imàacaca nùuwichàacawa ipíchaná máini cáimacáica nuicáca núawawa càide iyúwa wenàiwica cachàiniírira iicáca yáawawa áibanái íicha. ⁸ Máisiba yàawiriaté nusutáca Wáiwacalí íicha yeedáanápinaté nuícha yái uláicáica. ⁹ Quéwa Wáiwacalí íimaca nulí: “Càmíiri. Quéwa nùata píapícha. Càmita pímapúa áiba wawàsi íicha yái cáinináanáca nuicáca pía. Machawàacacaalí pía, yásí wenàiwica naicápiná nuchàini amaléeri iyú cachàiniwanái. Naicácaalí pímanica cachàiniírira iyú éwita machawàacacáanáta pía, yásí náalíacawa pímanicani nuchàini iyú”, càì íimaca nulí yái Wáiwacalíca. Íná casíimáica núa machawàacáanáca núa, yéewanápiná Cristo ichàini iyamáacawa nùwali, nùasáidacaténá áibanái írì cachàiniírira Cristo íiwitáise. ¹⁰ Íná yéewa cayábacawa nuwàwa machawàacáanáca núa, namàníná nacái nulí báawéeri nabáiniadacaténá núa; cayába nacái nuwàwa éwita catúulécanácaalí núa, nùuwichàidacaalí nacái núa Cristo ìwalíse nuebáidacáiná Cristo itàacái, càulenácaalí nacái namànica nulíni. Máiniacaalí machawàacaca núa, yásí máini cachàiniwanái Cristo ichàini iyamáacawa nùwali.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Nudéca nucàlidaca nuínáwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwa máiwitáiséeri. Càmita báisi nuwàwa nutàaníca càì, quéwa iwàwacutá numànicani càmicáinácué picàlida nuínáwaná ìwali cayábéeri iyú. Cayába cachàinitésicatáni picàlidacaalítécué nuínáwaná cayábéeri iyútá, càmicáiná caná nuwèni náicha níara cachiwéeyéica peebáidéeyéicuéca írì icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcasa nía Dios ibànuéyécasa máiniyéicasa cayábaca áibanái apóstol íicha. Ewita canéeri iwènicáanáta núa, càicáanáta Dios imàacaca cachàinica núa náicha. ¹² Bàaluité nùyacaalícué píapícha, yá numànicaté mamáalàacata báisíiri apóstol íibaidacalé, yái càmiírira wenàiwica idé imànica, ínaté yéewa píalíacuéwa báisíiri iyúcani Dios ibànuérica núa. ¹³ Iyacaté abéeri wawàsi càmiírítaté numànicué píri numàniírítaté áibanái írì canánama, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái áiba cáli imanùbaca: Yái nusutáanáca náicha nuyáapináwa, nuimácatáipiná nacái. Ínácué cawàwanáta báawacuéca píicáca núa meedá càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca píri báawéeri càmicáinaté nusáiwicué píri wawàsi ipíchanácué nuínataléca píri. Báawacaalícué píicáca núa, nusutácué píicha wawàsi pímapáanápinácué píwàwawa íicha.

¹⁴ Siùcade màulenáca núa nupáchiacaténácué pía àniwa màisibàawiríanápiná. Yá mamáalàacata càmítacué nusutápiná nuyáapináwa pícha, ipíchanácué nusàiwicaca pirí wawàsi. Yácáiná càmíta cáininá nuicácuéca piasu plata, néese cáinináca nuicácuéca pía. Càmítacué nucutá piwacáidáanápiná plata nulípiná, yácáiná nuicácuéca pía càide iyúwa nuénibewa, yá píalíacuéwa sùmanái càmíta nàwacáida plata nasèenái irípináwa. ¹⁵ Càita nacái núucapiná macáita nùasuwa casíimáiri iyú, nuyúudàacaténácué pía. Yá nacái iwàwacutácaalí numàacaca nucáucawa numànicaténácué pirí cayábéeri, yá cayábaca. Càita nuwàwacué nuyúudàaca pía éwitacué pimànicáaníta nulí càide iyúwa càmíiyéi máini cáinináca iicáca núa, éwita máinicáanítacué cáinináca nuicáca pía.

¹⁶ Báisíta, càmítacué nucutá pícha nuyáapináwa, quéwa abénaméeyéi péenácué nacàlidaca nùwali nudéca nuchíwáidacuéca pía nuchíwa iyúwa, náimaca nacái nudéca nuedácuéca pícha plata máalíacanéeri iyú. ¹⁷ Quéwa, píalíacuéwa cayába càmítacué nachíwáidacué pía needácaténá pícha plata nulípiná níai nubànuèyéicacatécúé pialalé. ¹⁸ Nusutácaté wawàsi Tito íicha ipáchianápinátécúé pía. Nubànucacaté nacái áiba yebáidéeri Jesucristo itàacái yàacaténátéwa Tito yáapicha. Píalíacuéwa Tito càmítacué ichíwáidacué pía yeedácaténácué pícha plata nulípiná. Píalíacuéwa báisiiri iyúcani wía pucháibaca, núa Pabloca, Tito nacái wadéca wamànicuéca pirí abédanamata abédanamacáiná wáiwitáise wáapichawáaca.

¹⁹ Cawàwanátacué píináidacawa wacàlidacáitacué pirí waináwanáwa càide iyúwa wawàwaca nacáicaalí wáasáidacuéca pirí mabáyawanáca wía. Quéwa càmíta wawàwa wamànica cà, néese watàanica Dios iicápiná Cristo yàasu wenàiwicacáiná wía. Yá macáita yái wacàlidéericuéca pirí cháí cuyàluta irícu, wadéca wacàlidacuéca piríni yéewanápinácué pidàwinàidaca píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú, píacué wéenanái cáininéeyéica waicáca. ²⁰ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanáta càmíta nùanàapinácué pìyaca càide iyúwa nuwàwáaná nùanàacaalípinácué nuicáca pía. Càita nacái achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanátacué càmíta pìanàapiná núa casíimáiri núa píapichacuéwa. Nuínáidacawa cawàwanáta nàyacué abénaméeyéi péená icuísáyaquéeyéiwa, abénaméeyéi nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèniiri ìwalíise, abénaméeyéi nacái caluéyéica, abénaméeyéi nacái cachàiniyéica iicáca yáawawa, abénaméeyéi nacái itàaniyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, abénaméeyéi nacái icuíséeyéica íichawa áibanái, abénaméeyéi nacái cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái íicha, abénaméeyéi nacái càmíiyéica iwàwa abédanaméeri íiwitáise áibanái yáapicha. ²¹ Achúmaca nuwàwa nuínáida nacáiwa cawàwanáta Nucueríná Dios imàacapiná báica núa píwalíisecué, nùanàacaalípinácué pialalé àniwa, yá nacái cawàwanáta iwàwacutápiná nuícháanicuéca píwali, manùbéeyéicaalí péenácué nadéca nèepùaca namànica

nabáyawanáwa àniwa bàaluitéericuise àta siùca nacáide, càmíiyéicáwa nacái iyamáida iimáca áiba yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmíirica nacái nanirisíwa.

Advertencias y saludos finales

13 Yácata màisibéeri yàawiríaná nupáchi-anápinácué pía. Profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái íiméericuise: Aibanáicaalí iwàwa icháawàaca wenàiwica ibáyawaná nàuwichàidacaténáni, iwàwacutá natéca náapichawa pucháiba wenàiwica nacàlidacaténá iináwaná càmicaalí màisiba nacái. Uwé, nùapinácuéwa pìataléwa màisibàawiríanápiná nùalàacaténácué pía báawéeri íichaná. Càmicaalícué peebáida, yásì nùuwichàidacué píawa. ² Píacué imàniyéicacaté ibáyawanáwa manuísíwata bàaluité, canánamacué nacái pía. Nùalàacué pía macáita àniwa idècunitàacá nùyaca déeculécué pícha càide iyúwaté nùalàanácué pía bàaluité nùyacaalítécúé píapicha yái pucháibáaná yàawiríanáca. Néeni nupáchiacaalícué pìatalé àniwa, yá càmíta quirínama numàni nalí cayábéeri iyú, níara imàniyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata. ³ Cachàinipiná numànicuéca piríwa picàlidacáinácué piwàwacasa píalíacawa asáisi nutàanicaalí Cristo inùmalícuise. Cristo càmíta yùuwichàidapinácué píawa machawàaquéeri iyú, néese cachàiniiri iyúpinácué yùuwichàida píawa. ⁴ Báisíta natàtàacaté Cristo cruz ìwali idècunitàacá iyaca cháí èeri irícu iyúwa machawàaquéeri. Quéwa siùcáise de iyaca Dios yáapicha, idèniaca nacái macáita Dios íiwitáise cachàiniiri. Càita nacái machawàacaca wía cháí èeri irícu càide iyúwaté Cristo iyáanáté quéwa wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, íná yéewanápiná wàyaca Dios ichàini iyú, wayúudàacaténácué pía.

⁵ Picácué píalimáida píicáwa wía, néese píináidacuéwa piwàwalícuisewa asáisi báisicaalícué peebáidacaté Cristo itàacái. Nuínáidacawa píalíacuéwa Cristo iyacué piwàwalícu. Quéwa, canácaalíni, íhéese cué càmítacá peebáida Cristo báisiiri iyú! ⁶ Nutuíyàaca píalimáanápinácué píalíacawa báisiiri iyúcani wadéca weebáidaca Cristo báisiiri iyú, Cristo idéca ibànùaca wía nacái wáibaidacaténá irípiná iyúwa yàasu apóstolnái. ⁷ Wasutáca Dios íicha pirípinácué nacái ipíchanácué pimànica píbayawanáwa. Càmíta wasutá Dios càì píasáidacaténácué wadéca wéewáidacuéca pía cayába, néese wawàwacáitacué pimànica cayábéeri, éwitasica áibanái íináidacawa càmíta apóstol wía, càmíicáiná wàuwichàidacué pía wáasáidacaténá báisiirica apóstolca wía idèniyéica Dios ichàini wàuwichàidacaténá báawéeyéi. ⁸ Yácáiná iwàwacutá wamichàidaca wenàiwica íiwitáise namànínápiná cayábéeri, càide iyúwa Dios itàacái báisiiri íimáaná. Canáca yéewaná watuíyàaca namànica nabáyawanáwa yéewanápiná wàuwichàidaca nía. ⁹ Iná wàanàacaalípinácué pialalé, yá wàanàacaalícué pía yebáidéeyéi iyaca tàì íiméeri iyú, càmicaalí nacái iwàwacutá wàuwichàidacuéca pía píbayawaná ìwalíisewa, yásì cayábaca wawàwa éwitasica áibanái iicáca wía

iyúwa machawàaquéeyéi càmicáiná wáasáida Dios ichàini wàuwichàidacaténácué pía. Wawàwacáita peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, cachàinicaténácué píiwitáise iwali. Yá wasutácué Dios íicha pirípinácué mamáalàacata ichùnìanápínácué píiwitáise cayábéeri iyú. ¹⁰ Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca ipíchawáise nùacué nuicáca pía. Nùanàacaalícué pía imàníiyéi yàacawa ibáyawanáwa nùanàacaalípinácué pìatalé, yásí iwàwacutá numànicuéca pirí cachàiníiri iyú, nudènìacáiná Wáiwacali ichàini nucùacaténácué pía. Iná nutànàacué pirí yái cuyàlutaca quéechacáwa piwènúadacaténácué píiwitáise wa báawéeri íicha. Wáiwacali càmita imàaca nulí ichàiniwa nuwènúadánápínácué píiwitáise Dios íicha, néese imàacaca nulí ichàiniwa nuyúudàacaténácué pía yéewanápínácué cachàinica píiwitáise Dios iwali.

¹¹ Yáta imanùbaca, píacué nuénánáica. Nuwàwacué piyaca casíimáiri iyú. Picutácué piyacaténá machacàníiri iyú Dios iicápiná. Pimichàidacué píiwitáise wa peebáidacaténácué iyúwa nùalàaná pía. Abédanamacué pimàni píiwitáise wa píapichawáaca. Piyacué nacái matuíbanáiri iyú píapichawáaca. Yásí yéewapínácué Dios iyaca píapicha, yái Dios imàaquéerica wàyaca matuíbanáiri iyú, imàaquéerica nacái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. ¹³ Macáita níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica cháí nawàwalícué pía.

¹⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha imàníinápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú; càita nacái nusutáca Dios íicha imàacáanápínácué píalíacawa piwàwalícué wa cáininácuéca Dios iicáca pía; càitacué nacái abédanamáanápíná píiwitáise Espíritu Santo yáapicha càiripináta.

GÁLATAS

Saludo

1 Núa Pablo nubànùacué pirí cuyàluta. Apóstolca núa, Dios ibànùèrica nucàlidacaténá itàacái wenàiwicanái irí. Càmitaté wenàiwica níái càì imàaca núa apóstolpiná càmitaté nacái wenàiwica níái càì ibànùa núa nucàlidacaténá Dios itàacái. Néese yái Jesucristoca yácata ibànùèrica núa. Idéca nacái Dios ibànùaca núa, yái Wáaniri Dios imichàidéericaté Jesucristo yéetácáisi íicha. ² Macáita níái wéenánáica núapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalicuéca pía. Nubànùacué pirí cuyàluta píacué macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatéeyéica ìyaca. ³ Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú namàacáanápínácué nacái piyaca matuíbanáiri iyú. ⁴ Yái Jesucristo imàacacaté ícaucawa yéetacaténáwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Càité Jesucristo imànica iwasàacaténá wía íicha yái báawéeri èerica càide iyúwaté Wáaniri Dios iwàwáaná imànica walí, yái Wacuèriná Diosca. ⁵ Ìná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta, yái cachàiníiri íiwitáiseca ìyéerica chènuniré cáimiétaquéeri iyú, icànéeri nacái icamaláná mèlumèlúiri iricuwa! Báisíta, amén.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ Máinícué achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuémíaca piináwaná ìwali, càulenáca nacái nuebáidaca yái náimáanáca piwalicué piwènúadacasacué píiwitáisewa caqualéta Dios íicha. Dios idéca imáidacuéca pía yéewanápínácué Cristo imànica pirí cayábéeri mawèníiri iyú quéwa pidéuécaca piwènúadaca píiwitáisewa peebáidacaténácué cachìwéeri tàacáisi áibanái íiméerica ìwali iwasàanápínásacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁷ Quéwa canáca áiba tàacáisi báisíiri iwasèeripináca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese nàyaca meedá áibanái píatalécué imèniadéeyéicuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú íná báawaca píiwitáise píapichawáaca. Nawàwa nacái nawènúadaca Dios itàacái báawacaténá namànicani, yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁸ Quéwa, péemiacué cayába, áibanáicaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái wacàlidéericatécué pirí, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. Càita nacái

nucàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidaca núa càiripináta. Càita nacái chènuníiséeri ángel icàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. ⁹ Nudéca nucàlidacuéca piríni quéwa siúcade nucàlidacuéca pirí àniwani: Aibacaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái wacàlidéericatécué pirí, yá Dios yùuwichàidéeripiná càiripináta.

¹⁰ Càmita quirínama nucutá cayábacaténá meedá wenàiwicanái iicáca núa, néese nucutáca cayábacaténá Dios iicáca yái numàníirica. Ìnúalimáidacaalí mamáalàacata numànica meedá càide iyúwa casíimáiná wenàiwicanái iicacatá, néese càmita Cristo yàasu wenàiwica núatá!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa ìwali yái tàacáisi nucàlidéericuécaca pirí Jesucristo ìwali, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmitaté èeri mìnanáí níái càì ichùniaca yái tàacáisi náalíacái iyúwa. ¹² Càmitaté wenàiwicanái níái càì imàaca nulí yái tàacásica. Càmita nacái néewáida núa càì. Néese Jesucristocata yái imàaquéerica núalíacawa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni.

¹³ Pidéuécaca péemiaca nuináwaná ìwali càinácaalíte numànica bàaluité nuèpunícaalítéwa càide iyúwa judíonái yéewáidáaná. Píalíacuéwa nuuwichàidacaté Dios yàasu wenàiwica mamáalàacata, máiní báawéeri iyú, níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nunúacaté manúbéeyéi numáalàidacaténá nía.

¹⁴ Nuèpunícaínátéwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáté máiní numànica cachàiníiri iyú náicha madécaná nunacáiyéicawa nuénánái judíoca máinícaínaté cachàiníwanái náicha numànicaté macáita machacàníiri iyú càide iyúwa wàawirináimi judío íiwitáise íimáaná. ¹⁵ Quéwa ipíchawáiseté numusúaca nuicáca èeri, Dios yeedacaté núa nuíbaidacaténá irípiná. Yá cáininácáiná Dios iicáca núa, íná imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imáidáanápínaté núa nuíbaidacaténá irípiná. Néese Dios íináidacatéwa imàacáanápínaté nuicáca Jesucristo. Yáté nuicácani. ¹⁶ Dios imàacacaté núalíacawa Dios Íiricani yái Jesucristoca, yéewanápíná nucàlidaca yái tàacáisi Jesucristo ìwali càmfíyéi judío irí. Idécanáamité Dios imàacaca nuicáca Íiri, yá càmitaté nuwàwacutá áibanái wenàiwica yéewáidáanápínaté núa. ¹⁷ Càmitaté nacái nuawa Jerusalén ìyacàlená néré nuicacaténá níara

apóstolca, Dios imáidéeyéicaté nupíchawáise. Càmitaté nusutá nuémiawa nía nùasu tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté nulí. Néeseté nùacatéwa machacànita Arabia yàasu cáli néré. Néesetéacáwa nuèpùacawa Damasco iyacàlená néré.

¹⁸ Néeseté máisiba camuí idenáami, yá nùacatéwa átata Jerusalén iyacàlená néré, nupáchiacaténaté Pedro néré, idábáanaté nùacawa yéewanápiná nùalía nuicáca Pedro. Yáté nuyamáacawa Pedro yáapicha quince èeri. ¹⁹ Quéwa canácata nuiquéeri áibanái apóstol, abéerita Santiagoquéi nuicá, yái Wáiwacali iméeréerica. ²⁰ Núumacué pirí báisiíri iyú, abéerita Jesucristo yái càì imàaquéericaté nùalíacawa itàacái. Dios yáalíacawa nùalíadacuéca pirí báisiíri iyúni.

²¹ Néese idécanáamité nupáchiaca néré, yáté nùacawa Siria yàasu cáli néré, Cilicia yàasu cáli néré nacái. ²² Níara wéenanái yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicatéwa yàcalé imanùbaca Judea yàasu cáli ìinata, càmfíyécáwaté yáalía iicáca núa. ²³ Néemiacáitaté nuináwaná ìwali. Càì náimacaté nùwali: “Yáta yùuwichàidéericaté wía bàaluité, yái iwàwéericaté imáalàidaca wía ìwalíse yái weebáidáanáca Jesucristo itàacái, siùcade yàaca yàlàaca wenàiwica neebáidáanápiná Jesucristo itàacái”, càì náimacaté nùwali. ²⁴ Yá nàacaté Dios irí cayábéeri nùwali Dios iwènúadacáinaté irípináwa nuíwitáise.

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

2 Néeseté catorce camuí idenáami, yáté nuèpùa nùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa Bernabé yáapicha, yá nutécaté Tito nùapichawa. ² Nùacatéwa néré Dios ichùuliacáinaté nùanápináwa néré. Néeseté Jerusalén iyacàlená néenibàa nùacawa nàatalé níara nacuerínánái cáimiétacanéeyéica, watàanícáténá wáapichawáaca méetàucuta áibanái íicha. Yá nùalíadacaté nacuerínánái irí yái tàacáisica nùalídeérica càmfíyéi judío irí, íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nuwàwacaté cayábaca néemiaca nùasu tàacáisi ipíchanaté canáca iwèni yái íibaidacalésica numàníricaté Dios irípiná, càita nacái yái íibaidacalési numànírica siùcade. ³ Néenialíté abénaméeyéi cachiwéeyéica nacàlidacaté iwàwacutáanása namànica circuncisión Tito irí, yái nùapichéerica griegosàiri, càmfírica judío. Quéwa níai nacuerínánáica càmitaté nachùulia Tito namàníinápiná irí circuncisión. ⁴ Níara ichùuliyéicaté namàníinápiná circuncisión Tito irí, cachiwéeyéica nía meedá icàlidéeyéicaté iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Nawàlúacatéwa wèewiré ibàacanéeri iyú. Yá nawàwacaté nacháawàaca waináwaná ìwali càmicáinaté wamàni macái càulenéeri wawàsi profeta Moisés ichùulìericaté israelitanái imànica nàacaténaté Dios icàaluíniná. Quéwa Cristo Jesús iwasàacaté wàni Moisés yàasu tàacáisi íicha. Càité cachiwéeyéi namànica nawàwacáinaté nadacùaca wía wamàníinápinaté àniwa càide iyúwa Moisés ichùullianá israelitanái bàaluité. ⁵ Quéwa càmitaté weebá natàacái ibatàa abéeri momentopináta, wawàwacáinaté wacùacuéca

pirípináni yái tàacáisi báisiírica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha mawèniíri iyú.

⁶ Níai nacuerínánái áibanái iiquéeyéica cáimié-taquéeri iyú, càmitaté nachùulia nùalíadánápiná áiba wawàsi wàlisài càmfíyéi judío irí, néese cayábacaté naicáca nùalíadánaté Jesucristo iináwaná. Quéwa càmitaté nucutá cayábáanápiná naicáca núa éwita cáimiétacanéeyéicáaníta nacuerínánáica nía, càmicáiná Dios iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái íicha. ⁷ Càmitaté nachùulia nùalíadánápinaté áiba wawàsi wàlisài, néese náimacaté nùwali báisícata Dios ichùuliacaté nùalíadánápiná itàacái càmfíyéi judío irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; càité nacái Dios ichùuliacaté Pedro icàlidáanápiná yái tàacáisi icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali judíonái irí. Càita nacái Dios ibànùaca núa iyúwa apóstol nùalíadacaténáni càmfíyéi judío irí.

⁹ Ináté Santiago, Pedro nacái, Juan nacái, níai áibanái iiquéeyéicaté iyúwa nacuerínánáiwá, níata yáalíacatéwa Dios imànicaté nulí yái cayábéerica mawèniíri iyú, imàacacaténaté nùalíadaca itàacái càmfíyéi judío irí. Néeseté náibàaca nacáapiwáaca wáapicha, núa, Bernabé nacái náasáidacaténá casíimáica naicáca wía iyúwa nàcawéeyéináwa iyúudéeyéica nía. Yáté abédanamata náiwitáise nacái wáapicha wacàlidáanápinaté Jesucristo iináwaná ìwali càmfíyéi judío irí idècunitàacá áibanái apóstol íibaidaca Dios irípiná nacàlidacaténá itàacái judíonái irí. ¹⁰ Nasutacaté wáicha abéeri wawàsi meedá wayúudánápinaté catúulécaneeyéi wenàiwica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita nùalimáidaca numànica cáalíacáiri iyú càiripináta.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

¹¹ Quéwa Pedro idécanáamité yàanàaca Antioquía iyacàlená néré, néese nùalàacani cachàiniíri iyú imànicáinaté yàacawa áiba wawàsi báawéeri. Càité imànica: ¹² Quéechatécáwa Pedro imànicaté cayábéeri, yáté iyáaca iyáacaléwa wéenanái yáapicha, níara càmfíyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeseté abénaméeyéi judío yàanàaca néré nacái, níai judío Santiago ibànuyéicaté néré, Jerusalén iyacàlená néeséeyéi. Idécanáamité nàanàaca, yá báawacaté naicáca Pedro, yàacawéeridacáinaté càmfíyéi judío. Ináté Pedro iwènúacawa càmfíyéi judío íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitaté iyáa iyáacaléwa náapicha càì quirínama cáalucáinaté Pedro iicáca níai judío yàanèeyéicaté Jerusalén néese, casacàacáiná judíonái iicáca càmfíyéi judío. ¹³ Néeseté áibanái judío iyéeyéicaté yàcalé iricu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, abédanamata namànica náiwitáise-wa Pedro yáapicha, namànicaténá càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise. Yáté càmita quirínama Bernabé yàacawéeridaca wéenanái càmfíyéi judío. ¹⁴ Nuicacaté càmita namàníiná càide iyúwa báisiíri tàacáisi

yéewáidáaná wía, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha mawèniiri iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. Ináté nùlalaaca Pedro cachàiniiri iyú nàacuésemi macáita níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicatéwa néré. Nùumacaté Pedro irí: “Pía judíosàirica, quéechatécáwa piacawéeridacaté wéenánái càmíiyéica judío càide iyúwa càmíiri judío, píalíacáinatéwa cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná ¿cáná pichùulia càì nàyaca càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, níai wéenánái càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái?” càité nùumaca Pedro irí.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por la fe

¹⁵ Néeseté nùumaca Pedro irí: “Pía, núa nacái, wíata asáiyéi iyúwa judíonái, càmítaté wamàni iyúwa càmíiyéi judío imàniiná, càmíiyéica yeebáida Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. ¹⁶ Quéwa éwita judíocáaníta wía, càicáaníta wáalíacawa càmita mabáyawaná Dios iicáca wía ìwalíise yái wamàniináca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté. Néese mabáyawanáca Dios iicáca wía abéerita ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo. Iná wía nacái judíoca wadéca weebáidaca Jesucristo yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo, càmita ìwalíise yái wamàniináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Canácáiná wenàiwica Dios iiquéeri mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái imàniináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná”, nùumacaté Pedro irí.

¹⁷ Uwé, càita weebáidaca: Mabáyawanáca Dios iicáca wía wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. Iná áibanái judío càmíiyéi yeebáida Cristo náimaca wàwali càicasa wíade iyúwa càmíiyéi judío cabáyawanéeyéica, càmíicáiná wachùulia wenàiwica namànica macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Iná náimaca Cristo idéca cabáyawanáca imànica wía. [Càmíirita! ¹⁸ Néese cabáyawanáca wía báisiiri iyú wèepùacaalí wéewáidaca wenàiwica iwàwacutáanápínáca namànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùulianá yéewacaténáca cayábaca Dios iicáca wía. Wadéca wáasáidaca càmita Dios iicáca wía mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái cayábéerica wamàniirica. ¹⁹ Yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí yáasáidacaté nulí iwàwacutáanáté nuétacawa nubáyawaná ichùuliacawa càmíicáinaté nudé numànica macáita machacàniiri iyú càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía. Quéwa Cristo yéetácatéwa cruz ìwali nuíchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca núa nubáyawaná ìwalíisewa. Siúcade nùyaca abédanamata Cristo yáapicha. Iná yái tàacáisi Dios imàaquéericaté Moisés irí càmita quirínama icháawàaca nubáyawaná. Càmita nacái ncutá Dios iwasàca núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa ìwalíise yái numàniináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Càité Dios imànica nulí nùyacaténá machacàniiri iyú siúcade càide

iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Siúcáisede càmita nuya nucáuca iyúwa, néese Cristo icáuca iyúcata càì nùyaca. Iná yéewa idécunitàacá nùyaca cháì èeri irícu, yá nuebáidaca Dios Iiri itàacái, yái cáininéericaté iicáca núa, imàaquéericaté nacái icáuca yéetácaténáca nuíchawalíná. ²¹ Càmita caná iwèni nuicáca yái Dios imàniináca walí cayábéeri mawèniiri iyú, néese nùalíacawa Cristo yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. Néeni, mabáyawanácaalíte Dios iicáca wía ìwalíise yái wamàniináca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ichùulianá wamànica, yá canáca iwèni meedá yái Cristo yéetáanácawatá.

La ley o la fe

3 [Píacué Galacia yàasu cáli néeséeyéica, càmítacué píináidawa cáalíacáiri iyú! Aiba wenàiwica idéca ichiwáidacuéca pía, íná píináidacuécawa máiwitáiseeri iyú, yá pidécuéca peebáidaca cachíwéeri tàacáisi. Nucàlidacatécué pirí Jesucristo iináwaná ìwali máini machacàniiri iyú. Nucàlidacatécué pirí Cristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Yáté píalíacuéwa cayába amaléeri iyúni cáná yéewaná Jesucristo yéetácatéwa, càide iyúwa nudéca nacáicaalícué numàacaca piicácani pituí iyúwa. ² Péemiacué cayábani: Píalíacuéwa Espíritu Santo càmítaté iwàlùawa piwàwalículé ìwalíise yái pimàniinácuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. [Càmíirita! Néese Espíritu Santo iwàlùacatécué piwàwalículé peebáidacáinaté yái tàacáisi péemièricatécué, yái Jesucristo iináwanáca, iwasàca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná píalíacatécué amaléeri iyúni Espíritu Santo càmítacué iwàlùawa piwàwalículé ìwalíise yái pimàniináca iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. ³ ¿Cánásicué yéewaná máini máiwitáiseca pía? Pidàbacatécué pèepunícawa Cristo yáapicha Espíritu Santo ichàini iyú, íná siúcade, ¿cánácué piwàwa píalimáidaca piyaca machacàniiri iyú pichàini iyúcuéwa meedá? ⁴ Yái Espíritu Santo idéca imànicuéca pirí madécaná cayábéeri. ¿Cánácué piwàwa piúcaca píichawa siúcade meedá macáita yái cayábéerica? [Nutuíyáca càmíinápínácué pimàni càì! ⁵ Dios idéca imàcacuéca pirí Espíritu Santo, yá siúcade Dios imànica iyúca pèewi yái canáca áiba yáaliméeri imànica. Dios càmítacué imàni pirí càiri cayábéeri ìwalíise yái pimàniinácuéca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi íimáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Néese Dios imànicuéca pirí yái cayábéerica ìwalíise yái peebáidáanácúéca tàacáisi péemièricatécué Cristo ìwali.

⁶ Abraham yeebáidacaté Dios, yáté mabáyawanáca Dios iicácani. ⁷ Iná iwàwacutácué píalíacawa cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná, Dios iicáca nía iyúwa báisiyíei Abraham itaquénáinámi. ⁸ Dios itàacái yáasáidaca walí Dios íináidacatéwa bàaluité iwasàanápínáté càmíiyéi judío nabáyawaná íichawa, yéewacaténá mabáyawanáca

iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéipinacaté Dios. Càité Dios icàlidaca Abraham iríni bàaluité, yáí tàacáisi cayábéerica. Dios íimacaté Abraham irí: “Numànipiná cayábéeriwa macáí èeri mìnanaí irí yeebáidéeyéica núa càide iyúwa peebáidáaná”, íimacaté yáí Diosca. ⁹ Iná yéewa macáita wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica, Dios imànica nalí cayábéeri càide iyúwaté imàníná Abraham iríni, yáí yeebáidéericaté Dios nacáí. ¹⁰ Abénaméeyéi wenàiwica iwàwaca mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíse yáí namànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Quéwa càmita náalimá namànica machacàníiri iyú macáita càide iyúwa yáí tàacáisi ichùullianá namànica. Iná cabáyawanáca nía, iwàwacutá nacáí néetácawa nabáyawaná ichùulliacawa, yáicáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacáí íiméerica: “Iwàwacutá yéetácawa ibáyawaná ichùulliacawa cawinácaalí càmíirica imàni mamáalàacata macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùullianá”, íimaca. ¹¹ Iná wáalíacawa amaléeri iyúni canácata wenàiwica mabáyawanéeripiná Dios iicáca ìwalíse yáí imànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Yáicáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacáí íiméerica: “Mabáyawanáca Dios iicáca níawamita yeebáidéeyéica Dios. Nàyapiná Dios yáapicha càiripináta”, íimaca yáí Dios itàacáica. ¹² Quéwa yáí tàacáisi Moisés itànèericaté càmíirita ichùulia wenàiwica yeebáidáanápiná Dios, néese yáí tàacáisi íimacáita meedá: “Cawinácaalí imàníirica càide iyúwa yáí tàacáisi íimáaná, yáta mabáyawanéeripiná Dios iicáca”, íimaca. Quéwa canácata èeri mìnali yáaliméeri imànica càide iyúwa yáí tàacáisi íimáaná, ínáté iwàwacutá macáita wéetácawa wabáyawaná ichùulliacawa.

¹³ Cristo idéca iwasàaca wía íicha yáí yùuwichàacáisi yàanèeripináca wàwali ìwalíse yáí càmínáca wamàni càide iyúwa Dios itàacáí íimáaná, yáí tàacáisi Moisés itànèericaté. Dios imàacacaté yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca Cristo ìwali yéetacáténátéwa wáichawalíná. Wáalíacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàacaté Cristo ìwali yáicáinaté áiba profeta itànàacaté Dios itàacáí íiméerica: “Cawinácaalí nachanàidéerica àicu ìwali yéetacáténáwa, náimapiná ìwali Dios idéca yùuwichàidacani manuísíwata”, íimaca. ¹⁴ Càité Cristo Jesús yéetacátéwa píchawalínacué yéewanápiná Dios imànicuéca nacáí pirí yáí cayábéerica icàlidéericaté ìwali Abraham irí, píacué càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacáí, yéewanápiná nacáí macáita wía weedáca Espíritu Santo wawàwaliculéwa càide iyúwa Dios íimáaná weebáidacaalí Jesucristo itàacáí.

La ley y la promesa

¹⁵ Píacué nuénánáca, siúcade nucàlidacué pirí comparación nàwali níai cháí èeri iricuíyéica: Asíali imànicaalí wawàsi áiba wenàiwica yáapicha, yá natànàaca nàasu wawàsi iináwaná ìwaliwa cuyàluta iricu. Néese natànàaca náipidenáwa cuyàluta iricu náasáidacaténáca wèeníiricani, yáí wawàsi namàníirica náapichawáaca. Yá canáca yéewaná áiba wenàiwica yúucaca yáí

wawàsica, càmita nacáí yéewa áiba wenàiwica itùculladaca tàacáisi quirita. ¹⁶ Càité nacáí Dios icàlidaca Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imànínápinaté Abraham irí cayábéeri, itaquérinámi irí nacáí. Yáí tàacáisi càmita íima “itaquérinámi”, íimáanáca manúbéeyéi, néese íima “itaquérinámi”, íimáanáca abéeri wenàiwica. Yáí Abraham itaquérinámi yácata yáí Cristoca. ¹⁷ Yácata nuwàwéericuéca núumaca pirí: Dios imànicaté wawàsi Abraham yáapicha, néese cawèníirica Dios imànica yáí wawàsi íipidená ìwaliwa máini cáimiétacanéeri iyú. Néeseté cuatrocientos treinta camuí Abraham yàasu èeri idénáamité àniwa, yá Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí, nalípiná níara israelitaca. Moisés yàasu tàacáisi càmita yéewa canéerica iwèni imànica yáí idábáanéeri wawàsica Dios imàníiricaté Abraham yáapicha. Càmita nacáí yéewa Moisés yàasu tàacáisi canéerica iwèni imànica Dios itàacáí bàaluitéeri cachàiniwaná Moisés yàasu tàacáisi íicha, Dios icàlidacáinaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú madécana camuí Moisés yàasu tàacáisi ipíchawáiseté. ¹⁸ Càmita Dios imàni walí cayábéeri ìwalíse yáí wamànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Néese Dios icàlidacaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imànínápinaté nalí cayábéeri mawèníiri iyú, cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Iná wáalíacawa càmita yéewa weedáca walíwa yáí cayábéerica ìwalíse yáí wamànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná.

¹⁹ Siúcade cawàwanáta áibanáí iwàwa isutáca yéemíawa núa cánaté yéewaná Dios imàacaca itàacáíwa profeta Moisés irí ichùulliacaténaté israelitanáí. Uwé, Dios imàacacaté nalí itàacáíwa yéewanápiná wáalíacawa cabáyawanáca macáí èeri mìnanaí, càmita nacáí wamàni càide iyúwa Dios íimáaná. Iwàwacutacaté namànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná àta Abraham itaquérinámi yàanàacatalétaté aléi èeri iriculé, yáí Cristoca, Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéeri iyú imàacáanápinaté Cristo imànica cayábéeri èeri mìnanaí irí. Dios imàacacaté tàacáisi yàasu ángelnáí iríwa nacàlidacaténaté itàacáí Moisés irí, néese Moisés ichùulliacaté israelitanáí namànínápinaté càide iyúwa Dios íimáaná. ²⁰ Quéwa abéerita yáí Dios itàníiricaté Abraham irí, càmitaté Dios ibànua ángelnáí nacàlidacaténaté Abraham irí Dios imànínápinaté irí cayábéeri mawèníiri iyú. Iná yáí wawàsi Dios imàníiricaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha, cachàiniiricani Moisés yàasu tàacáisi íicha.

El propósito de la ley

²¹ Yáí tàacáisi nucàlidéericuéca pirí càmita íimáaná profeta Moisés yàasu tàacáisi yùuwide imànica Dios itàacáí, yáara wawàsi Dios imàníiricaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha. ☩càmíirita! Néese Dios càmita mabáyawaná iicáca wía ìwalíse yáí wamànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùullianá wía. Iná Moisés yàasu tàacáisi càmita yáalimá yàaca wacáuca càníiri imáalàawa. ²² Càita nacáí Dios itàacáí icàlidaca walíni:

Wabáyawaná ichàini idacùaca wía iyúwa presoíyéi, macáita wía èeri mìnanaíca. Càica Dios itàacái íimaca yéewanápiná cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo náalimáanápiná needáca nalíwa yái cayábéerica Dios íiméericaté cáimiétacanéeri iyú imànínápináté nalí.

²³ Ipíchawáiseté Jesucristo yàanàaca aléi èeri iriculé, wía judíoca càmitaté yéewa weebáidacani iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise ichùuliacaté wía cachàiníiri iyú, idacùacaté wía nacái iyúwa presoíyéi, cabáyawanácáinaté wía. Càité wàyaca, wía judíoca, àta Dios imàacacatalétaté wáaliacawa iwàwacutáanáté weebáidaca Jesucristo. ²⁴ Péemiacué comparación: Càasuíri asiali idèniaca yàasu wenàiwicawa icuèrica íiwacali yéenibewa. Càita nacái yái Moisés yàasu tàacásica, càicatinide iyúwa Dios yàasu wenàiwica icuèricaté wía judíoca àta Cristo yàanàacatalétaté yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía iwálíise yái weebáidáanaca Cristo. ²⁵ Quéwa Cristo idéca yàanàaca, íná weebáidaca itàacái. Càmita quirínama profeta Moisés yàasu tàacáisi icùaca wía, càide iyúwa càasuíri yàasu wenàiwica càmita icùca íiwacali yéenibewa, béeyéicaalí nía. Néese Cristo icùaca wía siúcáisede. ²⁶ Yá nacái Dios yéenibecuéca pía macáita, píacué càmiyéica judío peebáidacáinácué Cristo Jesús itàacái. Yá piyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ²⁷ Bàaluité pibautizácuécawa píasáidacatinácué peebáidaca Cristo Jesús, yá pidàbacatécué píyaca abédanamata Cristo yáapicha, píyacuéca nacái siúcade càide iyúwa Cristo íiwitáise iyáaná. ²⁸ Cáinináca Dios iicáca wía macáita abédanamata. Canácata wenàiwica Dios iiquéerica iyúwa áiba íiwitáaná judíonái íicha, judíocaalí wía, càita nacái càmiyéicaalí judío wía, càita nacái áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèepunícaalíwa máiwacalináwaca wía, càita nacái asíanácaalí wía, càita nacái inanácaalí wía, néese wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata. ²⁹ Yá nacái Cristo yàasunácaalícué pía, yásí Dios iicácuéca pía iyúwa Abraham itaquénáinámi nacái. Càipiná nacái Dios imànicuéca piríwa yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáanáté Abraham íríní cáimiétacanéeri iyú.

4 Siúcade nucàlidacué pirí comparación píalíacatinácuéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi íwali, yái áiba íiwitáanáca tàacáisi Jesucristo itàacái íicha. Cawinácaalí wenàiwica imàníyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía, càica níade iyúwa càasuíri líiri idècunitàacá sùmàicani. Càmitàacá yéewa idèniaca yáaniri yàasu cawèníiriwa. Iwàwacutá imànica càide iyúwa icuèrinánái íimáaná. Íná càicanide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéerica mawèníiri iyú càiripináta. Quéwa yái sùmài yáanirica idéca imàacaca abé èeripiná, béericatalépináta yái líirica. Íná yéewa yàanàacaalí ùuculiiri yàasu èeri, yásí namàacaca idèniaca yáaniri yàasu cawèníiriwa. Yái ùuculiirica, càicanide iyúwa wía iyéeyéica abédanamata Jesucristo

yáapicha. Wáaniri Dios idéca yàaca walí yái cawèníirica: Idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa iwálíise yái weebáidáanaca Jesucristo. ³ Bàaluité càicuéca wíade iyúwa yái sùmài nachùulíericaté. Wàyacaté càide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéeyéica mawèníiri iyú càiripináta, demonionái idacùacáinaté wáiwitáise bàaluité, níara báawéeyéica ángelca icuèyéica yàasu cáli chènuníiseeyéiwa, ichùulíeyéica nacái èeri mìnanaí íiwitáise càmiyéica yáalía Dios íwali. ⁴ Quéwa Dios íináidacatéwa ibànúnápináté Iiriwa aléi èeri iriculé, íná yéenáiwana yàanàacaalíté, yáté Dios ibànùaca Iiriwa imusúacatináwa abéechúa inanái íicha. Judíosàiricaténi, íná imànicaté càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, iyúwa nacái Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùuliacatiná judíonái. ⁵ Dios ibànùacaté Iiriwa iwasàacatiná wía íicha yái càulenéri tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, wía judíoca. Càité Dios Iiri iwasàaca wía, iwasàacué nacái pía, Dios yeedácaténá wía macáita yéenibepináwa. Íná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápiná Dios iicáca wíatá. ⁶ Néese yáasáidacatiná Dios yéenibeca wía, yá Dios ibànùaca walí Espíritu Santo wawàwaliculé, yái Espíritu Dios Iiri ibànùerica. Íná yéewa wáimaca Dios írí Espíritu Santo íiwitáise iyú: “Pía, Wáaniri, cáininéerica waicáca!” íná yéewa wáimaca. ⁷ Càita Dios isùmàireca pía, càmita quirínama demonio idacùca píiwitáise càmicáiná nàasu wenàiwica pía quirínama, néese Dios Iiri idéca iwasàaca pía náicha. Siúcáisede Dios isùmàireca pía, íná Dios idéca nacái iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Píacué càmiyéica judío, bàaluité càmitacué píalíawa Dios íwali, yáté càicuéca píade iyúwa demonio yàasu wenàiwica, demonionái idacùacáinácué píiwitáise, píacatináté nacàaluíná, níara cuwáináca, íipidenéeyéica diosná, bàaluitécáiná piyúunáidacuéca báisíiri Diosca nía. ⁹ Quéwacué siúcade píalíacuécawa Dios íwali. Cayába cachàini núumaca Dios idéca iicácuéca pipualé quéchatécáwa imànicatinácué pirí cayábéeri. Íná ¿cánácué piwàwa pèepùacawa Dios íicha peebáidacatiná demonio itàacái àniwa, níai canápinéeyéica càmiyéicué yáalimá iyúudàaca pía? ¿Cánácué piwàwa pimàacaca nadacùaca píiwitáise àniwa? Pidàbacaalícué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápiná Dios iicácuéca pía, yásí càicuéca píade iyúwa wenàiwica iwàwéeyéica demonio nadacùaca íiwitáise. ¹⁰ Aibanái idéca ichiwáidacuéca pía, íná pidécucéca pidàbaca pimànica macái culto íiwitáaná càide iyúwa judíonái imàníná sábadó iricu, áiba èeri nacái, quéeri imanùbaca nacái, camuí imanùbaca nacái. Càitacué pimànica madécaná culto cayábáanápinácué máadáiní Dios iicáca pía, piyúunáidacáinácué piwasáanápiná píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha iwálíise yái pimànínáca culto. ¹¹ Íná máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa

piwalicué cawàwanáta canáca iwèni yái nuéwáidáanátécuéca pía. Peebáidacaalícué cachiwéeyéi yàasu tàacáisi, yásí canáca iwèni meedá yái nuéwáidáanátécuéca pía.

¹² Píacué nuénánáica, nusutácué pícha wawàsi manuísíwata. Piyacué càide iyúwa nùyaná. Càmita numàni mamáalàacata càulenéeri wawàsi judiónái imànírica cayábáanápíná náapicha Dios. Néese nuíbàaca nuwàwawa abéerita Jesucristo iwéré iwasàacaténá núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càide iyúwacué pílbàanáté piwàwawa Jesucristo iwéré pee-báidacaalítécué itàacái quéechatécáwa. Bàaluité nùya-caalítécué píapicha, càmitaté pimàni nulí báawéeri.

¹³ Píalíacuéwa nùuwichàacatéwa uláicái iyú quéechatécáwa nucàlidacaalítécué pirí yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁴ Yái nùuwichàanácawa uláicái iyú yáalimáidacatécué iicáwa pía báawáanápínaté píicáca núa, nùasu tàacáisi nacái, máinicáiná báawaca yái uláicáica. Quéwacué càmitaté báawa piicáca núa uláicái ìwalíise. Càmitaté nacái píuca píchawa núa, néese pitàidacatécué núa cayábéeri iyú, peedácatécué núa piataléwa càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios yàasu ángel yàanàaca piatalécué; [pimànicatécué nulí cayábéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí Jesucristo yàanàaca piatalécué! ¹⁵ ¿Cánácué càmita casíimái piwàwawa núapicha càide iyúwaté quéechatécáwa? Núalimácué nucàlidaca piináwaná ìwali cayábéeri iyú máinicuéca piwàwacaté piyúudàaca núa, ínáté píalimácaalícué pimúsúadaca pituíwa pimàacacaténácué nutuípinátáni, yá pimànicatécué càiritá. ¹⁶ Quéwa siùcade nuínáidacawa cawàwanátacué piicáca núa càide iyúwa piùwidewa, ìwalíise yái nucàlidáanacatécué pirí báisíiri tàacáisi.

¹⁷ Níara cachiwéeyéica nàacué picàaluíniná, namànicuéca pirí máini cayábéeri iyú nacái cáininácaténácué piicáca núa, quéwa càmitacué nawàwa pirí cayábéeri. Nawàwacué báawaca piicáca wía piicacaténácué níata cáimiétaquéri iyú. ¹⁸ Cayábaca nuémíaca áibanái iináwaná ìwali namànicaalícué pirí cayábéeri nawàwacáiná nayúudàacuéca pía. Cayábaca nacái namànicaalícué pirí cayábéeri càiripináta, càimíirita abéta nùyacatáitacué píapicha. ¹⁹ Píacué cáiníneeyéica nuicáca càide iyúwa nuénibewa, máinicué achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa piwalicué àniwa càide iyúwa achúmáaná inanái iwàwa ùuwichàacaalíwa cáiwíiri iyú umusúadacaténá iicá èeri. Yá nùuwichàapínáwa nuwàwalicúsewa mamáalàacata àta peebáidacataléta Cristo itàacái tàì íiméeri iyú pidèniacaténácué Cristo íiwitáise manuísíwata.

²⁰ [Máinicué nuwàwaca nùyaca píapicha siùcade nutàanícacaténácué píapicha éeréeri iyúta, càmicáiná núalía cayába càinácaalícué iwàwacutáaná nùumaca pirí!

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Picàlidacué nulí abéeri wawàsi, píacué càimíyéica judío iwàwéeyéica idacùaca íiwitáisewa pimàni-

caténácué càide iyúwa càulenéeri tàacáisi íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùuliacaténaté judiónái. Báisícaalícué piwàwa pimànica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná Dios iwasàanápínácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, néese ¿cánácué càmitàacá peewáidawa ìwali cayábéeri iyú píalíacaténácuéwa càinácaalí íimáaná? ²² Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íimaca: Abraham idèniacaté ínuwa idàbàanéechúa ípidenéchúaca Sara, càimíichúaca yàasu wenàiwica. Idèniacaté nacái ínuwa ípidenéchúaca Agar, úái Sara yàasu wenàiwicaca íbaidéechúaca nalí mawèníiri iyú càiripináta. Abraham idèniacaté líriwa Ismael Agar yáapicha. Idèniacaté nacái líriwa Isaac Sara yáapicha. ²³ Uái Agarca, néese wenàiwica íbaidéechúaca nalí, udéericaté, néese umusúadaca iicá èeri càide iyúwa macái èeri minaná imàníiná. Quéwa úái Saraca, càimíichúataté nàasu wenàiwica, umusúadacaté iicá èeri Dios imànicáinaté yái càimírica wenàiwica idé imànica, càmicáinaté yáalimá Sara udéericu, quéwa Dios ichàiniadacaté úa udèniacaténá uiriwa Abraham yáapicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná Abraham írini quéechatécáwa, cáimiétacanéeri iyú. ²⁴ Yái tàacáisi pucháiba inanái ìwalírica yásáidaca walí comparación. Níai pucháiba inanáica íimáanáca càicanide iyúwa pucháiba wawàsi Dios imàníricaté wenàiwicanái yáapicha yàasu wenàiwicacaténaté núa. Abéeri wawàsi yácata yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ichùuliacaténá israelitanái nàyamáacaalítéwa mawiénita manuíri dúli íridenéeri Sinaí, Dios imànicatáicaté náapicha wawàsi icùanáté núa. Yái Moisés yàasu tàacáisica, càicanide iyúwa Agar, úái nàasu wenàiwica íbaidéechúacaté mawèníiri iyú càiripináta. Péemíacué comparación: Macái sùmài imusuéricatéwa nàasu wenàiwica íicha iwàwacutácaté íbaidaca yáatúa íiwacali íriwa mawèníiri iyú càiripináta. Càita nacái cawínacaalí wenàiwica iwàwéeyéica isíimáidaca Dios ìwalíise yái namàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, càica níade iyúwa áibanái yàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawèníiri iyú càiripináta. ²⁵ Iná Agar íimáanáca càicanide iyúwa Sinaí yàasu manuíri dúli, iyéerica Arabia yàasu cáli íinata. Siùcade Jerusalén ìyacàlená minaná càimíyéi yeebáida Jesucristo itàacái càica níade iyúwa Agar yéenibe, úái nàasu wenàiwica íbaidéechúacaté mawèníiri iyú càiripináta, níacáiná judiónái namànica mamáalàacata càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi íimáaná Moisés itànèericaté ichùuliacaténá israelitanái, quéwa canácatáita náalimá càì nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁶ Quéwa úái Saraca, càimíichúataté nàasu wenàiwica, íimáanáca càicanide iyúwa wàyacàlepiná chènuníiséri ípidenacataléca wàlisàì Jerusalén, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata idacuèri wía iyúwa nàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawèníiri iyú càiripináta, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía íicha yái càulenéeri tàacáisica Moisés ichùulíericaté iyú israelitanái. ²⁷ Wáalíacawa wadèniaca wàyacàlepináwa yái Jerusalén ìyacàlená chènuníisériica, yácáiná áiba pro-

feta itànàacaté comparación Jerusalén ìwali Dios inù-mallicuise. Càica ìimáanáca yái comparaciónca: Píacué Jerusalén iyacàlená chènuniisèeri mìnanáica. Aibanái iicácuéca pía iyúwa máisibáanata meedá càide iyúwa abéechúa inanái càimíichúa yáalimá idèniaca yéenibewa. Quéwa, siúcade casíimáicué piwàwa manuísiwata, pimáidacué casíimáiri iyú nacái. Manùbapínacué pía náicha níara imàniyyéica mamáalàacata càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ìimáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía, càica ìimáanáca yái comparaciónca. ²⁸ Píacué nuénanáica, càicuéca píade iyúwa Abraham ìiri ìipi-denéericaté Isaac. Píatacué Dios ìiquéeyéica iyúwa Abraham itaquénáinámí. Píatacué Dios icàlidéeyéicaté ìwali Abraham ìrí itaquénáinápínaté nía, píacué yee-báidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁹ Quéwa siúcade áibanái judío càimíyyéica yeebáida Jesucristo itàacái namànica walí báawéeri càide iyúwa Agar ìiri Ismael imàniínaté báawéeri Sara ìiri ìrí, ìpidenéericaté Isaac. Yái Ismael imusúacaté iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnanáí iyáaná, quéwa Espíritu Santo imànicaté yái càimírica wenàiwica idé imànica yéewacaténaté Isaac imusúa iicá èeri. Càita nacái Espíritu Santo idéca imà-caca Dios yéenibeca wía. Yá nacái judíonái imàniyyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ìimáaná nàuwichàidaca wía. ³⁰ Dios ìi-macaté Abraham ìrí bàaluité: “Pichùulia píchawa úái Agarca, piasu wenàiwicaca ìibaidéechúaca pirí mawèniíri iyú; pibànua úapicha uiri nacái, nà-caténáwa déeculé píicha; canácáiná yéewanápíná ìibaidéechúaca pirí uiri yeedáca piasumi yáapicha yái píiri Isaac, pidènièrica píinu Sara yáapichawa, úái càimíichúaca ìibaida mawèniíri iyú càiripináta”, càité ìi-maca. ³¹ Iná píacué nuénanáica, wía yeebáidéeyéica Je-sucristo itàacái, càmita càì wíade iyúwa Agar yéenibe, ìibaidéeyéipínaté mawèniíri iyú càiripináta càide iyúwa áibanái yàasu wenàiwica meedá. Càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ìimáaná. Néese càica wíade iyúwa Sara yéenibe, úái càimíichúacaté áibanái yàasu wenàiwica, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía, yéewacaténá Dios yéenibeca wía.

Firmes en la libertad

5 Cristo idéca iwasàaca wía íicha yái càulenéeri tàacáisica profeta Moisés ichùulièricaté iyú israeli-tanáí. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ìimáaná cayábáanápíná wáapicha Dios Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná cachànicué píiwitáise pèepunícáténácuéwa macàaluínináwaca. Aibanái iwàwa idacúacuéca píiwitáise àniwa iyúwa nàasu wenàiwica iwàwacutéeyéica ìibaidaca cachàini mawèniíri iyú càiripináta. Náimaca iwàwa-cutáanásacué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ìimáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía. Picácué peebá nachíwa.

² Péemiacué nulí cayába. Núa Pablo núumacué pirí, píacué càimíyyéica judío, pimàacacaalícué cachìwéeyéi namànicuéca pirí circuncisión piwasàanápínacué píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese càmi-tanica Cristo iwasàacué píawa. ³ Nuwàwa nucàlidacué-ca pirí àniwani: áibacaalí asiali imàacacaalí namànica ìrí circuncisión cayábáanápíná Dios iicácani, yásí iwàwacutáca imànica macáita machacànìiri iyú càide iyúwa Moisés ichùulianaté israelitanái. ⁴ Píacué iwàwéeyéica mabáyawanáca Dios iicáca pía ìwalíse yái pimàniínacuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ìimáaná. Péemiacué cayába: Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo íicha, píucacáinacué píichawani, yái cayábéerica Dios iwàwéericuéca imànica pirí. ⁵ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Espíritu Santo imàaca wáalíacawa, imàaca nacái weebáidaca mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁶ Wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, canáta iwèni Dios ìrí áibanái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmicaalí namàni walí circuncisión. Abéerita iwàwa-cutá weebáidaca Jesucristo itàacái. Báisícaalí weebáidaca, yásí wamànipíná áibanái ìrí cayábéeri cáininéeri iyú.

⁷ Quéechatécáwa peebáidacatécué cayába. ¿Cánácué pimàaca áibanái cachìwéeyéi iwènúadaca píiwitáise íicha yái báisíiri tàacáisica? ⁸ Càimírita Dios yái imèniadéericuéca pía; néese Dios idéca imáidacuéca pía iwasàacaténácué pía íicha yái càulenéeri wawàsica. ⁹ Aiba comparación ìimaca: “Nèewiàdacaalí achúmanamata levadura ìibesi yèewi, yásí levadura imàacaca macáita ìibesi inísàacawa”, càì ìimaca. Càita nacái pimàacacaalícué áiba wenàiwica yéewáidacuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú, yásí mesúnamáita macáita piméeràpinácuéca wáisíiri tàacáisi íicha. ¹⁰ Quéwa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa Wáiwacali ìwali càimíinápínacué píináidawa áibalé íicha yái nuínáidáanácawa. Nualía nacáiwa Dios yùuwichàidáanápíná abédanama macáita cawinácaalí imèniadéericuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹¹ Píacué nuénanáica píalíacuéwa cayába càmita nuchùulia wenàiwica namànínápíná nalíwa circun-cisión cayábáanápíná Dios iicáca nía. Nucàlidacaalí mamáalàacata nalítani, yásí judíonái càmita nàuwichàida mamáalàacata núatá nùasu tàacáisi ìwalísewa, níacáiná judíoca nawàwaca macáita namànica circuncisión, náimacáiná càmitasa cayába Dios iicáca wenàiwica càimíyyéica imàni circuncisión. Quéwa báawaca meedá judíonái iicáca nucàlidáaná Cristo ìwali yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹² Quéwa níara imèniadéeyéicuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú pimàacacaténácué namànica pirí circun-cisión cayábáanápíná Dios iicáca pía, néese ¿cáná càmita nèepùawa píchacué náiriadacaténá naináwatá? Báawacáiná Dios iicáca yái nachùulianácuéca pimànica circuncisión, píacué càimíyyéica judío.

¹³ Néeni píacué nuénánáica, Dios idéca imáidacuéca pía iwasaacaténácué pía yéewanápinácué pèepuní-cawa matuíbanáiri iyú. Càmitacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa càulenéeri tàacáisi íimáaná Moisés itànèericaté, quéwa picácué pimàni máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná imànica mamáalàacata. Néese piyúudàayacacuéwa píasáidacaténácué cáinináca piicáyacacawa. ¹⁴ Macáita tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise íimáanáca abéerita wawási. Càì íimaca yáì abéerita ichùuliacanáica máiniíri iwàwacutáca weebáidaca: “Cáininá piicáca áibanáì wenàiwica, càide iyúwa cáin-ináaná piicáca píawawa”, càì íimaca. ¹⁵ Picácué picuísáyacawa, càita nacáì picácué pitàani báawéeri iyú piriwáaca càide iyúwa cuwèesináì yaamáiyaca-caalíwa, nayáayacaca nacáìwa. Pimànicaalícué càiri báawéeri, néese càmitacué quirínama cáinináca piicáyacacawa, yá nacáì càmitacué quirínama peebáida Cristo itàacáì.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶ Iná núumacué pirí: Píyacué càide iyúwa Espíritu Santo ichùulianácué pía. Picácué pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáanácué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Yáicáiná wáiwitáise bàaluisàimi yúuwidaca imànica Espíritu Santo. Càita nacáì Espíritu Santo yúuwidaca imànica wáiwitáise bàaluisàimi iwàwéerica wamànica wabáyawanáwa. Yá máini nàuwidéyacacawa náipunitawáaca íná càulenácuéca pimànica cayábéeri càide iyúwa piwàwáaná. ¹⁸ Quéwa Espíritu Santo icùacaalícué píiwitáise, néese càmita yéewa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi icháawàacuéca pibáyawaná, pimànicáinácué cayábéeri càide iyúwa Dios ichùulianá.

¹⁹ Macáita wáalíacawa càinácaalí iyú namànica níara yèepuníyécawa càide iyúwa náiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulianá nía: Naimáca áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmiírira nacáì nanírísíwa; namàni nacáì nainá iyúwa casaquèeri wawási càmiírira Dios ibatàa wenàiwica imànica; namànica macáì báawéeri íiwitáaná máaléquéeri iyú, mabáiniíri iyú áibanáì yàacuése. ²⁰ Nàaca cuwáináì yéenáiwana icàaluíniná, níái ídoloca; namàni nacáì namàliyédewa namáidacaténá demonionáì iyúudàanápíná nía; nàuwidéyacacawa náipunitawáaca. Nacuísáyacacawa; báawaca naicáyacacawa nàasu cawèniíri iwálísewáaca. Ráunamáita calúaca nía. Namànica macáì wawási nalípináwa meedá; càmita nawàwa abédanaméeri náiwitáise áibanáì yáapicha; naseríaca náichawáaca.

²¹ Nawàwa needáca nàasupínáwa áibanáì wenàiwica yàasu; nanúaca wenàiwica; icáméeyéì nacáì; camúnica nía, iyéeyéica máini manuì iyáacaléwa; yá namànica macáì báawéeri íiwitáaná. Càita nùalàacuéca pía siúca àniwade càide iyúwaté nucàlidáanácué pirí bàaluité: Macáì wenàiwica imàníyécawa iyaca ibáyawanáwa càì mamáalàacata, canáca yéewanápiná nawàlucawa Dios iyacàle iriculé Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²² Quéwa Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yásì cáinináca waicáca áibanáì; cayábaca nacáì wawàwa; matuíbanáica nacáì wáiwitáise; wàdeniaca nacáì wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanáì imànicaalí walí báawéeri; cayábaca nacáì wáiwitáise; wamàni nacáì áibanáì irí cayábéeri; wamànica macáita machacàniíri iyú yéewanápiná manuíca áibanáì íináidacawa iwàwawa wàwali. ²³ Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yá càmita cáimacáì waicá wíawawa áibanáì íicha; wacúa nacáì wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iná wamàcacaalí Espíritu Santo icùaca wáiwitáise, yásì wamànica wàyaca càide iyúwa Dios itàacáì ichùulianá wía. ²⁴ Càide iyúwaté natàtáaná Jesucristo cruz íwali, càita nacáì wía Jesucristo yàasunáica, wadéca wawènúacawa wáiwitáise bàaluisàimi íichawa, càide iyúwa wadéca nacáicaalí watàtáaca wáiwitáise bàaluisàimiwa cruz iwali yéetácaténáwa, macáita yáì wabáyawanáca wawàwéerica wamànica. Càita iwàwacutá waicáca wíawawa iyúwa yéetéeyéimiwa càmiyéica yáalimá imànica ibáyawanáwa, ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ²⁵ Espíritu Santo idéca yàaca wacáuca wàlísàì càmiírira imáalàawa, íná iwàwacutá wamàcaca Espíritu Santo icùaca wáiwitáise wamànicaténá càide iyúwa ichùulianá wía.

²⁶ Picácué cáimacáì waicáca wíawawa áibanáì íicha. Picácué nacáì wáalimáidaca waicá wíawáaca calúanápiná wamànyacacawa. Picácué nacáì báawa waicáyacacawa wàasu cawèniíri iwálísewáaca.

Ayúdense unos a otros

6 Píacué nuénánáica, píalíacaalíwa abéeri péená idéca imànica isicúata ibáyawanáwa, néese abé-naméeyéì pèewi Espíritu Santo icuèyéica íiwitáise níata iwàwacutá iyúudàacani iwènúadacaténá íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, nàalàacani nacáì imàcáanápíná íichawa ibáyawanáwa. Quéwa iwàwacutácué píalàacani éeréeri iyú. Piicácué píichawa cayába nacáì ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía nacáì pimàniínápínácuéca pibáyawanáwa. ² Piyúudàayacacuéwa piwènúadánápíná píiwitáisewa Dios irípiná àniwa pibáyawaná íichacuéwa. Càipínácué pimànica càide iyúwaté Cristo ichùulianá wía, wía yeebáidéeyéica itàacáì.

³ Picácué cachàini waicáca wíawawa áibanáì íicha, wíacáiná èeri minanáì, càmita báisì cachàinica wía. Cáimacáicaalí waicáca wíawawa áibanáì íicha, yásì wachíwáidacáita wíawawa meedá. ⁴ Macáitacué iwàwacutá píináidacawa piwàwalicuisewa íwali yáì pimàniírícuéca asáisì cayábacaalíni. Néese cayábacaalíni, yásì yáalimácué casíimáica pía piwàwalicuisewa íwali yáì pimàniírira. Iwàwacutácué càmita cáimacáì piicáca píawawa áibanáì íicha. ⁵ Macáicáináta wía èeri minanáica áibaalí wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, canácáiná mabáyawanéeri cháì èeri iricu.

⁶ Cawinácaalícué yéewáida pía iyú yáì Dios itàacáì íiméerica Jesucristo iwasaaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, píacué yàasupíná macáì píasu

yéenáwa cayábéeri íiwitáaná imanùbaca piacaténacué iwèni.

⁷ Abénaméeyéi cachiwéeyéi náimaca càmítasa yéewa Dios iicáca yái pimàníricuécá, càmítasa nacái yúuwichàidapínacué píawa pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa nachíwa meedá. Picácué peebá nalí. Càmítacué yéewa pichíwáidaca Dios, piicáanícáténácáita iquíniná meedá. Péemiácué comparación: Aiba ibànacaalí bà-nacalé íimi, yásí yeedáca yái bànacalé íiwitáaná ìyacanáca yàasu èeri írìcu. Càita nacái, càinácaalícué pimànica, yásí Dios yàapínacué piwèni. ⁸ Cawinácaalí imàníríca íbáyawanáwa càide iyúwa íiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yéetápinácawa yúuwichàacáténáwa càiripínáta. Quéwa cawinácaalí imàníríca càide iyúwa Espírítu Santo iwàwáaná, yeedápináca íríwa ícáucawa càmírí imáalàawa Espírítu Santo yéeripínáca írí. ⁹ Iná iwàwacutá càmíta waméyáawa wamànica cayábéeri, yácáiná càmícaalí waméyáawa wamànica cayábéeri, yásí Dios yàapíná walí wàasu cawèníriwa áibaalípiná yéenáiwana yàanàacatalépináca. ¹⁰ Iná chácátáinápínácaalí wáalímáca wamànica cayábéeri, iwàwacutá wamànica cayábéeri macái íríta, cachàiníwanái nacái nalí waiquéeyéica iyúwa wéénánáisiwawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái.

Advertencias y saludos finales

¹¹ Píicácué yái manuírí letra nutànèericuécá pirí siùcade nutànàacáténacué pirí yái achúmèeriina tàacáisi-ca núcáapi iyúwa! ¹² Níara ichùlièyéica pimànínápínacué piríwa circuncisión nacàlidaca càiri cachiwéeri tàacáisi cayábacaténácáita áibanái judíonái iicáca nía meedá. Càmíta nawàwa judíonái yúuwichàidaca nía ìwalíise yái nacàlidáanáca tàacáisi íiméerica Jesucristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacáténá wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹³ Níara judíoca càmíta namàni macáita càide iyúwa

profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùlianá judíonái imànica. Canácata yáaliméerica imànica macáita machacànírí iyú càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Nawàwacáita nacàlidaca naináwanáwa píwalícué canùmaséeri iyú meedá; nawàwa nacàlidaca nachùliacuécasa pía pimànicaténacué circuncisión áibanáicaténá yáalíacawa néewáidacalécuéca pía, níai cachiwéeyéica. ¹⁴ Quéwa càmíta nuwàwa nucàlidaca nuináwanáwa canùmaséeri iyú. Néese nuwàwa nucàlidaca abéerita Wáiwacali Jesucristo iináwaná ìwali, yéetácatéwa cruz ìwali iwasàacáténá wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Cristo yéetácatéwa cruz ìwali nuíchawalíná, íná nuicáca núawawa nacái càide iyúwa wenàiwica yéetéerícatéwa íicha macái wawàsi báawéerica èeri minaná iwàwéerica numànica. Canéeri nulí iwèni macáita yái báawéerica, càmíta quirínama nuwàwa numàni cà. ¹⁵ Néese, wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapícha, yá canéeri walí iwèni wasèenái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmícaalí namànité walí circuncisión. Abéerita cawènírica walí yái Dios iwàlisàidáanáca wáiwitáise, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nusutácué Dios íicha píripínacué imàccáanápíná píyaca matuìbanáiri iyú, iicáanápínacué pípualé nacái, macáitacué pía yeebáidéeyéica càide iyúwa nucàlidáanácué píripíni, macáitacué pía nacái Dios yàasu wenàiwicaca báisiiri iyú.

¹⁷ Siùcáisede càmíta nuwàwa áibanái íimaca càmítasa Jesús ibànua núa, nasàiwicacáténá nulí wawàsi. Yái cabèesi yáaminá nùwalíiserica yásáidaca amaléeri iyú nudéca nùuwichàacawa Jesús írípíná yàasu wenàiwicacáiná núa.

¹⁸ Píacué nuénánáica, nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha píripínacué imànínápíná pirí cayábéeri mawèníri iyú, macáitacué pía. Báisíta, amén.

EFESIOS

Saludo

1 Núa Pablo, nubànùacué pirí cuyàluta, núa abéeri Jesucristo yàasu apóstol. Jesucristo ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanáí irí tàacáisi càide iyúwa Dios iwàwáaná, Dios imáidacáiná núa. Nubànùacué pirí cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwicaca yee-báidéeyéica Cristo Jesús itàacáí iyéeyéica Efeso ìy-acàlená irìcu. ² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacáí namàníinápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápínácué nacáí piyaca matuíbanáita.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yáí Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, Dioscáiná idéca imànica walí cayábéeri Cristo ìwalíise, yáí wàyéerica abédanamata yáapicha, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacáí. Dios idéca imànica walí macáí cayábéeri íiwitáaná chènuníiséeri iyúudèeripiná wáiwitáise, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ⁴ Dios yeedácaté wía yàasu wenàiwicacaténá wía, ipíchawáiseté idàbaca èeri yáalíacáinátéwa Cristo yéetáanápínátéwa wáichawalíná. Dios yeedácaté wía imàacacaténá wàyaca yáapicha chènuniré, wáibaidacaténá nacáí abéerita Dios irípiná mabáyawanéeri iyú Dios iicápiná. ⁵ Cáinínacáináté Dios iicáca wía èeri ipíchawáiseté, ínáté íináidawa yeedáanápínáté wía iicácaténá wía iyúwa yéenibewa. Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná càide iyúwaté Dios íináidáanátéwa. Iná Dios iicáca wía iyúwa yéenibewa. ⁶ Iná wàaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata imànicáiná walí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú. Càité Dios imànica walí cayábéeri, imàacacaté Iiri yéetáca wáichawalíná, yáí Iirica cáininéerica Dios iicáca. ⁷ Cáininácáiná Dios iicáca wía, íná ibànùacaté Iiriwa yéetácaténátéwa wáichawalíná. Dios Iiri íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali yéetácaalítéwa wáichawalíná, íná Dios idéca iwasàaca wía yàasu yúuwichàacáisi íichawa, imàaca nacáí iwàwawa wabáyawaná íicha, bàaluitécáiná Dios iwàwacaté imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú. Dios imànicáiná wenàiwicanáí irí cayábéeri manuísíwata càimíiri imáalàawa. ⁸ Dios idéca yásáidaca walí cáinináca iicáca wía. Wáalíacawa cáinináca iicáca wía imàacacáiná cáalíacáica wía wáalíacaténáwa macáí wawàsi ìwali, yáí iwàwacutéerica wáalíacawa ìwali wàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹ Dios imàaca nacáí wáalíacawa yàasu cayábéeri ìwali, yáí

cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica walí, càimíirité wenàiwicanáí yáalíawa ìwali quéechatécáwa. Dios íináidacáináté ibànùanápínáté Cristo aléi èeri irìculé imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁰ Aibaalípiná Dios imànipiná càide iyúwaté íináidáanáwa imàníinápíná alétade yéenáiwana yàanàacatalépináta. Càipiná Dios imànica: Imàacapiná Cristo icúaca macáita iyéerica chènuniré, chá nacáí èeri irìcu.

¹¹ Dios yeedácaté wía èeri ipíchawáiseté imàacacaténá wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wía yeebáidéeyéica itàacáí, yéewanápíná weedáca walíwa yáí cawèníirica càide iyúwaté Dios íináidáanáwa imàacáanápínáté walíni, yáí Dios imàníirica macáí wawàsi machacàníiri iyú, cayábéeri iyú nacáí càide iyúwa iwàwáaná imànicani. ¹² Dios idéca càì imànica walí, wía judíoca, níái idàbàanéeyécáwaca yeebáidaca Cristo ìwali yéewanápíná wàyaca machacàníiri iyú cháí èeri irìcu, yéewacaténá áibanáí canánama yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yáí manuírí cayábéerica Dios imàníirica mawèníiri iyú wenàiwicanáí irí. ¹³ Píacué nacáí càimíiyéica judío, bàaluité péemíacuéca yáí báisíiri tàacáisi icàlidéerica Cristo iwàwaca iwasàaca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, yá peebáidacatécué Cristo itàacáí. Ináté Dios imàacacué piyaca abédanamata Cristo yáapicha, Dios imàacacué nacáí Espíritu Santo iwàlùacawa piwàwalículé càide iyúwaté Dios íimáaná, pialíacaténácuéwa Dios yàasunáica pía. ¹⁴ Espíritu Santo iyacáiná wawàwalícu íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyú Dios imàacáanápíná walí macáita yáí cawèníirica càide iyúwa icàlidáaná walíni, áiba èeriwa idécanáami imáalàidaca iwasàaca wía, wía yàasunáica, yéewacaténá áibanáí canánama yàapínáca Dios irí cayábéeri ìwali yáí cayábéeri manuíríca Dios imàníirica mawèníiri iyú wenàiwicanáí irí.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵ Nudéca nuémíacuéca piináwaná ìwali íná yéewa núalíacawa peebáidacuéca Wáiwacali Jesús itàacáí. Nudéca nuémíaca nacáí cáininácuéca piicáca macáí Dios yàasu wenàiwicanáí. ¹⁶ Iná nùaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata piwalícué. Yá nusutácué Dios íicha pirípinácué. ¹⁷ Nusutácué Dios íicha pirípinácué, yáí Wáiwacali Jesucristo Icuèrináca, yáí Wáaniri Dios cachàiníirica íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú. Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápíná cáalíacáica pía Espíritu Santo yáalíacáí iyú, pialíacaténácué péemíaca cayába càinácaalí íimáaná yáí tàacáisica, pialíacaténácué nacáí Dios ìwali cayábéeri

iyú cachàiniwanái mamáalàacata. ¹⁸ Nusutácué Dios íicha pirípinácué amalácaténá imànica píiwitáise pialíacaténácuéwa ìwali yái cawènírica Dios imàaquéeripinácuéca pirí. Dios idéca imáidacuéca pía picùanápinácué imàacaca piríni, cawèníricáináni yái cayábéerica, manuísíwata nacái, áibaalícáiná Dios imàacapinácué pìyaca yáapicha chènuniré cáimiéta-canéeri iyú manuísíwata, máini mèlumèluíri iyú nacái, piácué Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Nusutácué nacái Dios íicha pirípinácué pialíacaténácuéwa Dios ichàini ìwali máini manuírí càmíiri imáalàawa nacái, càmíiri nacái yéewa wáalimáidacani, càinácaalí imanúica, yái ichàini manuíríca iyéerica wawàwalícu, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái ichàinica iyéerica wawàwalícu, yácata Dios ichàini manuíríca Dios yáasáidéricaté cachàiníri iyú, manuísíwata nacái imichàidacaalíté Cristo yéetácáisi íicha. ²⁰ Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi íicha cachàiníri íiwitáise iyúwa, néeseté Dios imàacaca ichàini iyúwa Cristo yáawinacaténátéwa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. Yácata Dios ichàini manuíríca iyéerica wawàwalícu. ²¹ Dios imichàidacaté Cristo chènuniré, yá imàacacaté Cristo icùaca macái chàinisi íiwitáaná, macái íiwitáisesi íiwitáaná nacái, macái nacuèrinánái íiwitáaná nacái, macái náiwacanánái íiwitáaná nacái, macái wawàsi iyéerica nacái. Siúcáisede Cristo icùaca macáita, icùapíná macáita nacái áibaalí wàlisàidacaalípiná macáita. ²² Dios idéca imàacaca Cristo irí macái íiwitáise, Cristo icùacaténá macáita. Dios idéca nacái ibàlùadaca Cristo wáiwitáipupíná icùacaténá wía macáita, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²³ Wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná cháí èeri irícu, wáiwitáipucáináni yái Cristoca, yái icuèrica macáita, iyaca macáita nacái, yáaliméeri nacái imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná.

Salvos por el amor de Dios

2 Bàaluité piyacatécué iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawaná ìwalísewa piúcacáinácuéwa Dios íicha. ² Pèepunícatécuéwa pibáyawaná yáapichawa, pimànicáinátcuécúe càide iyúwa èeri mìnánái imàníiná, iyúwa nacái Satanás iwàwáaná, yái ichùulìerica demoniónái ìyéeyéica cáuli irícu, ichùulìerica nacái èeri mìnánái íiwitáise càmíiyéica yeebáida Dios itàacái. ³ Càité wàyaca nacái macáita bàaluité, wía judíoca. Yá wamànicaté macáita càide iyúwaté wawàwáaná wamànica meedá macáita wawàsi Dios imáisanìerica wamànica. Wamànicaté wabáyawanáwa càide iyúwaté wáiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, iyúwaté nacái wáináidáaná wamàníinápiná. Báawacáinátcé wáiwitáise, ínaté iwàwacutáca Dios yùuwichàidaca wía manuísíwata, iyúwa áibanái èeri mìnánái canánama càmíiyéica judío. ⁴ Quéwa Dios iicácaté wapualé manuísíwata, yáté máini cáinináca iicáca wía. ⁵ Ewitaté wàyacáanáca càide iyúwa yéetéeyéimiwa, wáucacáinácuéwa Dios íicha wabáyawaná ìwalísewa, càicáanáca cáininácaté Dios iicáca wía. Inaté imàacacué

wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. Càité Dios yáaca wacáuca càmíiri imáalàawa. Pidécúeca pimúsúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha Dioscáiná imànicatécúe pirí yái cayábéerica mawèníri iyú. ⁶ Wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha, íná Dios iicáca wía càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios imichàidaca wía yéetácáisi íicha, Dioscáiná idéca yáaca wacáuca wàlisà wàyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Dios iicáca wía nacái càide iyúwa wadéca nacáicaalí wáawinacawa Cristo Jesús yáapicha chènuniré wacúacaténá macáita Cristo yáapicha, yái yáawinéericatéwa néré icùacaténá macáita. ⁷ Càita Dios idéca imànica walí yéewacaténá yáasáidaca càiripínáca cáinináca iicáca wía manuísíwata èeri càmíiri imáalàawa, yáasáidacaténá nacái imàníináca walí cayábéeri mawèníri iyú Cristo Jesús yéetácáinátcéwa wáichawalíná, yái wáyéerica abédanamata yáapicha. ⁸ Dios idéca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íicha, Dioscáiná imànicatécúe pirí yái cayábéerica mawèníri iyú peebáidacáinátcuécúe Cristo Jesús. Càmitacué pialimá píibaidaca iwalínápiná peedacaténácué piríwani yái iwasàanácuéca pía. Néese Dioscata yái yèericuécá piríni mawèníri iyú. ⁹ Canáca wáaliméeri wamànica Dios iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, íná càmita yéewa canúmaséeca wía ìwali, cachàinicaténá waicáca wíawawa áibanái íicha. ¹⁰ Yáciná Dioscata yái idàbéerica wía wàlisà iyú wàyacaténá abédanamata Cristo Jesús yáapicha yéewanápiná wamànica cayábéeri càide iyúwaté Dios íináidáanáwa bàaluité wàwali wamàníinápináté cayábéeri.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Iná piwàwalícué càinácaalíté piyáaná bàaluité. Càmitacué judío pía íná judiónái náimacuéca piwali “càmíiyéi imàni circuncisión”, níacáiná judiónái namànica circuncisión aslanái íimami ìwali. Yá náimacá nalíwáaca “wía imàníiyéica circuncisión”, náimaca. Iná báawaca judiónái iicáca càmíiyéi judío iyúwa casaquèeyéi Dios íicha. ¹² Piwàwalícué càinácaalíté piyáaná: Bàaluité càmitacué pialíawa Cristo ìwali. Càmitacué Israel itaquénáinámi yéena pía. Càmitacué Dios imànité píapicha wawàsi imànicaténáté pirí cayábéeri càide iyúwaté imàníiná wawàsi israelitanái yáapicha. Piyacatécué cháí èeri irícu canéeyéitaté icuèriná Dios, càmitaté nacái pialíawa Dios ìwali. Canátatécué pirí abéeri iyúudèeripinácué pía. ¹³ Quéwa Cristo Jesús íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali, yáté yéetácawa wáichawalíná. Inácué siúcáisede piyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Piácué càmíiyéica judío, ìyéeyéicaté iyúwa yúuquèeyéiwa Dios íicha, Dios idéca imawíenidacuéca iríwa pía, Cristo Jesús yéetácáinátcéwa píichawalínácué. ¹⁴ Cristo imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, wía yeebáidéeyéica itàacái. Abéerita wenàiwica íiwitáaná imànica wía, wía judíoca, piácué nacái càmíiyéica nacái wáuwidéyacáanáca wía càide iyúwa idéca nacáicaalí

imáalàidaca manuíri iwáiná iyéericaté ba-
muchúamibàa wáicha. ¹⁵ Cristo imáalàidacaté iiná
iyúwani, yáí wàuwidéyacáanácawa yéetácáinátéwa
cruz iwali. Bàaluitécáiná Dios ichùuliaca israelitaná
imàniínápiná madécaná càulenéri wawàsi masacàa-
caténaté Dios iicáca náiwitáise. Quéwa Cristo yéetá-
catéwa imáalàidacatéwá ichàini, yáí tàacáisi
bàaluisàimica, íná Cristo idéca iwasàaca macái wenà-
wicaná. Yá imàacaca wàyaca càide iyúwa abéerita
wenàiwica íiwitáaná wàlisàna, wía judíoca, píacué
nacái càmiíyéica judío, wàyacatéwá abédanamata
Cristo yáapicha. Càité imàacaca abédanamata wái-
witáise wáapichawáaca. ¹⁶ Cristo yéetácáinátéwa cruz
iwali, yá imáalàidacaté wàuwidéyacáanáwa, wía
pucháiba íiwitáaná wenàiwicaca. Yá Cristo imàacaca
cayábaca wáapicha Dios, yá idéca imàacaca abédana-
mata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri
wenàiwica.

¹⁷ Cristo yàanàacaté chènuníse icàlidacatéwá walí
macáita yáí cayábéeri tàacáisica wáalífacatéwá
càinácaalí yéewa cayábaca wáapicha Dios, píacué
càmiíyéica judío iyéeyéicaté iyúwa yúuquéeyéiwa Dios
íicha, wía nacái judíoca, yáaliyéicatéwa Dios iináwaná
iwali. ¹⁸ Cristo yéetácatéwá wáichawalíná, íná cayábaca
wáapicha Wáaniri Dios, macáita wía, píacué nacái, Es-
píritu Santo iyúudàacáiná wía macáita. ¹⁹ Iná càmi-
tacué píya iyúwa canéeyéi yàasu cáli, iyúwa nacái
càmiíyéi wéenanái, píacué càmiíyéica judío, néese pí-
yacuéca wáapicha iyúwa wàasu cáli néeséeyéi, wía Dios
yàasu wenàiwicaca, yá Dios yéenibecuéca pía
wáapicha. ²⁰ Càicué pía wáapicha iyúwa capíi ibàluèri-
cawa cachàiniíri íba íinata. Níara apóstolca, profetanái
nacái, càica níade iyúwa cachàiniíri íba capíi ibàluèri-
cawa íinata, nacàlidacáinaté tàacáisi Dios inùmalicuise
quéechatécáwa, yéewacatéwá wenàiwicanái yeebáida-
ca Jesucristo itàacái. Yáí Jesucristoca, càicanide iyúwa
capíi yàasu íba cachàiniíri náicha canánama, máiniíri
iwàwacutácawa capíi íripiná, Wáiwacalícáináni, yáí Je-
sucristo wàyéerica abédanamata yáapicha. ²¹ Càide
iyúwa wenàiwicanái ibàlùadacaalí íba icapèená, càita
nacái macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwàwa-
cutá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca macáita
càide iyúwa wamànica nacáicaalí templo abéta Wáiwacali
íripináwa, wàyacáiná abédanamata Cristo
yáapicha. ²² Iná píacué iyéeyéica abédanamata Cristo
yáapicha, abédamacuè píiwitáise píapichawáaca
yéewanápinácué píyaca càide iyúwa templo Dios iyéer-
ica írìcu, Espíritu Santo iyacáinácué piwàwalicu.

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

3 Dios idéca imànicuéca píri cayábéeri mawèniíri
iyú, píacué càmiíyéica judío, íná yéewa presoca
núa, núa Pablo, nucàlidacáiná Cristo Jesús itàacái
càmiíyéi judío írì. ² Núalíacawa pídecuéca péemiaca
nuiánwaná iwali Dios imàniínáté nulí cayábéeri
mawèniíri iyú ichùulianáté nucàlidáanápínacué píri
itàacái, píacué càmiíyéica judío. ³ Dios idéca imàacaca
núalíacawa càinácaalíté íináidacawa imàniínápiná,

càmiírité imàaca áibanái yáalía iwali. Dios idéca imàa-
caca núalíacawa, yá nudéca nucàlidacuéca píri
maléenéeri cuyàluta írìcu. ⁴ Píléecaalícuéni, yáí
píalíacuéwa núalíacawa iwali yáí tàacáisi Dios ibèeri-
caté áibanái íicha, Cristo yáasáidéerica nulí. ⁵ Bàaluité
Dios càmita imàaca wenàiwicanái yáalíacawa yáí
tàacáisi iwali, quéwa Dios idéca imàacaca Espíritu San-
to yáasáidaca nalíni, níái Dios yàasu apóstolca, profe-
tanái nacái, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise
siúcade. ⁶ Yácata tàacáisi ibàacanéri: Níái càmiíyéica
judío, neebáidacaalí yáí tàacáisi cayábéeri íiméerica
Cristo Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu
yúuwichàacáisi íicha, yá Dios imànipináca nalíwa
cayábéeri manuísíwata abédanamata càide iyúwa
imàniíná cayábéeri judíonái írì, cawinácaalí yee-
báidéeyéica Cristo Jesús itàacái, nàyacáiná iyúwa
abéeri wenàiwica iiná, yáí Cristo íináca, judíonái
yáapicha, Dioscáiná idéca imànica wawàsi nacái
càmiíyéi judío yáapicha imàniínápiná nalí cayábéeri
nàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, càide
iyúwa Dios imàniíná cayábéeri judíonái írì.

⁷ Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawèniíri
iyú: Imàacaca nuibaidaca íripiná nucàlidacatéwá yáí
tàacáisica. Càité Dios imànica nulí cayábéeri mawèniíri
iyú, ichàiniadaca nacái núa íiwitáise cachàiniíri iyúwa.
⁸ Núacata yáí càmiírica cachàini náicha canánama Dios
yàasu wenàiwicaca, quéwa Dios idéca imànica nulí
càiri cayábéeri mawèniíri iyú: Imàacaca nucàlidaca
cayábéeri tàacáisi càmiíyéi judío írì, yáí tàacáisi
icàlidéerica walí máini cayábéerica Cristo íiwitáise,
imàni nacái wenàiwica írì cayábéeri manuísíwata.
Canácata wenàiwica yáaliméeri iputàaca yáí cawèniíri-
ca Cristo idènièrica, yá nacái cayábéeri manuírca
Cristo imàniírica wenàiwicanái írì. ⁹ Yácata Dios, yáí
idàbéericaté macáita, idéca ichùuliaca
nucàlidáanápíná macái wenàiwica írì càinácaalíté Dios
íináidacawa ibàacanéri iyú bàaluitésíwa, yáí tàacáisi
Dios ibèericaté bàaluitésíwa. ¹⁰ Càité Dios imànica yée-
wanápiná macái ángel íiwacanánái iyéeyéica chèn-
niré, demonio íiwacanánái nacái icuèyéica yàasu
cáliwa cáuli írìcu, náalíacawa átata cayábéeri iyú máini
cáalíacáica Dios áibanái íicha canánama imànicaténá
macái íiwitáanáta càulenéri wawàsi. Càí nadéca
náalíacawa naicáciná Dios imàacaca abédanamata
wáiwitáise wáapichawáaca, macáita wía yeebáidéeyéi-
ca Jesucristo itàacái iwasàacatéwá wía Dios yàasu
yúuwichàacáisi íicha. ¹¹ Dios idéca imànica càide
iyúwaté íináidáanáwa bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté.
Yá Wáiwacali Jesucristo idéca imànica macáita
cayábéeri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná Wáiwacali
imànica. ¹² Néese wàyacáiná abédanamata Cristo
yáapicha, yá macàaluínináta wasutáca wíawawa Dios
íicha wamawiénidacatéwáni. Yá manuíca wáináidaca
wawàwawa Dios iwali wasutácaténá íicha weebá-
dacáiná Cristo itàacái. ¹³ Iná nusutácué píicha wawàsi
manuísíwata càmiínápinácué píináidáaniwa iwálíse
yáí nuuwichàanácuéca piwálíse nucàlidacáinaté
pírícué Dios itàacái. Néese pichàiniadacué piwàwawa,

yácáiná yái nùuwichàanácawa imàacaca áibanái iicácuéca pía cáimiétaquéri iyú.

El amor de Cristo

¹⁴ Iná nubàlùacawa nùlulù ipùata iyúwa Wáaniri Dios irí nùacaténá icàaluíná. ¹⁵ Macáita Dios yàasunái iyéyéica cháí èeri iricu, nía nacái iyéyéica chènuniré, Dios idéca idàbaca nía. ¹⁶ Yái Wáaniri Dios, máini cachànica íiwitáise náicha canánama, icànéeri nacái mèlumèlúiri iyú mamáalàacata, imànìiri nacái walí cayábéeri mawènìiri iyú càiripináta càmìiri imáalàawa. Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué ichàini-adáanápíná píiwitáise manuísíwata Espíritu Santo ichàini manuíri iyú. ¹⁷ Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápíná peebáidaca Cristo itàacái yéewánápínácué Cristo iyaca piwàwalicu. Càipínácué cachànica píiwitáise Cristo ìwali càide iyúwa manuíri àicu idènìacaalí ipìchuwa depuíwalé cáli iriculé, cáinínacaténácué piicáca Dios, áibanái nacái. ¹⁸ Yásí píalimácué píalíacawa náapicha macáita wenàiwica yeebáidéyéica Cristo itàacái cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, bàalutésíwa èeri ipìchawáiseté, àta siùuca nacáide, càiripinátawa, càmìiri imáalàawa, yácáiná àta alénácaalí wàacawa, néréta nacái cáinináca Cristo iicáca wía. ¹⁹ Iná nusutácué Dios íicha pirípiná píalíacaténáca cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, máini manuíri íicha yái wáaliméerica wáalíacawa càinácaalí imanúica. Càicué nusutáca pirí Dios iyáanápínácué piwàwalicu manuísíwata icùacaténácué píiwitáise macáita, yái Dios máiniírica cayábaca náicha canánama.

²⁰ Siùucade, wàacué Dios irí cayábéeri, yái cachàiniírica íiwitáise náicha canánama, yáaliméerica imànica walí cayábéeri máinísiwata manuíri cachàiniwanái íicha yái wasutéerica, manuísíwata íicha nacái yái wáináidéericawa, yái Dios ichàiniadéerica wía ichàini iyúwa iyéerica wawàwalicu. ²¹ Wàacué Dios irí cayábéeri wía yeebáidéyéica Cristo Jesús itàacái, iyéyéica abédanamata yáapicha! Wàacué irí cayábéeri càiripináta èeri càmìiri imáalàawa! Báisíta, amén.

Unidos por el Espíritu

4 Iná núaquéi presoíri nucàlidacáiná Wáiwacali itàacái, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata piyáanápínácué machacànìiri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná nàyaca cawinácaalí Dios imáidéyéica yàasunáipínáwa, Dioscáiná idéca imáidacuéca pía. ² Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha. Picácué calúa píiwitáise, néese iwàwacutácué casímáica píiwitáise áibanái yáapicha. Cáininácué piicáyacacawa piideníacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalícué pirí báawéeri. ³ Píalimáidacué macái pichàini iyúwa yéewánápínácué abédanamata píiwitáise píapichawáaca, càide iyúwacué Espíritu Santo iyúudàaná pía, yéewánápínácué piyaca matuíbanáiri iyú píapichawáaca iyúwa abéeri wenà-

wica. ⁴ Weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái, íná càica wíade iyúwa Cristo iiná, yái abéerita iináca iyéerica cháí èeri iricu. Abéericata nacái yái Espíritu Santoca. Càita nacái Dios idéca imáidaca wía abédanamacaténá wáiwitáise wacúanápíná abéerita yái iwasàanápínáca wíawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁵ Iyaca walí abéerita Wáiwacali. Weebáidaca abéerita tàacáisi. Iyaca abéerita wabautizáanáwa. ⁶ Iyaca abéerita Dios, yái Wáanirica macáita, yái icuèrica wía macáita, iyúudèerica nacái wía macáita, iyéerica nacái wawàwalicu macáita. ⁷ Quéwa Cristo idéca imàacaca walí wáalimáwanama cayábéeri chàinisi wamanúbaca nacáitawa, càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni, wáibaidacaténá irípiná, wamànicaténá irí wáibaidacaléwa wáalimáwanama. ⁸ Iná càì íimaca yái Dios itàacáica áiba profeta itànèericaté Cristo ìwali:

“Imichàacatéwa chènuniré, itéeri yáamiwáisewa yùuwidenáíwa, manùbéeyéi presoíyéica idacuèyéicawa.

Idéca yàaca cayábéeri chàinisi wenàiwicanái irí náibaidacaténá irípiná”, íimaca yái tàacáisica.

⁹ Néeni, ¿píalíasicué càinácaalí íimáanáquéi tàacáisi íiméerica “Cristo imichàacatéwa”? Yá íimáanáca Cristo iwàlùacatéwa quéchatécáwa càliculii iriculé, infierno iriculé nacái. ¹⁰ Yái Cristo iricuèricatéwa, yácata imichèericaté nacáíwa chènuniré Dios yàatalé, yái cáli chènuníserica náicha canánama, icùacaténá macáita Dios yáapicha, cáimíetacanéeri iyú, mèlumèlúiri iyú nacái. Càité Cristo imànica ipuniadacaténáté macáita íiwitáise iyúwa. Iná yéewa iyaca macáita, icùaca nacái macáita depuíwalé náicha canánama àta chènuníse náicha canánama nacái, yácáiná Dioscani yái Cristoca. ¹¹ Cristo imàacacaté walí cayábéeri chàinisi wáalimáwanama wáibaidacaténá irípiná. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená apóstolnápíná nía, ibànùacaténá nía madécaná yàcalé néré nacàlidacaténá iináwaná ìwali. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená profetanáipíná nía, icàlidéyéica tàacáisi Dios inùmalicuise; Cristo imàacaca abénaméeyéi wéená icàlidaca yái cayábéeri tàacáisica íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; Cristo idéca imàacaca abénaméeyéi wéená pastornáipíná nía nacùacaténá wenàiwica yeebáidéyéica Cristo itàacái abéeri yàcalé mìnánái. Imàaca abénaméeyéi yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹² Càita Cristo idéca ichàiniadaca wía, wía yàasu wenàiwicaca wáibaidacaténá irípiná, wayúudàacaténá áibanái, wamichàidacaténá nacái náiwitáise níai yeebáidéyéica Cristo itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri iricu. ¹³ Iwàwacutácué càì wamichàidaca wáiwitáisewáaca àta weebáidacataléta abédanama Dios Iiri itàacái tàì íiméeri iyú, àta nacái wáalíacatalétawa Dios Iiri ìwali báisíiri iyú càide iyúwa íiwitáise iyáaná. Càipíná cachàini yàacawa wáiwitáise Cristo íiwitáise iyú iyúwa béeyéi wenàiwica àta wáalimáacataléta wàyaca machacànìiri iyú, cáalíacáiri iyú nacái càide iyúwa Cristo iwàwáaná wàyaca. ¹⁴ Càicaalí wàyaca, néese càmìita

wèepunípináwa càide iyúwa sùmanáí iwènúadéeyéica ráunamáita íiwitáisewa madécaná yàawírí, càiyéide iyúwa ída cachàiníri cáuli, màladàca nacáí iwatèeyéica. Càmita wamàacapíná macáí wàlisàì tàacáisi iméeràida-ca wía Dios íicha càide iyúwa cáuli itécaalí cáli ichù-malé déeculé. Càmita wabatàapíná nachìwáidaca wía níara cachiwéeyéica imàníyéica càide iyúwa cachiwéeri tàacáisi ímáaná. ¹⁵ Néese iwàwacutá cáin-ínaca waicáca áibanáí watàanicaténá nalí éeréeri iyú wacàlidáanápíná nalí yáí báisiiri tàacásica yéewanápiná wadàwinàidaca wáiwitáisewa Cristo íiwitáise iyú càide iyúwa béeyéi wamànicaténá càide iyúwa Cristo iwàwáaná, wáiwitápucáináni, wía yeebáidéeyéica itàacáí, càiyéide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri írìcu. ¹⁶ Iná macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacáí càiyéide iyúwa Cristo iiná, wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wáiwitápucáináni. Abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Yá nacáí cachàinicaalí macáí wééná íiwitáise Cristo ìwali, wáibaidacaalí cayába Cristo írìpiná nacáí, yásí cachàinica wáiwitáise yàacawa macáita, wamichàida nacáí wáiwitáisewáaca cáininácaténá waicáyacawa.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Yácata tàacáisi númericuéca pirí, nuchùulìericuéca iyú pía nacáí Wáiwacali ípídená ìwali Wáiwacali ichùuliacáinaté nucàlidáanápínacué piríni: Picácué pìya quirínama càide iyúwa áibanáí iyáaná càmiyéica yeebáida Dios itàacáí, imàníyéi nacáí càide iyúwa ímáaná áiba íiwitáisesi canéerica iwèni. ¹⁸ Catáca meedá náiwitáise nabáyawaná ìwalísewa. Canáca nacáuca wàlisàì càmiiri imáalàawa Dios yèerica wenàiwica írì, càmicáiná náalía Dios ìwali. Càmita náalía Dios ìwali matuicáiná náiwitáise. ¹⁹ Dàalaca náiwitáise ichàbanamawa, càmita quirínama báica nía nabáyawaná ìwalísewa, càmita nacáí achúma nawàwa ìwali. Càmita quirínama nánáidacawa napícháléwa nabáyawaná ìwaliwa, nadéca namàacaca níawawa namànicaténá náapichawáaca máini báawéeri wawàsi nainá iyúwa áibanáí yàacuése, yá namànica casaquèeri wawàsi macáí íiwitáanáta máiwitáiseeri iyú nasiimáidáanápíná níawawa. ²⁰ Quéwa càmitatécué pialía Cristo ìwali pìyáanápínacué meedá iyúwa nàyáaná, níái càmiyéica yáaliíwa. ²¹ Núalíacawa pidécuéca péemiaca Cristo iináwaná ìwali, idéca nacáí Cristo yéewáidacuéca pía pialíacaténácuéca càirínacaalí yáí báisiiri tàacásica. ²² Píucacué píchawa píiwitáise bàaluisàimiwa yáí iyúwaté pìyáaná bàaluité, yáí píiwitáise yáaséerimica. Bàaluité piwàwacatécué pimànica yáí càmiirica Dios íbatàa wenàiwica imànica, ínaté píiwitáise bàaluisàimi ichiwáidacatécué pía. ²³ Pimàacacué Dios iwàlísàidaca píiwitáise piwàwalicu. ²⁴ Piyacué píiwitáise wàlisàì yáapichawa, yáí píiwitáise-cuécá Dios idàbéericaté, Dios íiwitáise inacáiripíná pìy-acaténácué machacàníri iyú, mabáyawanéeri iyú nacáí càide iyúwa báisiiri tàacáisi ímáaná.

²⁵ Iná picácué pitàaní pichiwawa áibanáí írì. Néese pitàanicué báisiiri iyúta piríwáaca iwàwacutáciná abé-

danamata wáiwitáise wáapichawáaca wíacáiná caná-nama wáalimáwanama, abéeri Cristo iiná ìwalíseerica wía, yáí Cristo iiná iyéerica cháí èeri írìcu.

²⁶ Calúacaalícué pía, picácué pimàni pibáyawanáwa, néese píucacué píchawa pilúawa ipíchawáise èeri iwàlucawa; pimàacacué caquialéta nacáí piwàwawa íicha càirínacaalí báawéeri áibanáí imàníri pirí.

²⁷ Calúacaalícué pía déecuiri iyú, yásí màulenáca Satanás yáalimáidacuéca pía, pimàníinápínacué pibáyawanáwa.

²⁸ Cawínacaalí péenacué cayeedéeri, iwàwacutá iyamáidaca iyéedùaca íibaidacaténá machacàníri iyú ícáapi iyúwa yéewanápiná idèniaca yàasuwa cayába iyúudàcaténá catúulécanéeyéi wenàiwica.

²⁹ Picácué pitàaní báawéeri wawàsi ìwali, néese pitàanicué cayábéeri wawàsi ìwali, càirínacaalí wawàsi iwàwacutéerica wenàiwicanáí yéemiaca, abéerita yáí wawàsi iyúudèeripínaca wenàiwica yéemièyécuéca picàlidáaná, pimichàidacaténácué náiwitáise, yéewanápiná Dios imànica nalí cayábéeri mawèníri iyú ìwalíse yáí picàlidéericuécá nalí. ³⁰ Picácué pitàaní báawéeri wawàsi ìwali ipíchanácué achúmaca pimànica Espíritu Santo iwàwa, yáí Dios mabáyawanéerica. Yáí Espíritu Santoca idéca iwàlucawéca piwàwalicué yáasáidacaténácué Dios yàasunáica pía. Càipíná Espíritu Santo imànica èeri imáalàacaalípináwa, Dios iwasàacaalípinácué píawa macáí yùuwichàacáisi íicha.

³¹ Píucacué píchawa yáí báawáanáca piicáyacacawá. Píucacué píchawa pilúawa. Picácué picuísáyacacawa, càita nacáí picácué pitàaní áibanáí ìwali báawéeri iyú; càita nacáí píucacué píchawa macáita píiwitáise báawéeriwa. ³² Néese cayábacué píiwitáise píapichawáaca, càita nacáí catúulécanácué piicáyacacawa, pimàacacué piwàwawa íicha càirínacaalí báawéeri péenásàiri imànírica pirí, càide iyúwa Dios imàcáanáté iwàwawa wabáyawaná íicha Cristo yéetácinátéwa wáichawalíná.

Como deben vivir los hijos de Dios

5 Píacué Dios yéeniibeca, cáininéeyéica Dios iicáca, pìyacué càide iyúwa Dios iyáaná. ² Cáininácué piicáyacawa, càita nacáí cáininácué piicáca Dios, áibanáí nacáí, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, yá imàacacaté ícaucawa yéetácaténátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio. Yá casíimáicaté Dios iicáca Cristo cáininácináté Cristo iicáca wía imàcáanápínáté ícaucawa wáichawalíná. Dios iicáca Cristo yéetáanáwa iyúwa cayábéeri ofrenda, sacrificio nacáí neeméerica pumèníri isàni yáapicha.

³ Píacué nuénánáca, Dios yàasunáicáinácué pía, íná iwàwacutácué canácatáita piimá áiba wenàiwica yáapicha càmiirica pinirisíwa, càmiíchúaca nacáí píinusiwa. Càita nacáí iwàwacutácué canácatáita pimàni casaquèeri wawàsi piiná iyúwa, càita nacáí picácué piwàwa piásupínáwa áibanáí yàasu. ⁴ Picácué picàlida casaquèeri tàacáisi. Càita nacáí picácué picàlida tàacáisi canéeri iwèni càide iyúwa máiwitáiseeyéi. Càita nacáí picácué piicáaní casaquèeri tàacáisi ìwali.

Macái tàacáisi casaquèeri, càmita iyúudàa wenàiwica. Néese, cayába cachàiniwanái piacaalícué Dios irí cayábèeri. ⁵ Dios imàacapiná walí cayábèeri cawèniirica, wía Dios yéenibeca áiba èeriwa wawàlùacaalípináwa chènuniré, yái yàcalé Cristo icùacataléca macáita Dios yáapicha. Quéwa pialíacuéwa canácata néená iwàluèripinácawa néré, ibatàa abèeri néená piná, cawinácaalí càmiíyéica yeebáida Cristo itàacái, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càmiírira nanirisiwa, càmiíchúaca nacái náinusíwa, nía nacái imàniíyéica casaquèeri wawàsi iiná iyúwa, nía nacái iwàwéeyéica yàasupináwa áibanái yàasu, Dios iicácáiná nía iyúwa wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíná cáininácáiná naicáca cawèniiri wawàsi Dios íicha. ⁶ Picácué pibatàa áibanái ichiwáidaca pía cachiwèeri tàacáisi iyú pimànicáichacué càiri báawéeri máinicáiná báawaca Dios iicáca yái namàniírira, yásí yúuwicháida níawa manuísíwata, cawinácaalí càmiíyéica imàni càide iyúwa Dios ichùulianá. ⁷ Iná picácué piacawéerida wenàiwica imàniíyéica càiri báawéeri.

⁸ Bàaluité piyacatécúé catèeri píiwitáise yáapichawa, pimànicáinatécúé pibáyawanáwa, quéwa siúcáise de piyacuéca amaléeri píiwitáise yáapichawa, piyacuéca nacái iyúwa camalási cháí èeri iricu, piyacáinácué abédanamata Wáiwacali yáapicha, píasáidacáinácué nacái áibanái irí càinácaalí Dios íiwitáise iyaca. Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa wenàiwica amaléeyéi íiwitáise, iyéeyéica mabáyawanéeri iyú càide iyúwa báisiiri tàacáisi íimáaná. ⁹ Wèepunícaalíwa amaléeri wáiwitáise yáapichawa càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaca mabáyawanéeri iyú, yásí cayábèeri wáiwitáise, wàyaca nacái machacàniiri iyú, wèepuní nacáiwa càide iyúwa báisiiri tàacáisi íimáaná. ¹⁰ Píalimáidacué pimànica yái casíimáirica Wáiwacali iicáca. ¹¹ Picácué pimàni pibáyawanáwa canéerica iwèni náapicha níara áibanái yèepuníyéicawa catèeri íiwitáise yáapichawa, càmiíyéica yáalíwawa Dios iwali, néese píalàacué nía náalíacaténáwa báawaca Dios iicáca yái namàniírira. ¹² Iwàwacutácué píalàaca nía namàacáanápiná náichawa yái báawéerica namàniírira, máinicáiná báawacani yái namàniírira nainá iyúwa ibàacanéeri iyú áibanái íicha, íná báica natàaníca iwali. ¹³ Quéwa píalàacaalícué nía Dios itàacái iyú, yásí náalíacawa namànica nàacawa nabáyawanáwa. ¹⁴ Iná càì íimaca áiba tàacáisi:

“Pía yèepuníiricawa íiwitáise catèeri yáapichawa, pimànicáiná pibáyawanáwa matuíbanáiri iyú Dios íicha, càica píade iyúwa wenàiwica iiméerica iyaca, iyúwa nacái yéetèerimiwa; íná iwàwacutá piwènúadaca píiwitáise wawa pibáyawanáwa íichawa càide iyúwa wenàiwica icawàacaalíwa idapùle íichawa, iyúwa nacái yéetèerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi íicha, yásí amaláca Cristo imànica píiwitáise piyacaténá machacàniiri iyú Cristo icamaláná iricu”, íimaca yái tàacáisica.

¹⁵ Iná píicácué píichawa cayába, picùacué píawawa piyacaténácué machacàniiri iyú càide iyúwa Dios

iwàwáaná. Picácué piya càide iyúwa máiwitáiseeyéi wenàiwica, néese piyacué cáalíacáiri iyú. ¹⁶ Picácué piúca èeri máiwitáiseeri iyú, néese píalimáidacué pimànica cayábèeri èeri imanùbaca, idècunitàacá wàyaca cháí èeri iricu ipíchawáise èeri imáalàacawa, máinicáiná èeri mìnanaí imànica ibáyawanáwa siúcade. ¹⁷ Picácué máiwitáise pía, néese péewáidacuéwa píalíacaténácuéwa càinácaalí Dios iwàwáanácué pimànica. ¹⁸ Picácué picàma ipíchanácué pímalàidaca píawawa máiwitáiseeri iyú, néese pimàacacué Espíritu Santo icùaca píiwitáise manuísíwata pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁹ Pitàanícué piacawa píriwáaca Wáiwacali iináwaná iwali. Pimicháidacué píiwitáise wáaca salmos iyú, himnos iyú nacái, cantos iyú nacái ichàiniadéeyéica wáiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú. Picántàacué manuísíwata casíimáiri iyú Wáiwacali irí, piacué nacái irí cayábèeri. ²⁰ Piacué mamáalàacaca Wáaniri Dios irí cayábèeri iwali yái macáita imàaquèer-icué píri. Piacué Dios irí cayábèeri Wáiwacali Jesu-cristo íipidená iwali, piyacáinácué abédanamata Jesu-cristo yáapicha.

La vida familiar del cristiano

²¹ Cáimiétaquèeri iyúcué píicáyacawa, péemíacué píriwáaca nacái píacaténácué Cristo icàaluíná.

²² Píacué inanái caníriíyéica, pimànicué càide iyúwa piníri ichùulianá pía, pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. ²³ Iwàwacutácué peebáidaca piníri itàacáiwa Dioscáiná idéca imàacaca píiwitápupináni, yái pinírira, càide iyúwa Dios imàacáaná wáiwitápupiná yái Cristoca, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo idéca nacái iwasàaca wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, wía càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri iricu. Càica wíade iyúwa Cristo iiná wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ²⁴ Néese càide iyúwa iwàwacutáaná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái wamànica càide iyúwa Cristo ichùulianá wía, càita nacái píacué inanái caníriíyéica iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwa piníri ichùulianá pía.

²⁵ Píacué asianái cáinuíyéica, iwàwacutácué cáinináca píicáca píinuwa, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, wía yeebáidéeyéica itàacái. Yá Cristo imàacacaté icáucawa yéetáanápinátéwa wáichawalíná. ²⁶ Cristo imànicaté càì yeedácaténá wía yàasunáipináwa idécanáamité masacàaca imànica wáiwitáise báawéeri íicha itàacái iyúwa wabautizácaalítéwa wásáidacaténaté weebáidaca itàacái. ²⁷ Cristo imànicaté càì yéewanápiná imàacaca wabàlùacawa íipunita chènuniré icànéeyéipiná mèlumèluíri iyú, cayábèeyéi iicacánáwa, canéeyéi ibáyawaná ibatàa achúmèerína piná, néese mabáyawanéeyéi Cristo irípiná, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²⁸ Asiali idèniacaalí íinuwa, yá iwàwacutá cáinináca iicáca úa càide iyúwa cáinináaná iicáca yáawawa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca íinuwa, imànica iyaca iríwa cayábèeri, Dios iicácáiná níai pucháibaca iyúwa abèeri wenàiwica. ²⁹ Canáca asiali báawéeri iicáca iináwa, néese icùaca iináwa yàacási iyú, bàlesi iyú nacái. Càita nacái iwàwacutá asiali iicáca

ñinuwa càide iyúwa iicáaná iináwa, icùacaténá úa cáin-
inéeri iyú, càide iyúwa Cristo icùaná wía cáininéeri iyú,
wía yeebáidéeyéica itàacái. ³⁰ Cristo icùaca wía wà-
acáiná iyúwa iiná cháí èeri irícu. Wía nacái, càica wíade
iyúwa Cristo iiná ìwalíiséeyéi, wía yeebáidéeyéica
itàacái wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha càide
iyúwa inanái ùyáaná abédanamata unìri yáapichawa.
³¹ Dios itàacái icàlidacaté walíni, yáí tàacáisi profeta
Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Iimaca: “Iná
asíali yàacawa yáaniri íichawa, yáatúa íicha nacáwa,
iyacaténá abédanamata ñinu yáapichawa. Néese idé-
canáami asíali iimáca úapicha, yásí Dios iicáca níai
pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì íimaca.
³² Máini iwàwacutá wawàwalica yáí cayábéeri tàacáisi-
ca Dios yáasáidéerica walí asíali iwali ñinu yáapichawa,
quéwa nuwàwa nuéwáidacuéca pía comparaciún iyú,
Cristo iwali, yàasu wenàiwicanái yáapichawa nacái, wía
yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Iná nucàlidacuéca pirí àni-
wani, iwàwacutácué macáita péená cáinináca iicáca
ñinuwa càide iyúwa cáinináaná iicáca yáawawa. Càita
nacái píacué caníríyéica, iwàwacutácué piicáca piníri-
wa cáimiétaquéri iyú, pimànicué nacái càide iyúwa
ichùulianá pía.

6 Píacué sùmanái, peebáidacué càide iyúwa
pisèenái ichùulianácué pía píasáidacaténácué
cáinináca piicáca Wáiwacali, cayábacáiná pimàni-
caalícué càì. ² Iyaca abéeri ichùulianási máiniíricué
iwàwacutá piwàwalica, icàlidéericuécá pirí càinácaalí
Dios ichùulianá pimànica. Dios íimacaté cáimiéta-
canéeri iyú imànínápiná cayábéeri nalí cawinácaalí
yeebáidéeyéica yáí tàacáisica íiméerica: “Píacué nacái
píaniri íimiétacanáwa, píatúa íimiétacaná nacáwa,
casíimáicaténácué piwàwa, piyacaténácué nacái
madécaná èeri cháí èeri irícu”, càitè íimaca yáí Diosca.

⁴ Néenicué pía quéenibéeyéica, picácué pichùulí
péenibewa lúasi iyú mamáalàacata ipíchanácué píal-
imáidaca piicáwa nía àta calúacataléta náiwitáise.
Néese pidàwinàa nía neebácaténá pitàacái. Péewá-
dacué nía nacái, píalàacué nía, pimichàidacué nacái
náiwitáise neebáidacaténá Wáiwacali itàacái, cáininá-
caténá nacái naicáca Wáiwacali.

⁵ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca íibaidéeyéica
mawèníri iyú, peebáidacué píiwacanánái itàacáiwa
ichùulièyécúéca pía cháí èeri irícu. Píacué náimiéta-
caná, nacàaluíniná nacái, báisiíri iyú. Píibaidacué nalí
cachàiniíri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Cristo
irípiná. ⁶ Píibaidacué nalí cayábéeri iyú càiripináta,
càmiíríca abéta naicáidacaalícué pirí cayábacaténácaí-
ta naicácué pía meedá, néese píibaidacué iyúwa Cristo
yàasu wenàiwica íibaidéeyéica irípiná, pimàni-
caténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná macái pichàini
iyúwa báisiíri iyú. ⁷ Pimànicué píibaidacaléwa casíimáiri
iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali irípiná,
càmiíríca èeri mìnánái irí meedá. ⁸ Càicué píibaida
píaliacáinácuéwa Wáiwacali yàanápiná walí cawèniyeyé
wamanùbaca nacáitawa ìwalíise yáí cayábéerica
wamàniíríca, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía

íibaidéeyéica mawèníri iyú, càita nacái wèepuní-
caalíwa máiwacalináwaca.

⁹ Píacué wenàiwica íiwacanánáica, pimànicué
cayábéeri píasu wenàiwicanái iríwa càide iyúwa
nuchùulianá nía náibaidáanápinácué pirí cayába.
Píacué píbáulia picapèedáidáanápiná nía náibaida-
caténácué pirí cachàiniíri iyú. Piwàwalicué Wáiwacali
chènuniíséeri ichùuliacuécá pía, càita nacái
ichùuliacué píasu wenàiwica, cáinináciná Wáiwacali
iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, càmi-
ta nacái iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái
íicha.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰ Néese nuénánái, cachànicué píiwitáise Wáiwacali
ìwali, íiwitáise manuírí iyú. ¹¹ Càide iyúwa úwisàiri ìwali-
caalí ibàlewa dàaléeri hierro nacáiri ipíchaná
yùuwidenái isutàacani, càita nacái picùacué píawawa
Dios ichàini iyú macáita. Peedácué piríwa Dios íicha
píiwitáise ibàlianápináwa hierro nacáiri cachàini-
caténácué píiwitáise macàaluínináta Satanás íipunita,
càide iyúwa úwisàiri ibàlùacaalíwa tàì íiméeri iyú
yùuwidenái íipunitawa. Iwàwacutácué cachàinica píi-
witáise Dios ichàini iyú ipíchaná yáí icháawáidéerica
wía íipidenéeri Satanás imawèniadacuéca pía, yáí
cachiwéerica yáalimáidéerica wenàiwica
namànínápiná nabáyawanáwa. ¹² Càmicáiná wamàni
úwi èeri mìnánái íipunita, néese wamànica wàacawa
úwi náipunita níara canéeyéica iiná, canéeyéica yáapi,
demonio íiwacanánáica cáuli irícuíyéica, níai
báawéeyéica ángel ichùulièyéica èeri mìnánái catéeyéi
íiwitáise. ¹³ Iná peedácué piríwa píiwitáise
ibàlianápináwa hierro nacáiri, Dios imàaquéericuécá
pirí cachàinicaténácué píiwitáise càinácaalí báawéeri
èeri náalimáidacatáitacué pía. Màulenácaalícué
pimànica píiwitáisewa ùwicái piná, yásí píalimácué
pibàlùacawa tàì íiméeri iyú Satanásnáí íipunita yé-
wanápinácué càmita pimàni píbayawanáwa.

¹⁴ Càide iyúwa úwisàiri ibàlùacaalíwa tàì íiméeri iyú
yùuwidenái íipunitawa, càita nacái cachàinica píi-
witáise Wáiwacali ìwali mamáalàacata ipíchanácué Sa-
tanás imawèniadaca pía. Càide iyúwa úwisàiri idacù-
caalí iwaliabàawa yàasu cinturónwa ipíchaná ibàle hi-
erro nacáiri icaláacawa íicha, càita nacái picùacué
cayába píawawa báisiíri tàacáisi iyú. Yáí úwisàiri iwali-
caalí iwaliabàawa dàaléeri ibàlewa yùucutalícubàawa
ipíchaná yùuwidenái isutàacani. Càita nacái iwàwa-
cutácué piyaca machacàniíri iyú mabáyawanéeri iyú
nacái picùacaténácué píawawa ipíchanácué Satanás
imawèniadaca pía. ¹⁵ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri
ìwalicaalí izapatoniwa yéewanápiná imusúacawa
caquialéta imànicaténá ùwicái, càita nacái péewá-
dacuéwa cayába picàlidacaténácué áibanái irí yáí
tàacáisi cayábéerica íiméerica Cristo imàacaca wenà-
wica nàyaca matuíbanáiri iyú Dios yáapicha. ¹⁶ Máini
iwàwacutá úwisàiri icáapica yàasu manuírí escudowa,
yáí wawàsi dàaléerica, cáucuírí nacái úwisàiri itéerica
icáapi irícuwa ichacáidacaténá íichawa ipièerica ipualé

chucùlu yeeméericawa ipiàcawa ipualé. Càita nacái peebáidacué Cristo itàacái tàì íiméeri iyú picùacaténacué píawawa Satanás íícha, yái báawéerica yáal-imáidéerica wía cachàiniíri iyú càide iyúwacué ichàwidàaca nacáicaalí wía chucùlu yeeméeri iyúwa, wamànicaténá wabáyawanáwa, waméyáacaténáwa weebáidaca Cristo itàacái. ¹⁷ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri ibàliacaalí íiwitawa dàaléeri càyüwa nacáiri iyú ipíchaná nanúaca íiwita, càita nacái iwàwacutácué piwàwalica Cristo idéca iwàsàacuéca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íícha, íná éwitacué Satanás icháawàacáaníta piináwaná ìwali Dios írí, càicáaníta càmítacué iwàwacutá pimànica pibáyawanáwa. Néese càide iyúwa úwisàiri yeedácaalí espada machete nacáiri ipéliacaténá yúuwidenáíwa, càita nacái iwàwacutácué peedáca piriíwa Dios itàacái, yái wacáapisàì Espíritu Santo imàaquéerica walí, péewáidacué nacáíwa Dios itàacái ìwali, píalíacaténácuéwa ìwali piwàwalicuísewa, yéewanápinácué picàlidaca áibanái iríni. Càita píalimácué pimànica ùwicái Satanás íipunita. ¹⁸ Píacué pimànica ùwicái Satanás íipunita èeri imanùbaca: Picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íícha. Pisutácué Dios íícha manuísíwata càiripínáta, càide iyúwa Espíritu Santo iyúudàanácué pisutáca Dios íícha. Piicácué píichawa cayába, pichàiniadacué píiwitáisewa, picácué píuca piwàwawa, néese pisutácué Dios íícha nalípiná, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Pisutácué nacái Dios íícha nulípiná imàacáanápiná nualíacawa càinácaalí iwàwacutáaná

núumaca nucàlidacaténá cayába yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Cristo iwàsàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íícha, nucàlidacaténáni macàaluínináta áibanái irí, yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íícha bàaluité quéwa yái imàaquéerica wáalíacawa ìwali siúcade. ²⁰ Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá inùmalicuíse yái tàacáisi cayábéerica. Siúcade nùyaca presoíri iyú nucàlidacáiná áibanái iríni càide iyúwa Dios ibànùaná núa nucàlidáanápináni. Iná pisutácué Dios íícha nulípiná nucàlidáanápiná itàacái macàaluínináta.

Saludos finales

²¹ Yá nubànùacué píatalé yái Tíquicoca, wéenasàiri cáininéerica waicáca iyúudèeri cayába nacái wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Yá Tíquico icàlidapínácué pirií nuináwaná ìwali, ìwali nacái yái numànírica. ²² Iná nubànùacué píataléni icàlidacaténácué pirií waináwaná ìwali. Càipiná ichàiniadacué piwàwawa.

²³ Nusutácué Wáaniri Dios íícha piriípinácué Wáiwacali Jesucristo nacái namàacáanápinácué piyaca matuíbanáiri iyú, píacué macáita wéenanáica, cáininácaténácué piicáyacacawa nacái, peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ²⁴ Nusutácué Dios íícha nacái piriípiná imànínápinácué pirií cayábéeri mawèníri iyú macáitacué pía cáininéeyéica iicáca Wáiwacali Jesucristo mamáalàacata báisíri iyú càiripínáta.

FILIPENSES

Saludo

1 Núa Pablo, Timoteo yáapicha, Jesucristo yàasu wenàiwicaca wía, íibaidéeyéica irípiná. Watànàacué pirí cuyàluta píacué Filipos iyacàlená mìnánáica, píacué Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica abé-danamata Cristo Jesús yáapicha, macáitacué pía yee-báidéeyéica itàacái, píacué nacái ancianonáica, diá-cononái nacái canánama. ² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàniínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápinácué pìyaca matuìbanáiri iyú.

Oración de Pablo por los creyentes

³ Nùaca Nucuèriná Dios iríwa cayábéeri macái imanùbaca nusutácaalí íicha pirípinácué. ⁴ Nusutáca Dios íicha pirípinácué, yá macái yàawiríata mamáalàacata nusutácué Dios íicha pirípiná canánama casíimáiri iyú. ⁵ Casíimáicué nuwàwa pìwali piyúudàacáinácué núa nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibanái irí náalífacaténáwa iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Piyúudàacatécúé núa bàaluité idàbacatáisetacué péemiaca Jesucristo iináwaná ìwali àta siùca nacáide. ⁶ Bàaluité peebáidacuéca Jesucristo itàacái, yáté Dios idàbacatécúé imànica íibaidacalé cayábéeriwa piwàwalicuise, yáté imàacacué pirí píi-witáise wàlisàì pimànicaténácué cayábéeri. Càita nacái núalíacawa báisiiri iyú Dios imànipinácué yái íibaidacalé cayábéeriwa piwàwalicuise mamáalàacata àta imáalàidacataléta ichùnìacuéca píiwitáise cayábéeri iyú néenialípiná Jesucristo yàanàapinácaalí àniwa. ⁷ Cayábéeriquéi nuínáidáanácawa càì pìwalicué casíimáiri iyú cáininácuéca nuicáca pía, Dios imànicáinácué pirí cayábéeri nacái càide iyúwa imàniíná nulí cayábéeri siùca idècunitàacá nùyaca cháì presoíyéi ibànalicu, càita nacái macái yàawiríata nubàlùacaalíwa náipunita nacái níái nacuèrinánáica nucàlidacaténá nalí nuináwanáwa nuebáidáaná Jesucristo itàacái, núsáidacaténá nacái báisiiricani yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁸ Dios yáalíacawa máini cáinináca nuicácuéca pía macáita Jesucristo imà-cacáiná cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata. ⁹ Nusutácué Dios íicha pirípinácué iyúudàanápinácué pía cáininácaténá piicáyacacawa cachàiniwanái mamáalàacata, imàacáanápinácué nacái cáalíacáica pía manuísíwata píalíacaténácuéwa càinácaalí Dios iwàwáaná pimànica, píalíacaténácué piicáca cayábéeri

báawéeri íichaná. ¹⁰ Càita nusutácué Dios íicha pirípinácué píalíacaténácuéwa piicáca cayábéeri báawéeri íichaná, pimànicaténácué nacái cayábéeri cachàiniwanái mamáalàacata. Càicaalícué pimànica, yásí píalimácué pìyaca masaquèeri iyú, canácata yáal-iméeripiná icháawàacuéca piináwaná ìwali Cristo yàanàapinácaalí àniwa. ¹¹ Pimànicué cayábéeri manuísíwata Jesucristo ichàini iyú yéewacaténá áibanái wenàiwica náináidacawa cayába Dios ìwali, natàanícaténá nalíwáaca cayábéeri iyú Dios ìwali nacái.

Para mi la vida es Cristo

¹² Píacué nuénánáica, nadéca náucaca núa presoíyéi ibànaliculé báawacáiná naicáca yái nucàlidáanáca Jesucristo iináwaná ìwali. Quéwa nuwàwacué píalíacawa macáita yái nuchàbàanácawa iyúudàaca áibanái wenàiwica nacàlidacaténá yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹³ Iná yéewa macáita wenàiwica, nía nacái úwi iyéeyéica nacuèriná icapèe manuíri iricuwa, càita nacái macáita áibanái wenàiwica iyéeyéica cháì yàcalé, náalíacawa nuináwaná ìwali presoca núa nuebáidacáiná Cristo itàacái. ¹⁴ Nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica cháì yàcalé, batéwa macáita nachàiniadaca náiwitáisewa idècanáami naicáca núa presoíyéi ibànalicu. Naicácaíná nuideniaca nùuwichàanáwa matuìbanáiri iyú, íná cachàinica náiwitáise manuísíwata cachàiniwanái. Càmita cáalu nacàlidaca Dios itàacái, néese náibàaca nawàwawa Wáiwacali iwéré iyúudàanápiná nía nacái.

¹⁵ Báisita abénaméeyéi nèewi nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca caináwanáca náicha núa. Nawàwaca namawèniadaca núa meedá. Quéwa áibanái nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri náiwitáise yáapichawa. ¹⁶ Nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cáininácuéca naicáca núa, náalíacáináwa Dios idéca imàacaca presoca núa nucàlidacaténá madècaná wenàiwica irí càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁷ Quéwa níara báawéeyéica iicáca núa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali caináwanácaténá nuícha nía. Càmita báisi nawàwa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali, néese nawàwa meedá càulenáca cachàiniwanái namànica nulíni presocáiná núa. ¹⁸ Quéwa éwita nacàlidacáaníta Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca núa, càicáaníta càmita achúma nuwàwa ìwali. Néese

casíimáica nuwàwa, càide iyúwa casíimáiná nuwàwa nacàlidacaalí Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa.

¹⁹ Yá mesúnamáita casíimáica cachàiniwanái nuwàwa núalíacáináwa macáita yái namàniírica iyúudàanápíná numusúacawa cayába, pisutácáinácué Dios íicha nulípiná, Espíritu Santo nacái iyúudàaca núa, yái Espíritu Jesucristo ibànuèrica yàacawéeridacaténá wía. ²⁰ Núalíacáináwa báisiiri iyú nuwàwalicuíséwa Dios càmiínápíná ibáiniada núa ìwalíse yái nuebáidáanáca itàacái nucúacaténá iyúudàaca nutàaníca nalí; néese núalíacawa iyúudàanápíná núa nutàanicaténá macàaluínináta nàacuésémi macáita. Manuíca nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali iyúudàanápíná núa càide iyúwa iyúudàaná núa càiripínáta núsáidacaténá cayábéeri iyú cachàiniwanái máini cayábéericani, yái Cristoca, cachàiniíri nacái íiwitáise. Càipíná Dios iyúudàaca núsáidaca cáimiétacanéericani yái Cristoca, idècunitàacá nùyaca cháí èeri írìcu, càita nacái nuétácaalíwa. ²¹ Nuwàwa núsáidaca cachàiniírica íiwitáise yái Cristoca, núacáiná nudéca numàacaca núawawa Cristo írí numànicaténá abéerita càide iyúwa iwàwáaná idècunitàacá nùyaca cháí èeri írìcu; néese nanúacaalí núa Cristo ìwali nuebáidacáiná itàacái, yá cayába cachàini nulíni íichéi nùyáanáca cháí èeri írìcu níacáiná madécaná yáwanái wenàiwica néemiapíná Cristo iináwaná ìwali nuétáaná ìwalíse, yá nacái nùyapínáca yáapicha chènuniré. ²² Quéwa núalíacawa núalimá nuíbaidaca mamáalàacata Cristo írípíná nuyamáacaalícawa cháí èeri írìcu. Iná càmita núalíawa càirínácaalí nuwàwéeri náicha, yái nucáuca cháí èeri írìcuírìca, càmicaalí nucáuca chènuníseeri. ²³ Máini càulenáca núalíacaténáwa càirínácaalí náicha nuwàwéeri numànica. Nuínáidacaalíwa abéerita nùwaliwa, yá nuwàwa nuétácawa yéewanápiná nùyaca Cristo yáapicha chènuniré cayábacáiná cachàinica nulíni nùyáanáca néeni íicha èeriquéi. ²⁴ Quéwa, nuwàwalicaalícué pía, yá núalíacawa iwàwacutácué nùyaca píapicha cháí èeri írìcu, nuyúudàacaténácué pía. ²⁵ Núalíacáináwa iwàwacutáanácué nuyúudàaca pía quiríta, íná yéewa nuebáidaca nuwàwalicuíséwa nùyáanápinácué mamáalàacata píapicha cháí èeri írìcu nuchàiniadacaténácué píiwitáise peebáidacaténácué Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata, casíimáiri iyú nacái. ²⁶ Iná nùyapínácaalícué píapicha àniwa, yásí cáimiétaquéri iyúpiná piicáca Cristo Jesús nùwalísená, icùacáiná núa cayába.

²⁷ Péemiácué abéeri wawàsi: Máinícué iwàwacutáca píyaca machacàniiri iyú càide iyúwa Cristo iyáanáte, yéewanápiná áibanái iwàwaca yéemiaca Cristo iináwaná ìwali. Càita nùacaalí nupáchiacuéca pía, càmicaalícué nacái nùawa píatalé, yá nuwàwacué nuémiaca piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, abédanamacacué nacái píiwitáise píapichawáaca Espíritu Santo ichàini iyú. Càita iwàwacutácué pimànica ùwicái Dios írípíná: Píibaidacué Dios írípíná cachàiniíri iyú píapichawáaca picàlidacaténácué macàaluínináta yái tàacáisica, yé-

wanápiná áibanái yeebáidaca Jesucristo itàacái, yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁸ Picácué máiwitáise pía picalúniwa piùwidenái ìwalísewa, ibatàa abé yàawiríapíná. Piùwidenái iicácaalícué píideniaca piùwichàanáwa Cristo írípíná matuíbanáiri iyú, yásí náalíacawa amaléeri iyú nàuwichàanápínácawa càiripínáta nabáyawaná ìwalísewa. Càipíná nacái Dios imàacacué píalíacawa Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁹ Dios idéca imànicuéca píri yái cayábéerica Cristo ìwalísená: Dios imàacacué peebáidaca Cristo itàacái, càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa Cristo írípíná cháí èeri írìcu, peebáidacáinácué itàacái. ³⁰ Píacué, núa nacái abédanamata wamànica wàacawa ùwicái Dios írípíná. Càita wamànica ùwicái: Wàuwichàacawa Cristo írípíná weebáidacáiná itàacái. Bàaluité piicácuéca namànica nulí báawéeri nùyacaalítecué píapicha. Pidécúéca péemiaca nuináwaná ìwali àniwa namànica nulí báawéeri mamáalàacata cháí. Càita numànica nùacawa ùwicái Dios írípíná.

La humillación y la grandeza de Cristo

2 Píacué nuénánáica, núalíacawa Cristo idéca imichàidacuéca píiwitáise, pidécúéca pichàiniada-ca piwàwawa nacái cáininácáinácué Cristo iicáca pía. Núalíacawa nacái Espíritu Santo yàacawéeridacuéca pía. Càita nacái núalíacawa piicáanácué áibanái ipualé, cáinináca piicácuéca nía nacái. ² Iná yéewa píalimácué casíimáica pimànica nuwàwa pimànicaalícué càì: Abédanamacacué píiwitáise píapichawáaca, píacué macáita. Cáininácué piicáyacawa. Abédanamacacué piwàwa píináidacawa, píibaidacué cachàiniíri iyú Dios írípíná macáita pimanùbaca iyúwa. ³ Picácué pimàni píriwata cayábéeri yéewanápiná meedá caináwanácuéca pía áibanái íicha; càita nacái picácué cáimacái piicáca píawawa. Néese iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa càmiíri cachàini áibanái íicha. Picácué picutá cachàinicaténá pimànica píawawa áibanái íicha, néese piicá áibanái iyúwa cayábéeyéi íiwitáise píicha. ⁴ Picácué pimàni abéerita píriwata cayábéeri, néese picutácué piyúudàacaténá áibanái, pimànicaténácué nalí cayábéeri.

⁵ Píináidacuéwa càide iyúwaté Cristo Jesús íináidáanáwa.

⁶ Càité Cristo Jesús imànica: Ewitaté Dioscáanítani, yái Cristo Jesúsca, càicáaníta càmitaté cachàini imànica yáawawa áibanái íicha macáicaténáté yàaca icàaluíniná càiride iyúwa abéeri Dios inacáiri.

⁷ Néese iwàwacáináte imànica càide iyúwaté Dios iwàwáaná, ínáté Cristo Jesús imàacaca íichawa ichàini manuírìwa, yá nacái icamalánáwa icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré Dios yáapicha. Yáté Cristo Jesús imànica yáawawa iyúwa Dios yàasu wenàiwica íibaidacaténá Dios írí, yá imusúacaté iicá èeri iyúwa wenàiwica.

⁸ Yèepunícatéwa iiná èeri írìcuírìca yáapichawa, yá iyacaté càide iyúwa càmiíri cachàini náicha canánama.

Dios ichùuliacaté Cristo Jesús yéetáanápínátéwa, yá Cristo Jesús imànicaté càide iyúwaté Dios ichùulianáni. Càmitaté yéetáwa càide iyúwa macái èeri minanái yéetáanáwa, néese yùuwichàacaté yéetácáisi máiniiri báawaca, báiri nacái wenàiwica iicáca nanúacáináténi cruz iwali càide iyúwa nanúaná wenàiwica imàniirica ibáyawanáwa manuísíwata.

⁹ Inaté idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha, yá Dios imàacacaté Jesús iyaca cáimiétacanéeri iyú áibanái íicha canánama, yéewacaténá macáita yàaca Jesús iyéininá iyúwa Dios.

¹⁰ Càité Dios imànica Jesús irí yéewanápiná macáita nàaca Jesús icàaluíniná, macáita níara iyéeyéica chènuniré, nía nacái èeri iricuíyéica, nía nacái yéetéyémicawa. Càipiná nàaca Jesús iyéininá Dioscáiná idéca imàacaca cachàinicaní náicha canánama.

¹¹ Yá macáita nacàlidapíná Jesucristo iwali Wáiwacalicaní, cachàiniirica náicha canánama icuèrica macáita. Càipiná nàaca Wáaniri Dios irí cayábéeri Jesucristo iwali.

Los cristianos son como luces en el mundo

¹² Iná piacué nuénánáica cáininéyéica nuicáca, càide iyúwacué peebáidáanáté nutàacái nùyacaalícué piápicha bàaluité, càita nacái nuwàwacué peebáidaca nutàacái tàì íiméeri iyú cachàiniwanái mamàalàacata idècunitàacá nùyaca déeculé píchacué. Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íná píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimàniinápínacué càide iyúwa Dios iwàwáaná piacaténacué iyéininá cáimiétaquéeri iyú, ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa. ¹³ Píalimápinacué càì pimànica Dioscáiná idéca imàacacué pirí píiwitáise cayábéeri yéewacaténacué piwàwaca pimànica cayábéeri, Dios nacái iyúudàacuéca pía pimànicaténacué càide iyúwa iwàwáaná.

¹⁴ Picácué pitàaní lúasi iyú, picácué nacái pitàaní piríwáaca chàinisiiri iyú, iwalíise yái iwàwacutéericuéca pimànica, néese píibaidacué Dios irípiná piápichawáaca. ¹⁵ Pimànicué càì, yéewanápinacué canácata áibanái yáaliméeri icháawàaca pibáyawaná, càmitacué nacái pucháiba píiwitáise. Dios yéenibecáinacué pía, íná piyacué mabáyawanéeri iyú nèewi níai èeri minanái báawéeyéica íiwitáise, iméerèeyéicawa. Càicuéca píade cháì èeri irícu iyúwa dùlupùta ipucuèyécawa catéeri irícu, píalíacáinacué Dios iwali. ¹⁶ Picàlidacué nalí yái báisiiri tàacáisica yéewanápiná nadèniaca nacáucawa càmiiri imàalàawa. Iná pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanacué pía, yá casíimáipínaca nuwàwa píwalíisecué Cristo yàanàacaalípiná núalíacáináwa cawèniiricaní yái nuéwáidáanacuéca pía. Cawèniirica nacái yái nuíbaidacaléca Dios irípiná. ¹⁷ Péemiacué comparación: Judíonái imàacacaalí piráì ofrenda iyú Dios irípiná nàacaténá irí cayábéeri, yá nàucùaca quíiréeri uva ituní cáli íinatabàa iyúwa sacrificio yéewacaténá cawèniiri cachàiniwanái namànica nàasu ofrendawa Dios irípiná. Càita nacái peebáidacuéca Jesucristo itàacái, piùwichàacuécawa irípiná nacái. Yácat-

acué piasu ofrenda Dios irípiná. Uwé, cawàwanáta Dios iwàwaca nuétácawa Cristo iwali càide iyúwa sacrificio íiranámi imusúacaalíwa íicha cáli íinatabàa. Càita núalimácué cawènica cachàiniwanái numànica piasu ofrendawa Dios irípiná, yái peebáidáanacuéca Jesucristo itàacái, piùwichàanacuéca irípiná nacái. Quéwa éwita nanúacaalí núa, càicáaníta casíimáica núa, nuyanídacawa piápichacué nacái. ¹⁸ Casíimáicué piwàwa, piyanídacuéca nacái núapicha.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Wáiwacali Jesús iwàwacaalí càì, yá nuwàwaca nubànùacuéca piatalé Timoteo mesúnamáita ipáchicaténacué pía, nuwàwacáinacué icàlidaca nulí piináwaná iwali casíimáicaténá nuwàwa. ²⁰ Yá nubànùacué piatalé Timoteo canácáiná núapicha áiba wenàiwica íináidéeriwa abédanamata núapicha, iyúudàacaténacué pía càide iyúwa nuwàwáaná.

²¹ Macáita níara áibanáica náináidacáitawa nàasu wawàsi iwaliwa. Càmita máini nawàwa namànica càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná. ²² Quéwa píalíacuécawa Timoteo iináwaná iwali iyaca machacàniiri iyú, íibaida nacái Dios irípiná núapicha, wacàlidacaténá Dios itàacái, yá Timoteo iyúudàaca núa càide iyúwa asiali iyúudàacaalí yáaniriwa. ²³ Iná nuwàwaca nubànùacani iicáténacué pía, idécanacáita núalíacawa càinácaalí namàniinápíná nulí cháì presonái ibànaná iricu.

²⁴ Quéwa manuíca nuínáidaca nuwàwawa Wáiwacali iwali nùanápíná nuicácuéca pía caquialéta, Wáiwacali iwàwacaalí numànica càì.

²⁵ Càita nacái nuínáidacawa iwàwacutáaná nubànùacuéca piatalé wéenasàiri Epafrodito, yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, íibaidéerica núapicha Dios irípiná, wamànicaténá ùwicái Satanás íipunita Jesucristo irípiná. Bàaluité piànùacatécúé nùatalé yái Epafroditoca iyúudàanápínáté núa. ²⁶ Máini Epafrodito iwàwaca iicácuéca pía macáita. Achúmaca iwàwa manuísíwata píwalícué péemiácáináté iináwaná iwali iculúanátéwa. ²⁷ Báisita iculúacatéwa, batéwa nacái yéetácawa, quéwa Dios iicátaté ipualé. Dios iicátaté nacái nupualé, íná càmitaté imàaca Epafrodito yéetácawa máinicáicha achúmaca nuwàwa cachàiniwanái náicha macáita yái wawàsica imàaquéerica achúmaca nuwàwa. ²⁸ Iná máini cachàiniwanái nuwàwaca nubànùacuéca piataléni caquialéta casíimáicaténacué piwàwa piicáca àniwani. Piicácaalípinacué Epafrodito iyaca cayába siùca, yásí matuíbanáica nuwàwa. ²⁹ Pitàidacué Epafrodito casíimáiri iyú càiride iyúwa péenasàiri yeebáidacáiná Wáiwacali itàacái; piacué nacái náimiétacaná càiripínata, cawinácaalí cayábéeyéica íiwitáise càide iyúwa Epafrodito iyáaná. ³⁰ Batéwaté yéetácawa íibaidacáináté cachàiniiri iyú Cristo irípiná. Yùuwichàacatéwa cáalunáiri iyú iyúudàacaténáté núa, imànicaténáté nulí cayábéeri píichawalínacué, yái cayábéerica càmiiricuéca píalimá pimànica nulí déeculécáinacué pía nuícha.

Lo verdaderamente valioso

3 Siùcade nuénánái casíimáicué piwàwa Wáiwacali ìwali, yàasu wenàiwicacáinácué pía. Yá casíimáica nuwàwa nutànàacuéca pírí àniwani càide iyúwa nudéénacué nutànàacáwa píríni iwàwacutáicáinácué píalíacawa péemiaca cayábani. ² Iná péemiacué cayábani: Píicácué píichawa cayába níara báawéeyéica íiwitáise, yèepuníyéicawa càide iyúwa íbaida-canacáiyéi Dios irí, quéwa namànicáita nabáyawanáwa meedá. Nachùuliaca càmíiyéi judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadalúanápiná naináwa circuncisión iyú càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ³ Picácué péemia nalf, wíacáiná Dios yàasunáisiwaca wía, wía yéeyéica Dios icàaluíniná báisiiri iyú càide iyúwa Espíritu Santo imichàidáaná wáiwitáise. Yá casíimáica wàyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Càmita nacái cáimacái waicáca wíawawa ìwalíise yái wáaliméerica wamànica wachàini iyúwa. ⁴ Idécaalí Dios yàasu wenàiwicaca wía ìwalíise yái wamàníiricatá, yáté Dios yàasu wenàiwicaca núa ráunamáita áibanái íicha canánamatá, máinicáiná judíosiwaca núa. ⁵ Namànicaté nulí circuncisión nudèniacaalíté ocho èeri, càide iyúwaté Dios ichùulianá judíonái imànica nawàwalicaténaté Dios yàasu wenàiwicaca nía. Israelitaca núa, Israel itaquérinámicáiná núa, Benjamín itaquénáinámi yéénaca núa, yái Israel íirimitaté íipidenéericaté Benjamín. Núacata hebreosiwa, hebreosiwacáiná macáita nùawirinámica, càmíiyéité icásàawa càmíiyéi israelita yáapicha. Nutàanica nacái hebreo itàacái iyú, càmítaté nacái núca nuíchawa israelita íiwitáise nùyacaténaté iyúwa càmíiri israelita. Yá nuéwáidacatéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, yá fariseocaté núa yeebáidéericaté manuísiwata càide iyúwa fariseonái yéewáidáaná, níai yeebáidéeyéica cachàiniiri iyúni náicha canánama. ⁶ Máinicáinaté nuebáidacaté cachàiniiri iyú fariseonái yàasu tàacáisi, ínáté nuuwichàidaca nùacawa níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nùycaté machacàniiri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùulianaté wàawirinámi, ínáté canácata yáaliméeri icháawàaca núa Moisés yàasu tàacáisi ìwalíise. ⁷ Bàaluité cawèniiricaté nulí nuicáca macáita yái wawàsica quéwa siúcáisede caná iwèni nulí nuicácani, núalíacáináwa càmita yéewa iwasàaca núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese nuwàwaca Cristo icùaca núa. ⁸ Càita nacái nuicáca macái wawàsi càiride iyúwa canéeri iwèni íicha yái Nuíwacali Cristo Jesúsca, máinicáiná cawènica nuicácani, nuwàwa nacái núalíaca ìwali manuísiwata. Nuebáidacáinaté Cristo, yáté yúucacawa nuícha macáita yái wawàsi judío íiwitáise ìwalíirica. Siúcáisede nuicáca yái wawàsica iyúwa náuquéerimi wawàsi báawéeri nuwàwacáiná nudèniaca Cristo Jesús Nuíwacalipináwa, nuwàwacáiná nacái núalíaca nùacawa ìwali manuísiwata cachàiniwanái mamáalàacata àta nùanàacataléta yàatalé chènuniré. ⁹ Nuwàwa nacái nùyaca abédanamata Cristo yáapicha càiripináta. Núalíacawa càmíiripiná mabáyawaná Dios íicáca núa ìwalíise yái numànínáca càide iyúwa itàacái

íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuise; néese manuía nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali mabáyawanáanápiná íicáca núa ìwalíise yái nuebáidáanáca Cristo. ¹⁰ Máini nuwàwaca núalíaca Cristo ìwali, nudèniacaténá ichàini nuwàwalicu, yái chàinisi Cristo idènièrica imichàacáinatéwa yéetáicáisi íicha, nuuwichàacaténáwa írípíná nacái nuebáidacáináni, àta nuíwitáise iyacataléta càide iyúwaté Cristo íiwitáise iyáanáaté yéetácaalítéwa. ¹¹ Càita nuwàwaca nùyaca càide iyúwa Cristo iyáanáaté nu-michàacaténáwa yéetáicáisi íicha càide iyúwaté Cristo ícaucàanátéwa.

La lucha por llegar a la meta

¹² Càmitàacá macáita nuíwitáise iya càide iyúwa Cristo Jesús íiwitáise iyáaná. Càmitàacá nacái mabáyawaná núa càide iyúwa Cristo iyáaná. Quéwa núalímáida nùacawa mamáalàacata nùycaténá càide iyúwa Cristo iyáaná, yácáiná Cristo Jesús idéca yeedáca núa yàasu wenàiwicapináwa. ¹³ Píacué nuénánáica, núumacué pírí àniwa, càmítàacá núalimá nùyaca càide iyúwa Cristo iyáaná. Néese càì numànica: Numàacaca nuwàwawa íicha macáita yái numàníiricaté bàaluité. Yá càmita quirínama nuínáidacawa ìwali, néese nuchàiniadaca nuíwitáise nuchàinaténá yái iyéerica nupíchalé núalimáidáanápiná macái nuchàini iyúwa nùycaténá càide iyúwa Cristo iyáaná. ¹⁴ Nuchàiniadaca nuíwitáise nuchàini iyúwa nùycaténá iyúwa Cristo iyáaná càide iyúwa wenàiwica ipianíiricawa carrera ìwali ipiacaalíwa cachàiniiri iyú àta yàanàacataléta carrera yàasu imáalàacataléwa néré yeedácaténá íríwa cawèniiri premio. Càita nacái nùapínacaalíwa chènuniré, yá Dios imàacapiná nulí yái cawèniirica Dios imáidéerica wía weedáanápiná walíwa Cristo Jesús ìwalíise, weebáidacáiná itàacái.

¹⁵ Báisiacaalícué cachàinica píiwitáise Jesucristo ìwali peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú, néese iwàwacutácué píináidacawa càide iyúwa núumáanácué pírí. Iyacaalí abéeri wawàsi píináidéericuécawa ìwali méetàuculé nuícha, yásí Dios imàacacué píalíacawa nacái càide iyúwa iwàwacutáanácué píalíacawa. ¹⁶ Quéwa iwàwacutá wàyaca machacàniiri iyú báisiiri tàacáisi ìwali càide iyúwa Dios imàacáaná wáalíacawa.

¹⁷ Píacué nuénánáica, pimànicué càide iyúwa nùyáaná. Píicáidacué nalf níara wenàiwicaca iyéeyéica càide iyúwaté wàyáanácué pèewibàa, wía apóstolca, píalíacaténácuéwa càinácaalí iwàwacutáaná piyaca. ¹⁸ Nudéca nucàlidacuéca píríni madécaná yàawiría, quéwa siúca nucàlidacué pírí àniwani nutuíyáa yáapichawa: Madécaná wenàiwica nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Cristo itàacái báisiiri iyú, quéwa nàuwideca namànica Cristo, canácáiná iwèni naicáca Cristo yéetáanáacawa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁹ Quéwa èeri imáalàacaalípináwa, yásí nàuwichàacawa càiripináta, níara báawéeyéica íiwitáise. Camùnica nía, nayáaca nayáacaléwa máini cadénama,

namànicaténá càide iyúwa natúra iwàwáaná meedá. Yá cáimacáica naicáca níawawa nabáyawaná iwaliwa, yái báawéerica namàníirica, yái wawàsi iwàwacutéer-icuéca báica wamànica. Náináidacawa mamáalàacata èeri iricuíri wawàsi iwali. ²⁰ Wíá quéwa wadèniaca wàasu cáliwa chènuniré. Wacùaca nacái Wáiwacali Jesu-cristo yàanàaca chènuníise, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²¹ Néese Wáiwacali Jesu-cristo iwàlisàidapiná wainá machawàaquéerica cayábéeri iyú iyacaténá càide iyúwa iiná chènuníiséeri iyáaná, icànéerica mèlumèlúiri iyú. Càipiná imànica ichàini iyúwa, idèniacáiná ichàiniwa icùacaténá macáita.

Alégrese siempre en el Señor

4 Iná peebáidacué Wáiwacali tàì íiméeri iyú, píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca. Máini nuwàwaca nuicácuéca pía àniwa. Píacué cáininéeyéica nuicáca, píatacué isíimáidéeyéica nuwàwaca. Càicuéca píade iyúwa yái cawènírica Dios yèeripináca nulí píasáidacáinácué cawènica Dios iicáca yái nuíbaidacaléca irípiná.

² Nusutáca wawàsi uícha úara Evodiaca, uícha nacái úara Síntiqueca abédanamáanápiná náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abémisana neebáidacáiná Wáiwacali itàacái. ³ Pía nacái íibaidéerica Dios irípiná núapicha cayábéeri iyú, nusutáca píicha wawàsi piwènúadánápiná náiwitáise nalíwáaca, níara pucháiba inanáica abédanamacaténá náiwitáise, nayúudàacáinaté wamànica úwi Dios irípiná wacàlidacaténaté yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wáibaidacaalíté Dios irípiná Clemente yáapicha, áibanái yáapicha nacái idènièyéica íipidenáwa cuyàluta iricu chènuniré, yái cuyàluta idènièrica náipidená canánama wenàiwica Dios yèeyéica icáuca càmiiri imáalàawa.

⁴ Casíimáicué piwàwa càiripináta Wáiwacali iwali. Yá núumacué pirí àniwani: **¡Casíimáicué piwàwa!**

⁵ Pimànicué áibanái irí éeréeri iyú yéewacaténácué macái wenàiwica náalíacawa cayábéericuéca píiwitáise. Mawiénica Wáiwacali yéenáiwana yàanàacaténá àniwa.

⁶ Picácué achúma píináidáníacawa piwàwawa áiba wawàsi iwali càinácaalícué pichàbáanáwa, néese picàlidacué Dios irí macáita, macái imanùbaca pisutácaalícué píawawa Dios íicha. Pisutácué nacái íicha wawàsi. Píacué nacái irí cayábéeri. ⁷ Yásí Dios imàacacué matuíbanáica píiwitáise manuísíwata, manuísíwéeri cachàiniwanái mamáalàacata íicha yái èeri minanáí yáaliméerica yáalíacawa iwali. Yá nacái Dios icùapinácué piwàwa, píiwitáise nacái, piyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Néese, iyaca abéeri wawàsi quiríta nucàlidéeripinácué pirí nuénánái: Píináidacuéwa macái báisiiri tàacáisi iwali. Píináidacué nacáiwa macái cáimiéta-

canéeri wawàsi iwali, píináidacuéwa iwali nacái macáita yái iwàwacutéerica wamànica wàyacaténá machacàniiri iyú. Píináidacué nacáiwa macái wawàsi iwali càmiirica yáalimáida wenàiwica imàníinápiná ibáyawanáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iicácanáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iináwaná. Píináidacué nacáiwa iwali macái cayábéeri íiwitáaná, iwali nacái macáita wacàlidéerica iináwaná cayábéericaní.

⁹ Pimànicué càide iyúwaté nuéwáidánácué pía, càide iyúwa nacái nùalàanácué pía. Pimànicué nacái càide iyúwaté nucàlidánácué pirí, càide iyúwaté nacái píicáanácué numànica. Pimànicué càì, yásí Dios yàacawéeridacuéca píawa, yái imàaquéerica matuíbanáica wáiwitáise.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Casíimáica nuwàwa manuísíwata Wáiwacali iwali piwàwalicáinácué núa àniwa. Nùalíacawa càmitacué píimáichaté núa, néese càmitaté píalimácué piyúudàaca núa. ¹¹ Nudèniaca siúcade yái numáapuèrica, íná càmita nutànàa pirí cuyàluta pibànùanápinácué nulí ofrenda àniwa, núacáiná nudéca nuéwáidacawa casíimáinápiná nùyaca iyú càinácaalí nudènièrica.

¹² Aibaalí nùyaca catúulécanéeri iyú. Aibaalí nacái nùyaca càasuiri iyú. Nudéca nuéwáidacawa matuíbanáicaténá nùyaca cháì èeri iricu càinácaalí nùyáaná, éwita máapicaalí núa, càita nacái nudèniacaalí cayába nuyáacaléwa, càita nacái nudèniacaalí madécaná nùasuwa, càita nacái canácaalí nulí yái numáapuèrica.

¹³ Càinácaalí iyú iwàwacutá nùyaca, núalimá nùdeniaca macáita yácáiná Cristo ichàiniadaca núa. ¹⁴ Quéwa, pidécuéca pimànica nulí cayábéeri manuísíwata pibànùacaalíté nulí plata, áiba wawàsi nacái numáapuèricaté.

¹⁵ Bàaluité nucàlidacatécué pirí yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néeseté nuèpùacawa píasu cáli íichacué, yáara Macedonia yàasu cálica, nùacaténaté nucàlidaca yái tàacáisica áibanái irí. Píalíacuéwa nuèpùacaalítéwa píichacué, píacué Filipos iyacàlená mìnanáí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yaté abétacué pía ibànùericaté nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda piyúudàacaténácué núa, piwàwacáinácué píaca Dios irí cayábéeri iwali yái nucàlidánácuéca pirí itàacái. ¹⁶ Càita nacái ipíchawáiseté nùacawa Macedonia yàasu cáli íicha, idècunitàacá nùyaca Tesalónica iyacàlená néré, yaté pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda máisibáwanái yàawiría nudèniacaténaté yái numáapuèrica. ¹⁷ Càmita nuináidawa nùasu iwaliwa meedá nuedácaténá nulíwa nùasupináwa, néese nuwàwaca Dios imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata piyúudàacáinácué núa. ¹⁸ Nudéca nuedáca macáita yái pibànùericatécué nulí, yá nudèniaca cayábáwanái íicha yái numáapuèrica. Pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái Epafrodito yáapicha, íná yéewa nudèniaca cayábáwanái íicha yái numáapuèrica. Yái

pìasu ofrenda pibànuèricuéca nulí, càicanide iyúwa pumèníiri isàni neeméerica nàacaténá Dios irí cayábéeri, yá casíimáica Dios iicácuéca yái pimànírira piyúudàacaténácué núa. ¹⁹ Iná Nucuèriná Dios imàacapínácué pirí manuísíwata macáita pimáapuèricuéca cháí èeri irícu, píacué iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, Dios idèniacáiná máiní manuísíwata cawèníiri chènuniré. ²⁰ Wàacué Wáaniri Dios iríwa cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos finales

²¹ Nuwàwali macáita níara Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica néeni yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Níái wéenanái iyéeyéica cháí núapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nawàwalicué pía nacái. ²² Macáita níái Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica cháí yàcalé, nía nacái íibaidéeyéica emperador romanosàiri icapèericu nawàwalicué pía nacái.

²³ Yá nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú macáita.

COLOSENSES

Saludo

1 Núa Pablo, abéeri Jesucristo yàasu apóstol, Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nubànùacué pirí cuyàluta. Yáí wéénàsàiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacáí ìyaca núapicha, iwàwalicuéca pía nacáí. **2** Nutànàacué pirí cuyàluta piacué wéénánáica, Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica Colosas iyacàlená iricu yeebáidéeyéica Cristo itàacáí tàì íiméeri iyú. Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, imàcáanápinácué piyaca matuíbanáiri iyú nacáí.

La oración de Pablo por los creyentes

3 Macáí imanùbaca wasutácaalí Wáaniri Dios íicha pirípinácué, yáí Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, yá wàaca irí cayábéeri piwalicué. **4** Wadéca wéemiacuécaca pi-ináwaná ìwali peebáidacuéca Cristo Jesús itàacáí, cáinínácué nacáí piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacáí. **5** Píalimácuéca cáinináca piicáca nía píalíacáinácuéwa piyáanápiná chènuniré Dios yáapicha casíimáiri iyú. Pidécuéca pidábaca picùaca piyáanápinácué néré péemiacáinaté yáí báisiiri tàacáisi cayábéerica icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yáté peebáidacuécani. **6** Yáí báisiiri tàacáisica áibanáí icàlidéericatécué pirí, idéca manùbéeyéi yéemiacani, yá neebáidacani macáí cáli íinata. Yá macáí wenàiwica íiwitáaná nèewi nàyaca abénaméeyéi yeebáidéeyéica yáí tàacáisi càide iyúwacué peebáidáaná, bàaluitécáiná péemiacuécaca cáinináca Dios iicácuéca pía báisiiri iyú. **7** Wéénàsàiri cáininéerica waicáca íipidenéerica Epafras, yéewáidacatécué pía báisiiri tàacáisi iyú. Yáí Epafras íibaidaca Dios irípiná wáapicha. Yá siùcade Epafras íibaidaca mamáalàacata Cristo irípiná cachàiniíiri iyú. **8** Epafras idéca icàlidacuéca walí piináwaná ìwali. Icàlidaca walí Espíritu Santo idéca ichàiniadacuéca pía cáininácaténácué piicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí.

9 Ináté wéemiacanacáitacué piináwaná ìwali, yá càmita wayamáida wasutáca Dios íicha pirípinácué imàcáanápinácué píalíacawa càinácaalícué iwàwáaná pimànica, imàcáanápiná nacáí cáalíacáicuéca pía, cáiwitáiscaténá nacáí píalíacaténácuéwa cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. **10** Dios imànicaalícué pirí càì, yásí píalimácué piyaca càide iyúwa iwàwacutáaná Wáiwacali yàasu wenàiwica imànica, pimànicaténácué

mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná wamànica, pimànicaténácué píibaidacaléwa macáí cayábéeri íiwitáaná Dios irípiná idècunitàacá píalíacucawa Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiniíwanáí mamáalàacata. **11** Wasutácué Dios íicha nacáí pirípinácué ichàiniadáanápinácué pía íiwitáise chènuníiséeri iyúwa, yáí icànéerica mèlumèluíri iyú. Càitacué píalimá píideníaca macáí wawàsi matuíbanáita, tàì íiméeri iyú nacáí. **12** Càita nacáí píalimácué piaca Wáaniri Dios irí cayábéeri casíimáiri iyú, yáí màulenéericuécaca imànica pía cayábéeri iyú, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí, peedácaténácué piríwa yáí cawèniirica Dios yèeripináca yàasu wenàiwicanáí iríwa Dios iyacàle cacamaléeri iricu. **13** Dios idéca iwasàaca wía Satanás íiwitáise catéeri íicha, íná càmita quirínama Satanás idacua wáiwitáise; Dios idéca imàacaca Iiriwa icùanápiná wía, yáí Iirica cáininéerica Dios iicáca. **14** Yáí Dios Iirica yéetácatéwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Càita Dios Iiri idéca iwasàaca wía íiraná iyúwa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacáí.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

15 Càmita wáalimá waicáca Dios watuí iyúwa, quéwa yáí Cristo, yácata Dios yéeníwaná wáaliméerica waicáca. Yácata Dios Iirica, iyéericaté ipíchawáiseté idàbacawa macáita yáí iyéerica. **16** Dios imàacacaté Iiri idàbaca macáita yáí iyéerica, macáita iyéerica capíraléeri cáli íinata, cháí èeri iricu nacáí. Idàbacaté macáita yáí waiquéerica, yá nacáí càmiíricáwa wáalimá waicáca. Dios Iiri idàbacaté macáita ángelnáí icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi. Dios Iiri idàbacaté irípináwa macáita yáí iyéerica. **17** Cristo iyacaté macáí wawàsi ipíchawáise, yá siùca Cristo icùaca macáita namànicaténá càide iyúwa iwàwacutáaná namànica. **18** Cristo nacáí icùaca wía, ichùullíaca wía nacáí, wía yeebáidéeyéica itàacáí. Càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùullíaná iináwa, càita nacáí wáiwitaca yáí Cristoca, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná cháí èeri iricu. Cristoca yáí yèerica macáí wawàsi icáuca, imàacacaté nacáí weebáidaca itàacáí. Yácata yáí idàbáanéericaté imichàacawa yéetáacáisi íicha. Iná Cristo icùaca macáí wawàsi, cachàinicáiná íiwitáise, manuírí íiwitáise nacáí náicha macáita yáí wawàsica Cristo imàníiricaté. **19** Dios íináidacatéwa iwàwáaná íiwitáise manuírí iyaca Cristo iwàwalicu máiní

manuísíwata. ²⁰ Dios iwàwacaté nacái Cristo yéetácawa wáichawalíná cruz iwali, ipíchaná wàuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalísewa. Yáté Cristo ìraná imusúacatéwa íicha cruz iwali. Càité Dios iwàwaca imànica yéewacaténa cayábaca iicáca macái wawàsi, níai macáita iyéeyéica cháí èeri irícu, nía nacái iyéeyéica chènuníiséri cáli ìinata.

²¹ Quéechatécáwa càmítacué Dios yàasu wenàiwica pía, iyúwa canéeyéi yàasu cáli. Bàaluité Dios yùuwidécúca pía manuísíwata, pimànicáinatécúca pibáyawanáwa. ²² Quéwacué Dios idéca cayábaca iicácuéca píiwitáise imàacacáinaté iwàwawa pibáyawaná íicha, Cristo yùuwichàacáinaté yéetácáisi iiná yáapichawa, yái iiná èeri irícuírca. Dios idéca càì imànicuécá pirí itécáténácué pía ibàlùadánápinácué pía íipunitawa, masaquèeyéipíná íiwitáise, mabayawanéeri iyú nacái. ²³ Quéwa piwàwacalícué piyaca Dios yáapicha, iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata. Picácué piméyáa picúaca Jesucristo iwasàanápiná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese peebáidacué mamáalàacata càide iyúwa nacàlidáanátécúca pirí cayábéeri tàacáisi. Yácata tàacáisi madécaná wenàiwica íiwitáaná yéemièrica macái cáli ìinata. Núa nacái Pablo, nudéca nucàlidaca wenàiwicanái iríni.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Siùca casíimáica nuwàwa nùuwichàacawa cháì pre-soiyéi ibànalicu ìwalíse yái nucàlidáanácuéca pirí Jesucristo iináwaná, madécaná áibanái wenàiwica irí nacái, nuwàwacáiná núsáidaca áibanái irí càinácaalíté Cristo yùuwichàanáwa náichawalíná imàacacaténa yàasu wenàiwicaca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, iyéeyéipíná càiwade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháì èeri irícu. ²⁵ Dios idéca ichùuliaca nuíbaidáanápinácué pirí, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuyúudàacáténácué pía. Dios ichùuliacaté núa nucàlidáanápiná itàacái wenàiwicanái irí, quéwa iwàwacutáca nucàlidaca itàacái macáita, àta yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha. ²⁶ Bàaluitésíwa, èeri ipíchawáiseté, néenialíté Dios ibàacaté yái tàacáisi macái ángelnái íicha. Néeseté idécanáami idàbaca wenàiwicanái, yáté ibàaca náichani nacái, yái tàacáisica. Iná madécaná mil camuí Dios idàbacatáiseté èeri àta siùca nacáide, idéca ibàaca yái tàacáisica wenàiwicanái íicha. Quéwa siùca Dios imàacaca yàasu wenàiwicanái yáalíacawa iwali. ²⁷ Piácué càmíiyéica judío, Dios iwàwacatécué imàacaca pialíacawa iwali yái tàacáisi máiniíri cayábaca, máiniíri nacái cawènica, Dios ibèericaté áibanái íicha. Yácata yái tàacáisica: Dios idéca imàacacué Cristo ìyaca piwàwalicu, pialíacaténácuéwa piyáanápiná chènuniré Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèluírpiná picamalá yáapichawa.

²⁸ Wía apóstolca, wacàlidaca Cristo itàacái wenàiwicanái irí. Wàalàaca nía éeréeri iyú macái wenàiwica íiwitáaná. Wéewáida nacái macái wenàiwicanái macáita Dios yáalíacái iyú nàalíacaténá néemiàca cayábani, càinácaalí íimáaná wawàwacáiná wabàlùadaca nía

Dios íipunita cachàiniíyéi íiwitáise Cristo iwali. ²⁹ Iná nuíbaidaca Dios irípiná cachàiniíri iyú macái nuchàini iyúwa, yái chàinisi Cristo imàaqueérica nulí.

2 Nuwàwacué pialíacawa nusutácué Dios íicha pirípiná manuísíwata, piácué Colosas ìyacàlená mìnanáica. Càita nacái nusutáca Dios íicha nalípiná níara Laodicea ìyacàlená mìnanáica, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmíiyéicáwa iicá núa. ² Nusutácué Dios íicha pirípiná canánama Dios ichàiniadánápinácué piwàwa, yéewanápiná nacái cáinináca piicáyacacawa abédanamata. Nusutácué Dios íicha nacái imàacáanápinácué pialíacawa manuísíwata Cristo iwali. Yái Jesucristoca, yácata tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha, quéwa siùca Dios imàacaca wáalíacawa Jesucristo iwali. ³ Dios iwàwa wáalíacawa Cristo iwali, yácáiná Cristo idèniaca macáisiwata Dios yáalíacái, máinií cayábéerica. Iná wáalíacaalíwa Cristo iwali, yásí imàaca wáalíacawa macái wawàsi iwali Dios iwàwéerica wáalíacawa iwali. ⁴ Núumacué pirí càì ipíchanácué nachiwáidaca pía cachiwéeri tàacáisi iyú casíimáirica wenàiwicanái yéemiàca, níai càmíiyéica yáalí Dios iwali. ⁵ Ewitacué canácanáita núa píapicha siùca, càicánítacué nuwàwali pía mamáalàacata càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha. Yá casíimáica nuwàwa nuémiacué piináwaná iwali abédanamacué píiwitáise píapichawáaca piyacaténácué machacàniíri iyú Dios iicápiná, peebáidáanácué nacái Cristo itàacái tàì íiméeri iyú.

La nueva vida en Cristo

⁶ Pidécúca peebáidaca Wáiwacali Jesucristo iwasàanápinácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íná iwàwacutácué piyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha. ⁷ Càide iyúwa manuírí àicu ipíchu ibàlùacaalíwa depuíwalé cáli irícu, yá canácata yáaliméeri iwataacani, càita nacái iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú càide iyúwatécúca néewáidáaná pía. Piácué nacái cayábéeri Dios irí mamáalàacata.

⁸ Piicácué píchawa cayába ipíchanácué áibanái iwènúadacuéca píiwitáise báisiíri tàacáisi íicha nawàwacáiná nachiwáidacuéca pía nàasu cachiwéeri tàacáisi iyúwa. Càmita nacàlida Cristo itàacái, càmita nacái Cristo iyúudàa nía. Néese nacàlidacáita meedá càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise íimáaná, yá nacái nàawirináimi yàasu tàacáisica. Nacàlida nacái demonionái yàasu tàacáisi, níara demonio ichùuliyéica èeri mìnánái íiwitáise namànicaténá nabáyawanáwa.

⁹ Picácué péemia cachiwéeyéi irí yácáiná yái Cristoca, yácata abéerita wenàiwica idènièrica macáita Dios íiwitáise cachàiniíri manuísíwata. ¹⁰ Dios íiwitáise cachàiniíri idéca ipuniadacuéca piwàwa piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái Cristo ichùulíerica macái ángelnái íiwitáaná, demonionái nacái, macáita icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi, cháì èeri irícu nacái. Iná cachàiniírca náicha canánama yái Cristoca. ¹¹ Péemiacué comparación: Dios ichùuliacaté judionái

namàniínápináté circuncisión néenibe asianái iríwa nawàwalicaténáté Dios yàasunáica nía. Yái circuncisión íimáanáca càicanide iyúwa Dios idéca nacáicaalí idalúaca náicha náiwitáise cabáyawanéeri. Càité Dios iwàwaca judíonái imànica àta Cristo yàanàacatalétaté. Siùca piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, íná Cristo idéca ichuidacuéca píicha píiwitáise cabáyawanéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí idalúacuéca píicha báawéeri. Càitacué Cristo yáasáidaca yàasu wenàiwicaca pía. ¹² Càita nacái íimáaná yái pibautizáanácuécawa: Quéchatécué piricùacaalítéwa úni yáaculé, yá píasáidacatécué Cristo idéca ichuidacuéca pibáyawaná machawàacacacatécué pibáyawaná iyúwa yéetéerimiwa. Íná càicatécué píade iyúwa yéetéeyéimiwa Cristo yáapicha càlicullí irícu, piricùacaalítécuéwa úni yáaculé. Néese pimichàacaalítécuéwa úni yáaculé, yáté píasáidacuéca pidàbacaté piyaca picáuca wàlisài yáapichawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué pimichàacawa yéetácáisi íicha Cristo yáapicha, peebáidacáinaté cachàinírira Dios íiwitáise, yái imichàidéericaté Cristo yéetácáisi íicha. ¹³ Bàaluité càicuéca píiwitáise iyúwa yéetéeyéimiwa, pimànicáinatécué pibáyawanáwa. Ináté càmitacué píalimá pimànica cayábéeri càide iyúwa yéetéerimiwa càmiíná yáalimá imànica cayábéeri, píiwitáise cabáyawanéeri idacucáinatécué pía. Quéwa Dios idéca cáuca imànicuécua píiwitáise piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha. Dios idéca imàacaca iwàwawa macáita wabáyawaná íicha, ìwalíse yái Cristo yéetáanáca wáichawalíná. ¹⁴ Bàaluité càmita wamàni càide iyúwaté Dios ichùulianá wamànica imàacacaalíté itàacáíwa profeta Moisés irí. Ináté yái tàacáisi icháawàacaté waináwaná ìwali. Dios itàacáí íimacaté iwàwacutáanáaté wàuwichàacawa wabáyawaná ichùuliacawa. Yái yùuwichàacáisica càicanide iyúwa wamawèniacále manuírí iwàwacutéerica wapáyaidaca wáichawa càiripináta càmicáinaté wáalimá wamànica macáita machacànírí iyú càide iyúwa Dios itàacáí íimáaná. Quéwa Dios idéca imáalàidaca wáicha yái wamawèniacáleca imàacacáinaté iwàwawa wabáyawaná íicha Cristo yéetácáinatéwa cruz ìwali wáichawalíná. Íná càmita iwàwacutá wàuwichàacawa càiripináta wabáyawaná ichùuliacawa. Dios idéca iwasàaca wía íicha. ¹⁵ Cristo yéetácáinatéwa cruz ìwali wáichawalíná, yáté Dios imawèniadaca demonionái ichàini, níara demonio íiwacanánáica ichùuliyéica èeri mìnánái íiwitáise. Yá Dios ibáiniadaca nía macàaluínináta macái chènuniiséeyéi iicápiná. Yá nacái Dios imàacaca Cristo itéca yáamísewa demonio íiwacanánái presoírí iyú, càide iyúwa cachàinírí úwi íiwacalíná itécaalí yáamísewa yùuwidenáíwa idécanáami úwi íiwacalíná imawèniadaca nía.

Busquen las cosas que son del cielo

¹⁶ Íná càmitacué iwàwacutá péemiaca nalí níara áibanái icháawèeyéica piináwaná ìwali piyáacalé ìwalísewa, ìwalíse nacái yái càmiínácuéca pimàni judíonái yàasu manuírí culto macái camuí imanùbaca,

macái quéeri imanùbaca nacái, macái semana imanùbaca nacái, sábado irícu, judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Bàaluité Dios ichùuliacaté israelitanái namàniínápináté macáita yái wawàsica náináidacacatéwa ìwali nacuèrinápináca Dios ibànueripinaté nalí, yái Cristoca. Quéwa Cristo yàanàacaté aléi èeri iriculé, íná càmita iwàwacutá wamànica wàacawa quirínama yái wawàsica iyúwa áibanái cachìwéeyéi náimáanácué pirí siùca. ¹⁸ Péemiacaalícué cachìwéeyéi irí, yásí nachìwáidacué píawa; picácué péemia nacháawàaná piináwaná ìwali. Càita nacàlidaca nèepunícawa nàasu tàacáisi cachìwéeriwa: Náimaca iwàwacutáanása wàyaca máini catúulécanéeri iyú, wamàacáanása nacái wáichawa wayáacaléwa cayábáanápináca Dios iicáca wía. Náimaca nacái iwàwacutáanása wàaca ángelnái icàaluíniná, wasutáanása náicha wawàsi natàaníinápiná wawicáu Dios yáapicha, cachìwéeyéi íimacáiná càmitasa Dios iwàwa yéemiaca wasutáaná íicha. Nacàlidaca nachìwawa nacái naicáca yéenáwanási nacáiri Dios néeséeri. Yá nacái máini cáimacáica naicáca níawawa manuísíwata náiwitáise èeri iricuírí ìwalísewa. ¹⁹ Càmita nàya abédanamata Cristo yáapicha, yái icuèrica wía, wía yebáidéeyéica Cristo itàacáí. Cristo ichùuliacawa càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùulianá iináwa, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Cristo ichàiniadaca wawàwa, imàacacué nacái abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

²⁰ Piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái yéetéericatéwa píichawalínácué, íná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa Cristo yáapicha demonionái íicha, níara demonio ichùuliyéica èeri mìnánái íiwitáise. Íná càmitacué quirínama iwàwacutá piyaca càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná. Càmitacué iwàwacutá peebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùulianácué pía. ²¹ Càita nacàlidaca nachìwawa cayábáanápinásacué Dios iicáca pía. Náimaca: “Picácué pidunà yái wawàsi ìwali; picácué piyáa yái yàacàsica; picácué peedáni picáapi iriculéwa”, náimaca. ²² Macáita yái tàacáisica nacàlidacáita wawàsi ìwali imáalèeripináca, íná càmita iwàwacutá wéemiaca nàasu tàacáisi irí, Dios imànicáinaté yàacàsi wayáapiná. Níara cachìwéeyéica nachùuliacawa wenàiwica, néewáidaca nacái nía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú. ²³ Báisíta madécaná wenàiwica iyúunáidaca cáalíacáica nía cawinácaalí yebáidéeyéica cachìwéeyéi itàacáí, áibanáicáiná nayúunáidaca náalimáaná nàaca Dios icàaluíniná cayábéeri iyú cachàiníwanái náicha canánama namànicaalícaita càulenéeri wawàsi, nàyacaalí nacái máini catúulécanéeri iyú, namàacacaalí náichawa nayáacaléwa, nàuwichàidacaalí nacái naináwa báawanama. Quéwa macáita yái canéeri iwèni wawàsica càmita iyúudàa wía wadacucacaténá wáichawa wáiwitáise báawéerica, yái ichùuliyéerica wamàniínápiná wabáyawanáwa.

3 Íná piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha, íná siùca piy-

acuéca picáuca wàlisàì yáapichawa, càide iyúwa pidéca nacáicalícué pimichàacawa Cristo yáapicha yéetácáisi íicha. Iná iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Cristo ichùulianá pía peedácaténácué piríwa yái cayábéeri cawèníirica iyéerica chènuniré, Cristo iyacataléca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. ² Píináidacuéwa ìwali yái cawèníiri iyéerica chènuniré peedéeripinácuéca piríwa áibaalípiná. Picácué píináidawa mamáalàacata ìwali yái èeri irícuíríca. ³ Càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa Cristo yáapicha. Càide iyúwa yéetéerimiwa càmiíná íináidawa quirínama èeri irícuírí ìwali, càita nacái picácué píináidawa mamáalàacata èeri yáasu wawàsi ìwali. Cristo, yái iyéerica abédanamata Dios yáapicha, icúaca iyaca picáuca càmiíri imáalàawa Dios írípíná ibàacanéeri iyú áibanái èeri mìnáná íicha. ⁴ Piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, íná abéerica Cristo yái yèericuéca picáuca càmiíri imáalàawa. Aibaalípiná Cristo yàanàapíná àniwa, yásí piyapínácué icamaláná mèlumèluírí irícu Cristo yáapicha, picùapíná macáita Cristo yáapicha, yái iyéerica chènuniré máiniíri cáimiétaquéeri iyú naicáca, icùacáiná macáita.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Aibaalípiná piyapínácué Cristo yáapicha chènuniré, íná siúca cháì èeri irícu pimànicuè ùwicái cachàiniíri iyú íipunita yái píiwitáise bàaluisàimica, yái ichùulìericuéca pimànica pibáyawanáwa mamáalàacata: Picácué piimá áiba yáapicha càmiíríca pinirísíwa, càmiíchúaca nacái píinusiíwa. Picácué pimàni báawéeri piiná iyúwa, yái wawàsi càmiíríca Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picácué nacái pimàni càide iyúwa píiwitáise báawéeri iwàwáaná pimànica. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata macái wawàsi cawèníiri. Cáininácaalícué piicáca cawèníiri wawàsi, yá piacuéca èeri irícuírí wawàsi icàaluíná Dios íicha, íná pimànicuéca càide iyúwa wenàiwica yéeyéica ídolo cuwáiná yéenáíwaná icàaluíná Dios íicha. ⁶ Cawinácaalí imàniíyéica càì nàuwichàapínácuéca manuísíwata áibaalípiná Dios yáasu yùuwichàacáisi caiyéininéeri yàanàapínácaalí nàwali, càmicáiná neebáida Dios itàacái. ⁷ Càitécúé pimànica bàaluité píináidacáinatécúéwa ìwali yái èeri irícuíríca. ⁸ Quéwa siúca pimàacacué píichawa macáita yái báawéerica. Picácué calúa píiwitáise, càita nacái picácué calúa pía ráunamáita. Picácué báawa piicáca áibanái. Picácué picuísá píichawa áibanái, càita nacái picácué pitàaní nàwali báawéeri iyú. Picácué pitàaní casaquèeri tàacáisi iyú. ⁹ Piwènúacatécúéwa píiwitáise bàaluisàimi íichawa, íicha nacái yái báawéerica pimàniíricatécúé ipichawáiseté peebáidaca Jesucristo itàacái, íná picácué picàlida pichiwwa piríwáaca. ¹⁰ Siúcade pidèniacuéca wàlisàì píiwitáisewa iyéerica càide iyúwa wàlisàì wenàiwica. Yá píiwitáisecuè wàlisàì idàwinàacawa yàacawa Dios íiwitáise inacáripíná, yéewanápinácué píalíacawa cayába Dios ìwali, yái Dios idàbéericatécúé pía. ¹¹ Weebáidacaalí Cristo itàacái, yá cayábaca Dios íicáca wía macáita abédanamata, Cristo ìwalíise, judíocaalí wía, càmiíyéicaalí judíó wía nacái,

imàniíyéicaalí circuncisión wía nacái, càmiíyéicaalí imàni circuncisión nacái wía, yàanèeyéicaalí áiba cáli néese wía nacái, càmiíyéicaalí yáalía wía nacái, áibanái yáasu wenàiwicacaalí wía nacái, íibaidéeyéica mawèníiri iyú, náiwacanánáicaalí wía nacái. Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeri macáita wamànica: Iwàwacutá wadèniaca Wáiwacaliwa abéerita macáita, yái Cristoca. Yá nacái Cristo iyaca wawàwalicu macáita.

¹² Cáinináca Dios íicácuéca pía. Dios idéca yeedáca pía yáasu wenàiwicacaténácué pía. Iná piyacuè machacàniíri iyú. Piicácué áibanái itúulécáná báisiíri iyú. Pimànicuè áibanái írì cayábéeri. Picácué cachàini piicá píawawa áibanái íicha, néese iwàwacutácué piicáca áibanái iyúwa cachàiniíyéica píicha. Piideníacué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalícué pirí báawéeri. ¹³ Aibacaalí péenácué imàni pirí báawéeri, yá piideníacuèni, néese pimàacacuè piwàwawa íicha, yái báawéerica imàniíricuéca pirí. Càide iyúwa Wáiwacali imàacáanátécúé iwàwawa pibáyawaná íicha, càita nacái pimàacacuè piwàwawa íicha yái báawéerica áiba péená imàniíricuéca pirí.

¹⁴ Iyaca abéeri wawàsi cachàiniíri náicha canánama, yái cáinináanáca waicáyacacawa. Cáininácaalí waicáyacacawa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca manuísíwata. ¹⁵ Pimàacacuè Cristo iyúudàaca pía piyacaténácué matuíbanáiri iyú píapichawáaca yácáiná Dios imáidacatécúé pía abédanamacaténácué píiwitáise píapichawáaca càide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháì èeri irícu. Píacuè Dios írì cayábéeri ìwali macáita yái cayábéerica Dios imàniíricuéca pirí.

¹⁶ Píináidacuéwa mamáalàacata Cristo itàacái ìwali piwàwalícuésewa píalíacaténácué péemíaca manuísíwatani. Péewáidáyacacuéwa Dios yáalíacái iyú. Pichàiniadacuè piwàwawáaca nacái cáalíacáiri iyú. Picántàacuè cachàiniíri iyú piacaténácué Dios írì cayábéeri. Picántàacuè Dios írì salmos iyú, himnos iyú nacái, canciones iyú nacái, iyúwa Espíritu Santo iyúudàanácué picántàaca. ¹⁷ Càinácaalícué wawàsi pimàni, càinácaalícué nacái picàlida, pimànicuè macáita Wáiwacali Jesús íipidená ìwali, píasáidacaténácué íiwitáise áibanái írì. Píacuè Wáaniri Dios írì cayábéeri nacái Wáiwacali Jesús íipidená ìwali.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Píacuè inanái caníríyéica, peebáidacuè piníri itàacáiwa, yácáiná cawinácaalí inanái yeebáidéechúaca Wáiwacali itàacái iwàwacutá umànica càide iyúwa ùacawéeri ichùulianá úa. ¹⁹ Píacuè asíanái cáinuíyéica, cáininácué piicáca píinuwa, pimànicuè ulí cayábéeri. Picácuè piùwichàida úa. Picácuè nacái pitàaní ulí ipisiíri tàacáisi iyú.

²⁰ Píacuè sùmanáica, peebáidacuè pisèenái itàacáiwa macáita casíimáicáiná Wáiwacali íicácuè pimàni càì.

²¹ Píacuè asíanái quéenibéeyéica, picácuè píalimáida piicáca péenibenáíwa àta calúacataléta náiwitáise, ipíchaná achúmaca nawàwa manuísíwata, yá càmita quirínama neebáidacuè pitàacái.

²² Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íibaidéeyéica mawèníiri iyú píiwacali iríwa, pimànicué macáita càide iyúwa píiwacali ichùulianá pía cháí èeri iricu. Pimànicué cayábani yái píibaidacalécawa, càmfírira abéta píiwacali iicáidacaalícué pirí, cayábacaténácáita iicácué pía meedá, néese píibaidacué cayába càiripiná-ta píiwitáise cayábéeri yáapichawa báisíiri iyú, píasáidacaténácué pía Dios icàaluíniná. ²³ Cawinácaalícué pimàni, pimànicué cayábani casíimáiri iyú càide iyúwacué píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali irí, càmfírira wenàiwica irí meedá. ²⁴ Càicué pimàni píalífacáinácuéwa Wáiwacali yàanápínácué pirí yàasu cawèníiri yéenáwa yàacaténácué piwèni áibaalípiná pianàacaalícué chènuniré, píibaidacáinácué Cristo irípiná, yái Píiwacalisíwacué abéerita. ²⁵ Quéwa cawinácaalí imànírira ibáyawanáwa, Dios ipáyaidapínáni yúuwichàacáisi iyú, ìwalíise yái báawéerica imànírira, càmicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese iicáca macái wenàiwica abédanamata.

4 Píacué náiwacanánái iwàwacutácué picùaca piasu wenàiwicawa machacàníiri iyú. Picácué piúuwichàida nía máiwitáiséeri iyú, néese pimànicué nalí cáalíacáiri iyú. Piwàwalícué pidèniaca Píiwacaliwa chènuníiséeri. Yá áibaalípiná iwàwacutácué picàlidaca piináwanáwa irí càinácaalícué cayábéeri, báawéeri nacái pimànírira cháí èeri iricu.

² Píacué wéenanáica, picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íicha. Néese pisutácué píawawa Dios íicha manuísíwata. Yá piacué Dios irí cayábéeri.

³ Pisutácué nacái Wáiwacali íicha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica áibanái irí mamáalàacata, wacàlidacaténá nacái nalí yái tàacáisi càmfíriraté wenàiwica yáalí ìwali, yái tàacáisi íiméerica Cristo iwasaàca càmfíyíi judío Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Iná pisutácué Dios íicha nulípiná ipíchaná cáaluca núa, nùyacáiná siùca cháí presoíyíi ibànalicu nucàlidacáiná yái tàacáisica wenàiwicanái irí. ⁴ Pisutácué nulí Dios amalácaténá numànica nalí yái tàacáisica yéewanápiná náalíaca néemìacani, càinácaalí íimáaná.

⁵ Piicácué píichawa cayába, pimànicué cáalíacáiri iyú, iwàwacutácaalícué pimànica wawàsi nèewi níara áibanái càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Càicaalínacaalícué píalimá picàlidaca nalí Wáiwacali iináwaná ìwali, yá picàlidacué nalíni. ⁶ Iwàwacutácué pitàanica éeréeri iyú càiripináta, cáiwitáiséeri iyú nacái. Iwàwacutácué píalíaca picàlidaca machacàníiri iyú nalíni, macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yéemíawa pía.

Saludos finales

⁷ Wéenasàiri cáininéerica waicáca íipidenéerica Tíquico icàlidapínácué piríwa macáita nuináwaná. Tíquico yàacawéeridaca wía cayába, íibaidaca nacái Wáiwacali irípiná núapicha. ⁸ Iná nubànùacué píataléni icàlidacaténácué pirí waináwaná ichàniadacaténácué píiwitáise Wáiwacali ìwali. ⁹ Onésimo yái wéenasàiri cáininéerica waicáca, píyacàle néeséericué nacái, yáapínacawa Tíquico yáapicha. Yásí nacàlidacué piríwa macáita ìwali càinácaalí íyáaná cháí.

¹⁰ Aristarco yái íyéerica presoíri iyú núapicha presoíyíi ibànalicu, iwàwalícuéca pía. Càita nacái Marcos, yái Bernabé yéenasàirináca, iwàwalícuéca pía nacái. Nudéca nucàlidacuéca pirí Marcos ìwali, ipáchia-caalícué pía, yá pitàidacué cayábéeri iyúni. ¹¹ Aiba wenàiwica íipidenéeri Jesús, áibaalí íipidenéeri Justo, iwàwalícuéca pía nacái. Níacata abéta judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái íibaidéeyéica núapicha, wacàlidacaténá càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càita nachàiniadaca nuwàwa. ¹² Epafras abéericué píyacàle néeséeri íibaidéerica Cristo irípiná iwàwalícuéca nacái pía. Yá mamáalàacata isutácuéca Dios íicha pirípinácué manuísíwata cachàinacaténácué píiwitáise Jesucristo ìwali, pimàacáanápínácué píawawa nacái Dios irí pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹³ Núalíacawa Epafras isutácué Dios íicha pirípinácué manuísíwata, càita nacái Epafras isutáca Dios íicha nalípiná níara Laodicea iyacàlená mìnanáica, Hierápolis iyacàlená mìnanáica nacái. ¹⁴ Lucas nacái yái cadepiacáirica cáininéerica waicáca, iwàwalícuéca pía nacái. Càita nacái Demas iwàwalícuéca pía.

¹⁵ Nuwàwali níara wéenanáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Laodicea iyacàlená mìnanáí. Nuwàwali nacái Ninfa, nía nacái iwacáidáyaquéeyéicawa ucapèericulé namànicaténá culto. ¹⁶ Pidécanaamicué piléeca yái cuyàluta piríwáaca, yá pibànùacuéni naléecaténáni, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Laodicea iyacàlená mìnanáica. Píacué nacái, piléecué nacái yáara cuyàlutaca nubànùerica nalí Laodicea néré. ¹⁷ Píimacué càí Arquipo irí: "Píibaida cayába pimànicaténá píibaidacaléwa càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá pimànica irípináni", càí núumaca Arquipo irí.

¹⁸ Núa Pablo nutànàacué pirí yái tàacáisi achúmèerínaca nucáapi iyúwa nuwàwalíacáinácué pía. Pisutácué Dios íicha nulípiná presocáiná núa. Nusutácué nacái Dios íicha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

1 TESALONICENSES

Saludo

1 Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéri Silas, Timoteo yáapicha nacái nutànàacué pírì cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica iyacàlená mìnánái, píacué ìyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. Wía apóstolca, wasutáca Dios íicha pírìpinácué imàniínápinácué pírì cayábéeri mawèníiri iyú, imàcáanápinácué pìyaca matuíbanáiri iyú nacái.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

2 Macái imanùbaca wasutácaalí Dios íicha pírìpinácué, wàaca írì cayábéeri píwalicué macáita. **3** Wàaca Wáaniri Dios írìwa cayábéeri mamáalàacata píibaidacáinácué Dios írìpiná cachàiníiri iyú peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. Wáalía nacáíwa píyúdàacuéca áibanái manuísíwata cáininácué píicáca Dios. Wáalía nacáíwa picùacuéca manuísíwata Wáiwacali Jesucristo yàanàanápiná àniwa, íná yéewa píideniácuéca píuwichàanáwa matuíbanáiri iyú idècunitàacá namànicuéca pírì báawéeri ìwalíise yái peebáidáanácuéca Jesucristo itàacái. **4** Píacué wéenánáica, cáininácuéca Dios íicáca pía. Wáalíaca nacáíwa Dios idéca yeedácuéca pía yàasu wenàiwicacaténácué pía. **5** Wacàlidacaalítécué pírì Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càmítaté wacàlidacáitacué pírìni yáawami tàacáisi iyú meedá, néese wacàlidacatécué pírìni Espíritu Santo ichàini iyú, wáalíacaté nacáíwa báisíiri iyú báisícani yái tàacáisi wacàlidéerica. Píalíacué nacáíwa amaléeri iyú wàyacaté machacàníiri iyú pèewibàa, wayúudàacaténácué pía, íná píalíacuéwa wacàlidacaté pírì Dios itàacái báisíiri iyú.

6 Wía apóstolca, wáalíacawa Dios yàasunáica píacué, bàaluitécáiná pidàbacué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa wásáidáanátécué pírì, càide iyúwaté nacái Wáiwacali iyáaná. Yá peebáidacatécué Jesucristo itàacái casíimáiri iyú, càide iyúwaté Espíritu Santo imàcáanácué casíimáica pía, éwítaté áibanái càmíiyéi yeebáida nàuwichàidacáanítacué pía báawanama peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. **7** Càita píasáidacuéca áibanái írì cànínacaalí iwàwacutáaná neebáidaca, macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata, Acaya yàasu cáli íinata nacái. **8** Wáalíacawa pímacacué madécaná áibanái náalíacawa Wáiwacali itàacái iwali, càmíirica abéta

níara ìyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata, nía nacái ìyéeyéica Acaya yàasu cáli íinata, néese macái cáli imanùbaca manùbéeyéi wenàiwica náalíacué píináwaná iwali. Náalíacawa peebáidáanácué Dios itàacái, íná càmítá iwàwacutá wacàlidacuéca nálí píináwaná iwali. **9** Néese, níata icàlidaca ìyaca walí píináwanácué iwali, íná náalíacawa wapáchíanácué pía bàaluité, pitàidacatécué wía cayába, péemíacatécué nacái wàasu tàacáisi. Piyamáidacatécué píaca ídolo icàaluíniná, níara cuwáiná yéenáiwána, yá pímacacatécué píawawa cáuri Dios írì, yái báisíirica, peebáidacaténácué itàacái, píibaidacaténácué írìpiná nacái. **10** Nacàlidaca nacái walí picùacuéca Jesús yàanàaca chènuníise àniwa, yái Dios Íirica, Dios imichàidéericaté yéetácáisi íicha. Yácata Jesús iwasèerica wía Dios yàasu manuíri yùuwichàacáisi íicha, yái yùuwichàacáisi yàanèeripináca èeri imáalàacaalípináwa.

El trabajo de Pablo en Tesalónica

2 Iná píacué wéenánáica píalíacuéwa Dios imànicatécué pírì cayábéeri wapáchíacaalícué pía bàaluité. **2** Péemíacatécué waináwaná iwali, wía apóstolca, ipíchawáiseté wàanàacué píatalé, yáté Filipos iyacàlená mìnánái namànicaté walí máini báawéeri, natàanicaté nacái wàwali báawéeri iyú idècunitàacá nàuwichàidaca wía ìwalíise yái wacàlidáanáca Jesucristo itàacái. Quéwa Dios iyúudàacaté wía wàanàacaténáté píyacàle nérécué wacàlidáanápinácué pírìni macàaluínináta, yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, éwítaté áibanái nàuwidécáníta namànica wía manuísíwata. **3** Càmítaté wacàlidacué pírì cachíwéeri tàacáisi, càmítá nacái watàanícué pírì wachíwáidacaténácué pía meedá, weedácaténácué píicha plata. **4** Néese Dios yáalímáidacaté íicáwa wía asáisi wáibaidacaalí írìpiná machacàníiri iyú, wía apóstolca. Néese idécanáamité cayábaca Dios íicáca iyúwaté wáibaidáaná írì, yá ibànùacaté wía wacàlidáanápinaté yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná yéewa wacàlidaca wenàiwicanái írini. Càmítá wáalímáida wasíimáidacáita wenàiwica meedá wàasu tàacáisi iyúwa, néese wacàlidaca Dios itàacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái Dios yáalíerica wawàwa. **5** Píalíacué nacáíwa càmítaté wachíwáidacué pía cachíwéeri tàacáisi iyú càide iyúwa èeri mìnánái iwàwáaná yéemíaca. Càmítaté wamàni càide weedáanápinácué píicha cawèníiri. Càmítaté nacái wamàni wawàsi ibàacanéeri iyú weedácaténácué

píicha plata. Càité wàyacué pèewibàa machacàníiri iyú Dios iicá. ⁶ Càmitaté wawàwa wenàiwica naicáca wía iyúwa máiniyéica cayába áibanái íicha. Càmitacué wacutá píicha càiri, áibanái íicha nacái, ibatàa abéeri piná, éwita Dios imàacacáaníta walí cáimiétacanéeri íibaidacalési, wía apóstolca. Càité nacái, éwita Dios imàacacáaníta walí íiwitáisewa wachùuliacaténácué pía cachàiniíri iyú, càicáaníta càmitaté wamàni càì. ⁷ Càmitaté wachùuliacué pía cachàiniíri iyú, éwita Cristo yàasu apóstolcáaníta wía. Néese watàanícacatécué pírí éeréeri iyú. Wamànicatécué pírí càide iyúwa inanái udàwinàacaalí uenibewa, ucùa nacái nía cáininéeri iyú. ⁸ Càité nacái cáinináca waicácuéca pía íná wawàwacaté wacàlidacuéca pírí Dios itàacái cayábéeri, yá wáibaidacaté macái wachàini iyúwa wayúudàacaténácué pía. Ýá wacàlidacatécué pírí Dios itàacái mamáalàacata cáininácáiná waicácuéca pía! ⁹ Píacué wéenanáica, píalíacuéwa wáibaidacaté wacáapi iyúwa mamáalàacata cachàiniíri iyú wawèniacaténaté wayáapínáwa, wàyacaalíté pèewibàa. Càmitaté wawàwa wáinataléca píricuèni, íná wáibaidacaté èeríapinama, táiyápinama nacái ipíchanácué wacutáca píicha wayáapínáwa idècunitàacá wacàlidacatécué pírí Dios itàacái.

¹⁰ Píalíacuéwa amaléeri iyúni wàyacatécué pèewibàa machacàníiri iyú piicápinácué, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicá. ¹¹ Píalíacué nacáiwa wàlàacatécué pía, wamichàidacatécué píiwitáise, wachàiniadacatécué piwàwa, píacué abéechúanaméeyéica càide iyúwa náaniri cayábéeri íiwitáise imàníiná yéenibe iríwa. ¹² Wàlàacatécué pía pimàniínápinácué càide iyúwa iwàwacutáaná Dios yàasu wenàiwica imànica, yái Dios imáidéericuéca pía icùacaténácué pía iyúwa Picuèriná, pìyacaténácué nacái Dios icamaláná mèlumèluíri irícu chènuniré.

¹³ Iyaca áiba wawàsi nacái wèerica Dios irí cayábéeri ìwalíise mamáalàacata: Bàaluité péemiacanáamicuè wacàlidaca pírí Dios itàacái, yáté peebáidacuécani píalíacáinatéwa Dios itàacáicani báisiíri iyú, càmita càide iyúwa wenàiwica itàacái meedá. Báisíta Dios itàacáicani, iwàlìsàidéericuéca píiwitáise piwàwalícuésewa, píacué yeebáidéeyéicani. ¹⁴ Íná píacué wéenanáica, peebáidacáinácué Jesucristo itàacái, ínaté ìwalíise pìasu cáli néeséeyéi nàuwichàidacatécué pía, níái càmiíyéica yeebáida. Yá piùwichàacatécuéwa càide iyúwa Dios yàasu wenàiwica nàuwichàanátéwa, níara yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái Judea yàasu cáli íinata, bàaluitécáiná néenanái nacái judíonái nàuwichàidacaté nía ìwalíise yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níara judíoca nanúacaté Wáiwacali Jesús, càide iyúwaté nàawirináimi inúanaté Dios yàasu wenàiwica profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Judíonái yùuwichàidacaté wía nacái, náuca wía nacái nàasu cáli íichawa. Càmita namàni càide iyúwa casíimáiná Dios iicáca. Nàuwideca namànica macái wenàiwica. ¹⁶ Macái imanùbaca wawàwacaalí wacàlidaca Dios itàacái càmiíyéi judío irí, yéewacaténá Jesucristo iwasàaca nía nacái Dios yàasu

yùuwichàacáisi íicha, judíonái càmita namàaca wacàlidaca Dios itàacái càmiíyéi judío irí. Càita máiniíri namànica nabáyawanáwa, níái judíoca. Quéwa átata Dios yàasu yùuwichàacáisi máiniíri manuica idéca yàanàaca mawiéniré nalí, yàanàacaténá nàwali mesúnamáita.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Píacué wéenanáica, achúmacaté wawàwa iwàwacutácináté wàacawa píichacué, achúma èeripinaté, yáté éwita càmicáaníta waicácué pía, càicáaníta wawàwalícué pía mamáalàacata wawàwalícuésewa. Íná wawàwacaté wàacawa pìatalécué máinicáinaté wawàwaca wapáchiacuéca pía. ¹⁸ Yáté wáináidacawa wapáchiánápinaté píacué. Núa, Pablo nuwàwacaté nupáchiacuéca pía madécaná yàawiría quéwa càulenacaté Satanás imànica nuíchani, íná càmitaté núalimá nùanàaca néré. ¹⁹ Wía apóstolca, máinité wawàwaca waicácuéca pía casíimáicáinácué pimànica wawàwa wacùacáinácué wabàlùanápináwa píapicha Wáiwacali Jesucristo íipunita áiba èeriwa Wáiwacali yàanàacaalípiná àniwa. Néenialípiná, Ímáini casíimáipínáca wawàwa pìwalícué peebáidacáinácué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú! ²⁰ Báisíta, wacàlidapínácué piináwaná ìwali casíimáiri iyú, pimànicáinácué máiniíri cayábéeri.

3 Néeseté máiniíri nuwàwacaté nuémìaca piináwaná ìwalícué, quéwa càmitaté núalimá nùaca nupáchiacuéca pía. Càmicáinaté núalimá nuideniaca mamáalàacata yái càmiínáca núaliíwa, ínaté nuínáidacawa nuyamáanápinátéwa abéerita Atenas iyacàlená néré. ² Yáté nubànùaca wéenasàiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacái, ipáchiacaténácué pía. Yái Timoteo abéeri wéená wía íibaidéeyéica Dios irípiná, wía icàlidéeyéica yái cayábéeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. Yáté nubànùacué pìatalé Timoteo imichàidacaténácué píiwitáise, ichàiniadacaténácué piwàwa nacái, yéewanápinácué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. ³ Nubànùacaté Timoteo pìatalécué yàlàacaténácué pía, báawacáichacué piwàwa piùwichàacái ìwalísewa, ipíchanácué piwènúadaca píiwitáisewa Jesucristo íicha. Píalíacuéwa iwàwacutáaná wàuwichàacawa càì, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁴ Càita nacái bàaluité wàyacaalítécué píapicha, yáté wacàlidacué pírí áibanái nàuwichàidáanápiná wía, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Siùca píalíacuéwa wadéca wadàbaca wàuwichàacawa càide iyúwaté wacàlidáanácué píriini. ⁵ Íná càmicáinaté núalimá nuideniaca quirínamani, yái càmiínácuéca núalía piináwaná ìwali, yáté nubànùaca Timoteo isutácaténácué yéemiawa pía yéewanápiná núalíacuéca piináwaná ìwali asáisi peebáidacaalícué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. Nubànùacatécué pìataléni achúmacáinaté nuwàwa nuínáidacawa piwalícué cawàwanáta Satanás yáalimáidacatécué pía piwènúadáanápinácué píiwitáisewa Jesucristo íicha. Càita Satanás iwàwa imànica yéewanápiná canáca iwèni, yái wacàlidéericuéca pírí Dios itàacái bàaluité.

⁶ Quéwa siùcade Timoteo idéca yèepùacawa piyacàlè néeseucé, yáara Tesalónica iyacàlenáca. Yá idéca icàlì-daca walí cayábáanacué piináwaná peebáidacáinacué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì ìiméeri iyú, cáin-inácáinacué nacái piicáyacacawa. Idéca icàlìdaca walí piwàwallínacué wía cáininéeri iyú mamáalàacata, máiní nacái piwàwacué piicáca wía càide iyúwa wawàwáanacué waicáca pía. ⁷ Iná píacué wéenanáica, éwita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta wadéca wachàiniadaca wawàwawa, wía apóstolca, wéemiácáinacué piináwaná iwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì ìiméeri iyú. ⁸ Yá wáal-imá wàideniaca yúuwichàacáisi wéemiácáinacué pi-ináwaná iwali càmiínacué piméyáawa peebáidaca Wáiwacali itàacái tàì ìiméeri iyú. ⁹ Càmiíripináta wayamánda wàaca Dios írí cayábéeri piináwaná iwálìsecué, yá nacái pimàniínacuéca cayábéeri. Iná yéewa casíimáica wía Dios iicápiná piwalínacué. ¹⁰ Eeríapinama, táiyápinama nacái wasutáca Dios íicha manuísíwata imàacáanápiná waicácuéca pía watuí iyúwa wéewáidacaténacué pía mamáalàacata iwàwacutácinacué píalíacawa áiba wawàsi iwali peebáidacaténacué Jesucristo itàacái tàì ìiméeri iyú.

¹¹ Wía apóstolca, wawàwaca Wáaniri Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàaca wía yéewanápiná wáal-imáca wapáchiacuéca pía mesúnamáita. ¹² Wasutá Wáiwacali íicha pirípinacué, imàacáanápinacué cáin-ináca piicáyacacawa cachàiniwanái mamáalàacata, càita nacái cáinináanápinacué piicáca áibanái wenàiwica canánama, càide iyúwa cáinináaná waicácuéca pía. ¹³ Càita nusutáca Wáiwacali íicha pirípinacué ichàini-adáanápinacué píiwitáise, yéewanápinacué mabáyawanáca Dios iicáca pía Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná macáita yàasunái mabáyawanéeyéi yáapichawa èeri imáalàapinácaalíwa. Báisíta, amén.

La vida que agrada a Dios

4 Siùcade píacué wéenanáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wasutácué píicha wawàsi manuísíwata, wàalàacué pía nacái Wáiwacali Jesús inùmalicuise. Piyacué machacàniíri iyú cachàiniwanái mamáalàacata casíimáicaténacué Dios iicáca píiwitáise càide iyúwacué pidàbáanáté piyaca péemiacanacáitacué wéewáidaca pía.

² Péemiácatécué cayába yái tàacáisi wacàlidéericatécué pirí Wáiwacali Jesús inùmalicuise. ³ Dios iwàwacué piyaca mabáyawanéeri iyú píibaidacaténacué abéerita íripiná. Càmita iwàwacué piimáca áiba yáapicha càmiíríca pinirisíwa, càmiíchúwa nacái píinusiwa. ⁴ Càita Dios iwàwacué piyaca, yéewanápiná cawinácaalí asiali iwàwéerica icásàacawa yáalimá yeedáca íriwa íinupináwa mabáyawanáwaca, iyacaténá úapicha cáimiétaquéri iyú. ⁵ Aibanái wenàiwica càmiíyéica yáalíwawa Dios iwali needáca inanái máinicáiná nawàwacáita naimáca náapicha meedá. Càmita báisí naicáyacacawa cáimiétaquéri iyú. Píacué pimàni càì. ⁶ Píacué nacái piimá áiba asiali íinu yáapicha, càita nacái áiba inanái iniri yáapicha.

Pimànicaalícué càiri báawéeri áiba wenàiwica írí, yásí Wáiwacali yúuwichàidacué píawa manuísíwata, càide iyúwacué wàalàanáté pía cáimiétaquéri iyú. ⁷ Dios càmita imáida wía wamàniínápiná wabáyawanáwa casaquèeri iyú, néese imáidaca wía wàyacaténá mabáyawanéeri iyú, yéewanápiná wáibaidaca abéerita íripiná. ⁸ Yái tàacáisi nùlèericuéca iyú pía, càmiíríca meedá wenàiwica yàasu tàacáisi, néese Dios itàacáicani, íná cawinácaalí càmiíríca yeebáida yái tàacáisi, idéca yúucaca íichawa Dios, yái Dios ibànuericuéca Espíritu Santo piwàwalículé. Yái Espíritu Santo íipidená íimáanáquéi “Yái Mabáyawanéerica” íimáanáca, Espíritu yàanàacáinaté mabáyawanácaténá imànica wía.

⁹ Quéwa càmita iwàwacutá nùalàacuéca pía cáin-ináanápinacué piicáyacacawa Dioscáiná idéca yéewáidacuéca pía càì, íná nùalíacawa cáininácuéca piicáca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁰ Wáalíacawa cáininácuéca piicáca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata. Quéwa wasutácué píicha wawàsi manuísíwata, píacué wéenanáica, cáinináanápinacué cachàiniwanái mamáalàacata piicáca macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹ Píalimáidacué piyacaténá matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha. Píacué máiní pisutáida péemiawa áibanái yàasu tàacáisi iwali, néese píibaidacué picáapi iyúwa càide iyúwaté wàalàanacuéca pía. ¹² Píibaidacué cachàiniíri iyú yéewanápiná áibanái càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pía cáimiétaquéri iyú, pidènicaténacué nacái yái pimáapuèrica, ipíchanacué picutáca piyáapináwa áibanái íicha.

El regreso del Señor

¹³ Píacué wéenanáica, wawàwacué píalíacawa càinacaalí nàyanápiná níara yéetéyémicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái achúmacáichacué piwàwa manuísíwata càide iyúwa achúmáaná èeri mìnánái iwàwa càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Achúmaca nawàwa manuísíwata càmicáiná nacúa néenanáimi imichàacawa yéetácáisi íicha. ¹⁴ Wadéca weebáidaca Jesús iináwaná iwali yéetácatéwa, néese imichàacaté nacáiwa yéetácáisi íicha. Càita nacái weebáidaca Dios imichàidáanápiná yéetéyémímiwa yéetácáisi íicha, níái yéetéyémicawa yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nacáucami yàanàapiná Jesús yáapicha namichàacaténáwa yéetácáisi íicha Jesús yàanàapinácaalí àniwa.

¹⁵ Iná wacàlidacué pirí yái tàacáisi càide iyúwa Wáiwacali yéewáidáaná wía: Wía cáuyéicáwaca mamáalàacata cháì èeri írìcu Wáiwacali yàanàacaalípiná, càmita wàawa napíchalé chènuniré níái yéetéyémicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁶ Wéemiápiná chènuníséeri tàacáisi imáidéerica wía cachàiniíri iyú, yá ángel íiwacalíná imáidápiná nacái wíawa, yá nacái Dios yàasu trompeta casànapiná wéemiawa napuliacaalíni. Yásí Wáiwacali írìcùapináwa chènunibàata. Néese níái yéetéyémicawa yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái, níata idàbapiná icáucàacawa quéechacáwa. ¹⁷ Néese wía

cáuyéicáwaca wamichàapínacawa náapichawa cáuli iriculé, wawàlùacaténáwaca acalèe yèewiré wáipunitáidacaténá Wáiwacaliwaca capiraléeri cáli ínatalé. Càipiná wàyaca Wáiwacali yáapichawa càiripináta. ¹⁸ Iná pichàiniadacué piwàwawáaca iyú yái tàacáisi cayábéerica ipíchanácué máini achúmaca piwàwawapéenanái yéetácaaliwaca píicha.

5 Píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá nutànàaca pirí tàacáisi ìwali yái Wáiwacali yéenaníwanáca yàanàacatáipináta, càisimalénácaalí camuí iya wapíchalé. ² Píalíacuéwaca cayába canáca èeri mìnánái yáaliériwaca càicaalínápinácaalí Wáiwacali yàanàaca àniwa. Càide iyúwaca cayéedéeri yàanàacaalí táiyápi càmicatáita wenàiwicanái íináidawaca ìwali, càita nacái Wáiwacali yàapínáwaca néese àniwa càmicatáita èeri mìnánái icùa yàanàaca. ³ Néenálípiná wenàiwaca nacàlidapíná cà: "Cayába macáita. Canáca úwicái. Wàyaca matuìbanáita", càipiná náimaca. Néese ráunamáita yúuwichàacáisi yàanàapínacawa nàwali cáiwíiri iyú imáalàidacaténá nía, càide iyúwaca inanái idàbacaalí yúuwichàacawaca isicúasiwaca umusúadacaténá ícá èeri. Yásí càmita náalimá napiacawaca Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ⁴ Quéwaca píacué wéenanáica càmitacué catá píiwitáise, píalíacáinácuéwaca Dios ìwali. Iná càmitacué Wáiwacali yéenaníwaná icalùadaca píawa, yàanàapínácaalí càide iyúwaca cayéedéeri icalùadacaalí wenàiwaca. ⁵ Amalácáinácué píiwitáise macáita, píalíacáinácuéwaca Dios ìwali, picùacáinácué nacái Wáiwacali yàanàaca. Càmita wàya càide iyúwaca catéeyéi íiwitáise iyáaná, càmiyéica yáalí Dios ìwali. ⁶ Iná iwàwacutá wamichàidaca wáiwitáisewaca wacùanápíná Wáiwacali yàanàaca. Picácué wàya iyúwaca iiméeyéi meedá, càmiyéica icùa Jesús yàanàanápíná. Yá waicáidacué Wáiwacali íipunitawaca cáalíacáiri iyú, wacùacaténá wíawawaca ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewaca Wáiwacali íichawaca. ⁷ Aibanái catéeyéica íiwitáise càmita náalíwaca Dios ìwali. Càica níade iyúwaca wenàiwaca iiméeyéica meedá táiyápinama, iyúwaca nacái wenàiwaca icàméeyéica catéeri írìcu. ⁸ Quéwaca wíaca amaléeyéica íiwitáise, icuèyéica nacái Wáiwacali yàanàanápíná, iwàwacutá wacùaca wíawawaca cayába ipíchaná wamànica wabáyawanáwaca. Iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái, càita nacái cáininácué waicáyacacawaca, càita nacái manuícué wáináida wawàwawaca Jesucristo ìwali iwàsàanápíná wíawaca Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Wamànicaalí cà, yásí wacùapíná wíawawaca cayába Satanás íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwaca, càide iyúwaca úwisàiri ìwalicaalí icàyuwaniwaca, ibàle nacáiwaca dàaléeri hierro nacáiri icùacaténá yáawawaca yúuwidenái íichawaca. ⁹ Dioscáiná càmitatè yeedá wíaca yàasunáipínáwaca imàacáanápíná yàasu manuíri yúuwichàacáisi yàanàaca wàwali, néese idéca yeedáca wíaca iwàsàacaténá wíaca yàasu yúuwichàacáisi íichawaca ìwalíise yái Wáiwacali Jesucristo yéetánacawaca wáichawalíná. ¹⁰ Jesucristo yéetácatéwaca wáichawalíná wáyacaténá yáapichaca càiripináta, éwita nacái wéetácaaliwaca, càita nacái cáucaalíwaca wíaca áiba èeriwaca Jesu-

cristo yàapínácaaliwaca néese àniwa. ¹¹ Iná pimichàidacué píiwitáisewáaca mamáalàacata, pichàiniadacué nacái piwàwawáaca càide iyúwaca pimànínácué piacawaca siúcade.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Píacué wéenanáica wasutácué píicha wawási manuísíwaca, píacué ancianonái íimíetacaná, níai íibaidéeyéica Dios irípiná pèewibàa, nacùacaténácué píaca, nàalàacaténácué píaca Wáiwacali itàacái iyú, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Iwàwacutácué píaca ancianonái íimíetacaná, cáininácué nacái piicáca nía manuísíwaca ìwalíise yái íibaidacalésica namàníirica Dios irípiná, yái nacùanácuéca píaca. Piyacué matuìbanáita píapichawáaca.

¹⁴ Wachùuliacué píaca, píacué wéenanáica, píalàacué cachàiníri iyú níara péená càmiyéica iwàwaca íibaidaca. Pichàiniadacué nawàwaca nacái cawínácaalí achúméeyéica íináida iwàwawaca, nàuwichàacái ìwalíisewaca. Piyúudàacué nacái níara machawàaquéeyéica íiwitáise, càmiyéicáwaca yeebáida tàì íiméeri iyú. Pimànicué macáita irí éeréeri iyú mamáalàacata.

¹⁵ Aibanáicaalí imànicué pirí báawéeri, picácué pimàni irí báawéeri nacái píipuináwaca, néese píalímáidacué pimànica cayábéeri piríwáaca càiripináta, macái wenàiwaca irí nacái.

¹⁶ Cayábacué piwàwaca càiripináta. ¹⁷ Pisutácué píawawaca Dios íicha mamáalàacata. ¹⁸ Píacué Dios irí cayábéeri càinácaalícué píyáaná, càicáinácué Dios iwàwaca pimànica, píacué yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái.

¹⁹ Càide iyúwaca càmicaalí wachacàida cayábéeri quichái iyúudéerica wíaca, càita nacái picácué píimáalàida píichawaca yái cayábéerica Espíritu Santo imàníiricuéca piwàwalicúise. ²⁰ Picácué caná iwèni piicáca natàacái níai wenàiwaca Espíritu Santo ichàiniadéeyéica nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicúise. ²¹ Quéwaca píináidacuéwaca cáalíacáiri iyú ìwali macái tàacáisi péemièricuéca píalíacaténácuéwaca asásí básiacaalí Dios itàacáicani, néese peebáidacué abéerita yái cayábéeri tàacáisica. ²² Piwènúacuéwaca macái báawéeri íiwitáaná íicha.

²³ Wasutáca Dios íicha píripínácué, yái Dios matuìbanáirica imànica wáiwitáise, masacàanápínácué imànica píiwitáise píibaidacaténácué abéerita Dios irípiná, icùanápínácué nacái píiwitáise manuísíwaca, piwàwaca nacái, piiná nacái mabáyawanéeri iyú àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ²⁴ Càipiná Dios imànicuéca píripíni. Yái Dios imáidéericatécué píaca yàasunáicacaténácué píaca, imànipínácué píripí macáita càide iyúwaca icàlidáanácué píripíni.

Saludos y bendición final

²⁵ Píacué wéenanáica, pisutácué Dios íicha walípiná nacái. ²⁶ Pitàidacué cayábéeri iyú macáita wenàiwaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Nuchùuliacué píaca Wáiwacali inùmalicúise, píléecué yái nùasu cuyàlutaca

nalí macáita níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.
²⁸ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué,
imàníínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

2 TESALONICENSES

Saludo

1 Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéri Silas, Timoteo yáapicha nacái, nutànàacué pirí cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica iyacàlená irícu, píacué iyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. ² Wasutáca Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàniínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápinácué nacái piyaca matuíbanáiri iyú.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Píacué wéenánáica, casíimáica wàaca Dios irí cayábéeri càiripináta piwalicué. Yá cayábaca càì wamànica peebáidacáinácué piacawa Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiníwanái, yá nacái wáalíacawa cáin- inánácué yáwanái piicáyacacawa mamáalàacata. ⁴ Iná wacàlidacuéca piináwaná ìwali casíimáiri iyú áibanái irí Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái yàcalé wapáchiacatabàa. Wacàlidaca nalíni piideniánácuéca piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidáanácué nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái éwitacué áibanái nàuwichàidacáanítacué pía madécaná yàawiría, éwitacué nacái piùwichàacáanítawa madécaná càulenéri wawàsi iyú. ⁵ Iná yéewa wáalíacawa amaléeri iyú Dios yàanápiná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, namànicaalí cayábéeri, càita nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Siùcade piùwichàacuécawa piyaca ìwaliíse yái peebáidáanácuéca iyúwa Dios ichùulianácué pía, quéwa càmitacué piméyáawa peebáidaca. Iná Dios icàlidapinácué piináwaná ìwali pimàniínácuéca cayábéeri, yá imàacapinácué piwàlùacawa Dios iyacàle irículé Dios icùacataléca yàasu wenàiwicanáíwa càiripináta chènuniré.

⁶ Dios yàapiná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, yùuwichàidapiná nacái níara wenàiwica nabáyawaná ìwaliísewa, níái yùuwichàidéeyéicuéca pía siùcade. ⁷ Dios yàapiná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, imàacapinácué nacái piyamáidacawa piùwichàacái íichawa càide iyúwa imàacáanápiná wayamáidaca nacáiwa. Càipiná Dios imànica walí macáita néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná chènuníise mèlumèluíri iyú, quichái ipèrùa yèewíise yàasu cachàiníiyéi ángel yáapichawa. ⁸ Yá Wáiwacali Jesús yàanàapiná yùuwichàidacaténá wenàiwica nabáyawaná ìwaliísewa, níái càimíyéica iwàwa yáalíaca

Dios ìwali, macáita nacái càimíyéica yeebáida yái tàacáisi íiméerica Wáiwacali Jesucristo iwasàaca wenàiwicanáí Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁹ Yá Wáiwacali yúucapiná íichawa nía déeculé, nàuwichàacaténáwa nabáyawaná ìwaliísewa càiripináta, èeri càimíiri imáalàawa, yá càmita quirínama naicáca Wáiwacali, yái mèlumèluíríca iicacánáwa, icuèrica macáita cáimiétacanéeri iyú, máinícáiná cachàinica íiwitáise manuírí. ¹⁰ Càipiná Wáiwacali imànica nalíwa néenialípiná yàanàacaalípiná àniwa. Yàapinácuéca néese àniwa yéewacaténá macáita yàasunái, wía yeebáidéeyéica itàacái, wàaca irí cayábéeri manuísíwata cáimié- taquéeri iyú casíimáiwaca. Núlía nacáiwa piicáanápinácué Wáiwacali yàanàaca, piapinácué nacái irí cayábéeri, peebáidacáinácué iyúwaté wacàlidáaná pirí Wáiwacali iináwaná.

¹¹ Wáalíacawa piánápinácué Wáiwacali irí cayábéeri néenialípiná, íná wasutáca Wacuèriná Dios íicha pirípinácué mamáalàacata. Wasutáca Dios íicha iyúudàanápinácué pía piyacaténácué càide iyúwa wenàiwica Dios imáidéeyéica nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita nacái wasutáca Dios íicha pirípinácué ichàiniadáanápinácué pía íi- witáise cachàiníiri iyúwa, pimànicaténácué macái cayábéeri wawàsi piwàwéericuécawa pimànica, yá nacái píibaidacalécuécawa pimàníirica peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ¹² Càita wasutáca Dios íicha pirípinácué yéewanápiná áibanái nacái nàapináca Wáiwacali Jesús irí cayábéeri naicácaalípiná ichàiniadacuéca pía pimànicaténá cayábéeri, yéewanápiná nacái píacué iyéeyéica abédanamata Wáiwacali Jesús yáapicha píasáidacuéca áibanái irí cayábéeri íiwitáisevani, yái Wáiwacalica. Píalimápinácué pimànica càì yácáiná Wacuèriná Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàacuéca pía mawèníiri iyú.

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

2 Siùcade píacué wéenánáica, píalíacuéca Wáiwacali Jesucristo yàanàanápiná àniwa. Píalíacué nacáiwa Dios iwacáidáanápiná wíawa Wáiwacali Jesucristo yàatalé. Siùcade wawàwaca wéewáidacuéca pía ìwali quiríta. ² Cawàwanáta abénaméeyéi cachìwéeyéi nacàlidapinácué piríni idéca ichàbacawéi Wáiwacali yéenáiwaná yàacaténáwa néese àniwa. Wasutácué píicha wawàsi manuísíwata ipíchaná piúcáida piwàwawa picalùniwa caquialéta iyúwa sícusicuíyéi iwàwa. Picácué cáalu pía áibanái cachìwéeyéi náimacaalícué pirí nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmálicuise

íiméerica idé casa ichà bacawéi Wáiwacali yé ená iwaná, càita nacáí néewáidacaalícué pía iyú càiri cachiwéeri tàacáisica. Cawàwanáta náasáidapínacué píri cuyàluta náiméerica iwali nutànàacasacué píri ní, quéwa picácué peebáida nachíwa, picácué nacáí cáalu pía. ³ Picácué pimàaca áibanáí ichiwáidacuéca pía áiba tàacáisi cachiwéeri iyú, ibatàa abéeri tàacáisi iyúpináta. Ipíchawáise Wáiwacali yé ená iwaná yàanàaca yàacaténáwa néese, yá madécaná wenàiwica nawènúadapíná náiwitáisewa Dios íicha manuísíwata, yá càmita nawàwapíná Dios icùaca nía. Abéeri asiali nacáí yàanàapíná, máiniíri cabáyawanáca, Satanás inacáiri íiwitáise, yáalimáidéeripíná èeri minanáí namàniínápiná nabáyawanáwa. Máiniíná báawacani, yáí asíalica, íná Dios idéca íináidacawa imáalàidáanápínáni báisiíri iyú. ⁴ Yáí asiali yàanèeripínáca, yácata Dios yúuwidesíwaca báawéerica náicha canánama. Yá máiniíná cáimacáica iicáca yáawawa. Icàlidapíná iwaliwa cachàinicasani Dios íicha, cachàinisa nacáicani macáí cuwáináí íicha áibanáí yéeyéica icàaluíniná, íná ichùulíapíná èeri minanáí yàaca icàaluíniná Dios íicha. Néese imànipíná càiri báawasíwéeri: Ibàlúadapíná yàasu manuíri yàalubáisiwa Dios yàasu templo írìcu, yá yáawinacawa néré icùacaténá macáita, Dioscáinásani, càipíná íimaca yéewacaténá èeri minanáí yàaca icàaluíniná. Yá icàlidapínáca iináwanáwa Dioscani.

⁵ Núalíacawa piwàwalícuéca cayábani yáí tàacáisi nucàlidéericatécúé píri. Bàalutí nùyacaalítécúé píapícha, yáté nucàlidacuéca píri iináwaná iwali yáara máiniíri cabáyawanáca yàanèeripínáca áibaalípiná. ⁶ Siúcade píalífacuéca càiriínacaalí chàinisi càmíirítacáca ibatàa yáasáidacawa yáara máiniíri cabáyawanáca, àta idécatalépináta yé ená iwaná yàanàaca, Dios imàaquéerica írì yàanàacatáipíná. ⁷ Dios imàacaca wáalíacawa Satanás idéca idàbaca iwènúadaca wenàiwicanáí íiwitáise Dios íicha. Quéwa càmítacáca idé Satanás yáalimá imànica macáita yáí báawéerica iwàwéerica imànica, iyacáiná siúcade abéeri imáisaníerica Satanás imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná imànica. Aibaalípiná yàapínacawa èeri íicha yáí càmíiricáwaca ibatàa Satanás imànica macáita yáí iwàwéerica imànica. Idécanáami yàacawa èeri íicha, yásí Satanás yáalimápiná imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná cháí èeri írìcu. ⁸ Néese yáara máiniíri cabáyawanáca wenàiwica yáasáidapínacawa cháí èeri írìcu, yáí asiali Wáiwacali Jesús inuérípináca caquialéta itàacáí iyúwa. Wáiwacali yàanàapíná cachàiniíri íiwitáise yáapíchawa, icamalá mèlumèluíri írìcu nacáíwa, yá Wáiwacali imáalàidapínacani yáara máiniíri cabáyawanáca. ⁹ Quéwa néenialípiná, idècunitàacá iyaca cháí èeri írìcu, yáara máiniíri cabáyawanáca, yásí Satanás ichàiniadapínacani manuísíwata idèniacaténá ichàini manuíriwa. Yásí yáara máiniíri cabáyawanáca imànipíná madécaná wawàsi cachàiniíri iyú càmíiri wenàiwica idé imànica ichiwáidacaténá wenàiwica. ¹⁰ Imànipíná nacáí macáí báawéeri íiwitáaná ichiwáidacaténá wenàiwica Dios yúuwichàidéeyéipíná

nabáyawaná iwàlíise càiripínáta càmíicáiná cáininá naicáca báisiíri tàacáisi neebáidacaténáni. Dios yúuwichàidapíná nía càmíicáiná neebáida báisiíri tàacáisi yéewanápíná Jesucristo iwasàaca nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹¹ Càmíicáiná nawàwa neebáidaca báisiíri tàacáisi, íná Dios imàacapíná cachiwéeri tàacáisi ichiwáidaca nía, neebáidacaténáni cachàiniíri iyú. ¹² Càipíná Dios imànica yáasáidacaténá yúuwichàidáanápíná càiripínáta macáita wenàiwica càmíiyéica iwàwa yeebáidaca yáí báisiíri tàacáisica, néese casíimáica meedá namànica nabáyawanáwa.

Escogidos para ser salvados

¹³ Quéwa wía apóstolca, iwàwacutá wàaca Dios írì cayábéeri càiripínáta píwalícué, píacué wéenanáica cáininéeyéica Wáiwacali iicáca. Wàaca Dios írì cayábéeri bàalutécáiná Dios yeedácuéca pía èeri ipíchawáise iwasàacaténácué pía yàasu yúuwichàacáisi íichawa, Espíritu Santo imàacacáinácué Dios yàasu wenàiwicaca pía, peebáidacáinácué nacáí yáí báisiíri tàacáisica. ¹⁴ Dios iwàwacáináte iwasàacuéca pía, íná Dios ibànúacaté wía wacàlidacaténácué píri yáí tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Càita Dios imáidacatécúé pía yàasunáicaténácué pía, yéewanápínácué píyaca Wáiwacali Jesucristo yáapícha cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri írìcu nacáí càide iyúwa Wáiwacali iyáaná.

¹⁵ Íná píacué wéenanáica, cachàinicué píiwitáise Jesucristo iwali, peebáidacué itàacáí mamáalàacata tàí íiméeri iyú. Picácué píimáicha yáí wacàlidéericatécúé píri wàyacaalícué píapícha bàalutí. Picácué nacáí píimáicha yáí tàacáisi wacàlidéericuéca píri cuyàluta írìcu watànèericuéca píri. ¹⁶ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo íicha píripínácué, Wáaniri Dios íicha nacáí, yáí cáininéerica iicáca wía, imàniírica nacáí walí cayábéeri mawèniíri iyú. Càita idéca ichàiniadaca wawàwa càiripínáta, imàaca nacáí manuíca wáináidaca wawàwawa Dios iwali imàniínápiná walí cayábéeri càide iyúwa icàlidáanáte walíni. ¹⁷ Yá wasutáca Dios íicha píripínácué ichàiniadáanápínácué piwàwa, imàacáanápínácué nacáí pímanica cayábéeri mamáalàacata macáí íiwitáanáta, pitàanicaténácué nacáí yáawamita cayábéeri wawàsi iwali.

Oren por nosotros

3 Píacué wéenanáica, iyaca nacáí áiba wawàsi quiríta wawàwéericuéca wacàlidaca píri: Pisutácué Dios íicha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca Wáiwacali itàacáíwa áibanáí írì caquialéta macáí cáli imanùbaca. Pisutácué Dios íicha imàacáanápíná madécaná wenàiwica neebáidaca Wáiwacali itàacáí cáimiétaquéeri iyú càide iyúwacué peebáidáaná. ² Pisutácué Dios íicha nacáí icùanápíná wía báawéeri íicha, nàyacáiná abènaméeyéi wenàiwica máiniíyéica báawaca íiwitáise, iwàwéeyéica imànica walí báawéeri càmíicáiná macáí wenàiwica yeebáida Wáiwacali

itàacái. ³ Quéwa Wáiwacali imànica macáita càiripináta càide iyúwa ímáaná, íná yéewa wáalíacawa ichàini-adáanápínacué píiwítáise peebáidacáténacué itàacái mamáalàacata, tàì íméeri iyú, icùanápínacué pía nacái Satanás íicha, ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa. ⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali iwaliwa iyúudàanápínacué pía pimànicaténacué piacawa mamáalàacata càide iyúwa wachùlianacué pía. ⁵ Wasutáca Wáiwacali íicha pirípinacué iyúudàanápínacué cáinináca piicáca Dios càide iyúwa cáinináanacué Dios iicáca pía. Càita nacái wasutáca Wáiwacali íicha ichàini-adáanápínacué píiwítáise piideniacaténacué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú càide iyúwaté Cristo iidenianá yùuwichàanáwa.

El deber de trabajar

⁶ Píacué wéenanáica, wachùliacué pía Wáiwacali Jesucristo íiwítáise iyúwa, picácué piacawéerida cawinácaalí péenacué camíirica iwàwa íbaidaca, camíirica nacái iya càide iyúwa wéewáidáanacué pía. ⁷ Píalíacuéwa càinácaalí iwàwacutáanacué piyaca pimànicaténacué càide iyúwaté wáasáidáanacué pirí wàyacaalítécué píapicha. Néenialí wàyacaalítécué píapicha, wía apóstolca, wáibaidacaté wawèniacaténá wayáapínáwa. ⁸ Càmitaté nacái wayáacué píicha yàcàsi mawèníiri iyú. Néese wía apóstolca wáibaidacaté cachàiniíri iyú èeríapi, táiyápi nacái wapáyaidacaténá wayáapínáwa, ipíchanacué piùwichàacawa wàwalíise, càmicáinaté wawàwa wáinalalécuéca piríni, ibatàa abéeri péená írí. ⁹ Ewita Dios imàacacáaníta wasutácuéca píicha wayáapínáwa mawèníiri iyú wéewáidacáinacué pía, càicáaníta càmitaté wamàni càì. Néese wáibaidacaté cachàiniíri iyú wáasáidacaténacué pirí càinácaalí iwàwacutáanacué píibaidaca cachàiniíri iyú. ¹⁰ Wàyacaalítécué píapicha, yáté wachùliacuéca pía

càiri tàacáisi iyú íiméerica: Aibacaalí péenacué càmita iwàwa íbaidaca, picácué pía iyáapíná. ¹¹ Quéwa wadéca wéemíacuéca piináwaná iwali ínucué pèewibàa abé-naméeyéi péená, camíiyéica íbaida ibatàa achúméeríina íbaidacalési piná. Càmita nabatàa áibanái íbaidaca, néese nasàiwicaca nalí wawàsi meedá. ¹² Níara ínuíyéica, camíiyéica íbaida, wachùllia nía, wasutáca náicha wawàsi manuísíwata nacái Wáiwacali Jesucristo íiwítáise iyúwa, náibaidáanápíná matuíbanáiri iyú needácaténá nayáapínáwa.

¹³ Píacué wéenanáica, picácué chamàle pimànica cayábéeri ipíchaná piméyáacawa, néese pimànicué piacawa cayábéeri mamáalàacata. ¹⁴ Aibacaalí péenacué càmita imàni càide iyúwa wachùllianáni cháí cuyàluta írìcu, picàlidacué iináwaná iwali macái wenàiwicanái yàacuéseemi, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué piacawéeridani, yéewacaténá báicani ibáyawaná iwaliwa. ¹⁵ Quéwa picácué piùwíde pimànica yái wenàiwicaca, néese píalàacué éeréeri iyú-tani, càide iyúwacué píalàaca nacáicaalí péenásàiriwa.

Bendición final

¹⁶ Wasutáca Wáiwacali íicha pirípinacué, yái imàaquéerica matuíbanáica yàasu wenàiwica iwàwa, imàacáanápíná matuíbanáicuéca piwàwa càiripináta càinácaalícué piyáaná. Wasutáca Wáiwacali íicha pirípinacué yàacawéeridáanápínacué pía manuísíwata.

¹⁷ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúméeríina tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinacué pía. Càita nutànàacani macái nùasu cuyàluta írìcuwa. Càì nutànàacani píalíacaténacuéwa càinácaalí iicácanáwa, ipíchanacué áibanái ichiwáidaca pía. ¹⁸ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinacué, imàniínápínacué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, píacué canánama.

1 TIMOTEO

Saludo

1 Núa Pablo nubànùaca pirí cuyàluta. Núa Pablo Jesucristo yàasu apóstol, Dioscáiná ibànùaca núa nuíbaidáanápíná írí. Yáí Diosca, yácata iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Wáiwacali Jesucristo nacái ibànùaca núa, yáí Jesucristo imàaquéerica manuíca wáináidaca wawàwawa ìwali imànínápíná walí macáita càide iyúwaté ìmáaná walí. ² Nutànàaca pirí cuyàluta Timoteo, píacata nuiquéerica càiride iyúwa nuíriwa báisíta peebáidacáiná Jesucristo itàacái, càide iyúwa nuebáidáaná nacái. Yá nusutáca Wáaniri Dios íicha pirípiná, Wáiwacali Cristo Jesús nacái, namànínápíná pirí cayábéeri mawèníri iyú, naicáanápíná nacái pipualé namàacáanápíná nacái matuíbanáica piwàwa.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Pimàni càide iyúwaté nùalàaná pía ipíchawáiseté nùacawa píicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwaca piyamáacawa aléera Efeso ìyacàlená írìcu pialàacaténá cachàiníri iyú áibanái wenàiwica néeníyéica ìyaca nayamáidáanápíná néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. ⁴ Pialàa nía nacái cachàiníri iyú ipíchaná neebáidaca nàawirináimi yàasu cachìwéeri tàacáisiwa, ipíchaná nacái néewáidacawa mamáalàacata áiba tàacáisi cachìwéeri ìwali náiméerica ìwali icàlidacasa càinácaalí nàawirináimi imàníná bàaluité, ipíchaná nacái nacàlidaca mamáalàacata macáita nàawirináimi ìpidenáwa madécaná. Wenàiwicanái yéewáidacaalíwa nàwali, yá nasutáca néemiawa níawáaca mamáalàacata, natàanica náapichawáaca chàinisíri iyú nacái. Yáí tàacáisi cachìwéerica càmita iyúudàa wenàiwica neebáidáanápíná Dios itàacái nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Dios idéca ichùulíaca wía cáinináanápíná waicáyacacawa. Wáalimá càì wamànica masacàacaalí wáiwitáise macái báawéeri íicha, wawènúadacaalí nacái wáiwitáisewa Dios írípíná imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha, weebáidacaalí nacái Jesucristo itàacái báisíri iyú. ⁶ Abénaméeyéi càmita càì nàyaca nawènúacáinatéwa Dios itàacái íicha, yá naméeràacawa déeculé báisíri tàacáisi íicha. Siúcade natàanica náapichawáaca chàinisíri iyú canéeri iwèni wawàsi ìwalíise meedá. ⁷ Náimaca nawàwacasa néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yáí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuise, quéwa càmita nàalía

néemiaca càinácaalí ìmáaná Moisés yàasu tàacáisi. Nayúunáidaca nàalía néemiaca yáí tàacáisica, íná manuíca náináidaca nawàwawa nàwaliwa néewáidáanápíná wenàiwica, quéwa càmita nàalía néemiaca tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica.

⁸ Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wáalíacawa cayábéericaní, yáí profeta Moisés yàasu tàacáisica, cayábaca nacái wéewáidacaalí iyú wenàiwica yáí tàacáisica, quéwa iwàwacutá wéewáidaca nía càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹ Iwàwacutá wawàwalica Dios itàacái càmita imáisanía wamànica cayábéeri, néese icháawàaca naináwaná ìwali cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa, càmiyéica nacái iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. Càì namànica: Nàuwídecà namànica Dios, namànica nabáyawanáwa; càmita nàa Dios iyéininá, caná iwèni naicáca áibanái yàanáca Dios icàaluíníná; nanúaca nàaniriwa, náatúa nacáiwa, nanúa nacái áibanái wenàiwica. ¹⁰ Naimáca áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmiírca nanirisíwa nacái, asianái naimáca nanacáiri yáapichawa, inanái naimáca nanacáichúca yáapichawa nacái; náibàaca wenàiwica plata ìwalínápíná; nacàlidaca nachìwawa, nachìwáida nacái áibanái, nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali nachìwa iyúwa. Càita áibanái wenàiwica nàyaca imàníyéica macái báawéeri ìwítáaná méetàuculé íicha yáí yéewáidacalésica machacànírica. Iná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté icháawàaca naináwaná ìwali, ìimaca iwàwacutáanápíná nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalísewa. ¹¹ Moisés yàasu tàacáisi báisírica iyaca abédanamata yáapicha yáí tàacáisi Dios imàaquéerica nulí, nucàlidacaténá áibanái íríní yéewáanápíná nàalíacawa Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yáí Dios mèlumèlúrica iicacánáwa; iwàwacutá wàaca Dios icàaluíníná.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Yá nùaca Wáiwacali Jesucristo írì cayábéeri, yáí ichàiniadéerica núa. Nùaca írì cayábéeri bàaluitécáiná iicáca núa càiride iyúwa abéeri imàníripínaté càide iyúwa ichùulianá núa, yáté imàacaca nuíbaidaca írípíná. ¹³ Càita idéca imànica nulí yáí cayábéerica éwitaté nutàanicáaníta báawéeri iyú Jesús ìwali quéechatécáwa, nùuwichàidacaté nacái wenàiwica yeebáidéeyéicaté itàacái, numànicaté nacái nalí báawéeri manuísíwata iyúwa wenàiwica cáimacáiri iicáca yáawawa áibanái íicha. Quéwa Dios iicacaté nupualé càmicáinaté nùalíwawa nùuwichàidáanáté nù-

cawa yàasu wenàiwicanáí ipíchawáiseté nuebáidaca Jesucristo itàacái. ¹⁴Yá Wáiwacali idéca imànica nulí cayábéeri mawèniiri iyú manuísíwata. Yá imàacaca nuebáidaca itàacái, cáinináca nacái iicáca núa. Càita wàyaca, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yeebáidéeyéica itàacái.

¹⁵Nucàlidacué pirí báisíwéeri tàacáisi. Iwàwacutá macáita yeebáidacani: Cristo Jesús yàanàcaté aléi èeri iriculé iwasàacaténa cabáyawanéeyéi wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Núcata yáí cabáyawanéerica náicha canánama èeri irícuíyéica cabáyawanéeyéica. ¹⁶Dios iicácaté nupualé, núa cabáyawanéerica náicha canánama, yéewacaténa Jesucristo yáasáidaca macáita wenàiwica irí máini cayábéerica íiwitáise, náalífacaténáwa nacái càmita yùuwichàida wenàiwica ráunamáita, néese icúaca déecuíri iyú yéewanápiná wenàiwica nawènúadaca irípiná náiwitáise. Càipiná náalífacawa néemiápinácaalí nuináwaná iwali, náalífacaténáwa Dios iicáanápiná nupualé nacái neebáidacaalí Jesucristo itàacái needácaténá nalíwa nacáucapináwa càmiiri imáalàawa.

¹⁷Wàacué Dios irí cayábéeri manuísíwata càiripináta, wàacué iyéininá nacái cáimiétaquéri iyú, yáí Wacuériná Dios càmiirica imáalàawa, càmiiri nacái yéetáwa, càmiiri nacái yéewa èeri mìnanaí iicáca, yáí abéericata Dios! Báisíta, amén.

¹⁸Néeni, Timoteo, nuiquéeri càiride iyúwa nuiriwa, nuchùllacaté pía píalànápiná cachèiniiri iyú níara yéewáidéeyéica wenàiwica cachíwéeri tàacáisi iyú. Càì nuchùllaca pía pimànicaténá cayábéeri ùwicái cachíwéeyéi íipunita, pimawèniadacaténá nía báisíiri tàacáisi iyú. Píalimápiná pimawèniadaca nía peebáidacaalí mamáalàacata yáí tàacáisi báisíirica, piwènúadacaalí nacái píiwitáisewa càiripináta pibáyawaná íichawa. Iwàwacutá pimànica càide iyúwaté abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nacàlidáanáté tàacáisi piwali Dios inùmalicúise. Náimacaté píibaidáanápináté Dios irí cáalífacáiri iyú. Aibanáí càmitaté nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa báisíiri iyú, íná nadéca naméyàaca neebáidaca yáí báisíiri tàacáisica. ²⁰Càita nadéca namànica níara Himeneo, Alejandro nacái. Iná nudéca numàacaca nía yéewanápiná Satanás yùuwichàidaca nía namàacacaténá náichawa yáí natàaníináca báawéeri iyú Dios iwali.

Instrucciones sobre la oración

2 Quéechacáwa nuwàwa píalàaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nasutáanápiná Dios íicha macái èeri mìnanaí irípiná. Iwàwacutá wasutáca Dios íicha nalípiná, wàaca nacái Dios irí cayábéeri nàwali macáita. ²Iwàwacutá wasutáca Dios íicha nalípiná níái icuèyéica cáli, nalí nacái macáita icuèyéica wenàiwicanáí, yéewacaténa wàyaca matuíbanáita, yéewanápiná nacái wàaca Dios icàaluíniná matuíbanáiri iyú, yéewanápiná nacái wàyaca cáimiétaquéri iyú macái wenàiwicanáí iicápiná. ³Cayábéeriquéi wasutáanáca Dios íicha nalípiná, casímái nacái Dios

yéemiaca yáí wasutáanáca íicha nalípiná, yáí Dios iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

⁴Cayábaca Dios yéemiaca wasutáaná íicha nalípiná Dioscáiná iwàwaca Jesucristo iwasàaca macái wenàiwicanáí Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; Dios iwàwa nacái náalífacawa iwali yáí báisíiri tàacáisica. ⁵Iyacáiná abéerita Dios. Iyaca nacái abéerita wenàiwica yáaliméerica itàaníca Dios yáapicha èeri mìnanaí iwicáu, yáí wenàiwica íipidenéerica Jesucristo. Canácata áiba Jesucristo íicha yáaliméerica imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁶Jesucristo imàacacaté icáu-cawa macái èeri mìnanaí íichawalíná iwasàacaténa nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwaté Dios yáasáidáaná walí iwàwacáináté wáalífacawa. ⁷Dios imàacacaté apóstolca núa ibànúacaténá núa nucàlidáanápiná càiri tàacáisi inùmalicúise Jesucristo iinàwaná iwali. Nuumaca pirí báisíiri iyú, càmita nuchiwa: Dios ibànúaca núa nuéwáidacaténá càmiíyeyéi judío báisíiri tàacáisi iyú, neebáidacaténá Jesucristo itàacái.

⁸Iná àta alénacaalí nàwacáidáyacacawa, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuwàwaca asianáí isutáca Dios íicha. Namichàidacaalí nacáapiwa nasutácaténá Dios íicha, iwàwacutá masacàaca nawàwa mabáyawanéeri iyú càide iyúwa cayábáaná Dios iicáca. Iwàwacutá càmita calúa nía, càmita nacái natàaní náapichawáaca chàinisíiri iyú. ⁹Cayábaca nacái inanáí nadèniacaalí nabàlewa iyúwa cáimietacanéeyéi inanáí, ipíchaná asianáí naicáidaca nalí, néese náináidacawa inanáí iwali báawanama. Cayábaca càmicaalí nachùnà náiwita ibáináwa máini cawèniiri iyú, oro yáapicha, cawèniíyeyéi tùliquichi yáapicha nacái, cawèníchúa íba perla yáapicha nacái. Cayábaca nacái càmicaalí nàwalica máiniiri cawènica bàlesica. ¹⁰Càmita cayába inanáí náasáidaca meedá nadèniaca madécaná cawèniiri, néese cayábaca inanáí náasáidacaalí nadéca namàacaca níawawa Dios irí nàacaténá iyéininá báisíiri iyú. Càì náalimá náasáidaca náiwitáisewa: Iwàwacutá namànica cayábéeri áibanáí irí. ¹¹Iwàwacutá masànaca inanáí culto irícu, néemiàcaténá asianáí yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. Iwàwacutá nacái inanáí nàaca náimiétacaná, cawinácaalí asianáí yéewáidéeyéica wenàiwicanáí. ¹²Càmita numàaca inanáí yéewáidaca asianáí Dios itàacái iyú culto irícu macái wenàiwica yàacuéseme yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càmita nacái numàaca inanáí ichùuliaca asianáí, néese iwàwacutá masànaca inanáí néemiàcaténá asianáí yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹³Canáca yéewaná inanáí ichùuliaca asianáí, Dios idàbacáináté Adán quéecha, néeseté idàbaca Eva, níara idàbáanéeyéicaté wenàiwicaca, wàawirináimica nía, wía èeri mìnanaíca canánama. ¹⁴Yáí Adán càmitaté Satanás ichiwáidani, néese Satanás icàlidacaté ichiwawa inanáí irí, yá uebáidacani, uyáacaté abéeri àicu iyacaná càmiiricaté Dios ibatàa nayáaca. Càité umànica ubáyawanáwa quéechaté. Iná yéewa wáalífacawa canáca yéewaná inanáí ichùuliaca asianáí. ¹⁵Quéwa níái inanáíca namusúapináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha

namànicaalí càide iyúwa iwàwacutáaná namànica néenibe iríwa, neebáidacaalí nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái cáaliacáiri iyú càide iyúwa cáimiéta-canéeyéi, cáininácaalí nacái naicáca áibanái. Iwàwacutá nacái masacàaca náiwitáise macái báawéeri íicha, náibaidacaténá Dios irí mabáyawanéeri iyú.

Cómo deben ser los dirigentes

3 Báisita cayábaca máinicaalí abéeri iwàwaca íbaidaca Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Báisita máini cayábéeri, cáimiétacanéerica nacái yái anciano íbaidacaléca Dios irípiná. ² Iná cawinácaalí íbaidéerica Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá iyaca machacàníiri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná iwali, ipíchaná náimaca anciano imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idèniaca abéechúata ínuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yáawawa cáimiétaquéeri iyú ipíchaná imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá nacái casímáica yeedáca yàataléwa áibanái nayamáacaténáwa icapèe irícu, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèepuníyécawawa déeculé icapèe íichawa. Iwàwacutá nacái anciano yáalimá yéewáidaca wenàiwica cayába. ³ Càmita nacái anciano icàma. Càmita nacái ipélicá, néese càmíiri calúa iwàwa, càmita nacái iwàwa itàanica chàinisíiri tàacáisi iyú. Càmita icutá mamáalàacata yeedácaténá iríwa manùba plata. ⁴ Iwàwacutá anciano icùaca icapèericuíyéiwa cayába. Iwàwacutá yéenibe neebáidaca itàacái, nàa nacái íimíétacaná manuísíwata. ⁵ Iwàwacutá cànciano icùaca icapèericuíyéiwa, yácáiná càmicaalí yáalimá icùaca cayába icapèericuíyéiwa, néese càmita nacái yáalimá icùaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁶ Iná iwàwacutá anciano càmíirica wàlisài yeebáidaca Jesucristo itàacái, ipíchaná cachàinica iicáca yáawawa áibanái íicha, yá imànica ibáyawanáwa, néese Dios yùuwichàidacani càide iyúwaté Satanás cachàinínáté iicáca yáawawa Dios íicha, yáté imànica ibáyawanáwa, íná Dios yùuwichàidapínacani báawana ma càiripináta. ⁷ Iwàwacutá nacái anciano iyaca machacàníiri iyú yéewanápiná áibanái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, naicáca cáimiétaquéeri iyúni, yái ancianoca. Càmicaalí cànciano iyaca, yá cawàwanáta áibanái itàanica iwali báawéeri iyú, néese Satanás yáalimáidacani imànínápiná ibáyawanáwa.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Càita nacái diácononái: Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, càmíiyéita cachíwa, néese namànica càide iyúwa náimáaná; càmíiyéita nacái icàma, càmíiyéita nacái iwàwa imànica yàasu wawàsi báawéeriwa needácaténá nalíwa plata. ⁹ Iwàwacutá diácononái yeebáidaca tànciméeri iyú yái tàacáisi báisíirica weebáidéerica, Dios imàaquéerica wáalfacawa iwali. Iwàwacutá nacái masacàaca diácononái íiwitáise. ¹⁰ Yá iwàwacutá piicáca náiwitáise quéecha

asásí náibaidacaalí cayába Dios irípiná, nàyacaalí nacái machacàníiri iyú. Néese càmicaalí namàni nabáyawanáwa, yásí náalimáca náibaidaca Dios irípiná iyúwa diácono. ¹¹ Càita nacái inanái íibaidéeyéica Dios irípiná iyúwa diácono. Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, càmíiyéica itàanái áibanái iwali báawéeri iyú, càmíiyéita nacái icàma, namànica nacái macáita náibaidacaléwa machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná namànicani. ¹² Iwàwacutá diácono idèniaca abéechúata ínuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yéenibewa cayába, icapèericuíyéi nacáiwawa. ¹³ Iwàwacutá cànciano nàyaca níai diáconoca, níacáiná, náibaidacaalí cayába Dios irí, yásí áibanái iicáca nía cáimiétaquéeri iyú, yá nacái manuípínaca diácononái íináidaca iwàwawa, cachàiníiri yáwanái náiwitáise nacàlidacaténá naináwanáwa macàaluínináta neebáidáaná Cristo Jesús itàacái.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Nutuíyàaca núalimáanápiná nùaca nupáchiaca pía mesúnamáita, quéwa siúcade nutànàaca pirí cuyàluta. ¹⁵ Iná càmicaalí núalimá nùacawa pìatalé mesúnamáita, càicáaníta píalápinácawawa càinácaalí iwàwacutáaná wàyaca, wía Dios yéenibeca, cáuri Dios yàasunáica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá wéewáidaca wenàiwica càiripináta báisiiri tàacáisi iyú. ¹⁶ Macáita wáalfacawa báisiiri iyú, máini cachàiníirica yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwica íicha bàaluité quéwa siúca Dios idéca imàacaca wáalfacawa iwali. Yácata tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí iwàwacutáaná weebáidaca:

Cristo yàanàacaté aléi èeri irículé càide iyúwa wenàiwica. Néese Espíritu Santo icàlidacaté Cristo iwali mabáyawanéericaní, ángelnái nacái naicàcani. Aibanái nadéca nacàlidaca iináwaná wenàiwicanái irí; abénaméeyéi èeri mìnánái neebáidaca itàacái; néeseté Cristo imichàacawa chènuniré àniwa, iyacaténá cáimíétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irícu nacáiwawa.

Los que se apartarán de la fe

4 Quéwa Espíritu Santo icàlidaca yái tàacáisi amaléeri iyú: Aibaalípiná maléena èeri ipíchawáise èeri imáalàacawawa, yásí abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha, càmita quirínama neebáidapíná itàacái. Néese neebáidapíná demonionái itàacái cachíwéeri, demonionái yàasu yéewáidacalési cachíwéeri nacái. ² Néenialípiná wenàiwica néemiapíná pucháibéeyéi íiwitáise irí, cachíwéeyéi nacái. Níara cachíwéeyéica náalápinácawawa cabáyawanáca nía, quéwa càmita quirínama báipíná nía nabáyawaná iwaliwa, càmita nacái achúma nawàwa iwali, néese namànipíná mamáalàacata nabáyawanáwa. ³ Níara cachíwéeyéica càmita nabatàa wenàiwica nacásàacawawa. Namáisaníaca wenàiwica iyáaca abénaméeyéi yàacàsi íiwitáaná, quéwa Dios idéca imàacaca wenàiwicanái icásàacawawa; Dios iwàwaca nacái nàaca irí cayábéeri náinu iwaliwa, naníri iwali

nacáíwa. Dios idéca nacái idàbaca macái yàacàsi ì-witáaná wayáapíná idécanáami wàaca irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yáaliyéicawa báisiiri tàacáisi ìwali nacái.

⁴ Cayábaca wayáacaalí macái yàacàsi ìwitáaná, cayábacáiná macáita yái Dios idàbacaaléca íná càmìta iwàwacutá wáucaca wáichawa áiba yàacàsi, néese weedácani casíimáiri iyú idécanáami wàaca Dios irí cayábéeri ìwali. ⁵ Cayábaca wayáacaalíni Dios itàacái ì-macáiná walí cayábacani, yá nacái wasutáaná Dios íicha masacàaca imànica walí macáita yàacàsi.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Iwàwacutá péewáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Péewáida nía iyú yái tàacáisi yàacàsi ìwaliirica, pialàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachiwéeyéi yàasu tàacáisi. Péewáidawa mamáalàacata nacái ìwali yái tàacáisi icàlidéerica walí cainácaalí iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo itàacái. Peebáida nacái mamáalàacata yái cayábéeri yéewáidacalésica càide iyúwa pidàbáanáté peebáidacani àta siùca nacáide. Càicaalí pimànica, yásí píibaidapíná piacawa Jesucristo irípiná cayábéeri iyú.

⁷ Eeri mìnánái càmíiyéi yáalí Dios ìwali nacàlidaca nàasu tàacáisiwa canéerica iwèni, máiwitáiséerica, cachiwéerica nacái, càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná wenàiwica irí. Piúca píichawa macáita càiri tàacáisi. Picá péemia nalí. Néese péewáidawa cachàiniiri iyú pìyacaténá machacàniiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁸ Cayábaca walíni cachànicaalí wainá cháí èeri irícu idècunitàacá wàyaca cháí maléena èeri. Quéwa cayába cachàini walíni càiripínáta wàyacaalí machacàniiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácáiná càicaalí wàyaca, yá cayábaca Dios iicáca wáiwitáise siùcade. Néese áiba èeriwa wàyapínáca yáapicha càiripínáta. ⁹ Báisícata yái tàacásica. Iwàwacutá macái wenàiwica yeebáidacani. ¹⁰ Iná wáibaidaca cachàiniiri iyú, weebáidacáiná cáuri Dios, manuicaténá wáináidaca wawàwawa ìwali càiripínáta, yái iwàsèerica macái wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹¹ Càita iwàwacutá pichùuliaca nàyaca, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, péewáida nacái nía, iyú yái tàacásica nucàlidéerica pirí. ¹² Timoteo, picá pimàaca caná piwèni naicáca pía, éwita ùuculiiricáanáta pía. Néese píasáida nalí cainácaalí iwàwacutáaná nàyaca machacàniiri iyú níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pitàani abéerita cayábéeri wawàsi ìwali. Piya machacàniiri iyú wenàiwicanái iicápiná. Cáininá piicáca áibanái, piyúudàanápíná nía. Peebáida Dios. Iwàwacutá masacàaca píiwitáise macái báawéeri íicha. ¹³ Pilée nalí Dios itàacái macái imanúbaca nàwacáidáyacacaalíwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Pimicháida náiwitáise mamáalàacata neebáidáanápíná cachàiniwanái; péewáida nía nacái Dios itàacái iyú àta nùanàacataléta piatalé. ¹⁴ Picá pibatàa imáalàacawa píicha yái chàinisi Dios imàaquéericaté pirí píibaidáanápíná irí, bàaluité ancianonái imàacacaalíté

icáapiwa piwali, nacàlidacaté nacái tàacáisi piwali Dios inùmalicúise íiméerica píibaidáanápínaté Dios irípiná.

¹⁵ Pimàni mamáalàacatani macái pichàini iyúwa càide iyúwa nùumáaná pirí, yéewacaténá macáita wenàiwica náalimá naicáca pimànica piacawa cayábéeri cachàiniwanái mamáalàacata. ¹⁶ Picúa piawawa wenàiwica ibáyawaná íicha. Péewáidawa mamáalàacata Dios itàacái ìwali, néese péewáida wenàiwica cáalíacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pimànicaalí càì, yásí piwasàaca piawawa cachiwéeyéi yàasu tàacáisi íicha. Càita nacái piwasàapíná nía cachiwéeri tàacáisi íicha, níara yéemièyéica pirí.

Cómo portarse con los creyentes

5 Picá pialàa nía cachàiniiri iyú, níara béeyéica asianáica, néese pialàa nía éeréeri iyú càide iyúwa pialàaca nacáicaalí píaniriwa éeréta. Pialàa nacái ùuculiyéi càide iyúwa pialàaca nacáicaalí péenásàiriwa. ² Pialàa béeyéi inanái càide iyúwa pialàaca nacáicaalí piatúawa éeréta. Pía ùuculiirica, péewáidacaalí mánacanái, piicá nía càiyéide iyúwa péenásàatúanái, picúa nacái piawawa càiripínáta ipíchaná pimànica piáyawanáwa.

³ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàyacuéca pèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha. Piyúudàacué níara manìriyéimica canéeyéica yéenibe, canéeyéica nacái yéenanái iyúudèyèipíná nía. ⁴ Quéwa manìriichúami idèniacaalí yéenibewa, càita nacái udèniacaalí utaquénáwa, yásí iwàwacutá nayúudàaca úa quéecha nàacaténá uímiétacaná càide iyúwa Dios ichùulianá. Iwàwacutá nayúudàaca úa nèepùadacaténá yái cayábéerica nasèenáimi imànìricaté nalí, casíimáicáiná Dios iicáca namànica ulí cayábéeri. ⁵ Nàyaca abénaméeyéi inanái manìriyéimi catúulécánásiwéeyéi, canácáiná néenanái iyúudèyèipíná nía. Níara manìriyéimica náibàaca nawàwawa Dios iwéré iyúudàanápíná nía, yá nasutáca níawawa Dios íicha èeriapínama, táiyapínama nacái. Iná iwàwacutácué piyúudàaca nía, piacué Dios yàasu wenàiwicaca. ⁶ Quéwa càmítacué iwàwacutá piyúudàaca áiba manìriichúami ùyacaalí meedá càasuiri iyú usíimáidacaténá úawawa. Càmita uínáidawa Dios ìwali, íná ùyaca càide iyúwa yéetéechúamiwa. ⁷ Càita iwàwacutá pichùuliaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàyanápíná machacàniiri iyú ipíchaná áibanái nacháawàaca naináwaná ìwali. ⁸ Aiba icàlidacaalí iináwanáwa yeebáidacasa Jesucristo itàacái, quéwa càmìta iyúudàa yéenanáwa, icapèericuìyéi nacáwa, idéca iyamáidaca yeebáidaca Jesucristo itàacái. Báawéerica ìiwitáise áibanái íicha càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái.

⁹ Aiba manìriichúami iwàwacaalí íibaidaca abéerita Dios irípiná mamáalàacata uyúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá iwàwacutá udèniaca sesenta camuí. Iwàwacutá nacái abéeríichúamica inìri. ¹⁰ Iwàwacutá nacái caináwanáca úa ìwallíse yái umànínáca áibanái irí cayábéeri; idàwinéechúwa yéenibewa cayába nàyacaténá

machacàníiri iyú; yeedéechúa wenàiwica ucapèericuléwa casíimáiri iyú, ùacaténá nayáapíná; iyúudéechúa cayába áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái uíbaidáanápíná nálí càide iyúwa nàasu wenàiwica íbéeerica wenàiwicanái yàabàli; iyúudéechúa nacái cawinácaalí yùuwichèeyéicawa; íimáanáca uwàwacaalí umànica macái cayábéeri íiwitáaná áibanái irí.

¹¹ Pitànàacaalí inanái ípidená cuyàluta irícu, náibaidacaténá abéerita Dios irípiná càiripináta, picá pitànàa náipidená cawinácaalí maníríyémica càmíyèitàacáwa idènia sesenta camuí; níacáiná abénaméeyéi maníríyémimi nawènúadapíná náiwitáisewa náibaidacalé íichawa náiméericaté iwali namànínápínása Cristo irípiná nawàwacáiná needáca nalíwa nanírípináwa àniwa. ¹² Néese namànicaalí càì, yá cabáyanáca nía càmicáiná namàni càide iyúwaté nacàlidáaná quéecha náibaidáanápínása abéerita Dios irípiná mamáalàacata nayúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Abénaméeyéi inanái nacái napáchiaca nàacawa meedá capii imanùbaca, yá ínuca náibaidaca meedá; càmita ínucáita nía meedá, néese nadàbaca natàanica áibanái iwali báawéeri iyú; máiní nawàwaca náalíacawa áibanái yàasu tàacáisi iwali; néese nacàlidaca áibanái irí tàacáisi càmírica cayába nacàlidaca nalí. ¹⁴ Iná nuwàwaca nacásàacawa àniwa níara maníríyémica, inírimi yéetéeyémicawa íicha, cawinácaalí inanái càmíyèitàacáwa idènia sesenta camuí, nadàwinàacaténá nacái néenibewa, nacúa nacái nacapèewa àniwa, ipíchaná wàuwidenái itàanica báawéeri iyú wàwali, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níacáiná abénaméeyéi maníríyémimi nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha namànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná.

¹⁶ Abéechúa inanáicaalí yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, udèniacaalí uénánáiwa inanáiwa inírimi yéetéeyémicawa íicha, yá iwàwacutá uyúudàaca nía, ipíchaná níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nayúudàaca nía. Yásí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalimá nayúudàaca inanái maníríyémimi canéeyéica yéenanái iyúudèyèipíná nía.

¹⁷ Iwàwacutá níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú napáyaidacaténá ancianonái íibaidéeyéica mamáalàacata Dios irípiná, icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica. Anciano icùacaalí nía cayába, íibaidacaalí cachàiníiri iyú Dios irípiná mamáalàacata icàlidacaténá nalí Dios itàacái, yéewáidacaténá nía mamáalàacata nacái, yá iwàwacutá namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú pucháiba yàawiriéricatái íicha yái ofrenda namàaquéerica áiba anciano irí, nàacaténá iwèni yéewanápiná anciano idèniaca cayába iyáapínáwa, yéenibe yáapichawa.

¹⁸ Cayábaca Dios iicáca namànica càì bàaluitécáiná profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmaliçuise. Dios íimacaté: “Picácué pidacúa pacá inùma ituínási íicha, idècunitàacá uíbaidaca pirí ubawàidaca ituínási uùlùacaténá iwíralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uíbaidaca uèpunícawa”, íimacaté yái Diosca.

Càité nacái Wáiwacali íimaca: “Iwàwacutácué piaca iwèni yái íibaidéericuécá pirí”, íimaca.

¹⁹ Picá péemìa irí cawinácaalí icháawàaca anciano iináwaná iwali canácaalí pucháiba, càmicaalí nacái másíiba icháawèeyéica anciano iináwaná iwali.

²⁰ Quéwa cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, iwàwacutá pialàaca nía cachàiníiri iyú macái wenàiwica yàacuésemi cáalucaténá áibanái namànica nabáyawanáwa, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²¹ Nuchùuliaca pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, mabayawanéeyéi ángel iicápiná nacái, pimànínápíná macáita càide iyúwa númáaná pirí siùcatàacáwa. Cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa, pialàa nía cachàiníiri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pialàa nía, iwàwacutá nacái càmita cayába picáca abéeri wenàiwica áibanái íicha, néese pialàa nía macáita abèdanamata, cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. ²² Picá pimàaca picáapiwa mesúnamáita asiali iwali pibàlùadacaténáni iyúwa anciano icuèrinápíná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picúa piicáwani asáisi yèepunícaalíwa machacàníiri iyú, isicúacáicha cabáyawanéericani yái asialica idècanáami pibàlùadacani iyúwa anciano. Pibàlùadacaalí càiri anciano, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yásí cabáyawanáca pía nacái, càide iyúwa pidéca nacáicaalí piyúudàaca imànica ibáyawanáwa. Picúa píawawa masacàawaca macái báawéeri íicha.

²³ Núalíacawa pidéca piyamáidaca piiraca uva ituní píasáidacaténá càmita piwàwa picàmaca iyúwa áibanái báawéeyéi. Quéwa cáuláicaca pidèericubàa madécaná yàawiría, iná nùlàaca pía ipíchaná piiraca yáawami únita, néese pèewiada achúmanamata uva ituní úni yèewi piiracaténáni iyúwa dabé.

²⁴ Píináidawa cáalíacáiri iyú ipíchawáise pibàlùadaca áiba anciano nacuèrinápíná. Abénaméeyéi namànica nabáyawanáwa amalánama wenàiwicanái yáaliéericawa iwali ipíchawáise áibanái icháawàaca naináwaná iwali, quéwa áibanái namànica nabáyawanáwa ibàacanéeri iyú, càmita nacái wáaliawa iwali madécaná èeripíná. ²⁵ Càita nacái waicáca amalánamata yái cayábéerica abénaméeyéi imànírica. Aibanái nacái namànica cayábéeri ibàacanéeri iyú quéwa càmita yéewa ibàacawa càiripináta, yái cayábéerica namànírica.

6 Níara áibanái yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá nàaca náiwacali icàaluínináwa cáimiétaquéri iyú náibaidacáiná irí, ipíchaná áibanái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái natàanica báawéeri iyú Dios iwali, iwali nacái yái tàacáisi wéewáidéerica iyú wenàiwica. ² Náiwacalicaalí yeebáida Jesucristo itàacái, iwàwacutá càmita nayamáida nàaca icàaluíniná cáimiétaquéri iyú mamáalàacata, éwita néenásàiricáanítani Jesucristo iwálíisená. Néese iwàwacutá náibaidaca irí cachàiníwanái mamáalàacata nayúudàacaténáni, náiwacalícáiná yeebáidaca Jesucristo itàacái, iwàwacutá

nacái cáinináca naicácani, néenasàiricáináni, Jesucristo ìwallísená.

La verdadera riqueza

³ Aibacaalí yéewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, càmiccaalí nacái abédanama íiwitáise yeebáida-caténá yái báisíiri tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yéewáidéericaté iyú wenàiwica, càmiccaalí nacái yeebáida yái tàacáisi icàlidéerica càinácaalí iwàwacutáaná wàyaca, yá cáimacáica iicácawa. ⁴ Máini cachàinica iicáca yáawawa meedá áibanái íicha, quéwa càmita báisí yáalíawa, ibatàa abéeri wawàsipiná, càmita yáalíawa. Cálúicaca íiwitáise máinícáiná iwàwa icúisaca íichawa áibanái canéeri iwèni tàacáisi ìwallíse; yá idécanámi natàanica náapichawáaca chàinisíiri iyú, yá báawaca áibanái iicáca nía náimacáiná náalífacasa nacàlidaca máini cáalíacáiri iyúni. Néese càmita yáalimá abédanmata náiwitáise náapichawáaca, yá nadàbaca nacúisáyacacawa máini báawéeri iyú. Néese nadàbaca nayúunáidaca báawaca áibanái íiwitáise canánama. Càmita náalimá manuíca náináidaca nawàwawa áibanái ìwali. ⁵ Néese napéliyacacawa mamáalàacata níai báawéeyéica íiwitáise, càmiyéica yáalía báisíiri tàacáisi ìwali. Nacàlidaca naináwanáwa meedá neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa càmita neebáida báisíiri iyúni. Nacàlidacáita naináwanáwa càì needácaténá nalíwa plata. ⁶ Báisíta weedáca walíwa cawèníiri wàyacaalí càide iyúwa Dios iwàwáaná, quéwa yái cawèníirica iyaca wawàwalicu Dios imàacacáiná casíimáica wía cayábacaalí waicáca wàasuwa Dios imàaquéerica walí, matuíbanáicaalí nacái wía cawèníiri wawàsi íicha. ⁷ Canápináta meedá cáinináaná waicáca cawèníiri wawàsi, bàaluitécáiná canáca watéeri wáapichawa wamusúacaalíte waicá èeri; càita nacái canácata watéeripiná wáapichawa wàacaalíwa èeri íicha. ⁸ Néese wadèniacaalí wayáapináwa, wabàlepiná nacáíwa, yásí yéewa casíimáica wawàwa. ⁹ Quéwa cawínácaalí iwàwéeyéica càasuca, neebáidaca Satanás itàacái, yáalimáidacáiná nía namàniínápiná nabáyawanáwa, yá nacaláacawa Dios íicha, yá nabáyawaná íibàaca nía càide iyúwa trampa íibàacaalí cuwèsi ráunamáita. Néese máini nawàwa namànica madécaná báawéeri wawàsi máiwitáiséeri iyú, yái báawéerica càmiírica iyúudàa wenàiwica, néese iwatàidéerica nía yéetácáisi iriculé, càide iyúwa wenàiwica isicùmacaalíwa depuítwéeri úni yáaculé. ¹⁰ Cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca plata, imànica macái báawéeri íiwitáaná yeedácaténá iríwa mamáalàacata plata. Abénaméeyéi nacái cáininéeyéica iicáca plata nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha nacutácaténá mamáalàacata plata, néese nadéca needáca nalíwa manuísíwéeri yúuwichàacáisi, íná achúmaca nawàwa siúca nàuwichàacáináwa.

La buena lucha de la fe

¹¹ Quéwa pía, Timoteo, píacata Dios yàasu wenàiwicaca íibaidéerica Dios irípiná, íná píuca píchawa

macáita yái báawéerica namàniírica. Píalimáida macái pichàini iyúwa pìyacaténá machacàniíri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pía Dios icàaluíná, peebáida itàacái, cáininá nacái piicácani, piidenia piúwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú. ¹² Píalimáida macái pichàini iyúwa pimànicaténá cayábéeri ùwicái Dios irípiná. Yácata cayábéeri ùwicáica: yái picàlidáanáca báisíiri tàacáisi íiméerica iwàwacutá wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. Càì iwàwacutá pimànica, yásí peedápiná piriwa picáucawa càmiíri imáalàawa. Dioscáiná imáidacaté pía pimànicaténá càì. Dios imáidacáináté pía, íná yéewa picàlidacaté cayába pináwanáwa madécaná wenàiwicanái yàacuésemi peebáidáaná Jesucristo itàacái. ¹³ Siúcade Dios, yái yéerica nacáuca, macáita yái iyéerica, yéemiaca yái nuchùullanáca pía. Jesucristo nacái yéemiaca yái nuchùullanáca pía, yái Jesucristo icàlidéericaté cayábéeri tàacáisi, icàlidacaté nacái iináwanáwa machacàniíri iyú Poncio Pilato irí. ¹⁴ Iná nuchùulia pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, pimàni macáita càide iyúwa nuchùullanáca pía. Picá piwènúada yái tàacáisica, ibatàa abéeri tàacáisi piná, ipíchaná iwàwacutá nùalàaca pía cachàiniíri iyú. Pimàni mamáalàacata càiripináta càide iyúwa nuchùullanáca pía àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ¹⁵ Dios imàacapiná Wáiwacali Jesucristo yàacawa néese àniwa yéenáwaná yàanàacaalíwa càide iyúwa abéerita Dios yáalíanáwa, chácaalínápiná èeri iricucaalí. Càipiná Dios imànica abéericáináta Dios máiniíri cayábaca, cachàiniírica nacái náicha canánama; yácata Wacuèriná nacái cachàiniírica áibanái nacuèrinánái íicha canánama; yácata Wáiwacali nacái cachàiniírica áibanái íiwacanánái íicha canánama. ¹⁶ Yái Diosca, yácata abéerita càmiírica imáalàawa, iyéerica icamaláná iricuwa canácatalé áiba yáaliméeri yàanàaca mawiéniré irí, máinícáiná mèlumèluírìcani. Canácata èeri mìnali iiquéericaté Dios. Canácata nacái èeri mìnali yáaliméeri iicácani. Macáita nàapiná abéerita Dios iyéininá càiripináta, yái Dios cachàiniírica náicha canánama èeri càmiíri imáalàawa! Báisíta, amén. ¹⁷ Píalàa níara càasuíyéica idènièyéica cháì èeri yàasu cawèníiri. Píalàa nía ipíchaná cáimacái naicáca níawawa áibanái íicha. Iwàwacutá nacái càmita manuí náináidaca nawàwawa nàasu cawèníiri ìwaliwa, càmicáiná yéewa nàasu cawèníiri icùaca nía báawéeri íicha, yá nacái nàasu cawèníiri imáalàapinácawa áibaalípiná. Néese iwàwacutá manuíca náináidaca nawàwawa Dios ìwali icùanápiná nía, yái Dios imàaquéerica walí madécaná wawàsi casíimáicaténá wawàwa. ¹⁸ Pichùulia càasuíyéi namànica cayábéeri áibanái irí nayúudàacaténá nía. Cayába namànicaalí áibanái irí cayábéeri manuísíwata nadèniacáiná manùba cawèníiri. Iwàwacutá casíimáica nàaca catúulécanéeyéi irí càinácaalí wawàsi catúulécanéeyéi imáapuèrica. ¹⁹ Càasuíyéi imànicaalí càì, yásí nadèniapináca cawènisíwéeri nàasuwa áiba èeriwa, yái nacáuca báisíirica càmiírica imáalàawa.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, pimàni cayába píibaidacaléwa Dios imàaquéricaté pirí picàlidáanápíná yái báisíiri tàacáisica. Picá peebá èeri mìnánái yàasu tàacáisi canéeri iwèni, casaquèeri nacái. Aibanái nacái nawàwa natàaníca náapichawáaca chàinisíiri wawàsi iyú nàasu

tàacáisi cachìwéeri ìwaliwa. Náimaca cáalíacáicasa nía quéwa càmita báisí náalíacawa. Picá peebá nalí. ²¹ Abé-naméeyéi nadéca neebáidaca nàasu yéewáidacalési cachìwéeri, yá nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha.

Nusutácué Dios ícha pirípinácué imànínápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

2 TIMOTEO

Saludo

1 Núa Pablo nubànù pirí cuyàluta. Núacata abéeri apóstol Jesucristo ibànùerica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Jesucristo ibànùaca núa Dios íimacáinaté imàacáanápíná wenàiwica nadèniaca nacáucawa càmiíri imáalàawa cawinácaalí iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Nubànù pirí cuyàluta, Timoteo cáininéerica nuicáca càiride iyúwa nuíriwa. Nusutáca Wáaniri Dios íicha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápíná pirí cayábéeri mawèníiri iyú, naicáanápíná nacái pipualé, namàacáanápíná nacái piyaca matuíbanáiri iyú.

Dar testimonio de Cristo

³ Nusutáca Dios íicha pirípiná èerapi, táiyápi nacái, yá nùaca Dios irí cayábéeri pìwali, yái Dios nuíbaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíniná matuíbanáiri iyú nùyacáiná machacàníiri iyú càide iyúwaté nùawirináimi yàaná Dios icàaluíniná. ⁴ Macái yàawiría nusutácatáita Dios íicha pirípiná, máiní nuwàwa nùaca nuicáca pía, nuwàwalicáiná achúmacaté piwàwa manuísíwata nuèpùacaalítéwa píicha. Iná nuwàwa nuicáca pía àniwa casíimáicaténá nuwàwa manuísíwata. ⁵ Yá nùaca Dios irí cayábéeri pìwali núalíacáináwa peebáidaca Jesucristo itàacái báisiiri iyú macái piwàwalícuísewa. Quéechatécáwa píirumi Loida uípidená, píatúami nacái Eunice uípidená, neebáidacaté Jesucristo itàacái, yá núalíacawa báisiiri iyú peebáidáaná nacái.

⁶ Iná càì nùalàaca pía: Càide iyúwa wapucúadacaalí quichái capèrùacaténáni, càita nacái iwàwacutá picáucàidaca chàinisi Dios imàaquéericaté pirí numàacacaalíté nucáapiwa pìwali; yá pimàni píibaidacaléwa cachàiniíri iyú, yái íibaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, ichùulíerica nacái pimànica. ⁷ Píalimá pimànica píibaidacaléwa cachàiniíri iyú yái íibaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, Dioscáiná idéca yàaca walí Espíritu Santo. Yái Espíritu Santo càmiírira cáalu imànica wía, néese ichàiniadaca wía wáibaidacaténá Dios irípiná, imàaca nacái cáinináca waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái, iyúudàaca nacái wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yéewacaténá nacái wamànica macáita cáalíacáiri iyú. ⁸ Picá báì picàlidaca áibanái irí Wáiwacali iináwaná. Picá nacái báì pía nùwalíise, yái nùuwichàanácawa presoíri iyú Wáiwacali irípiná nucàlidacáiná iináwaná. Néese píidenia yùuwichàacáisi núapicha wacàlidacáiná tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu

yùuwichàacáisi íicha. Píalimá píideniaca piùuwichàanápínáwa yácáiná Dios yàaca pichàini. ⁹ Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Ichùuliaca wàyaca mabáyawanéeri iyú nacái. Càmitaté iwasàa wía, imáida wía nacái ìwalíise yái wamàníirica wachàini iyúwa. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, imáida wía nacái íináidacáinatéwa imàníinápínaté walí cayábéeri mawèníiri iyú, cáininácáinaté nacái iicáca wía ìwalíise yái cayábéerica Cristo Jesús imàníiripinacaté walí. Bàaluitécáiná èeri ipíchawáiseté, néenialíté cáinináca Dios iicáca wía. ¹⁰ Siùcade Dios imàacaca wáalíacawa cáinináca iicáca wía, iwàwa nacái imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú. Càì yáasáidaca walíni: Ibànùacaté Jesucristo, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Jesucristo idéca imáalàidaca wáicha yái yéetácáisica imàaquéeripiná wéetácawa méetàuculé Dios íicha càiripináta, íná càmita quirínama iwàwacutá cáaluca waicáca wéetáanápínáwa. Wéetácaalíwa, yá wéetápinácawa Dios icáapiricuta, íná càmita cáalu wía. Jesucristo idéca nacái imàacaca wáalíacawa wàyáanápínácué càiripináta wacáuca càmiíri imáalàawa yáapichawa weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

¹¹ Dios idéca ichùuliaca nucàlidáanápíná yái tàacáisica. Yá ibànùaca nua iyúwa apóstol nuéwáidacaténá wenàiwicanái iyú yái tàacáisica. ¹² Iná siùcade nùuwichàacawa presoíri iyú. Quéwa càmita báì nua ìwalíise yái nùuwichàanácawa Jesucristo irípiná, núalíacáiná ìwali yái nuebáidéerica, yái Jesucristoca, núalíaca nacáíwa báisiiri iyú cachàiniíricani icùacaténá nua yéewanápíná nuebáidaca itàacái mamáalàacata àta yàanàacataléta àniwa. ¹³ Pía picàlidaca machacàniíri iyúni yái tàacáisi càide iyúwaté péemianá nucàlidaca piríni. Peebáida mamáalàacata Cristo Jesús itàacái, cáininá piicáca Dios, wenàiwicanái nacái càide iyúwa Cristo Jesús ichàiniadáaná pía. ¹⁴ Picúa cayába yái tàacáisi cayábéerica Dios imàaquéericaté pirí, ipíchaná áibanái iwènúadacani. Picúa cayábani Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéerica wawàwalícu, ichàiniadéerica nacái wía.

¹⁵ Píalíacawa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi nadéca namàacaca nua abéerita. Càita nacái nawènúacatéwa nuícha níara Figelo, Hermógenes nacái, yáté càmita nayúudàa nua quirínama idécanáamité romanonái yúucaca nua presoíryéi ibànaliculé. ¹⁶ Quéwa Onesíforo idéca iyúudàaca nua, íná nusutáca Dios íicha iicáanápíná napualé, níái Onesíforo

icapèericuíséeyéica, yácáiná Onesíforo idéca iyúudàaca núa madécaná yàawiría, yá ichàniadacaté nuwàwa. Càmitaté báí ipáchiaca núa éwita presocáaníta núa presoíyéí ibànalícu. ¹⁷ Néese idécanáamité Onesíforo yàanàaca aléi Roma iyacàlená iriculé, yáté icutáca núa mamáalàacata àta yàanàacataléta núa cháí presoíyéí ibànalícu. ¹⁸ Yá nusutáca Dios íicha iicáanápíná Onesíforo ipualé, imàni nacáí irí cayábéeri néenialípiná Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. Píalíaca nacáíwa Onesíforo iyúudàacaté wía nacáí wàyacaalíté néeni Efeso iyacàlená irícu.

Un buen soldado de Jesucristo

2 Iná Timoteo, nuíquérica càiride iyúwa nuíriwa, pimàaca Dios ichàniadaca píiwitáise Cristo Jesús ichàini iyú, yáí imànírica pirí cayábéeri mawèníri iyú pìyacáiná abédanamata yáapicha. ² Bàaluité péemiaca nucàlidaca yáí tàacáisica madécaná wenàiwica yàacuése. Siúcade iwàwacutá péewáidaca áiba asíanái, pichùulía nacáí nacàlidaca Jesucristo itàacáí. Iwàwacutá cayábéeyéica íiwitáise, yeebáidéeyéica tàí íiméeri iyú, imàníyéica nacáí machacàníri iyú càide iyúwa náimáaná. Iwàwacutá nacáí náalíaca néewáidaca áibanái wenàiwica iyú yáí tàacáisica.

³ Piidenía piùwichàanáwa Jesucristo irípiná wáapicha wía yéewáidéeyéica wenàiwica Jesucristo itàacáí iyú càide iyúwa cayábéeri úwisàiri iidenianá yùuwichàanáwa imànicaténá càide iyúwa íiwacali iwàwáaná. ⁴ Péemiaca comparación: Uwisàiri càmita ìya càide iyúwa càimíyéí úwi, néese yeebáidaca íiwacali iríwa iwàwacáiná isíimáidaca íiwacaliwa, yáí imáidéericani. Càita nacáí iwàwacutá pimàacaca píawawa Cristo Jesús irí píibaidacaténá irí cachàiniíri iyú. ⁵ Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica isàiwicacaalí deporte imawèniadacaténá áibanái. Canáca yéewaná yeedáca iríwa cawèniíri premio yáí coronaca, càmicaalí isàiwica machacàníri iyú càide iyúwa nachùníaná deporte. Càita nacáí iwàwacutá péewáidacawa cachàiniíri iyú, píibaida nacáí machacàníri iyú pimànicaténá macáita càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná; yásí yàaca piríwa cawèniíri pìapínacaalíwa chènuniré. ⁶ Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica íibaidacaalí ibànacale iyacanáwa. Càita nacáí iwàwacutá píibaidaca cachàiniíri iyú Jesucristo irí, néese yàapínaca piríwa cawèniíri chènuníisérica. ⁷ Píináidacawa cayába ìwali yáí tàacáisi siùquérica tàacáwa nucàlidaca pirí, yásí Wáiwacali imàacaca píalíacawa macáita piwàwacutéerica píalíacawa ìwali.

⁸ Píalimápiná piideniaca piùwichàanáwa piwàwali-caalí Jesucristo, yáí wenàiwica Dios imicháidéericaté yéetácáisi íicha. Yácata rey David itaquérinámi nacáí, yáí Jesucristoca. Càí nucàlidaca yáí tàacáisica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁹ Yá nàuwichàidaca núa nucàlidacáiná yáí tàacáisica. Yá nadéca nadacùaca núa cade-na iyú cháí presoíyéí ibànalícu, càide iyúwa cabáyawanéeri. Quéwa yáí Dios itàacáica, càmita náal-

imá nadacùacani, néese áibanái icàlidaca yàacawa mamáalàacatani. ¹⁰ Iná nuidenià macáí yùuwichàacáisi nalípiná níái wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càí nùuwichàacawa yéewanápiná neebáidaca Cristo Jesús itàacáí iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná nàyaca yáapicha cáimiétacanéeri iyú, nacamaláná mèlumèluíri irícu nacáíwa càiripináta.

¹¹ Báisíricata yáí tàacáisica íiméerica:

Weebáidaca Jesucristo itàacáí, yáí yéetéericatéwa wáichawalíná, íná càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawanámi íichawa. Yá wàyapíná nacáí Jesucristo yáapicha càiripináta;

¹² wàideniacaalí yùuwichàacáisi Jesucristo irípiná, yá wacùapínáca macáita yáapicha áiba èeriwa; quéwa wáimacaalí càmitasa yàasunáí wía, càita nacáí íimápináca càmita yàasunáí wía;

¹³ cawàwanáta wawènúadapíná wáiwitáisewa íicha, quéwa Jesucristo imànipíná macáita càide iyúwa íimáaná càmicáiná yéewa iwènúadaca íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Picàlida nalí àniwani, yáí tàacáisi nucàlidéericaté pirí ìwali, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí. Píalàa nía Dios iicápiná ipíchaná natàaníca náapichawáaca chàinisiíri iyú canéeri iwèni wawàsi ìwali. Canéerica iwèni yá tàacáisi natàanírica ìwali. Natàanícaalí càiri canéeri iwèni wawàsi ìwali, càmita nayúudàa wenàiwica, néese báawaca namànica wenàiwicanái íiwitáise cawínacaalí yéemiéyéica nàasu tàacáisi, íná càmita neebáida Jesucristo itàacáí tàí íiméeri iyú. ¹⁵ Píalimáida macáí pichàini iyúwa píibaidacaténá cayábéeri iyú Dios irípiná, casíimáicaténá Dios iicáca yáí pimànírica, càide iyúwa abéeri yàasu wenàiwica íibaidacaalí cayába, yá càmita iwàwacutá báicani ìwalíise yáí imànírica. Yá picàlidaca machacàníri iyú nalíni, yáí tàacáisi báisírica Dios itàacáica. ¹⁶ Picá pitàani wenàiwica yáapicha natàanícaalí máiwitáiséeri iyú cháí èeriquéí yàasu tàacáisi cachiwéeri ìwali, méetàuculéeri tàacáisi nacáí, níacáiná itàaníyéica máiwitáiséeri iyú càiri wawàsi ìwali naméeràidaca wenàiwica déeculé Dios íicha, nàyacaténá iyúwa càimíiná Dios iwàwa. ¹⁷ Yáí nàasu tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica máini báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise. Nàasu tàacáisi idàwinàacawa wenàiwicanái iwàwalícu càide iyúwa cháunási ibadéericawa iyáacaalí yàacawa wainá máuláiquéerica. Càita néewáidaca wenàiwica níara Himeneo, Fileto nacáí. ¹⁸ Nadéca naméeràacawa báisiíri tàacáisi íicha. Nadéca nawènúadacani. Nacàlidaca nachiwawa meedá càí: Náimaca idécasa ichàbacawa wáicha yáí namichàaná-cawa yéetácáisi íicha. Càita nadéca báawaca namànica abenaméeyéí íiwitáise íná càmita neebáida Jesucristo itàacáí tàí íiméeri iyú. ¹⁹ Quéwa cachàiniírica càiripínatani, yáí Dios itàacáí báisírica, càide iyúwa manuírí ìba wabàlùadéeripínaca íinata manuísíwéeri capii. Iyaca nacáí tàacáisi íba ìwali, yáí tàacáisi íiméerica: “Wáíwa-

cali yáaliacawa cawinácaalí níái yàasu wenàiwicaca”, còi íimaca. Yá íimaca àniwa: “Cawinácaalí icàlidéeyéica iináwanáwa Wáiwacali yàasu wenàiwicaca nía, neebáidaca nacái itàacái, iwàwacutáca namàacaca náichawa macái nabáyawanáwa namàníirica”, íimaca.

²⁰ Péemìa comparación: Càasuíri icapèe manuíri iricu nàyaca madécaná quirápieli íiwitáaná. Nadèniaca abénaméeyéi cawèniyéi quirápieli oro imànicaná, quírameniíri plata imànicaná nacái. Iyaca nacái abénaméeyéi quirápieli càmíiyéica cawèni, cáli imànicaná, àicu imànicaná nacái. Yá capíi íiwacali icùaca càiripináta níái cawèniyéica quirápielica, quéwa áibaalípiná yúucaca meedá íichawa quirápieli canéeyéica iwèni. Càita nacái àta alénácaalí nàyaca Wáiwacali yàasunái, yá iyaca nèewi abénaméeyéi càmíiyéica yàasu. ²¹ Iná abéeri Wáiwacali yàasu wenàiwica icùacaalí cayába yáawawa masaqueèri iyú ipíchaná imànica íbáyawanáwa, yásí yáalimá íibaidaca cayába Wáiwacali irípiná, imànicaténá àta càinácaalí cayábéeri íibaidacalési Wáiwacali ichùulièrica imànica, càide iyúwa nacùacaalí cawèniíri quirápieli abéerita capíi íiwacali irípiná.

²² Iná picá pimàni càide iyúwa abénaméeyéi ùuculliyéi iwàwáaná imànica meedá, néese pimàni cayábéeri macái pichàini iyúwa. Peebáida Jesucristo itàacái. Cáininá piicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Piya matuíbanáiri iyú náapicha cawinácaalí masaqueeyéica íiwitáise isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo íicha. ²³ Picá pitàaní náapicha cawinácaalí iwàwéeyéica itàanica canéeri iwèni wawàsi ìwali càide iyúwa máiwitáiseeyéi càmíiyéica yáaliawa. Píalíacawa natàanicaalí càiri wawàsi ìwali, yá nadàbaca natàanica náapichawáaca chàinisíiri iyú, tàacáisi ùuléeri iyú nacái. ²⁴ Pía íibaidéerica Wáiwacali irípiná iwàwacutá càmita pipélica piacawa, néese iwàwacutá càmíirica calúa píiwitáise macái wenàiwica yáapicha. Iwàwacutá nacái píalíaca péewáidaca wenàiwica cayába. Iwàwacutá nacái píideniaca piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí pírf báawéeri, càmicaalí nacái nawàwa néewáidacawa. ²⁵ Abénaméeyéi nàuwideca namànica báisíiri tàacáisi. Píalàa nía éeréeri iyú. Iwàwacutá càmita cáimacái piicáca píawawa náicha. Càì iwàwacutá pimànica yéewacaténá cawàwanáta Dios imàacaca nawènúadaca náiwitáise-wa neebáidacaténá yái báisíiri tàacásica, ²⁶ yéewacaténá nacái Dios iwasàaca nía Satanás ichàini íicha. Satanás idéca íibàaca nía càide iyúwa trampa íibàacaalí cuwèsi. Dios iwasàacaalí nía, yásí náalimá namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná.

Cómo será la gente en los tiempos últimos

3 Iwàwacutá píalíacawa abéeri wawàsi: Aibaalípiná maléena èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá máinípiná càulenáca wenàiwica nàyaca cháì èeri iricu. ² Máinípiná cáinináca wenàiwica naicáca níawawa áibanái íicha, cáininápiná nacái naicáca plata, máiní cáimacáica naicápiná níawawa áibanái íicha. Cachàinípiná nacái naicáca níawawa. Natàanípiná

báawéeri iyú Dios iwali. Càmita neebápiná nasèenái ichùuliacawa. Càmita nàapiná cayábéeri tàacáisi quirí-nama áibanái irí, Dios irí nacái. Caná iwèni naicápiná áibanái yàanáca Dios icàaluíniná. ³ Càmita cáininá naicápiná néenánaiwa. Càmita abédanamata náiwitáise áibanái yáapicha matuíbanáiri iyú. Nacàlidapíná nachìwawa báawéeri iyú áibanái iwali. Càmita nacùapiná níawawa cayába íná namànipiná macái íiwitáaná báawéeri namàlìfawalé iyúwa. Caluéyéipiná íiwitáise iyúwa cuwèsinái. Nàuwidepiná namànica macái íiwitáaná cayábéeri. ⁴ Yá nacháawàapíná nanacáiyéiwa nàuwidenái iríwa. Ráunamáita namàni nàacawa nabáyawanáwa máiwitáiseeri iyú ipíchawáise náináidacawa iwali yái namàníripináca. Yá máiní cayábapíná naicáca níawawa áibanái íicha. Nawàwapíná namànica meedá càinácaalí wawàsi isíimáidéeripíná nawàwa. Càmita nacutápiná náalífacaténá Dios ìwali namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Pucháibéeyéipiná íiwitáise, namànipiná càide iyúwa wenàiwica yéeyéica Dios icàaluíniná báisíiri iyú, quéwa nachìwa iyúwa meedá. Càmita namàcapíná Dios icùaca náiwitáise nàyacaténá machacàníiri iyú. Piawa náicha cawinácaalí imàníiyéica càì.

⁶ Picá piacawéerida wenàiwica imàníiyéica càì nàyacáiná nèewi abénaméeyéi asianái ichiwáidéeyéica wenàiwica namàcáanápiná nawàlucawa nacapèe iriculé. Néese nachìwáidaca máalíawáiseeyéi inanái, bàsabàséeyéi íiwita, máiníiyéi cabáyawanáca, imàníiyéica madécaná báawéeri namàlìfawalé iyúwa càide iyúwa máiníiná nawàwa namànica. ⁷ Ewita níara inanáca néewáidacáanítawa mamáalàacata áiba tàacáisi wàlìsàì iwali, càicáaníta canácatáita náalimá náalíaca néemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi báisíirica. ⁸ Níái cachìwéeyéica nàuwideca namànica báisíiri tàacáisi, càide iyúwaté pucháiba camàliquéeyéi íipidenéeyéicaté Janes, Jambres nacái. Bàaluité nàuwideca namànicaté profeta Moisés, icàlidéericaté Dios itàacái. Siùca nacáide, níái báawéeyéica máiní éruca náiwitáise, náináidacawa abéerita báawéeri ìwali. Caná nawèni Dios iicáca nía càmíicáiná neebáida Jesucristo itàacái báisíiri iyú. ⁹ Quéwa càmita náalimápiná nawènúadaca wenàiwicanái íiwitáise mamáalàacata macáicáiná wenàiwica náalimápiná náalíacawa máiwitáiseca nía. Néese nachàbapínacawa càide iyúwaté nachàbáanáwa, níara pucháiba yùuwidéeyéicaté imànica profeta Moisés.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Quéwa Timoteo, pídeca peebáidaca cayába càide iyúwaté nuéwáidáaná wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Píalía nacáíwa càinácaalí nùyaca, càinácaalí nacái nuínáidaca numànica. Píalíacawa càinácaalí nuebáidaca Dios, càinácaalí nacái núalimáidaca mamáalàacata nuéwáidacaténá wenàiwica éeréeri iyú. Píalíacawa cáinináca nacái nuicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Píalíacawa càinácaalí nuideniaca nùuwichàanáca Wáiwacali irípiná. ¹¹ Píalía nacáíwa càinácaalí nùuwichàidaca núa, yá nùuwichàacawa Wáiwacali

irípiná nuíbaidacáiná irí. Píaliacawa macáita iwali yá nuchàbáanacatéwa nauwichàidacaalíté núa Antioquía iyacàlená iricu, Iconio iyacàlená iricu nacái, Litra iyacàlená iricu nacái. Píaliacawa iwali yá nuuwichàanácatéwa quéwa Wáiwacali iwasàacaté núa náicha canánama. ¹² Báisíta macáita cawinácaalí iwàwéeyéica iyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná nàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá áibanái yúuwichàidapiná níawa Cristo Jesús iwali. ¹³ Quéwa níái báawéeyéica, nía nacái ichiwáidéeyéica wenàiwica namànipiná nàacawa mamáalàacata nabáyawanáwa cachàiniwanái, yá nachiwáidapiná wenàiwica mamáalàacata, nachiwáidaca nacái níawawa.

¹⁴ Quéwa pía Timoteo, iwàwacutá peebáidaca yái tàacáisca mamáalàacata, pimàni nacái càide iyúwa péewáidáanátéwa, iyúwa nacái píaliánáwa báisiiricata yái tàacáisi péewáidéericawa iwali, píaliacáináwa néewáidacaté pía báisiiri tàacáisi iyú, níara yéewáidéeyéicaté pía. ¹⁵ Píwàwali píaliacatéwa Dios itàacái iwali sùmàicatáisetá pía àta siuca nacáide, yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliuise. Píaliacawa Dios itàacái iwali íná yéewa cáaliacáica pía. Píaliá nacáíwa peebáidacaalí Cristo Jesús itàacái, yá iwasàapiná píawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Macáita yái Dios itàacáica Dios imàacacaté wenàiwica náaliacawa càinácaalíté iwàwacutáaná natànàaca itàacái inùmaliuise. Iná cayábaca wéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú, wàlàaca nía nacái cachàiniiri iyú namànicaalí nabáyawanáwa. Yá cayábéerica Dios itàacái wéewáidacaténá iyú wenàiwica, wawènúadacaténá náiwitáise Dios irípiná, wáasáidacaténá nacái càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicá. ¹⁷ Iná iwàwacutá wía Dios yàasu wenàiwicaca wéewáidacawa Dios itàacái iwali yéewacaténá wáaliacawa, yéewacaténá nacái wáalimá wamànica càinácaalí cayábéeri wawàsi Dios ichùulìerica wamànica.

4 Nuchùulia pía manuísíwata Dios iicápiná, Cristo Jesús iicápiná nacái, yái yànèeripináca icàlidacaténá macái èeri mìnánái iináwaná iwali, càinácaalí báawéerica namànica, yúuwichàidacaténá nía nabáyawaná iwaliisewa, níái cáuyéica, nía nacái yéetéeyéimicawa. Nuchùuliaca pía manuísíwata Cristo Jesús yàacáináwa néese àniwa icùacaténá macáita. ² Nuchùuliaca pía manuísíwata picàlidáanápiná báisiiri tàacáisi wenàiwicanái irí. Picàlida nalíni mamáalàacata éwita càmicaalí nawàwa néemiaca piríni. Píalàa nía cachàiniiri iyú cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa, píwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íichawa. Pimichàida náiwitáise namàniínápiná cayábéeri. Picá piméyáa péewáidaca nía càmicaalí neebáida caquialéta, néese péewáida nía éeréeri iyú mamáalàacata. ³ Picàlida nalíni siúcade, mesúnamáicáináta càmita wenàiwica nawàwa néemiaca irí yái tàacáisi báisiirica. Néese nacutápiná nalíwa meedá máini madécaná yéewáidéeyéipináca níawa, icàlidéeyéipináca nalí abéerita tàacáisi nawàwéerica néemiaca, càinácaalí wàlisài tàacáisi itiquiládáidéeripiná nauwi. Nàwacái-

dapiná nalíwa càiyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nawàwacáiná namànica nabáyawanáwa nasiimáidacaténá níawawa. ⁴ Nawènúapinácawa báisiiri tàacáisi íicha, yá càmita quirínama nawàwapiná néemiacani, néese naméeràacawa meedá neebáidaca èeri mìnánái yàasu tàacáisi cachiwéeri càide iyúwa abenaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná. ⁵ Quéwa pía Timoteo, píináidawa mamáalàacata machacàníiri iyú. Piidenia yái piúwichàanácawa. Picàlida mamáalàacata yái tàacáisi íiméerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Pimàni cayába macáita píibaidacalécawa càide iyúwa Dios ichùulianá pimànica.

⁶ Iwàwacutá píibaidaca cachàiniiri iyú Dios irípiná núamiricubàami, yácáiná nuenáiwaná idéca yàanàaca nuétácatáipináwa Wáiwacali iwali, íná nuétápináwa càide iyúwa sacrificio Wáiwacali iwali. ⁷ Nudéca nuíbaidaca Jesucristo irípiná cachàiniiri iyú càide iyúwa úwisàiri imànicaalí cayábéeri ùwicái. Nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléca Jesucristo irípiná càide iyúwa wenàiwica imáalàidacaalí ipianícawa carrera iwali. Càmitaté nuwènúawa Dios íicha, néese nuebáidaca yái tàacáisi báisiirica mamáalàacata. ⁸ Càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwica irí, yái wenàiwica ipianíricatéwa carrera iwali imawèniadaca nacái áibanái, càita nacái siúcade iyaca nulí nùasu cawèniiri chènuniré, Wáiwacali yèeripináca nulí yàacaalíwa néese àniwa, numànicaalí cayábéeri machacàniiri iyú càide iyúwa iwàwáaná. Yái Wáiwacali, cayábéerica íiwitáise, icùaca wenàiwica machacàniiri iyú, yúuwichàidapiná nacái báawéeyéi. Càmita nulípiná abéerita yàacani, yái cawèniirica, néese yàapiná cawèniiri macái wenàiwica irí cawinácaalí máini iwàwéeyéica iicáca Wáiwacali yàacawa néese àniwa cáininácáiná naicàcani.

Instrucciones personales

⁹ Pimàni macáita càide iyúwa iwàwacutáaná pimànica piacaténáwa nùatalé mesúnamáita. ¹⁰ Nuwàwacutáca pía, Demascáiná idéca imàacaca núa abéerita cáinínacáiná iicáca èeri mìnánái íiwitáise. Idéca yàacawa Tesalónica iyacàlená néré. Crescente idéca yàacawa Galacia yàasu cáli néré. Tito nacái idéca yàacawa Dalmacia yàasu cáli néré. ¹¹ Abéerita Lucasquéi iya núapicha. Píapicutáca Marcos pitécaténáni píapichawa iyúudàacáiná núa cayábéeri iyú nuíbaidacaténá Dios irípiná. ¹² Nuwàwacutáca Marcos iyúudàaca núa nubànùacáiná Tíquico yàacaténáwa Efeso iyacàlená néré. ¹³ Idècunitàacá pianàaca nùatalépiná, peedá nulí nùasu ruana nacáiri núuquéeri nùwalísewa, numàaquéericaté Carpo icapèe iricu, Troas iyacàlená néeni. Peedá nacái nùasu cuyàluta imanùbaca iwawanèericawa. Máini nuwàwacutáca nacái nùasu cuyàluta iwawanèericawa canánama, níái pírái íimamimica namàníirica cuyàluta piná.

¹⁴ Alejandro yái íibaidéerica hierro idéca imànica nulí báawéeri manuísíwata. Wáiwacali yúuwichàidapinácani iwàllye yái báawéerica imàníirica. ¹⁵ Piicá píichawa cayábani yái asialica ipíchaná imànica píri báawéeri

nacái máinícaína yùuwideca imànica yái tàacáisi wacàlidéerica.

¹⁶ Quéechatécáwa nubàlùacaalítéwa nàacuéseemi níái yàcalé íiwacanánáica, yá núcàlidacaté nalí nuináwaná iwaliwa yái nùuwidenái icháawàanáca nuináwaná iwali. Yáté canáca áibaquéi yàacawéeridéeripinácaté núa. Macáicata namàacacaté núa abéerita. Nusutáca Dios íicha nalípiná, ipíchaná yùuwichàidaca nía iwálíse yái namàacáanácaté núa abéerita. ¹⁷ Quéwa Wáiwacali idéca yàacawéeridaca núa, ichàiniadaca nacái nuíwítáise, íná yéewa nudéca numáalàidaca núcàlidaca yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewacáténaté macáita càmiíyéi judío néemiaca Jesucristo iináwaná iwali. Wáiwacali iwasàacaté núa cáalunáiri íicha càide iyúwa idéca nacáicaalí iwasàaca núa león inúma íicha, cháwi quíiréeri nacáirica. ¹⁸ Yá núalfacawa Wáiwacali iwasàanápiná núawa macái báawéeri íiwítáaná íicha, yá itépiná núawa cayábacatalé chènuniré Wáiwacali icùacataléca macáita. ÌNéese macáita nàapíná irí

cayábéeri càiripináta, yái icuèripináca macáita cáimié-tacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri iricuwa càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos y bendición final

¹⁹ Nuwàwali níara Prisca, Aquila nacái, nía nacái Onesíforonáica. ²⁰ Erasto iyamáacatéwa Corinto iyacàlená irícu. Numàacacaté Trófimo iculúericawa Mileto iyacàlená irícu. ²¹ Pimàni macáita iyúwata píalimáanáta, píacáténáwa mesúnamáita nùatalé ipíchawáise uníabéca. Nawàwali pía macáita níái iyéeyéica cháí yàcalé, níái Eúbulo, Pudente nacái, Lino nacái, úa nacái Claudia, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²² Pía Timoteo, nusutáca Wáiwacali Jesucristo íicha píripiná ichàiniadáanápíná píiwítáise. Píacué canánama, nusutácué Dios íicha nacái píripínácué imàníinápinácué píri cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

TITO

Saludo

1 Núa, Pablo, nubànù pirí cuyàluta, pía Tito. Núa íbaidéerica Dios irípiná. Nucàlida tàacáisi nacái Jesucristo inùmaliçuise. Numàni càì yéewanápiná macáita wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapiná nēebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú, yéewanápiná nacái náalíacawa macáita yáì tàacáisi yéewáidéerica wía wáalíacaténáwa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca cháì èeri írìcu. ² Nuíbaida Dios irípiná, nutàani nacái Jesucristo inùmaliçuise núalíacáináwa báisiiri iyúcani Dios yáalimá imàacaca wàyaca yáapicha càiripináta. Yáì Diosca, yáì càmiirica cachìwa, icàlidacaté tàacáisi bàaluitésíwa èeri ipíchawáise. Dios icàlidacaté cáimiétacanéeri iyúni, yàanápiná wacáuca càmiiri imáalàawa. Wáalíá nacáíwa imàníinápiná càì. ³ Siúcáise Dios imàacaca wáalíacawa tàacáisi iwali Dios icàlidéericaté. Yá wáalíacawa iwali yáì tàacáisica, Dios ibànùacáináté wenàiwica nēewáidacaténá wía. Yácata yáì tàacáisica Dios ichùulìerica nucàlidaca wenàiwicanáì irí, yáì Dios iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁴ Nubànù pirí cuyàluta, Tito. Báisíta, nuicáca pía càiride iyúwa nuiriwa weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Nusutáca Wáaniri Dios íicha pirípiná, Jesucristo nacái, yáì iwasèericaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, namàníinápiná pirí cayábéeri, namàcáanápiná nacái piyaca matuíbanáiri iyú.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Numàacacaté pía Creta yàasu iwàwata íinata pimànicaténá yáì íbaidacalési càmiiricáwaca numáalàida numànica nēewi níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Nuwàwa nacái pibàlùadaca ancianonáipiná macái yàcalé imanùbaca nacuèrinánápináca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá nacái ancianonáì nàyaca càide iyúwaté númáaná pirí. ⁶ Càita iwàwacutá ancianonáì nàyaca: Iwàwacutá anciano iyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanáì yáalimá icháawàaca iináwaná iwali, ipíchaná náimaca imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idèniaca abéechúata íinuwa. Yéenibe nacái iwàwacutá nēebáidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá anciano yéenibe nàyaca machacànìiri iyú yéewanápiná càmita áibanáì yáalimá icháawàaca naináwaná iwali, ipíchaná áibanáì náimaca anciano yéenibe nawàwáanása namànica meedá macái báawéeri íiwitáaná, càmitasa nacái nēebáida nániri itàacáiwa. ⁷ Yácáiná anciano íbaidaca

Dios irípiná, icùacaténá Dios irípiná yàasu wenàiwica, íná iwàwacutá anciano iyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanáì yáalimá icháawàaca iináwaná iwali. Iwàwacutá càmiirita canùmasée yáì ancianoca, càmiiri cachàini íicáca yáawawa. Càmita nacái calúa. Càmita nacái icàma. Càmita nacái icuísa íichawa wenàiwica. Càmita íináidawa mamáalàacata yeedácaténá iríwa plata. ⁸ Néese, iwàwacutá anciano itàidaca wenàiwica cayába, cawinácaalí yèepuníyécawa déeculé icapèe íichawa, anciano yeedáanápiná yàataléwa nía, nayamáacaténáwa icapèericu. Iwàwacutá casíimáica nacái anciano imànica yáawamita cayábéeri áibanáì irí. Iwàwacutá cáimiétacanéeri, cáalíacáiri nacái, yáì ancianoca. Iwàwacutá iyaca machacànìiri iyú. Iwàwacutá anciano yàaca Dios icàaluíniná. Iwàwacutá anciano icùaca yáawawa ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ⁹ Iwàwacutá nacái anciano yeebáidaca tàì íiméeri iyúni yáì tàacáisi báisiirica wéewáidéerica iyú wenàiwica yéewanápiná anciano yáalimá yàalàaca wenàiwica báisiiri tàacáisi iyú, yéewanápiná nacái anciano yáalimá imawèniadaca cachìwéeyéi wenàiwica báisiiri tàacáisi iyú cawinácaalí cachìwéeyéica yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹⁰ Pibàlùada ancianonáipiná càide iyúwa númáaná pirí, manùbacáiná wenàiwica càmita nēebáida nacuèrinánáì itàacáiwa. Manùba wenàiwica natàanica máiwitáiséeri iyú meedá. Nachìwáidaca nacái áibanáì wenàiwica. Abénaméeyéi judío yéewáidéeyéica wenàiwica, máini cachìwéeyéica nía cachàiniwanáì áibanáì íicha, náimacáiná iwàwacutáanása càmiíyéi judío imànica circuncisión idécanáami nēebáidaca Jesucristo itàacái. Nachìwacáita meedá, níái judío icàlidéeyéica càiri tàacáisica. ¹¹ Cawinácaalí ancianonáì pibàlùadéeyéica iwàwacutá nachùuliaca masànanápiná níara icàlidéeyéica càiri cachìwéeri tàacáisica, níacáiná cachìwéeyéica nadéca nawàlùacawa abénaméeyéi icapèericulé, néese cachìwéeyéi iméeráidaca wenàiwica báisiiri tàacáisi íicha, canánama níái capiiricuíyéica. Naméeráidaca áibanáì nēewáidacáiná nía meedá chiwáì iyú, càmiirica báisi tàacáisica, yéewanápiná needáca nalíwa plata nachìwa iyúwa meedá.

¹² Iwàwacutá ancianonáì ichùuliaca masànanápiná níara cachìwéeyéica, bàaluitécáiná iyacaté áiba cáalíacáiri Creta yàasu cáli néeséeri. Yá íimacaté yàasu cáli néeséeyéi iwaliwa: “Níái Creta yàasu cáli néeséeyéi nachìwáidaca áibanáì wenàiwica mamáalàacata. Càica níade iyúwa caluéyéi cuwèesi. Inuca nacái nía, càita

nacái camùnica nía. Nawàwaca nayáaca nayáacaléwa cadénama meedá, napuniadacaténá natúrawa", ì-macaté yái cáaliacáirica. ¹³ Yái cáaliacáirica Creta yàasu cáli néeseéri itàanicaté báisiiri iyú yàasu cáli néeseeyéi iwaliwa. Iná pialàa nía cachàiníiri iyú, níai yee-báidéeyéica Jesucristo itàacái neebáidáanápíná tòi ìiméeri iyú abéericata yái tàacáisi báisiirica. ¹⁴ Pialàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeri tàacáisi áibanái icàlidéerica ichiwa iyúwa, judíonái yàawirinái-mi yàasu tàacáisimica. Pialàa nacái nía ipíchaná neebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùulianá namànica, níai camíiyéica yeebáida báisiiri tàacáisi.

¹⁵ Pialàa nacái nía cachàiníiri iyú. Cayábacaalí wenàiwicanái ìiwitáise, yásí cayábacani macáita yái namàníirica. Néese, báawacaalí wenàiwicanái ìiwitáise, yá camíicaalí neebáida Dios itàacái, yásí báawacani macáita yái namàníirica. Càita nàyaca: Náináidacawa báawéeri iwali, camíta báí nía nabáyawaná iwaliwa. ¹⁶ Pialàa nía cachàiníiri iyú, níara cachìwéeyéica. Ewita nacàlidacáaníta naináwaná iwaliwa Dios yàasu wenàiwicacasa nía, càicáaníta náasáidaca camíta Dios yàasu wenàiwica nía. Náasáidaca camíta Dios yàasunáica nía, namànicáiná wawàsi báawéerica Dios iicá, camícáiná nacái neebáida càide iyúwa Dios iwàwáaná namànica. Canácatáita namàni cayábéeri.

La sana enseñanza

2 Tito, iwàwacutá péewáidaca wenàiwica nàyáanápíná machacàníiri iyú càide iyúwa báisiiri tàacáisi ìimáaná. ² Péewáida béeyéi asianái ipíchaná nacàmaca, iwàwacutá cáimiétacanáca nía, iwàwacutá nacái nacùaca níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá neebáidaca Dios itàacái tòi ìiméeri iyú. Iwàwacutá cáinináca naicáca Dios báisiiri iyú. Iwàwacutá nacái nàideniaca nàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanáicaalí imàacaca nàuwichàacawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái. ³ Càita nacái péewáida béeyéi inanái. Iwàwacutá nàyaca càide iyúwa inanái iyáaná yeebáidéeyéica Dios itàacái. Iwàwacutá camíta natàaní báawéeri iyú áibanái iwali. Iwàwacutá camíta nàira mamáalàacata ìiracalési ipuíri. Iwàwacutá béeyéi inanái néewáidaca áibanái namànínápíná cayábéeri. ⁴ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái nàyaca machacàníiri iyú néewáidacaténá mánacaná caníríiyéica cáinináanápíná naicáca naníriwa, néenibe nacáiwá. ⁵ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacaná caníríiyéi nacùanápíná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá nacái camíta náináidawa áiba asiali iwali camíirica nanírísíwa. Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacaná caníríiyéi náibaidáanápíná néenánái irípínáwa nacapèericuwa, namànínápíná nacái cayábéeri áibanái irí, namànínápíná nacái càide iyúwa uniri ìimáaná ulí. Iwàwacutá mánacaná namànica càipíchaná áibanái itàanica báawéeri iyú Dios itàacái iwali.

⁶ Càita nacái pialàaca ùuculiyéi nacùanápíná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. ⁷ Pimàni

abéerita yái cayábéerica yéewanápiná pinacáiyéi ùuculiyéica náaliacawa càinacaalí iwàwacutáaná nàyaca. Péewáida nía cáimiétacanéeri iyú abéta báisiiri tàacáisi iyú. ⁸ Pitàaní nacái báisiiri iyú yéewanápiná áibanái camíta náalimá nacháawàaca pía iwálíise, yái pitàanínáca. Pitàaní báisiiri iyú càiripínáta, báicaténá piùwidenái camícáiná nàanàa piwali wawàsi nacháawàanápíná pía iwálíise.

⁹ Néese, pialàa nacái níara áibanái yàasu wenàiwica ìibaidéeyéica mawèníiri iyú áiba wenàiwica irí neebáidáanápíná càiripínáta náiwacali itàacáiwá, càide iyúwa ichùulianá nía. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacali iwàwáaná. Pialàa nía nacái ipíchaná natàanica lúasi iyú náiwacali yáapichawa, náiwacali ichùuliacaalípiná náibaidaca. ¹⁰ Pialàa níara ìibaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái irí ipíchaná nayéedùaca náiwacali yàasuwa. Iwàwacutá namànica cayábéeri náiwacali iríwa mamáalàacata, matuíbanáicaténá nàapichani, yái náiwacalica. Iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata yéewanápiná áibanái nacái neebáidaca walí yái tàacáisi wacàlidéerica Dios iwali, yái iwàsèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

¹¹ Cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nàyaca machacàníiri iyú, càide iyúwaté númáaná pirí, Dioscáiná idéca yásáidaca amaléeri iyú èeri mìnanaí irini náaliacaténáwa iwàwaca iyúudàaca wenàiwica cà: Iwàwaca iwàsàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ¹² Dios idéca imànica walí yái cayábéerica, íná yéewa wáaliacawa iwàwacutáaná wayamáidaca wamànica macái wawàsi camíirica Dios iwàwa. Iwàwacutá nacái camíta wawàwa quirínama wamànica càide iyúwa èeri mìnanaí nawàwáaná namànica, níai camíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese, idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu, iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá wamànica cayábéeri, iwàwacutá nacái wàyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaca. ¹³ Càita iwàwacutá wàyaca idècunitàacá wacùaca yàanàaca yái wáaliéricawa yàanàanápíná àniwa, yái Jesucristoca. Dios imànica walí cayábéeri Jesucristo iwálíise. Yái Jesucristo, yácata Wacuèriná cachàiníirica ìiwitáise, iwàsèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wacùaca Jesucristo yàanàanápíná àniwa icamalá cachàiníiri irícuwa, cáimíétacanéeri iyú nacái, máiní nacái cachàiníirica ìiwitáise icùacaténá macái èeri mìnanaí. ¹⁴ Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetácaténátéwa wáichawalíná, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha macáita. Jesucristo imàacacaté yáawawa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáiwitáise, yéewacaténá nacái yàasu wenàiwicaca wía, yéewanápiná nacái casíimáica wamànica cayábéeri càiripínáta.

¹⁵ Iná pía Tito, péewáida wenàiwica iyú yái tàacáisi nutànèerica pirí. Pialàa níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namànínápíná càide iyúwa nutànàaná pirí cháí cuyàluta irícu. Pialàa cachàiníiri iyú cawinácaalí camíiyéica yeebáida càide iyúwa nuéwáidáaná wenàiwica. Péewáida nía, pialàa nía cachàiníiri iyú, Dioscáiná

idéca ibànùaca píá, pìalàacaténá nía. Picá pimàaca caná iwèni naicáca piasu tàacáisi.

Deberes de los creyentes

3 Tito, iyaca áiba wawàsi pimàníripiná: Piwàwali nía, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, neebáidáanápíná nacuèrinánái itàacáiwa, nía nacái náiwacanánái áibanái. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacanánái íimáaná nalf. Iwàwacutá casíimáica namànica cayábéeri càiripináta. ² Iwàwacutá càmita quirínama natàaní báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmita nacái natàaní náapichawáaca chàinisíiri iyú. Iwàwacutá nacái naicáca áibanái ipualé. Iwàwacutá nacái cáimiétaquéri iyú naicáca macái wenàiwica càiripináta.

³ Tito, picàlida nalf àniwani, namànínápiná càide iyúwa nutànàaná pirí, bàaluitécáiná wía macáita wamànicaté wabáyawanáwa. Bàaluité máiwitáiseocaté wía meedá, càmítaté nacái weebáida Dios itàacái. Bàaluité weebáidaca cachiwéeri tàacáisi. Bàaluité wawàwaca wamànica mamáalàacata macái báawéeri íiwitáaná càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Mamáalàacataté wáináidacawa wamànínápiná wabáyawanáwa. Wawàwacaté wàasupináwa áibanái yàasu. Aibanái báawacaté naicáca nacái wía. Wía nacái báawacaté waicáyacacawa. ⁴ Quéwa, éwítaté wamànicáaníta càì, càicáanítaté Dios yáasáidaca walí iicáca wenàiwica ipualé, cáinináca nacái Dios iicáca wenàiwica, yái Diosca iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁵ Yásí Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Càmítaté iwasàa wía ìwallíse yái cayábéerica wamàníiricaté. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, iicácáináté wapualé, imàacacáináté nacái iwàwawa íicha yái báawéerica wamàníiricaté. Espíritu Santo ichàini iyú, Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, imàacaca nacái wàyaca wáiwitáise wàlisài yáapichawa, wàyacaténá wàlisài iyú. ⁶ Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo iyúudàacaténá wía manuísíwata. Dios yáalimá imànica càì yácáiná Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁷ Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, yéewanápiná weedáca walíwa Dios íicha wacáuca wàlisài càmíiri imáalàawa, wía Dios yéenibeca. Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali yàanápíná walíni, yái wacáuca càmíiri imáalàawa, Dioscáiná iicácaté wapualé, mabáyawanácaté nacái iicáca wía.

⁸ Iná básícáiná nutàacái nutànèerica pirí, íná iwàwacutá péewáidaca nía cachàiníiri iyú nùasu tàacáisi iyú,

níara yeebáidéeyéica Dios itàacái. Péewáida nía yéewanápiná náalimáidaca cachàiníiri iyú namànicaténá cayábéeri càiripináta. Yái tàacáisi nuéwáidéerica iyú píá, cayábéeri tàacáisica, iyúudàa nacái wenàiwica.

⁹ Iwàwacutá nacái càmita pitàaní mamáalàacata áibanái yáapicha canéeri iwèni wawàsi ìwali. Picá péemìa cachiwéeri tàacáisi írì wàawirináimi judío icàlidéericaté nachìwa iyúwa. Picá nacái pitàaní chàinisíiri iyú áibanái yáapicha càinácaalí íimáaná tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Picá picuísáyacawa áibanái yáapicha ìwali, yái wawàsica. Pitàanícaalí càì chàinisíiri iyú, càmita piyúudàa wenàiwica. Canéeri iwèni meedá walítáni wacuísáyacacaaalíwa mamáalàacata ìwali yái tàacáisica.

¹⁰ Néese áibacaalí yéewáida wenàiwica cachiwéeri tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese pichùulia iyamáidáanápíná yéewáidaca nía càì. Néese, càmicaalí iyamáida yéewáidaca nía càì, yá pialàani abé yàawíríia quiríita imàacáanápíná íichawani. Néese, càmicaalí imàaca íichawani, yá picá pibatàa iyaca náapicha níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹¹ Píalíacáináwa cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica cachiwéeri tàicáisi iyú, nadéca naméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha, íná namànica nabáyawanáwa meedá. Càita náasáidaca cabáyawanáca nía.

Instrucciones personales

¹² Uwé, Tito, iyaca abéeri wawàsi quiríita: Nubànùapíná píatalé Artemas, càmicaalí Tíquico. Yàanà-caalípiná píatalé, piacàatétawa píipunitáidacaténá núa Nicópolis iyacàlená néré, nuínáidacáináwa nuyamáanápínáwa néenibàa uníabépinama.

¹³ Piyúudàa nacái yáara abogado íipidenéerica Zenas, Apolos nacái nachùniacaténá nàasuwa nèepùanápínáwa Creta yàasu cáli íicha. Pimàni nalf iyúwa píalimáanáta pimànica, yéewanápiná nadèniaca macáita càinácaalí namáapuèrica nàacaténáwa. ¹⁴ Càita nacái macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá casíimáica nayúudàaca áibanái nadèniacaténá yái namáapuèrica. Namànicaalí càì, yásí cawènica Dios iicáca náibaidacalé namàníirica íripiná.

Saludos y bendición final

¹⁵ Yáta imanùbaca nutànàaca pirí, Tito. Macáita níái núpichéeyéica cháì yeebáidéeyéica Jesucristo, nawàwalica píá. Wawàwali nacái macáita níara píapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáiníneeyéica iicáca wía. Wasutácué Dios íicha píripínácué imànínápinácué pirí cayábéeri, macáitacué píá.

FILEMÓN

Saludo

1 Núa Pablo iyéerica presoíri iyú Cristo Jesús irípiná, núcàlidacáiná iináwaná iwali, nubànù pirí cuyàluta. Wéenasàiri nacái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yái Timoteoca, iwàwalica pía. Wabànù pirí cuyàluta, pía Filemón, wàacawéeriná cáininéerica waicáca íibaidéerica Dios irípiná wáapicha. ² Wawàwali nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto picapèe irícu, úa nacái wéenasàatúa Apphíaca, yá nacái Arquipo, wàacawéeriná yàacawéeridéerica wía wamànicaténá ùwicái wàuwide Satanás ípunitawa. ³ Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué canánama, Wáiwacali Jesucristo nacái, namàníinápínácué pirí cayábéeri manuísíwata, namàacáanápínácué nacái matuíbanáica pía.

El amor y la fe de Filemón

⁴ Nùaca Nucuèriná Dios iríwa cayábéeri pìwali macái imanùbaca nusutácaalí Dios íicha pirípiná, pía Filemón, nuémíacáiná piináwaná iwali, cáinináca piicáca Wáiwacali Jesús, peebáidaca nacái Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú, cáinináca nacái piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica. ⁶ Nusutáca Dios íicha pirípiná, pía Filemón, yeebáidéerica abédanamata wáapicha, yéewanápiná pialíacawa machacàníiri iyú iwali macáita yái cayábéerica wadènièrica weebáidacáiná Cristo itàacái. ⁷ Cayábaca nuwàwa manuísíwata píapicha, pía nuénásàirica, cáininácainá piicáca núa, íná yéewa manuíca nuínáidaca nuwàwawa; casíimáica nuwàwa nacái pichàniadacáiná nuwàwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

⁸ Iná éwita Dios imàacacáníta nuchùuliaca pía Cristo yàasu apóstolcáiná núa nuchùuliacaténá pía iwali, yái iwàwacutéeripínáca pimànica, càicacáníta nuwàwa nusutáca pícha wawàsi manuísíwata cáininácainá nuicáca pía. Núa Pablo, máiní béerica, presoca nacái núa Cristo Jesús irípiná, nusutáca pícha wawàsi Onésimo iwicáu, yái nuiquéerica càiride iyúwa nuiriwa, nuwènúadacáiná té íiwitáise cháí preso ibànalicu yeebáidáanápíná Jesucristo itàacái.

¹¹ Aibaalíté yái Onésimo iyacaté pirí canéeri iwèni piasu wenàiwica. Quéwa siúcáise Onésimo yáalimá iyúudàaca pía cayába, càide iyúwa iyúudàaná núa.

¹² Yásí nubànùaca Onésimo pìatalépiná àniwa, yái

Onésimo cáininéerica nuicáca manuísíwata. Pimàni irí cayábéeri càide iyúwa pimàníiná nulí. ¹³ Iyamáacaalíwa núapichatá, yá cayábaca nuwàwatá, yéewanápiná yáalimá iyúudàaca núa mamàalàacata píamiricubàata, idècunitàacá presoca núa núcàlidacáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali Jesucristo itàacái. ¹⁴ Càmita quéwa nuwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha càmicaalí piwàwa numànica cà. Càmicaalí nacái piwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha, yá canáca yéewanáwa iyamáacawa núapicha. Càmita nuwàwa nuchùuliaca pía cachàiníiri iyú pimàacáanápíná Onésimo iyamáacawa núapicha. Néese nuwàwaca pimàaca iyamáacawa núapicha càicaalíta piwàwa. ¹⁵ Cawàwanáta Dios imàacacaté Onésimo yàacawa pícha achúma èeríinata, yéewacaténá Dios yèepùadaca pirí càiripínátani.

¹⁶ Càmita quéwa Dios yèepùada pirí Onésimo piasu wenàiwicapínaniwatá meedá. Siúcáise Onésimo iyaca pirí cayábéeri íicha piasu wenàiwica meedá: Iyaca pirí siúcáise pèenasàirisíwa Wáiwacali iwálíisená. Máiní cáinináca nuicácani, quéwa iwàwacutá cáinináca piicácani cachàiníwanái, càmita iyúwa piicáaná áiba wenàiwica meedátá, néese iyúwa piicáaná pèenasàirisíwawa Wáiwacali iwálíisená.

¹⁷ Piicácaalí núa iyúwa pèenasàiriwa Wáiwacali iwálíisená, yá nusutáca pícha wawàsi pitàidáanápíná Onésimo cayábéeri iyú càide iyúwa pitàidáaná núa.

¹⁸ Imànicaalítésica pirí báawéeri, imawèniacaalí pícha plata nacái iyéedùacáiná té piasu, yásí nuíchata peedá yái imawènièrica pícha. ¹⁹ Núa Pablo nutànàaca piríni núcáapi iyúwani nuípidená yáapichawa nupáyaidapíná píawa Onésimo imawèniacále. Picá piimáicha núcàlidacaté pirí Wáiwacali itàacái, pidèniacaténá picáucawa càníiri imáalàawa. Numànicáiná té pirí cayábéeri manuí, íná iwàwacutá pimànica nulí cayábéeri peebá nusutáaná pícha. ²⁰ Báisíta, nuénásàiri, nuwàwaca pimànica nulí cayábéeri peebáidacáiná Wáiwacali itàacái. Pisíimáida nuwàwa, pía nuénásàirica yeebáidéerica Cristo itàacái.

²¹ Nutànàa piríni nualíacáináwa báisíiri iyú pimàníinápíná càide iyúwa nuwàwáaná. Nualía nacáiwawàsi pimàníinápíná cachàiníwanái íicha yái nusutéerica pícha. ²² Aiba wawàsi quiríta, pimàni nulí cayábéeri, pichùnna nulí nuyacatáipínáwa, núcàcáiná Dios imàacáanápíná nùacawa pìatalécué nuyacaténácué píapicha, càide iyúwacué pisutáaná Dios íicha nulípiná.

Saludos y bendición final

²³ Yái Epafras iwàwalica pía, yáca nùacawéeriná presoíríca cháí presoíyéi ibànalícu icàlidacáiná Cristo Jesús iináwaná iwali. Nía nacái áibanái iyúudèeyéica

nuíbaidáanápíná Dios irípiná, yái Marcos, Aristarco nacái, Demas nacái, Lucas nacái, nawàwalica pía.

²⁵ Nusutáca Wáiwacali Jesucristo íicha imàníinápínácué pirí cayábéeri ichàiniadacaténácué piwàwa.

HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

1 Bàaluité Dios imàacacaté yàasunáí wenàiwica profetanáí icàlidaca tàacáisi inùmaliçuise judíonáí yàawirináimi irí. Profetanáí icàlidacaté Dios itàacái madécaná yàawiría idécanáamité néemiaca itàacái náamacani irìcuísewa, yéenáiwánási nacáiri irìcuíse nacái. Néeseté nacàlidaca Dios itàacái wàawirináimi irí, wía judíoca. Càité Dios itàanícaté wàawirináimi yáapicha icàlidacaténá nálí máisibáawanáita wawàsi ìwali Dios imàníiripinácáté. ² Quéwa siùca ipíchawáise èeri imàalàacawa, Dios idéca ichùuliaca Iiriwa icàlidáanápíná walí tàacáisi Dios inùmaliçuise, yásái-dacaténá walí Dios íiwitáise càinácaalíté Dios íináidáaná imàníinápíná walí. Bàaluité Dios ichùuliaca Iiriwa idàbáanápínáté macái wawàsi. Néese Dios imàacaca Iiri icùanápíná macáita. ³ Dios Iiri icànaca Dios icamaláná mèlumèluíri iyú, cachàiníiri íiwitáise nacái càide iyúwa Dios iyáaná. Macáita yáí Dios Iiri íiwitáise, yá nacái macáita yáí Dios Iiri imàníirica yáasáidaca walí Dios íiwitáise. Iná yéewa wáalíacawa báisíiri iyú, Dioscani, yáí Dios Iirica, yáí icuèrica, ichùulièrica nacái macái wawàsi itàacái máiníiri cachàini iyúwa, macáita yáí iyéerica cháí èeri irícu, chènuniré nacái. Dios Iiri yéetacatéwa wáichawalíná masacàcaténá imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa, yéewanápíná cayábaca wáapicha Dios nacái. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴ Yáí Dios Iiri máiní cachàiníirica íiwitáise náicha macái ángelnáí. Càí wáalíacawa Dioscáiná idéca imàacaca Iiri icùaca macáita, icùaca nacái ángelnáí. Néese càmita Dios imàaca ángelnáí icùaca macáita. ⁵ Canácáiná Dios icàlidáaná ángel irí “Nuìrica pía”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús irí: “Nuìrica pía, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuìrica pía”, íimaca yáí Diosca. Càita nacái canáca Dios icàlidáaná ángel ìwali “Nuìricani”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús ìwali càiri tàacáisi. Dios íimacaté: “Núacata Yáaniri, yácata nacái Nuìri”, íimaca yáí Diosca. ⁶ Quéwa Dios ibànùacaalíté yáí idàbáanéeri Iiricawa aléi èeri iriculé, yáté Dios íimaca yàasu ángelnáí iríwa: “Píacué Nuìri icàaluíná, macáita píacué nùasu ángelca”,

íimaca yáí Diosca. ⁷ Càí Dios íimaca yàasu ángelnáí ìináwaná ìwaliwa:

“Nudàbaca nùasu wenàiwicawa ángelnáíwa náibaidacaténá nulí, natécaténá tàacáisi caquialénamata càide iyúwa cáuli ipìanáwa; nùasu ángelnáí ìbaidéeyéica nulí, càica níade iyúwa quichái ipèrù”, íimaca yáí Diosca. ⁸ Quéwa Dios íimaca Iiri iríwa:

“Pía Dios, picùapíná macáita càiripínáta, picùapíná nía cayába, machacàníiri iyú nacái.

⁹ Casíimáica pimànica abéerita cayábéeri. Báawa nacái piicáca báawéeri. Iná núa Picuèriná Dios numàacapíná picùaca macáita casíimáiri iyú náicha canánama piapichéeyéica”, íimaca yáí Diosca. ¹⁰ Dios íimaca nacái Iiri iríwa:

“Pía, Nuíwacali, bàaluité pidàbacaté yáí èeriquéi; píacata imàníiricaté macáita iyéerica chènuniré.

¹¹ Yá macáita yáí wawàsica namàalàapínacawa macáita, quéwa piyapíná càiripínáta. Macáita isíamipínáca nía càide iyúwa bàlesi.

¹² Càide iyúwa wenàiwica ituwiacaalí ibàlewa, yá pituwiapíná yáí pidàbacaléca, cháí èeriquéi, chènuníise nacái, pimàníinápíná áiba àniwa wàlisài iyú! Quéwa pía, canácatáita piwènúadapíná píiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. Néese piyapíná càiripínátawa, càimíiripínáta imàalàawa”,

íimaca yáí Diosca. ¹³ Canácatáita Dios imàacaté ángel icùaca yáapicha macáita, ibatàa abéeri piná. Quéwa Dios idéca íimaca Iiri iríwa:

“Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenáí”,

íimaca yáí Diosca. ¹⁴ Iná cachàinica Dios Iiri íiwitáise náicha ángelnáí canánama, níacáiná ángelca, Dios yàasu wenàiwicaca nía meedá, ìbaidéeyéica irí. Cáuli nacáiyéica nía macáita, càimíiyéica yéewa waicáca watuí iyúwa. Dios ibànùaca nía aléi èeri iriculé nayúudàcaténá wía, wía Jesucristo iwàsèeyéipínáca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

No hay que descuidar la salvación

2 Dios idéca itàaníca walí Iiri itàacái irìcubàawa, yáí cachàiníiri íiwitáiseca náicha ángelnáí canánama, iná iwàwacutá weebáidaca cayábani, cáalíacáiri iyú nacái yáí tàacáisi Dios Iiri icàlidéerica walí ipíchaná wawènúadaca íicha wáiwitáisewa. ² Bàaluité Dios ibànùaca itàacáíwa ángelnáí yáapicha, yáí tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaténáté wàawirináimi israelitanáí irí càinácaalíté iwàwacutáaná

nàyaca machacàníiri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Cawinácaalíté imàníirica ibáyawanáwa, càmiirica nacái yeebáida yái tàacáisica, yáté nàuwichàidacani ráu-namáita càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná.

³ Càmicáináté náalimá namusúacawa yúuwichàacáisi íicha, íná yéewa wáalíacawa càmita wáalimá wachúuli-acawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha wawènúada-caalí wáiwitáisewa Jesucristo íicha, yái imàníirica walí càiri cayábéeri manuísíwata iwasàanápíná wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Yái Wáiwacali, yácata idàbéericaté icàlidaca yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Néese níái yéemièyéicaté icàlidaca nalíni, nacàlidacaté walíni. ⁴ Càita nacái Dios idéca yáasáidaca walí báisíiricani yái tàacáisica imàacacáináté ichàiniwa yàasu wenàiwicanái íriwa namànicaténá macái íiwitáanáta cachàiniíri wawàsi càmiirica áibanái idé imànica. Wáalíacawa báisíiricani yái tàacáisica Dioscáiná idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, yái imàaquéerica walí chàinisi wáal-imáwanama càide iyúwa iwàwáaná, wáibaidacaténá Dios írípíná.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

⁵ Dios càmita imàacapíná ángelnái icùaca wàlisài èeri wacàlidéerica iináwaná ìwali, yái wàlisài èeri Dios imàníiripínáca wàlisài iyú. Néese imàacapíná wenàiwicanái icùaca yái èerica. ⁶ Càita íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté:

“Pía Dios, éwita máinícáaníta cachàinica píiwitáise, càicáaníta pidéca picùaca wenàiwicanái, pidéca nacái piicáca wapualé, wía càmiíyéica cachàini.

⁷ Pidéca pidàbaca wía, yá siùcade machawàacaca wía ángelnái íicha achúma èeriinapínáta; quéwa áiba èeriwa pimàacapíná máiniíyéi cachàinica wía wacamaláná mèlumèluíri írìcuwa, wacùacaténá macáita yái pidàbaca; caléca;

⁸ yá pimàacapíná wachùuliaca macáita”, íimacaté yái profetaca, nàwali níái yeebáidéeyéica Dios. Càita Dios idéca íináidacawa imàacáanápíná wacùaca macáita. Canácata áiba wawàsi càmiiripíná wacùca, wía yeebáidéeyéica itàacái. Quéwa càmitàacáwa wacùca macáita siùcade. ⁹ Néese wadéca wáalíacawa Jesús iináwaná ìwali idéca yàanàaca aléi èeri írìculé, yái Dios imàaquéericaté iyaca iyúwa machawàaquéeri ángelnái íicha achúma èeriinaté. Cáinínáca Dios iicáca wenàiwica ínaté iwàwaca Jesús yéetácawa macái wenàiwica íichawalíná. Jesús yúuwichàacaté yái yéetácáisica, íná Dios idéca imàacaca máiniíri cachàinica Jesús, mèlumèluíri icamaláná yáapichawa icùacaténá macáita chènuniíse.

¹⁰ Macáita yái wawàsi iyéerica iyaca Dios írípíná, bàaluité nacái Dios idàbacaté macáita. Dios iwàwaca yéenibe macáita nàyaca cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha chènuniré, icamaláná mèlumèluíri írìcu. Inaté iwàwacutá Dios imàacaca Jesucristo yúuwichàacawa cruz ìwali, yéewacaténáté Jesucristo imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté Dios íináidáanáwa. Iná

Jesucristo idéca imànica macáita yéewanápíná Wáiwitápuca yàacawa, iwasàacaténá wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, wía Dios yéenibeca. ¹¹ Jesucristo-quéi masaquéerica imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa, imàacacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéipíná Dios írípíná. Iná yéewa Dios Iiri, wía nacái Dios yéenibeca wadèniaca Wáaniriwa abéerita, yái Diosca. Iná càmita báí Dios Iiri icàlidaca waináwaná ìwali, yéenanáica wía. ¹² Càité Dios Iiri íimaca Yáaniri Dios írìwa. Abéeri profeta itànàacaté yái tàacáisica Dios Iiri inùmalicuíse. Dios Iiri íimacaté:

“Nucàlidapíná piináwaná ìwali nuénánái írìwa, nucántàapíná nacái himnos nàacuéseemi níái yeebáidéeyéica pitàacái”,

íimacaté yái Dios Iirica. ¹³ Iimacaté nacái:

“Nuebáidapíná Dios itàacái”,

íimacaté yái Dios Iirica. Iimacaté nacái àniwa:

“Cháta nùyaca, náapicha níái nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, níái wenàiwicaca Dios yèeyéica nulí nucuèyéipíná”,

íimacaté yái Dios Iirica.

¹⁴ Wía Dios yéenibeca, èeri mìnánáica wía, idènièyéica iináwa, íiraná nacáíwa. Càita nacái Jesús yàanà-caalíté aléi èeri írìculé, imusúaca iicá èeri, idèniacaté iináwa, íiraná nacáíwa càide iyúwa macái èeri mìnánái. Jesús iyacaté cháí èeri írìcu iyúwa èeri mìnali, néeseté nanúacani. Càité Jesús yéetácawa wáichawalíná imawèniadacaténáté yái icháawàidéerica waináwaná ìwali, yái Satanásca, idènièricaté ichàiniwa inúacaténáté wenàiwica. ¹⁵ Jesús yéetácatéwa wáichawalíná, íná idéca iwasàaca wía wacalùni íichawa, wía iyéeyéicaté mamáalàacata iyúwa presoíyéi wacalùni iyúwa idacuèricaté wía, máinícáiná cáalucaté waicáca wéetáanápínátéwa. Siùcáisede càmita iwàwacutá cáaluca waicáca yéetácáisi. ¹⁶ Jesús càmitaté yàanàa aléi èeri írìculé iyúudàacaténáté ángelnáita, néese yàanàacaté chènuniíse iyúudàacaténá wía yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios iiquéeyéica càiyéide iyúwa Abraham itaquénáinámi. ¹⁷ Inaté iwàwacutá Jesús iyaca cháí èeri írìcu càide iyúwa èeri mìnalisíwa, yéewanápíná ibàlùacawa Dios íipunita íibaidacaténá Dios írípíná càide iyúwa sacerdote íiwacalíná, itàaníirica wawicáu Dios yáapicha, imàníirica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, iiquéerica wía nacái catúulécaneéri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. Jesús íibaidaca iyaca Dios írípíná càide iyúwa sacerdote íiwacalíná imànicaténá walí yái cayábéerica: Itàaníca wawicáu Dios yáapicha isutácaténá Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná íicha. Jesús yáalimá càì isutáca Dios íicha wawàsi Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwaliíse, yúuwichàacaténátéwa Dios yàasu yúuwichàacáisi iyú wáichawalíná. ¹⁸ Jesús yúuwichàacatéwa manuísíwata càide iyúwa èeri mìnali, Satanás nacái yáalimáidacaté Jesús cachàiniíri iyú imàníinápínáté ibáyawanáwa càide iyúwa Satanás yáalimáidáaná macái èeri mìnánái, íná siùcáisede

Jesús yáalimá iyúudàaca wía, macái imanùbaca Satanás yáalimáidacaalí wía.

Jesús es superior a Moisés

3 Iná piácué nuénánáica, Dios yàasu wenàiwicanái, Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáicaténá pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cáalíacáiri iyú Cristo Jesús iwali. Yái Cristo Jesús, yácata Dios yàasu apóstol cayábéeri náicha canánama, Dios ibànuèrica chènuníse icàlidacaténá walí Dios itàacái. Yácata nacái Dios yàasu sacerdote íiwacaliná itàníirica wawicáu Dios yáapicha isutácaténá Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná íicha, yái Cristo Jesús weebáidéerica itàacái. ² Jesús idéca imànica macáita cayábéeri iyú, machacàníiri iyú nacái càide iyúwa Dios ichùulianá imànica, càide iyúwaté profeta Moisés íibaidáanaté cayába Dios írí icùacaténaté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái, càide iyúwa wenàiwica icùacaalí áiba wenàiwica icapèe. ³ Quéwa iwàwacutá waicáca Jesús cáimiétaquéri iyú Moisés íicha, càide iyúwa cawinácaalí imàníirica capíi, cáimiéta-canéericaní capíi íicha. ⁴ Macái capíi iyéerica, idéca áiba wenàiwica imànicaní, quéwa Dios idàbacaté macái wawàsi iyéerica cháí èeri írìcu, chènunírè nacái. ⁵ Càité nacái Moisés, yái Dios yàasu wenàiwicaca, íibaidacaté cayába Dios írípíná icùacaténaté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái. Iwàwacutácaté Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuése israelitanái írí càinácaalíté Dios íimáanápínaté wenàiwicanái írí Moisés idénáami. ⁶ Quéwa Cristo, yái Dios Íirica, icùaca Dios icapèe cayábéeri iyú, càide iyúwa iwàwacutáanápíná capíi íiwacali íiri icùaca yáanírì icapèewa. Càica wíade iyúwa yái Dios icapèeca, wíacáiná yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios íicáca wía càiride iyúwa icapèewa, weebáidacaalí itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú, casíimáiri iyú nacái àta wéetáacatalétawa, wacùacaténá Dios imànica walí cayábéeri càide iyúwa íimáaná walí.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Iná iwàwacutá weebáidaca Cristo itàacái, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Espíritu Santo inùmalicuése. Íimacaté:

“Siúcade péemiacaalícué yái tàacáisi Dios íiméerica píri,

⁸ picácué piwènúada píiwitáisewa Dios íicha càide iyúwaté piawirináimi israelitanái imàníná nàuwidecaalíté namànica Dios bàaluité, iyúwa nacái náal-imáidáanaté naicáwa Dios nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁹ Piawirináimicué yáalimáidacaté íicáwa núa, éwitaté naicácanáita madécaná cayábéeri numàníirica nalí nuíwitáise cachàiníiri iyúwa cuarenta camuí bàaluité.

¹⁰ Inaté máini báawaca nuicácaté náiwitáise níara wenàiwicaca, yáté núumaca nàwali: ‘Máini nawàwa naméeràacawa nuícha càiripínáta, càmita nawàwa nucùaca nía, càmita nacái nawàwa náalíacawa

nutàacái iwali nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùulianá nía’, càité núumaca.

¹¹ Máinicáinaté báawaca nuicáca náiwitáise, ínaté núumaca nàwali cáimiétacanéeri iyú, càimíinápínaté nawàlùawa íinatalé yái cálica nuchùnièrica nùasunái írípínáwa”, íimacaté yái Espíritu Santoca.

¹² Piácué nuénánáica, piicácué píichawa cayába báawacáichacué piwàwa cáuri Dios íicha, piùwídecáichacué pimànica Dios càmicáinácué peebáida itàacái cayába. ¹³ Néese pimichàidacué píiwitáisewáaca èeri imanùbaca, cachàinaténácué píiwitáise peebáidáanápínácué Jesucristo itàacái idècunítàacá wàyaca cháí èeri írìcu siúcade càide iyúwa tàacáisi íimáaná profeta itànèericaté Dios inùmalicuése. Pimichàidacué píiwitáisewáaca ípíchanácué píibáyawaná ichíwáidaca pía, ípíchaná nacái piùwídecapímànica Dios. ¹⁴ Weebáidacaalí Cristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata àta wéetáacatalétawa càide iyúwa weebáidáanaté quéechatécáwa, yásí wadèniaca nacái cayábéeri Cristo yáapichawa, yái cawèníirica Dios imàaquéeripínáca Cristo írí.

¹⁵ Iná càì Dios itàacái yàalàaca wía:

“Siúcade, péemiacaalícué yái tàacáisi Dios íiméerica píri, picácué piwènúada píiwitáisewa Dios íicha càide iyúwaté piawirináimi israelitanái imàníná nàuwidecaalíté namànica Dios bàaluité”,

càì íimaca. ¹⁶ Píalíacuéwa profeta Moisés itécaté israelitanái yàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Néeseté macáita néemiaca Dios itàacái icàlidacáinaté nalí itàacáiwa càinácaalíté iwàwáaná nàyaca machacàníiri iyú, quéwa nàuwídecaté namànica Dios, níara manùbéeyéica, càmitaté nawàwa namànica càide iyúwa Dios ichùulianá nía. ¹⁷ Inaté máini báawaca Dios íicáca náiwitáise cuarenta camuí bàaluité, níai imàníiyéicaté yàacawa íbáyawanáwa. Yáté néetáacawa manacúali yùucubàa càinàwàiri. ¹⁸ Níai càimíiyéicaté imàni càide iyúwaté Dios ichùulianá, Dios icàlidacaté nàwali cáimiétacanéeri iyú càimíinápínaté nawàlùawa íinatalé yái cáli íipidenáacataléca Canaán Dios ichùnièricaté yàasunái írípínáwa. ¹⁹ Iná wáalíacawa naináwaná iwali càmitaté nawàlùawa càmicáinaté neebáida Dios itàacái.

4 Dios idéca icàlidaca walíni wáalíacaténáwa báisiíiri iyú imàacáanápíná wawàlùacawa írìculé yái wayamáidacataléacawa wàyacaténá Dios yáapicha chènunírè, quéwa iwàwacutá waicáca wáichawa cayába ípíchanácué abénaméeyéi péená càmita náalimápiná nawàlùacawa néré ìwalíise yái càimíináca neebáida.

² Iwàwacutá weebáidaca wéemiacaínaté nacái yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Dios iwàsàaca wenàiwica yàasu yùuwichàacáisi íichawa, càide iyúwaté israelitanái yéemianaté, níara wenàiwicaca profeta Moisés yáapichéeyéicaté. Quéwaté yái tàacáisi, càmitaté iyúudàa nía, càmicáinaté neebáida càide iyúwa áibanái yeebáidáanaté. ³ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wawàlùapínáacawa írìculé yái wayamáidacatalépináacawa, wàyacaténá

Dios yáapicha chènuniré. Càité Dios íimaca ìwali yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa Dios yáapicha. Dios íimacaté:

“Máinicáinaté báawaca nuicáca náiwitáise, ínáté nú-maca nàwali cáimiétacanéeri iyú càmíinápínaté nawàlùawa iriculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”, càité íimaca yái Diosca, éwitaté ichùniacáaníta yái nayamáidacatalépinácátéwa. Wáalíacawa Dios imáalàidacaté imànica macáita íibaidacaléwa idécanáamité idàbaca yái èeriquéi, chènuniíse nacái. ⁴ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmalicuíse sietená èeri ìwali. Iimacaté:

“Dios iyamáidacatéwa macái íibaidacalé íichawa si-etená èeri irícu”, íimaca. ⁵ Quéwa, càmítaté nawàlùawa, càmícáinaté neebáida Dios itàacái, càide iyúwaté áiba profeta itànàaná tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté:

“Càmita nawàlùapínáwa iriculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”, íimacaté yái Diosca. ⁶ Néese áibanái iwàlùapínácawa iriculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha chènuniré quéwa càmíta níái idàbáanéeyéicaté yéemíaca yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càmícáinaté neebáida Dios itàacái. ⁷ Iná Dios idéca imàacaca áiba wéenáiwánápiná, yácata siùca èeri yéewacaténá wenàiwicanái iwàlùacawa. Dios imàacacaté rey David icàlidaca tàacáisi inùmalicuíse wáalfacaténáwa wéenáiwáná ìwaliwa. Rey David itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse madécaná camuí idécanáamité profeta Moisés yáapichéeyéi yéetácawa. Càité David itànàacaté Dios itàacái càide iyúwa númáanácué pirí siùca tàacáwa cháí cuyàluta irícu. David íimacaté:

“Siùcade péemíacaalícué yái tàacáisica Dios íiméerica pirí, picácué piwènúada píiwitáisewa Dios íicha”, íimacaté. ⁸ Idécanáamité profeta Moisés yéetácawa, yáté Josué icùacaté israelitanái Moisés yáamirícubàami. Yá Josué itécaté israelitanái Canaán yàasu cáli íinalaté. Quéwa madécaná camuí Josué idénáami, yáté Dios yèepùacaté itàaníca áiba néenáiwáná ìwali yàasu wenàiwicanái iwàlùacatalépinácátéwa iriculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha. Càita wáalíacawa càmíirita wayamáidacatalépináwa yái cáli Canaán. ⁹ Néese Dios icùaca iyaca mamáalàacatani, yái wayamáidacatalépinácawa chènuniré wàyacaténá Dios yáapicha, wía yàasu wenàiwicaca. ¹⁰ Níacáiná iwàluèyéipínácawa néré nàyacaténá Dios yáapicha, nayamáidapínácawa náibaidacalé íichawa, nàuwichàacái íicha nacáiwá càide iyúwaté Dios iyamáidáanáwa íibaidacalé íichawa, idécanáamité idàbaca macáita yái èeriquéi, chènuniíse nacái. ¹¹ Iná iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái mamáalàacata macái wachàini iyúwa yéewacaténá wawàlùacawa iriculé yái wayamáidacatalépinácawa Dios yáapicha chènuniré ipíchaná wamànica càide iyúwaté níái Moisés yáapichéeyéimica càmíináté neebáida Dios.

¹² Dios itàacái idèniacáiná cáuri Dios ichàini. Máini cachàiniírica yái Dios itàacáica, càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica. Quéwa espada yáalimácáita íiríadaca iinási, yáapi nacái, néese cachàiniírica Dios itàacái macái espada íicha yáalimácáiná iwàlùacawa depuúwalé wawàwaliculé, yáalimá nacái iwàlùacawa iriculé yái wáiwitáise wabèerica áibanái íicha, yá Dios itàacái yáasáidaca asásí cayábacaalí wáiwitáise, càita nacái báawacaalí wáiwitáise, yái wáináidáanácawa wawàwalicuísewa càmíirica áibanái yáalíawa ìwali.

¹³ Canácata wéená yáaliméeri ibàacawa Dios íicha, wía Dios idàbèeyéicaté, macái wawàsi nacái Dios idàbèerícaté. Dios yáalíaca iicáca wáiwitáise macáita amaláwaca. Néese áibaalípiná iwàwacutápiná wabàlùacawa Dios íipunita wacàlidáanápiná írì waináwanáwa.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Yái Jesús, yái Dios Iirica, yácata sacerdote íiwacalíná cachàiniíri íiwitáise. Jesús ichàbacatéwa macái cáli iyéeyéica chènuniré àta iwàlùacatalétawa aléera Dios yàatalé chènuniíserica. Dios Iiri iwàlùacatéwa néré iyúudàacaténá wía, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. Iná weebáidacué Jesús itàacái tàí íiméeri iyú mamáalàacata. ¹⁵ Yái Jesús, yácata sacerdote íiwacalíná itàaniírica wawicáu Dios yáapicha, yáaliméerica iicáca watúulécana, wía càmíiyéica cachàini, Jesús yùuwichàacáinatéwa càide iyúwa wàuwichàanáwa. Jesús yùuwichàacatéwa Satanás yáalimáidacaalíténi quéwa càmítaté Jesús imàni ibáyawanáwa. ¹⁶ Iná wamawiénidacué Dios wáiwitáise iyúwa macàaluínínáwaca wasutácaténá Wacuèriná Dios íichawa, yái cáiníerica iicáca wía. Wasutácué Dios íicha iicáanápiná wapualé, imàniínápiná nacái walí cayábèeri mawèniíri iyú iyúudàacaténá wía chácaalínácaalí wawàwacutá iyúudàaca wía.

5 Píalíacuéwa judiónái needácaté nèewísewa abèeri néenáwa sacerdote íiwacalínápiná íibaidacaténaté Dios irípiná. Yáté sacerdote íiwacalíná itàanícaté nawicáu Dios yáapicha, imàacacaté nacái ofrenda, inúacaté nacái pirái iyúwa sacrificio judiónái ibáyawaná ìwalíse, isutácaténaté Dios íicha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa nabáyawaná íicha. ² Aibaalíté sacerdote íiwacalíná imànicaté ibáyawanáwa, wenàiwicacáiná meedáni càide iyúwa wía macáita. Ináté yéewa yàalàaca wenàiwicanái éeréeri iyú namànicaalíté nabáyawanáwa níái càmíiyéica yáalíawa. ³ Sacerdote íiwacalíná imànicáinaté ibáyawaná nacáiwá, ínáté iwàwacutáca inúaca pirái iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, càide iyúwaté iwàwacutáaná nacái imànica sacrificio Dios írì macái judiónái ibáyawaná ìwalíse, isutácaténaté Dios íicha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa nabáyawaná íicha macáita. ⁴ Canácaté yáaliméeri ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacalíná, wenàiwicanái iicácaténáni cáimié-taquéeri iyú, néeseté iwàwacutá Dios imáidacani íibaidacaténaté Dios írì càide iyúwaté Dios imáidáanáté Aarón, yái idàbáanéerité sacerdote íiwa-

calináca. ⁵ Càita nacái Cristo. Càmitaté Cristo idé ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacaliná itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha, néese Dioscata yái càì imàaquéricaté Cristo sacerdote íiwacalinásíwapiná, itàanírica wawicáu Dios yáapicha, yái Cristo waiquérica cáimiétaquéri iyú. Wáalíacawa Dios idéca imànica càì, Dios íimacáinaté Cristo iwali:

“Nuírca pía, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuírca pía”, íimacaté yái Diosca. ⁶ Càité nacái profeta itànàcaté áiba tàacáisi Dios íiméericaté Cristo írí. Dios íimacaté: “Sacerdoteca pía càiripináta, íibaidéerica nulípiná, itàanírica núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íibaidáanáté nulípiná”, íimaca yái Diosca. ⁷ Idècunitàacá Cristo íyacaté cháì èeri írìcu, yáté isutáca yáawawa Dios íícha manuísíwata àta ituíyáa imusúacatalétatéwa ituí íícha. Càité Jesús isutáca yáawawa Dios íícha, yái Dios yáaliméericaté iwasàacani yéetácáisi íícha, ípíchanáté Jesús yéetácawa ípíchawáiseté natàtàacani cruz iwali. Yáté Dios yéemíaca Cristo isutáaná, Cristo yàacáinaté Dios iyéiníná, yeebáidaté nacái Dios itàacái. ⁸ Càité Cristo, éwítaté Dios Íiricáanítani, càicáaníta yùuwichàacatéwa yéewáidacaténátéwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Cristo imànicáinaté macáita càide iyúwaté Dios ichùulianáni, íná yéewa Cristo yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha càiripináta, macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ¹⁰ Yáté Dios imàcaca Cristo sacerdote íiwacalinápináca, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha càide iyúwa sacerdote Melquisedec imàníinaté bàaluité.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Nuwàwaca nucàlidacuéca pirí madécaná tàacáisi Cristo iwali yái itàanírica wawicáu Dios yáapicha. Quéwa máinicué càulenáca nucàlidaca piríni càmicáinacué piwàwa píalíaca péemíacani, càinácaalí íimáaná. ¹² Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái madécaná camuí, íná iwàwacutácué péewáidaca áibanái wenàiwica quéechacáwatá. Quéwa càmitàacá péewáidacué áibanái. Néese iwàwacutá mamáalàacata wéewáidacuéca pía iyú yái wawàsi màulenéerica yáwanáca Dios itàacái yéewáidéerica iyú wía. Pidécuéca pèepùacawa machawàacaca píináidacawa iyúwa sùmài. Iwàwacutá wéewáidacuéca pía màulenéeri tàacáisi iyú càide iyúwa quírasíi íiracaalí íinisi càmicáiná idé iyáaca dàaléeri íinási. Càicuéca píade càmicáiná píalía péemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacásica. ¹³ Cawinácaalí càmiíyéica yáalía yéemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacásica, càica níade iyúwa quírasíi íiréeyéi íinisi. Càmita náalía cayába macái càulenéeri tàacáisi iwali Dios íiméerica walí, càmita nacái náalía cayábéeri iwali báawéeri ííchaná, càide iyúwa quírasíi càmiíiná idé iyáaca íinási. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí yáaliéerica yéemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacásica Dios íiméerica walí, càica níade iyúwa béeyéi yáaliéyéica iyáaca dàaléeri yàacási. Nadéca namànica cayábéeri madécaná

yàawíría, íná náináidacawa cayába, náalía nacái cayábéeri iwali báawéeri ííchaná.

⁶ Iwàwacutá wéewáidacawa wáináidacaténáwa Dios itàacái iwali iyúwa béeyéi íiwitáise. Bàaluité wadàbacaté weebáidaca Cristo itàacái, yá wéewáidacatéwa idàbáanéeri tàacáisi iwali, yái tàacáisi wéemièricaté nacàlidáaná walí. Nacàlidacaté walí iwàwacutáaná wawènúadaca wáiwitáisewa Dios írípíná, iwàwacutá nacái wayamáidaca wamànica wabáyawanáwa, itéericaté yàacawa wía yéetácáisi íriculé, iwàwacutá nacái weebáidaca Dios itàacái. Nacàlidacaté walí nacái cáná yéewaná iwàwacutáca wabautízacawa. Nacàlidacaté walí nacái ancianonái namàacaca nacáapiwa wáiwita iwali wadàbacaalíte weebáidaca Jesucristo itàacái nasutácaténá walí Dios áibanái yàacuèsemi. Bàaluité nacái nacàlidacaté walí Dios imichàidáanápíná yéetéeyéimiwa, yùuwichàidapíná nacái macái báawéeyéi wenàiwica càiripináta. Bàaluité wéemiaca cayába yái idàbáanéeri tàacásica. Iwàwacutá càmita waimáicha yái tàacáisi màulenéerica wéemièricaté quéechatécáwa, quéwa iwàwacutá wachàbacani siùcade wéewáidacaténáwa quiríta càulenéeri tàacáisi iwali. ³ Siùcade wéewáidacuéwa càulenéeri tàacáisi iwali wadàwinàidacaténá wáiwitáisewa cáalíacáiri iyú Dios imàcacaalí wamànica càì.

⁴ Aibanáicáiná abenaméeyéi wenàiwica nadéca néemíaca báisíiri tàacáisi. Náalíacawa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú imàcáaná iwàwawa wenàiwicanái íbáyawaná íícha. Nadéca naicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwica íiwitáise namànicaténá cayábéeri. ⁵ Náalíaca nacáíwa cayábéericani yái Dios itàacáica, náalíaca nacáíwa Dios yáasáidáanápíná ichàiniwa áibaalípiná iwàlìsàidacaalí yái èeriquéi. ⁶ Néese nawènúadacaalí náiwitáisewa Jesucristo íícha nèepùacaténá nacaláacawa Dios íícha, yá càmita náalimá nèepùacawa nawènúadaca náiwitáisewa Dios írípíná àniwa, namànicáiná báawéeri Dios Íiri írí àniwa náucacaténá náichawani, càide iyúwa nadéca nacáicaalí natàtàacani cruz iwali àniwa, namàacacaténá áibanái íicáaníca Dios Íiri íquíná àniwa. Abédanama-ta namànica náiwitáisewa báawéeyéi yáapicha inuéyícaté Dios Íiri. ⁷ Càica níade iyúwa waicáaná cáli íiracaalí unía yúuwàacaalíwa cáli iwali, Dios imànicáiná cáli írí yái cayábéerica, quéwa cáli idàwinàida báawéeri bà-nacalé meedá. Péemíacué comparación: Cáli idàwinàidacaalí bà-nacalé cayába nalí níái ibànéeyéicani, yásí nacùaca cayábani, yái cálica. Càita nacái Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú wenàiwicanái írí. Neebáidacaalí itàacái, namànicaalí cayábéeri càide iyúwa iwàwáaná, yásí Dios imàaca nalí cayábéeri manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata. ⁸ Quéwa áiba cáli idàwinàidacaalí báawéeri tuíri canéerica iwèni meedá, áwa yúuba nacái, yásí caná iwèni cáli íiwacali íicáca yái cálica, yá yeemáca meedá yái báawéerimica. Càita nacái wenàiwica càmiíyéica yeebáida Dios itàacái: Dios íináidapínacawa imáalàidáanápíná nía, yásí mesú-namáita neemápináacawa quichái iyú.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, éwitacué càì nùlààca pía, càicáaníta càmítacué càì nuínáidacawa píwali, néese nùalíacawa peebáidáanácúéca Jesucristo itàacái iwasàacaténácúé pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁰ Dios icùacáiná wenàiwica machacàníiri iyú, íná càmíta iimáichapíná yái cayábéerica pimàníricuécá. Càmita iimáicha nacái yái piyúudàanácúéca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái píasáidacaténá cáinináca piicáca Dios, càide iyúwacué piyúudàaná píacawa nía mamáalàacata nacái. ¹¹ Quéwa máiní nuwàwaca macáita cáininácúéca piicáca áibanái mamáalàacata àta imáalàacatalétawa yái èeriquéi, yéewacaténácúé peedáca píriwa píasu cawèníriwa macáita, yái cayábéerica Dios imàaquéeripínácúéca píriwa. ¹² Càmitacué nuwàwa pèepùa ínucúéca pía àniwa, néese nuwàwa píyacuécá càide iyúwa níara iyéeyéica siùca Dios yáapicha chènuniré yeedéeyéica iríwa yái cawènírica Dios icàlidéericatè nálí ìwali cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté nální neebáidacáinaté itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú.

¹³ Bàaluité Dios icàlidacatè Abraham irí ìwali yái imànínápínacatè Abraham irí cayábéeri, yásí Dios icàlidacatèni íipidená yáapichawa, cáimiétacanéeri iyú nacái, yéewacaténaté Abraham yáalíacawa Dioscata yái imàníripínacatè irí yái cayábéerica. Càita Dios icàlidacatè Abraham iríni íipidená yáapichawa canácáiná áiba cachàiníiri Dios íicha, canáca nacái áiba yáaliméeri imànica càide iyúwa Dios imàníná. ¹⁴ Yátè Dios íimaca Abraham irí: “Báisiiricata núuma píri, numànipíná píriwa cayábéeri manuísíwata. Numàacapíná nacái manùbéeyéipíná níara pitaquénáiná”, íimacatè yái Diosca. ¹⁵ Dios icàlidacáinaté càì Abraham iríni, íná Abraham icùacatè mamáalàacata matuíbanáiri iyú. Néese càitè Dios imànica iríni, imàacacatè quéenibeca yái Abrahamca; yá Abraham idèniacatè ìiriwa íipidenéericatè Isaac, càide iyúwatè Dios íimáaná Abraham irí cáimiétacanéeri iyú. ¹⁶ Péemiacué comparación: Aiba wenàiwica báawéeri íiwitáise iwàwacaalí áibanái yeebáidaca itàacái, yá icàlidaca nální Dios íipidená yáapicha, cachànicáiná wenàiwica íichani, yái Diosca. Néese idècanáami càì icàlidacani, yásí áibanái càmíta nawàwa náimaca càmínápíná báisí itàacái náimacáiná Dios yùuwichàidapínáca nía. ¹⁷ Quéwa Dios càmíta imàni càide iyúwa wenàiwica imàníná. Néese Dios iwàwacatè yáasáidaca amaléeri iyúni yéenibe iríwa báisiiricani yái itàacáica, wía yàasu wenàiwicaca Dios imàaquéeyéipínáca irí yái cawènírica càide iyúwatè icàlidáaná walí cáimiétacanéeri iyúni. Dios iwàwacatè yáasáidaca amaléeri iyú walíni, imànínápíná walí macáita machacàníiri iyú, càide iyúwatè íimáaná wáalfacaténáwa càmíiripíná iwènúada íiwitáisewa íicha yái wawàsi imàníricatè wáapicha. Inaté Dios icàlidacatèni íipidená yáapichawa Abraham irí cáimiétacanéeri iyú, Abraham yáalfacaténátèwa báisiiri iyúcani Dioscata yái imàníripínacatè irí

cayábéeri. ¹⁸ Iná Dios idéca yáasáidaca walíni pucháiba wawàsi iyú, níai pucháiba wawàsi càmíiyéica idé iwènúacawa, yái Dios itàacáica, yá nacái Dios íipidenáca. Wáalíaca nacái Dios, yái cachàinírica íiwitáise, càmíiri yéewa cachíwa itàacái iwaliwa, íipidená iwali nacáiwa. Iná yéewa wáalimá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios iwali tàì íiméeri iyú, yái ichàiniadéerica wawàwa, wía isutéeyéica yáawawa Dios íicha icùanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Yá wadéca weebáidaca itàacái, wáalíaca nacáiwa báisiiri iyú iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ¹⁹ Néese wáalíacáináwa báisiiri iyú Dios iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, íná yéewa cachàinica wáiwitáise weebáidáanápíná Jesucristo itàacái mamáalàacata. Péemiacué comparación: Càica wíade iyúwa nave lancha nacáiri yéericawa manuiri úni yáacubàa. Yái naveca idèniaca yàasu anla imíeriwa yéenúlusi ìwalíri úni yáaculé ipíchaná nave iméeracawa cáuli iyú, màladàca ichàini iyú nacái. Càita wía nacái. Càmita waméeràawa Dios íicha, wàyacáiná abèdanamata Jesús yáapicha, yái iwàluèricatèwa Dios yàatalé, aléera yáawàaná íinatawáise iyéerica templo iricu chènuníiséerica. ²⁰ Jesús iwàluècatèwa néré yàacùacaténá walí wawàlùanápínáwa néré Dios yàatalé, Dios imàacacáinaté Jesús sacerdote íiwacalíná càiripíná itàaníiri wawicáu Dios yáapicha càide iyúwatè sacerdote Melquisedec íibaidáanaté Dios irí bàaluité.

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

7 Bàaluité Melquisedec, yácata Salem iyacàlená icuèrináca, sacerdote nacáicani íibaidéericatè Dios iripíná, yái Dios chènuníiséerica, itàanicaténaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Néenialité Abraham imànica ùwicái áiba yàcalé icuèrinánái íipunita iwasàacaténá náicha ìirináwa íipidenéericatè Lot. Néesetè idècanáamité Abraham imawèniadaca nacuèrinánái, yásí Abraham yèepùacawa ùwicái íicha. Yátè Melquisedec yàaca íipunitáidaca Abraham, itàidacaténaténi. Melquisedec isutacatè Dios íicha imànínápíná cayábéeri Abraham irí. ² Dios iyúudàacatè Abraham, ínatè Abraham imàacaca cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Abraham yèepùadacatè madècaná cawèníri nacuèrinánái íicha, níai nacuèrinánái íibèeyéicatè Abraham ìiriná imanùbicanái yáapicha. Néese macái néená níai diyéica cawèníiyéi yàasusica, Abraham imàacacatè abéerina ma néená Melquisedec irí ofrenda iyú, Dios iyúudàacáinaté Abraham. Melquisedec íipidená íimáanáca “Yái Wacuèriná mabáyawanéerica, icuèrica wía machacàníiri iyú”, íimáanáca. Salem iyacàlená íipidená íimáanáquéi “Matuíbanái”; íná Melquisedec icuèricáinaté Salem iyacàlená, íná yéewa íimáanáquéi nacái “Yái Wacuèrináca, wía iyéeyéica matuíbanáiri iyú, cayábacáiná wáapicha Dios”, íimáanáquéi. ³ Profetanái càmítatè nacàlida walí Melquisedec yáanirimi ìwali, yáatúami nacái, yàawirináimi nacái. Càmitatè nacàlida walí càicalínácaalítè Melquisedec imusúa iicá èeri,

càita nacái càicaalínacaalíté yéetáwa. Iná yéewa yái Melquisedec càicanide iyúwa Dios Iiri, abéeri sacerdote iyéerica càiripináta, itàaníirica Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu.

⁴Iná píináidacuéwa cayába iwali yái Melquisedec, cachàiníiricani macái wenàiwica íicha bàaluité. Cachàiníicaté Melquisedec wàawirimi Abraham íicha, ínáté Abraham imàacaca cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Macái néená níái diyéyica yàasusica cawèniyéyica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí, yái cawèníiri yàasusi Abraham yèepùadéericaté náicha níái nacuèrinánáica Abraham imàniyéyicaté íipunita úwicái. ⁵Pfálíacuéwa Dios itàacái iwali profeta Moisés itànèericaté. Yái tàacáisi icàlidaca Leví itaquénáinámi iwali níacata iwàwacutéeyéicaté íibaidaca Dios irí iyúwa sacerdotenái. Dios imàacacaté sacerdotenái yeedáca cawèníiri yàasusi ofrenda piná néenánái íichawa, níái israelitaca. Macái néená níái diyéyica yàasusica israelitanái yeedéeyéicaté iríwa, sacerdotenái yeedácaté náicha abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios irípiná. Càité sacerdotenái icobra nía, éwita néenánáicáaníta nía, nadèniacáanítaté nacái nàawirimiwa abéerita, yái Abrahamca. ⁶Quéwa yái Melquisedec éwitaté càmicáaníta Leví itaquérinámini, càicáanítaté yeedáca ofrenda Abraham íicha; macái néená níái diyéyica yàasusica Abraham idènièricaté, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí ofrenda iyú, cachàiníicáináté Melquisedec Abraham íicha éwitaté Dios icàlidacáanítaté Abraham irí cáimiétacanéri iyú imàníinápináté Abraham irí cayábéeri. Melquisedec nacái icàlidacaté cayábéeri tàacáisi Abraham íipidená iwali yéewacaténáté Dios imànica Abraham irí cayábéeri, Melquisedec yáalimácáináté itàaníca Dios inùmallicuise. ⁷Iná yéewa macáita wáalíacawa cachàiníicaté Melquisedec Abraham íicha, yácáináté Melquisedec yáalimácaté icàlidaca cayábéeri tàacáisi Abraham íipidená iwali yéewacaténáté Dios imànica cayábéeri cachàiníwanái Abraham irí. ⁸Chái èeri iricu israelitanái yèewi sacerdotenái yeedáca ofrenda néenánái israelita íichawa; macái néená níái diyéyica yàasusica wenàiwica yeedéerica iríwa, sacerdotenái yeedáca abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios irípiná. Quéwa idécanáamité béeyéyica níái sacerdoteca, yáté néetácawa, quéwa profetanái natànàacaté tàacáisi Dios inùmallicuise Melquisedec iwali càide iyúwa Melquisedec iyaca nacáicaalí siúcáise mamáalàacata càiripináta. Iná yéewa wáalíacawa cachàiníirica Melquisedec áibanái sacerdote íicha canánama. ⁹Bàaluité Abraham imàacacaalíté cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí, néenialíté càmitàacá imusúa iicá èeri yái Abraham itaquérinápináté íipidenéericaté Leví, yái macái sacerdotenái yàawirimica. Siùca sacerdotenáica níái Leví itaquénáinámi, yá needáca ofrenda israelitanái íicha; macái néená níái diyéyica yàasusi israelitanái yeedéerica iríwa, Leví itaquénáinámi yeedáca abéerinama néená iyúwa ofrenda. Bàaluité Abraham

idèniatàacáwa nía iiná iricuwa, níara Leví itaquénáinámi, Leví nacái, Melquisedec yàacaalíté íipunitáidaca Abraham. Iná yéewa wáalimá wáimaca nàwali níái sacerdoteca, Leví itaquénáinámica, namàacacaté ofrenda Melquisedec irí, yácáináté nàawirimi Abraham imàacacaté cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí madécaná camuí ípichawáiseté namusúa naicá èeri. Càica wáalíacawa cachàiníirica Melquisedec macái sacerdotenái íicha canánama, níái Leví itaquénáinámica.

¹¹Néeseté madécaná camuí Abraham idénáamité, Dios imàacacaté itàacáwa Israel itaquénáinámi irí. Yáté Dios yeedáca Leví itaquérinámi íipidenéericaté Aarón, yéenibe yáapichawa náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái, itàaníyéipináté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Quéwa càmitaté yéewa Aarón itaquénáinámi iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha càmicáináté sacerdotenái yáalimá mabáyawanáca imànica wenàiwicanái. Ináté iwàwacutáca Dios ibànùaca Cristo, yái áiba íiwitáaná sacerdote Aarón itaquénáinámi íicha, yái Cristo iyéerica càide iyúwaté Melquisedec iyáanáté. ¹²Dios imàacacáiná walí wàlisài íiwitáaná sacerdote, yái Cristoca, íná iwàwacutá iyaca áiba wàlisài tàacáisi sacerdote iwali, áiba íiwitáaná tàacáisi profeta Moisés yàasu tàacáisi íicha, yái tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmallicuise. ¹³Wáalíacawa iwàwacutáca iyaca wàlisài tàacáisi càmicáiná Leví itaquérinámi yái Wáiwacalica, yái Dios itàacái icàlidéerica walí iwali. Wáiwacali idèniaca áibata yàawiríawa náicha níái sacerdote yàawiríaca. Canácatáita Wáiwacali yàawiría yéená íibaidaté Dios irí iyúwa sacerdote. ¹⁴Wáalíacawa Judá itaquérinámicani yái Wáiwacalica. Bàaluité Dios íimacaté abéeri Judá itaquérinámi icùanápináté israelitanái. Càmitaté Dios ichùulia profeta Moisés yeedáanápináté Judá itaquénáinámi náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái itàaníyéipináté Dios yáapicha wenàiwica iwicáu.

¹⁵Iná wáalíacawa amaléeri iyú iyaca áiba wàlisài sacerdote íiwitáaná, yácáiná Cristo, yácata wàlisài sacerdoteca íibaidéerica Dios irípiná càide iyúwaté Melquisedec iyáanáté, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ¹⁶Bàaluité Dios yeedáca Leví itaquénáinámi sacerdotenáipináté nía íibaidéeyéipiná irí. Quéwa càmita Dios imàaca walí Cristo sacerdotepiná yàawiría iwálísewa, néese Dios imàacaca sacerdotecani yái Cristoca, Cristo idèniacáiná icáuca cachàiníiriwa yái càníirica imáalàawa, càníirica nacái áiba yáaliméeri imáalàidaca. ¹⁷Wáalíacawa báisiiricani Dioscáiná idéca càí íimaca Wáiwacali irí:

“Sacerdoteca pía càiripináta, íibaidéerica nulípiná, itàaníirica núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íibaidáanáté nulípiná”, íimaca yái Diosca. ¹⁸Yái quéechéericaté tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaté nalíni càinácaalíté iyú sacerdotenái iwàwacutáaná íibaidaca Dios irí, àta Wáiwacali yàanàacatalétaté. Dios idéca iwènúacawa íicha yái quéechéeri tàacáisimica sacerdotenái iwálíirica, machawàacacáináté nía, níái sacer-

doteca, camíiyéicaté yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁹ Níái sacerdoteca náibaidacaté Dios írí càide iyúwaté Dios ichùulianá profeta Moisés icàlidáanápínaté nalíni. Quéwa camítaté náalimá mabáyawanáca namànica wenàiwica Dios iicá. Néese siùcade wadèniaca Cristo, yái cayábéeri náicha canánama sacerdoteca, mabáyawanéerica imànica wía Dios iicápiná, imàaquéeri nacái wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa.

²⁰ Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáim-
iétacanéeri iyú wáalífacaténáwa báisiíri iyú Dios idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica, itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha. ²¹ Dios camítaté icàlida càiri tàacáisi áibanái sacerdote ìwali, níái Leví itaquénáinámica. Néese Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáalífacaténáwa báisiíri iyú idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica. Iná càì Dios íimaca Cristo írí:

“Núa, Picuèriná Dios, nucàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú yéewacaténá macáita náalíacawa báisiíri iyúcani, yá canácatáita nuwènúadapíná nuíwítáisewa íicha. Núumacaté pirí: ‘Sacerdoteca pía càiripináta, íibaidéerica nulípiná, itàanírica núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íibaidáanáté nulípiná’, càité núumaca pirí”, íimacaté yái Diosca Wáiwacali írí. ²² Jesús iyacáiná sacerdoté càiripináta itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha, íná wáalíacawa Jesús idéca imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha cayábéeri íicha yái bàaluisàimi wawàsica, Dios imàníricaté israelitanái yáapicha icùanáté nía iyúwa yàasu wenàiwicanáíwa. Yái wàlisài wawàsi Jesús imànírica walípiná Dios yáapicha íimáanáca Dios icùanápiná wía càiripináta, Jesús iyacáiná càiripináta. ²³ Manùbacaté níái sacerdoteca bàaluisàna, Leví itaquénáinámica, càmicáinaté nadé náibaidaca Dios írípiná càiripináta néetácáinatéwa nàacawa, ínaté càmita náalimá nataánica Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu càiripináta. ²⁴ Quéwa Jesús camíiripiná yéetáwa, íná yéewa íibaidaca Dios írípiná càiripináta iyúwa sacerdoté itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha; camíiripiná Jesús imàaca íichawa íibaidacaléwa áiba sacerdoté írí, canásiwata. ²⁵ Iná yéewa Jesús yáalimá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha báisiíri iyú càiripináta, wía yebáidéeyéica Jesús itàacái, wamawiénidacaténá Dios wáiwitáise iyúwa Jesús iyacáiná càiripináta isutácaténá Dios íicha walípiná, itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha nacái.

²⁶ Iná Jesús, yácata sacerdoté íiwacaliná báisiírica íibaidéerica Dios írípiná, yái wawàwacutéerica itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha. Yá mabáyawanéericanani, camíirica nacái yáalimá imànica íbáyawanáwa. Yái Jesúsca, yácata áiba íiwitáaná wenàiwica cabáyawanéeyéi wenàiwica íicha, iyéerica siùcáisede déeculé náicha, Dios imichàidéericaté chènuniré náicha canánama níái cáli chènuníiséeyéica, icù-

caténá macáita Dios yáapicha. ²⁷ Càmita iwàwacutá Jesús íibaidaca càide iyúwa áibanái sacerdoté íiwacaliná. Iwàwacutácaté nanúaca pirái namànicaténá sacrificio Dios írí èeri imanùbaca. Quéechacáwa nanúacaté pirái iyúwa sacrificio nabáyawaná íwalísewa nasutácaténaté Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná íicha. Néeseté nanúaca áiba pirái iyúwa sacrificio àniwa wenàiwicanái íbáyawaná íwalíse cayábacaténá Dios iicáca náiwitáise. Càmita iwàwacutá Jesús imàni càì, néese Jesús imànicaté abéta sacrificio abé yàawiríata, cawènírica càiripináta, imàacacaté icáucawa wáichawalíná, nanúacaténáténi cruz ìwali, yùuwichàacaténatéwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná íwalíse. ²⁸ Dios ichùulicaté profeta Moisés yeedáanápínaté Aarón itaquénái náibaidacaténaté Dios írí iyúwa sacerdoté íiwacaliná, itàaníyíepínacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Quéwa èeri minanáí meedá nía, cabáyawanéeyéica. Néeseté madécaná camuí Moisés idénáamité, Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáalífacaténáwa báisiíri iyúcani idéca imàacaca sacerdoté íiwacalinácanani, yái Íirica mabáyawanéerica, imànírica macáita càide iyúwa Dios ichùulianá, yéewacaténá íibaidaca Dios írípiná càiripináta iyúwa sacerdoté íiwacaliná, itàanírica wawicáu Dios yáapicha.

Jesús, mediator de un nuevo pacto

8 Péemiacué cayába, iyaquéi walí sacerdoté íiwacaliná, yái Cristoca, itàanírica wawicáu Dios yáapicha. Cristo idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. ² Yá Cristo íibaidaca iyaca iyúwa sacerdoté báisiíri templo írículé iyéerica chènuniré, Wacuèriná Dios imàníricaté, camíirica wenàiwica imàni. ³ Iwàwacutácaté macái sacerdoté íiwacaliná imàaca cawèníri yàasusi ofrenda iyú Dios írí, iwàwacutácaté nacái inúaca pirái iyúwa sacrificio Dios írí wenàiwicanái íbáyawaná íwalíse yéewacaténaté Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái íbáyawaná íicha bàaluité. Iná iwàwacutácaté Jesucristo imàacaca cayábéeri wawàsi nacái Dios írí ofrenda piná. ⁴ Jesucristo iyacaalíca wawàsi siùca cháí èeri íricutá, càmita judionái íbatàa íibaidaca Dios írí templo írìcu iyúwa sacerdotetá, càmicáiná Leví itaquérinámìni, yái Jesucristoca; yá nacái judionái nadèniaca mamáalàacata néenánáíwa sacerdoté íibaidéeyéica templo írìcu inuéyéica pirái iyúwa sacrificio wenàiwicanái íbáyawaná íwalíse càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianaté nàawirináimi, manùbacáiná níái judíoca camíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Quéwa canéerica iwèni meedáni yái náibaidacaléca siùcáisede, níái judionái yàasu sacerdoteca, náibaidacáiná cháí èeri írìcu meedá. Nàasu templo, yácata báisiíri templo yéenáíwaná meedáni, yái báisiíri templo iyéerica chènuniré, Dios iyacàle báisiírica. Càica wáalíacawa bàaluitécáiná ípíchawáiseté profeta Moisés ichùulíaca israelitanái imànica Dios yàasu capiima mabáyawanéeri, yái capi-

ma ìmamisírica, israelitanái isutácatáipiná Dios ícha, yáté Dios ìmaca Moisés irí: “Píibaida cáaliacáiri iyú. Pimàni macáita cayába càide iyúwa yái núsáidéerica pírí capíima yéenáiwánápiná manuírí dúli ìnatale ìpídenéerica Sinaí”, ìmaca yái Diosca. Càité Dios yásáidaca Moisés irí báisiiri templo chènuníseeri yéenáiwánápiná yéewacaténaté Moisés yáaliacawa càinácaalíté iyú iwàwacutáaná namànica Dios yàasu capíima mabáyawanéeri israelitanái isutácatáipináté Dios ícha cháí èeri irícu. ⁶ Quéwa siúcáise de Jesucristoca, yái ìibaidéerica Dios irípiná iyúwa sacerdote ìiwacaliná itàanicaténá wawícau Dios yáapicha, yácata imànírica iyaca culto máiniiri cayába cachàiniwanái ícha yái culto sacerdotenái imànírica cháí èeri irícu. Càita Jesucristo idéca imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha Jesucristocáiná idéca imànica walípiná wàlisài wawàsi, Dios yáapicha, Dios icúaná wía. Yái wàlisài wawàsi, cayábericani bàaluisàimi wawàsi ícha Dios imàníricaté israelitanái yáapicha, Dioscáiná idéca icàlidaca walíni cáimiétacanéeri iyú imànínápiná walí cayábéeri cachàiniwanái.

⁷ Yái quéechéericaté wawàsi càmita iyúudàa wenàiwicanái cayába imàacacaténá mabáyawanáca nía Dios iicápiná, íná iwàwacutácaté Dios imànica wàlisài wawàsi wenàiwicanái yáapicha. ⁸ Quéwa cabáyawanácaté Dios iicáca níara israelitaca namànicáinaté nabáyawanáwa. Càì ìmaca Dios itàacái profeta itànèericaté Dios inùmaliçise:

“Wacuèriná Dios ìmaca: Aibaalípiná numànipiná wàlisài wawàsi náapicha níái Israel itaquénáinámica, Judá itaquénáinámi nacái, nucúanápiná nía cayábéeri iyú.

⁹ Yái wàlisài wawàsica càmiiripiná càide iyúwa bàaluisàimi wawàsi numàníricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité numusúadacaalíté nía Egipto yàasu cáli ícha càide iyúwa wenàiwica itécaalí ìiriwa icáapi ìwali. Néese càmicáinaté namàni càide iyúwaté nuchùulianá nía, ínaté núucaca nuíchawa nía, ìmaca yái Diosca.

¹⁰ Néese Dios ìmaca àniwa: Aibaalípiná ipíchawáise èeri imàalàacawa, yá numànipiná náapicha wawàsi àniwa, nucúanápiná nía, níái Israel itaquénáinámica. Càipiná numànica nalí, núa Nacuèriná Diosca: Numàacapiná nuíwitáise náiwitalícu, náalífacaténáwa nutàacái ìwali nawàwalíçisewa, yéewanápiná neebáidaca machacàniiri iyú càide iyúwa nuchùulianá nía. Yá núapinácata Nacuèriná Diosca, níapinácata nacái nùasu wenàiwica cáininéeyéica nuicáca.

¹¹ Càmita iwàwacutápiná néewáidáyacacawa náalíacaténá nùwali, níái náapichéeyéica, nía nacái néenanáica, macáicáiná náalíapináca nùwali, macáita púbéeyéi, béeyéi nacái.

¹² Yá numàacapináca nuwàwawa nabáyawaná ícha, càmita quirínama nuèpua nuwàwalica yái báawéerica namàníricaté, ìimacaté yái Diosca”, càì ìmaca yái profetaca. ¹³ Dios idéca icàlidaca walí yái tàacáisica wàlisài wawàsi ìwalírica, yái wawàsi Dios imànírica wáapicha Jesucristo ìwalíise, íná yéewa

wáaliacawa Dios idéca iicáca quéechéeri wawàsi càiride iyúwa éwisàimi, yái wawàsi Dios imàníricaté abéta israelitanái yáapicha, Leví itaquénáinámi ìibaidacaténaté Dios irí iyúwa sacerdotenái. Yá idéca imàalàacawa yái éwisàimi wawàsica sacerdotenái ìwalírica, Dioscáiná idéca imàacaca íchawani.

El templo terrenal y el templo celestial

9 Quéechatécawa Dios imànicaté wawàsi israelitanái yáapicha, imàacacaténá Leví itaquénáinámi ìibaidaca irí iyúwa sacerdotenái. Yáté Dios icàlidacaté profeta Moisés iríni, càinácaalíté iyú iwàwacutáaná sacerdotenái imànica culto cháí èeri irícu Dios yàasu capíima mabáyawanéeri irículé, yái manuírí capíima ìimamisírica, israelitanái isutácatáipináca Dios ícha bàaluité. ² Namànicaté manuírí capíima idènièricaté imàdàanáwa pucháiba. Idèniacaté inùmawa abéeri yáawàaná. Iinatawáise yái capíima inùma wáluméerica iyacaté idàbàanéeri imàdàanáca ìipidenéerité Mabáyawanéeri. Imàdàaná irícu iyacaté abéeri lámpara, àicu cáiwínaca nacáiri iicacánáwa, sietéericaté icamalá imanùbaca. Iyacaté néeni abéeri mesa nacái, nalíadéericaté ìinata pan namàaqueericaté Dios irí ofrenda iyú sacerdotenái iyáapiná. ³ Bamuchúamibàa capíima irícu iyacaté áiba yáawàaná, wáluma cáucuiri iyú. Iinatawáise yái pucháibàanáca yáawàaná, iyacaté áiba imàdàaná capíima imàalàanáwa. Yái imàdàaná, yácata Dios ichàini iyacataléca, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama, ínaté imàdàaná ìipidenácaté Mabáyawanéeri náicha canánama. ⁴ Iyacaté oroíri altar mesa nacáiri iyéericaté mawiénita pucháibàanáca yáawàaná irí. Neemácaté pumèniiri isàni altar ìinata nàacaténá Dios icàaluíná. Iyacaté nacái Dios yàasu yàalusi nacáiri mabáyawanéeri nachanàidéeri macáita ìinatabàa oro iyú. Yàalusi nacáiri irículé náawináidacaté oroíchúca catúa ipuniéchúawa maná iyú, yái pan nacáirica Dios ibànuericaté nalí chènuniise nayáapiná. Náawináidacaté nacái Aarón yàasu àicu yàalusi nacáiri irículé, yái Aarón yàasu àicu yèepuèricaté imusúadaca ìiwínáwa àniwa. Nàyacaté nacái íba yàalusi nacáiri irícu, níái pucháiba sàabadéeyéica íba Dios itànèeyéicaté ìwali itàacáiwica diez namanùbaca tàacáisi israelitanái yeebáidacaténaté iyúwa Dios ichùulianá nía. ⁵ Pucháiba querubín yéenáiwáná ángel càanabáiyéi náipunitawáaca nabàlùacawa nalíwáaca yàalusi nacáiri inùmabàalé ìinata, naicáidaca yàalusi inùma irí. Dios ichàini icamaláná icànacaté mèlumèluiri iyú bamuchúamibàa náicha níái querubín yéenáiwánáca. Querubín yàanabái ipùata yàanàacaté iwéréwáaca yàalusi nacáiri inùmabàalé iwicáulé. Yái yàalusi nacáiri inùmabàalé ìipidenéericaté “Dios imàacacatái iwàwawa wabáyawaná ícha”. Sacerdote ìiwacaliná idàchiadacaté pirái ìiranámi yàalusi inùmabàalé ìwali yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa israelitanái ìbáyawaná ícha. Quéwa canáca nulí èeri cayába siùcade nucàlidàanápiná macáitani ìwali yái wawàsica.

⁶ Càité nachùnìaca capiima bàaluité. Sacerdotenái nawàlùacatéwa èeri imanùbaca iriculé yái capiima imàdàanáca idàbàanéerica namànicaténá culto Dios irí càide iyúwaté Dios ichùulianaté nía nàanápínaté Dios icàaluíniná. ⁷ Quéwa abéericata sacerdote íiwacaliná iwàlùacatéwa iriculé yái imàdàaná imáalàidàanáca abé yàawiríata camuí imanùbaca, aléera Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri iyacatáica, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama. Sacerdote íiwacaliná iwàlùacaalítéwa néré, iwàwacutácaté itéca pírái íiranámi. Itéca pírái íiranámi yái inuéricaté iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, yéewacaténaté Dios imàacaca iwàwawa sacerdote íiwacaliná ibáyawaná íicha. Itécaté nacái áiba pírái íiranámi sacerdote inuéricaté macái israelitanái ibáyawaná ìwalíse, Dios imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná íicha, yái báawéerica càmiíricaté náalíawa namànicaté. ⁸ Quéwa sacerdotenái imànicaté culto èeri imanùbaca idàbàanéeri imàdàaná iricu nàacaténá Dios icàaluíniná. Càita Espíritu Santo yáasáidaca walí wáalíacaténáwa idècunitàacá namànicaté culto idàbàanéerica capiima imàdàaná iricu, yáté canáca yéewaná macái wenàiwica yàacawa mawiénita Dios irí, canácáinaté áiba yáaliméeri mabáyawanáca imànica nía Dios iicá. Càide iyúwa canánaté yéewaná nawàlùacawa áiba imàdàaná iriculé naicácaténaté Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri, càité nacái canácaté yéewaná wenàiwica nàacawa chènuniré nàyacaténá Dios yáapicha, càmitaté nacái yéewa nàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁹ Iná Espíritu Santo yéewáidaca wía siùca comparación iyú iwali yái capiimami bàaluisàimica, capiima yàasu wawàsi iwali nacái. Ewitaté namàacacáaníta ofrenda Dios irí, nanúacaté nacái pírái iyúwa sacrificio Dios irí imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná íicha càide iyúwaté ichùulianá nía, càicáaníta càmitaté yáalimá pírái íiranámi mabáyawanáca imànica nía Dios iicá, níai yèeyéicaté Dios icàaluíniná pírái íiranámi iyú. ¹⁰ Yái bàaluisàimi tàacáisica càmitaté idé iwàlìsàidaca wenàiwica íiwitáise nàyacaténaté machacàníiri iyú, néese yéewáidacáita nía meedá càirínacaalíté yàacási Dios imàaquéeri nayáaca, càirínacaalí wawàsi nacái Dios imàaquéeri nàiraca, càinácaalíté iyú nacái iwàwacutáaná nàapídaca náichawa masacàacaténá Dios iicáca nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica ichùuliacaté wenàiwica nachùnìanápínaté náinatabàawa; yéewáidacaté nía Dios iwali nacái, àta yéenáiwana yàanàacatalétaté Dios ichùnìanápínaté cayába wàlisài wawàsi yàasu wenàiwicanái yáapichawa Cristo ìwalíse.

¹¹ Quéwa Cristo yàanàacaté. Siùcáisede Cristoca yái sacerdote íiwacaliná íibaidéerica Dios irípiná, itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha. Yá Cristo imànica iyaca walí cayábéeri càmiíricaté wenàiwica yáalíawa iwali bàaluité. Imichàacatéwa chènuniré, déeculé capiraléeri cáli íicha, càide iyúwaté sacerdote íiwacaliná ichàbàanátéwa iricubàa yái capiima imàdàanáca idàbàanéerica. Yá Cristo iwàlùacatéwa templo chènuníiséeri iriculé, yái báisiiri templo, cayábéeri íicha, mabáyawanéeri íicha nacái yáara capiimami

bàaluisàimica. Yái templo chènuníiséerica, càmiírita wenàiwica imànicaléta, càmiírita nacái iya cháí èeri iricu. ¹² Cristo iwàlùacatéwa iriculé yái mabáyawaná-cataléca náicha canánama, Dios iyacatái chènuníiséerica, quéwa càmitaté Cristo ité chivo íiranámi, pacá yéenibe íiranámi nacái; néese Cristo itécaté íiranátawa iyúwa sacrificio yéetácáinatéwa macái wenàiwica íichawalíná. Càité iwàlùacawa abé yàawiríata imànicaténaté sacrificio; càmita quirínama iwàwacutá yèepua imànica sacrificio àniwa. Cristo idéca iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacási íicha càiripiná. ¹³ Bàaluité Dios ichùulíaca sacerdotenái nadàchiadaca toro íiranámi, chivo íiranámi nacái wenàiwica iwali níai wenàiwicaca Dios iiquéeyéicaté iiná casaquèeri iyú. Nachùchùaca becerra imenínáami wenàiwica iwali nacái Dios iicácaténá nainá masaquèeri iyú yéewacaténaté nasutáca níawawa Dios íicha àniwa. Macáita yái wawàsica namànicáitaté wenàiwica íinatabàa meedá. ¹⁴ Quéwa cawènicáinaté níara wawàsi bàaluisàimica masacàacaténaté Dios iicáca wenàiwica iiná, Ìná yéewa wáalíacawa cawènica Cristo íiraná cachàiniwanái náicha, masacàanápíná imànica wáiwitáise Dios iicápiná! Yácáiná Cristo imàacacaté icáucawa Espíritu Santo ichàini iyú, yái càmiírica imáalàawa. Càité Cristo yéetácawa imànicaténaté càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yéetácatéwa iyúwa mabáyawanéeri sacrificio wabáyawaná ìwalíse. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná yéewa íiraná masacàaca imànica wáiwitáise canánama íicha yái báawéerica wamàníirica itéericaté yàacawa wía yéetácási iriculé. Iná siùcáisede wáalimá wáibaidaca cáuri Dios irípiná.

¹⁵ Inaté càì Jesucristo iyúudàaca wía: Yéetácatéwa wáichawalíná yéewacaténá itàanica wawicáu Dios yáapicha. Càita Jesucristo imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha cayábacaténá Dios iicáca wía. Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, yái báawéerica wamàníiricaté idècunitàacá wàyacaté càide iyúwa bàaluisàimi tàacási íimáaná. Càité Jesucristo imànica walí yéewanápiná wía Dios imáidéeyéica weedáca walíwa yái cawènírica càmiírica imáalàawa Dios icàlidéerica walí iwali cáimíetacanéeri iyú yàanápíná walíni. ¹⁶ Péemíacué comparación romanonái íiwitáise iwali: Ipíchawáise romanosàiri yéetácawa, yásí itànàaca cuyàluta icàlidacaténáni càide iyúwa iwàwáaná naseríaca yàasumi idécanáami yéetácawa. Quéwa canéeritàacá iwèni yái cuyàlutaca àta náalíacatalétawa báisiiri iyúcani yéetácatéwa, yái itànèericaté cuyàluta. ¹⁷ Iná càmiíritàacá cawèni yái cuyàlutaca idècunitàacá cáucani yái itànèericani, íná canáca yéewaná áiba wenàiwica yeedáca nalíwa yàasu cawèníiri càide iyúwaté icàlidáaná nalíni. Quéwa yéetacánáamiwa yái itànèericaté cuyàluta, yásí cawènírica nalí cuyàluta, níai yeedéeyéipínaca iríwa yàasumi. ¹⁸ Càité nacái Dios imànicaté quéechéeri wawàsi israelitanái yáapicha, yáté càmiíritàacá cawèni yái bàaluisàimi tàacáisica àta nanúacatalétaté pírái iyúwa sacrificio. Inaté israelitanái inúaca pírái iyúwa sacrificio cawènicaténaté

namànica nalíwa yáí wawàsi Dios imàníricaté náapicha. ¹⁹ Bàaluité profeta Moisés iléecaté Dios itàacái macái israelitanái írí, yáí tàacáisi Dios ichùulìerica neebáidaca nàyacaténaté machacàníiri iyú Dios iicá. Néese Moisés yeedáca púubanaméeri hisopo yéetaná yàana idènièrica pumèniiri ibáináwa. Yá yéepùaca hisopo yéetaná yàana quíiréeri lana iyú. Néese íis-apíadacaténi pacá yéenibe íiranámi iyú, chivo íiranámi iyú nacái, yèewiadéerica úni yèewi. Yá idàchiadacaté íiranámi cuyàluta iwali, yáí cuyàluta idènièricaté Dios itàacái Dios ichùulìericaté israelitanái yeebáidaca. Néese Moisés idàchiadacaté nacái piráí íiranámi macái wenàiwica iwali, yáí piráí íiranámi yèewiadéerimica úni yèewi, masacàacaténaté Dios iicáca nía. ²⁰ Néese Moisés íimacaté nali: “Yácata íiranámi, yáí piráimica yéetéerimicawa pibáyawaná ìwalísecué masacàacaténacué Dios iicáca pía, yéewanápiná cawénica yáí wawàsi Dios imàníricuèca piápicha, pee-báidáanápiná iyúwa ichùulianácué pía”, íimacaté nali yáí Moisésca. ²¹ Moisés idàchiadacaté nacái piráí íiranámi Dios yàasu manúiri capiima iwali, yáí nasutácatáipináca Dios íicha. Idàchiadaca piráí íiranámi macái yàalubáisi imanùbaca ìwali nacái iyéerica capiima írìcu, nía nacái quírápieli nacáiyéica iwàwacutéeyéicawa nali culto írìpiná nàacaténaté Dios icàaluíná. ²² Càide iyúwa íimáaná yáí bàaluisàimi tàacáisi Dios imàaquéericaté nali, iwàwacutácaté namànica càiri culto piráí íiranámi iyú batéwa macái wawàsi iwaliná masacàacaténaté namànicaní Dios iicá. Canácaté Dios imàacáaná iwàwawa nabáyawaná íicha càmicaalíté nanúa napìrawa yéewanápinaté piráí íiraná imusúacawa náicha wenàiwica ibáyawaná ìwalíse. Iwàwacutácaté piráí yéetácawa wenàiwica íichawalíná. Càita nacái càmicaalíté Jesucristo yéetáwa wáichawalínátá íiranácaténá yàapidáidaca wáiwitáisetá, yá canáca yéewaná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íichatá.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Càité iwàwacutáca nanúaca piráí iyúwa sacrificio masacàacaténá namànica manúiri capiima piráí íiranámi iyú, capiima yàasu wawàsi nacái, yáí capiima íimamisíirica, nasutácatáipináca Dios íicha bàaluité. Yáí capiimaca, yácata chènuniiséeri templo yéenáiwánaca. Quéwa yáí wawàsi chènuniiséericáwaca iwàwacutácaté cayábéeri íiranámi piráí íiranámi íicha, yáí piráí íiranámi masaquèericaté imànica bàaluisàimi capiima cháí èeri írìcu. ²⁴ Càmicáináté Cristo iwàlùawa írìculé yáí capiima wenàiwica imàníricaté. Yáí bàaluisàimi capiimaca yáasáidacáicata walí meedá càiride iyúwa báisiiri temploca chènuniiséeri iicacánáwa. Cristo quéwa iwàlùacatéwa Dios yàatalé chènuniré náicha macái capiraléeri cáli chènuniiséeyéica. Siuca Cristo ibàlùacawa Dios íipunita itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ²⁵ Camuí imanùbaca bàaluité israelitanái yàasu sacerdote íiwacaliná iwàlùacatéwa írìculé yáí mabáyawanácateléca náicha canánama Dios ichàini icamaláná icànacataléca capiima imàdáná írìcu. Inaté sacerdote íiwacaliná iwàlùacawa néré madécáná

yàawiriaté itécaténá piráí íiranámi. Càmitaté sacerdote íiwacaliná ité íiranáwa. Quéwa Cristo iwàlùacatéwa chènuniré itécaténá néré íiranáwa, yá càmitaté Cristo imànica càide iyúwa judíonái yàasu sacerdote íiwacaliná imàníiná. ²⁶ Iwàwacutácaalíté Cristo iwàlùacawa néré camuí imanùbacatá, yáí iwàwacutá yéetácawa madécáná yàawiriatá èeri idàbacatáise bàaluité àta siuca nacáide. Quéwa siuca ipíchawáise èeri imàalàacawa Cristo idéca iwàlùacawa aléi èeri írìculé imàacacaténaté yáawawa yéetácaténatéwa iyúwa sacrificio abé yàawiriatá càiripináta. Càité ichuìdaca wáicha wabáyawaná. ²⁷ Dios icàlidacaté iwàwacutáanápiná macái wenàiwica yéetácawa abé yàawiriatá, néese idécánáami néetácawa, yá Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica. ²⁸ Càita nacái Cristo imàacacaté yáawawa yéetácaténáwa iyúwa sacrificio abé yàawiriatá yéewanápinaté madécáná wenàiwica ibáyawaná iyaca iwali. Néese yàanàpiná àniwa quéwa càmita quirínama yéetácawa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse, néese yàanàpiná iwàsàacaténá yàasu wenàiwicawa, wía icuèyéica yàanàaca.

10 Bàaluité Dios imàacacaté itàacáiwá profeta Moisés írì icàlidacaténaté israelitanái írìni yéewanápinaté náalíacawa Dios iwàwaca nàyaca machacàníiri iyú. Quéwa yáí bàaluisàimi tàacáisi càmitaté yáasáida nali amaléeri iyú macáita yáí cayábéerica Cristo imàníripinacaté walí. Iná yáí bàaluisàimi tàacásica càmitaté idé mabáyawanáca imànica wenàiwica Dios iicá, níaí inuèyéica piráí iyúwa sacrificio Dios írì camuí imanùbaca nabáyawaná ìwalísewa nàacaténá Dios icàaluíná. ² Yáí bàaluisàimi tàacáisi yáalimácaalíté mabáyawanáca imànica wenàiwicatá, yá nayamáidacaté nanúaca piráí iyúwa sacrificiotá bàaluitécáiná mabáyawanácaalíté níatá, yá càmitaté nèepùaca achúmaca náináidacawa nawàwawa nabáyawaná ìwaliwatá. ³ Quéwa nanúacáinaté piráí iyúwa sacrificio, yáté nawàwalica nabáyawanáwa camuí imanùbaca. ⁴ Càmicáinaté yéewa toro íiranámi, chivo íiranámi nacái imàalàida wenàiwica ibáyawaná.

⁵ Iná Cristo iwàlùacatéwa aléi èeri írìculé, yáté íimaca Dios írì:

“Pía, Dios, càmita quirínama piwàwa wenàiwicanái inúaca piráí iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, càmicáiná yéewa piráí íiranámi imàalàidaca wenàiwica ibáyawaná, néese pidéca pibànùaca núa iyúwa wenàiwica nuétácaténáwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse.

⁶ Càmita quirínama casíimái piicáca wenàiwicanái inúaca ipìrawa iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, càmicáiná yéewa piráí íiranámi imàalàidaca wenàiwica ibáyawaná.

⁷ Iná núumacaté pirí: ‘Nudéca nùanàaca aléi èeri írìculé càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi pinùmalicúise numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios’ ”,

íimacaté yáí Cristoca. ⁸ Quéechatécáwa Cristo íimaca càmita quirínama Dios iwàwaca sacrificio, càmita quirínama nacái casíimáica iicáca wenàiwica inúaca piráí iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, éwita Dios

itàacái bàaluisàimi ichùuliacáanítaté namànica càì. Càmita quirínama cayába Dios iicáca nàasu sacrificio, càmicáiná yéewa pìrái ìiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná. ⁹ Néese Cristo ìimaca Dios irí àniwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios”, ìimacaté yáì Cristoca. Yáì tàacáisica ìimáanáca Cristo imáalàidáanápínaté macáita sacrificio bàaluisàna imàacacaténaté yáawawa iyúwa sacrificio náamiricubàa, yéetáanápínatéwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíise. ¹⁰ Idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná, Jesucristo imànicáináaté càide iyúwaté Dios iwàwáaná imàacacáináaté yáawawa iyúwa sacrificio yéetáanápínáwa abé yàawiríata càiripínáta wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíise.

¹¹ Iyaca sacerdote judíosàiri inuérica pìrái iyúwa sacrificio Dios irí israelitanái ibáyawaná ìwalíise èeri imanùbaca. Namànica yáì sacrificio bàaluisànamica madécaná yàawiríata éwita càmicáaná yéewa pìrái ìiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná. ¹² Quéwa Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa iyúwa sacrificio wenàiwica ibáyawaná ìwalíise càiripínáta. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá yáawinacatéwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. ¹³ Siùca Jesucristo iyamáacawa chènuniré idècunitàacá Dios imawèniadaca íicha yùuwidenái. Yásí áibaalípiná Dios imáalàidapíná imawèniadaca Jesucristo yùuwidenái. ¹⁴ Yácáiná Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa wáichawalíná abé yàawiríatá, yáté mabáyawanáca imànica wía Dios iicápiná càiripínáta, wía Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná. ¹⁵ Espíritu Santo nacáì icàlidaca walí tàacáisi wáalfacaténáwa báisíiri iyúcani càmita iwàwacutá Jesucristo yèepùa yéetácawa wáichawalíná àniwa. Càité Espíritu Santo ìimaca:

¹⁶ “Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipíná náapicha wàlisàì wawàsi àniwa nucùanápíná nía, núa Nacuèriná Diosca. Càipíná numànica nalí, núa, Nacuèriná Diosca. Numàacapíná nuíwítáisewa nawàwaliculé, náalíacaténáwa nutàacái ìwali náiwitalicuwa, yéewanápíná neebáidaca machacàniiri iyú càide iyúwa nuchùulianá nía,

¹⁷ càmita quirínama nuèpùa nuwàwalica nabáyawaná, yáì báawéerica namàniiricaté”, ìimacaté yáì Espíritu Santoca. ¹⁸ Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, íná càmita quirínama iwàwacutá wanúaca pìrái iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíisewa.

Debemos acercarnos a Dios

¹⁹ Iná píacué nuénánáica, siùcáise de manúica wáináidaca wawàwawa wáalimáanápíná wawàlucawa macàaluínináta iriculé yáì mabáyawaná cataléca náicha canánama, Dios iyacàle chènuníiserica, Jesucristo yéetácáináatéwa wáichawalíná, itéenápínaté néré ìiranáwa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha. Càité Jesucristo yàacùaca wáapunápíná yéewanápíná wamawíenidaca Dios wáiwítáise iyúwa. ²⁰ Je-

sucristo idéca yàacùaca walí wàlisàì àyapu cáuri wawàlucacaténáwa iriculé yáì Dios iyacàleca chènuníiserica. Yáì Jesucristo yácata wáapuná cáurica imàaquéerica wamawíenidaca Dios, Jesucristo yéetácáináatéwa wáichawalíná, néese imichàacatéwa chènuniré déeculé macáì chènuníiseri cáli íicha. Péemiacué comparación: Bamuchúamibàa judiónái yàasu templo iricu iyacaté manuiri yáawáaná wáluma cáucuiri iyú ibàlìericaté Dios ichàini wenàiwicanái ituí íicha. Inaté canáca yéewaná wenàiwica nàacawa Dios yàatalé. Quéwaté, Jesucristo yéetácáináatéwa wáichawalíná, yáté yáì manuiri yáawáanáca icacanacatéwa bamuchúamibàa cáli iwérenama, pucháibawaca yèewi, wáalfacaténáwa wáalimá wàacawa Dios yàatalé siùcáise de Jesucristo yéetácái ìwalíise. Yá nacáì Jesucristo iináca, càicanide iyúwa yáì yáawáanamica, iwàwacutácáináaté Jesucristo iiná icacanacawa cruz ìwali yéetácáináatéwa wáichawalíná yéewanápínaté yàacùaca walí wáapunápíná wàacaténáwa Dios yàatalé. ²¹ Iyaca walí Jesús yáì sacerdote ìiwacalíná cachàiniirica, ìibaidaca Dios irípiná, itàanicaténá wawicáú Dios yáapicha. Jesús cata yáì icuèrica Dios yàasu templo chènuníiserica, icuèrica nacáì wía, wía Dios yéeni beca. ²² Iná wamawíenidacué Dios wáiwítáise iyúwa, wàacaténá icàaluíniná báisíiri iyú. Wáibàacué wawàwa nacáìwa Dios iwéré cachàiniiri iyú yeedáanápíná wía yàataléwa, yácáiná Jesús ìiraná idéca yàapidáidaca wáiwítáise wabáyawaná íichawa, Jesús yéetácáináatéwa wáichawalíná. Iná càmita iwàwacutá achúmaca wáináidacawa wawàwawa wabáyawanámi ìwaliwa, yácáiná Espíritu Santo masacàacaté imànica wáiwítáise wabautizácaalítéwa úni yáaculé. ²³ Cachànicuè wáiwítáise mamáalàacata Dios ìwali, picácué nacáì wawènúada wáiwítáisewa Dios íicha, néese weebáidacué Jesucristo itàacái tàì ìiméeri iyú càide iyúwa wacàlidáaná waináwanáwa weebáidáaná, yácáiná Dios imànipíná walíwa macáita yáì cayábéerica càide iyúwaté icàlidáaná walíni cáimiétacanéeri iyú. ²⁴ Wamichàidacué wáiwítáise wáaca cáinacaténá waicáyacacawa cachàiniwanái mamáalàacata, wamànicaténá nacáì cayábéeri. ²⁵ Picácué wayamáida wàwacáidáyacacawa wamànicaténá culto, wàaca nacáì Dios icàaluíniná. Picácué wamàni càide iyúwa náiwítáise iyáaná níara abenaméeyéi càmiíyéica ìwacáidáyacawa wáapicha, néese wachàiniadacué wawàwawáaca siùcade. Iwàwacutá càì wamànica cachàiniwanái mamáalàacata wáalfacáináwa mawíenica Wáiwacali yéenáiwáná yàanàcatáipíná, èeri imáalàanápíná nacáìwa.

²⁶ Wamànicaalí wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata wéemiacadénáami yáì báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali, yá canáca walí quirínama áiba yéetéeripínáwa iyúwa sacrificio wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, canácáiná áiba Jesucristo íicha Dios iiquéeri càiride iyúwa cawèniiri yéetáanápínáwa wáichawalíná. ²⁷ Iná wáucacaalí wáichawa Jesucristo, yá iyaca walí wapíchalépiná abéta Dios yàasu yùuwichàacáisi máiniiri caiyéinináca, cáaluiri waicáca, yá nacáì manuiri

quichái caluérica, ipucuéricawa iyaca cachàiníri iyú, yeeméeripináca Dios yúuwidenái. ²⁸ Bàaluité áibacaalí wenàiwica càmita imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yái bàaluisàimi tàacásica profeta Moisés icàlidéericaté nalí Dios inùmaliúse, néese iyacaalíte nacái pucháiba wenàiwica, càmicaalí máisiba nacái icháawèyéciani, náalíacáináté imànica ibáyawanáwa, yáté càmita nacuèrinánái iicá ipualé, néese nanúacani ráunamáita. ²⁹ Iná pialíacuéwa nàuwichàanápínacawa manuísíwata cachàiníwanái nayamáidacaalí neebáidaca Dios Iiri namànicaténá irí báawéeri, càide iyúwa nabawáidaca nacáicaalíni nàabàli iyúwa; càide iyúwa nacái casacàaca nacáicaalí naicáca Dios Iiri íiraná, caná iwèni naicácaíná Dios Iiri yéetáanáwa wáichawalíná; càide iyúwa nadéca nacáicaalí natàanica nacái báawéeri iyú naquíniwa Espiritu Santo iwali, yái cáin- inéerica iicáca wía. Yái Dios Iiri íiranáca, yácata cawènírica imànica wàlisà wawàsi Dios imànírica wáapicha iwasàcaténá wía yàasu yúuwichàacáisi íichawa. Yái Jesucristo íiranáca masacàaca imànica wá- wítáise wabáyawaná íichawa Dios iicápiná. ³⁰ Wáalí- cawa Wacuèriná Dios idéca íimaca: “Núacata yái yúuwichàidéeripináca wenàiwica imàniyéica ibáyawanáwa. Núacata yái yèeripináca nawèni”, íimaca yái Diosca. Idéca íimaca nacái: “Núca Dios, nùuwichà- dapiná nùasu wenàiwicawa namànicaalí nabáyawanáwa”, íimaca yái Diosca. ³¹ Máiiníri caiyéin- ináca yúuwichàacáisiquéi cáuri Dios yúuwichàidacaalí wíawa!

³² Quéwa piwàwalicué càinácaalíte iyú pidàbaca péemiaca yái cayábéeri tàacásica Jesucristo iwali, pí- deníacatécué nacái piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalíte píipunita manuiri ùwicái peebáidacáiná Jesucristo itàacái. ³³ Abé- naméeyéicué píapichéeyéi nàuwichàacatéwa manuísíwata Wáiwacali irípiná macái wenàiwica yàacuésemi. Aibanái càmiyéi yeebáida Wáiwacali natàanicaté máini báawéeri iyú nàwali, naicáani nacái naquíniná, nàuwichàidacaté nacái abénaméeyéi. Achú- macatécué piwàwa nàwali nàuwichàacáinatéwa. ³⁴ Pidécuéca píicáca napualé cáininéeri iyú pité- caténácué nayápiná, níái píapichéeyéica yúuwichèeyéicatéwa presoíyéi ibànalicu, neebá- dacáinaté Jesucristo itàacái. Píideníacatécué nacái piùwichàanáwa casíimáiri iyú piùwidenái imelùda- caalítecué píasuwa píalíacáinácuéwa pidèniaca áiba píasuwa càmiíri imáalàawa chènuniré cayábéeri íicha yái píasumica cháí èeri irícuírca. ³⁵ Picácué píméyáawa, néese manuícúé píináidaca piwàwawa Dios iwali; peebáidacaalícué Dios itàacái tàí íiméeri iyú mamáalàacata, yásí yàacué píriwa cawèniiri manuísíwéeri chènuniré. ³⁶ Iwàwacutácué cachàinica píiwítáise mamáalàacata píideníacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, pímanícaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná yéewanápinácué peedáca píriwa nacái yái cawènírica Dios icàlidéericatécué píri iwali cáimiétacanéeri iyú. ³⁷ Iwàwacutá wàideniaca wàuwichàanáwa quiríta wacúanápiná Cristo yàacawa

néese, càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta itànèericaté. Càí íimacaté:

“Caquialésiwata yàanàapínáca yái yèeripináca néesee, càmiírca nacái idècuníawa càiripináca.

³⁸ Nùasu wenàiwica nuiquéerica mabáyawanéeri iyú yeebáidacáiná núa, iyapíná càiripináca yeebáidacaalí mamáalàacata nutàacái, quéwa iwènúadacaalí nuícha íiwítáisewa icalùni íwalísewa, néese càmita cayába nuicá íiwítáise”,

íimaca yái Diosca. ³⁹ Quéwacué càmiíyéi néená wía, níara iwènúadéeyéica íiwítáisewa Dios íicha icalùni íwalísewa, yásí namáalàacawa. Néese wíata yái yee- báidéeyéica Dios itàacái mamáalàacata, Jesucristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

La fe

11 Báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíri iyúcani wawàwalicuésewa Dios imànínápiná walí càide iyúwa icàlidáaná walíni; báisí- caalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíri iyúcani iyaca báisíri wawàsi càmiírca wadé waicáca watuí iyúwa. ² Cayábacaté Dios iicáca abénaméeyéi wàwirináimi israelitanái íiwítáise bàaluité neebá- dacáinaté Dios.

³ Weebáidacáiná Dios íná yéewa wáalíacawa Dios idàbacaté macáita itàacái iyúwa, macái wawàsi iyéeri- ca cháí èeri irícu, chènuníseeyéi cáli íinata nacái macáita, íná yéewa wáalíacawa Dios iwènúadacaté wawàsi càmiírca wadé waicáca imànicaténá macáita yái waiquéerica.

⁴ Bàaluité Abel yeebáidaca Dios ínaté imànica càide iyúwaté Dios ichùulianáni. Abel inúacaté ipirawa iyúwa sacrificio ibáyawaná íwalísewa, isutácaténá Dios íicha imàcáanápíná iwàwawa Abel ibáyawaná íicha. Cayábacaté Dios iicáca yái Abel imànínáca. Iná mabáyawanácaté Dios iicáca Abel. Quéwa Abel ibèeri íipidenéericaté Caín càmitaté imàni càide iyúwaté Dios ichùulianá. Néese Caín yàacáita Dios irí ibànacale iya- canáwa meedá, càmiírcaaté Dios ichùulia wenàiwicanái imàaca Dios irí nabáyawaná íwalísewa. Inaté cayábéeri Dios iicáca Abel íiwítáise Caín íicha. Iná éwita Abel yéetácanítatéwa madécaná camuí néese siù- cade, càicáaníta siùcade wéemiaca iináwaná iwali, yásí wawàwalica càinácaalíte iyú yeebáidáaná Dios, yá wáalíacawa iwàwacutáaná weebáidaca Dios nacái.

⁵ Bàaluité Enoc nacái yeebáidaca Dios, yáté Dios ité- cani chènuniré méetáanánamata icáuca yáapichawa. Càmitaté quirínama nàanàca Enoc cháí èeri irícu Dios itécáinaténi. Dios itàacái profeta itànèericaté icàlidaca walí Enoc iináwaná: Ipíchawáiseté Dios itéca Enoc chèn- uniré, Enoc iyacaté machacàniiri iyú ínaté cayábaca Dios iicáca íiwítáise. ⁶ Quéwa càmita wáalimá wàyaca iyúwa casíimáiná Dios iicáca càmicaalí weebáidani. Wawàwacaalí wamawíenidaca Dios wáiwítáise iyúwa wáalíacaténá iwali, iwàwacutáca weebáidaca iyaca cáuri Dios. Iwàwacutá weebáidaca nacái Dios iicáanápíná wapualé, imàaca nacái iwàwawa

wabáyawaná íicha, wía icutéeyéicani manuísíwata wáalíacaténá ìwali.

⁷ Bàaluité Noé nacái yeebáidacaté Dios. Néese Dios yàalàacáináté Noé yùuwichàacáisi íichaná, yái ichàbéeripinacatéwa ipíchalé, càmiiritécáwaca idé Noé iicáca, ínáté Noé yeebáidaca Dios itàacái. Noé imànicaté manuíri arca lancha nacáiri iwasàanápínaté yéenanáíwa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái manuíri yéesacáica imáalàidéeripinacaté macái èeri mìnanaí. Noé yeebáidacaté Dios, ínáté yái arca Noé imànírica yáasáidacaté cabáyawanáca macái èeri mìnanaíca, iwàwacutáanáté nacái néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa. Quéwa Noé yeebáidacáináté Dios, ínáté mabayawanáca Dios iicácani iwasàanápínaté Noé Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

⁸ Bàaluité Abraham nacái yeebáidaca Dios, ínáté Dios imáidacaalíténi, yáté Abraham yeebáidaca írí, yá yàacawa yàasu cáli íichawa yàacaténátéwa áiba cáli nérépiná Dios yèeripinacaté írí. Abraham imusúcaalítéwa yàasu cáli íichawa, càmitaté yáalíwawa alénacaalí yàawa. ⁹ Càmitaté Abraham iméyáawa, néese yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté iwàwacutáaníta yèepunícawa iyúwa canéeri yàasu cáli idécanámité yàanàca íinatalé yái cáli Dios icàlidéericaté írí iináwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú, yàanápínaté Abraham írini. Càmitaté Abraham imàni icapèewa néenibàa, néese yèepunícáitawa yàacawa, iyacaté mamáalàacata ímamisíri capíima iricu. Càité nàyaca nacái níai Abraham ìiri ípidenéricaté Isaac, Isaac ìiri nacái ípidenéricaté Jacob. Ewitaté Dios càmicáanítàacá yàa nalí yái cálica càide iyúwa icàlidáanáté nalíni cáimiétacanéeri iyú, càicáanítaté neebáidaca Dios mamáalàacata yàanápínaté nalíni áibaalípinácáwa. ¹⁰ Càité Abraham iyaca iyúwa canéeri yàasu cáli icùacáináté yàanàanápíná áiba yàcalé íiwitáaná néré, yái cayábéeri yàcalé chènuníseerica, ibàlùericawa cachàiníri íba íinata càmiírira imáalàawa, yái yàcalé Dios idàbéericaté.

¹¹ Sara nacái, úai Abraham ínuca, yeebáidéechúa Dios itàacái. Ewitaté càmicáaníta yéewa quéenibeca úa máinicáináté béeruca úa, Abraham nacái máinicaté béericani, càicáanítaté Dios ichàiniadaca Abraham idèniánápínaté ìiriwa Sara yáapicha Abraham yeebáidacáináté Dios imàníinápínaté macáita machacàníri iyú càide iyúwaté icàlidáaná Abraham írini cáimiétacanéeri iyú. ¹² Càité Abraham idèniaca ìiriwa yái Isaac, éwitaté máinicáaníta béericani yái Abrahamca, nayúunáidéeri yéetápinacatéwa mesúnamáita. Néseté Abraham ìiri ípidenéricaté Isaac idèniacaté yéenibe nacáíwa, itaquénái nacáíwa madécaná. Iná yéewa siúca nàyaca manùbéeyéi Abraham itaquénáinámi càide iyúwa dùlupùta imanùbaca chènuníseeyéica, iyúwa nacái imanùbaquéi manuíri úni yàasu càina imuluíca càmiírira wáalimá waputàaca.

¹³ Macáita níai Abrahamnáca yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, neebáidacaté Dios mamáalàacata tàì íiméeri iyú àta néetácatalétawa, éwitaté càmicáanítaté needá nalíwa cayábéeri wawàsi Dios icàlidéericaté nalí

iináwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú yàanápínaté nalí nía. Quéwa neebáidacáiná Dios tàì íiméeri iyú, ínáté yéewa naicáca yái cayábéerica náiwitáise iyúwa, càmiíri natuf iyúwa, yái cayábéerica Dios imàníiripinacaté nataquénáinámi írí cháì èeri iricu, chènuniré nacái. Casíimáicaté nawàwa naicácaínáténi náiwitáise iyúwa càide iyúwa waicácaalí wenàiwica décuíseericáwaca wáicha, wamáidacani watàidacaténáni casíimáiri iyú idècunitàacá wàacawa wáipunitáidacani. Càité nacái níai Abrahamnáca, casíimáiri iyúca nèepunícáitawa nàacawa iyúwa canéeyéi yàasu cáli náalíacáinátéwa napáchiacáita nèepunícawa iricu yái èeriquéi, nadèniacáináté nàasu cálipináwa chènuniré. ¹⁴ Cawinácaalí càì icàlidéeyéica iináwanáwa náasáidaca amaléeri iyú nacutáca nàacawa natuíyàaca nàasu cálipináwa càmiírira cháì èeri iricu. ¹⁵ Càmitaté nánáidawa ìwali yàara cáli nàacatáiseecaté. Náináidacaalítéwa ìwalítá, yáté náalimá nèepùacawa nérétá. ¹⁶ Quéwa nawàwacaté nàasu cálipináwa cayábáwanáiri, yái Dios yàasu cáli chènuníseerica, Dios icùacataléca macáita. Iná càmiírira báì nàwalíise yái Diosca, néese casíimáica yéemíaca nacàlidáaná naináwanáwa nadèniaca Nacuèrináwa, yái Diosca. Càì wáalíacawa càmita báì Dios nàwalíise, Dioscáiná idéca ichùniaca nalípiná cayábéeri yàcalé chènuniré.

¹⁷ Abraham yeebáidaca Dios tàì íiméeri iyú mamáalàacata éwitaté Dios yáalimáidacáaníta iicáwani asáisi báisícaalí Abraham yàaca Dios iyéininá. Càité Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham: Ichùuliacaté Abraham inúanápínaté ìiriwa Isaac iyúwa sacrificio yàacaténaté Dios icàaluíniná. Càmita báisi Dios iwàwacawa wanúaca írí wenàiwica, néese càicáicaté Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham. Yá Abraham iwàwacaté yeebáidaca Dios itàacái, iná íináidacatéwa inúanápíná Isaac iyúwa sacrificio Dios írí, yái abéerita ìirica, éwitaté Dios icàlidacáaníta Abraham írini cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté Isaac idèniaca madécaná itaquénáíwa, Abraham itaquénáinámipiná. ¹⁸ Càité Dios íimaca Abraham írí idècunitàacá sùmàicani yái Isaac: “Nuicápiná iyúwa nàusunáíwa pìiri Isaac itaquénáinámi”, íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Quéwa Abraham íináidacatéwa inúanápínaté ìiriwa Dios írí Abraham yeebáidacáináté Dios yáalimá imichàidacani yéetácáisi íicha, yái Isaac, Abraham yáalíacáináwa cachàinírica yái Diosca. Achúmacaté Abraham inúa ìiriwa, càmita imáisanía Dios íichani, yái Isaac. Quéwa Dios imáidacaté Abraham írí ichùuliacaténá Abraham ipíchanáté inúa ìiriwa. Iná Abraham yeebáidacáináté Dios, ínáté yéewa Abraham yeedáca ìiriwa cáuritàacáwa, càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imichàidaca Isaac yéetácáisi íicha.

²⁰ Càité nacái Isaac yeebáidaca Dios. Iná icàlidacaté tàacáisi Dios inùmaliúise íiméerica Dios imàníinápínaté cayábéeri Jacob írí, Esaú írí nacái, níai Isaac yéenibe asianáica.

²¹ Jacob nacái yeebáidacaté Dios, ínáté maléenácaalí írí èeri ipíchawáise yéetácawa, Jacob icàlidacaté tàacáisi Dios inùmaliúise itaquénái ípidená ìwaliwa,

niái José yéenibe pucháiba ùuculliyéica. Yáí tàacáisi íi-macaté Dios imàníinápínaté nálí cayábéeri. Yá Jacob éwitaté machawàacacáanítani béecáí iyú, càicáanítaté íináidacawa cáaliacáiri iyú. Yáté imichàacawa quiríta yàasu cama íichawa, yá íibàaca ichaquèewa íipináníir-ica ìwali icùadàanápíná íiwitawa, yàacaténá Dios icàaluíniná. Càité Jacob yeebáidaca Dios éwitaté iwàwacutáacáaníta itéca yéenibewa macáita Egipto yàasu cáli néré.

²² José nacáí yeebáidacaté Dios, ínáté maléenaacalí írí èeri ípichawáise yéetácawa, yá José icàlidacaté yéenanáí íriwani, níái israelitaca, namusúanápínatéwa Egipto yàasu cáli íicha áibaalípinaté. José yeebáidacaté Dios iyúudàanápínaté israelitanáí, íná José ichùuliacaté nía natéenanápínaté yáapimi chácátainápínacaalíté namusúawa Egipto yàasu cáli íicha, nabàlliacaténaté yáapími áiba cáli néré, yáí cáli Dios imàaquéericaté Abraham írí.

²³ Néeseté nacáí Moisés isèenái neebáidacaté Dios iyúudàanápínaté nía, nía nacáí néenanáí israelitaca. Iná idécanáamité Moisés imusúaca íicá èeri, yá isèenái icùacaténi íbàacanéeri iyú máisiba quéeri cayábacáináté naicáca íicacánáwa yáí sùmàí yáanaca càiride iyúwa wenàiwica íibaidéeripinaté Dios írípiná. Egipto yàasu cáli icuèriná ichùuliacaté israelitanáí nanúanápínaté néenibewa asianáica, quéwa càmita cáalu Moisés isèenái, ínáté càmita namàni càide iyúwaté egipcionáí icuèriná ichùulianá nía.

²⁴ Moisés nacáí yeebáidacaté Dios. Quéechatécáwa Egipto yàasu cáli icuèriná íidu udàwinàacaté Moisés càide iyúwa uíriwa. Quéwa idécanáamité béerica Moisés, càmitaté iwàwa náimaca ìwali itaquéricani, yá faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli. ²⁵ Néese cayába cachàiníwanáí íicacaté yùuwichàanápínáwa Dios yàasu wenàiwica yáapicha, níái israelitaca, íicha yáí yáanápinacaté càasuíri iyú achúma èerínata náapicha níái Egipto yàasu cáli íiwacanánáica, imàníiyéicaté íbáyawanáwa casíimáiri iyú. ²⁶ Moisés yáalimápinacaté idèniaca macáita cawèníiri iyéericaté Egipto yàasu cáli icuèriná írí, naicácáináté Moisés càiride iyúwa faraón ìiri, quéwa Moisés imàacacaté íichawa macáita, cawènicáiná cachàiníwanáí íicacaté yáí yùuwichàanápínacatéwa Dios írípiná càide iyúwa Cristo yùuwichàanápínatéwa áibaalípinaté. Càité Moisés íináidacawa yeebáidacáináté Dios yàanápinaté cawèníiri nálí chènuniré cawínacaalí yùuwichèeyéicawa Dios írípiná neebáidacáiná itàacáí.

²⁷ Moisés yeebáidacaté Dios, ínáté yéewa itéca israelitanáí Egipto yàasu cáli íicha, macàaluínináta rey ilúa íicha, yáí icuèricaté Egipto yàasu cáli. Yáté cachàinica Moisés íiwitáise Dios ìwali imànicaténaté càide iyúwa Dios ichùulianáni. Moisés imànicaté cachàiníiri iyú macàaluínináta càide iyúwa íicáidaca nacáicaalí mamáalàacata Dios írí, yáí Dios càimíirica yéewa waicáca. ²⁸ Moisés yeebáidacaté Dios itàacáí, ínáté ichùuliacá israelitanáí namànica idàbàanéerité Pascua yàasuná culto càide iyúwaté Dios icàlidáaná Moisés íríni. Iná israelitanáí nanúacaté napírawa oveja

yéenibe. Macáí capíi imanúbaca íricuíyéi iwàwacutácaté nanúaca abéeri oveja wàlisàí. Néese napusúa oveja íiranámi nacapèe inúma ìwaliwa ípíchaná Dios yàasu ángel inuérica wenàiwica inúaca israelitanáí idàbàanéeyéica néenibe asianáica.

²⁹ Càita nacáí israelitanáí neebáidacaté Dios, ínáté nachàbacawa Mar Rojo yàasu manuíri úni ìwaliabàa. Dios yàacùaca yèewi yáí única nachàbàanápínáwa abéemàalé. Yáté nàacawa chuíri cáli íinatabàa. Càité Dios imàacaca napiacawa nàuwidenáí íichawa níái Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Néese egipcionáí nawàwacaté nachàbacawa nacáí náibàacaténaté israelitanáí, quéwa Dios imàacaca íbàlliacawa yáí única, ínáté Egipto yàasu cáli néeséeyéi nàisicùmacawa.

³⁰ Néese israelitanáí neebáidacaté Dios, ínáté Dios iyúudàaca nía namànicaténaté ùwicáí nàuwidenáí íipunitawa, áiba yàcalé mìnánáí, íipidenáataléca Jericó. Nàipináníca Jericó itéesebàa siete èeri, yáí yàcalé iwáiná itéesebàa càide iyúwaté Dios íimáaná nálí, yáté iwáiná yúuwàacawa. ³¹ Ua nacáí Rahab, Jericó iyacàlená minaluca. Quéechatécáwa uimácaté asianáí yáapicha plata ìwalinápíná. Quéwa uwènúadacaté uíwítáisewa ubáyawaná íichawa, yá uebáidacaté Dios itàacáí. Ináté pucháiba israelitanáí yàanàacaalíté Jericó iyacàlená néré naicáanápínaténi ípichawáiseté macáí israelitanáí imànica ùwicáí Jericó íipunita, yáté Rahab ubàaca nía Jericó iyacàlená yàasu úwináí íicha. Uyúudàacáináté israelitanáí, íná càmitaté nanúa úa namawèniadacaalíté Jericó iyacàlená. Yáté càmita uétáwa náapicha níái Jericó iyacàlená mìnánáica càimíyéicaté yeebáida Dios itàacáí.

³² Iyaca madécaná càiri tàacáisi nàwali áibanáica yeebáidéeyéicaté Dios. Canáca nulí cayába èeri nucàlidacaténá naináwaná ìwali macáita, níái Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, rey David, Samuel, áibanáí profeta nacáí. ³³ Israelitanáí neebáidacáináté Dios, ínáté Dios iyúudàaca namànica ùwicáí Canaán yàasu cáli mìnánáí íipunita needácaténaté nàasu cáli. Dios iyúudàacaté israelita íiwacanánáí nacùaca wenàiwicanáí machacàníiri iyú. Dios imànicaté nálí madécaná cayábéeri càide iyúwaté íimáaná nálí cáimíétacanéeri iyú. Dios icùacaté nacáí áibanáí ípíchaná león cháwi nacáiri iyáaca nía, íná yéewa nabàlliacaté cháwináí inúma Dios ichàini iyú. ³⁴ Dios icùacaté áibanáí nacáí manuíri quicháí íicha. Aibanáí neebáidacáináté Dios, íná Dios iwasàacaté nía nàuwidenáí íichawa iwàwéeyéicaté inúaca nía espada machete nacáiri iyú. Aibanáí canáca cayába nachàini, quéwa Dios yàacaté nachàinipíná neebáidacáináté itàacáí, yá namànicaté ùwicáí cachàiníiri iyú, yá namawèniadaca nàuwidenáí yàasu úwináíwa. ³⁵ Inanáí nacáí neebáidacaté Dios, íná Dios icáucaidacaté nálí néenibe yéetácáisi íicha.

Quéwa áibanáí néetácatéwa cabèesi iyú càmicáináté nawènúada náiwítáisewa Dios íicha nàuwidenáí nacapèedáidacaalíté nía. Càmitaté nawènúada náiwítáisewa Dios íicha nawàwacáináté namichàacawa yéetácáisi íicha áiba èeripíná nàyáanápiná cayába Dios yáapicha.

³⁶ Aibanái nàuwichàacatéwa nàuwidenái iicáani-caalíté naquíniná, nacapèedáida nacái nía, nadacùaca nía cadena iyú, náucacaté nía presoíyéi ibànaliculé neebáidacáináté Dios itàacái. ³⁷ Aibanái nacái néetá-cawa nàuwidenái nanúacáináté nía íba iyú, nasiéráida-caté nía nacái, nanúacaté nía nacái espada machete nacáiri iyú. Níái yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nèepuní-catéwa macapèeta. Canáca nabàle cayába, nàwalica nabàlewa oveja íimami, cabra íimami nacái. Catúulé-canácaté nía, naméeràacawa. Aibanái yùuwichàida-caté nía. Aibanái imànicaté nalí báawéeri. ³⁸ Ewitaté canácáaníta nawèni èeri mìnánái iicáca nía, càicáaníta cawènica nía èeri mìnánái íicha, máinicáináté báawaca èeri mìnánái íiwitáise. Nèepunícatéwa canácatalé wenáiwica manacúali yùucubàa càinàwàiri, dúli yèewibàa nacái, nacutácaté utàwi nàyaanápínáté cáli iriculé, íba yéecalicubàa nacái.

³⁹ Macáita nía neebáidacaté Dios, íná mabáyawaná-caté Dios iicáca nía. Quéwa càmitaté needá nalíwa yái cayábéerica Dios icàlidéericaté nalí ìwali cáimiéta-canéeri iyú imàcáanápínáté nalíni. ⁴⁰ Yácáiná Dios íináidacatéwa wàwali, àta wamusúacataléta waicá èeri, imànínápínáté walí cayábéeri cachàiniwanái mamáalàacata náapicha, yéewanápiná Dios yàaca macáita wacáuca càmiiri imáalàawa náapicha, áibaalí èeri imáalàacaalípináwa.

Fijemos la mirada en Jesús

12 Madécanácaté nía, níái wenàiwica iyéeyéicaté cháii èeri irícu yeebáidéeyéicaté Dios itàacái. Siúcáise de nàyaca chènuniré, iyúwa manuiri acalèe wawicáulé, iicáidéeyéica walí naicácaténá càinacaalí wàyaaná. Wadéca wéemíaca naináwaná, íná wáalíacawa iwàwacutá weebáidaca Dios tàì íiméeri iyú nacái. Péemiácué comparación: Iwàwacutácaalí wenàiwica ipianícawa carrera ìwali, yá imàacaca íichawa macái wawàsi imiéeri, càmita nacái idacua yàabàliwa, iwàwacáiná ipianícawa cayába cachàiniiri iyú. Càita nacái wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Wamàacacué wáichawa macái yái càulenéerica imànica walíni, wamàacacué wáichawa nacái wabáyawanáwa idacuèrica wía. Néese wáibaidacué cachàiniiri iyú Dios irípiná; wàideniacué wàuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú; weebáidacué Dios nacái tàì íiméeri iyú yéewanápiná wàanàaca chènuniré. ² Manúicué wáináidaca wawàwawa mamáalàacata Jesús ìwali. Jesús yeebáidacáináté Dios tàì íiméeri iyú náicha canánama, íná nacái yáalimá iyúudàaca wía weebáidacaténa Dios mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. Jesús yùuwichàacatéwa cruz ìwali, càide iyúwa báawéeyéi yùuwichàanáwa máini báiri iyú, cáiwíiri iyú nacái namànicáiná nabáyawanáwa manuiri cachàiniwanái náicha canánama. Quéwa éwitaté nawàwacáaníta nabáiniadaca Jesús nanúacaalíténi, máini nacái cáiwíiricani, càicáaníta Jesús iicácaté yùuwichàanáwa càiride iyúwa achúméeri wawàsi meedá yáalíacáinátéwa casíimáinápínáté iwàwa manuísíwata chènuniré yùuwichàacáisi idénáami.

Néese idécanáamité icáucàacawa, yá imichàacatéwa chènuniré yáawinacawa Dios yéewápuwáise icuacaténa macáita Dios yáapicha.

³ Iná píináidacuéwa Jesús ìwali, yái iidenièericaté manuiri yùuwichàacáisi cabáyawanéeyéi imànicáináté irí máini báawéeri, nacúisáidacaté náichawani cachàiniiri iyú. Píináidacuéwa Jesús ìwali cachàinícaténacué píiwitáise ìwali, ipíchaná chamàleca píibaidaca Dios irípiná, machawàacacáichacué nacái pía picalúniwa, Jesús yùuwichàacáinátéwa cachàiniwanáicué píicha. ⁴ Càmitàacáwa piùwichàacuéwa manuísíwata àta péetácatalétawa iyúwaté Jesús yéetáanáwa. Iná picácué ínu pía, néese pimànicué úwicái manuísíwata cachàiniwanái píbayawaná íipunitawa pimànicáichacué píbayawanáwa. Piideniacué nacái piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú càinacaalí báawéeri áibanái imàníirícuéca píri ìwalíise yái peebáidáanáca Jesús itàacái. ⁵ Picácué píimáicha càinacaalíté Dios yàalàanacué pía, Dios yéenibecáinacué pía. Càì íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté:

“Péemíaca nulí nuiri, picá caná iwèni píicáca Wacuèriná Dios imàcáaná piùwichàacawa yéewáidacaténa pimànica cayábéeri; picá nacái máini achúmaca píwàwa yùuwichàidacaalí pía cachàiniiri iyú píbayawaná ìwalísewa.

⁶ Yácáiná Wacuèriná Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú wía cáininéeyéica Dios iicáca; yùuwichàida nacái wía macáita wamànicaalí wabáyawanáwa, wía Dios yeedéeyéica yéenibepináwa”, íimaca yái Dios itàacáica. ⁷ Piideniacué piùwichàanáwa Dios yùuwichàidacaalícué pía. Càicué imànica píri yéenibecáinacué pía. Macáita wenàiwica quéenibéeyéi néewáidaca néenibewa, nacapèedaca nía nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa yéewáidacaténaicué piideniaca mamáalàacatani, yùuwichàidacuéca pía nacái pimànicaalícué píbayawanáwa. ⁸ Càmicaalícué Dios yùuwichàida pía càide iyúwa yùuwichàidáaná yéenibewa canánama, néese càmitacué Dios yéenibesíwa pía, néese canéeyéica yáanirícuéca pía meedá. ⁹ Càita nacái bàaluité sùmanáicaalíté wía, yáté wasèenái cháii èeri irícu néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái wamànicaalíté wabáyawanáwa, yáté wàaca náimiétacaná. Iná Wáaniri Dios chènuníiséeri yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yá iwàwacutá weebáca cachàiniwanái, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa cháii èeri irícu, wadèianápiná yáapicha wacáucawa càmiiri imáalàawa. ¹⁰ Bàaluité wasèenái cháii èeri irícuíyéica néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái achúma èerita càide iyúwaté nawàwáaná. Quéwa Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidaca wía nacái wamànicaalí wabáyawanáwa. Dios yùuwichàidaca wía imànicaténa walí cayábéeri, iyúudàacaténa wía nacái, yéewanápiná wàyaca mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios iyáaná. ¹¹ Dios yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi

iyú, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa, yá achúmaca wawàwa yátaca èericani cáiwicáiná walíni. Quéwa idécanáami yùuwichàacáisi ichàbacawa, yá wéewàidacaalíwa cayába, yásí wàyaca machacàníiri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, cayábaca nacái wáapicha Dios.

El peligro de rechazar la voz de Dios

¹² Iná pimichàidacué píiwitáisewa wàlisài iyú píibaidacaténácué Dios irípiná cachàiníiri iyú. Pichàini adacué piwàwawa Dios ìwali piideniàcaténácué piùwichàanáwa. ¹³ Piyacué machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi ímáaná yéewanápinácué píapichéeyéi camíiyéi máini cachànica íiwitáise Jesús ìwali càmita nacaláawa Dios íicha, ipíchaná nacái naméeràacawa íicha nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁴ Picutácué píalimáanáta piyacaténácué macái wenàiwicanái yáapicha matuíbanáiri iyú. Càita nacái píalimáidacué piyaca mabáyawanéeri iyú, yácáiná cawinácaalí camíirica ìya mabáyawanéeri iyú, càmita yáalimá ìyaca Wáiwacali yáapicha. ¹⁵ Piicácué píichawa cayába ipíchaná abéeri péenácué iwènúadaca íiwitáisewa Dios íicha, yái imàníirica walí cayábéeri mawèníiri iyú. Cawinácaalí iwènúadéerica íiwitáisewa Jesucristo íicha, càicanide iyúwa bànacalé idènièrica ìyacaná ipisíiriwa, iculálécáináni, inuéerica wenàiwica. Càita nacái cawinácaalí iwènúadéerica íiwitáisewa Jesucristo íicha, càmita iwasàapiná yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese báawaca meedá imànica áibanái íiwitáise Jesucristo íicha. ¹⁶ Piicácué píichawa ipíchaná abéeri péenácué iimáca áiba yáapicha camíirica unírísíwa, càita nacái camíichúaca íinusíwa. Cayábacué nacái ipíchanácué caná iwèni piicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericuécá imànica píri. Picácué píináidawa iyúwaté Esaú íináidáanátéwa, yái Jacob ibèerica bàaluité. Caná iwèni Esaú iicácaté yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica irí, yái Isaac ìirica idàbáanéerica. Iná abé yàawiriaté, máinicáinaté máapica yái Esaúca, íná iwèndacaté íichawani yái cayábéerica Dios imàníiripinácaté irí. Iwèndacani iméeréeri iríwani, yàacási ìwalíná. ¹⁷ Píalíacuéwa, Esaú yèepùacaalíté iwàwaca yáaniri icàlidaca cayábéeri tàacáisi Esaú íipidená ìwali Dios inùmalicuise yéewacaténaté Dios imànica cayábéeri Esaú irí idécanáamité Isaac yéetácawa, càmitaté Isaac yeebá Esaú irí éwitaté Esaú íicháanícáanáta manuísíwata Dios imàníinápinaté irí cayábéeri. Càité Dios yùuwichàidaca Esaú canácáiná iwèni Esaú iicácaté Dios imàníinápinaté irí cayábéeri.

¹⁸ Dios idéca imànicuécá píri cayábéeri cachàiníwanái náicha níái israelitanái yàawirináimica. Bàaluité Dios ichùuliaca nabàlùanápináwa manuíri dúli íipunita, íipidenéerica Sinaí, néemiàcaténá Dios icàlidaca nalí itàacáíwa. Níái israelita naicáidacaté dúli irí ipucuericawa manuíri quichái iyú, ibàlièrica nacáíwa catéeri iyú; cachàiníiri cáuli nacái ipùaca manuíri dúli ìwali. ¹⁹ Néese israelitanái néemiàcaté trompeta isàna máiníiri cachàini; néemia nacái Dios itàacáí idècunitàacá itàanica nalí. Níái yéemièyecaté Dios itàacáí,

nasutáca Dios íicha wawàsi manuísíwata ipíchanaté itàanica nalí àniwa, máinicáinaté cáaluca néemiaca itàacáí. ²⁰ Càité nasutáca Dios íicha càmicáinaté nàalimá nàideniaca yái tàacáisi Dios ichùulièricaté iyú nía. Càí íimaquéi tàacásica: “Cawinácaalí wenàiwica, píraí nacái yèericawa mawiénita manuíri dúli irí, iwàwacutácué pinúacani íba iyú, càmicaalí nacái ùlibàna iyú”, íimacaté yái Diosca. ²¹ Máinicáiná caiyéininéerica yái naiduèricaté néeni, ínaté profeta Moisés íimaca: “Nutatácawa nucalùniwa”, íimaca yái Moisésca.

²² Quéwa píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí pidécuéca pianàaca mawiéniré cáuri Dios iyacàle irí, áibaalí íipidenácatalé Sión yàasu manuíri dúli, yái Dios iyacàle íipidenéerica wàlisài Jerusalén chènuníiséeri, alé madécaná mil namanùbaca ángelnái iwacáidáyacatalécawa nàacaténá Dios irí cayábéeri. ²³ Dios yéenibe nacái nadéca nàwacáidáyacacawa néenibàa idènièyéica íipidenáwa cuyàluta chènuníiséeri irícu. Pidécuéca pianàaca mawiéniré Dios irí yái icuèrica macáita machacàníiri iyú, yái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica. Pidécuéca pianàaca mawiéniré nalí níara wenàiwica cayábanaméeyéica íiwitáise iyéeyéica siúcáisede Dios yáapicha mabáyawanéeri iyú. ²⁴ Pidécuéca pianàaca mawiéniré Jesús irí nacái, yái imàníirica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha, Dios icùnápiná wía iyúwa yéenibewa. Jesús yéetácatéwa wáichawalíná, íná yéewa íiraná idéca yàapidáidacuécá píiwitáise píbayawaná íichawa. Yái Jesús íiranáca yáasáidaca walí Dios iwàwa imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Jesús íiraná càmita imàni càide iyúwa Abel íiranámi. Bàaluité Abel ibèeri íipidenéeri Caín inúacaté Abel. Caín iicácaalíté iméeréeri íiranámiwa cáli íinatabàa, yá cáaluca Caín, íináidacawa cawàwanáta áiba inúaca íipuináni, Abel ìwalíse. Caín yáalíacaté nacáíwa Dios yùuwichàidáanápináténi. Quéwa Jesús íiraná yáasáidaca walí Dios iwàwa imàcaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha.

²⁵ Iná piicácué píichawa cayába ipíchanácué piwènúadaca píiwitáisewa Jesucristo íicha, yái icàlidéerica walí Dios itàacáí. Càmicáinaté israelitanái neebáida Dios itàacáí iyúwa profeta Moisés icàlidáanaté nalíni cháí èeri irícu, ínaté càmita nàalimá napiacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná wáalíacawa máinípiná cachàiníwanái wàuwichàanápináwa wawènúadacaalí wáiwitáisewa Jesús íicha, yái chènuníiséerica icàlidéerica walí Dios itàacáí siúcáisede. ²⁶ Bàaluité nàyacaté manuíri dúli itéesebàa, íipidenéeri Sinaí, yaté Dios itàacáí icusúacaté cáli cachàiníiri iyú. Quéwa Dios idéca íimaca walí: “Abé yàawiríata àniwa nucusúapiná cáli, macái capíraléeri cáli chènuníiséeri nacái, numáalàidacaténá macáita”, íimaca yái Diosca. ²⁷ Yái tàacáisi íiméerica “abé yàawiríata àniwa” íimáanáca Dios imáalàidapiná idàbacaléwa macáita cháí èeri irícu, chènuníise nacái, yéewanápiná yáawamita wawàsi camíirica imáalàawa iyamáapináwa. ²⁸ Camíiripináta imáalàawa yái wawàsi Dios imàníiricaté wáapicha imàcáanápiná wacùaca macáita. Iná wàacué Dios irí

cayábéeri, wàacué nacái Dios icàaluíniná báisíiri iyú càide iyúwa iwàwáaná wàaca iyéininá. ²⁹ Yácáiná Wáaniri Dios càicanide iyúwa caiyéininéeri quichái imáalàidéerica macáita, yùuwichàidapináiná manuísíwata macái báawéeyéi wenàiwica càide iyúwa manuíri quichái yeemácaalí macái báawéeri.

Como agradecer a Dios

13 Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, picácué piyamáida cáinináca piicáyacacawa mamáalàacata càide iyúwa abémisana. ² Picácué piimáicha pitàidaca wenàiwicanái cayábéeri iyú, peedácaténácué pìataléwa nía, cawinácaalí áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèepuníyécawa déecuíse icapèe íchawa. Abénaméeyéi Dios yàasu wenàiwica nadéca càì namànica cayábéeri, yá needácaté nàataléwa ángelnái Dios ibànuyéyéica càiyéide iyúwa wenàiwica iicacánáwa. Ináté Dios imànica nalí cayábéeri.

³ Catúulécanácué piicáca presoíyéi, piyúudàacué nía, ipíchaná nàuwichàacawa máiní. Piwàwalicué nía càide iyúwa pìyaca nacáicaalí náapicha néeni, nàyacáiná presoíyéi ibànalicu neebáidacáiná Jesucristo itàacái. Piyúudàacué wenàiwica yùuwichèyécawa ìwalíse yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. Piicácué piwènúawa náicha, áibaalícáiná cawàwanáta iwàwacutácué càì pìùwichàacawa nacái.

⁴ Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéeri iyú macáita cawinácaalí idènièyéica iníriwa, íinu nacáíwa. Picácué piimá áiba yáapicha càmiíchúaca píinusiwa, càmiírira nacái pinírisíwa. Yácáiná Dios yùuwichàidapiná macáita imàníyéica yáalaniwa, cawinácaalí nacái iiméeyéica áiba wenàiwica yáapicha càmiíchúaca íinusiwa, càmiírira nacái unírisíwa.

⁵ Picácué cáininá piicáca plata. Casíimáicué piicáca yái pidènièricuéca siuca. Picácué achúma píináidáanáca piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca wawàsi pimáapuèrica. Yácáiná Dios idéca íimaca: “Càmiírripináta numàaca pía, càmita nacái núuca nuíchawa píawa”, íimaca walí yái Diosca. ⁶ Iná yéewa wáalimá wáimaca macàaluínináta:

“Nuíwacali iyúudàapiná núawa; íná càmita cáalupiná núa. Càmita cáalupiná nuicá càinácaalí báawéeri áibanái imàníiripináca nulí”, càì wáimaca.

⁷ Piwàwalicué níara picuèrinánáimi ancianonái icàlidéeyéicatécué pirí Dios itàacái. Piwàwalicué càinácaalíté nàyáaná machacàníiri iyú, àta néetácatalétawa. Piwàwalicué neebáidáanáaté Jesucristo tàì íiméeri iyú éwitaté áibanái inúacáanáta nía. Néese pìyacué nacái càide iyúwaté nàyáaná, neebáidáanáaté nacái Jesucristo itàacái.

⁸ Jesucristo canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. Càide iyúwaté íiwitáise íyáaná bàaluité, càita nacái iyaca siúcáisede, càiripináta nacáíwa èeri càmiíri imáalàawa. ⁹ Iná picácué pibatàa áibanái iméeráidacué pía méetàuculé íicha yái tàacáisi peebáidéericuéca. Aibanái nawàwacué peebáidaca madé-

caná tàacáisi yàacási ìwalíirica icàlidéerica walí càiriínacaalí yàacási wáalimá wayáaca. Macáita yái canéerica iwèni tàacáisi yàacási ìwalíirica canácatáita idé iyúudàaca wenàiwica nàaliacaténáwa Dios ìwali. Néese macái wenàiwica yeebáidéeyéica càiri tàacáisi, càmita cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Cayába cachàini walíni wamàacacaalí Dios imànica walí cayábéeri mawèniíri iyú ichàiniadánápiná wawàwa.

¹⁰ Bàaluité sacerdotenái inúacaalíté pirái iyúwa sacrificio macái israelitanái ibáyawaná ìwalíise, yaté càmita Dios ibatàa nayáaca yái iinásica. Càita nacái siuca, macáita inuèyéica pirái Dios irí mamáalàacata nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca náiwitáise, canáca yéewaná nàaliacawa Dios ìwali. Yácáiná Dios idéca imàacaca walí áiba sacrificio íiwitáaná, cayábéeri macái pirái íicha. Yái Jesucristo, yéetácatéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio cruz ìwali wabáyawaná ìwalíise yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ¹¹ Bàaluité sacerdote íiwacaliná itécaté pirái íiranámi Dios yàasu manuíri capiima imàdáná iriculé, yái israelitanái isutácatáipináca Dios íicha. Itéca irái imàdáná iriculé, mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ichàini iyacatalécaté.

Idàchiadacaté irái yàalusi nacáiri ìwali, imànícáténaté ofrenda nacáiri Dios irí, isutácaténaté Dios íicha wawàsi imàcáanápinaté iwàwawa israelitanái ibáyawaná íicha. Quéwa neemácaté pirái iinámi méetàucuta nàyacàle íchawa. ¹² Càité nacái Jesús yùuwichàacawa, yéetácaawa méetàucuta yàcalé íicha. Yéetácatéwa wáichawalíná, wía yàasu wenàiwicaca, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, Dios yeedácaténá wía yàasunáipináwa íibaidéeyéipináca abéerita Dios irípiná. Càita Jesús yàapidáidaca wáiwitáise wabáyawaná íichawa íiraná iyúwa, yéetácinátéwa wáichawalíná. ¹³ Càide iyúwa Jesús yàanátéwa méetàucuta yàcalé íicha yùuwichàacaténatéwa, càita nacái iwàwacutácué wàyaca méetàuculé èeri mìnáná íiwitáise íicha. Càide iyúwaté Jesús yùuwichàanáwa wáichawalíná, càita nacái iwàwacutá wèepunícawa yáapicha, wàuwichàaca nacáíwa irípiná weebáidacáiná itàacái. ¹⁴ Chái èeri írìcu canácata wàyacàle íyéerica càiripináta. Néese wèepunícawa wàacawa nérépiná yái yàcalé yàanèeripináca chènuniíse áibaalípiná, yái Dios íyacàleca, wàlisài Jerusalén. ¹⁵ Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta Jesucristo ìwali. Yái wàanáca cayábéeri Dios irí, yácata wàasu sacrificio wamàaquéerica Dios irí ofrenda iyú càide iyúwa iwàwacutáaná wamàacaca iríni wàacaténá icàaluíniná. Iná wacàlidacué áibanái irí Dios iináwaná ìwali cayábéeri íiwitáise! ¹⁶ Picácué piméyáawa pimànica cayábéeri áibanái irí. Piyúudàacué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái píasu iyúwa casíimáicáiná Dios iicáca wamàníiná irí càiri sacrificio, wàacaténá icàaluíniná.

¹⁷ Peebáidacué natàacái níara picuèrinánáicuéca ancianonáica. Pimànícué nacái càide iyúwa náimáaná nacùacáinácué pía. Nawàwa nacùacuéca pía cayába

náalíacáináwa iwàwacutá nacàlidaca naináwanáwa Dios irí cànácaalíté iyú nacùanáciuéca pía. Peebáida-caalícué nataacái, yá casíimáica náibaidaca Dios irí. Quéwa, càmicaalícué peebáida nataacái, yá achúmaca nawàwa náibaidacalé ìwalísewa, yá nacái Dios yùuwichàidapínáciué píawa.

¹⁸ Pisutáciué Dios íicha walípiná. Wáalíacawa wadéca wáalímáidaca wamànica cayábéeri càiripínáta, íná càmíta báí wía ìwalíse yái wamàníirica. ¹⁹ Nusutáciué píicha wawàsi manuísíwata pisutáanápínáciué Dios íicha nulípiná imàacáanápíná nuèpùacawa pìatalécué caquialéta.

Bendición y saludos finales

²⁰ Nusutáciué Dios íicha pirípiná, yái imàaquéerica matuíbanáica wáiwitáise, yá nacái imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi íicha, yái Wacuèriná cachàiniírira icuèrica wía cayába càide iyúwa pastor icùacaalí ipírawa ovejanái. Dios icáucàidacaté Jesús, imàacaca nacái Wacuèrinápínácani Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná yéewa Wáiwacali Jesús íiraná cawènica imànica yái wàlisàì wawàsica Dios imàníirica wáapicha icùanápíná wía càiripínáta. ²¹ Yá nusutáciué Dios íicha pirípináciué ichàini-

adáanápínáciué pía píalimácaténáciué pimànica macái íiwitáaná cayábéerica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nusutáca Dios íicha nacái imàacáanápíná macáita wàyaca càide iyúwa iwàwáaná Jesucristo íiwitáise cachàiniíri iyú. ¶Wàacué cayábéeri Cristo irí, yái iyéerica cáimíétacanéeri iyú, icànéeri nacái mèlumèluíri iyú, icuèripíná nacái macáita càiripínáta! Báisíta, amén.

²² Píacué nuénánáica, nusutáciué píicha píináidáanápínáciuéwa cáalíacáiri iyú ìwali yái nùalàanáciuéca pía cháì achúméeríina cuyàluta irícu, nutànàacáináni nuchàiniadacaténáciué piwàwa mamáalàacata. ²³ Nuwàwaca nucàlidacuéca nacái pirí wéenasàiri Timoteo iináwaná nadéca namàacaca yèepunícawa presoíyéi ibànaná íicha. Yàanàacaalí caquialéta nùatalé, yásí nutéca núapichawani, nupáchiacaténáciué píawa.

²⁴ Nuwàwalícué macáita picuèrinánái ancianonái, macáita nacái níara Dios yàasu wenàiwica canánama. Níái Italia yàasu cáli néeséeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalícué pía.

²⁵ Nusutáciué Dios íicha pirípináciué macáita imànínápínáciué pirí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú.

SANTIAGO

Saludo

1 Núa, Santiago, yái Dios yàasu wenàiwica íibaidéerica irípiná, Wáiwacali Jesucristo yàasu wenàiwicaca nacái núa. Nuwàwalicué pía, píacué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi nàawiría icàlìlièyèi-cawa macái cáli íinata.

La sabiduría que viene de Dios

² Píacué nuénánáica, iwàwacutácué casíimáica piicáca yái piùwichàanáca macái yùuwichàacáisi íi-wítáaná iyú. ³ Píalíacáinácuéwa piùwichàacaalíwa Dios irípiná peebáidacáiná Dios, yásí péewáidacuéwa píidenàcaténá yùuwichàacáisi matuíbanáiri iyú, cachàiníri píiwitáise yáapichacuéwa. ⁴ Quéwa píalimáidacué píideniaca piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú cachàiníwanái cachàinícaténácué píiwitáise Dios ìwali. Yásí píalimácué pimànica macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Aibacaalí péenácué càmiíri yáaliíwa cayába càinácaalí iwàwacutáaná imànica ìyacaténá machacàníri iyú, yá iwàwacutá isutáca yáawawa Dios íicha imàacáanápiná cáalíacáicani, yásí Dios imàaca cáalíacáicani. Càmicáiná Dios imáisaní wáicha wáalíacáica, néese imàacacué walí manuísíwatani, càmita nacái icuísa íichawa wía wasutácaalí íicha imàacáanápiná caalíacáica wía. ⁶ Quéwa iwàwacutá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaalí íicha imàacáanápiná cáalíacáica wía. Cawinácaalí wenàiwica càmiírica manuí íináidaca iwàwawa Dios ìwali, càmita yáalimá yeebáida Dios tàì íiméeri iyú, néese iméeràacawa méetàuculé Dios íicha. Càicanide iyúwa màladàca manuírí úni ìwali, cáuli itéeri abéemàalé, néese yèepùacawa abéemà iwéré àniwa. ⁷ Yái íináidéericawa càì, càmita Wáiwacali imàacapiná cáalíacáicani. ⁸ Càmita Dios imànipiná írí cayábéeri yáicáiná yái wenàiwica éeruírca íiíwítáise íináidacawa abéeri wawàsi ìwali siùcatái, néese táwìchanáami íináidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, yá càmita yáalimá ìyaca machacàníri iyú macái èeri imanùbaca.

⁹ Catúulécanácaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá casíimáica iwàwa Dioscáiná iicácani càiride iyúwa cáimiétacanéeri. ¹⁰ Càasucaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá nacái casíimáica iwàwa càmicáiná cayába Dios iicácani yàasu cawèníri ìwalíise. Níacáiná macái càasuíyèi wenàiwicaca nadèniaca malééná èeri nàyacaténá cháì èeri írìcu, càide iyúwa macái wenàiwica. Càica níade iyúwa íiwinási íbàlùacaalíwa masicái yèewi

manacúalibàa, càmiírca ìya càiripináta. Càita nacái càmita càasuíyèi idècunìawa cháì èeri írìcu càiripináta. ¹¹ Eeri imusúacaalíwa, yá ùuleca máiní. Yá chuica yái masicáica, néese íiwiná nacái icaláacawa. Yá imáalàacawa cayábéeri iicácanáwa. Càita nacái càasuíri yéetápináwa, idècunitàacá imànica ìyaca yàasu wawàsiwa yeedácaténá írìwa plata mamáalàacata.

Pruebas y tentaciones

¹² Aibaalí wawàwacaalí wamànica wabáyawanáwa, quéwa càmicaalí càì wamàni, yásí casíimáica wawàwa manuísíwata. Wadècanáami wáasáidaca càmita wawènúada wáiwitáisewa Dios íicha, yásí Dios yàaca walí wacáuca càmiíri imáalàawa càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacanéeri iyúni yàanápiná nacáuca càmiíri imáalàawa macáita cáininéeyéica iicáca Dios. ¹³ Piwàwacaalícué pimànica pibáyawanáwa, picácué píináidawa Dios yáalimáidáaná pía pimànínapínácué pibáyawanáwa. Canácatáita Dios iwàwa imànica íbáyawanáwa, càita nacái canácatáita yáalimáida wenàiwica namànínapíná nabáyawanáwa. ¹⁴ Néese píiwitáise báawéeri, yácata imáidéerica pía, yáalimáida nacái pía, néese idacùca pía àta máinícataléta piwàwaca pimànica pibáyawanáwa. ¹⁵ Néese máiníciná piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, íná pimànica pibáyawanáwa. Pimànicaalí piacawa pibáyawanáwa mamáalàacata àta péetácatalétawa, yásí piwàlùacawa írìculé yái yéetáicáisi càmiírca imáalàawa méetàuculé Dios íicha càiripináta.

¹⁶ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Picácué píima Dios idéca itàníca píri piwàwalicúise piwàwacaténásacué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Macáita yái cayábéerica wadènerica, Dios yái ìyéerica chènunírè, idéca imàacaca walíni, yái Wáaniri Dios idàbéericaté camalási chènuníiséeyéi, níái èeri, quéeri, dùlupùta nacái. Quéwa yái Wáaniri Dios càmiírca càide iyúwa èeri ìyáaná, yái èeri iwènuéricawa yàacawa, càmiíri nacái icàna cayába càiripináta. Néese Wáaniri Dios canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. ¹⁸ Dios idéca yàaca wacáuca càmiíri imáalàawa weebáidacaalíté báisíri tàacáisi. Càité Dios imànica càide iyúwaté iwàwáaná, yéewanápiná Dios yéenibeca wía, cayábéeyéi áiba wawàsi íicha macáita Dios idàbéericaté cháì èeri írìcu.

La verdadera religión

¹⁹ Iná piwàwalicué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Macáitacué pía iwàwacutácué

péemiaca cáaliacáiri iyúni áibanái itàanícaalícué piápicha, yéewáidacaalí nacáicué pía. Néese píiní-dacuéwa cayába ipíchawáise pitàaníca. Picácué nacái calúa pía ráunamáita. ²⁰ Cawinácaalí caluérica íiwitáise, càmita yáalimá imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná.

²¹ Iná pimàacacué píchawa casaquèeri píiwitáisecawa, yá nacái pibáyawaná manuíríca. Néese peebáidacué yái tàacáisi báisiíríca píiwitáise cayábèeri iyúwa, yái tàacáisi néewáidéericuécua iyú pía; peebáidacaalícué yái tàacáisíca, yásí Jesucristo iwasàacué píawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

²² Báisíta iwàwacutácué péemiaca yái tàacáisíca, quéwa péemiacaalícaíta meedáni, néese càmicaalícué pimàni càide iyúwa íimáaná, yá pichiwáidacáitacué píawawa meedá. Piyúunáidacuécua cayábaca Dios iicáca píiwitáise, quéwa báawaca iicácué píiwitáise.

²³ Aibacaalí yéemiacaíta Dios itàacái, néese càmita imàni càide iyúwa íimáaná, càicanide iyúwa wenàiwica iicácaalí inàniwa chapúalículé. ²⁴ Yá iicáca yáawawa chapúalículé. Néese iwènúacanacáitawa chapúa íicha, yá iimáichaca caquialéta càinácaalí iicacánáwa, iná càmita ichùniá yáawawa. ²⁵ Weebáidacaalí Dios itàacái cayábèeri, yásí Dios ichuidaca wáicha wabáyawaná yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùulianá wía, Dios itàacáicáiná imáisaníca wamànica wabáyawanáwa, quéwa yàalàca wía wamànicaténá cayábèeri. Iná yéewa càmicaalí waimáicha Dios itàacái, wamànicaalí nacái càide iyúwa íimáaná, yá casímáica Dios imànica wawàwa ìwali yái wamànírica.

²⁶ Picàlidacaalícué piináwanáwa peebáidáanása Dios itàacái, quéwa càmitacué píalimá picùaca pinùmawa ipíchaná pitàaníca báawèeri iyú, yá pichiwáidacáitacué píawawa, canáca iwèni nacái yái picàlidáanáca peebáidáanáscué Dios itàacái. Piyúunáidacuécua cayábaca Dios iicáca píiwitáise, quéwa báawaca meedá iicácué píiwitáise. ²⁷ Pìwàwacaalícué píasáidaca Wáaniri Dios írì peebáidáaná itàacái báisiíri iyú, yá pimànicuécua cà: Piyúudacué sùmanái canéeyéica isèenái, nía nacái inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha ipíchaná nàuwichàacawa. Picácué nacái pimàni pibáyawanáwa càide iyúwa áibanái èeri mìnánái imàníiná.

Advertencia contra la discriminación

2 Píacué nuénánáica, yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacái, yái cachàinírica íiwitáise, icànéeríca mèlumèluíri iyú, yá nacái icuèrica macáita cáimiétacanèeri iyú Dios yáapícha. Picácué piicá abèeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábèeri áibanái íicha, néese cáininácué piicáca macái wenàiwica abédanamata. ² Pìwacáidáyacatáicawa piacaténácué Dios icàaluíná, néese áiba càasuíri iwàlùacaalíwa pèewiré idènièrica anillo oro yáawamíyéita, ibàlewa cawèníri nacái. Yáta nacái áiba catúulécanèeri iwàlùacaalíwa, idènièrica ibàlewa éewisàimi, báawèeri meedá. ³ Néese, càmitacué pimàni cayábèeri, pitàidacaalícué cayábani yái idènièrica ibàlewa cayábèeri, yá nacái píimacuécua írì:

“Píawinawa cháí cayábèeri yàalubáisi íinata”, quéwa píimacuécua catúulécanèeri írì: “Pibàlùawa alé, càmicaalí nacái piwàwa pibàlùacawa alé, yá píawinawa alé cáli íinata”, càicuécua pidéca píimaca. ⁴ Pimànicaalícué càiri báawèeri, yá pucháibacuécua píiwitáise piyaca, càmitacué cáininá piicáyacacawa abédanamata. Yá nacái píináidacuécua báawèeri iyú meedá, piicáicáinácué càasuíri càiride iyúwa cayábèeri catúulécanèeri íicha.

⁵ Péemiacué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Dios idéca yeedáca yàasunáipináwa níara iyéeyéica catúulécanèeri iyú cháí èeri íricu neebáidacaténá itàacái tàì íimèeri iyú, yéewanápiná iwasàaca nía yàasu yúuwichàacáisi íicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacanèeri iyúni imànínápiná nallí cayábèeri, macáita cáininéeyéica iicácani. ⁶ Iná, ¿cánácué máini báawaca piicáca catúulécanéeyéi wenàiwica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni? ¿Cánácué pibáiniada nía? ¿Càmítasícué píalíwa càasuíyéi nàuwichàidacuécua pía, namànicuécua nacái píri báawèeri needácaténácué pícha píasu ipíchanácué nacái pidèniaca yái pimáapuèrica? Yá natécuécua pía yàcalé icuèrinánái yàatalé nacháawàcaténácué piináwaná ìwali càmicaalícué píalimá píyáaidaca píchawa pimawèniacálecawa. ⁷ Níara càasuíyéica naicáníca Jesucristo iquíniná, natàaníca nacái báawèeri iyú ìwali, yái cayábèerica íiwitáise, cáimiétacanèeri nacái, yeedéericuécua pía yàasu wenàiwicanáipináwa.

⁸ Pimànipinácué cayábèeri pimànicaalícué machacàníri iyú càide iyúwa Dios ichùulianácué pía, yái ichùulícanási cachàinírica náicha canánama íimèerica: “Cáininá piicáca áibanái càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càita iwàwacutácué pimànica áibanái írì cayábèeri. ⁹ Quéwa càmicaalícué cáininá piicáca macái wenàiwica abédanamata, yá pimànicuécua píacawa pibáyawanáwa, cabáyawanácuécua pía nacái càmicáinácué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía. ¹⁰ Cabáyawanácuécua pía, éwitacué pimànicáaníta batéwa macáita iyúwa Dios ichùulianá, càicáaníta cabáyawanácuécua pía pimànicaalícué abèeri wawàsi càimíricuécua Dios iwàwa pimànica. Yá cabáyawanácuécua pía iyúwa wenàiwica imàníyéica macái báawèeri íiwitáaná. ¹¹ Cabáyawanácuécua pía éwitacué pimànicáaníta abèeri wawàsi báawèeri, yácáiná abèericata yái Diosca ichùulíericaté wía càimíinápiná wamàni wabáyawanáwa macái íiwitáanáta. Dios íimaca: “Picá píimá áiba wenàiwica yáapícha càmiíchúaca píinusíwa, càmiíríca nacái pinìrisíwa”, íimaca yái Diosca. Càita nacái Dios íimaca: “Picá pinúa wenàiwica”, íimaca. Iná éwita càmicáanítacué píimá áiba yáapícha càmiíchúaca píinusíwa, càmiíríca nacái pinìrisíwa, càicáaníta cabáyawanácuécua pía pinúacaalícué wenàiwica. Càmitacué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía. ¹² Weebáidacaalí Dios itàacái, yásí iwasàaca wía yàasu yúuwichàacáisi íichawa. Dios icàlidapíná waináwaná ìwali, asáisi wamànicaalíté càide iyúwa itàacái íimáaná. Iná iwàwacutácué pitàaníca cáaliacáiri iyú, piyacué nacái

machacàníiri iyú Dios iicápiná. ¹³ Níacáiná cawinácaalí càmíiyéica iicá áibanái ipualé, càmítapiná Dios iicá napualé áibaalípiná yúuwichàidacaalí níawa, quéwa cawinácaalí iiquéeyéica áibanái ipualé, yásí Dios iicápiná napualé. Yá Dios iwasàapíná níawa yàasu yúuwichàacáisi íichawa.

Hechos y no palabras

¹⁴ Píacué nuénánáica, caná iwèni Dios iicáca yái picàlidáanáca peebáidánásacué Dios càmicaalícué pimàni cayábéeri píasáidacaténacué peebáidaca Dios báisiiri iyú. Dios càmita iwasàapínacué píawa yàasu yúuwichàacáisi íichawa pisàna iyúwa meedá yái càì pímacuécá. ¹⁵ Iyacaalícué pèewi asìali càmicaalí nacái inanái, yeebáidéeyéi Dios itàacái, canácaalí nabàlepiná, canácaalí nacái nayáapíná namáapuèrica yáta èerica, yá iwàwacutácué piyúudàaca nía. ¹⁶ Néese abéeri péenácué íimacaalí nalí: “Píacuéwa cayába píwalícué píbàlewa, píacué piyáaca nacái piyáacaléwa cadénama”, íimacaalí nalí quéwa càmita yàa nalí yái namáapuèrica, yá canéerica iwèni meedá itàacái, càmicáiná itàacái iyúudàa nía. ¹⁷ Càita nacáicué pía: Báisícaalícué peebáidaca Dios, yá pimànipínacué áibanái írí cayábéeri. Càmicaalícué pimàni áibanái írí cayábéeri, yá píasáidacuécá càmítacué peebáida Dios báisiiri iyú.

¹⁸ Quéwa cawàwanátacué piwàwaca píimaca nulí: “Abénaméeyéi yeebáidaca Dios báisiiri iyú, éwita càmicáanáca namàni áibanái írí cayábéeri. Aibanái càmita neebáida Dios quéwa namànica áibanái írí cayábéeri”, càicué piwàwaca píimaca nulí cawàwanáta. Quéwa pidécuéca piwènúacawa. Càmítacué píináidawa machacàníiri iyú. Càmicaalícué pimàni áibanái írí cayábéeri, yá pidécuéca píasáidaca càmita peebáida Dios báisiiri iyú. Cawinácaalí yeebáidéerica Dios báisiiri iyú, yácata imàníirica áibanái írí cayábéeri. ¹⁹ Pidécuéca peebáidaca iyaca abéerita Dios. Yá cayábéeriquéi peebáidánácuécá càì, quéwa macái demonio neebáidaca nacái iyaca abéerita Dios, yá natatácawa nacalùniwa náalíacáináwa Dios yúuwichàidáanápíná níawa. Iná peebáidacaalícaíta iyaca abéerita Dios, càmítacué pimàni máiniiri cayábaca wawàsi demonionái íicha. ²⁰ Picácué máiwitáise pía. Iwàwacutácué píalíacawa, càmicaalícué pimàni cayábéeri áibanái írí, yá píasáidacuécá càmítacué peebáida Dios báisiiri iyú. ²¹ Mabáyawanátacaté Dios iicáca wàawirimi Abraham iwálíise yái imàníirica càide iyúwaté Dios ichùulianáni. Dios isutátacaté Abraham íicha inúanápíná ìiriwa, yái Isaac, Dios iwàwacáináte yáalimáidaca iicáwa Abraham asáisi yeebáidacaalí Dios tàì íiméeri iyú. Yáté achúmaca Abraham inúaca ìiriwa iyúwa sacrificio Dios írípiná, quéwa Dios imáidacaté Abraham írí ipíchanáté inúaca Isaac. Abraham yeebáidacaté Dios tàì íiméeri iyú, iná mabáyawanáca Dios iicácani. ²² Abraham yeebáidacaté Dios, imànicaté nacái càide iyúwaté Dios ichùulianáni. Càité nacái Abraham yáasáidaca yeebáidacaté Dios tàì íiméeri iyú. ²³ Càité ichàbacatéwa càide iyúwaté áiba profeta itànanáté Dios itàacái íiméerica:

“Abraham yeebáidacaté Dios, ináté mabáyawanáca Dios iicácani”, càì íimaca. Néese náimacaté Abraham iwali Dios yàacawéerínacani, imànicáináte càide iyúwa Dios ichùulianáni.

²⁴ Iná píalíacuéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios tàì íiméeri iyú imànicaténá càide iyúwa Dios ichùulianáni, yácata Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú, iwálíise yái cayábéerica imàníirica, càmíirita abéta iwálíise yái yeebáidánáca Dios. ²⁵ Càité nacái úara Rahab, càmíichúa israelita. Quéechatécáwa uimácaté asianái yáapicha plata iwalinápiná, quéwa uwènúadacaté úiwitáisewa Dios írípiná. Néese uyúudàacaté pucháiba wenàiwica israelitanái ibànuèyéicaté. Ubàaca nía nàuwidenái íichawa. Uyúudàaca nía nacái namusúacaténáwa áiba àyapulicubàa báawéeyéi wenàiwica íicha. Ináté mabáyawanáca Dios iicáca úa. ²⁶ Péemiacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica iiná yéetánáwa idécanáami iwàwa cáuri yàacawa íicha, càita nacái cawinácaalí íiméerica iwaliwa yeebáidánáca Dios, quéwa càmita imàni cayábéeri áibanái írí, yá canéerica iwèni meedá yái itàacáica iyúwa chéecáisimi, càmicáiná yeebáida Dios báisiiri iyú.

La lengua

3 Píacué nuénánái, iwàwacutácué càmita manùbéeyéi péená nabàlùadaca níawawa néewáidacaténá wenàiwica. Cayábacué nuénánái ipíchanácué Dios yúuwichàidaca píawa. Píalíacuéwa Dios yúuwichàidáanápíná wíawa manuísíwata áibanái íicha, wía yéewáidéeyéica wenàiwica, càmicaalí wàya machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ² Madécaná yàawiría macáita wía watàanáca càmíiri máini cáalíacáiri iyú. Càulenáca wacúaca wanùmawa ipíchaná watàanáca báawéeri iyú. Cawinácaalí càmíirica imàni ibáyawanáwa itàacái iyúwa, yá béerica íiwitáise, yáaliéri nacái icúaca yáawawa macái cáalíacáiri iyú, ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ³ Péemiacué comparación: Wachanàidaca achúméeri freno caballo inùmaliculé yéewanápiná caballo imànica càide iyúwa wawàwáaná. Càita wáalimá wawènúadáidaca manuírí caballo. ⁴ Càita nacái nave manuínaméeyéi, lancha nacáiyéi yéeyéicawa manuírí úni yáacubàa cáuli iyú. Ewita manuínaméeyéicáanáca nía, éwita nacái cachàiniiri cáuli iwatàidacáanáca nía nacái, càicáanáca yái itéerica nave yáalimá iwènúadáidaca manuírí nave càide iyúwa iwàwáaná achúméeri téna nacáiri iyú. ⁵ Càita nacái iyaca wanène; achúméeri wainá iwálíiséericani yái wanèneca, quéwa yáaliméeri imànica madécaná wawàsi, wáalimáciná wamànica wanène iyúwa cayábéeri manuírí, báawéeri nacái manuíta. Yái wàasu tàacáisi imusuéricawa wanùma iricuise càicanide iyúwa achúméeriina quichái idàbacaalí yeemáca manuírí ànalima. Càmicaalí áiba ichacàidani, yásí quichái yeemáca ànalima macáita. Càita nacái wía, éwita achúmácináca yái wanèneca, càicáanáca yáalimá imànica áibanái írí báawéeri manuísíwata, càmicaalí wacúaca watàacáiwá ipíchaná watàanáca báawéeri iyú. ⁶ Càica wàasu tàacáisi iyacade

iyúwa quichái wáalimácáiná wamànica máiní báawéeri áibanái irí wataacái iyúwa, madécaná íiwitáaná báawéeri. Yái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wanùma irícuíse, casacàaca imànica wáiwitáise macái. Satanás, yáara demonio íiwacalináca, yácata náiwacalica macáita wenàiwicaca itàaníyeyéica báawéeri iyú mamáalàacata. Watàanicaalí báawéeri iyú, yásí wataacái báawéeri máiní báawaca imànica yàacawa macáita yái wamànírira cháí èeri irícu, càmita nacái wáalimá wàyaca casíimáiri iyú áibanái yáapicha. ⁷ Wía èeri minanáica, wáalimá macàalunica wamànica madécaná íiwitáaná piráí, cuwèesináí nacái, cuipiranáí nacái, àapináí nacái, áibanái cuwèesi nacái íyeyeyéica manuírí úni yáaculé. Yá wáalimá wéewáidaca nía namànicaténá càide iyúwa wawàwáaná. ⁸ Quéwa canácata wenàiwica idéeri macàalunica imànica inènewa icùanápináni ipíchaná itàanica báawéeri iyú. Yái wataacái báawéerica càmita quirínama iwàwa iyamáacawa. Càicanide iyúwa àapi iculále inuérica wenàiwica, wáalimácáiná wàuwichàidaca áibanái wenàiwica báawanama watàanicaalí báawéeri iyú nàwali. ⁹ Máiní éeruírí wáiwitáise: Wàaca cayábéeri Wáaniri Dios iríwa wanène iyúwa. Néese wanène iyúwa nacái watàanica báawéeri iyú áibanái wenàiwica iwali, wacuísaca wáichawa nía nacái, níái wenàiwica Dios idàbéeyéica nàyacaténá càide iyúwa Dios inacáiyéi. ¹⁰ Abéerita wanùma irícuíse imusúacawa cayábéeri tàacáisi Dios irí, báawéeri tàacáisi wenàiwicanái irí nacái. Píacué nuénánáica, càmita cayába wamàni cà. ¹¹ Péemíacué comparación: Canáca yéewaná ipisíiri úni imusúacawa dápu néenibàa yáapichéi úni cayábéerica. ¹² Càita nacái higuera yéetaná càmita yáalimá yàaca walí olivo ìyacaná. Càmita yéewa uva yéetaná abéya nacáiri yàaca walí higo ìyacaná. Càmita yéewa puíwéeri dápu yàaca walí cayábéeri úni wàiréeripiná. Càita nacái càmita wáalimá watàanica báawéeri iyú báisícaalí cayábaca wáiwitáise wawàwalicuísewa.

La verdadera sabiduría

¹³ Báisícaalícué cáalíacáica pía, cáiwitáise nacái càide iyúwa picàlidáanacué piináwanáwa, néese piyacué machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué nacái cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha. Càita píalímácué píasáidaca cáalíacáicuéca pía báisíiri iyú. ¹⁴ Quéwa máinícaalícué báawaca piicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, piwàwacaalícué nacái pichùuliaca áibanái canánama, iwàwacutácué càmita piyúunáidaca cáalíacáica pía áibanái íicha, néese píasáidacuéca càmitacué píalía báisíiri tàacáisi. ¹⁵ Pimànicaalícué cà, yásí wáalíacawa píiwitáise píiméericuéca iwali cáalíacáicasani càimíirita yái náalíacáica Dios imàaquéerica wenàiwica irí. Néese cué cháí èeri irícuíríca meedá yái píiwitáiseca càide iyúwa èeri minanáí íináidáanáwa, Satanás ichùullíacáiná náiwitáise. ¹⁶ Ata alénácaalí nàyaca wenàiwica báawéeyéica iicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, nía nacái iwàwéeyéica ichùuliaca áibanái canánama, yásí napéiaca níawáaca, namànica nacái macái íiwitáaná nabáyawanáwa.

¹⁷ Quéwa cawinácaalí idènièyeyéica yáalíacáica Dios néeséerica, yá wáalíacawa ráunamáita cawinácaalí nía, nàyacáiná machacàníiri iyú náiwitáise masaquèeri yáapichawa. Masacàacáiná náiwitáise, íná yéewa nàyaca nacái matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha. Càimíiyéi nacái calúa íiwitáise, yéemièyeyéica áibanái irí cáalíacáiri iyú. Naicáca áibanái ipualé, yá nayúudàaca catúulécanéeyéi. Cayábaca naicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, natàanica machacàníiri iyú, càmita nacái nachiwáida wenàiwica, néese namànica áibanái irí cayábéeri. ¹⁸ Wayúudàacaalí áibanái iyáanápiná matuíbanáiri iyú náapichawáaca, yásí wía nacái wàypiná matuíbanáiri iyú. Néese áibanái iicápiná càinácaalí wàyaca, yá nawàwapiná namànica cayábéeri nacái.

La amistad con el mundo

4 Píacué judíoca, ¿cánacué pimàni ùwicái píipunitawáaca? ¿Cánacué nacái pipélica píapichawáaca? Nucàlidacué píriwani. Máinícué piwàwaca peedáca píriwa cawèníiri wawàsi casíimáicaténacué piwàwa, íná pipélicuéca píapichawáaca. ² Piwàwacuéca peedáca píriwa cawèníiri wawàsi, néese càmicáinacué pidé peedácani, yásí pinúacuéca wenàiwica peedácaténá yàasumi. Yá báawacuéca píicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníiri ìwalíise, néese càmicáinacué píalimá peedáca píriwani, íná pimànicuéca ùwicái píipunitawáaca, pipélica nacái píapichawáaca peedácaténacué áibanái yàasu. Càmitacué pidé peedáca píriwani yáara piwàwéerica càmicáinacué pisutá Dios íichani. ³ Néese éwita pisutácaanítacué Dios íichani, càmitacué yàa píriini, báawacáinacué píiwitáise pisutáca Dios íichani, písiimáidacaténacué píawawa meedá báawéeri iyú. ⁴ Píacué wenàiwicaca iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha! ¿Càmitasicué píalíawa pidécuéca piúwide pimànica Dios, cáininacáinacué piicáca èeri irícuíyéi íiwitáise? Cawinácaalí iwàwéerica iyaca càide iyúwa èeri irícuíyéi íiwitáise íimáaná, idéca yúuwide imànica Dios. ⁵ Càimíirica caná iwèni yái tàacáisica áiba profeta itànèericaté Dios inùmalicuíse. Iimaca: “Máiní cáinináca Dios iicáca wía, íná càmita iwàwa wawènúadaca íicha wáiwitáisewa ipíchaná cáinináca waicáca Dios íicha áiba”, íimaca. ⁶ Quéwa Dios iyúudàaca wía cachàiniwanái mamáalàacata imànicaténacué walí cayábéeri mawèníiri iyú càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái bàaluité. Iimacaté: “Dios yúuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica iináwanáwa càmitasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú nalí cawinácaali yáalíeyéicawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”, íimaca. ⁷ Íná pimàacacué Dios icùaca píiwitáise, pimànicaténacué càide iyúwa íimáaná. Pibàlúacuéwa tàí íiméeri iyú Satanás íipunita, picácué peebá irí, yásí ipíacuécawa píicha. ⁸ Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, yá iicácuéca pipualé imànicaténacué píri cayábéeri mawèníiri iyú. Píacué cabáyawanéeyéica, pimàacacué píichawa yái báawéerica pimànírícuéca!

¶Masacàacué pimànica piwàwawa pibáyawaná íchawa, yái pínáidéericuécawa báawéeri iyú piwàwalicuísawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáiseca! Càmitacué píalimá cáinináca piicáca Dios cáininácaalícué piicáca èeri iricuíyí íiwitáise càmiíyéica yáalía Dios iwali. ⁹ ¶Píchánícué iwali yái báawéerica pimàníricuécawa! ¶Picácué casíimáica piicánica pibáyawaná iwaliwa, néese píchánícué iwali! ¶Pimàacacué píchawa yái casíimáina piwàwawa pibáyawaná iwaliwa, néese iwàwacutácué achúmaca piwàwawa pibáyawaná iwaliwa! ¹⁰ Picàlidacué píchawa yái báawéerica pimànírica Wáiwacali imàacacaténácué iwàwawa pibáyawaná ícha. Yásí imànicuécawa píri cayábéeri.

No juzgar al hermano

¹¹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní báawéeri iyú piwaliwáaca. Pitàancaalícué báawéeri iyú áiba wenàiwica iwali, càita nacái báawacaalícué piicácani iwálíse yái imànírica, càmitacué pimàni iyúwa Dios ichùulianá cáinináanápínácué piicáyacacawa. Càmitacué piicá Dios itàacái cáimiétaquéeri iyú, néese píasáidacuéca báawaca piicáca Dios itàacái càiride iyúwa wawàsi canéerica iwèni. Quéwa pimànicaalícué cà, yá píasáidacuéca piicáca píawawa càiride iyúwa cachàinírica Dios ícha, picàlidacáinácué càmitasa iwàwacutá pimànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ¹² Iyaca abéerita Dios, yái imàaquéerica walí itàacáiwa, piwàwalicué nacái yái Dios imàaquéerica walí itàacáiwa, yácata nacái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica, iwasèeripiná nacái áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná canáca yéewanácué pitàanica báawéeri iyú áiba wenàiwica iwali, abéericáináta Diosquéi yáaliéerica wenàiwica íiwitáise.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Siúcade péemiácué cayába píacué icàlidéeyéica cà: “Siúcade wàacawa áiba yàcalé iriculé, táwicha nacái. Yá wayamáapínacawa néenibàa abéeri camuí. Yá wamànipiná wàasu wawàsiwa weedácaténá walíwa plata mamáalàacata”, càicué píimaca. ¹⁴ ¶Picácué cà píimaca, càmicáinácué píalfawa càinápinácaalí pichàbàanápínáwa táwicha èeri! Canácata wéena iyéeri càiripináta cháí èeri iricu. Càide iyúwa waicácaalí samànéeri achúmasiwata, néese yáta canácani, càita nacái wàyaca cháí achúma èerínata. Càmita wáalíawa càicaalínápiná wéetáwa. ¹⁵ Iwàwacutácué cà píimaca: “Wáiwacali iwàwacaalí wamànica cà, yásí wàyaca néenibàawa, wamànica nacái wawàsi”, càicué iwàwacutá píimaca. ¹⁶ Quéwa máinícué piwàwaca pitàanica canúmaséeri iyú, cachàinicáinácué piicáca píawawa. Báawaca meedá Dios iicáca yái cáimacáinácuéca piicáca píawawa. ¹⁷ Cawinácaalí yáaliéerica càinácaalí iwàwacutáaná imànica cayábéeri, néese càmicaalí imàni cà, yá imànica iyaca íbáyawanáwa.

Advertencias a los ricos

⁵ ¶Péemiácué cayábani, píacué judío càasuíyéica càmiíyéica yeebáida Dios itàacái! ¶Píchánícué, péemianíca nací iwali yái báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripinácuécawa piwali! ² Yá báawapínácuéca píichani macáita píasu cawènírica. Cuwée iyáapínácuéca píicha pibàle cayábéerica. ³ Yá cayàmipínácuéca píichani macáita yái píasu oroca, plata nacái. Cayàmicaalípinácué píichani, yásí macáita nálíacuéca pináwaná iwaliwa càmitacué piyúudàa catúulécaneeyéi píasu plata iyúwa, yái plata cáininéericuécawa piicáca. Yácué píasu cawèníri imáalàapínácuécawa píicha, néese piùwìchàapínácuécawa cáiwíri iyú. Pidécuéca píwacáidaca madécaná cawèníri píasupínáwa maléena èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa. ⁴ Píasu plata yásáidapíná cabáyawanácuéca píawa, yái plata càmiíricuécawa píawenàiwica irí íibaidéeyéicatécué píri needácaténácué píri pibànacale iyacaná. Yái Wáiwacali cachàinírica náicha canánama, ichùulíerica nacái chènuníseeyéi úwi, idéca yéemíaca catúulécaneeyéi ícháanica irí, níái íibaidéeyéicuécawa píri, nacháawàanácué piináwaná iwali, yá Wáiwacali yùuwichàidapínácué píawa. ⁵ Chái èeri iricu píyacuéca cayábéeri iyú, càasuíri iyú nacái. Pidèniacuéca macáita yái piwàwéerica casíimáicaténácué piwàwawa. Pidécuéca píyáaca cadénama, yá walíibàacuéca píawacàide iyúwa píraí walíibèeyéi nawalíibàidéeyéica cayábéeri yàacàsi iyú ipíchawáise nanúca nía. ¶Yá máinícué mawiénica píasu èeri Dios yùuwichàidacatáipínácué píawa càide iyúwa natécaalí píraí nanúcaténá nía! ⁶ Picàlidacuéca pichíwawa picháawàacaténá mabáyawanéeyéi iináwaná iwali, néese pinúacuéca nía, éwita càmicáanítacué napélia píawacàide iyúwa píraí nanúcaténá nía! ⁶ Picàlidacuéca pichíwawa picháawàacaténá mabáyawanéeyéi iináwaná iwali, néese pinúacuéca nía, éwita càmicáanítacué napélia píawacàide iyúwa píraí nanúcaténá nía!

La paciencia y la oración

⁷ Quéwa, píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái, píideniácué piùwìchàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta Wáiwacali yàanàacataléta. Péemiácué comparación: Yái ibànéerica ibànacalewa iwàwacutá icùaca mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta idàbacataléta unía yúuwàacawa. Néese iwàwacutá icùaca quiríta àta unía imáalàacatalétawa àniwa yeedácaténá bànacalé iyacaná. ⁸ Càita nacái picùacué mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidacué tàí íiméeri iyú nacái mawiénicáiná Wáiwacali yéenáwaná yàanàanápíná.

⁹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní píriwáaca lúasi iyú, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca píawa. Yá mawiénica Dios yàasu èeri yùuwichàidánápíná wenàiwica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi inùmalícu ipíchawáise iwàlùacawa. ¹⁰ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué píyaca càide iyúwa profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Wacuèriná Dios inùmalícuíse. Yaté nàuwichàacawa Dios irípiná neebáidacáinaté itàacái, quéwa nàideniacaté nàuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú. ¹¹ Wáalíacawa casíimáica nía

siùcáise de bàalutécáiná nàideniaca nàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú Dios irípiná. Píalíacuécawa Job iináwaná ìwali. Satanás yáalimáidacaté iicáwani cachàiníiri iyú. Ewitaté Job yùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta iideniacaté yùuwichàanáwa mamáalàacata; càmitaté iwènúada íiwitáisewa Dios íicha. Píalíacué nacáíwa idécanáamité Job yùuwichàacawa manuísíwata, néseté Wacuèriná Dios imànicaté irí cayábéeri manuísíwata, máinicáiná Dios iicáca wapualé, catúulécaná nacáí iicáca wía.

¹² Quéwa péemiácué cayábani nuénánái yái tàacáisi máiníirica cachàini: Picácué píima “Báisi báisíwata, Dios yáalíericawa”, picácué càì píima. Picácué nacáì càì píima capíraléeri cáli íipidená ìwali, cáli íipidená ìwali nacáì, càinácaalí áiba wawàsi íipidená ìwali nacáì. Píimacaalícué “Báisíta”, iwàwacutácué báisíirica pitàacáica. Píimacaalícué “Càmita”, iwàwacutácué báisíirica pitàacáica. Picácué píima: “Báisi báisíwata, Dios yáalíericawa”, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píawa.

¹³ Aibanáicaalí péenácué yùuwichàacawa, iwàwacutá nasutáca níawawa Dios íicha. Aibanáicaalí casíimáí iwàwa, iwàwacutá nacántàaca casíimáiri iyú Dios irí nàacaténá irí cayábéeri. ¹⁴ Aibacaalí cáuláica, iwàwacutá imáidaca ancianonái, níara icuèyéica wenàiwica yebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá imáidaca nía nasutácaténá irí Dios, napusúacaténá nacáì séenási ipùdàlicu idècunitàacá nasutáca irí Dios Wáiwacali íipidená ìwali. ¹⁵ Yá manuícaalí ancianonái íináidaca iwàwawa Dios ìwali ichùnianápiná cáuláiquéeri, náalfacáináwa Wáiwacali iwàwaca ichùniaca

cáuláiquéeri, yásí ichùniacawa yái cáuláiquéerica, yá Wáiwacali yeedápináca íichani, yái uláicáica. Cáuláiquéeri imànicaalíté ibáyawanáwa, yásí Wáiwacali imàacaca iwàwawa ibáyawaná íicha. ¹⁶ Iná picàlidacué píichawa yái báawéerica pimàníiricuéca pírwáaca, pisutáyacacuéwa píichawáaca pimàacáanápínácué piwàwawa íicha yái pibáyawanácuéca. Néese pisutácué piwalíwáaca Dios íicha ichùnianápinácué pía. Cayábacaalí wáiwitáise Dios iicápiná, wàyacaalí nacáì machacàníiri iyú, néese wasutácaalí wíawawa Dios íicha, yásí Dios imànicué wálí cayábéeri manuísíwata. ¹⁷ Piwàwalícué càinácaalíté íyáaná Dios yáasu profeta íipidenéericaté Elías. Yácata abéeri asiali wanacáiri, quéwa Elías isutácaté Dios manuísíwata ipíchanaté unía yúuwàacawa, yéewacaténaté báawéeyéi wenàiwica nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa. Yá máisiba camuí y medio canácaté unía; Dios imànicaté càide iyúwa Elías isutáaná íicha. ¹⁸ Néese Elías isutácaté Dios íicha àniwa unía yúuwàacaténáwa àniwa, yá yèepùaca unía yúuwàacawa àniwa cáli ìwali, yèepùaca bànacalé yàaca iyacanáwa. ¹⁹ Píacué nuénánáica, áiba péenácué iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios itàacái íicha, néese piyúudàcaalícué iwènúadaca íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yá pimànicuéca piacawa cayábéeri manuísíwata. ²⁰ Péemiácué cayábani, cawinácaalí iwènúadéerica áiba wenàiwica ibáyawaná íichawa, idéca icùaca cabáyawanéeri ipíchaná yéetácawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Yá nacáì Dios imàcapiná iwàwawa ibáyawaná manuiri íicha.

1 SAN PEDRO

Saludo

1 Núa Pedro abéeri apóstol Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái. Nutànàacué pirí cuyàluta piacué càmiíyéica iya yàasu cáli íinatawa, iyéeyéica Ponto yàasu cáli íinata, Galacia yàasu cáli íinata nacái, Capadocia yàasu cáli íinata nacái, Asia yàasu cáli íinata nacái, Bitinia yàasu cáli íinata nacái. ² Nutànàacué pirí cuyàluta, piacué Wáaniri Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicanáipináwa càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluité. Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo piwàwaliculéué masacàacaténáacué imànica píiwitáise, yéewanápináacué píibaidaca abéerita Dios irípiná, pimànicaténáacué nacái càide iyúwa ichùulianá. Jesucristo íiraná imusúacatéwa íicha cruz iwali yéetácaalitéwa píichawalináacué, piacué yeebáidéeyéica itàacái, íná Dios idéca imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha. Nusutáacué Dios íicha pirípináacué imànínápináacué pirí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, imàacáanápináacué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Una vida de esperanza

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica. Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata, íná idéca iwàlisàidaca wáiwitáise wadèniacaténá wacáuca wàlisàíwa chènuníiséerica. Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri Jesucristo imichàacáinátéwa yéetácaisi íicha. Íná yéewa manuíca wáináidaca wawàwawa idècunitàacá wacùaca Dios imànínápiná walí càide iyúwaté íimáaná. ⁴ Dios idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise yàacaténáacué pirí pìasu cawèníiripináwa chènuníiséerica. Siúcáisede Dios icùaca iyaca pirípináacué pìasu cawèníiri cayábéeri, càmiírira yéewa áiba imáalàidacani càiripináta. ⁵ Peebáidacáináacué Dios itàacái, íná icùacuéca pía ichàini iyúwa, iwasàacaténáacué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa èeri imáalàacaalípináwa, càide iyúwaté íináidáanáwa imànínápináacué pirí cayábéeri macáita naicápiná.

⁶ Íná yéewa casíimáicuéca piwàwa siúcáisede éwitàacáwa cawàwanáta iwàwacutáacué piùwichàacawa manuísíwata achúma èeríinatàacá, manuírira yùuwichàacáisi iyú. ⁷ Péemiáacué comparación: Nawasàaca oro ùuléeri quichái iyú needácaténá íicha macái wawàsi casaquèeri yéewanápiná masacàasiwaca yái oroca, cawèníirica nacái, quírameníiri nacái. Càita nacái yái piùwichàanáacuécawa yáalimáidacué iicáwa pía píasáidacaténáacué peebáidaca Jesucristo itàacái

báisiiri iyú. Piidenìacaalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, yásí Dios iicácuéca peebáidáaná càiride iyúwa máiniiri cawènica macái oro íicha, orocáiná imáalàapinácáitawa meedá áiba èeriwa. Íná peebáidacaalícué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, éwitacué piùwichàacáanítawa, yá Dios icàlidapináacué piináwaná cayábéeri iyúwa, imàacapináacué nacái pìyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha, picamaláná mèlumèluíri irícuwa, Jesucristo yàacaalípináwa néese àniwa.

⁸ Cáininácuéca piicáca Jesucristo éwitacué càmicáanítàacáwa pidé piicácani pituí iyúwa. Càita nacái peebáidacuéca itàacái siùca, yái càmiírícuécawaca piicá, íná yéewa piyanídacuécawa casíimáiri iyú manuísíwata Dioscáiná idéca isiimáidacuéca pía. Eeri mìnánái càmita náalimá nacàlidacani natàacái iyúwa cánácué yéewaná casíimáica pía. ⁹ Peebáidacáináacué Jesucristo, íná idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹⁰ Bàaluité Dios yàasu profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuése néewáidacatéwa Dios itàacái iwali cachàiniiri iyú náalíacaténáwa càinápinácaalíté iyú wenàiwicaná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yáté nacàlidaca Dios itàacái íiméerica Dios imànínápinátéacué pirí cayábéeri mawèníiri iyú. ¹¹ Bàaluité Espíritu Santo, Cristo ibànuèrica, imàacacaté Dios yàasu profetanái yáalíacawa Cristo yàanàanápináté, yùuwichàanápináté nacáíwa, iyáanápináté nacái cáimiétacanéeri iyú chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícuwa Dios yáapicha icùacaténá macáita. Néese profetanái néewáidacatéwa cachàiniiri iyú náalíacaténáwa cawinápinácaalí wenàiwicacani, yái wenàiwica Dios imàaquéericaté nacàlidaca iináwaná iwali ipíchawáiseté yàanàaca, càita nacái càicaalínápinácaalíté yéenáíwaná yàanàaca. Néese profetanái náináidacatéwa mamáalàacata iwali náalíacaténáwa càinácaalíté íimáaná yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nalí. ¹² Quéwa Dios imàacacaté profetanái náalíacawa càmiínápináté nàasu èeri pinátani yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nacàlidaca Dios inùmalicuése; néese Dios imàacacaté náalíacawa yàacaté nalí tàacáisi pirípináacué iyéeyéipináté madécaná camuí náamiwáise. Pidécuéca péemiaca Dios yàasu apóstolnái icàlidáaná pirí Cristo itàacái, íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nacàlidacatéacué piríni Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Cristo ibànuèrica chènuníise. [Máini Dios yàasu ángelnái chènuníiséeyéi

nawàwaca nàaliaca néemiaca càinácaalí iyú Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Iná pimichàidacué píiwitáisewa píináida-catenácuéwa cáaliacáiri iyú. Picácué picàma, néese piyacué cáimiétaquéri iyú, piicácaténácué píchawa cayába. Manuicué píináidaca piwàwawa Dios iwali picùacatenácué matuíbanáiri iyú Dios imàníinápinácué pírí cayábéeri mawèníri iyú Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. ¹⁴ Picácué pimàni pibáyawanáwa càide iyúwacué pimàníná bàaluité ipíchawáiseté píalfaca Dios iwali. Néese peebáidacué Wáaniri Dios itàacái. ¹⁵ Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná yái Diosca imáidéericuéca pía. ¹⁶ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité; Dios íimacaté: “Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná núa”, íimaca yái Diosca.

¹⁷ Píalfacuéwa càmita Dios iicá abéeri wenàiwica íi-witáaná càiride iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese yùuwichàidapíná canánama báawéeyéi, iwálíise yái báawéerica namànírica. Iná píimacaalícué Dios iwali Wáaniricani, yá iwàwacutácué píaca iyéininá mamáalàacata idècunitàacá piyacuéca cháí èeri irícu. ¹⁸ Dioscáiná idéca iwasàacuéca pía íicha yái píiwitáisemica canéerica iwèni, yái plawirináimi íiwitáise-ca. Píalfacuéwa máiniiricaté cawènica Dios iríni yái iwasàanacatécué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Càmitaté ipáyaidani oro iyú, càmita nacái quírameníri plata iyú, yái wawàsi imáalèeripínacawa. ¹⁹ Néese Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa Cristo íi-raná cawèníri iyú, Cristo yéetácáináitéwa iyúwa sacrificio wáichawalíná. Bàaluité Dios ichùuliaca yàasu wenàiwica nanúanápinaté cordero iyúwa sacrificio nabáyawaná iwálíisewa, yái oveja wàlisàì cayábéeri, canéerita isacàa. Càita nacái Cristo, yái cayábéerica íi-witáise, mabáyawanéeri nacái yéetácatéwa wáichawalíná yéewacatená Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ²⁰ Bàaluitésíwata èeri ipíchawáiseté, yaté Dios íináidacawa ibànúanápinaté Cristo yéetáanápináwa èeri mìnánái íichawalíná. Cristo idéca yàanàaca maléena èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, iyúudàacatenácué pía. ²¹ Cristo idéca imàacacué peebáidaca Dios itàacái, yái Dios imichàidéericaté Cristo yéetácáisi íicha. Néeseté Dios imàacaca Cristo iyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéeri iyú, ica-maláná mèlumèluíri irícuwa icùacatená macáita. Càita peebáidacuéca Dios, picùacuéca piyaca nacái Dios imàníinápinácué pírí cayábéeri.

²² Peebáidacuéca càide iyúwa íimáaná yái tàacáisi báisiirica, iná Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise cáininacatenácué piicáca áibanái báisiiri iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, piicáanápinácué nía càiyéide iyúwa péenánai-wa Wáiwacali iwálíisená. Iná iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa mabáyawanéeri iyú, báisiiri iyú nacái, macáitacué pichàini iyúwa. ²³ Dios idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise pidèniacatenácué picáucawa ché-

nuníisérica. Càmitacué Dios yàa picáuca imáalèeriwa càide iyúwacué pisèenáimi imàníináité cháí èeri irícu. Néese yái Dios cáurica, càmiirica imáalàawa, idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise itàacái iyúwa, yái tàacáisi peebáidéericuéca. ²⁴ Càité nacái profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica:

“Càide iyúwa masicái idaluériwa imáalàacaalíwa ráu-namáita, càide iyúwa nacái íiwichi yúuwàacaalíwa masicái íicha, càita nacái wía wenàiwicaca canánama: Ewita càasuíyéicaalí wía, cáaliacáiyéicaalí wía nacái, càicáaníta wàyacáita maléena èerita cháí èeri irícu.

²⁵ Quéwa Wáiwacali itàacái iyaca càiripínáta”, càité íimaca yái profetaca. Yái Wáiwacali itàacái, yácata tàacáisi nacàlidéericatécué pírí píalfacatenácuéca Jesucristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

2 Iná piúcacué píichawa píiwitáise báawéerimiwa macái íiwitáaná, macái chiwái nacái, macái nacái pucháibáanácué píiwitáise-ca, yá nacái macái báawáanácué piicáca áibanái nàasu cawèníri iwálíise, yá nacái macái báawéeri tàacáisi íiwitáaná picàlidéericuéca áibanái iwali. ² Péemiacué comparación: Máini quirasíiná icutáca iinisi yáawamita nachàiniadacatená naináwa. Càita nacái iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái iwali cachàiniiri iyú, yái machiwéeri tàacásica, pichàiniadacatenácué píiwitáisewa Dios iwali, àta Jesucristo yàanàacataléta iwasàacatenácué pía macái báawéeri íicha. ³ Càita iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái iwali píalfacáinácuéca báisiiri iyúcani Wáiwacali iicáca wapualé manuísíwata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Abédanamacué pimànica píiwitáisewa Wáiwacali yáapicha mamáalàacata. Péemiacué comparación: Aibanái imàniyéicaté íba icapèena, náucacaté náichawa abéeri íba canácáináité iwèni naicàcani. Càita nacái abéenaméeyéi èeri mìnánái caná iwèni naicáca Wáiwacali, quéwa Dios idéca ibàlùadacani iyúwa abéeri cachàiniiri náicha canánama. Yái Wáiwacali, càicanide iyúwa manuiri íba cáuri Wáiwacali yàacáiná wacáuca càmiiri imáalàawa. ⁵ Píacatacué càiyéide iyúwa cáuyéi íba, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios idéca iwacáidacuéca pía irípináwa. Càicuéca píade iyúwa manuiri templo cayábéeri, Dios imàniirica icapèepínáwa, Espíritu Santo iyacatená irícu. Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise píibaidacatenácué abéerita irípiná càide iyúwa sacerdotenái mabáyawanéeyéi, isutéeyéica Dios íicha áibanái irípiná, pimànicatenácué nalí cayábéeri nacái, pimàacacatenácué nacái píawawa Dios irí, piacatenácué irí cayábéeri nacái. Yácata sacrificio Dios iwàwéericuéca pimànica irípiná píiwitáise cayábéeri yáapichawa. Yá casíimáipínácué Dios iicáca píasu sacrificio piyacáinácué abédanamata Jesucristo yáapicha, yái yéetéericatécué píichawalíná pibáyawaná iwálíise. ⁶ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuírí idàbacaténá imànica capii dàalanama, càita nacái nubànùapíná israelitanái iríwa nacuèrinápiná, níái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irìcu, áibaalí ípídenéeri Sión. Máini cayábéeri íiwitáise yái nacuèrinápináca nubànùèripínáca nalíwa, máini nacái nùasu wenàiwicanái iwàwacutácani. Càicanide iyúwa cayábéeri íba manuírí, máiniíri iwàwacutácawa nacái capii irípiná, yái íba wenàiwica needéerica nadàbacaténá namànica capii. Cawinácaalí yeebáidéeyéipínáca itàacái, yái nacuèrináca, càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwalísewa, numànipinácáiná nalíwa macáita càide iyúwaté nùumáaná nalí”, càité ímaca yái Diosca.

⁷ Máinicué cawènica pirí yái íbaca, yái Jesucristoca, píacué yeebáidéeyéica itàacái, quéwa Dios imànipiná cachàiniíri iyú áibanái irí càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái càide iyúwa yàasu profetanái itànàaná Dios itàacái bàaluité. Náimaca:

“Níái imàniíyécáté íba icapèená, náucacaté náichawa abéeri íba, canácáináte iwèni naicácani. Quéwa siúcade máiniíri iwàwacutácawa capii irípiná yái íba náuquéricaté”,

ímacaté yái profetaca icàlidacaténáté Jesucristo iináwaná. ⁸ Càita nacái áiba profeta itànàacaté Dios itàacái Jesucristo ìwali. Ímacaté:

“Áibanái càmitapíná neebáida itàacái, calúapíná nacái naicácani”,

cài ímaca yái tàacáisica. Siúca báawaca naicáca Jesucristo càmicáiná neebáida Dios itàacái. Yá Dios yùuwichàidapíná níawa càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluité.

⁹ Quéwa Dios idéca yeedácuéca píade iyúwa abéeri wenàiwica yàawiría. Wacuèriná Dios idéca imàacacué píade sacerdotenáipíná, píibaidacaténácué irípiná, pisutácáténá Dios ícha wenàiwicanái irípiná, piacaténácué nacái cayábéeri Wacuèriná Dios iríwa. Càicuéca píade iyúwa abéeri cáli néeseeyéi mabáyawanéeyéica, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapínáwa íbaidéeyéipíná abéerita Dios irípiná. Càita Dios idéca imànicuéca pirí yéewanápinácué picàlidaca iináwaná ìwali idéca imànica madécaná cayábéeri ichàini manuírí iyúwa, yái Dios imáidéericatécué píade catéeri ícha, yái pibáyawanáca pimàniíricatécué càmicaalíté píalí Dios ìwali. Dios idéca imáidacuéca píade amalácáténácué imànica píiwitáise yéewanápinácué piyaca Dios icamalá irìcu, náapicha macáita yáaliyéica Dios ìwali. ¹⁰ Bàaluité piyacuéca càide iyúwa canéeyéi yàawiría, quéwa siúcade Dios icuèyécuéca píade. Bàaluité càmitacué píalíawa Dios iicáca pipualé, quéwa siúcáise pialíacuéca Dios iicáca pipualé manuísíwata.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué pícha wawási manuísíwata piicáanápinácué píawa iyúwa wenàiwica yèepuniíyécawa déeculé yàasu cáli íchawa, idècunitàacá piyacuéca cháí èeri irìcu,

yácáinácué píasu cáli iyaca chènuniré. Picácué pimàni báawéeri càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná, yái píiwitáise imàniíricuéca ùwicái píipunita, ipíchanácué picaláacawa Dios ícha. ¹² Piyacué machacàniíri iyú cháí èeri irìcu yéewanápiná áibanái càmiíyéica yeebáida Dios naicáca yái cayábéerica pimàniíricuéca. Siúca natàanicué píwali báawéeri iyú càide iyúwacué pídeca nacáicaalícué pimànica pibáyawanáwatá. Quéwa pimànicaalícué cayábéeri siúcade, yásí áibaalípiná nàapínáca Dios irí cayábéerica Dios yéemiacaalípiná èeri mìnánái iináwaná ìwali càinácaalíté namàniírica, càinácaalíté nacái nàyaca.

¹³ Pimànicué càide iyúwa nachùulianácué píade, macáita icuèyécuéca píasu cáli, píasáidacaténácué cayábéeri íiwitáise yái Wáiwacalica. Peebácué itàacái yái náiwacalínáca icuèricuéca píade píade. ¹⁴ Pimànicué càide iyúwa nachùulianácué píade, níara gobernadoriná náiwacalínáca ibànuyéyécuéca píade nacapèedáidacaténá báawéeyéi íiwitáise, namànicaténá nacái áibanái irí cáimiétaquéri iyú, cawinácaalí imàniíyéica cayábéeri. ¹⁵ Dios iwàwacáinácué pimànica cayábéeri, yéewanápinácué càmita náalimá nacháawàaca píadináwaná ìwali, áibanái máiwitáiseeyéica càmiíyéica iwàwa yáaliacawa.

¹⁶ Báisita pídeniacué abéerita Píiwacaliwa chènuniíserica, yái iwasèericatécué píade báawéeri ícha. Quéwa càmita Wáiwacali iwasàacué píade pimànicaténácué pibáyawanáwa meedá. Néese pimànicué abéerita càide iyúwa Dios ichùulianá, yàasu wenàiwicacáinácué píade. ¹⁷ Píicácué macái wenàiwica cáimiétaquéri iyú. Cáininácué píicáca macái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níacáinácué péenánáica níade Wáiwacali ìwalísená. Píacué Dios icàaluíná. Píacué nacái íimiétacaná yái wenàiwica icuèricuéca píade cáli.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íbaidéeyéica mawèniíri iyú. Peebáidacué píiwacali itàacáiwa cáimiétaquéri iyú, càmita abéeta níade ichùuliyéyécuéca píade éeréeri iyú, néese níade nacái báawéeyéica íiwitáise, imàniíyécuéca pirí báawéeri. ¹⁹ Cayábaca Dios iwàwa iicáca píideniacuéca yùuwichàacáisi matuíbanáiri iyú mabáyawanácaalícué píade, piùwichàacaalícuéca càide písiímáidacaténá Dios. ²⁰ Quéwa pimànicaalícué pibáyawanáwa, néese píideniacalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué píade, néese càmitacué cawèni Dios iicáca piùwichàanáwa, cabáyawanácinácué píade meedá. Quéwa nàuwichàidacaalícué píade ìwalíse yái cayábéerica pimàniírica, néese píideniacalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, yásí cawènica Dios iicácué piùwichàanáca. ²¹ Yácáiná Dios imáidacatécué píade píideniacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué píade ìwalíse yái cayábéerica pimàniírica. Cristo yùuwichàacáinácué píade píichawalínácué yásáidacaténácué pirí iwàwacutácué pimànica càide iyúwaté Cristo imàniíná. ²² Canácatáita Cristo imànité ibáyawanáwa, canásíwata. Càmitaté ichìwáida wenà-

wica, ibatàa abéeripiná. ²³ Nacuísacaté náichawani báawéeri iyú, quéwa càmitaté itàaní báawéeri iyú nalí. Nàuwichàidacaté Cristo, quéwa canátaté ibáulianá nía. Néese imàacacaté yáawawa Dios irí mamáalàacata, yái yúuwichàidéeripiná báawéeyéi wenàiwica machacàníiri iyú. ²⁴ Cristocata yái itéericaté iwaliwa wabáyawaná yúuwichàanápínatéwa wabáyawaná iwaliise iiná iyúwa cruz iwali. Yáté Cristo yéetacatéwa wáichawalíná wabáyawaná iwaliise, yéewanápiná wamàacaca wáichawa yái báawéerica wamàníirica. Càité Cristo yéetacáwa yéewanápiná wàyaca machacàníiri iyú Dios iicápiná. Nacapèedáidacaté Cristo cabèesi iyú báawanama ipíchawáiseté natàtàcànì cruz iwali. Inácué Cristo icháuná iwaliise idéca píiwitáise ichùnìacawa pibáyawaná íchacuéwa. ²⁵ Quéchatécáwa piméeràacatécuéwa méetàuculé Dios ícha càide iyúwa ovejaná iméeràacaalíwa canéeyéica icuèriná. Quéwa pidécúeca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo irípiná yái icuèricuéca píiwitáise cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáwa.

Cómo deben vivir los casados

3 Càita nacái píacué inanái caníríyéica, pimànicué càide iyúwa pinìri iwàwáaná. Yásí níara abénaméeyéi càmiyéicatàacáwa yeebáida Jesucristo itàacái nawènúadapíná irí náiwitáisewa, éwitacué càmicáaníta píalàa nía báawanama, naicácáiná pimànicuéca cayábéeri, piyacaalícué machacàníiri iyú nacái pinìri yáapichawa píacaténácué íimiétacaná càide iyúwa Dios ichùulianácué pía. ³ Píacué inanái caníríyéica, picácué máiní píináidáanicáwa iwali càinàcaalícué iicácanáwa. Picácué máiní pichùnìaca píiwita ibáináwa cawèníiri iyú. Càita nacái picácué máiní picúada piwaliwa oroíri tùliquichi cawèníirica. Picácué nacái máiní picutáca pibàlepináwa máiníiri cawènica. ⁴ Néese pichùnìacué cayába píiwitáisewa piwàwalicuésewa. Picácué cachàini piicáca píawawa áibanái ícha, néese pimànicué áibanái irí éeréeri iyú. Yásí casíimáicué Dios iicáca píiwitáise càiride iyúwa wawàsi cayábéeri iicácanáwa, càmiiri imáalàawa. ⁵ Càité nacái inanái namànica bàaluité, Dios yàasu wenàiwicaca. Nachùnìacaté náiwitáisewa cayábéeri iyú nawàwalicuésewa bàaluité, yáté cawènica Dios iicáca náiwitáise. Manuícaté náináidaca nawàwawa Dios iwali imànínápinaté nalí cayábéeri càide iyúwaté íimáaná nalí. Namànicaté nacái càide iyúwa nàacawéeri iwàwáaná. ⁶ Càité Sara imànica, úai Abraham íinuca. Umànicaté càide iyúwa Abraham iwàwáaná. Yáté úumaca iwali “nuíwacalí”. Yá càicuéca píade iyúwa Sara íidunái pimànicaalícué cayábéeri píacawéeri iríwa, càmicaalí nacái cáalu píacué. ⁷ Càita nacái píacué asianái cáinuíyéica. Piyacué píinu yáapichawa cáalífacáiri iyú. Peedácué úasupíná píacaténácué uímiétacaná. Pimànicué càì ulí cayábéeri cáalífacáiri iyú càmicáiná cachàini úa càide iyúwacué cachàiniíná pía. Píacué uímiétacaná nacái Dioscáiná idéca imànica ulí cayábéeri mawèníiri iyú yàacaténá

ucáuca càmiiri imáalàawa càide iyúwa imànínácué píri. Píacué uímiétacaná yéewanápiná Dios yeebácuéca píri pisutáanácué ícha.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Siúcade péemiácué cayába, macáitacué pía. Abédanamacué pimànica píiwitáisewa píapichawáaca, píicáyacacaténácuéwa catúulécaneeri iyú, cáininéeri iyú nacái, abémisanacáinácué pía Wáiwacali iwaliisená. Píicácué pipualéwáaca. Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái ícha. ⁹ Picácué pimàni irí báawéeri cawinácaalí imàníricuéca píri báawéeri. Picácué nacái picúisani éwita icuísacaalícué pía. Néese pitàanicué irí cayábéeri iyú, pimànicué irí cayábéeri nacái, Dioscáiná imáidacatécué pía imànicaténácué píri cayábéeri.

¹⁰ Càité áiba profeta idéca itànàaca Dios itàacái:

“Píwàwacaalí piyaca manùba èeri casíimáiri iyú, yá iwàwacutá picúaca pinènewa pitàanicáicha báawéeri tàacáisi, picúca nacái pinùmawa ipíchaná picàlidaca pichíwawa.

¹¹ Piwènúada píiwitáisewa báawéeri ícha, yá pimàni cayábéeri. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá matuìbanáiri iyú áibanái yáapicha; picácué pipélicia nía.

¹² Yácáiná Wacuèriná Dios icúaca wenàiwica iyéeyéica machacàníiri iyú Dios iicápiná, yeebá nacái nasutáaná ícha; quéwa Dios yúuwidaca imànica wenàiwica imàníyéica ibáyawanáwa”, íimaca yái Dios itàacáica.

¹³ Batéwa macái wenàiwica cayába naicápinácué píawa pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, yá càmitacué nàuwichàida píawa. ¹⁴ Quéwa éwita nàuwichàidacaalí píawa iwaliise yái cayábéerica pimàníricuéca, càicáaníta Dios imànìpinácué píri cayábéeri. Picácué cáalu pía piùwidenái íchawa. Picácué nacái achúma píináidacawa piwàwawa.

¹⁵ Néese píacué Píiwacali Cristo icàaluínináwa macái piwàwalicuésewa. Aibanáicaalícué isutá yéemiawa pía càinácaalí peebáidéerica, yá picàlidacué nalí Jesucristo iináwaná, yái peebáidéericuéca itàacái. Picàlidacué nalíni cáimiétaquéeri iyú, éeréeri iyú nacái.

¹⁶ Pimànicué cayábéeri, yéewanápiná áibanái itànìcaalícué piwali báawéeri iyú peebáidacáinácué Cristo itàacái, yásí báica nía nataacái báawéeri iwaliwa, pimànicáinácué abéerita yái cayábéerica.

¹⁷ Pimànicaalícué pibáyawanáwa, yásí piùwichàapínácuéwa pibáyawaná ichùuliacawa. Quéwa caná iwèni Dios iicá yái piùwichàanácuéca cawáyawanácáinácué pía meedá. Quéwa Dios imàacaalícué áibanái yúuwichàidaca pía iwaliise yái cayábéerica pimàníricuéca, yásí máiní cawènica Dios iicácuéca piùwichàanáwa, càmicáinácué cawáyawaná pía. ¹⁸ Yácáiná Cristo nacái yúuwichàacatéwa mabáyawanéeri iyú. Cristo yéetacatéwa wáichawalíná wabáyawaná iwaliise, abé yàawiríata, néese càmita quirínama yéetacáwa. Cayábéericaté íiwitáise yái Cristoca, quéwa càicáaníta yúuwichàacatéwa wáichawalíná, wía báawanaméeyéica itécaténá wía Dios yàatalé, yéewanápiná nacái cayábaca wáapicha

Dios. Yéetácatéwa càide iyúwa wenàiwica, quéwa cáu-
caté iwàwa cáuri mamáalàacata. ¹⁹ Néese idé-
canáamité Cristo yéetácawa, yáté yàacawa iwàwa
cáuri iyú yàacaténáté iicáca infierno iriculé icàlida-
caténáté nalí tàacáisi, níara yéetéeyéimicawa
báawéeyéica íiwitáise nadacuèyéica presoíri iyú. ²⁰ Ní-
cata càmiíyéicaté yeebáida Dios itàacái bàaluité Noé
yàasu èerimité. Idècunitàacá Noé imànicaté arca, yái
manuíri lancha nacáirica, yáté Dios idècuniacawa quirí-
ta nawènúadacaténáté náiwitáisewa báawéeri íicha,
níara èeri mìnánáica. Ochocaté namanúbaca níai
Noénáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nawàlúa-
caténátéwa arca iriculé, yá cáucaté nía manuíri yée-
sacái íicha, inuéricaté áibanái èeri mìnánái canánama.
²¹ Yái yéesacái íimáanáca càicanide iyúwa wabau-
tizáanáwa úni yáaculé, wía yeebáidéeyéica Jesucristo
itàacái. Càide iyúwaté arca iwasàanáté Noénái úni yée-
sacái íicha, càita nacái Jesucristo iwasàaca wía Dios
yàasu yùuwichàacáisi íicha weebáidacaalí Jesucristo
itàacái wabautizácaténáwa úni yáaculé. Jesucristo yáal-
imá iwasàaca wía imichàacáinatéwa yéetácáisi íicha.
Yái wabautizáanáca, càmita íimáaná wàapidacáita
wáichawa meedá, néese íimáanáca wasutáca Dios
íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná
íicha, ichàiniadacaténá wía nacái yéewanápíná wàyaca
machacàníri iyú Dios iicápiná. ²² Jesucristo imichà-
catéwa chènuniré, yá iyaca siúcáise de Dios
yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha,
macáita ángelnái, macáita demonio íiwacanánái nacái
icuéyéica yàasu cáliwa chènuníseeyéi, cháí èeri iricu
nacái.

Servir según los dones recibidos de Dios

4 Cristo yùuwichàacatéwa iiná iyúwa, íná càita
nacái iwàwacutácué pichùniaca píiwitáisewa yée-
wanápínácué màulenáca pía piùwichàacaténáwa
Cristo irípiná matuíbanáiri iyú. Wàuwichàacaalíwa
wainá iyúwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, yásí
chuica wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi
cabáyawanéerica. ² Néese idècunitàacá piyacuéca cháí
èeri iricu, yá pimànipínácué càide iyúwa Dios
iwàwáaná, càmiíritacué càide iyúwa píiwitáise
bàaluisàimi iwàwáaná. ³ Bàaluité piúccatécué madé-
caná èeri pimànicaténácué càide iyúwa èeri mìnánái
imàníná càmiíyéica yeebáida Dios itàacái. Pimàni-
catécué báawéeri macái íiwitáaná mamáalàacata
mabáiníri iyú áibanái yàacuéseimi. Pimànicatécué
nacái piiná iyúwa yái càmiírira Dios ibatàa wenàiwica
imànica. Picàmacatécué nacái manuíri fiesta iricu,
piyáacaalítécué piyáacaléwa manuí máiwitáiseeri iyú
áibanái yáapicha icàméeyéicué píapicha báawanama,
imàníyéicatécué píapicha nacái máiní báawéeri
wawàsi nainá iyúwa piacaténácué ídolo icàaluíná,
níai cuwáiná yéenáiwána. ⁴ Siúcacué piacawéeyéiná
bàaluisàna náináidacawa naicáidacuéca pírí,
natàanicué nacái piwali báawéeri iyú càmicáinácué
quirínama piacawéeridaca nía namànicaalí
nabáyawanáwa manuírwata máléluquéeri iyú.

⁵ Quéwa áiba èeriwa iwàwacutápiná nabàlúacawa Dios
íipunita, yái Dios icàlidéeripínáca iwàwacutáaná
nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa, macáita
báawéeyéi, níai cáuyéicáwaca, nía nacái yéetéeyéimi-
cawa. ⁶ Níai yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesu-
cristo itàacái cháí èeri iricu néemiácaté yái cayábéeri
tàacáisica yéewanápínáté nadèniaca nacáucawa
càmiíri imáalàawa Dios yáapicha, éwitaté iwàwa-
cutáacáaníta néetácawa càide iyúwa macái èeri mìn-
nái.

⁷ Siúca mawiénicani yái èeri imáalàanápínáca. Iná
picùacué píawawa cayába pisutácaténácué píawawa
Dios íicha cáimiétaquéeri iyú iyúwa cáalíacáiyéi.

⁸ Máiní iwàwacutácué cáinínáca piicáyacacawa. Cáin-
ínácaalí waicáca áibanái, yásí wamàacaca wawàwawa
nabáyawaná íicha, càinácaalí báawéerica namánírica
walí, yéewanápíná nacái Dios imàacaca iwàwawa
wabáyawaná íicha. ⁹ Peedácué píataléwa áibanái
wenàiwica casímáiri iyú, yeebáidéeyéica Jesucristo
itàacái. Picácué calúa pía íwalíise, néese piyúudàacué
wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nèepuní-
caalíwa déeculé nacapèe íichawa. ¹⁰ Dios idéca imà-
cacué pírí chàinisi abéechúanaméeri iyú pimàni-
caténácué píibaidacaléwa Dios irípiná. Dios imàcacué
pírí piásu cawèníri nacái, càide iyúwa iwàwáanácué
imàacaca píríni, yéewanápínácué piyúudàayacacawa.
Iná pimànicué cayábéeri píríwáaca càide iyúwa Dios
ichàiniadàanácué pía. ¹¹ Picàlidacaalícué Dios itàacái,
picàlidacué nalíni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná.
Piyúudàacaalícué áibanái, piyúudàacué nía càide
iyúwa Dios imàacáanácué pírí chàinisi. Càinácaalícué
pimàni, pimànicué macáita machacàníri iyú,
mabáyawanéeri iyú nacái yéewanápíná áibanái wenà-
iwica neebáidaca Jesucristo itàacái nàacaténá Dios irí
cayábéeri. Jesucristo icùapíná macáita càiripínáta íi-
witáise cachàiníri iyúwa, icànéerica mèlumèluíri iyú
chènuniré. Báisíta, amén.

Sufrir como cristianos

¹² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Manuíri
yùuwichàacáisi idéca yàanáca píwalicué. Picácué
piínáidawa manuírwata piicáca yái manuíri
yùuwichàacáisica yáalimáidéericuéca iicáwa pía càide
iyúwa quichái masacàacaalí imànica oro, yásáida-
caténá asáisi báisícaalícué peebáida Cristo. Picácué
piínáidawa càmiínápínácué iwàwacutá piùwichàacawa.

¹³ Néese casíimáicué piwàwa manuírwata píal-
imácáinácué piideniaca piùwichàanáwa Cristo irípiná
càide iyúwa Cristo lidenianáté yùuwichàanáwa, yée-
wanápínácué piyanídacawa cachàiníwanái Cristo
yàanáacaalípiná cachàiníri iyú, icamaláná mèlumèluíri
iricuwa, icùacaténá macáita íiwitáise cachàiníri iyúwa.

¹⁴ Casíimáipínácué piwàwa áibanái itàanácaalícué
piwali báawéeri iyú íwalíise yái peebáidàanácuéca
Cristo itàacái. Yá casíimáipínácué piwàwa yácáiná Es-
píritu Santo yàacawéeridacuéca pía mamáalàacata
icùacaténácué píiwitáise Dios ichàini manuíri iyú.

¹⁵ Càmita nutàaní yùuwichàacáisi íwali yàanèerica èeri

mìnanáí iwali inuèyéica wenàiwica, nía nacáí cayéedéyéica, nía nacáí imàníiyéica báawéeri áibanáí irí; nía nacáí máiniyéica iwàwaca isutáca yéemiawa áibanáí yàasu tàacáisi ìwali. ¹⁶ Quéwa piùwichàa-caalícuéwa iwalíse yáí peebáidáanácúéca Cristo itàacáí, picácué báí pía iwalíse, néese pía Dios irí cayábéeri náalíacáinácúé piwali Cristo yàasu wenàiwica pía.

¹⁷ Idéca yàanàaca nàasu èeri Dios idàbacatáipináta yùuwichàidaca èeri mìnánáí nabáyawaná ìwalíse. Quéechacáwa Dios yùuwichàida wía siùca, wía Dios yéenibeca. Dios idéca idàbaca imàacaca wàuwichàacawa càide iyúwa wenàiwica icapèedáidacaalí yéenibewa, ínà yéewa wáalíacawa máinípiná cachàiniwanáí Dios yùuwichàidaca èeri mìnánáí manuísíwata, cawinácaalí càmíiyéica yeebáida Dios itàacáí. ¹⁸ Iwàwacutá wàuwichàacawa manuísíwata cháí èeri irícu, éwita Dios yàasu wenàiwicacáaníta wía, Dios yéewáidacáiná wía yùuwichàacáisi iyú àta wàacatalétawa èeri íicha. Iná wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica càiripináta, cawinácaalí nacáí báawéyéica iicá Dios. ¹⁹ Iná wía yeebáidéyéica Jesucristo itàacáí, Dios iwàwacaalí wàuwichàacawa Cristo irípiná, yá iwàwacutá wamànica cayábéeri mamáalàacata, wamàacacué nacáí wíawawa Dios icáapi irículé icùacaténá wía, yáí Dios idàbéericaté wía, imàníiripináca nacáí walí càide iyúwaté íimáaná.

Consejos para los creyentes

5 Siúcade nuwàwaca nùalàacuéca pía piácué ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéyéica Jesucristo itàacáí, iwacáidáyaquéyéicawa yàcalé imanùbaca. Ancianoca núa nacáí càide iyúwacué pía. Nuicácaté Cristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yá nucàlidaca iináwaná ìwali. Néese Cristo yàanàapínacaalí àniwa icamaláná mèlumèluíri irícuwa, yásí wàyapíná Cristo yáapicha cáimiétacanéeri iyú, wacùacaténá yáapicha macáita. ² Piácué ancianoca, picùacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéyéica Jesucristo itàacáí, níara wenàiwica Dios imàaquéyéicuéca picùaca. Péewáidacué nía, picùacué nía cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáíwa. Picùacué nía casíimáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Piácué ancianoca, picácué picutá madécaná plata. Néese píibaidacué Dios irípiná picùacaténácúé yéenibe cayába macáí pichàini iyúwa piwàwalicuíséwa. ³ Picácué pichùulía nía cachàiníiri iyú; picácué piwàwa náiwacalícuéca pía, níái Dios imàaquéyéicuéca picùaca. Néese picùacué nía cayábéeri iyú, piyacué nacáí machacàníiri iyú Dios iicápiná, píasáidacaténácúé nalí cainácaalí Dios iwàwáaná nàyaca. ⁴ Yá áibaalípiná Wáiwacalí yàanàapíná, yáí Wáiwacalísiwaca, wía ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéyéica Jesucristo itàacáí, càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáíwa cáininéeri iyú. Wacùacaalí nía cayábéeri iyú, yásí Wáiwacalí yàapíná walí wàasu coronawa càmíiri imáalàawa, wáiwita iwalíiripiná, yá wàyapíná Wáiwacalí yáapichawa ica-

maláná mèlumèluíri irícu càiripináta, cáimiétacanéeri iyú, wacùacaténá macáita yáapicha.

⁵ Càita nacáí piácué càmíiyéica máini béeyéi, piácué ancianonáí íimiétacaná, níái icuèyéica wenàiwica yeebáidéyéica Jesucristo itàacáí. Pimànicué nacáí càide iyúwa nàalàanácúé pía. Piácué píimiétacanáwáaca piyúudàayacacuéwa, picácué cáimacáí piicáca piawawa, càide iyúwa Dios itàacáí íimáaná, abéeri Dios yàasu wenàiwica itànèericaté:

“Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéyéica iináwanáwa càmítasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú nalí cawinácaalí yáalíyéicawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”, íimaca yáí Dios itàacáica. ⁶ Iná piácué Dios icàaluíná, yáí cachàiníirica náicha canánama; pimànicué nacáí càide iyúwa ichùulianácúé pía. Picácué máini cachàini piicáca piawawa Dios iicápiná, picácué máini cáimacáí piicáca piawawa. Néese áibaalípiná yàanàacatáipinátacué péenáiwaná, èeri imáalàapínacaalíwa, yásí Dios imànicué pirí cayábéeriwa wenàiwicanáí iicápiná.

⁷ Picàlidacué Dios irí yáí cáalúnacuéca píináidacawa, néese manuícúé píináidaca Dios ìwali, píibàacué piwàwawa iwéré, Dioscáiná iwàwalicuéca pía mamáalàacata, icùacuéca nacáí pía.

⁸ Picùacué cayába piawawa cáalíacáiri iyú ipíchanácúé pimànica píbayawanáwa. Piicácué píichawa cayába ipíchanácúé piùwide Satanás yáalímáidaca pía, piwènúadacáichacué píiwitáisewa Dios íicha. Satanás, yáí icháawàidéerica waináwaná ìwali, yèepunícawa yáalímáidaca wenàiwica yeebáidéyéica Jesucristo itàacáí, imàacacaténá nacaláacawa Dios íicha càide iyúwa león cháwi nacáiri caluérica yèepunícaalíwa, íicháanica, canàicáináni, icutáca iyáapínáwa wenàiwica. ⁹ Peebáidacué Jesucristo itàacáí cachàiníiri iyú, yéewacaténácúé píbalùacawa tàí íiméeri iyú Satanás íipunita, ipíchanácúé piwènúada píiwitáisewa Dios íicha. Càmitacué pía abéta yùuwichàawa Cristo irípiná. Néese péenánáicúé iyéyéica macáí cáli íinata imanùbaca, nàuwichàaca nacáíwa siúcata Cristo irípiná càide iyúwacué piùwichàanáwa, neebáidacáiná itàacáí. ¹⁰ Quéwa idécanáamicué piùwichàacawa Cristo irípiná achúma èerita, yásí Dios ichàiniadacué píiwitáisewa cayábéeri iyú peebáidacaténácúé Jesucristo itàacáí macàaluínínáta tàí íiméeri iyú cachàiniwanáí mamáalàacata. Yáí Diosca, yácata yáí cáininéerica iicáca wía manuísíwata, imáidacaté wía wàyáanápíná abédanamata Jesucristo yáapicha, wacànacaténá mèlumèluíri iyú yáapicha càiripináta Dios icamaláná irícu chènuniré. ¹¹ Wàacué Dios irí cayábéeri icùapínacáiná macáita càiripináta ichàini manuíri iyúwa. Báisíta, amén.

Saludos finales

¹² Nubànùacué pirí yáí achúméeríina cuyàlutaca Silvano yáapicha, áibaalí íipidenéerica Silas, yáí wéenasàirica yeebáidéerica Jesucristo itàacáí. Manuíca nuínáidaca nuwàwawa Silvano ìwali imàníinápíná cayábéeri càide iyúwa nusutáaná íicha. Nudéca

nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca nùalàacaténácué pía éeréeri iyú, nucàlidacaténácué pirí nacái Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú yáasáidacaténá cáininácuéca iicáca pía báisíiri iyú. ¶Peebáidacué itàacái mamáalàacata cachàiníiri iyú!

¹³ Níái ìyéeyéica cháí Babilonia ìyacàlená írìcu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios yeedéeyéica yàa-

sunáipináwa càide iyúwa yeedáanácué pía, nawàwalicué pía. Càita nacái Marcos yái nuiquéerica càiride iyúwa nuìriwa iwàwalicué nacái pía. ¹⁴ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú càide iyúwa abémisana. Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàcáanápinácué piyaca matuíbanáiri iyú, piácué Cristo yàasu wenàiwicaca.

2 SAN PEDRO

Saludo

1 Núa Simón Pedro nubànùacué pirí cuyàluta. Núcata abéeri Jesucristo yàasu wenàiwica, yàasu apóstol nacái Jesucristo ibànùèrica nucàlidacaténá itàacái. Nubànùacué pirí yái cuyàlutaca, píacué yebáidéeyéica Jesucristo itàacái cáimiétaquéeri iyú abédanama càide iyúwa weebáidáná. Càita Wacuèriná Dios yái Jesucristoca, idéca imànica walí macáita abédanamata, icùacáiná wenàiwica machacàníiri iyú, yái Jesucristo iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ² Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápínácué pialíacawa Dios ìwali manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata, Wáiwacali Jesús ìwali nacái, yéewanápiná namànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, namàacacaténácué nacái piyaca matuíbanáiri iyú.

Cualidades del cristiano

³ Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini iyúwa, wía yebáidéeyéica Jesucristo itàacái, íná wadèniaca macáita yái chàinisi wamáapuèrica wàyacaténá siùcade càide iyúwa Dios iwàwáná wacáuca càmiiri imáalàawa yáapichawa, wàacaténá nacái Dios iyéininá machacàníiri iyú. Càité Dios imànica walí imàacacaalíté wáalíacawa Jesucristo ìwali, yái imáidéericaté wía irípináwa, wàyacaténá yáapicha icamaláná mèlumèlúiri irícu, cáimiétacanéeri iyú nacái, yái Jesucristo cayábéerica náicha canánama. ⁴ Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini manuiri iyúwa càide iyúwa íimáanáté, yái cayábéerica manuísíwéeri cawèníiri nacái, yéewanápinácué pidèniaca Dios íi-witáise mabáyawanéeri, yéewanápinácué nacái iwasàaca pía èeri mìnánái íi-witáise íicha imáalèeripínacawa yáséeri iyú nabáyawaná ìwalísewa, máinicáiná nawàwaca namànica nabáyawanáwa, níái èeri mìnánáica càmiíyéica yebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Dios idéca imànicuéca pirí yái cayábéerica, íná píacué yebáidéeyéica Jesucristo, pialimáidacué macái pichàini iyúwa piyáanápíná mabáyawanéeri iyú. Néese, pialimáidacué pialíanápínáwa Dios ìwali cachàiniwanái mamáalàacata, pialíacaténácué cayábéeri ìwali báawéeri íichaná cáalíacáiri iyú. ⁶ Néese pialimáidacué picúnápiná píawawa báawéeri íicha ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Néese pialimáidacué pìdenianápiná piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyúta. Néese pialimáidacué pianápiná Dios iyéininá machacàníiri iyú, pimànicaténácué

cayábéeri áibanái irí. ⁷ Néese pialimáidacué cayábáanápíná piicáca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái, càide iyúwa yéenayaquéeyéiwa. Néese pialimáidacué cáinináanápíná piicáca nacái macáita èeri mìnánái.

⁸ Pimànicaalícué manuísíwata macáita yái nucàlidéericuéca pirí, yásí máini cawènica Dios iicáca yái pimàníiricuéca. Cawèníirica yái pialíanácuéca Wáiwacali Jesucristo ìwali. ⁹ Quéwa cawínacaalí càmita imàni càide iyúwa nucàlidáanácué pirí, yá catáca íi-witáise càide iyúwa matuíri, càì nacáide iyúwa wenàiwica càmiiri yáalimá iicáca déeculé, íimáichacáiná Dios imàacacaté iwàwawa íicha yái báawéerica imàníiricaté quéechacáwa. ¹⁰ Iná nuénánái, Dios idéca imáidacuéca pía, idéca nacái yeedácuéca pía yàasunápináwa, íná iwàwacutácué pialimáidaca pimànínápiná cayábéeri macái pichàini iyúwa cawènicaténácué pimànica yái imáidáanácuéca pía. Pimànicaalícué càì, yá canácatáita picaláacuéwa Dios íicha. ¹¹ Càita Dios itàidapínácué píawa máini cayábéeri iyú imàacáanápínácué pirí píasu cawèníiripíná manuiri piwàlùacaténácuéwa yàcalé chènuniiséeri iriculé Wáiwacali Jesucristo icùacataléca macáita càiripínáta, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹² Iná nucàlidapínácué piríwani càì mamáalàacata éwitacué péemiacáanítani bàaluité, pialíacué nacái ìwali cayába, éwitacué nacái peebáidacáaníta tàì íiméeri iyú yái báisiiri tàacáisi néewáidéericatécué iyú pía. ¹³ Idècunitàacá nùyaca cháì èeri irícu, iwàwacutácué nùalàaca pía numichàidacaténácué píi-witáise ipíchanácué píimáichaca yái tàacásica píalíericuécawa ìwali. ¹⁴ Wáiwacali Jesucristo idéca imàacaca nùalíacawa nuétáanápínáwa mesúnamáita. ¹⁵ Quéwa numànipíná macáita nùalimáanáta nucàlidacaténácué pirí yái tàacáisi báisiirica, yéewanápiná nuétácadénáamiwa, yá pialimápinácué piwàwalica yái tàacásica nuéwáidéericuéca iyú pía.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Bàaluité wéewáidacué pía Wáiwacali Jesucristo íi-witáise cachàiniiri ìwali. Càita nacái wacàlidacatécué pirí Wáiwacali yàanàanápíná aléi èeri iriculé àniwa. Càmitaté wéewáidacué pía iyú yái píawirináimi íi-witáise cachíwéerica, yái wawàsi namàníirica náalíacái iyúwa nachíwáidacaténá áibanái. Néeseté wéewáidacuéca pía báisiiri tàacáisi iyú waicácáinaté Wáiwacali watuí iyúwa, yái Wáiwacali cachàiniiri íi-witáise icànèerica mèlumèlúiri iyú, yái icamaláná chènuniiséerica,

wàyacaalíté yáapicha manuíri dúli íinata. ¹⁷ Waicácaté Wáiwacali néenialíté Wáaniri Dios imàacacaalíté Wáiwacali imàacaca yáawawa waicácani cáimiétacanéeri, mèlumèluíri nacái icamaláná chènuniíséeri yáapichawa. Yáté Dios itàanica chènuniíse, yá icàlidaca tàacáisi Wáiwacali ìwali íiméerica: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca. ¹⁸ Wéemiacaté yái tàacáisi chènuniíséerica, wàyacáinaté Wáiwacali yáapichawa manuíri dúli íinatalé, chènuniíséeyéi imàacacaalíté yáawawa waicáca nía.

¹⁹ Iná macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté Dios itàacái Cristo iináwaná ìwali. Càita wáalíacawa cachàiniwanái báisíiri iyúcani Cristo yàanàanápíná àniwa. Iwàwacutácué péewáidacawa ìwali yái tàacáisi Dios íiméericaté Cristo ìwali, peebáidacué nacái, yáciná yái tàacáisi imàacaca wáalíacawa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca. Yái Dios itàacái càicanide iyúwa lámpara icànacaalí catácatalé àta Jesucristo yèepùacataléta yàanàca àniwa aléi èeri iriculé. ²⁰ Quéwa iwàwacutácué piwàwalica abéeri wawàsi càiripináta: Càmita yéewa wáalíacawa wéemiacani wachàini iyúwa meedá càinácaalí íimáaná yái tàacáisi Dios yàasu profetanái itànèericaté inùmaliçuíse. Néese iwàwacutá Espíritu Santo iyúudàaca wía wáalíacaténá wéemiacani, càinácaalí íimáaná. ²¹ Níacáiná Dios yàasu profetanái càmitaté nacàlida tàacáisi náiwitáise iyúwa càide iyúwaté nawàwáaná meedá; néese Dios yàasu wenàiwicaca nía icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuíse, càide iyúwaté Espíritu Santo imàacáanáté nacàlidacani.

Los que enseñan mentiras

2 Bàaluité nacái israelitanái yèewi nàyacaté abénaméeyéi cachíwéeyéi iwicùlidéeyéica. Nacàlidacaté nachiwawa, náimacaté Dios yàasu profetanáicasa nía, icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmaliçuíse. Càita nacái abénaméeyéi cachíwéeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nàanàapínácué pèewiré. Yá néewáidapíná wenàiwica cachíwéeri tàacáisi iyú, quéwa namànipíná càì ibàacanéeri iyú yéewanápíná áibanái iyúunáidaca cachíwéeyéi néewáidaca wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Nàasu tàacáisi cachíwéeri itépiná wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi iriculé. Nacàlidapíná nachiwawa Wáiwacali ìwali, náimapíná càmítasa Wacuèrináni, yái Jesucristoca yéetéericatéwa wáichawalíná iwasàcaténá wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Quéwa néetápinácaalíwa, yáta Dios idàbapíná yúuwichàidaca níawa manuísíwata. ² Madécaná icàlidéeyéica iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái neebáidapíná cachíwéeyéi yàasu tàacáisi, yá namànipíná macái báawéeri íiwitáaná mabáiníiri iyú nainá iyúwa wenàiwicanái yàacuésemi. Iná nàwallíse áibanái natàanípíná báawéeri iyú báisíiri tàacáisi ìwali, wàwali nacái, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Níara cachíwéeyéica máiní nawàwa needáca nalíwa manùba cawèníiri, íná nachíwáidapínácué piawa cachíwéeri tàacáisi iyú néewáidacáinácué pía píacaténácué nalí

plata. Bàaluité quéwa Dios íináidacawa yúuwichàidáanápíná cawinácaalí imàníyéica càì, idéca nacái ichùniaca nalípiná nàuwichàanápínácawa càimíiri imáalàawa, yá canácata iwasèeripíná níawa nàuwichàacái íichawa.

⁴ Wáalíacawa Dios yúuwichàidáanápíná nía, càmícináté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha níara báawéeyéica ángel iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa Dios íicha. Néese yúucacaté nía infierno iriculé; yáté idacùaca nía cadena iyú icùacaténá nía iyúwa presoíyí catéeri iricu mamáalàacata àta áibaalípiná Dios icàlidacataléta nabáyawaná iináwaná ìwali, yúuwichàidáanápíná nía càiripináta. ⁵ Càité nacái càmita Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha níara bàaluisàna èeri mìnánáica. Néese ibànúacaté manuíri yéesacái imáalàidacaténáté macáita báawéeyéi wenàiwica. Dios icùacaté ocho namanùbaca wenàiwica yéesacái íicha, yái Noé, yàalèericaté wenàiwica nawènúadáanápíná náiwitáisewa báawéeri íicha, yá nacái siete namanùbaca wenàiwica Noé yáapichéeyéica. ⁶ Càité nacái Dios ibànúaca manuíri yúuwichàacáisi imáalàidacaténáté pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra. Dios yeemacaté nía àta imenínáamicataléta imàacacawa. Càité Dios imáalàidaca níái wenàiwicaca yásáidacaténá áibanái báawéeyéi irí, iyéeyéipínacaté náamiwáise, yúuwichàidáanápíná nía nacái cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. ⁷ Quéwa Dios iwasàcaté Lot Sodoma iyacàlená íicha. Yái cayábéeri íiwitáiseca Lot máiníté achúmaca iwàwa iicáca namànica nabáyawanáwa mabáinináwacata nainá iyúwa, níái Sodoma iyacàlená mìnánáica bàaluité.

⁸ Yái asiali cayábéerica íiwitáise íipidenéericaté Lot, iyacaté báawéeyéi wenàiwica yèewi. Yáté máiní achúmaca iwàwa manuísíwata ìwalíise macáita yái báawéerica iiquéericaté namànica, natàaníca nacái macái èeri imanùbaca. ⁹ Wáiwacalíca yái yáaliméerica iwasàaca wía íicha yái wawàsi yáalimáidéerica wía ipíchaná wamànica wabayawanáwa, wía Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái. Siúcata Dios yúuwichàida iyaca níái báawéeyéimica presoíri iyú àta néenáiwana yàanàacataléta Dios icàlidacatáipínáta nabáyawaná iináwaná ìwali, yúuwichàidáanápíná nía càiripináta. ¹⁰ Máiní cachàiniwanái mamáalàacata Dios yúuwichàidapíná wenàiwica imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa iiná iyúwa, yái casaquèeri wawàsi càimírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Càita nacái Dios yúuwichàidapíná cawinácaalí càimíyéica iwàwa Jesucristo Náiwacalipínáwa icùacaténá nía. Macáita níái yéewáidéeyéica wenàiwica chíwái iyú, càmita nàa áibanái íimíétacaná. Càmita cáalu natàaní báawéeri iyú báawéeyéi ángel ìwali, níái cachàiniyéi demonio íiwacanánáica icuèyéica yàasu cáliwa chènuniíséeyéi cáuli iricuíyí. ¹¹ Néese Dios yàasu ángelnái cachàinica nía náicha macái demonio íiwacanánái, quéwa éwita cachàinícaníta ángelnái demonionái íicha, càicáaníta càmita ángelnái icuísa íichawa demonionái Wáiwacali yàacuésemi. Iná picácué wacuísa wáichawa demonionái.

¹² Quéwa níái cachiwéeyéica, yéewáidéeyéica wenàiwica chiwái iyú, càica níade iyúwa cuwèesinái máiwitáiséeyéi. Càmita nánáidawa cáalíacáiri iyú, néese namànicáita meedá macáita càinacaalí nawàwéeri namànica càide iyúwa cuwèesinái imàníiná. Càide iyúwa wenàiwica náibàacaalí cuwèesi nanúacaténáni, càita nacái Dios idéca íináidacawa íibàanápíná níái cachiwéeyéica yúuwichàidacaténá nía càiripínáta. Nacuísá náichawa demonionái máini báawéeri iyú, éwita càmicáaníta náalía cayába demonionái iináwaná iwali; quéwa Dios yúuwichàidapíná cachiwéeyéi càiripínáta càide iyúwa yúuwichàidáanápíná nacái demonionái. ¹³ Níái cachiwéeyéica nàuwichàapínácawa càide iyúwa nàuwichàidáanáté áibanái wenàiwica. Casíimáica náyaca càasuíri iyú, nayáaca nacái nayáacaléwa, cawèníri yàacàsica, nánáidacáináwa abéerita iwali yái siúquéeri wawàsica. Càica níade iyúwa casaquèeri wawàsi, namànicáiná nabáyawanáwa mabáiníri iyú pèewibàa piwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa! Camúnica nía, casíimáiri iyúta nayáaca manuí nayáacaléwa cawèníri yàacàsi, nàiraca nacái. Náimaca neebáidáanása báisiiri tàacáisi, quéwa nachíwa meedá.

¹⁴ Naicácanacáita inanái, yá nawàwaca naimáca úapicha. Canácatáita chamàle namànica nabáyawanáwa. Náalimáida nawènúadánápíná inanái íiwitáise, asianái nacái namàníinápíná nabáyawanáwa náapichawáaca, níái wenàiwicaca camíiyéica yebáida Jesucristo itàacái tàí íiméeri iyú. Nadéca néewáidaca níawawa nawàwacaténá nàasupínáwa áibanái yàasu cawèníri. Níata wenàiwicaca Dios yúuwichàidéeyéipíná càiripínáta. ¹⁵ Nadéca naméeràacawa Dios íicha namàcacáiná níawawa namànicaténá nabáyawanáwa. Namàni càide iyúwaté Beor íirimica Balaam imàníináté. Bàaluité Balaam iwàwacaté icháawàaca israelitanái íipidená iwali imapúacaténáté nía chàwicùli iyú, yéewanápináté báawéeri yúuwàacawa nàwali níái Dios yàasu wenàiwicaca. Càité Balaam iwàwacaté imànica yeedácaténá iríwa cawèníri wawàsi israelitanái yúuwidenái íicha.

¹⁶ Néeseté Dios yàalàaca Balaam cachàiníri iyú ipíchanáté icháawàaca israelitanái íipidená iwali chàwicùli iyú. Dios imàacaca Balaam ipira burro utàanica wenàiwica isàna iyú Balaam íri. Càité burro umáisaníaca Balaam imànica íbáyawanáwa, íná càmitaté yáalimá Balaam íbànùaca chàwicùli Dios yàasu wenàiwica iwali, Dios icùacáináté nía.

¹⁷ Cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica siúcade cachiwéeri tàacáisi iyú, canéeyéica iwèni nía càide iyúwa dápu canéerica íri úni, càide iyúwa nacái cúlíri acalèe cáuli itéerica quéwa canácatáita unía yúuwèeriwa wenàiwica íbànacale iwali. Yá Dios yúucapíná íichawa níái cachiwéeyéica nàuwichàacaténáwa càiripínáta írìcu yái máiníataléca cúulica catá. ¹⁸ Níacáiná cachiwéeyéi nacàlidaca canéeri iwèni wawàsi canumaséeri iyú. Idécanacáita wenàiwica yebáidaca Jesucristo, nayamáidaca nacái namànica càide iyúwa cachiwéeri tàacáisi íimáaná, néese cachiwéeyéi idàba-

ca yáalimáidaca nía namàníinápíná macái báawéeri íiwitáaná mabáinináwacata nainá iyúwa áibanái wenàiwica yàacuésemi. ¹⁹ Níái cachiwéeyéica nacàlidaca wenàiwicanái íri cayábacasa wàyaca iyúwa canéeyéi íiwacali wamànicaténá càide iyúwa wawàwáaná meedá, náimacáiná càmitasa iwàwacutá weebáidaca iyúwa Dios ichùulianá. Quéwa níái cachiwéeyéica càmita nàya iyúwa canéeyéi íiwacali, néese càica níade iyúwa presoíyéi, nabáyawanácaíná idacùaca nía cachàiníri iyú namànicaténá meedá nabáyawanáwa itéeripínáca nía yéetácáisi írìculé déeculé Dios íicha càiripínáta. Yácaíná cawinácaalí wawàsi idacuèrica wenàiwica íiwitáise, yácata yái wenàiwica íiwacalica. ²⁰ Cawinácaalí wenàiwicanái yáaliyéicawa Wáiwacali Jesucristo iwali, yái iwasèerica wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, yá Wáiwacali iwasèaca nía èeri minanái íiwitáise íicha, macái casaquèeri wawàsi èeri minanái imànírica. Néese, níái yáaliyéicawa Wáiwacali iwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa cayábéeri íicha àniwa, yá namàacaalí nabáyawanáwa idacùaca nía àta yái báawéerica icàbadàacataléta nía, yá máini cachàiníwanái cabáyawanáca nía íicha yái quéechéericatécáwa.

²¹ Quéechatécáwa náalíacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wàyaca machacàníri iyú, néese nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo itàacái íicha, yái tàacáisi mabáyawanéerica Dios imàaquéericaté walí; íná Dios yúuwichàidapíná níawa manuísíwata cachàiníwanái náicha cawinácaalí camíiyéica yéemíacáwaca Jesucristo iináwaná iwali. ²² Níái yèepuèyéica imànica íbáyawanáwa àniwa nadécanáami náalíacawa Jesucristo iináwaná iwali, càica níade iyúwa áiba comparación íimáaná: “Auli yèepùacawa iyáacaténá yèeculèwa. Marrano nacái nadécanáami nàapidáidaca úa, yá uèpùaca utalíacawa casacàalírìculé àniwa”, íimaca yái comparaciónca.

El regreso del Señor

3 Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, yáta pucháibáaná cuyàluta nutànericuéca píri. Íná nudéca nùalàacuéca pía pucháiba yàawíríca nuwàwacáinacué numichàidaca píiwitáise masaquèeri píináidacaténácuéwa cáalíacáiri iyú. ² Píináidacuéwa iwali yái tàacáisi Dios yàasu profetanái icàlidéericaté bàaluité. Píináidacué nacáiwá Wáiwacali Jesucristo itàacái iwali, yái ichùulíerica wamànica, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Wía apóstolca Jesucristo íbànuyéica wacàlidacaténá itàacái, wadéca wéewáidacuéca pía pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá.

³ Péemiacué cayába, iyaca abéeri wawàsi máinícué iwàwacutéeri píalíacawa. Ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá wenàiwicanái íyáanápíná íicáaníyéica waquíniná, wía yebáidéeyéica Cristo itàacái. Namànipíná nabáyawanáwa macái íiwitáaná càide iyúwa náiwitáise báawéeri iwàwáaná. ⁴ Nasutápiná néemiawa wía, namànica naquíníwa cà: “Pídecuéca píimaca walí Cristo íimacasa bàaluité yàanàanápínáté àniwa. ¿Néenicué, cáná càmitàacá yàanà? Níara

wàawirináimi iiquéeyéicaté Cristo nadéca néetácawa bàaluité, quéwa Cristo càmitàacá yàanàa. Yá macái wawàsi iyéerica cháí yèepunicawa iyaca mamáalàacata iyúwataté iyáaná Dios idàbacatáiseté èeri àta siùca nacáide”, càipiná náimaca càmicáiná neebáida Dios imáalàidáanápíná yáí èeriquéi. ⁵ Cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica càiri tàacáisi càmita báisí nawàwa náalíacawa càinácaalíté Dios imànica. Càmita nawàwa náalíacawa Dios idàbacaté chènuníiséeyéi cáli itàacái iyúwa bàaluité. Néese Dios ichùuliacaté chuiri cáli imusúacawa manuíri úni yáacuise. Néese iseríacaté úni yéewacaténáté yéená iyaca chènuniré, áiba yéená nacái iyamáacatéwa cháí. ⁶ Néeseté àniwa Dios imàacacaté úni yéesacawa macái cáli ìwali àta idapúadacatalaté macáita. Ináté Dios imáalàidacaté macáita cháí èeri irícuíca úni iyú, yáí manuíri yéesacáica bàaluité. ⁷ Quéwa siùca chènuníiséeyéi cáli, yá nacái cáliquéi iyéerica cháí èeri irícu siùca, Dios icùaca iyaca nía yeemácaténá nía quichái iyú áibaalípiná. Yá quichái yeemápiná níawa néenialípiná Dios icàlidapínacaalí báawéeyéi íiwitáise ibáyawaná iináwaná yúuwichàidáanápíná níawa càiripínáta.

⁸ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, picácué píimáicha Dios iicáca abé èeri ichàbacawa càide iyúwa waicáaná mil camuí ichàbacawa. Càita nacái Dios iicáca mil camuí ichàbacawa càide iyúwa waicáaná abé èeri ichàbacawa. ⁹ Aibanái nayúunáidaca idéca ichàbacawa wáicha Wáiwacali yéenáwaná yàanàanápíná àniwa càide iyúwa icàlidáanáté walíni. Quéwa càmitàacá ichàbawa yáí Wáiwacali yéenáwanáca, néese Wáiwacali idècunìacáicatawa icùacáiná iyaca áibanái nawènúadánápíná náiwitáisewa irípiná. Càita icùaca éeréeri iyú càmicáiná iwàwa yúucacawa ícha ibatàa abéeripínáta, néese iwàwa macáita nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná.

¹⁰ Canácata yáaliériwa Wáiwacali yéenáwaná, càicaalínápínacaalí yàanàaca àniwa, càide iyúwa càmicáalí wenàiwica náalíawa càiná èeri irícucaalí cayéedéeri yàanàapíná nacapèe néré. Néese Wáiwacali yàanàapínacaalí àniwa, yásí chènuníiséeyéi cáli namáalàapínacawa máiniíri yáwanáí tirííri isàna manuíri iyú, caiyéininéeri macái énu ícha. Yá macái wawàsi iyéerica iwasàapínáwa ùuléeri iyú neemácináwa quichái irícu, yá nachalíapínacawa. Yásí macáita yáí èeriquéi, yá nacái èeri irícuíri wawàsica canánama neemápinácawa Dios imáalàidacaalí níawa.

¹¹ Dios imáalàidapíná macáita quichái iyú, macáita yáí iyéerica. Iná iwàwacutácué piyaca mabáyawanéeri iyú, piacué nacái Dios iyéininá! ¹² Picúacué Dios yéenáwaná yàanàaca. Pimànicué píalimáanáta yéewanápíná yéenáwaná yàanàaca caquialéta cachàiniwaná. Néenialípiná chènuníiséeyéi cáli namáalàapínacawa quichái iyú, yá macái wawàsi iyéerica iwasàapínacawa ùuléeri iyú quichái ipèrùa yèewi. ¹³ Quéwa wíata icùaca iyaca Dios idàbáanápíná wàlisàì capíraléeri cáli, wàlisàì cáli nacái, càide iyúwa Dios icàlidáaná walí imàiniínápíná. Yá macáita iyéeripínáca néré, cayábpíná náiwitáise, iyéeyéipíná machacàniíri iyú càiripínáta.

¹⁴ Iná nuénánái cáininéeyéica nuicáca, idècunìacá picùaca Wáiwacali yéenáwaná yàanàanápíná, yá pimànicué macáita píalimáanáta macái pichàini iyúwa piyacaténácué matuíbanáiri iyú áibanái yáapícha, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicápiná. ¹⁵ Picácué píimáicha Wáiwacali idècunìacawa éeréeri iyú yéewacaténá iwasàaca wía Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. Càita nacái wéenasàiri Pablo, yáí cáininéerica waicáca, idéca itànàacuéca píri cuyàluta píalíacaténácuéwa Wáiwacali yàanàanápíná, càide iyúwa Dios imàacáaná Pablo yáalíacawa. ¹⁶ Pablo idéca icàlidacuéca píri càì Wáiwacali yàanàanápíná àniwa macái yàasu cuyàluta irícuwa. Pablo idéca icàlidaca áiba wawàsi ìwali càulenéeri wenàiwica yáalí yéemiaca càinácaalí íimáaná. Néese áibanái càmiíyíca yéewáidawa cayába, càmiíyíca nacái yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, nadéca nawènúadaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nacàlida machacàniíri iyúni càide iyúwa íimáaná. Càita nacái nadéca nawènúadaca Dios itàacái profetanái itànèerícaté. Iná Dios yúuwichàidapíná cawinácaalí càmiíyéica icàlida Dios itàacái machacàniíri iyú.

¹⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, píalíacuéwa cachíwéeyéi yàanàanápíná. Iná píicácué píichawa cayába ipíchanácué báawéeyéi íiwitáise ichíwáidacuéca pía nawatàidacaténácué pía nachíwa iyúwa déeculé báisiíri tàacáisi ícha àta piméyáacatalétacuéwa peebáidaca Jesucristo itàacái. Picácué peebá nalí. ¹⁸ Néese píalimáidacué píalíacaténáwa manuísíwata cachàiniíwanáí mamáalàacata Wáiwacali Jesucristo ìwali, yáí iwasèerica wía Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. Pimàacacué nacái Wáiwacali ichàiniadaca pía íiwitáise cachàiniíri iyúwa, yáí Wáiwacali cáininéerica iicácuéca pía. Wàacué Wáiwacali iríwa cayábéeri siúcáisede, càiripínáta nacái! Báisíta, amén.

1 SAN JUAN

La palabra de vida

1 Wabànùacué pirí cuyàluta. Wacàlidacué pirí Jesucristo ìwali, yáì ìyéericaté èeri ipíchawáise bàaluité. Wacàlidacué pirí Jesucristo ìwali, yáì wéemièrica itàacái wàuwu iyúwa, yáì waiquéerica watuf iyúwa, wíacáiná waicácaté Jesús, wamàaca nacái wacáapiwa ìwali. Yáì Jesucristo, yácata Tàacáisi yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa. ² Jesucristo imàacacaté yáawawa waicácani yèepunícaalítéwa cháì èeri irícu, yáté waicácani. Iná yéewa wacàlidaca iináwaná ìwali, yá wacàlidacué pirí nacái yáì tàacáisica Jesucristo ìwali, yáì càmíirica imáalàawa, iyéericaté càiripináta Wáaniri Dios yáapicha, yáì Jesucristo imàaquéericaté yáawawa waicácani. ³ Iná wacàlidacué pirí iináwaná ìwali yáì Jesucristo waiquéericaté, wéemièrica nacái itàacái, yéewanápinácué abédanamata píiwitáise wáapicha, wàyacáiná abédanamata Wáaniri Dios yáapichawa, yáapicha nacái yáì Dios Iirica, Jesucristoca. ⁴ Iná wabànùacué pirí cuyàluta, casíimáicaténácué piwàwa wáapicha.

Dios es luz

⁵ Wacàlidacué pirí yáì tàacáisica iyúwaté Jesucristo yéewáidáaná wía. Jesucristo yéewáidacaté wía wáalíacaténáwa mabáyawanáca Dios, imàaca nacái wáalíaca Dios ìwali, càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca cayába. Canéeri Dios ibáyawaná, canásíwata. ⁶ Wáimacaalí, “Wàyaca abédanamata Dios yáapicha”, quéwa wamànicaalí mamáalàacata wabáyawanáwa, yá cachiwéeyéi wía meedá, càmita nacái wàya machacàniiri iyú. ⁷ Quéwa, wàyacaalí mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios iyáaná mabáyawanáwaca icalmaláná irícuwa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. Dios Iiri Jesús íiraná imusúacatéwa icháuná irícuísewa cruz ìwali, yá yéetácatéwa. Yúuwichàacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, yáì báawéerica wamàníirica.

⁸ Néese, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá ichiwáidéeyéi yáawawa meedá wía. Càmita nacái watàaní básiíiri iyú. ⁹ Wáalíacawa machiwéericanani, yáì Diosca, imàni nacái macáita càide iyúwa íimáaná. Wáalía nacáiwa Dios icùaca wenàiwica machacàniiri iyú. Iná yéewa wacàlidacaalí wáichawa Dios írì yáì báawéerica wamàníirica, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, masacàaca nacái imànipiná wáiwitáisewa macái báawéeri íiwitáaná

íicha. ¹⁰ Quéwa, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá waicáca Dios càiride iyúwa cachiwéeri, càmita nacái weebáida Dios itàacái básiíiri iyú. Dios idéca icàlidaca waináwaná ìwali wamànica wabáyawanáwa.

Cristo, nuestro abogado

2 Píacué, nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pirí cuyàluta pimànicáichacué píbayawanáwa. Quéwa, éwita wamànicaalí wabáyawanáwa, càicáaníta Jesucristo, yáì mabáyawanéerica iyéerica Wáaniri Dios yáapicha, yàcawéeridaca wía, itàaníca wawicáu Dios yáapicha, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha. ² Jesucristo imàacacaté icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, yáì báawéerica wamàníirica wàyaca. Càmíiritaté yéetáwa abéta wáichawalíná, néese yúuwichàacatéwa macái èeri mìnáná íichawalíná nabáyawaná ìwalíse.

³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, yásí wáalíacawa básiíiri iyú wáalíacawa Dios ìwali, wàyaca nacái abédanamata Dios yáapicha. ⁴ Aibacaalí càì íimaca “Núalíaca Dios ìwali”, càicaalí íima, càmicaalí quéwa imàni càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, cachiwéeri meedáni yáì wenàiwicaca, càmita nacái yeebáida básiíiri tàacáisi. ⁵ Néese àniwa cawinácaalí imàníirica càide iyúwa Dios ichùulianá, yácata cáiníerica iicáca Dios básiíiri iyú. Iná yéewa wáalimá wáalíacawa básiíiri iyú wàyaca abédanamata Dios yáapicha wamànicaalí càide iyúwa Dios íimáaná. ⁶ Cawinácaalí càì íiméerica “Nùyaca abédanamata Dios yáapicha mamáalàacata”, càicaalí íima, iwàwacutá iya-ca càide iyúwa Jesucristo iyáanáté cháì èeri irícu.

El nuevo mandamiento

⁷ Píacué nuénáná cáininéeyéica nuicáca, càmita wàlisàì yáì tàacáisi nutànèericuécá pirí. Yáì tàacáisi, yácata tàacáisi peebáidéericatécué piwènúadacaalítécué píiwitáisewa Jesucristo íripiná. Yáì tàacáisi bàaluisàimica yácata tàacáisi péemièricuécá bàaluité. ⁸ Ewitacué péemiàcáanítani bàaluité, càicáaníta siùca àniwade nutànàacué píriní, càide iyúwa tàacáisi wàlisàita. Càide iyúwaté Jesucristo yeebáidáaná yáì tàacáisica, càita nacáicué peebáidacani, píacué cáininéeyéica iicáyacacawa. Pidécucá piwènúadaca píiwitáisewa báawéeri íicha peebáidacaténácué Jesucristo itàacái, càide iyúwa waicácaalí catéeri ichalíacawa cachàiniiri camalási icànacaalí catéeri irículé.

⁹ Aibacaalí còi íimaca “Nuebáidaca Jesucristo itàacái, nuèpuníca nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná irícu”, quéwa meedá báawaca iicáca áiba wenàiwica, yá meedá yèepuníriwa mamáalàacata ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé, máiniíri catáca. ¹⁰ Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái, yácata yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yèepuníri nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná irícu, yá canáca wawási yáaliméeri iwènúadaca íi-witáise imànínápiná ibáyawanáwa. ¹¹ Quéwa cawiná-caalí báawa meedá iicá áibanái, càmíta yeebáida Jesucristo itàacái báisiíri iyú, yá yèepuníri nacáíwa ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé. Yá càmíta yáalimá imànica cayábéeri, ilúacáiná matuí imànica íiwitáise, càide iyúwa wenàiwica yúuquériwa càmíiná yáalíwawa aléná-caalí yáawa.

¹² Píacué nuiquéeyéica càyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pírí cuyàluta Dioscáiná idéca imàacaca iwàwawa pibáyawaná íicha, Jesucristo yéetácáinácuéwa píchawalíná. ¹³ Píacué, béeyéica, nutànàacué pírí cuyàluta píalíacáinácué Jesucristo iwali, yá iyéericaté èeri ipíchawáise. Píacué nacái ù-culliyéica, nutànàacué nacái pírí cuyàluta núalíacáináwa pidécuéca pimawèniadaca báawéeri Satanás.

¹⁴ Nutànàacatécué nacái pírí cuyàluta, píacué nuiquéeyéica càyéide iyúwa nuénibewa, píalíacáinácué Wáaniri Dios iwali. Nutànàacatécué nacái pírí cuyàluta píacué béeyéica píalíacáinácué Jesucristo iwali, yá iyéericaté èeri ipíchawáise. Nutànàacatécué nacái pírí cuyàluta, píacué ùculliyéica cachànicáinácué píiwitáise peebáidacáinácué Dios itàacái tàì íiméeri iyú, núalíacáiná nacáíwa pidécuéca pimawèniadaca báawéeri Satanás.

¹⁵ Picácué cáininá piicáca cháì èeriquéi. Picácué cáininá piicáca èeri mìnánái íiwitáise càmíiyéica cáininá iicáca Dios. Cawinácaalí cáininéerica iicáca èeri mìnánái íiwitáise, càmíta yáalimá cáinináca iicáca Wáaniri Dios. ¹⁶ Aibanái èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, canácata néená imàníiri càide iyúwa Wáaniri Dios ichùulianá, canásiwa. Namànicáita meedá càide iyúwa náiwitáise iwàwáaná. Càita namànica: Máini máalíawáiséeri iyú nawàwa namànica wawási càmíirica Dios ibatàa namànica, nasíimáida-caténá níawawa meedá; máini nawàwa naicáca báawéeri wawási, càmíirica Dios iwàwa wenàiwica iicáca, casíimáicaténá nawàwa báawéeri iyú meedá; namàaca nacái nawàwawa nàasu cawèniíri iwaliwa, yá cáimacáica naicáca níawawa áibanái íicha. ¹⁷ Yáì chéerica èeri irícuíríca, macáita imáalàapínáwa, nía nacái èeri mìnánáca iwàwéeyéica báawéeri meedá, namáalàapíná nacáíwa. Quéwa, cawinácaalí imàníirica càide iyúwa Dios iwàwáaná, iyapíná Dios yáapicha càiripínáta.

La verdad y la mentira

¹⁸ Píacué, nuiquéeyéica càyéide iyúwa nuénibewa, yáì èeriquéi imáalàapínácawa mesúnamáita. Pidécuéca péemíaca iináwaná iwali abéeri asiali yàanèeripínáca íipidenéerica Cristo yúuwide. Siùcasíwata madécaná Cristo yúuwidenái nadéca nàanàaca, íná yéewa wáalíacawa mawíénica yáì èeriquéi imáalàanápinácawa mesúnamáita. ¹⁹ Níái Cristo yúuwidenáca nàacatéwa wèewísewa. Níacaté quéwa càmíiyéi wéenanáisiíwa Wáiwacali iwaliísená. Wéenanáisiíwacaalíté níatá, yá nayamáacatéwa wáapichatá. Dios imàacacaté nàacawa wèewíise yéewanápiná wáalíacawa abénaméeyéi iyéeyéica wèewibàa, càmíta wéenanáisiíwa nía Wáiwacali iwaliísená.

²⁰ Cristo idéca ibànùacuéca pírí Espíritu Santo íná cáiwitáisecuéca píaca canánama. ²¹ Iná nutànàacué pírí cuyàluta píalíacáinácuéwa báisiíri tàacáisi iwali. Píalíacué nacáíwa piicáca báisiíri tàacáisi chìwái íichaná. ²² Siùcade nucàlidacué pírí cawinácaalí cachìwéerica. Cachìwéericani, cawinácaalí còi íiméerica, “Càmíirité Mesías yáara Jesús mica”, còi íimaca imànica ichìwawa. Yácata nacái abéeri Cristo yúuwide, càmíicáiná yeebáida Wáaniri Dios itàacái, Dios Iiri itàacái nacái. ²³ Cawinácaalí càmíirica yeebáida Mesíascani yáì Dios Iirica, yáì wenàiwica Dios ibànùericaté icùacaténá èeri mìnánái, càmíta yáalí Wáaniri Dios iwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéerica Dios Iiri iwali Mesíascani, yáì Mesías Dios ibànùericaté walí, yácata yáaliéerica nacái Wáaniri Dios iwali.

²⁴ Iná peebáidacué cayábani mamáalàacata tàì íiméeri iyú, yáì tàacáisi nacàlidéericatécué pírí bàaluité. Peebáidacaalícué cayábani tàì íiméeri iyú, yáì píyacuéca abédanamata càiripínáta Dios Iiri yáapicha, yáapicha nacái yáì Wáaniri Diosca. ²⁵ Jesucristo idéca icàlidaca walíni cáimíétacanéeri iyú yàanápiná wacáuca càmíiri imáalàawa, wáalíaca nacáíwa imànínápiná càide iyúwaté íimáaná.

²⁶ Siùca nubànùacué pírí cuyàluta núalàacaténácué píaca náichaná níara áibanái iwàwéeyéica ichìwáidacuéca píaca. ²⁷ Quéwa, iyacué pírí Espíritu Santo, yáì Espíritu Santo Jesucristo ibànùericatécué pírí. Càmíta iwàwacutá áibanái yéewáidacuéca píaca Espíritucáiná yácata yéewáidéericuéca píaca macái wawási iwali. Espíritu yéewáidaca wía báisiíri iyú. Canácatáita ichìwáida wía. Peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái, càide iyúwa Espíritu yéewáidáanácué píaca.

²⁸ Siùcade píacué nuiquéeyéica càyéide iyúwa nuénibewa, peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái manuícáténá wáináidaca wawàwawa waicácaalípiná Jesucristo, yàanàapínácaalí, ipícháná báica waicáca wíawawa iwéré wabáyawaná iwaliísewa yàanàapínácaalí àniwa. ²⁹ Píalíacuécawa Jesucristo iwali mabáyawanácani. Iná iwàwacutácué píalíaca nacáíwa báisiíri iyú cawinácaalí iyéeyéica mabáyawanéeri iyú, Dios yéenibeca nía.

Hijos de Dios

3 Wáaliacawa cáinináca Wáaniri Dios iicáca wía, Dioscáiná idéca yàaca wáipidená “Dios yéenibe”. Báisíta, Dios yéenibeca wía. Iná áibanái èeri minanáì càmíiyéica Dios yéenibe càmíta náaliáwa Dios yéenibeca wía càmícáiná náaliá Dios ìwali. ² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, siúcáisede Dios yéenibeca wía. Ewita càmícáaníta wáaliáwa càinápinácaalí wàyaca áiba èeriwa, càicáaníta wáaliacawa Jesucristo yàanàpináca àniwa, yásí wàyapináca càiwade iyúwa iyáaná, asáiripinácainá waiquéeripiná Jesús, càide iyúwa iyáaná. ³ Macáita icuèyéica Jesucristo yàanàpináwa, masacàaca namànica náiwitáisewa báawéeri ícha, càide iyúwa Jesucristo iyáaná mabáyanawéeri iyú.

⁴ Quéwa cawinácaalí imàniyéica yàacawa ibáyanawáwa, càmíta neebáida Dios itàacái. Càmicaalí weebáida Dios itàacái, yá wamànica wàacawa wabáyanawáwa. ⁵ Píaliacuéwa Jesucristo yàanàcaté aléi èeri iriculé yúucacaténá wáicha wabáyaná. Píaliacué nacáwa canácata Jesucristo ibáyaná, canásiwata. ⁶ Cawinácaalí iyéyéica abédanamata Jesucristo yáapicha mamáalàacata, càmíta namàni nàacawa nabáyanawáwa. Macáita quéwa imàniyéica yàacawa ibáyanawáwa mamáalàacata, càmítàacá nánáidawa Jesús ìwali, càmítàacá náaliá ìwali. ⁷ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, abénaméeyéi wenàiwica nawàwa nachìwáidacuéca pía, náimacáinacué pirí cayábacasa pimànicaalícué pibáyanawáwa mamáalàacata éwitacué Dios yéenibecáaníta pía. Nachìwacáita meedá. Píacué pimàaca áibanái ichìwáidaca pía cà. Cawinácaalí imàniirica yàacawa cayábéeri, yácata cayábéeri ìwítáise càide iyúwa Jesús iyáaná mabáyanawéeri iyú. ⁸ Cawinácaalí quéwa imàniirica yàacawa ibáyanawáwa mamáalàacata, yácata Satanás yàasu wenàiwica, yá wàuwide Satanás, icháawáidéerica waináwaná ìwali, Satanás imànicáinaté ibáyanawáwa mamáalàacata èeri ipíchawáiseté àta siúca nacáide mamáalàacata àniwa. Inaté Dios Iiri yàanàca imáalàidacaténá macáita yáí Satanás imàniirica.

⁹ Báisícaalí Dios yéenibeca wía, néese càmíta wamànipiná wabáyanawáwa mamáalàacata, wadèniacáiná Dios ìwítáise. Càmita wáalimá wamànica wàacawa wabáyanawáwa mamáalàacata, báisícaalí Dios yéenibeca wía. ¹⁰ Càita wáaliacawa càiyéinácaalí níái Dios yéenibeca, càiyéinácaalí nacái Satanás yéenibeca. Cawinácaalí càmíiyéica imàni cayábéeri, nía nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata càmíiyéica Dios yéenibe. Quéwa cawinácaalí imàniyéica cayábéeri, nía nacái cayábéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata Dios yéenibeca.

Amémonos unos a otros

¹¹ Yáí idàbáanéeri tàacáisi péemièricatécuéca madécaná yàawiría íimaca walí: “Cáininacué piicáyacacawa”,

íimaca. ¹² Píacué wamàni càide iyúwa Caín imàniínaté, yáí báawéeri Satanás yàasu wenàiwicaca, inuéricaté meedá iméeréeriwa. ¿Píaliásicuéwa canaté yéewa Caín inúaca iméeréeriwa? Calúacáinaté Caín iicáca yéenasáiri ìwítáisewa, yéenasáiricáiná imànicaté cayábéeri, quéwa Caín imànicáita meedá ibáyanawáwa.

¹³ Píacué nuénánáica, iwàwacutacué piwàwalica báawáanápiná naicáca pía níái èeri minanáì càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁴ Bàaluité wàyaca càide iyúwa yéetéyéimiwa, canácáiná wacáuca càmíiri imáalàawa. Néeseté Dios yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa. Cáininácaalí waicáca áibanái, yásí wáaliacawa Dios idéca yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa. Cawinácaalí càmíirica cáininá iicáca áibanái, iyaca mamáalàacata càide iyúwa yéetéerimiwa canéerica icáuca càmíiri imáalàawa. ¹⁵ Cawinácaalí báawéerica iicáca áibanái, Dios iicáca càinide iyúwa inuérica wenàiwica. Píaliacué nacáwa cawinácaalí inuérica meedá wenàiwica, canáca icáuca càmíiri imáalàawa. ¹⁶ Jesucristo idéca yéewáidaca wía càinácaalí iwàwacutáaná cáinináca waicáca áibanái, Jesucristo imàcacáinaté icáucawa imànicaténá walí cayábéeri. Càita nacái iwàwacutá wamàacaca wíawawa áibanái iripináwa yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁷ Pidèniacaalí cayába piasuwa, píaliacaalí nacáwa áibanái càmíta nadènia yáí namáapuèrica, néese càmicaalí piyúudàa nía, yásí wáaliacawa càmíta cáininá piicáca Dios báisíiri iyú. ¹⁸ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, píacué wacàlidacáita meedá waináwanáwa canéeri iwèni iyú. Píacué wacàlidacáita meedá cáinináca waicáca áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese wayúudàacué nía wáasáidacaténá cáinináca waicáca nía báisíiri iyú.

Confianza delante de Dios

¹⁹ Wamànicaalí cà, yásí wáaliacawa weebáidaca báisíiri tàacáisi, wàyaca nacái Dios iicápiná mabáiniiri iyú, macàaluínáwaca nacái. ²⁰ Achúmacaalí wáináidaca wawàwawa wabáyaná ìwaliwa, iwàwacutá wawàwalica cáaliacáica wáicha Dios, yáliéri nacái macáita wawàsi ìwali. ²¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, càmicaalí Dios imàaca achúmaca wáináidaca wawàwawa wawàwalicúsewa, yásí manuíca wáináidaca wawàwawa mabáinináwaca Dios iicápiná. ²² Néese Dios yàapiná walí macáita wasutéerica ícha, wamànicáiná càide iyúwa ichùullianá wía, wamàni nacái yáí casíimáirica Dios iicáca. ²³ Dios ichùullia weebáidáanápiná Iiri itàacáwa, yáí Jesucristoca. Ichùullia nacái cáinináanápiná waicáyacacawa càide iyúwa ichùullianá wía. ²⁴ Cawinácaalí imàniyéica càide iyúwa Dios ichùullianá, níacata iyéyéica abédanamata Dios yáapicha. Dios iyaca nacái náapicha. Espíritu Santo nacái imàacaca wáaliacawa Dios iyaca wáapicha, yáí Espíritu Dios ibànuèricaté walí yàacawéeridacaténá wía.

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

4 Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, manùbéeyéi náimaca nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmaliçuise. Picácué peebáida caquialéta nataacái macáita. Néese píináidacuéwa cáaliacáiri iyú nàasu tàacáisi ìwali quéechacáwa píalíacaténacuéwa asáisi báisícaalí nataáníca Dios inùmaliçuise. Nàyacáiná cháí èeri írìcu madécaná cachìwéeyéica icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmaliçuise. ² Píaliacuéwa càiyéinácaalí níái icàlidéeyéica tàacáisi báisíiri iyú Espíritu Santo inùmaliçuise nacàlidacáiná Jesús iináwaná ìwali, Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànùericaté walí iyúwa asìali. ³ Cawinácaalí càmfíri càì icàlidaca tàacáisi, canáca írì Espíritu Santo. Iyaca írì Cristo yùuwide íiwitáise. Pidécuéca péemiaca iináwaná ìwali, yànàanápíná yáara Cristo yùuwideca íiwitáise. Siùca idéca yànàaca wàatalé aléi èeri írìculé, yái Cristo yùuwideca íiwitáise.

⁴ Píatacué quéwa nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, Dios yéenibecuéca pía. Pidécuéca pí-mawèniadaca píichawa níara cachìwéeyéica, càmicáinácué peebáida nàasu tàacáisi cachìwéeri, iyacáinácué piwàwalicu Dios íiwitáise, máiniíri cachàiníca íiwitáise Satanás íicha, yái Satanás ichùulíerica èeri mìnánái íiwitáise, càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Níara cachìwéeyéica càmita neebáida Jesucristo itàacái. Cháí èeri írìcuíri náiwitáise meedá, íná nacàlidaca tàacáisi èeri yàasu wawàsi ìwali meedá, íná yéewa èeri mìnánái yeebáca nataacái, níái càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁶ Quéwa wíata Dios yéenibeca. Cawinácaalí yáaliéerica Dios ìwali, yéemiaca wàasu tàacáisi. Aibanái quéwa càmiíyéica Dios yéenibe, càmita néemíca walí. Càita wáaliacawa càiyéinácaalí níái icàlidéeyéica tàacáisi Espíritu Santo inùmaliçuise báisíiri iyú, càiyéinácaalí nacái níái icàlidéeyéica ichìwawa Cristo yùuwide íiwitáise iyú.

Dios es amor

⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa, cáininácaalí Dios iicáca wía. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, yácata Dios isùmàireca, yáalía nacái Dios ìwali. ⁸ Cawinácaalí càmfírica cáinináca iicáca áibanái, càmitàacá yáalía Dios ìwali, cáininácaalí Dios iicáca wenàiwica. ⁹ Dios quéwa idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía, ibànùacáináte Iriwa, yái abéerita Iirica aléi èeri írìculé, yéewanápíná wadèniaca wacáucawa càmfíri imáalàawa, Dios Iiri yéetácáináte wáichawalíná. ¹⁰ Siùcata càmita nutànàacué nùyaca píri ìwali, yái cáininácaalí waicáca Dios. Néese nuwàwacué píalíacawa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata báisíiri iyú, íná ibànùacaté Iriwa imàacacaténá icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápíná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha.

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata, càide iyúwacué númáaná píri, íná nacái iwàwacutá macái cáinináca

waicáyacacawa. ¹² Canácatáita áiba èeri mìnali iicácaté Dios. Quéwa, cáininácaalí waicáyacacawa, yásí Dios iyúwa wawàwalicu, yàacawéerida nacái wía, yásí wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios iyáaná, yái cáininéerica iicáca wía. ¹³ Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo. Espíritu imàacaca wáaliacawa báisíiri iyú wàyaca Dios yáapicha, wáaliaca nacáiwa Dios iyúwa wawàwalicu, yàacawéeridaca nacái wía. ¹⁴ Wía nacái apóstolca wadéca waicáidaca Jesucristo írì watuí iyúwa íná yéewa wacàlidaca áibanái írìni Wáaniri Dios idéca ibànùaca Iriwa Jesucristo iwasàacaténá èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macáita yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁵ Cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Dios Iiricani, Dios iyúwa iwàwalicu, yàacawéeridacani nacái. Yái wenàiwicaca iyúwa nacái Dios yáapicha.

¹⁶ Iná wáaliacawa, weebáida nacái cáinináca Dios iicáca wía. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, iyúwa Dios yáapicha. Dios iyúwa nacái iwàwalicu, yàacawéeridacani nacái. ¹⁷ Càita nacái wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios iyáaná, yái cáininéerica iicáca áibanái, yéewanápíná manuísíca wáináidaca wawàwawa mabáiniíri iyú áibaalípiná Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica, wàyacáiná cháí èeri írìcu càide iyúwa Jesucristo iyáaná. ¹⁸ Báisícaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, càmita iwàwacutá cáaluca wía Dios íicha, wenàiwicanái íicha nacái. Néese àniwa, manuísíwacaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, yá canácata cáaluíri waicáca, canásíwa. Quéwa, cáalucaalí wía, yásí yái cáaluca yùuwichàidaca wíawa. Iná, cáalucaalí wía, yásí wáaliacawa càmitàacá cáinináca waicáca Dios manuísíwata, áibanái nacái.

¹⁹ Cáinináca waicáca Dios, yácáiná Dios cáininácaté iicáca wía ipíchawáiseté cáinináca waicácani. ²⁰ Aibacaalí càì íimaca, "Cáinináca nuicáca Dios", càì íimacaalí, quéwa meedá báawaca iicáca áibanái, yácata cachìwéeri meedá. Càmicaalí wáalimá cáinináca waicáca áibanái wenàiwica waiquéeyéica watuí iyúwa cháí èeri írìcu, néese càmita wadé cáinináca waicáca Dios yái càmfíricáwaca waicáca watuí iyúwa. ²¹ Jesucristo idéca ichùulíaca wía càì: Cawinácaalí icàlidéeyéica cáinináca naicáca Dios, iwàwacutá cáinináca naicáca áibanái wenàiwica nacái.

Nuestra victoria sobre el mundo

5 Macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Mesíascani, yái Jesúsca, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànùerica walí, Dios yéenibeca nía. Cawinácaalí cáininéeyéica iicáca Wáaniri Dios, cáinináca nacái naicáca Dios yéenibe. ² Cáininácaalí waicáca Dios, wamànicaalí nacái càide iyúwa ichùullianá wía, yásí wáaliacawa cáinináca waicáca Dios yéenibe nacái. ³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùullianá wía, yásí wáasáidaca cáinináca waicáca Dios. Càmfírita máini càulenáca wáicha wamàníinápíná càide iyúwa Dios ichùullianá wía. ⁴ Macáita wía Dios yéenibeca, wáalimá wamànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, wáalimá wamàacaca wáichawa wabáyawanáwa yái báawéerica wamàníirica cháí èeri

irìcu, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. ⁵ Wía yeebáidéeyéica Dios Iiricani, yái Jesúsca, wíawamita yáaliméeyéica imàacaca íichawa ibáyawanáwa, yái báawéerica wamàníirica cháí èeri irìcu.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

⁶ Jesucristo yàanàcaté aléi èeri irìculé, yá imàacacaté wáalíacawa Dios Iiricani, ibautizácaalítéwa úni yáaculé, néese àniwa nacái íiraná imusúacaalítéwa icháuná iricuisewa cruz ìwali. Iná idéca imàacaca wáalíacawa Dios Iiricani úni iyú, íiraná iyú nacáíwa. ⁷ Espíritu Santo icàlidaca nacái Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, Espíritu icàlidacáiná báisiiri iyúni. ⁸ Nàyaca máisiba chènuniré icàlidéeyéica walíni, yái Wáaniri Diosca, yá nacái Dios Iirica, yá nacái Espíritu Santo. Ewita máisibacáaníta nía, càicáaníta abéericata nía, abédanama náiwitáise náapichawáaca. Máisiba nacái níai icàlidéeyéica Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, cháí èeri irìcu, yái Espíritu Santoca, yái única nacái, yái íiranáca nacái. Níai máisibaca abédanamata náiwitáise nacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ⁹ Aibaalí wéemíaca wenàiwica icàlidáanáca walí. Quéwa, yái Dios icàlidáanáca, cawèníri cachàini manuísíwatani, Dios icàlidacáiná walí Jesús iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ¹⁰ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yáalíacawa báisiiri iyú iwàwalícuisewa Dios Iiricani. Dios idéca icàlidaca Iiri ìwaliwa Dios Iiricani. Cawinácaalí wenàiwica càmiirica yeebáidani iicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmicáiná yeebáida tàacáisi Dios icàlidéerica Iiri ìwaliwa. ¹¹ Yácata tàacáisi Dios icàlidéerica walí: Dios idéca yàaca wacáuca càmiiri imáalàawa, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái. ¹² Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yácata yáaliéerica Dios Iiri ìwali báisiiri iyú, idènia nacái icáucawa càmiiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí càmiirica yeebáida Dios Iiri itàacái, càmita yáalía Dios Iiri ìwali báisiiri iyú, yá canáca írí icáuca càmiiri imáalàawa.

Conclusión y consejos finales

¹³ Nudéca nutànàacuéca pírí yái cuyàlutaca píacué yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái píalíacaténácuéwa pidèniaca picáucawa càmiiri imáalàawa.

¹⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, wáalíacáináwa wasutácaalí íicha wawàsi Dios iwàwéerica wadèniaca, yásí yeebáidaca walí. ¹⁵ Càide iyúwa wáalíanáwa Dios yéemíaca wasutáaná íicha, càita nacái wáalía nacáíwa Dios yàapíná walí yái wasutéerica íicha.

¹⁶ Piicácaalícué wenàiwica yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànica iyaca ibáyawanáwa, quéwa càmiirica Dios inúa wía ìwalíise, iwàwacutácué pisutáca Dios íicha írípíná. Yásí Dios icáucàidaca yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmicaalí imàni ibáyawanáwa Dios inuérica wía ìwalíise. Iyaca áiba wabáyawaná íiwitáaná Dios inuéricuécaca wía ìwalíise. Càmita nuchùulíacué pisutáca Dios íicha nalípiná namànicaalí cà. ¹⁷ Macáita yái báawéerica wamàníirica, yácata wabáyawanáca, quéwa, iyaca wabáyawaná íiwitáaná càmiirica Dios inúa wía ìwalíise.

¹⁸ Wáalíacawa Dios yéenibe càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa mamáalàacata, Dios Iiri icùacáiná nía, íná báawéeri Satanás càmita yáalimá íibàaca nía.

¹⁹ Wáalíacawa Dios yéenibeca wía. Wáalía nacáíwa Satanás ichùulíaca macáita èeri mìnánái íiwitáise, càmiiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ²⁰ Wáalía nacáíwa Dios Iiri idéca yàanàaca aléi èeri irìculé. Yá imàacaca cáalíacáica wía, wáalíacaténá Dios ìwali, yái báisiisíwéeri Diosca. Wàyaca yáapicha yái báisiisíwéerica, yáapicha nacái yái Iirica, yái Jesúsca, Dios ibànuèricaté. Yácata abéerita báisiisíwéeri Dios, yèerica wacáuca càmiiri imáalàawa. ²¹ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué pía cuwáiná ícàaluíná.

2 SAN JUAN

La verdad y el amor

1 Núa Juan, ancianoca núa, nubànùacué pirí cuyàluta. Nuwàwalicué pía manuísíwata, píacué iwacáidáyaquéeyéicawa aléera, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa. Nuwàwalicué nacái níái píapichéeyéicuéca. Cáininácué nuicáca pía báisíiri iyú. Macáita nacái yáaliyéyica báisíiri tàacáisi, cáininácuéca naicáca pía. ² Cáininácué nuicáca pía weebáidacáiná báisíiri tàacáisi, yái tàacáisi iyéerica walí càiripináta èeri càmfíiri imáalàawa. ³ Wáaniri Dios, Jesucristo nacái, yái Wáaniri Iirica, namànipinácué pirí cayábéeriwa, naicápinácué píawa catúulécaneéri iyú nacái, namàcapinácué matuíbanáica píiwitáise nacái, peebáidacáinácué mamáalàacata báisíiri tàacáisi, cáininácué nacái piicáyacacawa.

⁴ Casímáica nuwàwa manuísíwata nùanàacáiná abénaméeyéi péenácué píapichéeyéi iyéeyéica machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná, càide iyúwa Wáaniri Dios ichùulianá wàyaca. ⁵ Siúcade, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata, cáininácué waicáyacacawa. Yái tàacáisi nutànèericuéca pirí càmfíirita wàlisài ichùuliacanási. Yácata idàbáanéeri tàacáisica Jesucristo ichùulìericaté weebáidáanápiná: Iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa. ⁶ Cáininácaalí waicáca Dios, yási wamàni càide iyúwa ichùulianá wía. Bàaluité píwènúadacaalítécué píiwitáisewa Jesucristo irípiná, yáté péemíacatécué Dios ichùuliaca cáinináanápinácué píicáyacacawa.

Los engañosos

⁷ Nàyacáiná manùbéeyéi iwàwéeyéica ichiwáidaca wía cháí èeri irícu. Càmita nacàlida Jesús iináwaná iwali Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànuericaté aléi iyúwa asiali. Cawinácaalí icàlidéeri càì ichiwawa, yácata ichiwáidéerica wía, Cristo yùuwidecani nacái.

⁸ Cayábacué, ipíchanácué piúcaca píibaidacaléwa, yái pimàníirica Dios irípiná. Píibaidacué cayába Dios irípiná, pimáalàidacué nacái pimànica yái pimàníirica Dios irípiná yéewanápinácué peedáca piríwa macáita píasu cawèníiríwa Dios iwàwéericuéca yàaca pirí iwaliná, yái píibaidáanácuéca irípiná.

⁹ Aibacaalí yeebáidéeri áibanái yàasu tàacáisi méetàuculéeri Jesús itàacái íicha, yácata càmfíirica yáalfawa Dios iwali. Quéwa, cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata Jesús itàacái, yácata yáaliériwa Wáaniri Dios iwali, iwali nacái yái Dios Iirica. ¹⁰ Nàanàacaalícué píatalé áibanái yéewáidéeyéipinácué pía cachiwéeri tàacáisi iyú Jesús itàacái íicha, picácué pimàaca nawàlùacawa picapèe irículé. Picácué pitàida nía. Pitàidacaalícué nía, yásícué piacawéeyéináca pimànica níawa, níara imàníiyéica ibáyawanáwa meedá.

Palabras finales

¹² Nuwàwacué nucàlidaca pirí manùba tàacáisi mamáalàacata, quéwa càmita nuwàwa nutànàaca cuyàluta irícuni. Nucùa àta núalimácatalépináta nùacawa nupáchiacuéca píawa, yéewanápiná casímáica wawàwa manuísíwata.

¹³ Níái piacawéeyéináca iwacáidáyaquéeyéicawa chábàì, Dios yeedéeyéica nacái yàasu wenàiwicapináwa, nawàwalicuéca pía.

3 SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

1 Núa Juan, ancianoca núa, nubànua pirí cuyàluta, pía Gayo nùacawéerináca, cáininéerica nuicáca báisiiri iyú.

² Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, nusutáca Dios íicha imàníinápíná pirí cayábéeri ìwalíse, yái macáita pimàníirica. Nusutáca Dios íicha nacái imàacacaténá máuláicaca pía. Núaliacawa cachàinica píiwitáise Dios ìwali. ³ Casíimáica nuwàwa manuísíwata nàanàcáiná nùatalé táquicha tàacáwa abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá nacàlidaca nulí piináwaná pee-báidaca mamáalàacata báisiiri tàacáisi. ⁴ Canácata áiba tàacáisi càiri isíimáidéeri núa càide iyúwa casíimáiná nuwàwa nuémíacaalí nuéwáidacalénái iináwanáwa neebáidaca báisiiri tàacáisi machacàníiri iyú.

⁵ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, cayábéericani yái píibaidacaléca pimàníirica Dios irípiná, yái cayábéerica pimàníirica áibanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, éwita déecuíséeyéicáanáita nía, càmfíyécáwaca píalía piicáca. ⁶ Táquicha tàacáwa wàwacáidáyacacaalíwa chábài, wamànicaténá culto, yá nacàlidacaté walí piináwaná ìwali, náimaca cáinináca piicáca nía. Siùcade, pimàni nulí cayábéeri, piyúudà nía nàasu àyapu ìwalipíná, càide iyúwa casíimáinápiná Dios iicáca wamànica. ⁷ Nadéca nadàbaca nèepunícawa náibaidacaténá Jesucristo irípiná, càmita nacái needá nalíwa wawàsi áibanái íicha càmfíyéica yeebáida Jesús itàacái. ⁸ Iná iwàwacutá wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái weedáca wàataléwa nía, wàacawéeridacaténá nía, níái icàlidéeyéica yèepunícawa báisiiri tàacáisi.

La mala conducta de Diótrefes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Nudéca nutànàaca nalí abéeri cuyàluta, níara ìwacáidáyacuéeyéicawa aléera. Quéwa, Diótrefes

càmita iwàwa yeebáidaca nutàacái, máinicáiná iwàwa ichùuliaca nía macáita. ¹⁰ Yá nùacaalípináwa néré, yásí nutàanica yáapichawa ìwali yái càmfíinaca iwàwa yeebáidaca nutàacái, icháawàcáiná yèepunícawa wía máiwitáiséeri iyú, báawéeri iyú nacái. Néeseeca, iwàwaca imànica áiba wawàsi mamáalàacata, íná càmita yeedá yàataléwa wenàiwica wabànuyéica néré yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese, áibanáicaalí péenacué nawàwacaalí natàidaca nía, Diótrefes càmita ibatàa needáca nàataléwa nía, yúuca nacái nía pèewíise, píacué ìwacáidáyacuéeyéicawa néenibàa.

¹¹ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, pimàni cayábéeri càide iyúwa cayábéeyéi íiwitáise imàníiná. Picá pimàni pibáyawanáwa iyúwa báawéeyéi íiwitáise imàníiná. Cawinácaalí imàníirica cayábéeri, yácata Dios isùmàireca. Quéwa, cawinácaalí imàníirica ibáyawanáwa, càmita yáalía Dios ìwali.

¹² Macáita wenàiwica, báisiiri tàacáisi nacái, nacàlidaca nàyaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Wía nacái wacàlidaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Píalía nacáiwawa nutàanica báisiiri iyú.

Palabras finales

¹³ Nudènia bàwina madécaná tàacáisi nucàlidéeripínaca pirí, càmita quéwa nuwàwa nutànàaca cuyàluta irìcuni, nuwàwacáiná nuicáca pía aquialéta, nutàanícaténá píapichawa.

¹⁵ Nusutáca Dios íicha imàacáanápiná matuíbanáica pía. Níái wàacawéeyéináca iyéeyéica cháí nawàwalica pía. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nalíni nuwàwalica nía macáita iyéeyéica néenibàa, níara wàacawéeyéináca.

SAN JUDAS

Saludo

1 Núa Judas, Jesucristo yàasu wenàiwica íbaidéerica irípiná, Santiago yéenásàirica nacái núa, nubànùacué pirí cuyàluta píacué cáininéeyéica Wáaniri Dios iicáca, Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, píatacué nacái Jesucristo icuèyéica. ² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué iicáanápínácué pipualé manuísíwata, yéewanápinácué nacái matuíbanáica pía, yéewanápinácué nacái cáinináca piicáyacacawa macái piwàwalícuísewa.

Los que enseñan mentiras

³ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nuwàwacatécué máiní nutànàaca pirí cuyàluta ìwali yái Jesucristo iwàsàanáca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Siùcata quéwa iwàwacutácué nutànàaca pirí tàacáisi nusutácaténácué píicha wawàsi manuísíwata. Iwàwacutácué píalàaca nía cachàiníiri iyú, níara cachìwéeyéica, ipíchaná nawènúadaca yái báisíiri tàacáisica Dios imàaquéericaté abé yàawiriaté yàasu wenàiwicanái iríwa. ⁴ Péewáidacué wenàiwica macàaluínináta báisíiri tàacáisi iyú, níacáiná cachìwéeyéi nadéca nawàlucawacawa ibàacanéeri iyú pèewiré. Bàaluité Dios itàacái icàlidacaté naináwaná ìwali, níái cachìwéeyéica, càinàcaalí iyú Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Báawaca naicáca Dios. Nacàlidaca nachìwawa báawéeri iyú, náimaca cayábacasa waimáca manùbéeyéi yáapicha báawéeri iyú, Dioscáiná imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, càita nacàlidaca nachìwawa. Náasáidaca càmíta nawàwa Jesucristo Náiwacalipináwa, yái abéerita Wáiwacalica, Wacuèrinásàiri nacái.

⁵ Ewítacué píalíacáanítawa yái tàacáisi ìwali macáita, càicáaníta nuwàwa nucàlidacuéca pirí àniwani, piwàwalicaténácuéni. Bàaluité Dios imusúada israelitanái Egipto yàasu cáli íicha. Ewítaté Dios itécáaníta macáita nía Egipto yàasu cáli íicha, càicáanítaté imáalàidaca macáita néená càmíiyéicaté yeebáida itàacái. ⁶ Nía nacái ángelnái imàaquéeyéicaté íichawa íbaidacaléwa Dios imàaquéericaté nalí, níara imàaquéeyéicaté iyacatáwa chènuniré, yá níaquéi Dios idacùacaté, presoíyéica imànica nía, catéeri iriculé càiripinátawa, àta áibaalípiná Dios icàlidacatalépináta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidacaténá níawa. ⁷ Càide iyúwaté ángelnái iyáaná, càita nacái nàyacaté yàcalé minanáimi, pucháiba yàcalémi, Sodoma, Gomorra nacái, áiba nacái yàcalémi iyéeyéicaté mawíenita nalí, máiní naimácaté manùbéeyéi yáapicha

mamáalàacata càmíiyéica nàacawéeyéi. Nía nacái asianái naimácaté nanacáiri yáapichawa namànicaténá yái càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Ináté Dios yùuwichàidaca nía quichái iyú, yái quichái càmíirica ichacàwa, càiripinéerita iyaca. Càita Dios imàacaca wáalíacawa yùuwichàidáanápíná macáita imàníiyéica ibáyawanáwa.

⁸ Càita nacái níara yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, éwita náalíacáanítawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ìwali, càicáaníta namànica nacái báawéeri. Néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú néemièricasa náamacani irícuísewa, namànicaténá nainá iyúwa yái càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica; càmíta nacái neebáida Wáiwacali itàacái; natàaní nacái báawéeri iyú ángelnái ìwali. ⁹ Quéwa ángelnái íiwacali íipidenéerica Miguel càmítaté itàaní báawéeri iyú ángelnái ìwali. Miguel itàanítaté chàinisíiri iyú Satanás yáapicha càirínácaalí náicha yeedéeripinacaté Moisés ichéecami, yáté Miguel yáalíacawa canácaté yéewaná icuísaca íichawa Satanás báawéeri iyú. Ináté Miguel íimacáita Satanás irí: “[Nusutáca Wáiwacali íicha yàalàanápíná pía cachàiníiri iyú!” íimaca yái Miguelca. ¹⁰ Níata quéwa cachìwéeyéica asianái natàaníca báawéeri iyú ángelnái ìwali, éwita càmíicáaníta náalíawa cayába ángelnái iináwaná ìwali. Namànica meedá macáita càirínácaalí nawàwa namànica càide iyúwa cuwèsiná imàníiná. Iná namáalàidaca nacáucawa Dios íicha.

¹¹ [Dios yùuwichàidapíná níawa!, nàyacáiná báawéeri iyú càide iyúwaté Caín iyáaná. Nawènúadaca náiwitáisewa néewáidacaténá wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, needácaténá nalíwa plata, càide iyúwaté Balaam imàníiná. Namànica nacái ùwicái nacuèrinánái íipunitawa càide iyúwaté Coré imàníiná. Iná néetápiná nacáwa méetàuculé Dios íicha càiripináta nabáyawaná ichùuliacawa. ¹² Níái cachìwéeyéica nàyaca càide iyúwa casaquèeri wawàsi, níacáiná mabáiníiri iyú namànica nabáyawanáwa pèewi piwacáidáyaca-caalícuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa Santa Cena ipíchawáise. Casíimáiri iyúta nayáaca nayáacaléwa manuíri, nàiraca nacái macàaluínináta. Íiwacanánái báawéeyéica meedá níara, camùnica nía nacái iyéeyéica iríwa meedá yàcàsi cadénama. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa acalèe canéerica irí unía yèepuníricawa cáuli iyú. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa àicu màyacanéerica yàasu èeri yàanàcaalí, iná wenàiwica iwatàaca àicu cáli yèewíise, yásí àicu yéetácawa báisíiri iyú. ¹³ Níái cachìwéeyéica imàníiyéica máiní yáaséeri nabáyawanáwa áibanái wenàiwica yàacuésemi, nàyaca càide iyúwa manuíri màladàca. Cachàiníiri cáuli

ipùacaalí manuírí úni, yásí màladàca namichàidaca báawéeri úni icàli càina íinatalépiná. Níái cachìwéeyéica naméeràidaca áibanái, nàyacáiná càide iyúwa dùlupùta iméerèyeyéicawa, càmiíyeyéica icàna cayába wáapunálicubàa. Iná Dios ichùuliapiná nàyaanápiná càiripináta catéeri irícu máinicataléca cúulica catá.

¹⁴ Bàaluité Enoc iyaca, yái sietéená Adán itaquériná-mi waléerica iináwaná iwali. Enoc icàlidacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise cachìwéeyéi iwali càinácaalí iyú Dios yúuwichàidáanápiná níawa. Enoc íimacaté:

“Péemiacué cayába, nudéca nuicáca Wáiwacali yàanèeripináwa náapicha níái yàasu manùbéeyéi mil namanùbaca ángelnáica mabáyawanéeyéica.

¹⁵ Yàanàapiná yéemiácaténá naináwaná iwali canánama, yásáidacaténá nacái cabáyawanáca macáita báawéeyéica íiwitáise, íwalíse macáita báawéerica namànírica, íwalíse nacái yái báawéeri tàacáisi náiméerica Dios iwali, níái báawéeyéica íiwitáise imàníyeyéica ibáyawanáwa”, íimacaté yái Enoc. ¹⁶ Níái cachìwéeyéica nataánica ibàacanéeri iyú nacuèrinánái iwaliwa. Báawaca naicáca macái wenàiwica. Máini nawàwa namànica càinácaalí báawéeri isíimáidéeri níawawa. Máiniyéi canùmaséeca nía, cachàiniíyeyéica iicáca yáawawa. Natàanica cayábéeri iyú áibanái irí, needácaténá náicha wawàsi meedá.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Quéwa píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, piwàwalicué yái tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yàasu apóstolnái icàlidéericatécué pirí, íiméerica càinácaalí ichàbáanápináwa wapíchalécáwa. ¹⁸ Náimacatécué pirí: “Aibaalípiná maléena èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi wenàiwica naicáanápinácué piquíniná peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. Namànipiná nabáyawanáwa càide iyúwa nawàwáaná”, náimacatécué pirí níái apóstolca.

¹⁹ Quéwa níara cachìwéeyéica, nawènúadaca áibanái íiwitáise báawáanápiná naicáyacacawa. Náináidacáita meedá irícu èeriquéi. Canáca nalí Espíritu Santo.

²⁰ Quéwacué píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, peebáidacué tàí íiméeri iyú Dios itàacái

mabáyawanéerica, yéewanápinácué cachàinica píiwitáise. Pimàacacué Espíritu Santo yéewáidaca píacué píawawa Dios íicha. ²¹ Picácué piwènúada píiwitáise wawa méetàuculé Dios íicha, yái cáininéerica iicáca wía. Néese manuícué píináidaca piwàwawa picúacaténá Wáiwacali Jesucristo yàaca wacáuca càmiíri imáalàawa, iicáciná wapualé.

²² Piicácué natúulécaná píalàanápinácué níawa, cawinácaalí iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáise wawa méetàuculé Dios íicha. ²³ Níái iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáise wawa méetàuculé Dios íicha, càica níade iyúwa wenàiwica yúuwàacaalí yàacawa quichái irículé, nawàwacáiná nacaláacawa Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa. Píalàacué nía, peedácué nía ráunamáita Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, càide iyúwa weedácaalí wenàiwica quichái íicha. Aibanái wenàiwica namànica nàacawa nabáyawanáwa manuísíwata. Báawacué piicá yái báawéerica namànírica, quéwa píicácué natúulécaná níái wenàiwicaca. Píalàacué nía cachàiniíri iyú, namàacáanápiná náichawa yái báawéerica namànírica, quéwa piicácué píichawa cayába, ipíchanácué cayábaca piicáca yái báawéerica namànírica nainá iyúwa. Picácué píimàni náapicha píbayawanáwa.

Alabanza final

²⁴ Yái abéerita Diosca, iwasèerica wía yàasu yúuwichàacáisi íichawa, yáta yáalimácué icùaca píacué ipíchanácué píimànica píbayawanáwa. Dios yáalimácué nacái itéca píawa chènuniré ibàlùadacaténácué píacué íipunitawa mabáyawanéeyéica, máinicúéca nacái casíimáica piwàwawa, Dios iyacàle chènuníiséri irícu, icànéerica mèlumèluwaca Dios icamaláná iyú. Wàacué Dios irí cayábéeri íwalíse yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imànírica walípiná, máinicáiná cachàiniírica Dios íiwitáise, máini cáimiétacanéeri Wacuèriná nacáicani, icuèerica nacái macáita, cachàiniírica náicha canánama, bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté, siùca nacáide, càiripináta nacáiwá, èeri càmiíri imáalàawa. Báisíta, amén.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

1 Yái cuyàlutaca icàlidaca walí tàacáisi ìwali Dios imàaquéricaté Jesucristo yáalíacawa iwali ibàacanéri iyú áibanái íicha, yéewanápiná Jesucristo yáasáidacani Dios yàasu wenàiwicanái irí náalíacaténáwa cànínacaalí iwàwacutáanápíná ichàbacawa caquialéta. Jesucristo ibànùacaté yàasu ángelwa yáasáidacaténá yái tàacásica Juan irí, yái Juan, Jesucristo yàasu wenàiwicaca. **2** Juan itànàacaté báisiiri iyúni cuyàluta irícu macáita yái Dios itàacái Juan yéemièrica, yá nacái Jesucristo yàasu báisiiri tàacásica, idécanáamité Juan iicáca macáita tàacáisi yéenáwanási nacáiri irícuise.

3 Casíimáica iwàwa cawínacaalí iléerica nalíni, yái cuyàlutaca, culto irícu, yái tàacáisi icàlidéerica walí cànínacaalí ichàbáanápínáwa. Casíimáica nacái nawàwa cawínacaalí yeebéeyéica yái tàacásica Juan itànèerica cháí cuyàluta irícu, mesúnamáipinácáináta iwàwacutá ichàbacawa.

Juan escribe a las siete iglesias

4 Núa Juan nutànàacuéca pirí cuyàluta, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, píacué iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli íinata. Nusutácué Dios íicha pirípinácué, Espíritu Santo nacái, Jesucristo nacái, namàníinápínácué pirí cayábéeri, namàacáanápíná nacái matuíbanáicuéca pía. Dios ìyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyéeripiná càiripináta, càmiiri imáalàawa. Yái Espíritu Santoca máiniiri cayábaca ìyaca Dios yàasu yàalubáisi íipunita. **5** Jesucristo itàaníca báisiiri iyú, imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa íimáaná, icàlidacaté báisiiri tàacáisi éwítaté nanúacáanítani. Yái Jesucristo, yácata idàbáanéerica wenàiwica imichèericatéwa yéetáními yèewíise, idènièri iináwa càmiiri imáalàawa. Jesucristo ichùuliaca macái cáli icuèrinánái. Cáinináca Jesucristo iicáca wía. Jesucristo íiraná imusúacatéwa icháuná irícuise cruz ìwali àta yéetácatalétawa wáichawalíná. Jesucristo yéetácáináatéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. **6** Jesucristo idéca imàacaca yàasu wenàiwicaca wía. Imàacaca nacái wáibaidaca irípiná iyúwa sacerdotenái, wasutácaténá Dios íicha wenàiwicanái irípiná, yái Dios Jesucristo Yáanirica. Máini nuwàwaca macái wenàiwica yàaca cayábéeri Jesucristo irí, nuwàwa nacái Jesucristo icùaca wenàiwicanái caná-

nama càiripináta èeri càmiiri imáalàawa. Báisíta, amén.

7 Jesucristo yàapínáwa néese acalèe yèewísewa! Macáita wenàiwica naiquéeripináni, nía nacái inuényéicaténi, naiquéeripínáwa. Macáita èeri mìnánái càmiiyéica yeebáida itàacái náicháanápíná nacalùniwa naicápinácaalí yàanàaca, cáalucáiná naicácani. Báisíta, amén.

8 Wacuèriná Dios cachàiniiri náicha canánama, ìyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyapíná càiripináta, càmiiri imáalàawa. Wacuèriná Dios íimaca walí: “Núacata yái idàbéericaté macáita, núacata nacái yái imáalàidéeripínáca macáita. Iná núacata càiride iyúwa las letras alfa y omega”, càì íimaca walí yái Wacuèriná Diosca.

Una visión del Cristo glorioso

9 Núa Juan, péenasàiricué, nùuwichàacawa píapichacué Jesús irípiná weebáidacáiná itàacái. Weebáidaca itàacái, íná wacùapíná macáita Jesús yáapichawa. Abédanamata nacái wáiwitáise Jesús yáapicha wàideniacaténá wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú. Yáté presocaté núa Patmos yàasu iwàwata íinata nucàlidacáináaté Dios itàacái áibanái irí, nucàlidacáináaté nacái Jesús iináwaná iwali. **10** Néeseté áiba domingomi, Espíritu Santo icùacaté nuíwítáise. Yá nuémíacaté tàacáisi nuínatawáise, yái cachàiniiri tàacáisi càiride iyúwa wéemianá trompeta isàna. **11** Yá íimaca nulí: “Pitànàa cuyàluta, picàlidacaténá nalíni cànínacaalí piicáaná. Néese pibànua nalíni níara yeebáidéeyéica nutàacái iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli íinata. Níái yàcaléca náipidená: Efe-so ìyacàlená, Esmirna ìyacàlená nacái, Pérgamo ìyacàlená nacái, Tiatira ìyacàlená nacái, Sardis ìyacàlená nacái, Filadelfia ìyacàlená nacái, Laodicea ìyacàlená nacái”, íimaca nulí.

12 Yá nuwènúa nuicáidaca nuínataléwa nuicácaténá yái itàanírira nulí. Yá nuicáca siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyái. **13** Néese nuicá nèewibàa níái siete namanùbaca lámparaca càì iicácanáwade iyúwa asiali. Idèniaca ináawaniwa cáaléeri àta yàabàli ipùata néré. Idèniaca nacái cáucuiri iwaalíbapi oroíri yùucatalicubàawa. **14** Cabalèeri íiwita ibáiná càide iyúwa waicáaná cabalèeri lana, nieve nacáiri áiba. Ituí nacái nàya càide iyúwa waicáaná quichái ipèrù. **15** Yá mèlumèluíyái yàabàli càide iyúwa waicáaná naquéesièrica bronce nacáirica nawasèerica ùuléeri iyú quéechacáwa manuiri quichái irícu ipíchawáise naquéesiacani. Cachàinica itàacái càide iyúwa

wéemianá manuírí inanába isàna yúuwèericawa íba yéewibàa. ¹⁶ Idènià siete namanùbaca dùlupùta icáapi irícuwa yéewápuwáiseeriwa. Itàacái iyaca càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserùnica. Inàni nacái icànaca iyúwa èeri icànáaná mèlumèluírí iyú cachàiniwaca machacànicaalí èeri.

¹⁷ Nuicácanacáitani, yá núuwàa nuliacawa nunùmáawawa nucalùniwa yàabàli idaní càide iyúwa yéetéerimiwa. Quéwa imàacaca icáapiwa yéewápuwáiseewa núwali. Yá íimaca nulí: “Picá cáalu pía nuícha. Núacata yái idàbéericaté macáita. Núacata nacái yái imáalàidéeripináca macáita. ¹⁸ Núacata yái Cáurica. Nuétácatéwa quéwa, péemia cayába, siúcáise de nuyaca càiripináta. Núacata imàaquéerica wenàiwica yéetácatéwa néenáiwana yàanàacatáita néetácatáipináta; nucuwa nacái infierno, yáara báawéeyéimi íiwitáise yúuwichàacatalécawa íipidená-cataléca infierno. ¹⁹ Iná pitànàa macáita yái núsáidéeripináca. Pitànàa nacái yái ichàbéerica-wa siúcade, yá nacái ichàbéeripináca-wa áiba èeriwa wapíchalécáwa. ²⁰ Siúcade nucàlida piríni càinácaalí íimáaná níai siete namanùbaca dùlupùta piiquéeyéica nucáapi irícu. Nucàlida nacái pirí càinácaalí íimáaná níai siete namanùbaca cáaléeyéica lámpara oroíyéica. Níai siete namanùbaca dùlupùta, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca nacuèrinánai icuèyéica wenàiwicanái yebáidéeyéica nutàacái siete namanùbaca yàcalé minaná. Níai siete namanùbaca lámpara cáaléeyéica, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca náapichéeyéi iwacáidáyaquéeyéicawa yáapichawáaca yebáidéeyéica nutàacái”, íimaca nulí yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

Mensajes a las siete iglesias

El mensaje a Efeso

2 Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yebáidéeyéica nutàacái Efeso iyacàlená irícu: ‘Cài núumacuéca pirí, núa idènièrica siete namanùbaca dùlupùta nucáapi irícuwa nuéwápuwáiseewa, núa yéepuníricawa nèewibàa níai siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyéica: ² Núalíacawa macáitacué piwali yái pimàníricuécá; núalíacawa pílbaidacuéca nulípiná cachàiníri iyú; núalíacawa píideniacuécá piúwichàanáwa nacái matuibanáiri iyú; núalíacawa báawacuéca piicáca náiwitáise níara báawéeyéica wenàiwicaca. Núalíaca nacáiwa píalimáidacuéca picáwa nàasu tàacáisi níara icàlidéeyéica iináwaná iwaliwa apóstolcaca nía, quéwa nachíwa meedá. Pidécuéca píasáidaca cachíwéeyéica meedá nía. ³ Núalíacawa píideniacuécá piúwichàanáwa mamáalàacata. Núalíaca nacáiwa piúwichàacuécawa nulípiná manuísíwata núipidená iwali peebáidacáinacué nutàacái. Càmitacué nacái chamàle píiwitáise pílbaidáanápínacué nulí. ⁴ Quéwa nuicácué piwali abéeri wawàsi báawéeri. Càmitacué cáininá piicáca áibanái càide iyúwaté cáin-

ináaná piicáca nía quéechatécáwa. ⁵ Iná píináidacuéwa iwali yái quéechéeri píiwitáise cayábéerica piúquéricatécué píichawa. Piwènúadacué píiwitáiseewa machacàníri iyú, pimànicaténacué cayábéeri áibanái irí càide iyúwacué pimàníináté quéechatécáwa. Càmicáalícué càì pimànica, yásí nùacawa caquialéta píatalécué, yá nuedácué píicha píasu lámpara iyacatái íichawa, càmicáalícué piwènúada píiwitáiseewa.

⁶ Quéwa iyacué pirí yái cayábéerica. Báawacuéca piicáca yái báawéerica nicolaítanái imàníirica càide iyúwa nacái báawáaná nuicáca yái namàníirica. ⁷ Néese, càuwíyéicaalícué pía, péemiacuécá cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca. Macáita cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná nayáaca nayáacaléwa àicu iyacanáca yéerica nacáuca camíiri imáalàawa, yái àicu iyéerica paraíso néeni, Dios iyacàle irícu’, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Esmirna

⁸ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yebáidéeyéica nutàacái Esmirna iyacàlená irícu: ‘Cài núumacuéca pirí, núa idàbéericaté macáita, núa imáalàidéeripináca macáita nacái, núa yéetéericatéwa, néeseté yèepùaca nucáucàacawa: ⁹ Núalíacawa piúwichàacuécawa píyaca. Núalíacawa catúulécánacuéca pía, quéwacué nuicáca pía càiyéide iyúwa càasuíyéi. Núalíaca nacáiwa càinácaalí iyú nacháawàanacué piináwaná iwali báawéeri iyú, níara icàlidéeyéica iináwanáwa judíocaca nía, quéwa camíiyéi judío nía nawàwalícuíseewa, càmicáiná neebáida nutàacái. Báawéeri Satanás yéewáidacaléca meedá nía. ¹⁰ Picácué cáalu piicáca yái piúwichàanápínacuécawa. Péemiacuécá cayába, mesúnamáita Satanás yúuca abénaméeyéi péenacué presoíyéi ibànalículé yáalimáidacaténacué iicáwa pía macáita, piwènúadánápíná píiwitáiseewa nuícha. Yá piúwichàapínacuéwa diez èeri. Quéwa cachànicuécá píiwitáise mamáalàacata, éwitacué nanúacaalí pía, yásí nùacué píriwa picáuca camíiri imáalàawa càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwicanái irí imawèniadéeyéica áibanái. ¹¹ Càuwíyéicaalícué pía, péemiacuécá cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, canácatáita yéewanáwa pucháiba yàawiriéri yéetáicái ílbàaca níawa, canásiwa’, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Pérgamo

¹² Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yebáidéeyéica nutàacái Pérgamo iyacàlená irícu: ‘Cài nuchùllacuéca pía, núa idènièrica espada

machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica:
¹³ Núalíacawa macáita iwali yái pimàniiricuéca. Núalía nacáiwa piyacuéca aléera yàcalé Satanás icùacataléca. Núalíacawa peebáidacuéca nutàacái mamáalàacata tàì ìiméeri iyú. Càmitacué piméeyáa peebáidaca nutàacái éwitaté nanúacáaníta Antipas, yái nanuéricaté yeebáidacáiná nutàacái pèewi, piacué iyéeyéica yàcalé Satanás icùacataléca. ¹⁴ Quéwa nuicácué piwali máisi-báwanáita báawéeri wawàsi, yái càmiirica cayába nuicáca: Pidèniacué piapichawa abènaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica càide iyúwaté Balaam yéewáidáaná wenàiwica. Bàaluité Balaam yàalàacaté Balac yáalimáidáanápiná israelitanái namànicaténá nabáyawanáwa. Ichùuliacaté nayáanápiná iinási nanuéricama iyúwa sacrificio nàacaténá idolo icàaluín-iná, cuwáiná yéenáiwánáca. Ichùuliaté naimáca áibanái inanái yáapicha càmiíyéica náinusíwa. ¹⁵ Càita nacái, iyacué pèewibàa abènaméeyéi yeebáidéeyéica nicolaítanái yàasu cachiwéeri tàacáisi. ¹⁶ Iná pi-wènúadacué píiwitásewa báawéeri íicha. Càmicaalícué càì pimànica, yásí nùacuéwa piatalé caquialéta. Yá numànipiná úwi náipunitawa nutàacái iyúwa, càide iyúwa wenàiwica namànicaalí úwi espada machete nacáiri iyú. ¹⁷ Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawèniadéerica báawéeri, nùaca iyáap-iná maná, yái pan nacáirica ibàacanáta áibanái wenàiwica íicha. Nùa nacái irí cabalèeri íba natànèerica iwali wàlisàì íipidenápiná. Abéerita yái idènièrica yàasu íbawa, yáalá iwali yái íipidenápináca wàlisàì, canáca áibanái yáalíeríwa iwali, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Tiatira

¹⁸ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Tiatira iyacàlená irícu: ‘Càì núumacuéca pirí, núa Dios Íirica, núa idènièrica ituíwa càide iyúwa quichái ipèrùa iyáaná, núa idènièrica nacái yàabàliwa càide iyúwa naquéesièrica bronce nacáirica iicacánáwa. ¹⁹ Núalíacawa iwali yái pimàniiricuéca. Núalíacawa cáininácuéca piicáca áibanái, núalíacawa peebáidacuéca nutàacái. Núalía nacáiwa piyúudacuéca áibanái, piideniacuéca piúwichàanáwa nacái matuíbanáiri iyú. Núalíacawa pimànicuéca cayábéeri cachàiniwanái íicha yái pimàniiricatécué quéecha, pidàbacaalítécué peebáidaca nutàacái. ²⁰ Quéwa nuicácué piwali áiba wawàsi quiríta. Pidécúca pimàacaca úyaca matuíbanáita pèewibàa, úái inanáca Jezabelca. Nacàlidaca uináwaná utàanicasa Dios inùmalícuíse, quéwa uéwáidaca wenàiwica cachiwéeri tàacáisi iyú meedá uchìwáidacaténá nùasu wenàiwica naimáanápiná áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmiirica nacái nanirisíwa, nayáanápiná nayáacaléwa nacái iinási nanuérica idolo irí nàacaténá cuwáiná yéenáiwáná icàaluíniná. ²¹ Nudéca nùalàaca úa cachàiniíri iyú uwènúadáanápiná úiwitásewa

ubáyawaná íichawa, quéwa càmita uebá uwènúadáanápiná úiwitásewa íicha, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha. ²² Siúcade, péemiacué cayába, nùuwichàidapiná úa uláicái iyúwa, macáita nacái iiméeyéica úapicha, núucapiná níawa manuíri yúuwichàacáisi iriculéwa, càmicaalí nawènúada náiwitásewa nabáyawaná íichawa, yái báawéerica namàniirica úapicha. ²³ Nunúapiná nacái uénibe yéetácáisi iyú. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca, néemiapinácaalí uináwaná iwali, yásí náalíacawa nùacata yái iiquéerica náiwitáise, nawàwa nacái. Yásí numànicuéca pirí cayábéeriwa, nùuwichàidapiná nacáiwa píalimáwanama càide iyúwa imanúcanamacué pimànica cayábéeri, báawéeri áibata. ²⁴ Néese piacué Tiatira iyacàlená minanáì càmiíyéica yeebáida Jezabel itàacái, càmiíyéi nacái yéewáidawa tàacáisi iwali yáara náiméerica iwali Satanás yàasu íiwitáise ibàacanéeriwa. Núumacué pirí, iyaca quiríta abéeri wawàsi iwàwacutéeri nuchùuliapinácué pimànica. ²⁵ Peebáidacué mamáalàacata nutàacái càide iyúwacué peebáidáaná siúca àta nùanàacatalépináta. ²⁶ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, imàniíyéi nacái mamáalàacata càide iyúwa nuwàwáaná àta néetácatalétawa, numàacaca nacùaca núapicha macái èeri minanáì. ²⁷ Càide iyúwa Núaniri Dios imàcáaná núcùaca èeri minanáì Dios íiwitáise iyúwa, càita nacái nùasu wenàiwica nacùapiná èeri minanáì cachàiniíri iyú, nàuwichàidapiná nacái macáita wenàiwica càmiíyéica yeebáida nutàacái, càide iyúwa hierro ibaquíadacaalí catùa achúmáanamata yémáanáami. ²⁸ Numàaca nacái nàyaca nucamaláná irícu, yái nuca-maláná icànéerica càide iyúwa dùlupùta icànáaná waiquéerica mapisáisiwata. ²⁹ Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca”, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Sardis

3 Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Sardis iyacàlená irícu: ‘Càì núumacuéca pirí, núa iyéerica yáapicha yái Espíritu Santoca máiniíri cayábaca, núa idènièrica nacái siete namanùbaca dùlupùta: Núalíacawa iwali macáita pílbaidacalécuéca. Nuémiacué piináwaná iwali cáucasacué pía, quéwa nuicácuéca pía càiyéide iyúwa yéetéeyéimiwa. ² Pimichàidacué píiwitásewa, pichàiniadacué píiwitáise cayábéeriwa iyéericuéca pirí quiríta, iwàwéerica ichàbacawa píicha, nuicáicáiná yái pimàniiricuéca càmiirica cayába Nucuèriná Dios iicáca. ³ Iná piináidacuéwa iwali yái tàacáisi péemièricatécué, peebáidéericatécué nacái quéechacáwa. Pimànicué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná. Piwènúadacué píiwitásewa píbáyawaná íichawa. Càmicaalícué pimichàida píiwitásewa, yásí nùanàacué piatalé càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmicatáita wenàiwica icùa nùanàaca, càmitacué nacái

píalíwawa chácaalínácaalí nuénáiwana yàanàa nùanàa-cataípinácué pìatalé. ⁴ Quéwa abénaméeyéicué péená Sardis iyacàlená mìnanaí càmíta nàya cabáyawanéeri iyú. Càide iyúwa wenàiwica icùacaalí masacàata ibàlewa, càita nacái abénaméeyéi péenácué nacùaca níawawa masaquèeri iyú, báawéeri íicha. Yá áiba èeripiná nèepunícawa núapichawa nabàle cabalèeri yáapichawa namànicáiná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná cháí èeri írìcu. ⁵ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, nadèniapiná nabàlewa cabalèeri. Càmita nacái nutunúá náipidená cuyàluta írìcuíse yái cuyàlutaca idènièrica náipidená macáita cáuyéica càmíiyéica imáalàawa. Yá nucàlidapiná naináwaná iwaliwa nùasunáica nía Núaniri Dios írìwa, yàasu ángelnáí írì nacái. ⁶ Càuwíiyéicaalícué pía, péemiácué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanáí írì yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nálí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica írì yàara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanáí yeebáidéeyéica nutàacái Filadelfia iyacàlená írìcu: 'Cài núumacuéca pirí, núa Mabáyawanéerica, núa yái Báisíirica, núa rey David itaquérinámica, imàaquéerica nacái wenàiwica iwàlùacawa Dios iyacàle írìculé, Dios icùacataléca macáita. Nùacùacaalí nalíni, yá canáta yáaliméeri ibàliaca náichani. Néese nubàliacaalí náichani, canácata nacái yáaliméeri yàacùaca nalíni. Péemiácué: ⁸ Cayábaca nuicáca yái pimàniiricuéca. Péemiácué cayába, numàacacué picàlidaca nuináwaná iwali áibanáí írì, càmítacué nacái yéewa nasàiwicaca pirí wawàsi, peebáidacáinácué nutàacái, càmítacué nacái piwènúada píiwitáisewa nuícha, éwitacué càmícáaníta máini cachàinica pía. ⁹ Péemiácué cayába. Nàyaca pìyacàle néeni abénaméeyéi judío icàlidéeyéica iináwaná iwaliwa judíosiwacasa nía, quéwa nachíwa meedá, càmícáiná neebáida nutàacái báisíiri iyú. Satanás yéewáidacaléca nía meedá. Mesúnamáita numàacapiná nabàlùacawa nàulù ipùata iyúwa píipunitacuéwa nàacaténácué picàaluíná. Yásí nàalíacawa cáininácuéca nuicáca pía. ¹⁰ Pidécuéca peebáidaca nutàacái pìideníacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, íná nucùapinácué píawa áibaalípiná yùuwichàacáisi yàanàapinácaalí macái cáli iwali, yùuwichàidacaténá èeri mìnanaí. ¹¹ Nùacawa néese caqualéta. Peebáidacué tàì íiméeri iyú yái peebáidéericuéca; picácué pimàaca áibanáí iwènúadacuéca nuícha píiwitáise ipíchanácué piúcaca píichawa pìasu cawèniíri coronawa Dios iwàwéericuéca yàaca pirí áiba èeriwa. ¹² Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapiná nàyaca Nucuèriná Dios yáapicha càiripináta, càide iyúwa áicu írìcusi ibàlùeriwa càiripináta Dios yàasu templo írìcuírìca. Canácatáita nàawa Dios íicha. Nutànàapiná nacái Nucuèriná Dios íipidenáwa nàwali yái Nucuèriná Dios iyacàle íipidenáwa nacái, yái yàcalé íipidenéerica Wàlìsàì

Jerusalén, írìcuèripinácaawa chènuníise Nucuèriná Dios yàatanáise. Nutànàapiná nacái nuípidená wàlìsàíwa nàwali. ¹³ Càuwíiyéicaalícué pía, péemiácué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanáí írì yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nálí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica írì yàara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanáí yeebáidéeyéica nutàacái Laodicea iyacàlená írìcu: 'Cài núumacuéca pirí, núa íipidenéerica Báisíiri, càmíirica ichiwáida wenàiwica, núa icàlidéerica báisíiri iyúni, núa idàbéericatè macáita Dios írìpiná cháí èeri írìcu: ¹⁵ Núalíacawa iwali yái macáita pimàniiricuéca. Núalíacawa càmítacué máini piwènúadaca nuícha píiwitáisewa, càmítacué nacái máini pimichàida píiwitáisewa peebáidacaténá cayába nutàacái. Iwàwacutácué píináidacawa càinácaalí pimàniínápiná. ¿Pìwènúadapinásicué nuícha píiwitáisewa? ¿Néeni, pimichàidapinásicué píiwitáisewa? ¿Càinásicué pimànipiná? ¹⁶ Néese, càmícáinácué peebáida cayába nutàacái macái piwàwalícuésewa, íná núucapinácué nuíchawa pía. ¹⁷ Picàlidacáinácué càì pìwaliwa: "Càasuíyéica wía, máini nacái cayábaca wía. Wadéca weedáca walíwa manùba wàasupináwa. Càmita wawàwacutá Dios iyúudàaca wía", càicué píimaca pìwaliwa. ¿Cánácué càmita píalíwawa cáuláicaca píiwitáise pibáyawaná iyúwa? Dios iicácuéca pía càiyéide iyúwa catúulécanéeyéi, màasuíyéi nacái. Matuíyéicué nacái píiwitáise, báica nacáicué pía pibáyawaná iwaliwa iyúwa mabàléeri wenàiwica. ¹⁸ Iná nùalàacué pía pimàacáanápinácué numànica pirí cayábéeri manuísíwata càide iyúwa wenàiwica iwèndacaalí áiba wenàiwica írì cayábéeri oro masaquèericatè namànica quicháí írìcu. Néese idécanáami numànicuéca pirí cayábéeri, yásí báisícata càasuíyéicuéca pía chènuníisèeri cawèniíri iyú. Peedácué nacái nuícha píiwitáisepiná mabáyawanéeri càide iyúwacué pibàlepiná cabalèeri, ipíchanácué báica pía pibáyawaná iwaliwa. Pimàacacué nuchùnìaca píiwitáise matuírica càide iyúwa natuí idàbená ichùnìacaalí wenàiwica ituí, catuícaténácué píiwitáise, píalíacaténácuéwa nùwali. ¹⁹ Nùalàaca nùasunáí cachàiniíri iyú, macáita wenàiwica cáininéeyéica nuicáca. Nùuwichàidaca nía nacái. Iná pimichàidacué píiwitáisewa càiripináta, píwènúadacué nacái píiwitáisewa pibáyawaná íichawa. ²⁰ Péemiácué cayába, mesúnamáita nùacawa néese, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi íipunita imáidacaténá wenàiwica iyéeyéica capíiricu. Cawinácaalí yéemièyéica nutàacái, nawàwacaalí neebáidaca nutàacái, yá càica níade iyúwa wenàiwica yàacùacaalí icapèe inùmawa áiba írì, yeedácaténá yàataléwani. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yásí nùyaca náapicha, nàyaca nacái núapicha, càide iyúwa wenàiwica iwàlùacaalíwa capíiriculé iyáacaténá iyáacaléwa yéenanáí yáapichawa.

²¹ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàa-capiná náawinacawa núapicha nùalubái íinatalé, nacùcaténá macáita núapicha, càitatéde iyúwa numawèniadánáté báawéeri, néese núawinacatéwa Núaniri Dios yáapichawa, yàalubái íinatalé nucùcaténá macáita yáapicha. ²² Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nálí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

La adoración en el cielo

4 Néeseté idécanáami Wáiwacali càì íimaca nulí, yáté nuicáidaca chènuniré, yá péemiacué cayába, nuicáca abéeri capíi inuma yàacùacanéerica. Néese idàbáanéeri tàacáisi nuemièricaté itàaníca nulí iyúwa cachàiníiri trompeta isàna, yácata tàacáisi íimaca nulí àniwa: "Pimichàawa síisaara. Yá núsáidaca pírí càinácaalí ichàbáanápínacawa áibaalípiná", íimaca nulí. ² Aquialénamata Espíritu Santo icùaca nuíwitáise manuísíwata, péemiacué cayába, Espíritu Santo imàacaca nuicáca cayábéeri yàalubáisi ibàluèricawa chènunibàa. Nuicáca abéeri yáawinéericawa yàalubáisi íinata icùacaténá macáita. ³ Yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata càiride iyúwa waicáaná cuniéri íba cabalèeri ípidenéri jaspe, iyúwa nacái waicáaná íba ípidenéri cornalina quíiréeri, cuniéri nacái. Yá mèlumèluwaca àrawàli icànaca yàalubáisi itéese càide iyúwa waicáaná cuniéri íba esmeralda ipuléeri. ⁴ Nàyaca yàalubáisi itéesebàa áiba veinticuatro namanùbaca yàalubáisi. Náawinacawa yàalubáisi íinata veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái. Idènièyèi cabalèeri ibàlewa. Nadènià nacái nàasu coronawa yáawami orota náiwita iwaliwa. ⁵ Yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata icànaca mamáalàacata iyúwa énu icànáaná, itàaníca nacái càide iyúwa wéemianá cachàiníiri énu isàna tiríicaalí. Nàyaca yàalubáisi íipunita siete namanùbaca lámpara nacáiyéi idènièyèica icamaláwa, quichái ipèrùna nacáiri. Yái quicháica, yácata máiniiri cayábaca Espíritu Santoca. ⁶ Iyaca nacái calisa nacáiri yàalubáisi íipunita, abéeri calisa càiride iyúwa vidrio máiniiri cuniíaca. Yàalubáisi itéesebàa nàyacaté báinúaca cáuyéi ángel madécanéeyéi ituí naicácaténá napíchaléwa, naicácaténá nacái náinataléwa. ⁷ Yái idàbáanéeri ángel cáurica càiride iyúwa león iicácanáwa. Pucháibáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa toro iicácanáwa. Máisibáaná cáuri ángel àniwa càiri inànde iyúwa asiali. Báinúacáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa áwa iicácanáwa idècunitàacá yáalaní-cawa. ⁸ Níái báinúaca ángel cáuyéica nadèniaca seis namanùbaca nàanabáíwa náalimáwanama. Macái cáuyéi ipuniyéiwa natuí iyúwa náinatàbàawa, nallicúsewa nacái. Yá càì náimaca èeríapinama, táiyápinama mamáalàacata: "Mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, yái Wacuèriná Dios cachàiníirica náicha canánama, yái iyéericaté, iyéerica nacái siù-

cade, iyéeripiná nacái càiripináta, càmiíri imáalàawa!" càì náimaca.

⁹ Néese idècunitàacá cáuyéi ángel nàaca icàaluíniná, nàaca nacái iyéininá, nàaca nacái irí cayábéeri, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, iyéerica càiripináta èeri càmiíri imáalàawa, yá veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái náuwàa naliacawa nanùmáawawa irí, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, nàacaténá icàaluíniná, yái iyéerica càiripináta èeri càmiíri imáalàawa. Yá naliadaca nàasu coronawa yàalubáisi yàabàli idaní násáidacaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía. Yá náimaca irí:

¹¹ "Máinií cayábéeri píiwitáise, pía Wacuèriná Wáiwacali Dios, íná wàaca picàaluíniná, wàaca nacái píimiéta-caná, wáaliaca nacáíwa máinií cachàiníirica pía, pidàbacáinaté macáita, yá nàyacaté píiwitáise iyú, pidàbacáinaté nía", càì náimaca nacántàaca.

El rollo escrito y el Cordero

5 Néeseté nuicáca cuyàluta iwawanèeriwa icáapirícu yéewápuwáise, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. Yái cuyàluta iwawanèericawa idèniaca tàacáisi irículéwa, íinatawáise nacáíwa. Yái cuyàluta nadacuèrica cayába siete namanùbaca nadacuèrica iyúni. ² Néese nuicáca áiba ángel cachàiníiri. Yá isutáca yéemíawa nía macáita. Íimaca cachàiníiri iyú: "¿Cawínásica wenàiwica Dios ibatèeripiná iwasàaca yái nadacúanacani, yàacùacaténá yái cuyàlutaca?" íimaca yái ángelca. ³ Quéwa canáca náicha níái chènuníiséeyéica, nía nacái iyéeyéica cháì èeri irícu, nía nacái yéetéeyéimicawa, canácata yáaliméeri yàacùaca cuyàluta, iléecaténátáni. ⁴ Yá nuícháaníca manuísíwata canáciná nàanèeri wenàiwica Dios ibatèeripiná yàacùaca cuyàluta, iléecaténáni. ⁵ Néese abéeri néená níái nacuèrinánáica íimaca nulí: "Picá píicháaní quirínama. Piicáida irí cayába, yái israelita icuèrinásàiri, rey David itaquèrinámica, idéca imawèniadaca báawéeri, yéewacaténá iwasàaca siete namanùbaca nadacúanaca, yàacuèripiná nacái cuyàluta", íimaca nulí.

⁶ Néese nuicáca Cordero ibàluèricawa nèewi yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuèrinánáica. Yái Cordero idèniaca icháunáwa bàaluitécáiná nanúacani iyúwa sacrificio. Idènià nacái siete namanùbaca ichàlewa, siete namanùbaca nacái ituíwa. Níái siete ituí íimáanáca càicanide iyúwa máiniiri cayába Espíritu Santo Dios ibànuerica macái cáli íinatalé. ⁷ Néese Cordero yàaca yeedáca cuyàluta icáapi yéewápuwáise íicha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. ⁸ Néese Cordero idécanáami yeedáca cuyàluta, yá báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica náuwàa naliacawa nanùmáawawa Cordero irí nàacaténá icàaluíniná. Nacuèrinánái náalimáwanama nadèniaca arpa, nadènià nacái bacàa níawami orota ipuniyéiwa pumèniiri isàni iyú. Yái pumèniiri isàni íimáanáca càicanide iyúwa nasutáaná Dios íicha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ⁹ Yá nacántàaca wàlisàì canción Cordero irí. Náima nacántàaca càì:

“Dios imàacaca peedáca yáí cuyàlutaca, pi-wasàanápíná nadacùanácani, pimàacacáináté nanúaca pía iyúwa sacrificio, yá piwèniacaté wenàiwicanáí píiranámi iyúwa Dios irípiná nèewíise macáí yàawiría, macáí itàaníyéica áiba tàacáisi iyú nacáí, macáí wenàiwica nacáí, macáí cáli néeseéeyéi nacáí.

¹⁰ Pidéca pimàacaca Dios yàasu wenàiwicaca nía, icuèyéipíná macáita píapicha, isutéyéipíná nacáí Dios íicha wenàiwicanáí irípiná, yá nacùapíná macáí cáli”, náimaca nacántàaca.

¹¹ Yáté nuicáidaca néré, yá nuèmiaca madécaná ángel isàna ibàluèyéicawa natéesebàa yáí yàalubáisica, nía nacáí báiúnaca ángel cáuyéica, nía nacáí nacuèrinánáica. Nuicáca madécaná millones namanúbaca ángel, camíiyéi wenàiwica yáalimá iputàaca nía, càisimalénácalí nía.

¹² Yá náimaca cachàiníri iyú: “Wàacué Cordero icàaluíníná, yáí Corderoca imàaquéericaté nanúacani iyúwa sacrificio, yáicáiná Dios idéca imàacaca Cordero icùanápíná canánama, idéca imàacaca càasuírnicani, yáí Corderoca! Máiíní cáaliacáirnicani yáí Corderoca, cachàiníri nacáí íiwitáise! Cayábaca waicácani, wàacué nacáí icàaluíníná, wàacué nacáí irí cayábéeri!” càí náimaca níái ángelca.

¹³ Nuémia nacáí macáita Dios idàbéeyéica náimaca irí, macáí iyéeyéica chènuniré, cáli íinatéeyéica nacáí, nía nacáí yéetéeyéimicawa, úni iricúiyéica nacáí, macáisiwa canánama náimaca Dios irí. Càí náimaca: “Wàaca cayábéeri irí yáí yáawinéericawa yàalubáisi íinata, irí nacáí yáí Corderoca! Cáimiétaquéri iyú waicáca nía, wàaca nacáí nacàaluíníná! Máiíní cachàinica náiwitáise càiripínáta, èeri camíiri imáalàawa!” náimaca.

¹⁴ Néese báiúnaca ángel cáuyéica náimaca: “Báisíta, amén, càita nacáí wáimaca!” càí náimaca. Níái veinticuatro namanúbaca nacuèrinánáí nabàlùacawa nàlulù iyúwa nàacaténá icàaluíníná, yáí iyéerica càiripínáta, camíirica imáalàawa.

Los siete sellos

6 Néeseté nuicáca Cordero iwasàaca idàbáanéeri néená níái siete namanúbaca nadacùanáca cuyàluta iwawanéericawa. Yá nuèmiaca abéeri néená níái ángel cáuyéica íimaca cachàiníri iyú càide iyúwa tiríicaalí: “Aqualé, pía piicáca!” càí íimaca. ² Néeseté nuicáidaca néré. Yá, péemiacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yáí asiali yáawinéericawa caballo íinata idèniaca demápu imàníiripíná iyú ùwicái. Yá náawinádaca corona íiwita ìwali. Néese imawèniadaca yàacawa imawèniadacaténá mamáalàacata áibanái.

³ Néese Cordero iwasàaca pucháibáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuèmiaca pucháibáaná cáuri ángel íimaca: “Aqualé, pía piicáca!” càí íimaca. ⁴ Yá áiba caballo imusúacawa, máiní quíiréeri quéwa, càide iyúwa waicáaná irái. Nuicáca wenàiwica yáawinéericawa caballo íinata. Yá namàacaca imànínápíná ùwicái cháí èeri irícu, ipíchaná wenàiwicanáí nàyaca matuíbanáiri iyú, imàacáanápiná nacáí wenàiwicanáí inúayacacawa.

Yá nàaca irí cáaléeri espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica.

⁵ Néese Cordero iwasàaca máisibáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuèmiaca máisibáaná cáuri ángel íimaca: “Aqualé, pía piicáca!” càí íimaca. Yáté nuicáidaca néré. Yá, péemiacué cayába, nuicáca cúulíri caballo. Yáí yáawinéericawa caballo íinata idèniaca abéeri wapésáidáaná imiéri. ⁶ Néese nuèmiaca tàacáisi nacáiri cáuyéi ángel yèewibàa, yá íimaca: “Abéeri kilo trigo ituíná iwèníri abéeri denario, yáí abé èri iwènicatáica. Máisiba kilo nacáí cebada ituíná iwèníri abéeri denario, picá quéwa pimàni báawéeri olivo inàlیمانá irí, uva ibànacalená irí nacáí”, càí íimaca.

⁷ Néese Cordero iwasàaca báiúnacáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuèmiaca báiúnacáaná cáuri ángel íimaca: “Aqualé, pía piicáca!” càí íimaca. ⁸ Néese nuicáidaca néré, yá péemiacué cayába, nuicáca áiba caballo éewéeri nacáiri. Yáí yáawinéericawa caballo íinata íipidená Yéetácáisi. Aiba íipidenéerica Infierno yàacawa Yéetácáisi yáapicha. Namàacaca Yéetácáisi, Infierno nacáí nanúanápíná madécaná èeri mìnánái. Macáí néená níái báiúnacquéeyéica wenàiwicaca, abéeri néená yéetácawa. Yá nanúaca wenàiwicanáí ùwicái iyú, máapicái iyú nacáí, uláicái iyú nacáí. Nachùulia nacáí caluèyéi cuwèesi nanúanápíná wenàiwica.

⁹ Néese Cordero iwasàaca cinconá imanúbaca nadacùanáca cuyàluta, yáté nuicáca nacáucami altar yáapiré, níái Dios yàasu wenàiwicaca nanuèyéicaté neebáidacáinaté Dios itàacái, iwalíise nacáí yáí tàacáisi báisírnicani nacàlidéericaté wenàiwicanáí irí. ¹⁰ Néese náimaca cachàiníri iyú: “Wacuèriná Dios mabayawanéeri, wáalfacawa pimànica macáita càide iyúwa píimáaná machiwéeri iyú. ¿Chácaalínápínacaalí piùwichàidapíná èeri mìnánái ìwalíise yáí nanúanáca wía?” càí náimaca.

¹¹ Néese yàaca nalí cáaléeri nanáawanipíná cabalèeri. Yá ichùuliaca nacùanápíná achúmáanata èeri quiríta àta nanacáiyéi yéetacatalétawa íibaidéeyéica Náiwacali irípiná, nía nacáí néenánáica iwàwacutéeyéica yéetacawa càide iyúwaté néetáanáwa.

¹² Néese Cordero iwasàaca seisná imanúbaca nadacùanáca cuyàluta, yáté nuicáidaca néré, péemiacué cayába, nuicáca cáli icusúacawa cachàiníri iyú, yá catáca èeri càide iyúwa waicáaná cúulíri wáluma. Yá nacáí macàpucuícaalí quéerica, quíiraca úa càide iyúwa waicáaná irái. ¹³ Dùlupùta nacáí nacaláacawa cáli íinatalé càide iyúwa higuera yéetaná imàacacaalí icaláacawa iyacanáca éemíirica cachàinicáiná cáuli ipùaca ìwali. ¹⁴ Yá capíraléeri cáli icacanácawa chènuniise càide iyúwa wáluma icacanácaalíwa. Néese iwawanàacawa abéemàalé, abéemàa néese nacáí càide iyúwa cuyàluta ibáiná iwawanàacaalíwa. Yá canáca capíraléeri cálimica. Yá macáí dúli manuínaméeyéi, macáita nacáí iwàwata nachacàacawa nàyacatái íichawa. ¹⁵ Néese macáita èeri mìnánái nabàacawa íba yéecalicubàa, íba isabàlicubàa nacáí. Macáita nabàacawa, níái èeri mìnánái icuèrinánáica, nía nacáí wenàiwica íiwacanánáica, nía nacáí úwi íiwacanánáica, nía nacáí càasuíyéica, nía nacáí cachàiniyéica úwica,

macáita èeri mìnanaí canánama, nía nacái ílibaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníiyéica máiwacalináwaca. ¹⁶ Yá náimaca manuínaméeyéi dúli irí, manuínaméeyéi íba irí nacái: “Ípicaláacuéwa wáinatabàa, pibàacué wía ituí ícha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, ícha nacái Cordero yàasu yúuwichàacáisi ibànùèripiná wàwali! Idéca yàanàaca wéenáiwaná nàuwichàidacatáipiná wía, yá canácata wéená yáaliméeri ìideniaca nàasu yúuwichàacáisica”, càì nàimaca.

Los señalados de las tribus de Israel

7 Idécanáamité nuicáca càì, yá nuicácaté áiba yéenáwanási nacáiri, yá nuicáca báinúaca ángel ibàluèyéicawa chènuniré, iwicábàa yái èeriquéi macáirica. Yá náibàaca macái cáuli ipíchaná cáuli ipùaca cáli ìwali, manuíri úni ìwali nacái, àicunái ìwali nacái canánama. ² Néeseté nuicáca áiba ángel imichàacawa cáli íinatáise èeri imusúacatáiseacawa. Yá ángel idèniaca cáuri Dios yàasu néenáwanápiná. Ángel icàlidaca nalíni cachàiníiri iyú, níái báinúaca ángel Dios yèeyéicaté ichàinipiná nàuwichàidacaténá cáli, manuíri úni nacái. Yá íimaca nalí: ³ “Ípicácué piùwichàida cáli, manuíri úni nacái, àicunái nacái càmicaalíca wachanàida Dios yàasu néenáwanápiná napùdàlicu, níái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwica ílibaidéeyéica irípiná!” càì íimaca yái ángelca.

⁴ Néese nuémíaca càisimalénacaalí nía idènièyéica Dios yàasu néenáwanápiná napùdàlicu. Namanùbaca nàyaca ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca israelitanái, nèewíise macáita israelita yàawiríanáica. ⁵ Doce mil namanùbaca Judá itaquénáinámi idènièyéica Dios yàasu néenáwanápiná napùdàlicu. Càita nacái doce mil namanùbaca Rubén itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Gad itaquénáinámi. ⁶ Càita nacái doce mil namanùbaca Aser itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Neftalí itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Manasés itaquénáinámi. ⁷ Càita nacái doce mil namanùbaca Simeón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Leví itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Isacar itaquénáinámi. ⁸ Càita nacái doce mil namanùbaca Zabulón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil José itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Benjamín itaquénáinámi.

La multitud vestida de blanco

⁹ Idécanáamité nuicáca càì, yá nuicáca áiba yéenáwanási nacáiri, péemiácué cayába, yá nuicáca chínamái wenàiwica canáca yáaliméeri iputàaca nía, macái íiwitáaná cáli néeséeyéi yéénaca, macái yàawiría yéená nacái, macái wenàiwica íiwitáaná yéená nacái, macái itàaníyéica áiba tàacáisi iyú íiwitáaná yéená nacái. Yá nabàlùacawa yàalubáisi íipunita, Cordero íipunita nacái. Nadèniaca cáaléeri nanáawani cabalèeriwa. Nadèni wisiri nacáiri ibáiná nacáapi irícuwa. ¹⁰ Macáita nàimaca cachàiníiri iyú:

“Wacuèriná Dios, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, Cordero nacái, nadéca nawasàaca wía Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha!” càì nàimaca.

¹¹ Néese macáita ángel ibàluèyéicawa yàalubáisi itéese, nacuèrinánái itéese nacái, báinúaca cáuyéi ángel itéese nacái, nàuwàa naliacawa nanùmáawawa yàalubáisi íipunita nàacaténá Dios icàaluíniná. ¹² Yá nàimaca:

“Báisíta, amén! Wacàlidacué Wacuèriná Dios iinánaná ìwaliwa cayábéericani, wàacué nacái icàaluíniná! Ímáini cáalíacáica Wacuèriná Dios, wàacué irí cayábéeri, cáimiétaquéeri iyúcué waicácani, máiníiri cachàinica íiwitáise càiripináta èeri càimíiri imáalàawa! ÍBáisíta, amén!” càì nàimaca.

¹³ Néeseté abéeri néená níái nacuèrinánáica isutáca yéemiawa núa. Yá íimaca nulí: “¿Píalíisica cawinácaalí níái idènièyéica cáaléeri nanáawani cabalèeriwa, síisáanácaalí nacái nàanàa?” càì íimaca nulí. ¹⁴ Néese núumaca irí: “Càmita núalíawa. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni”, núumaca irí. Néese íimaca nulí: “Nadéca namusúacawa manuíri yúuwichàacáisi ícha. Dios idéca imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha, neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetéericatéwa nabáyawaná iwálíise.

¹⁵ “Iná yéewa nàyaca Dios yàasu yàalubáisi íipunita. Náibaida irípiná táiyápinama, èeríapinama nacái yàasu templo chènuníiséeri irícu. Yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata iyaca náapícha icùacaténá nía.

¹⁶ Càmita quirínama máapíca nía, càmita quirínama macàla nawàwa nacái. Càmita èeri yeemá níawa. Uuléeri nacáíwa càmita íisa nía quirínama.

¹⁷ Yái Cordero iyéerica yàalubáisi íipunita icùapiná níawa càide iyúwa pastor icùacaalí ipíranái ovejawa cáininéeri iyú. Yá Cordero imàacaca nàiraca úni yèerica nacáuca càimíiri imáalàawa. Dios nacái itunúapiná náicha natuíyáa”, càì íimaca nulí.

El séptimo sello y el incensario de oro

8 Néese nuicácaté Cordero iwasàaca cuyàluta íichani, yái sietená namanùbaca nadacúanacani, yá masànaca macáita chènuniré cawàwanáta media hora. ² Néese nuicáca siete namanùbaca ángel ibàluèyéicawa Dios íipunita. Yàaca nalí siete namanùbaca trompeta. ³ Néese áiba ángel yàanàaca. Idèniaca quichái yàalu oro yáawamíirica. Yá ángel ibàlùacawa altar íipunita. Nàaca irí manùba pumèníiri isàni. Yèewiáadaca pumèníiri isàni nèewi níái nasutáanáca Dios ícha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. Néese ángel yeemáca pumèníiri isàni altar íinata, yái altar oro yáawamíirica ibàluèricawa yàalubáisi íipunita. ⁴ Càita pumèníiri íisalená imichàacawa ángel icáapi ícha chènuniré Dios íipunita, yáapícha yái nasutáanáca Dios ícha, níái Dios yàasu wenàiwicaca. ⁵ Néese ángel yeedáca quichái yàaluca, yá ipuníadaca yàalu quichái iyú altar íinatáiséeri quicháica. Néese ángel yúucaca quichái yàalu chènuníise cáli íinatalépiná. Yá nuémíaca madécaná énu isàna, madécaná tàacáisi

nacái. Nuicáca madécaná énu icànaca mèlumèluwaca. Cáli nacái icusúacawa.

Las trompetas

⁶ Néese níái siete namanùbaca ángel idènièyèica siete namanùbaca trompeta nabàlùacawa napùliacaténá nàasu trompetawa.

⁷ Yái idàbàanéerica ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá granizo íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli ínatalé quichái yáapicha yèewièricawa irái iyú. Yá yeemáca madécaná cáli. Macái néená níái máisibéeyéica cálica, abéeri néená yeemácawa. Yeemáca nacái manùbéeyéi àicu. Macái néená níái máisibéeyéica àicuca, abéeri néená yeemácawa. Yeemáca nacáywa macáita masicái iyéerica cáli íinata.

⁸ Néese pucháibáaná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá áiba wawàsi yúuwàacawa manuírí úni yáaculé, yái wawàsi manuíríca dúli nacáiri iicacánáwa, yeeméericawa quichái iyú. ⁹ Néese madécaná manuírí úni nachacamàacawa irái iyú. Macái néená níái máisibéeyéica manuírí única, abéeri néená ichacamàacawa irái iyú. Manùbéeyéi néetácawa iyéeyéica manuírí úni yáaculé. Ata alénacaalí manuírí úni ichacamàacawa irái iyú, yá macáita néetácawa iyéeyéica úni yáaculé, càita nacái manùbéeyéi nave imáalàacawa, lancha nacáiyéica yèeyéicawa úni yáacubàa. Macái néená níái máisibéeyéica naveca, abéeri néená imáalàacawa náicha.

¹⁰ Néese máisibáaná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá manuírí dùlupùta nacáiri yúuwàacawa chènuniise yeeméericawa cachàiniíri quichái iyú. Yá dùlupùta nacáiri yúuwàacawa madécaná inanába yáaculé, únibàa nacái, úni imusúacatáiseacawa cáli irícuíse nacái. ¹¹ Yái dùlupùta ípidenéeri Ipiisíri. Yá macái néená níái máisibéeyéica única, abéeri néená ichacamàacawa ipisiíri iyú. Yá madécaná wenàiwica néetácawa úni iyú, ipisiíricáináni.

¹² Néese báinúacáaná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá imáalàacawa máisibáaná néená èeri icamalánáca, máisibáaná yéená nacái quéeri icamalánáca, máisibáaná néená nacái níái dùlupùta nacamalánáca. Càita catáca máisibáaná néená nacamalánáca. Càmita nacái nacàna máisibáaná néená èeriapi, táiyápi nacái.

¹³ Néeseté nuicáidaca néré, yá nuémíaca áiba ángel áwa nacáiri imáidaca cachàiniíri iyú idècunitàacá yáalaníca cáli iwicáubàa machacànita. Yá íimaca: "Ímáinicué piùwichàapínacawa, piacué èeri mìnánáca báawéeyéica íiwitáise, casànapínacaalí áiba trompeta mamáalàacata, áiba máisiba ángel ipùlièyèipínaca mesúnamáita!" càì íimaca.

⁹ Néeseté nuémíaca cinconá imanùbaca ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá nuicáca áiba ángel dùlupùta nacáiri iicacánáwa iricuèricatéwa chènuniise cáli ínatalépiná. Nàaca irí llave yàacùacaténá utàwi inùma yái máiniírica depuúwaca. ² Néese ángel yàacùaca utàwi inùma máiniírica depuúwaca. Yá ísa ímichàacawa utàwi inùma irícuíse càide iyúwa yúucaniasi ísalená. Yái ísa utàwi irícuíseerica catáca imànica èeri ica-

maláná, macái cáuli nacái. ³ Néese wiriichu nacáiyéi namusúacawa ísa yèewíise, yá nàacawa cáli ínatabàa. Níái wiriichu nacáiyéica nadèniaca náiwíwa náucacaténá wenàiwica càide iyúwa chália yúucáaná wía.

⁴ Iwàwacutápiná càmita nàuwichàida masicái idàwinèericawa cáli íinata, macái bànacalé nacái, macái àicu nacái canánama. Abéta iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica canéeyéica irí Dios ípidená napùdàlicu. ⁵ Iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica cinco imanùbaca quéeripíná, càmita quéwa ibatàa wiriichu inúaca wenàiwica. Yái icáicha cáiwica wenàiwica iríni càide iyúwa chália yúucáaná wía.

⁶ Néenialípiná wenàiwica nacutáca néetácáténáwa quéwa càmita náalimápiná néetácawa. Máini nawàwapíná néetácawa, quéwa yéetácáisi camíiripíná íbàa nía.

⁷ Níái wiriichu càica níade iyúwa caballonái úwinái ichunièyèica namànicaténá ùwicái. Nadèniaca corona oro yáawamíri náiwita ìwaliwa. Wiriichunái càiyéi inànide iyúwa wenàiwica inàni. ⁸ Nadèniaca nacái náiwita ibáináwa càide iyúwa inaná íiwita ibáiná. Nadèniaca nacái nayéiwa càide iyúwa león cháwi nacáiri iyéi.

⁹ Nadèniaca náimamiwa càide iyúwa hierro nàucutalicuwa, ipíchaná áibanái isutàaca nía. Casànaca nàanabái idècunitàacá náalanícawa càide iyúwa wéemianá manùbéeyéi caballo yàabàli isàna ipiacawa itéeyéica madécaná carro ùwicái nérépiná. ¹⁰ Nadèniaca nacái nasipiwa càide iyúwa chália íwi. Náiwí idènièrica icáichawa yúuwichàidacaténá wenàiwica cinco quéeripíná. ¹¹ Níái wiriichu nadèniaca náiwacaliwa, yái ángel icuèrica utàwi máiniírica depuúwaca. Ángel ípidená Abadón hebreo itàacái iyú, Apolión griego itàacái iyú, íimáanáca "Ímáalàidéeri wía".

¹² Yácata idàbàanéeri yúuwichàacáisi manuíríca yàanèeripínaca èeri mìnánái ìwali. Péemíacué cayába, nàyaca pucháiba yúuwichàacáisi mamáalàacata yàanèeyéipíná mesúnamáita.

¹³ Néese seisná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá nuémíacaté tàacáisi imusuéericawa nèewíise níái altar iculuwí báinúaca, yái altar oro yáawamírica, iyéerica Dios ípunita. ¹⁴ Yái tàacáisi íimaca seisná ángel irí ipùlièrica yàasu trompetawa: "Píwasàa báinúaca ángel idacuèyèicawa manuírí inanába néenibàa ípidenéeri Eufrates", càì íimaca. ¹⁵ Yá iwasàaca báinúaca ángel nanúacaténá madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái máisibéeyéica wenàiwicaca abéeri néená yéetápinácawa náicha. Níái báinúaca ángelca Dios idacùacaté nía iwasàacaténá nía áiba èeripíná. Abéerita Dios yáaliéericawa càinácaalí horapíná, èeripíná nacái, quéeripíná nacái. ¹⁶ Nuémíaca càisimalénácaalí úwinái níái yèeyéipínacawa caballo íinata. Nàacawa doscientos millones namanùbaca úwináica.

¹⁷ Nuicáca càì níái caballoca yéenáiwánási nacáiri irícuíse. Níái yèeyéicawa caballo íinata nadèniaca nabàle dàaléeriwa nàucutabàawa, yái dàaléeri bàlesica quiíreeri, capiraléeri nacái, éewéeri nacái. Caballonái nadèniaca náiwitawa càide iyúwa león cháwi nacáiri íiwita. Imusúacawa caballonái inùmalicúise: quichái, ísa

nacái, azufre nacái, yái éewéeri íba yeeméericawa mainí ùuléeri iyú. ¹⁸ Yásí madécaná èeri mìnánái néetápináwa, iyú yái imusuéericawa caballonái inù-mallicuise, yái quichái, ísa nacái, azufre nacái. ¹⁹ Níái caballoca nadèniaca nachàiniwa nanùma iricúisewa, nasipi néeni nacáiwa. Nasipi ipùata càiri licácanáwade iyúwa àapi íiwita. Nasipi iyúwa nanúapiná wenàiwica.

²⁰ Quéwa níái wenàiwicaca iyéeyécáwaca mamáalàacata, càmiyéycáwaca caballonái inúaca, càmita nawènuadapiná náiwitáisewa íicha yái báawéerica namàniirica. Càmita nayamáida nàaca demonio icàaluíniná, ídolo icàaluíniná nacái, yái cuwáiná yéenáiwana oróirica, platéeri nacái, broncéeri nacái, íbéeri nacái, àicuiri nacái. Níara ídoloa càmita náalimá naicáca, càmita nacái néemí, càmita nacái nèepuniwa. ²¹ Càmita èeri mìnánái iwènúada íiwitáisewa íicha yái nanúanáca wenàiwica, namàniínáca nacái namàliyéidewa, nayéedúaná nacái, naimáaná nacái áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmirica nacái nanirisíwa.

El ángel con el rollito escrito

10 Néeseté nuicáca áiba cachàiniiri ángel iricuèericawa chènuniise. Yá yéepuèriwa acalée iyú, idèniaca àrawáli íiwita itéesebàawa. Inàni icànaca càide iyúwa èeri icànáná. Càiri icàwade iyúwa waicáaná quichái. ² Idèniaca cuyàluta icáapi iricuwa, abéeri cuyàluta achúméeriina yàacúacanéerica. Yá ángel ibàlùadaca yàabàli yéewápuwáisewa manuiri úni yáaculé. Yá ibàlùadaca abémèa yàabàli apáuwáisewa chuitaliré. ³ Néese imáidaca cachàiniiri iyú càide iyúwa león cháwi nacáiri íichacaalí. Idécanáami imáidaca, yá siete namanúbaca énu natàanica nasàna iyúwa. ⁴ Idécanáami casànaca énunái, yá nuínáidacawa nutànàanápínaté énunái itàacái, quéwa nuemiaca tàacáisi chènuniiséeri. Yá íimaca nulí: “Pibàa tàacáisi áibanái íicha, yái tàacáisi siete namanúbaca énu náiméerica iwali. Picá pitànàa yái náiméerica iwali”, càí íimaca nulí.

⁵ Néese yái ángel nuiquéerica ibàluèericawa manuiri úni yáaculé, chuitaliré nacái, yá imichàidaca icáapi yéewápuwáisewa chènuniré. ⁶ Yá icàlidaca Dios yàasu tàacáisi cáimiétacanéeri iyú, yái Dios iyéerica càiripínata èeri càmiiri imáalàawa, yái idàbéericaté capiraléeri cáli, nía nacái chènuniiséeyéi cáli, nía nacái iyéeyéica cháí èeri iricu, manuiri úni nacái, nía nacái iyéeyéica úni yáaculé. Yá íimaca: “Càmita quirínama Dios idècuniawa. ⁷ Yá yànàapínacaalí sietená ángel yéenáiwana idàbacatáipínata ipùliaca yàasu trompetawa, yásí Dios imáalàidapiná imànicani, yái ibèericaté wenàiwicanái íicha, càide iyúwa icàlidáanaté yàasu wenàiwicanái íriwa, níái profetaca”, càí íimaca.

⁸ Néeseté nuemiaca àniwani yái tàacáisi chènuniiséerica. Itàanica núapicha àniwa, íimaca nulí: “Pia peedáca cuyàluta yàacúacanéerica icáapiricu yái ángel ibàluèericawa manuiri úni yáaculé, chuitaliré nacái”, càí íimaca nulí. ⁹ Néese nùacawa ángel yàatalé, yá nusutáca íichani yái cuyàluta achúméeriinaca. Yá yàaca nulíni.

Íimaca nulí: “Peedáni, piyáani. Idècunitàacá piyáacani, yá puchichacani pinùma iricu càide iyúwa mába ituní, quéwa piyapicúa iricu, yásí ipisícani”, íimaca nulí.

¹⁰ Néese nuedáca achúméeriina cuyàluta ángel icáapi iricuise. Yá nuyáacani. Puchichacani nunùma iricu, quéwa idécanáami nuwetúacani, yá ipisícani nudèericuise. ¹¹ Néese náimaca nulí: “Iwàwacutá picàlidaca tàacáisi àniwa Dios inùmallicuise manúbéeyéi wenàiwica iwali, manúbéeyéi cáli néeséeyéi iwali nacái, nàwali nacái itàaniyéyica áiba tàacáisi iyú, nacuèrinánái iwali nacái”, náimaca nulí.

Los dos testigos

11 Néeseté nàaca nulí cáaléeri metro sitù nacáiri. Yá nuemiàcaté tàacáisi íiméerica nulí: “Aqualé, píalimáida Dios yàasu templo, nasutàcàalu Dios íicha; píalimáida altar nacái, càisimaléná metrocaalí nadèniaca. Piputàa nacái càisimalénacaalí wenàiwica yéeyéica Dios icàaluíniná néenibàa. ² Picá quéwa píalimáida templo ibàacháwalená, néese pimàacani. Nadéca nàaca templo ibàacháwalená càmiyéi judío irí. Yá nabawàidapínani nàabàli yáapiréwa yái yàcalé mabáyawanéerica Jerusalén iyacaléná, idècunitàacá nacúapínacani cuarenta y dos quéeriwa. ³ Yá nubànùapiná pucháiba nùasu wenàiwicawa nacàlidacaténá nutàacái nunùmallicuise mil doscientos sesenta èeri. Nadèniapiná nabàlewa cúuliiri wáluma cáucuiri, iyúwa nabàle iyáaná níái íichàaniyéyica yéetéeyéimiwa iwali”, íimaca nulí.

⁴ Níái pucháiba icàlidéeyéipínaca tàacáisi Dios inùmallicuise, níacata pucháiba olivo yéetaná, níacata nacái pucháiba lámpara ibàluéyécawa Dios íipunita, yái icuèrica canánama. ⁵ Aibacaalí iwàwa imànica nalí báawéeri níái pucháibaca, yásí quichái imusúacawa nanùmallicuise, níái pucháibaca, yá neemápináca macáita nàuwidenáiwica. Càita iwàwacutá yéetácaawa cawinácaalí iwàwéerica imànica nalí báawéeri. ⁶ Níái pucháiba nadèniapiná nachàiniwa nabàliacaténá capiraléeri cáli ipichaná unía yúuwàacawa néenialípiná idècunitàacá nacàlidaca tàacáisi Dios inùmallicuise. Nadènia nachàiniwa nacái nawènuadacaténá úni irái iyú. Yá náalimá nabànùaca macái íiwitáaná yúuwichàacáisica cáli iwali iyúwata nawàwáaná.

⁷ Néese idécanáami namáalàidaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmallicuise, yásí caluéri cuwèesi imusuéripínacawa utàwi depuúwéeri iricuise imànipiná ùwicái náipunita. Imawèniadapiná níawa, yásí inúaca nía. ⁸ Yá nachéecami irìapínáwa carretera iricubàa manuiri yàcalé iricu, Jerusalén iyacaléná, áibanáimi itàacatalécaté Náiwacali cruz iwali. Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa Jerusalén iyacaléná mìnánái nàyaca càide iyúwaté Sodoma iyacaléná mìnánáimi iyáanaté, iyúwa nacái Egipto yàasu cáli néeséeyéi iyáaná. ⁹ Néese máisiba èeri y mediopiná manúbéeyéi wenàiwica macái cáli néeséeyéi naicáidapiná nachéecami irí, níái icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmallicuise. Càmita nabatàapiná áibanái ibàliaca nía. ¹⁰ Casíimáipínaca èeri mìnánái iwàwa néetácanáamiwa níái

icàlidéeyéimica. Casíimáica èeri mìnanaí iwàwa íná nàapíná nalíwáaca cawèniiri, níacáiná pucháiba profetamica yúuwichàidaca èeri mìnanaí.

¹¹ Quéwa máisiba èeri y medio idénáami, yásí Dios icáucàidapíná nía àniwa, yásí namichàapíná nabàlùacawa, yá máiní cáalupínáca èeri mìnanaí iicáca níái pucháibaca. ¹² Néese néemiapíná cachàiniiri tàacáisi chènuniíséerica. Yá íimapíná pucháiba irí: “Pimichàacuéwa síisaara!” càipíná íimaca nalí. Yásí namichàapínáca chènuniré acalèe yèewiré nàuwidená yèewísewa. ¹³ Yáta cáli icusúapínáwa máiní cachàiniiri iyú Jerusalén iyacàlená néenibàa, yá manùbéeyéi capii náuwàapínáwa. Macái néená níái díyéyica capíica, abéeri néená yúuwàapínáwa. Yá siete mil namanùbaca Jerusalén iyacàlená mìnanaí néetápináwa cáli icusúacái iyú. Yá máiní cáalupínáca wenáwica iyéeyéica mamáalàacata. Yá nàapíná Dios icàaluíná yái iyéerica chènuniré.

¹⁴ Yácata pucháibáaná yúuwichàacáisi manuírí yàanèeripínáca èeri mìnanaí ìwali, quéwa yàanàapíná caquialéta yáara máisibáaná yúuwichàacáisica.

La séptima trompeta

¹⁵ Néese sietená ángel ipùliaca yàasu trompetawa, yáté nuémíaca cachàiniiri tàacáisi chènuniré. Yá náimaca:

“Wáiwacali Dios icùapíná macái èeri mìnanaí Cristo yáapichawa, yái Cristo Dios imàaquéerica icùaca canánama. Yá icùaca macáita càiripínáta, èeri càmiiri imáalàawa”, càí náimaca.

¹⁶ Néese veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái yáawinéeyéicawa yàalubái íinatawa Dios íipunita náuwàa nalíacawa nanùmáawawa Dios irí nàacaténá icàaluíná. ¹⁷ Yá náimaca:

“Wàaca pirí cayábéeri, pía Wáiwacali Dios cachàiniirica náicha canánama, pía iyéericaté bàaluité, iyéerica nacái siucade, iyéeripíná càiripínáta. Wàaca pirí cayábéeri cachàinicáiná píiwitáise. Pidéca pidàbaca picùaca macáita.

¹⁸ Calúaca píapicha níái èeri mìnanaíca, quéwa báawaca piicáca yái namàniirica. Idéca yàanàaca néenáiwana píuwichàidacatáipínáta yéetéeyéimiwa báawéeyéi íiwitáise, piacaténá nacái cawèniiri nalí, níái íibaidéeyéica pirípiná, nía nacái profeta icàlidéeyéica tàacáisi pinùmalicuise, nía nacái pìasu wenàiwicaca, nía nacái yèeyéica picàaluíná, sùmanái nacái, béeyéi nacái. Idéca yàanàaca néenáiwana pímalàidacatáipínáta macáita cawínacaalí báawéeyéica imànica èeri mìnanaí íiwitáise”, càí náimaca.

¹⁹ Néeseté nuicáca Dios yàasu templo chènuniíséeri yàacùacawa, yá naicáca Dios yàasu yàalusí nacáiri templo irícuírca, yái yàalusica imàaquéerica nawàwalica Dios imànicaté wawàsi israelita yàawirináimi yáapicha icùanápínaté nía. Néese manùba énu icànaca, néemiaca manùba tàacáisi, énu isàna manùba nacái, cáli icusúca nacáiwa, granizo manuínaméeyéi íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli íinatalé nacái.

La mujer y el dragón

12 Néeseté nuicáca manuírí yéenáiwanaí nacáiri chènuniré, abéechúa inanái yéepuèchúawa èeri icamaláná iyú. Udèniaca quéeri ùabàli yáapíise.

Udèniaca nacái corona uíwita ìwaliwa, abéeri corona doce namanùbaca dùlupùta iyaca ìwali.

² Idéericuíchúacáwa úái inanáica. Yá úichánica cáiwicáiná ulfni umusúadacaténá iicá èeri. ³ Néese nuicáca áiba wawàsi chènuniré, péemiacué cayába, nuicáca manuírí màanu quíiréeri quéwa. Idèniaca siete namanùbaca íiwitawa, diez ichàle imanùbaca nacái.

Idèniaca corona íiwita ìwaliwa yáalimáwanama. ⁴ Yái màanu íibàaca manùbéeyéi dùlupùta isipi iyúwa. Yúucaca nía cáli íinatalépiná. Macái néená níái máisibéeyéica dùlupùtaca, abéeri néená icaláacawa cáli íinatalé. Yái màanuca ibàlùacawa inanái íipunita. Màanu icùaca iyáacaténá uiri idécanacáita imusúacawa. ⁵ Uái inanái umusúadaca iicá èeri yái asiali icuèripínáca macái èeri mìnanaí cachàiniiri iyú. Néeseta quéwa Dios yeedáca uiri chènuniré, íimáanáca Wáiwacali, yá Dios itéca yàataléwani yàalubái íinataléwa. ⁶ Uái inanái upiacawa manacúali yúuculé, chuiri cáli nérépiná, canácatelé wenàiwica. Aléera iyaca ulí ùyacatalépiná, Dios ichùnìericaté ulípiná. Néré nàapíná uyáapínáwa mil doscientos sesenta èeripíná.

⁷ Néese nuicáca namànica ùwicái chènuniré. Yái ángel íiwacaliná íipidenéeri Miguel, yàasu ángelnái nacái namànica ùwicái màanu íipunita. Yái màanuca, nía nacái yàasu ángelnáica, namànica ùwicái Miguelnái íipunita, quéwa Miguelnái imawèniadaca nía, íná màanunái càmita quirínama náalimá nàyaca chènuniré. ⁹ Càita náucacani chènuniise yái manuírí màanuca, yái bàaluitéeri àapica íipidenéeri Diablo, íimáanáca “Icháawàidéeri waináwaná ìwali”, íipidenéeri nacái Satanás, íimáanáca “Wàuwidesàiri”, yái ichíwàidéerica macái èeri mìnanaí. Yácata náuquéeri chènuniise cáli íinatalépiná, yàasu ángelnái nacái náucacawa yáapicha chènuniise.

¹⁰ Néese nuémíaca cachàiniiri tàacáisi chènuniise. Yá íimaca:

“Wacuèriná Dios idéca iwasaaca wía. Dios idéca yáasáidaca íiwitáise cachàiniiriwa icùacaténá macáita. Dios imàacapíná Cristo icùaca yáapicha macáita, yái Cristo Dios ibànuèricaté. Idéca Wàuwidesàiri yúucacawa chènuniise, yái icháawàidéerica wéenanái iináwaná ìwali, icháawàidéerica naináwaná ìwali Wacuèriná Dios irí èeríapinama, táiyápinama nacái, icháawàaca naináwaná ìwali.

¹¹ Wéenanái nadéca namawèniadaca Wàuwidesàiri neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetéericatéwa wáichawalíná, nacàlidacáiná nacái naináwaná ìwaliwa Jesucristo yàasunáica nía, càmicáiná nacái nawènuadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha éwita áibanái inúacáaníta nía.

¹² Casíimáicué piwàwawa, píacué iyéeyéica chènuniré! Quéwa píacué èeri mìnanaíca, máinícué píuwichàapínáca, yáciná Diablo icháawàidéerica

waináwaná ìwali, idéca iricùacawa chènuníise pìatalécué máiníiri calúaca íiwitáise, yáalíacáináwa ìyaca írí maléena éeri!" còi náimaca.

¹³ Néese yái màanuca yáalíacáináwa náucacaténi chènuníise cáli íinatalé, yá ipiacawa úami úái inanái imusúadéechúaca iicá èeri. ¹⁴ Quéwa nàaca ulí pucháiba ùanabáipiná manuínáméeyéi úái inanáica, càide iyúwa áwa yàanabái, yéewanápiná úalacawa màanu íicha chuirí cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica alé ùyacatalépiná, nàacatalépiná uyáapiná máisiba camuí y medio piná. ¹⁵ Yá màanu imusúadaca úni inùmalicúise-wa inanái yáamiwáisepiná, càide iyúwa inanába, isicùmáidacaténá úa yéesacái iyú, úái inanáica. ¹⁶ Cálita quéwa iyúudàaca úa, yá yàacùacawa inùmasi nacáiri cáli yéewiré iwetúacaténá inanába màanu imusúadéerica inùmalicúise-wa. ¹⁷ Néese máiní calúaca yái màanuca inanái yáapicha. Yá yàacawa imànicaténá úwi náipunita níai uénibeca áibanái, yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùullianá nía, icàlidéeyéica nacái naináwaná iwaliwa Jesús yàasunáica nía.

Los dos monstruos

13 Néeseté nuicáca màanu ibàlùacawa manuíri úni icàinalená íinata, yá nuicáca cachàiníiri cuwèesi caluéri nacái imusúacawa manuíri úníacúise. Yái cuwèesi idèniaca siete namanùbaca íiwitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. Idèniaca corona ichàle ìwaliwa yáalimáwanama. Macái íiwita imanùbaca idèniaca íipidenáwa itàaníiyéica casaquèeri iyú Dios ìwali, icàlidéeyéica Dioscasa yái cuwèesica. ² Yái cuwèesi càiride iyúwa cháwi iicacánáwa. Idèniaca yàabàliwa càide iyúwa sálu yàabàli. Idèniaca nacái inùmawa càide iyúwa león cháwi quíiréeri nacáiri. Néese màanu imàacaca íiwitáise cachàiníiriwa cuwèesi írí, yéewacaténá caluéri cuwèesi ichùuliaca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníiri iyú. ³ Abéeri néená níai caluéri cuwèesi íiwitaca idèniaca icháuná báawéeriwa imàaquéericaté íiwita yéetácawa, quéwa cháunási ichùniacawa, yá íiwita icáucàacawa àniwa. Yá macáita èeri mìnánái máiní nánáidacawa naicáidaca caluéri cuwèesi írí, neebáida nacái càide iyúwa ichùullianá nía. ⁴ Yá wenàiwica nàaca màanu icàaluíniná yácáiná màanu imàacaca caluéri cuwèesi icùaca èeri mìnánái. Nàaca nacái cuwèesi icàaluíniná. Náimaca: "Máiní cachàiníiri náicha canánama yái caluéri cuwèesica. [Canácata yáaliméerica ipélicani!" còi náimaca.

⁵ Màanu imàaca nacái canùmaséecani, yái caluéri cuwèesica, itàanicaténá casaquèeri iyú Dios ìwali. Yá imàacaca cuwèesi ichùuliaca èeri mìnánái cachàiníiri iyú cuarenta y dos quèeri. ⁶ Cuwèesi itàaníca casaquèeri iyú Dios ìwali, itàaníca nacái báawéeri iyú Dios íipidená ìwali, itàaníca nacái báawéeri iyú Dios ìyacàle ìwali, nàwali nacái níai iyéeyéica chènuniré. ⁷ Màanu imàaca nacái caluéri cuwèesi imànica úwi Dios yàasu wenàiwicanái íipunita. Yá cuwèesi imawèniadaca nía. Màanu imàacaca cuwèesi ichùuliaca macái èeri mìnánái. ⁸ Macái èeri mìnánái nàapiná caluéri cuwèesi icàaluíniná, cawinácaalí càmíiyéica

idèniaca íipidená ichanèericawa Cordero yàasu cuyàluta iricu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Cordero yéeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, yái Cordero nanuéricaté.

⁹ Càuwiyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisi nùuméeripinácuéca pirí:

¹⁰ "Iwàwacutácaalícué náibàaca pía, yásí náibàacué píawa; iwàwacutácaalícué nanúaca pía espada machete nacáiri iyú, yásí nanúacué pía espada iyúwa", càicué nùumaca pirí.

Iná iwàwacutácué píideniaca piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, peebáidacué mamáalàacata, píacué Dios yàasu wenàiwicaca.

¹¹ Néese nuicáca áiba caluéri cuwèesi imusúacawa cáli iricúise. Idèniaca pucháiba ichàlewa càide iyúwa oveja ichàle, quéwa itàaníirica càide iyúwa màanu itàaníná. ¹² Idèniaca íiwitáise cachàiníiriwa imànicaténá macáita càide iyúwa idàbàanéeri cuwèesi imàníná idècunitàacá iyaca caluéri cuwèesi yáapicha. Yá ichùuliaca macáita èeri mìnánái nàaca idàbàanéeri cuwèesi icàaluíniná, yái imichèericawa yéetácáisi íicha.

¹³ Imàni yàacawa nacái madécaná yái càmíirica áiba idé imànica, ichùuliaca nacái quichái yúuwàacawa chènuníise wenàiwicanái iicápiná. ¹⁴ Yái idàbàanéeri caluéri cuwèesi imàacaca pucháibáaná cuwèesi imànica yáapicha yái càmíirica wenàiwica idé imànica, ichiwáidacaténá èeri mìnánái. Yá pucháibáaná cuwèesi ichùuliaca namànica caluéri cuwèesi yéenáwaná yái idàbàanéerica cuwèesica idènièrica icháunáwa espada machete nacáiri yáami quéwa iyaca quiríta, cáucani.

¹⁵ Namàacaca pucháibáaná cuwèesi yàaca idàbàanéeri cuwèesi yéenáwaná icáucapiná. Yá ichàniadaca yéenáwanási yéewanápiná itàaníca, ichùuliacaténá nacái nanúaca macái wenàiwica càmíiyéica yàa icàaluíniná, yái idàbàanéerica cuwèesi yéenáwanáca.

¹⁶ Ichùuliaca nacái natànàanápiná cuwèesi yéenáwaná macái wenàiwica icáapi yéewápuwáise ìwali, càmicaalí nacáapi, néese napùdàlicu áibata, macái sùmanái, béeyéi nacái, càasuíyéi nacái, catúulécanéeyéi nacái, nía nacái yèepuníiyéicawa máiwacalináwaca, nía nacái íibaidéeyéica mawèniíri iyú áibanái írí. ¹⁷ Iná canáca yáaliméeri iwèniaca, iwéndáanápiná nacái canácaalí írí yái cuwèesi yéenáwanáca, yái cuwèesi íipidenáca, càmicaalí íipidená, néese íipidená yàasu número áibata.

¹⁸ Iná iwàwacutá cáalíacáica wía. Péemiacaalícué cànícaalí íimáaná, yá iwàwacutácué píalíacawa cuwèesi yàasu número ìwali, wenàiwica yàasu númerocáináni. Yácata yái númeroca, seiscientos sesenta y seis namanùbaca.

El canto de los 144,000

14 Néeseté, péemiacué cayába, nuicáca Cordero ibàlùacawa Sión yàasu dúli íinata. Nàyaca yáapicha ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca wenàiwica catànèeyéi ipùdàlicu Cordero íipidená iyú, Yáaniri Dios íipidená iyú nacái. ² Néese nuémiaca manuíri tàacáisi chènuníiséeri càide iyúwa wéemianá

madécaná inanába isàna, càì nacáide iyúwa wéemianá cachàiníiri énu isàna tirírcaalí, càì nacáide iyúwa wéemianá madécaná inuényéica yàasu arpawa namànicaténá música. ³ Yá nacántàaca wàlisàì canción yàalubáisi néenibàa, nàacuésesemi nacáì níái báinúaca cáuyéi ángel, nacuèrinánái yàacuésesemi nacáì. Canáca áibanái yáaliméeri yéewáidacawa nacántàanápínáquéì canciónca, níawamita ciento cuarenta y cuatro mil namanúbaca èeri mìnánái, Dios iwàsèeyéica cháì èeri irícuíse. ⁴ Níacata càmíiyéica iimá inanái yáapicha. Nàacawa Cordero yáapicha àta alénácaalí yàawa. Níacata Dios iwàsèeyéica irípináwa càide iyúwa idàbàanéeri ofrenda èeri mìnánái yèewíise, Cordero irípiná nacáì. ⁵ Càmíiyéita cachíwa masacàacáiná náiwitáise.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ Néese nuicáca áiba ángel yáalanícawa cáli iwicáubàa machacànita, idènièri cayábéeri tàacáisi càmíiri imáalàawa icàlidacaténáni èeri mìnánái irí, macáì cáli néeséyèi irí nacáì, macáì yàawiría irí nacáì, macáì wenàiwica itàaníyéica áiba tàacáisi iyú, macáì wenàiwica íiwitáaná irí nacáì. ⁷ Yá íimaca cachàiníiri iyú: “Peebáidacué Dios itàacáì. Píacué nacáì irí cayábéeri, máinicáinácué mawiénica péenáiwana Dios icàlidacatáipináta èeri mìnánái iináwaná ìwali, yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalísewa. Iná píacué Dios icàaluíniná, yáì idàbéericatè capíraléeri cáli, yáì cálica nacáì, puíwéeri úni nacáì, úni càmíiri puíwa nacáì”, càì íimaca.

⁸ Néese áiba ángel yàacawa idàbàanéeri ángel yáamiwáise. Yá íimaca: “Idéca imáalàacawa yáì manuírì yàcaléca, Babilonia iyacàlená, idéca imáalàacawa. Babilonia iyacàlená mìnánáimi náalimáidacatè macáì cáli néeséyèi namàinínápiná náapicha nabáyawanáwa máini báawéeri”, càì íimaca.

⁹ Néese áiba ángel yàacawa náamiwáise. Yá íimaca cachàiníiri iyú: “Aibacaalí yàaca caluéri cuwèesi icàaluíniná, yéenáiwanási icàaluíniná nacáì, áibanáicaalí imàaca natànàaca caluéri cuwèesi íipidená napùdàlicu, nacáapi ìwali áibata, yá Dios yùuwichàidapíná níawa báawanama máini báawéeri yùuwichàacáisi iyú. Dios yùuwichàidapíná níawa quicháì ùuléeri béecaná iyú, íipidenéeri azufre, Dios yàasu ángelnái yàacuésesemi, Cordero iicápiná nacáìwa.

¹¹ Yáì quicháì íisalená imichàacawa càiripináta èeri càmíiri imáalàawa, yáì quicháì yùuwichàidéerica nía. Canácatáita nayamáidawa nàuwichàacáì íichawa, èeríapi, táiyápi nacáì, cawinácaalí yèeyéica caluéri cuwèesi icàaluíniná, yéenáiwanási icàaluíniná nacáì, nía nacáì imàaquéeyéica natànàaca nàwali caluéri cuwèesi íipidená”, càì íimaca.

¹² Iná iwàwacutácué cachàinica píiwitáise, píacué Dios yàasu wenàiwicaca, píideníacaténácué píuwichàanáwa matuíbanáiri iyú, píacué yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùulianá, yeebáidéeyéica nacáì Jesús itàacáì.

¹³ Néese nuémíaca áiba tàacáisi chènuníiséeri. Yá íimaca nulí: “Pitànàa yáì tàacáisica: ‘Casíimáica cawiná-

caalí yéetèyèipinácawa siúcáisede yeebáidéeyéica mamáalàacata Wáiwacali itàacáì’, càì pitànàaca”, íimaca yáì tàacáisica. Néese Espíritu Santo íimaca: “ÍBásícata, casíimáica nía, nayamáidapínáwa nàuwichàacáì íichawa, yácáiná yáì cayábéerica namàiníicatè áibanái irí yàapínacawa náapicha!” càì íimaca yáì Espíritu Santoca.

La cosecha de la tierra

¹⁴ Néeseté, péemíacué cayába, nuicácatè cabalèeri acalèe. Yá nuicáca abéeri yáawinéericawa acalèe íinata càiride iyúwa asìali iicacánáwa. Idèniaca oróiri corona íiwita ìwaliwa. Idèniaca nacáì macàpucuírì wisuanáisi yéecuacanéeri. ¹⁵ Yá áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo chènuníiséeri íicha, yá imáidaca cachàiníiri iyú irí yáì yáawinéericawa acalèe íinata. Iimaca irí: “Pisíaca píasu wisuanáisi macàpucuírì iyúwa, peedácaténá ituíná iyacaná. Idéca yàanàaca yàasu èeri weedácaténáni, míisicáináni, yáì ituínásica iyéerica cáli íinata”, càì íimaca. ¹⁶ Néese yáì yáawinéericawa acalèe íinata isíaca yàasu macàpucuírì wisuanáisi iyúwa cáli ìwalibàa, yá yeedáca ituínáisi cáli íicha.

¹⁷ Néese áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo irícuíse chènuníiséeri, idènièrica nacáì macàpucuírì wisuanáisi yéecuacanéeri. ¹⁸ Yá áiba ángel yàacawa altar íicha, yáì ángel icuèerica quicháì. Yá imáidaca cachàiníiri iyú irí yáì ángel idènièrica macàpucuírì wisuanáisi yéecuacanéeri. Yá íimaca irí: “Píwichùa nía píasu wisuanáisi macàpucuírì iyúwa, peedá uva iyacaná abéyèeri uva yéetaná íicha iyéerica cáli íinata, quíiracáiná níái iyacanáca uvaca”, càì íimaca. ¹⁹ Néese ángel iwichùaca nía yàasu macàpucuírì wisuanáisi iyúwa, yá yeedáca uva iyacaná cáli íicha. Yá yúucaca uva iyacaná manuírì yàalusí iriculé napisúcatalépiná uva ituní. Yáì yàalusí íimáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu yùuwichàacáisi, yùuwichàidacatalépináta báawéeyéi wenàiwica. ²⁰ Yá napisúcaca uva iyacaná méetàuculé yàcalé íicha. Yá madécaná iráì imusúacawa yàalusí íicha. Yáì iráì yéesáidaca àta caballo yàasu freno néenibàa idepuíwaca. Trescientos namanúbaca kilómetros idècuni imusúacawa yàalusí íichawa yáì iráica.

Los ángeles con las siete últimas calamidades

15 Néeseté nuicáca chènuniré áiba manuírì yéenáiwanási nacáiri icalùadéerica nuicáca: siete namanúbaca ángelnái idènièyéica siete namanúbaca yùuwichàacáisi manuírì. Níacata namáalàidáanáca macáita. Idécanáami siete namanúbaca yùuwichàacáisi yàanàaca èeri mìnánái ìwali, yásì imáalàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi cháì èeri irícuírca.

² Nuicá nacáì càiride iicacánáwa iyúwa manuírì úni asáiri yáaculé càide iyúwa waicáaná vidrio yèewiadéeriwa quicháì yèewi. Nuicáca wenàiwica imawèniadéeyéica caluéri cuwèesi, càmíicáiná nàa icàaluíniná, yàasu yéenáiwanási nacáì. Càmita nacáì

namàaca natànàaca nàwali caluéri cuwèesi ìpidená yàasu número. Yá nabàlùacawa idùlepi yáí manuíri úni asáirica yáaculé, nadèniaca arpa Dios yèerica nalí. ³ Yá nacántàaca Moisés yàasu canción, yáí Dios yàasu wenàiwica ìbaidéericaté Dios írìpiná. Nacántàa nacái Cordero yàasu canción. Yáí canción ìmèerica càì:

“Ìmáiníiri cayábaca macáita yáí pimàníirica càmíirica wadé wamànica, pía Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama! Píacata icuèri macáita machacàníiri iyú, báisíiri iyú nacái, pía icuèrica macái cáli néeséeyéi.

⁴ Macáita nàapíná píimíétacanáwa, cáalucáiná naicáca pía. Macáita nacái nàapíná pirí cayábéeriwa, pía Wáiwacalica. Píacáiná abéerita mabáyawanéeri. Macái cáli néeséeyéi nàanàapíná piataléwa, yá nàapínáca picàaluínínáwa naicácáiná picùaca macáita machacàníiri iyú”, càì ìimaca.

⁵ Néese t nuicáca yàacùacawa yáí templo iyéerica chènuniré, yáí templo mabáyawanéeri Dios iyéerica írìcu. ⁶ Yá siete namanùbaca ángel namusúacawa templo írìcuíse idèniyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuíri. Lino yáawamica nabàle masaquèeri mèlumèlúiri nacái. Nadènia nacái nàwaliabàawa cáucuíri cinturón oroíri nàucutalicubàawa. ⁷ Néese abéeri néená níái báinúaca cáuyéi ángel yàaca náalimáwanama abéechúa bacàa yáawami oroichúata, níái siete ángelca. Níái bacàa ipuniyéyiwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú, yáí Dios iyéerica càiripínáta, èeri càmíiri imáalàawa. ⁸ Yáí templo chènuníserica ipuníacawa ísa iyú, imusuéricawa Dios yàatanáise, yáí Dios iyéerica icamaláná mèlumèlúiri írìcuwa, yáí Dios máiníiri cachàinica ì-witáise. Yá canáca yáaliméeripíná iwàlùacawa templo írìculé àta namáalàacatalétawa níái siete namanùbaca yùuwichàacáisica siete namanùbaca ángel idèniyéica.

Las copas del castigo

16 Néese nuémíaca cachàiníiri tàacáisi templo írìcuíseri, yáí templo iyéerica chènuniré. Yá ìimaca nalí níái siete namanùbaca ángelca: “Píacuéwa, picasáaca yùuwichàacáisi cáli ìnatalé, yáí Dios yàasu yùuwichàacáisi iyéerica siete namanùbaca bacàa írìcu”, càì ìimaca nalí.

² Iná idàbáanéeri ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáli iwéré. Yá cacháunáca èeri mìnánái idèniyéica caluéri cuwèesi yéenáiwana napùdàlicu, macái wenàiwica yèeyéica cuwèesi yàasu yéenáiwana ícàaluíníná. Báawéeri cháunási imusúacawa nàwalíse, yásaca imànica nasàni.

³ Néese pucháibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuíri úni yáaculé. Yá macái manuíri úni ichacamàacawa yéetaními íiranámi iyú. Yá macáita néetácawa iyéeyéica manuíri úni yáaculé.

⁴ Néese máisibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa macái inanába yáaculé, macái úni yáaculé nacái, úni imusúcatáisecawa cáli írìcuíse. Yá nachacamàacawa írái iyú. ⁵ Néese nuémíaca ángel yáí icuèrica úni, ìimaca Dios írì:

“Pidéca piùwichàidaca nía machacàníiri iyú, pía Dios mabáyawanéerica, iyéerica siúcade, iyéerica nacái bàaluité. Cayábacata piùwichàidaca nía.

⁶ Nadéca nanúaca piasu wenàiwica, piasu profetanái nacái. Siùca pidéca piaca nàirapíná írái. Cayábacata piùwichàidaca nía càì, néetácáténáwa, nanúacáinaté piasu wenàiwica”, ìimaca.

⁷ Néese nuémia nacái áiba tàacáisi altar írìcuíseri, yá ìimaca: “Ìbáisícata, Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama! Ìpidéca pimànica càide iyúwaté píimáaná! Ýácata nabáyawaná iwèni! Ìpidéca piùwichàidaca nía machacàníiri iyú!” càì ìimaca.

⁸ Néese báinúacáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa èeri ìwali. Yá yèepùacawa máini ùuléerica yáí èeri icamalánáca. Yá èeri icamalánáca yeemáca wenàiwica càide iyúwa quichái yeemáaná wía. ⁹ Yá wenàiwicanái yeemáca ùuléeri iyú báawanama, yá nacúisa náichawa Dios báawéeri iyú, yáí Dios ibànuèrica nàwali yùuwichàacáisi, càmita nacái nawènúada náiwitáisewa neebáidáanápíná càide iyúwa Dios ichùulianá nía.

¹⁰ Néese cinconá ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa caluéri cuwèesi yàalubái ìnatalé. Yá catáca èeri, caluéri cuwèesi yàasu cáli icùacataléca wenàiwica. Néese yàasu wenàiwica naamíadaca nanènewa yùuwichàacáisi iyú. ¹¹ Nacúsaca Dios báawéeri iyú, yáí Dios chènuníserica yùuwichàidacáiná nía cáiwíiri iyú, cháunási iyú nacái. Càmita nacái nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa.

¹² Néese seisná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuíri inanába yáaculé ìpidenéeri Eufrates. Yá chuica yáí inanába yéewacáténá nachàbacawa chùiri cáli ìnatabàa, níara icuèyéica cáli iyéerica èeri imusúcatáisewa.

¹³ Néese t nuicáca máisiba demonio casaquèeyéi ì-witáise. Abéeri demonio imusúacawa màanu inùmalicuise, áiba demonio imusúacawa caluéri cuwèesi inùmalicuise, áiba demonio nacái imusúacawa cachíwéeri iwicùlidéeri inùmalicuise. Níái demonio casaquèeyéi ìwitáise càiyéide iyúwa balùta iicacánáwa. ¹⁴ Demoniocáiná nía yáaliméeyéica imànica yáí càmíirica wenàiwica yáalimá imànica. Néese demonionái nàacawa macái èeri mìnánái icuèrinánái yàatalé, nàwacáidacáténá nacuèrinánái namànínápíná ùwicái Dios ìpunita áibaalípiná Dios yàasu èeripíná máiníiri caiyéinínáca, yáí Dios cachàiníirica náicha canánama.

¹⁵ Wáiwacali ìimaca walí: “Péemiacué cayába, nùapínacawa néese àniwa isicúasíwata càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmicatáipínáta wenàiwicanái icua nùanàaca. Casíimáica iwàwa cawinácaalí icuèrica nùanàanápíná, ìbaidéeri nacái nulípiná àta nùanàacataléta, ipíchaná íbáiniacawa nuwéré íbáyawaná ìwalísewa”, càì ìimaca Wáiwacali.

¹⁶ Néese demonio casaquèeyéica ìwitáise nàwacáidaca macái èeri mìnánái icuèrinánái alé ìpidenacataléca Armagedón hebreo itàacái iyú.

¹⁷ Néese sietená ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íi-sawa cáuli iricubàa. Yá nuémíaca cachàiniíri tàacáisi imusúacawa chènuniiséeri templo iricuise yàalubáisi yèewíise. Yá íimaca: “Íyácata imanùbaca!” càì íimaca. ¹⁸ Néese énu icànaca mèlumèluíri iyú, nuémíaca nacái manùba tàacáisi, casànaca nacái énu madécaná. Yá cáli icusúaca nacáíwa máini cachàiniíri iyú, máini cachàiniíri náicha macái cáli icusúacái waiquéerica cháì èeri iricu. ¹⁹ Néese manuíri yàcalé iseríaca yèewiwa máisibawaca, cálicáiná yàacúacawa cáli icusúacái iyú. Yá namáalàacawa níái yàcaléca macái cáli íinatéeyéica iyaca. Néese Dios iwàwalica manuíri yàcalé Babilonia, yúuwichàidacatenáni manuísíwata. ²⁰ Macái iwàwata nasawíacawa manuíri úni yáaculé. Manuínaméeyéi dúli nacái namáalàacawa canánama. ²¹ Granizo yúuwàa nacáíwa chènuníse wenàiwica íwali, yái granizo manuínaméeyéi íba nacáiyéi cuarenta namanùbaca kilonaméeri cawàwaná ímíaca, àta wenàiwicanái icuísacataléta íichawa Dios báawéeri iyú, íwalíse yái yúuwichàacáisica granizo yúuwèericawa nàwali, máinicáiná báawacani.

Condenación de la gran prostituta

17 Néeseté nuicáca abéeri néená níái siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca bacàa. Yá íimaca nulí: “Aquialé, núsáidaca piicá yúuwichàacáisi yànèeripináca ùwali úái íiméechúaca manùbéeyéi asianái yáapicha plata íwalínápiná yáaw-ínéechúacawa manùbéeyéi úni inàniacubàa. ² Macái cáli icuèrinánái cháì èeri iricuíyéica nadéca naimáca úapicha nàacawéeyéi íichawa. Níá nacái èeri mìnánái nadéca nacámaca úasu íiracalési ipuíri iyú, umàaquéerica nalí naimácaténá úapicha”, íimaca nulí. ³ Néese yái ángel itéca núa manacúali yúuculé, càinawàiri, canácalé wenàiwica. Yá nuicáca inánái yáawinéechúawa quíiréeri cuwèesi íinata. Cuwèesi íipidená madécaná ichanàacawa cuwèesi íwalíse, yái íipidená íiméerica “Dioscata núa”. Idèniaca siete namanùbaca íiwitawa, diez nacái namanùbaca ichàle. ⁴ Uái inanáica udèniaca ubàlewa capìralesíwéeri íicácanáwa, quíiréeri nacái. Udèniaca nacái madécaná túliquíchi, oroíri, cawèníichúa íba nacái, cawèníichúa perla nacái. Udèniaca nacái bacàa ucáapiricuwa, abéechúa bacàa oro yáawamíichúa ipuniéechúawa iyú ubáyawaná umàníirica manuísíwata Dios íiquéerica máini báawéeri iyú, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha casaqueeri iyú ùacatená cuwáiná yéená-waná icàaluíná, níái ídoloca. ⁵ Udèniaca uípidenáwa ibàacanáta upùdàlicuwa: “Manuíri Babilonia íyacàlená, úái náatúaca macái inánái íiméeyéica asianái yáapicha plata íwalínápiná, náatúa nacái macái èeri mìnánáica imàníyéica íbáyawanáwa nàacatená cuwáiná icàaluíná, níái ídoloca”, càì íimáanáca yái uípidenáca. ⁶ Yáté nuicáca ucámaca úái inanáica uíracáiná náiranámi, níái Dios yàasu wenàiwicamica, náiranámi nacái níái nanuényéica neebáidacáiná Jesús itàacái. Nudécanáami nuicáca úa, yá máini nuínáidacawa manuísíwata

nuicáidaca ulí, càmicáináte núalíawa càinácaalí íimáaná yái yéenáíwanási nacáirica.

⁷ Néese ángel íimaca nulí: “¿Cáná yéewa máini cáu-lenáca píichani? Yáca numàacapiná píaliacawéera càinácaalí íimáaná, úái inanáica, càinácaalí íimáaná nacái yái caluéri cuwèesi itéerica úa, idènièrica siete namanùbaca íiwitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. ⁸ Yái caluéri cuwèesi píiquéerica iyacaté, quéwa camíiri ìya siùca. Néese imusúapináwa depuúwéeri utàwi iricuise, néesecáwa ímáalàapináwa. Eeri mìnánái yàap-íná caluéri cuwèesi icàaluínáwa, macáita canéeyéica íipidená ichanàacawa cuyàluta iricu èeri ípíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Dios yéeyéica ícauca camíiri ímáalàawa. Quéwa èeri mìnánái máiniíripiná cayábaca naicáca yái caluéri cuwèesi íyéerica bàaluité, néese yéetácatéwa, quéwa yéepuèripináwa cáuca àniwa.

⁹ “Siúcade péemiacué cayába, píacué cáaliacáiyéica, píaliacatenácuéwa càinácaalí íimáaná: Níái siete namanùbaca íiwitaca íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca dúli, inánái yáawinéechúacawa íinata.

¹⁰ Íimáanáca càicanide iyúwa nacái siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwica néenibàa. Cinco namanùbaca nacuèrinánái nadéca nacaláacawa, yá nadéca néetáca. Abéeri néená icúaca wenàiwica siùca. Aiba yànàapináwa icúacatená wenàiwica. Quéwa yànàapinácaalí, yá icúapiná wenàiwica maléena èeri. ¹¹ Yái caluéri cuwèesica iyaca bàaluité, néese yéetácatéwa, yácata ochonáca nacuèrinásàiri, quéwa abéeri néenácani, níái siete namanùbacaca, yá nacái ímáalàapináwa.

¹² “Níái diez namanùbaca ichàle píiquéeyéica íimáanáca càicanide iyúwa diez namanùbaca nacuèrinánái camíiyéicáwa idàba icúaca wenàiwica. Quéwa nacúapiná níawa maléena èeriwa yáapicha yái caluéri cuwèesica. ¹³ Yá abédanamata náiwitáise níái diez namanùbaca nacuèrinánái náibaidáanápiná caluéri cuwèesi irí, namànicatená càide iyúwa iwàwáaná, namàcáanápiná nacái caluéri cuwèesi icúaca nàasu cáli néeséeyéi. ¹⁴ Yá namànipiná ùwicái Cordero íipunitawa quéwa Cordero imawèniadapiná níawa, cachàiniíricáináni náicha canánama èeri mìnánái icuèrinánáica. Níacáiná nacái Cordero yáapichéeyéica, Cordero idéca ímáidaca níá, idéca nacái yeedáca níá yàasu wenàiwicapináwa, nadéca nacái neebáidaca itàacái éwita nàuwichàacáanítawa”, càì íimaca nulí yái ángelca.

¹⁵ Yái ángel íimaca nulí àniwa: “Pidéca piicáca úái íiméechúaca manùbéeyéi asianái yáapicha plata íwalínápiná, yáawinéechúawa manuínaméeyéi úni in-àniacubàa. Níái manuínaméeyéi úni íimáanáca càicanide iyúwa macái íiwitáaná wenàiwica namanùbaca, macái cáli néeséeyéi nacái, macái wenàiwica itàaníyéica áiba tàacáisi iyú nacái cháì èeri iricuíyéica. ¹⁶ Níái diez namanùbaca ichàle píiquéeyéica, íimáanáca càicanide iyúwa nacuèrinánái iyéeyéica caluéri cuwèesi yáapicha. Máini báawaca naicápiná úái íiméechúaca asianái yáapicha plata íwalínápiná. Yá náucaca úa

abéechúata, mabàleta. Néese nayáapíná uinámi, yá neemápiná uchéecami quichái iyú. ¹⁷ Dioscáiná idéca imàacaca náináidacawa namàníinápiná càide iyúwa iwàwáaná namànica, íná níái diez namanùbaca icuèyéica cáliquéi, abédanamapínáta náiwitáise náapichawáaca neebáidáanápiná caluéri cuwèesi itàacái, namàacáanápiná nacái icùaca nàasu cáli néeseéyái, àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Dios icàlidáanáté. ¹⁸ Uái inanái piiquéechúaca, yácata manuírí yàcaléca ichùulìerica macái cáli icuèrinánái”, càì íimaca nulí yái ángelca.

La caída de Babilonia

18 Néeseté àniwa nuicáca áiba ángel iricùacawa chènuníise. Yá cachàiníríca íiwitáise. Cáli icà-naca iyú yái ángel icamaláná cayábéerica. ² Yá íimaca máini cachàinírí iyú:

“Ídéca imáalàacawa yái manuírí yàcalémica Babilonia iyacàlená, idéca imáalàacawa! ¡Yá demonionái iyaca néenibàa! ¡Macái íiwitáaná báawéyái demonio icùacani yái yàcalémica! ¡Macái íiwitáaná báawéyái màsi-bèe, casaquèyái cuipíra nacái nadéca namànica nabà-nawa néenibàa, namùlubè nacáiwa!

³ Níacáiná macái èeri mìnánái nadéca nacàmaca ùasu ìiracalési ipuíri iyú, imàaqueéechúaca yáawawa nalí naimácaténá úapicha. Níái icuèyéica cáli canánama cháí èeri iricuíyéica nadéca naimáca úapicha, úái càmíichúaca náinusíwa. Nía nacái cacharreroca cháí èeri iricuíyéica nadéca càasuca nía úapicha, ùyacáiná máini càasuírí iyú umànicaténá ubáyawanáwa málaléquéeri iyú”, càì íimaca.

⁴ Néese nuémíaca áiba tàacáisi chènuníiséri. Yá íimaca:

“Pimusúacuéwa yàcalé íicha, píacué cáininéyéica nuicáca, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa úapicha, ipíchanácué nacái nùuwichàidaca pía úapicha.

⁵ Máinicáiná manuíríca ubáyawaná, íná iwàwacutá Dios yùuwichàidaca úa. Dios yáalíacawa ìwali, yái ubáyawanáca.

⁶ Piùwichàida úa ìwalíise yái báawéerica umàníríca áibanái irí, yá piùwichàida úa cachàinírí iyú pucháiba yàawiríerícatái yáwanái íicha yái báawéerica umàníríca áibanái irí.

⁷ Càide iyúwa cachàiníná uicáca úawawa, uedáaná nacái ulíwa macái cawèníri, càita nacái piùwichàida úa, pimàaca uicháánica. Uumacáiná uwàwalícuísewa: ‘Núacata icuèchúaca macái wenàiwica. Canácatáita nuicháaníwa càide iyúwa maníríichúami íicháaníná’, úumaca uínáidacawa ulíwa.

⁸ Iná yéewa abé èeri iricu yàanàapíná ùwali yái ùuwichàanápinácawa, yásí uicháanicawa umáapicawa, yá uetápiná nacáiwa. Néese uemápinácawa quichái iyú macáita, cachàinicáiná Wacuèriná Dios íiwitáise, yái yùuwichàidéeripínáca úa”, íimaca.

⁹ Néese níái icuèyéica cáliquéi, íiméyéica úapicha càmíichúaca náinusíwa, níái iyéyéicaté càasuírí iyú úapicha, yá náicháaníná cáiwírí iyú ùwali, naicácáiná

uemámicawa. ¹⁰ Yá nabàlùapínácawa déeculé uícha, cáalucáiná naicáca ùuwichàanácawa. Yá náimaca nalíwáaca:

“¡Catúulécánaca waicáca pía, pía yàcalé manuíríca Babilonia, yái yàcaléca cachàinírírica! Aquialénamata abé hora irícu, Dios idéca yùuwichàidaca pía”, càipíná náimaca.

¹¹ Nía nacái cacharreroca cháí èeri iricuíyéica, náicháaníná nacái ùwali. Yá máini achúmaca nawàwa nacái càmíicáiná quirínama wenàiwica iwènia náicha nàasu natéerica. ¹² Natécaté néré oro, quírameníri plata nacái, cawèníyéi íba nacái, perla nacái, cayábéeri wáluma lino nacái, wáluma capiralesíwéeri íicácanáwa nacái, wáluma seda nacái, quíréeri nacái, macái íiwitáaná àicu pumèníri isàni nacái, macái wawàsi nacái namàníríca marfil imànicáná, macái wawàsi nacái namàníríca cawèníri àicu imànicáná, bronze imànicáná nacái, hierro imànicáná nacái, cawèníri íba mármol imànicáná nacái. ¹³ Natécaté nacái canela, casàníri nacái, incienso pumèníri isàni nacái, pumèníri mirra nacái, perfume nacái, uva ituní ipuíri nacái, séenási nacái, cayábéeri harina nacái, trigo ituíná nacái. Natécaté nawéndacaténá nacái napíranáíwa pacá, oveja nacái, caballo nacái, carro nacái, wenàiwicanái nacái nawéndacaténá nía yàcalé mìnánái irí. ¹⁴ Cacharrerónái náimapíná yàcalé irí:

“¡Canáca pírí iyacanási cawènírica, caséericaté piyáaca! ¡Ídéca yúucacawa píicha càiripínáta piasu cawèníri yàacàsica, macái piasu cayábéeri wáluma nacái! ¡Canácatáita pìanàa nía àniwa!” náimaca.

¹⁵ Níái iwéndéyéicaté càiri wawàsi yàcalé mìnánái irí, yeedéyéicaté nacái nalíwa plata yàcalé mìnánái íicha, nabàlùapínáwa déeculé yàcalémi íicha, cáalucáiná naicáca yàcalémi yùuwichàanáwa. Yá náicháaníná cachàinírí iyú, máini achúmaca nawàwa. ¹⁶ Yá náimapíná nalíwáaca:

“¡Catúulécánaca waicáca yái manuírí yàcalémica! Yàcalé mìnánáimi nadèniacaté nabàlewa cayábéeri lino, wáluma capiralesíwéeri íicácanáwa nacái, quíréeri nacái. Cachílanáca nía nacái oro iyú, cawèníri íba iyú nacái, perla iyú nacái.

¹⁷ ¡Yá abéerícuíseta, abéeri minuto irícu, idéca imáalàacawa macáita nàasumi cawènírica!” náimaca.

Macáita idènièyéica nave lancha nacáiri, nía nacái cacharreroca yèyéicawa nave irícu, nía nacái íibaidéyéica nave irícu, yèyéicawa manuírí úni yáacubàa, nabàlùapínáwa déeculé yàcalémi íicha.

¹⁸ Naicápiná yàcalémi íisalená imichàacawa yàcalémi íicha, yásí náimaca náicháánica cachàinírí iyú: “¡Caná-cata áiba manuírí yàcalé càide iyúwa yái yàcalé cayábéeriquéi!” náimaca. ¹⁹ Yá namutúapíná cáli ichù-malé náiwita íinatabàawa, càide iyúwa náiwitáise iyáaná máinicáiná achúmaca nawàwa. Yá náicháanínáca cachàinírí nasàna iyúwa. Yá náima:

“¡Catúulécánaca waicáca yái yàcalé manuírírica! Yàcalé yàasu cawènírimi iyú nadéca càasuca namànica níawawa, níái idènièyéica yàasu navewa lancha nacáiri manuírí úni yáacubàa. Aquialénamata abéeri hora

irìcu idéca imáalàacawa macái yái yàcalémica", nái-maca.

²⁰ Quéwa casíimáicué piwàwa yàcalémi ìwali, piacué iyéeyéica chènuniré, piacué nacái Dios yàasu wenàiwicaca, piacué nacái apóstolca, piacué nacái profetaca, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise. Casíimáicué piwàwa Dioscáiná idéca yùuwichàidaca yái yàcalémica ìwallíse macáita yái báawéerica umàníiricatécué pirí.

²¹ Néese nuicáca áiba cachàiníiri ángel imichàidaca manuírí íba macàpucuírí. Yá manuíca yái íbaca càide iyúwa manuírí íba nàulùanápíná iyú trigo ituíná. Néese ángel yúucaca yái manuírí íbaca manuírí úni yáaculé. Yá íimaca:

"Càita nacái piúcapinácawa, pimáalàacawa ráunamáita, pía yàcalé manuíríca Babilonia ìyacàlená. Yá canáca nàalimáaná nèepua nàanàaca pía àniwa.

²² Càmita nacái néemiapíná nasàna piàsu calle irìcubàa, níái inuyéyica sànasi arpa iyú, nía nacái icàntèyéyica, nía nacái ipùlièyéyica íwa, trompeta nacái. Canáca nacái íbaidéeyéyí néenibàa canáciná náibaidéeripíná. Càmita nacái nàulùapíná ituínási.

²³ Càmita napucúadapíná lámpara néenibàawa. Càmita nacái namànipíná matrimonio, máinicáinaté cachàiníiri naicáca níawawa níái yàcalémi yàasu cacharreroca, nía nacái yàcalé minanáimi naméeràidacaté canánama èeri minaná Dios íicha nàasu màliacáisi iyúwa.

²⁴ Nanúacaté Dios yàasunái profetamica icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuise, nía nacái Dios yàasu wenàiwicamica, nía nacái canánama nanuényéicaté neebáidacáiná Dios itàacái, cháí èeri irìcu", íimaca yái ángelca.

19 Néeseté àniwa nuemiaca cachàiníiri tàacáisi nacáiri, càide iyúwa wéemianá manùbéeyéi wenàiwica itàacái iyéeyéica chènuniré. Yá náimaca cachàiníiri iyú:

"Ìaleluya! Wàacué Wacuèriná Dios iríwa cayábéeri Dioscáiná idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, wàacué icàaluíniná, máiní cachàiníiri íiwitáise Wacuèriná Diosca.

² Yácáiná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica machacàníiri iyú. Idéca yùuwichàidaca úái inanái iiméechúacaté asianái yáapicha plata ìwalinápíná, úái iwènúadéechúacaté macái èeri minaná íiwitáise namànicaténá báawéeri naimácáinaté úapicha càmiíchúaca náinusíwa. Dios idéca imáalàidaca úa unúacáinaté wenàiwica íbaidéeyéyica Dios irípiná", nái-maca.

³ Néese náimaca àniwa:

"Ìaleluya! Wàacué Dios irí cayábéeri. Yái úsalená imichàacawa càiripínáta, èeri càmiíri imáalàawa", nái-maca.

⁴ Néese níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica, nía nacái báinúaca cáuyéi ángel náuwàa naliacawa nanùmáawawa Dios íipunita nàacaténá icàaluíniná, yái yáawinéericawa yàalubái íinatawa. Yá náimaca: "Ìbáisi-ta, amén! Ìaleluya, wàacué Dios irí cayábéeri!" nái-

maca. ⁵ Néese nuemiaca cachàiníiri tàacáisi yàalubáisi néeséeri. Yá íimaca:

"Ìpiacué irí cayábéeri, yái Wacuèriná Diosca, macáitacué pía íbaidéeyéyica irípiná, piacué nacái yéeyéyica Dios icàaluíniná, piacué sùmanái, béeyéi nacái canánama!" càì íimaca.

La fiesta de las bodas del Cordero

⁶ Néese nuemiaca nacái áiba tàacáisi nacáiri càide iyúwa wéemianá madécaná wenàiwica imáidáaná, càide iyúwa nacái wéemianá manùbéeri màladàca isàna, càide iyúwa nacái wéemianá casànéeyéi énu manuýéi tiríricaalí. Yá náimaca:

"Ìaleluya, wàacué cayábéeri Wacuèriná Dios cachàiníiri iríwa, yái cachàiníirica náicha canánama, idàbacáiná icùaca macáita!

⁷ Yá casíimáicué wía, wayanídacuéwa manuísíwata. Wàacué Dios irí cayábéeri. Idéca Cordero yéenáiwana yàanàaca yeedácatáipínáta iríwa yàacawéetúapínáwa. Uái yàacawéetúapíná udéca uchùnìaca úawawa.

⁸ Idéca imàacaca ùwalica ubàlewa cayábéeri lino, masaquèeri nacái, mèlumèluírí nacái. Yái cayábéeri wáluma lino íimáanáca càicanide iyúwa yái cayábéerica Dios yàasu wenàiwicanái imàníirica", càì náimaca.

⁹ Néese ángel íimaca nulí: "Pitànàani: 'Casíimáica níái wenàiwicaca Dios imáidéeyéyica Cordero yàasu matrimonio nérépiná, yeedápinácaalí iríwa yàacawéetúapínáwa', càì pitànàacani", íimaca nulí. Néese íimaca nulí àniwa: "Yái tàacáisi nucàlidéerica pirí, báisiiri tàacáiscani Dios inùmalicuíséerica", íimaca nulí.

¹⁰ Yá nubàlùacawa nùlulí ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíniná, quéwa ángel íimaca nulí: "Picá pimàni càì. Núacata íbaidéeri Dios irípiná càide iyúwa pía, nía nacái péenánái icàlidéeyéyica mamáalàacata naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía. Pía Dios icàaluíniná", íimaca nulí. Yácáiná Espíritu Santo imàaquéericaté profetanái icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise, yácata Espíritu imàaquéerica Jesús yàasu wenàiwica icàlidaca iináwaná ìwali.

El jinete del caballo blanco

¹¹ Néeseté nuicáca capíraléeri cáli yàacùacanéerica chènuníise, Dios iyacàle nacái, yá péemiacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái wenàiwica yáawinéericawa caballo íinata, yácata Wáiwacali, íipidenéeri Cayábéeri íiwitáise, Machiwéeri nacái. Machacàníiri iyú yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica, imànica nacái náipunita ùwicái. ¹² Yá mèlumèluírí ituí càide iyúwa waicáaná quichái ipèrù. Idèniaca madécaná corona íiwita ìwaliwa. Idèniaca íipidenáwa ìwaliwa, quéwa abéerita Wáiwacali yáalíawa càinácaalí íimáaná yái íipidenáca. ¹³ Wáiwacali ináawani idéca yáapúacawa irái yáaculé, yá idèniaca íipidenáwa, Dios itàacái. ¹⁴ Chènuníiséeyéi úwi nàacawa yáamiwáise. Nadèniaca nabàlewa cayábéeri wáluma lino cabalèeri, masaquèeri nacái. Nàacawa nàalimáwanama cabalèeri caballo íinata. ¹⁵ Wáiwacali yùuwichàidapíná èeri mì-

nanái itàacái cachàiníiri iyúwa, macái cáli néeseéeyéi camíiyéica yeebáida itàacái. Yùuwichàidapiná níawa cachàiníiri iyú. Yá imáalàidapiná wenàiwica imàníiyéica ibáyawanáwa máiníiri báawaca Dios iicáca, yái Dios cachàiníirica náicha canánama. Imáalàidapiná níawa càide iyúwa wenàiwica ibawàidacaalí uva iyacaná ipisùacaténá uva ituní. ¹⁶ Idèniaca ípidenáwa ináawani iwaliwa, icuuchuí iwaliwa nacái: “Nacuèrinásàiri, níái macái cáli icuèrinánáica. Náiwacali nacái níái macái èeri minanáí íiwacanánáica”.

¹⁷ Néese nuicáca áiba ángel ibàluèricawa èeri ituí irícu. Yá íimaca cachàiníiri iyú wáchulinái irí yáalaníiyéicawa chènunibàa: “Caquialécué, píwacáidáyacacuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa cadénama yái yàacási Dios ichùnièiripinácué pirí. Piyáacaténácué piyáacaléwa nainámi níái ichùllyéicaté wenàiwica, nía nacái úwi íiwacanánáica, nía nacái wenàiwicanáimi cachàiníiyéica, nía nacái caballoomica, nía nacái yèeyéimicawa caballomi íinata, nía nacái macái wenàiwicamica, nía nacái íibaidéeyéimica mawèníiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníiyéimicawa máiwacalíiyéimica, nía nacái sùmanáimica, béeyéimica nacái”, càí íimaca yái ángelca wáchulinái irí.

¹⁹ Néese nuicáca yái caluéri cuwèesi, nía nacái ichùllyéica èeri minanáí. Nuicá nacái náapicha nàasu úwinái iwacáidáyacuéyécawa namànicaténá ùwicái Wáiwacali íipunita yái yáawinéericawa cabalèeri caballo íinata, náipunita nacái yàasu úwinái yèeyéicawa yáapicha chènuníise. ²⁰ Yá náibàaca caluéri cuwèesi. Náibàaca nacái cachìwéeri iwicùlidéerica, imàníirica yái camíirica wenàiwica idé imànica idècunitàacá iyaca caluéri cuwèesi yáapicha, ichìwáidacaténá wenàiwica imàaquéeyéica nachanàidaca caluéri cuwèesi íipidená nàwali, nía nacái yèeyéica cuwèesi yéenáiwana icàaluíniná. Yá náucaca caluéri cuwèesi quichái iriculé icáuca yáapichatawa, yàasu cachìwéeri iwicùlidéeri yáapichawa manuíri quichái iriculé, yáara manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata cachàiníiri azufre iyú, càiripinéerita iyaca. ²¹ Néese yái Wáiwacali yáawinéericawa caballo íinata inúaca cuwèesi yàasu úwináimi macáita. Inúaca nía itàacái iyúwa imusuéricawa inùmalícuíse. Yá macáita wáchuli nayáaca nayáacaléwa cadénama úwinái ichéecami yéetéeyéimicawa àta cadécataléta níái wáchulica.

Los mil años

20 Néeseté nuicáca ángel iricùacawa chènuníise. Idèniaca llave icáapi iricuwa yàacuèripiná iyú depuúwéeri utàwi inùma. Idèniaca nacái manuíri cadena icáapi iricuwa. ² Néese ángel íibàaca màanu, yái bàaluitéeri àapica, idènièrica ípidenáwa cà: Diablo, íimáanáca “Icháwàidéeri waináwaná iwali”, Satanás nacái, íimáanáca “Wàuwidesàiri”. Angel idacùaca màanu cadena iyú mil camuí piná. ³ Néese ángel yúucaca màanu depuúwéeri utàwi iriculé. Yá ángel ibàliaca utàwi inùma. Ibàliaca utàwi inùma cachàiníiri iyú màanu iwicáu àta imáalàacatalétawa yái mil camuíca, ipíchaná màanu ichìwáidaca èeri minanáí. Néese mil

camuí idénáami, yá iwàwacutápiná nawasàaca màanu àniwa maléena èeripináta.

⁴ Néese nuicáca madécaná yàalubáisi. Níái yáawinéeyéicawa yàalubáisi íinata nacùapiná wenàiwica nàuwichàidacaténá cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa. Nuicá nacái wenàiwica yéetéeyéimicawa nawichuèyécaté íicha íiwita nacàlidacáinaté Jesús iináwaná iwali, nacàlidaca nacái Dios itàacái áibanái irí. Camíiyécaté yàa caluéri cuwèesi icàaluíniná, yàasu yéenáiwana nacái. Camítaté namàaca áibanái nachanàidaca caluéri cuwèesi íipidená napùdàlicu, nacáapi iwali áiba. Yá nèepùapináwa cáuca àniwa, yá nacùapiná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípiná. ⁵ Yácata idàbáanéeri namichàanácawa. Casíimáica nía, mabayawanéeyéica nía nacái, níái imichèeyéipinácawa yéetácáisi íicha idàbáanéerica namichàanácawa. Yá machàinica náicha yáara pucháibáaná yéetácáisi. Sacerdotepináca níawa íibaidéeyéica Dios irípiná, Cristo irí nacái. Yá nacùapiná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípiná. Quéwa áibanái yéetéeyéimicawa camítàacá namichàapináwa yéetácáisi íicha àta imáalàacatalétawa yái mil camuíca.

Derrota del diablo

⁷ Néese mil camuí idénáami, yásí ángelnái namusúadapiná Satanás iricúise yái nadacùacatalécani. ⁸ Yá imusúapináwa ichìwáidacaténá macái èeri minanáí, nía nacái íipidenéeyéica Gog, Magog nacái. Yá iwacáidapiná nía namànicaténá ùwicái. Chínamáipináca níái úwica càide iyúwa càina ituíná.

⁹ Yá nàapináwa namanùbaca iyúwa chínamáinama níái úwica, Israel yàasu cáli íinatalé, yá nabàlùapináwa itéesebàa yái Dios yàasu wenàiwica iyacàleca, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Néeseta quéwa Dios ibànùapiná quichái chènuníise, yásí yeemáca macáita níái úwináimica. ¹⁰ Néese Diablo, yái Satanás icháwàidéerica waináwaná iwali, yái ichìwáidéerica wenàiwica, Dios yúucapináni quichái iriculé, yáara manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa iyaca mamáalàacata cachàiníiri azufre iyú, alé iyacatalépináca yái caluéri cuwèesica, yá nacái yàasu cachìwéeri iwicùlidéerica. Yá nàuwichàapináwa càiripináta èeríapinama, táiyápinama nacái, èeri camíiri imáalàawa.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Néeseté nuicáca manuíri yàalubáisi cabalèeri. Nuicá nacái yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. Yá cáliquí, yá nacái capiraléeri cáli chènuníisericachalíacawa, yá canáca nía quirinama, Dios imáalàidacáiná nía, yái Dios yáawinéericawa yàalubáisi íinata. ¹² Néese nuicá níái yéetéeyéimicawa canánama, níái manuínaméeyéica, nía nacái púubéeyéica. Yá nabàlùacawa yàalubáisi íipunita. Néese cuyàluta nàacùacawa. Yàacùacawa nacái áiba cuyàluta idènièrica wenàiwicanái íipidená idènièyéica icáuca camíiri imáalàawa. Néese icàlidaca naináwaná iwali níái yéetéeyéimicawa, càide iyúwa naléena cuyàluta

irìcuíse naináwaná, càinácaalíté namàníiná idècunitàacá cáuca nía. ¹³ Macáí wenàiwica yéetéeyéicatéwa manuírí úni yáaculé namusúacawa úni yáacuíse, yá nabàlùacawa Dios íipunita. Macáita nacáí yéetéeyéimi-wa nàanàaca yéetácáisi íicha, càliculii íicha nacáí, síisáanacaalíté néetácawa. Yá icàlidapíná naináwaná iwali canánama càinácaalíté namàníiná idècunitàacá cáuca nía. ¹⁴ Néese yúucaca yéetácáisi quicháí iriculé; yúucaca infierno quicháí iriculé nacáí, yáí infierno báawéeyéimi íiuitáise yúuwichàacatalécawa. Yúucaca nía quicháí iriculé, yáí manuírí yàawa nacáirica ipucuéricawa iyaca mamáalàacata quicháí iyú. Yácata pucháibáaná yéetácáisica, yáí manuírí yàawa nacáirica ipucuéricawa quicháí iyú càiripinéerita iyaca. ¹⁵ Yá macáita wenàiwica canéeyéica íipidená ichanàacawa cuyàluta irìcu, yásí yúucaca nía quicháí iriculé, yáí manuírí yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata quicháí iyú, canácáiná náipidená cuyàluta irìcu, yáí cuyàluta idènièrica wenàiwicanáí íipidená idènièyéica icáucawa càmfíri imáalàawa.

El cielo nuevo y la tierra nueva

21 Néeseté, núa Juan, nuicáca wàlisàì capìraléeri cáli, nuicá nacáí wàlisàì cháí cáli, imáalàap-inácáináwa yáara idàbáanéerimica capìraléeri cálica, cháí idàbáanéerimica cálica nacáí. Canácata quéwa manuírí úni. ² Néese nuicáca mabáyawanéeri yàcalé, yáí wàlisàì Jerusalénca. Iricùacawa chènuníise Dios yàatanáise. Cayábéerica yáí yàcaléca Dios ichùnìèrica cayába. Cayábéeri iicacánáwa càiride iyúwa inanáí iicacánáwa udécánáami ùwalica ubàle cawèníiriwa ùacawéeri irípináwa, ipíchawáise umànica matrimonio yáapicha. ³ Néeseté nuémìaca cachàiniíri tàacáisi Dios yàalubáí irìcuíséeri, yáí yàalubáisi Dios yáawinacatáicawa, icùacaténá canánama. Yá càì íimaca: “Péemìaca cayábani, siúcáise de Dios iyaca èeri mìnánáí yáapicha. Yèepunípináwa náapicha, icùapíná nacáí níawa. Dioscata yàacawéeridapíná nía, Nacuèrinápiná nacáicani. Dios itunúapíná náicha natuíyáa macáita. Canáca yéetácáisi néré. Càmfíyèipíná íicháaní néenibàa. Càmita achúma nawàwa. Canáca cáiwíiri yácáiná idéca imáalàacawa càiripínáta canánama yáara quéechéerimicaté iyaca”, íimaca nulí.

⁵ Néese Dios, yáí yáawinéericawa manuírí yàalubáisi íinata, icùacaténá canánama, íimaca: “Péemìaca cayába, numànica nùyaca macáita wàlisàita àniwa”, íimaca. Néese íima nulí àniwa: “Pitànàacani, càide iyúwa núumáaná pirí, báisiiricáiná nutàacáica íná píalimá peebáidacani”, íimaca nulí yáí Diosca.

⁶ Yá íimaca nulí nutànàacaténá tàacáisi: “Nudéca numáalàidaca numànicani. Núacata yáí iyéericatè èeri ipíchawáiseté, núacata nacáí yáí namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Cawinácaalí macáléerica iwàwa, nùaca ìirawa úni yèeri icáuca càmfíri imáalàawa, mawèníiri iyú quéwa nùaca ìirani”, íimaca nulí nutànàacaténáni. ⁷ Yá íimaca nulí àniwa yáí Diosca: “Cawinácaalí imawèniàdeeyéica báawéeri, nùaca nalí macáita yáí cawèníirica mawèníiri iyú, níái

nuénibeca. Núacata nacuèrinápináwa. Níacata nuénibepíná nacáíwa”, íimaca nulí nutànàacaténáni. ⁸ Néese íimaca nulí àniwa yáí Diosca: “Quéwa cawinácaalí níái càmfíyéica yeebáida nutàacáí cáalucáiná nàuwichàacawa nulípiná, nía nacáí iwènúadéeyéica nuícha íiuitáisewa, nía nacáí càmfíyéica yeebáida nutàacáí, nía nacáí casaquèeyéica íiuitáise, nía nacáí inuèyéica wenàiwica meedá, nía nacáí íiméeyéica áiba yáapicha càmfíchúaca náinusíwa, càmfíirica nacáí nanirisíwa, nía nacáí camàliquèeyéica, nía nacáí yèeyéica ídolo cuwáináí yéenáiwáná icàaluíniná, nía nacáí macáita cachìwéeyéica, iwàwacutápiná nàacawa manuírí quicháí iriculé yáí manuírí yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata azufre iyú, máiniíri ùuleca, càiripinéerita iyaca. Yáí quicháí íipidenéeri ‘Pucháiba yàawiriéri yéetácáisica’”, íimaca nulí yáí Diosca.

La nueva Jerusalén

⁹ Néeseté áiba ángel yàanàaca nùatalé, abéeri néená níái siete namanùbaca ángelca idènièyéicaté siete namanùbaca bacàa ipuniéyécawa iyú yáí siete namanùbaca yúuwichàacáisi Dios ibànueripínaca namáalàidáaná canánama yúuwichàacáisica cháí èeri irìcuírca. Yáí ángel íimaca nulí: “Aquialé, núsáida-caténá piicá úara Cordero yàacawéetúapínáca”, íimaca nulí yáí ángelca. ¹⁰ Néese Espíritu Santo imàacaca nuicáca ángel itéca núa, yéenáiwánási nacáiri iyúta quéwa, alé chènuniíri dúli íinatalé. Néese ángel yáasáida nuicáca Cordero yàacawéetúca, yáí cayábéeri yàcalé mabáyawanéerica, íipidenéeri Jerusalén, iricuéricawa chènuniíse Dios yàatanáise. ¹¹ Yáí yàcaléca mèlumèluírcani Dios icamaláná iyú. Mèlumèluíri càide iyúwa cawèníiri íba cabalèeri íipidenéeri jaspe, cuniéri quéwa iyúwa cayábéeri vidrio. ¹² Yáí yàcalé idèniaca itéesewa iwáináwa chènuniírca, manuírí nacáí. Yáí iwáiná idèniaca doce namanùbaca inùmawa. Macáí inùmata abéeri ángel ibàlùaca icùacani. Macáí inùmata náipidená ichanàacawa doce namanùbaca yàawiría Israel itaquénáinámica. ¹³ Nuicáca máisiba inùma iwáiná iwali este iwéré, máisiba nacáí inùma nàyaca norte iwéré, máisiba nacáí inùma nàyaca sur iwéré, máisiba nacáí inùma nàyaca oeste iwérecata. ¹⁴ Yáí yàcalé iwáiná doce namanùbaca íba yáapíisèyeyéi náal-imáwanama náipidená ichanàacawa níái doce namanùbaca apóstol yèepuníyéicatéwa Cordero yáapicha.

¹⁵ Yáí ángel itàanírca núpacha idèniaca oroíri metro yáalimáidacaténá yàcalé, ibàlài néeséeri iwáiná nacáí, inùma nacáí. ¹⁶ Yáí yàcaléca abédanaméerita ibàlài icáalaca. Néese ángel yáalimáidaca metro iyúni yáí yàcaléca. Dos mil doscientos namanùbaca kilómetros icáalaca, càita nacáí icáalaca ichènunica, càita nacáí icàcumàa icáalaca. Abédanamata icáalaca yáí yàcaléca. ¹⁷ Néese ángel yáalimáidaca iwáiná yàcalé itéeséerica. Sesenta y cinco namanùbaca metros ichènunica càide iyúwa èeri mìnánáí yáalimáidáaná wawàsi.

¹⁸ Yáí iwáináca yáawami cabalèeri íba cawèníiri íipidenéerica jaspe. Yáí yàcaléca yáawami orota càide

iyúwa masaquèeri vidrio. ¹⁹ Doce namanùbaca manuí-naméeyéi iba iwáiná yáapíise. Iba imanùbaca ichanèerica ìwali abéeri íiwitáaná cawèníiri íba; jaspe, cabalèeri íba; zafiro, capiraléeri, cuniéri íba; ágata, capiraléeri erúamàwaca, samànéeri íba; esmeralda, ipuléerisiwa, cuniéri íba; ónice, éewéeri, samànéeri íba; cornalina, quíiréeri, cuniéri íba; crisólito, éewéeri, cuniéri íba; berilo, ipuléeri, cuniéri íba; topacio, éewéeri, cuniéri íba; crisoprasa, éewaca nacáiri, samànéeri íba; jacinto, chubénaméeri, cuniéri íba; amatista, capiralesiwéeri, cuniéri íba; ²¹ Níái yàcalé inùmaca doce namanùbaca yáawami perlata, cabalèeri íba cawèníirica. Inùma imanùbaca imàníiri abéeri perla ícha, iwáiná inùmapiná. Yái yàcalé yàasu manuíri carretera yáawami orota, cuniéri vidrio nacáiri.

²² Canácata templo yàcalé iricu nasutàcàalupináca Dios ícha. Yàcalé inanúicata nàaca Dios icàaluíniná, yái cachàníirica náicha canánama, nàaca Cordero icàaluíniná nacái. ²³ Càmita iwàwacutá èeri icànaca yàcalé ìwali, quéeri nacái, icànacáiná ìwali yái Dios, Cordero nacái nacamalánáca. ²⁴ Macái cáli néeseéeyéi yèepunicawa yàcalé icamalá iricu. Wenàiwica íiwacanánái natéca nàasu cawèníiriwa yàcalé iriculé. ²⁵ Yàcalé inùmaca canánama canácatáita ibàliwa èeriapi. Canáca catá néré. ²⁶ Natéeripiná nàasu cawèníiriwa néré yàcaléiriculé, níái macái èeri mìnánái càasuíyéica. ²⁷ Quéwa báawéeyéi íiwitáise canácatáita yéewaná nawàlucawa néré. Cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapicha càníirica nanirisiwa, càníichúaca nacái náinusíwa, nía nacái cachiwéeyéica, canácata yéewanápiná nawàlucawa néré. Níawamita idènièyéica íipidenáwa ichanàcawa Cordero yàasu cuyàluta iricu, yái cuyàlutaca idènièrica náipidená canánama níái Dios yèeyéica icáuca càníiri imáalàawa.

22 Néeseeté ángel yáasáida nuicáca masaquèeri inanába, yèeri wacáuca càníiri imáalàawa. Asáiri yáaculé manuísíwata càide iyúwa waicáaná vidrio. Yái inanába imusúacawa Dios yàalubái yèewíise, yái yáawinacatáicawa Cordero yáapicha, nacúacaténá canánama. ² Yái inanába iwatácawa bamuchúamibàa yàcalé yàasu manuíri carretera yèewibàa. Aicu nabàlucawa carretera idùlepibàa, càita nacái abéemàawáise nabàlucata nacáiwá néenibàa. Yái àicuca, yácata yèerica wacáuca càníiri imáalàawa. Idèniaca ìyacanáwa, doce yàawiría yàaca ìyacanáwa macái camuíta. Quéeri imanùbacata càyacanácani. Yái àicu ibáináca cayábèeri dabéca ichùnèerica macái èeri mìnánái. ³ Yàcalé iricu, canácatáita ìya wawàsi Dios iiquéerica iyúwa báawéeri. Dios, Cordero yáapicha, íipidenéerica Jesucristo, nacúapiná èeri mìnánái néenibàa. Nàasu wenàiwicanái yàaca nacàaluíniná. ⁴ Naicáwa Dios inàni néréwa. Nadèniapiná Dios íipidená napùdàlicuwa. ⁵ Canáca néré catéeriwa. Níái iyéeyéipináca néenibàawa càmita iwàwacutá nupucúadaca lámpara, càmita nacái iwàwacutá èeri icànaca nàwali. Wáiwacali Diosta icànápiná nàwali. Nacúapiná macáita Dios yáapicha càiripináta, èeri càníiri imáalàawa.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Néeseeté ángel íimaca nulí: “Báisiiricata yái tàacáisica, íná yéewa píalimá peebáidacani macái piwàwalicuisewa. Yái nacái Wáiwacali Dios, yái imàaquéerica profetanái icàlidaca tàacáisi inùmalicuise, idéca ibànucawa yàasu ángelwa yáasáidacaténá yàasu wenàiwicanái irí càinácaalí ichàbàanápínáwa mesúnamáita”, íimaca nulí yái ángelca.

⁷ Wáiwacali íimaca walí: “Ípéemiacué cayábani, nùanàapiná mesúnamáita! Ícasíimáica nawàwa cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica Juan itànèerica cuyàluta iricu, yái icàlidéerica càinácaalí ichàbàanápínáwa!” càì íimaca yái Wáiwacalica.

⁸ Núa Juan, núacata yái yéemierica, iiquéerica nacái macáita yái tàacáisica. Idécanáami nuémíacani, nuicácani nacái yái wawàsica, yái nubàlucawa nùulu ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíniná, yái yáasáidéerica nulí yái tàacáisica. ⁹ Quéwa ángel íimaca nulí: “Píca pimàni càì. Núacata píacawéerina íibaidéerica Dios irípiná píapicha, péenánái yáapicha nacái níái profetaica icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise, náapicha nacái níái yeebáidéeyéica tàacáisi pitànèerica cháì cuyàluta iricu. Píaca abéerita Dios icàaluíniná”, íimaca nulí.

¹⁰ Néese íimaca nulí àniwa: “Píca píbàani áibanái ícha yái tàacáisi pitànèerica cháì cuyàluta iricu, icàlidéerica càinácaalí ichàbàanápínáwa, mawiénicáiná yái èerica”, íimaca. ¹¹ Cawinácaalí imàníiyéica íbáyawanáwa, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná íchawa caqualéta. Cawinácaalí nacái cayábéeyéica íiwitáise iwàwacutá namànica cayábèeri mamáalàacata, nía nacái masaquèeyéica íiwitáise iwàwacutá nèepunicawa mamáalàacata mabáyawanéeri iyú”, íimaca.

¹² Wáiwacali íimaca walí: “Ípéemiacué cayábani, nùanàapiná mesúnamáita! Yásí nutéca cawèníiri, yái nacái yùuwichàacáisica numàaquéeripináca macáita wenàiwica irí náalimáwanama càide iyúwa imanúcanama nadéca namànica cayábèeri, báawéeri áibata. Núacata yái íyèericatè èeri ipíchawáiseté; núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Núacata yái idàbéericatè macáita, imáalàidéeripiná nacáiwá macáita”, íimaca.

¹⁴ Casíimáica cawinácaalí masaquèeyéica imànica íiwitáisewa báawéeri ícha yéewacaténá nayáaca nayáacaléwa yái àicu ìyacaná yèerica nacáuca càníiri imáalàawa, yéewanápiná nacái nawàlucawa iwáiná inùma irícubàa wàlisàì Jerusalén ìyacàlená iriculé.

¹⁵ Déeculé yàcalé ícha nàyaca níara casaquèeyéica íiwitáise, nía nacái camàliquéeyéica, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càníichúaca náinusíwa, càníirica nacái nanirisiwa, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwaná icàaluíniná, macáita nía nacái casíimáiyéica ichiwáidaca áibanái wenàiwica.

¹⁶ “Núa, Jesús, nudéca nubànùaca nùasu ángelwa icàlidacaténacué pirí yái tàacáisica, nalípiná macáita yeebáidéeyéica nutàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. Núacata yái rey David itaquérinámica. Núacata nacái idàbéeripináca Dios yàasu èeri máiní cayábéeri càiride iyúwa mèlumèluíri dùlupùta ichanèericawa mèlumèluwaca mapisáisiwata èeri imanùbaca”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Yái Espíritu Santo, úa nacái Cordero yàacawéetúapiná náimaca Jesús irí: “Aqúialé!” càì náimaca Jesús irí. Macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisica, “Aqúialé!” càì píimacué Jesús irí. Macáitacué pía nacái iwàwéeyéica icáucawa càníiri imáalàawa, aquialécué, peedácué piríwani mawèníiri iyú, càide iyúwa macàléyéi iwàwa iwàwáaná ìiraca úni.

¹⁸ Yá nùalàacué pía cachàiníiri iyú macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisi Juan itànèerica cháì cuyàluta

irícu, icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa. Aibacaalí itùculiada néeni áiba tàacáisi àniwa, Dios yùuwichàidapíná yái wenàiwica yùuwichàacáisi iyú, yái yùuwichàacáisi Juan itànèerica iwali cháì cuyàluta irícu.

¹⁹ Aibacaalí yúucaca tàacáisi cuyàluta irícuíseta yái icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa, càmita Dios imàaca iyáaca iyáacaléwa àicu iyacaná yèeri wacáuca càníiri imáalàawa, càmita nacái Dios imàaca iyaca mabáyawanéeri yàcalé irícu, yái àicuca, yái yàcaléca nacái waléeyéica iwali cháì cuyàlutaca irícu.

²⁰ Yái Wáiwacali Jesús icàlidéerica walíni yái tàacáisica íimaca: “Báisíta, nùanàapíná mesúnamáita”, càì íimaca yái Wáiwacalica.

Néeseté núumaca: “Báisíta, amén. Aqúialé, Wáiwacali Jesús!” càì núumaca.

²¹ Nusutácué Wáiwacali Jesús íicha pirípinácué imànínápínácué pirí cayábéeri.